עש"ו עמ"י בע"ו

וה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

פני יצחק

חלק ששי

זה הספר קטן הכמות והאיכות אשר השיגה ידי יד כהה ואשר הנני ה' שארית הפסקים והכתבים, וענינים נפרדים, דרושים נחמדים, לשבתות ומועדים, אשר דרשתי ברבים, בתוך קהל ועדה וישראל בעירנו הואת נעמ"י עוב"י דמ ש ק יע"א, ובהרתי להדפיסם ללמוד וללמד את נערי בני ישראל הני אילני דמלבלבי תופסי התורה יורעי ספר, עם שאינן כדאי לעלותם על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן, מכל מקום כל אדם אינו חייב אלא כשיעורו, ולהיותם לי ג"כ לזכר עולם למען ישמעו ולמען ילמדו לדורי דורות, פי המדבר אנא זעירא דמן חברייא

הלעזי **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט

נדפס

פעה"ק ירושלם תובב"א

אהן שנת—יגדיל תורה—ויאדיר לפ"ג

תחת השגחת הספרי יוסף דמשקאי

בדפוס הרי"ן לעווי

פני יצחק

שאלות ותשובות אבן העזר חלק ששי סימן א.

שאלה בחור אחד שבא מארץ מולדתו בירוח יע"ח לפה עירנו זאת דמסק יע"ח ופיתה והסיח לנערה אחת בת טובים להתקדם לו והולך אותה לגינה אחת הסמוכה לעיר הזאת בתוך התחום ממש וקידם אותה עפ"י כ' או ג' עדים וקיבלנו עדותם בזה לאחר זה, וזה נוסח העדיות שלהם:

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא ב"ד דח"ל כד לחתא קדמנא ה"ר יוסף הי"ו בן ה"ר יחיה הכהן בקהלתי כ"ע, ואחר התיוס והגיזום כדמ"ל ואחר הדו"ח ע"ן וע"י בתם לא יגיד ונשא עונו, עמד על רגליו והעיד בתוע"נ לוי יום שני כשהוא עובר לטייל במקום הנקרא סופלניי"ה, קרא לו לוים אחד והוא לינו יודע אותו תם ישראל או לי"ם ורואה עומדים שם שני לוגשים עבריים והם האחד יוסף לפדי והשני יצחק כ"פ"ך הי"ו ושתי בנות לינו יודע אותם ותפס האחד שלינו ידוע לו תם ישראל או לי"ם כנז' לבת אחת מידה ונתן לה ריאל מגידי אחד ואח"ל הרי את מקו' לי בטבעת כדמו"י, ואזר הדברים בל' ערבי ואח"ל לינתי מקדשה לילי בהל מגידי, ושאל אותה בת מי את אח"ל לינתי מה לך לידע לאזרה לו לני התקבלתי הקידושין כשיבטו אוהך להעיד תדע אותי בת מי לני ותקרנו ממנו תם נקת מעות בעד שט"ו הר"י הנז' ובתחילה אמר שלקח לאחר קבלת הקי' ושוב אמר שהתנה עמו קודם הקי' על סך ריאל אחד ולקחו לאחר קבלת הקי' ואח"כ אמר שלקח הריאל מגידי קודם ואח"כ נתן לה הקי' והעיד הוא על קבלת הקי'. ושאלנו אותו תם השנים האחרים לקחו שט"ו והשיב שלינו יודע גם שאלנו אותו תם כ' עדים הנז' שמעו ורואו כל סדר קבלת הקי' והשיב שרואו לבל לינו יודע תם שמעו הדברים מפיו או לא. גם שאלנו אותו תם אמר להם שיעידו עליו והשיב שאמר להם תעידו והוא"י נתן לה הריאל מגידי ובעוד ידו בידה אמר לה כנז'. ושאלנו אותו על החודש וכמה בחודש והשיב שלינו יודע. שאלנו אותו קודם הפסח או לאחה"פ השיב לאחה"פ לך הוא בשנה זו. ואחר כ"ז הלכנו לני והשנים הנז' יחד ובעודנו הולכים יחד שאלתי אותם מי הוא זה שקידם ואת מי קידם והשיבוני זה לאחד מבירות ן' לל כייתב והבת היא בת סי' שלמה הלוי כ"ע כ"ז העיד לפנינו בתוע"נ ג"ם ע"ן וע"י והיה זה ביום שני ח"י לחו' סיון ס' סת"ר לפ"י והשו"ב וקיים. ויען שהב' עדים הנז' שנמלאו עם הר"י הנז' בעת הקי' לא נמלאו היום הזה בעיר לכן הוכרחנו לקבל עדותו לבדו לפי שעה וקבלנו עדותו בפני דודה סי' חליאו הלוי הי"ו שהיא שלחה אותו במקומה לך המקדם הוא בעי"ת בירוח יע"ח ושלחנו לו ע"י מע' ח"ר משה ידיד הלוי הי"ו שיבא בשביל לקבל העדיות בפנינו ולא רצה לבא והעתקנו אותה מל' הקודם ללשון ערבי ואו"כ תב"ת ביום הנז' וקיים.

צ"ל בם"ק	הצעיר	חצעיר
יצחק משה	משה פרין	יאודה הכהן
אבואלעפיא ס"ט.	ס"ט	טראב ס"ט.

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא ב"ד דח"ל כד לחתא קדמנא ה"ר יצחק כ"פ"ך הי"ו ואחר התיוס והגיזום כדחזי ואחר הדו"ח ע"ן וע"י בתם לא יגיד וכו' עמד על רגליו והעיד בתוע"נ ע"ן וע"י היום לחמו"ן שביום שני לאחר הפסח בי' ימים מעלה מטה היו יורדים מכפר גובר הוא ויוסף לפדי הנז' הי"ו שנה ג' מהיום והגיעו לגינה הנק' לופלנייה ומלאו שם בחור לאחד שנודע להם לאח"כ שהוא ן' כ"אב הי"ו ואת שמו לא הגיד להם ולא ידעו שמו ולא שם אביו יחבבו אותו שהוא לים ערל, ועמו היה ב' בנות לאחת מהנה נודע לו לאח"כ שהיא בת לסתמבולי ועמה בת לאחרת משרתת, זמלאו ביד בת לסתמבולי שנה אחת וכסתך לאחד ולא ידעו אם הם שלה או של לאחרים ותיכף עמד הבחור הנז' והוליך ריאל מגידי לאחד מחיקו ותפס היד השנית של בת לסתמבולי הנז' וכעודו בכפה לא"ל הרי את מקודשת לי כדמו"י. והבת הנז' קיבלה המגידי הנז' ועירבה אותו עם השנה והכסתך הנז' שהיה בידה השנית ואמרה לעדים הנז' שהיא קבלה הקי' הנז' מטוב רצונה וברשות לאה ועמד העד הנז' ואמר להמקדם הנז' שלא תעיד לך על הקי' הנ' כ"א עד שתתן לכל לאחד ממנו ריאל מגידי לאחד כמו שנתת ליוסף בקהלתי הי"ו בפניהם מיד עמד ונתן לכל לאחד מהם מגידי לאחד כדי שיעידו על הקי' הנז' ואמר להם המקדם הנז' זה תלוי בלוחריכם אם לא תעידו וכתב את שמותם והניח העיר בחיקו ע"כ בתו דברי העד הנז' והועתקה עדותו מל' ערבי ללה"ק תב"ת ויען שהמקדם הנז' לינו בעיר ושלא לחזיר ולא בת הוכרחנו לקבל עדות הנז' שלא בפניו לך היה עמנו המורשה של הבת ושאלנו לותו בחיזה חודש היה הקי' לאח שלינו יודע וקיבלנו עדותו כרחוי ולרחיא לחי"ן כוח"ם פה דמסק יע"ח היום כ' לחו' סיון ס' הסת"ר ליצירה והשו"ב וקיים.

צ"ל בם"ק	הצעיר	חצעיר
יצחק משה	מרדכי חיים	יאודה הכהן
אבואלעפיא ס"ט	משען ס"ט	טראב ס"ט

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא ב"ד דח"ל כד לחתא קדמנא ה"ר יוסף לפ"די הי"ו בן יצחק לפ"די כ"ע ואחר התיוס והגיזום כדחזי בתם לא יגיד וכו' עמד על רגליו והעיד ע"ן וע"י בתוע"נ שביום ו' שלחה"פ קודם חצות היה מטייל על עין המים שבלופלנייה מחמת שלינו בקו הברייות יצא מביתו לטייל שם ושם מצא לב' לוגשים והם ן' לל כ"פ"ך שהיה שמם בתיקון חצות וגם יוסף בקהלתי הי"ו ובאה מגלה לחת ובתוכה ב' בנות האחת בת סי' שלמה הלוי בידה כ"ע והשנית בת כוו' שלמה מנחם פרחי הי"ו ואת שמם לא ידע. ומלא עמהם בחור לחד שלא ידע שמו ושם אביו ומי הוא וירדו מן המגלה והביאו ליוסף הנז' ונתן לו הבחור הנז' שהיה במגלה ריאל מגידי לחד ואח"ל כדי שתעיד ולקח המגידי מידו וקיבל לותו

בחיקו

בתיקו ולא ידע לח"כ מה נעשה ולא שמע מה היו מדברים כו"ע ולא רצה כלום והלך לדרכו ע"כ היו עדות העד יוסף לפ"ד הגז' והעתקנו דבריו לו"ב תב"ה וקיבלנו עדותו בפני המורשים של הבית והם כנו' דוד לפ' לשתמבולי הי"ו וכו' דוד לאלו הי"ו ויען שהמקדם הגז' הוא בבירור ושלחנו לחריו ולא בא כי כן קיבלנו עדות כל העדים הגז' שלא בפניו כנז"ל ולרצית לחו"ן כות"ם פה דמשק יע"ת והיה זה ביום ל"ך טוב לחו' סיון ם' הסת"ר ליצירה וקיים.

צ ל	הצעיר	הצעיר
יצחק משה	מרדכי חיים	יהודא חיים
אבוטעפיא פ"ט	משען פ"ט	הכהן פ"ט

יורנו המורה מה משפט הנערה הזאת ומעשיה הרעים לריכה גט לו"ל עפ"י העדיות האלו ויבא שכמ"ה.

תשובה כשלחני לעלמי נבלתי מרחוק נעויתי משמוע ונלאיתי נשוא לעמוד בדין עסק בים בגדונות כאלו כאשר התרכתי בעניותי בספרי הקטנים פנ"י ח"ח וח"ב ויותר מהמה בסה"ק פנ"י ח"ה בגדונות הקי' בשני עדים כאשר ירחה המעיין בדברי שם לבטל מעשה ידיהם של עירי הקי' של המקדם שלא יחרוך רמייה לידו ולא תעשינה ידיו תושיה ולשבר מחלעות עול כאשר חובה עליו להפך בזכות בנות ישראל שלא לנהוג בהן מנהג הפקר לעשותן כשבויות חרב כאשר התריכו הפוסי' ז"ל רשעונים גם לחרונים ובפרט בעירנו זאת דמשק יע"ת כי פשתה המספחת ורבו המתפרלים לקדם בב' עדים שלא ברשות אביהם וחמס לחסור לותה בזיקים ולענגם בכבלי ברזל וכבר נות בכרוניות על עירנו זאת הרה"ג ח"ד בדרת רחם"ל כמהרח"ח ז"ל בסי' לב ח"ב ח"ב תה"ע סי' ח' וז"ל שם. לגת נפשתי כהבית יהבית לשיחה במר רוחי מדאגה מדבר כי ראיתי שערוריה בעיר דמשק יע"ת רבו המתפרלים הנותנים עיניהם בבנות ים' המיוחסות בירכתי ביתם ופורשים רשת עמל ואון לקדמן ובחמת ושקר יזמינו על הקי' לענגן לותן כשבויות חרב זה דרכם כסל למו כאשר וכו' ולית דין ל"ב הרחוי לכל בע"ן לחוש על כבוד בנות ים' ואיכא בזה קדושת ב"ש לשבר מטלעות עול ועיני רשעים תכלינה הנותנים עיניהם בבנות התרן ולא יחרוך רמיה לידו ולא תעשינה ידיהם תושיה וכו' עכל"ה ע"ש. ובכן גם בנד"ז זאת חובתי ואעשנה לקיים דברי חכמים ולבטל מעשה ידי הפרילים דלא יהנו מעשייהו וילאתי לחפשי בם' הפוס' ז"ל ומלאתי פתח תקוה לפטור את הנערה הזאת דכ"ד ולהתירה בלא גט עפ"י הטעמים שבאחר בם"ד וזה החלי וה"ח יעזור לי:

הנה ברם כל מלוה לאודועי באחר דמחבעי זה כלל גדול באשר לימדונו להועיל רבני ונאוני תקיפי תרעא דיש' רבני עיה"ק ירושת"ו כ"ד הגדול שבירושלם ז"ל באשר התריכו למעניתם וברות בינתם המה ראו בחכמתם ברוך שבחר בהם ובמשנתם שכל המקדם תשה בב' עדים בעיר דמשק יע"ת היפך ההסכמה הידועה הנעשית שם בזמן הרה"ג מהרמ"ג ז"ל הובאה בם"ה בדרך משה רים סי' ג"ל הנה הנערה הזאת תו' יולאה מאיסור תורה ואין בה שלא לאיסור דרבנן כמ"ש הרבנים הגז' ז"ל בהשו' הרמת"ה הבאה בם"ה נדיב לב סוס"י ח' הגז' וז"ל מעתה הבנת לדינא וכו' שבאר כהבנו דבעניין ההסכמה לבטל הקי' ולהפקיר הבאה בכח ב"ד יפה לרוב רובא דרבוותא יגלתו מחשם קי' הו' ולא בעית גיטא שלא משום חומרת דרבנן וכו' עכ"ל ע"ש. מעתה כיון שילאה הנערה הזאת מאיסור תו' לרובא דרבוותא כמ"ש הרבנים הגז' כנז"ל גם באחר עליה כ"ש לאיסור דרבנן כנז' ובפרט דאיכא ברירה חזקה דפטויה דמסייע לה לכל ספק שיפול בקידושיה כידוע וכמו שהתרכתי בזה בסה"ק פנ"י ח"ח ומשם באחר"ה כי כן הבא נבא לבאר הספיקות שחלו להיות בנדון. ואלו הן:

זה ילא רחשונה הודאת עידי הק' הגז'. ב' עדים שרשם יוסף בקהלי וילחק כ"פ"ק הי"ו הגז' שם הועתקה עדותם לעיל גם שם הב' גם שם הב' הודו בזמן שקיבלו שברים מיד המקדם לכל לו"ח סך ריאל מצי לחד כנז' ח"כ לפי"ז הא ק"ל הטוטל שבר להעיד עדו' בעלה כדתנן במתני' דבכורות פ' עד כמה ופסקה מור' ז"ל בם"ע ח"מ סי' ל"ד סי"ח וז"ל כל מי שטוטל שכ להעיד עדותי בעילה כמו הטוטל שבר לדון וכו' ואינו לריכים הכרזה אלא הדין והעדות בעל מעלמו וכו' ע"ש ומרן התבי"ב בכנה"ג ח"מ סי' ט' הביא דין זה מפס מיברים כ"ב ס"ז ע"ש והא ודאי שלא הביא דין זה מפס' המיברים כ"א מפוס סיוס דברי המיברים שאם התזק הממון עדותו קיימת דאלו לעיקר הדין מפנה ערוכה היא בידינו ופסקה מור"ם ז"ל כנז"ל ולא היה לריך להביא מפס המיברים ופפוט. ומה שהמיט מרן ז"ל דין בם"ע ס"ע כמ"ם הרב תורת מפפט ז"ל סי' ל"ז הנב"י תוס כ"ד שמך מרן ז"ל עמ"ם לעיל סי' ל"ג כל הפסוק לדון פסולים להעיד וכלל פם רבינו בעה"ט ז"ל כל שם להם לד הגהה בדבר ולעיל סי' ט' פסק דהטוטל שכר לדון דיניו בטלים וכו' עכ"ל ע"ש. ולא היה לריך הרב ז' להביא מדברי הבעה"ט ז"ל דהרי מרן בעלמו ז"ל כ"כ בפי' רים סי' ל"ז וז"ל כל עדות שים לאדם לד הגהה בה פסוג להעיד וכו' ע"ש וכבר רמז בב"י דין זה בם"ע סי' כ"ש מחו' י"ט מפס המיברים ע"ש. והגה לאמת שדין זה הטוטל שכר להעיד עדותו בעילה הינו אלא מדרבנן כמ"ש הרי"ז ז"ל ס"פ האיש מקדש פ"ב דקי' דאינו אלא קנסא דרבנן הוא מפוס דעבר על מה שלי בחנם ורמזו מרן ב"י שם מחו' י"ט הגז' והבי"ד הר"ן ז"ל הרב אלפ"ד ז"ל בחות פ' חות תע"ד ע"ש. והכי תפסי במוסלם ספוס' ז"ל דאינו אלא דרבנן כאשר ירחה המעיין מ"מ מלבד דמהריב"ש ז"ל הביי"ד מרן התבי"ב בכנה"ג ח"מ סי' כ"ח חות קל"ש אלי עלה ונסתפק דטוטל שבר יותר מדאי כדי להעיד אם עדותו בעילה מדאו' אול"ל ע"ש ובנ"ד דודאי השבר שלקחו העדים תשיב ודאי יותר מדאי. עוד זאת דבבר הקדמנו דלדעת רובא דרבוותא ז"ל בנ"ד אין כאן איסור תו' מבת ההסכמה כנז' משם רבני עי"ק ירושת"ו והסכים על ידי הרב המחבר אלפ"ל כמהרד"ח ז"ל שם ביעו"ש. וכיון שאין כאן אלא איסור דרבנן אתי דרבנן ומבטל איסור דרבנן:

ודאון בעל פתחי תשו' ז"ל סי' ל"ד חות כ"ח כתב משם מהריב"ל ז"ל דכ"ג ע"ב מסתפק בפיסול העדים שטטלו שבר להעיד אם הוא מדאו' או מדרבנן וכ' משם הגהות רעק"א ז"ל דדייק מל' הרמ"א ז"ל דלקמן משמע דהוא רק פסול מדרבנן וכו' ע"ש. והרואה יראה דמהריב"ל ז"ל לא נסתפק כ"א בטוטל שבר יותר מדאי ברם היכא דבטל שבר מועט אזיל ומודה דאינו אלא מדרבנן ואין כאן מחלוקת דין מהריב"ל ומור"ם ז"ל דגם מור"ם ז"ל לא אייבי כ"א בטל שבר מועט וכבר התריכו הפוס' ז"ל בד' מהריב"ל ז"ל ושקו"ט בדבריו כמו שירחה המעיין בם' קול ן' לוי סי' ה' ובם' בתי בהוסק פה:

והנם דהרשב"א ז"ל בתשו' ח"ג סי' הביאה מרן ז"ל בח"מ סי' כ"ח העלה דכל שאינו מחויב להעיד מן הדין ובטל שבר להעיד שבר לעדות וכו' יע"ש מ"מ לא אמרה למילתיה הרשב"א ז"ל כ"א בעדים שבטלו שבר הליכה כדי ליגך ולרחות העניו להעיד בהם כל כה"ג דל"ד שבפיל"ד העדות הא' הנז' בקב"ע הא' ההוא אמה שהיה מטייל שם לרעית בנגים מחליו ופנע בהבחור הזה וביקש ממנו שיהיה עד בדבר ולקח שבכו כנז' בקב"ע

שלו ח"כ אין כאן שכר הליכה. וכשרואה הקידושין בעיניו לא הי"ל ליטול שכר כדי להעיד כשאירע זה המעשה בפניו וכודאי זה נכלל בכלל הנוטל שכר להעיד עדותו בטלה. וכפרט העד הב' שהעיד שאחר שראה הקי' תבע ונטל שכר לאחר שכבר חל חיוב עליו דאם לא יגיד וכו'. הא זודאי דכר פשוט דהוי בכלל הנוטל שכר להעיד עד"כ. והגם דאינו אלא מדרבנן הגה כבר כתבנו שגם נערה זו דל"ד לית בה לאיסור תורה מכח ההסכמה העשויה בעירנו יע"א לדעת רובא דרבוותא ולית בה כ"א לאיסור דרבנן כמ"ש רבני ונאוני עיה"ק ירושלם"ו וא"כ אף לפי דרבנן ומפיק דרבנן ועוד דאפי' לדעת קלת רובא דרבוותא דס"ל דאכתי לא נפקא מאיסור תורה מ"מ יש לסמוך ולגרוף כ' הרי"ף והטיעור ואחר נאונים ז"ל דס"ל דגם המקדם בפיסולי מדות דרבנן בטלה עדותם לגמרי. ומהרשד"ם ואחר גדולי הפוס' ז"ל הביא"ד הכנה"ג בהה"ע סי' מ"כ הגב"י אות ק"ל שעשו בל"ד ס"ם להקל לגמרי עפ"י פלוגתת דרבוותא הנ"ז בדין קרובי התם לי פסולים מד"ת או מד"ם ואח"ל מדרבנן שמא הלכה כהרי"ף ודעי' הנ"ז יעש"ב ולא היה להם ספק אחר בהפקעת הקי' מכח ההסכמה כדאיכא בל"ד ולא שום ס' אחר ומכ"ז הסכימו להקל לגמרי בס"ם הנ"ז בלירוף ס' הרי"ף ודעי' כנ"ל ומוכח מגייהו גמי דגם מד הפסול מדבריהם פוסל גמי עד הב' הכשר שנלטרף עמו וכמוכן. ועם דס' הרי"ף ודעי' הנ"ז הם מיעוט נגד רוב דרוב ככל הפוס' פליגי ע"ד הרי"ף ז"ל וסברי מרנן דהמקדם בפיסולי עדות מדרבנן לריכה גם כיון דמדאוריי' הם כשרים לעדות. וא"כ כיון דהוי ס' הרי"ף הנ"ז מיעוט נגד רוב לא חשיב ס"ם כיון דאינו שקולי מ"מ בל"ד לא הוכרעו לס' הרי"ף ז"ל ודעי' הנ"ז כ"א לס' מיעוט הפוס' דס"ל דאכתי ל"ן מאיסור תו' גם מכח ההסכמה כנ"ז ח"כ הו"ל בל"ד מיעוט נגד מיעוט וא"ם הא' ס"ם כמהרשד"ם גם בל"ד וכמוכן:

ולפי"ז י"ל דהגם דימת דעדות עד הא' לא בטלה מחמת שנטל שכר קודם שהעיד משא"כ הא'מ לעל"ד כנ"ל מ"מ כיון שנלטרפה עם העדות הב' נפסל גם הוא ונתבטלה גם עדותו כנ"ל והגם דימת דעדותו קיימת מ"מ הין כאן אלא עד אחד דהו"ל מקדם בע"א דאין מיפסלין לקי' אלו היכא דאיכא ספיקי אחריני בהדיא כמ"ש הני עני במ"א בתרוכא בהסכמת כל הפוס' ז"ל:

וכ"כ הנאון הרב שער משר ז"ל בתשו' הה"ע סי' ל"א דל"ד סע"ד דנפסל עד הכשר כשנלטרף עם העד הב' הפסול וז"ל שם. והגם דלסברת הים מוריס שהביא הרב כנה"ג ז"ל בח"מ סי' ל"ו הנ"ט סק"א שלמדו מד' התוס' שהע"י שנמלא לאחד מהם קרוב או פסול לא לאמרינן דנתבטלה כל העדות אלא דלא ליהוי כב' עדים לא"א מיהא מהני ואכתי ים לחוש לס' הסמ"ג שחוששם במקדם בע"א להלריכה גם מ"מ כשר הסכימו כל רבני הא' ז"ל דאין לחוש לס' זו כלל ובהוזמנו שניהם לעדות ונמלא לאחד מהן קרוב ופסול אין כאן קי' כלל וכמו שכ"כ בתשו' מהיר יעקב הא"ע סי' כ"ד דקמ"ג שאסף ונקבן כל הנורך בזה כיע"ש:

וגם למ"ש להרב משי"ל בפ"ה מה"ע שהביא תשו' הריב"ש סי' קס"ח ונקי"ה דס"ל דבנמלא לאחד פסול בנגיעת דבר לא לאמרינן דנתבטלה כל העדות והגם דהרא"ש בתשו' סי' י"ג כלל ג' והבעה"ת שנ"א ח"ד סי' ח' פליגי עליה דהריב"ש וס"ל דנתבטלה כל העדות מ"מ כ' הרב דרשוש בזכרונו דרוב הפוס' ס"ל כהריב"ש וסו"ד הגיתו בל"ע יע"ש מ"מ כיון דמידי ס' ל"ן הרי לית לן ס"ם כעין זה מצד פסלות זה שעד לבד ס' לי נתבטלה כל העדות כדעת הרא"ש וכעה"ת וא"ל כדעת הריב"ש דבפסלות זה דומה נדבר לא נתבטלה כל העדות ואכתי לא פליגין ממקדם

כמ"ש דילמא ק"ל כמקדם כמ"ש דאין חוששין כלל לקידושיו כמו שפשטה ההוראה מכל האחרונים כזה וכמו שכ"כ בתשו' הרב מהיר יעקב ז"ל שם שאסף וקבן גם כזה יעש"ב שכ"ל ז"ל ע"ש. ודון מינה ואו"ב וכמוכן. ומ"ג דנוטל שכר להעיד דעדותו בטלה כנ"ל מיהו מקום לחת דנגיעת דבר הוא דבטלה עדותו אלא מקום גזירה הכתוב הוא דבטלה עדותו דהו"ל ממש כדין נמלא לאחד מהן קרוב או פסול דבטלה כל העדות כם' הפוס' ז"ל. וכפרט שכבר כתבנו שגם העד הא' חשיב שפיר כנוטל שכר להעיד דעדותו בטלה כיון שאין כאן שכר הליכה דשם נמלא וכאן היה כנ"ל ופשוט:

עוד ליכא תרי ספיקי לאחריני בנ"ד והם גדולים ועלומים מאד. חדא מצד מאמר של ההסכמה לי פקעי הקי' לגמרי הו"ל. ועוד שנים מצד פסלות העדים אם נפסלים העדים מכח שמעלו בחרם ההסכמה גם לאותו עדות הו"ד מכאן ולהבא הם נפסלים כמו שהארכתי בעניותי בסה"ק פני' ח"א וח"ב וח"ה יעש"ב. וכ"כ הגאון שער אשר ז"ל שם סי' ל"א דל"ה ע"א וז"ל. הו ליכא ריעותי אחריני לימתני ותקיפא בהגך תרי סהדי אפי' שהיו שניהם כשרים גמורים מ"ט שהוזמנו לכך לקדם אשה שלא בפני יו"ד וזה נפסלו לעדות מצד תומר ההסכמה הידועה שהובאה במהרשד"ם הה"ע סי' כ"ח וכשאר מ"ת וכו' וסו"ד ספיקא הוי אם נפסלו העדים בתוכה שעה והקי' בטלים הו"ל יע"ש. וגם מצד המקדם עלמו ליכא ריעותי אחריני דכיון שעבר על החרם מההסכמה הופקעו הקידושין לגמרי כמ"ש מהר"י בי רב ז"ל דודאי כשתקנו התכמים התקנה לא היתה כוונתם אלא לאפקועי הקי' דאל"כ מה הועילו בתקנתם והרבה מרבני האח' ז"ל נמשכו אחריהם ותפסו תוהו לס' אחר וכו' בתופן דמצד ההסכמה ים לנו תרי ספיקי גמורים לעשות ס"ם ולבטל הקי' כ"ם כהלטרף שאר הספקות וכו' עכ"ל יעש"ב:

ואם כה תמר וכתב לים רבי הגאון הנ"ל שהם ריעותי אחריני לימתני ותקיפא על תוהה ההסכמה שנעשית בעוב"י שאלוניקי יע"א שהיה כ"כ בכל תוקף וחוזק כהסכמת ד"ד הנעשית בעוב"י דמשק יצ"א לאשר רבני וגאוני עיה"ק ת"ו ז"ל נללו במים אדירים ואסמכוה רבנן שהיא מוסכמת לרוב הפוס' עד שכתבו שילהה מאיסור תו' לרוכא דרבוותא כנ"ל ח"כ ודאי הגמור שהם תרי ספיקי דרבי ובלירוף ס' הא' הנ"ו הו"ל תלתא ספיקי ורוב כאחת' ס"ל דבתלתא ס' לכ"ע מהניא לפוטרה בלא גם כמ"ש הגאון שע"א ז"ל סוס"י כ"ט והרב מסכה"ר ז"ל בכמה דוכתי וכמ"ש בעניותי בזה בסה"ק פני' ח"ב וח"ה בתרוכא יע"ש ואין לורך לכפול הדברים ומשם בתר"ה:

איברא לכאורה נראה דבל"ד לא שייכי הני תרי ספיקי הנאים מכח ההסכמה הנ"ל שהם ספק הפקעת הקי' מכח ההסכמה וספק פסלות העדים לעדות זו ג"כ כיון שהמקדם הנ"ו הוא מעיר אחרת בירות יע"א ולא שייך לכרגא דמלכא בהדה עיר דמשק יע"א כידוע כיון שכן כבר כ' הרשב"ץ והמבי"ט ז"ל בח"א סי' כ"ו דכל שהוא מעיר אחרת שאין בו הסכמה לא חל עליו הסכמה של עיר אחרת כיון דל"ם בכרגא בהדייהו יע"ש וכבר הבאתי דבריהם ז"ל בסה"ק פני' ח"ב סי' י"ד יע"ש. וא"כ לזה להו הגהו תרי ספיקי דכתיבנא בעניותין לעיל מכח חרם ההסכמה העשויה בעירנו יצא דמשק יע"א כזי"ן הרב הג' מהרמ"ג ז"ל הנ"ו וגם לפי"ז חזר הדין לכיות בנ"ד דקיימת באיסור תו' המקדם הנ"ו וכמוכן:

אמנם למאן דאכתי ים לומר דאל חרם ההסכמה על המקדם דל"ד לף שהוא מעיר אחרת כיון דהוא מעיר קטנה ואנשים בה מעט לגבי עיר דמשק יע"א שהיא עיר גדולה של חכמים וס"ם כידוע א"כ ודאי הפיר

בירות נגררת אחר ההסכמות ותקנות הנעשות בעיר דמשק יע"א כמ"ש הפוסק ז"ל בהסכמות של חזקות הנעשות בעוב"י שלוניקי יע"א ובעוב"י קוסטנטינא יע"א ובעוב"י לומיר יע"א שכל עיירות הקרובים להם נגררים אחר תקנות והסכמות העשויות בם' עיירות הגדולות הנז' ועיין בכנה"ג ובמט"מ ח"מ סי' ק"מ שהאריכו בזה מש"ה הפוסק ז"ל יעמ"ש וה"ה בנ"ד לומרי' הכי דעיר בירות נגררת מסתמא אחר תקנות והסכמות הנעשות בעירנו זאת דמשק יע"א וכנז"ל ואת"ל דכיון דעיר בירות רחוקה מעיר דמשק יע"א מהלך ג' ימים ס"ב תיכף נגררת אחר דמשק יע"א והסכמותיהם. ועיין בתשו' החס"ל הלקלעי ז"ל ח"מ סי' ל"ז מ"ם בזה יעש"ב. מ"מ אכתי מטע"א י"ל דאל על המקדם דנ"ד חרם של ההסכמה של דמשק יע"א לף שהוא מארץ רחוקה משום דקי"ל נותנים עליו חומרי מקום שהלך לשם. והנם דכ' המבי"ט ז"ל שם סי' כ"ו הנז' דהוי חומרת דאתי לידי קולא כיוצ"ב שאני התם דלא שייכא בד' הרב המבי"ט ז"ל שם ס' אחר רק ס' ההסכמה לחוד ולזה בי' דהוי חומרת דאתי לידי קולא משא"כ בנ"ד דאשכחנא תלתא לו ד' ספיקי ולא בחנו לסמוך להקל לפוטרה בלא נט מכח ס' ההסכמה לחוד והלי דבכה"ג נפ' הרב המבי"ט ז"ל לזיל ומודה דנותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם ולא הויא חומרת דאתי לידי קולא. ובכן חזר הדין דחל על המקדם דנ"ד מכח חומר ההסכמה עליו ועל עירו ונפ"מ מלישור תו' מכח ההסכמה דהן וכמ"ש רבני וגאוני עיה"ק ירושת"ו ז"ל וכנז"ל והדברים ברורים:

וכדי לצאת י"ח הרב מהרח"ק ז"ל דמלריך ד' ספיקי לפוטרה בלא נט הנה נמלא ג"כ ס' דביעי והוא דהעד הח' הנוא אמר דאמר לה בעת נתינת כסף הקי' הרי את מקו' לי בעבעת כדמו"י והנה תיכף בעבעת אין לה מקום כלל כיון שלא נתן לה בעבעת כ"א מעבע כסף ולל מהכא תיכף בעבעת והו"ל כאלו לא אמ"ל כלום לא בכסף ולא תיכף בזה. גם העד הב' העיד בפי' שלא אמר כ"א הרי את מקו' לי ולא אמר בזה כלל והו"ל פלו' דרבוותא דתיכף מאן דס"ל דתיכף מקו' כלל וס' מיהת הוי כאשר התרכתי בעניותין בסה"ק פל"י ח"ה סי' ט' דפ"ח ע"ח ומשם בתר"ה. ח"כ הרי כאן ס' ד' ולכ"ע צריך הנערה הנז' להתנסבה בלא נט. וזבחוס' נופך אני תביא עוד מש' מהר"ח רומאנו ז"ל בתשו' כי בזה בפ"ה יאמח לב תה"ע סי' ח' על אותו עד דכ"ד שהעיד שאמ"ל המקדם הרי את מקדשת וגמגם בה הרב הנז' ז"ל טובא וז"ל כי לדברי העד הח' אין כאן ק' כלל יען מילת מקדשת היא פועל יוצא לאחרים ופירושה שהיה תקדם אותו ותפרש דברים אחרים ח"כ ליכא עדות כלל עכ"ל והסכים על ידו הרב המחבר ז"ל שם די"ז ע"ד וז"ל גם לדברי העד הראשון שאמר מקדשת ומלה זו מתפרשת לכמה פי' שונים כמ"ש הרב הפו' נר"ו והנם דאלן סהדי בכונת הכתוב המקדם שרצה לקדשה לעלמו ומקדשת שאמר פירוש מקודשת אלא שלא ידע להוציא המלה מפיה תמרות דאית ביה מ"מ אין אנו הולכים אחר החומרא והכוונה דבעינן בקי' פיו ולבו שוין ודב"ז פשוט הוא מאד בס' הפוסק ז"ל ומכללם מהרשד"ם ז"ל סי' י"ח שכתב דאעפ"י שלא כיוון אלא לבתו של ר' יוסף מ"מ בגד"ז אין אנו הולכים אחר כוונתו ואמרינן דברים שבלב אינן דברים לכ"ע יעש"ב

ודון מנייה: ואו"ב שאמר העד דנ"ד מקדשת וק"ל:

אתאן לעדות העד הג' האחרון הנז"ל באמ' עדיות הנז"ל הנה הגם שאין בעדותו ממש גלא לרחק ולא לקרב לא לאסור ולא להתיר כיון שבפיו ובפתיו מילה לאמר שלא רצה ולא שמע כלל מ"מ אהניא לן עדותו לסניף מיהת כיון שהוא מוכחש מהעד הב' הנז' שהעיד שהיו שניהם יחד בכפר נובר וחזרו שניהם לאחר ומלאו שם עם המקדם והמקדשת ואלו העד הג' הלזה העיד בפי' שלא מביתו לעיילו שם ולא היה בנובר כלל ולא נרעא האי הכחשה מדין שם הוכחשו בבדיקות שלדעת מהרימ"ט ודעי' ז"ל עדותם בטלה גם שם הוכחשו הבדיקות וכבר האריכתי בזה אני בשה"ק פכ"י ח"ה סוס"י יו"ד ומשם בתר"ה. ובכ"ד בלי ספק אחד מנייהו קא משקר ולא מהניא עדותו כלל:

עוד זאת ליכא הכחשה לחדיתי מזה העד לב' עדים הא' דכיון שהיו כולם שלשתם כאחד עם המקדם והמקדשת הנז' ואני עדים הא' רואו ושמעו הקי' והוא העיד שלא ראה ולא שמע בודאי דהוי הכחשה גמורה כיוצא בזה כיון שהיו כולם במעמד אחד ואולם לזה י"ל דאין דבריו של אחד במקום שניים שכנגדו ועפ"י כ' עדים יקום דבר אלא דעפ"י ספקות הנז' בהלמדם יחד מתבטלת עדותם לגמרי ואין כאן קי' כלל:

כל זה בתבתי בעניותי לגדד בהיתר הנערה הזאת ולפוטרה בלא נט כלל כדי שלא לפוסלה מן הכהונה ולא לאוסרה על קרובותיו ומפני תיקון העולם כדי שלא יבואו פריצי הדור לנהוג בבנות ישר' המיוחסות ולעשותן כשבויות תרב כנז"ל. וכבר כ' הגאון שער אפר ז"ל בסוס"י כ"ט דכל היכא שיש מקום לפטור הנערה בלא נט עפ"י ספק ספיקא סמלריך לומה נט לחומרת עונו יען וכבר תני עני בשה"ק פכ"י ח"א סי' ט"ז התרכתי שם ובשאר תשו' ותכמ"ל:

הנלע"ד כתבתי בהיתר הנערה הזאת בלא נט להלכה ולא למעשה ועו"י י"מ ויש"ן תכי"ר. פי המדבר לנא זעירא דמן מחבריא והוא

הנעיר **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט.

סימן ב'.

שאלה ראובן פיתה לחלמה אחת קטנה שעם שהוא נשוי תשה ו"ם לו בניס ממנה הנה הוא מוכן לגרש את אשתו בגט ברצונה הטוב ודעת רצונו לקדשה לזו ולישאנה אחר שיגרש לאשתו ונתפתית עמו החלמה הנז' והוליכה ר"ו לגינה הסמוכה לעיר וקידשה בשד אחד ריק ופוחז שהוליכו עמו ראובן הנז' להעיד לו ובאו לפניהם המקדם והמתקדשת וזה העד עמהם והעיד ע"ג לפני ג' כ"ד שבעודו אומר לה הרי את מקודשת לי בכסף זה וידו על ידה נתן לה כסף הקי' והודית החלמה שנז' שכך היה המעשה אלא היא לא קבלה ממנו כסף הקי' אלא לדעתה שהבטיחה בינו לבינה שעתיד הוא לגרש לאשתו בגט ושוב ישאנה אלא בעת נתינת הקי' לפני העד הנז' לא דיברו כלום מזה ואשתו הא' לא רלתה להתגרש ממנו בשום תופן ודרך"ן מבעולו לראובן מלגרשה לאשתו הא' בע"כ היותו מושבע ועומד לה שלא יגרש ושלא יגרשנה בע"כ כנהוג ובכן חזרה בה החלמה מלישא אותו ודינא קבעיית אם הדין נותן לפוטרה בלא גט או לריכה הימנו גט והאיש ראובן הנז' הוא בשם ישראל יכו"ש הוא חיש חיל ממונה מלד המל' יר"ה ולא ישמע לקול מוריס לגרש אלמנה זו בגט כי נתן עיניו בממונה וידו תקיפה כי כן יורנו מ"ן אם הדין נותן לפוטרה בלא גט ולמלוה רבה תחשב להליל עשוק ויבא שכמ"ה.

תשובה להיות כי נכמרו רחמי על החלמה הלזו שנלכדה ברשת זו ואין מידו מליל הנה יעצתי ומלחתי לה לדדי היתר שלא להלריכה ממנו כלל וכפרט בדי שלא יחרוך רמיה לידו כמש"ל דאשכחנא כנ"ד תלת

ספיקי רויתי לפוטרה בלא נט יש לחשונה דהנה נודע דקי' בעד אחד לישס אלא ס' קידושין והנס שכל רבני כאחא' ז"ל החמירו להלריכה נט מ"מ הס אמרו דאין להחמיר רק בדליכת ריעותי וס' אחריני ברס בדאיכא חו אחרי ס' אחריני לכ"ע חו אינה לריכה נט כלל ולהיות שכבר החרכתי בעניותי בפרט זה בכמה תשו' בסה"ק פנ"י ח"א סיו"ד ובסי' י"ג ובסה"ק פנ"י ח"ה בסי' ז' ועי' ויו"ח עם"ב ח"כ אין לורך בעת לבפול הדברים דמשם בחר"ה שכן עלתה הסכמת כל רבני האח' ז"ל לבטל ק' ע"א בחרי ס' אחריני לבד הס' הא' הגו' וע"ש בס' הבחיר דברי שמואל הגד"מ לברב מהר"ם אדרעי ז"ל בחה"ע סי' ל"ב שכ"כ יעם"ב. וזאת מלאתי בנ"ד עוד חרי ס' רבבי מלבד ספ' הא' דקי' בע"א והס מלד הפקעה הקי' זפסלות העדים מכח הסכמת עירנו יע"א שלא יקדם כי אס ביו"ד וברשות חבר עיר כידוע והובאה בס' ברך משה גלאנטי מ"ד ז"ל ריש סי' ל"ג יע"ם דבאה ליפליגו רבוותא ז"ל אי נפקעין הקי' ואי נפסלו העדים גס לאותה עדות מכח ההסכמה אלזו אי לא וכבר החרכתי אני עני גס בזה בסה"ק פנ"י ח"א סי' י"ג וט"ז ובפנ"י ח"ב מדע"ג ואילך ובפנ"י ח"ה בכל חשו' הנ"ל ואסיקנא בעניותין. ואס להחירה בלא נט בכח הני חרי ס' שמלד ההסכמה הגו' בעירוף ס' אחר יעם"ב. וע"ע בחשו' הגאון שער אשר ז"ל באה"ע סי' ל"ח שהביא לנ"ד חרי ספיקי הללו דמלד ההסכמה הגו' וכתב שהס ריעותי לחחני ונקיפי טובא עם"ב ואס הגאון ז"ל כ"כ על ההסכמת רבני עירו ס' דלא הוזכר בה הפקעה כסף הקי' כלל כ"ם וק"ו דאמרי' הכי בהאי ההסכמה דפה דמשק יע"א אשר עמדו בבר עליה רבני עיה"ק ירושל"ו בחשו' הרמחה הבאה בס' גדיב לב ח"ב אה"ע סי' ח' ואיברוה וקיימוה באשרחה דדייני ועלתה ההסכמתם דעפ"י ההסכמה זו יולאה מאיסור תורס לגמרי כיעוש"ב ח"כ כ"ם בנ"ד דאין כאן רק קי' בעד אחד דבלאו"ה רבו הסוברים דהא דחיים לקי' בעד ח' אינו אלא מדרבנן כמ"ש בשמס הגאון הרב שער אשר ז"ל סס סי' כ"ט וסיים עלה דאפי' לפי מ"ש מד' הרמב"ן הר"פ חיים מדאורייתא מ"מ כל לגבי דידן דרובא דקמאי ובאחרי ס"ל דקי' בעד ח' אינס כלום וגס דאיכא לה מזקה דפגויה ח"כ כיון דאיכא לן רובא ומזקה דאיברא פשיטא ודאי דמפקעת אית לה מדאורייתא והו"ל בדרבנן ופשיטא ודאי דאזלינן לקולא לכ"ע מבלי שום פקפוק כלל וכו' עכחד"ק עם"ב ודון מניה ואוקי באחרין דכוותה ממש וכמובן וכ"כ הרב דברי שמואל ז"ל הנו' שס בסי' ג' דקי"ל ע"א יעוש"ב. ועס דהגאון הרב שער אשר ז"ל בסי' ל"א הנו' ל"א. הסכימה דעתו להקל לגמרי כי אס בריבוי ספיקי כמבואר בד"ק שס מ"מ לא תידוק מניה דאי לא אשתכח רק ג' ספיקי לא היה מסכים להחירה בלא נט ודאי ליתא שהרי מני"ר נופיה שס בסס"י כ"ט עלה בהסכמה להחירה בלא נט בחלת ס' לחודייהו ותמה שס ע"ד מהרח"פ ז"ל דמלריך ד' ס' כדי להחירה בלא נט דליכא כיעו"ם אלא משום דבאותו גדון דבסי' ל"א נפק דק ואשכח ס' אחריני גמי לכך כתב כן וכמו כן י"ל בגדון רבני ירוש' ת"ו דבגדיב לב הנו' וכמובן והרב עבודת הס"ם ז"ל בחשו' אה"ע סי' ט"ו דפקפק טובא בהורחת הגאון הרב שער אשר ז"ל דבסי' ל"א הנו' כיעו"ם לא ראה חשו' הגאון הנו' נופיה שבסי' כ"ט הנו' בגראה מדב"ק דלא שלטו עיק' כי אס בהדייא דסי' ל"א ובכור. והנס דהקי' דנ"ד היו בניגה דאון לעיר ו"ל דלא גזרו בהסכמת עירנו יע"א רק על המקדם תוך העיר דוקא ולא על און לעיר כמ"ש הרשב"א ז"ל בח"א סי' תק"ן והוב"ד במוהריק"ו שורש פ"ד יע"ש. הנה מ"מ כיון

(ב)

דבנ"ד גינה זו היא סמוכה לעיר ממש כנו' בשאלה ח"כ הו"ל תוך תחומה של עיר ודינה כתוך העיר ממש ועיין בחשו' הרב מהר"י בי רב ז"ל סי' על כפר גובר הקרובה לדמשק מהלך שלים שעה ורחוקה מהעיר יותר מהגינה הנו' בכמה מילין כנודע ועי"ע בחשו' הרב החסיד דחס"ל רב חגי"ן ז"ל בס' חוקי חיים סי' מ"ם בזה יע"ש.

ומ"ש הרב מהר"ח רומחנו ז"ל בחשו' כי בחה בס' יעמ"ל סי' ז' שהסכמת דמשק היא גס על המקדם חון לעיר יע"ם לחחמ"ר לא דק שפיר בלשון ההסכמה דילן הנ"ל כמבואר בס' ברך משה כנו"ל:

איך שיהיה עלה בידינו היחר נמור לחלמנה זו דנ"ד בחלת ספיקי הנו' כהסכמת הגאון הרב שער אשר ז"ל בסי' כ"ט הנו' והסכמת רבני וגאוני עוב"י חוגים יע"א כמ"ש בשמס הרב ערוך השולחן אה"ע סי' מ"ב וכ"כ הרב משכה"ר בדלג"ו ע"א וע"ב וכמ"ש בשמס הרב חוון אהרן ז"ל בחע' האי"ח חוח ה' יעם"ב וכבר האריכתי קלת בזה בחשו' שנס פנ"י ח"ה יעם"ב:

ובדי לגאח יד"ח הרב מהרח"ף ז"ל דמלריך ד' ספיקי כדי להקל בלא נט בזה כדי לעשות ד"ן אביא עוד ס' אחר והוא זה אשר הולידו מהרחנ"ח ז"ל בח"א סי' ס"ח דיש לד קולא מלד סברת הסוברים דאחדש שנשבע שלא לעשות דבר אחד ועשאו דאי עביד לא מהני וכבר נמלא להמרדכי ומהרי"ו שפסקו כן וכיון דרבים הס לדדי הס' רחוי לסמוך עליהם בנ"ד יע"ם וכבר בשמה חשו' שלי הבאים בסה"ק פנ"י ח"א וח"ב וח"ה בחחי בעניותי גס סניף זה כנדונת ההס בס' קידושין להקל לגמרי ובכ"ש כמה מרבני האח' ז"ל ובהרב שער המלך ז"ל בה' גירושין אסיק דהרמב"ם פסק כרבא דאי עביד ל"א יעם"ב ועתה ראיתי מ"ם הגאון החק"ל ז"ל בח"ח סס"י ע"א שכ' דאין במ"ח זו דאחני ורבא בירור אי הל' כאחי' או כרבא וכו' יע"ם ולא זכר שר להשעה"מ דהכריח דקי"ל כרבא כנו"ל ובכן גס בנד"ז חזי לאלמרופי האי ס' בהדי הנך ג' ספיקי הנו"ל וגס הרב מהרח"ף ז"ל לחויל ומודה דיש להקל לגמרי להחירה בלא נט כלל וכדוק:

ומה גס לדעת הרב בני חיי ז"ל ביו"ד סי' של"ד דס"ל דכחרמי ליכור אי עביד ל"א לכ"ע יעו"ם והסכמה זו דנ"ד בחרמי ליכור היא כנודע לך לד' הגאון החק"ל ז"ל ביו"ד ח"ב סי' מ"ט ובח"א דח"מ סי' קי"א דקס"ד ע"א דפליג ע"ד הבנ"ח ז"ל עכ"פ הדרן לד' המ"ח ומהרי"ו ולמהרחנ"ח ז"ל ולרבני האח' דנסחייעו גס הס להקל מדבריהס ז"ל גס בחרמי ליכור הס המדברים כיעו"ד ובפרט דבנ"ד הרי רחוק המקדם דנ"ד עבר ג"כ על שבועתו עלמו שנשבע לאשתו הא' שלא ישא אח"ע וכו' ואחחן לס' המרדכי ומהרי"ו ז"ל דס"ל דאי עביד ל"א וכו' מיהא הוי וכבר בסה"ק פנ"י ח"ב דע"ה ע"ד ובפנ"י ח"ה בחשו' הנ"ל נרגשתי מפלו"ד אי קי' בכלל ניעוחין או"ל עכ"פ אסיקנא החס דג"ז מידי כלו"ד לן' ומינה לנד"ן וכמובן. זאת תורת העולה הלעגד"ן דאלמנה זו דנ"ד שריא להחנשבא למי שחרלה בלי גט מרחובן דנ"ד בלל כללא דלישא דוקא ואס יסכימו עמי חרי מרבנן דפקיע שמייהו וכ"ם ב"ד הגדול שבירוש' ת"ו הע"י גס למעשה גס ידי חכון עמהס ועו"י י"ם ויש"ן כיר"ח פי המדבר חנח זעירא דמן חבריא:

הלעיר **יצחק משה אבואלפיא** ס"ט

הסכמת מע' הרבנים הגדולים ב"ד הגדול שבירושת"ו על הפס"ד הנ"ל וז"ל הטהור:

ראה רחינו הלי פס"ד דשדר לן מע' סרה"ג שלשלת יוחסין סבא דמשפטים כמהר"ר **יצחק אבואלפיא** הי"ו

ר"מ ור"מ בעוב"י דמסק יע"ש ומנודל עמוקתנותו ביקש מיתיבו שנסכים עמו להלן ולמ"ל להניל שם האשה הזאת מכבלי העיגון בהיות כי המקדם הנז' ידו תקיפה ורין בידם לכופו ביגרשנה בג"כ וע"ז עמד בכל עז בכחא דרעתקא ומכח ד' ס' להתירה בלא גט ואתן מה נענה לבתתיה דלא הניח לנו מקום להתגדר בו רק הריחנו הנ' מלציפות מרובבות בקיטור נמרץ. והנה בדין זה דהמקדם בעד מ' דפ' מרן הח"מ לקו' בבר הבאתי בס' "שת חיים" דמ"ח ע"ג מ"ם הרה"ג המפו"ח ליאר' ז"ל בס' כרך על רומי ומובא בס' שער משפר ובח למנין פ"ה לאחד דס"ל דהמק' בע"ח מ"ח לקו' ורבו המתירים על האוסרים ושם הבאתי תשו' הרשב"ץ ח"ד דמ"ד ע"ג דלאחר שהביא"ד הרשב"ח דסבר דהמק' בע"ח דה"ח לקו' וכ' דלא נמלח חולק בזה רק הסמ"ג והרמ"ס ז"ל [לא כן דהביאו ניהו דקאי בס' הסמ"ג אלא דרבו המתירים] והביא"ד הרשב"ח שכתב לתלמידו שבעצם בהורלתו ע"ם ומה שנפלאתי על הרב כפי להרן ח"ח בהל' קי' סי' ח' עם"ב נקוט מיהא דכל דלאיכא כמה ריעותי בג' וכ"ם בד' ס' כ"ע מודו דמותרת בלא גט כמ"ש ה"ה גר"ו וכ"כ הרב ויקרא מלבושם ז"ל בסי' ו' שנשתמם בס' הד' דמהרלח"ח ז"ל וכ' דסניף גדול הוא להתירה בלא גט וכ"כ המשכה"ר בשע' הק' לוח כ"ט ובגמי חיים דקכ"ד לוח ח' ועיין בס' ויקר"ל הנ' שם דמלח כמה ריעותי לחבריני ואפ' דלאיזה מהם שייבי לנ"ד להרבות בס' להתירה בשופי הגם דלאיכא עוד מלינו מ"ם הרשב"ץ ח"ד סי' ק"ל בח' שהוליח קול בעיר שהוא עשיר ועי"ז קידם משה לחת בעד מ' ולח"ז נודע שהוא חיש עני וע"ז כתב הרב ז"ל דמותרת בלא גט יעש"ב מילתא פשוטת מחמת דהטעה לותה כיעו"ם וה"ל בנ"ד דהטעה לותה שרולה לגרש לאשתו הח' דהוי ק' טעות ולית לן ד' ס' הנ' דפשיטא דמותרת בלא גט וכמ"ש ה"ה פחד יל"ו:

אלא דלשכחן בשו' הרב חת"ס ז"ל בלה"ע סי' פ"ב והוב"ד בס' פ"ת להה"ע סי' ח"ל סכ"ד בהגיה דע"מ שאני עשיר ונמלח עני דכתב להדיח דלא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ולכשיבח לידי נתחכם בעניו זה וגם כי בנ"ם ח"ל לב"ז דלפי' לו יהי שההנה בפי' ע"מ שאני עשיר ולמידן מי הגיד לו לזה השואל שאינו עשיר ולמידן בחמת וכו' עש"ב ומ"מ בנ"ד גם החת"ס ז"ל יודה דלפי' ס' קי' ליכא דבנ"ד כי הקי' היו לאחר שגילה דעתו עמה שרולה לגרש הח' ופיתה לותה בזה כדי שתתקדם לו והיא גם היא קבלה כסף הקי' לדעתא דהכי דבל כהא הגם שלא התנה לה כן בשעת הקידושין אמרינן שם נתקיים התנאי דהיינו הגילוי דעתא מקו' ושם לאו לאינה מקו' דבגילוי דעתא כל דהו מהני ואית לן למימר דאדעתא דהכי נתרלית בקי' שם יגרש הח' הא לאו"ה לא ליהוו קי' ותהיה מותרת בלא גט דהא כל דליכא הוכחה ואומ"ד דבתי די"ל שפיר דמטולם לא תתרלה להתקדם לו שם לא יגרש לא' דמי יכנס בזה להיות לה לרתה בלידה והגם דאתפח בכל דהוא ניח"ל הי"ד היכא דלא היה גילוי דעת מקודם לבל בנ"ד דליכא הוכחה ואומ"ד דלא נתקדשה לו אלא לדעתא שיגרשנה לא' והרי גילתה דעתה דלא ניחא לה בכל דהוא וא"כ ים לנו לומר דהגם דלא התנה כן בעת הקי' גילוי מילתא כה"ג דלא נתרלית משע"ר כי שם בזאת הא ודאי ל"א בזה אתפח בנ"ד ניח"ל וכ"ן מ"ם החת"ס שם סי' פ"ה ד"ה ע"ב בד"ה מבואר מדבריו היכא דליכא הוכחה ורליה ברורה לאותם דברים שבלב הוו דברים מן התורה רק משום מומרת חיכו נכון לדון על דשב' והתם לא הוה בלאו"ה שום אומ"ד אלא בלא לפי הנ"ד לא היה רלוי לותו המקדם לאשה כמותה וע"ז כתב שזה היכא אומ"ד כלל דאתפח בנ"ד

ניח"ל בכ"ל פי' כוונתו ול"ב שם ים לנו ממ"ח כעת דלא שייך לומר להתם בב"ד ניח"ל ליכא הו לאיסורא דאורייתא רק משום חומרת דת"ח וכסו"ד כתב וכיון שאין בקי' הלל שום חשש מדאורייתא ת"ב כסילוקך לזה ג"ב אומ"ד הל ים לסמוך להקל עב"ל עש"ב וה"ב בנ"ד כיון דאית ל חזקה דנופאת דהית פנויה היתה וקי' בע"ח דמדאורייתא לא הוו קי' ואית לן בל הני ריעותי ואיכא אומ"ד בנז' וב"ם דאית לן ד' ספיקי להתירה כמ"ם ה"ה יל"ו הא ודאי לן משאת בקי' הללו והרי היא מומרת לעלמא בשופי לב"ע בלא גט ורלוי לנעול דלא בפני המקדם הזה אשר מלם את אשת נעוריו בהיות לו בניס והלך בסרירות לבו להרע וכיון דמדאורייתא לאתפח דא שריא להתנשבא בלא גט אין לנו לבקש חומרות ובפרט כי קשה הדבר לכוף אותו לגרש בגט כנז' בשאלה וכיאודה ועוד לקרא בתלמו עה"ח פעה"ק ירום' ת"ו לתן ב"ד דח"ל בם"ח שבט תרכ"ט ברב עז ושלום:

הצעיר	הצעיר	הצעיר
יוסף נסים	שמוא נסים	וידא ב' חנוך
בורלה ס"ט	ס"ט	אנג'יל ס"ט

תשיבתי על פס"ד דשדר לן רב אחאי גאון מע' הרב המובהק ואח לברק בש"ת בסהר"ד **בכור אהרן לחריף** הי"ו וביקש ממני גם במכתב למ"ר לעיין בו ולחוות דעי גם אני ולעשות רצונו חפצתי וזה החלי בעז"ה צורי וגואלי:

דין כל רלוי עיני תת השאלה ותת לשר נגזר עליה מניה דמני"ר נר"ו לשר התריך הרחיב כיד ה' הטובה עליו ע"ב פרט ופרט ולא הניח פינה וזוית מבש"ן הפוס' ז"ל ועלתה הסכמתו דלהיותו מוחזק בממון שלוה מלחד מרבני העיר ת"ב בידו מסור דגל הקי"ל בם"ד דחייבים הכוללות יע"ח לפרוע לו בל קלבת הנ' שיש שנתחייבו לו וקי"ל בם"ד דמלי לגבות הכל לפי' מחד מנייהו בכל הכתוב בד"ק בתלוכה וכיון דבל עיקר תביעתו תינו אלא על פרט זה בל שהוא עיקר ת"ב אין לורך עוד לשתת ולשת בדבר הלבה בשאר הפרטים הבאים בדב"ק נר"ו דמלי דהוה הוה ולמנפ"מ להתריך בהם:

אמנם על עיקר תביעתו הנ"ל לזאת לשיב אל לבי שחיוב הכולל תלוי אם הפסידוהו ממ"ח או לא ואם יברך בת"ב בירור גמור שעל ידי שעללו אחריו לבא אללם ולמכ"ו על העיר רב ושליט והעתיקוהו ממקומו וגרמו לו בזה הפסד ממון ממ"ח ואז איתיה בתקנתא להוות פסידא אלא הדרא בהא ודאי חיובא רמיא עלייהו לשלם לו בל קלבתו בעד בל הנ' שיש שנתחייבו לו בהסכמת גדולי הפוס' ז"ל ועד אחרון הרה"ג רשב"ל בסי' רכ אות בג"ן ז"ל בתשו' בי בשה בם' הביאו חוקי חיים סי' ז"ד וכן העליתי אני עני בסה"ק פל"י מ"ג סי' יו"ד וכמ"ש בי"ז בת"ב נר"ו בפס"ד שלו ובשפלנו זבר לנו בדי"ב ע"ח. וסיים עלה מני"ר יל"ו דיבול לבדר הפסדו ות"ב אחר הבירור אין מקום לפוטרם מחיובם בלל אבן אנבי הרואה בבל דברי גדולי הפוס' ז"ל הנ' דלא חשבי הפסידוהו ממ"ח אם לא היכא שבבר היה רב או שותף מלמד וחזן בעיר אחרת ובאו בני עיר אחרת ושללו אחריו והעתיקוהו ממקומו ואדהבי והבי הפסיד אותו המיעוי שהי"ל בבר או שהי"ל עסק פרקמטיא ועי"ז הפסיד בה מן הקרן אזי חשיב שפיר הפסידוהו ממ"ח מאי דלא שייך בי"ז בנ"ד וא"ב אין מקום לחייב הבולל יבב"ן בין שלא הפסידוהו ממ"ח אחד מהפסדות הנ"ל וחזיתיה למר יל"ו בפס"ד שלו שם די"ב ע"ב חזר והודה בזה שב"ב וז"ל לך ממ"ח נפל פתח בבירת לב"ד שתין לי ליקח שבר בלל וכו' השתא

דאתית להכי אהניא לן מהא מד' הרבנים הנ' דחייבים להת לי מיהא בגרמו לי וכו' כיון שחבי הפוס וכו' אין שו"ת יכול להוציאם מידי כלל עכ"ל:

ואני תומר דאי מלד שהות הפוס כדקאמר מר י"ו לדידי אי מיהא לה אירייה דלעגד"ן גר' בדור דאין בתפיסתו כלל ולא חביב מר י"ו מוחזק כלל כמ"ש לקמן בס"ד. ברם בחמת לא היה לריך כת"ר לחייבם מטע"ז בהולאותיו כלל לאחר שבבר הרב מיס שאל בח"מ סי' ח' לחביק להל' ולמעשה על נדון אלו דחייבים לשלם ההולאות ויעבע הלה ויטול יעב"ב וכודאי דאם הולאותיו ברורים להם מוטל מהם בלי שבועה כלל וזה פשוט.

אך מה שנתעלם כת"ר י"ו להחביב עלמו מוחזק להיותו תפוס מנכסי חד מנייהו שליה ממנו כת"ר י"ו ומכח זה ס"ל למר דהוה נקרא מוחזק וביתו להרים דגל דקי"ל בכל ספק וס' שנפל בגד"ז דפליגי בית רבותא ז"ל כמבואר בן בדב"ק גר"ו תלת דאמרי לדבר הזה יפלח הבדון דלא כן אבדי עמדי מפוס דבין דבת"ר י"ו לוה ודאי בשער יהיה בעיס' או במכר ושבירות או בהו"א בודאי דבתיב בנייה נאמנות וכו' וגה השער מקויים או יכול להתקיים בנקל הא ודאי בבה"ג קי"ל אין נזקקין אלא לתובע תחילה ותיובתא דמיח עליה דמר י"י לפרוע תחי' וראם סך השער כולו קו"פ כשיתבענו המלוה בזמן הפרעון באין אומר ואין דבריס ולא אבי בת"ר י"ו לעבב השרעון בשביר הטו"ת שיס לו על הכולל יבב"ד דס"ל רווחת הנזקקין לתובע תחי' כמ"ש מרן ז"ל בח"מ סי' כ"ד ס"ח ופירש עלה מוב"ס ז"ל וז"ל פי רחובן תובע לס' בעינן שחי"ל פרעתי וס' מסיב יש לך מבלי כו"ך וכו' לאפ"י שאינו יודעים ב"ל עדיס בדבר נזקקין לתובע תחי' ולריך לבלם לו מיד וכו' ע"כ וכתב הסמ"ע שם שדעת מרן ז"ל שבבל ענין נזקקים לתובע תחי' אפי' להוציא ממון יע"ש:

וכן מבואר להדיא דעת מרן ז"ל שפסק בשו"ע ח"מ סי' פ"ה בחשו' הרשב"א ז"ל שהביאה מרן ז"ל נופיה בב"י ח"מ שם וכפי' כ"ד וז"ל מרן ז"ל רחובן נתחייב לס' ק"ק ושמעון חייב לרחובן ק' וכבר עמד שמעון לרחובן בדין על הק' ונתחייב בדין ואמר שמעון לרחובן אתה בבר חייב לי ק"ק תחבר מהם ק' בנגד ק' זו הביב רחובן אני לא עמדתי עמך בדין על הק"ק וכמדומה לי שאני פטור מהם שם שטר של שמעון מקויים הדין עמו עכ"ל:

הרי בהדיא שלא נפטר שמעון מהק' אלא מבח שים בידו שטר מקויים ובעבור זה שומעין לו והדין עמו לבל שם שטרו לא היה מקויים אפי' לווח שחייב לו רחובן אין שומעין לו אלא יפרע הק' תחילה ואח"ב יעמוד עם רחובן בדין על הק"ק א"ב מבלן רואים ברורה שדעת מרן ז"ל הנזקקין לתובע תחי' אפי' להוציא היבא דבידו שטר מקויים וכדברי הסמ"ע וברור וגדולה מזו בתב המרדבי בריש פ"ק דמציעא וז"ל ויש פוסי דאם אדם תובע מחבירו מנה והלה אומר לו הן ודאי שאני חייב לך ק' אלא שאני תופסו עבור ק' שאתה חייב לי או עבור חפץ וכו' לאו כל כמיני אלא ב"ד הומרים לו תן לו המנה שהודית וכו' וכן פירש"י גבי נזקקין לתובע תחילה וכו' עכ"ל הרי דאפי' אין ביד התובע שטר כלל כיון שהודה הנתבע שני לחייבו ולהוציא ממנו הק' תחילה וכמבואר ודברי המרדבי הללו הביאם מרן ז"ל בב"י ח"מ סי' ע"ה בסתם ובלי חולק והא ודאי דהבי ס"ל למרן ז"ל כיון דבסי' כ"ד פסק בפירש"י ז"ל וכחובן ידלא בריא"ז ז"ל הוב"ד בשלה"ג בפ' הפרה דס"ל למר דאם היה התובע לנתבע חוב בשטר והנתבע תובעו דבר הרחוי לפרעון שטרו כגון שהבעו חייב לאתה לי כו"ך מטבע ממ"ש הרי זה בילוי פועלו ששטרו פרוע והכל תביעה לאחת עכ"ל וברוה דריא"ז

ז"ל פליג ממ"ש המרדבי בפ"ק דמציעא מאם יש פוס' וכ"כ בתשו' כ' המאורות הגדו' סי' ו' דפ"ב ע"ד הריא"ז והמרדבי הכ"ל פליגי בהאי דינא יעש"ב דכיון דמרן ז"ל בב"י לא הביא"ד ריא"ז ז"ל הנז' כלל רק הביא"ד המרדבי הנז' דוקא וכסי' כ"ד פסק כרש"י וכסי' פ"ה פסק כהרשב"א ז"ל והודאת הנתבע שחייב לתובע הו"ל כמו שטר מקויים ח"כ ודאי דלא ס"ל למרן כריא"ז דהכל תביעה לאחת ופשוט ועוד דריא"ז ז"ל מיירי בשטר שביד התובע אין בו נאמנות משו"ה ס"ל למר דהו"ל כאילו טוענו ששטרו פרוע דהכל תביעה לאחת כיון דהנתבע יכו"ל פרעתי כמ"ש מרן ז"ל גופיה בסי' ע"ה יע"ש משא"כ בשטר שים בו נאמנות שאינו יכו"ל הנתבע פרעתי ודאי דגם ריא"ז מודה דלא הוי תביעה לאחת ובבור וכ"כ הגאון מהרי"ו ז"ל בסי' ח"ך וז"ל לאל לומר לאי הא דיכול לעבב הלוה או פקדון בשביל שום תביעה הי"ד בטענת מיגו וכו' ועוד שברת גדולה היא דהל"כ לתרעו כל שטרי העלמא דכל מי שים לו שטר על חביבו יטענו הלה יש לי עליך תביעות וכו' ח"כ הלה יאבל ויחדי ולא שבקה חיי דכל מי שנתחייב לחביבו אפי' בשטר ידתה לוותו וילטרך לעשות פשרה וזו ח"ל לפנים עכ"ל וע"ש לו ז"ל בסי' קמ"ט שכתב שם וז"ל ומה שהות רולה להיות נידון בב"ד אשר הוא ריך לפרוע מטעם שב' אין לריך למיתת בהדיה לב"ד אלא זה יפרע מיד ואם יש לו דין על הר"ד יתבענו לדין ודמיח וכו' ומהא שביח ריהיה מהר"מ בפ"ז מה"ש בהגמ' מי שנתחייב בדין ואמר יש לי ריהיה להחזיר הדין דאין ממתינים לו אלא יפרע מיד וכו' עכ"ל יע"ש ועדיפא מינה פסק מרן ז"ל בח"מ סי' ק"ז דבשים ביד המלוה שטר מקויים יורדים לנכסי לוה אפי' אלא בפניו וא"ל ליתבע אם בחוב בו נאמנות וכו' ואין חוששין לשובר יע"ש וא"כ בגד"ן דינא הכי דאינו יכול הלוה לעבב על המלוה פרעון חובו בעבור תביעה ש"ל על הכולל כיון שביד המלוה שטר מקויים ונאמנות וממילא לא חביב הלוה הו מוחזק לטעון ק"ל כלל וכמדובר ולילא למידחי ולמימר דכיון דאסיק הש"ס דבב"ק דמו' כדאמרי נהרדעי דפעמים נזקקין לנתבע תחי' היבא דזיל נבסיה וכ"כ מור"ם ז"ל שם סי' כ"ד יע"ש דש"מ דכל היבא דימשך נזק לנתבע אין נזקקין לתובע תחי' א"כ בב"ד לאפשר שימשך נזק לנתבע אם יפרע חובו תחי' שבזה יפסיד טענת ק"ל שהיה יכו"ל בהיותו מוחזק בחוב שעליו וכשיפרע החוב שעליו תחי' נמלא דהכולל הוא המוחזק ויזכו בדין בטו' ק"ל וביולא בזה כתב הרב מהר"י מגדאלי ז"ל בס' מי המלוה"ג דקל"ח ע"ח והבי"ד המע"ם שם סי' כ"ד אות כ' וז"ל היבא דאם אלו אינו מגרעין כח הנתבע כגון דאית ליה טענת רבית בחופן דחינו חייב לפרוע לאבל אם יפרע אין מוליאין מידו דחינו יכול להוציא מיד התובע בבה"ג נזקקין לנתבע תחי' דהוי כזיילי נכסיה דלוה וכו' עכ"ל וא"כ בנד"ן לבאורה נימא הבי וכמדובר:

אבן בקושטא הא ליתא בלל בב"ד דבבר מילתא למורה דכשלא הפסידהו ממ"ש בב"ד אין שום חיוב על הכולל לפרוע לו בלום כמו"ל ח"כ אין לו עוד שום טענת ק"ל כדי לזבות בדינו אם הוא מוחזק ואפי' יהיבנא ליה בל דיליה דאיבא חיוב על הכולל לפרוע לו קבבת בל הג' שים מ"מ אינו יכול לתפוס ולגבות בל חובו מחד מנייהו אפי' יהיה הוא מוחזק כיון דאינו אחבא דמרן סמכינן ובבר מרן ז"ל בסי' ע"ז דאם שברת מהריק"ו ז"ל ומ"ל למרן שם דבל אחד מהקהל לא מיחייב רק בחלק המגיע עליו דלא כמוהריק"ו ובבר האריבתי אני עני בזה בסה"ק פני' ח"ג סי' יו"ד והבי לסיקנא בעניותין החם דלא בסברת הרב בפי אחרן ז"ל ולא אלי המוחזק לטעון ק"ל בסברת הבפ"ח ז"ל דסברתו זרה וימידאה ודחויה לגמרי

כמ"ש בעניותי שם והדברים ברורים ע"כ מצלי והגלע"ד כתבתי להלכה ולמעשה ולו' י"מ ויומ"ן ויתיר עיניו בתורתו לחמן כי"ר פי המדבר תגלח זעירא דמן חבריא

הלעיר **יצחק משה אבוליפיא** ס"ט

ראיתי בתשו' הרב לחבני שוהם ז"ל בדל"ב ע"ד שסמך דעתו על מ"ם הרב פ"מ ז"ל בח"ח סי' ד"ן שדעת מרן ז"ל בתשו' לה"ע דיני כתובה סי' ח' דהבא מכח ס' תקנה הגם דהוא מוחזק מוליתן מידו ליתנו להבא מכח דינא דלוי"תא ומכח זה העלה בנ"ד דכיון דבא"י קבלו עליהם הורלות מרן ז"ל גם במ"ם בתשו' ח"כ לא זכו בתפיסתם כוללות ח"י ת"ו כלל כיון דהוי נגד מרן ז"ל עכתד"ק יע"ש וכשלחי לעלמי כבר כתבתי בעניותי בסה"ק פני' ח"ה דרט"ו פ"ג דגלע"ד ברור דשלחי נדון מרן ז"ל כיעוש"ב והא קמן דרבני עיה"ק ירוש' ת"ו שבזמן הרב לחבני שוהם ז"ל הנז' לא הסכימו לדעתו וזכו בתפיסתם ולא חשו להורלתו הנז' כלל וכן מבואר יולא מתשו' הרב בני בנימין וקרב לים הבאה כבר בלותה תשו' שלי שבסה"ק פני' ח"ה שם דהנז' שגם המה בחכמתם לא נרגשו מתשו' מרן ז"ל הנז' דבודאי דס"ל דשלחי הויא תשו' דמרן ז"ל וכדכתיבנא לחן בעניותין ולחי המיה יותר על הרב ירים משה ז"ל בתשו' ח"מ סי' כ"ג דמ"ה ע"ב בד"ה להמנם וכו' דגמשך לחר תשו' הרב לחבני שוהם ז"ל במ"ם בד' מרן ז"ל ופסק הדין כוותיה וכטעמיה כיעו"ש ונראה ברוך שלא רלה דברי מרן שבתשו' הנז' במקומם וולתי סמך על מ"ם הרב לחבני שוהם ז"ל ותל"מ והוא פלא:

סימן ג'.

נשאלתי על לודות רלובן שלחר שכבר נפח ליבמתו בכתו' וקידושין כתחז"ל ובא עליה פעם וסהים וסלם וככנסה בי רוח עוצים ומלא ובגד בם ורלונו לגרשה בגט כריתות בלתי לפריע לה כתובתה מפלס כי לם הבנדים והמטלטלין הגמלים ליתה בביתו דוקא לשר לו יעלו לחני כתיבתה ולם לו תתרלה יבמתו בזה וגם הב"ד יסכימו עמה שיוכל לגרשה עד שיפרע לה כל כתובתה הגה הוא ימיר דמי לגמרי כדי לפגלל ממנה וכן עשה מעשה והלך לגל הערלים והמיר דתו לדתם וכל עוד שלא נעשה רלונו לגרשה ממנו בגט לא יחזור בו מהמרתו כלל והלשה יבמתו הנז' מיגה רולה לקבל ממנו גם בשוס חופן כ"ח עד שיפרע לה כל כתו' מפלס ורלונו היבם הנז' כ"ע ידעי ליה שלין לו מה לפרוע לה זולת מטלטלי הבית כנ"ל הגה כי כן יורנו מו"ן שם ים חופן ותיקון כדי שלא יהיה רלובן הנז' נעמע בין הערלים לגמרי לפני שלא תתרלה יבמתו לקבל הגט בפרעון מע' הבית כנז' ולמלוה רבה תשבח לו להגיל נפש לחת מיסרלל ולהחזירו לדת ישרלל ויבא שכמ"ה:

תשובה הן לחת דרוב ככל הפוס' ז"ל ס"ל דלפי' שרוחים כ"ד שים לחום שיגא לת"ר עכ"ז לא יניחו בעבור זה מלדון ולעשות כהלכה כמ"ש התה"ד ז"ל בפו"ך שלו סי' לק"ח שכ"כ משם הגדולים ז"ל ובהפסק מור"ם ז"ל ביו"ד סי' של"ד והכי ס"ל לרוב בנין ורוב מנין שהתירו ליסר ולהטנים לרשעים ולין לנו לחום שמא יגאו לת"ר לך קלת פוסקים ז"ל חלקו ע"ז וס"ל דים לחום פן יגאו לת"ר וכמ"ש הט"ז ז"ל שם בסי' של"ד ולחריו נמשכו כמה רבנים הוב"ד בם' פחד יגחק דק"ג ע"ד ולילך כיעוש"ב וכבר מרן החבי"ף ז"ל בם' חיים ושלום ח"ח סי' י"ב מדל"ב ע"ב ולילך עמד בזה ולסף

לים טהור כל שברוה הפוס' ז"ל ובדל"ב ע"ב כ' וז"ל ומ"מ לחן בדידן לחרי רלוה כו"כ רבנים ר"ב ור"מ שהתירו בהדיה ליסר ולהטנים לרשע הגם שיגא לת"ר וכו' לים לן למיקט כוותייהו ומ"ג כי מסהבר טעמייהו והוא ברור כשמם לעיני הכל דהם בהמו לחום לזה לא שבקת חיי וח"ו מהבטל קיום התורה לגמרי וכמ"ש הרדב"ז ז"ל שלא דעכ"פ לריך מיתון הרבה ולהיות מתיעץ עם זקני העיר ושופטי תלרן לבקש לופנים שלא יבא הדבר לידי תקלה וכמ"ש מהרדב"ז בתשו' הנז"ל וגם הרשב"ש ז"ל בח"ה סי' ריח"ל לשבר דיבר בקדשו בזה וכיולא בזה שלריך הנהגה ומיתון בומעלות ודעה כמו שיעו"ש עכ"ל מהרח"פ ז"ל הגל"ע עש"ב:

ובבן מלחר עלות כ"ז הא ודאי גם לחן בדידן לזליק בתר רובא דס"ל דחובה עליהו להעמיד משפטי הדת על תלה ככל הבא מידהו הגם שיגאו לת"ר המורדים בזה לית לן למיחש בהו כי הדין יקוב לית ההר וכמבואר:

אלא דמלחר שכתב הרדב"ז ז"ל שלריך מיתון לבקש לופנים שלא יבא הדבר לידי תקלה ושכ"כ הרשב"ש ז"ל וכמ"ש מהרח"פ ז"ל וכנז"ל:

פניתי לחי הדל לב:ם לופן בנ"ד שלא יבא הדבר לידי תקלה וכנז"ל הגה לחכי עפר לא מלאתי לופן נאות שלא יבא הדבר לידי תקלה כ"א בזהת לסמוך על הוראת הרב מהר"ר רחמים לריה לחברהם הכהן לריהם ז"ל והבי"ד הרב' מהרח"פ ז"ל שם דל"ב ע"ד שכתב לדדים להתיר במקום חרם רגמ"ה ויחומר השבועה בחים הגשו ומושבע שלא יבא לח"ע דחם ים לחום להמיר דתו דים להקל ליחא לח"ע יע"ש והגם כי הרב מהרח"פ ז"ל שם סמוך ונראה רחו הביא לנו דהרב מהר"י נבחרו ז"ל בספר מבין דבר משו"ת כת"י בתשו' לה"ע חלק על הרב הנז' ברור לחו הנז' ולחלק יגא בין חרם לשבועה דבקו"ע לשות"ת בדברי מרן החבי"ב ז"ל בתשו' בע"ח לה"ע סי' ח' ד"ה ע"ח יע"ש והרב מהרח"פ ז"ל לא הסכים להתיר בנ"ד חלא מכח שלוהו החים דכ"ד כבר התירו לו שבועתו שנשבע ע"י ג' לנשים פעם ושתים כיעוש"ב בדל"ג ע"ח מוכח דחם לא היה בנ"ד שכבר התירו לו השבועה הוה לזיל בשיטת הכנה"ג והרב מהר"ן ז"ל דמחמיר בלישור שבועה שלא לעבור בקו"ע משום חשש פן ימיר דהו ובמובן:

אמנם כ"ז לינו חלא במוגח דשבועת החתן הכתובה בכתובות דכל לינשי דעלמא חלא ינרשנה בע"כ ושלא יגא לשה ח"ע כנהוג הגה היא שבועה חמורה מאד ככל שאר שבועת ה' שנשבעין בעלמא ולזה גם בשבועת החתן הנז' החמירו בה ביותא דלישור שבועה דחמירא טוב רביע עליה ולין פוגר לותו ממנה בשום לד ולופן כלל ומשו"ה ס"ל למרן החבי"ב ז"ל בתשו' לה"ע סי' ח' הנז' דלין להקל בשבועה ובפרט כשהיא בקו"ע ולחריו נמשכו הרב מהרי"ן ומהרח"ף ז"ל בגדון הנז' להחמיר במקום דליכא שבועה הגם דים לחום פן ימיר דהו וילא לת"ר והגה לחת דהכי נמי שברי כו"כ רבותא ז"ל להחמיר גם בהאי שבועה כידוע בסם"ן הפוס' ז"ל ולגא עניא נמי הוה רהיטנא לשתרייהו להחמיר גם בשבועת החתן הנז"ל כמבואר בסה"ק פני' ח"ח סי' ט"ו וזולתה דהסיקנא בעניותין התם להחמיר גם בם' שבועה זו ודלא כדס"ל להרה"ג רשם"ל מהרמ"ם ולהרב מר ולהלות ז"ל דהקילו טובא בהאי שבועה ושם דחיתי דב"ק בב' ידים והתרכתי לני עני בזה שם ומשם בלר"ה. ולולם החמת לגיד ולא לכחד לשוב כתבתי בעניותי בתשו' לחרת כת"י לשר לי בדין מורדת דמלים עלי דהשתא הכא שזכינו לחור לסם"ן שלא רבני וגאוני עוב"י שלוניקי יע"ש שברור לפניהו וחזינא להו בספריהם הנחמדים דעלהו הסכימתם

להקל בהאי שבועה דחתן דלא דמי לשאר שבועה שנשבע אדם לחבירו מכמה טעמי תרילי כמש"כ בס"ה דברי שמואל הנ"מ להרב מהר"ם תרדיסי ז"ל בתשו' תה"ע סי' ח' דקמ"ל ע"ש וז"ל ומ"ג דתיכף עוד כמה ספקות בשבועה הלזו שנשבע בשעה הנישואין וכו' יעיש רישון דהשתא הכא לאו קיימין דנשבע בס"כ וים מ"ם דאין להחמיר בשבועה בס"כ וכמ"ש מהריק"ו ז"ל וכו' והבי"ד הרב המחבר ס' מעט מים בשתרית הפליטה סי' כ"ו דעמד עם כמי שמרדה תשתו עליו אם ים היתר לשבועתו ועמד וימודד תר"ם מכמה כ' שים בשבועה זו ותתי' ורחם הבי"ד מהריק"ו הנז' וכו' וכו' גם המחנ"ח הל"ם סי' ג' הביא י"ח דכל דליכא עם ולא כינוי ליכא כ"כ חומר שבועה אלא איסור בעלמא ושי"ח דהוי מד"ק ושהפ"מ כ' דאפי' איסור ליכא וכס' חו"ם למהרח"ף ז"ל סי' ו' בתשו' הרב השואל עשאו כ' לנ"ד יע"ש ומשום מ"ם ע"ד המב"ה בבר הבריע הרב על תורוש דאין זה הזכרת ה'. ותת רב"ע מ"ם הכר"ם ה"ט סי' י"ב וכו' ולדשתם ותלת דיעת דמתירים לכתחילה שלא מדעתה וכו' בחופן כפי הרשום בכתב מכל אלין רבוותא דליה לן למיחש לשבועה זו מכמה אנפי דאלו בשבועה דנ"ד כנז"ל וכו' ח"כ מפאת זה נראה דאין לנו לחוש כית מיחום מכח שבו' זו ע"כ עכ"ל הרב ד"ם הנז"ל יעש"ב. וכ"כ עוד הרב מעטו מים נופיה בספרו שיורי טהרה מע' ם' חות מ"ה ופ"ח ופ"ט יעש"ב והבי סי"ל למני"ר הרב עבודת השם ז"ל ה"ט סי' י"ח בתשו' כי נראה בס' לא הכסף ח"ב סי' יו"ד עש"ב גם הרב נוכח השולחן ה"ט סוס"י ט"ו אסף וקיבץ כמה ס' בהאי שבו' דנ"ד יעש"ב וכ"כ הרב טוב ליסראל בתשו' הנאה בסו"ס הנז' גם הרב שב' סוס"י זו' פקפק מוכח בשבועה כיעו"ש וט"ע בס' דברי שמואל הנז' שם סי' ט' יו"ד י"ח שחזר וכתב שם יותר ממ"ש בסי' ח' הנז' יעש"ב וכבר העתקתי כל דברי רבינו שלוניקי ז"ל הנז' בתשו' כ"י הנז"ל יותר בתרוכה והעליתי שם דאחרי הודיע לנו להיס לותנו תת כ"ז הא ודאי דהכי נקטינן להקל בהאי שבועה דנ"ד כיון דרבנן בתרתי ז"ל הנז"ל כן עתה עלתה הסכמתם להקל בריבוי הספקות דאשתכח ובהיכי שבועה דנ"ד הגם דבכל חד ס' מנייהו אינה לדחויי מ"מ בהלמדם יחד פשוט מאד דיש להקל לגמרי ולא אמרינן בכה"ג ס' שבועה להחמיר ודלא כדאסיקנ' בעניותין התם בסי' ט"ו דהדרי בי בעת אחר רחוקי כל דברי הפוס' ז"ל הנז' דבאלו אמרו לסמו' והס לתת ודבריה' לתת ובכן גם בנ"ד יש להקל בשבועה זו דשלא יפא ש"ע עפ"י כל הס' הנז"ל ולהתיר לו ליפא ש"ע כדי שלא יתיר דתו וכהורשת מהר"ח תרייאם ז"ל הנז' וכנז"ל מלבד דעיקר החילוק דמהרשל"ח ז"ל בין קו"ע לשוא"ת דשלה סתיך מרן החבי"ב ז"ל בתשו' הנז' רבים לוחמים עליו וכתוב אגלי בסה"ק פנ"י ח"א סי' ט"ו הנז' וכ"כ הגאון אעב אשר ז"ל בח"א סי' ושם דחה דברי הגאון החק"ל דסיעו למהרשל"ח בחי' הנז' מדברי הרשאונים הנמק"י והריטב"א ז"ל וכבר הבאתי ד"ק בסי' ט"ו הנ"ל ואסיקנא התם כוותיה וכטעמיה משום חשש ס' שבועה להחמיר כיעוש"ב הנה הגאון הרב שע"ח הנז' ז"ל דחה רעיתו בב' ידיו קודם כיעוש"ב וא"כ ודאי דיש להקל בשבועה זו גם בקו"ע כרוב ככל הפוס' ז"ל דלא חיישי לספיקו דמהרשל"ח ז"ל הנז' וכמדובר. והרב מהרי"ן דפליג ע"ד הרב תרייאם ז"ל מכח חי' דמהרשל"ח ז"ל לא עמד בזה ככל האורך וסמך ע"ד מרן החבי"ב ז"ל דחיים לס' דמהרשל"ח ז"ל ותו לא גם הרב תרייאם ז"ל נופיה ומהרי"ן ז"ל בר פלוגתיה בדין הנז' שניהם ז"ל לא עמדו ככל האורך בעיקר שבועה זו דהחתן כנ"ד דאית בה כמה ס' וס"ם טובא כמ"ש רבני שלוניקי ז"ל הנז' והדין עמהם דקילא טובא שבועה זו ולית בה חומר שבועה כלל ככל האמור ומדובר:

והשתא דאתינן להכי ים לדון בשופי גמור דכדי שלא יתיר דתו ריחוק זה דנ"ד הגם דשריון ליה ליתא אחה אחרת כהסכמת הרב תרייאם הנז' ז"ל ודלא כמהר"י דפליג עליה וכנז"ל מ"מ אי חזינן דלא יהבי ליה ליתתא אחריתי כ"ז דאגידא ביה אאי אתתא הא ודאי דשריון ליה נמי לגרום לזו בע"כ ולית לן למיחש לשבועתו אשר נשבע לה בעת הנישואין שלא יגרשנה בע"כ כשם דלא חיישינן לאותה שבועה שנשבע לה שלא ישא ש"ע משום דהני תרי שבועות קילי טובא וכנז"ל ומשום חשש דפן יתיר דתו הבעל כי היכי דדחינן לשבועתו דשלא ישא ש"ע בהסכמת הרב תרייאם ז"ל הנז' לא אתיר בנ"ד אלא שישא אחרת ואלא יתיר דתו ואילו לשבועתו הבעל שלא יגרשנה בע"כ לא נמה דעתו להתיר לו לגרשה בע"כ משום חשש המרת הדת אף לו' בחד מב' פניס אלו דכנדון שלו היה הבעל מוכן לשאת אחרת הגם דאגידא ביה אאתתא קמייתא כמ"ש הרב בהוכת פולס ז"ל בתשו' סי' כ"ח והבי"ד הרב מהר"י ישראל ז"ל בתשו' כי בזה בס' חיים ושלום סי' ו' די"ז ע"ד שהחזיק במעוז הך טענתא דטעין הבעל דכ"ז דאגידא ביה אשתו אף לא יהבי ליה לשאת אחרת דטעמה הנשמעת היא ואייתי בידיה מ"ם הרב בה"ע ז"ל שם מ"ם הרב מהר"מ ד"ב ז"ל בתשו' סריב"ם ז"ל נראה דמוכח לעכב ויש לשאת אחרת ושוב דאה מכח תשו' הרשב"ן והמבי"ט והרב בה"ע ז"ל מר הוא דאמר דע"כ לא אמרה הריב"ם ז"ל אלא בנ"ד שכבר מלא אחרת שנתרלים לו על הרחשוקה כמבואר שם ובבה"ג ודאי למה יגרשנה בע"כ והמות ברעב שאין בידו לפרוע לה כתובתה לזה דן שיהא נשוי ויפרנס שתיהם הלזו"ה ודאי דמלי לגרום מעשה דלא יהבי ליה לאחריתי ומסתמא דינין הכי ואף שאין לו לפרוע כתובתה ליה לן בה וכו' עכ"ל הרב בה"ע ז"ל שם ושיים עלה מהרי"ם ז"ל שם וז"ל וכן רציתי למהר"ם ילחק ז"ל בתשו' כי בזה בס' עוללות הכרם סי' ו' דמה"ע פסק בנ"ם שכל ב"ד יפה יתיר לו לכתחי' בין לגרשה בין לישא והביא דמהריב"ל מתוקמא בענין שהיה מוכן ליקח אחרת עש"ב עכ"ל הרב מהר"י ישראל ז"ל יע"ש וא"כ לאפשר דגם בנדון הרב תרייאם ז"ל מתוקם שפיר דמיירי שהיה מוכן לישא אחרת עליה הגם דאגידא ביה קמייתא כמ"ש הרב בה"ע בעד מהריב"ל ז"ל אבל אין לו' דטעמיה דהרב תרייאם ז"ל דהתיר לבעל שישא ולא לגרשה בע"כ משום דאף הוא רואה דדין זה דאי אגידא ביה קמייתא ולא יהבין ליה לאחריתי דאזי מותר לגרשה בע"כ כדס"ל להבה"ע ולמהר"ם ז"ל הנז' אין דבריו מוסכמים מכל שהרי מהרח"ם והכר"ם ומהריק"ו ז"ל פליגי זה כמ"ש בשמם הרב מהר"י ישראל ז"ל בסו"ד הנז' ושיים עלה דמידי ס' ל"ן יע"ש ח"כ הו"ל ס' שבועה להחמיר ומשו"ה לא הוה להתיר לגרשה בע"כ הגם דלא יהבין ליה לאחריתי כ"ז דאגידא ביה קמייתא דהא ודאי ליתא דח"כ גם משום חשש המרת הדת לא הי"ל להתיר ליתא אחרת כיון דרוב הפוס' ס"ל דיקוב הדין אף בהר ול"ח להמרת דתו וח"כ הו"ל ס' שבועה להחמיר כדחיים לה מר בשבועה דשלא לגרשה בע"כ משום ס' שבועה אל"ו דעיקר טעמיה דהרב תרייאם ז"ל דלא התיר אלא ליתא אחרת דה"ט משום דבנ"ד הוו יהבין ליה לאחריתי הגם דקמייתא אכתי אגידא ביה וכנז"ל ולהיות כי הרב מהרח"פ ז"ל הבי"ד הרב תרייאם ז"ל בקצר לחין ולא הודיעו דגדון ההוא איך היה לזה עכ"ל דאפשר דאייתי במלא אחרת שנתרלית לבעל שישאנה הגם דאגידא ביה קמייתא וכנז"ל כי היכי דאוקים הרב בה"ע ז"ל לדמהריב"ל ז"ל וכנז"ל ברם היכא דבריר לן

דלא יהבין ליה לחבריה כל זמן דלגידא ביה קמייתא דסברי ליה לגרסה בע"כ כי היכי דסברינן ליה ליסת לחסה לחברת כהורלתו ז"ל וברור. וע"ע בתשו' הרב יון יוסף סי' ל' שפסק בפשיטות בג"ד שמותר הבעל ליסת לחברת ולי לא יהבי ליה לחבריה כיון דלגידא ביה קמייתא דסברי ליה לגרסה בע"כ והסכימו עמו כל רבני וגאוני תקיפי תרעת דיסרחל ירושת"ו ועל לפשם הגאון החק"ל ז"ל יעש"ב ולא חששו לס' הכר"ם ז"ל ומהריק"ו ז"ל דהחמירו שלא לגרסה בע"כ לפי היכא דלא יהבי ליה לחבריה כ"ז דלגידא ביה הל' יעש"ב. והגם דגדון שלהם של הרב מהר"י יסרחל ז"ל היו כנ"ד ולא כנדון דהרב לריהם ז"ל והגה מקום לו' דשלני גדוניהם מכ"ד וכמבואר מ"מ אין לנו מדמים הגדונות בשוה ולא לדעת הרב לריהם ז"ל דהחיר ליסת לחברת מחשש המר"ד ח"כ לדידיה כל הגדונות שוים ואין לחלק ביניהם לדעתו ז"ל וכמובן:

ועוד לי נדון שנשאל עליו הרב לריהם ז"ל היה שלא היה יכול הבעל ליסת לחברת כ"ז דלנתניה קמייתא לגידא ביה ל"כ מה הועיל הרב הגז' ז"ל להחיר לו ליסת לחברת כיון דלא יהבי ליה לחבריה כ"ז דקמייתא לגידא ביה תל"ו ע"ל דלריהי התם דהיה מולא לחברת ליששנה הגם דלגידא ביה קמייתא וזה ברור ומוכרח:

הפן הב' בטעם הרחת הרב לריהם ז"ל הגז' שהחיר לבעל ליסת לחברת מחשש שמת ימיר דתו ולא החיר לו לגרסה להל' בע"כ משום חשש זו עלמה חפ"ל דה"ט משום דהוה ז"ל לחיל בשיטת מהריב"ל ז"ל דם"ל דמתירין לו ליסת לחברת ולמשכו לחבריו כו"כ פוס' ז"ל כמו שכבר הארכתי בעניותי בזה בסה"ק פני' ח"ח סי' ט"ו יעש"ב ומשם בחר"ה ולא נפלחת היא ולא רחוקה הסברת לו' דגם הרב לריהם ז"ל לחיל בשיטה זו משו"ה לא החיר לבעל דג"ד ליסת לחברת דוקא וכמובן:

ואגב חורחין רחיתי בחשו' הרב מהרח"ם ז"ל בס' חיים ושלום סי' ז' דכ"ח ע"ב שכתב וז"ל ורוחה לנכי בס' הפוס' שלמים וכן רבים שלטנין ליסת לחברת הוכו היתר בשופי ולטנין לגרסה בע"כ חשו שלא להחיר וכן חנו רופים מעשים בכל יום דלטנין ליסת הל"ע לפי' שלא מדעתה ורשותה החירו לעשות מעשה ואילו לחת לה נט בע"כ לא דחינו שהחירו בהדיח לעשות מעשה והגה לס' הפוס' דס"ל דחקנת חרס רגמ"ה שלא יגרשנה בע"כ היה יותר לחמתי ותקיפא לח חיבני לך דמלינו טו"ט להחמיר בחקנה זו שלא יגרשנה בע"כ יותר מחקנת שלא ליסת ב' נשים שלא לפי' לס' הפוס' דס"ל דשחיהן שוו בשיטוריהו ולפי' לס' הפוס' דס"ל דשרכת חקנה שלא יגרשנה בע"כ קילא טפי מחקנת שלא ליסת ב' נשים עכ"ז כ"ל טעם לדבר למה שהחמירו בזאת החקנה שלא יגרשנה בע"כ מחקנה שלא ליסת ב' נשים יש ענין שלא ליסת ב' נשים הוא דשם בחירי מלד עלמו ויהיו עומד כנגדו החשה הל' ברם לעשות מעשה לחת נט בע"כ כיון שהחשה הבעלת דינו היא כנגדו קשה נירושין בכה"ג לעשות לכן חששו בדבר שלא לעשות מעשה אז כזה לחת נט בע"כ וכו' עכ"ל יעש"ב ולא זכיתי להבין חילוקו וטעמו זה דהא גם חקנת חרגמ"ה לו שבועת הבעל לחשתו הל' שלא ישא הל"ע הגה היא נ"כ כנגד חשתו הל' דהן אמת דשבועתו שלא יגרשה בע"פ הגה היא בנוף החשה הל' ממש משל"כ אם ישא הל"ע דינו בנוף חשתו הל' ממש מ"מ השבועה דשלא ישא הל"ע היא נ"כ על נוף החשה הל' דלכבי משביעין אותו שלא ישא הל"ע עליה דייקא הילכך מחוורתא בטעם הדבר דיש לחברת עליהן ושלא יגרשנה להל' בע"כ דה"ט משום שורת ד"ח כדכ' מהריב"ל ז"ל בע"ז ויליף לה מדברי הרמב"ם ז"ל כיעו"ש והוא הנכון בחמת ומשו"ה הוא שכתב הרב לריהם ז"ל דמותר ליסת לחברת ולא יגרש להל'

בע"כ דחזיל בשיטת מהריב"ל ז"ל ודעימיה דסברי הכי וכמדובר וה"ט דחסר לגרש בע"כ משום דרך לחרן וכנז"ל. לך כבר כתבנו לעיל דכ"ז לינו שלא משום דס"ל דחיכא חומר שבועה גם בשבועת החתן לחשתו בשעת ניסואין כרש לחר שכבר העלו רבני וגאוני טוב"י ע"י דים להקל בשבועה זו משום דחית בה ס"ס טובא וכנז"ל ל"כ מה לי שבועה שלא ישא הל"ע מה לי שבועה דשלא יגרשנה בע"כ הכל שוו בשיטוריהו דחית בתרוויהו ס"ס טובא וכי היכי דסברינן ליה ליסת הל"ע פן ימיר דתו ה"ה והוא הע' דים להחיר לו לגרסה בע"כ מטע"ז גמי ובפרט דדעת מרן ז"ל בש"ע סי' קי"ע דיכול לחדם לגרש חשתו בע"כ וכתבו הרב ג"פ והרב גע מקושר להרב מהרי"ן ז"ל שם דבחהריה דמרן ז"ל מלי כל לחדם לגרש חשתו בע"כ והבי"ד מהרח"פ ז"ל בס' חיים ושלום סי' ז' דכ"ח ע"ב יע"ש ולי משום ס' שבועה להחמיר כבר הסכימו רבני ני' הל' ז"ל דלל שבועה מהכל כיון דחית בה ס"ס טובא וכמדובר ול"ב לי לא יהבי ליה לחבריה להלי נברת דנ"ד כ"ז דלגידא ביה קמייתא סברינן ליה לגרסה להל' בע"כ משום חשש פן ימיר דתו כמ"ש הרב לריהם ז"ל וגם מהרי"ן ז"ל דפליג עליה לינו שלא משום דחיל בשיטה הפוס' ז"ל דס"ל דחיכא חומר שבועה גם בשבועת החתן לבל לחר שזכינו לחורת רבני ני' הל' ז"ל הנז' דחשכחו מה ס"ס טובא הל ודלי דנקטינן להקל לנמרי וגם מהרי"ן ז"ל ללו היה טומד בעיקר שבועה זו ודלי דהוה משכח בה ס"ס טובא והיה מודה להקל בה לנמרי וזה ברור:

פש גבן דהגם דסברינן ליה גם לגרש בע"כ מ"מ כיון דלין לחל ידו לפרוע לה כל סכי כתובתה לכתורה גרחה דהדין נותן דלא מלי לגרש בע"כ כיון דלין לחל ידו לפרוע לה כל סכי כתובתה לחנס כבר עמד ע"ז ג"כ מהרח"פ ז"ל שם בס' חיים ושלום:

פש גבן ערעור חד דהגם דסלקא לן הלכתא להחירו ליסת הל"ע ולי לא יהבי ליה לחבריה כ"ז דלגידא ביה הלי קמייתא מלי לגרסה לקמייתא בע"כ כנז"ל מ"מ כיון דלין לחל ידו לפרוע לה כל כתובתה ולם דל הוא זה הגה ע"פ תוכל לעכב על ידו מליסת הל"ע כיון דל"מ למיקם בסיפוקייהו וגם מעכבת עליו שלא לגרשה בע"כ עד שיפרע לה כתובתה במושלם ולא יעשה שתים רעות לגרשה בע"כ ושלא לפרוע לה כתובתה הל ודלי לקתה מדת הדין לנמרי לחנס גם ע"ז כבר למדנוהו מתורתם של רחשונים הפוס' וכבר ה"ל ע"ז מהרח"פ ז"ל בס' חיים ושלום סי' ל' ד"ט ע"ד בד"ה ומ"מ וכו' דשם לסף לים טהור לכל להקת הפוס' ז"ל הם המדברים בפרט זה וזו הלכה העלו שלמים וכן רבים מגדולי הרחשו' רוחת דרוחת מרבני החח' לשר הסכימו להלכה ולמעשה במקום שהדין נותן דיכול לגרשה לו ליסת הל"ע ולית דזה לא משום חרגמ"ה וגם לא משום חומר שבועה ל"כ כשהות עני לחר שיחקרו ב"ד בדו"ח ובינם לשמים נרחה להם שלם יעכבו לותו מלגרש לו מליסת בשביל פרטון כתובתה ליתיה בחקנתא שיכול לפרוע ל"כ לחרי זלת נרחה שלין לעכבו בעבור פרטון הכתובה ויעשר חוב עליו וכמ"ש כן בהדיח הרדב"ז ז"ל ח"ג סי' תקס"ו ומ"ג שהות לורך גדול ומלוה רבה היא הרי מלינו לכמה רבני החח' וכו' להחיר לי לכתחי' ומתירין לו שבועתו ויהבי טעמא הוא לורך גדול דלין לך לורך גדול ודבר מלוה יותר מזה להניל החדם מהרהורי עבירה וכו' ואל"ם שלא יוכל החדם להתחפק וכו' דלעזרו של חים מרובה משל חשה וכיון שכן לין לנו להחמיר לעכבו בפרטון כתו' במקום שלין תקוה וכו' ולינו מן הסם לעכבו יכול על מנן ושיעבור על ד"ח ככל החמור ומרגלא בפומחי לו' שכל עיכוב שבחים לעכב אל סר למי

שחייב ממון כדי שיפרע לבע"ח אי ליכא הפסד ממון נגוה שמבטלו בזה מקיום התו' והמלוה בחזה חופן שיהיה מיהו עכ"ל הוראה לני להפסיד ממון נגוה מה שנוגע לעבודת ה' נגד זה שינצה ממונו אפי' אם יש לו ואינו רוצה לעשם כאשר ביארתי בסה"ק חקק"ל ח"ב סוס"י ה' דכ"ו ע"ג יעש"ב וכ"ם כ"ד שאין לו לפרוע כי אים עני הוא וכו' עכ"ל המהור. ונדולה מזו כתב מהר"י ישראל ז"ל בתשו' כי בזה כ' חיים ושלום הנז' ס' ו' ס"ט ע"ב בשנין מהות דבר מלוה שבעבורה מתירין למי שנשבע לחשתו להחזירו שלא מדעתה כדבר מלוה ע"ז כתב הרב ז"ל דאפי' בבר קיים פו"ר מ"מ משים מלוה דבבוקר זרע זרעך וכו' יאפי' מלוה דרבנן כמ"ש הר"ן ז"ל ועוד מאחר דמחיסה ליה לחשתו זאת ואינו יכול לבא עליה והשבוי בלא חשה שרוי בלא טובה ואין לחש נילול מהרהורי עבירה ואית ליה לערת מובא ות"כ בודאי דשפיר חשיב דבר מלוה וכו' וכ"כ הרב כה"ע ז"ל כשאינו יכול לבא עליה ואינו נילול מן החטיא חשיב שפיר דבר מלוה עכ"ל יעש"ב:

הנה מלבד שיתנהו כל הני טעמי הנז"ל עוד שיתנהו בנ"ד ויותר מהמה מו שיכא המרת הדת לנמרי פד שכמעט חלף הלך לו חלל הערלים ופער פיו לחרף ולנדף דת יש' כאשר שמענו מפי מנידי לחת וגם בשב"ק עוסק במלאכתו ובשחייה פיפא ובאכילתו עם הערלים כל האסור לנו מה"ת ומדיין נ"כ לא קיים מלות פו"ר כו"ע דזה קרוב לחמשה שנים ולא יבלר שבביותו עמה שבא עליה כו"כ ועכ"ז לא ילדה לו כלל ומאיסה עליה מוצא וגם ההוא לאחר שבעה שילדה לבא עליה נדמית לו דמות דיוקנו של אחיו המת בעלה של אשה זו ומיד נרתע ושב לאחוריו לנמרי ובידאי דאין לך לערות דנופף וביטול מלוה גדול מזה ורחוי להחזירו לבאחי' אפי' שלא מדעתה ואפי' התרה כמעט ת"ל כיון דעיקר שבו' זה דבעל לאשתו קילא טובא מכמה ריעותי כנז"ל וברור:

וגם בענין ליסור גירושי אשה רחשובה כבר עמד בזה הרב מהרח"ק ז"ל שם סי' ח' הנ"ל בתרובה כיד ה' הטובה עליו יע"ש שהחיר מכח ס"ס ודון מינה ואו"ב. ובהיותי עסיק בתשו' הרב מהרח"ק ז"ל הנז' בסי' ח' הנז' חזרו עיני ברחותי בדב"ק שם ד"ו ע"ח שכתב וז"ל ואינה ה' לידי קונטי' כ"י משו"ת ממורנו הרב המו' מהר"ר יצחק בכור נתבארו ז"ל הנק' בשם ס' מבין דבר בחאה"ע בס"ם להשיב על פסק אחד מרב אחתי הרב כמהר"ר רחמים אריה אבהרם הכהן אריאה ז"ל וז"ל נם מ"ם ה"ה אבהרם רחימא נר"ו ע"ע שבא בשאלה שרוצה לנרשה בע"כ אם יכול או"ל והביא הס"ם דכ' ה"ה ודאתאו מרן החבי"כ שם בתשו' סי' ח' ורו"מ כה"ר נר"ו כ' דהרב כר"ם ומ"ד הרב דרך עץ החיים שברו וקבלו ס"ם הדין להתיר וא"כ בנ"ד מאי לנרשה יע"ש. ובזה אחנח לן תקדמתו שחקרנו בדבריו לעיל דמה טעם התיר בנדון דידיה להשיאו א"ע כדי שלא ימיר דתו ואינו מתיר לנרשה בע"כ משום המרת הדת ותוקימנא ליה דאייבי במונא אשה אחרת להנשא לו הנם דאינידא ביה אחתיה קמייתא כנז"ל וכן מהה דראיתי דבריו אלה שרצה להתיר נם שבו' דשלא לנרשה בע"כ משום ס"ם כנז"ל א"כ אינה תוזק לה הא תוקמתא הנ"ל וכמובן. ועכ"ל דהט' דידיה שלא התיר במסקנתו כ"א בשבו' שלא ישא אשה א"ע דוקא א"כ עכ"ל כתוקמתא השנית וכמדובר לעיל:

זאת תו' העולה מכל האמור דבנ"ד שרי ליה לישא אש"ע אם ימלא ושתנשא לו הנם דאינידא ביה אינתיה קמייתא ואי לא משכח שריגן ליה לנרשה בע"כ נ"כ פן ימיר דתו כנלע"ד לענין דינא להלכה ולא למעשה עד שאיב ממון נדול מאד יכבימו בעלי תורתה רבנן דפקיע שמייהו והם רשאים ולא אני. פי המדבר אלא זעירא דמן חבריא:

הנעיר **יצחק משה אבואלפיא** ס"ט

סימן ד'.

שאלה ראובן בחור נשא אשה בחורה בת עשרים שנה מו"מ ובליל חופתה לא יכול לבא עליה מחמת חולשתו ושוב פירסה נדה והלכה לבית אביה אחר ז' ימי חופתה והלך בעלה לבית אביה להביאה להבילו לבית אביו ואביה השיבו שביום שהרחה ישלח אותה ובן היה שלחו אותה אביה ואמה בליל חרחה ולא הניחו לבא עליה בשום אופן בלל וקודם חרחה הלך ראובן הנז' אצל רופאים מומחים מאד ובדקו אותו והבטיחוהו ונתנו לו כתב חעודה מהם שהוא בריא מאד רק מעט חולשת הנוף יש לו וברפואות מועטים יהיה לו בח נברא כדרך כל האדם וביום הח' לחרחה שניה בח אביה אצלה ולא היה בעלה שם ועמדו היא ואביה ולקחו כל חכשיריה ובנדיה והמתנות שנתנו קרובי הבעל הכל כחש"ל והלכו לדרכם לבית אביה וכבא ראובן לביתו מלא הכל ריקם ריקם והלך הוא ואביו לקבול עליו לבדה"ן והב"ד שלחו אחריה לבא לב"ד והיא שלחה לב"ד כתב ידה בחחימת ידה שהיא אינה חפלה בו כלל וגם מקודם שנשחא עמו לא היתה חפלה בו כלל רק אביה ואמה הכריחוה לינשא עמו והנם שהוא בריא עדיף ובכא נברא ככל הבריאים עכ"ז אינה רולה בו כלל. ובהניע הכתב שלה לב"ד וראו כל הכתוב שלחו אחריה פ"ב שאריך שתבא לב"ד דוקא ותיקף באו לב"ד היא ואביה והודיע לב"ד שהמכתב הוא ממנה מכתב ידה ושהיא מוחסת אותו ואינה חפלה בו נם מקודם הניסוין וכשמוע ב"ד את דבריה התרו בה התרה נדולה וכה אמרו לה דעי שאם לא תחזור אצל בעלה הרי את מפסדת כתובתך ואין לך עליו מזונות עוד כלל והיתה תשובתה שע"מ כן לא תחזור לבעלה בשום אופן כלל והלכו לדרכם לבית אביה ולא יספה שוב אליו עוד כלל ובכן יורנו מ"ן מה משפט הנערה הזאת ומעשיה ואם חייבים בדין היא ואביה בהולאות הבעל ואביו שהוליאו בלורכי החופה או לא על הכל יורנו המורה לנדקה ויכתוב ע"ם חוקה ויבא שכמ"ה:

תשובה כבר נודע החילוק והחפרש שים בין מורדת דבעינא ליה ומצערנא ליה למורדת דמחים עלי דכמה פירות וסברות חלוקות יש בס' ס"ן הפום' רחשונים ותח' ז"ל כמש"כ המעיין בד"ק הלא בספרתם ספיר נזרתם ומשם בחר"ה כי לא ע"ש החסף פה וכיון שאנו אין לנו אלא דעת הרמב"ם ז"ל ומכן ז"ל מחרי דאחרין ח"כ אין לורך להביא פה אלא דעתם וסברתם ז"ל דוקא ותל"מ:

וחנה אם נדון אשה זאת דנ"ד כדין מורדת דמחים עלי ולא בעינא ליה הנה דעת מרן ז"ל מבואר בשה"ע סי' ע"ז דדינא הוי דמפסדת כתובתה מיד ואינה נוטלת אלא בלאותיה הקיומות אפי' לא תפסה אותם ואם תפסה אותם אפילו קודם שיתן לה נתינן מוליאין מידה ואם רלה הבעל לנרשה מיד יכול לנרשה אפי' תוך י"ח אבל אין כופין אותו לנרשה אפי' אחר עבור י"ח למרדה ואינה לריכה הכרזה ד' שבתות כלל. ואם נדון אותה למורדת דבעינא ליה וכו' אז לריכי ב"ד מתי' ורחם להתרות בה בפי' שאם תעמוד במרדה י"ח הנה היא מפסדת כתובתה ומזונותיה ואחר התרתה ואת מכריזין עליה בב"ב וב"מ

ד' שבתות בכל יום ויום זה לח"ז שפלוגית מרדה על בעלה ולאחר גמר כל ההכרזות מתרין בה הב"ד פ"ב בכרחצונה ואם עמדה במרדה חוזרין ב"ד וגמלכין בה בהתרלה קודם פיסוק הדין ושוב פוס' לח דינה שחידה בתובתה לגמרי זולת מה שהכניסה לו שהם בלאותיה הקיימים שאם כבר תפסתם לח מפקינן מינה ואם לח תפסתם תינו נותן להם מהם כלום כמבואר כ"ז בדברי מרן ז"ל שם ס"ב וס"ג יע"ש:

אמנם החמת יורה דרכו דלעמד"ן ברור דאשה זלת ד"ד אין לדונה כ"ח כדין מורדת דמחים עלי ולא חשיבא מורדת דבעינא ליה וכו' כלל ממ"ש בפה מלא לבדה"ן שחינה חפלה בו וכו' כנ"ל ות"כ לח בעית תו הכרזה לפי' שבא לחד כלל כמ"ש מרן וש"פ ז"ל והנם דלא אמרה בפי' דחינה חפלה בו ולא בכתובתו וזכרון כתובתה לח נשמע מפיה כלל מ"מ כיון דבדה"ן התרו בה בפי' שהיח מפסדת כתובתה ומזונותיה וסכרה וקבילם עלה התרלחם הו"ל כאילו היח עלמה אמרה בפי' שהיח מפסדת כתו' ומזו' וכאלו אמרה לח הוח ולא כתובתו כמ"ש הרדב"ז ז"ל בחדשות סי' שם"ד וז"ל ואפי' שלא אמרה בהדיח הכי אלא שהתרו בה דעי שאם לא תחזרי בך הפסדת כתובתך והיח עדיין במרדה הפסידה כתובתח עכ"ל יע"ש. ומבואר עוד בסוד"ק שם דאי אמרה מחים עלי לא הוח ולא כתובתו ולא אמרה ג"כ רק שיגרשני לא הויח מחילה בשעות יע"ש. וכנ"ד דלא אמרה רק שיגרשני כלל הח ודאי דא"ל הב"ד שיאמרו לה בהתרלחם שחינם יכולים לכופו לגרשה דלא אלריך הרדב"ז ז"ל שם שיאמרו לה כן ד"ת כאומרה היח רק שיגרשני אזי לריכי הב"ד שיאמרו לה ג"כ שחינם יכולים לכופו לגרשה כדי שלא תטעון אח"כ טענה מחי' בטעות הח אם היח עלמה לא אמרה דיבור זה דרק שיגרשני א"ל הב"ד לומר לה שחינם יכולים לכופו לגרשה כמבואר להדיח הכי בד' הרדב"ז הנז' יע"ש:

והנם דהרי"ף והרא"ש ודעי' ז"ל הסכימו לדון בזה"ז כדינא דמהבחא דתקינו במורדת דמחים עלי וכו' דיהיב לה ניטח לאלתר והכי"ד מור"ם ז"ל שם סי' ע"ז יע"ש מ"מ אמו אין לנו אלא דעת מרן ז"ל שכ' בב"י שם סי' ע"ז שלא התקינו הגאונים תקנה זו אלא לדורם בלבד ושעכשיו בטלה תקנה זו וכו' יע"ש וכ"כ מהרשד"ם ז"ל בתה"ש סי' קל"ה יע"ש:

והנם דלד' הרמב"ם והתוס' וס"פ ז"ל דהא דמשהינן לה יב"ח ה"ד במורדת דבעינא ליה ולא במורדת דמ"ש כמבואר בד' הפוס' ז"ל וכן דעת מרן ז"ל שם ס"ב יע"ש מ"מ כיון דס"ל הרשבו' ז"ל הלריכו שהיית יב"ח נם במורדת דמ"ש ולד' הרשב"ח וקלת מפרשים ז"ל אדרבה דוקא במורדת דמ"ש הוא דאמרינן בס"ם דמשהינן לה יב"ח ולא במורדת דבע"ל כיזוע ח"כ בב"ד דאיכא שבועה בכתו' שלא יגרשנה בע"כ ושלא יפא מש"ש וכו' ח"כ הו"ל ס' שבועה כיון דפליגי בה רבוותא קמאי כנ"ל ואזלי' בס' שבועה לאומרת ומשהינן לה יב"ח דוקא ולא שרינן ליה לגרשה בע"כ ולא ליפא מש"ש אלא אחר עבור יב"ח אם לא אמרה בה וכמבואר:

אמנם פם נבן לאלתא י"ח הרשב"ם ז"ל בסי' מ"ה שנשאל על נדון כזה והשיב דזו בודאי אינה מורדת דבע"ל שהרי אינה טוענת בע"ל ומלט"ל שהרי הוא שמאפתי וכ"ן שהוא החמת שאינה רולה בו ומלטרפו שאילו היתה זו נשואה זה ימים היה אפשר לטעון כך אבל זו מדיין לא נבעלה והדבר ברור והדעת נוטה שאין הדבר הזה מחמת שמלטרפו ואע"נ דבאמת נ"כ מלינו בע"ל ומלט"ל היינו כשאומרת כן בפירוש אבל זו אינה טוענת טענה זו ונם טענת מחים עלי אני אומר שאינו בנדון זה שיותר הוא נמלא דכ"ז באירוסין אז בנישואין אחר שנבעלה ולא בזו שעדיין ל"ן שיותר ים לאלות שמחמת ירלת הבעילה היא בורחת ולא מחמת שהוא מחים עלה ע"כ אני אומר שעוד הדבר שלא למהר לאהוך הדין להחמינו וכו' וכיון שאבעל לו פעם וכ' אם עמדה במרדה וחו' מחים עלי אפסיד כתו' וכו' עכ"ל:

ולפי"ז גם בנ"ד לכאורה י"ל דלא אמרה מורדת דמ"ע ולא מורדת דבע"ל וכו' כיון שעדיין ל"ן וכמ"ש הרב ז"ל וכנז"ל:

אבן מלבד דבנ"ד הרי היא טוענת בפי' מפיה ומפי כתב ידה שהיא אינה רולה בו ומואסתו כנז' בשאלה ואין מקום עוד לאלות שמחמת ירלת הבעילה היא בורחת כיון שכבר גלתה דעתה בב"ד שאינה אפלה בו והחרו בה ב"ד וקבלה עליה התרלחם כנז' בשאלה ד"ד. עוד זאת דכבר כ' הרב אהל יעקב ז"ל בתשו' אה"ע סי' ח' דכאשה גדולה בשנים מודה הרשב"ם ז"ל דהנם דעדיין ל"ן ים לה דין מורדת דמ"ע דהקטנות היא שגורם לה להתפאד ובעבור הימים ע"י פיוסים אחזור בה אבל בגדולה מודה הרב ז"ל דדין מורדת ים לה יע"ש וא"כ בנד"ן דהיא גדולה בשנים יותר מבת כ' שנה הא ודאי דדין מורדת דמ"ע ים לה וכמדובר:

ועם שהרב עה"ש ז"ל באה"ע סי' ע"ז אות נ' כ' ע"ד הרשב"ם ז"ל הנ"ל דגראה דאפי' גדולה ים להחמין הדין ולפייסו אולי מאיזה סיבה יע"ש לא פליג ע"ד הרב אה"ע ז"ל הנז' כלל אלא דס"ל למר דעב"פ נם בגדולה ים להחמין הדין והיינו כדס"ל למהרשד"ם ז"ל בכל דין מורדת דבעלמא דמחבבו בו הפוס' ז"ל ולכך ים להחמין הדין כידוע וזה פשוט:

ומה נם שהיא מודית מפיה ומפ"י כתב ידה שמקודש נישואים לא היתה רולה בו כלל ואדרבה ואמה השיאוה עמו בע"כ שלא"ב ח"כ מטע"ז לאוד ים לדון בה דהיא מורדת דמ"ע בלין ס' וכמ"ש הרשב"ם ז"ל בסי' ל"ג דבכה"ג אפי' הסוברים שלא לכוף לגרש בטוענת מ"ע יודו בזה שכופין לגרש דמ"ש שלא לכוף הוא מחשש שמא עכ"ב ובזו אם הדבר מפורסם שבע"כ השיאוה נסתלקה חשש זאת וכו' יעש"ב ועי' להכנה"ג אה"ע סי' ע"ז הגב"י אות י"ט מ"ש בזה יע"ש וע"ע בם' ח"ר סי' י"ג דמוכח מד"ק דנם הרשבו' ז"ל בכלל ל"ה סי' ח' לאזל בשיטה זאת יע"ש ודון מינה ואוק"ב דנם מטע"ז חשיבא מורדת דמ"ע והנם דבנ"ד אשר זאת לא נתנה לאמתלא לדבריה כלל מפני מה מחים עלה ואינה רולה בו עכ"פ אית לה דין מורדת דמ"ע כמ"ש מד' מור"ם ז"ל בהגהה סי' ע"ט ס"ג וז"ל וי"ח דכ"ז וכו' וכמ"ש נ"כ הרב חלקת מחוקק ז"ל שם ס"ק כ"ה יע"ש ובכרור:

ומעתה אחר שעלה בידנו דאשה זו נ"ד יש לה דין מורדת דמ"ע בלין ס' כלל בכל האמור הן עתה נדעה נדפפה לדעת אם יוכל לגרשה בע"כ או ליפא מש"ע אם אינו רולה לגרשה אפי' אחר עבור יב"ח ולא חזרה בה ממרדה כלל אוי"ד דלא מלי בע"כ ולא ליפא מש"ע כ"ז שהיא רולה להתגרש בנע מכח אריא דשבועת דרביע עלה שנשבע לה בכתו' שלא לגרשה בע"כ ושלא ליפא מש"ע כידוע:

והנה לנכי עפר כבר עמדתי בעניותי בפרט זה בתרובה בשה"ק פ"י ח"ח סי' ט"ו בכל אשר השיגה ידי יד כהה מפ"ם ומפ"ם הפוס' ראשו' ואח' ז"ל אשר שלטו עיני בהם בו בפרק יעש"ב ובשת לקנר אני נרין ואני אביא פה מה שנוגע לעניו דינא בנ"ד ואל"מ:

הנה שם הבאתי בעניותי מ"ש הגאון החק"ל ז"ל בח"ג מיו"ד סי' פ"ז דכתב דמאי דמספק"ל למהרא"ח ז"ל אי גם כשעובר על שבועתו בקום עשה אמרינן לדעת דהכי"ל

דהכי ל"ן תו"ד דוקא בעוב"ר כשוה"ת סוה דלמרינן הכי ולא כשעובר בקו"ע ועו"ז ב' הגאון החק"ל ז"ל שם דהריעב"ח והגמק"י ז"ל פשיטא להו לחומרא ולן ס' דלילו רלו הפוס' ז"ל לקל דכריסם לא היו חולקין ע"ד הרשבו' יעש"ב ושכ"ס מר בריה דרב הרה"ג רלם"ל מהרד"ח ז"ל בס' הבחיר גדיב לב ח"ח דקנ"ז ע"ח יעש"ב ושפיד"ק הסכמתי בעניותי שם דפ"ח ע"ח בחותו גדון דליה דין וליה דיין שיוכל להורות היתר לרחוקן הלזה לעבור על שבועתו בקו"ע יעש"ב. וכ"ז לילו אלא משום דבו בפרק לא מלתי סום

חולק ע"ד הגאון החק"ל ז"ל הגז"ל:

ואולם תחז"ר גד"מ ס' הגורה שער חשר להגאון מהר"ח קוכו ז"ל וזכינו לאור תורתו ברוך שחלק מחכמתו והנה רליתי בדב"ק בלה"ע סי' ב' דל"ז ע"ח שעמד בהתי ספיקת דמהרלנ"ח ז"ל שם דל"ו ע"ד וז"ל ולין לפקפק הכא ממ"ש מהרלנ"ח וכו' משום דרבים לוחמים עליו וסברי בקו"ע וכו' ושו"ר דגם מהרלנ"ח נופיה לא עמד טעמו בו וכו' הרי מבואר דהדר מר משמעתיה וכו' הן חמת שחנכי הרואה בהשו' חק"ל וכו' ולדידי ע"כ לא נחמרו דברי הריעב"ח והגמק"י ז"ל דבגון הריא דברי חוטפין וכו' בחופן דבחידך דהרלנ"ח דסי' ך' דגם בחומ"ד ברורה חילק יפ דבקו"ע ל"ח מדעתא דהכי שפיר חולקין עליו מהריב"ל ומהרש"ם ורבים דעי' ול"ק להו מהריא דהריעב"ח והגמק"י וכחמור וכו' עכ"ל הטהור יעש"ב. ודברין נחמנו מאד ובפרט דלא לחשוי פלוגתא בין הרחשוים הרעב"ח והגמק"י ז"ל עם שחר גדולי הפוס' ז"ל הבחים לחריהם וכמה קשה הדבר לומר דלא רלו דברי הרחשוים ז"ל גם שם דל"ז ע"ב בזכרונותיו חות ב' כחב הגאון מהרח"ק ז"ל דס' מהרלנ"ח הנז' הוא הפך דעת כל הפוס' ז"ל וכו' יע"ש. ועוד חור נגה עלינו ס' הבחיר דברי שמואל הגד"מ להגאון הרב מהר"ם חלדיני ז"ל חד מרבני וגאוני עוב"י שחלוניקי יע"ח ושם רליתי בהשו' הרמהה בלה"ע סוס"י ו' שהבי"ד הגאון מהרח"ק ז"ל הנז' ושמך ב' ידיו קדם עליו ושכ"כ החכ"ל לה"ע סי' ד' יעש"ב:

ולפי"ז לין לנו לחיש עוד לנו"ם הגאון החק"ל והרב מר בריה ז"ל הנז"ל ונקטי' עיקר כב' המחורות הגדולים הרבנים נחת' ז"ל דהלכתא כבתרתי וחזר הדין להפוס עיקר ככל רוב הפוס' ז"ל דס"ל דגם בקו"ע חמרי' לדעתא דהכי ל"ן ולין ספיקו דמהרלנ"ח ז"ל מולית מידי ודלין שם בל הפוס' ז"ל דקיימי דלא כוותיה וממ"ם הריעב"ח והגמק"י ז"ל לא הבריח בלל בכל מ"ם הגאון מהרח"ק ז"ל הנז"ל ודלא כדחסיקנא בעניותין בחותה

תשובה דסי' ט"ו הנז"ל וכמדובר:

והנה שם בהשו' דסי' ט"י הנ"ל הבחתי לגי עכי שם בדפ"ג ע"ג ס' פ"מ והרב מביה יוסף והרדב"ז ומהריק"ם ז"ל והרב פלה נגד ז"ל בסי' ט"ו כולהו ס"ל דלף דהיה רק ז' להגרם בגב והוה לינו רולה לגרשה מחריס לו ליבין חת"ע לחחר יב"ח לכ"ע וט"ז כחבתי לגי עכי שם דשחני כולהו נדונת הפוס' ז"ל הללו דחייבי במודעת דמ"ע מבלי שום טעם ומחלה למחיסתה בו וכו' יעש"ב. ולפי"ז בנד"ן כיון שלא נחנה שום טעם ומחלה למחיסתה בו לגמרי הא ודאי דאין זה אלא משום שעיניה נחנה בחחר ורלוי לקנוס תוהה להחיר לו ליבח חת"ע לפי' שהיא מסכחה לקבל גם כיון שהוא לינו רולה לגרשה וכסברת גדולי הפוס' ז"ל הנז"ל ולילא למיחש בנ"ד פן חלא להחרכות רבות כדחיישינא לגן בעניותין בנדון של תוהה חשו' דסי' ט"ו הנז"ל כיעו"ש דהכא כיון שלא נחנה טעם ומחלה למדדחה בו רלוי והנון הוא לקוסה כמ"ש מהרלנ"ח בסי' מ"ח ואין לחוש לשלא חלא לח"ר כיון דהיא בת טובים ומבית חייס וקיימים מנכבדי העיר מירלי ה' ומחבי שמי וזה פשוט. וכבר נודע מ"ם הרב מעה יוסף והגי"ר ז"ל בנו"ר ח"מ כלל ג' סי' כ"ט ו"ל דבמלריס יע"ח נהגו לפשוק כהרדב"ז ומהריק"ם ז"ל לקף שהם נגד הרמב"ם ומרן ז"ל כישוש"ב:

והגם דבחותה השו' דסי' ט"ו הנ"ל שם בדפ"ו ע"ח בד"ה ועוד וכו' הטלימי בעניותי דכיון דקי"ל ס' שבועה להחמיר אין להחיר לו ליבח חת"ע כשאינו רולה לגרש לזו וכו' יעש"ב מ"מ כיון דהתי נדון דמסיקנא בית השתח מעשה שהית בעוב"י מלריס יע"ח היה ושם קיימו וקיבלו הוראות הרדב"ז ומהריק"ם ז"ל כידוע ח"כ הרי לפנינו דהרדב"ז ומהריק"ם ז"ל בפי' לחמר מפ"ק דשרינן ליה ליבח חת"ע כשאינו רולה לגרש לזו כמ"ל ח"כ חו ליה לן למיחש בנ"ד לבח החולקין ולהחמיר משום ספק שבועה בלל וכמובן:

ועוד דהנה לחמת דהשתח בסי' ט"ו הנז' לסיקנא בעניותין להחמיר גם בס' שבועה דחתן מכמה חנפי ודלא כדס"ל להרה"ג רלם"ל מהר"מ סווזין ז"ל יהרב מר ולהלות ז"ל המקילין טובא בהתי שבועה דחתן וכנ"ד והחרכתי בעניותי בזה כיעוש"ב:

אמנם לחמת לגיד דהשתח הכא שילתו לחור שם"ן של רבני וגאוני עוב"י שחלוניקי יע"ח החח' ז"ל וזכינו לחורם והנה רליתי בדב"ק דרושם בכולם עלתה הסכמתם להקל בשבועה דחתן כנוטת דנ"ד רלם"ן בק' מני' הרה"ג מהר"ם חלדיני ז"ל בתשו' דברי שמואל הגד"מ בלה"ע סי' ח' דקמ"ח ע"ח דלחר שעלתה הסכמתו כמ"ש הרב הגאון שער חשר ז"ל דלא כמ"ש החק"ל ז"ל וכלל מ"ש בלותה תשובה דבסס"י ו' הנז"ל וסיים עלה בסי' ח' וז"ל בלופן דבפי בל לילמור ומדובר תורה יולתה לנ"ד דיכול הבעל ליבח חת"ע ולם מפלת תרגמ"ה והשבועה וכו' לית לן בה דבזה לחמרין ח"ד ל"ן הנה בתב עוד שם וז"ל ומ"ג דלילא עוד כמה ספיקות בשבועה הלזו שנשבע בשעת הנישואין שלא לגרשה בע"כ ושלא יבח חת"ע והנה יש רלשון להשתח הכא לגן קיימין דנשבע בת"כ וים מ"ם דלין להחמיר בשבועה בת"כ וכמ"ש מהריק"ו ז"ל וכו' הבי"ד הרב המחבר ס' מעט מיס בשחרית הפלימה סי' כ"ו דעמד שם במי שמרדה חשתו עליו לו לחמרה מלסתיהו וכו' לם יש לילתר לשבועתו שלא יבח חת"ע ועמד וימודד תר"ם מכמה ספיקות שים בשבועה זו ותתי' ורלם הבי"ד מהריק"ו הנז"ל וכו' וגם הבית להרב מחב"ח ז"ל בה"ם סס"י ב' סיים בהך שבועה דהחתן וז"ל ועוד לחרת יש בנ"ד להקל וכו' וגם הבית דהרב מהרח"פ ז"ל בס' חו"ם סי' ה' דע"ז הקל מה"ט דהוי כת"כ וכו' והגם די"ח מ"מ מידי ס' לין ויחשבנן ליה ס' כפי"ד קלת פוס' דס"ל להקל מה"ט וכו' וגם הבית סברת הי"ח דלין להחמיר בשבועת ת"כ מטעם דלין השבועה ע"י בעל דבר חלא ע"י סרסור וגם בזה הבית מ"ם מהריק"ו בש"ו כ"ב הנז' בשם רב לחד דלין להחמיר בשבועה דבת"כ חלא כשהקנו בפס זל"ז הנשבע והמשביע ולא בשהוא ע"י סרסור וכ' דהר"מ מפלדובה ז"ל סי' ט' לחר שהבי"ד מהר"ם בזה החזיק לת דבריו דהכי ס"ל להרשב"ח וכו' וגם הבית מהעדב"י סי' ל"ח דס"ח ע"ג הוסיף עוד לומר דכיון דהמנהג פשוט שלין הנשבע מוהן ת"כ לכלה בעלמה חלא ע"י החזן נרחה דלין להחמיר כולי האי וכו' ועוד כתב ט"ח מ"ם העדב"י סי' מ"ב דשבועה שלא הזכיר בה שום שם ולא כינוי לין בו לאו דלא תשח ולין לה דין חומר השבועה יע"ם ומינה דלדעתו ים להקל בשבו' החתן דלין בה לא שם ולא כינוי גם המהנ"ח הל"ם סי' ג' הבית יח"ל דכל דליכא שם ליכא כ"כ חומר שבועה חלא ליסור בעלמא ומי"ח דהוי מד"ק ושהרפ"מ כ' דלפי' ליסור ליכא וכו' וכש' חו"ם למהרח"פ ז"ל סי' ו' בהשו' הרב השואל עשתו ס' לנ"ד יע"ם ומשום מ"ם ע"ד המב"ה כבר הבריע הרב

מל תורות ד"ה ע"ב דאין זה הזכרת ה'. ולת"ל ס"ם הרב כר"ם ה"ט סי' י"ב וכו' ולדעתם ותע"ש דינא דמתירים לכתחי' שלא מדעתו וכו' בחופן כפי הרשום בכתב מכל אלין רבוותא דלית לן למיחש בנ"ד בשבועה זו מכמה תנפי מס' וס"ם דחלו בשבועה הנז' כנז"ל והנם שרחיתי שם גל הכסף בדק"י להרה"ג שהתיר בענין שבו' הנז' ומה הוא דהכריע דת"כ שים עמו שבועה דמחמרינן וכו' מ"מ מידי פלוגתא ל"ן ועדין יש לנו לעשות ס"ם בנ"ד מט' השבועה הנז"ל ת"כ מפלת זה נראה דאין לנו בית מיחוש מכח השבועה וכו' עכ"ל הרה"ג מהרש"ח ז"ל הנ"ל והכי ס"ל למני"ר הרב מהר"ם מטלאלן ז"ל שם' הבהיר עבודת השם בחה"ע סי' ובתשו' כי בחה שם' גל הכסף ח"ב סיו"ד יעש"ב גם הרב נוכח פשולתן ז"ל בחה"ע סוס' ט"ו לסף לים עהור כמה ספקות בהלי שבועה דנ"ד כיעוש"ב גם הרב טוב ליטראל ז"ל בתשו' הבחה בסו"ס התריך קלת בזה יע"ש גם הרב שבט בנימין ז"ל סוס"ם ס"ו פקפק טובת בשבועה זו כיעו"ש וכזלת וכזלת חזר וכתב הרב מהר"ם תרדיטי ז"ל שם'. דבדי שמואל הנז' שם בסי' ט' ויו"ד ויו"ח יותר ממ"ש בתשו' ח' הנז' יעש"ב גם הרב שיורי טהרה ז"ל בסע' ס"ן חות מ"ה ופ"ח ופ"ט התריך והסכים כן כמ"ש הוא עלמו שם' שתרים הפליטה הנז' יע"ש:

באופן דהטולה מדברי כולם דים להקל טובת בשבועה זה דנ"ד בגירוף כל הס' וכהלמדם יחד ומה גם דחיכת יותר מד' ספיקי דחפי' בחיסור ערוה החמורה מקילין בה לחפי' בחלת ספיקי וכהסכמת הרב מסכה"ד ז"ל בסע' הר' והגאון הרב שער לשר ז"ל בחה"ע סי' כ"ט כמ"ש בשמש חני שני בתשו' לחכת בדין קידושין יעש"ב וכבר כתב הרב שבט בנימין ז"ל בסי' ס"ח דקמ"ל ע"ד מסס מהרח"ש ז"ל דבשם"ש יש להקל גם בנ' ספקות דחפי' בתידי דחוריית חלי' בית לקולא יע"ש:

ואחרי הודים חלקים לותנו לת כ"ז הת ודלי דהכי נקטינן להקל בהלי שבועה דנ"ד כיון דרוב החח' ז"ל הסכימו כן בגירוף כל הס' וס"ם הנם דבכל חד ס' מנייהו ליכת למידחי ולמשדי בית נרנת מ"מ בהלמדם יחד פשיטת דים להקל לגמרי ולת לחמרינן בכה"ג ס' שבועה להחמיר ודלת כדחסיקנת בעניותין בחותה תשו' דח"ח סי' ט"ו דלת היח לחר רחותי כל דברי הפוס' החח' ז"ל הנ"ל והדברים ברורים:

ועפ"י מ"ש הרב מהרש"ח ז"ל הנ"ל בסי' ט' הנ"ל להגלל בנ"ד מהניח דנשבע לדעת ולתועלת חבירו ולי חשיב הבעל קבל טובת הנלה ממנה חו לת ולי מל"ל לדעתת דהכי ל"ן וגם לס מכח התנלי הכתוב בכתובה לו מכח המנהג דנהוג עלמת שלת ליטת ב' נשים לת מני הבעל ליטת לת"ע ופל כולם פקה עיניו הרב הנז' ז"ל ורלה ויתר לת כל הספקופים הנז' בטוע"ו יעש"ב נפלחות מתורתו ברוך שחלק מחכמתו ודון מניה ולוקי בלתרין דגם בנ"ד לית לן למיחש מכל הספקופים הנ"ל עפ"י כל הטעמים הנרורים שכתב הוח ז"ל שם ומסס בחר"ה ולחכ"ל בזה דלקלר לני לריך כמש"ל:

מעתה נדעה נרדפה היכי ליתיבו דיני לס חיובת הכלה המוכדת הלזו ולחבירה בכל ההולחות שהוליחו החתן ולחבירו לנורך ניטיחיה כיון שע"י חזרתה ומרדה בו נרמו להם הפסד ולחיבוד ממון:

ואען ולומר דכבר נשחל ס"ז הרב מסכה"ד ז"ל בסע' מ"ס לות ריט"ם של נ"ד ברלוון שנכנם לחופה עם תרוסתו בימי נדתה ובליל טהרתה מילנה בו ולחבי החתן דינת קת בסי המוהר והחולחות והסיב הרב ז"ל שזה הדבר מפורש יולת בפ' מ"ם דקמ"ח ומתי דפליגי בה הרמב"ם והרחב"ד ז"ל וכו' ושל השמת דבר ההולחות

מ"ו שגדם לו הפסד ממון עי"ז ופסיק לה הרב ז"ל לחייבו מהאי פלוגתא דהרמב"ם והרשב"ד ז"ל ושם בדף ז"ך ע"ב לסוף וזה לשונו והיולא לנו מזה דבין לפי המסל"מ ובין להם"ך אין דבתר מרן גרירי ופסקה מרן בסי' ן' ס"ב שמעון דכ"ד חייב מדי"ג לקייס הבטחתו וכו' יע"ש וכ"כ עוד שם בע"ג יע"ש:

דברי הרב ז"ל דימה כ"ד למ"ש מרן ז"ל בלהה"ע סי' ן' הגם דבכ"ד לית ליך לו' דחזר בו מן הגיסונין ולית מן הילוסין כמובן ובודאי דה"ט דהרב ז"ל משום דכיון דמדי"ג אתיין עלה לחייב החוזר בו אין לחלק בדי"ג כלל וכמדובר וגם בחזרו בהם החתן לו הכלה לחד הצידוכין וקודם לילוסין נשלל ע"ז מכ"ר הרי"ג רחש"ל כם"ת ים"ל ברכה נר"ו בתשו' כי בלה בס' הבהיר בני בנימין וקרב לים סי' כ"ט בח"ל לי מיחייב החוזר בו לשלם ההולוות ופסק הרב נר"ו דלאי הלכה החובע הולוותיו הדין עמו שחייב לאי החתן לשלם לו מדי"ג לדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל ופירשו הטעם שגרם לאבד ממון חבירו ושוב יצא לחלק מנדונו לגדון הרמב"ם ומרן ז"ל לשבר חילוקו לא שייך בכ"ד כלל כמש"ר הרוזה ולייתי בידיה לתשו' מוהריק"ו ז"ל דבשורש קל"ג ומ"ש עליו הרב תנת ז"ל במשל"מ ובייס עלה וז"ל בלוקן כי דעתו של הרמב"ם ז"ל בס"ח הוא שגוי בין המשל"מ והנחב"ד ודעת מרן ז"ל לית ידעתו ועל הרוב דקאי בשיטת הרמב"ם ז"ל מלחר שהעתיק דבריו ממש זולת מור"ם דפסקיה להך דינא דמוהריק"ו ובכן נפל הס' גם בד' מרן ז"ל לם גם בדינו דמוהריק"ו מחייב להגורם כמ"ש המשל"מ בשד הרמב"ם ומינה תורה יולאה לכ"ד דחייב לאי החתן לי לפצר דס"ל כמ"ש הנחב"ך ומינה יולא לכ"ד דפטור לאבי החתן וכו' לם הוא מוחזק עכ"ל יעש"ב והסכים עמו שם הגאון רחש"ל גדול הנלמד בלברהם ז"ל יעש"ב. והרוזה ירלה דמרן ז"ל בב"י ח"מ סי' של"ח שהעתיק תשו' מוהריק"ו ז"ל הנז' בשתם כיוו"ש ויותר קרוב לומר דס"ל למרן ז"ל בד' מוהריק"ו ז"ל כמ"ש הס"ך ז"ל שם סי' של"ג ע"ד מוהריק"ו והבי"ד בבלה"ט ז"ל שם ולכל הדברות לית נסתפק הרה"ג רחש"ל יש"ב הנז' נר"ו בד' מרן ז"ל כי לם בכ"ד שיית לחלק הנחב"ך מני"ר נר"ו מנדון מוהריק"ו לגדון הרמב"ם ומרן ז"ל ומינה לנדונו כיוו"ש מלי דלית שייך החי' הנז' בכ"ד כמש"ל ול"ב בכ"ד גם הרה"ג רחש"ל הנ"ל נר"ו חזיל ומודה דחייבים הכלה ולבים לשרוש הולוות החתן ולבין בשורבי החופה ולפילו הס מוחזקים מפקיון מנייהו ולם ימלנו ויסרבו מלפרוע ההולוות שיהד"ן דיכול החתן ליסח לית"ע ולית יגרשנה לזו עד שיפרעו לו ולחבין כל הולוות החופה וכ"ד הרדב"ז ומהריק"ם ז"ל שהטירו לבעל ליסח לית"ע הגם שלית ירלה היות לגרש לזו וכמ"ש בשתם הרב פתח נגד ז"ל וכמדובר וע"ש למהרשד"ם ז"ל בתשו' לה"ע סי' ל"ב דכתב דלע"ג דבעלמת הגורם לימו חייב בגדון כיוצ"ב בזה נחתינן לתום"ד הברייות כי הוא מוכרח במעשיו ב"כרח נמוך כי גדול כבוד הברייות ולחר שהמקנא בעיר בדבריס הללו לחדעתת דהבי נחתי והו"ל כמזיק בידים ממש יעש"ב וכ"כ הרב ב"ח ז"ל בלה"ע סי' ן' דהכל לעפ"י דגרמת הוא מ"מ חשבינן ליה כלילו הוליא הולוות על פיו כיון שבהגו כל לגסי המדינה לעשות סעודה ויתכיל לריעיו וכו' ולין לחד שלית יוליא הולוות כלילו הילכך דינא הוא שילשם לת הכל כי דיד"ג הוא כלילו ליזה לו להוליא הולוות כלילו ולילו בכלל גרמת בנזקין דפטור וכו' מכ"ל יע"ש גם הרב בדך משה ז"ל שם יליא לחלק מדיעו דהרמב"ם הל"ל לדין המוכר זרעיני ניגה דמיניה השיג הרלב"ד להרמב"ם ז"ל דבלני התם דבשעה שמכר לו הזרעונים לכתי לית הזיקו בשום דבר וכו' לחבל בנשתדכה והוליא הולוות הבהוגים ושוב חזרה הרי תו"מ בחזרתה נמשך לו ההזיק שהלכו לו הולוותיו לחיבוד להכי חייביה הרמב"ם לשלומי וכו' כיון שעפי"ד ניזוק מיחייבא וכו' לתה"ק יעש"ב ודון מינייהו ולוקי בלתרין דוחלי שוהד"ן דמיחייבי הכלה ולחביה לשלם לאבי החתן ובנו כל הולוותיהם בחופתה לע"ג דהם עשו הנזק כשלהם ובחי' הפוסק ז"ל הנ"ל ובדור:

והגם דבלתרי דהפסי דגל הקי"ל מודיעת דמלי המוחזק לטעון קי"ל כהרלב"ד ודעימיה דפטרי יתיה מ"מ לגן בדידן דבלתרייה דהרמב"ם ומר"ן ז"ל קיימינן כוותייהו נקטינן גם להוליא פשוט וע"ע בתשו' הרב מר בריה דהרב מגן גבורים ז"ל הבלה בסוף הספר שעמד בזה בכל הטורך ומלי דלסיק מר התם דהיכא דהגבסים ביד שלים נקטי' כהרמב"ם ורבותיו ז"ל יע"ש ה"מ משום דגם בלתרייה דמר תפסי דגל הקי"ל כידוע משל"כ לגן בדידן וכמדובר:

ועם דכל טעמייהו דהרמב"ם ומרן ז"ל דמיחייבי בהולוות היינו לגלת מדד"ג וכנז"ל וכ"כ הרב חלקת מחוקק ז"ל שם ובדד"ג הלריכו הרלשונים ז"ל שיהיה כל הד' מי' דינים הנלמרים בלתת בדבריהם ז"ל כדי לחייב מדד"ג ולי בלינ חד מנייהו לת לחביב לגלת גרמת ופטור הגורם לד' הסוברים דכל הד' מי' לריכי לחייב בדד"ג כידוע:

אבן מ"מ מלבד דכיון דכבר הרמב"ם ומרן ז"ל בסי' ן' הל"ל פסקו הדין בפשיטות לחייב החוזר בו כנז"ל ל"ב מוכח להדיה דס"ל להרמב"ם ז"ל ומרן ז"ל חדת מתרתי לו דכל הגהו לרבע חילוקים שכתבו ז"ל כולהו ליתנהו בהלי דינא לו נלמר דס"ל להרמב"ם ומרן ז"ל דלת בעינן כל הד' מי' הנז' בדברי הרלשו' ז"ל כדי לחייב מדד"ג וכמו שבן כתב הרב בדך משה גלתעטי ז"ל בסי' הנז' ובל"ב לין טורך לחקור לית הוי בריית היזקא דכיון דחזלה בה לין לך בריית היזקא גדול מזה ולזה חייבוה הרמב"ם ומרן ז"ל כשחזרה בתשלומי ההולוות ופשוט:

ואנכי לת ידעתי למלי הרב מהרמ"ג ז"ל לת נסתייע מדברי הסמ"ע שבסי' שפ"ו דס"ל להדיה בדעת הרמב"ם ומרן ז"ל דלת שנת להו בין גרמת לגרמי דזה וזה חייב ביטו"ם והוא ת"ח דמסייע ליה טובא וכ"כ הרב מנחת זכרון ז"ל בדב"ה וז"ל לחה לחד שדעת הרמב"ם ודעי' דמחייבי בכל הני דפטיר רבא בס"ם וכו' היינו משום דלת ס"ל כר"מ דדחין דד"ג לבל לדידן דמסקינן כד"מ לין חי' כלל בין דד"ג לגרמת ובכולם חייב וכי' עכ"ל יעש"ב וגם לני שני עמדתי קלת בזה בסה"ק פל"י ח"ח סי' כ"ד קל"ח וקל"ב יעש"ב:

איך שיהיה עלה בידינו דעפ"י הדין חייבים הכלה ולחביה בכל הולוות הבעל ולחביו לדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל ומפקינן מנייהו וכמדובר:

זן בלבד פם נבן לבדורי לי מלי דקא מיחיבי לה הרמב"ם ורבותיו ומרן ז"ל לשלומי לם הי"ד היכא דהדרת בה הכלה במרך ובמעל ובשחט ובנפש בלתי שום סיבה ושום טעם מספיק לחזרתה דזה מוכח שבל כוותה להזיק לבעלה ולחביו ולהפסידם הולוותיהם לו"ד דגם בליגה מתכוונה להזיקם בלל לגלת להגיע עלמה קל מיכוונת מחמת שהחתן שלה קלקל מעשיו וכיוצא בזה ומותנת טעם ולחתלת לחזרתה לגלת שני' נמשך הנזק וההפסד ממון לבעלה ולחביו לי גם בכה"ג מחייבי לה מדי"ג לו לת:

וראיתי בתשו' גדול לחרון הרב מוכח השולחן ז"ל בלה"ע סי' י"ג ממד בזה בנ"ד ושקו"ט בהלי דינא טובא ולייתי בידיה פלוגתא דרבותת ז"ל דפליגי לם היזק יכול למחול שע"ח שחייב לחביו ולחביו מכרו לזולת לם יכול היזק למחול השע"ח ההוא לעלמו ועמד בזה בדעת מרן ז"ל בש"ע כמלן סבר ורלו הביא לנו

לעזן מרן ז"ל שבשו"ע ח"מ סי' ס"ו סכ"ג דבתחי' שתש דלית ליה יכול היורש למחול לעלמו ומוכ בתב ו"ח דגם היורש יכו"ל לעלמו וכתב השמ"ע שם דלכברת י"ח דגם דיכו"ל לעלמו מ"מ משלם מה שקבל ומהרב ש"ך שם פליג עליה וס"ל למר דלי"ח פטור לגמרי משום שלח כיון להזיק וכתב ע"ז הרב הגז' ז"ל דמדהכיא מרן ז"ל בשו"ע סברת י"ח ולא השמיטה ודאי דלא הכיחה בשו"ע שלח כ"י ליעזן עליה המוחזק וכ"ש וק"ו דבב"ד אין אנו לריכים לע"ז שהרי מרן בשו"ע שם סי' ק"ה ס"ו פסק כי"ח דיכו"ל וברלה ודאי שדעתו לפסוק כן אפי' להוליח מיד המוחזק ומזה עמד מתמיה ע"ד הרב"ם והח"מ ז"ל דס"ל דחיוב דיד"ג הוא אפי' שמתכוין להנאתו וכו' והניח ד"ק בל"ע יעמ"ב. והנה מ"ש הרב ז"ל דודאי דלא הכיח מרן ז"ל סברת י"ח שלא כדי ליעזן עליה המוחזק וכו' כן אמת דהכי אסיקנא גמי אין בעניותין בסה"ק לב בשבר סי' ה' כיעש"ב לאמש הרב מר שלחי מהר"מ פאדוו ז"ל בס' הבחיר לדק ומשפט בכמה דוכתי ס"ל למר ז"ל בפשוט דלא לאמרה הרב כנה"ג ז"ל למלתיה דלא רק לאתרי דתפסי דגל הקי"ל משל"כ אין דאתכח דמרן ז"ל סמכינן אכללין סמכינן דדעת מרן ז"ל לפסוק כהסתם גם להוליח כיעו"ש ולפי"ז אין דברי הרב נכח השולחן

ז"ל מוסכמים מכל הפיכות רב תנת דפליג עלן וכמובן:

גם מ"ש עוד הרב הגז' ז"ל דהגס שכ"כ התוס' בכתובו' דכ"ו בשם י"מ מ"מ רוב המפ' לח כ"כ וכו' ע"כ הנה הרואה יראה להם"ך גופיה שם סקפ"ב שכתב בפי' שבדברי הסמ"ע כ"ן דעת רוב הפוס' וכ"ן עיקר דאף לעלמו מוחל וכן פסק המחבר גופיה בשו"ע סי' ק"ה ס"ו ומיהו לריך לשלם מדד"ג אפי' לח כיון להזיק כדמוכח בש"ס ופוס' וכמה דוכתי וכו' עכ"ל הרי להדיח דהרש"ך ז"ל גופיה הכי ס"ל בפשיטות גמור שכ"ן דעת רוב הפוס' הפך מ"ש הוח ז"ל אלא דלפ"ז תבני לח ידעתי אמאי נייד שב"ך ז"ל מלומר כן בד' מרן ז"ל וכמ"ש הסמ"ע כיון דהוח עלמו הכי ס"ל למר ושכן דעת רוב הפוס' ז"ל ובודאי דלא שקיכין פשיטות הסמ"ע והב"ש והח"מ ז"ל שכ"כ בד' מרן ז"ל מפני סברת הש"ך ז"ל דפליג ע"ד הסמ"ע כדעת מרן ז"ל דאי משום דמלטון מרן ז"ל מורה בפי' דלדיעה זו פטור מכלום כמ"ש הרב נכח השולחן ז"ל הח לא מכרעא כלל די"ל כמ"ש הסמ"ע ובפריש דלדיעה קמייתא חייב לשלם כל החוב ולדיעה בתרייתא אינו משלם מדד"ג אלא הדמים שקבל ח"ל כמ"ש הב"ש והח"מ דאיכא בינייהו קטן כיעו"ש ומה שנסתייע עוד מדברי הגד"ת והרב"ח ז"ל הדואה יראה הש ז"ל לא כ"כ רק כדעת הטור ז"ל כיעו"ש:

וגם בדרך ובלשון אפשר לאמרה הרב"ח ז"ל כיעו"ש:

ומ"מ גם הרב נכח השולחן ז"ל לא ס"ל לפטור כי אם בנוונא דב"ד שאזרה בה הכלה משום דהמשודך קלקל מעשיו לו מפני עניותו והיא נתכוונה להנאת עלמה ולא להזיקו ולא כתבו הרמב"ם ומרן ז"ל דאם חזרה חייבת אלא דוקא היכא שנתכוונה לפזיק וגם כל שאר הטעמים שכתב הוא ז"ל בתר הכי לפטור בב"ד כולהו לא ס"י בב"ד כיון שאזרה בה מבלי שום טעם וסיבה כלל ובכה"ג גם הרב הגז' ז"ל חזיל ומודה דחייבים הכלה ואביה בכל הולאות הבעל ואביו וכמש"ר המעיין היטב בדבר"ק

שם והדברים ברורים:

עוד רלוני תשובת הרה"ג מהרמב"ן נ"ל שבשו' הבשיר בני בנימין וקרב לוים ח"ב סי' י"ב דגם מני"ר ז"ל עמד בזה בב"ד היכא דמכוין להנאתו ועי"ז נמשך נזק לחביבו לי חייב מדד"ג ובתר דעלתה הסכמתו כדעת הרמב"ם ז"ל דמחייב גם בזה מדד"ג סייס עלה דהטור ומרן ז"ל בח"מ סי' ס"ו סתמי כהרלבד"ז ז"ל דס"ל דכל היכא דמכוין להנאתו אף דממילא היזק לחביבו פטור וליין להרב"ח והש"ך דחלקו על הסמ"ע ות"כ הרי הכנה"ג והב"ח והש"ך דפשיטי מכח ק"ל כוותייהו וכו' אתד"ק יעש"ב ואחהמ"ר הרחויה אלין מהכנה"ג ז"ל אין רחיה לדידן שקבלנו גם הורחות הרמב"ם ז"ל ות"כ אף את"ל דדעת מרן ז"ל במ"ח הוח שנוי ואין הכרע בדבריו מ"מ הרי לפנינו דעת הרמב"ם ז"ל דמחייב מדד"ג גם בחופן זה ואין יכו"ל המוחזק ק"ל דלא כוותיה גם ממ"ש הרב"ח ז"ל אין רחיה כלל כיון דלא כ"כ אלא בד' הטור ובלי לפשר כמש"ל גם ממ"ש הש"ך ז"ל בד' מרן ז"ל אין רחיה כ"כ כיון דהוח עלמו כתב בתר הכי דמיהו לריך לשלם מדד"ג ושכן דעת רוב הפו' וכו' כנז"ל ובדבריו שבסקפ"ח קשים לשמוע דעשה למרן ז"ל דס"ל הפך דעת רוב הפוס' כנז"ל גם מ"ש עוד הרב הגז' ז"ל דאפי' להשמ"ע ז"ל מהני דלא זכר שר מ"ש שם הרב"ם והח"מ ז"ל דגם לסברת זו דמוחל לעלמו חייב לשלם מדד"ג ותו"ק דלדבריו ז"ל ל"ל דגם בש"ע סי' ן' דפסק מרן כהרמב"ם דאם חזרה בה הכלה חייבת לשלם ההולאות דהי"ד היכא דכוונתה להזיק וכמה דהבר ק' לשמוע דבר זה:

ועוד נרלה ברור דאשתמיט מהרב נוכח השולחן ומהרמב"ן ז"ל תשו' הגאון פנים מאירות ז"ל בח"ח סי' פ"ב דכתב להדיח על כ"ד דחשיב מזיק גמור וחייב לשלם ההולאות אע"ג דלא היה כוונתו להזיק רק להגיל את שלו שיהיה מוחזק וכל חיליה דמר שהרי מבואר בח"מ סי' ס"ו סכ"ג ובסמ"ע ובש"ך שם דהיכא דחייב מדד"ג חייב אפי' לא כיון להזיק וכו' יע"ש והו"ד בפ"ת ח"מ סי' רל"ב אות ה' יע"ש:

הרי להדיח דגם היח ז"ל הוכיח במיבור דחיוב מדיד"ג הוא אפי' שלא כיון להזיק אלא לטובתו נתכוון ועכ"ז חייב מד"ד ורלייתו מדין הגז' בח"מ סי' ס"ו סכ"ג ולכאו' למימר דהוכחתו ורלייתו הינו אלא מסברא קמייתא שהביאה מרן בשתם בדם לסברת י"ח תנה"ן דפטור מכלום דהא ודאי ליתא דא"כ אין חיוב הרב ז"ל מדיד"ג ולא פטריה מכח ק"ל כיון שהוא המוחזק אלא ודאי דס"ל למר דגם לפ' י"ח חייב מד"ד וכדס"ל להסמ"ע והש"ך והב"ש והח"מ ז"ל ואין כאן מטעת ה"ל כלל. אך אכתי קל"ש דאכתי הי"ל להרב ז"ל לפוטרו בטעת ק"ל כהרלבד"ד ודעימיה ז"ל ובעת לל"ע:

איך שיהיה הנה אמת דבב"ד גם הרב בני בנימין ז"ל מודה דחייבים הכלה ואביה לשלם מדיד"ג כיון דחזרה בה בלי שום טעם וסיבה ואפי' טעות נתכוונתי אתכוונתי לא בא בפיה ואפי' תטעון כן בפי' אין שומעין לה דהוחה היא מבקשת לפטור עלמה ולחביה והדברים פשוטים:

וצופה לגבי במ"ש הרב דברי שמואל הגז' ז"ל בתשו' הה"ע סיו"ד בדקנ"ט ע"ח שנשאל ע"י בב"ד בכלה אחר שכבר נשאת ובא עליה בילה ח' שוב מרדה בו וברחה לבית אביה אם חייבים היא או אביה בהולאות של אבי החתן או לא ואיתי בידה פלוגתא הגז' דהרמב"ם ורבותיו עם הרשב"ד ז"ל ומ"ש הפוס' אח' ז"ל ובתר דאסיק דיכו"ל המוחזק ק"ל מר כי אתריה דתפסי דגל הקי"ל הדר אייתי לן תשו' הרב מר בריה דהרב מ"ל הגז"ל וסייס עלה הוא ז"ל וז"ל בחופן דלמדנו מדברי תרתי מדף דאם האשה חוזרה בה מן הנישואין חייבת

מדי"ג וכו' שניה ג"כ למדנו מד' היכא שידעי בה שהיה בה מוס ולא גילו דעתו לבעל חייבים בהולאות והיינו הלבה ואמה והיא פטורה לפי שהיא לא רימתה לבעלה ולפי האמור יולא לנו בג"ד שהיא כבר גילתה דעתה לאביה ולאמה שלא היתה מתרלית בניסואין ח"כ היא לא גרמה שום נזק ע"ז שלא לבה ואמה גרמו שכפתוה שהנשא לזה הבעל ואינו יכול לתפוס מן הנדוניא בשביל ההולאות שהולית בולרכי החופה ויש לבעל לטעון על לביה ואמה שהם גרמו לו היזק הנז' לפי שבבר היא הודיעה להם וביון שהיה להם ידיעה מזה ולא גילו לוזן הם חייבים לשלם וכו' עכ"ל:

והנה מה שפטר הרב ז"ל להחשה משום דבבר גילתה דעתה לאביה וכו' כנז"ל הא ודאי ל"ל דאותה כלה היתה קטנה בשניס ונתפתתה מדברי לביה ואמה שהיימו והנזימו עליה שהם ממיתים אותה אם לא תנשא עם זה ומטע"ז פטרה הרב ז"ל מחיוב תשלומי ההולאות משא"כ בג"ד דהאשה היא גדולה בשניס ולא היימו עליה לביה ואמה כלל והיתה יכולה לבלתי תנשא עם זה ולא היו יכולים לביה ואמה לכפותה ולהכריחה להנשא בע"כ שאין האשה מתקדשת אלא לרלונה ובפרט בימים הרעים הללה שנתרבים החליפות והעזות והתפשיות והחירות ח"כ ודאי דהיא עלמה ידה במעל וכיוונה להזיק לבעלה ולאביו ולהפסידם ממונם ובודאי דבכה"ג גם הרב מהרש"ך ז"ל בג"ל יודה בג"ד דגם היא חייבת בתשלומי הולאות הבעל:

ואביו בתון תפוסה בלל וכמדובר:

גם מ"ש עוד הרב הנז' שם בתר הכי דגם לביה ואמה פטורים הם מתש' ההולאות מטעם הנ"ל דכשהבנס לחופה האשה דהיא מהפייסה וכו' ואינו בריא היזקא וגם לא היא מרבוותא דס"ל דבעינן שיכוין להזיק והכא בג"ד לא שם מכווגים להזיק וכו' עכ"ל גם טע"ז ליתיה בג"ד לדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל דהגם דלא שם מכווגים להזיק חייב מדד"ג ולא מל"ל לטובתי נתכווגתי לד' הסמ"ע והב"ש והמ"מ ז"ל וכן דעת הפר"ח ז"ל הבי"ד הרב נוכח הסולתן ז"ל יע"ש וגם בבר בתבנו דלד' הרמב"ם ומרן ז"ל אין חילוק בדין מדד"ג לגרמא דבבולהו מחייבי למאי דקי"ל בר"מ דדאין דד"ג בשם"ל וגם י"ל בפשוט דגם הרב מהרש"ך ז"ל הנ"ל לא סמך לבו לפטור האב והאם מתש' הולאות על טע"ז לחודיה כי אם בלירוף עוד הב' טעמים שבתב הוא עלמו בתר הכי לפוטרם מתש' ואתרון עיקר וזה בלל גדול בידנו מגדולי הפוס' ז"ל דבל פוסק שבותב בשה טעמים לפטור לו לחייב בנדון שלו אין ללמוד מטעם אחד שלו משום די"ל דגם הוא ז"ל לא סמך על לוזו טעם לבדי כי אם בלירוף שאר הט' שלו בבותב אלולי במ"ש וביון דשאר הט' שבתב הרב ז"ל בתר הכי לא סייבי בג"ד ח"כ אין לנו לסמוך על טעמו הא' לפטור וכמדובר והדברים ברורים:

זאת תורת העולה מבל האמור ומדובר מרים ועד בעון דאשה זו בג"ד היא לה דין מורדת דמחים עליה בלאי ס' ועכ"ז ממתינים לה עד י"ב חדש ואם לא חזרה בה תוך הי"ח דינא יתיב דהפסידה בתובה וכל תנאי בתיבה בין שבבר התרו בה בדה"ק מאחי' ורחם ובשילה הבעל לגרשה אין לה ליטול אלא בלאותיה הקיימות אפי' לא היתה הפוסה ובעת שהיית הפוסה בהם לא מפקינן מינה אפי' אלא נתגרשה עדין אבל בל מה שאשפה משל בעלה יותר מבלאותיה וגם המתנות שנתנו לבעלה קרובין ומיודעין בחופתו אם תפסה אותם חייבת בדין להחזירם לבעלה דאין לה לתפוס וליטול אלא בלאותיה שהבניסה עמה מבית לביה דוקא ולא יותר ואם יסרבו היא ולביה ואמה מלהחזירם לבעלה ולא נייתי לדינא הרשות נתונה מלד הדין לבעלה ליגש לאשה לחרים עליה לאחר עבור יב"ח

ולעבב גירושיה לזו עד שתחזיר לו בל מה שתפסה יותר מבלאותיה וגם עד שישלמו לבעלה ולאביו היא ולביה בל הולאית החופה עפ"י עדים בשרים ואין לבעל לחוש לא מבח שבועתו שנשבע לה שלא יגש אלא ח"ע בפי הורלת הרמב"ז ומהריק"ש ז"ל מאחר דאחרייהו וגם אין לו לחוש ג"כ לא מבח התנאי הבתוב בבתובתה ולא מלד המנהג דהוג עלמו שלא ליגש ב' נשים בפי הלמד מתורת הרב דברי שמואל ז"ל הנ"ל בתש"ל זה נלע"ד ברור לטעון דינא דוקא לך למעשה הדבר מסור ביה רבני וגאוני תקיפי תריעא קדישתא ב"ד הגדול שבירושל' ת"ו הע"י ועל נבחם מע' הרב הגאון רחש"ל בקש"ת בתהר"ר יש"ר נדבה נר"ו ואם תזבה ויעלו דברי אלה לרלון לפני בת"ר מ"ט ומן ישמח לבי גם אני וגם ידי תבון עמהם להלבה ולמעשה ואם נלאו דברי לעיו והיו בלא היו ולוי יברבל י"מ ויש"ן בי"ת נאום הבבר אלף זעירא דמן חברייא:

הלעיר **יצחק משה אבוהצירא** ס"ט

אמר הבותב יש"ה ס"ט הנה אמת אגיד שאחר החיתום הפס"ד הנז"ל אשר בו סמבתי ע"ד הסמ"ע ז"ל ואשר רבני האח' ז"ל דס"ל דגם מרן ז"ל אזיל בשיטת הרמב"ם ודעמיה ז"ל דלא מחלקי בין דינא דגרמי לגרמא ובבולהו מחייבי וגם אפי' שלא היתה בוונת הגורם להזיק בלל מ"ם בזמם אני עני לפניס בתר"ם ומשם בתר"ה הן עתה אגבי הרואה דהרב ז"ך ז"ל בח"מ סי' שפ"ו הנ"ל אזיל ומודה להסמ"ע ז"ל דבן הוא דעת הרמב"ם ז"ל אך פליג עליה בדעת מרן ז"ל וס"ל למר דמרן ז"ל אזיל בשיטת רוב הרחשונים ז"ל דמחלקי טובא מדינא דגרמי לגרמא דבגרמי חייב אי לאיתגהו ביה בל האי' הנלמדים בתמת בדברי התוס' והרא"ש ודעימייהו ז"ל ובגרמא פטור בדיני אדם לגרמי בתש"ר המעיין במ"ש הרש"ך ז"ל שם בסק"ה יע"ש וכן בתבתי אני עני בשמו בסה"ק פכ"י ח"ח סי' כ"ד כיעו"ש ולפי"ז נמלא דלדעת הש"ך ז"ל מרן ז"ל פליג ע"ד הרמב"ם וסיי' דלא מחלקי בין דיד"נ לגרמא ובבולהו ס"ל לחייב וס"ל למרן ז"ל בדס"ל לרוב הרחשונים ז"ל דמחלקי בין דיד"נ לגרמא וכנז"ל ולנו לדעת דבאחרי דידן דקבלנו הוראות הרמב"ם ומרן ז"ל גם להוליא בידוע היבי לידיינו דייני בהאי דינא אי בהרמב"ם או במרן ז"ל בין דתרוייהו ז"ל הס מאחרי דאחרין ז"ל:

וראיתי בס' ס"ן הפוס' ז"ל שאחלקו בזה לדעת הרב משאש משה ז"ל מאן דעבד בתר לא משתבש ומ"ד בתר למ"ם ולדעת הרב נו"ר ז"ל אזלינן בתר מרן ז"ל דהוא בתרתה וב"ב הגאון החק"ל ז"ל בחה"ע סי' מ"ה ד"ק ע"ד יע"ם וכבר הארבתי בעניותי בזה בתשו' בי בחה בס' יסמ"ל מ"מ סי' ה' ובסה"ק לב נשבר סי' ה' יעש"ב. והרב חש"ם ז"ל בבללי הקי"ל לוח ט' לייתי בידיה פלוגתייהו דרבנן הנז' ולא הבריע בישו"ם לך הגאון החק"ל ז"ל בתה"ב מ"מ סי' כ"ד לסיק דאין לנו לדון אלא בס' שהיה בריב הפוס' ז"ל יע"ם וא"ב גם בדין זה רוב הפוס' ז"ל ס"ל לאלך מדד"ג לגרמא דלא בדס"ל להרמב"ם ודעימיה ז"ל ואתי מרן ז"ל בוותייהו ובשמייהו ובודאי דדיינין בתרן ז"ל לפטור המוחזק אם הגדון היו אלא גרמא דבאיר חד מהנהו הנאים שבתבו הרחש' ז"ל בנז"ל ופ"ע בחורת משפט בבללי הקי"ל לוח י"ג מ"ם עוד בתח' שקול בפוס' יע"ם:

אמנם בלע"ד דלא אמרו בן הרבנים האח' ז"ל הבי אלא היבא דבריר לן דעת מרן ז"ל דס"ל להדיא דלא בהרמב"ם ז"ל ואין חולק בזה משא"ב בבה"ג דהסמ"ע ז"ל ס"ל להדיא בדעת מרן ז"ל דס"ל בהרמב"ם ז"ל והבי

נמי נקטי בפשיטות כל דבני התח' ז"ל הנ"ל ת"כ לפי"ז הו"ל דעת מרן ספק דפלו"ד ודעת הרמב"ם ז"ל ודאי ואין כ' מוליה מידי ודאי וכבה"ג לפשר דרחוי לנו למיזל בתר דעת הרמב"ם גם להוליה וכמוכן ברש י"ל דלפשר דמיה התי מילתא למ"ם הפוס' ז"ל בפוסק שסובלים דבריו ב' פי' דמלי המוחזק קי"ל כהתי פירושא כמ"ש בשמס בעלי כללי הקי"ל ע"ש הלא בספריהס וה"נ דכוותה וכמוכן ועיין להרב שמן המר ז"ל בדק"ד דכשנפל ס' בכוונת מרן

ז"ל יכו"ל המוחזק קי"ל כהתי פי' יע"ש:

ישו"ר דליתיה להתי חילוקא דאמרן בעניותין דאת זה ראיתי בתשו' הרב מהר"י בי רב ז"ל כי כתה בתשו' מרן ז"ל שכס' לחבק"ר סי' קמ"ו שכתוב בהוה"ק וז"ל וכי תימא שרחוקן גרס לאבד ממון שמשון כיון שלא הסיבו וכו' ת"כ הוי גרמה בנזקין ופטור וכו' עכ"ל יעש"ב ומרן ז"ל עלה בהסכמה ליתו עמו שם וז"ל הדין דין אמת כמו שפסקת ומהטעמים שכתבת וכו' עכ"ל יע"ש ת"כ הרי מרן ז"ל מסכים הולך דיש לחלק מגרמי לגרמת וגרמת פטור דלא כדס"ל להרמב"ם ודעמיה דאי הוה ס"ל כהרמב"ם ז"ל הו"ל לחייב גם בגרמת כיון דס"ל להרמב"ם דאין חילוק מגרמי לגרמת דכולהו חייב אלא ודאי מכאן מוכח דהאמת כמ"ש הרשב"ץ ז"ל בד' מרן ז"ל דס"ל כרוב הפוס' ז"ל דמחלקי בין גרמי לגרמת וכמבוא' ודלא כהסמ"ע

ז"ל דכייל למרן בהדי הרמב"ם ז"ל דליתא וכמדוכר:

ושו"ר יותר הדבר מפורש בדברי מרן ז"ל בתשו' לחבק"ר סי' פ"ז דל"ח סע"ב שכתב וז"ל ועוד דאפי' היה מתברר שהוא לימדה למאן לא היה חייב משום דאין זה דל"ג אלא גרמת בנזקין דפטור שהרי כתבו התוס' וכו' ועפ"י הדברים האלה לפ"ז אם היה מתברר שהי' לימדה למאן היה פטור וכו' עכ"ל ושם בסי' פ"ח דל"ט ע"ג השיגו למרן ז"ל הרב מהר"ם ן' וירגא ז"ל וז"ל עוד כתב כי אף אם לימדה למאן הוא גרמת בעלמא ואלא דל"ג וכו' במחילה ממנו ומכ"ת אין לנו אלא דברי הרמב"ם מהרי דאתרין שהוא מכחים לותס מי' כי הנה הטור כ' בשם הרמב"ם בסי' שפ"ו כי המסלק כריס וכשתות חייב המסל' ולכל לותס התי' המסל' פטור שכ"כ הרא"ש שם בהגוזל עלים וז"ל והיכא דהוא בעלמו עושה היזק לממון חבירו וביה היזקא הוא הנקרא דל"ג וכו' עד אבל המסלק כריס אע"ג דביה היזקא לא עשה מעשה בגוף הממון ע"כ וכן בחילוק ב' כתב וז"ל ועי"ל היכא דבשעת מעשה נעשה ההיזק נקרא דל"ג וכו' עד אבל המסלק כריס לא נשבר הכלי עד שהגיע לתרן ע"כ הרי ג' התי' מסלק הכריס פטור ולד' הרמב"ם חייב הרי הוכחה גמורה שאינו סובר כלותס התי' עוד הביא הטור בסי' הנ"ל פרעיס אחריס דלד' הרמב"ם חייבים ולד' הרא"ש הסובר כלותס תי' פטורים דהיינו דוחק מטבע עד שנפל ליס לו שפיחת מורתו שכתב הטור דלד' הרא"ש פטור ולד' ר"ת חייב הוכחנו שהרמב"ם אינו סובר כלותס חילוקים וכו' אין איך שיהיה אנו אין לנו אלא דברי הר"ת שכתותו נהגנו וכו' עכ"ל יעש"ב ועל זה השיבו מרן ז"ל שם סי' פ"ט ד"ס ע"ד וז"ל הן לו יהי כדבריו שהרמב"ם חולק על התי' שאלק ר"י מאחר שהתוס' והרא"ש ומרדכי והרמב"ן והרשב"א סוברים כחילוקים שכתבתי וגם תה"ד דבתרא טובא וגם הר"ת וכו' ודאי דכוותייהו נקטינן ואף אם הרמב"ם מאחרי דאתרין במקום אחוקי ממונא ובמקום כל שני רבוותא אין בנו כח אפי' אם היה מתברר שהוא לימדה וכו' עכ"ל יעש"ב:

הרי לפנינו מפורש יותר מפ"ק מרן ז"ל נופיה דהוא חזיל כשיטת רוב הרשטונים ז"ל דמחלקי מדל"ג לגרמת דלא כהרמב"ם ז"ל וכמ"ש הרש"ך ז"ל ודבר ה' בפיהו אמת ודלא כדס"ל להסמ"ע ז"ל ונמשכו אחריו כל

החח' ז"ל דכיילי למרן ז"ל בהדי הרמב"ם דס"ל דאין לחלק מדל"ג לגרמת למאי דקי"ל כר"ס דדאין דל"ג דמכולם נעלם מהם תשו' מרן ז"ל הנז"ל ותמהני טובא על הרב מנחת זכרון ז"ל הנז"ל דזכר עשה להשו' מהרי"ב ז"ל דבחבק"ר סי' קמ"ו ועכ"ז כייל למרן ז"ל בהדי הרמב"ם וסי' ז"ל והוא פלא מלבד שנעלם מניה דמר תשו' מרן ז"ל דכסי' פ"ט הנז' והדברים מתמיהים:

ואן כתב מרן ז"ל שם סי' פ"ט תח"ז וז"ל ועוד שלדברי הרמב"ם נמי פשוט שהרי הרמב"ם סובר דכל שלא נתכוון להזיק לא דיינינן ליה דל"ג והיא דעת הרי"ף וכל"ד אף אם הר"י לימדה למאן לא נתכוון להזיק להר"ח שלא להועיל ליתומה וכו' עכ"ל יע"ש:

וכזאת וכזאת חזר מרן ז"ל בסוד"ק שם וכ"כ וז"ל ואפי' אם היה מתברר לנו שהוא היה המלמדה למאן היה פטור משום דאינו אלא גורם וגרמת בנזקין פטור ועוד שלא נתכוון להזיק להר"ח אלא להועיל ליתומה ואמה כמ"ש ולדברי הכל פטור וכו' עכ"ל יע"ש ודברי מרן ז"ל אלו שכתב דכל דלא נתכוון להזיק לכ"ע פטור הם סייעתא רבתי למ"ם הרב חדמת קודם ז"ל בח"ב ח"מ סי' ד' שכ"כ וז"ל ואפי' לכבדת הרמב"ם וסי' ז"ל דסל"ל דאין חילוק בין דל"ג לגרמת וכו' מ"מ הכא בב"ד מודה הרמב"ם ז"ל דפטור לוי מהטעם שכ' השואל שטען לוי שהוא לא נתכוין להזיק וכו' עכ"ל יעש"ב וכ"כ הרב חס"ל שלקלעי ז"ל בתשו' ח"מ סי' י"ד וכסי' י"ט יעש"ב והנה לפנינו מרן ז"ל בתשו' הנז' דס"ל הכי להדיא והוא ת"ק דמסייע להו ז"ל ודלא כהרב מנחת זכרון ז"ל שם שהעלה דבנורס היזק ניכר לפ' דמכוין להגיעתו אליבא דכל הני רבוותא חייב אלא דהטור לבד הוא דס"ל דפטור וכו' ע"ש ולית דכ"ז גרס לו שלא ראתה תשו' מרן ז"ל דסי' פ"ט הנז"ל וכמדוכר:

זן בלבד אני תמיה טובא ע"ד מרן ז"ל שכסי' פ"ט דחזיל בשיטת רוב הפוס' הראשונים ז"ל דמחלקי בין דל"ג לגרמת דלא כהרמב"ם ז"ל כנז"ל דא"כ אמאי פסק מרן ז"ל בשה"ט סי' שפ"ו ס"ח בדוחק מטבע של חבירו עד שירד ליס דחייב וכן הפותח מטבע ס"ח דחייב לעפ"י שלא חיברו וכן בס"ג פסק מרן דהמסלק הכריס חייב דכיון דס"ל למרן ז"ל בתשו' זו דסי' פ"ט דלא כהרמב"ם ז"ל הרי לכל לותס החילוקים שכתבו הרא"ש והתוס' ז"ל כל הני דיני דפסקם מרן ז"ל לחיובא לד' הרא"ש ודעמיה ז"ל כולהו פטירי לכמ"ם מור"ם ז"ל בהגהה שם וכמ"ש הרב מהר"ם ן' וירגא ז"ל למרן ז"ל ות"כ כפי"ד מרן ז"ל בסי' כ"ט הנז' הי"ל למרן ז"ל לפסוק בש"ע סי' שפ"ו הנז' לפטור וכדעת התוס' והרא"ש ודעי' ז"ל ולכאורה הדבר תמוה אללי מאד ולא ידענא מה להשיב ולא רחיתי לשום פוסק לחכרון שהביא תשו' מרן ז"ל הנז' ומתעורר ע"ז כלל וכעת לל"ע רב:

ועוד אני תמיה ע"ד מרן ז"ל הנז' שכתב שגם לד' הרמב"ם ז"ל כל שלא נתכוון להזיק פטור כנז"ל דהא כיון דהרמב"ם ז"ל הוא מכת הכוברים דדינא דגרמי דינא הוא ולא קנסא כמ"ש מהרש"ם ז"ל בח"א דק"ס ע"א וק"ו ע"א וע"ב יע"ש ת"כ לא שנא אם מתכוין להזיק לשמינו מתכוין דכל גוונא חייב כדה"ק הכי החס"ל שם דק"ד ע"ד ע"ד הרב חד"ק ז"ל יע"ש וכיון דמרן ז"ל הכי ס"ל למר כד' הרמב"ם ז"ל כדס"ל להרב חד"ק ז"ל ת"כ התול עליו ג"כ הקו' הנז' כמובן ויגדל התימה יותר דמרן ז"ל בס' הקנה הכי ס"ל נמי דד"ג דינא דאוריתא הוא ולא קנסא כמ"ש הרב בית יעקב דל"ז ע"א וסייס עלמ"ה וז"ל נמלא דדעת רובא דרבוותא דד"ג הוי דאוריתא והמה גדולי ההוראה וכו' יע"ש והא ודאי לתמהא טובא הס לא שנאמר דמרן ז"ל בב"י ובש"ע חזר בו ממ"ש הוא עלמו

בהסובה הגז' הגז"ל כיון דהם"ע תיבדו מרן ז"ל בסוף ימיו בח"מ הרב י"מ ז"ל בכללי הם"ע לחוש ב' משם מהריק"ם ז"ל והנם דסיים מהריק"ם ז"ל וכתב עוד דמפני חולשה מרן ז"ל נמלאו בו דבריס רבים שלח דקדק בהם יע"ש מ"מ ליכא למימר הכי בנה"ג דעסקינן בית מקן כיון דדבריו שבתם"ע הם בעויים עפ"י הקדמתו שבתב שם שהולך תמיד עפ"י ג' עמודי ההוראה או בתרי מנייהו כיעו"ש ח"כ גם הכא בדד"ג הרי הרי"ף והרמב"ם ז"ל בשיטת מדת קיימי דלמאי דקי"ל כר"מ דדד"ג אין לחלק בין גרמי לגרמת ולהכי פסק מרן ז"ל בם"ע כוותייהו ובדקדוק גדול פסק כן בם"ע עפ"י הכלל שמסר בידנו בהקדמתו ופשוט ואין לנו לומר הלא שחוד בו בם"ע מ"ם בתשו' הגז' וכמדובר ותו י"ל דכיון דמרן ז"ל בתשו' סיתר עלמו למ"ם בב"י ובם"ע הא ודאי דמ"ם בפסקיו בב"י ובם"ע הוא העיקר נגד מ"ם בתשו' כמ"ש מרן נופיה בכו' קע"ז בשם הר"י בן הרית"ם ז"ל ע"ד הרית"ם ז"ל בשסיתר מפסקיו להתשו' יע"ש וכ"כ הכנה"ג בכללי הפוס' סי' כ"ט ובכנה"ג ח"מ סי' פ"ב הגהט"ו לוח ס"ח ותילך יע"ש וכ"כ הרב ב"י ז"ל ומרן מהריט"ץ ז"ל בשמיט"ט סי' כ' על מור"ם ז"ל בשסותר בתשו' למ"ם בשם המפה יע"ש וכ"ה דלמרינן הכי נמ בדעת מרן ז"ל וכ"כ להדיא הרב מה ותהלות ז"ל בהא"ע דל"ו על מרן ז"ל עלמו יע"ש ותכתי הדבר לתמ"ג. ועיין עוד בם' כל החיים להר' מהרית"ץ ז"ל בכללי מרן ז"ל מ"ם בזה ותכמ"ל ועור יסרלל י"מ ויתן תכי"ר כ"ד תלת זעירת דמן תברייה:

הצעיר **יצחק משה אבואלפיא** ס"ט

סימן ה'.

נשאלתי על תודות רחובן שהוליך קול שקדם נערה לחת בת ישראל בשני עדים לבד בע"ת בירות יע"ח ועדי הקדושין הם פ' ופ' בשמם ובכתוב ולחר עבור כמה ימים בלב"ע רחובן הגז' ולח"ם ויש לו שם פה עירנו דמשק יע"ח ועמדו ג' ב"ד בבירות יע"ח ותקרו לדעת מי הם עידי הקדושין הגז' ומלחו שלחד מן העדים הגז' נסע לעירו בבל יע"ח לדור שם והביחו להעד הב' לקבל עדותו וקבלו עדותו בג' ב"ד החתומים בקב"ע שבתו וז"ן:

במותב חלחת בחדת הויגע חגן ב"ד דח"ל כד לחת קדמנת ה"ר שלמה מהדב שק"ו הי"ו בן ה"ר מרדכי מהדב הי"ו להעיד על הקידושין שבתה זה להרן הכהן לבלן ב"ט בן שחלדה הכהן לבלן ב"ט ולחר החיום והניזוס בלה לח יניד וכו' ולחו דבריו בעדות נלחמה לחת סלים שק"ו ניחט בוט"ה בדרבי קבלים קבלים לל דרגון חל"ר להרן כליב ב"ט בדפק וולחד בוג,דלדי, קלי לל בג,דלדי חלזי כלן בדפ"ק הגז' כליף כ"לטרך לסמט לל כלמתין סחבני מן בלטתי חלד"י חביב בהח לל בוט"ה למוג"ט לבוייה ורחת מטוסס מקדלה לרבע לדרוע מן בלטתי ווגדת לתו להרן כליב ח"ס לסמהה מזל בנת לל חביס ובדפקהת בנת לביים לח לטלס בהח ולח בלסמהה ולח חלזלהת, בלל חלי"ר קלס להרן ב"ט ולבם לל לביים הגז' לל כ"לסס וקבל להח הדי לח מקודשת לי ולל כמהליה נק"ו לל בוג,דלדי חלד"י כלן מטו, לל לחריך לס יערף לח יתי השבוע ולח יתי החדש ולח בסספר החדש ולח בחיזה חדש זולת זכירתו שהיה מוכר בוט"ח והיה ביעהת בלל ליף וג,ירו מח בקח עבדי ס' לטרפ'כוס. וסליס הגז' קרקפתת דלח מנת הפלי, חילול שבת בפרהסיח ומפיו שהניד לפניו על עניניו הגז"ל

ע"כ כתבנו וח"ם על קב"ע מלה במלה פה העיר בירות יע"ח ביוס ח"י תמוז סתר"ה לפ"ג והשו"ב וקיים

הצעיר	הצעיר	חצעיר
משה אהרן	אליהו דבאח	יאודה ן' לאי"א כמהר"ר
ידיד הלוי ס"ט	ס"ט	דוד ששון ס"ט

ע"כ בתה נוסח הקב"ע מעי"ת בירות יע"ח והועתקה מנוף העיקרי לוח בלוח תיבה בתיבה עוד קב"ע פה דמשק יע"ח וז"ל:

במותב חלחת בחדת הויגע נחגת ב"ד דח"ל כד לחת קדמנת כד לחת קדמנת ה"ר משה דיב מבירו הי"ו והר' לברהם הכהן לרזי הי"ו והר' שמעון בן משה הכהן הי"ו והעידו לפניהו בחורת ע"ג ע"ן וע"י שם לח יניד וכו' שהם יודעים בבירור שחלים בן מרדכי שק"ו הוח רשע גמור ומחלל ש"ם בפרהסיח ואוכל נבלות ומריפות ושותה סינלר"ח בשבת ושכן רלו לוחו בעיניהם ולין הפרש בינו לבין העבו"ם כמלח נימח כי כן קבלנו עדות העדים הגז' כלשר שמעתו מפיהם ולרחית לתו"ן כתבנו וח"ם פה דמשק יע"ח ביוס ... חשון ש' התרס"ב ליצירה והשו"ב וקיים.

צ"ל בם"ק	הצעיר	הצעיר
הצעיר יצחק משה	מרדכי חיים	צאלח הבהן
אבואלפיא ס"ט	משען ס"ט	צ'ורא ס"ט

והנה חקרו ב"ק על שם העד הב' הבבלי הגז' והובדר להם שזה שמו שחול משה טטאר הי"ו וכתבו לבדה"ן שבבבל יע"ח לחקור עליו ולהביחו לפניהם ולקבל עדותו בפניהם וכן עשו וז"ן תשובתם הרמתה וז"ל:

אותותינו חלה יבואו להגיד מק"ך מכ"ק זמנו י"ב חלול העבר וכו' נמלח כתוב על חודות חחד שקדם בת לחת בפני ב"ט וחחד מהם לח נתקבלה בב"ד. ולהיות כי המקדם נלב"ט ונשחרה תרומתו זקוקה ליבם או לחליצה בקם רו"ס שנעשה קב"ט מהיום העד השני הגז' ושמו שחול משה טטאר הי"ו וחחר בחיפום מלחנו רחינו וכח לפנינו ושחלנו לת פיו במותב חלחת כחדת וכו' וחחר החיום והניזוס וכו' לחר שחינו זוכר מזה כלום וגם כ"ז שהיתי בע"ם בירות יע"ח ליני זוכר שום עדות שקדם שום חדם לפני חשה מעולם והיה זה בחמשה ימים לחדם מרחשון הגז"ל. ומעכ"ת קילר במקום שהיה לו להתריך כי לח זכר שם החיש המקדם ולח שם החשה המקדמת ולח שם העד הח' שהיה עמו כי חולי מחמת הסמות היה זוכר הענין. ובכן כבודו ינדל כחומה וכמגדל כנה"ר וכנפש לעירי הלחן הבחיש עפ"ח ברוב עוז ושלום.

הצעיר	הצעיר	הצעיר
יחזקאל משה	עזרה צאלח	משה חיים שלמה
הלוי ס"ט	אדם ס"ט	דוד ס"ט

ושוב לחר כמה חדשים חזרו בדה"ן של דמשק יע"ח וכתבו שנית לרבני בבל יע"ח הגז"ל והעתיקו להם נוסח קב"ט של העד הח' הגז' כדי שממנו חולי יזכור העד הב' הגז' וכן עשו ב"ד של בבל ושלחו בכתב לבדה"ן של פה עירנו כי בח העד הב' פעם ב' וכתבו שרחה מעשה ונזכר וחזר והעיד בכל עדות העד הח' הגז"ל.

וגם הובדר למו שהנערה הגז' פ' בת פ' ושחלנו לת פיה לס לחת סדבר שנתקדשה בגז' וזחת חומרת שהנה לחת נכון הדבר מעשה שהיה כך היה כי כן יורנו מו"ן מה מעבט הנערה הזחת ומעשיה לפי העדיות הגז' כי נשחרה סיח זקוקה ליבום וחלילה וקשה הדבר לחלון כי בזה נפסלת לכהן והיח בת כהן ג"כ ולמנוה תחשב

להגילה מכבלי הטיגון אם יש לה לד זכות תולה לה ויבא שכמ"ה:

תשובה הלא לחמונה כי לא היתי רוצה להטפל בזה להשיב לשואלי דבר בטיגן זה ואולם להיות כי הגערה הנז' היא מהושבי עירנו יע"א וכמרו רחמי עליה שלא תהיה זקוקה ליבום לו לחלילה וגם בלו קריובים חללי ודינא קא בעו ולא יכולתי להמלט מהם מלשר שחובה מוטלת עלי לדון בין ליום ובין רעהו ובפרט לתקנת עגונות מפני תיקון העו' זאת חובתי ואעשנה לחוות דעי בדרך קצרה כי לא לוכל להאריך מכמה טעמי וזה החלי וה"א יעזר לי:

ואעז ואומר הגם דלא לילא דעתאי ואני זקנתי ושבתי ולשאלה ולתת בדבר הלכה וגם מירתי הוריה חני ובפרט בדבר שבערוה חמורה עכ"ז הנה בחתי היום בקלירת החומר לחסוף ולקבץ כל הספיקות שנפלו בקי' הללו מפאת העדים לשר מהם ובהלטרף כולם יוכל להקל ולפטור הגערה בלא כלום ולבטל הק' לגמרי אם יסכימו עמי מו"ר רבני הדור הי"ו:

זה יען ח' עדות הב"ד מקבלי עדות הח' הנז' שהם מעידים בעדאם על העד הנז' עלמו שהוא פסול לעדות להיותו בעל עבירות דאורייתא כנז' בקצ"ע הנז' שהוא קרקפתא דלא מכח תפילי ומחלל ש"ק בפרהסיא כנז"ל ואין לך פסול לעדות גדול מזה ואין לך עדות גמורה עליו לפוסלו גדולה מזאת ובפרט שבאו שנתקבלה עדות ג' לחריס ג"כ שהעידו עליו כזאת וכזאת כנז' בשאלה. הגם שנאמר שהעידו עליו כולם שלא בפניו ואתן ק"ל דאין לפסול העד כ"א בפניו כידוע מ"מ הרי כ' מור"ם ז"ל בתשו' סי' י"ב דאם קבלו עידי ק' שלא בפניו אשר יכולין ג"כ לקבל עדים לפוסלו שלב"י יע"ש וט"ז שמכו רבני וגאוני עיה"ק ירושלם ו"בתשו' הרמ"ה כי בזה כם' נדיב לב ח"ב סי' ח' יע"ש וגם הגאון נו"ב בתשו' סי' ט"ב בח"ח חלק לדברי מור"ם הנז' וילא לחלק מכ"ד לנ"ד יע"ש וגם יש לסמוך על ס' הפוסק ז"ל דסי"ל דבדיעבד מהני קב"ע שלב"ד ודין על פיה כמו שהארכתי בעניתי בסה"ק פנ"י מ"ח סי' יו"ד יעש"ב ות"כ דל מהכא עדות העד הח' הנז' לנמרי:

פש נבן העדות של העד הבבלי הנז' וגם בעדותו יש להסתפק כיון שמתחי' אמר בפה מלא שאינו זוכר כלל ושוב חזר ואמר שנזכר כבר ידוע פלוגתא דרבוותא ז"ל דאפלינו בזה דאי אמר בתחי' אינו זוכר אם יכול לחזור ולהגיד או לא כמו שאסף ויקבץ הגאון הר' ברכ"י ז"ל בח"מ סי' כ"ט אות ל' וז"ל אם אמר אינו זוכר אינו יכול לחזור ולהעיד מקר"ר בשלחן בתשו' סי' כ"ח וכן הסכמ' הר' בני אהרן סי' ל"ה אבל הר' פני משה בח"ח סי' טו"ב ד"מ ע"ד הסכים דאם אמר אינו זוכר יכול לו' אחך נזכרתי ועיין כנה"ג הגב"י אות נ"ט. ועיין בתשו' מהר"י אירגאז סי' טו"ב ושו"ת שמש צדקה ח"ה סי' ל' ו"ל ח"ה סי' מ"ב הגב"י אות מ"ב עכ"ל יע"ש:

והרואה יראה דדין זה בתח' הוא שינוי אם חוזר ומגיד או"ל וא"כ גם בעדות שבבלי הנז' נפל בו הספק הנז' אם חוזר ומגיד או"ל וספקא דרבוותא דלא חזי לאלטרופי עם שאר ספיקות שנפלו בגדון זה ומ"ג דגם לדעת הסו' דחוזר ומגיד יודו בנ"ד דלא מהניא עדותו כלל להיותו שנלטרף עם העד הא' שהוא פסול מדאורייתא ואתן ק"ל גמלא ל' מהן קרוב או פסול עדות כולן בטלה כידוע:

עוד יש להסתפק בדברי העד הפסול הנז' שהמקדם הנז' הלבים להכת את הטבעת ואמ"ל הרי את וכו' נראה מדבריו שנתן לה הטבעת קודם אמירת הרי את וכו' והו"ל בתיקותא דלאחר מ"מ דלא מהני לרוב הפוס' ז"ל ומה שים למדד לו שבעודו נותן לה אמ"ל טע"ז מידי ספקא לא נפקא וכבר האריכתי בזה בסה"ק פנ"י מ"ב ד"ט ט"ב ומסם באר"ה יעש"ב:

עוד יש להסתפק בג"ד דמדברי העדים ניכר שלא הכירוה כיון שלא הזכירו שמה ולם שם תביה כמוכר בקב"ע בזה נפל הספק אי בעינן שיכירו לותה בשעת קי' או סגי אם יכירוה עכשיו ויאמרו שזאת היא המתקדמת בפניהם אי מהני או"ל הנה לנכי הרואה דהדבר זה לא נמלטנו מפלוגתא דרבוותא ז"ל דהנה מהריב"ל ז"ל בח"ב סי' ק"ה כ' דעדים שאינם מכירים לאשה אם האשה מכחשת הרי זה ספק ק' ואם היא מודה הוי ק' גמו' יע"ש ומהרש"ך ז"ל בח"ב סי' קל"ד כ' דאם מכחשת אינה מקודשת כלל יע"ש וה"ה המבי"ט ז"ל בח"א סי' רכ"ז כ' דאפי' היא מודה אינה מקו' ואפי' הכירוה אח"כ לריך שתהיה הממחית בעין ויחזור ויאמר לה הרי את וכו' ותאמר הן כדי שלא תהיה שתיקותא דלאחר מ"מ יע"ש והרדב"ז ח"א סי' קכ"ו כ' דכל שמכיר העד לאשה אח"ך הוי מקו' גמורה יע"ש והו"ד ז"ל בכנה"ג אה"ע ובאה"ט סי' מ"ב ס"ק י"ד יע"ש והנה בנ"ד רחוק המליאות שיבואו עדים לפה עירמ להכירה ואי"כ לד' המבי"ט ז"ל אינה מקו':

והנם שהגאון בעל פ"ת ז"ל בסי' ל"א סק"ה ובסי' מ"ב ס"ק י"ב ד"ג הביא לנו ס' הר' קהלת יעקב ז"ל שפקפק בזה והר' יהושע יעקב ז"ל שב' בסי' היפך ס' ה' המבי"ט ז"ל להפריז על המדה וכ' וז"ל חלילה לסמוך בזה על המבי"ט הנז' אף לעשותו סניף להיתר אחר ע"ש מ"מ ס' קי' מיהא הוי לדעת מהריב"ל ז"ל וכנז"ל:

עוד יש להסתפק מכח העדים שעברו על ההסכמה וגפסלו לעדות הן אמת נתברר לי מפי מגידי אמת שגם בעיר ברוח יע"א יש להם הסכמה בגזרת נח"ם ע"פ העדים שיעידו בעדות קי' כשהם ב' עדים לבד בלתי י' מישראל והוכרזה הסכמתם ברבים גם עיני ראו ולא זר ההסכמה עלמה שבאה להם מעיה"ק ירום' תוב"ב מחו"ר וגאוני עיה"ק ירושלם"ו שגם המה ראו בחכמתם כן פסתה המספחת בעי"ת בירות יע"א והסכימו בכל אלות התו' גזירת נח"ם בכל תו"ח על המקדם ועל עידי הקי' וחרמו' ונידוים ולטאת דרבנן ושלחו לת פי חכמי העיר בכ"ת והגידו לי שהוכרזה הסכמה זאת ברבים בב"כ וב"מ. והיתה תשו' אלי שכבר מזה ז"ר הוכרזה ברבים כידוע וא"כ לפ"ז אתאן לפלוגתא דרבוותא ז"ל אם הופקעו הקי' ואם נפסלו העדים גם לאותה עדות כאשר התרכתי בעניתי בכמה מתשובותי הבאים בסה"ק פנ"י ח"א וח"ב וח"ה כאשר יראה המעיין שם ואין לריך לכפול הדברים:

הרי לפנינו כמה ספיקות וס"ם אשר בהלטרפות כולם יחד יש מקום להקל לפטור הגערה הנ"ד בלא יבוש ובלא חלילה כדי שלא לפוסלה מכהונה והיא כהגת כידוע וכשאני לעלמי דעתי נוטה לפוטרה בלא כלום ואולם להיותי מירתי הוריה אינו סומך על דעתי עד שיסכימו עמי רו"ח וגאוני תקפי תרעא דישראל עיה"ק ירושלם"ו ומר מני"ך ה' הגאון רחש"ל מרן מלכא כמהר"ר ים"א ברכה גר"ו אז אף תכון עהסם להלכה ולמעשה ולו"י י"מ ויתן לאל"ר הלב"ד הגא זעירא דמן חבריא.

הלעיר **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט

אנבי הרואה את השאלה הזאת המונחת למעלה ותשובתה בלה שהשיב עליה אחד מן קמייא רב מפרשיא מע' הר' הגדול מעיז ומגדול ממשפחת ר"ס כי ביצחק יקרא נ"י ותשבח כמה ספיקות להתיר הגערה היאת ואותי

קיים מצות שלוח לעיין עלה דמלתה ולגליות דעתי קלה כמו שהיא להיות כדלי מסכים להורותו :

ויען כי טרדות הזמן לא נתנוני הסב רוחי לבא בתרוכה לשלחת ולתא בדבר הלכה כדמ״ל מה גם בחיסור עירוב התמורה ברם מפני כבוד מע׳ הרב המופ׳ נרו יאיר לא יכולתי מלבא בדברות ב׳ בקוצר לתיון תם מותרת הנערה ליבמת כחצר הסכים מע׳ הר׳ המופ׳ נ״י עליון למעלה וזה החלי בעזר לורי וגואלי :

והנה מע׳ הר׳ המופ׳ כ״י הסכים בטעמת דהתירה משום שמה ספיקות שחלו בגדון הנז׳ ת׳ פיסול העד הת׳ הגם שנתקבל כל העדות שלא בפניו מידי ספיקה לא נפקא. ב׳ בעדות העד הב׳ שהחלה לומר ליני זיכר וחת״ך לומר כחצר הגידו לו הגדון נזכר מהעדות. ג׳ תם נתבטל גם עדות הב׳ מחמת שנלטרף עם העד הפסול. ד׳ דלפי דברי העד הת׳ שהלבים המבטת תחי׳ וחת״ך לומר לה הרי את וכו׳ הו״ל בתיקותא דלאחר מ״מ. ה׳ שהעדים לא הכירוה כיון שלא הזכירו שמה ושם לחביה.

ו׳ נפסלו העדים מחמת שעברו על ההסכמה :

ואין ותומר דלע״ד נראה ברור כמ״ש מע׳ הר׳ המו׳ יצ״ו דקי׳ הללו ליח בהו חילות ידים כלל לפי״ד להלריכה הימנו גט ותשיב יען כי מלבד מ״ש הר׳ המופ׳ עליון למעלה על הספק הת׳ דהגם שנתקבל פיסול העד שלא בפניו מ״מ מידי פלוגתא לא נפקא ולדעת רוב הפו׳ מהני יעויין להכנה״ג תה״ע סי׳ מ״ב הגהב״י תות קע״ח ודלא בהרמ״ך חת״ע סי׳ ע״ב העולה על כולנה בד״ה נלע״ד כי לדעת כ״ע הגם שקבלו העדות שלא בפניו העד הפסו׳ מהני מחחר כי העד בעמתו העיז פניו ומפיו הניד להמקבלי העדות כל עניניו הרעים ותע״ג דחין תדם מביח עלמו רשע היינו דוקא כשלא בחו עדים חת״ך להעיד בד״ה על פסלותו חבל חם העידו חת״ך ב׳ חו ג׳ עדים על העבירות שהודה הוח עלמו עליהם ויותר מזה הרי הוח דבר ברור שהחמת כן הוח ובדבר ברור לא בעינן שיקובל העדות בפני בע״ד וכדכתב הר׳ ב״י חו״מ סי׳ כ״ח בשם מלחתי כתיב יש״ם ושוד רחיה מח״ם הרי״פ בהשו הביחה העור שם סי׳ פ״ז ויעויין להכנה״ג שם דכ׳ דכיון דהודה בדבר תי״ל שיעידו העדים היודעים בפיסולו בד״ד יש״ם ושוד דלפי דברי העדים הוח שהוח מוחזק לבעל עבירות עד שחין הפרש בינו לבין הגויס כ״ת בשם יהודי לבד וכשהוח מוחזק לכך בחנו למ״ם הכנה״ג תה״ע סי׳ מ״ב הגהב״י תות קע״ח וקע״ט שמפני חזקתו פוסלין חותו ואין לריך לקבל עדות יש״ם בחות ק״פ וקפ״ח וכ״ם שחין לריך לקב״ע בפניו וכמ״ם מורי בהשו׳ סי׳ י״ב יש״ם :

ועתה נעמוד על עדות העד הכשר תי מהני חו לח מחחר דנלטרף עם העד הפסו׳ בטל עדותו ואין כחן לפי׳ עד ת׳ בקי׳ והגם דלדעת המורה המובח בהשו׳ מהר״י פחדווה בסי׳ ל״ז חין עדותו בטילה וכן נראה דעת הריב״ם בתשו׳ סי׳ רס״ו ויעוי׳ לה׳ עדות ביעקב סי׳ ח״י מ״מ הר׳ מהר״י פחדווה דחה ס׳ המורה הנז׳ בשתי ידים ולזה הסכימו הר׳ מהרשד״ם ומהר״י חלדב״י ומשפטי שמואל ומשפט נדק ומהר״י קאפסאלי ומהר״ח מוטל הוב״ד בתשו׳ כנה״ג בס׳ עדות ביעקב סי׳ י״ז ויעויין להר׳ כלי הכסף ח״ב דל״ח ע״ד שהביח מהם תשו׳ מהר״ח חלפנדרי ומשלחת משה תחה״ט שדחו ס׳ הר׳ עדות ביעקב ורחיתו ועי׳ להר׳ עבודת הם״ם דק״ה ע״ח שהביח תשו׳ מרן תה״ע סי׳ ב׳ שכ׳ בפשי׳ למ״ם הסמ״ג והרח״ם רחוסתן לקי׳ ע״ח היינו דוקא שקי׳ בע״ח לבד חבל היכח דנמלח ע״ח פסו׳ כנ״ד חין כחן עדות כלל ויעו״ש דכ׳ ג״כ דלפי מ״ם מהריב״ל ומהרלב״ח חף הריב״ם יודה בזה וכ״ם חם נלטרף מ״ם הכנה״ג שם וז״ל ותפי׳ להחולקים דים לחום לקי׳ ע״ח ותפי׳ שהיו ב׳ והת׳ קרוב חו פסו׳ היינו כשהעד וחחר כשר לכ״ע חבל בב״ד שהעד הת׳ פסו׳ לכ״ע והעד הב׳ פסול לדעת קלת מרבותת משום שעבר על ההסכמה הת ודלי שגם החו׳ יודו שגם עדות הב׳ בטל ואין חוששין לקי׳ שנעשו בעד ת׳ כיה כלל כלל לח יעו״ש הוב״ד בכל הכסף שם ע״ג :

גם מ״ם מע׳ הר׳ הפו׳ בענין העד הב׳ שכתתי לומר ליני זוכר ושוב חזר ולומר שנזכר דהוי פלוגתא דרבוות׳ תם יכול לחזור ולהגיד וכמ״ש הר׳ ברכ״י חו״מ סי׳ כ״ט יעו״ש מלבד זה נלע״ד דגם החולקין יודו בב״ד דאין יכול לחזור ולהגיד לא מבעית לדברי הסמ״ע שחילק בין כשחומר ליני זוכר עתה לבין ליני זוכר שתם חלה לפי׳ להר׳ פ״מ החו׳ על הסמ״ע מ״מ כשחומר העד ליני יודע לדברי רובא דרובותא ס״ל דליכו חוזר ומגיד יעוי׳ בב״י שם ומורם וט״ז ותורות ונחלת לבי ופ״מ בכולהו ס״ל כן וב״ד חלים בל׳ זה שלומר העד שליכו זוכר מזה כלום וכל זמן שהיתי בבירות יע״ח ליני זוכר שום עדו׳ של קי׳ שקי׳ שום לחד לחשה לפני מעו׳ דל׳ זה ברור יותר ממי שלומר ליני יודע וחת״ך נזכר וכמ״ש הר׳ פ״מ בטענת דמלתה דכשלומר ליני זוכר לא לומר מלתה פסיקתה דלפי דים לו ידיעה בדבר חלה שליכו זוכר לך חם תחי׳ לומר ליני יודע הוי מלתה פסיקתה שליכו יודע לו עדו׳ יעו״ש וב״ד פסיק למלתיה בכל דבריו שלחר שלומר ליני זוכר הוסיף מזה כלום ושכל זמן שהיה בבירות לא קי׳ לחד שום לחשה מעו׳ הת ודלי דחליבא דכ״ע לא יוכל העד הזה להעי׳ בעדו׳ קי׳ שנעשו בפניו בעיר בירות בהמשך הזמן לחבר היה שם כו״ע :

והנה במ״ם מני״ר י״ו שנראה מדברי העד שנתן לה הסבעת קו׳ לחירת הרי לה וכו׳ והו״ל שתיקותא דלאחר מ״מ דלא מהני לרוב הפו׳ ז״ל נלע״ד דבב״ד ליכו נכנס בסוג שתיקותא דלאחר מ״מ דהת לפליגו רבת ור״ה בריה דרב יהושע דרב׳ ס״ל דדין בת לידה תחי׳ דלא מהני כלום. ור״ה ס״ל שם נתן לה בתו׳ קי׳ וחת״ך לומר וכו׳ ושתקה מהני כיון דלא השליבה מידה לחריען דנתרלית לקי׳ ורוב הפו׳ חשו להת דר״ה ה״ה הרי״ף והטור והרח״ם והם״ע ולדעתם לריבה גט מספק זולת הרמב״ם והרשב״ה דס״ל דהלבתא כרבת דליבה מקו׳ וח״כ בב״ד דהיתה הנערה עם חמו של המק׳ ממתינות במקו׳ מיוחד להמק׳ והעדים עד שבחו והלבים המקדם חת הסבעת בידה לפני עדים וחת״ך לומר לה וכו׳ והיא לא השליבה מידה דהת ודלי ליך לך גילוי דעת גדול מזה שמתרלית לקבל קידושיה ממנו ולקחת הסבעת בתו׳ קי׳ ולא בתו׳ מתנה וכמו שכן דליתי לעט״ר הגאון מהרד״ח ז״ל בס׳ גדיב לב ח״ב דכ״ז ע״ד דכ׳ דכל שרילתו מתוך מעשיה דרלונה להתקדם בין בתחי׳ הקי׳ וקודם להס ובין לחר הקי׳ מהני דבחדת מניהו סני ומסני ומושכין לקידושיה יעו״ש וכ״ם בב״ד שמחתי׳ וע״ש דליתו שחפלה ורלונה להתקדם לזה כחמו׳. ועוד יש לנדד ולפרש בדברי העד דהלמירה היה בשעת הלבישה כחשב מני״ר י״ו ליבד שנוכל לפ׳ כן שבעודו נותן לה לומר לה וכמו שכן דליתי להר׳ הגדו׳ מהרח״ם ז״ל הביאו עט״ר הגאון לחד היה לחברים ז״ל בשם ס׳ מוכח בס׳ יסמח לב דק״ח ע״ב ד״ה והנה דהדין כן בנדונו שלומר העד שנתן בידה ולמ״ל דנוכל לפ׳ דבריו שבעודו נותן לה למ״ל יעו״ש :

וגדולה מזחת ליבד לו הר׳ בנה״ג סי׳ כ״ח הגה״ט ס״ק כ״ט בנדונו שלומר המקדם לעדים הוו עלי עדים שנתתים בתו׳ קי׳ דמשמע שבבר נתן המעות ולח״ך לומ״ל לפי״ה כ׳ הר׳ ז״ל שנוכל לפרש בכונת המק׳ בלומרו שנתתים דהוה בלשון עתיד דר״ל שלחני נותן כחשר מלינו בתורה עבר במקום עתיד נתתי כרם הסדה קח ממני יעו״ש וכ״ם וק״ו בנדון ד׳ שמעד מנפר מל מה שהיה

להגילה מכבלי העיגון לח"מ יש לה לד זכות תולה לה ויבא שכמ"ה:

תשובה הלא לחמונה כי לא היתי רוצה להטפל בזה להשיב לשואלי דבר בעניז זה ולולם להיות כי הנערה הנז' היא מתושבי עירנו יע"א ונכמרו רחמי עליה שלא תהיה זקוקה ליבום או לחליצה וגם כאו קרובים לגלי ודילא קא בעו ולא יכולתי להמלט מהם מאשר שחובה מוטלת על לדון בין לים ובין דעהו ובפרט להקנת עגונות מפני תיקון העו' זאת חובתי ואעפ"ב לחווה דעי בדרך קלרה כי לא לוכל להאריך מכמה טעמי וזה החלי וה"א יעזר לי:

ואעז ואומר הגם דלא לילא דעתאי ואני זקנתי ושבתי ואור עיני גם הם אין אתי ולא לוכל לבא בתרוכה ולשאת ולתת בדבר הלכה וגם מירתי הורתה לני ובפרט בדבר שבערוה תמורה עכ"ז הנה בתתי היום בקלירת החומר לאסוף ולקבץ כל הספיקות שנפלו בקי' הלזו מפאת העדים לאשר מהם ובהצטרף כולם נוכל להקל ולפטור הנערה בלא כלום ולבטל הקי' לגמרי לא יסכימו עמי מו"ר רבני הדור ני"ו:

זה יגיע ל' עדות הכ"ד מקבלי עדות הא' הנז' שהם מעידים בעדאם על העד הנז' עלמו שהוא פסול לעדות להיותו בעל עבירות דאורייתא כנז' בקב"ע הנז' שהוא קרקפתא דלא מנח תפילי ומחלל ש"ק בפרהסיא כנז"ל ואין לך פסול לעדות גדול מזה ואין לך עדות גמורה עליו לפוסלו גדולה מזאת ובפרט שבאו שנתקבלה עדות ג' לחריס ג"כ שהעידו עליו כזאת וכזאת כנז' בשאלה. הגם שנאמר שהעידו עליו כולם שלא בפניו ואלמן ק"ל דאין לפסול העד כ"א בפניו כידוע מ"מ הרי כ' מור"ם ז"ל בתשו' סי' י"ב דאם קבלו עידי קי' שלא בפניו לאשר יכולין ג"כ לקבל עדים לפוסלו ס"ב יע"ש וע"ז סמכו רבני וגאוני עיה"ק ירושת"ו בתשו' הרמת"ה כי בזה כש' נדיב לב ח"ב סי' ח' יע"ש וגם הגאון נו"ב בתשו' סי' ע"ב בח"א חאם לדברי מור"ם הנז' וילא לחלק מכ"ד לכ"ד יע"ש וגם יש לסמוך על כ' הפוסי' ז"ל דסי"ל דבדיעבד מהני קב"ע שב"ב ודיז על פיה כמו שהארכתי בעניותי בסה"ק פכ"י ח"א סי' יו"ד יעש"ב וא"כ דל מהכא עדות העד הא' הנז' לגמרי:

פש גבן העדות של העד הבבלי הנז' וגם בעדותו יש להסתפק כיון שמתחי' לאמר בפה מלא שתיגו זוכר כלל ושוב חזר ואמר שנזכר כבר ידוע פלוגתא דרבוותא ז"ל דאפליגו בזה דאי אמר בתחי' ליני זוכר אם יכול לחזור ולהגיד או לא כמו שאסף וקיבץ הגאון הר' ברכ"י ז"ל בח"מ סי' כ"ט אות ל' וז"ל אם אמר ליני זוכר ליגו יכול לחזור ולהעיד מהר"ר בצלאל בתשו' סי' כ"א וכ"ן הסכמ' הר' בני אהרן סי' ל"ה אבל הר' פני משה בח"א סי' טו"ב ד"מ ע"ד הסכים דאם אמר ליני זוכר יכול לו' אח"ך נזכרתי ועיין בנה"ג הגב"י אות כ"ט. ועיין בתשו' מהר"י אילגאזי סי' טו"ב ושו"ת שמש צדקה ח"ה סי' ל' וי"א ח"ה סי' מ"ב הגב"י אות מ"ב עכ"ל יע"ש: **והרואה** יראה דדין זה במח' הוא שיגוי אם חוזר ומגיד הוא"ל וא"כ גם בעדות הבבלי הנז' נפל בו הספק הנז' אם חוזר ומגיד הוא"ל וספקא דרבוותא דגא חזי לאצטרופי עם שאר ספיקות שנפלו בנדון זה ומ"ג דגם לדעת הסו' דחוזר ומגיד יודו בנ"ד דלא מהניא עדותו כלל להיותו שנצטרף עם העד הא' שהוא פסול מדאורייתא ואלמן ק"ל גמלא ל' מהן קרוב או פסול עדות כולן בטלה כידוע:

עוד יש להסתפק בדברי העד הפסול הנז' שהמקדש הנז' הלבים את הטבעת ואמ"ל הרי את וכו' נראה מדבריו שנתן לה הטבעת קודם אמירת הרי את וכו' והו"ל בתיקותא דלאחר מ"מ דלא מהני לרוב הפוס' ז"ל ואם איש לנדד לו שבעודו נותן לה אמ"ל עכ"ז מידי ספקא לא נפקא וכבר האריכתי בזה בסה"ק פכ"י ח"ב ד"ע ע"ב ומשם באר"ה יעש"ב:

עוד יש להסתפק בג"ד דמדברי העדים ניכר שלא הכירוה כיון שלא הזכירו שמה ולא שם אביה כנזכר בקב"ע בזה נפל הספק אי בעינן שיכירו לוותה בשעת קי' או סגי שם יכירוה עכשיו ויאמרו שזאת היא המתקדשת בפניהם אי מהני או"ל הגה אנכי הרואה דהדבר זה לא נמלטנו מפלוגתא דרבוותא ז"ל דהגה מהריב"ל ז"ל בח"ב סי' ק"ם כ' דעדים שאינם מכירים לאשה שם האשה מכחשת הרי זה ספק קי' ואם היא מודה הוי קי' גמו' יע"ש ומהרש"ך ז"ל בח"ב סי' קל"ד כ' דאם מכחשת אינה מקודשת כלל יע"ש וה"ה המבי"ט ז"ל בח"א סי' רכ"ז כ' דאפי' היא מודה אינה מקו' ואפי' הכירוה אח"כ לרין שהיה הממלנת בעין ויחזור ויאמר לה הרי את וכו' ותאמר הן כדי שלא תהיה שתיקותא דלאחר מ"מ יע"ש והרדב"ז ח"א סי' קכ"ו כ' דכל שמכיר העד לאשה אח"ך הוי מקו' גמורה יע"ש והו"ד ז"ל בכנה"ג אה"ע ובאה"ט סי' מ"ב ס"ק י"ד יע"ש והנה בנ"ד רחוק המליאות שיבואו עדים לפה עירמ להכירה וא"כ לד' המבי"ט ז"ל אינה מקו': **והגם** שהגאון בעל פ"ת ז"ל בסי' ל"א סק"ה ובסי' מ"ב ס"ק י"ב ד"ג הביא לנו ס' הר' קהלת יעקב ז"ל שפקפק בזה והר' יהושע יעקב ז"ל שכ' בפסי' היפך ס' ה' המבי"ט ז"ל להפריז על המדה וכ' וז"ל חלילה לסמוך בזה על המבי"ט הנז' אף לעשותו סניף להיתר אחר ע"ש מ"מ ס' ק' מיהא הוי לדעת מהריב"ל ז"ל וכנז"ל:

עוד יש להסתפק מכח העדים שעברו על ההסכמה ונפסלו לעדות הן אמת נתברר לי מפי מגידי אמת שגם בעיר ברות יע"א יש להם הסכמה בגזרת נח"ם ע"פ העדים שיעידו בעדות קי' כשהם ב' עדים לבד בלתי י' מישראל והוכרזה הסכמתם ברבים גם עיני ראו ולא זר ההסכמה עלמה שבאה להם מעיה"ק ירום' תוב"ב מהו"ר וגאוני עיה"ק ירושת"ו שגם המה ראו בחכמתם כן פשתה המספחת בעי"ת בירות יע"א והסכימו בכל אלות התו' גזירת נח"ם בכל תו"ח על המקדם ועל עידי הקי' וחרמו' ונידוים ולעשות דרבנן ושאלתי לת פי חכמי העיר בכ"ת והגידו לי שהוכרזה הסכמה זאת ברבים בב"כ וב"מ. והיתה תשו' אלי שכבר מזה ז"ר הוכרזה ברבים כידוע ול"ב לפ"ז אתאן לפלוגתא דרבוותא ז"ל אם הופקעו הקי' ואם נפסלו העדים גם לאותה עדות כאשר האריכתי בעניותי בכמה מתשובותי הבאים בסה"ק פכ"י ח"א וח"ב וח"ה כאשר יראה המעיין שם ואין לריך להפול הדבריס:

הרי לפנינו כמה ספיקות וס"ס שלא בהצטרפות כולם יחד יש מקום להקל לפטור הנערה דכ"ד בלא יבום ובלא חליצה כדי שלא לפוסלה מכהונה והיא כהנת כידוע ובכאני לעלמי דעתי נוטה לפוטרה בלא כלום ואולם להיותי מירתי הורתה ליני סומך על דעתי עד שיסכימו עמי רו"ח וגאוני תקיפי תרעא דישראל עיה"ק ירושת"ו ומר מני"ר ה' הגאון רחש"ל מרן מלכא כמהר"ר ש"ח ברכה נר"ו חזי לקח ידי תכון שהשם להלכה ולמעשה ועו"י י"מ וימ"ן אכי"ר הלכ"ד תגא זעירא דמן חבריה.

הנעתיר **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט

אנכי הרואה את השאלה הזאת המונחת למעלה ותשובתה בלדה שהשיב עליה חד מן קמייהו רב משרשיא מע' הר' הגדול מעוז ומגדול ממשפחת ר"ס כי כילחק יקרא נ"י ואשכח כמה ספיקות להתיר הנערה הזאת ואותי

קויס

קיים מצות שלוח לעיין עלה דמלתה ולגלות דעתו קלה כמו שהיה להיות כדל מסכים להוראתו :

ויען כי טרדות מזמן לא נתנוני הסב רוחי לבחי בהלוכה לשלחת ולתת בדבר הלכה כדמ"ל מה גם בהיסיר עדות החמורה ברס מפני כבוד מע' הרב המופ' נרו יאיר לא יכולתי מלטו ולבא בדברות ב' בקולר לתיין חס מותרים הגערה ליגשת כאשר הסכים מע' סר' המופ' נ"י עליון למעלה וזה החלי בעזר לורי וגואלי :

והנה מע' הר' המופ' נ"י הסכים בטעמת דהתירת מסוס שאם ספיקות שחלו בגדון הנז' ח' פיסול העד הח' הגם שנתקבל כל העדות שלח בפניו מידי ספיקה לא נפקח. ב' בעדות העד הב' שתחילה לתר היו זוכר ואח"ך לתר כאשר הגידו לו הגדון נזכר מהעדות. ג' אם נתבטל גם עדות הב' מתמת שלגערף עם העד הפסול. ד' דלפי דברי העד הח' שהלבים הטבעת תחי' ואח"ך לתר לה הרי את וכו' הו"ל שתיקותא דלאחר מ"מ. ה' שהעדים לא הבירוה כיון שלא הזכירו שמה ושם לבית.

ואין יע"ו דקי' הללו לית בהו חילוק ידים כלל לפי"ד להלריכה הימנו גט ותביב יען כי מלבד מ"ש הר' המופ' עליון למעלה על הספק הח' דהגם שנתקבל פיסול העד שלח בפניו מ"מ מידי פלוגתא לא נפקח ולדעת רוב הפו' מהני יעויין להכנה"ג תה"ע סי' ס' מ"ב הגהב"י תות קע"ח ודלא בהרמ"ב חת"ע סי' ע"ב העולה על כולנה בנ"ד נלע"ד כי לדעת כ"ע הגם שקבלו העדות שלא בפני העד הפסו' מהני מאחר כי העד בעצמו העיד פניו ומפיו הניד להמקבלי העדות כל עניניו הרעים ואע"ג דאין אדם מבים עלמו רשע היינו דוקא כשלא בלו עדים אח"ך להעיד בב"ד על פסלותו אבל אם העידו אח"ך ב' או ג' עדים על העבירות שסודה הוא עלמו עליהם ויותר מזה הרי הוא דבר ברור שהאמת כן הוא ובדבר ברור לא בעינן שיקובל העדות בפני בע"ד ובדהתב הר' ב"י חו"מ סי' כ"ח בשם מלאתי כתיב יצי"ם ועיד ליתיה ממ"ש הרי"ף בהבי' הביאה הטור שם סי' פ"ו ויעויין להכנה"ג שם דב' דבין דהודה בדבר ת"ל שיעידו העדים היודעים בפיסולו בב"ד יצו"ם ועיד דלפי דברי העדים הוא שהוא מוחזק לבעל עבירות עד שתין הפרש בינו לבין הגויס כ"א בשם יהודי לגד וכשהוא מוחזק לכך בחנו למ"ם הכנה"ג תה"ע סי' מ"ב הגהב"י תות קע"ח וקע"ט שמפני חזקתו פוסלין לותו ותין לריך לקבל עדות יצו"ם בתות ק"פ וקפ"ח וכ"ם שתין לריך לקב"ע בפניו וכמ"ם מורי בתשו' סי' י"ב יצי"ם :

ועתה נעמוד על עדות העד הכשר תי מתני תו לח מאחר דנלטרף עם העד הפסו' בעל עדותו ותין כאן לפי' עד ה' בתי' והנם דלדעת המורה המובא בתשי' מהר"י פלדווה בסי' ל"ז תין עדותו בטילה וכן נראה דעת הריב"ם בתשו' סי' רס"ו ויעוי' לה' עדות ביעקב סי' ח"י מ"מ הר' מהר"י פלדווה דחה ס' המורה הנז' בשתי ידים ולזה הסכימו הר' מהרשד"ם ומהר"י מלרב"י ומשפטי שמואל ומשפט לדק ומהר"י קלפסלי ומהר"ח מובל הוב"ד בתשו' כנה"ג בס' עדות ביעקב סי' י"ז ויעויין להר' כלי הכסף ח"ב דל"ח ע"ד שהביא משם תשו' מהר"ח לנפנדרי ומשתת משה חתה"ע שדחו ס' הר' עדות ביעקב ורליהו ועי' להר' עבודת הש"ס דק"ה ע"ח שהביא תשו' מרן תה"ע סי' ב' שב' בשני' למ"ם הסמ"ג והרח"ם החוסשין לקי' ע"ח היינו דוקא שקי' בע"ח לבד אבל היכא דנמלא ע"ח פשו' כנ"ד תין כאן עדות כלל ויעו"ש דל' ג"כ דלפי מ"ם מהריב"ל ומהרלב"ח תק הריב"ם יודה בזה וכ"ם תם נלטרף מ"ם הכנה"ג שם וז"ל ותפי' להמולקים דים לחום לקי' ע"ח ותפי' שהיו ב' והח' קרוב לי פשו' היינו כשהעד ותחר כשר לכ"ע תבל בב"ד שהעד הח' פשו' לכ"ע והעד הב' פסול לדעת קלת מרבותת משום שעבר על ההסכמה הח ודאי שגם התו' יודו שגם עדות הב' בטל ותין חוששין לקי' שנעשו בעד ח' כזה כלל כלל לא יעו"ש הוב"ד בגל הכסף שם ע"ב :

גם מ"ש מע' הר' הפו' בענין העד הב' שאתחי' לתר תיני זוכר ושוב חזר ותמר שזוכר דהוי פלוגתא דרבוות' תם יכול לחזור ולהגיד וכמ"ש הר' בדב"י חו"מ סי' כ"ט יעו"ש מלבד זה נלע"ד דגם החולקין יודו בב"ד דתין יכול לחזור ולהגיד לא מבעית לדברי הסמ"ע שחילק בין כשתומר תיני זוכר עתה לבין תיני זוכר שתם תלא תפי' להר' פ"מ התו' על הסמ"ע מ"מ כשתומר העד תיני יודע לדברי רובא דרובא דרבוותא ס"ל דתינו חוזר ומגיד יעו' בב"י שם ומורס וט"ז ותורות וגחלת לבי ופ"מ בכולהו ס"ל כן וב"ד תלים בל' זה שתמר העד שתינו זוכר מזה כלום וכל זמן שהיתי בבירות יע"ח תיני זוכר שום עדו' של קי' שקי' שום תדם תשה לפני מעו' דל' זה עדיף יותר ממי שתמר תיני יודע ותח"ך נזכר וכמ"ש הר' פ"מ בטענת דמלתא דכשתמר תיני זוכר לא תמר מלתא פסיקתא דתפ' דים לו ידיעה בדבר תלא שתינו זוכר תך תם תחי' תמר תיני יודע הוי מלתא פסיקתא שתינו יודע לו עדו' יעו"ש ובב"ד פסיק למלתיה בכל דבריו שתחר שתמר תיני זוכר הוסיף מזה כלום וכל זמן שהיה בבירות לא קי' תדם שום תשה מעו' הח ודאי דתליבא דכ"ע לא יוכל העד הזה להעי' בעדו' קי' שנעשו לפניו בעיר בירות בהמשך הזמן תשר היה שם כו"ע :

והנה כמ"ש מני"ר יל"ו שנראה מדברי העד שנתן לה הטבעת קו' למירת הרי את וכו' והו"ל שתיקותא דלאחר מ"מ דלא מסני לרוב הפו' ז"ל נלע"ד דבב"ד תינו נכנס בסוג שתיקותא דלאחר מ"מ דהא לפלינו רבא ור"ה בריה דרב יהושע דרב' ס"ל דדין בא לידה תחי' דלא מהני כלום. ור"ה ס"ל אם נתן לה בתו' קי' ואח"ך תמר וכו' ומתקא מהני כיון דלא השליכה מידה תמרינן דתתרלית לקי' ורוב הפו' תשו להא דר"ה ה"ה הריי"ף והטור והרא"ש והם"ע ולדעתם לריכה נט מספק זולת הרמב"ם והרשב"א דס"ל דהלכתא כרבא דתינה מקו' ות"כ בב"ד דהיתה הגערה עם תמו של המק' ממתינות במקו' מיוחד להמק' והעדים עד שבאו והבעים המקדם את הטבעת בידה לפני עדים ואח"ך תמר לה וכו' והיא לא השליכה מידה דהא ודאי תין לך גילוי דעת גדול מזה שנתרלית לקבל קידושיה ממנו ולקחת הטבעת בתו' קי' ולא בתו' מהגה וכמו שכן רלית לעע"ר הגאון מהרד"ח ז"ל בס' נדיב לב ח"ב דכ"ז ע"ד דכ' דכל שרלינו מתוך מעשיה דרלונה להתקדם בין בתתי' הקי' וקודם להס ובין תחר הקי' מהני דבתדא מינהו סני ומסני וחוששין לקידושיה יעו"ש וכ"ם בב"ד שמתחי' וע"ם רלינו שתבעה ורלונה להתקדם לזה כתמו. ועוד ים לגדד ולפרש בדברי העד דהתמירה היה בשעת הלבישה כתשר מני"ר יל"ו לידד שטוכל לפ' כן שבעידו נותן לה תמר לה וכמו שכן רלית להר' הגדו' מהרח"ם ז"ל בביתו עע"ר הגאון תחד היה תברסם ז"ל בפס' סמוכה בס' ישמח לב דק"ח ע"ב ד"ה והנה דהדין כן בגדונו שתמר העד שנתן בידה ותמ"ל דטוכל לפ' דברין שבעודו נותן לה תמ"ל יעו"ש :

וגדולה מזאת לידד ל' הר' בנה"ג סי' כ"ח הגה"ט ס"ק כ"ט בגדונו שתמר המקדם לעדים הוו עלי עדים שנתפים בתו' קי' דמשמע שבבר נתן המעות ותח"ך תמ"ל תפי"ה כ' הר' ז"ל שטוכל לפרש בכוונת המק' בתומרו שנתפים דהוה בלשון עתיד דר"ל שתני נותן כאשר מלינו בהורה עבר במקום עתיד נתני כרם השדה קח ממני יעו"ש וכ"ם וק"ו בגדון ד' שטעד מנפר על מה שהיה

כמו שסתם כאן בסי' ס"ה כד' הרמב"ם ודעי' לו כמ"ש מפורש בדבריו בסי' ס"ג דפסק כד' הפוס' המקילין כיעו"ש הרי להדיא שכ' שנחלקו הלח' בד' מרן ז"ל וגם בפ"י"ל למר כד' מרן בסי' ס"ג דפסק כד' הפוס' המקילין כנז"ל הפך ממ"ש שכנה"ג והברכ"י ז"ל אלא שדבריו ז"ל אלו הם לד' החולקין ע"ד הנכנה"ג והברכ"י וכמובן וע"ש בערך השולחן ס"ח סי' ס"ג וסמ"ה וסמקו' שליינס הוא ז"ל שם ותכמ"ל:

עוד זאת לעמד"ן דהא דסי' ס"ג גבולה היא מהמסורת שבידינו שדעת מרן ז"ל לפסוק כהסתם דת"כ מה יענה מרן ז"ל למ"ש התוס' והר"ם ובעה"ת ז"ל דהלידנת נהגו הנשים לילות בימינות ותכשיטין שכל רה"ר שלנו כרמלית הוא כמ"ש מרן ז"ל בב"י שם והבי"ד בשה"ט דהלידנת נהגו וכו' ס"מ דגם בזמנו נהגו כן ותי ס"ל למרן ז"ל כסברת הסתם לאסור מדינת אם לא שנאמר שנהגו לילות בכל דבר האסור מדינת אם לא שנאמר דד' מרן ז"ל חד מג' טעמים שהבית אחר הסתם או דס"ל כסי' ה"ח דהייתי בתר הסתם דס"ל דהכל מותר לילות בו בחלר לפי' שת"מ דהוה י"ח בתרת נגד הי"ח קמת או דס"ל כס' יש שאמרו דהגס דמדינת אסורות אלא דכיון דלא ישמעו לנו מותב וכו' או דס"ל כיש שלימדו עליהם זכות דהסתת דלית לן רה"ר גמור הוא ס"ל כל רה"ר שלנו כרמלית וכו' ומותר והיותר גרולה דס"ל למרן כהאי סברת בתרת מדהבייהה בחתרוגה עכ"פ מוכרת דס"ל למרן ז"ל הכי כיון שנהגו הני נשי להקל לילות בהם גם לרה"ר דילן ת"כ ודאי האי דינא דמרן לא שסתם תתי' כד' האוסרים אין דין זה בכלל המסורת שבידנו דאין לו' דלד' האוסרים קא עברי הני נשי אאיסורת דאתו כי נהגו הכי מי שבקינן להו כדאמרי' הבי בר"ה דט"ו וכנז"ל והכי ס"ל למרן ז"ל בכמה דוכתי שים לבטל המנהג במקום איסור דרבנן כמש"ר המעיין ואיך הכא אי לדידיה אית לן דין רה"ר גם בזה"ז היכי שביק להו מרן להני נשי לילות בהם גם לרה"ר דהוי איסורת דאורייתא לדידיה אי ס"ל כהרמב"ם ודעי' אלו מוכ' אנו לומר כדכתי בעניותין ולדבר הזה יסלח"ו המדיקים השכנה"ג והברכ"י ז"ל ובמבואר וע"ע בש"ם מרן ז"ל בב"י סי' תה"ע סי' מ"ב מש מ"ש שכתב דגם על חילול שבת אם עבר על איסור מוקלה אף לפי' על הולה בזה"ז אין פיסולו אלא מד' ולריך הברזה יע"ש ולא כתב עליו מרן כלום ותי הוה ס"ל כהרמב"ם הא ודאי שהיה חולק על המ"ך לומר דא"ל הכרזה וברור:

איך שיהיה הדרן לנ"ד כיון דאיכא סברת זו דהרב שלה"ג ז"ל ודאי דיש ללמד זכות ג"כ בנ"ד להני נשי דנהגו לילות בהם אלא נכרית לפי' שיולאים בה גם לרה"ר הגם דהבתים אחר שלה"ג ז"ל דאו דבריו מהלכה לגמרי מ"מ הני נשי י"ל על מה שסמכו אלא מפני שדאו הפוס' סברתו נאמר דהרי הוא כמי שאינו וראוי לנו לבטל מנהגם דעכ"פ מידי סברתו לא יצאנו ואפשר וקרוב לודאי דאם היה בחיים עדנה היה מתרץ בשופי כל מש"ק מהרי"ק והבאר שבע ושאר הפוס' ז"ל כנודע וכבר האריכתי אני עני בהיתר הקאמבו ע"י אליח בסה"ק פני' ח"א סי' ז' דאסיקנא בעניותין להתיר מכח המנהג ושם הבאתי מ"ש הרב באר המים יו"ד סי' ל"ח והגאון החק"ל ושאר פוס' הם המדברים בזה יעש"ב ועי"ע בסה"ק פני' ח"ה יו"ד סי' ח' דט"ו רים ע"ג ובדקס"ב ע"ד ובדקפ"ד ע"ח יעו"ש ותכמ"ל:

ורואה שנכי דלא הרב שלה"ג לחודיה קאי שם' ז' להתיר פיאה נכרית אלא גם הגאון מור"ם ז"ל בח"ח סי' ע"ה קאי כוותיה דעל מ"ש מרן ז"ל שם דהבתולות שדרכן ליצא פרועות ראש מותר לקרות ק"ש כנגדן סיים עלה מור"ם ז"ל וז"ל והיה שערות של נשים שרגילין לצאת חוץ לצמתן וכ"ש שער נכרית אפי' דרכה לכסות עכ"ל וע"ע שם בבאה"ט סק"ח משם טע"ז מ"ש עוד בזה יע"ש הרי דגם מור"ם והטע"ז פשי"ל דשרי לגבוה פאה נכרית דאל"כ היל"ל דמיהו לישורת ליכא גם הרב באה"ט בח"א סי' קט"ו ספקיו"ד הביי"ד שלה"ג ז"ל בשתם בלי שוק חולק יע"ש:

ועוד יש ללמד עליהם זכות להניחן במנהגן כיון דברור לן דליכן נמנעים מלגבוה פאה נכרית ואפי' הכרזת והתריעו בהם לבטל מנהגן לא מקבלי מינן כלל הגה ודא בבה"ג אמרינן הגח להם מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין כדכתבו הרא"ם והר"ן ז"ל והר"ם בשם רבי' ש"ם ז"ל דהגם דמדינת אסורות אלא שכיון שלא ישמעו מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות יע"ש והבי"ד מרן ז"ל בב"י סי' ס"ג על ליסור לילות בשאר תכשיטין דנהגו לילות ולא מחינן בהו מע' הגז' דמוטב וכו' וגם בש"ע שם הבי"ד מרן ז"ל בנז"ל גם מור"ם ז"ל בדרכי משה סי' ש"ח אות ג' דין דאסור לאיש לילות בשבת בש' שאין עליה חותם כתב וז"ל והמ"מ כתב דמוטב שיהיו שוגגין ולכן נהגו להקל וכ"כ הרמב"ן והרשב"ה עכ"ל וכ"כ התוס' והרא"ש דמטעם מוטב וכו' נהיגי עכשיו לילות בתכשיטין ולא מוחין בהם עכ"ל יע"ש ודון מינ"ה ואוקי באתרין וכבר האריכתי לני עני בזה בשה"ק פני' ח"ח סי' ח' עש"ב ותכמ"ל בעת ומשם בתר"ה:

וכל זה הוא במונח גמור דאיכא בפאה נכרית איסורת דרבנן דגזרינן פאה נכרית אטו שער עלמן להכי הוא דאלטריכנא להתיר. להן עפ"י הטעמים הנ"ל וכמדובר:

אמנם נכרית שיש יולאין בהם לרה"ר בשווקים וברחובות בגילוי ראשן בלי כיסוי על הפאה נכרית מגולות כלל כי אם דוקא כשהן בביתם ובחלר או בחלרות של חבריותיהן שאין הרבים בוקעין בהם כלל וכשהן הולכים מחלר לחלר לחלרת דרך רה"ר או לשווקים הם מתכסים מבף רגלן ועד קדקדן ועד בכלל בגדיד גדול הנקרא לשיף ואינן פוסעין לוחזו בדרך כלל ולא נראה מהן בחוש הראות רק פניהן לבד ויש מהן הרבה נשים לטובות יותר שמכסין גם פניהם במסוה וגם כשהולכין מחלרן לחלר חבריותיהן אינן פוסעין לשיפן בדרך כלל עד שיכנסו לחלר ההוא כידוע ות"ל כל כה"ג אין שום לד לישור בפאה נכרית כלל כיון דאפי' בשער עלמן לא חשיבא החשבה עוברת ע"ד יהודית אלא דוקא כשיולאת לשוק או למבוי מפולם ולחלר שרבים בוקעין בו ורחשה פרוע ואין עליה רדיד כמ"ש מ"ל בשה"ע סי' קט"ו ס"ד וכתב הבאה"ט ז"ל שם דבחלר שאין רבים בוקעין בו לרש"י והתוס' ליכא לישור אפי' הוא פרוע לגמרי אבל הסמ"ג הביי"ד הירוש' אפי' בחלר יש לישור אם רחשה פרוע לגמרי וכו' יע"ש וכ"ז מיירי בשער עלמה ממש אלא משום דבזוה"ק החמיל מאד בגילוי שער עלמן אפי' כל הוא גם הנשים הן החמירו ע"ע לבלתי לילות שערן כלל ומכסין שערן בפאה נכרית אלא החמירו בזוה"ק כי אם בשער עלמן ממש אבל אם נכרית ע"ג שער עלמה אפי' תלך לשוק בלי רדיד כלל לא הוי עוברת עד"י וכ"ש מחלר לחלר וברור וגם לדעת הפוס' דפליגי ע"ד השלה"ג ואסרי פ"ן אינו אלא לפי דרכנו מדברי השלה"ג ז"ל דהוא מתיר לגמרי לילן בפאה נכרית מגולית לשוק ולרה"ר בלי כיסוי רדיד כלל ובהא הוא דפליגי עליה אבל בחלר שלהן ומחלר לחלר שאין רבים בוקעין בהם ואפי' שרבים ב"ב ולרה"ר ולשוק אם הן מכוסות בלשיף מכף רגל ועד רחש ועד בכלל ולפי פשטי הלשיף בדרך כלל בהא ודאי כולהו חזלי ומוכ דהיתר גמור הוא ואין למחות בידם כלל והבי מיבחי להדי

דברי הרב בתר שבע משם מהרי"ק ז"ל שכ"כ בתוד"ק ז"ל ותפי' לי הוה יהבינן ליה להחכם הנ' וכו' עד מ"ש ותפי' משום מנהג לגיטות ליכא וכו' יעש"ב הרי בהדיא דבחלר שת"ר ב"ב כ"ע מודו דשרי להו לגמרי ות"כ בגד"ן

היורשים שום שבועה כלל שידעו בבירור שאביהם קנה ממנו חלקו בידוע וזה פשוט וברור וכ"כ להדיא הרב ידי דוד קרחמו ז"ל בסי' ל"ד דאפי' שבועה לא בעו ואין עליהם רק ח"ס שאינם יודעים בבירור שאביהם לא קנה ומ"ש עוד בת"ר דאיתיה בתקנתא דיסבא יוסף וכו' הנה שבועה שתחי' טעמו ט' חזקה דל מהכא דהוא גמי לזיל ומודה שלא טעמו ט' חזקה כלל לפי' חוץ לב"ד כנז"ל וגם שבועה שלא מכר ג"ז לימו דח"כ שנאמן המעריב בשבועתו שלא מכר לפי' נגד יורשי הנתבע ח"כ היכי משכחת ליה דין זה דהכא מחמת ירושה דח"ל שום טענה לאחרת הא יכול התובע המעריב ליסבע שלא מכר ויטול חלקו מהם כנ"ד:

אתאן למ"ש בת"ר בפס"ד שלו הרשאון לסלק טענת מכר לו מתנה הנז' מדין יורד ברשות דאין לו חזקה לעולם וכיון דעד שנת הקנ"ד היה מר דודו יורד ברשות אחר שלקה לו שכ"י כמבואר משטר הפיטורין שכתוב בו להדיא חוץ מן הקרקעות ח"כ כיון שלא ירד מאחי' אחו מקח שוב אין לו חזקה בהסכמת הריב"ם וסי' והגם דאיכא רבותא דפליגי ט"ז מ"מ לוקי לרעת אחמ"ק וכלל הכ' בד"ק שם באחרונה ואנכי לא ידעתי למאי בת"ר לא עמד בפרט זה על דעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו למעט דעת כמאן ס"ל וכבר הרב עזרת נשים באשו' הוכיח במיטור דמרן ס"ל דיורד ברשות' יח"ח וכי"ח באחרת שהביא מרן בש"ע ח"מ סי' ק"ן ס"ג יע"ש והגם דמרן שם לא חילי אלא בידוע שירד שם אחו' משכונא וגם ידוע ששלמו ימי המשכונא מ"מ ה"ה גמי בכה"ג דנ"ד שירד דודו בשתם כבר כ' בת"ר יל"ו בפס"ד שלו הא' משם מהרח"ם סי' ד"ן דגם בזה איכא רבותא דפליגי על ר"י ז"ל וס"ל דאפי' יל"ח יע"ש אלא דבזה י"ל דכיון דסברת ר"י הביאה מרן בשה"ט שם סס"ג בשם יש מי שכתב ולא הביא סברת החולקים על ר"י ש"מ דס"ל כר"י ז"ל דאין לו חזקה ובפרט למ"ש הש"ך שם דבזה כ"ע מודים יע"ש ומ"מ לא דמי כ"ד להא דר"י ז"ל דהתם בב"פ העידו העדים בשדה זו משכונא אצלו אלא שאינם יודעים לכמה שנים לא כן הכא דלית לן הוכחה שדודו ברשות ירד עד שנת תקל"ד כי שם מכח שטר הפיטורין שנכתב בו חוץ מן הקרקעות ולא ים עדות לחלק ושום בירור לחד כלל זולתו וכיון דיש לנדד בשטרי הפיטורין הנז' דלא קלי כי שם על חלקו מירושת מ"ד ז"ל דוקא וכמ"ש הרב מהרמ"ק ז"ל בפס"ד שלו המובא בס' יאמח לב שם ת"כ נמלא שאין כאן עדות ברורה שהיה דודו יורד ברשות בכל חלקו של יוסף מתחי' ורחם ומה גם דהרב עז"ן נקיט בפשוט דס"ל למרן דכל יורד ברשות יל"ח ולא פלוג ביניהו כלל ודוקא היכא דירד בה בתו' משכונא ואינם יודעים לכמה שנים הוא דסבר מרן דאל"ח ומה גם די"ל דדמי נ"ד למ"ש עוד מרן שם סס"ג וז"ל ואם העידו שמשכנה אללו סתם משנה ת' ואילך יל"ח וכו' ע"כ וגם בנ"ד משנת קל"ד ואילך יל"ח ונטענינן להו דאחר הפיטורין תו"מ קנה ממנו כל חלקו שי' ויל"ח כנז' ותו דלא יהיב אלא במ"ח שנויה וכדכ' מהרח"ם ז"ל מ"מ הרי מרן ז"ל בשלחן ערוך סי' קכ"ו ס"ל כרשב"ם דהיכא דקימא לרעת תיקום כמ"ש בת"ר עמו בפס"ד הרשאון ומה שדחה לזה בת"ר שם דכל שחמ"ק היא ברורה ומוסכמת לכ"ע לחמרי' לוקי לרעת בחמ"ק וגם מרן יודה לזה וכמסקנת הרב מהרח"ח ז"ל בחק"ל ח"מ ח"כ סי' פ"ג עכד"ק לדבר הזה יסלח האדון נר"ו שהרי נדון מרן והרחיה שהביא שם לדינו בתרווייהו מיירי דחמ"ק היא ברורה לעין כל ולפי"ה ס"ל למרן בש"ע דאי הוה ר"י בהוכה לא הוה מפקינן מניה נמלא דהגם דחמ"ק ברורה לפי"ה ס"ל למרן ברשב"ם וזאת היתה הסברת הרב מ"ן נר"ו עליה דמני"ר וממני יגלו הדברים ומ"ש בת"ר לזה בפס"ד שלו הב' הנה לפי האמור אתי לא העלה מזור כלל וכמוכן גם מ"ש לתרץ הסברת המ"ך נר"ו שהסיגו מד' הרב לומר מפשט דהדר ביה ממ"ש בת' הגז' וכ' בת"ר דהא גמי לא הברח לדידן וכו' ע"כ הניחא אם היה דודו של יוסף חי וקים ושוטן דלקוחה היא בידו מיוסף הוה מחייבינן לדודו להביא עדים ורחיה שלקוחה היא בידו או אם היו בני דודו טוענים שהם לקחוה מיוסף הוה מחייבינן להו גמי להביא עדים ורחיה אמנם השתא הכא דבני דודו בחיים בט' ירושה ובשמת אביהם קנה ממנו אין שום פוסק המחייבם להביא רחיה ועדים שאביהם לקחה מיוסף דלא"כ היאי דינא דהכא מחמת ירושה דל"ל שום טענה לאחרת היכי משכחת ליה כמ"ל וכ"כ הרב ידי דוד ז"ל שם סי' ו' דיו"ד ע"ג ב"ה הנהה וכו' יע"ש ואין שום דבר סת"ר לזה לא מדברי לגו"כ ולא מד' מהרי"ם ז"ל בר פלוגתיה כמש"ר המעיין ומני"ר נר"ו גופיה לזיל ומודה לכל זה בפס"ד הא' בסוד"ק וז"ל והגם דהא מילתא הוי פלו"ד אי ר"י היה דר בתוך הבית או לא מ"מ לע"ד לא נפ"מ מידי ולעולם זכות יוסף ברו"ק בחלקו וכמתבאר בד' לגו"כ וכו' ובני דודו שהומריס שהיבד חזקתו עליהם להר' לין תיבד חזקתו אם יאמרו דמחמת שילא משם ולא תבע שכירות ל' שנה הוי חזקה שהני"ט וכמש"ל ומה גם שים טעם לפתיקתו ואם יאמרו דחזרו ולקחו הרי כתיבנא דכל דמעי"ק נחתי ברשות אי"ן לו' לקחתי עד שירחה השטר או יביאו עדים ואם יאמרו שהם בחיים מחמת ירושה וא"ל טענה הרי התרכנו בתחי"ד דבנ"ד לא שייך דין בא מחמת ירושה ואנן לא טעינן להו מכמה טעמי דכתיבנא וכו' עכ"ל נר"ו הרי שלא מלא מני"ר גופיה שום סתירה לטענת ירושה כי אם מכח מ"ש מר גופיה בתחי"ד דבנ"ד ל"ש הא' טענה וכו' והיינו משום דהיה סבור כת"ר נר"ו דבני דודו טענו תחילה טענה ודחית לחובתם שהיא טענת חזקה והוכיח במיטור מני"ר מדברי הרשב"א והמגיד ז"ל שכתבו שכל זמן שהיורש טוען ברית אין אנו טוענים לו עוד שום טענה ודייינין ליה כפי טענתו והתירץ כת"ר נר"ו למש כיון דהשתא הכא לתברייר דמעיקרא לא טענו שום טענה ודחית גרועה לחובתם כלל זולתי זוטי טענתם מתחי' ורחם שהם בחיים מחמת ירושה ותל"מ ככל הנז"ל ת"כ הביאני תורתך דמגל"ן להוליא מידם ולחייבם להביא עדים ורחיה שלקוחה היא ביד אביהם הא ודאי זה תירוץ וכמובר:

אתאן להשוה טענת אחרינא שכתב כת"ר בפס"ד הא' וז"ל ומלד אחר נראה דלא מלו בני דודו לטעון חזרנו ולקחנו שהרי מכר זה לריך שומת וכו' וכבי הא כבר כתב מהרשל"ח וכ' ומזה למד הרב ידי דוד סי' ל"ד וכו' ה"ה בנ"ד לא מלו טעני לקחנו דמאן שם להו כיון שאין דמיו קלוטין וכו' עכ"ל נר"ו הנה הרואה יראה דעיקר טעמיה דמהרשל"ח שם אינו אלא משום דליכא חיוב ברור עד שיעמוד למשפט בפני דייני החזקות וכו' ואידך טעמא דלריך שומת ומאן ס"ל נקטיה מהרשל"ח במכ"ש וכו' כמבואר בד"ק וזה עלמו תילוקו הב' על הרב י"ד ז"ל שם יעו"ש ותו דהגם דיסיבנא ליה כל דיליה אינו אלא שלא היו טוענים שהם עלמם חזרו ולקחו:

ואולם כבר כתיבנא דהם לא טענו כן כלל רק טענו דהם בחיים מחמת ירושה דבודאי אין לטעון על אביהם מאן שם ליה כיון דאינו היה בחיים עדנה היה יכול לבדר מאן ס"ל ובדור:

ומ"ש כת"ר בשם הרב ידי דוד דפשיט לספקו דמרן החבי"ב ז"ל אי מהימן לומר פ' ופ' שמו לי' החזקה והלכו להם למדה"י או מתו ופרעתי וכ' כת"ר דהרב י"ד נוכית דלא מהימן ומניה יליף מר לנ"ד דל"מ לטעון כן ע"כ אינא דאמרי דהנה אמת דתמי' ורחם הכי בדל"ד ט"א דפשט לספק הנז' דלא מה מן למטען הכי

גרם בתר הכי בדל"ה סע"ג הדר פשיט דמהימן לבעון כן כל בתר היפכא ממ"ש בדל"ד ע"ח ותרין יע"ב דכרי פלוגי יע"ם וח"כ לית הפס כת"ר לעיקר דכריו ז"ל הרשבוני והוא פלא ולפי"ז הה ודאי דכריו האחר עיקר לדינא ובגד"ן מהימני בני דודיו של יוסף למטען הכי ואלן נמי מטעינן להו הכי אלא דאין לנו לדייקים כיון שהם לא באו בטענת שלמים כלל וכמדובר וע"ע להרב י"ד נופיה בסי' ה' בדין תיקת תנות דלא נרגש שם מדברי מהרשל"ח ז"ל הגז' כלל והדין עמו מפיש דהחילוק מבואר וכנז"ל ופשוט:

עוד בתב כת"ר נר"ו וז"ל ועוד טעם אחר לדינא בג"ד דלא מנו בני דודיו למטען אלא מכרת לנו או לאחיניו ובמר ה"ל ואחד דלא נאמר כן אלא דיכא דאין טעם לפתיקתו למה שלא מיתה יוסף בבני דודיו כ"כ זמן וכו' אבל אם ים ליוסף טעם במה שלא מיתה הו"ל לבני דודיו לאחיניו לדפתייהו דכיון דים טעם לפתיקתו הרי חזקתם בלא ברר לאו מידי הוא ואכמ"ל לאחזדורי בשטר המכר גם אחר ג"ם וכו' ה"ל בג"ד מלבד דים טעם לפתיקתו דאחי ובותפי ניהו ולא קפדי לאהדדי ודייהו כשו"ת דאל"ח כמ"ש הרשב"ש דבמה שירשו מאביהם ה"ה כשו"ת ואינם מחזיקין זע"ז באותה ירושה וכו' זאת ועוד דכיון דמע"ק ירדו ברשות וכו' עכ"ל נר"ו:

לזאת אשיב דמלבד דלא כ"כ הרב הון רב אלא לענין דיכו"ל שטרך בידי מאי נעי זאת ועוד דבפי' כ' הרשב"ח ז"ל דגם באחי ובותפי במה שירשו מאביהם אם ים בו דין חלוקה מחזיקין זע"ז יעו"ש וע"ע להרב במ"ח מוליכי ח"ה ח"מ סיו"ד דהאריך בזה עם"ב ובג"ד הרי ים בו דין חליקת באיש הגם שבאלו אין בו דין חלוקה כיון דבבאים ים בהם דין חלוקה מחזיקים זע"ז וע"ע בס' באר שבה באשו' הבאה באחי' הס' ובס' ויוסף אברהם סי' י"ח שהאריך להוכיח באפי' אין בו דין חלוקה כלל אם אין כל הולאתם ביחד ואין להם בים אחד לכולם מחזיקין זע"ז לרוב הפוס' ז"ל באפי' לד' מרן גם בממון או קרקע שירשו מאביהם עם"ב ואכמ"ל גם בטענת יורה ברשות דאל"ח ליתא בב"ד להדין דקבלנו דעת מרן ז"ל וא"כ הי"ל ליושב לאחיות וא"ת דלאו כ"ע דינא גמירי ל"ב גם על בני דודו או דודו נימא הכין דלאו דינא גמירי ומשו"ה לא מזהרו לשמור שטר המכר באופן דאחרי טע"ז אין בו כדאי כ"כ להוליא מידם בטענה זו וכמובן ע"כ באו דברי אלה אליו שלאחרי לידי"ק בחיים חייהו ולא השיבני דבר בנידה דשתיקה כהודאה דמיא וע"ע במ"ש אני עני בסה"ק פרי חיים ח"מ סי' ח' ואכמ"ל עוד בזה הגלע"ד בחבתי יגי"י י"מ ויתן כיר"ה פי המדבר אלא זעירא דמן חברייא

הנשיר **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט

סימן ב'.

שאה מעיר לפורי יע"א מהק"ק הגז' שואלים בענין שרגוש למטה רב ושליט על האדון דבר אחד לדור מלבד הרבנים הדיינים הקבועים בעירם כמנהג תקדמת דנא ולא נמלא בחכמי וברבני עירם הרחוי לכך כי אם שני ה"ח רשומים שוים בחכמה ובמנין ויחלקו לבני העיר בחיוי חד מנייהו ורוב הק"ק סמה הסכימו למנות עליהם לאחוז אחד מהשוים הנ' הגז' דוקא להיות שמזה שנים רבות היה הרב מר אביו ז"ל רב ושליט בעירם אלא שאחר כמה שנים בחיים חייהו אדר דירתו מעירם וישכון בבוד בעיה"ק ירוש' ת"ו ושם עלה שמים והיתה מנוחתו כבוד וכשאדר דירתו מלפורי דירתו לבני העיר למנות במקומו רבנים אחרים בזה"ז עד עתה וכיון שגם אחר שעקר דירתו הרב הגז' ז"ל מעירם עד יום שעלה שמים עדין היתה מלודתו פרוסה על עירו ועל שער מקומו וכל הרבנים שנתמנו אחריו כולם סרים למשמעתו והיה חותם בכתבי השד"ר שלהם ברים הבא בידוע ח"כ חיפה עלתה הסכמת רוב הק"ק דליפורי למנות לרחונן בן הרב הגז' ז"ל שזהו הטוב והישר בעיני אלקים ואדם היותו יורש זכות ושררת אביו לכהן תחת אביו וכמאמר גז"י תחת אבותיך יהיו בניך וכו' ואולם כת המועטת מן הק"ק הגז' רלוגם למנות לשמעון החכם הנ' אפי' שאין לו חזקת בתי אבות ברבנות ושררה שם ומועטים נגד רוב הק"ק שאין לו זכות לרחונן בשררת הרב מר אביו ז"ל מכמה טעמי חדא דכיון דהרב אבי רחונן ז"ל עקר דירתו מהם ח"כ ליכד חזקתו ואין לבנו רחונן עוד זכות לירש שררת אביו ז"ל:

שנית דכיון דרחונן הגז' היה קטן ורך בשנים בחותו זמן ח"כ נדחה קרו ליה והוליל ואידחי אידחי. ועוד בח שליביה דבמינוי שררה ורבנות ליכא חזקה וירושה כלל דהוה מונחת בק"ז כל הבא ליטול נוטל כחרה ב"ת. ואת רב"ע דכיון דאחר שעלה שמים הרב מר אביו ז"ל חזר רחונן בנו לדור בלפורי והיו מתמנים רבנים אחרים והוא היה רחוי לו להתמנות רב ושליט ומדלא תבע חזקת ושררת אביו ז"ל במינוי זה ח"כ מדשתק ולא תבע ודאי דמחל זכות חזקתו וליכא עדיפות לרחונן יותר מחביריו שמעון הגז' והס לגוגם למנות לשמעון דוקא כי כן יורנו מ"ן אם יכולים רוב הציבור לתת המיעוט לו הדין עם כח המיעוט ויבא שכמ"ה:

תשובה הלא לאמונה שלא הייתי חפץ להשיב שואלי דבר בדין זה כלל כדי שלא להכעיס בשלא המ"ח וכפרט שאין הדבר נוגע לעיני ודי לי לעמוד בשלי ואולם להפליגת השואל כי רבה היא לא יכולתי המלט ולאפס הפנאי לא אבא בתרוכה רק בקל"ר לחין וזה החלי בעז"ה לורי וגואלי:

ואען ואומר דהנה אמת לכאורה נראה דטענות כת המיעוט הנז' טענות חזקות הם ודינא קא משתעו כאשר אחאר אבאר בס"ד:

דהנה מה שטענו דכיון דהרב אביו של רחונן בבר עקר דירתו אינד מזיד חזקתו אבי הרוחה שכל מיליהו אינו אלא משום שכן הסכימו רוב הפוס' ז"ל בדיני חזקות בבתים וחנויות שסוכרים ישראל מהעכו"ם שהשוכר זוכה בחזקה כפי תקנות והסכמות הרחשונים ז"ל שכל המחזיק זוכה בחזקתו ואם עקר דירתו ליבד חזקתו כמו שירשה הרוחה בסמ"ק הפוס' ז"ל ע"ש הלא בספרתם וכתב הגאון החק"ל ז"ל בח"מ ח"ח סי' ק"ח דקס"ד ע"ב דלא אלימא חזקת המיעוי מחזקת קרקעות הנז' דאדרבא אשכחן בחזקת קרקעות הנז' עדיפות טפי בכמה מילי וביאר לותם הגאון הנז' שם ומשם בחר"ה והרב הקדום מהרח"ף ז"ל בס' רות חיים ח"מ סי' ח' אות ט' כתב משם מר זקנו הגאון הנז' ז"ל דגם במינוי רבנות אם עקר דירתו פקע מניה זכות במינוי יע"ם גם מה שטענו עוד דהוליל ואידחי אידחי האי אמת אמת דגם טענה זו טענה טובה היא שכ"כ הפוס' ז"ל גבי תוקע וכיוצא בו ועד אחרן עין רואה בס' הבהיר יש"ח אות ים הגד"מ בדל"ו ע"ג בס' השליטי של אותו גדון עמד בזה הרב מהר"י ן' ויגסבי ז"ל ואסף אים טהור להקת הפוס' דכ"כ יעש"ב והסכים עמו הרב הגאון רחש"ל יש"ב גר"ו יעש"ב גם מה שטענו עוד דבמינוי רבנות ליכא דין ירושה דתורה מוגחת וכו' הכי חזינא בתשובת מהרשד"ם יו"ד סי' פ"ה שכ"כ להדיא יעש"ב ולזה הסכים הגאון חת"ס בח"מ סי' י"ב והרב ברכות המים דקנ"ז יעש"ב:

אמנם אחר הרחות היטב בנקל יש לדחות כל הטענות הנ"ל לפו"ד. דהנה על טענתם הא' מלד שעקר דירתו

דירתו הרב ז"ל לחבי רחובן ח"כ הלא עצמו ליבד חזקתו כנז"ל הנה לפנינו הרב הגאון החק"ל ז"ל בחק"ל מ"ב ח"מ סי' י"ח העיד בנודלו דבעי"ק ירום' ת"ו לח נהגו לדון למי שעקר דירתו שליבד חזקתו והיה טעמו משום דהכל מעלין לירום' יע"ש הרי דבירום' ת"ו דיש דיני חזקות דקרקעות עכו"ס עפ"י תקנות והסכמות הרחשו' ז"ל עכ"ז בדין זה דעוקר דירתו לח נהגו לדון דליבד חזקתו ח"כ מכ"ש בעיר לפורי שלין דיש דיני חזקות הנז' כלל כפי מה שנתברר לי מנהגם בודחי דלח נהגו לדון דין זה דעוקר דירתו דליבד חזקתו ומינה דגם בחזקת המינו ודחי דלח דיינו הכי ופשוט והגם דהגאון החק"ל ז"ל ס"ל כמי שים לו חזקת קרקע בתוך ירום' ת"ו ושוב עקר דירתו משם לחו"ל ואלה הוח דקחמר מר דלח ליבד חזקתו שהי"ל בתוכני ירום' ת"ו כמבוחר בנ"ד שם מ"מ ז"ל בלר טעמח דידיה ומינה נפיק דגם למי שהי"ל חזקת קרקע בחו"ל ועקר דירתו לירום' ת"ו דלח ליבד חזקתו מטע"ז גופיה דהכל מעלין לירום' וכיון דכל חילייהו דכת המינוח דקח טעני הכי בנ"ד ילפי לה מדין חזקת קרקעות דעכו"ס ח"כ כיון שבחזקת קרקעות הנז' גופיהו לית להו חזקות הנז' ודחי דגם בחזקת המינו לית להו חלח דינח דהעוקר דירתו ליבד חזקתו דחם כ' לח שנחה וכו' ופשוט:

ועם דמרן החבי"ח ז"ל בס' רוח חיים הבין בדברי הגחון מר זקנו ז"ל דס"ל דגם הרב העוקר דירתו ליבד חזקת מינוו כנז"ל לחחמ"כ לין כן הבנת דברי הגחון מ"ז ז"ל חלח דכוונתו ברורה דחם ליזה יחיד חו יחידים העוקרים דירתם מעירם שהמה היו תחת ממשלת רב עירם בהיותם דרים שם עכ"ז כשעקרו דירתם מחותה העיר פקע מהרב של עירם זכות המינו שהי"ל עליהם זהו לחיבות הבנת דבריו ז"ל לענ"ד כדמוכחי דב"ק להדיח הכין ודברי נכדו הרב מהרח"ק ז"ל שלח הבין כן לל"ע ובודחי הגמיר דזהו דעת עליון הרה"ג רחש"ל מהרד"ח ז"ל מר בריה דרב הגחון החק"ל ז"ל שכתב שם הבהיר נד"ל ח"ח סי' ק"י דרי"ט ע"ד שהדין עם רוב הליבור הבחים בטעות ירושה שזוכה הבן ברבנות העיר מכח ירושת חביו שהיה רב בעירם וכשהלך לח"י מינו לחרים תחתיו ועכשיו מינו לבנו במקום חביו דזכותו הוח מכח ירושה וע"ז כתב דמלד זה נר' שהדין עמהם וכו' עכ"ל וכפי הבנת הרב מהרח"ק ז"ל הנז' הוי דלח כדס"ל להרב הגחון מר חביו ז"ל ודוחק לומר דלח רחה חשו' הרב חביו ז"ל שבחק"ל ח"מ הנז' דמי לנו גדול ורב בקי כמילי דחביה כוותיה דמר בריה ז"ל הל"ו דס"ל למר דגם הגחון מר חביו ז"ל לח ליירי ברב העיר שעקר דירתו חלח ליירי ביחיד העוקר דירתו כנז' ח"כ דס"ל למר כדכתב הגחון מר חביו ז"ל במ"ב הנז' דחם עקר דירתו והלך לח"י לח ליבד זכותו רב העיר כנז"ל וכיון דגם בנדון דהרב מהרד"ח ז"ל ליירי שהלך לח"י ת"ו מטו"ה פסק הוח ז"ל שהדין עמהם:

ומה גם דחזקת וזכיית המינו חינו חלח מדינח דחוריית' ומדין מלך ילפינן לה לכל מילי דשררה כידוע וח"כ מנ"ל לומר דחי עקר דירתו ליבד זכותו וחזקת המינו שלו וזהו דעת עליון הרב מהרד"ח ז"ל שלח נרגש לומר דכיון שהחב עקר דירתו ליבד זכותו והדברים פשוטים ובפרט בנ"ד דהנבחר בשחלה דהגם דהרב ז"ל עקר דירתו משם חכתי מלודתו פרוסה וכו' ח"כ זכותיה בקופתיה קחי ולח פקע מניה לכ"ע דומיח למ"ש גדולי הפוס' ז"ל בעיקר דין חזקות דקרקעות דחם עקר דירתו המחזיק והניח שם מטלטלי ביתו לח ליבד חזקתו כמ"ש כל גדולי הפוסקים הו"ד בכנה"ג ח"מ סי' ק"ס ובמט"מ שם ובתשובת בירך ילחק די פחם ז"ל ח"מ סי' יו"ד ובחב"ל סי' ובפ"ח ז"ל ע"ש ותכמ"ל בזה:

גם על מעמחם הנ' שטענו דהוחיל ודידחי בהיותו קטן לידחי לגמרי לח לדקו בזה כלל דלח לחמרינן הכי חלח דוקח בס"ן ובתוקע וכיולח בהם דחין דין שמירה נוהג בהם מדב"ת כדרך דמשמרין לבן מלך ולשחר שרוף דילפינן להו מדין המלוכה וכדחסיק הכי הגחון החק"ל ז"ל בח ח סי' ח"י דכיון דזכיית בן בחזנות ובתקיעה לימנו חלח ממנהגח כרי לח נהגי בהם דין שמירה וכו' יעמ"ש ולפי"ז כיון דמינוי שררה לימו מכח מנהג חלח מד"ח כדבעינן מימר קמן בס"ד ודחי דים לדון דין שמירה להבן עד חשר יגדל ובפרט לסברת הרב זר"ח ז"ל ושני גדולי הדור שבסכימו עמו דס"ל דגם בשחר מינוים טוהג בהם דין שמירה כ"ם במינוי רבנות ושררה כנ"ד ועס הגחון החק"ל ז"ל עס לידד בסברתם ומר הוח דחמר דגם הם ז"ל מודו דחין דין שמירה נוהג בדבר התלוי במנהג חלח דלח לחמשיל קמייהו וכו' יע"ש מ"מ בחר הכי לסיק החס מני"ר נופיה דממ"ש הזר"ח עס דקמ"ח ע"ח נרחה דס"ל דדין שמירה דשררה נוהג נ"כ בשחר מינוים ושוב לידד לו' דגם הזר"ח לח ס"ל הכי חלח לנ"ד דשניח משחר המינוים שהרי חם ימתינו לקטן חין להם היזק כלל וכו' יע"ש וח"כ גם בנ"ד חין לכל בני העיר היזק כלל חם ישמרו לקטן זכות ירושתו שהרי כבר היו ממנים רבנים לחחריש בזח"ז כנז"ל:

ומה גם דחזינח תו להגחון החק"ל ז"ל עס בסוד"ק דהכריע שדין שמירה ליתיה בשחר מינוים שהרי בין חב לכל המינוים לימו חלח מלך שדין שמירה זו וח"כ י"ל דדוקח מלך ודמי ליה ישנו שדין שמירה שהרי לחמרו ליסתמים לינים וכו' כדמלינו ברחב"ע וכו' יע"ש נמל"ל דבמינוי שררה דהוי דב"ת טוהג דין שמירה ולח לחמרינן הוחיל וחדחי לידחי ודון מניה וחוקי בחתרין וכמוכן:

גם מה שטענו עוד דבמינוי רבנות ליח ביה דין ירושה וכתבנו לעיל דהכי ס"ל למהרשד"ם וכו' הרוחה ירחה דרבו המולקים על סברת מהרשד"ם ז"ל הנז"ל כמ"ש הכנה"ג בח"ח סי' ג"ן וכבר הלריך בזה הגחון החק"ל ז"ל בי"ד ח"ג סי' ק"י וחסיק דרובחת דרבוותח פליגי עליה ושם בדק"ה ע"ג הכריע וז"ל ומ"ש עיקר לענ"ד הוח שחס בחים בני העיר למנות רב מופלג בחכמה לחבר לין לו יחס עס זה שבח מכח ירושה שהדין עמס לבל בלחו"ה הבן קודס וכו' עכ"ל ולפי"ז בנ"ד דשני הרבנים הללו הס שוים בירחה ובחכמה ולין בין זל"ז שוס הפרש כלל ודחי דהבן קודס וכמסקנת הגחון הנז' ז"ל וכמדובר וע"ע בחשו' הרב מהר"י ן' ויניסטי הנז' שם סי' הנז' שדחה כל מ"ש הרב ברכות המים ז"ל בתוט"ו וחסיק לדינח דבכל המינויים ס- בהם דין ירושה גם במינוי רבנות חלח כמהרשד"ם וחלח כהרב ברכות המים ז"ל יעמ"ש וע"ע בחשו' הרב נוכח השולחן ז"ל בח"מ סי' ט' שהעלה דעיקר סברת הרב הלק"ט ז"ל גס בחוקע במ"ח הוח שנוי יעמ"ש וח"כ הגס דנימח דגם דין ירושה דרבנות ושררה דמי לדין ירושת התוקע לבנו משח"כ החמת כמש"ל מ"מ פלוגתח דרבוותח ומידי ס' בדחורייתח לח נפיק דס' דחורייתח לחומרח וכמ"ש לקמן בס"ד ותו דגם מהרשד"ם ודעימיה לח ליירי כי חס במינוי רבנות ודיינות משח"כ במינוי דנ"ד דחינו חלח מידי דשררותח וכנ"ד חינו חלח מידי דשררותח דמתח דוקח דכבר ים להם בעיר דיינים ורבנים קבועים להורות להם חת החוקים ותת התורות ולח לריכי תו רק לרב ושליט חשר על פיו יחנו דבר ח' לדור ח"כ חין מינוי זה חלח מינוי שררה ובהח ליכח פלוגתח וכ"ע מודו בכה"ג זוכה הבן בשררת חביו ופשוט:

ועי"ל דהגם דנימח דחכתי כ"ד מידי פלוגתח דרבוותח לח נפיק מכח הטענות הנ"ל מ"מ כבר לימדל להועיל הרב גו"ר ז"ל בי"ד כלל ג' סי' ז' ומר הו

דאמר דהגס פיהיו פניס מעין לומר דאין הבן קונס מ"מ לא ימלט מלהיות ס' בדבר והו"ל ס' תורה ומקטינן כיס להומרא שאם נעמיד אחר י"ל אי קא עבדי על ד"ת ואם נעמיד הבן אין הפסד בדבר שאם הבן זוכה מד"ת מועט ואם תיגו זוכה מד"ת אין עיון והפסד כזה וכו' יע"ש והכי"ד הרב דב"מ ז"ל כיו"ד סי' ח' ומקלסיה טובא דרחוייס הדברים למ"ש יע"ש גס מרן מהריט"ח ז"ל בס' הבחיר שמיו"ט סי' ו' הסכים לד"ק כיעו"ש ומזה נלמוד דבכל ס' פיפול בעיקר דין ירושת הבן בשררת אביו דמקטינן כיס לחומרא כיון דהו"ל ס' תורה וכדברי הרבני' ז"ל הנו"ל וכדור:

והגם דהרב החסיד מהרי"ח ז"ל בס' תרעית דרבנן חית שפ"ה כתב דעיקר מיגו שררה ד"ו"ל מעלין בק' וא"מ תיגו תלית מדרבנן יע"ש מ"מ הרי הרב גו"ר והדב"מ ומהריט"ח ז"ל והגאון החק"ל ז"ל בכמה דוכתי פליגי עליה ום"ל דגב מיגו שררה הוי דאורייתא וכ"כ הרב חוון אברהם במע' הש"ן ובס' כפי אהרן ח"ב יו"ד סי' ז' יע"ש והחק"ל ז"ל בס' מערכי לב ח"א הניח דברי מהרי"ח ז"ל הנ"ל בל"ע יע"ש ומרן מהריט"ח ז"ל שם סי' ו' כתב להדיא דסתמיות דברי הריב"ש וש"פ שלמדו דין זה מד' הרמב"ם דס"ל דכל השררות שויס הס בדינס וכיון דנשתר שררות הוא מן התורה ה"ה בשררה דמורה הוראה וכו' ואפי' נשבעו לא חלה שבו' שלא יח"ס בזה דמעיק' שבו' בטעות היתה דאיגו היו יודעים מעיק' דאיסורא קא עבדי לדחות את בן הרב אשר לא כדת ש"ת דמן הדין הבן יורש מקום אביו אלא"ס דלא נ"ל למעבד איסורא כהאי ובפרט דפשט דברי הפוס' הוא דדין זה הוא מדאורייתא דהבן יורש מקום אביו לקח בכתר תורה וכו' עכ"ל עש"ב וכ"כ להדיא הרב פירת יוסף ז"ל בתשו' יעש"ב וידוע דעיקר דין מעלין בק' וא"מ נפיק מדין ירושת המיוויים כמ"ש הגאון החק"ל בח"א וביו"ד סי' הנ' וליק לה ממ"ש מהריק"ו ז"ל וכו' ואסיק מר וז"ל בתופן דמיגו כתר תורה לי אית בה ירושה וחזקה פליני בה וכו' יע"ש וכמש"ל ובכר מילתא למורה דע"כ לא פליגי אלא במיגו דגבות דדיינות לא כן בשאר שררותא דמתא כ"ע מודו דהוי דב"ת ומיגו זה דל"ד תיגו אלא בשררותא דמתא ולא במיגו דגבות דדיינות דהוי כתר תורה כיון דכבר יש אלקים שופטים בארץ וכמש"ל:

ואפי' את"ל דגד"ן הוי בכלל דגבות דכתר תורה משא"כ התם כנו"ל עכ"ז הדין נותן בפשוט למנות בנ"ד את הבן הבא מכח ירושה הוא ולא לאחר משום דכבר נודע מ"ש הר"ן ז"ל בתשו' הביאה מרן ז"ל ביו"ד בב"י סי' רכ"ח דבמילתא דפליגי בה רבנן אי הוי דאורייתא או דרבנן דאי רובא דרבוותא ס"ל דהוי דאורייתא אזלינן בתרייהו וכל ס' פיפול בהוות מילתא תשיב שפיר ס' תורה ואזלינן כיס לחומרא יע"ש והכי נקטי כל הפוס' ז"ל וכמ"ש הרב חיד"א ז"ל בס' עין זוכר מע' הס' אות כ"ו זולתי הרב קול אליהו ז"ל פקפק בכלל זה ולעין דבריו הרב חיד"א ז"ל שם ועין דבריו עומדים נגד כל הנהו רבוותא ז"ל דס"ל כהר"ן ז"ל אך משה"ק עליו הרב חיד"א ז"ל שם דאשתמיטתיה להרב קול אליהו תשו' הר"ן ז"ל הנ"ל לדבר זה יסלח לחוני דכבר נרגש הק"א ז"ל מתשו' הר"ן ז"ל הנ"ל אלא שהעיקר מדברי הני"ז ז"ל יע"ש וכ"כ הגאון הרב שער אשר ז"ל בח"א דק"ח ע"ג בפשיטות כמ"ש הר"ן ז"ל כמדבר על היהוע יע"ש וע"ע להרב ערך השולחן ז"ל ביו"ד סי' קי"ט סכ"ב משם כמה פוס' ז"ל אלא שגס הוא ז"ל לא רצה שכבר הרב קול אליהו נופיה נרגש מדברי מרן ז"ל והוא פלא:

אתאן למעשה התחרוגה שטענו דכיון דאחר שנדל הבן והיה רצוי ליורש שררת אביו והיו מהמניס הבנים אחריס והוא שתק ולא תבע זכות ירושתו במקום אביו הרי מחל זכותו וחזקת ירושתו כגו' בשאלה אלא דאמרי דגס בהא לא נדקו בטענתם זו כלל כמ"ש הרמ"ך רשם"ל כמהרד"ח ז"ל בס' הבחיר נדיב לב ח"א סי' ק"י לחלק ילא מדין התוקע דהלק"ט ז"ל לג"ד שהוא דין מיגו רבנות וז"ל אבל כשהיא רצוי ולא מיגו לזה מיקרי דחייה וכו' וכ"ם במרבין תורה בעוב"י דהוי שררה גדולה לא שייך לשתול חלקם בפיהם אפי' קל שבקלים וכגו"ד לא הוי דחיה ולא מחילה וכ"מ מד' הגו"ר והרב"מ וכ"מ מד' הגאון מ"א בח"ח סי' ח"י וכו' דכל שלא נפסל מדינא והיה רצוי לא מיקרי דיחוי ווזכה בירושתו ואפילו בתיגו רצוי משום חומרא דרבנן כגון שתיגו נשוי ולא נתמלא זקנו רפיא בידיה לו' דחיבד זכותו ופסק דימנו אחר במקומו עד שיתמלא זקנו והיינו בש"ך דלדעתו זכות ירושתו ממנהג ולא מדינא אבל בשררת הרבנות דהוי מדינא לד' כל הפוס' וכו' ודאי כשאין בנן דבר הפוסל והוא רצוי ליכנס תחת אביו ועברו עליו את הדרך ולא מיגו לוקמו מי שם פה לומר דחיבד חזקת ירושתו דאין זה כי אם שלא היה כח בידו להעמיד דיגו ולהחזיק בשלו וכשסייעוהו מן השמים זוכה בשלו והכי פשי' לומר להרב מהרח"ן הוב"ד בשמיו"ט סי' ו' אפי' קבלו הב' בשטעה יכולים לסלקו ולמנות את בן הראשון הפך סב' הלק"ט וכו' עכ"ל יעש"ב ודון מיניה ואוקי באתרין דכיון דאין בבן שום דבר הפוסל והוא רצוי למלא מקום אביו אפי' שתק כל הזמן שעבר ולא תבע את זכותו מחמת ירושה לא הוי שתיקותיה כמחילה כלל וכהסכמת הרב הנו' ז"ל וכדור:

ומה גס דחיכא בנ"ד טעם כפיקר לשתיקתו דה"ט משום דאחר הרב אביו ז"ל עד עתה כל הרבנים שנתמנו אחריו המה היו גדולי הדור רבנים עצומים ובאים בימים ונדולים ממנו בחכמה ובמנין ואין לו פה לחבוע חזקת הרב אביו ולסלקם וחלק להם כבוד כ"ז היותם רבנים ע"פ התדמה כמ"ש בזה הגאון החק"ל ז"ל בח"א וביו"ד כידוע זהי סיבה גדולה וטעם כעיקר לשתיקתו בזמניהם משא"כ הפעת הכא דלא נשאר בעיר מי שגדול ממנו אלא בשוים עסקינן יפה עשו רוב בני העיר לבחור בבן הבא מכח ירושה דהל"ה קא עבדי על איסור תורה ואין מקום עוד לומר דמדשתק ודאי מחל דליתא כלל וכמדובר:

ופוק חזי דאפי' בחזקה קרקעות בתי עכו"ס שזוכה המחזיק בחזקתו בפס שעמדו בזה נדולי הפוס' ואח' ז"ל אי עבר כמה שניס ולא תבע דמי חזקתו אי הוי שתיקה כמחילה או לא כמש"ר הרואה בפס"ן הפוס' הס המדברים בדיני חזקות הבתים בכנה"ג ח"מ ובמע"מ סי' ק"ס ע"ש מ"מ כתב מרן החבי"ב ז"ל בתשו' בע"ח ח"מ סי' ר"ל דהגס דדין זה בע"ח הוא שגוי אינו אלא אי חיבד דמי חזקתו של השנים שעברו אבל זכות החזקה עלמה לכ"ע לא חיבד זכותו מכאן ולהבא יעש"ב וע"ע בחקק"ל ח"ב סי' ח"ן ובישרי לב דנ"ו ע"ב אות כ"ה ובס' תורת משפט סי' ק"ס הגב"י אות י"ז וב"כל ח"ג ח"מ מע' ח' יע"ש ואכמ"ל בזה אלא ש"כ נס בנ"ד אין לומר דחיבד זכותו של מכאן ולהבא כלל מכח שתיקתו לשעבר וכדור:

ועם דהגאון החק"ל ז"ל בח"מ ח"א דקס"ה ע"ב פקפק בזה על נ"ד שהוא מיגו רבנות בהומרו דהאי מיגו דרבנות לא אלים מזכות מחזיק בבית עכו"ס מכמה טעמי וכיון שכן הרי מלינו בענין חזקת קרקע שכתב רשד"ם דאם שתק כמה שניס ולא תבע חיבד חזקתו וכו' סיים עלה דמ"מ מדעת רשד"ם והבנה"ג והבנ"ח לא ילאנו ואל"כ י"ל לג"ד כיון שידע מהר"ר יקיר במיגו מהר"ם ושתק ולא מרער וגם שמים במיגוי מ' שניס ולא מרער תלינן דמחל זכותו וכו' עכ"ל ולפי ד"ק לכאורה ירחה דגם בנ"ד י"ל כן וכמובן:

אבן בקושטא נרחה החי' בדור דשתני החם דאין משם לשתיקה

לפתיקת מהרר"י לגבי כל שים טעם נכון לפתקיתו וכ"ד כמ"ל הא ודאי דלא ליבד זכותו כלל וכמדובר:

ובעיקר מ"ש הגאון החק"ל ז"ל דלא ילים זכות שררה ומינוי מזכות מחזיק בפתי עכו"ס וכו' כנ"ל לגי תמיה טובא דכיון דס"ל למר דזכות המינוי והשררה הוא מדין מעלין בק' וא"מ גס דין דמעלין בק' מדין ירושה המינויים נפיק דהוי דב"ח כמ"ש מגי"ר גופיה לעיל מזה וכ"כ בחק"ל ס"ח ויו"ד וספיקו לחומרא כיעו"ש ס"כ היכי מדמי להו לדין חזקות הבתים הגז' דחיגס הלא מדבריהם מכח תקנת הרשגו' והסכמותיהם כידוע ועס דחשכחן דהחמירו בתקנות והסכמות החזקות הגז' כמה חומרי דליתנהו בדין המינויים שאני התס דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכבר השריסנו הר"ן ז"ל דבכל ס' שיפול בשל תורה תזלינן לחומרא כגז"ל וא"כ כיון דהוא ז"ל פשיטא ליה דזכיות השררה והמינויים הוי דב"ח לפי"ה דהגס דנפל ס' לי שחק ולא תבע לי לידד חזקו לו לא דפליגי בה רבוותא דלייתינהו הוא ז"ל ס"מ הו"ל למיזל לחומרא ככל ס' דחוריימא היכא דרוב הפוס' ס"ל דהוי דב"ח ואין לנו לדון בנ"ד דמחל זכותו ע"י שהקתו ואיך מני"ר ז"ל דן לית הדין כל כתר ליפכא הא ודאי לתמהא טובא לכאורה לחגס כבר רליתי בסוד"ק של הגאון ז"ל שלא עמד בדעתו בטעם הגז' וסו"ד כתב דלכתי לא בריר ליה לי זכר מהר"ס במינויו לו"ל ואס היה הדין בא לפניו היה מפסר שינהגו המינוי בין שניהם ומתקריל תרעא דרבנן יע"ס גר' להדיא שלא עמד בטעמו בו והדר מר מסברתיה קמייתא וכמובן:

העולה מכל האמור דיפה כיוונו רוב הקהל לבחור ולמנות לת הבן החכם הבא מחמת ירושה לרב ושליט על האדץ ועל הדרים כי כן שוהד"ן ואס לא היו בוחרים בו הוו עבדי ליסורא דחוריימא וכמ"ש מהריט"א ז"ל והגאון מהרח"ן והחק"ל ומר בריה ז"ל וכלל האמור ומדובר:

פש נבן למען דעת לי יכולים מיעוט לגבי הקהל למחות ביד הרוב שיגיס חפלים במינוי החכם הבא מכח ירושה לו"ד דיכולים הרוב לכוף למיעוט במינוי זה הבא מחמת ירושה:

ואין ולומר דנלע"ד ברור בנ"ד דיכולים הרוב לכוף למיעוט למנות לת הבא מחמת ירושה דוקא וכמו שחבאר בס"ד:

דאיברא דלגבי עפר בסה"ק פנ"י ח"ג ח"מ סי' מ' בדל"ז ע"ח וע"ב כתבתי בטעיותי שם דדעת מרן ז"ל בש"ע ח"ח סי' ג"ן ס"ג ס"ל למר דבמינוי ש"ץ לפי' יחיד מוחה ושה"ה והוא הטעם דיסבור הכי במינוי דיינים דלפי' יחיד יכול למחות ולו' לינו רוצה בזה אלא בזה וכ"ם לי הוו המוחין יחידים טובא דודאי הדין עמהם ולגס יכולים הרוב לכופם והבאתי שם שכ"כ הכנה"ג שם מפס מהרשד"ם והרב"ח ז"ל וכו' כיעו"ש:

אמנם שוב הבאתי שם מ"ש עוד הכנה"ג ז"ל שם שכתב דהדבר תמוה שיהיה היחיד מוחה במינוי החכם מר"ת ושכן המנהג שלין משגיחין במיעוט המוחין וגס לייתי לן תשו' הרב מהר"ם הלוי ז"ל שביו"ד סי' ח' דפליג בהדיא ע"ד מהרשד"ם ז"ל וס"ל למר דלמינוי החכם המר"ת לפי' המיעוט יכולים לכוף לרוב משום דהוי מיגדר מילתא בקו"ע ושוב כתב הכנה"ג ז"ל דיש פליגי דהרשד"ם לייתי כמי שלינו רלוי להיות מר"ת דבזה לפי' יחיד כופה ומוחה ומהר"ם הלוי לייתי כמי שרלוי להיות חכם ועי"ל דלא דיבר מהרשד"ם ז"ל אלא כשהיחיד מונע למנות לת זה אבל הוא מסכים למנות אחר אבל אס מוחה שלינו רוצה למנות מר"ת בקהל הא ודאי פשיטא דלין במחאתו כלום ולפי' המיעוט כופין להרוב כמ"ש מהר"ם הלוי וכו' עכ"ל יעמ"ב:

ועפי"ק העלית בטעיותי שם בלוחו גדון דהדין עס כת המיעוט עפ"י הני תרי יעמ"ב מילתא כטעמא לחגס בגדון זה לענד"ן ברור דעפ"י תרי חילוקי דהכנה"ג הגז"ל לחדבא הדין נותן דיכולים הרוב לכוף לכת המיעוט המוחין והממחגים במינוי החכס הבא מכח ירושה ולא מיבעיא לחילוק רלשון דמרן החב"ב ז"ל דמהרשד"ם לייתי במי שלינו רלוי להיות מר"ת כנ"ל דליתיה הלי חילוקא בנ"ד דכבר נתבאר בשלשה דשניהם שוים בחכמה ובירלה ובמנין ושניהם רלויים להיות מר"ת ש"כ בכנו"ד גס מהרשד"ם ז"ל מודה דלין היחיד מוחה והרוב כופה לת המיעוט וכדס"ל למהר"ם הלוי ז"ל כנ"ל:

אלא גס לחי' הב' הגז' כבר סיים עלה מרן החב"ב ז"ל דירלה לו דלף ביחיד המסכים למנות לחבר לס לומו שמסכימים בו הרוב למנומו הוא רלוי יותר מזה שרוצים המיעוט למנומו פשיטא דיכולים הרוב לכוף להמיעוט וכו' עכ"ל וכבן בנ"ד כיון שזה החכס שהסכימו בו הרוב למנומו כיון לית ביה עדיפות טפי שבא מחמת ירושה דחוריימא וכל לבומיו היו רבנים ושליטים בלומה העיר עלמה מה שייכ בהחכס הב' שרוצים בו המיעוט שלא ים לו חזקת בתי לבות ולא בא מכח ירושה כלל ש"כ הא דהחכס הבא מחמת ירושה הוא רלוי והגון יותר מהב' ויפה כיוונו כת המרובין לבמור בו דוקא שכן שוה ד"ן לקיים מנוי דחוריימא ודאי לא יעשו כן ליסורא הוו עבדי לעבור על דב"ת ויכולים הרוב לכוף להמיעוט בנ"ד בלתי ס' כלל:

ופוס חזי מ"ש הגאון החק"ל ז"ל בא"ח כי' ע"ל דבומת בפי דלפי' כבר מינו הליבור לחים זר לש"ן ולא מינו לבן הש"ן לידד הוא ז"ל בד"ק לף ע"ג דים מקום לומר דכיון דלגבי בן הש"ן הקדוש ים לחום לספק ליסור תורה אס מינוי זה הוי כשאר המינויים ואילו לגבי הב' לע"ג דים לחום בספילוקו לס' תורה שהרי אס מינוי זה הוי כשאר המינויים הא קי"ל מעלין בק' והוי דב"ת מ"מ זה הב' שייך ביאיסור דבן הש"ן רלשון דהי"ל לחום להאי ס' ולריך הוא לגאת מידי ס' לך בן הש"ן אין לו לחום לס' ליסור של זה שהביא הוא עליו וכיון שכן זה הב' לריך שיסתלק מעלמו משום חשש ליסור וכיון שהוא סילק לי"ע לא שייך ביה שום ליסור ולף אס מינו רוצה יכולי' אנו להעבירו לפחרופי מליסורא וכו' עכ"ל יעמ"ב ועס דבאשר הכי לידד עוד לדחות כ"ז כמבואר בד"ק שם ע"ד מ"מ זו הלכה העלה בסוד"ק שם דאס ירלו בני הקהל למנות לאחר ולבטל חזקת בנו של רלובן מ"מ אין זה דרך לגאת יד"ם והטוב בעיני לגקים ולאדם שימנו לבן רלובן מלאחר שבבר זכה במקא ומה גס בס' ליסור לריכים לגי"ם כך נראה נכון שיעשו לעבודת שמים עכ"ל:

ואם כ"ז כתב הגאון ז"ל לף לאחר שבבר מינו לים זר ל"ב כ"ם שים להס לעשות כן קודם שמינו שום אדם דודאי לריכים הס למנות לת החכס הבא מחמת ירושה הוא ולא לאחר להגלל מס' ליסור תורה וכדברי הגאון ז"ל וכנז"ל:

וגם אס כ"ז כתב הרב ז"ל במינוי בן ש"ן דאית ביה ס' אי מינוי הש"ן הוי כשאר המינויים או לא ל"ב כ"ם במינוי חכס מר"ת בשהות בן הרב הקדוש דלכ"ע הוי מינויו דב"ת זולת הרב מר"ד ז"ל דס"ל דהוי מדרבנן דודאי בכה"ג יכולים הרוב לכוף המיעוט וכ"כ הרב רחש"ל מהרד"ח ז"ל בס' נע"ל ח"ח סי' ק"י ע"ד הגאון מר לביו ז"ל הנז"ל כיעו"ש והדברים פשוטים:

ודגם דאגת מניח לסיקנת בעיותין בלוחה תשו' דסי' ע' הנז' דמרן ז"ל לזיל בשיטת הרב ז"ל בסי' כ"ה שילא לחלק בין כ' תשו' הרשב"א דבתקנות וגדרים

דלאו לילף לחד הדוג לבל בעלייני ליבור כמינויים וכיוצא הרי כולם סו"ס הם והמיעוט יכולים למחות ולחילוק זה הסכימו המ"מ והכנה"ג והדב מחנה יהודה קונ[illegible]"ל הכריח דכן הוא דעת מרן ז"ל ג"כ והבאתי דב"ק עם והסכמתי לגי עני לדב"ק מכח ההכרחיו' שכ' הרב הגז' ודלא כמהרש"ל ז"ל כיעוש"ב :

הגה עכ"ז אין לנו לדון כן בנ"ד ולו' דדעת מרן ז"ל במינויים לפי' יחיד מוחה דשאני נ"ד מכמה טעמי חדא דלכאי יש לנו לדון בנ"ד כהגהו מרי חילוקי דחדית לן הרב כנה"ג ז"ל בזיזה לוזן יכול היחיד למחות וכמש"ל :

ועוד דכיון דהרב מהרש"ל ז"ל רב תגא הוא ופליג ע"ד הרב מחנה יהודה קונ[illegible]"ל עם ס"ב הדר הו"ל ס' ליסור תורה ואזלינן בזה לחומרא דאין היחיד מוחה והרוב יכולים לבפות את המיעוט בנ"ד כיון דהרוב הסכימו כדה ס"ת וכבל החמור ומדובר :

ועלית על כולנה שבבר הרב כנה"ג ז"ל העיד בנודלו שמנהג פשוט הוא שאין מעניחין במוחין בנז"ל ומאחר שבן המנהג הגם דגימא דאין בן דעת מרן ז"ל אלא בס"ם הרב מחי"ק ז"ל הב"ל מ"מ אזלינן בתר מנהגא דוקא בידוע :

והן עתה ראיתי תשו' הרב פורת יוסף ז"ל דח"מ סי' ב' דעמד בזה על נ"ד ושקו"ט טובא בס' מהרשד"ם ז"ל הנז' דס"ל דאפי' יחיד מוחה ואסיק דס' יחידאה היא וחייבי בידיה תרי חילוקי דהכנה"ג ז"ל הנז' ופסק בנ"ד כשני החי' הנז' דאיתנהו בנ"ד וגם סמך דעתו ז"ל על עדות ההכנה"ג ז"ל שהעיד על המנהג דאין מעניחין ביחיד המוחה וגם כתב שם הרב הנז' טעם לאחר ושייך גמי לנ"ד והוא זה דהיכא דליכא חסרון כיס ליחיד המוחה בעיקר המינוי של הרוב אלא שרוצה למנות לאחר בהא י"ל דאזלינן לאחר הסכמת הרוב כיון דהספק שנפל לינו אלא על מי מעניהם הא ודאי דהסכמת הרוב עדיף ויליף לה מר מתשו' מהרא"ח ז"ל יעש"ב ובנ"ד ליכא חסרון כיס כלל לא לבת הרוב ולא לבת המינוי כי הרב המתמנה לזה אין לו שום פרס מהקהל בלל כמו שנתברר לי שבן מנהגם ומ"ש הא ודאי דאזלינן בתר רובא שהסכימו למנות למי שבא מחמת ירושה דממ"נ שפיר עבדי למנותו דאי הדין נותן למנותו מבא זבות ירושה מ"ש יפה עשו למנותו לו דוקא דבזה הם מקיימים מ"ש דאורייתא ואם אין הדין נותן למנותו מבא ירושה מ"מ אם יתמנה אין מניע לגבור שום נזק ופשפש במינויו וכמש"ל מסס הגו"ר והדב"מ ומהריבו"ח ומהק"ל ז"ל ואדרבא אם יסכימו למנות אחר ים לחום דעבדי ליסורא דאורייתא וכנז"ל ושכ"כ הרב מהרד"ח ז"ל בגד"ל ח"ח דרי"ט ע"ב וכמש"ל :

עוד כתב הרב פורת יוסף ז"ל שם דאף מעיק' כשבאים למנותו ויחיד מוחה בלאי טעם אין שומעין לו וכ"כ הכנה"ג בח"ח סי' ג"ן מסס מהרי"ו ועוד דלו יהא אלא כי יחיד המוחה מעיק' עדיף כאו ואשיב כרבים מוחין הנה לפי' לנבי רבים כל שהם אומרים שלא כהלבה ויחיד שבנגדם אומר כהלבה שומעין לו וכד' מהרימ"ט סי' ס"ט וכו' לאחד"ק עש"ב ובנ"ד בת המיעוט אומרים שלא כהלבה ואין שומעין להם מכ"ם מדין רבים שאומרים שלא כהלי דאין שו"ל כנז"ל :

ועוד הרואה בתשו' הרב פורת יוסף ז"ל הנז' שבתב עוד דאם היחיד המוחה רוצה למנות לבן הרב הקודם בטענת ירושה שיש זבות הרבנות מאביו ואביו הוריש זבותו לבנו אחריו כמ"ש הרמב"ם וכו' והריב"ש בסי' רע"ח בעובדא דמהר"ר יוחנן בטעמו הראשון שמצד האב אחריו לזבות בנו אחריו בבל מילי דשררה על הליבור וזבות ירושה הוא דב"ת וכמ"ש וכו' מ"ב עפ"י בל החמור י"ל דהחבם שרוצה היחיד למנותו יש לו סרך וזבות מבח אבי ולו מספבי הירושה בשררה זו וכו' יעש"ב שלא מלא מקום הרב ז"ל לדחות הבא מבח ירושה כי אם מבח שאינו ממלא מקום אביו וכו' כיעו"ש ומ"ב בנ"ד דלא שייבי שהו טעמי שב' הרב הגז' על נדון שלו ודאי דדינא יחיד דאפי' יחיד המוחה שרוצה למנות את הבן הבא מבח ירושה היינו שומעין לו ב"ש השתא דהן רבים המסבימים למנותו והיחיד מוחה בלי טעם מספיק דודאי הדין עם רוב הליבור וכופין את בת המיעוט להסבים עמהם לחום לאיסור תורה ובבל החמור ומדובר בבלע"ד ברור ולו"י י"מ וימ"ן בי"ח הלב"ד שלח זעירא דמן מבריא :

הלעיר **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט

סימן ג'.

את זה שלח לי לשמי מע' הרב העלוס ס"ר לו' נאמר בהר"ר **מאיר ששון עג'מי** הי"ו חד מחו"ר עוב"י לובה יע"א על דבר הרשאת שליח קידושין שלח לפה עירנו דמשק יע"א והיה בה פקפוקים לפו"ד והחזרתיה קודם מעשה הקי' לבתוב ולשלות אחרת בדין ובהל' וכן עשה ושלח הרב הנז' הרשאה אחרת ואולם השינה ידו בבתב מיוחד לי לשמי לסלק הפקפוקים ואת היתה תשו' וז"ל הזהב והההד"ת בל שהות יהפלרת הועתק פה מנוף בתבו העיקרי אב"א תב"ת :

אב בתבמה תורה תתומה החדש הגדול בעניבים דולה מים מבורות עמוקים לו זרוע עם גבורה החבמה והמדע ודבריס עתיקים מני' הרה"ג מעוז ומגדול בהר"ר נר"ו פחד יצחק בעזרו והיה לדירו כיר"ת. יסע קדים ס"ח ומ"ן בל שאני זבאי בחמירתו בחיים גבורתו והדר מלינה למען יחי המלך לעולם וכסא בת"ר יהיה נבון ובריח לולם כיר"ת. הגה עט"י ע"ט סופר מלי"ר בי מזה ימים נשלח מאיתי הרשאת קידושין למח"ק ותשב לאחור דהתו בה רבנן ולא ידעתי מי הוא המציב ובבן עשיתי ד"ץ ומלאתי שלוחס :

אבן לעיק' דדינא פירבא ושרטטתי וכתבתי ב' שורות ערובות ושמורות לפני בת"ר למען יסיס בת"ר עין השגחתו עליהם וברוב חבמתו ובקיאותו יודיעני ברוב עוותותו אם אני זבאי בחמירתו. הגה חמיתי רחיתי לור בתב מן בוו' משה חייס חזן טוטח ובחוכו רוסף הרשאת הקי' השבה לאחור מעי"ס דמשק יע"א ואחי בה משה הרבנים מבמה טעמי ומזה לאחזו בעב"ג הקי' ומתוך דברי יתבאר מאי דתתו בה רבנן והוא מ"ם חדא שאין בהרשאה שם אבי המורשה שמלבד דאבע"א קרא וכו' שמדנו ע"ז ולא עלה בידינו ומפני דוחק השעה השמטנו לוחו ולא בדרך מקרה ואסרון ידיעה ולא היה להס לדחות לותה והיה להס להבשיר מקו' הגט דהרי אפי' בגט אס השמיט אבי המגרש או אבי המתגרשת בשר במ"ב מרן בשה"ע סי' קב"ט ס"ט וב"ם בנ"ד ואי משום ב' יע"ם הרי פ' מרן ז"ל בח"מ סי' מ"ט ס"ד לבל הס מוליאים שטר על אחר וכו' שבל מי שהשטר יולא מתח"י אין מחזיקין ליה בשלו וה"ב היון שהשטר יולא מתח"י משה אין מחזיקין ליה שלו ולא אמרי' שמא לא הרשה לותו אלא לאבירו ובפרט דעמיה לוותא בת"י החתן בשמו :

גם מ"ם שלריך הקי' שיהיו מממין המשלח דוקא. ג"ז אינו שבבר פ' מוד"ם שם ס"ו בדין שליח ג' אס יוכל לעשות ב' אס לא אמר הבעל הקי' רק ליזה לותו לקדשה בבל בסף שילבה אין עושה שליח ע"ב משמע דאס בלה לקדשה הוא בעלמו בבל בסף שילבה דאחי ובנ"ד בתוב

בפי' שמורשה לקדשה בכל סך שירלה הא ידלי מהני ויוכל לקדשה בכל סך שירלה וכ"ש וק"ו שהורשה לקבל סך מ' לירה מקרובים והרי הס של החתן ויכול לקדש לו מהס אשה ולית דין לריך בושם :

עוד מ"ש שלין בשטר ההרשאה קיום ב"ד. ליל בדבריהס ממש שלפי דעת מרן בהה"ע סי' ל"ה של"ל עדיס במינו הלים שליח לקדש לו אשה רק שהשליח והמשלח מודיס בדבר ובג"ד הרי כת"י המשלח וההרשאה בתוכו וכת"י יכול להתקיים מכמה כתבים שמשלח להס במשך הזידוכין וכן כת"י העדיס שהס הס החתומים בשטר הזידוכין והמשודך והמשודכת עברו ביניהס כמה ויכיחים ולא נעשו זע"ז כלום שהשטר מזויף הרי שניהס מודיס בחת"י העדיס ויכול להתקיים כתי' ההרשאה משס ובפרט שמ"י לני החותס ל' כבר בחה חת"י בכתב שנשלח למע' הרב חד מינן ועד חור תורה עס הגד"ר חר"ע הכהן הי"ו ויכול להתקיים משס :

ומ"ש מור"ס בהגהה דל"מ הורשה רק לס הודה בפני עדיס בדרך הודאה ע"כ מלבד שבבר הביאו ה' הדריסה דמה שנין הגהה זו לכאן עוד זאת שנס דמ"מ סק"ה כתב ע"ד מור"ס הנז' ואין נרשה להלריך כאן בשליחות להולכה לומר אפס עדיס רק שלא יהיה הדבר כמלתק או לשום אמתלא ע"כ ושיין תשו' הרדב"ז חדשות סי' תקל"ז דאפי' לכאחי' והשליח קבלה וקדש בשטר בלאחי מקויים וה' מהרי"ט אה"ע סי' מ"ג כתב דשליחות קי' סגי בכתב דוקא ולא הלריכו עדיס אלא בשליח קבלה יעו"ש בד' האת' וכ"ש בנ"ד שיש שטר בעדיס וקי"ל עדיס החתומים וכו' ובפרט שכוו' משה מנשה בכת"י בא ללוותא על רזא דנא הרי כאילו מעיד על השטר שהינו מזויף וכ"י הנז' יהוע. וכן מ"ש שיחתום החתן בשטר ההרשאה מילתא דלא לריכא שהרי הוא בעלמו שפלח ההרשאה תו' כת"י :

באיפן שלא היה להס לעשב ולדחות ההרשאה בג' ידיס ולעשב החופה על מנן ואינו לפו"ד ואפי"ה לעשות ד"ן קיימתי שפיר נזרתס ובכן כשא כת"ר יגדל וכו' וחלותי היא שכת"ר ילמוד דבר זה ויומחל כבודו להודיעני אס האמת כן חו"ל. כ"ד החותס פל"י שלהי חלול ס' התרנ"ח ברב עוז ושלוס.

הלעיר **מאיר ששון עג'מי** ס"ט

וזאת תשובתי אליו :

למאיר ובא מני"ר רב חביבא עינא ולבא הרב ועצום
ספרא רבה כמה"ר **מאיר ששון עג'מי** מעיב"י
צובה יהי שמו לעולם כיר"א :

ברב דכפילנא ס"ר מודע לביה מקבלת מחורות דב"ק על דבר חזרת ההרשאה אשר החזרתיה לני עני שלדעתיה דמר י"ו לא היה לורך להחזירה כמ"ש רו"מ י"ו בדב"ק וביקש ממני לשנות פרק זה ולהודיעו דעתי המעט הוא וכשאני לעשמי האמת לגיד שלא לדק רו"מ בכל דבריו נר"ו וכמו שאבאר בס"ד :

הנה על מה שלא נמלא כתוב בחותה הרשאה שס אבי המורשה כתב ע"ז רו"מ דמלבד דאבע"ח וכו' עמדי ע"ז ולא עלה בידס ומפני דוחק השעה השמיטו אותו ולא בדרך מקרה וחסרון ידיעה ושהיה לנו להכשיל מק"ו דנט דהרי אף בנט וכו' וכ"ש בנ"ד וכו' עכ"ל י"ו ותמהני איך הסכימו המה בחכמתם להשמיט שס אביו מפני דוחק השעה :דמה הפסד וזק היה מניע לעכבו ההרשאה עד שיחקרו מפה עירנו על שס אביו :

ופוק חזי מ"ש הגאון הרב שער אשר ז"ל בהה"ע סי' מ"ד כמה הגדיל התימה על גאוני עיה"ק ירוש ת"ו שעשאו גט ע"י שליח לעוב"י שאלוניקי יע"א עס ב' דוחר דאיך לא אשמו לכ' הגאונים האוסרים בדליכ שום דוחק דהא חזינן כמה אורחי ופרחי הולכ"ס ובאין מהאס להכא ע"י הבאפו'רים וכיון דכל שעתא מתרחיץ להו שליח ישראל להביא הגט הו"ל השתא כמקום קרוב ושירות מלויות דלאו שעת הדחק מיקרי לפי"ד רוב הפוס ז"ל וכו' עכ"ל יעש"כ :

ואם הגאון ז"ל כתב כן על עיה"ק ירוש' ת"ו לשאלוניק יע"א דהוי מקום קרוב ושכיחי שיירתא ואורח ופרחי טובא ולאו שעת הדחק מיקרי כנז"ל א"כ כ"ש וק' דחשיב מעוב"י לובה יע"א לפה דמשק יע"א מקום קרו בודאי הגמור דע"י הפוסקת מגיע הכתב בג' ימים וכמן שבעת ימים מגיע התשו' להאס והיו יכולים להמתין שישאלו על שס אבי המורשה ומאי שעת הדחק שייך כיון דהוה שליח קידושין ואין כאן חשש עיגון כזה כל ומה ראו על ככה למהר ולשלוח ההרשאה בלי הזכרת שם אבי השליח הא ודאי לחמהא טובא ולימא למימר דמחמ דכבר בחה ההרשאה חשיב בדיעבד דהא ודאי ליחא דאפי בנט השלוח ע"י שליח הולכה מעיד לעיר בלי הזכרת שם אבי המגרש או אבי המתגרשת כמה וכמה מגדולי הפוס ז"ל לא החשיבוהו בדיעבד אלא כשכבר ניתן הגט בי האשה אבל קודם שנמסר לידה לא היו ליתנו לה לכתח כמ"ש הג"ה שם סקמ"ג דכל שאין לא נתגרשה בגט ז אלא נכתב בו שמות החבות אינו בסוג בדיעבד יעש וכ"כ להדיא הרב משאת משה בשניות לה"ע סוס"י יו"ד וכ"כ הב"ש בסי' קכ"ט הנז' סק"ד וע"ע בג"ש שם סקט וכ"כ רש"ל בי"ש בפ' השולח סי' ח"י וי"ט ועדיפא מינ כתב גאון אחד הוב"ד בתשו' מור"ס ז"ל סי' כ"ו שהשי על רב שכשגדו שהורה על גט שכתבו שם אבי המגר שהיה מסומד בשם של יהודת לבד משום דבדיעבד אמ שבבר ניתן ביד האשה דבשר וע"ז השיבו ומר הוא דאמ דבינן דיכול לתקן בכתיבת גט אחר כשר אינו קרוי דיעב אלא חשיב לכתחי' וכן אירע מעשה לפני מהרי"ל על מ שהיה כשר בדיעבד והלריך ליתן גט אחר מטעם דבינ דיכול לתקן חשיב לכתחי' יע"ש הרי דאפי' היכא דכבר ניתן הגט ליד האשה חשיב לכתחי' כ"ש קודם שינתן הגט לידה דלא הוי כבדיעבד ולא אשכחן כהה דהירחא למוסף לאשה לכתחי' וכ"ש וק"ו בהרשאת קידושין דלא נכתב שם אבי השליח הא ודאי דקודם הקידושין לא חשיב דיעב כלל כיון דאיתיה בתקנתא לכתוב ולשלוח אחרת בשמו ו אבינו כיון דהמקום קרוב ואין עיגון ולא שעת הדחק בז כלל והנס דרבים מהפוס' ס"ל דאחר שבבר נכתב ונאחז הגט מיקרי דיעבד אפי' שלא נמסר עדין ליד האשה כידו מ"מ כיון דמידי פלוגתא ל"ן אפי' בגט ים להחמיר לעש יד"ח הסוברים דדוקא אחר שבבר נתגרשה בחותו מ הוא דבבר אחשיב דיעבד ולא קודם שניתן לידה וגס ז דאפי' המתירים גס קודם שניתן יודו בנ"ד דים להחמי שלא לקדש האשה בהרשאה זו משום דהעדר שם אב ניבר מנוף הגט וההרשאה דקי' שהרי אשר שם אב לפנינו והרואה ההרשאה לינו יודע מי הוא השליח הש כיון דאיכא ב"ש אחר בשמו ובבינויו וחיישינן לאחרי יוס כמ"ש הגאון נוב"י ז"ל בסי"ת אה"ע סי' ק"ג ולבך הש רבנן להחמיר בזה דחשיב כלבחי' וכבר הגאון הרב שם אשר ז"ל שם סי' מ"ג עמד בזה בנ"ד שבא גט מכ"ח יש ולא נמלא כתוב בו שם אבי המגרש וגס בהרשאה ש כתבו רק שם השליח לבד והאריך הרחיב הרב ז"ל ל ולא מלא היתר ליתנו לה לכתחי' כי אס מטעם שם אס חשש עיגון יעש"כ ח"כ דון מניה דהיכא דליכא

מינון כנ"ד וליכא שעת הדחק דלכתי לית להקדשה החשה הרשאה זו ל"כ ודלי דאם יקדשנה בהרשאה זו אין ספק בהרשאה' מיקרי ולא מלי לקדשה בהרשאה זו לכתחלה וכמדובר והדברים ברורים:

ומ"ש עוד כו"מ וז"ל ולי מסוס תרי יב"ם וכו' ט"כ הא נמי ליתא דכנ"ד ליכא חשש תרי יב"ם רק כל החשש היא לתרי משה חזן דאיתנהו פה עמנו היום ולא ידעינן מתוך נוסח ההרשאה די מנייהו השליח של הקי' דלילו לתרי יב"ם ליכא למיחש כנ"ד כיון דאין שמות אבותיהם שוים וכיון דלילו ניכר בנ"ד מנוסח ההרשאה די מנייהו השליח לפי' בנט ולפי' לסברת ר"ח דס"ל עידי מסירה כתרי ולא בעי שיהיה הנט מוכח מתוכו מ"מ בשטר הרשאה דקידושין בעינן שיהיה מוכח מתוך ההרשאה מי הוא מנייהו שליח קי' וכמ"ש הרב הגאון שער משפט אם דלפי' בנט אם לא נזכר שם האבות ליתי להחמיר כיון דהעדים ניכר וכמש"ל וגם כתבו הפוסקים ז"ל דגם בנט לא מכשרינן בדיעבד כדלא הוזכרו שם האבות כי אם דוקא היכא דלא לפשר בנט לחר וכמ"ש הרב גט מקושר בולה ז"ל בסי' ד"ן יעש"ב ולא דמי כ"ד למ"ש מרן ז"ל בח"מ סי' מ"ט כב' יב"ם המולידים שח"ח זע"ז דכל לחד מהם המולידו שטר על חבירו מחזקינן ליה בשלו דשלחי הכא בהרשאת קי' דבעינן מוכח מתוכו כנז"ל ובכור ומ"ש עוד וז"ל ובפרט דעמיה לוותא כתי' החתן בשמו ג"ז ליגה רחיה לפי' הלמור דבעינן בהרשאה מוכח מתוכה וליכא בנ"ד וגם כתי' החתן הגם כתובים בשמו דוקא ולא בשם לחבו ג"כ ופשוט:

ומה גם שהרי בדין קיום כ"ד ק"ל בש"ע ח"מ סי' מ"ו דאין מקיימין אלא מב' שטרות של ב' שדות וכו' או מב' שטרי כתובות וכו' יע"ש וכתב מור"ם שם דאין לקיים השטר אלא שכתב יע"ש וכתב הסמ"ע שם דה"ט משום דאין אדם מדקדק בכתיבת חלוקת וכו' יע"ש וא"כ אין מקום עוד למ"ש רו"מ י"ו שיכולים לקיים ההרשאה מכתי' המשלח ומכמה כתבים וכו' ט"כ דהא ליתא כלל וכמדובר וא"כ לפי"ז לחדשה אין בדבריו ממש גם בפרט זה ופשוט:

ומ"ש דאין לריך שיהיו הקי' ממון המשלח ממ"ש מור"ם ז"ל דאם ניוח לותו לקדשה בכל כסף שירלה דשלי וכו' ט"כ גם בזה לא כיון יפה דאין בחיסור ערוה החמורה חיישינן לכל הסברות להחמיר כמ"ש הגאון מהריט"א ז"ל כידוע וכל שלא שלח המקדש את כסף הקי' משלו הרי לדעת מהרימ"ט ז"ל בח"מ סי' קכ"ז הו"ל ההרשאי מילי וס"ל למר דמילי לא ממסרן גם לשליח דאשון כיוע"ם והגם שרבים לוחמים עליו בזה כידוע מ"מ מידי שברתו לא ילאנו והו"ל ספק קי' וא"מ אם פשטה ידה וקבלה קי' נמורים מלים אחר הילוך לגאת יד"ח שברת מהרימ"ט ז"ל כתבנו שלריך שיהלה החתן המשלח כסף הקי' לאום לכל הסברות להחמיר וכמובן ועם שהרב מחנה אפרים ז"ל בהל' שלוחין סוס"י ו' כתב משם המרדכי בשם רלוים מקדש משם הרב מדרווים ז"ל דשליח קי' מילי קאמיב ולפי' מסר בידו המבעת וכ"כ בשום' רי"ד יע"ש התם מייתי לעניין שאין השליח א' עושה שליח ב' לפי' שמסר לו המבעת וכבר מור"ם ז"ל שם הביא שברת זו בשם י"א דבכל ענין אין השליח א' עושה שליח ב' כיוע"ם אבל לענין שליח א' לא דיברו ז"ל הרשאונים הנז' דהוו מילי ול"מ לשליח אולתי מהרימ"ט ז"ל דחדית לן הא דינא דלפי' בשליח א' הוו מילי אם לא מסר בידו בשם הקי' ורלוי לנו לאום לשברתו להחמיר וכנז"ל:

איברא דאם בלנו לאום לכל הסברות להחמיר בנ"ד היה לנו לאום לאומרא שלא לשלוח הרשאת הקי' עם בי דוואר דכתב מור"ם ז"ל שם סי' ל"ה סט"ו וז"ל השולח כתב ע"י עכו"ם לאבירו ישראל שבמ"א וממנהו להיות שלוחו לקדם לו אשה י"א שדינו כמו בניטין שיבאר לקמן סי' קמ"ו וי"א דנבי קי' לכ"ע מקודשת מדאורייתא ע"כ ועש דמרן ז"ל בשה"ט סי' קמ"א סל"ה פסק כהרא"ם והטור ז"ל וסכן נוהגין בהשבנו ולרפת עפ"י ר"ת ז"ל מ"מ הרי כתב מור"ם ז"ל שם די"ח וש"ל דאין למנות שליח הולכה ע"י כתב ושלח רשה נוהגין כן יע"ם וע"ע בפתחי תשו' שם סקל"ה מ"ם בזה אשר מכח שברת רוב הפוסי ז"ל החולקים ע"ד הרא"ם והטור ומרן ז"ל שהביא מור"ם ז"ל תמה טובא הגאון הרב שער אשר ז"ל סי' הנז' שלא תשמו לם' רוב הפוסי המחמירים לשלוח הנט והרשאה ע"י כי דוואר כיעו"ם וכמש"ל וא"כ גם בהרשאת שליח קי' היה לנו להחמיר לאום לם' המחמירים לשלוח ע"י כי דוואר כיון דבאיסור ערוה חיישינן לכל הסברות להחמיר ואיך אנו מכשירים הרשאת קי' הבאה ע"י הבי דוואר וכנ"ד שבאה ההרשאה ע"י כי דוואר זה היה נר' לערער בהרשאי זו דנ"ד כפי הקדוש וכמובן:

אמנם בקושטא דאי מהא לא איריא כלל דכבר פשטה ההוראה להתיר לשלוח גם נט והרשאה ע"י כי דוואר לפי' שלא במקום עינון ושלא יש שעת הדחק כמ"ש הרב לוון להרן ז"ל במזה"ב אשר לו לות וכ"כ הרב הוראה דנ"ד ז"ל בכמה דוכתי וכ"כ הרב תפלומות לב נר"ו בח"ב סי' מ"ט יע"ש וכן אנו נוהגים גם לכתחי' ומעשים בכל יום וא"כ אין לחר המנהג שום פקפוק ועדעור כלל לא כן בהדיא פלונתא אי מילי ממסרן לשליח א' או לא ובפרט היכא דלא מסר המשלח לשלוחו הטבעת או כסף הקי' רק הרשהו לקדשה בכל כסף שירלה כנ"ד דודאי דים לאום בזה לד' מהרימ"ט ז"ל להחמיר וכנז"ל והדברים ברורים:

ומ"ש עוד וז"ל וכ"ם וק"ו שהורשה לקבל מ' לירת מקרובי הכלה והרי הם של חתן ויכול לקדם לו מהם אשה ולית דין לריך בושם עכ"ל:

אנא דאמרי דהא נמי ליתא דכיון דהסך הנז' הוא מנדוניית הכלה ועדין לא נכתבו עליו בכתובה ליכם שלו עדין כלל ואם יקדשנה השליח מהם לא חלו הקי' כלל כיון שהם ממונה והו"ל כנתנה היא ואמר הוא דל"מ רק אם הוא אדם חשוב משא"כ כנ"ד וזה פשוט וברור:

עו"כ רו"מ וז"ל עוד מ"ם שאין בשטר ההרשאה קיום כ"ד אין בדבריהם ממש שלפי"ד מרן סי' ל"ה שאין לריך עדים במינוי שליח הולכה רק שהשליח והמשלח מודים בדבר וכנ"ד הרי כתי' המשלח והרשאה בתוכו וכו' עכ"ל ואני תמיה טובא עליה דמר אין מלאו לבו לכתוב שאין בדבריו ממש ורלויים דברים אלו למי שאמרם שהוא הוא שאין בדבריו ממש מתרי טעמי תרילי אחד שהרי מרן נופיה שם סיים עלה וז"ל וי"א שגם בשליחות הלים לריך עדים ע"כ וכיון דמרן נופיה תם להביא בשה"ט סי' י"א והיא שברת הראב"ד והר"ן והמרדכי בשם רלבי"ה כמ"ש בב"י וכב"מ פ"ג דאישות דין ט"ו יעש"ב הא ודאי לא העלה שבריהם על שה"ט אלא כדי לחוש לשברתם ובאלאו"ה כבר כתבנו דאפ בדידן חיישינן לכל הסברות להחמיר להלריך עדים אפי' אם שניהם מודים בדבר וכיון דלריך עדים הא ודאי לריכי קיום כ"ד מדרבנן דהא דקי"ל עדים החתומים על השטר וכו' אינו אלא מדאורייתא אבל רבנן הלריכו קיום כידוע:

ומ"ש דבנ"ד הרי כתי' המשלח וכו' עשה"ל כבר נדחו דבריו אלה לעיל מכח מ"ם מרן ז"ל בח"מ סי' מ"ו בנז"ל וא"ל לכפול הדברים וע"ע בס' הבחיר שמחת יו"ט סי' ז' וסי' ח' ואפי' הודאת המשלח אפיו ליכא בנ"ד רק אפי כתבו וא"מ ומ"ם שכתי' כוו' משה מנשה יל"ו ידוע ט"כ אם אאלם ידוע הנה אאלמו אינו ידוע כלל ואפי אינרותיו אין לקיים וכנ"ל ופשוט:

באופן שיין בכל דבריו מרחם וע"ס שום טעם מספיק להכשיר הרשאה הנ' לכתחי' מכל הטעמים שכתבנו ויפה עשינו שהחזרנוה ריקם ואולם גם בנוסח הרשאה הנ' שנלע"ד נלע"ד מלתנו בה תרי ט"ס חדא שבהקנאת דח"ק השמיטו תיבת מלחוזתי וכתבו כתם לחי מקנה לו דח"ק ואגבן וכו' והיה להם לכתוב דח"ק מלחוזתי לחמם הכשרנוה גם לכתחי' דתלינן בט"ס הניכר גם שכחו לכתוב מקום כתיבת ההרשאה שהוא פל"י ואף ג"ז הכשרנוה כפסק מרן בח"מ סי' מ"ג סכ"ב יע"ש ותל"מ ולו"י י"מ וימ"ן ביר"ח פי המדבר לנא ושירא דמן חבריית:

הלעיר **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט

סימן ד'.

שאלה ברחובן הסוחר מכר סחורה בהקפה לזמן מה וכתב עליו שטר קמבייאליה לאותו זמן לאורדין ברחובן כנהוג וברחובן הנז' מכר הקמבייאליה הנז' בפחות לגוי אחד וכתב לו גירו בחתריות עליו כמנהג שיין קונים הקמבייאליה ממנו עד שיכתוב לו המוכר גירון בחתריות עליו ובהגיע הזמן של הפרעון ותבע הגוי לשמעון הלוה הראשון הנז' ושמעון פשט לו את הרגל ולא רצה לפרוע לגוי הקמבייאל' הנז' כלל והגוי חזר על רחובן שעשה לו הג'ירו בחת' והודיעו שלא רצה שמעון לפרוע לו ולא לכתוב שמו בקמבייאליה שקבל עליו לחתריות הקרן והרבית שמכאן ואילך והוא רוצה לעשות פורטיסטו על שניהם ורחובן הנז' חשם על עצמו שלא ירד מכבודו בעשיית הפורטיסטו וכתב להגוי תוך הקמבייאל' שהוא מקבל עליו עוד את' הקרן והרבית עד שיפרע לו שמעון החוב הנז' ושוב תפס רחובן מנכסי שמעון דכר מה ואמר לשמעון שלא יחזיר לו מה שתפס עד שיביא לו מהגוי הנז' הקמבייאל' הנז' כיון שנתחייב לו בה גם על הרבית וטען שמעון דלינו חייב לפרוע לגוי הרבית דהרי זה כמי שלוה ולוה לישראל ברבית וגם בדיניהם אם לא כתב שמו בהגעת הזמן תוך הקמ' לו שלא עשה עליו הגוי פורטיסטו ליכו חייב לפרוע הרבית ומהי"ת שיפרע הרבית לגוי בחיוב רחובן שחייב את עצמו לגוי וכתב שמו בפ' ואיכו דאפסיד לנפשיה דמי הכניסו בערבות זו כיון שלא הרשהו להיות ערב בעדו אחר הגעת זמן הפרעון ורחובן טוען עליו דכיון דנתפשט המנהג בין הסוחרים למכור הקמ' לגויים והגה היא כתובה למאמרו של רחובן ויודעים הקונים שהמוכר כותב שמו על הקמ' בפ' כדי שיקנו השט"ח מהם הו"ל כעת שלוה על תנאי כך שיהיה ערב בעדו על הקרן והרבית ומה שטען ש' כיון שלא חתם שמו כנהוג ח"כ ליכו חייב בדיניהם אין בדבריו ממש כי ליכו בדין שיתעשק בממון ולא יפרע הרבית דמה לי אם מסרב לפרוע הרבי' או אם מסרב לפרוע הקרן ג"כ ועיקר כוונתו כדי לחזור הגוי על הערב רחובן וכיון שרחובן ערב בהיתר תפילו כשר פרע רחובן הרבית לגוי חייב ש' לפרוע לרחובן מה שפרע בעדו ע"כ נאו טענותיהם מנד אל נד יורנו מ"ן הדין עם מי ושכמ"ה:

תשובה הנה לחת דלכאורה נראה דהדין עם שמעון בטענותיו דכיון דבדיניהם לא מיחייב לשלם הרבית לגוי כיון שלא עשה עליו פורטיסטו לחייבו ברבית דמשם ואילך ח"כ מנהג הסוחרים הוא העיקר שלגלו לדון אותם כמנהג הסוחרים דוקא כידוע ורחובן שחייב עצמו ברבית ג"כ ליהו דאפסיד לנפשיה ולכבוד עצמו הוא מושם שלא יכתוב עליו פור':

אמנם שנכי הרואה דמתרי טעמי יש מקום לחייב לשמעון ברבית שפ"י דינגו והוא חדא שפ"י מ"ש מהרשד"ם ז"ל בח"מ סי' קע"ט וקפ"ג דשותף המעכב ממון השות חייב לשלם הרבית שפורע שותפו בשביל אותו ממון מדינא דגרמי יעש"ב וכתב מרן החבי"ב ז"ל בהשו' בע"ח יו"ד סי' קפ ב ובבע"ח ח"מ ח"ב סי' כ"ח והובאה תשובתו עוד בחחילת שכנה"ג ליו"ד ורמזה ג"כ בכנה"ג סי' קס"ט בהגב"י אות כ"ט דשין שברח לחלק בין שותף לאחר ביעו"ש ואוקי לדינא דמהרשד"ם המחייב מדד"ג דה"ט משום דהלוה דהישראל לא ירד עם הישראל לפרוע הרבית משו"ה מחייבינן ליה לפרוע הרבית שפרע חבירו מדד"ג כיון דאינו משלם מע' חיוב רבית אלא מפני שבח לחבירו היזק על ידו משו"ה מחייבינן ליה לפרוע ההיזק מדד"ג ובכי תרין ייתיב מאי דק"ל למר מדין ישראל האומר לחבירו לוה לי מ[illegible] מן גוי וכו' וגם בהכי לוקים דברי המ"ך שהביא מרן ב"י ביו"ד סי' קס"ט וסיים עלה מרן החבי"ב שם וז"ל נמל"ל שתשו' מהרשד"ם והמ"ך דכל שלא ירד הלוה לחשבון דרבית ושיכב הנכסים בידו דחייב לשלם כל פסידת דמעי למלוה ע"י הסיחוי לפילו רבית ממש דרך הלוואה וכו' ושו"ר להרדב"ז בח"א סי' קמ"ח שכתב דאם יש עדים שרחובן תבע את ש' שעיכב את הסחורה בז' היוקר וכו' חייב מדד"ג ומדין מזיק יע"ש וכן הסכים ע"ז מהרש"ך ז"ל שם סי' קפ"ד יע"ש ועל תשו' הרדב"ז הנז' הסכימו עליה ב' גדולי הדור הרב ב"ד ז"ל בח"מ סי' כ"ח והדב"מ ח"ג סי' ד' יע"ש וכ"כ הרב"ד ז"ל ביו"ד סי' פ"ו יע"ש וכיון דכל הני.רבותא ס"ל הכי להלי ולמעשה לחפוקי ממונא דחייב לשלם מדד"ג ומדין מזיק גמור ע"י עיכוב נכסים שעשה ומתחייב בכל פסידת דמעי למלוה ע"י הסיחוי לפי' רבית ממש דרך הלוואה ובכה"ג ליכא לפרושי דין המ"כ בכל הנז"ל ח"כ תורה יולאת לנ"ד נמי שמעון חייב בדין לשלם לרחובן כל פסידת דידיה שגרם לו ש' בעיכובו מלפרוע לגוי לפי' שהוא רבית ממש דרך הלוואה וכהסכמת גדולי הפוס' ז"ל הנז"ל כיון שלא ירד שמעון עם רחובן בשעת ההלוואה לפרוע רבית שלחר זמן פרעון הקמ' לחמט"ל מחייבינן ליה לפרוע הרבית שפרע חבירו בעדו מדד"ג ולא מיחזי כרבית לגא מפני שבא לחבירו היזק בסיבתו הוא דמיחייב לפרוע ההיזק וכדברי מרן החבי"ב ז"ל והרב"ד וכבל הנז"ל ולזה הסכים הרב בלחר המים ז"ל ביו"ד סי' ל"ח דכ"ב ט"ח ועי"ב ותייתי בידיה להקת הפוס' ז"ל הנז"ל והגם שהביא ג"כ שברת הרב מהר"ם ד"ב ז"ל דמ"ל בפשוט דעיכוב הנכסים לא הוי רק גרמא בעלמא ולא דינא דגרמי יע"ש הנה מלבד שבבר השיבו הרב בחה"מ ז"ל דחשתמיט מניה תשו' הרדב"ז ימהרשד"ם ז"ל וסיים עלה דחנן בדידן כוותייהו דרבנן קמאי חזלינן וכ"ש דרבנן בתרתי הסכימו כן להל' ולמעשה יע"ש עוד זאת דאפי' יהיה שלוה מוחזק לא מצ"ל קי"ל כמהרמב"ב ז"ל כיון דסברתיה יחידאה היא נגד כל הפוס' ז"ל ול"א קי"ל כיחידאה כידוע ותו דאנן בדידן גריכי בתר מרן ז"ל וכבר כתב הסמ"ע ז"ל בריש סי' שפ"ז דהרמב"ם ומרן ז"ל לא מחלקי בין גרמי לגרמא וכבולהו מחייבי לגורם כיון דקי"ל כר"ת דדחין דד"ג יע"ש ואחריו נמשכו כמה מרבני החת' ז"ל ככתוב אנלי במ"א בתשובה ושם הבאתי בעניותי דהרש"ך ז"ל שם סק"ד מודה להסמ"ע בדעת הרמב"ם ופליג עליה כד' מרן ז"ל ושמעתי תשו' מרן ז"ל בחנק"ר מסייעי ליה להרש"ך ז"ל דלא ס"ל להמרן כהרמב"ם בהאי דינא אלא ס"ל למר כד' הרשתוים דמפלגי ביניהו דמחייבי בגרמי ופטרי בגרמא ושם הקשיתי בעניותי דח"כ לית פסק מרן בש"ע כהרמב"ם בכמה דינים שחינם אלא גרמא והאריכתי בזה יעש"ב ותבמ"ל דכיון דרחובן הוא תפוס ומוחזק מנכסי שמעון כנז' בשאלה עליו להריס דגל הקי"ל כמ"ד דחייב מדד"ג ודלא כמהרמב"ב

ז"ל וקי"ל כהסמ"ע ודעימיה דהגס מרן כסימת הרמב"ס קלי דגס בגרמת חייב הגורס וגס לסימת מהרמד"ב חייב הגורס לפי' נימת דחיכו חלת גרמת וכמוכן והת ודתי דחין סברת לחלק כין סיכוד נכסים לסיכוד פרטון ההלוואה דהת ודתי תורה תחת להס וכמוכן:

המעם האחר שים מקום לחייב שמטון ברבית שפורע רחוכן לגוי הוא מטיקר ההוא דינת דחייתי לן מרן ז"ל בב"י מסס מ"ך וז"ל ישרחל שלוה מגוי לעורך ישרחל חבירו מותר לחותו ישרחל שהוא שליח לקבל הרבית מיד ישרחל חבירו וליתנו לנכרי דחע"ג דחין שליחות לנכרי לישרחל יש שליחות וחותו שקיבל המטות מיד הנכרי לעורך חבירו וישרחל המשלח הוא הלוה ולח השליח עכ"ל וכתב הרב מהר"ח שמון ז"ל בסי' קע"ז דלדטת המ"כ דאף כלח כזכרת השם של המשלח וקביל עליה השליח אח' כתבו גדולי הדור שבזמנו דל"ד המ"כ מותר מן הדין דהרי השליח לוה מהגוי בשליחות הישרחל ואף שלח פי' שמו והרבית נפרע ע"י מ"מ כל שלח לוה לעורך עלמו לאו לוה מיקרי ולד' הרח"ש והטור הו"ל לאב"ר וכו' יע"ש והכי מפ' לה הרב ב"מ בח"ב סי' כ"ב וכתב שם שכן דטת מרן ז"ל יעש"ב והכי ס"ל להגאון מהר"מ מנרבונת ז"ל כמ"ש בשמו הרשב"ח ז"ל בתשו' הביאה מרן ב"י סי' קס"ט בדין נחמני הקבל שטמע משמו של הרמב"ן שטמע משם אחד מחכמי נרבונת שהנאמנים הם בחפיט' של הקבל ולווין ופורעים בשבילם וכו' יע"ש וב"כ הרב ז"ל בש"מ בפ' אזן שלה דהניחם מנ"ק והפטר וכו' נשם הרמב"ן וז"ל בתשו' לרבנת משה וכו' הורה דמותר ליטר' לומר ליטר' חבירו לוה לי מעות מן הגוי ברבית דכיון דישרחל עושה שליח ידו של זה הגומל מן הגוי כיד שולחו שהוא ישרחל ב' וכתילו הוא עלמו לוה מן הגוי וכו' יע"ש גם הרב בשה"ת ז"ל בשטר מ"ו ח"ד השתיק דברי הגאון מהרמ"מ ז"ל הנז' בתרוכה וסיים שלה וז"ל וכבר פי' בו רבים ונהגו בו היתר וכל הזקנים והח' שהיו לפנינו וכן בכל סביבותינו וכו' ואפ' שהם מתירים את הדבר משום חיי דבריית מכשה פניס שהעולם דחוק וחסר וכו' שתין פרוטה מצויה וכו' גם השלטונים כמה פעמים מטילים מם על הקהל נחון וח"ת להשהות פעמים ויעמדו ב' או ג' מן המובים ולוויס בשליחות הגשתריס וכו' ולח היה שום לחד חולק ומטרטר בדבר וכו' שכ"ל יעש"ב וכ"כ הרב מהר"מ ב"ב ז"ל בתשו' התרוכו' סי' שנ"ח כדטת מהרמ"מ ודפי' וכן דטת הרב העיטור ז"ל כמ"ש הרב מהר"ם חסון ז"ל בס' מש"י סי' כ"ח יע"ש וגם סברת המ"כ שהביח מרן ב"י פשטה תולת כוותייהו דרבנן קמאי דמותר מן הדין לפרוע השליח הרבית דכל שלח ליוה לעורך עלמו לאו לוה מיקרי יע"ש והכי ס"ל למר הרב מחג"ח בהל' שלוחין סי' י"ב יע"ש כמ"ש כ"ז הרב בהה"מ ז"ל שם דכ"ב ע"ג וע"ד יעש"ב ושם לסף ח"ם מהור סברת החולקים ע"ז ה"ה הרמב"ן והרשב"ח והים מחמירים שהביח בשה"ת שם והמב"ם ח"ג סי' ע"ב ומהרלח"ב סי' ז' והפרמ"ח ח"ח סי' ל"ך יעש"ב וכיון שדין זה כמח' שנוי כתו' הו"ל ס' כפלו' דרבותתא בחיסור דרבנן דכבר הרב בהה"מ ז"ל שם דכ"ב ע"ד הוכיח כמיטור מדקדוק דברי הרמב"ן דגם לדידיה דחוסר תינו חלת לכתחי' משום דמיחזי כרבית וחב"ר הוא ושכ"כ הרב מהרש"ח שם לד' הרמב"ן שכ"כ בחי' יע"ש יפכי דייק נמי בד' הרשב"ח וגל' בשה"ת וגל' הרמב"ן שם ושכן ים לכוין דברי הי"י והרמ"ם והטור ז"ל בדין זה וזהו ממש דטת גדולי הדור שבזו' מהרש"ם דס"ל הכי משמש שלח תהיה מ"ח מן הק' תה"ק דלמר מותר גמור ולמר חסור מהתו' דהוי ר"ק ושגרתן דבריהם בסותו משום דחפוטי פלו' ל"מ וח"ל דהוי מילתח דמיהתה וכו' וכן מלח להרב כנה"ג שם סי' קס"ט בהגהט"ו תות כ"ז שכ' בשם מהרמ"י והרמ"ה דחיסור השליח הוא הטרח ומהרשד"ם והפ"מ בח"ח סי' נ"ח וכח"ב סי' כ"ב ובח"ג סי' ס"ח תשו' מהר"י ושם סי' ל"ב וכן דטת הש"ך יו"ד סי' קס"ט סקנ"ן יע"ש והכי מוכח מהש"ך דדרים קרח דחת כספך ולח כשף לחרים דחפי' קביל עליה לח' מותר מהתו' ושכ"כ הרב זרע לברהם יו"ד סי' ב' דגס הרחשו' ס"ל דרבית ע"י שליח מדרבנן הוא דחסור והו"ל לאב"ר וסיים שלה הבחה"מ ז"ל שם דכ"ג ע"ב וז"ל והשתח דחתינן להכי דוכי לן רחמנח להך דרשח דה"ב דלח חשיב מלוה ברבית חלח כשמלוה מנכסי עלמו ודכוותה נמי לח חשיב לוה חלח כשלוה לעורך עלמו ותשכחן נמי לרבוותח בתרתי בפ' לחתמר מס' דגפשייהו דס"ל הכי דבהני תרי גווני מדחורייתה מברח שרי ולח חסיר חלח מדרבנן משוש דמיחזי ברבית והו"ל לאב"ר ולעומת זה לית קמן דטת מהר"ם מנרבונת וסיי' לחבוהה דר"ק ותקיפי כמ"ש שכן פי' בו רבים ונהגו בו היתר וכל הח' והזק' שהיו לפנינו וכן בכל סביבותינו וכן דטת מהרמב"ב בתרוכות סי' של"ח דכל שהינו לוה לעורך עלמו חלח לעורך המשלח חלח שהשליח ק"ם ח"ח לאו לוה מיקרי ומותר חפי' מדרבנן ולגד זה הוא דטת המ"כ ח"כ חיפח עכ"ל דהך דרשח דה"כ ג"ל דע"כ לח פליגי רבוותח בהך דינח חלח לי חסיר מדרבנן הו"ל ברס מדאו' מברח שרי לכ"ע עכ"ל הגל"ע וכבן כיון דהחיסור הוא מדרבנן למ"ד ואיכח רובח קמן דס"ל דשרי לגמרי גם מדרבנן הו"ל ס' חיסור דרבנן וחזלינן בספקו להקל ככל ס' חיסור דרבנן דבעלמח ובפרט היכח דהשליח הוא מוחזק דמל"ל קי"ל כהמתירים גם מדרבנן והגס דמרן ז"ל בשה"ע יו"ד סי' קס"ט פסק לחסור כהרח"ש והטור ז"ל היכח דליכח משכון והיכח דהגוי סומך על השליח ומקבל עליו השליח חחריות לגוי וחנן בתריה דמרן גרירי מ"מ כיון דגס מרן ז"ל ס"ל דחיסור השליח והערב חינס חלח מדרבנן כמ"ש הרב פרמ"ח ז"ל שם בדין הערב והרב בהה"מ ז"ל שם דכ"ג ע"ג בדין רבית ע"י שליח ומנהג קדוש ממרן ז"ל דנהגו היתר רבים וזקנים וחכמים רבית ע"י שליח כמ"ש מהר"מ מנרבונת ושי' ז"ל ח"כ כיון דקדם מרן נהגו בו היתר ככר גילה דעתו מרן ז"ל בהקדמתו דהיכח דנהוג נהוג ואינו חולק על המנהג גגס דמדינח לסיר מדרבנן לדידיה נמי וכמו שכתבתי בענותי בס"ח בפרט זה ולכמ"ל בזה כעת:

והנה נ"ד אינו המלוה הח' שהוא הסותר חלח שליח לו ערב ומה שטמן שמטון שלח הרשהו להיות ערב אין בטעותו ממש בלל כיון דכתב לו בקמבייחליה שלוה למחמרו כך כו"ך ח"כ כדיבור זה שכתב למחמר פ' הורה בעלמו שזה הסותר רוצה למוכרה לזולת בפחות כדי לגבות מעותיו ומוכרת הסותר הזה לכתוב תוך הכ"מ ג' ירו בחבריותו שאם לא יפרטע שמטון בזמנו מוכרח גגוי לחזור על רחובן בכח הג' ירו שכתב לו תוך הקמבייחליה וכדי שלח ירד כבודו בטעיית הפורטיסמו עליו הוכרח ג"כ לחייב עלמו בחתי' שהוא חייב לפרוע הרבית ג"כ דמשם ואילך והו"ל לרחובן הסותר תינו חלח לו שליח לו ערב דחלת"ה למה לו לשמטון לכתוב תוך הקמ' שהיח למחמר פ' הי"ל לכותבה לשם רחובן הסותר דוקח ולח למחמרו דבהכי הו"ל לוה ממנו לבדו ולח היה יכול רחובן למוכרה לחחרים כלל חל"ו משום דידע שמטון שרחובן מוכרח למוכרה משו"ה כתב למחמרו ובלתי ג' ירו בחח' לח יקנו ממנו כלל וח"כ פשום מחד דשמטון עשתו לרחובן שליח ללוות בעדו ג"כ מהזולת בחח' על השליח וכפי החמור לדטת המ"כ והרחשונים הנז' מותר לגמרי לקבל רחובן הרבית משמטון וליתנם לגוי דלח חשיב רחובן מלוה ללוה כיון שלח לוה מגוי לעורך עלמו ומכסי עלמו כלל חלח לעורך שמטון הלוה הח' וגס הגוי עלמו יודע ומכיר ללוה

הת' כיון שכתוב הקמ' שביד עליו וכבל מה שהעלה הרב בתה"מ ז"ל שם ושכן הוא דעת מרן כמ"ש הרפ"מ בח"מ סי' כ"ב כנז"ל ת"כ תורה יולחה בהימומת דמייב בדין שמעון לפרוע הרבית לגוי תפי' ע"י רחובן הסותר ותין לכאן ליסור לתת דרבית כלל וכבל התמור ומדובר:

וגם תם נדון לרחובן דכ"ד דלת נרע מערב דעלמת כיון שמעון הקונה הרשהו להיות ערב בעדו כמ"ש הקמ' לתורדין של רחובן זה מורה שכתב לו כן לדעתת למכור הכמ' בפחות ולת יוכל למוכרה רחובן כי תם ע"י שיכתוב ויחתום בנירו לקונה לותה בתח' בל הקמ' עליו ותם לת יפרענה הרחשון שהוא שמעון מוכרת רחובן לכתוב על עלמו תח' הקרן והרבית כדי שלת יתבזה בעשיית פורטיסטו עליו ח"ב הו"ל בכל ערב בעד חביהו לגוי ותהלן לפלו' דמהרי"ק עם הטור ז"ל ביו"ד רס"י ק"ע בהיכת דלת בבל עליה הגוי שלת יתבע הערב בתחי' ועבר ונעשה היסראל ערב ופרע לגוי בשביהו לריך הלוה שישלם לו בל ההפסד שהפסיד מחמתו דדוקת לכתחי' הוא דתסור תבל בדיעבד ישלם לו בל ההפסד זוהי סברת מהרי"ק ז"ל וברינו הטור ז"ל פלינ עליה שם וכתב ע"ז דהינו נרלה דכיון שים בו לד לתסור למה נחייבנו לפרוע בתיסור לומר לו תן רבית עב"ל ומרן ז"ל בשמ"ע השמיט התי פלו"ד בלזו תך מור"ם ז"ל בד"מ ובהגהה שם פסק בהטור ז"ל והרב"ח ז"ל שם פסק במהרי"ק והרב בתה"מ שם דב"נ ע"ג השבים עם הרב"ח ז"ל דלת בהרפ"מ ז"ל משום דהן בדין ערב דתין תיסורו בלת מדרבנן וב"ן דעת מרן בסי' ק"ע במ"ם הרב פרמ"ח בסי' ב"ת והן בדין דהת ג"ב מדרבנן ושב"ב הב"י דדין השלית הנו למדים מדין ערב וערב נופיה הוא מדרבנן ודיו לבת מן הדין וכו' יעש"ב וביון דהו"ל בתיסור דרבנן ורחובן דב"ד הוא המוחזק ומל"ל ק"ל במהרי"ק ודעי' במ"ם הבנה"ג שם ולב"ע לת מפקינן מניה דלת נרע מתב"ר הנס דמור"ם פ' בהטור ז"ל ב"ם לד' מהרי"ק ז"ל וכמובן ונם מטעם שבתב עוד הרב בתה"מ ז"ל- שם בתר הבי דמדקדוק דברי הטור משמע דס"ל דמדינת חייב לשלם גם הרבית דהו"ל בסידת דתתי מתמתיה בדס"ל למהרי"ק תלת דתין הדיין יבול לתייבו בדין לפרוע בתיסור רבית מטעם שתינו יבול הדיין לומר לו תן רבית משום דתתו לזלזולי בתיסור רבית ע"י הורתת הדיין דלת מש"ל לתינב דמשום פסידת הוא דתתו לתיובים דלתו ב"ע דינת נמירי ומכח זה זיכה הרב הנז' ז"ל בב"ד להפ'תטור תפי' לתפוקי ממונת מהסוחרים שהם חייבים מלד עלמן לשלם לו בל הכום הרבית תשר פרע שבן שוה"ד מחייבת תפי' לד' רבינו הטור ז"ל תתד"ק עם"ב ולפי"ז ב"ם בב"ד דרחובן הוא מוחזק ויבו"ל הדיין לעמוד בתפיסתו שתפס משמעון ותין לורך לדיין לומר לשמעון הלוה תן רבית כיון דבבר שבגדו הוא תפוס ועומד ובבה"ג ודתי דשרי גם להטור ז"ל דהרי בגדון הרב הנז' פסק וחייב ותמר להסוחרים שיפרעו הרבית להפ'תטור דהוא מתם בתלו תמר להם תנו לו רבית ועב"ז התיר הרב ז"ל בנז' ב"ם בב"ד דעדיף טפי בנז"ל:

ואחד תבס רב ומ"ן נבר בעז יל"ו הביא רתיה לב"ד להתיר ללוה לפרוע הרבית לערב שלו ממ"ש הבנה"ג ביו"ד סי' ק"ע הגסט"ו לות ח' וז"ל והיה תם לוה לזמן פ' ונתערב לו תבירו ובתותו הזמן לת פרע לו היסראל והולרך הערב לקוב זמן תחר ברירת שמתירים להיות ערב שישלם הלוה בל מה שקבב עמו לזמן ב' עב"ל והוא בב"ד ממש והיה רתיה נבונה לעב"ד לב"ד ויפה כיון הרב מ"ן נר"ו הב"ל תך ק"ל דהת בל שלת בבל עליו הגוי שלת להבוע לערב תחי' לתסור להיות ערב ותי מירי דעבר והיה ערב בלת תתן לפלו"ד דמהרי"ק עם הטור ז"ל ותי מסוס דבבר נתערב פ"ת בהיתר שלת היתה ברבית משו"ה הותר לו להיות ערב ברבית פ"ב מבל"ן הת וכפס ב"י לבתורה:

אמנם בבר בתבו הרת"ם והטור ז"ל ופסקיה מוה"ר ז"ל בהנהה שם דהתידנת שרי להיות ערב לגוי בעד יסראל תבירו תף שלת בבל עליו הגוי שלת לתבוע לערב תחי' דהתידנת לפי' בשתם הו"ל בבביל עליה שגוי הבי דתינהו נמי דייבי הבי בדינו ות"ב ליתת תו שום לישוף מלהיות ערב וכל דליבת שום לד לישור חייב הלוה לפרוע לערב בל ההפסדו גם הרבית לפי' לד' הטור ז"ל וכמ"ש הבנה"ג שם בריש חות ח' הגז' ורות ה' דיבר בו שבי"ב מהר"ם ז"ל בתשו' הביהה המרדבי ז"ל בפ' הגוזל דמחמת שהעמידו לגלו ערב בתה לו הלרה הזתת וכו' יע"ש ומינה יליף המבי"ט ז"ל בח"ג סי' בב"ו דבל שהגיע וזב לשלם מחמת המשלת הרי המשלת חייב מן הדין לשלם דמי הגזל וההשהד יע"ש ודברי מהר"ם הגז' הם הלבה פסוקה ומוסבמת במ"ם הרת"ם והטור בח"מ סי' בלט ס"ז ופסקה מרן שם וחין חולק ע"ז בלל במ"ם ערב בתה"מ ז"ל שם וביון דתביקנת דחין שום לד לישור בב"ד הת ודתי לב"ע חייב הלוה לשלם בל ההפסד ובבל התמור ומדובר:

גם מטעם המנהג הקדמון שנהגו מזמן מהר"ם מנרבונה ז"ל וכל קדושים עמו בנז"ל להתיר ללוות ברבית מן הגוי ע"י שליח בבר התריך הרחיב בזה הרב בתה"מ דל שם שום"י ל"ח דחישר וקיים המנהג הגז' מחמת התפשטותו ביעו"ש ונם אני עני התרבתי בזה בסה"ק פני" ת"ח שם' ז' בהיתר הקתמיום עם"ב ושוב יתת לתוך ורתיתי לי ז"ל בתשו' יו"ד הלבות רבית סי' ה' שהתריך הרחיב בזה ת"ב אין לורך להתריך בזה בעת דמשם בתר"ה היסר ברור לב"ד וחייב ללוה לשלם בבל קרן ורבית ליד הגוי תפי' שיהיה הפרעון ע"י שליח יסראל ותחרי בותבי ב"ז מיני רתו תשובת הרב בפי תהרן ז"ל ח"ב סי' ה' שנשתל בדין שותף שלוה ברבית מגוי ושם בדב"ח ע"ח תייתי נן שתי פלו"ד דחיפלינו בדין יסראל שלוה רבית ע"י שליח לי תסור מדתורייתת תו תב"ר הוי ומדרבנן שסורם דב"ז נתבאר בד' מהרת"ם סי' קע"ז והוא"ה ז"ל והגמ"י וכו' ורת' לנדולי הדור שתמרו דחינו תלת תב"ר דרבנן ובדב"ט ע"ח בתב דיש הרבה מן הרתשונים חולקים ע"ז ה"ה מהר"ם סגרבוני הוב"ד בבעה"ת שמ"ו ח"ד וכו' ועש שהפרמ"ת בתב דשברת יחידתה היא מ"מ הרב"ם דתה דברי בטו"ע וב"ב המבת"ל יו"ד סי' י"ו וכו' בתופן דחמשה מהרתשו' בתן בתלתו מסבימים לד' המ"ך שהביא הב"י וכו' ועבפד"ק יעש"ב ושם זבר שר תשובת הרפ"מ ז"ל בח"ב סי' ב"ב שבתב דדשם מרן ז"ל בד' המ"ב דבל שלת לוה לטורך עלמו לתו לוה מיקרי ולד' הרת"ם והטור תב"ר הוי במ"ש בשמו הרב בתה"מ ז"ל דב"ב ע"ב ותין ס' פ"ם ח"ב מלוי תגלי למען דעת במתי תוקים מ"ם מרן ז"ל סי' בס"ט בי"ז ותפ"ל דהפ"מ ס"ל בדעת מרן לתסור ברס תינו תלת מדרבנן בדס"ל להרת"ם והטור ופליג מרן ע"ד המ"ב ולדידן לת ב"מ מידי הגס דנימת דמרן תוסר מ"מ בבר בתבתי בענינו לטיל ובסה"ק פני" ח"ת דל"ב ע"ג דבבר נהגו להתיר רבית ע"י שליח מזמן מהר"ם מנרבונת וכל קדושים עמו וכמ"ש הרב מ"מ יו"ד סי' י"ז דמתותו זמן נהגו בפשוט התר רבית ע"י שליח יסראל מהגוי ונתפשט הסיתר ובקבלת תת' שיקבל עליו השליח היסראל ובלי הזבירת שם הלוה בלל במ"ם הגתו' הגז' ותין זה מנהג חדש מדלת העש תלת מזמן קדמון קודש מרן בזמן רב וביון שבן הגס דקבלתו תת"ב דעת מרן ז"ל בע"ז במקום מנהג קדוש לת קבלתו במ"ם השו"ע ז"ל בח"ת סי' תל"ה ס"ט ובבללינו למרן ספ"ד עם"ב ת"ב הגס דמרן ז"ל פסק לתסור בהרת"ם והסור ז"ל תין לן בה ביון דנהגו היתר מקודש קבלתו דעת מרן ז"ל ותו ביון דגס מרן ס"ל דתיסור זה תינו תלת מדרבנן וביון

דרחובן הוא תפוס ומוחזק הא ק"ל דאכ"ר לימה יוליה בדיינים ומדין שליח נלמד לדין ערב דסקולים הם ויבואו כ' כמ"ש בבאה"מ ז"ל וכנז"ל ולהיותי לך עסוק בתורתי ליבור ויחיד לא יכולתי להאריך עוד יותר מזה והגלע"ד כתבתי ולו"י י"מ וימ"ן כיר"ח פי המדבר לנא זעירא דמן מבריית:

הנעיר **יצחק משה אבואלפיא** ס"ט

ואת תשובת הרב המובהק המאיר כברק דאב"ד מקורש בעובי"י צובה יע"א נרו יאיר לע"ל כיר"א. וז"ל הטהור:

ראש המשלה רבה דעמיה ונהורא שרא עמיה. טה טובו ומה. ראש וקצין דן ידין דינא שלמא. ראש הלבנון לדידיה אוהר רחמנא כמו השחר עלה אור יבבא. הרב הגדול **פחד יצחק** נר"ו ירום ונשא ונבה מאד ותבון מלכותו לעד לעולם ברמ"ה כיד"א:

ראש לאמיר לימור דלמרי לנא יהא שלמא רבה וקרוה לפניו לחברך ליפום חיי כולהו שני כשני חליהו חי ומלא ברכה ה' לאמור רבנן בטעמא. זאת לומרת מ"ק לילך זה כחיה"ק הניעני כפול ב' פס"ד והיו לי למשיב פס תנחן לי נפשי בשאלתי כי כיוונתי לדעת קדושים לפו"ד בשנין פס"ד הרבית ליברת מ"ם רו"מ כת"ר בשנין שמלוה הא' שהוא הסוחר דלינו חלת שליח לו ערב וכו' ת"כ פשוט מאד דשמעון עשאו לרחובן שליח ללוות בשדו וכו' וכפי האמור לד' המ"ך והרשאונים הנז' מוחר לנמרי וכו' לאת לנית דמקולר דשתי לבי מנמנם בזה דלימת הוי רחובן שליח שמעון ללוות בשדו ונכנים לת עלמנו בשלש המ"ח בס' המ"ך שהבית מרן ב"י לשבר לכלורה היא הפך פסק מרן בשה"ט סי' קס"ט לאסור לימר בלוה ע"י שליח כיון שמתחילה רחובן מכר סחורתו לשמעון בשטר הקמבייאל ומכר שטרו לגוי מהיכא תיתי דליהוי רחובן שליח שמעון ללוות בשדו ואפי' לת"ל למפרע דלת פרע שמעון בזמנו נמלת שהמכר בטל והו"ל רחובן לוה מן הגוי מ"מ לת מיקרי שליח שמעון מלחר שכבר הלוה לו סחורתו והו"ל לוה שלו כיוד מזר להיות רחובן שלוחו ללוות בשדו מן הגוי חלת ודלי גד"ד רחובן הסוחר לינו חלת כדין ערב ממש וכמ"ש רו"מ כסו"ד:

עו"כ מעכ"ת משם לחד חכם שהבית רליה להתיר בנ"ד ממ"ש מרן החבי"ב בבנה"ג יו"ד סי' קס"ט לות ח' וסיים עלה והית רליה נכונה וכו' וקבימיה למר דברי הכנה"ג דהא כל שלת קבל עליו הגוי וכו' לכ"ע לסור וכו' לעגד"ן דלק"מ דכוונתו במ"ש שמתירים להיות ערב היינו בשנין שקבל עליו לתבוע הלוה תחילה ולת לערב ושפתיו ברור מללו כנד"ד ממש וחל"מ:

עו"כ מעכ"ת בפסקא דדינת וז"ל ותו דכיון דגם מרן בש"ע ס"ל וכו' דאכ"ר הוי ת"כ כיון דרחובן הוא מוחזק ותפוס הא ק"ל דחינה יוליה בדיינים וכו' לת הבנתי כוונתו דכי"ד כשאכל המלוה מדעת הלוה האכ"ר ולת אם תפס ממ"ת כמ"ש בש"ע סי' קס"ת. לאמנם נאמר כיון שהוא ס' פלו"ד המוחזק יכו"ל ק"ל לת זה כתבתי בעניותי לפי מיעוט שכלי ירלה וירלה לפני מי שגדול נאון עוזינו יאריך ימים ושנות חיים כיר"ת גם פס"ד הכ' בשנין פלה נכריח מאפס הפנאי לת למדתי בו בחרוכה לי זכורני כי בימי קדם בימי מהר"ת סתיהון ומהר"ת שמאט ז"ל המחבר ס' קרבן אשר היינו פלונתייהו ונהגו להיתרת וכעת הסכימו הב"ד יע"ו כוותיה דמר יע"ו כ"ד לאנכי לים לעיר זעירא דתלמידיית המלפה לברכתו והות זעירי:

הנעיר **משה** ח"ר **יצחק הררי** ס"ט

וזאת תשובתי על דברי הר' משה איש השלי' הנז' יצ"ו

לאפם הפנאי לין לרוך לליו ולקלר. לאני לריך הנה מ"ם מר יע"ו דמהיכא היתי דליהוי רחובן שליח של שמעון וכו' כבר ביארתי הטעם בפס"ד הכ"ל דכיון דשמעון כתב הקמבייאל למחמרו של רחובן ר"ל לתורדין שלו מפס ריליה שעשאו שליח ללוות בשדו ברבית מהגוייס דאלה"ה הי"ל לכתוב סתם דלוה מרחובן לבדו ולת הי"ל לתורדין שלו וזה פשוט:

ומ"ש ההכנה"ג בסי' ק"ע מייבי בקבל עליו הגוי לתבוע ללוה תחי' בלע"ד שזה דוחק עשום והגלע"ד לומר דט"ס נפל בדברי הכנה"ג ובמקום תיבת שמתירים ל"ל שמותר והית סברת עלמו ומה שכתבתי לני עליו דמכ"ל הת לק"מ כיון דהוא סברת דילית ולית ידע טפי מינן:

ומ"ש עוד רו"מ דמרן ז"ל בסי' קס"ת פסק דלת לאמרו בכ"ר היכא יוליה בדיינים חלת דוקת כשאכל המלוה מדעת הלוה וכו' ותרין יתיב דכיון דהוא שפש"ר המוחזק יכו"ל ק"ל ולת היכת דתפס ממ"ת וכו' ע"כ לטעד"ן דלת בת מרן למעוטי חלת היכת שקודם שאכל טען עליו שלת יאכל והוא הולית ממנו ע"כ בדיני העכו"ם או בדיין ישרחל שטעה והכריחו לשלם דבכה"ג יוליה בדיינים כדסיים עלה מרן ז"ל הכי התם להדית לאמנם היכת דלת הוי הכי וכבר הוא תפס משל לוה ממ"ת גם מרן יודה דהיכא יוליה בדיינים:

ועוד כיון דבכ"ד הרשאו הלוה למלוה ללוות בשדו מנוי ברבית בס"ם הקמבייאל' לאורדין פ' הו"ל כאילו הוא התפיסו מדעתו דלת תיסק לדעתין שהרשאו ללוות ברבית לדעתת שרחובן יפרע הרבית והוא ליכול וליחדי הא ודאי ליתא ומה שתירן מר יע"ו דכיון דפלו"ד הוי המוחזק יכו"ל ק"ל תמהני דבהאי דינא דכתביה מרן שם ס"ד לית ביה פלונתא כלל ואפי' לת"ל דאית ביה פלונתא היכי מל"ל ק"ל נגד מרן ז"ל ופשוט ע"כ משלי ות"ם לת"ס

פי המדבר **שיח יצחק** ס"ט

סימן ה'.

מ"ש אני עני על הפס"ד ששבר בידי מע' הרב הגדול כש"ת כפהר"ר **שלמה אליעזר אלפנדרי** הסכונה **מירקאדו** הי"ו לחוות דעי גם אני ולעשות ד"ץ חפצתי וזה החלי בעו"ה צורי וגואלי:

הנה חזיתיה למני"ר יע"ו דעמד ע"ד מהרשד"ם ז"ל בשאו' ח"מ סי' של"ט דפסי"ל למר דלת ילפינן ממונא מאיסורא דלת כמ"ש מהרי"ק ז"ל בר פלונתיה בחומו נדון ותמה עליו מני"ר יע"ו דהא דלת ילפינן ממונא מאיסורא לינו אלא היכא דאי ילפינן ממונא מאיסורא הייבו מוליאין ממון מחזקת מאריה לא כן היכא דהוא לתוקמי ממונא בחזקת מאריה לכ"ע ילפינן מאיסורא ונסתייע מר יע"ו מדברי התוס' והרא"ש והרשאונים ז"ל שהוכ"ד בש"ס להר"ב ז"ל לכתובות ולקמת ומליעת ככל הכ' בד"ק ולעגד"ן דהא דקי"ל חזקת ממון אלימת טובא וגדול כח המוחזק לאו משום דילפינן לה מאיסורא אלא הש' משום דסמכינן מיטוטא לחזקה והו"ל פלנא ופלנא ולכך אין הולכין בממון אחר הרוב כמ"ש התוס' ז"ל בקמת דז"ך ע"ב בד"ה קמל"ן וכו' ת"ל משום דקי"ל הפקר כ"ד הפקר כמ"ש רש"י בפ' השולח דל"ד ע"ב בד"ה התם ממונא וכו' יע"ש:

ותו דלחוקומי ממונא בחזקתיה לפי' בב' פוס' דמסייעי למוחזק

למוחזק מוק' לממונא גביה ולא מפקינן מניה
אי הוה ילפינן לה מחיסו' הוה לן למימל בת"ר
כדק"ל בחיסורא:

ומ"ש כת"ר יל"ו דכל שהוא לחוקומי ממונא ילפינן
מחיסורא כמכ"ם ושכ"כ הר"ן וכו' ע"כ ליתא
דלא כתב הר"ן ז"ל דילפינן מחיסורא למימל בת"ר רק
מר הוא דאמר דכיון דרובא גוים גינהו לא מיחייב בהשבת
אבידה דחזלינן בת"ר כשאר חיסורין וה"ל דדמי הך מילתא לשאר
חיסורין דכיון דאי אמרי' דמייב להשיב אבידה אי לא השיב קא
עביד חיסורא דעבר אמימרא דרחמנא והוי כשאר חיסורי
דקא עבר עלייהו ולהכי אי רובא גוים גינהו לא מיחייב
בהשבת אבידה דחזלינן בת"ר כשאר חיסורין וזה ברור:

ותו דכיון דקא ילפינן ממונא מחיסורא כמכ"ם כדס"ל
למני"ר יל"ו הרי כתבו התוס' ז"ל בקידושין דכ"ח
ע"ב בד"ה נאמרה וכו' דהיכא דאיכא ק"ו ילפינן ממונא
מחיסורא וכמ"ש הרב עלמות יוסף שם וכ"כ הרב יבין
שמועה בדקכ"ג ע"ח יע"ש והרב עטרה שלום ד"ם ע"ח
כ"ט לשבח בהא מסוס דהא דלא ילפינן ממונא מחיסורא
הט' משום דהתיסור חמיר מממון דכמה קולי איכא
בממונא ולזה אמן לא ילפינן ממונא מחיסורא לחמנא
היכא דאיכא ק"ו הא קי"ל דאדם דן ק"ו מעצמו והוא הל'
למשה מסיני דעבדינן ק"ו דהא אמן לא ילפינן מדשתינו
אלא הוא מן התורה מכ"ל והוא טעם נכון והרב משק
בידי לוה רפ"ה סייעו מדברי רש"י דברכות שכ"כ להדיא
דממונא קיל מחיסורא והשיגו ממ"ם התוס' במליעא ד"ך
דשפי אמו מחמירים בממון יע"ש:

ואגב חורחין רהיתי מ"ש הרב מר בריה ז"ל ע"ד הרב
ע"ש הנז' ולקמ' דפשוט מאד דתיבת אין הכאה
בדברי הע"ם ט"ס הגיכר היא וכל"ל אדם דן ק"ו מעצמו
וברור. ולא חזינא בדברי התוס' והרא"ם שכפ' אלו נערות
דט"ל ושכספ"ק דכתובות גבי מלא תיגוק וכו' ובדברי
פרשונים שהוב"ד בש"מ דהרב"ח ז"ל שם ובדברי הרב
ס"מ ז"ל שכתו' ד' בקל"ב דאייתינהו כת"ר לראייה לדבריו
לא חזינא אלא עניא שום דבר שת"ר למ"ם מהרשד"ם ז"ל
דלא ילפינן ממונא מחיסורא ותלילה לומר על מהרשד"ם
ז"ל דלא ראה מ"ם התוס' והרא"ם ז"ל כיון דכל רז לא
אניס ליה ומה גם דכל חילוי דמהרשד"ם ז"ל דס"ל דממונא
מחיסורא לא ילפינן הוא ממ"ם התוס' ז"ל בקידושין
כמבואר בד"ק כיעו"ש:

ועוד דאפי' למטוניה דמני"ר יל"ו דהיכא דהוא לחוקומי
ממונא ילפינן מחיסורא ומשום דכספק כל דהוא
מוק' ממונא ולא מפקינן מיד המוחזק כמו שכ"כ כת"ר
נר"ו להדיא מ"מ התינח אי היכא ספק לפילו כל דהוא
לזי מוק' ממונא בחזקת מארי דאמרינן המע"ה אמנם
אי ליכא בחיזה נדון שום ס' נדין כלל וכנוונא דנדון
מהרשד"ם דכתי' שלט"ו הנז' נופיא דהן קדם הוכית במישור
וכירר הדין דחייבים אנשי פטרק לפרוע עם אנשי העיר
המתנוררים בה במסים המוטלות עליהם ואין חולק ט"ז
כלל עד שכתב שם שזה ברור כשמש ת"כ כדין הוא דלמ
שדעתם לחזור לעירם חייבים הם לסייע לאנשי העיר
ולא ילפינן מהיא דנותנים עליו תומרי מקום שילא משם
היכא דדעתו לחזור דממונא מחיסורא לא ילפינן כיון
דאין שום ספק בדין ההוא לפומרם ולאחוקומי ממונא
בחזקתייהו ובודאי דבכה"ג מפקינן מנייהו וזה פשוט לעכ"ד:

ומה שהק' מהרח"ם ז"ל דברי מהרשד"ם ז"ל להדדי
ממ"ם בסי' רכ"ז לדסי' שלט"ו והולרכו מהרח"ם
ומני"ר יל"ו לידחק ולחלק בין הנדונות בכתוב בד"ק יל"ו
לדידי אין לזוק לידחק כדבריהם כלל דל"ל דשאני התיא
דסי' רכ"ז דקא ילף ממונא מחיסו' היכא דדעתו לחזור
דהכי' משום דחיכו אלא גילוי מילתא ולאו ילפותא גמורה
דכל דהוי גילוי מילתא ילפינן ממונא מחיסורא כמ"ש
הגאון הרב נבי ז"ל בסי' קט"ז הבי"ד הרב י"מ ז"ל אות
מ"ב דהיכא דאיכו אלא גילוי מילתא בעלמא ילפינן ממונא
מחיסורא ובנדון מהרשד"ם דבסי' רכ"ז בלאו"ה ס"ל
למהרשד"ם שם דבין דרחוכן יצא לדעת מעירו ליבד זכות
חזקתו מכח תקנות והסכמות החזקות והיינו ודאי אלא
תקינו רבנן הכי אלא היכא דעקר דירתו ואין דעתו
לחזור כלל בכה"ג הוה דחיבד חזקתו לא כן אם דעתו לחזור
וע"ז כתב דים רהיה לזה מהיא דנותנים עליו ח"מ שילא
משם אם דעתו לחזור דאין זה אלא גילוי מילתא בעלמא
דהכי שפיר ילפינן ממונא מחיסורא וכמדובר:

ומ"ש מהרשד"ם שם בסוד"ק וז"ל אבל אם יתברר
הדבר שהיה דעתו לחזור אז חיבד זכות החזקה
עכ"ל הא ודאי דס"ם הגיכר נפל בד"ק וחסר תיבת לא
וכל"ל אז לא חיבד וכו' אי [illegible] אם יתברר שלא היה
דעתו לחזור אז חיבד וכו' כמובן:

והרב שכתב שם מי ז"ל בקונטי יעקב לחק שכסו"ם ס'
הנז' סי' ל"ו חכיר להלכה דממונא מחיסורא
ילפינן עש"ב והכאתי ד"ק אלי עני בסה"ק פני יאחק ח"א
דקנ"ב ע"ג יע"ם ורחיתי בד"ק דכל חיליה דמר הינו אלא
מסוגיין דקמא דל"ז מדיליף תלמודא התם גניחה מוסתות
מוכח דס"ל לם"ם בפשיטות דילפינן ממונא מחיסורא
ומכח זה דחה לדברי הרב י"מ ולדברי הרב נבי ז"ל שכסי'
ח"ך יעש"ב:

והנה מלבד דאשתמיט מניה תשו' מהרשד"ם ז"ל דכסי'
של"ט הנז' דקרי בחיל דממונא מחיסורא לא
ילפינן עוד זאת תמה עליו הרב משק כיתי סוף אות רפ"ד
הנז' דכל הראשונים והאח' ז"ל נקטי בפשיטות ליפכא וכו'
יע"ם ומה שנהעלם מאד הרב יעקב לחק שם בראייתו
ממאי דקא יליף הש"ם גניחות מוסתות לעבד"ן דבנקל
ים לדחות דשאני התם דהגניחות והוסתות תרוייהו מעם
אחד להם כמ"ם הרא"ם ז"ל בפסקיו והבי"ד הוא עלמו
לעיל ועי"ל דשאני התם דהינו אלא גילוי מילתא בעלמא
כנז"ל גם אשתמיט מניה דמר תשו' הרב נבי ז"ל דכסי'
קט"ז הנ"ל:

ומה שנסתייע עוד ממ"ם הרב פני יהושע בשיטתו
לכתובות ולקידושין דבעלמא ילפינן ממונא מחיסורא
לא סיימו קמיה סיוס דבריו ז"ל שכתב דזהו דוקא מדאוריי'
דילפינן ממונא מחיסורא יע"ם והיינו משום דס"ל למר
דהא דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב היינו אלא מדרבנן
דמדאורייתא אזלינן בת"ר כדין החיסורין ולהכי ס"ל
דמדאורייתא ילפינן ממונא מחיסורא כדדייק הרב ז"ל הכי
בלישניה כיעו"ש והרב קמ"ר ז"ל ח"ב סי' י"ב נסתפק בזה
אי הא דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב הוא מדאורייתא
או מדרבנן ותחילה הוכיח מד' התוס' דמליעא דהיינו אלא
מדרבנן ומשום לתא דנזל המהירו בשו"ת ושוב הוכיח
מהתוס' דבב"ק דס"ל דהוי מדאורייתא יע"ש ומ"כ י"ל
דה' פני' ז"ל לאיל בשיטת התוס' דמליעא דהוי מדרבנן וכ"כ
הרב נאמן שמואל בסי' ק"ח דזכייה קי"ל במיטוט נגד
רוב היינו אלא מדרבנן יע"ם אמנם הגאון החק"ל ביו"ד
ח"ב סי' מ"ו חלק עליו והבריח דהוא מדאורייתא יע"ש.
וע"ע להרב ירים משה בכללי הקי"ל אות כ"ד ואות קכ"ח
מ"ם בזה ואכמ"ל בזה בעת. ועפי"ד התוס' דמליעא דס"ל
דהא דאין הולכין אחר הרוב בממון היינו אלא מדרבנן
כנז' סרה מהר תמיהת הרב שעה"מ ז"ל בהל' טומאת מת
פ"ט ה"ב מדקי"ל גבי פדיון דתייב לפדות הבן מבן חדש
תפדה ולא חיישי' שמא טריפה הוא משום דאזלינן בת"ר
והק' הרב ז"ל שם דהן עוד היום ק' דהא קי"ל אין
הולכין בממון אחר הרוב ופדיון הבן ממונא הוא והל"ש

יע"ס דלפי"ד התוס' דמציעת לישנו תלת מדרבנן דלין הולכין בממון אחר הרוב אבל מדאורייתא גם בממון הולכין בת"ר לפי"ז לקמ' וכמוכן וע"ש בס' חוקי חיים דקכ"ז ע"ב מסה"ק ע"ד הסעה"מ ז"ל הגז' וע"ש בס' יהודה יעלה בדקכ"ג ע"ג לות כ"ט שכתב עליו שכל דבריו חיים תלת דברי תימה וכו' יע"ש וע"ש בס' נח"ל ח"ח דף ע"ג מ"ש בזה יע"ש ותכמ"ל בזה כעת:

ומשה"ק עוד הרב יעקב לחק שם על הרב י"מ ז"ל דלילף מהירוש' שהביא הה"מ דממונא מהימיה לא ילפינן דאין רואה מ"ש הגמי"י שם דפסק כפך הירוש' ופסקה מור"ם ז"ל בסי' רכ"ב יע"ש תלת דאמרי דגם הוא לא רואה מ"ש הרב פ"מ בפ' כילד הל' י"ח בפי' הירוש' הגז' שתמה על הגמי"י והרמ"ה ז"ל בזה דהא בירוש' הוא מבואר דאינו נאמן יע"ש וע"ש בס' נחלת צבי סי' רכ"ב מ"ש בזה ולא רואה גם הוא מ"ש הרב קה"ע שם:

ומ"ש עוד הרב יעל"ח שם דאיכא ט"ס הגיכר בדברי הגמי"י במ"ש דהירוש' אינו מסיק דליתא דאדרבה מסיק ומסיק דבקידושין נאמן ובמכירה לא וע"ש הוא מ"ש ים לתמוה דאי ס"ל להגמי"י דהירוש' מסיק דבמכירה אינו נאמן היכי פסק בתר הכי דנאמן גם במכירה הפך הירוש' כיון דבש"ס דילן לא מצינו דפליג על הירוש' בדין זה ודבריו צל"ע כעת. והנה אמת דבסה"ק פני' ח"ח דקכ"ב ע"ג הגז' נעה דעתו העגייה בתר דברי הרב יעקב לחק הגז' כיעו"ש ותולם הסתת הכת הדרי כי דהאמת יורה דרכו דאין דבריו מוכרחים ומדי פלו' לא נפקא וכמבואר. ומה גם דהרשב"ת ז"ל בתשו' סי' תתקס"ה ובב"ד מרן ב"י סי' ז"ל הוה ס"ל להלכה דממונא מציסורא ילפינן וכמ"ש הה"מ ז"ל בפ"ז מהל' שכירות דילף שכירות בית מדין נדרים ושוב ביטל דעתו נגד דעת הרשבו"ים משום דהוי לפוקי ממונא והרמב"ם ומרן ז"ל בסי' ש"כ פסקו דלא כהרשב"ת גם בנדרים וע"ע להרב דרישה שם סי' ש"כ סי"ד ובכנה"ג שם הגב"י מ"ש בזה ותכמ"ל בזה כעת: (עכ"ן ותע"ד).

סימן ו'.

זאת ממני להשיב בי חוה ימים במספר ירחים הגימני פס"ד שו"ת תרוכה מהר"ם מדה ממע' רב רחומאי הרב המופלא כמהר"ר בכור לחרן תלמיך י"ו חד מחו"ר עיה"ק טבריי' ת"ו ובדון השאלה הוא בראובן שאלה לשמעון לעיר אחרת שיכור לו הקרקע שלו שים לו שם ומלא שמעון השליח הגז' שם ללוי הדר שם שרולה לקנות ממנו אותו קרקע ופסקו ביניהם דמי הקרקע בסך כו"ך ושוב שמע יהודה הדר שם הענין הגז' ורלה גם הוא לקנותה והלך אצל שמעון השליח והוסיף לו סך מה יותר ממה שנתן לוי בדמי הקרקע ההוא והבטיחו שמעון למוכרה לו דוקא ואמר לו תכין המעות דמי הקרקע ואני אמכור לך הקרקע והלך יהודה לבית הבחוק שים לו עליהם סך מה ותבע מהם לפורעם לו ויען שתביעתו מהם היתה בתוך זמן הפרעון ומנהג הבחוק שכל המובע מעותיו מהם תוך הזמן פורעים לו סך הקרן שלו דוקא ואוכלים עליו כל הרבית שעלה לו ממעותיו עד יום הפרעון ויהודה הגז' בהיות הנאה שחפץ לקנות הקרקע הגז' מחל בשכר הרבית ולקח מהם הקרן שלו דוקא והלך עם מעותיו אצל שמעון הגז' כדי לפרוע לו דמי הקרקע וימכור לו בהם הקרקע ובבואו אל שמעון אמר לו בבר מכרתי הקרקע ללוי הנ"ל וקבלתי ממנו המעות ונשאר יהודה בפתי נפש ודינא קבתי משמעון השליח ומוטן עליו שנרם לו הפסד הרבית שלו מעותיו ואיב לפורעם לו ושמעון טוען כנגדו שעפ"י הדין אינו איב בהפסדו כלום כי כן נשאל מע' הרב הפוסק הגז' ע"ז והאריך הרחיב בתשו' ושלח לי הפס"ד שלו וביקש ממני לעיין בדב"ק ולהסכים אתיו עמו בדין זה וכשאני לעצמי עיינתי היטב בדין זה ובדב"ק אשר עלתה הסכמתו לפטור לשמעון מהשלומי נזק יהודה להייתו מוחזק ולא מלאתי בכל דב"ק מעם מספיק וחלקתי עליו בדין ושלחתי לו הפס"ד שלו ומ"ש אני עליו כאשר יבואר לקמן בס"ד ויען שלא נשאר בידי העתק הפס"ד שלו זוהי סיבה שלא העתקתי ד"ק פה זולתי העתק מ"ש אני בעני וואת היתה תשובתי וז"ל:

הנה תחי"ד בקדמו עמד בדין אם יש לחייב המשלח בהפסד ממון דיהודה אע"ד יש לחייב השליח דוקא מדין פושע ואסיק וז"ל הגה מלבד דכ"ד הוא מדיף שלא לחייבו מגדון הרשב"ץ יען כי גם פה פושע מי יימר וכו' עכ"ל ולעמד"ן דלכתי חייב השליח דפושע הוי ועל מענת מי יימר אם הלה פושעו ברית חייב הוא לישבע ובגדון הרשב"ץ ז"ל ממש ואין שום חי' ביניהם כלל וכ"כ להדיא הרדב"ז ז"ל בחדשות סי' קע"ב יע"ש ואם פושעו שמא חייב הלה לקבל ח"ש שהפסיד הרבית בגרמתו ואם הדבר ברור שכן הוא מנהג הבנקו"ם אין עליו לפי' ח"ם וחייב השליח בתשלומי נזקו שגרם לו עו"כ ה' כ"ו וז"ל דלפי' דעימת דאמ"ל תבין המעות לפי"ה פטור מלשלם ועיקרא וכו' ובב"ד ליכא למקנסיה כיון שבעל המעות הוא המזיק את עלמו וכו' עכ"ל הגה זוהי סברת הרשב"ד ז"ל בפ"ו דזו"מ דפליג על הרמב"ם בדין אם חזרה הכלה דהרמב"ם חייבה בכל הוללות הבעל הגם דהוא הזיק עלמו בהולאותיו והסיגו הרשב"ד שם דס"ל דפטורה מטע"ז מלמו שהוא הזיק ל"ע יע"ש ואין קו"ל כהרמב"ם, וכן פסק מרן ז"ל בשה"ע סי' ן' כוותיה וכטעמיה דהרמב"ם ז"ל ודלא כהרשב"ד כיון ום"כ טע"ז שב' רו"מ דבב"ד ליכא למקנסיה משום שהוא הזיק ל"ע זהו דלא כהלכתא וכמבואר:

עו"כ וז"ל והרש"ם וכו' וכתב החס"ל וכו' אתאן לב"ד דאינו בודאי הזיק אפ"י דיבורו וכו' עכ"ל ותמהני איך יאמר קדום דאינו בודאי דהא ודאי הזיקו היזק גמור כיון שכבר חזר בו מדיבורו ומכר לזולתו ח"כ אין לך היזק גרור גדול מזה ופשוט:

ומ"ש עוד וז"ל וב"ד לא במזיד אלא בשוגג דלא ידע דהבאנק וכו' עכ"ל הגה הגם דנימא דהיכא דלא ידע פטור מתשלומים כדס"ל לכמה פוס' ז"ל כמ"ש הרב מנחת זכרון בחות ד' יעב"ב מ"מ שבועה לו ח"ם מיהא בעי שם מועמו ברית דידע לו שמא ואין פוטר אותו מהס וברור. ומ"ש עוד וז"ל וגם לא הוי ברית היזקא כיון דלא ידע וכו' ע"כ הגה זוסי עלמה טעגה קמייתא ועליה אמו דנים דעכ"פ שבועה לו מ"ם מיהא בעי שלא ידע כגז"ל:

ומ"ש עוד וז"ל ועוד כי בב"ד היזק תלוי בידי אחרים שהוא בעל המעות וכו' ע"כ לא הבינותי דבין דהוא הבטיחו למכור לו ואמ"ל תבין המעות ח"כ מוכרח לקבל מעותיו בלי רבית שלהס כדי לקנות הקרקע דאיך ליה הנאה טפי בקנותו הקרקע ולא סגי בלאו"ה ולא דמי למ"ם אני עני בסה"ק פני' ח"ח סי' כ"ד וברור. וגם ל"ד למ"ם עוד אני עני בסה"ק פני' ח"ג סי' ח' אחר החיתום דשאני הכא דעפ"י הבטחתו ודיבורו עשה מעשה לגבות מעותיו בלא רבית כדי לקנות הקרקע. ומ"ש עוד דיכו"ל קו"ל דהוי קנסא וכו' ע"כ הגה לפי"ה מה הרויח בזה דאכתי יש לחייבו משום קנסא לפי' שהוא מוחזק אם לא ישבע דלא ידע ותו דהרמב"ם ומרן ז"ל דאמן קו"ל טותיהו ס"ל כרמב"ן ז"ל דד"ג דינא דאוריי"תא הוא ולא קנסא כמ"ש מהרח"ם ז"ל הוב"ד בם' מנחת זכרון שם וכ"כ הרב בית יאחק ד"ו ע"ב דיוכא דרבותא ומרן ז"ל

הכי ס"ל דדינא הוא ולא קנסא יע"ש ולא מצ"ל קי"ל דהוי קנסא ופשוט:

ובהבי חזדא ליה נמי מ"ש עוד רו"מ וז"ל דבג"ד לא כיון להזיק וכו' ע"כ דכיון דאמן קי"ל דד"ג דינא הוא ולא קנסא הא ודאי דבדאורייתא לא שנא בין נתכוון להזיק ללא נתכוון כדהכי כן הרב חמ"ל ז"ל שם דקי"ד ע"ד על הרב אד"ק ז"ל יע"ש:

ובז"ש עוד כ' תשו' הרשב"א ותשו' הרב חוו"י ז"ל וסייס עלייהו וז"ל וקא לך ממנו לג"ד בכל פרט ופרט ע"כ הנה הרשב"א לזילבשיטת התוס' והרא"ש ז"ל דמחלקי מדד"ג לגרמא ומלרכי ד' תנא ס כדי לחייב מדד"ג לא כן אמן בדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל דלמאי דקי"ל כר"מ דדאין דד"ג אין חילוק מגרמי לגרמא דבכל אופן חייב הנזק וכמ"ש הסמ"ע בשם"ע שפ"ו ס"ק מור"ם בתשו' הביאה מרן החבי"ב ז"ל בבנה"ג סי' שפ"ו והרב חיי עולם בפ' בראשית דרוש ב' וכ"כ כמה פוסק' ז"ל ועד לאחרון הרב מנחת זכרון ז"ל שם וא"כ הגם דנימא דג"ד אינו אלא גרמא אכתי לדידן ים לחייבו בתשלומי נזקו כיון דבריית היזקא הוא כשעבר על דיבורו ומכר לזולתו וע"ע לקמן מ"ש בזה:

גם מ"ש עוד וז"ל עו"כ החוו"י וכו' ומכ"ש בג"ד דהוא כמוחזק ע"כ ג"ז ליתא דשאני הכא דשפ"י דיבורו נעשה מעשה שאמ"ל תכין המעות וגם דיבורו חשיב מעשה גמור כמ"ש החוו"י ז"ל עלמו שם לעיל מזה והבי"ד רו"מ בשמו. ומאי דחייבי בידיה דברי הש"ך שכתב שפ"ו לקמן לאבאר אי מצי המוחזק לו' קי"ל כווותיה דהש"ך ז"ל במ"ש בדעת עליון מרן ז"ל ומשם באר"ה. ומ"ש עוד מש' הש"ך לסברת ריגב"ח כבר מילתא למורה דאמן קי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל דמ"ל דד"ג דינא הוא ולא קנסא כנז"ל. גם מאי דילוף מר מהשו' מהרשד"ם דכתב' שלב"ב ות"ם וסייס עלה מר וז"ל אשר משם תורה יולאה בהיזמת לג"ד וכו' ע"כ לדידי לא שמיה מתיא כלל בתר דאמן קי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל דמ"ל דאין חילוק מגרמי לגרמא דבכולהו חייב הגזלם היזק כל שהיזק בריא כגוונא דג"ד כמש"ל וספר קנות החוסן ח"ב אינו נמלא אצלינו לרחות ד"ק בשורשן היעמדו ד"ק ז"ל בדעת הרמב"ם ומרן ז"ל דאינא למיקס טובא בד"ק ז"ל מכמה דינים שפסקו הרמב"ם ומרן בסי' שפ"ו לחיובא הגם דאינם אלא נדמא לשיטת ר"י והרא"ם ודעי' ז"ל דאמלקי מגרמי לגרמא ולקמן לאעמוד בזה בס"ד:

ומאי דרמי ומק' מר מתשו' הרשב"א דבח"ג סי' ר"ז ולמ"ם הכנה"ג בסי' שפ"ו אינו רואה ריח ק"ו כלל אם לא שנאמר שכיוון מר לקו' הרב מ"ז ז"ל הנז' שם דכ"ב ע"א יע"ש וע"ע להרב בני בנימין ז"ל ח"ב סי' י"ב מ"ש בזה. גם מ"ש מר ע"ד רש"י ע"ע בס' מ"ז שם מ"ש בזה ובפוס' שניין שם ואכמ"ל. עו"כ וז"ל ואקחך אל מ"א וכו' וכנ"ד ליכא כל ה"מ עכ"ל הנה אנכי הרואה דנ"ד דמי ממש למ"ש הרמב"ן ז"ל דכל הגוזם ומחמת גרמתו בא לחבירו היזק שא"א לאת בחותו היזק ואינו תלוי בד' לחריס אלא בשעה שגרם בא ההיזק לו עת"ל בגו"ד מחייב ר"מ ומקרא בריא היזקא ע"כ וכד"ן דכוותיה ממש שמחמת שמכר לזולת הפך הבטחתו ודיבורו שאמ"ל תכין המעות תכף ומיד בשעת המכירה לזולתו בא לחבירו זה היזק גמור וא"א לגבות מעותיו אלא בהפסדו הניכר כדי לקנות לותו קרקע וגם אינו תלוי בד' לחריס רק בדעת עלמו של המוכר שמכר לזולתו מדעת עלמו א"כ הו"ל בריא היזקא גמור וכמדובר:

עו"כ וז"ל ואלכה לי וכו' תשוב תראה וכו' ולדידן משם ריגב"ח הוא משום קנס וכו' בג"ד ליכא למקנסיה כיון שבעל המעות הוא הזיק את עלמו שכ"ל הנה כבר כתבתי דזוהי סברת הרשב"ד ז"ל דפליג על הרמב"ם בפ"ו דזו"מ מטע"ז גופיה ואמן קי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל בחה"מ סי' ן' דלא שנא להו אם מזיק הוא א"ע לו"ל דמ"מ חייב הגוזם מדג"ג דדינא הוא ולא קנסא דלא כם' ריגב"ח וכמ"ש הרב מהרמ"נ ז"ל בתשו' ביכך משה ח"מ סי' ה' יעש"כ:

גם מ"ש מתשו' הרשב"א ז"ל לא מכרעא כלל דגם הוא ז"ל לזיל בשיטת התוס' ור"י והרא"ש ז"ל דמחלקי מגרמי לגרמא ואמן קי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל כנז"ל ובהכי חזדא ליה נמי מ"ש עוד רו"מ וז"ל דאה תראה וכו' והיינו ממש כנ"ל. וא"כ יכו"ל המוחזק קי"ל ופשוט ע"כ וליתא דאמן קי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל ולא מצ"ל קי"ל דלא כווותייהו כמדובר. עו"כ וז"ל תשוב תראה וכו' ע"כ לא ידעתי כוונתו בזה כלל:

עו"כ וז"ל תלינה לא וכו' ואתה תחזה מכל האמור לפשוט בג"ד המשולל וכו' ע"כ ולפי האמור ליתא דאמן קי"ל כהרמב"ם ומרן דמחייבי גם בגרמא היכא דהוי בריא היזקא בג"ד:

עו"כ וז"ל ומלאתי עוד טעמא רבה לפשוט בג"ד וכו' ומ"מ לגבי המוחזק אין מי שיוכל להוליא מידו כיון דבשעה"מ וכו' ע"כ ולא ראה דכמה דיות נשתפכו בזה בם' הפוס' מלבד הרב ח"מ שניין רו"מ דאסיק דלא כמר כיעו"ש עוד ליעיין מר בתשו' הרב נוכח השולחן לה"ע סי' י"ג ובתשו' הרב בני בנימין ח"מ סי' י"ב ובמ"ש הרב מ"ז שם ומהם ירחה דאין מקום לפשוט המוחזק בג"ד כלל כמבי"ר המעיין וברור:

גם מ"ש להשו' חכמי לוגיל עיין להר' מ"ז ז"ל שם מ"ש בזה. גם מ"ש עוד וז"ל גם מהרמב"ם ח"ב בפי"ג מהל' מלכ"ח וכו' אשר מזה מוכח דדוקא במכוין להזיק הוא דחייב ושו"ר שכבר קדמו בזה המחנ"א וכו' עכ"ל וליעיי מר מ"ש על דבריו ז"ל הרב מ"ז שם והרב נוכח השולחן והרב בני בנימין ז"ל שם:

גם משה"ק מר ממ"ש הרמב"ם בהל' חובל ושלח מלא מי שגרגם מסתירת ד"ק לדידי ליני רואה שום דבר סת"ר לו דבהל' חובל פליני הרמב"ם והרלב"ד היכא דליכו מכוין להזיק רק להנאת עלמו דלהרמב"ם במזיד חייב ולהרלב"ד פטור ובהל' מלכ"ח ליירי היכא דליכו מכוין להזיקו לאסור ייכו וגם לא כיון להנאת עלמו רק כגון שהוא שונג או מוטעה דסבר דבנגיעתו כיון לא מיתייב בתשלומין אלא בשאר נזקין חייב דקי"ל חדם מוסד לעולם וכו' כמ"ש מרן ז"ל שם במלכ"ח בכ"מ יע"ש וע"ש להרב שער יהודה ז"ל דס"ג ע"ג מ"ש ע"ד המחנ"א ז"ל ודחה דבריו וע"ש בבני בנימין שם ובזה סרה מהר תלונתו ע"ד הכנה"ג אז הגד"ת דמדוש לא נרגשו מהסתירה דמניה וביה דלקמ' וכמובן:

ומאי דחילק ידע מר מסברת דנפשיה ומר הוא דאמר דלעולם לימא לך וכו' ע"כ המהני טובא דאל"כ אמאי הרמב"ם ז"ל שם לא נקט רק נוי שנגע בייגו שלא ידרשלל דרכוותא טפי הול"ל דאפי' שתה ממנו ג"כ חייב לשלם כיון דנאסר היין על ידו ותו דאי גם במכוין להנאתו לשתות חייב א"כ אמאי לא השיגו הרלב"ד שם כדהשיגו בהל' חובל וזה ג"כ ק' ע"ד הרב שער יהודה ז"ל הנ"ל כמובן הילכך מסוורתא כדאכתי' בעניותין דהל' מלכ"ח לא ליירי כלל במכוין להנאת עלמו ואנה"ן דהיכא דקא מכוין להנאתו לשתות ויודע דעי"ז נאסר היין דחייב בתם' אלא דבדא לא ליירי התם דכבר נלמד זה ממ"ם בהל' חובל ולכך לא השיגו הרלב"ד שם בהל' מלכ"ח אלא ליירי בשונג ומוטעה כנז"ל וכ"כ הרב בני בנימין ז"ל שם דכ"ט ע"ד יע"ש:

ומ"ש עוד מר וז"ל וא"כ יכו"ל קי"ל כהרלב"ד וכו' ע"כ ליתא לדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן דמ"ל דאם

דאם חזרה בה הכלה דחייבת בכל הוצאות הבעל הגם
דלא נתכוונה רק להנאת עצמה:

עוד זאת דכנ"ד, מאי להנאת עצמו ליכא הכא כדי
לזכותו בט' ק"ל כהרא"ד דהכפוך הוא דאם היה
מקיים דיבורו למכור לזה הוה ליה הנאה טפי כיון
שהוסיף לו בדמי הקרקע יותר מהסך של הקונה הת'
וגמלא דכעת אחזר המוכר מדיבורו ומכר לראשון הפסיד
עצמו בהוצ' טופיינא וגם גרם נזק והפסד ממון הרבית
לזה הב' ומתחייב בתם':

ומזה גם דהרב חיי עולם ז"ל שם בד"ט ע"ב העלה
דהרמב"ן והתוס' והרא"ם והר"ן והר"י ז"ל כולהו
כ"ל דכל שמכרן להזיק לפי' שהוא בשביל הנאתו חייב
ואברת הראב"ד דפוטר במכרן להנאתו סברת זו ליתא
מהקבלת והיא נגד כמה גדולי הפוס' ומ"ש הכנה"ג והמת"ח
דים כמה פוס' דס"ל הכי וכו' כמש"ל בכר הוכחתי לענ"ד
דזה ליתו ולא ים כמ' זו כי אם הטור לבד דגם מד'
הראב"ד נראה שחזר בו וכו' יע"ש וכ"כ הרב מ"ז שם
בד"ל ע"ח יפ"ב ושם דחה סברת המח"ח דכייל להרמב"ם
בהדי הטור ז"ל כיעו"ש ולענד"ן דמסייע ליה דהוה דינא
דכ' הרמב"ם בפ"ו דזו"מ ופסקה מרן בהה"ע סי' ן' דאם
חזרה בה הכלה מייבת בכל הוצאות הבעל מדד"ג הגם
דודאי דמאי דחזרה בה ליתו אלא להנאתה ולא כיוונה
להזיק לבעל ועכ"ז חייבת ומ"ש מרן בח"מ סי' ס"ו בשם
כמ' הראב"ד והטור ז"ל לאו למימרא דס"ל למרן כוותייהו
בעלמא היכא דמכוין להנאתו פטור דהא ודאי ליתא בין
דבש"ע הה"ע סי' ן' מכואר דס"ל דאף במכוין להנאתו
חייב מדד"ג אלא התם שאני דס"ל למרן בח"מ סי' ס"ו
כיש מ"ם דאייתי בתר הכי דאף לעצמו יכול למחול
דהגם דבעלמא קי"ל כד' מרן בשתם ו"ח דדעת מרן
בהשתם הכא שאני דחזינא למרן בהה"ע סי' ק"ה דפסק
בפשיטות כמ"ד המוחל לעצמו וזוהי ס' רוב הפוס' כמ"ש
הרב בני בנימין סי' י"ב ד"ל סוף ע"ח יע"ש וגם יהוע
מ"ם התם' ז"ל דם"ע הה"ע חיברי מרן בחחרונה ולא
הידוק מניה דס"ל בעלמא דכל שמכוין להנאתו פטור.
ומה גם די"ל כמ"ש הסמ"ע שם דגם לד' התוס' חייב
לשלם לוקח מה שנתן לחעפ"י שאין כוונתו להזיק וכ"כ
הש"ך ז"ל שם דלדינא חייב לשלם כל החוב רק בדעת
מרן אחלק הש"ך שם על הסמ"ע יע"ש ולא ירדתי לסו"ד
הש"ך ז"ל דכיון דס"ל לגמר דלדינא חייב לשלם כל החוב
אפי' שאין כוונתו להזיק רק להנאת עצמו הוא מכוין
ה"כ לחמי נייד מלמימר הכי בד' מרן ז"ל ובפרט דהכי
מוכחי להדיא דברי מרן שבהה"ע סי' ן' דאף דלא נתכוונה
הכלה בחזרה בה רק להנאת עצמה עכ"ז חייבת לשלם
מדד"ג אשר מזה קל"ט נמי למ"ם הרב בני בנימין ז"ל
שם בד"ל ע"ח ובע"ב דאסיק התם בד' מרן דס"ל דהיכא
דמכוין להנאת עצמו דפטור ולא זכר שר מ"ם מרן גופיה
בהה"ע סי' ן' ומה גם דלא זכר הרב דגם הרב ח"מ והרב"ם
ז"ל שם בסי' ק"ה ס"ל בפשי' כהסמ"ע דאף דהיורם יכול
למחול לעצמו מ"מ חייב לשלם מדד"ג יע"ש ועש דהרב
נוכח השולחן סי' י"ג ס"ל בד' מרן דגם בסי' ק"ה פטור
היורם היכא דמתכוין להנאתו ודאי דברי הח"מ והב"ם
ז"ל דגר' מדבריהם דבגדול חייב מדד"ג לפי' שמתכוין
להנאתו ופליג הוא ז"ל בלומרו דמלשון מרן בח"מ סי'
ס"ו מודה להדיא דלדיעה זו פטור מתם ויותר גר' כמ"ם
הש"ך דפטור מכלום ודלא כהסמ"ע והח"מ והב"ם ז"ל
והגיה ד"ק בע"ש ואסיק דלא חיירי הרמב"ם ומרן בסי' ן'
בחזרה בה הכלה אלא בשכוונתה להזיקו מכלי שום טעם
וסיבה אך אם כיוונה להנאתה גם הרמב"ם ומרן מודו
דפטורה מתם' ותחמה"ר לחיקרא מ"ם דמלשון
מרן וכו' יש לדחות בנקל די"ל כמ"ם הסמ"ע דלם' קמייתא

חייב לשלם כל החוב ולם' בחריתא חייב לשלם מה שקבל
וג"ז מדד"ג ולא לפוטרו בלא כלום:

גם מאי דלוקי מלתייהו דהרמב"ם ומרן שבסו' ן' דחייבי
במכוונת להזיקו הא ודאי ליתא דלא משכחת לה
שתחזור בה הכלה כדי להזיקו מכלי שום סיבה וכבר הרב
פרה"ח ז"ל בח"ב דף"ח ע"ד אסיק לדינא דפסקינן לחייב
בדד"ג אע"ג שאינו מכוין להזיק רק להנאת עצמו יע"ש.
ומ"ם עליו הרב בני בנימין שם שדבריו תמוהים וכו'
יע"ש הנה נתבאר דהדרכת דברי עצמו הם התמוהים
מכח מ"ם מרן ז"ל בהה"ע סי' ן' וכמדובר:

עו"כ וז"ל עוד זאת לחדית דגם הרמב"ם לזיל ומודה
היום שהוא נתכוון לטובת בעל המעות וכו' עכ"ל
ולחמהה טובת דמאי טיבותיה כיון דבעל המעות ניחא
ליה בהשהדו הרבית כדי לקנות הקרקע דיותר טוב הוא
לו קנייתו הקרקע טובת ובשלמא אם היה השליח המוכר
מקיים לו דיבורו והבטחתו ומכר לו הקרקע ושוב הלה
יטעון עליו שהפסידו הרבית לא היינו שומעין לו כלל
דטענינן ליה שפיר דלטובת הלוקח נתכוון השליח כיון
שרצונו לקנות ממנו הקרקע ברם השתא דהשליח המוכר
חזר בו מדיבורו ומכר לזולתו יותר בזול היכי מצ"ל
דלטובת הלוקח נתכוון הא ודאי דאין זה אלא לרעתו
ולהזיקו נתכוון בודאי ובכור:

ומ"ש דכ"ד לאו בריה היזקא וכו' כבר נתבאר דאין
לך בה"ז יותר מזה כיון שחזר בו מדיבורו
ומכר לזולתו. ומ"ם שהדבר ברור שלא ידע וכו' אינ
דאמרי דעכ"פ שבועה לו ח"ם מיהא בעי כמש"ל ומ"ם
דאין בעינן נתכוון להזיק וכו' ע"כ ליתא דמכואר יוצא
מדברי מרן ז"ל בכ"מ שבפרק י"נ דמאכ"א דכ"ל דבעלמא
מון מנינתא העכו"ם בין לא בעינן נתכוון להזיק דאדם
מועד לעולם כנז"ל וע"ע לקמן מ"ם עוד בזה בסו"ד:

עו"כ וז"ל לאחתן לחתנו הרב מכת"ל וכו' ואני ב"ה
בקשתי ול"מ וכו' ולא עוד אלא דמאי לפי' וכו'
עסה"ל ואחד הרואה בכנה"ג ח"מ סי' שפ"ו הגהט"ו אות
ל"ד שכ"כ להדיא משם הרמב"ן יע"ש וכודאי דעל כן
זה קאי המכת"ל ופשוט ואל"ל עוד לידחק להגיה בד"ק כלל
ובפרט מ"ם מר להגיה דלפי' במזיד פטור הא ודאי ליתא
כיון דהרמב"ן ז"ל שם ס"ל דד"ג דינא הוא ולא קנסא
ואיך יתכן לומר דלפי' במזיד פטור ומ"ם המכת"ל ע"ד
הרמב"ן דה"ט משום דכיון דד"ג אינו אלא קנסא לא קנסינן
שוגג וכו' עכ"ל הגה ברור דטע"ז אינו אלא למ"ד דד"ג
קנסא הוא ולא דינא כמ"ם להדיא הכי הרמב"ן גופיה
אשר במלחמתו שם דקי"ל ע"ד דאילו הרמב"ן גופיה ס"ל
להדיא דדינא הוא ולא קנסא וחייב בין במזיד בין בשוגג
וכ"כ שם בדקי"ב ע"ב ה"כ עכל"ל דמ"ם הכנה"ג בשם
הרמב"ן דפטור לפי' בשוגג ר"ל לא מיבעיא בחוגם דפטור
אלא לפי' בשוגג וזה אינו אלא למ"ד קנסא הוא ולא דינא
וכמ"ם מר גופיה בד' הרמב"ם ז"ל ולא ידעתי למאי נייד
מר מלומר כן גם להרמב"ן ושו"ר בחשו' הרב חס"ל אלקלעי
ז"ל בח"מ סי' י"ט דקל"ח ע"ב שהבין הא לפי' בשוגג
דר"ל דאפי' בדד"ג בשוגג פטור יע"ש:

ומ"ש עוד מר יל"ו דאם נגרום הרמב"ם במ"ם במ"ס
ה"ם דהא אינו ס"ל דהוי קנס וכו' עכ"ל ג"ז
אינו דלא רמה מ"ם מהרח"ם וה' בית יצחק ז"ל הנ'
שכתבו להדיא דס"ל להרמב"ם ומרן ז"ל דד"ג דינא הוא
ולא קנסא כמש"ל ומ"ם הרמב"ם בהל' חובל אינו אלא
בהיזק שאינו ניכר דהתם היא דס"ל דפטור בחוגם ובשוגג
וכדס"ל להרמב"ן שם דק"ב ובריש דקי"ג וכמ"ם הרב
מ"ז ז"ל שם ושאלו הכנה"ג והמכת"ל לחיירי בהיזק הניכר
והדברים ברורים:

עו"ב וז"ל שו"ר להמח"ח וכו' במ"ם ולכאורה וכו' הלא

היה ק"ו עלימה וגם במ"ם היה נרחה וכו' ע"כ ולה רחה שהרב שער יהודה והרב נוכח השולחן ז"ל דחי ד"ק ורחיותיו וזל"ע יע"ש:

ומ"ש עוד וז"ל ומ"מ לענ"ד המוחזק וכו' עסה"ל כבר כתבתי דכנ"ד ליתיה להאי סעמא דחין כוונתו להזיק חלה הוה להגחת עלמו מסום דלה זו בלבד דלית למוכר זה ס"ס הנחה במוכרו לזולת זה עוד זחת חדרבה הפסיד עלמו מההוח סופיגח דחוסיף ליה זה וח"כ כל מ"ם מר בזה לח שייך בנ"ד כלל וכמובן:

גם מחי דחסף וקבן סברות הפוס' ז"ל וסיים עלייהו מר וז"ל ובנ"ד היח לח עסה כלוס וכו' וכ"ם בנ"ד שלח עסה סוס מעשה וכו' עכ"ל לגה דחמרי דכל מ"ם הפוס' המ' ליגו חלה לחתרייהו דהפסי דגל הקי"ל לח כן לגן בדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן אל דס"ל דחין חי' מגרמי לגרמח וגם ס"ל דד"ג דיגח הוח ולח קנסח וגם דיבורו חשיב מעשה כמ"ם הכנה"ג בסי' שפ"ו וכ"כ החוו"י וס"פ ז"ל וגם בשמכר לזולתו בקו"ב הפך דיבורו חין לך נתכוון להזיק גדול מזה וכמדובר:

ומ"ש עוד דבנ"ד מכ"ם דבשעה שחמ"ל להכין המעות לח עשה מעשה ופסקיה לגיריה ע"כ לח הבנתי כוונתו דמה שייך לו' בנ"ד פסקיה לגיריה. ומ"ם עיד דבנ"ד לח הו"ל לחסוקי חדעתיה וכו' ע"כ כבד הקדמתי דשבועה דחיני יודע לו ח"ם מיהח בעי כנז"ל. ומ"ם עוד וז"ל גם סם הביה"ד מוכריק"ו ס"ו קל"ג וכו' ע"כ לח רחה מ"ם בזה הרב בירך מעה סי' ה' הנ' והרב רחם"ל וס"כ נר"ו בס' בני בנימין וקרב לים ח"ח סי' כ"ט יעש"ב ובחשו' כת"י חשר לי עמדתי קלת על דבריו נר"ו יע"ש:

גם מ"ם עוד וז"ל ומה גם דהוה המוחזק ויכו"ל קי"ל כהרח"ם וכל החח' שפסקו כרבה וכו' ע"כ להמהח דחיך יחמר קי"ל נגד הרי"ף והרמב"ם ומרן ז"ל שפסקו דלה כרבה וקבלנו הורחוסם כיבוע:

ומ"ש וז"ל והרב חס"ל סי' י"ם פסר בנ"ד מסוס שלה נתכוון להזיק במיד וממנו ניקח לנ"ד ע"כ הנה מלבד דבחחריה דמר החס"ל ז"ל הפסי דגל הקי"ל ומשו"ה הרב ז"ל פסר בנ"ד עוד זחת דוקחי בנ"ד כשחזר בו מדיבורו ומכר לרחשון בפחות חין לך נתכוון להזיק גדול מזה כמש"ל. ומ"ם עוד דנ"ד עדיף שהוה עפ"י הדיבור כבר כתבתי דבבנו"ד הדיבור חשיב מעשה גמור:

גם מ"ם מעם הרב חד"ק ח"ב סי' ד' דחפי' הרמב"ם ודעי' דמחייבי גם בגרמח ליגו חלה במתכוין להזיק וכו' ע"כ הנה מלבד מעה"ק עליו החס"ל ז"ל עוד חני תמיה עליו שדבריו ז"ל הם הפך מ"ם מרן ז"ל בב"מ בפ"ג דמלה"ח דכתב בפי' דקי"ל חדם מועד לעולם חייב בין בשוגג בין במיד בדברים שהם ידועים לכ"ע שהם מזקין וחין מעלת שוגג לו ליגו מהכוין פוטרתו וכו' יע"ש וחיך לח זכר שר הרב חד"ק ז"ל דברי מרן חלו וחנו חין לנו חלה דעת מרן ז"ל:

גם מחי דילף מר מדברי החס"ל וסיים וז"ל חשר מזה ניקח לנ"ד דלתו היזק ניכר הוה ולח מיד הוה וכו' ע"כ תמהני טובח דהח חין לך היזק ניכר גדול מזה שמכר במיד הקרקע לזולתו וגרם לו נזק שהפסידו הרבית ולח קיים הבטחתו ודיבורו לזה בלי סוס טעם ובסוס הגיה שהוח בשחט ובנפש כנז"ל:

גם מחי דילף מר מנ' חשו' דמהרח"ף ז"ל שבחקק"ל ח"ב הגה לעגד"ן דחין מהם סוס רחיה לפטור בנ"ד כלל וכמ"ם בס"ד דממ"ם בסי' ל"ג דהדבר בח ממילח וכו' לח דמי לנ"ד דהשליח עשה מעשה רב דמכר בידים הקרקע לזולת זה בפחות ובודחי שחין כוונתו רק להרע לו דחל"כ קודם שמכר הי"ל לימלך עם זה חם יקנה חו לח ובדור:

גם ממ"ם בסי' ל"ד ליכח סוס רחיה לנ"ד דשחני הסם דמחי טעין שהוח לטובת בעל המפעה לח כן הכי בנ"ד כיון שמכר לזולת זה שקליה לטיבותיה לגמרי והוברח היזק זה בהדיח:

גם ממ"ם בסי' ט"ל שחני התם דלח כיון להזיק לשוכר הח' כי חם כל כוונתו בעד עלמו חלח דעי"ז הגיע נזק ממילח לשוכר הח' וכל כה"ג ים לפוטרו וכמ"ם הרב נוכח השולחן דע"ו ע"ג דכל שהוה הוסם לנזק עלמו חין לו לחוש על נזק חבירו ופטור מדד"ג כיעו"ש וכל רחיותיו לח שייכי לנ"ד ולגדון מהרח"ף ז"ל דסי' ט"ל שייכי וכמשי"ל המעיין. גם מחי דילף מר מד' הפרה"ח ז"ל וסיים עלה מר וז"ל וח"כ בנ"ד שלח בחו לידו כלל כי חם בעל המעות הוה המזיק ח"ע פסוע וברור דחין לחייבו כלל ע"כ כבר כתבתי דזוחי ס' הרחב"ד וחמן לח ק"ל בוותיה חלח כהרמב"ם ומרן בחה"ע סי' ן' וכמדובר וחין זה ענין למ"ם הפרה"ח וברור:

ומ"ש עוד וז"ל ובפרט למ"ם השליח דהי"ל להמתין עד בח זמן הפרעון וחזי יביח מעותיו ע"כ לדידי לימה טעמה כלל דחסו' בלידה כי יבח להמתין שמח השליח לח ימתין לו וימלך וימכו' הקרקע לזולתו ולכך ניח"ל להפסי' הרבית כדי שיקנה הקרקע ממנו והח קמן דהנם שלח המתין כבר מכר השליח הקרקע לזולתו וכ"ם חם היה ממתין עד זמן הפרעון ומן הפעולות יוודעו הכחות ופסוע:

ומ"ש עוד חשרי וכו' חף ג"ז היכה יחירה דמעיק' לח כיון ולח עשה סוס מעשה להרע בדבר וכו' עסה"ל גם לזחת כבר מילתי למורה דהשליח המוכר במוכרו לחחריס עשה מעשה גדול ועבר על דיבורו וגרם הפסד ממון לזה בכומכי נפשו שיקנה הקרקע דבהח ודחי מתחייב השליח בדד"ג ופסוע:

ומ"ש עוד וז"ל וגם דהוי להגחתו וכו' ע"כ ליחח דכיון דמכר לזולתו נהבדה הגחתו והוברר היזק שהפסיד הרבית בלח סוס הועלת לו:

ומ"ש עוד וז"ל וכ"ם לפי"ד ס' שלח חמר לו כלום ע"כ הח ודחי דכל הנז"ל ליגו חלח במונח דחמ"ל תכין המעות לך חם הוה מכחים שלח חמ"ל כן והלה טוענו בריח שחמ"ל כן ודחי ליגו חייב השליח ממון רק שבועת היסת שלח חמ"ל כלום וחם הלה טוענו שמח חייב השליח לקבל ח"ם ותל"מ:

ומאי דילף הו מר מד' הפרה"ח ח"ב די"ט ע"ח וסיים מר וז"ל וכ"ם בנ"ד שלטובה נתכוון שיהיו המעות מוכנים בידו בכדי שיוכל למכור לו הו"מ וכו' עכ"ל הח ניחח חם היה עומד בדיבורו ומוכר לו ברם השתח הכח דעבר ע"ד ומכר לזולתו ליגו חלח שקליה לטיבותיה לגמרי ופסוע ובכי חזדח ליה נמי מחי דילף מר חו מחשו' מהרש"ך ח"ד סי' ל"ב וה"ה כמבוחר. גם מ"ם עור וז"ל ולעילח מן כל וכו' ע"כ כבר כתבתי דשחני לחרי דחפסי דגל הקי"ל מלחרי דיגן דקי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל וח"כ מחי מייתי מחשו' הרפ"מ ומהרש"ך והפרמ"ח ז"ל דשחייהו הפסי דגל הקי"ל וגם רחייתו מד' הרב פרמ"ח ז"ל היכח דהנזק בח ע"י שניהם וכ' מר ע"ז וז"ל ח"כ ה"ה והם"ם בנ"ד דהוה גרם לעלמו והו"ל ככח הנזק ע"י גרמח ב' דפטור מכ"ל לעגד"ן דלח דמי כ"ד למ"ם הפרמ"ח והפרה"ח ז"ל דכיון דהשליח הבטיחו ונתן לו דיבור שיכין המעות וימכור לו הקרקע ח"כ מוכרח זה הקונה להפסד הרבית כדי שיקנה הקרקע וכשמכר לזולתו נמלח למפרע שהוח לבדו הנורם והנזק הגורם ופסוע:

ובן מחי דילף הו מר מד' הס"ך דים לפטור גורם דנורם וכ"ד הו"ל גורם דנורם לדבר הזה יסלח דנ"ד חיגו חלח גורם דוקח ולח חשיב גורם דנורם כלל והגם דע"י בעל המעות היה ההפסד דרבית לח מסוס הח

חפיץ השליח גורס דגורס כיון דכעל המעות סמוך לבו פ"ד השליח שחמ"ל הכין המעות ח"כ מוכרח בעל המעות לעכב לגבל הכחנק לגבות מעותיו בלח הרביח דבהיות הנאה דיקנה הקרקע ומה יעשה לותו הבן ובודאי דהשליח המוכר הוא לבדו הגורס ותייב בדד"ג :

גם מאי דחייתי תו מר מתני' הרב מש"ס ז"ל ודמהר"ם הלוי ז"ל ויליף מנייהו לנ"ד בנקל יל"ד בלח דמו לנ"ד וכמו שבתבלר גם מאי דילוף תו מד' הרב המאירי ז"ל אם כח לאחר מעורב בו ודימה נ"ד דכח לאחר שהוא בעה"מ מעורב בו גם זה לישנו בלח חפיץ נ"ד כח לאחר מעורב בו כיון דהוא כמך על דיבור השליח המוכר והא דכח לאחר מעורב בו היינו כמ"ש הרב בני בנימין ז"ל אם דכ"ע ע"ג לתרץ בעד הראב"ד ז"ל יעו"ש וכדור :

ומאי דחייתי מתני' הפרמ"ח והסבו"י ז"ל דפליגי היכא שאין כוונתו להזיק. הנה כבר הוכחנו מד' מרן כ"מ שבפי"ג דמלוה"ח דלמאי דקי"ל לחדם מועד לעולם אין לחלק בין אם כוונתו להזיק לו לא וגם אם ז"ל לא לחמרוה בלח היכא דכוונתו להניל לח שלו. וע"ע בפתחי תשו' סי' רנ"ב דחייתי דברי הגאו' הנ"ל וכן ד הרי השליח הזיקו ליחודה בקו"ע שמכר לאחרים ולא לו וכמדובר :

תו הלריך הרמיב להביח לחיות מדיני שבח בלא חפיץ הדיבור מעשה ממש ואסיק דדוקא בדיבור שהוא עושה מעשה אבל בדיבור בלא עביד מעשה הוא בלא ע"י אחרים נעשה המעשה כנ"ד אין הדיבור כמעשה וכו' ככל הנ' בדב"ק יל"ו ולעמד"ן דכ"ז לא שייך בנ"ד דכבר נתבאר דחיוב דד"ג הוא שייך גם בדיבור לבד כמ"ל וכיון דיחודה ד"ד סמך על הדיבור של המוכר שחמ"ל תכין המעות והמוכר לא עמד בדיבורו הו"ל היזק גמור ותייב בדד"ג וב"ד דמי ממש למ"ש הגאון מהר"ר מיכן ז"ל בסי' ט"ל והביא"ד הכנה"ג כי' שפ"ו אות נ"ג שבאמל בראובן שחמר לשמעון שאם יתן לו הבית שהוא דר בו יהיה בן עירו לעולם שאם יתן לאבי העיר ואח"כ שמעון לאבי העיר ואח"ל שמעון שיהנהו לו ושפ"י דיבודו הלך ונהפשר עם אבי העיר ועשה בן עיר ואח"ך חזר בו שמעון ולא רלה לתת לו הבית לשפ"י שראובן מולא לשכור בית אחר בחוהה העיר אם היו רולה לבא אם לא יתן לו שמעון הבית חייב שמעון לשלם לראובן כל ההיזק שגרם בעבין המסים שפורש ראובן בעיר שמעון ש"כ"ל. הרי להדיח דאפי' בדיבור ובהבטחת שמעון לראובן ומעשה דפשרת המסים היתה ע"י ראובן עלמו ש"ז אם חזר בו שמעון מדיבורו מהחייב לשלם לראובן כל ההיזק שגרם לו מד"ג ומד"ן דכוותה ממש וכמובן. וע"ע בתשו' הרדב"ז ז"ל ח"ג סי' תשנ"ט דכן מבואר בד"ק יע"ם. גם מ"ש עוד משם המש"ם ומהרשד"ם ז"ל הנה לפי האמור ליכא מנייהו שום רחיה לנ"ד לפטור כלל כמש"כ הרוחה :

גם מ"ש עוד משם הרב מיש הח"י ז"ל שכתב דלא נשלם ההלכה פסוקה דגרמא בניזקין פטור וכו' ע"כ לדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל דם"ל דאין חי' מגרמי לגרמא דלמאי דקי"ל כר"מ דדאין דד"ג בכולהו מחייבינן כמו"ל ח"כ ליח לן למסמך ע"ד הרב המ' ופשוט :

ומ"ש עוד וז"ל וא"כ כ"ם וק"ו לנ"ד דבדיבורא בעלמא לא יהחייב וכפרט למ"ד בזרק כלי וכו' דפטור בביאו מוכ"ם וכו' מכ"ל לא ידעתי היכי מייתי רחיה לפטור הפך דעת הרמב"ם ומרן דקי"ל כיותייהו והוא פלא :

גם מאי דילוף במכ"ם לנ"ד ממ"ש החס"ל בדקט"ו ע"ב הרוחה ירחה בלא כ"כ הרב ז"ל אלא כדי לחלק מדד"ג לגרמא ואך בגרמי ממש אין מקום לחלק בינייהם ולדידי נ"ל ברור דנ"ד גרמי הוי ולא גרמא כיון דמכר הקרקע לזולת הפך דיבורו והבטחתו לזה והוא בריח היזק גמור דמכר לזולתו מיד הוברר היזק זה בהפסדו רבית מעותיו ללא תועלה והניזק לא גרס ה'זק לעלמו אלא לחלמת שיקנה הקרקע ודומה נ"ד ממש לנדון מהרמ"מ הנ"ל וכדור :

עוד העתיק רו"מ מ"ש הכנה"ג בסי' שפ"ח הגב"י אות ס"ו בדין מוכר וזה לישנו מעתיקו דאלן בגורס נזק ממון לאחרינו אחר שנתן לו דיבור והבטיחו דלעמד"ן ברור דהו"ל בה"ז גמור ותייב לשלם מדד"ג ולו יהא דאישנו אלא גרמא הרי ק"ל כהרמב"ם ומכן דלא מחלקי מגרמי לגרמא ול"ד למסור דעסיק ביה דהכנה"ג ז"ל וזה פשוט דשגא ושגא דין מסור לדד"ג כידוע :

ומאי דילוף תו ממ"ש מהרח"פ ז"ל בחקק"ל דקמ"ח ע"ב אלכי הרוחה דאדרבא משם רחיה לחייבו גם בנ"ד כיון דשפ"י דיבורו הלך יחודה ועשה מעשה לגבות מעותיו בלי רבית כדי לקנות ממנו. הקרקע וכשחזר בו השליח המוכר מדיבורו ומכר לזולתו ח"כ נמלא בסיבתו הפסיד הרבית ולזה הוא מתחייב בדד"ג דומה ממש למ"ש הרב הנ' ז"ל וכדור :

גם מ"ש עוד מר מתשו' הרב הנ' ז"ל דכסי' מ' דילוף מתשו' הרב מש"ש ז"ל דכסי' קי"ב דקא מחייב להמוסיף בסכירות מחרי טעמי לי משום דד"ג ולי משום דחפיץ מזיק בידים הוי וכו' יע"ש אלא דאמרי דאדרבא נילף מנייהו לחייב בנ"ד מדד"ג וכ"ש אם נסמוך ע"ד המש"ם לחייבו מדין מזיק בידים כיון דשפ"י דיבורו עבד הלה מעשה שגבה מעותיו והפסיד הרבית אלא דהגאון החק"ל ז"ל בח"ג דיו"ד סי' ע' רב חנא הוא ופליג על הרב משפטי שמואל ז"ל בטעמו הב' דמדי ס' לא נפיק כיוש"ם אבל בטעמו הראשון דמחייב בדד"ג לזיל ומודה גם הוא ז"ל דחייב מדד"ג כמבואר יולא בדבריו ז"ל וכדור. דבדד"ג לא בעינן דאתעביד מעשה בדיבורו אלא כ"כ הרב מש"ש ז"ל אלא לאחשוביה מזיק בידים כיוש"ם והדברים ברורים :

ומ"ש עוד מר דשפ"י מ"ש בטעותי והרב החר"ף נר"ו בסה"ק פני' מ"ח סי' כ"ד תורה יולאה בהיומחא דכולם פטוריס ובפרט בנ"ד דלא הוי בריח היזקא לדבר הזה יסלח דכל לנבי דידי אין לך בה"ז בנ"ד גדול מזה כנ"ל ול"ד אבל מ"ש אבן בטיותין שם וכדור. ועל מאי דאסיק מר לעיל דדוקא בדיבור דאתעביד מעשה על ידו אבל הדיבור כמעשה כנ"ל הנה הרוחה ירחה בש"ס דשבת דק"ט דאמרי' אסס להדיח דכל המתפלל בע"ם ואומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במ"ב אמר"ח מכין שהדיבור כמעשה שנאמר בדבר ה' שמים נעשו ע"כ הרי להדיח דהדיבור חשיב כמעשה הגם דלא אתעביד מעשה על ידו דומיא דהאומר ויכולו דלא עבד שום מעשה על ידו מכ"ז נעשה שותף במ"ב. ומשה"ק הגאון החק"ל ז"ל בי"ד ח"ג סי' מ' ד"ה ע"ג על דברי ר"ח הנ' דהיכי מפיק הדיבור כמעשה דפשע הכתוב דבדיבור לבד נעשו השמים בכחו של הקב"ה ואיך נלמוד מזה דדיבור כמעשה וכו' יע"ש גלע"ד לחרן דר"ח מסתמיך ואזיל לדרשת ר"ה דלעיל מניה דדרש כל האומר ויכולו נעשה שותף לה' במ"ב ומזה יליף ר"ה דדיבור כמעשה ועלה אמר"ח לסיועיה לר"ה דדיבור כמעשה מקרא דבדבר ה' שמים נעשו וא"כ הרי מדברי ר"ה למדנו דדיבור לחוד חשיב מעשה אפי' שלא נעשה בדיבורו שום מעשה בפועל וכ"כ מהרש"ח ז"ל בחי' לגדות דשני המאמרים הנ' הלויס זה בזה כיוש"ם וכ"כ הרי"ף ז"ל שם יע"ש ומ"מ הרי אסיק הגאון החק"ל ז"ל שם דשיטת התוס' ז"ל דברי יהיו שם יע"ש. תו מזיתיה למר שמחד על נדון זה שם יהיה חייב המוכר מדין מזיק שעבודו ס"ת ואסיק דיכול המוחזק לו' ק"ל ולדידי אין לורך לכל האריכות שלו בזה כיון שדמת מרן בש"ע לפטור המזיק שם"ת במ"ש אבי מני בסה"ק

פנ"י ח"ב דקי"ח יע"ם ח"כ אין לורך לטענת קי"ל ואולם בדור אללי דאין נד"ז בסוג מזיק שם"ח אלא הוא מזיק ממנו ס"ח מימם כנז"ל:

באופן דלטענד"ן לדינא דלדידן דקי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל דס"ל דאין חילוק מגרמי לגרמא דבכל גווגא מחייבי למאי דקי"ל כר"מ דדאין דד"ג כמ"ם הסמ"ע ומור"ם ז"ל בתשו' סי' ע"ח יהבי"ד הבגה"ג בסי' שפ"ו ואחריהם נמשכו כל רבני החמ' כמ"ם הרב כר"ם בסי' פ"ה ושפ' חמ' ז"ל ח"כ לפי"ז הגם דגימת דג"ד אינו אלא גרמא בעלמא הא קי"ל כהרמב"ם ומרן ז"ל גם להוליא ולכל הדברות לא נפיק נ"ד מידי גרמא ועכ"ז חייב הגורם בהשלומין ומה גם דלדידי אין ס' דחשיב שפיר גרמי כיון דבריא היזקא גמור הוי וכמש"ל ובכור. ובחשו' אחרת כת"י אשר לי עמדתי בזה ושם הבאתי בעניותי מ"ש הרב מטה לאהרן בדס"ג ע"ד וגם עמדתי בדעת מרן ז"ל במ"ש בחשו' לבק"ר בסי' קמ"ו בסי' פ"מ שדבריו ז"ל שם הפך מ"ש בש"ע שפסק כהרמב"ם ז"ל והעלתי בעניותי שם דהעיקר כמ"ש בש"ע דוקא דקאי בשיטת הרמב"ם כמ"ש מור"ם והבמ"ע והבכ"מ והאח' ג"ל ודלא כמ"ש הש"ך והרב קלה"ח ז"ל ומשם באר"ה ואשכחי הדבר לאת"ג אם יוכל השליח לטעון קי"ל כמרן בחשו' ובהרב ס"ך וקלה"ח תו"ל:

אבינם מטעם אחר רואה אני לפטור את השליח המוכר מהשלומי נזק יהודה כיון דהוא לינו אלא מניעת הריוח דלא חשיב הפסד ולא מיהייב בדד"ג ובכהוב אללי במ"א ושם הבאתי מ"ם הבגה"ג סי' שפ"ו והרב בני חיי ובס' קול בן לוי ובס' חיי עולם ובס' שמחת יהודה ובס' חוקי חיים סי' ז"ך ובש"פ ז"ל והאריכתי בזה שם וע"ע בכוף השובת הרב דברי שמואל הגד"מ להרה"ג מהר"ם תרדיסי ז"ל בח"מ סוס"י ת"ך דר"מ ע"א מ"ם בזה יע"ם ובכנו"ל כעת גם בזה. וא"כ מלי המוחזק לטעון קי"ל כרוב הפוסי דפטרי יתיה אפי' בהאי דמרן ז"ל כיון דאין בירור בדברי מרן כמאן ס"ל דאי מהניא דסי' שנ"ג בכר נדחה קרו לה הרב חוקי חיים והרב משכה"ר במע' הסי"ן אות פ' והרב נוכח השולחן בתשו' סי' מ' יע"ם ואין לחלק ממניעת הריוח שהיה לו מקדמה דגם לשאר מניעת הריוח שהיה עתיד הוא להרויח אם לא היה נוהס לו השהר הנזק דאין סוס טעם וסברת לחלק מזל"ז וע"ע במשכה"ר מע' המ"ס אות ובס' יד מלאכי בכללי הדינים בסי' תמ"ח ובס' תרעת דישראל מע' המ"ס ומכמ"ל בזה לאפס הפגתי הגלע"ד בתבתי לדינא ונו"י י"מ ניש"ן כיר"ח הלא כ"ד זעירה דמן חבריה:

הנעיר **יצחק משה אבואלעפיא** ס"ט

שון"ך דמנד אחר ים לפטור השליח המוכר מהשלומי נזק הלוקח הנ' שהיה רואה לקנות אותו קרקע והוא ממ"ם הרב ב"ד ז"ל בח"מ סי' ק"ז והבי"ד הרב מט"ם ז"ל בסי' ק"ן במי שמכר חפליו בזול כדי לקנות קרקע שהבטיחו המוכר למכור לו ושוב חזר בו המוכר והלוקח תובע ממנו מה שהפסיד במכירת חפליו ופסק הרב"ד ז"ל דפטור המוכר מלשלם כלום דהלוקח היהו דאפסיד לאפסיה דהי"ל להתנות וליזק לה מדברי הרמ"ם ז"ל שהבי"ד הטור ז"ל בח"מ סי' קמ"ח סל"ח יעש"ב, ומד"ן דכוותה מימם דאיהו דאפסיד לאפסיה דהי"ל להתנות על המוכר וכנז"ל וכן ראיתי בחשו' הרב ירים משה ז"ל בח"מ סי' ז"ך שנשאל כמדון הרב ב"ד ז"ל ואייתי בידיה תשו' הר' ב"ד ז"ל הנז' וסייעו מסוגיית ערוכה שבפ' החומנים דע"ז ע"ב דתניא התם הרי שמכר שדה לחבירו בחלף זוז ונתן לו מהם ק"ק זוז בזמן שהמוכר חוזר בו י"ד לוקח עה"ע וכו' הלה אומר לו הן לי קרקע כנגד מעות מהיכן מגבהו מעידית שבנכסיו ויהיב טעמא רב אחא התם משום דמחן דזבן ארעא בחלפא זוזי אחולי אחיל ומזבן נכסיה והו"ל כגיזק ופירש"י דהתם אין הקונה קרקע גדולה כזו אין לו מעות כ"כ מלויות אללו אא"כ מוכר מטלטלין ולריך למכור בזול וכי מוזר הוא מוכר ממלא זה ניזק על ידו וכו' עכ"ל הרי דלא מיבווהו רבנן למוכר כי אם כנגד המעות שקבל דוקא וכ"כ התוס' ז"ל שם ומזה תמה על הרב"ד ז"ל שלמד דינו מד' הרמ"ם והוא ס"ס ערוך ורש"י ותוס' כנז"ל וסיים עלה דעכ"פ גם הרחיה שהביא הרב"ד ז"ל מד' הרמ"ה היא רחיה ברורה והדין נתן אמת שהלוקח אינו דאפסיד לאפסיה מדהי"ל להתנות ושוב ראה בחשו' הרב משר"ח ח"א סי' ק"ל שעמד ע"ז וכו' וגדולה מזו כתב הרב מהרש"ך ז"ל שם דאפי' אמר הלוקח למוכר כשהיו עסוקים בענין גמר המקח שלריך הוא לשכור החפלים כדי להביא לו המעות עכ"ז פטור המוכר דחושש המוכר דשלח להשביע ח"ע אומר שלריך למכור החפלים וכו' יעש"ב ודון מניה ואוקי בהאחרן וכמובן. וע"ע להרב משכה"ר ז"ל בדק"פ ע"ח אות ע"ב שפסק כהרב"ד ז"ל וגיין לסוגיית הנז' ולהתוס' ולהטור ז"ל יע"ם ולפי"ז ים לפטור המוכר אפי' שלא היה מוחזק כיון דדין זה הוא מסכים בלי חולק וכמבואר וע"ע בחשו' הרב ירים משה שם בהר הכי דעמד בדיני דד"נ בפלונתא דהרמב"ם והראב"ד ודר"י ורינב"ח ז"ל והאריך בזה יעש"ב ואכמ"ל עוד בזה כעת:

ענינים נפרדים פני יצחק חלק ששי

ח) **כתב** הרב הקדוש מע"ב מרן זקני מהרח"ש זצוק"ל וז"ל סם' הכהיר מק"ק בר"ב ע"ב בד"ה ח"נ ק"ל למר וכו' והק' הרשב"ם דח"כ למה גלו וכו' וי"ל שפ"מ כן נתן להם ח"י וכו' וקשה דאי הכי למה נתחייבו מיתה בבית דינם וכו' ולעיל הרשב"ם לקמן שיתחייבו גלות מיתה אין חייבים וע"ע עכ"ל ז"ל וכהורמזותיה דמני"ר גלע"ד לי"ש דכיון שנתן להם התרן ע"מ לשמור התורה והמלות כדומי שקבלו נ"כ טוענים כשיעברו על מלות התורה ותכף שעברו עליהם היו רשוים להתגרש מן התרן וכל זמן שלא נתגרשו מח"י מחוייבים בעונשי התורה והמלות וכשרשה ה' דאפי' העניים לא חזרו בהם ולא שבו מדרכם הרעה עמד וגירשם מן התרן ומשה"ק הרשב"ם ח"כ למה גלו כלול בקושייתו דכ"ש למה העניים כיון דמיתי להו טענת מודעת רבה כנלע"ד וק"ל:

וע"ע לעט"ר הרב מ"ז ז"ל סם בדמ"ו ע"ב שכתב תוס ולכך נענשו בעגל ובשטים דע"ז וג"ע הם מז' מלות בן ומשום דמשמע דעל ביטול תורה וכזיון ת"ח גלו הולרך הרשב"ם לתת טעם משום ויתן להם תר"ג וכו' עכ"ל ע"כ הרי דגם מני"ר נופיה ס"ל למר דמשום ז' מלוה בן כע"ז וג"ע וש"ד דהוו נמי בבית רחטון חייבים עונש מיתה כיון דלית בהו טענת מודעת וא"כ בזה יתורץ שפיר תמיהתו פה ע"ד הרשב"ם ז"ל הנ"ל וכמוכן:

אך זוהי שק' על מ"ש בדמ"ו הנז' דכפי דרז"ל דישראל בעגל טע"ז בשיתוף הרי בן לוים מזהרים על השיתוף כידוע ת"כ לפי"ז גם בעגל יש להם ע' מודעת ולמה נענשו ויש לי"ש ודו"ק:

ט) **עוד** כתב שם בשם הרמ"ז ז"ל שם דכ"ח ע"כ תוס קל"ח ז"ל לקמ ע"ז פקח עיניו מ"ם בן תימת בפ' הלו דכריס חניגת י"ד יולת בה ידי שמחה ולא ידי חגיגה והלא לבן תימת חניגת י"ד דתורייתא דילוף זבח חג הפסח ודיקה בפסח לכל דכריה ותוס' ס"ל דדחיק שבת לבן תימת דהויא חובה כיון דהיא מדלורייתא וכו' ולעיל יודע לוך כ' מרן בפ"ב דחגיגה דגם לבן תימת לוקה חובה וכו' ול"ע עכ"ל:

ואפ"ל דס"ל למרן ז"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל כרש"י דס"ל דלבן תימת נמי חניגת י"ד רשות ולוקה דומה שבת כדכתבו התוס' ז"ל בשמו שם בפ' הלו דברים ד"ע ע"ב בד"ה מע' דבן דורתלי וכו' עי"ש וכ"כ הלח"ם שם בפ"ב דחגיגה דרבינו ז"ל פליג לתוס' וס"ל דלעיל מן התורה לא לקרה תורה הלא רשות אם ירלה וכו' ולפי"ז לפי' לבן תימת דאית ליה מקרא דהוי בפסח דרחמנא לקשייה יכולים לתו לומר דהוי רשות ורחמנא לא לקר הלא אם עשאה שתהיה בפסח לבל לא שתהיה חובה בפסח ודלא כהרלב"ד וכ"כ הרב בכ"מ וכו' עכ"ל יע"ש:

ובהכי ניחא מאי דהוה ק"ל קלת לסתמא דס"ם דהתם דחסיפא דמתני' דתני התם דנאכלת לב' ימים ולילה אחת אלא קאמר הס"ם מתני' דלא כב"ת אי איתא דבן תימת כ"ל חניגת י"ד חובה ודחייה שבת הלא ודאי דס"ל לתלמודא כס' רש"י והרמב"ם ז"ל כמ"ם מרן ולח"מ ז"ל דגם בן תימת מודה דחניגת י"ד רשות ולא דחיה שבת ולא ידעתי מה יענו התוס' ז"ל לזה:

אלא דרלוי בתוס' ז"ל בפ' תמיד נשחט דל"ט ע"ב בד"ה בי"ד שחל להיות בשבת וכו' דפסיטא להו התם דגם לבן תימת מודה דל"ד שבת ולזה ק"ל מסס רשב"ח לבן תימת היכי מתוקם התי קרא בשבת הא מודה דל"ד שבת כדמוכח התם ותירלו ד"ל דבן תימת יסבור כרי"ם ח"ג דס"ת יפרס כהירום' שכ"ל ע"ש הרי דפסיטא להו הכא בל כתר לוסף והוי סייעתא רבתי להרמב"ם ולמרן כ"מ ז"ל ולהלח"ם ז"ל וכמוכן:

ובעיקר תמיהת שע"ב הרמ"ז ז"ל דלא ידע מה חילוק יש וכו' והל"ע בכר עמד בזה הגאון הרח"ם ז"ל שם בסוד"ק וכתב הרב נחלת יעקב ז"ל שם דה"ה דהוה מלי למ' מעדים זוממין חלת דחדא מיניהו נקט חלת דכתב הגח"י דקו' מעיק' ליתא וכו' יעש"ב:

ועם דהרב מהרד"ף ז"ל בס' מסכיל לדוד שם בפ' שופטים דחה דברי הרב נח"י ז"ל יע"ש חלת דאמרי דעם שנודה לו במתי דפליג ע"ד הגח"י בח"ם חבע"ח סברת דים מקום לומר בדבריו ז"ל דלישפא מסתברת מ"מ בח"ם הגח"י חבע"ח קרא בהא ודאי גלע"ד דהחמת עם הגח"י דקא יהיב טעמא למילתיה דהיינו מדמשני קרא בדיבוריה לומר בזקן ממרא וכל העם ובלישך כתיב וכל ישראל והנשתרים ומדשיבה בזקן ממרא לומר וכל העם משמע דכל העם העולים לרגל דאי הוה אמר וכל ישראל לא הו"א דמשתרים אותו עד הרגל דח"א לחיות כל ישראל המה יעלו לרגל דהאיבא זקן וחולה ודכוותייהו דאינם עולין לרגל ומדכתב וכל העם ש"מ דכל העם העולים ברגל ועיין ההבדוה נפק"ל מדכ' ישמעו לבך סבר רע"ק דבעיון המתנה עד הרגל והבדוה בכל המקו' ובהכי ניחיבא שפיר קו' הרא"ם ז"ל וכמ"ם הגח"י ז"ל וכמובן וגם הרב מסכיל לדוד ז"ל שם ס"ט לשבת מדיליה לחלק מדין זקן ממרא לאיבא כיעו"ש והוא ג"כ שעם נכון לעמ"ד וק"ל:

ג) **עוד** כתב שם הרמ"ז ז"ל שם דכ"ח ע"ב תוס קל"ח ז"ל לקמ ע"ז פקח עיניו מ"ם בן תימת בפ' הלו דכריס חניגת י"ד יולת בה ידי שמחה ולא ידי חגיגה והלא לבן תימת חניגת י"ד דתורייתא דילוף זבח חג הפסח ודיקה בפסח לכל דכריה ותוס' ס"ל דדחיק שבת לבן תימת דהויא חובה כיון דהיא מדלורייתא וכו' ולעיל יודע לוך כ' מרן בפ"ב דחגיגה דגם לבן תימת לוקה חובה וכו' ול"ע עכ"ל:

ואפ"ל דס"ל למרן ז"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל כרש"י דס"ל דלבן תימת נמי חניגת י"ד רשות ולוקה דומה שבת כדכתבו התוס' ז"ל בשמו שם בפ' הלו דברים ד"ע ע"ב בד"ה מע' דבן דורתלי וכו' עי"ש וכ"כ הלח"ם שם בפ"ב דחגיגה דרבינו ז"ל פליג לתוס' וס"ל דלעיל מן התורה לא לקרה תורה הלא רשות אם ירלה וכו' ולפי"ז לפי' לבן תימת דאית ליה מקרא דהוי בפסח דרחמנא לקשייה יכולים לתו לומר דהוי רשות ורחמנא לא לקר הלא אם עשאה שתהיה בפסח לבל לא שתהיה חובה בפסח ודלא כהרלב"ד וכ"כ הרב בכ"מ וכו' עכ"ל יע"ש:

ובהכי ניחא מאי דהוה ק"ל קלת לסתמא דס"ם דהתם דחסיפא דמתני' דתני התם דנאכלת לב' ימים ולילה אחת אלא קאמר הס"ם מתני' דלא כב"ת אי איתא דבן תימת כ"ל חניגת י"ד חובה ודחייה שבת הלא ודאי דס"ל לתלמודא כס' רש"י והרמב"ם ז"ל כמ"ם מרן ולח"מ ז"ל דגם בן תימת מודה דחניגת י"ד רשות ולא דחיה שבת ולא ידעתי מה יענו התוס' ז"ל לזה:

אלא דרלוי בתוס' ז"ל בפ' תמיד נשחט דל"ט ע"ב בד"ה בי"ד שחל להיות בשבת וכו' דפסיטא להו התם דגם לבן תימת מודה דל"ד שבת ולזה ק"ל מסס רשב"ח לבן תימת היכי מתוקם התי קרא בשבת הא מודה דל"ד שבת כדמוכח התם ותירלו ד"ל דבן תימת יסבור כרי"ם ח"ג דס"ת יפרס כהירום' שכ"ל ע"ש הרי דפסיטא להו הכא בל כתר לוסף והוי סייעתא רבתי להרמב"ם ולמרן כ"מ ז"ל ולהלח"ם ז"ל וכמובן:

ומשה"ק עוד עט"ר הרמ"ז ז"ל וז"ל ועדיין קשה וכו' ומה תיקן מרן לקו' זו ול"ע כ"כ הן לחמת דלח תי' מרן קו' זו לחמנם כתב וז"ל ובחמת דלשון לפיכך ק' כמ"ש דמשום שהיה רשות יולח בה יד"ח שמחה דאם היתה חובה לח היה יולח בה י"ח שמחה והביח קו' זו בקושיח וכ"כ הלח"מ ז"ל סס וז"ל ומ"מ לשון לפיכך שכ' רבינו ק' ול"ע עכ"ל ח"כ לח משום דלח תי' כלום לקו' זו יקשה עלייהו לחמי לח תי' מרן לקו' זו וביח דבריו בל"ע וחולי דכוותו ע"ד הרמב"ם שכ' לפיכך וכו' וכמו שהביח הלח"מ קו' זו ע"ד הרמב"ם בל"ע. גם מ"ש עוד עט"ר הרמ"ז ז"ל סס בחות קל"ט וז"ל ט"ז לח תי' מרן ולח מהרי"ק וכו' ע"כ עיין בלח"מ סס בפ"ב דחגיגה הי"א שהק' כן יע"ס ועי"ש בס' מק"ק סס דקל"ב סוף ע"ח ובס' עץ החיים בלשונות הרמב"ם ד"ו סט"ב מ"ש עוד בזה יע"ש וחכמ"ל:

ד) **עוד** כתב עט"ר הרמ"ז זלה"ה סס דכ"ב ע"ח לחות ק"מ וז"ל ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב דחגיגה בחומר הרי עלי תודה שחלח בה יד"ח חגיגה חייב להביחה וחינו יולח בה יד"ח והשיגו הרחב"ד דכשחמר וחלח חינו יולח משח"כ בחומר שחלח יולח יד"ח שע"מ כן נדר וחי' מרן דחין הילוק דומנת מ"ש הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביח היח ולחמה מן החולין הלחמה דרבינו פסק כן פי' דמשה"ק ולח השיגו הרחב"ד הט' משום דלחמר בוי"ו ולחמה מן המעשר משח"כ כחן דלחמר שחלח השיגו שהס"ן הוי תנחי וע"מ כך נדר ומה חי' מרן ול"ע עכ"ל. ובהורמנותיה דמר י"ל דחי' מרן ז"ל הכה הוח מבחר יפה בדברי רש"י והתוס' ז"ל בפ"ב דביבה די"ט ע"ב דקחמר הש"ס לח לריכה דחט"ג דפרים וכו' ופירש"י דחט"ג דפרישדכשנד' התודה פירש ע"מ שחלח בה עכ"ל הרי דס"ל בעשי' דחיירי בדפרי' בל' ע"מ וחפי"ה פשי' ליה ר"י נדור וחינו יולח ופירש"י נדוד על התורה וחינו יולח יד"ג וכו' דכיון דלחמר הרי עלי נתחייב דלמ"ל כמש"ל וכי הדר לחמר ע"מ לחו מילתח היח עכ"ל הרי דחפי' לחמר ע"מ ל"מ וכ"ש חס לח לחמר ע"מ חלח לחמר שחלח דחינו יולח בה מגיגה וכדברי הרמב"ם ומרן ז"ל. וגם התוס' ז"ל סס בד"ך ע"ח בד"ה נזיר וכו' כתבו כפירש"י וכטעמו ממש יע"ש ולפי"ז גם בחומר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מה"מ דדינח הוח שיביח היח ולחמה מן החולין הח ודחי דחפי' לחמר ע"מ שחביח לחמה מן המעשר לח יביח גם לחמה חלח מן החולין דכיון דלחמר הרי עלי תודה נתחייב בתודה ובלחמה דלמ"ל כמש"ל וכי הדר לחמר ע"מ לחו מילתח היח וכדפירש"י והתוס' ז"ל וכמדובר ולחו משום דלחמר ולחמה בוי"ו הוח דלחמרינן דלח יביח לחמה חלח מן החולין כדס"ל להרח"ד גבי חגיגה דהרמב"ם ז"ל ס"ל כטעם שכתבו רש"י והתוס' ז"ל הנ"ל והכי מוכחי דברי הרמב"ם ז"ל בפי"ו דמעה"ק הט"ז שכ' וז"ל לחמר הרי עלי תודה מה"ח ולחמה מה"מ לח יביח לחמה חלח מהח' שהרי הוח נדר בקרבן תודה והתודה לינה בחה חלח עם הלחם מן התורה עכ"ל הרי להדיח שג"ע שהרי נדר בקרבן תודה וכו' ונהוח ממש כפירש"י והתוס' ז"ל וח"ב חפי' כי לחמר על מנת כתר הכי לחו מילתח היח ומה שלח השיגו הרחב"ד סס בפי"ו דמעה"ק לינה רחיה די"ל דסמך על מ"ש כחן בהל' חגיגה דכחן מבחר לשון הרמב"ם מפי דחינו מחלק בין לשון שחלח ללשון ואח"ה לזה שגם בהל' נזירות החומר ע"מ שחגלח ממעות מעשר ב' ה"ז נזיר וחינו מביח קרבנותיו חלח מן החולין יע"ש ובודחי דגם התם טעמו וניסוקו עמו דכיון דלחמר חחי' הריני נזיר כבר חל עליו כל דיני נזיר וכי הדר לחמר ע"מ וכו' לחו מילתח היח וכפירש"י והתוס' ז"ל גבי חגיגה וגזיר כנז"ל וגם סס בהל"ן לח השיגו הרחב"ד כלל דמסתמיך וחזיל חמ"ש כחן בהל' חגיגה ודלח כמ"ש הלח"מ ז"ל בהל' חגיגה דחי' מרן דגבי נזיר שחי דחין יכול להתנות ע"ז דכיון דחל נזירותו וגהג בו לח מביח קרבנותיו מן המעשר חבל לח עשחן תודה חלח בחנחי כך עכ"ל ולח זכיתי להבין תירולו דגם הרחב"ד נחת להלחי חי' דנזיר שחני ח"כ גם גבי הרי עלי תודה שחלח בה ידי חגיגה וגבי הריני נזיר וחגלח היל"ל הכי דכיון דחמר הרי עלי תודה כבר חל הנדר עליו ולח מלי תו להתנות שום תנחי וכן גבי הריני נזיר וחגלח כבר חל הנזירות עליו וחינו יכול להתנות עוד שום תנחי כמו הריני נזיר ע"מ שחגלח ממעות מעשר ב' דל"מ הנחה וחמחי גבי תודה מהני מגלה בחומר שחלח ויולח בה ידי חגיגה ומה חילוק והפרש יש בין זה לזה וגם לח ידעתי חמחי הולרך לומר וגהג נזירותו הלח חפי' מדין לח נהג כבר חל עליו נדר הנזירות כמו החומר הרי עלי וכו" וחו קל"ט דהח בפ"ג דביבה די"ט ע"ב בחדח מחהח נקטינהו לתרוייהו הרי עלי תודה וכו' הריני נזיר וחגלח מוכח דדיניהו שוה וכ"כ התוס' ז"ל סס ד"ך ע"ח להדיח דבין בנזיר בין בהרי עלי תודה ל"מ תנחה יע"ש ודברי הרב לח"מ ז"ל ל"ע כעת:

ה) **עוד** כתב עט"ר הרמ"ז ז"ל סס בזבח פסח דכ"ב ע"ב לות קמ"ד וז"ל וכווגתו וכו' ולפי"ז מ"ש מרן ז"ל בסס מהרי"ק דמיירי בטופל וכו' חין לו קיום דלח סייך טופל במעשר בהמה וכו' טכ"ל. וכבר הק' כן הרב לח"מ ז"ל ע"ש. ולעמדן לפ"ל עפ"י מ"ש מרן ז"ל בכ"מ בפ"ו דבכורות דין ה' בסוד"ק וז"ל ולפי"ז הם דחניח במעשר נחמר לח יגחל וחינו נמכר לח חי ולח שחוט לח חס ולח בעל מום לחסכחח בעלמח הוח דמדחוריימה לח מיפסרח מכילתו חלח תמים חי דומיח דחמורה עכ"ל ולפי"ז י"ל דהרמב"ם ז"ל בהל' חגיגה מיירי בעבר ומכר לחותו שחוט דשפיר קנחו הלוקח מדחוריימה ועל חלו המעות קחמר הרמב"ם כחן בהל' חגיגה דיולח יד"ח שלמי חגיגה במעשר בהמה ועל חלו המעות קחמר הרמב"ם ז"ל כחן בהל' חגיגה דקיימ במעות מעשר בהמה. וטופל המעות וממך חדלטיל וכמ"ש מהרי"ק ז"ל וכמוכן:

ו) **עו"כ** סס לות קמ"ט וז"ל ח"ל וכו' והשיב מרן דכיון דזזריזין יכו' לשומרה וכו' ותמיהה דחי' הכי היכי שריגן בפסח ליתן תבלין ולינם זריזין ולית ת' מרן בזריזין פסח יוכיח גם הרחב"ד למה לח השיגו בפסח מחשש חימון וי"ל דש"ה שנותן תבלין מרובות דייקח נמי דקחני תיבל ובפסח כתב נתן משמע דבר מועט וכו' עכ"ל ובהורמנותיה דמר ים לדחות דקדוקו זה שהרי כתב שם הה"מ ז"ל בהל' חו"מ שדין הרמב"ם הוח מהסוספחח דקחני יולחין במלה מחובלת בין שחיבלה וכו' ע"כ הרי להדיח דקחמר שחיבלה וכמ"ש בהל' מעה"ק תיבל וכו' ותוק' לפי דקדוקו הנז' דל"ב הי"ל להרמב"ם ז"ל לחלק בהדיח בין דבר מועט למרובה מכ"ש להתוס' עלמה דנקטה לשון שחיבל הו"ל לפלוגי בין מעט להרבה חלח ודחי ש"ל להרמב"ם דחין בחלו חשש חימון כלל חס מעט וחס הרבה וכ"כ הרב מגדל עז ז"ל סס בפ"ם דהל' חו"מ דדין זה דהרמב"ם שהביח ליתן תבלין לתוך הבלק הוח לקוח מהתוס' דהניח יולחין במלה מחובלת וכו' ולעיל מזה הכריח הרב מ"ע ז"ל סס מן הסוניח דבכל ענין קמייבי בין בזזריזין בין שלינם זריזין יע"ש ובהגמ"י סס הביח שורש הדין ממ"ש בפ' דקומין הבה מלה שחיבלה בקלח וכו' ובכל מיני תבלין חלח שנקרחם מלה מחובלת יע"ש הרי לפנינו דלח כחילוק והפך הדקדוק הנ"ל. ומ"ש

מרן ז"ל בכ"מ בהל' מעה"ק דכיון דזריזין הם יכולים לשומרה וכו' היינו דבת לייסב בזה לפי' לפיטת הרמב"ד דס"ל דחייסיקן לחימון מ"מ בזריזין לא חייסיקן לחימון כמ"ש דילופא בפוסקין ודל מהכא קו' הרמב"ד ז"ל ברס אנה"ן לדידיה דהרמב"ס ליבא חסם חימון כלל ואח"ל דים חסם חימון הכל יודעין לשומרה לפי' שחיכם זריזין וכן פסק מרן ז"ל בסי"ע ס"ח סי' הכ"ה ס"ו וז"ל לם המלה בקלח וכו' כשרה וכו' ע"כ הרי דמרן נקט לם המלה דהוח טפי משמע מלשון תיבל דלם מוכח דמידי דעותן תבלין מרובין וכמוכן. ומלי דנקט מרן לשון לם וכו' דמשמע בדיעבד ולילו הרמב"ס כתב לשון מוכר דלכתחי' מ"ם דמוכר הנה מרן ז"ל תפס כלשון הטור דנקט לם וכב"י כתב שם ע"ד הטור שב"כ הרמב"ס ולח נרגש מזה כלל חלח דהטור נקט כלשון הש"ם דמנחות דנקט תיבלה וכו' דמ"ם בדיעבד ומ"מ סיים עלה מרן שם בב"י וז"ל ומ"מ ילפינן דתבלין לינם מחמלין ע"כ והוח ממש כדכתי' בעניותין בד' הרמב"ם ז"ל וכמוכן גם הקו' הב' דהק' דלמלי לח הטיגו הרלב"ד בפסח גם הרב לח"מ הק' כן שם בפי"ב דמעה"ק ה"ז וז"ל ובדברי הרלב"ד וכו' יע"ש ולדידי נ"ל ברור שעל הכל הטיגו ולמו חודוי חודי ליה כלל ורלית לזה מדתפס הרלב"ד השנתו למי' דיבר ע"ד הרמב"ס דקלמר מוכר ליתן תבלין וכו' ולי השנתו לינה חלח על מה שהתיר ללום במיס ושמן ודבש לח ה"ל לתפוס השנתו על מי' ד"ה הרמב"ס כלל רק ה"ל להביח השנתו על מ"ם וכן מוכר ללום וכו' חלח ודלי שעל הבל הטיגו וכדסיים הלח"מ גופיה בלשון וחפי' וכו' יע"ש וכ"ן שהבין הרב מגדל עוז ז"ל שם כיעו"ם ומשה"ק ע"ז הרב לח"מ ז"ל דמ"מ קשה למי לסבר הרב ללום שיירי מנחת הסולת בהבלין. משום חימון יע"ש ז"ל דס"ל להרלב"ד דהנם דהכניס זריזין הם מ"מ לכתחי' לסור ללום וכבי דייקי דברי הרלב"ד שב' לבל ללום וכו' דהיינו ללום לכתחי' וחפ"ל דנם הרמב"ם מודה בזה ולכך נקט תיבל השיריים וכו' דס"ל בדיעבד לכן בהל' חו"מ דנקט הרמב"ם לשון מוכר וכו' ד"ל לכתחי' ע"ז הטיגו הרלב"ד שם שעל הכל הטיגו כמדובר:

ז) **עו"ב** שם בסק"ק דמ"ב ע"ח בד"ה וח"ת בפר"ח וכו' ומרן בפ"ה מהל' יסוה"ת הק' מרלב"ת ומריב"ב וכו' והסיח דלישב לינה רלית שבבר קיים לותו מלת תפילין ונם לח ל"מ שמקיים גזירתו וכו' ולימת דשם מחוייב למסור נם על מ"ע לח ה"ל ליטלן מרשתו מוכרת שבמ"ע לינו חייב למסור עלמו זוכי כוונת הר"ן וכו' שכ"ל ולעמד"ן דמ"ם מרן ז"ל בכ"מ ונם לח ל"ל וכו' לין כוונתו לתרץ תי' לחר בפ"ע דהיינו הפי' הח' משום דבבר קיים ומשו"ה נטלן מרשתו ופי' ב' שנם לח ל"ל שלח ל"ל וכו' וזה ודלי לינו חלח כוונת מרן ז"ל הבל תי' לחד הוח ועיקר התירוץ הוח משום דבבר קיים ומשו"ה נטלן מרשתו ומ"ם עוד שנם לח ל"ל וכו' כוונתו להודיענו דלי קוה ל"ל בבר קיים תפי' שבבר קיים מלות תפילין לסור כיון דמודה דהוח מקיים גזירתו ובשעת שמד לסור לקיים גזירתו להכי כתב מרן ז"ל דהכח לינה תרתי לטיבותח דמלבד דבבר קיים מ"ת נם לח ל"ל שום דבר לקסדור ציבון ממנו שהוח מקיים גזירתו ותרוויהו לריכי הכח והח בלח הח לח סני ושפיר כתב מרן ז"ל ודבריו נכונים. וע"ע שם בסק"ק דק"ז ע"ב מ"ם עוד ע"ד מרן ז"ל ע"ש וגם בס' הבהיר חנן תלהים דמ"ד ע"ח בד"ה וירלה וכו' חזר הרב ז"ל וכתב שם בכל מ"ם בסק"ק דמ"ב הנז' יע"ש:

ולעיכך הבית הר"ן ז"ל וקושייתו מהניח דתלישב

חפ"ל עפ"י מ"ם הרב שלה"ה ז"ל הו"ד בס' פתח עינים בד"ה ד"ך דמלות קידוש השם לינה כבל המלות שלריך לחזר לחריהם תלה מלות ק"ה לין לו לחדש לרדוף לחריה כדי להרוג עלמו והעושה כן מתחייב בנפשו לבל המלוה היה שהם יתרע לו בחוש ונתפס לז מחוייב למסור נפשו לקדש לת ה' וז"ם רע"ק עבשיו שבחה לידי וכו' עבתד"ל ולפי"ז לק"מ על תליישב למה הסירן מרשתו כיון שמדין לח נתפס וכמובן:

ח) **עו"ב** הרב הקדוש הרמ"ז ז"ל בסק"ק דט"ו ע"ח בד"ה ויתכן וכו' וז"ל ומ"ש מרן פ"ג דמ"ז דחוגם דמיתה כ"ע לח פליגי דפטור כי פליגי בחוגם השזק ליתח דחבי מהמן יליף וחוגם דמיתה הוה כמש"ל מדוע לתה עובר ומפילנו בחרב ול"ע עכ"ל הנה דברי מרן הס דברי הריב"ם ז"ל בס"ם מרן ז"ל בשמו והריב"ם בתשו' הנז' כ' להדיח דבהמן ליבא חוגם מיתה חלח חוגם השזק וחלח חם להח דהילקוט הנז' משום דס"ל להריב"ם דחבי דחמר דהמוכר מירחה חייב יעכ"ל חלח ס"ל לחבי הסיח דילקוט חלח ס"ל דחין בהמן חלח נזק משו"ה העובד מירחת היזק חייב חע"ג דלח קבלו לחלוה דחילו הוה בהמן חוגם מיתה הוה מודה לחבי דפטור כמבואר בבריתות שהביח הרב ז"ל גם הר"ן ז"ל בתי' הביח מהרמב"ן ז"ל שפירש מירחת חדש שלח יזיקנו ובודחי דס"ל דבהמן נמי לח היה שכנת נפשות דלח כהילקוט דחבי דהוח בתרח פליג על הילקוט דחין בהמן חוגם מיתה וכבר רחיתי להבנה"ג ז"ל שתמה עליו כתמיהת עט"ר הרמ"ז ז"ל הב"ל ולפי החמור י"ל דחבי לח ס"ל כהילקוט וכמדובר:

וגם י"ל דגם מהילקוט הב"ל י"ל דהס היו סוברים בים בדבר ס' שכנת נפשות משו"ה הס חמרו למרדכי מדוע וכו' לבל מרדכי המדיק ידע שפיר דלית חסם מיתה כלל והח דלח הסיב להס כן י"ל דהיה ירח שלח יתרשלו יסר' מלעשות תשובה לו שהיה ירח פן ישמע המן ויתקנח ויתגרה בו וכמש"ל וגס מה היה מועיל בחמור להס דליבא חוגם מיתה הח לכתי יחמרו להס דליבא חוגם היזק עב"פ והלכה כרבח דפוטר ולמה תחמיר על עלמך הפך הדין ועי"ל דחפסר דס"ל לרש"י ז"ל כסברת הרמ"ך ז"ל הביי"ד מרן ז"ל בב"מ בפ"ה מהל' יסוה"ת דס"ל דחם עבד ע"ז בחוגם לחר שהתרו בו חייב מב"ד דדוקח מכרת הוח דפטור בחוגם דרחמנח לבח בעי ובוחן לבות וכליות חלהים לדיק ולי לח קבליה לחלוה ללו כלום הוח לבל מיתת ב"ד שהיח בעדים והתרלה כיון שעבד לחר ההתרלה חייב יעו"ש וח"כ ל"ק מהלי בריית על חבי דליהו לייבי במב"ד:

אך ק' לפי"ז דח"כ לינ הכח פוטר בכה"ג ממב"ד לי סברת הרמ"ך ז"ל מוסכמת ותלוותו דהרמ"ך לח על הרמב"ם חלח על רבח גופיה דפטר והיה חפ"ל דכל כוונת הרמ"ך ז"ל לינו חלח להק' ע"ד הרמב"ם ז"ל שב' וחל"ל מב"ד וע"ז קח רמי דלריך ולריך הלי מלח הח לית ליה פירכח כדכתב לבל תמה"ן דלפי החמת דקי"ל כרבח נם ממב"ד פטור ולריכי תרוויהו לחסמועינן דפטור מכרת ונס מבמ"ד נס היה מקום לומר דס"ל להרמ"ך דחבי ורבח לחו מירחת חדש לייבי דבהח כ"ע מודו דחייב כיון שהתרו בו חלח מפרש לה כדפי' הרמב"ם ז"ל חלח דחזינח הרוב בבל הרחשונים ז"ל פליגי ע"ד הרמב"ם ז"ל בפי' הנז' ובבר החריך בזה הרב בנסיה שהיח לם"ם ז"ל יעש"ב וע"ע בס' מק"ק הנז' בדק"ו ע"ח מ"ם בזה ע"ד מרן ז"ל בב"מ יע"ם ותבמ"ל:

ט) **עו"ב** עט"ר הרמ"ז ז"ל שם בסק"ק דל"ז ע"ב וז"ל חו ליבא למידק על מ"ם מבחן מודעה רבה

ממ"ם הכ"י ח"מ סי' ר"ה עמ"ס תליוה וזבין ז"ז תגב תוכסת וזוזי גמר ומק' ממ"ם בפ' הניזקין ג' נזירות גזרו ח' וכ' כיון דקטלי גמר ומק' וזוזי ליכא וי"ל דנזירת מלך ת"ג תוכם דמיתה גמר ומק' בלא זוזי ע"כ ות"כ ג"ז נזירת מלך ותוכם מיתה ליכא ובטלה מודעת וכו' ולקמ' עמ"ם העיטור הבי"ד מור"ם עם דכתבתוהו לקנות תיכו מועיל רק כשתכוהו למכור ה"ג לנסם הש"ת שיקנו התורה והמלות ומודעת טובת הוית וכו' עכ"ל ותירוצו זה לא תתי שפיר רק לסברת העיטור ז"ל ורמ"ה ז"ל תכן הדוחה יראה דרבים לוחמים עליו בתר' זה כמ"ם הרב מהרי"ם ז"ל בקונטרים מודעת דז"ך ע"ח יעש"ב גם הרב ח"מ והב"ם ז"ל בתה"ע סי' מ"ב חלקו עליו יע"ם וכן מבואר בשיטת הרשב"א לקידושין פ"ק כיעו"ם ות"כ לדידהו הדק"ל :

ורתו דגם העיטור ומור"ם ז"ל מודו דהיכא דליכא תוכב מיתה ממש כגון נזירה קמייתא ומליעתא וכ"ב כעין הדוגי מלחמה תו נזירת מלך הת ודאי כי היכי דתמרינן בתוכם בתוכם מיתה תו ג"מ דגמר ומק' בלא זוזי ה"ה בקונה בתוכם מיתה תו ג"מ דגמר וקני והדק"ל דלפי"ז בטלה לה מו"ר דאורייתא וכדהק' מני"ר ז"ל בכנ"ל וכן הק' ג"כ המשל"מ ז"ל בריש פיו"ד דמכירה והל"ע ע"ד המרדכי שבפ' הניזקין יע"ם גם הרב מ"מ ח"מ סי' ל"ו דק"ט ע"ד עמד בזה וכתב דבתמת לריכה רבה יעש"כ. וגם הרב תורת חסד ז"ל הוב"ד בס' פרמ"ת ח"ת סי' י"ז המ"ט ע"ת עמד בזה וכתב לתרן עפ"י חילוק מהד"מ ז"ל שחילק הגבי מקדקני דלא מחסרי גובינא שיך לומר תגב תוכסת גמום"ק ליה לסקדיקון תבל גבי מ"ט דמחסרי גובינא ל"ק הסי"ק וכתבי מתיאב שפיר דהתם עמי בקבלה התורה לת היה שם נתינה ממש רק חיוב ושעבוד וכו' ועוד חילק חי' לחד מדיליה מדכר המידי ותדירי להיכא דתיגו רק פ"ת יעש"כ :

ואני בדגליו תעבורה דגלע"ד לומר דתעיק' דדינא כיון דליכא מודעת רבה על כל התורה בכלל ג"כ דעל כל דיני ביטול מודעת דליכא בפום' ובש"ם על כולם ליכא מודעת רבה דכפיית ההר דומיא למ"ש הפום' ז"ל דהיכא דכתוב במודעת דלף אם יכתבו בשטר המכר תו הפשרה בביטול וכו' וגם בפיסול וכו' ט"ד הרשב"ת כנהוג עכ"ז הכל בטל מכח מודעת זו דהמודעת קיימת זהביטול והפיסול עדיים וקבלת דעת הרשב"ת ז"ל בטלים נגד מודעת הקודמת בידוע ה"ה והוה הטעם במודעת רבה דתורייתא כל הדינים המבטלים תוכה מודעת רבה בטלי לתו לגמרי כיון דליכא מודעת רבה דכפיית ההר על כל התורה בכללותה ותו לקמ' מכל דיני ביטול מודעת דבעלמא וכמובן וק"ל :

יוד) **עוד** כתב עט"ר הרמ"ז ז"ל שם במק"ק בזבח פסח ד"ז ע"ת וז"ל ובתי' הלכות כתב דפליג שמואל עם רבת ורבת שהתיר כאן מתיר במנחות ותשתיטתיה שהרמב"ם בפ"ו מהל' חומץ פסק דמותר ללחות ובפ"ב ממע"ק פסק דתטי מנחות אין לותתין וק' הני הרי פסקי תהדדי וירתה דמצו"ה כ' הרמב"ם ושוחנין תוכס מיד משמ"כ במנחות דת"ת לשוחנן מיד דבעו ס' שיפה וק"ק בעיפה וכיון דמשמו להו כולי האי יחמילו וכו' עכ"ל :

הנה מ"ם הרב ז"ל דכיון דמשמו להו כולי האי יחמילו משמע דס"ל דודאי יחמילו וכן השכל מחייב דבודאי יחמילו ומזה קל"ט ע"ד הרמב"ם שבפי"ב ממעה"ק ה"ך דתמתי כתב שם שמת יחמילו הת בודאי יחמילו כיון דבעו ס' שיפה וק"ק בעיטה מקמי טחיכה ושוק' במ"ם עוד שם שהרי בחון לותתין לוחכס דמה נ"מ הוא זה דהת הגם דהיתה הלתיתה בפיגים במקוס זריזין ליחסר כיון דע"כ משהו להו למעבד בהו ס' שיפה ונק' בעיטה דודאי יחמילו אם לא שנאמר דליכא תלת חששת דשמת יחמילו כדכ' הרמב"ם וחייגין בהו יותר מלתיתה דחטי דפסחת כיון דתכף ומיד טוחנין לותם דפסח ומ"ם הרמב"ם בהל' חו"מ שמת יהשו ויחמילו הת שמת קאי על השהייה דשמת יהשו ועי"ז שמת יחמילו :

אך תכבי עבד לא ידעתי מנל"ן לומר דהלתיתה דחטי דמנחות תהיה קודם שיפה ובעיטה תימת דהוו הלתיתה לאחר השיפה והבעיטה משום הסברת הקליפה ואח"כ לותתין ושוחנין לותם מיד וכמ"ש הרמב"ם בהל' חו"מ ומנ"ל להרמב"ם דהשיפה והבעיטה היו לאחר הלתיתה כדי לחום שמת יחמילו כיון דמשהו לותם כולי האי והדק"ל דבחטי מנחות פסק כשמואל ובחטי דפסחת פסק כרבת. וגלע"ד לחלק דהט' דפסק כרבת בחטי דפסחת דשרי ללחות משום דודאי לריכי טובת מחשת חיומן דקאי בכרת דמה"ט אפשר דאסרי הגאונים ז"ל ללחות הגם דרבת לחיר ללחות משום דס"ל להגאונים דכיון דליכא ליסור כרת ואין תנו בקיאים בלתיתה לאסרוה לגמרי משא"כ בחטים דמנחות דליכא כרת רק מ"ע דליהוי מנה לחתו לזלזולי וחייבי' לחימון גם לרבת. ולדעת הגאון מהרש"ת ז"ל דס"ל דרבת מחיר גם בחטי דמנחות כנז"ל לכאורה קל"ט דת"כ מאי קאמר הש"ם בפסחים ד"מ ע"ת בתר דפיק אמר מ"ט לא לימת ליה מהת דאמר"י אמר' אמר שמואל חטים דמנחות אין לותתין לותם וקאי ק"ל סולת וכו' ע"כ דמאי ראיה מדשמואל ליכא דרבת דס"ל דשרי ללחות גם במנחות ומשו"ה קרי להו סולת ותרבת דגם דבפסח בשות דשרי ללחות אם ירלה מ"מ במנחות חובה ללהות משום דבעי סולת נקייה וח"ת בלא לתיתה ותוק' דאי רבת פליג אשמואל ת"כ גם כי רב הונת ובי רבת בר אבין דלתתי מוכח אליבא דהסרש"ת ז"ל דגם ליגהו פליגי אשמואל וא"כ ק"ט אין יפסוק הרמב"ם במנחות כשמואל ובפיק להבי תלת אמוראי בהראי דעבדי טובדת בלא כשמואל ואמאי ל"ק תלמודא אמילתייהו ופליגא דשמואל דאמר אין לותתין וכו' ותו אין לא חשבו כל הני אמוראי לסברת שמואל דאסר ואשמואל נזפיה יל"ד דאמאי נקט מילתיה בחטי דמנחות בלא נהיגי בזה"ז ולא אמרה לסברתו בחטי דפסחת דנהיגי גם בזה"ז אלא מוכרח דכולהו מודו לשמואל בחטי דמנחות לאסור אי מטעמא דכתב עט"ר הרמ"ז ז"ל ותי מצ' דכתינא בעציונין כנז"ל דהשתא לא הוה מצי תלמודא להק' מדינא דשמואל דאסר הלתיתה במנחות על מאן דסברו בפסח וכקו' מהרש"ת ז"ל די"ל בפשיטות דשאני לתיתה דפסח מלתיתה דמנחות וכיון דרבת והבי אמוראי אזלי ומודו לשמואל ת"כ שפיר קאמר ר"פ בתר דגפיק וכו' וייתכן שמעמ רבת בתר הבי להת דשמואל דאין לותתין הדר בי רבת ממ"ם תחילה מדברייתא דתני יולאין בפת נקייה ואי אפשר נקייה בלא לתיתה דאין זה הסברת דחפי' בלא לתיתה נקרתת נקייה וסולת וכדשמואל וחזר ואמר מצה ללחות דשאני הכא גבי פסח דגלי קרא דבעי לתיתה משא"כ במנחות כנז"ל ודברי הגאון מהרש"ת ז"ל לל"ע כעת. ולאפס הפנאי ולרוב חולשתי לא יכולתי לחור ולאפס בשם"ן מפרשי הש"ס ז"ל על מס' פסחים למען דעת אם קדמוני וכבר עמדו בזה ע"ד הגאון מהרש"ת ז"ל הנז"ל. וע"ע לעט"ר הרמ"ז ז"ל שם בס' מק"ק דקש"ת סע"ח וריש ע"ב שדברי שם הס הפך מ"ש הוא עלמו בד"ה הנ"ל ולפי ד"ק שם יפה בתב הרמב"ם בחטי מנחות לשון שמת יחמילו כמובן. וע"ע לו ז"ל שם במק"ק בדל"ב ותילך מ"ם עוד בזה ודו"ק :

יח) **עו"ב** הרב הק' עט"ר הרמ"ז ז"ל סס בזבח פסח ד"ט ע"ב בד"ה ת"ש רלה וכו' וז"ל והרמב"ס פ"ג דזכיה מבואר דפסק כשמואל וכו' ואיני יודע מה הי"ל למרן בכ"מ שהק' להמ"מ דרבינו פ' כרב דליתא כדכתיבנא והוא עלמו ספר דנדרים כתב דפ' כשמואל ותרתי בעי שמואל וכו' עכ"ל:

והנה מלבד מ"ש בהל' נדרים גם בב"י ה"ע סי' פ"ה הכי"ד הרי"ף והר"ן שכ' דהרמב"ם פ' כשמואל וכן פסק הוא עלמו בבד"ה סס וביו"ד סי' רכ"ב בב"י סס וזה הפך מ"ש בהל' זכייה והנה לפמ"ש דלולא מ"ש מרן בכל דוכתי הנז' הוה מצ"ל דס"ל למרן בהל' זכייה כדס"ל להרב מגדל עז סס בפ"ז דנדרים דהרמב"ס פסק כרב וכר"מ וכו' ותמה ע"ד הרשב"ד ז"ל שכ' סס דהרמב"ס סנה משנתו כשמואל דלא היא אלא פסק כרב ושכ"ד ר"ת כרב דחיסורא הוא וכו' יע"ש. אך מה נעשה לכל דוכתי הנ"ל דס"ל למרן בפי' דהרמב"ס פסק כשמואל והכי נקטינן דלא כדס"ל להמ"מ ז"ל ותו דאי מרן ז"ל בב"מ בהל' זכייה חזיל בשיטת המ"מ ז"ל הנ"ל לא היה כותב מרן בהל' זכייה דלריך טעם למה פסק כרב דהא בדברי המ"מ ז"ל הנז' מבואר הטעם כמ"ש ר"ת ז"ל וגם כיון שכבר גילה דעתו מרן בב' מקומות הנ"ל תו לא מצ"ל בעד מרן ז"ל שבהל' זכייה דנוסחת מוטעית נזדמנה לו דפסק כרב כמ"ש הרב מ"מ ז"ל סס בעד הרשב"ד ז"ל יע"ש כיון דכבר מרן ז"ל גילה דעתו בחלת דוכתי הנ"ל וכמדובר. עו"ר שכבר עמדו ע"ד מרן כ"מ הנ"ל הרב לח"מ סס בהל' זכייה והרב חויו"ט בפי"ח דנדרים והרב מהרי"ו הלוי ז"ל בסי' י' ומהריט"ן סי' קכ"ב והגד"ה ז"ל בדמ"ג ע"ד והמבל"מ ז"ל סס בהל' זכייה ע"ע הלא בספרתם ותכמ"ל:

יט) **עו"ב** עט"ר הרמ"ז ז"ל סס בזבח פסח דט"ז ע"א תות י' וז"ל ת"י ת"ש מ"ם בפ' אלו עוברין וכן מי שילא מירום' ומכר שיש בידו בשר קדש אם עבר נופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מע"ה ופירש"י דכתיב בקדש בחם תשרף והק' התום' אי הכי מ"ל עבר נופים או לא בדאוריימא אין לחלק וי"ל דוקא בק"ק ומדרבנן גזרינן קדשים קלים אטו ק"ק ותמוהים דבריהם דבפ' כ"ל אמרינן דכל פיסולי הק' בין ק"ק בין קק"ל גמרא גמירי לה וק"ו מעיק' דל מהכא דהכי גמ"ל ועיין בתי"ט עכ"ל:

ולענד"ן די"ל דמ"ש התם בפ' כ"ן דפ"ב גגמ"ל הייט לומר דגם קק"ל אם נפסלו בעו שריפה וכדפירש"י התם ומאי דפריך התם בתר הכי דהשתח דאמרינן כל פיסולי הק' בשריפה ל"ש ק"ק ול"ש קק"ל גגמ"ל בקדש בחם תשרף למ"ל ומשני ההוא מבע"ל שנשריפתה בק' הייט שלריך לשורפן בעזרה כדפירש"י התם וכי"ד ק"ק ותימורי קק"ל אבל בשר קק"ל דנאכלין בכל העיר שריפתן נמי בכל העיר כדתנן התם במתני' דפ"ח ע"ב נממא מיעוטו והעותר שורפין לותו בחלוקתהם לו אל בגותהם וכ"כ רש"י בדפ"ב ריש ע"ב יע"ש ולפי"ז ל"ש דברי התום' דבפ' אלו עוברין דאינהו לייבי אל מקום השריפה דמה שהגריכו חכמים לשרוף הכי הכמ לפני הבירה הייט גזירה אטו ק"ק ומ"ש בפ' כ"ן דפ"ב דגמרא גמ"ל הייט אל עיקר הדין דבעו שריפה ולא נאמר דלא בעו שריפה כלל דגמרא גמ"ל דבעו שריפה ושאני תימורי קק"ל מבשר קק"ל וכמדובר וגם דברי הרב תויו"ט ז"ל וי"ל כדכתי' בעניותין ודו"ק:

יג) **עוד** כתב עט"ר הרמ"ז ז"ל סס בז"פ די"ז תות ק"ו וז"ל ואמרתם זבח פסח הוא לה' בעינן שתהיה היא לה' כמ"ש בירום' וכו' וכמ"ש הרש"ם בפ' כ"ם והמ"מ בפ"ו מהל' חו"מ דאיכא מ"ד דבדיעבד יולא במלה גזולה ממ"ש בירום' הדא דתימא בתחי' אבל בסוף דמים חייב ולא כתיב מלתכם ולימא בסוף הירום' דאמר אלה המלוות מוכח דגם בדיעבד לימו יולא וכו' ע"כ וכודאי שכ"ז הם דברי הה"מ ז"ל ולא דברי עלמו שהרי הה"מ ז"ל נופיה כתב כן להדיא וז"ל וסוף הירום' לימו נרשה כן אלא לא יצא עכ"ל. ובהורמנותייהו לחינא דמסו"ד הירום' ליכא סתירה לסברת יש מי שכתב דיו"ל דכוונת הירום' דאינה מלוה כתיקנה ברם בדיעבד יולא בה יד"ח וכן מוכח ממ"ש הרש"ם בפסקיו בפ' כ"ם דאייתי תיו"ד הירום' וסוב הביו"ד סוף הירום' שאמרו אינה מלוה וסיים עלה וז"ל ותפסר דפליגי הכי אמורתי ואית לדון כיון שלא עשאן כמלוותן אינה מלוה ולא יולא יד"ח עכ"ל הרי דלא ס"ל בפשוט דפליגי אלא כמסתפק משום דיש לד לומר דלא פליגי וכ"ע מודו דבדיעבד יולא בה יד"ח וא"כ י"ל דהיש מי שכ' הכי ס"ל דלא פליגי ולכ"ע בדיעבד יצא לפ' יש"ם הנז"ל ועיין למרן כ"י ח"ח סי' קל"ו ובמחוניס עליו וכם' נחמד למרלה ח"ח דקע"ה ע"ב מ"ם בכוונת הירום' הנז' וע"ע בם' מק"ק דל"ו ע"ח בד"ה אלו שנזלה וכו' מ"ש עוד בזה יע"ש:

יד) **עו"ב** עט"ר הרמ"ז סס ז"ל בזבח פסח דיו"ד ע"ח תות ע"ח וז"ל ת"ש שמע מ"ה תושב ושכיר לי"ב הרמב"ס ס"ל דבנר תושב ושכיר מיירי קרח ואינהו לח מחייבי לקייס המלות אלא לדידן לזהר קרח שלא יאכילום וקיימן כיה לח יאכל והרשב"ד ס"ל דליבראל שלא נתנה עליו אחת קרח ולדידיה אזה"ר שלא יאכל בו אחי גר ערל מכל ערל נפיק ואי מרן אחי לשלא נתנה עליו מתכוסו נפיק ואי מסוס דנפיק מכל ערל מיירי בערבי מהול ת"ש גר שמל ול"ט וליתא דמתכוסו לח יש לאו אחת אחי קרח לאשמועי' שאם אכל לוקה. גם מ"ם דמיירי בערבי מהול ליתא דאכתי דין ערל לו וכו' עכ"ל ונלע"ד לייסב ולומר דכיון דכל עיקר הילפיתא דילפין שנאמין על ק"ם אינו אלא מדכ' תכוסו על השה כמ"ש הרמב"ם בריש"ב דק"פ ואין כאן אלא מ"ע ואם אכל מי שלא נתנה עליו לוקה כיון דלא עבר כ"א מ"ע ת"ש מה נשתנה העבד ישראל השכיר שאם אכל בלא מינוי שילקה ותו אזהרה זו דכל ערל ותושב ושכיר לי"ב אינם אלא על ישראל המאכיל שלא יאכיל עמו ערל ותושב ושכיר ומשום דלא כתיב בהדיא לא תאכילום אין לוקין עליו כדכתב מרן כ"מ שם בפ"ע דק"פ ה"ז ולהרשב"ד ז"ל אזהרה זו היא על המאכיל שלא יאכיל עמו אפי' ישראל שהוא תושבו או שכירו בלא מינוי ועל לאו זה נכנר כתב הרמב"ם ז"ל שם בדין ז' דהמאכיל עובר בל"ת ואינו לוקה והט' כמ"ש מרן בכ"מ שם ובנו"ל ולא הם אזהרה על האוכל כלל וא"כ אין שקה האוכל בלא מינוי כיון דאינו באזהרה ומה נם דדברי מרן כ"מ הנ"ל שכתב דאתת קרא לתושב ושכיר נצטוינו אל ערבי מהול הם לקוחים מהמבילתא הביאה הרש"ם ז"ל בפ' בא בד"ה כגון ערבי מהול וכו' יע"ש ומ"ש עוד עט"ר הרמ"ז ז"ל דאכתי דין ערל לו כמ"ש לענין נדרים וכו' לזה י"ל דשאני נדרים דקי"ל בהו הלך אחר לשון בני אדם דלא מיקרו מולים בלבו"ח כי אם שרחל שמל ופרע ולא גוי וערבי מהול אבל בלישנא דקרא דקאמר וכל ערל לי"ב נכלל בכלל ערל ערבי ונצטוינו מהול וכמ"ש הרש"ם שם וע"ע בם' עץ החיים בפ' בא דס"ו ע"ג בד"ה ת"ש עמ"ש הרמב"ם וכו' שכ' וז"ל ועיין מ"ש מרן שדבריו ל"ע עכ"ל והא ודאי שכוונתו למשה"ק פה בזבח פסח הנז"ל והללע"ד כתבתי ודו"ק:

מו) **עו"כ** סס בדי"ח ע"ב תוס' ן' בד"ה ח"ג שואל מר וכו' מסה"ק ע"ד מרן ז"ל בכ"מ והל"ע יע"ש ובזאת הק' מני"ר גס בס' מק"ק בדק"ל ע"ח והל"ע יע"ש ובעץ חיים בלשונות הרמב"ם בד"ו ע"ג וע"ד יע"ש ולפי חומר הקו' אפ"ל דס"ל למרן ז"ל להגס דלעניו כרת קיל חמץ מעורב במינו משאר איסורין מ"מ לית ביה חומרא מלד אחר שהתמירה תורה בו לחייבו מלקות בים בו כזית בכא"פ כד שריף ליה משרף משא"כ בשאר איסורין דלמרינן בהו דלי שריף להו משרף בעלה דעתו אלל כ"ח ופטור ושאני התערובת חמץ דדרים ר"ח כל מחמלת לעיכוב חמץ דלי ליכא כזית בכא"פ לפי' דמשרף שריף ליה חייב מלקות וזהו כוונת הרמב"ם ז"ל בפ"ו ממאכ"א שכ' וז"ל ואלו תתמה על חמץ בפסח וכו' יע"ש כלו' דכשם שהתמירה תורה בתערובת חמץ מקרית דכל מחמלת דלוקה בדאיכא כזית בכא"פ כד שריף ליה משא"כ בשאר איסורין משו"ה התמירו בו ז"ל לאוסרו במשהו גס שלא במינו ודו"ק:

מז) **עוד** כתב שם די"ח ע"ב תוס' ג"ה בד"ה ח"ג רחה מ"ם בפ' כ"ל וכו' וז"ל ויש תימה על הרמב"ם וכו' ול"ע יע"ש ואפ"ל דס"ל להרמב"ם כפי' התוס' ז"ל שם בסוגיית הגז דע"ה ע"ח בד"ה הא לאו"ה וכו' וז"ל וי"ל כהי דאלת דקרת היינו עוממות מ"מ סתם נאלות דמשנה ובריית הוו לוחשות עכ"ל וא"כ מ"ש הרמב"ם סתם חמצו וכישלו ע"ג גחלים כשר סתמו כפירושו דכלוחשות לאיכי כלישנא דבריית' דרבי וק"ל:

מז) **עוד** כתב שם דיו"ד ע"ב וז"ל והילך לשון הרמב"ם וכו' וקשו תרתי וכו' אפך ס' מרן יע"ש ולפי חה"ן אפ"ל ליישב דעת מרן ז"ל דהא דמק' תלמודא לרבנו הלי וכשל ולא משני דמבע"ל לגלי קדר משום הא ריבויא אתא דווקא לג"ק ח"כ ק' דלא ליכתוב לא מיעוטא דבמים ולא ריבויא דכשל מבושל ולימא לא תאכלו ממנו לא וכשל והל"מ ומילתא הוה ידעינן דל"ק דנפשל פומיי עלמו דחייב דהא לא כתיב במים אלא דאל"ש בריבוי למילתא אחריתי דהייט לגלות וא"כ כישלו וממילא משמע נתרבה ג"כ לג"ק וא"ת סו"ס למה לי במים לא ליכתוב אלא וכשל מבושל הא ל"ק די"ל דרבותא אשמועינן קרא דאפי' במים לא יכשל וכ"ש בשאר משקין דרבנן דמפקי שאר משקין מק"ו וי"ל דאלין מזהירין מן הדין כדאיתי' התוס' ז"ל בסוגיין ולא ניחא ליה בתירוצם ורבנן דרבי גופייהו אפשר דס"ל כמ"ד מזהירין מן הדין ובהא ליכ הל' כוותייהו.

ובהבי ניחא נמי הקושיית שליטית שהק' עט"ר הרמ"ז ז"ל די"ל דמשו"ה נקט הש"ס לקמן בע"ב רבי ולא רבנן משום דלרבנן עיקר קרא אחא - לגלאו ואח"כ בשלו ולא לג"ק כמש"ל ות"ת סו"ס לפי האמת לרבי דבעי ריבויא משום שאר משקין וג"ק למ"ל ריבויא ומיעוטא ליכתוב מ' ומבושל וסגי ו"ל דס"ל לרבי דאי הוה כתיב הכי הו"א דקרא קא מזהיר כדרך רוב העולם שמבשלים במים דוקא ולא בשאר משקין וגם לא עבדי ג"ק להכי אלא"כ ריבויא ומיעוטא אבל רבנן דהכי לא ס"ל הכי וכדכתיבנא:

והנה מדברי הרב לח"מ ועט"ר הרמ"ז ז"ל נראה דס"ל דהרמב"ם פסק כרבי ולפי"ז קל"ם דא"כ למאי השמיע הרמב"ם דיעל דאם כישלו מבעוד יום ואכלו מבושל כדאסיק הש"ס התם בע"ב ולל"ע כעת:

ורש"י ז"ל בפ' בא נקט דרשת דרבי דילף שאר משקין מריבויא דבשל מבושל יע"ש ומאי דנקט

בד' ובניך רבנן הגס דנימא דהל' כרבנן דר' מ"מ דרכו של רש"י לפרש אליבא דמאן דפשיט דקרא מוכח טפי כוותיה אבי' דאין הל' כמותו ל"ג דס"ל כמ"ד אין מזהירין מן הדין ורבנן דר' דפקפ"ל שאר משקין מק"ו סברי דמזהירין מה"ד ולא ק"ל כוותייהו כהא ל"ג דס"ל לרבנן דר' כתירוץ התוס' ז"ל ורש"י לא ניח"ל כתירוצם משו"ה פסק כרבי:

והגאון הרא"ס ז"ל לא נראה על רש"י ז"ל מזה כלום רק כתב ע"ד רש"י שפסק מהמכילתא וכמכילתא ליפלינו בזה ר"ע ור' ישמעאל דרע"ק הוא דילף שאר משקין מריבויא דבשל מבושל ורבי"ם ילף שאר משקין מק"ו ע"י והשתא ל"ש דרש"י ז"ל בפי' התורה תפס כרע"ק דהלכה כרע"ק מחבירו ורבנן דרבי דבבריית' דלייתי הש"ס הוא ניהו רע"ק ומאחר דהש"ס נקט סברא רע"ק בשם רבנן ודאי משום דהלכתא הכי קויל כרע"ק מחבירו הו"ל כלישנא רבנים פליגי עליה דרבי:

אבן הרב נחלת יעקב ז"ל שם דחה דברי מרן כ"מ דס"ל דהרמב"ם פסק כרבנן ו"ל דחדרכת הרמב"ם פ' כרבי ולא כרבנן משום דבמכילתא שנו בשם רע"ק דהל' כוותיה לגבי רי"ם ואולי גם בש"ס היה גורס הרמב"ם רע"ק במקום רבנן וק"ל הל' כרע"ק אפי' מחבירו וכו' עכ"ל יעש"ב והנה מ"ש משום דבמכילתא שנו בשם רע"ק ניחא. לך מה שהוסיף עוד לומר דק"ל הלכה כרע"ק אפי' מחבירו הא ודאי ליתא ושק"ט מ"ש הר' יד מלאכי ז"ל בכלל זה סי' קע"ב כמה שפך תמתו ע"ד הרע"ז ז"ל שכ"כ וכתב עליו וז"ל ושתרץ ליה מתירה שמעה בפפי' בגלוי וידוע לפני כל יודעי - דו"ד וכו' עי"ש וע"ע בס' משק ביתי חות קמ"ו מ"ש בזה. ועוד דגם עליו יעבור קום' התימה למאי דס"ל דהרמב"ם פ' כרבי דא"כ למאי השמיט הרמב"ם דינא דשם כישלו מבע"י וכו' דלרבי חייב כמש"ל ודבריו צל"ע:

והרא"ם ז"ל בפ' בא עמ"ם רש"י ז"ל ובשל מבושל מ"מ ופי' כין במים כין בשאר משקין הק' ע"ז דאי הכי לא ליכתוב קרא לא במים ולא ובשל אלא ליכתוב לא ומבושל ותירולו דחוק וכבר דחהו הגמ"י ז"ל וגם מה שתירץ - הוא ז"ל - לא הוצרך לי דאכתי ק' במים למה לי הילכך מחוורתא כדמשנינן בעניותין - ובכי חזינא דשמא כס' משכיל לדוד שם דק"ל הכי ותי' כ' תי' ותי' קשה דידיה - הוא ממש כמ"ש בעניותין אלא תירולו הכ' דאל"ט במים לאסור מיס דשפוד עם שהוא נכון מ"מ לפי"ז יהיה איסור הללי בשפוד שלינו של המון מדאורייתא וזה אינו אלא מדרבנן הוא דאסור ולמ"ש מהן ז"ל בכ"מ פ"ח דק"פ ה"ט וז"ל היו בורין לעלייתו וכו' יע"ש ועש"ב שם מק"ק דל"ו ע"ח וכס' עץ החיים בל' הרמב"ם ד"ו ע"ב ותלי הדל הגלע"ד כתבתי ודו"ק:

חי) **עוד** כתב עט"ר הרמ"ז ז"ל שם בס' מק"ק בחי' לעטירודין בדה"ה ע"ב בד"ה הריני נזיר וכו' וז"ל ובלח"מ הק' דלטעם רבינו חד בשבת ליתסרי וי"ל דהלכה יבא ב' ימים קודם המסיח ולפני יום לאו"ד ולית דח"כ ג"ט - הש"ס דשרי בשבת דלא אתא אלא לתמול ודילמא אהא בה' בשבת מוכ"ל דלפני יום דוקא ומזרה הקו' והבן שכ"ל. וכן הק' עוד עט"ר הרמ"ז ז"ל בס' יצחק בחי' לעטירודין בע"ד הלח"מ ז"ל יע"ש:

ואפ"ל דכוונת הרב לה"מ ז"ל כמבואר בד"ק דהטע' שהוכרח הש"ס למיסב הלי טעמא משום דהלי סוגיית התיא כר"ש דס"ל ספק נזירות לחומרא - ואל"כ מוכרח לומר דטעמא דשרי בשבת משום דלא יתכן לבא בשבת כיון דהלן אליבא דא בע"ש ומוכרח נ"כ דס"ל דלפני יום דוקא אבל לדידן דק"ל דספק נזירות להקל אם יש

התומין וכו' ח"כ אין לנו לריכים עוד לומר דטעמת דסבת דסרי כטעם הס"ם אלא טעמת דסבת דסרי משום ס' יום יש תחומין ואלא אתי אין יש תחומין ואתי וכיון דהוי ס' אזלינן לקולא ושרי בסבת דס' גזירות להקל וכבן אין לנו ל"ל דלפני יום דוקא דאמה"ן יבא אליהו אפי' קודם כ' וג' ימים וא"כ ממילא בחד בסבת אסור דיתכן בא אליהו ביום ד' או ביום ה' והמציח יבא יום א' בסבת ודו"ק ושו"ר להגאון רב חיד"א ז"ל בס' פתח עינים בחי' לעירובין דאייתי בידיה קו' עצ"ר הרמ"ז ז"ל ע"ד הלח"מ ז"ל ותי' בקלר אתין ונראה ברור שנתכוונתי לדעת עליון בחי' הגז' כיוצ"ם ד"ק.

יט) **עו"כ** סס במק ק בחי' לפ"ח דלולב ע"ד הרמב"ס סב' סס דאס היה הלולב מאשרה הנעבדת אפ"י שביטלו האשרה מלעובדה או שהיה של עיר הנדחת פסול היה של ע"ז לא יטול לכתחי' ואס נטל יצא וכתב ע"ז מרן בכ"מ סס וז"ל אבל כך נ"ל דלד' רבינו דין לולב ושופר של ע"ז כך הוא דקודם ביטול לא יצא דאכתא שיטוריה וכו' ודין האשרה כל שאתחי' נעשו להיות נעבד לפי' ביטלו אם נעל לא יצא והי"ד סס בפ' כה"ן בעי ר"ל המשתחוה לדקל לולבו מהו למטה בחילן שנטעו מתחי' לכך לא תבע"ל דלפי' להדיוט ומי אסיר כי תבע"ל נטעו ולבסוף עבדו דשרו להדיוט וכו' פשיטא דלפי' נאבטלה מאיסה למטה ופסול בדיעבד וכיון דחזינן דכאילן דנטעו מאתחי' לכך קאמר לא תבע"ל לומר דפשוט הוא ולא חזינן מאן דפליג כוותיה נקטי' וכו' עכ"ל מרן ז"ל ואמה עליו עט"ר הרמ"ז ז"ל שהרי ממ"ם בס"ם דנטעה מאתחי' לכך לא תבע"ל דלפי' להדיוט אסיר מ"ם דקודם ביטול חייבי דאי לאחר ביטול הק' דלהדיוט אסיר והא לאחר ביטול לא אסיר להדיוט אלא"ו מוכרח דקודם ביטול חייבי וכו' עכ"ל יע"ש:

ובהורמנותיה דמר אפ"ל דמרן ז"ל מפרש דמ"ם הס"ם בנטעו מאתחי' לכך לא תבע"ל דלפי' לאחר ביטול פסול למטה והט' משום דקודם ביטול גס להדיוט אסיר וא"כ דין הוא דגס לאחר ביטול מאים לגבוה הגס דשרי להדיוט כי תבע"ל בנטעו ואח"כ עבדו דבכה"ג אין קודם ביטול בין לאחר ביטול שרי להדיוט מהו למטה וכמו כן מוכרחים אנו לפרש כוונת הס"ם הכי לד' התוס' ז"ל סס בע"ז דמ"ז ע"א בד"ה מי מאים וכו' שכתבו דר"ל חייבי לאחר ביטול יע"ש וק' עלייהו כקו' הגז' ועכ"ל כדכתיבנא בד' מרן ז"ל ושו"ר להגאון מהרש"א ז"ל סס מ"ש ע"ד התוס' יע"ש ומ"מ אפי' לדבריו ז"ל שכ' דמשום רב דימי נקטי התוס' לאחר ביטול אבל ל"ל בעייא ר"ל כגז"ל בד' מרן וכמובן. וכן ראיתי בס' מע"ח שכ' ע"ד התוס' וז"ל וממנו נקט למרן ז"ל ד"ה יפרש לה ודו"ק:

אך זוהי סק' ע"ד מרן ז"ל במ"ם דלא חזינן מאן דפליג עליה דהא רב דימי דאמר באשרה שביטלה קמבע"ל אי יש ביאור וכו' ודאי דפליג ע"ז דלרב דימי אפי' באשרה שנאשרה להדיוט אחר ביטול לא מאים אלא מספק אם יש ביאור אע"ג דלא חזינן מאן דפליג עליה:

ואפ"ל דס"ל למרן בד' הרמב"ס דלקושטא דמילתא בעיית ר"ל היא כדהוה ס"ה מעיק' דמשום מיאום קמבע"ל מדחזינן לתלמודא בחר הכי בבעיית ר"פ דבני המשתחוה לבהמה וכו' דקאמר הס"ם אי תבלת דליכא בעיא דר"ל ולפי"ד רב דימי בעית ר"ל אינו מע' מיאום למטה אע"ל אלא משום דמספק"ל אי יש ביאור אע"ל א"כ אכ"ל דס"ל לסתמא דס"ם דבעית ר"ל והר"פ הוא לענין מיאום אלא כרב דימי וכדמוכח הכי להדיא מפירש"י ז"ל וע"ל אי תבלת דליכא וקמבע"ל הואיל ודבר מלוה הוא אי מיאים נעבד כלנבוה אע"ל אכ"ל. הרי להדיא דגס בעית הר"פ דהיינו בעיית ר"ל לענין מיאום אלא כרב דימי והגס דימת דרב דימי ס"ל דמשום מיאום אין להסתפק דודאי לא מאים רק הספק הוא אם יש ביאור או לא הוא דמספק"ל לר"ל מ"מ כיון דסתמת דתלמודא ס"ל לענין מיאום הוא דמספק"ל לר"ל ולר"פ מינה נפק"ל לדידהו היכא דנטעו מאתחי' לכך אפי' לאחר ביטול מאים הואיל דקודם ביטול הוא אסיר להדיוט וז"ש מרן ז"ל כיון דלא חזינן מ"ד עליה כלו' דסברת האומרים דלענין מיאום מספק"ל לר"ל ליכא מאן דפליג עליה במ"ם דנטעו מאתחי' לכך אפי' לאחר ביטול מאים הואיל דקודם ביטול הוא אסיר להדיוט וז"ש מרן דאין דליכא מאן דפליג עליה לומר דגס בזה ליכא מיאום.

ובהכי ניחא לי נמי מסה"ק עוד עט"ר הרמ"ז ז"ל שם וז"ל ועק' דהול"ל זה הדין בנטעו ולבסוף עבדו דע"ז היינו הבעיית דמאים לגבוה ועק' מאחר דלא נפשטה הבעיית אי מיאום זה מדרבנן הול"ל לקולא ע"כ דלפי הלשון ח"ם דמ"ם הרמב"ם לינו הבעיית עלמה אלא מאי דפשיטא ליה דהיינו בנטעו מאתחי' לכך דאפי' אחר בטול מאים דליכא מאן דפליג בהא לד' הסוברים דלענין מיאום מספק"ל ואזלינן לחומרא אבל בנטעו ולבסוף עבדו ודאי דאזלינן לקולא הואיל ולא נאסר מעולם להדיוט. גס מסה"ק עוד ע"ד מרן כ"מ דסגדל דתקדושת ע"ז למה לאסור וכן הק' מכ"ר גופיה ז"ל סס במק"ק דקכ"ו ע"ח וכס' עה"ח בל' הרמב"ם יע"ש. י"ל בדוחק דהא ודאי בדין הוא שיהיה כשר כיון דלא בעי שיטור כרס הואיל דהוא לאסור בהנאה לעולם מאים למטה ולכך פסול לחלילה אך מסה"ק עיד עט"ר הרמ"ז ז"ל בדקכ"ו ובעה"ח סס ע"ד מרן שבהל' לולב דע"ז של עכו"ם בדיעבד יצא ותמה עליו ממ"ם בהל' איסורי מזבח פ"ד והל"ע יע"ש. אפ"ל דבהל' לחמ"ז מייתי באשרה שנטעה מאתחי' לע"ז דבהא אפי' שנאבטלה מאיסר למטה ואפי' בדיעבד וכדין לולב דאשרה זה"ה לעולי המערכה מאשרה שביטלה פסילי לגמרי ובאוקמתא דרב דימי דאמר באשרה שביטלה מבע"ל אם יש ביאור וע"ז כ' מרן בהל' ח"מ דאזלינן לחומרא וכיון דלענין לולב למטה מס' פסלינן ליה וכיון דבאשרה שביטלה עיקר הבעיית דר"ל ומשו"ה אם אי יש ביאור פסלינן ליה א"כ מכ"ם דפסלינן ליה לגיזרין למערכה והכל מייתי באשרה שביטלה ובאוק' דר"ד ולהכי נקט הרמב"ם ז"ל באשרה ולא נקט לינן שנטעו ולבסוף עבדו דבהיות אם הוא של גוי לאחר ביטול שרי בדיעבד אם איסור מיאום מדרבנן וכן ראיתי בדברי הלח"מ בפ"ה דאמ"ז ה"ז שכ"כ יעש"ב:

והרב מגל"מ ז"ל אם כתב דליף לה מרן מההיא דהמשתחוה לדקל לולבו מהו למטה וכו' ואין נורך לזה דבפי' אמרי ביאור וכו' יע"ש ודברי ביאור הגז' הם ממש באוק' דרב דימי דאוקי בעית ר"ל באשרה שביטלה שכן מפורש ביאור הכ"ל דאתי' אמר הכל מודים וכו' והדר אמר ר"ל בעי מהו שיבית ממנה לולב וכו' ואומרו ממנה ר"ל מן האשרה היינו ומדקאמר אתי' הכל מודים וכו' וכלילב בעי רשב"ל ש"מ דעלי המערכה אמירי אפי' לזה כתב מרן דכיון דלענין לולב וכו' מכ"ם וכו' וכמובן יע"ש אם נאמר למרוה ח"ת דע"ה ע"ב מ"ם כזה ודו"ק:

שוב דקדקתי וביותי באמרי קדוש עט"ר הרמ"ז ז"ל במ"ם בעה"ת ד"ב ע"ח הגז' ובמק"ק דקכ"ו ע"ח ובדע"ת ע"א מדקדוק דב"ק שכ' והסכימו וכו' נר' ברור דר"ל שהסכימו המ"מ והכ"מ דע"ז של גוי שביטלה יוצא יד"ח א"כ מינה יליפינן דס"ל דבחילן שנטעו ולבסוף

עגדו דמבע"ל לר"ל לגיסנא קמא דס"ם דאמר דכהא בעי ר"ל ומייתי קודש ביטול חולין לחומרא כין דבלובב בעיגן דוקא שביטלה תוי יוצא י"ח וזהו שפסק הרמב"ם בהל' גילית די"ח המשתחוה לבהמה למרה פסול לגילית וכ' מרן שם דהיא בעיא דל"ת ולחומרא וה"ה לגולב קודש ביטול ובעיא רב דימי המשתחוה לבהמה וכו' מיירי דאח"כ ביטלה וכן בגולב מיירי נמי כדקאל שנטעו ולבסוף עבדו ואח"כ ביטלו דבתרוייהו חולין לקולא כהסכמת המ"מ והכ"מ בפ"ח מהל' לולב וכפי"ז נמלאו דברי מרן כ"מ שמרי להדדי דבהל' אח"ז מוכח מד"ק שם דבעיא רב דימי היא באשרה שנטעה מתחי' לכך ואילו בפ"ח דלולב כתב דהא פשיטא לר"ל כגז"ש וא"כ ע"כ דבעיא רב דימי לא מתוקמא אלא בנטעו ולבסוף עבדו כגז"ש זהו תורף קו' ז"ל ולפי"ז כל מ"ש אני עני לעיל ביאור דברי מרן ז"ל ליתא כלל וכמובן. וע"ע שם לשון למודים סי' תרמ"ו מ"ש בזה יעש"ב :

עוד אני תמיה ע"ד מרן בכ"מ שבפ"ח דלולב הגז' דלפי פירושו שם אכתי ק' דאמאי לא אילק הרמב"ם בע"ז בין קודש ביטול ללאחר ביטול וכמו שכן הק' הלח"מ ז"ל בפ"ח דשופר דין ג' ע"ד הה"מ ז"ל יע"ש. וכן נמי ק"ל לשיטת מרן ז"ל בהל' לולב הגז' ממ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' יבום וז"ל אבל סנהדל של ת"ק ע"ז וכו' דאמאי לא נקט רבותא טפי אפי' בע"ז של עכו"ם קודש ביטול וכו' י"ל כמ"ש התוס' ז"ל בסוכה דל"ב ע"א בד"ה באשרה דמשה וכו' וז"ל ור"ת מפרש וכו' ובפ' מ"ח דק"ג מפליג בין סנהדל דע"ז לסנהדל של ת"ק ע"ז דאין לו ביטול ולא מפליג בשל ע"ז גופיה בין קודש ביטול בין לאח"ב תגב תורתיה קמל"ן דת"ק ע"ז לית ליה בעילה עולמית וכו' עכ"ל וה"נ י"ל בד' הרמב"ם שבהל' יבום לדעת מרן כ"מ וכמובן :

והנה מדברי הרב שלח"ג ז"ל שבפ' כל הגלמים משמע דס"ל בד' הרמב"ם ז"ל כמ"ש מרן ז"ל בד' הרמב"ם שכ"כ וז"ל וגם מיימוני כתב בפ"ח דע"ז דהעכו"ם העובדי' ההרים והגבעות והאילנות והבהמה וכו' הרי אלו מותרי' ול"ע דבפ"ק דגילית כתב המשתחוה לבהמה למרה פסול לגילית וי"ל בלאחר שנגדל בה בזמן שהיתה נעבדת וכו' ת"ש אפשר דמותרת בהגלה ומשום דמתים בלפי גבוה פוסל אותו דשלקא בתיקו בגמ' בפרקין ופסק לחומרא ומהא דאמרי' המשתחוה לבהמה קרניה פסולים לשופר עכ"ל והק' עליו הרב כפות תמרים ז"ל וז"ל ותמהני על הרי' הב' שכ' דהעו' משום דמתים למלוה כמו לגבוה ולא הרגיש דזה ק"ל דהרי הם מכשירים שופר ולולב ושנגדל דע"ז תע"ג דאסור להדיוט משום דמלן' כ"ם דים להכשיר למלוה מידי דשרי להדיוט גם הכי' הא' ליכא נכון דהא שופר ולולב דע"ז דגוי מכשירים אותו קודש ביטול תע"ג דאסור להדיוט ול"ע עכ"ל. והרואה ירחה דדברי שלח"ג הם ע"ד הרמב"ם ולא ע"ד הטור ואפשר דהשלח"ג ס"ל בד' הרמב"ם כדס"ל למרן כ"מ בהל' לולב דלא הכשיר הרמב"ם בדיעבד אלא בע"ז של גוי אחר הביטול כמש"ל וא"כ יש לחלק בין משתחוה לבהמה לגבוה לשיר מדאוריי"תא כדילפינן לה בש"ס דתמורה בפ' כל האסורי' מקרא דמן הנקר להוליא אח הנעבד וא"כ דין הוא דלגבי מלוה יהיה פסול אפי' בדיעבד אכן בע"ז דגוי דביטלוה דאפי' לגבוה לא פסילי אלא מדרבנן דין הוא דלגבי מלוה נחמין דרגא ולכאחי' לא יעול ואם נטל יצא ועי"ע בשלח"ג שם בפ' כ' יעמעאל שכ' דאין אדם חוסר דשח"ם מן התורה אפי' לגבוה הואיל דלהדיוט חיכו אוסר אלא מדרבנן קנסו יע"ש ה"ה בע"ז שביטלה דמן התורה בין להדיוט בין לגבוה שרי אלא דמדרבנן אסור דכפי"ז יע"ן כ' אחי' שהי' השלח"ג ליישב דעת הרמב"ם דהואיל דס"ל בד' הרמב"ם דאיכו מכשיר בע"ז בדיעבד אלא לאחר ביטול לכל קודש פסול גם בדיעבד ת"כ גם בנטעו ואח"כ עבדו פסול גם בדיעבד קודש ביטול ומה"ט נמי סיים עלה השלח"ג דמהא דאמרי' יוצא הדין דהמשתחוה לבהמה קרניה פסולים לשופר כנז"ל :

והרב שבשה"ג ז"ל יו"ד סי' קמ"ה שקו"ט טובא בד' שלח"ג ובסוד"ק כתב וז"ל ולא מלאתי דבר יותר מהייסב אלא כשנאמר שדעתם דהמשתחוה לדקל לולבו אסור אפי' בדיעבד ול"ע עכ"ל עש"ב ודברי קשים לשמוע דאיך אפ"ל כן בד' הטור ז"ל שהרי הטור ס"ל בלולב ושופר ובסנהדל דאילפה דאפי' של ע"ז עלמה קודש ביטול יוצא יד"ח בדיעבד וא"כ מה סברת יש למחמיר במשתחוה לדקל שהוא נעבד במחובר דלהדיוט שרי שיהיה פסול גם בדיעבד הא ודאי לאמהא טובא ול"ע :

ואגב אורחין רחיתי לעמוד במ"ש הה"מ ז"ל בפ"ח מהל' לולב הגז"ל במ"ש וז"ל ורבינו כ' בדין האשרה אפי' בעלוה וכ' בשתש בע"ז יצא ולא חילק בין עכו"ם לישראל לא באשרה ולא בע"ז והוא עלמו כתב בפ"ח דע"ז שלענין ביטול אשרה דגוי י"ל ביטול ודישראל אין לה ביטול וכאן לא חי' ול"ל שהוא גורם כאן מהב"ב בקלקל נוסחאות והט' דאשרה היא דעיקר נטיעתה להיות הצילן נעבד וזהו פי' באשרה דעשה ר"ל שהזכיר משה וכ"כ רבינו וכו' וכיון שנטיעת הצילן היתה מאחי' להיות נעבד בדין הוא שיפסל משתש"ב בע"ז וע"ע עכ"ל. ודבריו ז"ל סובלים כמה פי' דאפ"ל דכוונתו לאחר בין צילן שנטעו מאחי' לעובדו לצילן שנטעו ולבסוף עבדו דהיינו שעשאו ע"ז במחובר דזה אמר רבא לא יעול ואם נטל כשר. וז"ש הרמב"ם שם אבל בע"ז דגוי קודש ביטול לא הולרך להשמיענו דהואיל דלשריפה ולביעור קיימא כתוכי מכתת שיעוריה וכדמפרש ר"ת ז"ל כמ"ש התוס' בשמו כגז"ל וגר' שכן הבין הלח"מ ז"ל בפ"ח דשופר דבע"ז דגוי קודש ביטול לד' הה"מ ז"ל לא יעול יע"ש ובהל' לולב על דין זה רמז על מ"ש בהל' שופר יע"ש וא"כ לפי"ז ל"ל דהרמב"ם ס"ל דבעיית ר"ל המשתחוה לדקל וכו' לכאחי' קמבע"ל ופסק לחומרא אף בדיעבד מספק"ל לר"ל ודחה הרמב"ם לותה בעיא מקמי פשיטותיה דרבא לחמנם לכאי' ק' לחמאי פסק בהל' לילית בעיא דר"פ לחומרא דמזה מוכח להדיא דס"ל דבעיא דר"פ הוא אדיעבד אם נטל יצא ידי"ח אך לא ופסק הוא ז"ל לחו' דלא יצא אפי' בדיעבד וא"כ בהברח ל"ל הנס בעיא דר"ל במשתחוה לדקל דבדיעבד קא מספק"ל והיה לריך ג"כ לפסוק לחו' דפסול כדמוכח בסוגיין דע"ז דמ"ז הכ"ל דאמרינן אי אבלת לילית היינו בעיא דר"ל ומשני אהכ"ג וכו' וא"כ מאחר והבעיא דר"פ הוא בדיעבד א"כ גם הבעיא דר"ל הוא בדיעבד וכשם דהבעיא דר"פ לחומרא היה לו לפסוק לחו' גם לדר"ל ואיך פסק בלולב דע"ז דבדיעבד כשר ובשלמא לולא דברי הה"מ ז"ל הוה מל"ל דהרמב"ם ס"ל דרבא דאמר בלולב דע"ז אם נטל כשר הי"ד אחר ביטול ופסק הרמב"ם כרבא דאם נטל כשר ומה שלא פי' דבריו הרמב"ם בהל' לולב דאם נטל כשר דהיינו לאחר ביטול לזה י"ל דמאחר דבאשרה כתב בפי' לאסור אפי' שביטלוה סיים עלה בלולב דע"ז שביטלוה כשר בדיעבד כרש להה"מ ז"ל דאינו מחלק בין קודש ביטול ללאח"ב ק"ט דאמאי בהל' לילית פסק לחומרא אפי' בדיעבד ובלולב הכשיר בדיעבד כיון דהני תרי בעיות דר"ל והר"פ שניהם שוים בענין זה כנז"ל תיברא דגם בלאי דברי הה"מ ז"ל אכתי ק' ע"ד הרמב"ם אי ס"ל לחלק מקודש ביטול ללאח"ב דא"כ אמאי בהל' שופר פסק של ע"ז אין תוקעין בו לכתחי' ואם תקע יצא דלמה לא חילק בו בין קודש ביטול ללאח"ב ובן ג"כ ק' מ"ש בהל' יבום פ"ד בסנהדל

דע"ז לא תחלון בו ואם חללה כשרה דלמה לא חי' מקודם ביטול ללאח"כ והאם יגדל התימה יותר דבהכרת ל"ל האם דחייבי כע"ז קודם ביטול מדכתב שם ואעפ"י שהוא לאסור בהנאה יע"ש ואי מיירי לאחר ביטול היא מותר בהנאה:

וע"ק שכ' עוד שם דסגדל דתקרובת ע"ז פסול ואי לאיתא דסגדל על ע"ז מיירי לאח"כ ליפלוג וליהני בסגדל דע"ז גופיה דקודם ביטול פסול לגמרי וע"ק דבהל' לולב פסק דחשרה לפי' בטלוה פסולה לפי' בדיעבד ואילו בהל' ביכורים פ"ב פסק דחשרה שבטלוה אין מביאים ממנה ביכורים שהביכורים בקדשי מקדש הם ע"כ ומדיהיב טעמא שהם בקדשי מ"ק מוכח דאי לאו ה"ט הוה מייתינן מינה ביכורים ואמאי הא כבר פסק בלולב דחשרה לפי' ביטלוה פסולה. וע"ק דאמאי פסק בפי"ח דפרה דחזוב דחשרה ודעיר לגדחה ודע"ז ושל תרומה טמאה פסול ולא מפליג התם בחשרה וע"ז בין קודם ביטול ללאח"כ משמע דס"ל דדדין לחשרה ודין ע"ז שניהם שוים ואילו בהל' לולב אך חילק בינייהם והדבר תמוה. וכמו כן ק"ל ע"ד הה"מ ז"ל סנז' דכיון דחוקמינן לדעתו דכרי הרמב"ם שבהל' לולב דאייבי דוקא בנטעו ואח"כ עבדו ובדיעבד ילא מט' מחובר ח"כ י"ל בהכרת דמ"ם הרמב"ם בהל' שופר שופר של ע"ז שהם דמייבי במשחוה לבהמה שקדושתם פסולים לכתחי' ובדיעבד כשרים אז דמייבי לאחר ביטול וכל כתאי לא ה"ל לאסוס כולי האי וכן ג"כ ק' מ"ם הרמב"ם בהל' יבום והאם ח"ת לחוקומי כלל דמייבי בהשחוה לבהמה ועשה מעשרה סגדל אז לאחר ביטול שהרי כתב שמניחים ברגל עורה דמשמע על דת נחים ועוד שכ' תפ"י שהוא לאסור בהנאה ותו ממ"ם שם דסגדל על תקרובת ע"ז פסול מוכח דעד השהא דייבי בע"ז ומשמיה דבדיעבד כשר ועוד אמאי הולרך בביכורי למיהב טעמא דהן כק' מק' ולזה י"ל דגבי ביכורים מייבי בחילן שנטעו ולבסוף עבדו ואף דבכה"ג ל"ם ביטול שבימל מלעובדה:

ועוד לפ"ל בעיקר דברי הה"מ ז"ל דבחלקו"ח יש בין חשרה שנטעה מחתי' לכך דאפי' לאחר ביטול פסול לבין שאר מיני ע"ז ושאם הרמב"ם להכשיר בדיעבד בין קודם ביטול בין לאח"כ והייט הא דרבא דמייבי בע"ז שאם ואח"כ ל"ל בהברת הה"ה בחשרה שנטעה שלא לשם ע"ז ואח"כ עבדה בדיעבד כשר ואח"כ ק' אמאי אפכ בהל' לילים משחוה לבהמה למרה פסול לגילים מאחר שהוא מכשיר לפי' ע"ז גופה גבי לולב ושופר וחלילה וכ"ש דהי"ל להכשיר נעבד בנע"ח אף במחובר וכן נמי לכתי ק' עליו מ"ם הרמב"ם בפי"ח דפרה דחזוב דחשרה ודע"ז פסול דאמאי של ע"ז פסול ולזה היינו יכו"ל דהאם מייבי בע"ז דיעדלא דכה מודה הה"מ. ז"ל דלהרמב"ם פסול החזוב שלה דדמי לחשרה.

אמנם מדן ז"ל בכ"מ בפ"ח דלולב נר' שהבין בד' הה"מ ז"ל דאפי' בע"ז דיעדלא בדיעבד כשר ומשו"ה הוק"ל ע"ד הה"מ מפ' כסוי הדם יע"ם וגר' בכור דמה שהביאו למדן להבין כן בד' הה"מ ז"ל דהוא מדהה"מ ז"ל חלה הטעם לחילן שנטעו מחתי' לעובדו דנאסר משום מהב"ב מכלל דכל מידי אחריגא שעיקרו לא היה בעבידה לא קרינן ביה מהב"ב ושוב דקדק כן ממ"ם הה"מ ז"ל דהרמב"ם שם דברין ולא חילק בין יעדלא לגוי לא בחשרה ולא בע"ז מכלל דעפ"י דברי עלמו ניחא מה שהחם דברי הרמב"ם ז"ל:

ואולם נלע"ד דלא מכרעא מילתא כ"כ דלפ"ל דהם' שכ' הה"מ ז"ל בחילן שנטעו מחתי' לעובדו דאסור משום דהוי מהב"ב מתחלה היינו לתת טעם לאמאי דאסור לפי' לאחר שנתבטלה החשרה לגבל מ"מ טעמא דכתב תי מ"ם לא תידחי וא"כ בע"ז דיעדלא נאסור מה"ט והרמב"ם נקט לשרה משום כתוהי מ"ם וכל דדמי לה וכתב הכי לשמועי' דחשרה לאסורה לפי' לאחר ביטול מע' מהב"ב כיון שמחתי' נטיעתה לאשרה ובהכי ל"ם פי' הה"מ ז"ל דהיינו דסו"ף כיסוי הדם מוקי לה בע"ז דיעדלא כרס הסיה דלילים לכתי ק' כלל העולה כפי פי' זה שפירשנו בד' הה"מ ז"ל הדין יולא כפי"ד הרמב"ם ז"ל דבע"ז של גוי לפי' קודם ביטול כשר בדיעבד לגבל בע"ז דיעדלא פסול ובכה"ג מחוקמת היינו דסו"ף כיסוי הדם ובמדובר:

והרב לח"מ ז"ל בפ"ח דלולב כ' בקיצור וז"ל הב"י בב"מ הבין בד' ה"ה ז"ל דע"ז של גוי שלא ביטלה וכן של יעדלא אם נטל ילא ועפי"ז הק' עליו ואין הדבר כן וכו' יע"ש ומ"ש הוא ז"ל בהבנת דברי ה"ה ז"ל ה"ה כתובים בפ"ח דשופר דהן קדם הבין בד' ה"ה ז"ל דהכל מייבי לאחר ביטול ובחשרה לאסור גם לאח"ב מע' מהב"ב ושל ע"ז לא"ב לא מפסל משום מהב"ב לגבל קודם ביטול לאסור דב"ם דהוי מהב"ב טפי ולאחר שזק ע"ז שוב בירר דרך לעלמו ביושב דעת הרמב"ם ותבליט הק' הוא והרמב"ם ס"ל דה"ל כהסיה בעיא דבפ' כה"ל דמ"ז הכי ועפי"ז שיטת רב דימי דאוקי בעיא דר"ל בחשרה שנטעה מאחתי' לכך וקמבע"ל אי יש דיחוי לו לא ופסק הרמב"ם לחומרא היש דיחוי ואע"ג דבפ' לולב הגזול שביש לתלמודא האם דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי מ"מ לחשרה שאני דאין בידו לבטלה אם לא ע"י עכו"ם ובחשרה לפי' ביטלה מעיו"ט פסול כיון שהתיקון לא אתי ממילא משא"כ גבי הדם לאחד"ק:

והאדון לבינו הזקן שע"כ הרב מהרח"ו ז"ל שם במק"ק הק' עליו קו' חזקה וז"ל וליאמא דבפ' לולב הגזול לאמרי' וכו' ומעתה מאחר שביטלה מעיו"ט והוי כקרקע מחוסר זמן למה יפסל מהט דבקצת מעיו"ט ועלתה תמרה מעיו"ט כשר ואי ליאמא ליפסול דאין בידו להעלותו תמרה ומ"ט יש בחשרה שביטלה מעיו"ט לומר דיש בו תורת דיחוי לא לאמרו לחדם מעולם ותו דאי ליאמא לאי' הלאח"מ ז"ל הוה מצי לאשויי שאני כיסוי דאחתי ממילא משא"כ לחשרה דלריכה מעשה בביטולה עכ"ל כל"ל וכוונתו ברורה להק' דבפי מי' התום' דכל היכא דבידו להקנו לפי' דאחתי ע"י מעשה כגון דהיו ענבים מרובים דלריך למעטם בידים הסברת נותנת דליש בידו דין דיחוי ובדבר דאין בידו להקנו יותר שברת לו' דאית ביה תורת דיחוי א"כ מוכרת דחשרה אם ביטלה מעיו"ט כשרה תדע דהא עלתה בו תמרה וחשרה לשניהם יש דיחוי מחד טעמא והוא משום דאין בידו להקנו ולפי"ה ל"ש האי טעמא לומר דיש בידו להקנו אם עלתה בו תמרה כיו"ט דוקא אבל אם עלתה מעיו"ט כשרה ולפי' דאין בידו להקנו וא"כ מאחר דטעם המחייב הדיחוי ליו מחייב כשנתקן מעיו"ט מה טעם לומר דיש בו תורת דיחוי בחשרה מפני שהתיקון לא אתי ממילא אלא לריך לטעמא בידים אדרבה הטעם דלא יהיה בו תורת דיחוי הוא היכא דטעה התיקון בידים כמו שנביו מרובות ומעם המחייב הדיחוי הוא להפך א"כ איך אפשר להבין הסברות ותו אי אית לאי' הלאח"מ א"כ אמאי לא דחה הם"ם בפ' כה"ן דמ"ז ההיא דכיסוי וכו' זה ל"ל בדוחק דב"ק והיא קו' עלומה בע"ד הלאח"מ ליה נגר די יפרקינה והולרכתי לבאר ד"ק מפני שקילר מאד בדבריו ז"ל כדי שלא יטעו המעיינים בהבנתם ויאמרו דב"ק לכוונה אחרת שהיה אמיתים, ולי אמי עבדו תו קל"ט ע"ד הלאח"מ הל"ל דלדבריו דמכרית מדוקק רב דימי בחשרה שביטלה קל מבע"ל ונקט הכי בסתם ולא פי' שביטלה מעיו"ט כדנקט גבי הדם משמע דבחשרה לפי' נחבטלה מעיו"ט פסולה ת"ב תק"ל להמרדכי ז"ל שב' בפ' לאוהו ב"ב וז"ל וא"ת פי' דאפי' בע"ז דגברי לא יליא רק דוקא לאחר ביטול

מעיו"ט ודוקא בדיעבד אבל ביטול ב' בתיות היה בפ' כה"ן ולא הפסיקה עכ"ל יע"ש:

ואי תיפוק ליה דליכא לדיוקי כדיוקא דהרב לח"מ מדאמר רב דימי סתם בחסרה שביטלה דמשמע אפי' שביטלה מעיו"ט ת"כ מתי דוחקים דהמרדכי לתוקומי הבתיות בניתבטלה החסרה בי"ט לוקמא אפי' ביטלה מעיו"ט ותי מסוס דם"ל לר"ת דאחר ביטול אם נטל יצא מסוס דהגם דלר"ל לד' רב דימי מבטל"ל הא לרבא פסיקא ליה כמ"ש התוס' ז"ל בפ' מטות חלילה יע"ש אלא ודאי מסוס דליתיה להאי דיוקא דהלח"מ ז"ל וכמובן. וגם התוס' ז"ל בפ לולב הגזול דל"ב בד"ה בחסרה וכו' תירצו לד' ר"ת ז"ל כמ"ש המרדכי והביאו רמיה דחסרה בניתבטלה מעיו"ט כשרה מדין עלתה בו תמרה מעיו"ט יע"ש ואי אית"ל דים לחלק ביניהם מאי רמיה מייתו התוס' מדין עלתה בו תמרה. תו ק"ל ע"ד הלח"מ ז"ל בתמ"ש עוד אם בהל' סופר כסיד"ק הכ"ל וז"ל אבל כל דבר שנאסר אל ע"ז לאפוקי שביטלו אח"כ לד' רבינו אם נטל לא יצא מסוס דים דיחוי עכ"ל. ואנכי לית ידעתי מאי יענה למ"ש הרמב"ם גופיה בפ"ד מהל' יסוה"ת וז"ל סנדל המוסגר והמוחלט אל ע"ז וכו' לא התלוץ ואם חלצה חליצתה כשרה ואפי' שהוא לאסור בהנאה אבל סנדל אל תקרובת ע"ז ושל עיה"כ חליצתה פסולה ע"כ ולאחר הה"מ אם דבגמרא ליכא אל עיה"כ ולמדה רביני מהן תקרובת ע"ז יע"ש ובכ"מ אם ואם רחיתי כתוב הנהה וז"ל לפי ני' הה"מ אלא היה כתוב עיה"כ וכמ"ש הכ"מ קשה על רבינו היך הוליאו מדמיון דתקרובת ע"ז אלא כהיתום' שכ' בהדיא הכל מודים בסנדל דעה"כ שהוא כשר דכתיב חלוץ הנעל מ"מ עכ"ל. ולא ידעתי מאי ק"ל לרבינו המניח דודאי היתום' ס"ל דגם סנדל דתק' ע"ז בשר מדכ' חלוץ הנעל מ"מ כרס לתלמודא דידן דס"ל דסנדל דתק' ע"ז פסול גם בדיעבד ולא דרשי חלוץ הנעל מ"מ הא ודאי דה"ה סנדל דעיה"כ פסול ומאי ק"ל ותפשר דכוונתו לומר להק' ע"ד הרמב"ם דכיון דבם"ם דילן לא נזכר סנדל דעיה"כ ה"ל לאחיי לא פי' דבעמא דסנדל דתק' ע"ז דפסול מטעם דלרבינו לחליצה עביד ונמלא לפי"ז דלא פליג ם"ם דילן עם היתום' כמובן וע"ע להרב יד המלך ז"ל שם בפ"ד דיבום מ"ם ע"ד הה"מ ז"ל בדין זה עי"ש:

איך שייכה נמ"ל דס"ל להרמב"ם דאפי' שהוא לאסור בהנאה חליצתה כשרה ודוקא בסנדל תק' ע"ז יצא עיה"כ לאמרינן דחליצתה פסולה וא"כ תק"ל להרב לח"מ שכ' הלד' הרמב"ם כל דבר שנאסר דע"ז אפי' שביטלו אח"ך אם נטל לא יצא מסוס דים דיחוי דא"כ מה נעשה נגבי סנדל דע"ז דלא חיישינן לדיחוי וליכא למימר דשאני חליצה דכתיב חלוץ הנעל מ"מ כמ"ש היתום' כמ"ל ועם דתלמודא דידן לא ס"ל הכי נגבי תק' דע"ז ודעיה"כ מ"מ מהניא מיהא קד דרשא להמשמיט ע"ז דקילי דחיית להו ביטול דהא ודאי ליתא דהא נגבי שופר תמרי' היתום' יום תרועה יהיה לכם מ"מ ואפי"ה כתב הלח"מ גופיה דאם תקע בדבר האסור בהנאה לא יצא ואפי' לאחר ביטול ומאי שנא חליצה משופר והו דהרמב"ם ז"ל שם בפ"ח מהל' שופר דין נ' לא ס"ל כהך דרשא דיתום' דהדרשי יו"ט י"ל מ"מ כמ"ש מכן ז"ל בכ"מ שם מסס מהר"מ ז"ל יע"ש והו ק"ל ע"ד הלח"מ ז"ל דאילו בהל' שופר הכריע דלא כה"ה ז"ל דהרמב"ם ס"ל דרבא מיירי בחסרה שנטעה ולבסוף עבדה ופי' דברי הרמב"ם עפ"י יסוד זה ואילו בפ"ד מהל' איסורי מזבח על מ"ם הרמב"ם שם חסרה שביטלה אין מביאין ממנה ניזרין למערכה כתב שם הלח"מ דהרמב"ם מחלק בין חסרה לע"ז יע"ש ולפי דבריו ז"ל בהל' שופר הרמב"ם ז"ל מחלק בין חסרה שנטעה מתחי' לכך לחסרה שנטעה ולבסוף עבדה כמ"ל וא"כ דבריו סתרתי גיסא ויתיתר ק' ע"ד הלח"מ הללו שבהל' שופר שכ' בסוף"ד וז"ל ובשופר קתמר שופר של עכו"ם כ"ל שופר של ע"ז של עכו"ם כלו' אלא נחסרה מפני שהשתחוה לבהמה ובפ"ח דאיסו"ב לית ליה נחסרין ומ"מ לא יטול לכתחי' עכ"ל והוא תימה דא"כ אתאי פסק בהל' ליליה המשתחוה לבהמה נמצה פסול לעילית ומשמע אפי' בדיעבד פסול והא כיון דבע"ח אי"ן אתאי פסול אפי' בדיעבד ובכר הרב לשון לימודיה בד"ה ע"כ הק' כן ע"ד הלח"מ ז"ל יעו"ש:

והרב כפות תמרים בחי' סס כתב דמ"ם הרמב"ם דחסרה הגם דניתבטלה לא יצא מקל"ל ממ"ש בפ' כה"ן כי אתא רב דימי אתר בחסרה שביטלה קמבע"ל לר"ל אם ים דיחוי ולא אפשיטא ונקטי' לחו' וסבור הרמב"ם דאין לפשוט בעיא זו ממש"ל גבי היו עובדי וכו' דשאני התם שהוא דיחוי שהי"ל שעת הכושר מעיק' אבל חסרה דהוא אילן שנטעו לשם ע"ז דמשעת נטיעה היה לשם ע"ז ולא הי"ל שעת הכושר משולש בהא דוקא מבע"ל לר"ל ונקטי' לחומרא עכ"ל. וקל"ט דא"כ אין אמרו עלה בגמ' תיפשוט ליה כיסהו הרוח וכו' והא ודאי התם הי"ל שעת הכושר קודם שכיסהו הרוח משו"ה דין הוא שלא יהיה דיחוי משא"כ גבי חסרה שלא הי"ל שעת הכושר מעיק' והו קל"ט ממש"כ גבי היו עובדי ר"י בפ' לולב הגזול דל"ג ע"ח נקטם ראשו מעי"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דיחוי וכו' דאמאי לא פשוט מהיו עובדי וכו' דאין דיחוי דהתם נמי הי"ל שעת הכושר קודם שנקטם שהיה כשר אלא ודאי ל"ל דלא פשוט מהתם אין בידו א"כ אימת נמי הש"ט דחסרה משום דאין בידו דאין יכולין מבטל ע"ז ומכ"ל להרמב"ם למאי נעשם אחר דלא שייך לדין נקטם ועלתה בו תמרה:

עו"ב הרב הגז' ז"ל שם דהרמב"ם ס"ל דע"ז של ישר' אינה נטועה בריפה אבל תק' ע"ז נטועה בריפה ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' ע"ז שוחק לו זורה לרוח לו שורף ומטיל ליס ים ס"ם הוא וא"ל שוחק וזורה לרוח ומטיל ליס עכ"ל יע"ש ותמהני ע"ז טובא שהרי הרמב"ם ז"ל בפ"ח ד' דע"ז ה"ז כתב וז"ל כיצד מחבר ע"ז ושאר הדברים האסורים בגללה כגון משמשים ותקרובת שלה שוחק וזורה לרוח לו שורף ומטיל ליס המלח ע"כ הא קמן דכליליהו כולהו כחדא הע"ז עם משמשים ותקרובתה דאסולהו קתמר שוחק וכו' ולא כתב הוא ז"ל דתקרובת ע"ז לבד נטועה שליפה וא"מ שחיקה לבד ואם נאמר דכוונתו ז"ל לומר אלא של תק' ע"ז דישראל דים בה חומרא יותר מתק' ע"ז דגוי אכתי ת"ק דהא הרמב"ם ז"ל לא ביאר בהיזה ע"ז מיירי ולפי דברי הרב ז"ל משמע דהבין מלשון הרמב"ם דבכל ע"ז מיירי וא"כ כשם דע"ז דנקט הרמב"ם בריפה בכל ע"ז מיירי בין דגוי בין דישראל ה"ה כשיפה דנקט תקרובת שלה בכל ענין תקרובת מיירי בין דישראל בין דגוי ומ"ש דשנקט הרמב"ם ט"ס הוא כבר קדמו בזה הרב ס"י בהגהותיו והביא"ד הרב כסה"ג יו"ד סוס"י קמ"ו הגב"י לות ת"ך וכתב שכ"ן מהשגת הרמ"ך ומכ"כ הה"מ וכו' יע"ש והנה אמת שכן מוכח ג"כ מד' הטוש"ע שם שלא כהבו שורף כלל ובכר כ' מרן בכ"י ובכ"מ שם דשריפ' זו למה יע"ש אמנם הרב מהל"מ ז"ל שם בפ"ח דע"ז ה"ו עמ"ש שם או שורף וכו' חייבי בידיה דברי התוס' דחולין דפ"ח שכתבו דכל ע"ז תחילתה בשריפה דומיא דעגל ומזה תמה ע"ד הטור יו"ד מסי' כ"א למ"ש בסי' קמ"ו יע"ש שהל"ע ותמיהתו זו תחול גם ע"ד מרן בש"ע יו"ד סי' כ"ח שכ' שם בדברי הטור ואילו בסי' קמ"ו לא כתב שורף ול"ע ודו"ק:

לשונות הרמב"ם ז"ל.

ח) **כתב** הרמב"ם ז"ל בסופ"ה מהל' שבת וז"ל יוה"ך שח"ל בע"ש לא היו תוקעין אל במ"ש ל"ה ול"מ. וי"ט שח"ל בע"ש תוק' ול"מ אל לאחר השבת וכו' עכ"ל וכ' ע"ז הה"מ ז"ל וז"ל ויהבאר בה' ק"ה שבזמנו שלין מקדשין עפ"י הרחייה אין יוה"ך אל לעולם לא בע"ש ולא במ"ש עכ"ל הנה מזה מוכח להדיא דדעת הרמב"ם ז"ל הוא דבזמן שהיו מק' עפ"י הרחייה הוה חייל יהרי שבי בהדי וכתו שב"כ להדיא הרמב"ם בריש פ"ו דק"ש וכסופ"ח שם ומה"ט נמי פסק הרמב"ם בפ"ת דתמידין ומוס' דאלבי שבת קרבין בלילי יו"ט אם אל יו"ט במ"ש אבל אין קרבין בליל יוה"ך וכו' יע"ש והטי דלפיטתיה לזיל דבזמן הרחייה היו אלין תרי שבי בהדי שבי בהדי דוחין הקביעה מימי אד"ו וגדולה מזו כתב הרמב"ם ז"ל גופיה בפי' המצוות בפי"ת דמנחות לתמני' דח"ל יוה"ך בע"ש וכו' וז"ל וזה דומה טעמת מי שכופר ומאמין דיוה"ך לא היה מעולם לא ביום ו' ולא ביום ח' וכו' עכ"ל יעש"כ:

אמנם הכתים לתרי"ו הק' עליו מהסוגיית דבפ' החליל עיין להרב המפרש בהל' ק"ה פ"ז ה"ז ולהלח"מ פי"ת דתמידין ולהתוי"ט בפי"ת דמנחות יעש"כ. ולי תני הדל לעי"ד דהרמב"ם ז"ל דחה הך סוגיית דהחליל מקמי מימרת רב חסדא דבפ"ב דיו"ט דדרים קרית דלתין נכון לו למי שלא הניח ע"ת לי"ד למי שלא הי"ל ע"ת לכל מי שהי"ל ולא הניח פוסט הוא יע"ש דמבואר מזה דאומו היום היה יו"ט שח"ל בע"ש מדהוצרכו לע"ת וידוע דיו"ט דר"ה היה כדפירש"י בנחמיה ח' ומבואר שם בכתוב שהיה ביום ח' לחדש הז' יע"ש. הדי דרב חסדא ס"ל דבזמן שהיו מק' עפ"ר היה חל ר"ה בע"ש ולא היו דוחין אד"ו ומדלא אוקי מילתיה דר"ח הש"ס התם משום דס"ל לאחריס מוכח דדרשת ר"ח אתיא אליבא דכ"ע וא"כ לר"ח מתני' דפט"ו דשבת דתנן אלבי שבת וכו' ובריית' דיוה"ך שחל בע"ש ל"ת וא"ת' אתיין ככ"ע בין לרבנן בין לאחריס דהיכי דמק' עפ"ר אין דוחין אד"ו כלל ופלוגתיה אינה אלא היכא דקבעינן ר"ח עפ"י החש' בזה"ז ולא כסוגיית דפ' החליל הנ"ל:

וגם מסוגיית דהירושלמי בפ"ק דע"ז מוכח נמי דבזמן הרחייה היה חל יוה"ך בע"ש והכי איתא התם אמתני' דר' ישמעאל אומר ג' לפניהם וג' לאחריהם אסורין מבריית אמרי טעמא דרי"ש משום בריה דמועדת וכו' אמר"י קרא מסיע לאבריית והכי"ת לאומדם הזה נאספו בל"י בסוס ובפרש ואתמה עליהם ואמא לא בכ"ג משום בריה דמועדת אין נימא דהוא בשבתא ליה יכיל דאת מחשבת ליה ואת משבח אומא רבה בחד בשבתא ומה בה ולית ר"ן מיקל לאמן דמעבר ליה מן אתריה אמר"י ב"מ אמא חשבתיה ולא הוה בשבתא ע"כ הירוש' וה"פ דאבריית אמרי ט' דרי"ש משום בריה דמועדת כלומר דעומין אחר אידם מועד קטן וקרו ליה בריה דמועדת משום דהוא קטן לגבי חגם כמו חוליא וכר חוליא וכיוצא ב"נ מועדת וכר מועדת אמרי' דמקרא דנחמיה היכא לסיועי לאבריית דלא התעמו בכ"ג משום דהוא בריה דמועדת דהיינו אשרו חג וכיון דאזין דאמן בדידן עבדינן בריה דמועדת הגם דאמן לא עבדינן רק יום אחד ס"ל לרי"ש דאסרינן בעכו"ס ג' ימים לאחריהם כדס רבנן דרי"ש אכל"ל דס"ל דהגם דאמן עבדינן בריה דמועדת מ"מ בעכו"ס לא גזרינן הואיל דעבר אידם אזוה שהוא העיקרי לא חיישינן תו אמת לאחר אידם אזיל ומודה דאי איתא דרבנן דרי"ש ס"ל דגם אמן בדידן לא עבדינן בריה דמועדת כלל ומאי דלא התעמו בכ"ג אמרי' דאי בכ"ג איתא דלא התעמו דלא אתי דאמן בדידן עבדינן בריה דמועדת אפי' לאחריהם ולא אתי לאחריהם אלא משום דלא אתי לאחריהם אלא משום בריה דמועדת אבל אי אתי לאחריהם אפי' משום בריה דמועדת הוה אתי לאחריהם ומה"ט אמרי' בפ"ק דע"ז דאין מוכרין לנכרי בתחלת ג' ימים לאחריהם

כלל אלא לחדבה על הסוגיא דלתמר התם עלה ק"ל דמאחר דניחא ליה לצ"ס מ"ש תנא לן מוסיפין על מ"ח ולא נקט על כ"ח למר ועל ז"ן למר להיכא דחל ע"פ בשבת דהטו' מצוה להדוב דיבר שברוב הצניע לא הייל ע"פ בשבת ות"כ בחותו הדוב לין התום' אלא בע"ם שבתוך החג ת"כ מאי פריך לטו ע"ם שבתוך החג מי ליתיה בכל שנה דמאי קו' הא התנא מייירי בדוב הצניע דלימו חל בע"ם יוע"ח של חג והוחיל דבדוב הצניע ליכא הום' הקיעות עד מ"ח נקט התנא ע"ם שבתוך החג ואנה"ן דלי לאהרמי דחל יוע"ח של חג אלא יניו מ"ח הקיעות כי היכי דלאם חל ע"פ בשבת דהוו למר כ"ח ולמר ז"ן והנם דניחא להמקבן דהק' לטו וכו' דייק מלישנא דהתלן דמצני כי קתני מדי דליתיה בכל שנה כלו' כל החלוקות המצויות במשנה ליהנהו בכל שנה ועלייהו קתני לין מוסיפין על מ"ח ואהא הק' לטו ע"ם שבתוך החג מי ליתיה בכל שנה הנה עם דניחא להי כבוונת המקבן מ"מ ליכא תיובתה מהך מתני' למאן דס"ל דבז' הרלייה היו קובעין גם בחד"ו דהם יתרלו שהתנא מדבר בדוב וכמדובר ולהכי נקט ע"ם שבתוך החג ולא נקט ע"פ בחל ע"פ בשבת וכמובן:

גם מסוגיית דבר"ה ד"ך ע"ח דלמרי התם כי לתתי עולה לחר עבחוב לאלול וכו' והא תני רבה בר שמואל בשם שמעבדין לח השנה לעורך כך מעבדין הח החדם לעורך ת"ל החדם הזה לבל ר"ח בזה רלה וחדם חמ"ר ל"ק כאן לעבדו כאן לקדשו לאבי לחר ל"ק הא בניסן והשרי הא בשחר ירחי רבה לחר הא דתני רבה ב"ם לחרים היא דלחמרי לין בין וכו' ע"כ הסוגיא ומשמע מהאי סוגיא דלפי' בז' הרלייה פליגי רבנן ולחרים דלרבנן דחיקן לד"ו ולאחרים לא דחיקן לעורך וכדמשמע מפירש"י התם ומ"מ הא ל"ק לרבנ"ס דהוה ז"ל מפרש לבל הסוגיא דהתם דחיקן היכא דלא בחו עדים ביום ל' ובאו לאחר בתה ימים במ"ם הרמב"ם בהל' ק"ה בפ"ג מדין ט"ו ואילך והלח"מ שם מהריך בזה עש"ב. גם מ"ש התם בר"ה ד"ך ע"ב מתן תנא דפליג עליה לאחרים וכו' מל"ל דמיירי היכא דמקדשין עפ"י החש' כיעו"ש:

אך מאי דליכא לציוני הוא בסוגיית דערכין ד"ט ע"ב דלייתי תלמודא התם סברת לאחרים דאין בין וכו' ופריך עלה לאחרים מניינא לאת לאשמועי בלו' דהול"ל אין מעבדין לת החדם לעורך הלא לעולם ל' חסר ות' מלא וממילא ידעינן דאין בין ז"ז אלא ד' ימים ומשני הא קמל"ן דלא בעינן לקדש עפ"י הרלייה בלו' דאילו הוה אמר אין מעבדין החדם לעורך הו"א דה"ד היכא דבאו עדים ביום ל' שראו הלבנה ומקדשין עפ"י הרלייה אבל היכא דלא באו עדים ביום ל' הו"א דס"ל דמעבדין לת החדם כדי שיבואו עדים יום ל"א ויקדשו החדם על פיהם דמלוה לקדש עפ"ר קמל"ן דלא בעינן ואפי' דליכא עדים אם היה החדם מהאסרים לא מעבדינן ליה עיין בדש"י שם משמע דפלוגתייהו דאחרים ורבנן היינו אפי' בז' שמקדשין עפ"י הרלייה ואי לאו דנקטו לאחרים מניינא הו"א דפלוגתייהו הוי היכא דבאו עדים ביום ל' דלרבנן מעבדין לעורך ולאחרים אין מעבדין לעורך וזהו הפך סברת הרמב"ם דס"ל דעפ"י הרלייה ליכא מ"ד דמעבדין לעורך:

ואפ"ל דהוה ז"ל מפרש הסוגיא הכי דאי לאחרים לא הוו לאחרי מניינא הו"א דמ"ם אין מעבדין לת החדם לעורך היינו היכא דלאתו סהדי ב' וש ל' ולא פליגי רבנן עליה והו"א דליכא פלוגתא כלל בדש שהת דנקטו מניינא שמעינן דאפי' היכא דלא באו עדים קאחרי לאחרים אין מעבדין לעורך וממילא נפק"ל פלוגתא בזה בין רבנן לאחרים דלרבנן בבה"ג דלא לאתו סהדי מעבדינן בכלע"ד ליבב לד' הרמב"ם דלא תק"ל מסוגיית זו:

אך סוגיית דשבת דפ"ז ע"ב היא ודאי נגד סברת הרמב"ם ז"ל דליתא התם לת שמע ויהי בחדם הא' בשנה הב' בא' לחדם הוקש המשכן ומדרים יהיא דעיסן בחד בשבת דלשחקד בד' בשבת דתניא לאחרים חומרים וכו' ע"כ מוכח להדיא דס"ל לסתמא דלמודא דלאחרים ליירי גמי גם בז' שהיו מקדשין עפ"י הרלייה מכלל דלרבנן דפליגי לאחרים ס"ל דאפי' בז' שהיו מק' עפ"י הרלייה מעבדין לעורך הפך ס' הרמב"ם ז"ל דס"ל דלכ"ע עפ"י הרלייה לין מעבדין לעורך ויכול להיות אל יוה"ך בהדי שבת ואין לנו לו אלא דס"ל להרמב"ם דסוגיית זו אזלא בשיטת סוגיין דבפ' החליל אלא דדוחק עלום הוא זה לדחות הני תרי סוגיי דמורין להדיא דפליג דרבנן ואחרים היא גם היכא דהיו מק' עפ"י ר' וכן מוכחי פסחים דכל הסוגיות ולתפוס עיקר כס' רב חסדא וכהירוש' דבפ"ק דע"ז הכ"ל:

ולבן התום' ז"ל בשבת דק"ד ע"א בד"ה חלבי שבה כתבו וז"ל לומר ר"י דכל היכא דתני תרי שבי דהוו בהדי הדדי אפי' לאחרים וכו' ע"כ כלומר דלרבנן דאחרים ס"ל לחול הרי שבי בהדי ומוכח מזה דס"ל להתום' דגם בז' הרלייה היו מכוונים שלא יחול שבת ויוה"ך זה אח"ז וברור וכ"כ התום' ז"ל בפסחים דח"ן ע"ב בד"ה כאילו וכו' יע"ש:

אך זוכי בק' לד' התום' ז"ל ההיא מתני' דבפי"א דמנחות דמייתי מינה הרמב"ם ז"ל סייעתא לבבי דלכ"ע בז' הרלייה מיילי תרי שבי בהדי הדדי מדקתן התם הבבליים היו לוכלים לוחו בשחות מי וק"ל בכל דוכתא מעשה רב ואיך יתכן שיהיה מ"ח וכמ"ם הרמב"ם בפי' המשנה הבז':

והנלע"ד לומר דהתום' ז"ל ס"ל דהסיה מתני' דקתני ח"ל בע"ם הוח ע"ד תנאי אי לאחרמי ומה שדחה הרמב"ם לזה שם ממ"ם. הבבליים וכו' י"ל דס"ל להתום' דהבבליים היו ליכלים לאחו מי בשאר הימים ומשו"ה קתני דלי לאחרמי דאל יוה"ך בע"ם בודאי דהבבליי ם היו לוכלים לאחו מי שהיל דבלאו"ה כן עושין בכל ו' ימים תמיד, אלא דאזינא להתום' עלמם שם במנחות ד"ק ע"א בד"ה שמואלין וכו' שבאבו וז"ל ומה שמזכירין לאחם לגנאי על שלוכלים את השעירים חין אע"ג דמלוה קעבדי אלא יבואו לידי נותר לפי שהרגילו עלמם כמו כן לאוכלם חין לף בכל השנים דמיחזי כרעבחאותא ע"כ משמע מד"ק דמחמת שהיו לוכלים השעירים חין ביוה"ך אחל בע"ם אלא יבואו לידי נותר הרגילו עלמם כן גם בשאר השנים ל"ב משמע דמעשה הבבליים דקתני במתני' היו ע"ד תנאי אלא דקושטא דמילתא כך היו עושין וא"ב הדק"ל ע"ד התום' ז"ל דס"ל דרבנן דאחרים פליגי גם בז' הרלייה' דמאחר דבמתני' קתני הבבליים וכו' אי לא מסחבר לו' דליכא פלוגתא וכד' הרמב"ם בפה"מ ועבל"ל לד' ר"י בפסחים דס"ל דלרבנן דאחרים ליכא אלא תרי שבי בהדי הדדי אפי' בז' הרלייה כנז"ל ל"ל הסוגיית דפ"ק דביצה דדרים רב חסדא קרא דלאין נכון לו למי אלא היל להניח ע"ה דמוכח דס"ל דאותה שנה היה ר"ה בע"ם ל"ל חדא מתרתי אי דרב חסדא אזיל בשיטת אחרים דאמרי אין בין וכו' אי דהסיה סוגיית פליגא אאני סוגיאות דקאמרי דפליגי דרבנן ואחרים אף בז' הרלייה ורב חסדא ס"ל דבז' הרלייה ליכא פלוגתא:

ואם כנים הדברים דכתיבנא יתורן שפיר משה"ק הרב פ"מ ז"ל מפרש הירוש' בפ"ק דע"ז ומטי בה משם הרב פני יהושע ז"ל והרב חיד"א ז"ל בברכ"י ח"ח סי' תל"ד מטי בה משם הגאון מהר"א בכרודא ז"ל וכ"כ בס' פתח עינים בחי' לר"ה על די"ט שהק' מהסיה דרב חסדא

על מ"ם התוס' בר"ה די"ט ע"ב בד"ה מימות עזרא וכו' דבימי עזרא עיברוה לחלול דההיא שתא מדלא נחספו בכ"ג חלת בכ"ד יע"ש והקשו הגהות הגו' דמה הכרח הוא זה לפי שיטת רב חסדא דר"ה דההיא שתא הוה בע"ש מ"כ לא ותסוב יום כ"ג תשרי היה בשבת ומע"ה לא התענו בו עד יום כ"ד ולעולם נימא דלא מיבעו לחלול בחותה שנה והס ז"ל תי' לזה ע"ש. והרב לבני שותם בחי' לר"ה על די"ט הביא קו' זו מהס שמעתי מק' וסיים עלה דבחמת קו' חזקה היא זו והל"ע יע"ש ואם שמע לא קרא דקו' זאת על כת הקו' היא וספרין פתימו כגו"ל והוא פלא. ולפום מ"ד בעניתין דהתוס' ס"ל דדברי רב חסדא דמויין הס לו מהוס דס"ל כחחריס דאין בין וכו' ואתן קי"ל כרבנן לו מהוס דס"ל לר"ח דבו' הרחייה לא פלינ' רבנן וחחריס בדעת הרמב"ם הפך שאר סוגיות ולא קי"ל כר"ח מעחה חו ל"ק כלל מדר"ח והסברת התוס' הוא לפי שברחם דס"ל דאף בז' הרחייה היו דומין לחד"ו ולפיטחייהו חזלי דכל היכא דאתרי חרי שבי בהדי הדדי חחיל כחחריס ואינהו ס"ל כרבנן משו"ה מכריחים שפיר וכמובן:

פש נבן ליבא סיוס דברי התוס' שבר"ה די"ט בד"ה מימות עזרא וכו' שכחבו וז"ל ואין לומר דשבקוה להעניחייהו יום כ"ג משום מחרת יו"ט וכו' דאתו לא היו נוהגין בו זעוד שהרי דבר שבליבור הוא לע"כ דעיברוה לחלול ע"כ והרב פ"מ מפ' הירוש' פ"ק דע"ז והרב ברכ"י ח"ח סי' תל"ד והרב המגיה שבם' חור יקרות הביא"ד הרב חיד"א בחחב"ר סי' הל"ד חוח ד' המה רחו כן תמהו ע"ד התוס' הללו מהירוש' דפ"ק דע"ז הל"ל דחסיקו דהט' דלא התענו בכ"ג משום בריה דמועדת ובפרט למש"ל בעניתין דגם רבנן דר' ישמעאל חזלי ומודו בזה. ות"כ לוין כתבו התוס' בפשי דלא היו נוהגין בו והרב חיד"א בברכ"י שם נדחק מאד יעש"ב. ולי נחי הדל הגלע"ד לו' דהתוס' ס"ל דש"ס דילן פליג ע"ד הירוש' הלזה ופ"ל דליכא רחיה ולא סייעתא לחברייתא דאתרי דמעמת דחי"ם דאתר משום בריה דמועדת והייגו מש"ס בש"ס דילן בפ"ק דע"ז ד"ו וד"ז ע"ב אמר שמואל יום אחד לדברי ר"י לעולם אסור כלו' דהשבו"ס העושים בכל שבוע יום א' אינ לרי"ם דאסר ג"י לפניהם וג"י לאחריהם נמלא לעולם יום א' אסור לעשות ולאח עמהס ולא שבקי חיומא להחיר בשום פנים דחשוב יום א' כיום לידס דעלמא כמ"ש התוס' שם בד"ה הן וכו' יע"ש ואי אינא דט' דרי"ם היינו משום בריה דמועדת דומיא דידן מ"ל לשמואל לומר דאוסר רי"ם גם ביום א' הא אמן בדידן ליח לן רק בריה דמועדת ולא בריה דשבתא אלא ס"ל לשמואל דט' דרי"ם משום בריה דמועדת ואי שמואל חזיל ומודה דקרא דנחמיה דלא אתו בכ"ג דהט' משום בריה דמועדת א"כ אמאי לא ס"ל לשמואל דה"ט דרי"ם נמי וכבילום' דאמר קרא מסייע לאבריית וכו' דבשלמא לרבנן דרי"ם דס"ל לאחריהם שרי מוכרח לומר דס"ל לרבנן דגם דאתן עבדינן בריה דמועדת מ"מ בגוים לא יחשב וכמש"ל אבל לרי"ם דאסר לאחריהם ואתן בדידן עבדינן בריה דמועדת אמאי לא נימא דה"ט דרי"ם דאסר לאחריהם ודוקא אחר אידס אסר ג' ימים ומ"ל לשמואל דיום א' אסור לעולם לרי"ם אלא"ו דשמואל ס"ל דמקרא דנחמיה ליכא רחיה לו' דמשום בריה דמועדת לא התענו בכ"ג משום דבחותו זמן לא נהגו כן וגם דבר שבליבור הוא כמ"ש התוס' ואת דכתיב ביום כ"ד נחספו וכו' היינו יום כ"ד מיום את' ועבורי עיברו לחלול דההיא שתא וכמ"ש הלב חיד"א ז"ל בברכ"י דקמ"ט ע"ד בד"ה הן אמת וכו' בד' התוס' וז"ל. עו"ר להגחון החק"ל ז"ל בח"ח סי' קי"ג מדל"ד ואילך שכבר עמד בכ"ז והאריך הרחיב למעניתו עם"ב בפלחות מהורתו. ואני הדל הגלע"ד כתבתי שרש רחוחי ד"ק ומשנה זו לא זזה ממקומה דלא יבלר מחיזה דבר תורה שנחחדש בה כמש"כ המעיין:

וראיתי בם' הרב אהבי יאהק בונאן ז"ל בחי' לבריחות בדקי"ח ע"א שכחב וז"ל ועוד אני המיה על הרמב"ם שהביא הך בבא דשבת ויוה"כ לפניו וכו' והא לדידן דלא ק"ל כאחריס וכו' א"א למקלע תרי שבי בהדי הדדי וכו' עכ"ל ולא זכר דהרמב"ם ס"ל דבזמן שהיו מקדשין עפ"י הרחייה הוה חיול תרי שבי בהדי הדדי ולא היו דומין לחד"ו בכל הגו"ל. ולהבי פסק הך בבא דשבת ויוה"כ לפניו ואיך עשה עצמו מעלומי העין והוא פלא עלום מאד ומכוחר:

ג) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ד דשקלים ה"ד וז"ל מבקרי מומין וכו' כ"ב עיין להרב לב שלט ז"ל שם שחמה דאמאי לא פסק הרמב"ם מ"ם בכאן נבי הא דגמיס האורגות וכו' ול"ע עכ"ל ובעיני יפלא דהרי הרמב"ם ז"ל בהל' ב' פסק פרוכות של היכל אחת בגין עשויות ואינם בחים מחרומת הלשכה אלא מקדשי בדה"ב אבל פרוכות של שערים בחים מחרומת הלשכה עכ"ל הרי שבבר פסקה וכמ"ש מכן ז"ל בכ"מ:

ומה שהק' עוד דאמאי השמיט הביא דירוש' דת"ח המלמדים וכו' והל"ע גם זה תמוה שהרי כבר פסק הרמב"ם בהל' זו עלמה וז"ל ת"ח המלמדים הל"ם לכהנים וה"ל קמילה וכו' עושלים שכבן מחרומת הלשכה ואתו הרמב"ם ז"ל כי רוכלא הוא לפסוק וליזל זריקה קבלה ג"כ והלא כולהו שוו בדינייהו ופסק לאחרי דלריכים לימוד גדול טפי מזריקה וקבלה ולדינא ה"ה נמי לאיך וזה פשוט דעושלים שכבן ג"כ מחרו' הלשכה ובבור:

ג) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ה דשקלים ה"ח וז"ל תרומת הלשכה וכו' והמלח וכו' ע"כ. וכחב הגאון הרב מרכבת המשנה לשכנזי ז"ל דנפק"ל לרבינו מדאמרי' בש"ס דמנחות דכ"ח מה עלים מעל ליבור לאף מלח מש"ן ובפי' המשנה שפ"ו דשקלים כחב וכבל מקום שאומר מש"ן הכוונה מחרו' הלשכה עכ"ל:

ולא ידעתי למה הולרך ללמוד כן למד מלמד והרי בהדיא אמרי' בכחובות דק"ה בעא מניה ר"ה מרב כלי שרת מהו שיעבו מקדשי בדה"ב לוכך מזבח ניהו ומקדשי בדה"ב לאתו חו"ד לוכך קרבן ניהו ומחרומת הלשכה היו עושין חותם וכו' ע"כ הרי בהדיא דכל שהוא לוכך קרבן לאתי מחרומת"ל ואין לנו לוכך קרבן כמלח בכחוב בחורה ומאי דאלמ' הש"ס דמנחות הנז' לאוכוחי דמלח אתי מבל ליבור מעלים ומדכ' ביה בריה לא לענין הבאת המלח מחרו' הלשכה דזה פשוט כיון שהוא לוכך קרבן אלא הילפותא דהחם לפיהיה המלח מבל ליבור מן קרבן בין דיחיד בין דלבור וכמ"ש החם בש"ס יכול החומר עלי מנחה יביא מביחו וכו' יע"ש ומוכרחים אנו לו' כן דאלמ"ה אלא דעיקר ילפותא דהש"ס אחא ללמדנו מהיכן מביחים המלח אי מחרומת הלשכה או מעיירי הלשכה א"כ מאי דאמרי' הו החם ועלים מגל"ן וילף מדחניא יכול החומר עלי עולה יביא עלים מביחו כדרך שמביא נסכים ת"ל עה"ע אשר ע"ה אשר ע"ה מה מזבח מש"ן אף עלים ואם מש"ן ואי נימא דהילפותא הוי נמי ללמד מהיכן בחים אי מחרומ"ל או מעיירי הלשכה א"כ הו"ל להרמב"ם לפסוק שהעלים יביאום מעיירי הלשכה ולא מחריה"ל דומיא דמזבח העולה שפסק הוא ז"ל שם ה"ח שהוא בח מעיירי הלשכה א"כ נם עלים הייקיבן הכ' למזבח היה לריך שיבואו מעיירי הלשכה ואילו בדין א' פסק להדיא דגם העלים בחים מחרומת הלשכה אלא כדאמרן וק"ל:

ד) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ד דסוטה דין י"ח וז"ל מחקן
כב' כוסות וכו' כ"כ דבריו מבואריס בסוטה
דיו"ד ולא דהתם נעי הס"ם השקה בסיב מהו בשפופרת
מהו דרך שתייה בכך וכו' תיקו יע"ש. ולא ראיתי להרמב"ם
ז"ל שפסק בעיות הללו כדפסק שאר בעיות דבעי הס"ם
התם ולא מצאתי דבר מספיק ולא למי שהעיר עליו בזה :

ה) **עו"ב** הרמב"ם ז"ל בפי"ח דפרה דין ד' שמנות
לחזוב ג' קלחין וכבל קלח וקלח גבעול לחד
ע"כ כ"כ עיין להר"ם ז"ל שפי' במתני' הנז' ובהם ג'
גבעולים שיהא בכל קלח ג' גבעולין וכן פירש"י בשבת
דק"ט ע"ב ע"ש ויש לתמוה לפי"ז במאי פליגי ת"ק ור"י
במתני' דקתני סיפא ר"י אומר של ג' ג' ולפי הרמב"ם ניחא
ותו קל"ט דרש"י גופיה בפ"ק דסוכה די"ב פי' שם כדפי'
הרמב"ם ז"ל ע"ש ובתוס' שם בד"ה ובהם וכו' שהכריחו
כן מסיפא דמתני' וכנז"ל ול"ע ודו"ק.

ו) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תפילין דין י"ג וז"ל
ס"ת תפילין ומזוזות שכ' לפיקורוס יקרפו וכ'
מרן כ"מ לפיקורוס לדוק בש"ז יע"ש כ"כ עיין בר"ה די"ז
דפירש"י לפיקורו' זה המבזה ת"ח וכן מוכיח בסנהדרין
דל"ט מאי לפיקורו' רב ור ח אמרי זה המבזה ת"ח עי"ש יל"ע :

ז) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ב דעבדים דין ג' וז"ל אם
פגעה שנת השמיטה בכלל וכו' וכ' ש"ז מרן
בכ"מ שכן נלמד מהמכילתא והירוש' יע"ש כ"כ גמרא ערוכה
הוא בס"ס דילן בגדה דמ"ח ובערכין דח"י יע"ש ול"ע :

ח) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ח דחגיגה וז"ל ויביא עמו
קרבן עולה בין מן העוף וכו' ועיין מ"ש מרן
ז"ל בכ"מ בשם מהרי"ק ז"ל ושמעתי שהרב מהר"י זצ"ל
ז"ל הביא ראיה נכונה ממ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' קידוש
החדש פ"ד שאין מעברין השנה מפני הגזלות וכו' ע"ש :

ט) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ז דמעילה ה"ה וז"ל כשפוסקין
עם האומנים לבנות וכו' פוסקין עמהם לומר
כו"ך בכו"ך סלע בחומה בת ך' מנבע וכשמושחין וכו'
ע"כ. וק"ל דלמת הבנין הוי בת ו' טפחים וכל טפח בת
ד' מנבעות בגודל וכמ"ש הרמב"ם עלמו בפיה"מ פי"ז
דכלים וע"ע בהל' שבת שפי"ז ובהל' ס"ת פ"ע ממלא
דלמת הבנין היתה בת כ"ד מנבעות וכשמושחין בחומה
יתירה מנבע ועיין בכורות ד"מ ול"ע :

יו"ד) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ח דפיסולי המוק דין ו'
וז"ל וכל דס הקדשים וכו' והק' מרן שם
מדתנן וכו' משמע מדלוריתא מדתני הניך מרלה עכ"ל.
כ"כ קל"ט דהרי הס"ם התם מק' נמי מהא על מה הניך
מרלה ואפי"ה לוקמה דרבנן אע"ג דתני מרלה ול"ע :

יא) **כתב** הרמב"ם בפ"ד דפיסולי המוק דין ב' וז"ל
נטמאו מקלת האיברים שורף את הטמאים
כ"כ עמ"ש מרן בכ"מ ודבריו תמוהים שדין זה הוא סוגיית
בפסחים דס"ב ע"א וז"ל ומאי לא עשה בה מק' עו' ככל
עו' דאילו לישמי חד מהאברים שרפינן ליה ואידך לכליון
ליה יע"ש ול"ע:

יב) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ך דמכירה ה"א וז"ל המבקש
מחבירו לקנות מקח וכו' כ"כ דין זה הוא
מהתוס' כמ"ש מרן בכ"מ ועיין בחתו' מהר"מ כ"ב ז"ל סי'
תת"ט שנשאל על נדון כזה ולא ידעתי למה לא הביא
ראיה מהתוס' הלזו ומ"ש שם מדין לוקחה לישנו מובן בפי
התוס' ול"ע :

יג) **כתב** הרמב"ם בריש פ"ד דטוען בית זה מלא וכו'
כ"כ עמ"ש הרב לחמ"מ ז"ל שם וק"ל על תירוצו
דחמתי קתני מתני' זה לומר עד הזיז וז"ל עד החלון
מייב הול"ל רבותא טפי דז"א בית זה מלא וז"א עד
החלון ליחייב בית זה מלא תבשיל דבר שבמדה ותו ק'
דתמרינן התם הכל לתהויי בית זה מלא הכי בהדיא
דהתומר בית זה מלא הוי"ל טוען דבר שבמדה ול"ע :

יד) **כתב** הרמב"ם בפ"ה מהל' ליסורי מזבח הל' ו'
וז"ל הגעבד בין שעבד שלו בין של חבירו
בין בחוגם בין ברלון לשרה והסיגו הראב"ד דכשל חבירו
דוקא שעשה מעשה ותי' מרן דלהדיוט דוקא לריך מעשה
ולא לגבוה יע"ש וקל"ט דהרמב"ם בפ"ח דע"ז ה"ח פסק
דלהדיוט לאפי' עביד מעשה לא לשרה וכן פסק מרן ז"ל ול"ע :

טו) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' ק"פ דין ו' וז"ל
מי שחבד פסחו ומלאו וכו' והסיגו הראב"ד
זה סיבום וכו' ותי' מרן בכ"מ דאפ"ל דרבינו ס"ל דמתני'
דתני ירעה עד שיסתאב כמ"ד בע"ח נדחין וכו' ע"ש וק"ל
מ"ש בתמורה דכ"ג ע"א גבי הכל מודים שאם מצך לחת
והקריבה שהב' וכו' ופירש"י ואפי' מצך האבודה ונתכפר
בה וכו' יע"ש כל הסוגיא והרמב"ם בפ"ד מהל' פיה"מ
ה"ג כתב וז"ל המפרים מטאתו ואבדה והפרים לחרת
מחתיה ונמלאת הא' וכו' ונתכפר בה האחרת תמות וכו'
ע"כ הרי לתע"ג דק"ל כרב דאמר אין בעח"ן ס"ל להרמב"ם
ז"ל דהיכא דהוי דיחוי בידים הוי דיחוי וה"ג בפסח למה
הב' יקרב שלמיס הרי דיחוי בידים הוא והול"ל ירעה
עד שיסתאב והדרת קו' הראב"ד למקומה ול"ע :

טז) **כתב** הרמב"ם בפ"ב דתמידין דין ה' וז"ל ד' פייסות
וכו' הפיים הא' מי שחורס וכו' כ"כ עיין
בלח"מ שם ובתוס' יו"ט בפ"ה דתמיד מ"ה שכ' וז"ל ולי"
יודע מל"ל להרמב"ם יע"ש ולי תמיה עוד דבפ"ג דתמידין
פ"ז כתב הרמב"ם וז"ל ומקדים לפניהם זה שדישן את
המזבח וכו' וזה שבידו המחתה וכו' משמע דתרי ניהו
ואיך כתב בפ"ד דמי שדישן הוא מכניס המחתה דוקא ול"ע :

יז) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפב"ד דאיסורי דין י"ד וז"ל
העוכרת על דת וכו' אם רלה להוליא ה"ז
נותן כתובה לאחר שתשבע שלא עברה וכ' הה"מ דאם אימ
ידוע שעברה נר' דאינו יכול להשביעה כיון ששטר כתו'
בידה ואחזוקי אינשי ברשיעי ל"מ ע"כ ותמה עליו הרב
מלך שלם ז"ל בדפ"ט ע"ג דמאי שנא ממ"ש הרמב"ם ז"ל
שם בה"ז מי שרלה לשטו שזינתה וכו' משביעה וכו'
וק' למה משביעה כיון ששטר כתו' בידה הלא אחזוקי
אינשי רשיעי ל"מ ול"ע יע"ש. והנה אם תמיהתו ע"ד ה"ה
ז"ל בבר ה"ה ז"ל פליג התם ע"ד הרמב"ם בזה. וגם יש
לחלק בין הנושאים דמ"ש ה"ה ז"ל בריי"ד תיירי התם דאינו
ידוע לבעלה כלל רק טוען עליה מ' ס' דשמא מברה על
דת בהא ס"ל להה"ה ז"ל דאינו יכול להשביעה על מ' ס'
משא"כ בדין י"ז תיירי בטוען עליה הבעל מ' בריח שרלה
לותה שזינתה ובזה ודאי יכול להשביעה דלאו מחמת אחזוקי
וכו' הוא כח להשביעה אלא מכח מ' ודאי וזה ברור וק"ל :

יח) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ז דשגגות דין ו' וז"ל עשה
תולדות של אב זה וכו' יראה לי שהוא חייב
כ' חטאות וכו' ועיין להרב מלך שלם ז"ל בדק"ח
ע"ב ובדק"ן ע"ב שהביא ראיות מהש"ס דמדיבא דש"ס
דיוא הכי הוא ולמה אלה הדין בדעתו ע"ש והרואה יראה
דלק"מ דבכל ראיותיו לא נתכוין בהדיא בעשה תולדה של
אב זה ותולדה דאב אחר דחייב כ' חטאות אם עשאן
בהעלם אחד ומש"ה לא הוקשה למרן ז"ל ע"ד הרמב"ם
מהגהו ראיות שהביא הוא ז"ל והדיוק דדייק הוא ז"ל
בנקל יש לדחותו וק"ל :

יט) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' חנוכה ה"ב לפי' אין לו מה יאכל וכו' וכתב הלח"מ וז"ל כתב ה"ה נר' שלמדו ממ"ש בהלל חמץ ומצה שלפי' שביארהלל לא יפחות מד' כוסות והט' משום פרסומי ניסא וכ"ש בנר חנוכה דעדיף מקידוש היום ע"כ וק' דלעו"מ הוא אלא מה"ה דמצי תולמיה דנ"ח מד' כוסות וע"ש עכ"ל:

ואפ"ל דמצי דעדיף נ"מ מד' כוסות הט' דנ"ח היא לכבר הדבר והפרסום ואין זולתו לא כן נמצ הפסח דאיכא כמה ענינים דמלבי הפרסום אלא דהד' כוסות הם פרסום לפי משאר ענייני פסח לחמו"ל נר חנוכה אלי במ"ש וכבור:

כ) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהל' מלכ"ח הכ"ד וז"ל אסור לבטל ליסורין של תורה לכתחי' ואם בימל ה"ז מותר ולפפי"כ קנסו לותו תכמים ואסרו הכל וי"ל שכיון שהוא קנס אין לוסרין תערובת זו אלא ע"ז שבימל האיסור לכל לאחדים הכל מותר עכ"ל וכתב ע"ז מרן ז"ל בכ"מ וז"ל נראה שלמד כן מדין מבטל בשבת וכו' עכ"ל. ולבאורה לא היה לריך מרן לזה שהרי דין זה מבואר בכ"ם בשית דאפשיטא בשם בכורות דל"ד וז"ל בני ר"י מר"ז הלורם אוזן בכור מהו לקנוס בנו לאחריו ופשיט ליה מדין שבישית דלבריה לא קנסו וכן בניפין דמ"ד וכמ"ק די"ג וכת' התוס' ז"ל בבכורות שם בד"ה המיבה וכו' דאע"ג דלורם אוזן בכור דאורייתא מ"מ פשיט מפשיטים וכו' עכ"ל הנה מוכח להדיא מכל הני סוגיי דים לדמות קנסות דרבנן להדדי וכ"כ הגאון מהריט"ח ז"ל בם' הליו"ם דקמ"ב ע"ד יפו"ש עוד מוכח מפש דהגם דגימת דפ"ל להרמב"ם ז"ל דאיסור בימול אינו אלא מדאורייתא וכמ"ש הש"ך והפר"ח ביו"ד סי' ל"ט מי"ש מ"מ ליכא למילף מהתם דלדידיה דוקא קנסו ולא לבריה וה"ה לאחריני נמי לא קנסו אי לא מהגי המבטל מהאי איסורא אבל אי המבטל מהגי מגיה כגון דמוכדו או נותנו במתנה דאית ליה ט"ה ודאי בזה לא אירי הרמב"ם ז"ל ומיין בטור ובב"י יו"ד סי' ל"ט ובודאי דלא הוא ז"ל אלא כדלא מפהגי מגיה אינו גופיה כלל וא"כ מה לי בריה מ"ל לאחריני:

ועוד דלפי"ד מרן ז"ל הגו' נראה דהי"ד לד' ר"י דק"ל כוותיה גבי מעשה שבת דלאחרים שרי וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' שבת אבל לר"י הסגדלר דאוסר שם גם לאחריני כדאיתא בב"ק דמ"ט וכפשה דוכתי בש"ם א"כ יולא לנו דה"ה ה"ג אוסר גם לאחרים ולכאורה הדבר תמוה דמ"ל לעשות פלוגתא תדתא מה שלא נתבאר בש"ם ונמיבי אפוסי פלוגתא ל"מ דאימא שאני מעשה שבת כדאיתא התם דכתיב ביה קדש ודרים מה קדש אסור באכילה גם מעשה שבת וכן נמי ל"ל גם לר"י שאני התם דמיעטיה קרא היא קדש ואמ"ק וא"כ ליכא למילף ממעשה שבת לא לאיסור ולא להיתר:

אמנם נבי מבטל איסור דלאחרים לא קנסו אלא לכ"ש כמו נבי בכור ושביעית ובפרט למאי דכב תנא ז"ל בם' פר"ד דמ"ב ע"ג דאפי' מאן דס"ל דבימול איסור הוא מדאורייתא וליף לה מזרוע בשלה מ"מ פשיט דאינו אלא איסורא בעלמא ואפי' לאו ליכא יש"ם ה"ל אלא אי הכיתר לאחריני במ"ש מבכור ושביעית וכמוכן. וע"ע בם' ערך השולחן יו"ד סי' ל"ם אות ד' מ"ם בזה עש"ב:

ובדי לבאר ולייצב דברי מרן ז"ל אאלוף ורחם ים לעמוד בסוגיית דמולין דקמ"ו עלה דאמר רב אפי מנין לבב"ח שאסור מן התורה דכתיב לא תאכל כל תועבה כל שביבתי לך ה"ה בב"ח ופריך מי הכי מעשה שבת ליתסר ומשני ס"ה דאמ"ק קדש היא ופיר"י שם והק' התוס' שם בד"ה כל וכו' וז"ל ואי"ת אורם אוזן בכור ליפסר אפי' לרמו נזו וי"ל דשרי רחמנא קדשים כלאי וכאי ל אי"כ אינו דבר . מתועב עכ"ל. וכוונתם ז"ל דכמו נבי בב"ח דאפי' אלא בעבירה בישלו כגון ע"י קטן אפי"ה אסור וכמ"ש רש"י ז"ל שם ה"נ נבי בכור ליפסר אפי' לרמו נזו ולרבותא נקטו אפי' לרמו נזו דבלאו"ה אפי' בישראל יש להק' כמ"ש בבכורות שם לבריה לא קנסו מוכח דאינו אלא קנסא אבל מדאורייתא אפי' לרמו יהר' מותר ופ"ז תי' מדשרי רחמנא קדשים שהוממו כלאי וכאייל אי"כ ש"מ לא דרשינן קרא דלא תאכל כ"ת לענין בכור וממילא אפי' ישראל מותר מן התורה וכ"כ התוס' בפ"ק דתמורה ד"ד ע"ב בד"ה רבא וז"ל דדוקא בב"ח דהוחיל אפי' ממילא אסור אבל אורם אוזן דממילא מותר אינו בבל תאכל אפי' בעשה בידים עכ"ל הרי להדיא דס"ל להתוס' דכיון דממילא מותר ה"ה אפי' בידים והתם קאי דק' אדברי רבא דאמר כל מילתא דאמר"ח ל"ת אי"ע ל"ת ומקשו מבכור ומתרלים כן אי"כ מאמע אפי' בעבירה מותר וכ"כ נ"כ התוס' שם בבכורות בד"ה ומי קנים וכו' וז"ל דאפי' לרבא דאמר אי"ע ל"ת מ"מ הכא שרי הואי בכור מדאורייתא דהא יש בו מום והאי נברא ליה בו נמי מפ"ל ובשינוי לשונם קשה רבו לבאר דבריהם קשה יותר דבין מ"ו אדם בעבירה בין מאליו נפל המום כיון דהשתא מיהא לא תזי להקרבה אי"כ הוא מותר כאבי וכאייל והטעם אחד אפ"נ דים שינוי לשון ובכור דאזלי לשיטתייהו ודבריהם צריים במ"ש ופשיטים במ"ש וכ"כ עוד התוס' ז"ל שם וז"ל ואי"ת דבספרי פ' ראה תניא המטיל מום בבכור ואוכלו עובר על לא תאכל כ"ת תלמוד דמדאורייתא אסיר וי"ל לרבנן דסברי כאחרים דדבש התם בפיסולי המוק' הכ' מדבר או בביאול בב"ח וכו' ואין לאסור אחיטה על אותו מום מל"ת כ"ת בבב"ח וכלאי זרעים ומעשה שבת שים לאחר עוד אי' אי"ת אסמכתא בעלמא מכ"ל ומ"ם שים לאחר ולא ביאורו האי' כוונתם דהאי' בכור דשאני בב"ח וכל"ז ומ"ם דהשתא מיהא באיסורייהו קיימי והאיסור רביע בנופייהו משא"כ התי בכור השתא מיהא לית ביה מום ואינו יכול עוד למזבח וכמ"ש בסמוך ולכך סתמו דבריהם פה ות"כ הרי מוכח להדיא דמתוך שהתירה תורה בבכור בבאי וכאייל אי"כ לא דמו אשאר אלית בבכור לאו דלא תאכל כ"ת והוא ממש כדבריהם בסמ' חולין דיל מדשרי רחמנא וכו' אי"כ אינו דבר מתועב ע"כ הרי ממש מכוונים דבריהם יחד ובאיכולם סליק דאפי' בידים לרם אוזן בכור בעבירה אפי"ה ליכא משום לא תאכל כ"ת כמ"ש התם משום קנסא כמ"ש התום' ז"ל התם וכ"כ הפר"ח ז"ל ביו"ד סס"י ס"ד וכן נבי סילום דכתבו התום' לעיל מיין להרב שם חדש בשמוד מאכלות ד"ב רע"ב יע"ש:

ומ"ש עוד התום' ז"ל כלאי זרעים ומעשה שבת וכו' היינו אי לא נלי קרא בהו להדיא וכמ"ש הכא בסוגיין דחולין שנו' וכמובן:

ודרב זרע אברהם ז"ל בתי' לחולין דהנו' אייתי בידיה משה"ק הרית"ם ז"ל בפ' ראה ס"ם לא תאכל כ"ת ע"ד התום' ז"ל וכתב הוא ז"ל דכוונת התום' מעיק' ס"ד דהמוס הוא תועבה יהקשו לר"ח דדקדק בדבריו בספרי ותמ' מכין לאורם ולא לחמר מנין לאוזן בכור שנאמרם מאמע דליכא איסורא אלא אם עבר ונרם בידים ותי' דאין המוס תועבה אלא האורם במזיד הוא תועבה והתורה קנסה אותו ואחריה קנסו מדרבנן אתד"ק וכוונת דבריו דבשלמא נבי בב"ח אסור אפי' ממילא דלא אשכחן היתר בהדיא ממילא אסור בכל מאת"כ נבי בכור דגלי רחמנא בנבי וכאייל ואשכחן דאחזר לא תאכל כ"ת אמרי' שאני הכא דקנסה התורה אבל ע"י קטן הוי כמו ממילא.

חלת דלעגד"ן דכריו דמוקים עובת דמ"מ לת ה"ל להתוס' לסתום כולי האי ולת עוד חלת דל"ל דהכת קרי תועבה לעובה העבירה והכת לגוף הדבר הגעבה וזה דוחק עלום כי בכל מקום גוף הדבר הגעבה תועבה מיקרי ומסתמיות דברי התוס' דחולין ובכורות ותמורה מוכח לישבת דכל היכת דדרש לת תחכל כ"ת סברי כוותיה דרבינן בין בעבירה בין וכו' לחכל בכזוב דשרייה רחמנת לחדרבת שרי לפי' בידים בעבירה וההברת לזה דלכחורה יקשה לישבת דרבת דס"ל לי עביד ל"מ ל"כ חמתי לישע קרת דל"ת כל תועבה לבזוב לר"ת דבספרי ולפיסולי המוק' לרבנן דהתם וכי תימת דהוה ס"ד מדהומס מחליו מותר ה"פ בידים וכמ"ש התוס' בכזורות ובתמורה הלת עליה, חני דן דיימת דוקת מחליו חכל בידים קנסיה רחמנת דכל מילתת דחמר"ח ל"ת ת"ע ל"מ והתם ודתי משום דעבר חמירת דרת' וכקו' הרח"ס ז"ל חל"ו מוברת כדפירש"י ז"ל דמשום כל תועבה לפי' שלת בעבירה ומתי דרש ר"ת הטורס הוה לתו דוקת ופי' חחד הטורס יהיה מי שיהיה לפי' קטן ותינו יכו"ל חוון בכור שנטרס דמשמע נטרס מחליו ולישנת לכך חמר הטורס וה"ה דהיה יכו"ל שהועל בו מוס כמ"ש הרמב"ם בה' בכורות יע"ש:

עוד יש להבריח משבת נופיה שכ' הרמב"ם ז"ל בהל' שבת בפ"ג ה"ח דכשתיעשה המלחכה מחליה בשבת וכו' התירו לכתחי' יע"ש ולכחו' ק' דיימת היח קדם זחין משק' היינו מעשה שבת מחליהן וקרת דלת תחכל כ"ת להני לחסור העושה בידים:

איברא דזה פשוט דהתם פשיטת דלת מיקרי מעשה שבת כיון דהתחיל מקודם שבת חבן חכתי ז"ל דקרת דקדם היח לשלת בעבירה וקרת דלת תב"ת לייתי בשובר לחל מי חמרינן גם מיעט לשלת בעבירה ממילת ליפת לתו דלתב"ת כל דכל לחשר תיעבתי הוח לפי' לשלת בעבירה ובדליכת כל תועבה בשלת בעבירה ה"ה דליכת גם בעבירה:

אמנם יש לדחות דהתם בב"ק דע"ש חמרי' יכול לפי' בשוגג ת"ל מחללים כמויד חמ"ל ולת בשוגג משמע מתי דמיעט רחמנת כמויד לייתי דסמוך למחללים. והשתת מש"ל דחמתי מייך קרת דלתב"ת לרבת דס"ל ח"ת ל"מ י"ל דחלטו קרת דלתב"ת לחסור גם בהנחה דתי מהתם לת היה חסור רק בחכילה. חלת דממ"ק בכלתי זרעים שהק' בגמ' שם דליתסרו וכו' ומשני מדחשר כלחים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי דחכתי ק' דיימת דחשר רחמנת לפי שלת בעבירה מכלל דלהדיוט שרי שלת בעבירה חבל בעבירה חסיר ותילו לת כתב רחמנת ליסור לגבוה הו"ת הכל חסור לפי' להדיוט ולפי' שלת בעבירה השתת דכ' רחמנת ליסור לגבוה כדי למעט דלהדיוט בעבירה דוקת חסור חלת ודתי כיון דמשמעות תועבה גוף הדבר העשוי בין בעבירה בין שלת בעבירה ומדנתמעט ת"כ לתו תועבה הוח ונתמעט לגמרי:

שון"ר שם' הרב מגילת ספר לחוין דס"ט ע"ד ובד"ה שהיח קו' זו בע"ע יע"ש. ומרן מהריט"ת ז"ל בהליו"ט בדק"מ ע"ת ליית דברי התוס' דבכזורות בד"ה ומי קנים וכו' הנ"ל שכתבו בשתם ום לחלק ולת ניתרו לנו התילוק ומה הוח דחמר דכוונתם לחלק דשתני מטיל מום בכבור משום דחתי מק"ו דקדשים שנעבדה בהם עבירה וחזלי לשטתייהו דגרסי בחולין השתת לגבוה שרי להדיוט מיבעיית כמ"ש בד"ה חורש וכו' דקדשים שנעבדה בהם עבירה נתמעטו מקרת דמיד ב"ן לת תקריבו תת תלה תלה ת"ת מקריב חבל וכו' ומטיל מום בכבור דכוותייהו ומי נתמעטו מהתם דכיון דלגבי הדיוט בעל מום מותר חין לחסור משום דנעשה בעבירה שברי לגבוה חין החיסור משום שבת בעבירה חלת משום המום נופיה ותפי' ממילת ת"כ הנעשה בעבירה מותר להדיוט דהשתת לגבוה שרי וכו' ומ"ם התוס' שם בד"ה כל חשר וכו' ותי' דברי רחמנת וכו' לת הולרכו לזה חלת לגי' רש"י תכל לגירסתם בלתו"ה י"ל עפי"ה והן חמת חפי' לגי' רש"י תפ"ל כן דבכור חתי בק"ו וכו' חלת דלרש"י סוגיין דהכת לת חיירי דליתסרו וכו' חלת הזרעים ולת חתו מהתי ק"ו דחינס בע"ח וכו' עכתד"ק עש"כ. והרואה יראה דגם לפירושו חכתי ק' תם עיקר הטעם בבכור משום דחתי בק"ו דחין המום גורם חלת בעבירה זחתיית בק"ו ולכך הוח דלת דרשינן לת תחכל כ"ת גבי בכור ת"כ קדשים יוכיחו ותי שחני לן מקדשים שנעבדה בהם עבירה דהכת בקדשים שהוממו ניכר יותר העבירה בגוף הקרבן ע"ד שכ' התוס' שם בד"ה תורם וכו' בסו"ד יע"ש ת"כ גבי בכור נמי נימת הכי וע"ק על סתמיות התוס' ז"ל שהרי ר"ת דרש בספרי ול"ל דבכור ניכר יותר כנ"ל וכל קו' הרח"ס ז"ל בדוכתייהו קיימי:

אמנם דת עקת מ"ם הרב ז"ל דהתוס' לת הולרכו לזה חלת לגי' רש"י דק"מ דלפי האמת לי לתו תירוצם שתי' דשרי רחמנת כלגי וכחייל קושייתם חזקה דליכת למילף בבור מק"ו מקדשים שנעבדה בהם עבירה בגון תורם ותוסס וביולת לגבוה שרי תע"ג דבכור ממי בע"ח ניעכו דחנת חמינת שהמום הוח שגרם להם ותפי' לגבוה תסירי מה"ט וה"ה להדיוט שתין העבירה גורמת חלת המום מה תחמר שהרי קדשים שהוממו מחליהן מותרים להדיוט ומזה יש להוכיח שתין המום גורם חלת העבירה והכת בעבירה תפי' לגבוה שרי לי לתו שים בהם דתפי', מחליו הוח תסור לגבוה ומכיון דלהדיוט שרי מחליו מהכת ש"מ שהעבירה היח הגורמת ות"כ חתי בק"ו דהשתת לגבוה קדשים שנעבדה בהם עבירה שרו וכ"ש להדיוט ת"כ זהו מה שתי' המוס' ז"ל דמדברי רחמנת קדשים שהוממו מחליהן חין המום הוח המתועב עד שיחסר להדיוט חלת העבירה והעבירה שרי תפי' לגבוה ומכ"ש להדיוט הרי דלריכים תגחמו למודעי תפי' לפי גירסתם וכ"ש למ"ם מהריט"ת ז"ל דתפי' לרש"י נפק"ל נמי בע"ח מהך ק"ו ותיך יתכן לו' דלשיטת התוס' חין הם לריכים לזה ותו דהרי תין קחזינן בספרי כפ' רחה דר"ת דרים קרת דלת תחכל כ"ת לבבור ותחריס דרשוהו לפסולי המוק' ולסברתייהו מוכרת לחלק דשתי הני דניכר העבירה בגופייהו טפי ות"ל כנו"ד לריכה רבה לתודועי דלת כל תדם דן ק"ו זה מדעתו:

עו"ב הרב מהריט"ת ז"ל שם התוס' ז"ל הכת מקשו לר"ת דבספרי דוקת ותי' מדברי רחמנת וכו' עש"כ שדרך וכת לו קרוב מעט למ"ם הור"ת ז"ל הנ"ל וע"ע למהריט"ת ז"ל שם שהביא"ד הפר"ח ז"ל שביו"ד סי' ס"ד ומ"ם עליו יעש"כ. ברם דת עקת במ"ם הרח"ס ז"ל שם בסו"ד שהק' ע"ד הרמב"ם דבפ"ב דבכורות המטיל מום בבכור תסור מקנסת ור"ת בספרי דריש ליה מקרת דלת תחכל כ"ת וכתב דשמת פסק כתחריס דבספרי דפליגי תדר"ת וכתב עליו הפר"ח דנעלם ממנו סוגיין דבכורות בלי ס' יע"ש וכ"כ המשנ"מ בפ"ד דבכורות בתוך התשו' בד"ה ודע וכו' וסיים וז"ל לך מה שקשה לזה הוח מש"ר בפת"י דפיה"מ וכו' וזהו סברת ר"ת דספרי והוח דבר תימה דתכן לת קי"ל הכי וכו' ותם הרב רולה לחלק בין שתר קדשים לבבור לת ידעתו מהיכן הוליד זה וע"ע ש"כ. ולכחורה ינדל התימה במ"ם דזוהי ס' ר"ת דספרי שהרי התוס' והרח"ס ז"ל מוכת דזוהי ס' תחריס זלת ס' ר"ת ולטיל מזה הביח ג"כ דברי התוס' שכ"כ בהדיח ועש דהתוס' תי' בתר הכי דת"ל תסמכתת בעלמת מ"מ לת לס' תחריס לבד כ"כ חלת גם לר"ת וח"כ ממ"ן ק' דתם נחמר תסמכתת ח"כ רבינו פסק דלת כמתן

ותי ס"ל דהוה דרשה גמורה ח"כ פסק כאחרים וה"כ ק' כמה נמה דעתו מן התוס' יומר מד' הרמב"ם ולא עוד אלא שהרא"ם ז"ל כתב כפי' דרביו פסק כאחרים :

והרב ספרי דבי רב דרי"ת כתב ע"ד וז"ל לאחמ"ר שרבי' פ' כאחרים ע"כ ולא נהעורר עוד עולם שהבי"ד התוס' והרא"ם ז"ל ועדיין לאלוחים הדיו קיימת :

והנלע"ד לישב דעת עליונים למע' בהקדים להבין מ"ש בספרי פ' ראה וז"ל לא תאכל כ"ת רח"ת מנין לנזרם חוץ בכור ותכל ממנה עובר בל"ת ת"ל ל"ת כ"ת לאחרים לומרים בפיסולי המוק' הכ' מדבר וכו' ע"כ וכדי להבין במאי פליגי ר"ח ולאחרים נקדים מ"ד הו התם בספרי בפ' שופטים ע"פ לא תזבח וכו' על מום עובר בל"ת ולא השוחט בדרום כך היה הגי' הגכונה ועמ"ש הרב ספרי דב"ר דרל"ו ע"ג וסיים הספרי עלה יכול המקדים קדשים זל"ז וכו' ותין מק"ק זל"ז עובר בל"ת לאחר יהיה בו מום תין לי אלא שנולד תם וגעשה ב"מ נולד במום מנין ת"ל כל דבר רע מנין בעל נרב יבלת וחזזית ת"ל כל ד"ר מנין לחולה וזקן ומוהם ת"ל שור ושה כד"ר ומנין לקדשים שנחנן חוץ לזמנם וחוץ למקו' שעובר בל"ת ת"ל כל דב"ר שהלוי בדבר ומנין לרובע ונרבע מוקלה וגעבד ת"ל הועבת ה' ומנין להחנן מחיר וכלאים מריפה ויולת דופן ת"ל כי תועבת וכו' ע"כ :

והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ח דאיסורי מזבח ה"ד כתב דעיקר דלא תזבח אחת למום עובר וחזזית וגרב לא דאכולהו עוברין בל"ת וכולהו נק' מום עובר כמ"ש בפ"ב שם ה"ז יעו"ש ואכולהו לקי ועל אחוזת שנחנה בדרום לא לקי אלה ועיין הטעם שם' דבי רב שם וכ"ם המקדים קדשים זל"ז דלא לקי אפי' לרבנן יע"ש וכן בעל מום מעיקרו נראה דלקי עליה מדשהם הרמב"ם ז"ל וכתב השוחט בע"מ לשם קרבן לוקה ולא חילק ובמקדים דקדק וכ' שנפל בו מום וציין במ"ע וכ"מ שם ובעל נרב וכו' הייגו מום עובר הגז' וקדשים שנחנן בחוץ הייגו שחיטה עליו וז"ם בראפ"י דפשמו"ק דלא לקי אמחשבה וכמ"ש בזבחים דכ"ט ובי"ם שם' דבי רב וחולה וכו' ורובע וכו' כולם חיגם נק' מום קבוע ולא נפדין אלא לריך שימתינו להם עד שיפול בהם מום קבוע ואם שחנן והקריבם לא לקי כמ"ש הרמב"ם בפ"ב ה"ז ועיין במרן כ"מ שם ואחנן וכו' לוקה מכח לאו אחר דלא תביא אחנן ממילא יליפינן דקרא אחת לאסמועינן למקריב בע"מ עובר וכ"ם בע"מ קבוע דכתוב בהדיא ואפי' נולד בו וכן בכלל בזה כל הני שאין מומן קבוע אלא כיון דלא אתפרש להדיא לא לקי עלייהו תוך מאחנן דכתיב בהדיא וכן למחשב גמי אלא דאחנן קי"ל דאין לוקין על לאו שאב"מ וכן השאר שהם להו שבכללות כמבואר במרן כ"מ שם וע"ע בספרי פ' ראה ע"פ כל הבכור ובר"פ מומין דל"ג למ"ל דכתיבי כל הגך בבכור ובמוק' ובאדם יע"ש. וע"י בתוס' דבהר דגלי קרא ילפי' הני מהגי וע"ע להרמב"ם פ"ב דבכורות גמלא דגם בכור אם הקריבו במום עובר לוקה חוץ מהגך דגם בקדשים לא לקי והשתא לאחרים ילפי בג"ם לכל הני שפסולים למזבח ולכלל הדיוט לא הו כגון שאין בהם מום קבוע ממש בין שנפסל ע"י מחשבה בין ע"י מעשה כגון רובע בין שנפל בו מום עובר שנפסל לקרבן ולהדיוט לא הא כל אלו האוכל מהם כזית לוקה וז"ם הרמב"ם בפי"ח מה' פיה"מ ה"ג וז"ל כל קרבן שנאמר שהוא פסול בין שנפסל במחשבה בין במעשה בין שחירע בו דבר שפסלו כל האוכל כזית במזיד לוקה שנאמר לא תאכל כ"ת מפי השמועה למדו שאין סב' מדבר אלא בפיה"מ עכ"ל ומזה אתו למדין דמ"ם דביגו פיה"מ ר"ל שנפסלו ועדיין לא הוו לכלל הדיוט עד שיפול בהם מום קבוע ואז אם קדשים יפדו ויאכלו במומן ואם בכור יאכל לכהגים ולשון פיה"מ דקאמרי לאחרים בספרי לאו דוקא דכולהו אתרבו למנין ומ"ם בכל' בכורות פ"ח הט"ז כהן שאכל כזית מבכור המים לוקה ההיא מייתי אפי' הקריבו ואכלו חוץ לחומה אכל לא הקריבו מהכא נפקא ועיין בפי"ח מה' מעה"ק דין ה' ודין ו' ובפ"ם מכות כדי"ז ו"ת ולעניין קדשים דבעו פדייה הוא מ"ע עיין בפ"ח דאיסורי מזבח היו"ד ולעניין אם אכל בלא פדייה לא נתבאר בדברי רביגו ונראה דאינו לוקה מאחר דביטל מ"ע ובדיעבד אם פדה אפי' שוה מנה בפרוטה ה"ז פדוי כמ"ש בפ"ז דערכין :

וא"ב מוכח מכאן דבכור ושאר קדשים שוו בשיורייהו בלאו זה בכל כל ולא"ג דחזינן ליזו קולא בבכור סנה לחמת דיש בזה מה שאין בזה וע"ע בם' הגיו"ט דקל"ב כמה חומרות בבכור יומר מקדשים ובא הכתוב ולימד על שניהם דבאחד מאחת ניגהו חוץ ממאי דפרים בהו להדיא כגון פדיון ובתבו התוס' ז"ל בבכורות דמ"ג דכולהו ילפי מהדדי דכתר דגלי יע"ש :

ומעתה נראה דזהו שהיה סובר הרא"ם ז"ל מעיק' דהרמב"ם כיון שפסק בהל' פה"מ דקדשים שהוטל בהם מום וכו' והייגו כר"ח דהכי דרים להאי קרא גבי בכור וה"ה לשאר פיה"מ ולזה הוק"ל מפ"ב דבכו' דפסק שהוח קנסת הגס דהכי לימא בם"ם דילן בבכו' דל"ד מ"מ כיון דדעתו לפסוק כר"ח ק"ל מוכח וע"ז תי' דפסק כאחרים ור"ל דאחרים ור"ח דבספרי בהא גמי פליגי דלאחרים מלבד דדרשי ליה בפיה"פ הכ' מדבר תו מרבי מהאי קרא לשאר פיה"מ לעניין העלת מום אבל לא לישתכר שעמא דאחרים בהדיא ולזה כתב הרא"ם ז"ל בלשון ושמא ולא אחליט הענין ולזה נ"ב לא הגיע בכח מדידהו דבאתבו התם בפיסולי המוק' ורבנן ס"ל כאחרים והיה לו להק' עליהם בכח שגם בפיה"מ יש חילוק בין ממילא להוטל בידים משום דבבר ידע הרא"ם ז"ל דכוותם לו' דאיירי בפה"מ ואפי' במומין שנפלו מאליהם בין ע"י מחשבה בין במעשה דכולהו שוו בענין זה ואפי' הבכור והט' כמ"ם דפסולים לגבוה ולא הותרו עדיין להדיוט ולבך הק' עליהם הרא"ם ז"ל מכח הסברא דיכולים לחלק בין מום הגעשה מאליו להגעשה בידים אחר שרשה סברא זו בדמ"י והרמב"ם ז"ל שתילקו כן והפר"ח ז"ל מחמת דלא זכר מ"ד הרמב"ם שבפי"ח מה' פיה"מ הנז"ל לכן כתב עליו מ"ם :

ועפי"ז הגה נתבאר כוונת המגל"מ ז"ל שכ' שזהו סברת ר"ח וכו' והדין עמו שהוא ז"ל כבר עמד על סודקן של דבריס שבספרי וידע ברוח מבינתו דכ' לאחרים לאו לענין זה לחורה והשוו בה בין הבכור בין שאר קדשים ומ"ם הרמב"ם בפי"ח בתר הכי דפיה"מ ה"ה וכן קדשים שהוטל בהם מום וכו' ההיא סברת ר"ח דדרים שם הכי ובכור דנקט ר"ח לאו"ד אלא ה"ה לשאר קדשים אלא דפלוגתייהו היא דר"ח דרים לגורם בין בבכור בין בשאר המוקדשין דכולהו דין אחד להם לענין זה ואחרים חוקמוהו לקרא בפיה"מ ר"ל שנפסלו ע"י חיזה סיבה כגז"ל ורבינו ז"ל דפ' גם ההיא דר"ח ח"כ ק"ע ואם דעתו לומר דס"ל כאחרים ולאחרים גם לענין גורם כמוקדשין חייבי ופליגי עליה דר"ח בבכור לענין זה דוקא מ"ל לחלק בדין זה יומר מן השאר ומהיכן יליף הא ומעתה יתבאר דמ"ם מהריט"ץ ז"ל שם לחלק בין בכור לשאר פיה"מ מן הסברא הגס דחזיתיה למר שכ' קרוב למ"ם חני שני דאחרים למדו מן הג"ם למחשבה וכו' עם"כ מ"מ חני עני התרבתי בשורשן של דברים ומתוך דברי נתבאר יפה דאין לחלק כלל מן הסברא אחר שהושוו לכל דבר ויש בזה מה שאין בזה הלד השוה שבניהם כל שזה לוקה זה לוקה ומהריט"ץ ז"ל לא מזכר מ"ד

המשל"מ ז"ל ולכן לית עמד בזה כמלמדך. ולעיקר דברי הרמב"ם ז"ל לאבתי ל"ת והא ודאי דמלת עזר לדבריו ותאמנו לית נדע סורם לדבריו ז"ל ומ"ם מהריט"ח ז"ל שם דקמ"ח ע"ג מפס הבנ"י ז"ל לחלק מזמן בהמ"ק לזה"ז ודאם ד"ק הדין עמו כמש"כ המעיין ועפי"ה נבא לבאר מפה"ק התוס' ז"ל בחולין שם בד"ה מורם על רש"י שב' דבב"ח ל"ת האי ק"ו דמשאבר דכל שתיעבתי קאי לבב"ח דקאי לאכיל תועבה גופה אבל האי לית לאכיל החריפה עצמה אלא הבא ממנה וילפינן מזבח והק' התוס' דאמאי לית יחסב ביטול שבת תועבה גופה כמו הביטול דבב"ח וכתב הרא"ש ז"ל ע"ז דמודה רש"י דביטול שבת נמי הוה נוף התועבה אלא דרחמנא שרייה לגבי שבת וכו' ע"כ:

ולענד"ן דכוותא התוס' ז"ל דהנה רש"י הק' לאמאי לית ילפינן בב"ח מזבח ואי' דביטול שבת נמי הוה האיסור גופיה וכו' וע"ז הק' התוס' דביטול שבת נמי הוה תועבה גופיה וכ"ל דהדרא קו' רש"י לדוכתה דאמאי לית נילף גם בב"ח מזבח ואלא עלה ע"ד התוס' דביטול שבת ליחסר כיון דכ' קדם היה וע"ז כתב הרא"ש ז"ל לחרץ קו' התוס' דמשאברה דבב"ח אסריה רח' מקרא דלאב"ח כל שתיעבתי דאליבא דכ אמי האי קרא לבב"ח הוה דאמת ונבי ביטול שבת שרייה רח' ממיעוטא דהיה ואת"ת תורם בזו"ח נילף מבב"ח דכל היכא דאיכא למילף ולהקיש בדאורייתא לחומרא מקישינן ואלא לקולא לז"א דהא ליתא דזאתי תורם דלאו הוה תועבה גופה וע"ע בחוס' חולין דק"א ע"כ בד"ה שבת וכו' שכתבו דלא ילפינן מבב"ח משום דחידוש הוא יע"ש. ואל"כ יש ללמוד מזבת יותר ומ"ע בס' תוע"כ גאטינו מ"ש בזה ובלע"ד כדאתי' בעניותין ולזה כיון הרא"ש ז"ל:

ובהבי א"ש מ"ש רש"י ז"ל שם בסוף הסוגיא בד"ה לא לאכזה תורה וכו' דהוה מל"ל דכולהו ילפי מזבת וכו' ולכאורה ק' דהוה סותר הקודם מש"ל לך עפי"ה הנה נכון דודאי מודה רש"י דביטול שבת גופיה לסיר ואפי"ה הא מיעטיה קרא אלא דבאתי' הסוגיא הוה ס"ד דרש"י דנילף לחומרא ולזה כתב דתורם בזו"ח יותר סברא דנילף לקולא ושוב נראם מכלאי זרעים דאיכא גופייהו תועבה ואי' וא"כ אפי' השתא דמינו דבר דאפי' איכא גופיה כגון כלאים שרייה רחמנא ודאי מקישינן לקולא אלא דאי שבת כדאי זרעים וכו' וילפי' לקולא מזבת אלא היה לריך וכו' ואפי"ה יותר ניחא ליה להבינא כל דבר מגופיה ודו"ק:

ודרך אגב ראיתי לעמוד עוד במ"ש התוס' שם בתוכו דיבור וז"ל וא"ת למ"ל קרא דאלה תפ"ל וכו' עכ"ל ועיין במהרש"א ובמע"מ ז"ל והזר"ח ז"ל שם כתב מסברא דנפשיה כד' הא"ה בהראבה יותר יעו"ש. ולי אאי הדל י"ל בדרך חורפא וידוקדק בדבריהם במ"ש ברובא דבמיתה עי"ש וגלע"ד כוונת ד"ק ז"ל דלמ"ל קרא דמן הבהמה להוליא הרובא הרי אסור הכל אפי' להדיוט משום לאת דלא תאכל כ"א ומדהוליא רובא ממילא מוכח דלא דרשינן קרא דלאב"ח להבי וממילא מותר וא"כ למ"ל קרא דאלה וא"ת דאפי"ה אמרינן דדוקא להדיוט מותר אבל מ"מ אסור לגבוה דמ"מ מלינו דלגבי גבוה אינקי תועבה מדכ' לא תזבח וכו' כי תועבת וילפי' בג"ש כדדרשי בספרי וכמש"ל וה"ל דרשינן לענין מטיל מום וכמו שכן הוא לפי האמת דעת הרמב"ם כנ"ל וא"כ כל קדשים שנעבדה בהם עבירה יהיו אסורין בהדיוט כעבד אחד דאינו במיתה דאי בב' עדים דחייב מיתה בלאו"ה אסור דנפק"ל ממשקה ישראל כדכ' התוס' בתמורה דכ"ח בד"ה טול וכו' יע"ש וא"כ ה"ה כל קדשים שנעבדה בהם עבירה לכך אמת אלה להתירם מ"מ נילף אורם וחוסס וכו' להדיוט שרי ואיכא לאת דלאב"ח מרובא בשני עדים דשרי להדיוט קודם שנגמר דינו דלמה אאמר קרא דממשקה ישראל לאוסרו לגבוה הרי הכל אסור לגבוה אלא ודאי דהתם להתיר קודם שנגמר דינו ועי"ש בתוס' ז"ל וא"כ ליכא לאת דלהב"ח להדיוט וא"כ לייתר מן הבהמה דלא אאמר להדיוט דילפינן מק"ו דשרבע בב' עדים כנ"ל אלא ודאי להוליא את הרובא ואאת להתיר אורם ומוסס אפי' לגבוה וא"כ למ"ל קרא דאלה ותירצו אי לאו אלה הו"א כל קדשים שנעבדה בהם עבירה בפי' הוא אסור לגבוה מדכ' מן הבקר למעט נעבד וה"ה שאר קדשים אלא דאי זה וכו' הלא הוה שבהם שנעבדה בהם עבירה ולא הוה מפלגינן בהו מסברא ואלאת קרא לריכי ממשקה ישראל להתיר להדיוט וכדי דלא תימא מותר הכל לגבוה הבי משמע ממשקה ישראל יקריב לגבוה קמל"ן מן הבהמה לאסור הרובא לגבוה וכדי דלא תימא שאר קדשים מותרים קמל"ן מן הבקר לאוסרן ומ"ם ממשקה ישראל דוקא לענין שלא נגמר דינו אבל אם נגמר לאסור הכל לגבוה מקראי דמן הבהמה ומן הבקר דוקא הבי מומין אסורים לגבוה ולא קדשים שנעבדה בהם עבירה דהכל מותרים לגבוה חוץ מהני דאימעיטו בפי' כמו נרבע

ונעבד אבל השאר מותרים ודו"ק:

אך לאת זה יש לתקן לדעת רוב הראשונים ז"ל דס"ל דהא דקי"ל אין מבטלים איסור לכתחי' הוא מדאורייתא ת"ל אמאי לא יהיה אסור גם לאחרים ואפי' שלא בעבירה כגון ע"י קטן מלאת דלאב"ח וכי תימא משום דגלי קרא דאם נאערב ברוב ממילא שרי כדאיתא בזבחים דע"ב ופירש"י מדכ' לאחר ל' יע"ש זה אינו דבכור לי"ל דבספרי יוכיח וגם פיסולי המוק' לד' הרמב"ם יוכיחו דממילא שרי וע"י אדם אסירי:

אשר עפי"ז י"ל מ"ש הריב"ם סי' שמ"ט והביד מור"ם יו"ד סי' קכ"ח על המשימין חלב בין הסכרים בקנקנים של עץ בסדקין שב' הריב"ם שם וז"ל ועוד דהיין הנוגע בחלב ה"ה מבטל וכו' ואין זה כמבטל איסור לכתחי' כיון שאין כוונתו לבטל האיסור וליהנות ממנו אלא כוונתו לתקן הכלי ולהדביק סדקיו ואיה לזה מכלי מדין שאמרה תורה להגעילן ובודאי בבת יומא דיבר הב' למאן דס"ל נטל"פ מותר וא"כ למ"ד איסור ביטול האסורין מדאורייתא מה הועילה ההגעלה והלא אפי' היה במים שיעור לבטל פליטת הכלי עדיין המים אסורין ואוסרין ואוסרין הכלי הנגעל וכו' אלא שאין זה מבטל איסור כיון שאין כוונתו וכו' ע"כ והק' עליו הפר"ח ז"ל דגם למ"ד מדאורייתא מ"מ אם כבר ביטלו מבוטל מדאו' ולא אסרוהו אלא משום קנסא והטעם כיון דמתילא אאכתן דשרי גם בידים שרי ע"כ. ולפי האמור אין זו ראיה וכוונת הריב"ם פשוטה דמ"ש למ"ד איסור ביטול מדאו' ר"ל אפי' עבר וביטל בידים כגון בכור לר"ח ופיסולי המוק' לס' אחרים דכספרי. ועוד דלפי האמת אמאי לא יהיה אסור אפי' בדיעבד כנ"ל ולזה י"ל כמש"ל בס"ד ומ"מ כיון דים לאיזה תנאים דלפי סברתם ועטמס אסור אפי' בדיעבד דגם דלית הל' כוותייהו מ"מ מה יענו מענין הגעלה ומהם נקח לדידן להכריח דכל שאין מתכוין לבטל האיסור לא מיקרי מבטל וע"ע להרב צה"ם שם שהביא מת' הרשבו ז"ל באיסור הבלוע בכלי אי שרי לבטלו לו"ד דהוה כמו איסור בעין ואסור לבטלו מדאו' עש"ב. ועמ"ש אאי ענין בכלל זה בסה"ק פנ"י מ"ד בעמ' ת' לות ע' יע"ש:

ולעיקר מקירבתו זו הב"ל י"ל לפי מ"ש רש"י ז"ל בסוף הסוגיא דחולין הנז' שם דכולהו נפקי אאר האמת מזבח בק"ו כמש"ל:

איברא לד' התוס' ז"ל דהתם בד"ה חורם וכו' דלא ס"ל ק"ו שכתבו דהזרעים והדיוט לא מתפרי

מעצם דלא תחסום לאסור משום בהמה וכו' יע"ש לפשר דחולי לטעמייהו דכל היכא דממילא שרי גם בידים מיהר לחמם להרמב"ם וכרמ"י והרח"ם ז"ל דסברי לפלוגי בין ממילא לבין בידים מוכרחים לו' דילפי משבת לפי החמת כמ"ש רש"י ז"ל :

אך זוכי שק"ט לדעת ריו"ח הסנדלר דס"ל דמעשה שבת לאוריתא בחכילה ח"כ מהיכן יליף היתר ביטול ליסור לאחריס למ"ד דאיסור ביטול הוא מדאו' וכעין זה כתב מהרש"ל ז"ל בחולין שם בד"ה היה קדם דלר"י הסנדלר תורם ותוסס ליתסרו דלא לחנו בק"ו דהרי מעשה שבת גופייהו לאוריתא לכל לגי' התום' שם השתא לגבוה שרי ניחא לכל ביטול ליסור דלאו בע"ח ניהו לא לחנו מק"ו דהשתא לגבוה כמ"ש התום' ז"ל שם. וכ' הרב ח"ד ז"ל בחי' שם כתב ע"ד מהרש"ל הלכך לחמי קדם כדי למעט דוקא שבת לאוריתא משח"כ תורם וכו' ע"ש ודבריו תמוהים דלדרכה נימא ליפכא כתב קדם לאוסרו בחכילה ובמיד דוקא משח"כ תורם בין בשוגג ובין בהנאה נמי לאסור מקרא דלתכ"ת :

עוד בי' שם דגם ר"י הסנדלר דרים קדם היה בדרך מיעוט דוקא שבת הא תורם מותר יע"ש ולהאי בי' י"ל בדוחק דלי כוותם הכ' לחשמועינן הא בחורב לאסור לפי' בהנאה למ"ל מיעוטא דהיה הרי בלאו"ה ק"ל לחומרא מקישין ולא לקולא הל"ו מ"ד היה ליה לחנו לגלמדו דהא בעלמא מוהר לגמרי לכן יש לדחות כמ"ש דתורם סברא הוא לקולא מקישין דאין הזרעים גופייהו בעבירה אלא הטוב והחמור וא"כ ניחא דהיכא היה בהנאה למעט תורם דאסור לפי' בהנאה וא"כ אין זו ראיה. והגלע"ד לייטב קו' מהרש"ל ז"ל דתורם ותוסס הזרעים יהדיהם נפקי בק"ו מכלאים ותותו וא"ת בנו דלפי' ליתנהו גופייהו האיסור כמ"ש רש"י ז"ל לפי"ה מותרים כ"ש הכי דלאו ליתנהו גופייהו וק"ל וא"כ לעניו היתר ביטול ליסור לאחריס דמק"ו דהשתא לגבוה וכו' לא לחנו דלאו בע"ח ניהו וגם מק"ו דשבת לא לחנו דאפשר לדמותם יותר לבב"ח. וכה"ג יש לחקור דפ"ד דשביעית נבי מתני' דהתם דילפי' מינה בש"ס דכבורות דל"ד ע"כ גבי כבור דלא קנסו בנו לחריו. והתום' ז"ל שם בד"ה הביבה וכו' מספק"ל לי מריסה מדרבנן או דאוריתא יעו"ש. ומדברי הרמב"ם דרים הל' שמטה משמע דאע"ג דליתנו לוקה על האריסה אבל מ"מ ביטל מ"ע כ"ן מדבריו ושם בפ"ד ה"ח כתב שדה שנמייבה בשבי' ונמחה פירותיה מותרים ואין עלה מרן בכ"מ בא"כ והיינו שבת האדן מהשבוע אחה אוכל ואח"ל מן השמור יע"ש והק"ל ז"ל בפ' בהר דרל"ז ע"ד כתב דלא בא הכ' אלא לאסור לנו שלא נשמור פי' שלא נעבוד עכ"ל מוכח מדבריו דמן הכתוב לא אתפרש בהדיא להיתרא אלא מסתמא כיון דלא בא הכ' אלא ללמד שלא נעבוד והתום' בנזיר דמ"ד ע"ב כתבו משם ר"ח דאריסה בה אריסה יהדיהם מדאוריתא יע"ש. ומאחר דלא בא הכ' אלא ללמד שלא נעבוד ח"כ מנלן לאסור את שכבר עבר כפי מ"ם הק"ל ז"ל הב"ל. והשתא לא לאקול דנימא יהיה אסור מלאחה דלא אתבל כ"א והן הספיחין שילאו מאליהן אחר האריסה יהיו אסורין והן לקנום בנו ואחרים שלא יזרעו על לותה אריסה ועיקר האקירה לשיטת התום' ז"ל שפי' בסוגיין דחולין שם בד"ה תורם דהזרעים והאיסה בשור וחמור לא ליתסרו דאורם משום הבהמה עלמה ולפי' בלא אריסה בכלאים לוקה השתא הכא באריסה בשביעית האריסה בקרקע הוא האיסור וליתסר משום לאו דלתכ"ת אבל לרש"י ז"ל לפי' דאתיא משבת בק"ו. שבתי ורחיתי דגם לפי' התום' י"ל לטעמייהו דמדחזינן דהתיר רחמנא ספיחי שביעית ח"כ ליכא בהו לאו דלתכ"ת כמ"ל לעניו ביטול ליסור וס"ל לפי' לר"ח קרא לסמכתא בעלמא דחלת"ה נימא לורם לחון בכור לר"ח יוכיח וכמ"ל :

עי"ל לשיטת התום' ז"ל דה"ב בשביעית לא לריך קרא להתיר דדמי למ"ם גבי תורם ותוסס כמ"ש הרב נחמד למרחה ז"ל ח"א ע"ד הירום' בדקי"ח ע"ב משם מהרי"ק ז"ל דממלק בין ההיא דשביעה לאריסה והוא דהתם אין ההנאה והפירות ממה שעשה אבדו אלא ממה שהוא זורע ואין לאסור עליו שלא יזלעבה משום שאריסה אבדו לכל כאן ההנאה עלמה והפירות הם מבטיעות ליסור בחים ולכך חייב לעקור האיסור יע"ש. ולבאורה י"ל שפ"י חילוק זה דבין דהזריעה מילתא בחפי נפשה היא ח"כ לפי' דעבד ליסור באריסה מותר לזורעה וליכא לאו דלתכ"ת :

ברם הבואה ירחה דחילוק מהרי"ק ז"ל אינו מוסכם ובבר בא חבם גבר בעז מכי"ר הרב נחמד למרחה ז"ל דאיתי לן הא חילוקא דמהרי"ק ז"ל שם ודחה דבריו מג' סוגיות דש"ם יעש"ב גם בספכו הבאיר מעשה לאברהם יו"ד סי' מ"ד ד"ק ע"ב ופ"ג כתב משם מהרש"ל ז"ל הגם התום' ז"ל בחולין לא ס"ל כאי' מהרי"ק ז"ל יעש"ב. וא"כ חקירתנו הל"ל הדרא לדוכתה וכמובן :

ועוד זאת יש לחקור נבי העושה מלאכה בחול המועד להרמב"ן ודעימיה דס"ל שהות דאוריימא עיין בס' תרעת דרבנן חות רש"ה ובעין זובר שם לחמי לא אסרו ליהנות מאותה מלאכה משום דכל שאינצתי וכו' דבעין קו' אלו הק' הרב מגילת ספר לאוין ד"ע ע"ש דיאסרו גזל ורבית ואונאה דהא תיעבתי לך הוא יע"ש גם הרב פר"ח ז"ל בי"ד סי' ק"י סקי"ג כתב דהנזרע בגחל ליתן לאסור דפקי"ל מכל שאינצתי יע"ש, וא"כ גם העושה מלאכה בחוה"מ תהיה לאסורה מכל שאינצתי. לאבר מכ"ז יש להוכיח כד' התום' ז"ל דכל דממילא שרי ה"ה לפי' בידים דחלת"ה לא ה"ל לכתש לאסור משום והול"ל דילפינן משבת כמו תורם ותוסס והגם די"ל דחדא מנייהו נקט מ"מ לד' התום' ניחא טפי דכל אלו ליכא דומין כלל ובהכי ל"ש מ"ם הרב מגל"מ ז"ל בפ"ד דכבורות הנז' שהקיפו להרח"ם ז"ל בהלכות בהמורו ס"ע שם דר"ל כמה פרטים יש שלא חקרו בהם ומתמייהו נראה המעם בהם מאד עלמם דכיון דממילא שרי ה"ה בידים והל"ה נמי לד' רש"י דילף משבת ולר"י הסנדלר ליכא ילפותא כלל הכי דכתיבנא :

וכפי האמור נתבארו דברי מרן כ"מ ז"ל שבפ"ו דמלכ"ח שבתב דילפי' משבת והוינן בה לעיל לך השתא ל"ש דרבינו ז"ל לית ליה כס' התום' ז"ל שהרי בפיסולי המוק' חילק בין מלליו לעל ידי אדם וה"ג לדעתו לר"ח דבפיפרי לבבור וה"ג לרש"י והרח"ם ז"ל ומוכרח לומר דכל הכי אליבא דר' יהודה דלאחרים שרי וכולהו ילפי משבת וכמובן :

והרב נח"ל ז"ל שם הק' משם הרב מעה לפרים ז"ל דמאי שנא חמץ דקנסו בנו ואחרים משאר איסורי קנם ות' דשאני חמץ כדי שלא יעבור לעשה הבאה בב"י וחייב מלקות משח"כ בביטול איסור דליכא מלקות ובזה ת' הוא ז"ל קו' מהריט"ח ז"ל על הר"ן ז"ל יעש"ב. ואחהמ"ר מבבודם התי' הנז' לא הונח לי שהרי עיקר מאי דילף הרמב"ם ז"ל לביטול איסורין הוא מדין מעשה שבת כמ"ם מרן ז"ל בכ"מ ובמ"ל ובמעשה שבת ק"ל דלפי' בחזיד דסמוך למחלליה שרי לאחריני גם על חילוק הנחון נוב"י ז"ל שהביאו הגח"ל ז"ל שם ליכא למיפרך משבת דמעשה שבת לאורין לו לעולם ולפי"ה שרי לאחריני. גם מ"ש עוד הרב הנז' ז"ל דשאני נבי דאיתיה לוקה בכר דחד דבריו הרב מהרש"ח ז"ל בם' מעשה לאברהם שם ובשיר קאמר מר בדחייהו

כמש"כ המעיין. ועל דברי הריב"ם ז"ל הנ"ל שכתב דאי לאו משום דאיכו מכוין לבטל האיסור היה הדין נותן לאסור הכליס כנז"ל תמה עליו הפר"ח ז"ל סי' קכ"ח הנז' דמאי מייתי ראיה מהנעלה דשאני התם דגלי קרא דמהני יע"ש וכוונתו פשוטה דמקמי לעיתת הריב"ם דלעולם נימא אפי' אם עבר יהא אסור והנעלה שאני דגלי קרא עם דוקא:

ורענד"ן דיש לתמוה בהפך מדפריך בסוגיין דחולין הנז' משילות הקן ומשני דלא תימרה תורה שלח לתקלה ופירש"י ליהסר האם בתכילה לעולם דהא נעבדה בה עבירה ל"א אפי' שילחה דהא תיעבתי וכו' ע"כ. והשתא אי אמרינן כיטול איסור אפי' דיעבד אסור או מטעם עבירה או משום תיעבתי ס"ל מדגלי רחמנא נבי הנעלה דשרי ס"מ דמותר וליכא שום איסורא כמו שילוח הקן דכמו דהתם בעלי חיים איכא מתבטלין אפי' בחלף כדל' הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' איסורי מזבח הי"ב ועיין למרן כ"מ שם ה"ע אי אמרינן אי ביטלו לאסור הכל ואינו מתבטל אי משום תועבה אפי' בשוגג ואי משום אי עביד ל"מ במזיד וכיון דאשכחן בעינן הנעלה התירה תורה ס"ל הוה מותר וכי תימא דמ"ש הריב"ם דהתם אינו מכוין לבטל האיסור כדי לחזור ולאוכלו אלא לנקות הכלי ולהכשירו ס"ל ק' מאי משני נמי לא תימרה תורה וכו' תימה דשאני הכא דאינו מכוין לשלח האם כדי שהבטל ברוב כדי להוכיח לח"ל דהתם כוונתו להנעל מעבירה דניתקו הכ' לעשה ואין ללמוד משם דהאם מותרת בכל אופן ובדוחק י"ל דהתם בש"ס מאי דילפי' הוא זה דהאם שלח ע"י הנעלה מכל הכא דבעינן למילף שגם לבטל אסור שלח ע"י הנעלה מכל"ן שיהיה מותר ודו"ק. דבר הלמד מכל האמור דדין זה דביטול איסור לדעת רבותא קמאי ז"ל דס"ל דהוה מדאורייתא מוכרח לומר דילפינן משבת דלאחרים שרי ולדידיה אסור משום קנסא והכי נמי ס"ל לסברת אחרים דבסיפרי אכל למאן דלא דרים היא קדם לר"י הסגדלר וכן מאן דלא יליפי ק"ו משבת ודרשי לא האכל כל הועבה כר"ה עבדינן יוכיח מבסור דממילא שרי ובש"ו קא דרים לתש"ת וא"כ תיקשי לן ביטול איסור ול"ל למכתבא בעלמא ולא דרשה גמורה ולפ' הריב"ם מוכח דס"ל דאפי' בדיעבד אסור וכבר פי' דבריו דלאו הלכתא קאמר אלא מביא דאיכא ממאן דסברי הכי כיעו"ש:

ובקובץ זה לפ"ל דרך דרש כוונת מאמר המוה וז"ל בתורתו של ר"מ כתוב כתנות אור ע"כ בהק' עוד מ"ש בסיפרי בפ' ראה ע"פ לא תאכלנו לרבות בב"ח והק' מהריט"ץ ז"ל שם בהליו"ט דמ"ל לרבות בב"ח מהאי קרא ואי ס"ל כר"מ דאמר בפ"ק דנדה ד"ט ע"א דלר"מ דס נעבר וג"ח ויליף לה מדכ' מי יתן טיהור וכו' ובפ"ק דמכילתין ד"ו ע"ב לתריץ דהיתר חלב תידום הוא כיון דדס נעבר וג"ח ותחילתו היה דס נדה ואיכ כדת ובעבירו דנעשה חלב הוא מותר יע"ש. וא"כ עיין בב"ח דבר הלמד מעניניו דקרא לייריי בחזקת הדס ולזה הזכיר לא תאכלנו דהנס דחלב לחודיה שרי ונפק מהיסור דס מ"מ כתערובת בב"ח לא תאכלנו:

עו"כ הרב ז"ל שם דהאי תגלי דלא יליפי היסור בב"ח מקרא דלתכ"ת אלא מקראי לחריני הע' משום דלא דרשי כל אשר תיעבתי לך ה"ה בב"ת יעשה"ק. ומיהא לענין ביטול איסורין ליכא היסור הועבה וא"כ הנה מבואר דר"מ ס"ל דהיתר חלב חידום הוא וא"כ קרא דלא תאכלנו דבר הלמד מעניניו לרבות בב"ח וכן מלינו דאחרים דפליגי על ר"ח בספרי דדרשי קרא דלתכ"ת לפיסולי המוק ולפ' התוס' והמפל"מ ז"ל לחרים לא דרשי מלתכ"ת כי אם לפיה"מ דוקא כמש"ל:

והשתא יובן שפיר המר' תמוה הנז' בתורתו של ר"מ וכו' כלו' מכח תורתו דר"מ ס"ל ביטול היסור כין בשוגג בין במזיד ביטלו ה"ה בטל ומותר דהא לדידיה לא דרים כל אשר תיעבתי כנז"ל וא"כ למאי נעשם לדה"ר כיון דלא לכל מעה"ד עד שנתערב בהיתר ברוב כמ"ש המפמז"ל הכי"ד הלקט יוסף ערך לדם חות ח' ע"ם וע"ע בם' ט"ך בדמ"ג ע"ג מ"ם ע"ז וכם' יד המלך בפ' ברחצית ובשאר מפז"ל וא"כ בשלמא לי' דרשינן לתכ"ת י"ל לפי' בשוגג לאסור כמ"ש רש"י כין בעבירה כין שלא בעבירה לאסור בבב"ח לכל כיון דלא דרים לתכ"ת א"כ במזיד ליכא אלא קנס חכמים ובזמן עדין לא קנסו ומכח זה למו"ר בתורתו דר"מ בתוב בתנות אור דיודע מז"ל דקודם שחטא לדה"ר הי"ל בתנות אור ואחר החטא ובזע פורפירה דיליה עשה לו בתנות עור לכל בתורת ר"מ בתוב בתנות אור לפי' אחר כך דלפי החטא ס"ל לר"מ דלא חטא לדה"ר כלל וכמדובר:

והנם דבסם דע"ז דס"ו לא ייתי בריייתא דר"י בשם ר"מ זע"ז ת"ל לא תאכל כ"ת מוכח דגם ר"מ דרים לקרא דלתכ"ת ומכאן הק' הרב נר מצוה בח"ל דע"ז דבסיפרי דרשי אחרים הלי קרא לפיה"מ ותי' דהאי אחרים דבסיפרי לאו ר"מ הס יע"ש. וזה סותר לדבריו לעיל וכמובן. ואמנם בבר בא אחנם הרב שם אחד ז"ל ברים עמוד מאכלות ד"ח ע"ב הבי"ד הרב ג"מ הל"ל ודחקו בב' יד"ק וכ' דאחרים דסיפרי היינו ר"מ וס"ל דקרא משמעי בפיה"מ מן הג"ם כדאיתא התם בספרי ומריבויא דכל מפיק לגירוף עכתד"ק יע"ש ודלא כמ"ש הרב להלי יאחק ז"ל בתי' לתולין דקט"ו ע"ח בד"ה שם ג"מ וכו' דלמצריך לא תאכל לבדרשי בע"ז דס"ו ע"ח לאיסורין שבתורה דמלטרפין זע"ז ובהכי ניחא ליה קו' הרב ע"י ז"ל יע"ש דליתא דהלירוף נפיק מתיבת כל כנז"ל ומעתה הנה מוכח דר מ ואחרים חד סברא ניהו דלא דרשי עיקר קרא דלתכ"ת לשאר איסורין שבתורה רק לפיה"מ מן הג"ם וכמש"ל ושאר איסורין שבתורה שמלטרפין זע"ז נפק"ל מתיבת כל דאיתו בלאו"ה מכירי וגילוי מילתא בעלמא שמלטרפין זע"ז. וכן מ"ש התוב' ז"ל שם בד"ה כל הלוקין על לאו זה שבתבו דהיכא דהאיסור מפורש כל אחד לבדו כגון בכל איסורין דבעלמא אי אזין מהכא דמלטרפי לא אשכינן לאו שבכללות עכ"ל. משמע דשם עיקר האיסור היה מזה הכתוב אין לוקין עליו דהוי לאו שבכללות אלא דהכא גילוי מילתא הוא ועיקר האיסור מפורש כל אחד לאודויה וא"כ ה"ם דר"מ היינו אחרים וחד סיעה ניהו ועיין להרמב"ם ז"ל בפ"ד דמאכ"א ובהל' שגגות פ"ו ה"ז דלא פסק להאי בריייתא דר"מ וע"ע להרב שם חדם ז"ל שם:

ובזה לפ"ל כוונת מאמרז"ל וז"ל כיון שהרחית חוה לאדה"ר דס גדה מיד לכל מעה"ד ע"כ והוא המוה מאד ולדרכנו יובן דר"ל שחוה הביאה לו רחיה מדס גדה דנעבר ונעשה חלב וא"כ קרא דלא תאכלנו דבר הלמד מעניניו לבב"ח ומוכרח לומר דלא דרשינן קרא דלתכ"ת וא"כ לפי' ביטל היסור במזיד ליכא איסורא לאוכלו כי אם מתורת קנס. וא"כ אם ביטלו כרוב בשוגג מותר גמור ולזה מיד אכל:

וזה לפ"ל כוונת רז"ל דשאלו מלה"ם להקב"ה למה קנסת מיתה על אדה"ר אמ"ל מלוה קלה לויתיו ועבר עליה וכו' ע"כ ועדאה דכוונת מלה"ם לומר דלא דרשי קרא דלתכ"ת וא"כ בשוגג מותר גמור ובמזיד היו רק מקנסת וס"ל למלה"ם דהיכא דלא ידע סדין שוגג חשיב וכדס"ל הכי לכמה דכוותה ז"ל כידוע ולכך מעתו למה וכו' קנסת דייקת דאפי' במזיד היו אלא מקנסת ולית

ביה משום לתכ"ת ולזה הסיכם ה' דלא כשכיל שהכל תועבה גזרתי מיתה עליו ולא מלוה קלה היא דהיינו לחסור לבטלו לכתחי' ולפי' לאו כמ"ש המשל"מ ז"ל ולא הט' משום שעבר עליה והמרה את פי ה' דלפי' במלך ב"ו כל לאשר ימרה את פיו יומת כ"ש מ"ה הקב"ה וז"ש עבר עליה ת"כ דס"ל להקב"ה דהאומר מותר ל"ת שוגג כב"ן חלא מזיד מיקרי וכמ"ש הרב בן פ"ן בפ' בראשית יע"ש :

ובזה לפ"ל כה"כ האשה לאשר נתת עמדי וכו' דכבר כתבנו דלדעת ר"י הסגדלר דדרים קדם ולכם ליכא יצפותא להיתר לכילה בביטול ליסורין לאחר שנתבטלו לדלדיה י"ל דלחסור כמעשה שבת לכל למאן דדרים היא קדם ותמ"ק ת"כ כולהו יצפי' היתר לכילה בק"ו מצבת וליכא להא דלתכ"ת וז"ש להה"ר לה' האשה וכו' ה"ל דייקא דאשה חכמה דרשה בית ה"ל קדם היא דייקא ללמדנו מצ"ק וה"ה לכל הליסורין ומכח זה נתנה לי ואוכל לכילתי ואוכל דלאחר שנתבטל עה"ד ברוב היתר שרי לאוכלו גם לכתחי' דלא עדיף ממעשה שבת וכי תימא דל"ב במלי יתקיים קרא דלתכ"ת הת"ל כלל ד"ל דלחייבי בכבור לר"ת דסיפרי לו בפיסולי המוק' דוקא וכדס"ל לאחרים :

ובזה לפ"ל כה"כ מה להבתי תורתך כל היום ה"ל שיחתי וה"ה כמבואר וק"ל :

וזה לפשר כוונת רז"ל דכשאמר קין לאדה"ר עשיתי תשו' וכו' מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת דמשבת דליה גמורה להיתר לכילה ליסור לאחר שנתבטל ברוב דהוא ג"כ שוגג היה ול"ת דדרשינן לאסור מלתכ"ת וממילא גם בשוגג לאסור הא ליתא דשבת יוכיח דלא דרשי' לאסור מלתכ"ת וק"ל :

וזה לפשר כוונתם ז"ל במ"ש דהאשה דפקה הנחש על חילן עה"ד ואמ"ל כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה בלכילה ע"כ ויל"ד לומרו כשם שאין מיתה דהול"ל כשם שלא מתה בנגיעה כך בלכילה לא מו"ת ואון מדרכנו לפ"ל במ"ם בם"ס בפ' לאו הן הלוקין די"ד ע"ב וז"ל הניח כוותיה דר"ל בכל קדם לא תגע לזהרה לאוכל או ליגו חלא לזהרה לנוגע ת"ל ואל המקדש ל"ת מקים קדם למק' מה מק' דבר שיש בו נעילת נשמה גם כל דבר שיש בו נע"ן ואי בנגיעה מי ליכא נע"ן ופירש"י נע"ן והיינו לכילה שעשה עליה כרת דאילו בנגיעה ליכא כרת ע"כ והנה הוה כשמעתה מלדה"ר שאסר להם ה' עה"ד חשבה דלפקיד רחמנא בל' נגיעה כדכ' בכל קדם ל"ת והיא לזהרה לאוכל ולכך לאמרה לנחש שכן ליוה ה' לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו כלו' שעיקר לזהרת ה' על עה"ד עיקרה היא לא תגעו בו ומינה ילפינן לכילה ולזה דפקה הנחש עד שנגעה בו אז אמר לה כשם דבכל התורה לין מיתה בנגיעה דליכא נע"ן שאין עשוי כרת על הנגיעה כך בלכילה דנפקא מנגיעה ודלי' דליכא מיתה בלכילה המוכן מנגיעה וק"ל :

ועפ"י דרכינו יובן בהק"ע מ"ש בכבורות דל"ד וז"ל ומי קניס ר"ח לעולם ורמינהי מי שהי"ל בהרת ונקלפה טהור קלפה במתכוין ר"ח לכשיולד לו נגע לאחר ימהר ימנו ע"כ ולפוס פשט הסוגיא משמע דר"ח נמי גס גבי בכור לאסור משום קנסא לכל התוס' ס"ל דר"ח ס"ל לאסור מדלוריימא לפי' כשעבר משום לתכ"ת ופירכת הש"ס היינו לאחר שיפול בו מום ח' וכ' למ"ל ליקנסו ע"כ. ומזה תק"ל לא עבר וביטל ליסור לחמי מותר מדלוריימא וכי תימא דכיון דממילא שרי ס"מ היינו מתועב הא ליתא דכבור יוכיח לע"ג דממילא שרי מ"מ בידים לאסריה רחמנא לפי' בדיעבד ובכן ל"ש מ"ם תוה ולא תגעו בו כוונתה משום לתכ"ת ול"כ לפי' ע"י ביטול לאסור לפי' בדיעבד יז"ש ולא תגעו בו לבטלו בידים והנחש בלבל דעתה והקשה לה מנגיעת הכהרת דהתם הק' מינה לבכור ולי ליתא דליכא להא דלתכ"ת מלי מקשו בגמ' כמ"ש התוס' ז"ל חלא דבש"ס מקשי דשניהם מכח קנסא ולא דרשינן לתכ"ת ול"כ לפי' ביטלו במזיד ליכא ליסור בלכילתו ולז"ש לח"כ הנחש השיתני ופירש"י השעני ר"ל השעני בפי' הסוגיי' דמ"ם בגמ' ומי קניס ופריך מדין בהרת אין הכוונה לאסור מעכשיו מט' קנסא חלא לכשיפול בו מום ח' וכ' ולעולם דרים לתכ"ת וק"ל :

ואגב חורחין רליתי לעמוד במ"ש התס בחולין דקי"ז תניא רשכ"י חומר משום ר"ש בכ"ת לאסור בלכילה ומותר בהנאה מג"ם וכו' ע"כ מוכח מזה דלא ס"ל לרשב"י דרשת ללתכ"ת וכ"כ מהריט"ח ז"ל שם דכל הני תנאי ואמוראי דילפי ליסור בכ"ת מקראי לחריני כולהו פליגי ע"ד ר"ח יע"ש ולכאורה ק"ק ממ"ד בזוה"ק בפ' משפטים דקכ"ה ע"ב ר"י שרי למיכל תרנגולא בחלב חמ"ל ר"ש לאסיר לך וכו' דחומרא היא ביה כבעירה לשחיטה וכו' וכתיב לתכ"ת כל לתכללא כולא ע"כ והנה מ"ש ר"ש דחומרא היא ביה וכו' לכאו' תמוה דמתחי' המ"ל לר"י לאסיר לך לך לחמרן למזירא ס"ס וכו' ש"מ דהוא חומרא מדרבנן והדר אמר כבעירה לשחיטה מש' דאסור מדלוריימא שהרי לכמ"ה הוא וכן משמע מדברים תיבת כל דלתכ"ת ותו ק' דלפי"ז יהיה אסור בהנאה ג"כ מלתכ"ת ותו"ק דהוי הפך דידיה לדידיה ובדוחק י"ל דכיון דאמר דאיה ביה חומרא כבעירה וכו' אינו אלא חומרא דרבנן בכ"פ הדמיון בבעירה דבעי שחיטה ח"ו י"ל בבעירה לשחיטה היינו בן פקועה דניתר בשחיטת אמו ומדרבנן בעי שחיטה מפני הרואים ומ"ש כל לתכללא כולא לינו אלא לאסמכתא בעלמא כמ"ש התוס' בבכורות דל"ד בד"ה ומי קניס וכו' עי"ש ודו"ק:

ועפ"י קושב זה לפ"ל מאחז"ל בפ"ב דברכות אמר"י כל הוה מסיים ר"מ ספרא דליוב אמר הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים לשברי אדם שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה מ"ב ליוצרו גדל בש"ט ונפטר בש"ט מה"ע ועליו ת"ש בח' טוב שם וכו' ע"כ :

ולבאורה יל"ד דלמה ר"מ דוקא היה לומר כן ולא בסיום ספר אחר וכבר המפז"ל לדכשם פנו ואעפה חלקי גם אני לאשר לפ' עפי"ה רק נקדים עוד מז"ל בב"ר בברלשית פפ"ו וז"ל רחב"ח אמר רלוי היה לדה"ר שלא יעשוס טעס מיתה ולמה נקנסה עליו מיתה אלא לפה הקב"ה שנ"ל ואיהם מ"ן עתידין לעשות עלמס תלוהות לפיכך נקנסה עליו מיתה אמ"ל ר"י ת"ל יגזור מיתה על הרשעים ולא על הל' וכו' ע"כ מוכח דלרחב"ח ס"ל דאלמלא לא חטא לדה"ר היה אי וקיים לעולם והוק"ל לר"י דת"כ היה רלוי שלא יאותו הנ"ג אלו"ז דהמיתה היא הכרחית לאדם כדי שיזדכך בעפר ועי"ז תזכה נשמתו לעולס לעולם הרואני כמ"ש רבי' האר"י ז"ל כידוע. וכבר הקדמנו דר"מ ס"ל דס נעבר ונעשה חלב ולא דרים לתכ"ת כל שאיבעתי דאחרים דהיינו ר"מ דרשי ליה בסיפרי לפיסולי המוק' ולדידיה קרא דלא תאכלנו קאי לבב"ח דבר הלמד מענינו וכמ"ש מהריט"ח ז"ל וכנז"ל וא"כ ליכא לתא דלתכ"ת לפי' לבב"ח וכ"ש לביטול ליסור ברוב היתר ולהכי בתורתו דר"מ כתוב בתנות חור דלדידיה לא חטא לדה"ר וא"כ מוכרח לומר כריו"ח דאמר לרחב"ח דבלאו"ה המיתה הכרחית לאדם ורשע וז"ש בפ"ב דברכות אמריו"ח דאזיל לטעמיה דס"ל בב"ר דהמיתה הכרחית והיה ריו"ח מביא סייעתא לסברתו מר"מ דבד הוה מסיים ספרא דליוב דכתיב בנוויה מי יתן מהור מטמא ומניה יליף דאזלב לאודיה שרי ואידום

הוא דדם נעכר ונעשה חלב ומזה מוכח לקרא דלא תאכלו דהוא דבר הלמד מענינו דקאי לבב"ח וא"כ לא דרשינן קרא דלאכ"ת אפי' לבב"ח ומכ"ש לביטול איסור וא"כ אדה"כ שעירב עה"ד ברוב היתר ואכלו לא חטל בזה ואמאי נקנסה עליו מיתה ולזה היה מתרץ ר"מ ואומר דסוף אדם למות בלאו"ה מט' שכ' רבי' קק' התר"י ז"ל כנז"ל ולא בחטאו מת שהרי סוף בהמה לשחיטה שהיה מביא ראיה מסוגיין דבכורות דלא קנסינן עולמית ואי אימת דדרשי' לאכ"ת א"כ היה לאסור עולמית אל"ו קרא דלאכ"ת אמכתה בעלמא כתי' כ' דהתום' ז"ל סם לו דאיירי קרא דלאכ"ת בפיסולי המוק' דוקא כמש"ל ועוד שהרי הכל למיתה הם עומדים דמקרא אחד לגדיק ולרשע ואי אימת דאדה"ר בחטאו מת אלילה לאל להמית גדיק כרשע והי"ל לקנוס מיתה על הרשעים דוקא כמ"ש בב"ר אלא ודאי דעיקר טעם המיתה כמ"ש התר"י ז"ל כנז"ל לזה סיים ר"מ ואמר לשרי מי שעשאו בתורה וכו' וק"ל. וז"ש רז"ל בתורתו דר"מ והנה טוב מאד זה המות וה"ה כמבואר שפי"ה :

ועוד תפ"ל סיום דברי ר"מ לשרי וכו' כמ"ש מהרשא"ם בדרשותיו בפ' לו דר"י היה מפסיק לתפלה אלא להחזיק עלמו שתורתו אומנותו וכזה פי' מהרש"ם ז"ל בם' עתרה התיים דק"ל כה"כ אליך ה' אקרא בתורת ה' תמיד ואפי"ה אני מפסיק לתפלה וז"ש ואל ה' אתחנן יע"ש :

וזאת היתה כוונת ר"מ באומרו לשרי מי שעשאו בתורה וגם עושה נח"ר ליוצרו להתפלל אל ה' שהתפלה היא במקום קרבן דכתיב ביה ריח ניחוח לה' ונאמר ונשלמה פרים שפתינו. ולזה תפשר כיוונו אגבי כנה"ג לומר באלהי נלוך וכו' פתח לבי בתורתך שתהיה תורתי אומנותי ואתפי"כ אחרי מצותיך תרדוף נפשי מאליה להפסיק מעסק תורתי לקיים מ"ע ועבדתם את ה"א עבודה זו תפילה וז"ש והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך וכו' וה"ה כמבואר :

א"נ כוונת ר"מ בפיוס הגו' במז"ל דכשמכוין התדם למות פו"ר לשמה אזי ממשיך נשמה קדושה להבן הנולד ויהיה אומו הבן ל"ג ואימת בש"ס מלן דרמיס ודמוריר ודדמיל וכו' הויין ליה בנין וכו' והרב עמק יהושע חקר דמלן לימת לן דאביו גרס לו להיות לדיק אימת ליהי גרס לעלמו וכו' יע"ש. ולעגד"ן התי' פשוט דאם בקטנותו בולין בולין עה"ת ועה"ע אזי מוכח דאביו גרס לו ואם מקטנותו לא היה טוב ואח"כ כשגדל נעשה טוב ושקדן בתורה וירחה אז ודאי דאיהו גרס לעלמו ואתרז"ל ואת עמלנו אלו הבנים וז"ש ר"מ לשרי מי שעמלו אלו הבנים בניו בתורה וכי תימת אמאי אלינן עיקר השבח באב ולא בבן עלמו דהוא גרס לעלמו לז"א נדל בש"ע מקטנותו מוכח דאשרי האב שזה ילד וק"ל :

כח) **ברתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' מטוה היו"ד וז"ל אלא שים בה ב' פתחים בשני רוחות לריכה ב' גרות שמא יאמרו העובדים וכו' ומרן ז"ל תמה בדין זה דמאי שנא מהעובר אחורי בהכ"נ בשעה שהליבור מתפללים דאמרינן אי אינא לבהכ"נ פתחא אחרינא לא אזדינן ליה דאימור מאידך פתחא עייל וה"נ נימא באידך פתחא אלדיק ואי' ב' תי' וגם הבתים אחריו יאתו לאלק בתו"ת ע"ש הלא בספרתם :

ולעד"ן אילוק ברור דבבהכ"נ שים לה ב' פתחים אם אי רוחה לאביהו עובר אחורי בהכ"נ אבשעת הב' עייל כמו שאירע לו עלמו באיזה יום גם הוא מניח פתח זה וגבגם בב' ח"כ דן לאביהו ג"כ שכן הוא עושה כמותו בדומים משא"כ באלר שי"ל ב' פתחים דאחד מעיר שימלת שי"ל ב' פתחים בחלירו אלא ח"כ מי שאומד לומו הוא מי שאין לו ב' פתחים בחלירו אלא פתח אחד וא"כ לגבי דידיה ליכא חשדא ולא יעלה בדעת זה האומד שזה האים יש לו ב' פתחים בחלירו כיון דרוב הבתים והחלריות אין להם כי אם פתח אחד לא כן אם היה עובר אדם אחד שי"ל ב' פתחים בחלירו ג"כ והדליק בפתח אחד ועובר על אלר חבירו שים לו ב' פתחים והוא עבר על פתח אחד שברות אחד ורחה שלא הדליק בלומו פתח אינו מועדו לו' כשם שלא הדליק בפתח זה כך לא הדליק בפתח הב' דהא הוא עלמו לא הדליק רק בפתח אחד שברות אחד וכמו שהדליק הוא באחד כן ידליק הב' בפתח הב' וליכא חשדא כנלפ"ד שזהו אי' נכון :

אבן מרן ז"ל תירן דבבהכ"נ ליכא חשדא משום דליכא דרכא דממונא והק' ע"ז הרב פר"ח ז"ל ממ"ש בפ"ק דקידושין אין תלמיד רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית וכתבו התום' ז"ל דדוקא בתלמידים הדרים בבית הרב אבל תלמידים אחרים חייבים לקום אפי' ק' פעמים מפני החשד אלמא דחיישינן לחשדא אפי' דליכא חסרון כיס ע"כ. ולעגד"ן דלק"מ דהא מיהא בתלמידים הדרים בבית הרב וידוע זה לכל אינם חייבים רק שחרית וערבית וא"כ כשנכנס אחד מבחוץ בבוקר אלל הרב ויקם הרב לכבוד למ"ה או נכנם ולא קם התלמיד מפניו ליכא חשדא דהרואה יאמר כבר קם קודם לכן הגם דאפ' לאחשדו אלא קם מקודם כלל לא אשדינן ליה כיון דליכא דרכא דממונא והתלמיד דר בבית הרב .די"ל דכבר יצא יד"ח קודם לכן אבל בתלמיד הדר בחוץ וידוע לכל שהוא דר בחוץ ונכנם תלמיד זה בבית הרב עם אנשים אחרים וקם הרב או נכנם אח"ך ולא קם זה מפניו ליכא לאחשדו דלא אמרי אינשי שכבר בא בבוקר לפני רבו וקם מפניו דכיון דאינו דר עמו אומרים עכשיו בא ואשדי ביה לכך חייב לעמוד מפניו בכל פעם ועוד דכפי האמת התלמיד חייב לעמוד בפני רבו בכל פעם אלא דבתלמיד הדר עם רבו כדי שלא יהיה כבוד רבו מרובה מכבוד שמים אמרו דאינו רשאי לעמוד רק או"א משא"כ כשאינו דר עמו דאז בתים אללו התלמידים ודאי אחר זמן התפלה ודאי חייבים לעמוד מפניו אפי' ק' פעמים כיון דלא שייך לומר שלא יהיה כבודו יותר מרובה מכבוד שמים שבחיוב מוטל עליו להתפלל משומד בבוקר ובערב לא כן התלמיד אינו מחוייב לבא לפני רבו כדי לקום מפניו אלא אם בא החיוב מוטל עליו לקום מפניו אבל התלמיד הדר בבית רבו מהבוקר אור כשרואהו לרבו חייב לקום כיון שהוא אם אז שייך שפיר המעם שלא יהיה כבודו מרובה שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית וא"כ אפי' אם פעם אחת במקרה בבוקר היה לפני רבו וילא י"ח בקימה שים בה היזור כיון שהנכנסים והולאים יודעים שזה התלמיד אינו דר בבית הרב וא"כ מחוייב לעמוד בכל פעם ורואים שלא קם מועדים לומו ואינם לומרים שבבוקר כבר יצא י"ח כיון שאינו מחוייב לילך אלל רבו מחמת שאינו דר עמו ובכור. והרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' ת"ת פסק וז"ל תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד תמיד וכו' ע"כ ומרן ז"ל בכ"מ אם הבי"ד התום' וז"ל וכתבו התום' דה"מ בבהמ"ד אבל בחוץ חייב לעמוד אפי' כמה פעמים כדי שלא ירחה כמזלזל בכבוד רבו עכ"ל נרחה שהבין בכוונת התום' דמשום חשדא שמא לא קם מפניו בבוקר ליכא אלא דבשהוא חוץ ממקומו ליכא זילותא כשלא יקום מפניו ואזדא לה קו' הפל"ח ז"ל הנז' לנמרי וכמובן. וע"ש ביד אהרן סי' תרע"ח וכם' ערך השולחן שם מ"ש בזה ואכמ"ל :

כב) **עו"ב** הרמב"ם ז"ל שם כפ"ד מהל' תנוכה דין י"ח וז"ל לותרת וכו' ומשתתף עמהם בשמן וכו' וכתב הגו"ר ז"ל בס' נן המלך סי' מ"ח דשם הלותרת לתכלת דכעה"ב סמיך לגמרי לישנו לריך להשתתף עמהם יע"ש והקשו עליו המפז"ל מד' הרמ"ם שהביא"ד הטור ז"ל סי' תרע"ז ומד' הרשב"ח הביא"ד מרן בב"י שם מדין הבן גנל לחביו דלישב חשדת ול"ל דהגו"ר מיירי כשידוע לכל דלתכלת דכעה"ב קא סמיך והרמ"ם והטור מיירי כשאין ידוע לכל דהה ליתא דלי לישב חשדת מי לא עסקינן דשפ' בה שעתה יבא לדם מעיר לחברת שאינו יודע זה ותו דשפי ידוע לכל שהבן סמוך לשכת דלתכלת ממה שידוע דלכשנלי סמיך לתכלת דכעה"ב ותו מה נשנה לתשו' הרשב"ח ז"ל לשם נלע"ד דמי' הגו"ר הנז' הוא מובאר ומוטעם מאד ולא נשלם ממנו מ"ו דברי הרמ"ם והרשב"ח ז"ל דכשר כ' הגו"ר הנ' שפ' כיון דידוע דלתכלת דכעה"ב סמיך ול"ד לבן גנל לביו ולא לשוכל גנל מביהו דבן גנל לביו לפי' דהוא נשוי וב"ב עמו ולפ"ל דשיו נשוי מ"מ כשים לו בית מיוחד לא לחברי לישבי דלתכלת דלשוה סמיך ולישב חשדת ומכ"ש השוכל גנל מביהו דלשו לכשנלי קרו ליה לא כן לכשנלי דהוא ממקום לחר ונשתרת גנל בעה"ב קלא ליש ליה כיון שרואים לשוהו שיהיו קונה שום מידי דמיכל מ"ב לישב חשדת לא כן בן גנל לביו דמעשים בכל יום דכשהבן גדל בשנים ויש לו לשה ובנים רוצה דעלמא נפרד הבן מלביו לגמרי וגם רוצה דעלמא מקבלים לורחים בביתם חנם אין כסף ואם ליזה לכשנלי נותן הוללה לבעה"ב שהיו מרווח קלא ליש ולהכי כשים לו חדר מיוחד חייב להדליק לבדו כיון שלומרים כיון ש"ל בית מיוחד ודאי שלוכל בפ"ע נ"ב וק"ל:

כג) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפע"ז דמכירה ה"ד וז"ל המוחט לת הבכור וכו' וכ' הה"מ ז"ל דדין זה הוא משנה בבכורות דל"ז ע"ח והנה גרסי' התם ת"ר המוכר בשר לחביהו ומתנה בכור וכו' מה שלכלו לכלו ויחזיר להם לת הדמים רשב"ח לומר דברים שהנפש קלה בהם יחזיר להם הדמים ושאין הנפש קלה בהם יכנה להם מן הדמים ולכלו דברים שאין הנפש קלה בהם בכורות מבלים ויי"ן ולכלו דברים שהנפש קלה בהם נבילות ומריפות שקנים ורמשים ע"כ והה ודאי דלא פליגי ת"ק ורשב"ח בהה דמחלק בין דברים שהנפש קלה בהם לדברי' שאין הנפש ק"ב לכע"ח שכרת לבע"ח גמרת לבע"ח שכרת כיון דנפשו ס"ח ק"ב ודאי דלא חשיב הלחה מה שלכל בשר חיהו מנכה לו דמי לכילתו ולבע"ח גמרת מדלא נקטי רבנן ורשב"ח נבילות ומריפות מוכח דבהה לא פליגי וכ"ש מודו בנבילות ומריפות שיחזיר לת הדמים בלי ניכוי דמי לכילתו משום דנפשו של לדם קלה בהם. ותו פליגי רבנן ורשב"ח היהו דלא בדברים שאין הנפש קלה בהם דרבנן ס"ל דהנה דהנה במה שלכל לפי"ה לא יכנה לו כדי הנלתו משום קנסת דקא ספי ליש ליסורת ורשב"ח לא קנים ומנכי לו דמי הנלתו והה ודאי דהכי הוא משום דלפוסי פלוגתא לא מפסינן וגפ"מ לדיכא דאי לאמרינן דמשום דקא ספי ליש ליסורת קנסינן ליה כי"ד לם מכר לו במזיד לבל לם מכר לו בשוגג דלא ידע דליסורת הוא וזבין ליה ואי לאמרינן הכ' משום דהוו דברים שנפשו של לדם קלה בהם ולא מיקרי הנאה כלל ל"ב לפי' מכר לו. בשוגג לא יצלם לו דמים משום דלא חשיבא ליה הנאה ותייב המוכר להחזיר לעוקה כל הדמים שלקח הימנו בשר דמי הנבילה והטריפה דכל מה שלכל חיהו הנאה לו משעה שנודע לו:

ולפי"ז קל"ם על מ"ם הש"ך ז"ל ביו"ד סי' ק"י סקכ"ד שכ' וז"ל ומ"ם לכל ושוח יחזיר לת הדמים משום קנס רש"י בכורות ולפי"ז משמע דוקא כשידוע שהיה יודע שהם מדברים האסורים ומכרם במיוד קנסינן ליה הה לאו"ה לא דאפשר שוגג היה וכ"כ הנמק"י וכו' עכ"ל. ולכאורה ק"ט דבטריפה ונבילה הט' משום דנפשו ס"ח ק"ב ובהה לא פליגי רבנן ורשב"ח וכמדובר ורש"י ז"ל בבכורות דכ' משום קנס לא על תלוקת טריפה ונבילה קאי אלא אריישא דנמלא בכור קאי ואם כוונתו ז"ל עמ"ש רש"י התם דאם מכרוהו הלוקחים הוחיל ולא גרם להו לישורת וכו' דהוי כתלוקת השוחט ונמלאת טריפה ומניה יליף מר הש"ך ז"ל דדעת רש"י משום קנס לי מהא לא אריישא דרש"י ז"ל לאו למימרא דאם לכלו קנסינן ליה דגרם ליה לישורת אלא קא יהיב טעמא למילתא דאם מכרוהו לגוייס דמנכין לו כיון דאין שום לד לומר דלא יכנה:

איברא דעיקר תמיהתנו היא ע"ד הנמק"י ז"ל דעליו מסתמיך ותזיל הש"ך ז"ל ושו"ר להרב מהכ"ת ז"ל בהל"מ שכתב עמד ותסיק דלא כהש"ך ז"ל והנמק"י ז"ל יעש"ב. ותפ"ל ביסוד דעת הנמק"י והש"ך ז"ל במ"ש התום' ז"ל בע"ז דכ"ו ע"ב בד"ה ואח וכו' וז"ל תימה מדתני פ"ב דהוריות וכו' ותיזהו מומר דסתמו מין פי' דמחלב לא ידעינן אם אכלו לתיאבון משום שהוא טוב לאכול ומשו"ה קאמר זה האוכל נו"ט פי' נבילה שאתה יחמת חולי וטריפה שנשברה מפרקתה שאתה והולכת ותיכה ליחויה לאכילה ות"כ לא אכל אותה אלא להכעיס אבל לא מייתי כשנשחטה בסכין פגום דלא הוה קרוי מין בסתמת דשמת אכלה לתיאבון שהיא טובה לאכול עכ"ל:

ולבאורה התום' ז"ל בתו בנבילות וטריפות דכיון דהם מחיסי ונפשו ס"ח קלה בהם ותפי"ה אכלם ודאי כוונתו להכעיס בהם בי"ן עדין הדבר שקול דמנ"ל דשתה להכעיס לימא משום שהוא טוב לשתייה ולתיאבון שתה ות"כ למה נקרא מין בסתמא אם שתה יי"ן:

ואולם תפ"ל דהנה התם בע"ז ד"ל ע"ב לאמרי' לאמר"ח לאמר"י משום ריב"ב ג' יינות הם יי"ן חשור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכזית שתם יינם חשור בהנאה ומטמא טומאה מסקין בריבית וכו' ותו ליתא התם דס"ב ע"ח במתני' דהשוכר לת הפועל לעשות עמו ביי"ן קא חשיב יין שנתנסך לע"ז בע"ז גופה יע"ש ל"ב ע"ז ודאי קאמר ר"י דאם שתה ממנו ודאי מיקרי מין כיון דלהכעיס עושה אלא שקילרו התום' ז"ל וסמכו על המבין:

עב"פ נמל"ל מדברי התום' הללו דיש ב' מיני נבילות ומריפות ויי"ן דאם שתה מחמת חולי לו נשברה מפרקתה ויין שנתנסך לע"ז ממש הני תמירי טובא ולכך נקרא מין גמור ל"ב הא דמודו רבנן לרשב"ח בסוגיית בכורות הנז' דחשיב להו מדברים שנפשו של לדם קלה בהם בנבילה שאתה מחמת חולי וטריפה שנשברה מפרקתה והא דתני מתני' השוחט לת הפרה ועודע שהיא טריפה סחמת קתני ומיירי לפי' בדברים שאין נפשו של לדם ק"ב כגון בסכין פגום ולפי"ה קתני מתני' דיחזיר להם לת הדמים ולריכה רבה לטעמא דמילתא דכיון דנהנה בהכילתו למה לא יכנה דמי לכילתו ול"ל דהשו' משום דספי להו לישורת שהתכילם דבר לישור ולהכי קנסינן ליה ושפיר כתבו הנמק"י והש"ך ז"ל דמשום קנסת הוא ולמדו מזה דדוקא במזיד וכל תילייהו מהתום' ז"ל כנז"ל:

וראיתי בתום דבכורות דל"ז ע"ח בד"ה ויי"ן וכו' שכ' וז"ל ותע"ג קאמר דסתמו הוי מין בי"ן כמו בנבילות מ"מ לא חשיב שפיר קלה בו עכ"ל ולפי"ז

הרק"ל דמתי לתת ר"י למימר ולזהו מומר וכו' וקחשיב ותני שניים י"ן ותולם עפ"י החמור מדברי התוס' דע"ז הכ"ל דתינח הרי מיני י"ן והמתנסך לע"ז חמיר טובא והשיב כע"ז עצמה משח"כ סתם יינם לא מחמרינן ביה כולי האי והא דקחשיב ליה ר"י לשותה י"ן בסתמו מיירי בשותה י"ן ממש שמתנסך לע"ז והיינו דכתבות דקחשיב י"ן בהדי דברים שאין ס"ח ק"כ מיירי בסתם יינם ועליה קחמרי התוס' דמ"מ לא חשיב נפש קלה בו כיון דסתם יינם הוא :

אבן זוהי שק' דחמתי רשב"ח בבריית דכתבות קפסיק ותני בגילוח ועריפות דמחיסי ובין נקע סתם יין דאין נפשו ס"ח קלה בו והול"ל יין שנתנסך לע"ז בהדי דברים שנפשו ס"ח קלה בהם ולישנינהו ולישנינהו כחדא :

ואפ"ל דחמתי בש"ס דיו"ט דע"ל ע"ח דפריך התם מאי שנא ע"ז מהקדש ומשני ע"ז דמחיסי בדילי חיפי מיגה הק' דל"מ לא בדילי חיפי מיגה נזרו ביה רבנן ועיין ברש"י התם וכיון דהכי פסיק ותני בגמרא דע"ז מחיסה ח"כ מי שרוחה שנתנסך יין לע"ז ואפ"ה שותהו הא ודאי דלהכעיס קא מכוין להכי חשיב ליה ריו"ח בש"ס דע"ז מין נמור בסתמו ברש לעניין מקח וממכר דלא ידע הקונה שנתנסך לע"ז ממש ושותהו כדרך השותים במזרקי יין סתם יינם כיון שאין מחיסותו ניכרת מלא עלמו לחמטו"ל יעכה לו דמי שתייתו ולעולם כיון דכוונית בכותית הוריות מיירי בי"ן שנתנסך לע"ז ממש וזה שדקדקו התוס' דכתבות לו' מ"מ לא חשיב נפש קלה בו ר"ל כיון דחיטו רוחהו שנתנסך לע"ז ועיין להרב בחר שבע ז"ל בחי' להוריות דח"י ע"ח שהניח הדבר בל"ע יע"ש ולא זכר מ"ש התוס' ז"ל דכתבות הל"ל ולפי החמור הכא נכון וע"ע להרב ערך השולחן ז"ל ח"ח סי' קל"ו אות כ' שכ"כ דמ"ש בהוריות דהשותה יין בסתם הוי לדוקי דנפש קלה בו כמו נבו"ט היינו בי"ן שנתנסך נימא לע"ז והא דחמרי' יין אין הנפש קלה בו מיירי בסתם יינם וכו' יע"ש :

והנה בסיפא דמתני' דכתבות קתני וכן השותה את הפרה ומכרה וגודע שהיא עריפה מ"ש אלא ויחזיר להם את הדמים וכו' מכרוהו לנכרים או שילוהו לכלבים ישלמו לו דמי העריפה ופי' הר"ב ז"ל והוא יחזיר להם את המוכר ונבי בכור לא תני מכרוהו לנכרים דבכור תמים אסור בהנאה עכ"ל. וק"ק דחמתי נקט תיבת תמים דהא אפי' נמלא בו מום כיון שנשחט שלא עפ"י מומחה אסור כמ"ש הגאון התוי"ט ז"ל במשנה זו ונגמ דכתב לוקמיה לחזקתיה בחזקת תמים מ"מ הו"ל לפרושי ולא ליקוט תמים שתמא וכנראה דלזה כיון הב"ד ז"ל שם ודלא כהנגה השל"ד ז"ל בד' הב"ד ז"ל. ומ"ש הרב של"ד ז"ל מדיליה וז"ל דה"ק מתני' שאם לא אכלו הקונים הבשר אלא מכרוהו וכו' א"א אחר שנודע לנוקחים שהבשר היתה עריפה ולא יכלו לאוכלה ומכרוה לנכרים וכו' ישלמו וכו' והשתא הניחא הר"ב דחמתי לא תנן נמי בבכור שאם כשידעו הלוקחים שהמוכר לא הרחיקו לחכם מכרוהו הם לנוייס וכו' ישלמו וכו' וניח"ל דלא מצי למיתני הכי דהא אם נודע להם אלא רחקו חכם אם היה בו מום קבוע אע"ל ה"ה בחזקת תמים וכשם שאסור בחכילה כך אסור בהנאה עכ"ל והנחתו זאת שהניח מונח אלא מכרוהו אלא אחר שנודע להם לא ידענא מנ"ל הא ואחדרכת אם כדבריו ח"כ מעיקרא אין להם לחזור על המוכר כיון דנשחטנו בו אחר שנודע המום וכדפסק הרמב"ם ז"ל בפט"ו ה"ג ומכן ז"ל בש"ע ח"מ סי' רל"ב ס"ה ולמה יחזרו על המוכר ודבריו צ"ע :

והרב הוי"ט ז"ל שם תמה ע"ד הר"ב ז"ל דהנם דאסור בהנאה לית מופס דמיו וכו' ע"כ וכוונתו פשוטה דקא מתמה דמה דאסור בהנאה הי"ד נופו של בכור לבעל דמיו מותרים ות"ב יכול המוכר לנכות מה שקיבלו הלוקחים בעד הבשר שמכרו ובהכי לחזדא ליה מ"ש הרב של"ד ז"ל ע"ד התוי"ט הללו וז"ל בחמת לא ידענא מ"ק וכו' ע"ש דמר לשיטתיה לחזל בכוז"ל וכבר מילתא למורה דאי כפי הנחתו אין להם על המוכר חזרה כפי הדין וכמדובר :

עו"ב הרב תוי"ט ז"ל וז"ל לבעל נ"ל וכו' ע"כ וכוונתו מבוארת דהוה ז"ל הבין בקו' הר"ב ז"ל דק"ל להר"ב ז"ל דכשם שאמרו בעריפה אם מכרוהו לנכרים ה"ב הול"ל בבכור נמי דאם מכרוהו לנכרים יכנו לו מן הדמים ותי' מדיליה דכיון דהוה בחזקת בעל מום הנם דמותר למוכרו לגוי מ"מ יבו' ומאי דדייק לו' לנכרים ולא כהב למ כרו סתם משום דאי הו"א הכי היה במשמע אפי' לישראל וכבר הסכימו הפוס' ז"ל שהוא מקח טעות והדרי זביני ואם היה מוכר לישראל היה חוזר עליו ולוקח משותיו ממנו כדינו ואיהו דינו עם המוכר אך מ"ש עוד התוי"ט ז"ל וז"ל ותני לה נבי עריפה וה"ה נבי בכור אי אתמרי הכי ע"כ כלומר דאי אתמי בבכור דהלוקחים מכרוהו לנכרים דינכו לו למוכר מה שקבלו בעד מה שמכרו הנה מוכח מד"ק להדיא דשרי לאתהנויי והנם דהם חיסורי הנאה כיון דלא נהנה מנופן אלא במעותיהם שרי ולכאורה זה הפך דברי רש"י ז"ל בע"ז דל"ד ע"ב בד"ה למעוטי וכו' והתוס' ז"ל שם דס"ב ע"א בד"ה והתנן וכו' עי"ש :

אבן במ"ש התוס' דה"נ נבי שביעית המעות ליכנ לסורים לאחרים וכו' לא ידעתי לכאורה מה כיונו בזה ואפ"ל דהיכת ה"נ שכ' התוס' ר"ל כמו אפי' ובאו לחזק קושייתם שהק' מעלה דלאחריני שרו וע"ז נסתייעו מבבית דאפי' נבי שביעית דאיסור תורה היא המעות שביד אחרים ליכנ אסורים לאחרים כדאמר לעיל בפ' ר"י דהכי איתא התם דל"ד ע"ב הא כיצד לקח בפירות שביעית בשר וכו' אלו ואלו מתבערין בשביעית לקח בשבר בשר ונכנסו בשר וכו' ומשמע להו להתוס' דה"ה אם קנה בחותם מעות בשר שהבשר נתפס והמעות שביד אחרים מותרים כללע"ד בכוונתם והגאון מהרש"א והרב מע"ח ז"ל הניחו הדבר בל"ע והמעיין יבחר וכן התוס' ז"ל בחולין ד"ד החליטו הענין דלעלמו אסור אפר מ"ש הרב תוי"ט ז"ל וע"ש בש"ך ח"מ סי' רל"ד שדחה דבריו יע"ש :

ואנבי הרואה דהאי פלוגתא דהר"ב עם התוי"ט ז"ל היא פלוגתא דקמתי כמפי"ר המעיין במ"ש הרמב"ם בפ"ח מהל' מאכ"א דין ט"ז ובה"ה ז"ל שם והיש מן המפ' הם רש"י והתוס' והרא"ש ז"ל ובהכי סרו מהר כל מה שהקשיתי עליו לעיל והסיכותי מעליו את הלוטות הש"ך ז"ל ואם נפשך לומר דאפי' הרמב"ם לא אמרה כי אם בדיעבד אף אתה אמור לו דכיון שנמכר ודאי חשיב דיעבד ופשוט :

ודרך אגב ראיתי מה שנסתפק הרב משל"מ ז"ל סם בפט"ו דמכירה במי שמכר חיסורי הנאה ופשיט ליה מד' בעה"ת שכ' ולא עשה דמים והבין הסיעו שלא מכרן קודם לכן לאחם אחר ולקח הדמים והלוה לוקם לזה שלא נתן הפירות עצמם לזה כדי שיפרע לו דמים אח"כ וזה פשט ספיקו יע"ש ולבבי לא כן יחשוב ולעגד"ן דים לפרש כוונת בעה"ת בדרך פשוטה דמ"ש ולא עשה דמים היינו שהלוה לו פירות כדי שיפרע לו פירות אח"כ ומשו"ה לא קנה אבל אם הלוה לו פירות ועשה דמים שעשו סכום דמי שיוין הדר דינא דספיקא הוי ועיקר ספקו דרב תנא ז"ל בדוכתיה קאי וכש"ר המעיין ודו"ק :

כד) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' ע"ז היו"ד וז"ל ס' ע"ז לאסור וס"ס מותר וכו' ועיין למהרן ז"ל בכ"מ שם וכתב הרב לח"מ ז"ל שם וז"ל ומ"ש לפי' לכוסות כ' ממ"ש שם בברייתא דרמוני כדן מריבת לג' ומג' למ"ח מותרים ופירש"י בגמ' דהני ג' ר"ל כ' והוא וכו' ע"כ ובודאי דמ"ש ופירש"י הוא ט"ס ופי' בגמ' דהא כפי' לתמר הכי בש"ס ובזה הקשו הכסף"ג יו"ד סי' ק"י ושאר מפרשי הרמב"ם עמ"ש מהרן ז"ל בכ"מ בפי"ו דמאכ"א שכ' וז"ל אלא שהוא ז"ל מפ' דמרבית לג' היינו שנפל מהתערובת לב' לחדים וכו' ע"כ דש"ס ערוך הוא מאי תלת תרי והוא וכמ"ש לישני גופיה בפ"ז דע"ז והל"ע ע"ש ולא הרגישו כן ע"ד הלח"מ שכ' ופירש"י כנז"ל :

והכשה מהרן ז"ל בכ"מ שם בהל' ע"ז דמאי שנא דבע"ז התיר בב' תערובות ובהל' מאכ"א בדרימוני בדן הלריך ג' תערובות להתיר ותי' דברימוני בדן החמירו טפי מע"ז מפני שהוא דבר דאפ' שיהי"ל מתירים אם יפרדו הרימונים וכו' עכ"ל. ועש"ר הרמ"ז מהרח"ש ז"ל בס' מק"ק הק' עליו דלהרמב"ם ס"ס שרי בדשי למ' כדכ' המ"מ בפ"ח דיו"ט הפך מי' מהן וכו' יע"ש. וכן הק' הפר"ח ז"ל ובהורמנותייהו דרבנן קדישי הפ"ל במה שילה"ק עוד להרמב"ם דהתיר בם' בילה בתערובת אחת ואילו בס' ע"ז וברימוני בדן הלריך לפחות ב' תערובות ומאי שנא ובהכך כן הרא"ה ז"ל בבדה"ב ע"ד הרשב"ח שבאורת הבית דק"ג והרשב"ח גופיה במשמרת הבית וז"ל ל"ה המחבר הזה בס' מריפה לאמרה שנתערבה בחתרים והתופס טעה במ"ש דכיון דאין כאן ודאי מריפה אלא ס' לפשר היה לומר אפי' לא פי' כלל מותר וכו' מדין ס"ם לי"ל לא זהו שנפל ואח"ל זהו שנפל שמא כשר היה, וכן דעת ר"ת עכ"ל. וא"כ ליכא לאקשויי על מרן ז"ל מהתם דשאני התם דליכא אלא ס' לישור משו"ה לא מלרכינן בית ב' תערובות גמי ואע"ג דהוי דשי"מ כיון דליכא ס"ם המתפך וכמ"ש הרשב"א ז"ל והו"ק :

עוד אפ"ל דס"ל למרן ז"ל כמ"ש הגמי' שם בפט"ז מהל' מאכ"א אות ה' ע"ד הרמב"ם שביאו"ד וז"ל וכדבריו אלה פי' ר"י דהא דתניא בריש מס' בילה שנתערבה בחלב כולם אסורות קאי על ספק בילה מריפה דסוף הבריית' דכל דבר שהוא ס' לישור דאו' אם נתערב אינו אלא אחד מ' ס' ואם הוא בריה או דבר שבמנין אע"פ שאינו אלא אחד מ' ס' בחלב לא בטיל אא"כ יש ב' ביטולין ברוב דהשתא מהתו מותר בביטול א' אלא דמדרבנן לאסור משום דבר שבמנין והשתא מותרות מס"ם וכו' ודלא כר"ת שפי' וכו' קאי על הודאי דתחי' הבריית' וכו' עכ"ל. וכ"כ הרע"ז ז"ל ביו"ד סי' ק"י סק"ח דהטור ס"ל כר"ת והרשב"א ז"ל והרמב"ם ז"ל ס"ל כר"י כמ"ש ההגמי"י ז"ל ממ"ש והרב אליה רבה וזוטא בדמ"ג ע"א דיבר קשות נגד הע"ז והביאו מדין ע"ז דסגי בב' תערובות יע"ש ולא רחה להגמי"י הנז"ל ומשה"ק עליו מדין ע"ז דסגי בב' תע' י"ל כמ"ש מרן ז"ל בכ"מ בתי' קו' זאת כנו"ל :

אך מ"ש הרע"ז ז"ל דהטור ס"ל כר"ת והרשב"א ק"ט דהטור סי' ק"ב פסק בסי' בילה כס' ר"י ואילו בסו' ק"י פסק בסגי בב' תערובות וזה כס' ר"ת ואלרכה לתרי ליכבי דכפי דברי הרע"ז ז"ל הא בהא תליא ולולא דבריו מ"ש דברי רבי הטור ז"ל יחד דהרי כתב הרשב"א ז"ל שם דע"כ לא פליג ר"י על ר"ת אלא כשהפסק מ' בנוף והב' בתערובת אבל כשאני הס' בחיס מב' תערובות מודה ר"י לר"ת יע"ש. ודברי רבי הטור מתיישבים שפיר עפ"י סברת ר"י וכמ"ש הרשב"א אבל לד' הרע"ז ק"ט ול"ט וע"ש להרח"ש ז"ל בתשו' כלל ב' סי' ב' שכ' בפי' ר"י ואילו בפסקיו פסק כר"ת שכ"כ וז"ל בפסקיו בילה שנולדה ביו"ט אסורה וכו' אפי' נתערבה בחלב כולם אסורות וכו' אפי' ס' בילה וכו' ע"כ הרי להדיא דס"ל דאי דנתערבה בחלב לודאי בילה קאי ולא על ס' בילה שנולדה ביו"ט ולכאורה דבריו סתרי אהדדי ודו"ק. וכבן אפ"ל דגם מרן ז"ל בכ"מ ס"ל הכי בד' הרמב"ם ז"ל דלא כהרי' ז"ל וכמובן :

ובהבי אפ"ל מסה"ק רח"ח ז"ל ע"ד הש"ך ז"ל שילה לחלק מדין ע"ז דהנאתה לבד הוא דשרי מטו"ה בב' תערובות סגי משא"כ רימוני בדן דאמו רולים להתירם בהכילה מטו"ה לסברין בס"ס יע"ש ביו"ד סי' ק"י ותמהו עליו עט"ר הרמ"ז מהרח"ש ז"ל בס' עץ החיים בל' הרמב"ם ד"ו ע"ש דאי הכי בילה שנולדה ביו"ט לאמאי סברין בהכילה בס"ס וגם הוי דשי"מ וכן הק' על הש"ך הנאמן הכרו"פ שם סי' ק"י והרב לרור החיים ז"ל שם ואילייהו מדברי הה"מ ז"ל הנ"ל אך עפ"ה בד' מרן ז"ל ח"ם גם חי' הש"ך ז"ל וכמש"ל בס"ד :

עוד הקשו עט"ר הרמ"ז ז"ל שם במק"ק דהנ"ז והרב לה"ח ז"ל שם ע"ד מרן בס"מ הנז' דל' דהאמיטו בדרימוני בדן מע' דיבל"מ והק' ממ"ש בזבחים דע"ד אתר"ן אמ"ר טבעת ע"ז שנתערבה בק' וגפל א' ליש הותרו כולם הוא דאמר בר"ח דאמר"ח אם קרב רחם אחד יקרבו כולם והאמר"ח לא התיר ר"ח אלא ב' ואמ"ל תרתי קאמינא לאמר"ל אבית תדומה שנתערבה בק' וגפל א' ליש הותרו כולם ולריכי דאי ע"ז אין לה מהירי' אבל תדומה יל"מ א"כ אבית מנכרית נפילתה ובטבעת ל"מ ע"כ ורבינו בטבעת ע"ז הלריך שנפלו ב' ובפע"ו דתרו' התיר באבית אחת וכ"ש מרן דמשום חומר ע"ז הלריך ב' ע"כ ולפי"ז גם בנפלה ליש יש ס"ס וכו' והרומה יל"מ למוכרה לכהן ואפי' בנפלו ב' ליתסר והבינו התיר בא' ובע"ז דאין ל"מ הלריך ב' עכ"ל. ולע"ד ליישב דעת מרן ז"ל והוא דחזינא להרמב"ם ז"ל בפע"ו דמאכ"א דין י"א שכ' הערלה וכלאי הכרם וחלב ודם וכן תרומות נהנו חכמים בהם שיעור שאין בהם דרך היתר לכל אדם וכ' מרן בכ"מ שם דס"ל לרבינו דעם דתרומה הוי דשי"מ אי משום דמותרת לכהנים אי משום דאי בעי מתשי"ל עלה עכ"ז לא חשיבא דשי"מ כיון דאינה מותרת לכל אדם וכו' יע"ש :

ולכאורה קל"ט דהרי בסוגיית דזבחים דמ"ד ע"ב קאמר הש"ס להדיא דתרומה הוי דשי"מ כיון דמלי למומרה לכהן כנז"ל והיכי מלי לה הרמב"ם בהדי דברים שאין ל"מ ועכ"ל דהרבינו ז"ל חזיל בשיטת הריטב"א ז"ל הבי"ד הרב שעה"מ ז"ל בפע"ו דמאכ"א סוף היו"ד וז"ל ומ"כ בשם מהר"ם הלוי בגיליון הטור יו"ד סי' ק"ב וכו' ויזכני ה' ומלאתי שחיח קו' הריטב"א ז"ל במלישה דנ"ג וז"ל וק"ל דהכא אמרי' דתרומה דשי"מ היא דשריא לכהן ולישראל לעולם אסור ובמס' זבחים גרסי' חבית של תרומה וכו' וי"ל דהשם הכי קאמר יל"מ דרחויה לכהן ולאו"ה יל"מ והיינו דקאמר אבל תרומה דשי"מ לכהן אימא לא בטלה קמל"ן דבטלה כיון דאין ל"מ ליסראל וקו' מעיק' ליתא עכ"ל. ובהכי תרין יתי"ב השעה"מ ז"ל שם מפקק הרב החבי"ב ביו"ד סי' ק"י סקמ"ז להתוספות דשי"מ בגפל א' מהם ליש דאין חפ' לחלוק על תלמוד ערוך וכו' וכפי"ד הריטב"א ז"ל לק"מ דלפום מאי דמסיק קמל"ן היינו משום דתרומה אין ל"מ ליסראל דלעולם אסור אבל לדשי"מ ל"מ נפל א' מהם ליש עכ"ל ובכן י"ל דגם הרמב"ם ז"ל ה"ג ס"ל בפי' הסוגיית דזבחים הנז' וכדברי הריטב"א ז"ל ודיקי ספיר דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בדין י"א הנ"ל וז"ל וכן תרומות נהנו ח' בהם שיעור שאין בהם דרך היתר לכל אדם כלו' דעם דלכהנים אסרית מ"מ כיון דלא אסרית לכל אדם מיסראל הו"ל דבר שאין לו מתירים וכמ"ש מרן בכ"מ בתי' קמח כנז"ל

כנז"ל ומוכרחים הנו לומר כן בפי' הסוגייה דזבחים הנז' בפי' הריטב"ח ז"ל דלמ"ה תק"ל מסוגייה דמדרים דל"ח דתניא התם ר"ח כל דבר שיל"מ בגון וכו' וכל דבר שאל"מ בגון תרומה וכו' נתנו בהם ח' שיעור וכו' ע"כ הרי דקתי חציב תרומה תחי' ורחם בכל דבר שאל"מ וזה לכאורה הפך הסוגייה דזבחים הנז' לגמ' ודחי עכ"ל בפי' הסוגייה דזבחים בפי' הריטב"ח ז"ל ולק"מ על מרן כ"מ ז"ל וכמובן :

ובמו כן יש להוכיח דהעיקר בפי' הסו' דזבחים הנז' בפי' הריטב"ח ז"ל דוקא דתרומה לית חציבת דשיל"מ אף דיכול למוכרה לכהן כיון דליצרכל לסורה לעולם דהכי ליתא להדיא ביבמות דפ"ב ע"ח דקתי פריך התם לר"ל מ"ם ריבת ומ"ם סיפת ומצני ר"ח סיפת משום דהול"ל דשיל"מ דלפי' בחלף ל"ב וסיים עלה הש"ס דהת דר"ח בדותת היא למאן ד' לכהן הת מצרה שרי ודי ליצרכל לעולם לסור ופירש"י בדותת היא דהת דקי"ל דשיל"מ ל"ב כגון דמשהריח למחר למאן דאסירת ליה השתת כגון בילה שנולדה ביו"ט עכ"ל ולכאו' הך סוגיית גר' הפך לותה כו' דזבחים דע"ד הנו' דהתם בזבחים חציב לתרומה דשיל"מ אל"ו עכל"ל דפי' הסוגייה דזבחים הוא כפי' הריטב"ח ולעולם תרומה חציבת דשאל"מ לפוס קושטת דמילתת וכמדובר. וכמו כן ל"ל דהכי ס"ל נמי להתוס' ז"ל שם בימות דפ"ב ע"ח בד"ה משום וכי' דהקשו בסו"ד וז"ל ומיהו ק' למאי דס"ד השתת לחמי תרומה טהורה פולה כת' וק' עכ"ל ולכאו' ק"ט דלחמי הק' למאי דס"ד השתת דהת שם' טרוך הוא בזבחים דע"ד דתרומה חציב דשיל"מ ותק"ל לחמי עולה כת' וק' אל"ו ל"ל דס"ל להתוס' ז"ל נמי כפי' הריטב"ח בסו' דזבחים ולהכי לית ק"ל רק לרב אשי וכמובן. וע"ע בס' עץ החיים בל' הרמב"ם ד"ו ע"ג שלק' עוד על מרן ז"ל בכ"מ שבט"ו דתרומות שכ' דאין להתרומה דין דשיל"מ דזה סותר למ"ם מרן כ"מ גופיה בפ"ה דמדרים דתרומה שאני דהוי דשיל"מ והל"ע יע"ש. ולעמד"ן דגם מ"ם מרן ז"ל בהל' מדרים יש לכווגם עם מ"ם בש"ס דמדרים ועם מ"ם הוא עלמו בפט"ו דתרומות וכמ"ש עט"ר הרמ"ז ז"ל גופיה שם לקו' הלח"מ ז"ל ולזה לית כהב מרן בהל' מדרים בפשיטות דתרומה הוי דשיל"מ אלא בלשון תפשר תמרה למילתיה כיעו"ש ודו"ק :

והר"ן ז"ל בס"פ בתרת דע"ז כתב וז"ל ומסתברת חציב על יי"ן שמתערבה בחתרים של היתר שאם נפלה אחת ליש הותרו כולם בין ביי"ן בין בכל לישורין דקי"ל כרב בפ' התערובות דע"ד תמ"ר טבעת ע"ז וכו' ונבי חציב נמי תמרי' תמר"ל חציב של תרומה שמתערבה בק' חציות ונפלה אחת מהם ליש הותרו כולם ולפוס פשטת מ"ם דאף בהיתר תכילה קמייתי ר"ל אלא דתיכת טוסתי דנרסי תמ"ר לית התיר ר"ל אלא חציב אבל לית תאנה ולפי"ז לית שריון בהכי אלא בהאנה אבל בתכילה לית וכן דעת הרמב"ם אבל בירושלמי מ"ם דאפי' בתכילה שרי וכו' עכ"ל יע"ש :

ועפי"ד הר"ן ז"ל הלנו סרה מהר תמיהת מרן הרמ"ז מהרח"ש ז"ל בס' מק"ק ע"ד הרב ס"ך ז"ל שתירן דרימוני בדן דהוי היתר תכילה לגריך ג' תערובות אבל ס"ז דהוי היתר האלה בב' תערובות שני ועמד מתמיה על מ' זה מדין תרומה דהוי היתר תכילה התיר הרמב"ם בחתת שנפלה ובע"ז דהוא היתר האלה הגריך ב' והל"ע יע"ש וכן הק' הרב לרור החיים ז"ל יע"ש. ולפי"ד הר"ן ז"ל גם הרמב"ם לית התיר בתרומה ג"כ אלא בהאלה ולא בתכילה וא"כ תו לק"מ ע"ד הש"ך ז"ל בס' הנז' וכמובן :

אבו עיקר דברי הר"ן ז"ל דאמר דכן דעת הרמב"ם ז"ל לל"ע דב שהרי הרמב"ם בפט"ו דתרומות דין ב' התיר בתרומה גם בתכילה שב' וז"ל תניא סתומה שמתערבה בק' חציות ונפלה אחת מהם ליש הגדול הותרו כילם וכו' משמ"כ בהאלה שנפלה למאה וכו' לפי שהחציות נפילתה ניכרת ותאלה וכיולת בה תי"ן ניכרת ע"כ וכ' מרן ז"ל בכ"מ דפסק כר"ל וכרבה נגד ר"י יע"ש הרי מוכח להדיח דשרי גם בתכילה בחציות של תרומה כמ"ש הר"ן עלמו שם דלגיטנח קמח שרינן בחציות גם בתכילה והרי הרמב"ם פסק כל"ק כנז"ל :

ותו ק"ל ע"ד הר"ן ז"ל שב' דלפוס פשטת מ"ם לפי' בתכילה דמאי משמע דקאמר דהת ודאי להתיר בתכילה ליירי ר"ל כיון דתרומה בלאו"ה מותרת בהנאה ולא לחמ ר"ל אלא להתיר תכילה וכמו שכ"כ להדיח הרשב"א ז"ל בתורת הבית וז"ל עוד י"ל דלא לחמרו להתיר בתכילה אלא בהנאה וכ"ז לינו מחוור וכו' וכ"כ הרמב"ן ז"ל והביח רליה דהת התם בחציות תרומה ליירינן ותרומה בהנאה משרת שרייח ודאי לא לינט' להתיר אלא בתכילה וכו' עכ"ל וממילא לין מקום להגיה בדברי הר"ן ז"ל הרמב"ן במקום הרמב"ם שהרי גם הרמב"ן ס"ל נמי דלא לנטריך להתיר תרומה אלא בתכילה כיון דבלאו"ה מותרת בהנאה כנז"ל :

והרב פר"ח ז"ל שם בס"י תירן וז"ל ולכן נל"ל שסבור הרב ז"ל דהכי דבע"ז שרינן בודאי בס"ם חדא דהכי מוכחא פשטת דבריית דקתני ס' ע"ז לאסור וס"ם מותר תלמא דס"ם מותר ותו דהכי מוכח מהדיח דפי' לרבעים וכו' עכ"ל עש"ב ותמה עליו הרב מרכבת המשנה לשפתנדרי ז"ל בדט"ו ע"ג דלא השגית בסו"ד הבריית דקתני כיצד כום של ע"ז שנפל לתוך מלא כוסות כולם לאסורים פירש ר' לרבא ומריבא לריבא מותרים ע"כ הרי דבפי' הגריך ג' תערובות להיתר ול"ע אם לא וכו' עכ"ל והרוחה ירחה דלא ע"ד הפר"ח ז"ל תלונתו זאת כי אם על רב עלמו דאמר התם בזבחים דע"ד טבעת ע"ז שמתערבה בק' טבעות ופי' מ' למ"א וס' למ"א פירשה אחת מ"מ היכה תוסרת ר' מס' תוסרת ואוק' בש"ס דאם פירשו מ' כולם למ"א תיכן תוסרות ס' למ"א תוסרות ופירש"י הכי שתערבו המ' בתחרות הו"ל ס"ם של ע"ז עכ"ל הרי להדיח דהאי בריית דקתני ס' ע"ז אסור וס"ם מותר אליבא דרב מהוקמת וקשה שהרי רב התיר אפי' בב' תערובות ואילו בבריית הגריך ג' תערובות ושו"ק בבריית עלמה הנז' מריח לסיפת דבריית דקתני דבש"ס אד מותרת ובסיפת הגריך ג' תערובות וכדק"ל הכי להתום' ז"ל שם בזבחים דע"ד ע"א בד"ה פירש ר' מהש לריבא ומריבא לריבא וז"ל לא לינט' מריבא לריבא אלא למימר מתן דאסר אסר בכולהו ר"ל וכו' עכ"ל יע"ש וזוטת הפר"ח ז"ל שב' דהכי מוכחא פשט הבריית ומההיא דפי' מ' דבאד ס"ם סגי כגלע"ד נכון :

ועל מ"ש הרמב"ם ז"ל שם פ"ז דין יו"ד בטבעת ע"ז שמתערבה בכמה טבעות ונפל כ' מהש לית הגדול הותרו כולם הק' עליו מרן ז"ל בכ"מ דאמאי בפט"ו דתרומות התיר בנפל ר' ולא הגריך שיפלו ב' כמו בטבעת ותי' דאף דשבר דבטבעת דאתמר אתמר אבל בחציות תרו' דלא אתמר בא' שני ומיהו ק' דכי מגריך בגמ' דר"ן ודר"ל הול"ל דל"ד וכו' ומאי י"ל דהמ"ל הכי אלא דעדיפא מינה קאמר וכו' והשתא דאתינן להכי נתיישב למה נבי תרומה פסק רבינו בחציות אחת שנפלה הותרו כולם ובטבעת הגריך ב' דאתינן אחת נפילתה ניכרת ובטבעת ר' ל"מ נפילתה כלל ולכך לא הותרו השאר וכו' עכ"ל. וכתב עליו עט"ר הרמ"ז ז"ל שם במק"ק דקי"ג סע"ב וז"ל וליתא דאי הכי אמאי הולרכו לעשות לריכות מדר"ן לדר"ל הלא ר"ן דמיירי בטבעות פי' נפלה ר' ר"ל וזג אחד ור"ל

דמייתי בחבית לחם לחוד וכו' עכד"ק ובתר דלחיכנא מפרש דמותי רגלותי ים לחרן שהרי כבר מרן ז"ל בחחי"ד כתב דהיכא דאחמר לחמר וכו' דזהו כעין תי' זה שכ' הוא ז"ל דכטבעות בעי' ב' ובחבית די בחדא ושוב הוק"ל למרן ז"ל הקו' דידיה גופה דהול"ל דלא דמו להדדי דחביות דמנכרי שרי בלחם ובטבעות בעי' ב' ועלה תי' דהומ"ל הכי אלא דעדיפא מינה קאמר וכו' ותי' זה עלמו לודק גם הכא בסוד"ק כמוכן :

ועל משה"ק עוד מר"ן ז"ל שם בכ"מ דהכא בטבעת ע"ז פסק רבינו כר"ן וכ"כ ובפע"ו דחרו' פסק ג"כ כר"ע ואילו בפ"ו מהל' פיסולי המוק' פסק כרבנן דר"ח ותי' יע"ש :

והרב חק נתן בחי' לזבחים שם תי' בחו"ת וז"ל וגל"ל דרבינו מפ' הכי דכ דאחמר כר"ח דסבר לפי' בקדשים לחמרי הכי אבל רב ס"ל כר"ח בקדשים דחמירי שנקרבין עג"ה וס"ל דגם רבנן לא פליגי אדר"ה אלא בק' וכו' יעש"ב. וקל"ח דלי רבנן לא פליגי אלא בק' ח"כ לחמי תי' רבה דרב דאחמר כר"ח הא מילתיה דרב ח"ם גם לרבנן דע"כ לא פליגי אלא בק' אבל מידי אחריבא דאיכו קרב שג"ה בפ"ז ותרומה מודו רבנן וכמ"ש פוה"ז :

ואפ"ל בדוחק דמ"ם רבה דב דאחמר כר"ח כפי סברת המקשן קא משני הכי דלית ליה תילוקא בין קדשים למילי אחריני לדידיה אחמר רבה לפי' לכבריתך דאין לחלק מקדשים לשאר מילי מהרן לך אלא דרב דאחמר כר"ח מיהו לקושטא דמילתא רב המרחק ביניהם דקדשים חמירי לכך לפי' לחם בריבא ימותו כולם משח"כ בשאר איסורין וק"ל :

והרדב"ן ז"ל בל' הרמב"ם ז"ל סי' ג"ל בהא וז"ל ורב ס"ל כר"ם דלפי' בפ"ז ס"ם מותר כשאם בריירתא דקתני ס' אסור ס"ם מותרת וכו' וזהו הדין הת' שכ' הרב ז"ל ונקט כליבא דשאם בריירתא ומ"ם פירש כום ס' מן התערובות ונפל לכוסות ב' זוהי הגי' הנכונה והיינו דקתני פירש ס' מהם לריבא וכמילתיה דר"ם ומריבא לג' ולא נחית הרב אי נפל לתוך ג' או לב' אלא בהווה להערובת ב' דאיכא ס"ם אבל מדלא פי' אלא שאם מ"ם ליה דלפי' לא נפל אלא לב' והוא מותרין כתי' הגמ' וכו' עכ"ל :

וכל"ש דגהי דהכא לא פי' דבריו רבינו מ"מ הט' משום דלין כלן מקומו דדברי ר"ם ברימוני בדן באמרו והאם בפע"ו דמאכ"ת היו"ד פירש דבריו הרמב"ם ז"ל דבשנים והוא סגי וילמד סתום מן המפו' שם שכ' להדיא וז"ל נפל רימון ס' מן התערובת הזאת לב' רימונים אחרים וכו' ע"כ הרי להדיא דשם פי' דבריו להדיא דבב' והוא סגי ולאו מסתמא ילפינן לה אלא בפי' אחמר וכמבואר :

עו"כ הרדב"ז ז"ל שם וז"ל והא דאחמרי' בגמ' ואבע"ת ס"ל כר"ח אדשמואל קאי ולא אדר"ם ורש"י ז"ל כ' ב' הלשונות וכ' דזה עיקר דקאי אדשמואל והסום כתבו דאדר"ם קאי עיקר אפי' תימא דסברת רבינו דאדר"ם קאי מ"מ תי' קמת עיקר דשנים והוא קאמר אדא אלא בק' דלר"ם בר"ח דאמר לא אלא ב' ב' הילכך דליהוי ד' כדי שיהא מהם ב' ב' ותו דאי אסום דא ל"ח דהא מני ליהגות בב"ח הילכך לא בעינן דליהוו ד' עב"ל. ולא זכיתי להבין ד"ק דהיכי מל"ל אלישא דרבינו דאדר"ם קאי כדי שיהא מהם ב' ב' ואלישא דר"ח דהא רבינו ז"ל פי' להא דר"ח דבשעת הקרבה קאי דבעינן שיקרבו ב' יחד והיה הנשאר אפי' אחד אחד וכמ"ש רבינו בדין בשעת וגפלו ב' ועיין בכ"מ ובלח"מ ודו"ק. ובס' יקר תפארת להרדב"ז ז"ל נופיה על מ"ש רבינו בפע"ו דתרומות חבית סתומה וכו' כתב הוא ז"ל שם וז"ל שם אמר"ל חבית של תרומה וכו' ואמ"ר לא החיר ר"ל אלא חבית וכו' ור"י אמר אפי' אחנה נמי וסובר דהל' כר"ל אדא כיון דבשה"ד לא אידכר פלוגתא דר"י וכו' ומו דר"י ורבא אפ' אלתיה דר"ל וכו' ואע"ג דקאמר אלמודא ואבע"ת כר"ח ס"ל ל"ק דאפ' דלא ליהוי הל' לא כר"ח דיחידאה הוא ולא כסמואל דקאי כוותיה וליהוי הל' כר"ל לגבי תרומה וכ"ם אי הא דקאמר אלמודא אדר"ם קאי והו"ל ר"ם ור"ח אדי והל' כוותייהו וכ"כ רבינו פ"ז דע"ז וכו' וכן פסק הש"ם בשם"פ כה"ן להרווייהו וכו' עכ"ל :

ולכאורה נר' דברי הרדב"ז ז"ל שאחרי ניהו מ"ם בל' הרמב"ם למ"ם הכא דבל' הרמב"ם כ' דמ"מ תי' קמת עיקר כי היכי דמוק' לר"ם כר"ח וכו' ואילו הכא כ' דכ"ם ח"ח דאדר"ם קאי הו"ל ר"ם ור"ח אחרי והל' כוותייהו דא"כ אפי' לרבינו להלריך שיפול אחרובת הא' דוקא לתוך ג' ולא לתוך ב' ותו"ק במ"ם דכן פסק הש"ם בשם"פ כה"ן להרווייהו דמשמע ד"ק משמע שלריך שיפול מהאחרובת הא' דוקא לתוך ג' ולא לתוך ב' וכר"ח דהכי מוכחי ד"ק דאף אי נימא דאדר"ם קאי היינו ר"ח דאמר ואחרות באחרות יולין הגאה ליס המלח דם"פ לכה"ן :

ואנכי לא ידעתי היאך יתפרש כוותיה ר"ם ורש"י והסום' ז"ל והרב ז"ל נופיה הכא בלשונות פי' שכר לה כר"ח היינו ר' אלעזר אליבא דר"ח דלא אתיר אלא בב' אבל אחת אחת לא ולהכי מלריך ר"ם שיפול לתוך ג' והוא ד' הוו כדי שיהא מהם ב' ב' כנז"ל :

עו"כ הרדב"ז ז"ל שם בלשונות הנו"ל וז"ל ומ"מ שברת הרב ז"ל כם' רש"י כמש"ל היאך אם פי' א' מן התערובת ג' דקתני נפל א' מהם לתוך ריבא ומריבא לריבא מותרין וכן בחידך קתני ומג' למ"ח משמע אבל תערובת ב' לא בד' הרחב"ד ז"ל הא ל"ק דשני תערובות מותרים וג"מ וכו' ולד' הרחב"ד ק"ל שאסר תערובת ב' כיון דאיכא ס"ם אמאי אסור לד' אלא דבריירתא דהיינו ר"ם ותו דהכי הול"ל פי' א' מהם לריבא אסורים ומריבא לריבא מותרים ולדעתו ז"ל לל"ע עכ"ל :

והנה מפשט ד"ק משמע דס"ל למר בד' הרמב"ם ז"ל דלפי' כדר"ם תערובת ב' מותר וכזה הוכח לו ז"ל דל"ק להרמב"ם כדק"ל למר לד' הרחב"ד ז"ל וא"כ זוהי שקשה דהרי הרמב"ם ז"ל פסק להא דרימוני בדן בפע"ו דמאכ"ת היו"ד ואסר תערובת ב' והלריך שם ג' תערובות ביאו"ם וא"כ גם על הרמב"ם ז"ל תק"ל כדק"ל לדעת הרחב"ד ז"ל וכמוכן :

עו"כ הרדב"ז ז"ל שם בל' וז"ל ובל"ל דכ"ע לית להו הא דר"ן ודר"ל היכא דנפל ליס הגדול שאינה בעין כלל הלינן ליסורא בהאי דאול לאיבוד אבל היכא דמית אד מנייהו לא תלייא ביה דאע"ג דמית הא ליתיה קמן וכו' עכ"ל וגם ע"ז קל"ח דהא עיקר פלוגתייהו דרבנן ור"ח הוא בשבשר קרב רחם אחד מהם וליתיה קמן ואפי"ה חלקו רבנן על ר"ח דאפי' קרבו כולם חוץ מא' מהם יצא לביא השריפה והיכי כ' הוא ז"ל דבנפל ליס הגדול כ"ע מודו דאמרינן ליסירא נפל כיון דליתיה קמן דהא גם בדליתיה קמן ס"ל לרבנן דר"ח . דהנשאר יצאו לבהמ"ר ומשו"ה אמרינן נמי דאם מת א' מהם ימותו כולם ול"ל דהאיא דימותו כולם אחיא אליבא דר"ח ודלא כרבנן דר"ח דהא. ודאי ליתא דהרי הרמב"ם ז"ל בפ"ו דפיסולי המוק' פסק להא דימותו כולם וגם כו בפרק פסק כרבנן דר"ח כיעו"ם ול"ע כעת :

כה) **בתב** הרמב"ם ז"ל בפיו"ד דמקוואות ה"ד וז"ל כל המקוואות הגמלאות בארץ העמים פסולין וכו' וכל וכו' המעת שירד למבול ס' אבל וכו' ואפי'

טבל ס' יג בו מ' סאה וכו' ב' מקוואות ל' יג בו מ' סאה וז' לין בו וירד וטבל בח' מהם ולין ידוע בהיזה מהם טבל ספיקו טמא לפי שהטמא בחזקתו עד שיודע שטבל כראוי וכן מקוה שנמדד ונמלא חסר כין שהיה המקוה כרה"י כין כרה"ר כל הטהרות שנעשו ע"ג למפרע טמאים עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם וכו' עכ"ל. וי"ם לדקדק לכאורה דשם בו בפרק בדין ז' משמע הפך זה שכתב וז"ל ב' מקוואות ל' כסר וז' פסול וטבל בח' מהם מטומלה תמורה ועשה טהרות הרי אלו תלויות טבל בב' ועשה טהורות הל' תלויות והב' טהורות וכו' עכ"ל. ומדקאמר תלויות ול"ל טמאות משמע דהוי הלי נברית ס' טמא שמא טבל במקוה הכשר ואילו לעיל בדין ו' כתב דהוא בחזקת טמא כשהיה וכדמוכח הכי בפ"ק דנדה ד"ה ע"ב וגרסי הש"ם התם חבית למקוה דמ"ט במקוה ודאי וכחבית ס' וכ"ש סובר דכרה"י תולין וכרה"ר טהור וגרסינו פסק כרבנן דכין כרה"ר וכין כרה"י טמא ואין לומר דמ"ש בדין ו' דטמא דר"ל טמא מספק ומ"ש וכן מקוה שנמדד וכו' טמאים ר"ל טמאים ודאי דהא כדאיתיה והא כדאיתיה כדתנין להו הכי הכא שעה"מ ז"ל בפ"ה דתרומות יע"ש לעמ"ן דה"ל לומר כן מכמה טעמי חדא דקאמר וכן מקוה וכו' ועוד דמה חילוק יש כין מקוה שנמדד ונמלא חסר דס"ל דטמא ודאי לדין ב' מקוואות דס"ל דטמא מס' כיון דהוא היה טמא ודאי וילא לנו ס' במבילתו זו אם היה כשרה תו"ל ותו דעל שניהם הוא תומר עד שיודע לך שטבל כראוי ואדרבה בדין ב' מקוואות כתב טעם יותר חזק לפי שהטמא בחזקתו וכיון דקי"ל העמד הכר על חזקתו הוי ודאי טמא ותו דה"ה הא כדאיתיה וכו' ובדין ב' מקוואות הוא טמא מספק לחתי מפרש הרמב"ם ז"ל לא הוק' להם ע"ד רבינו ז"ל כי אם ק"ל דבמקוה ס"ל דהוה טמא ודאי וקפ"ה דתרומות הכ"ה גבי חבית יין דנמלאת חומץ פסק דמנ' ימים משעת טעימה הוי ודאי יין ומשם ואילך ספק הל' עדיפא מינה הו"ל לאקשויי דידיה אדידיה ממ"ש בפרק אחד גופים מדין מקוה שנמדד דהוי טמא ודאי לדין ב' מקוואות דריסת דהוי טמא ספק דמאי תיכא בין דה' לדה' כיון דהאי נברית היה טמא ודאי וילא לנו ספק אם טבל במקוה כשר ומה חי' ים לחלק בינייהם ואם נאמר כך' הכא הנז' ז"ל דים חי' ומעשה נכון לחלק מדין ב' מקוואות לדין מקוה שנמדד דבסיפא ל"ל יתורץ שפיר בזה לחלק מדין חבית דהוי ס' ומה הנרת לו לחתי' אחר שים בין חבית למקוה דמאי דרמי הש"ם דגדה מדין חבית למקוה הוא לפ' דיב"ל דאמר ג' ימים אח' ודאי חומץ וכו' אבל לר"י דאמר ג' ימים סראשונים ודאי יין לק"מ עש"ב דזהו האי' עלמו שאי' הכא פר"ח ז"ל כמי לגיטין דל"ב וז"ל וי"ל שסבור וכו' ומשו"ה מכאן ולהלן ס' וכו' עכ"ל והוא עלמו תי' הכא שעה"מ ז"ל ואיך הוא ז"ל כתב דתי' הפר"ח מנומנס וכו' בחופן אלא ידדתי לסו"ד בזה:

נכון מיהא דהוא ז"ל רלה לתרץ ולחלק שים בין מקוה לחבית ובאמת זה לא יגהה מזור לקושיית דמה הפרש יש בין דין ב' מקוואות דריסת לדין מקוה שנמדד דבסיפא ואם היה מבאר לו בפי' האי' שביניהם ומ"ט לומר הא כדאיתיה וכו' לא הייגו לריכים לדחוקי נפשין דהאי דפסק בחבית דהוי ס' משום דפירכת הש"ם מדין חבית למקוה הייגו לפ' ריב"ל וכו' כנז"ל דזה דוחק עלום ולכן הגלע"ד לתרץ דברי הרמב"ם אלו עלמם מדין ו' לדין ז' דאמאי בב' מקוואות פסק דטהרותיו אלויות ובדין ו' פסק דהוי טמא ודאי:

והו" קדם טובין ומדון בפלו' דב"ם וב"ה דברים מדה דבש"ח כל הנשים דיין שיעשן ובה"ח מפקידה לפקידה והק' בש"ם מאי שנא ממקוה ומחבית ומשני דאיכא ב' לריעותא וכאשה ליכא אלא אחת לריעותא והדר רמי הש"ם חבית למקוה מ"ש הכא ודאי והכא טמא וכו' ובולהו מסוטה גמרינן להו והק' לרבנן מה סוטה ברה"ר טהור לף מקוה כן וכו' ותבע"ח יליף סוף טו' מתחי' טו' ורבנן לא יליף ואוקי גברא אחזקתיה דמס' ל"מ ליה מטומלתיה וכו' ע"כ הסוגיית ת"ל ב"ש למה לאמרו כל הנשים דיין שיעשן כיון דהוי ס' ברה"י ספקו טמא ודאי וק' לב"ה דאמרי תולין ול"ת ודאי והתום' ז"ל תי' שפיר להא דתב"ג דילפינן ס' טו' ברה"י מסוטה דשאיה כודאי בסוטה מה סוטה היא מכאן ולהבא לף כל ס' טו' ברה"י טמא מכאן ולהבא ונבי אשה למ"ל שהיא טמאה למפרע דליבא יליפותא מסוטה כלל דסוטה קודם שנסתרה היתה בחזקת כשרות כודאי ותע"ג דנסתרה אח"ך מאי אולך מאשה כודאי ועיין תום' דנדה דכורח קמא:

אלא דשם נבן קו' אחריתי כפי"ז בשאמרו בגמ' וכולהו מסוטה גמרינן לה רבנן אמרי כי סוטה מה סוטה ס' ואשה כודאי וכו' והק' אי מה סוטה ברה"י וכו' הא עדיפא מינה הו"ל לאקשויי אי מה סוטה טמאה מכאן ולהבא גם מקוה יהיה טמא משעה שנמדד ונמלא חסר דכל הטהרות שעשין בו מכאן ולהבא יהיו טמאין אבל לא למפרע ולפי האוק' דתב"ע"ח דרבנן לא יליף סוף טו' מתחי' טו' ושאני מקוה דהוא סוף טו' ומוקמינן ליה אחזקתיה שהיה טמא ול"ד לסוטה כלל אחי שפיר. אך לפי מה שרלה לתרץ הרב משנ"מ ז"ל בפי"ד דמקוואות לאתרי דיכי דחבית ומקוה וז"ל עוד כ"ל דנפ"מ מוכח וכו' עכ"ל יעש"ב. לפי"ז ק"ט דלמה יהיה בסוף טו' בין ברה"ר בין ברה"י כל הטהרות שנעשו למפרע טמאות ודאי דכי היכי דתתי' טו' ברה"י ס' נגע יליפינן לה מסוטה ובסוטה הוא מכאן ולהבא דוקא כמו כן בסוף טו' בין ברה"ר בין ברה"י דדיו לבא מן הדין להיות כנדון ועו"ק לפי תירולו דכפי התב"ע"ח מפורש טעמא דאוקמינן ליה בחזקתיה דהיה טמא ודאי וכל מקום דאמרינן אוקמיה אחזקתיה בין לכשרות בין לפסלות הייגו ודאי וכמ"ש בש"ם חולין דיו"ד ות"ל למה לגו לריכים ללמוד דשאני טומלה דעשה הכ' ספיקה כודאה ברה"י אף הם עושים ספיקה כודאה ברה"ר וכפי התמור מתיישב שפיר הגי תרי דיעי דהרמב"ם ז"ל הנז' הכי דבדין ו' בשני מקוואות ל' יג בו מ' סאה ואין בו וטבל בח' מהם ות"י בהיזה מהם טבל ספיקו טמא לפי שהטמא בחזקתו עד שיודע שטבל כראוי וכן מקוה שנמדד ונמלא חסר כך' הכא ז"ל דים חי' ומעשה נכון לחלק מדין ב' מקוואות לדין מקוה שנמדד דבסיפא ל"ל יתורץ שפיר בזה לחלק מדין חבית דהוי ס' ומה הנרת לו לחתי' אחר שים בין חבית למקוה דמאי דרמי הש"ם דגדה מדין חבית למקוה הוא לפ' דיב"ל דאמר ג' ימים אח' ודאי חומץ וכו' אבל לר"י דאמר ג' ימים סראשונים ודאי יין לק"מ עש"ב דזהו האי' עלמו שאי' הכא פר"ח ז"ל כמי לגיטין דל"ב וז"ל וי"ל שסבור וכו' ומשו"ה מכאן ולהלן ס' וכו' עכ"ל והוא עלמו תי' הכא שעה"מ ז"ל ואיך הוא ז"ל כתב דתי' הפר"ח מנומנס וכו' בחופן אלא ידדתי לסו"ד בזה:

נכון מיהא דהוא ז"ל רלה לתרץ ולחלק שים בין מקוה לחבית ובאמת זה לא יגהה מזור לקושיית דמה הפרש יש בין דין ב' מקוואות דריסת לדין מקוה שנמדד ואם היה מבאר לו בפי' האי' שביניהם ומ"ט לומר הא כדאיתיה וכו' לא הייגו לריכים לדחוקי נפשין דהאי דפסק בחבית דהוי ס' משום דפירכת הש"ם מדין חבית למקוה הייגו לפ' ריב"ל וכו' כנז"ל דזה דוחק עלום ולכן הגלע"ד לתרץ דברי הרמב"ם אלו עלמם מדין ו' לדין ז' דאמאי בב' מקוואות פסק דטהרותיו אלויות ובדין ו' פסק דהוי טמא ודאי:

והו" קדם טובין ומדון בפלו' דב"ם וב"ה דברים מדה דבש"ח כל הנשים דיין שיעשן ובה"ח מפקידה לפקידה והק' בש"ם מאי שנא ממקוה ומחבית ומשני דאיכא ב' לריעותא

ולעיקר קו' הרשב"ם ע"ד הרמב"ם דמ"ש שגת חבית ממקוה דכמקוה טמא ודמ"ש וחבית ספק גלע"ד ל"ש דבחבית סובר כרבנן דיין וחומץ מין לחד הם ואם תרס חומץ ודמי על היין תרומתו תרומה וכשלת· ידע שהוא חומץ ותרס ממנו על היין אין תרומתו תרומה דהו"ל תרומה בטעות מ"כ כשלת ידע מעיק' בשעה שתרס אם היה חומץ לו יין ה"ז תרומה ויחזור ויתרום דהו"ל ספק ולא דמי כלל למקוה דהתם אם היה יודע בשעה שעבל שהיה חסר ודאי שהוא טמא ודאי לא כן הכא אם היה יודע שעשה חומץ ואפי"ה תרס במזיד תרומתו תרומה:

והרב מרכבת המשנה תשבצי ז"ל שם בפיו"ד דמקוואות ה"ו כתב לתרץ עיקר הקו' הנ"ל וז"ל שבפי הגרשה מלמון רבינו שכתב עד שיוודע זמן שנמדד והיה שלם משמע דמפרש דחיירי במקוה שלא ידעינו לו חזקת מקוה ולפי"ז אין התחלה לקו' הגמ' דרמי חבית למקוה דהתי כיניהב מבואר דשלמי חבית דלית לה חזקה כודאי שהרי היה בודק את החבית ונמלא יין ומשו"ה שפיר אמרינן העמד יין על חזקתו אע"ג דליכא תרתי לריעותא כיון דליכא חזקה כנגד ב' לריעותא הו"ל ס' טומאה למפרע משא"כ במקוה דליכא חזקה ברורה כנגד ב' לריעותא שהרי לא הוברר מעולם שהיה בו מ' סאה משו"ה טמא ודאי למפרע ובהכרח הא דדמי הש"ס חבית למקוה לחזדא מלתא דליכא חזקה ברורה כנגד ב' לריעותא שהרי לא הוברר מעולם שהיה בו מ' סאה ואתי שפיר דחבית לא מהניא כלום ואפילו ידעינן מתמי' עקר וים ס' אמת בשעה שהיה בודק היה חומץ מתמ·י וכו' דא"כ גם בחבית ליכא חזקה ברורה נגד ב' לריעותא ושפיר רמי חבית למקוה משא"כ לד' רבינו דפסק כר"י דהרי יש לו חזקת טהרה גבי חבית שפיר מתוקמת מתני' דחבית כרבנן ולק"מ מחבית למקור כמ"ש עכ"ל:

ונראה ברור שלא ראה הסוגיא דברים נדה כל השקו"ט דש"ס התם משה"ק לב"ש ולב"ה מהך מתני' דמקוה שנמדד ונמלא חסר לשמאי ק' למפרע ולהלל ק' דהכא ודאי ומשני שאני התם דהעמד טמא על חזקתו ופריך מדרבא העמד מקוה ע"מ וכו' ומאי שנא מחבית וכו' יע"ש וכפי דבריו לק"מ דמקוה שאני שלא הוברר כלל מעולם שהיה בו מ' סאה וגם לא זכר מ"ש בפ' כל הגט תמר"מ חלוקין עליו חביריו על רחב"ש דתנן מקוה שנמדד וכו' ופריך בגמ' פשיטא מ"ד מאי למפרע מעת לעת קמל"ן וכו' ע"כ ואי ליתא לסברתו דחיירי שלא הוברר מעת לעת לית ליה הוה ס"ד לומר דלמפרע הוא מעת לעת ולמאי דדייק מר לשון רבינו שכ' עד שיוודע וכו' כוונתו היא מפקידה לפקידה וכמ"ש הרב תוי"ט ז"ל במס' תרומות דלאפוקי רחב"ש דתמר מעת לעת קמל"ן רבינו דסיינו למפרע מעת שנמדד והיה שלם ומלבד כ"ז הרי בש"ס ב"ב בפ' המוכר שהבית הוא עלמו ריב"ל נופיה תמר מר התם לפי' תה"ל מטילתי עקר וכו' יע"ש ול"ע:

והרב מחנ"ח ז"ל הל' תישות ס' ג' חייתי סוגיית דפ' בכל מערבין גבי מתני' תרומה ונטמאת וכו' ומה שפירש"י ז"ל עלה והק' הוא ז"ל וק"ל דהא ליכא שם ב' לריעותא חדא לחדם בחזקת שלא עירב וכי תימא דליכא תרומה לחזקתה שהיתה בחזקת טהורה הרי טמאה לפנינו וכל דליכא ב' לריעותא לפי' ברה"ר טמא דחשיב ודאי ואתרע חזקתה דהעמד תרומה לחזקתה וכו' עכ"ל:

ואפ"ל דליכא ב' לריעותא שלא חדא לריעותא היא ומ"ש דהעמד חדש בחזקת שלא עירב ליכא לריעותא דהרי עירב לפנינו והריעותא היא דהרי טמאה לפנינו והיא בספק שם מבע"י נטמאת או משחשיכה והיא חדא לריעותא וכחזקה ליכא חזקה דהעמד תרומה לחזקתה וכפי קושייתו ל"כ במקוה וחבית דלמרין ברים נדה דליכא ב' לריעותא העמד טמא על חזקתו שהיה טמא ובחזקת טהרה דמקוה הרי חסר לפנינו למה לא לימרו דליכא תלת ריעותי חדא דהעמד לחדש בחזקת שלא עבל ועוד העמד לותו בחזקת שהיה טמא ועוד הרי המקוה חסר לפנינו וזה לא שמענו מעולם דאיך לחנו יכו"ל העמד לותו בחזקת שלא עבל דהרי עבל שלא העמד לותו בחזקת טמא כמו שהיה לפי' דעבל עד שיוודע לך דעבל כרשוי הרי חדא ריעותא ועוד ריעותא לחברתה דהרי חסר לפנינו לכל זה שעירב בתרומה ואח"כ מלאה שנטמאה לי מספק"ל שם מבע"י נטמאה או שמא בין השמשות נטמאה לא י"ל כי שם חזקה אחת לקולא וחדא לחומרא העמד לחדש על חזקת עירוב ביתו ולימור לא עירב דהרי טמאה לפנינו והעמד תרומה לחזקתה ועירב ודוק:

והוא ז"ל תי' לקושייתו דע"כ ל"ש הכי דכל היכא דליכא ב' לריעותא ליתרע לה חזקה דכשרות דמעיק' שלא בחזקת דמקוה דכיון דחשתכח חסר ליתרע חזקתיה דמעיק' משום דחי"ל חסר ואתאי חסר ואתאי וליתרע ליה חזקה דמקומי הכי סובא ולא ידעינן מלימת הילכך ריש טפי מתרומה דל"ם לו' הכי וכו' לחד"ק וקל"ט דח"כ לחמי דחק הש"ס לתרוצי דחייבי במקוה שלא נמדד הו"ל הרי חסר לפניך וי"ל חסר ואתאי משא"כ בתרומה ול"ע. ועיין פירש"י במתני' דטמא שיכד לעבול יע"ש:

עוד תי' הרב הנז' ז"ל וז"ל כ"ל דר"מ ור"י חיש להו דלפי' היכא דליכא ב' לריעותא ספיקא הוי ומשו"ה לחמר ר"מ במקוה שלא נמדד ונמלא חסר ספיקו טהור היכא דנטמאת בטומאה קלה ולפי' ר"י לא פליג עליה אלא בדלא נמדד המקוה וכדמשני רבא הא אם היה נמדד לחזי בתר חזקה דמקוה כיון דס' הוא כדרבנן לחזקין לקולא ול"ש כיון דליכא ב' לריעותא דהעמד טמא ע"ח ועוד הרי חסר והוי ודאי אלא ס"ל כר"ש דפליג לחכמים וס"ל ברה"ר טהורות ומשו"ה גבי עירוב אע"ג דליכא ב' לריעותא מכשיר כיון דהוי ספק בדרבנן ולפי"ז וכו' וא"ש השתא וכו' וכפ' הרמב"ם שם ה"ז חוסם למפרע וכו' עכ"ל ותמהני טובא דמהיכן יצא לו דר"י ור"מ ס"ל כר"ש דתנן דבטו' דדבריהם לא פליג ר"י עליה דר"מ אלא כשלא נמדד המקוה הא אם היה נמדד לחזקין בתר חזקה דמקוה כיון דס' כרבנן הוא לחזקין לקולא ול"ש כיון דליכא ב' לריעותא ורבנן גופייהו מודו בזה ולא פליגי אלא בטומאה דאורייתא אבל לעולם בטמא שירד לטבול ס' טבל לא טבל ס"ל לר"מ דס' טמא ויוקי ליה לחזקתיה ורבנן ג"כ במקוה שנמדד מודו דיוקי ליה לחזקתיה והרמב"ם פסק כן בטומאה חמורה ומ"ש לחמי פסק בפ"ה דתרומות דהוי ספק וכפי ד"ק ז"ל נמלאו דברי הרמב"ם שתרי להדדי דכיון דבהל' תרומות פסק כר"ש משום דר"מ ור"י בברי כוותיה מ"כ בפיו"ד דמקוואות פסק כרבנן בטומאה חמורה דאורייתא ומה ענין טומאה דדבריהם דס"ל ר"מ ור"י כר"ש עם טומאה דאורייתא. ותו ק"ל במ"ש הרב ז"ל דהשתא מ"ש שבפרק כל הגט וכו' דכפי"ז לא הי"ל להש"ס להק' לרחב"ש מרבנן דהא רחב"ש ס"ל כר"ש ור"מ ור"י והי"ל להק' לרחב"ש מסברת ר"ש דחמר ברה"ר טהור וברה"י תולין למפרע ודבריו ז"ל צל"ע:

ולעיקר קושייתו ממ"ש בפ' כל הגט חלוקין עליו חביריו וכו' תפ"ל דהכא ודאי דחשה לא דמיין לכותה ממש כדי שיהיה ספיקא כודאי מי' דכותה דבכותה ליכא רגלים מוכיחים דחמ"ל לא תסתרי עם פ' ומסתרה וב"ה ורבנן ס"ל דגם במקוה שנמדד ונמלא חסר טמא ודאי כיון דהרי חסר לפנינו ואתאי חסר ואתאי לבל בחשה ליכא רגלים לדבר המוכיחות שבחה לה מקודם וכותלי

בית הכחס העמידוה דמי ייתר הילכך הוי ס' ותולין וכמדובר. וא"כ סוגיין דפ' כל הגט מ"ס ר"ח חלוקין וכו' היינו דמקוה לחודו דכל הטהרות שנעשו למפרע טמאין ודאי משום דדמיא לסותה והכא דלא שייך למימר ודאי שנאבדו מקודם דמי ייתר כיון דלא ידעי רגליס לדבר כמו סותה והכא שייך לו' חושש מספק לבל תחתי לא תחר חושש למפרע מספק כמו חבירו שלחרו כל הטהרות שנעשו למפרע טמאות אלא דהתם שייך ודאי כמו סותה והכא ספק ח"כ מדקאמר מעל"ע מוכרח שחלוקין עליו חבירו וק"ל:

ועי"ל דהכנת הגמ' כך הוא פשיטא דחלוקין ע"ח דכאן לחר"ח ה"ז חושש והוי ספק והתם לחרו רבנן ודאי טמא לזה תי' ר"ח מ"ד מהו למפרע מעל"ע וא"כ לימס חלוקין אלא דר"ח קאחר ס' ורבנן לחרי ודאי קמל"ן דכתרתי פליגי מודאי לספק ומעל"ע אל מפרע לבל תי לא הוה לחר ר"ח חלוקין וכו' הו"א חתי למפרע מעל"ע וק"ל וכפי תי' רבא בעירובין דל"ו במקוה אלא נמדד ולפי"ז ליכא למימר העמד מקוה על חזקתו לבל בחרומה חע"ג דבשעה שנכנס שבת לא היה לוחו אם נטמא לו נשרף לחרין העמד תרומה לחזקתה כמו בשעה שהניח לותה הנה ודאי לשחמיט מהרב מרכבת המשנה לשבתי ז"ל הכ"ל סוגיית זו דהוא ז"ל כתב דבהברת הא דרמי הש"ס חבית לחקוה לוזה לליכא דריב"ל דס' בב"ב דחמרת מתחלה עקר וים ס' שמא בשעה שהיה בודק היה חושן מתחלי וא"כ גם בחבית ליכא חזקה ברורה נגד התרתי לריעותא והיא כחקוה אלא נמדד מעולם ולא הי"ל חזקת מקוה ודוק:

והרב ט"ז ז"ל ביו"ד סי' ר"ח סקפ"ה כתב וז"ל ולפי' בבל פי' דעוד מלינו ס' לחר לפי' אם ודאי אבל מ"מ יש ס' אם בבל במ' שלה דהמקוה לפנינו ונמלא חסר ואין אנו יודעים אם בשעת טבילה היה חסר או היה אלא ולא"כ נחסר כ"כ הר"ם ונר' מזה וכו' וק' ע"ז מ"ש ב"י מסס הר"ן וכו' וג"ל וכו' יע"ש:

ולבאורה היה נ"ל שדקדוק הדייק מד' הר"ן שהוא הפך דיוקו בד' הר"ם הנה זה במח' הוא שנוי ג"כ בין רש"י והתוס' ז"ל בפ' בכל מערבין דל"ה דבמאי דקא פריך תלמודא התם וסבר ר"מ ס' לחומרא התנן ממא שירד לטבול וכו' ולפי' אבל ס' יש בו מ' סלה וכו' כתב רש"י וז"ל ס' אבל במ' סלה שהמקוה לפנינו ונמלא חסר ולא"י אם בשעת טבילה היה חסר או אלא ולא"כ חסר הו"ל עכ"ל ולוקים רבא להאי מתני' במקוה אלא נמדד דוק מינה טעמא דנמלא חסר דלאו"ה לטעמ"י אלא חושק מעולם ולפשר בחותה שעה שבבל היה חסר לפי"ה לא חיישינן לזה כיון דלא נמלא חסר לילך יתכן לחוש שהיה חסר כשבבל ואחי כפי' הר"ם ז"ל וכדדייק מניה הרע"ז ז"ל כנ"ל לכן התוס' ז"ל התם הקשו דלחרבא העמד מקוה ע"ח וכו' אלא דלא מיירי הכא במקוה שנמדד ונמלא חסר עכ"ל מוכח מדק' דהכא לא נמלא חסר ולפי"ה כיון שלא חושק בחזקת כשרות טמא הרי מוכח כד' הר"ן כדדייק מניה הרע"ז ז"ל וכמובן:

והאמת דיכולים אנו לומר דגם התוס' ס"ל כרש"י דדייקינן מדק' דהיכא שנמדד ונמלא שלם במקוה שלא חושק לא חמרינן דשמא בשעה שבבל היה חסר כיון שכבר נמדד ויהי בשלם לבל מאני תיירי שלא נמדד מעולם וכשבבל נמי היינו לפנינו המקוה כדי לידע אם יש בו מ' סלה ול"ל לכך העמד טמא אחזקתו:

אמנם בקושטא אין אנו יכולים כס' הע"ז ז"ל דבמקוה שלא חושק כלל בחזקת כשר ובבל בו ואח"כ נמלא שלם דהוא מהור כיון דזה היה בחזקת טמא ודאי הרי הוא בחזקתו עד שיודע לך שבבל כראוי כמש"ר המעיין בסוגיית הש"ס הנ"ל ובחולין ד"ט ודיו"ד לחמרינן התם טבל ועלה ונמלא דבר חולן וכו' לא אל"ט וכו' והא הכא ודאי בבל ואחי ס' ומוליא מידי ודאי דהעמד טמא ע"ח דלא אחי ס' אם בשעה שבבל היה בו מ' סלה לו"ל ומטהר לזה שהיה בודאי טמא ואדרבא הדיוק הנר' מלשון הוא התוס ודלא כמ"ש הע"ז ז"ל דהר"ן כ"כ לרווחא דמילתא:

ומאי דדייק מר מדברי הר"ם ז"ל לאהמ"ר לאו דיוקא הוא דהר"ם אפי' מאני במקוה שהי"ל חזקת כשרות מקודם ובבל בו ונמלא לא"כ חסר ברם לרבא דמאני במקוה אלא נמדד מעולם אפי' לא נמלא חסר וכמ"ש התוס' ז"ל הנ"ל וכפי האמור לא אחי שפיר מ"ש המחב"ח ז"ל בסוגיית הלזו וכמובן ודו"ק:

ולפום מאי דסבר הרע"ז ז"ל דבמקוה אלא חושק בכשרות מעולם ובבל בו ואח"כ מלאוהו אלא דעלתה לו טבילה הגם דליכא לספוקי דשמא דבשעה שבבל היה חסר כנ"ל:

הנה עפי"ז לאי מסתפק אלא נטל קבלה מעולם ובדקוהו לאחר שכבר שחט ונמלא שהוא בקי ומומחה מי לחמרינן דכל מה ששחט קודם היה כשר לפי' דליכא למיחש דהשתא למד יפה לבל קודם ששחט לא היה יודע כלל דומיא דמקוה אלא הי"ל מעולם חזקת כשרות ובבל ואח"כ נמלא שלם דבל"ע לו"ד שאני מקוה דלין לנו יודעים שדרכו להתמעט לבל הכא בהאי גברא לנו יודעים שדרכו ללמוד ואפשר שבקרוב למד ומו דלפי' נימא דכ"ד דמי למקוה הא גם במקוה נופיה הי"ד מזמן קרוב כגון דבבל לחמול והיוס לאינוהו שלם דודאי טפי מזה לא לחמרינן דעלתה לו טבילה גם להרע"ז ז"ל כיון דלא הוחזק בכשרות ח"כ הכא בכ"ד ליכא לספוקי במה ששחט לחמול דוקא לי הוי דומיא דמקוה ולין מטריפין אחיטהו לבל מה ששחט קודם לבן מטריפין לו"ד לא שנא:

ולבאורה י"ל דאפשר דדמי האי למ"ש המרדכי ז"ל בפ' מי שמת במלמד שהתנה עמו הבעה"ב לנסותו אם יודע ללמוד ולא ניסוהו תחילה דלחמרינן כיון דהשתא ידע מציק נמי ידע ומזלינן בחר השתא ע"ש ח"כ ה"ה בכ"ד נימא הכי ובלאו"ה ודאי לא מטרפינן הבשר והבלים כיון דק"ל רוב מצוין לבל שחיטה מומחין הם והכי הוא יודע וכשר לפנינו:

והרע"ז ז"ל ביו"ד סי' ל' על מ"ש מור"ם ז"ל שם דאם נבדק ליזה שוחט ובודק ונמלא שח"י אם נטל קבלה פ"ח אין מטריפין למפרע מה ששחט דלחמרי' השתא הוא דליתרע והרבה הרע"ז ז"ל שם להק' ע"ז וז"ל וק"ל מדברי התוס' דשם הקשו מהניא דרים נדה מקוה שנמדד ונמלא חסר דכל הטהרות טמאות דהכי חס"ל והעמד טמא ע"ח ול"ח מקוה לחרעתי לדש ל"ח וכו' ודו' ג' תי' ולא שייכי נבי זה ששחט וכו' עכ"ל. ולעגד"ן דיש לחלק ביניהם דהתי דלא לחמרי' במקוה דמקוה להרעתי ולא לדש הע' משום דבהתי מקוה בבל וא"כ כי לחמרינן מקוה לחרע לדש שמי לחרעתי ובשוחט ששחט בסכין בדוק ולחר שחיטה לא נבדק הסכין מיד ולח"כ נמלא פגום התי דמי ממש למקוה שנמדד ולח"כ ונמלא חסר ולפיכך הקשו התוס' שפיר דכי היכי דלחמרינן בסכין סכין לחרעתי בהמה לא לחרעתי ה"ה במקוה לחתי ל"ח הכי ולזה תי' ג' תי' לבל בנ"ד דהתי שוחט דנטל פ"ח קבלה ולח"כ נמלא שחיטו יודע לחמרינן שפיר לדש לחרעתי בהמה לא לחרעתי דהריעותא לדש הא קמן והריעותא דהבהמה ליתא קמן לכך שייך שפיר לומר בהמה לא לחרעתי משל"כ בסכין ומקוה דהריעותא קמן דשחט בסכין זו ובבל בהתי מקוה ולפיכך הרב התנודה ז"ל מסוגיין דכי היכי דלחמרינן סכין לחרעתי בהמה לא לחרעתי כמו כן לדש לחרעתי בהמה

לא תתרעמי וחזרו להו כל תמיהות הם"ז ז"ל והדין כמ"ש התנודה ומור"ם ז"ל וכמבואר. ועל מ"ש עוד ע"ד הרשב"ץ ז"ל סי' רי"ח דמניה למד מור"ם ז"ל דאם נטל קבלה פ"א אין מטריפין למפרע דאי איתא דכווכת הרשב"ץ דבמקום שיש חזקה שפיר סמכינן אחזקה ח"כ מאי מייתי מהתם דסכין וכו' ע"ש:

לענד"ן שכוונת הרשב"ץ ז"ל פשוטה לד' רמ"ח ז"ל דאין חומרים העמד דבר על חזקתו אלא מי שהוחזק בתחי' כסכין שנשבדקה ונחט בו ואח"כ נמלא פגום וכן במקוה שנמדד ואפי"ה פליגי בהו כלו' דבסכין שנבדק שייך שפיר לו' העמד סכין על חזקתו וכן במקוה שהי"ל חזקת כשרות ועבל בו ואח"כ נמדד ונמלא חסר שייך לומר העמד חומו מקוה ע"א שהי"ל מקודם ואחר שעבל אתרעתי ואפי"ה פליגי בהו משא"כ הכא תיזה חזקה ים לו כלו' לא שייך לו' האי ליתנא דחזקה דהא לא לאחזק. אבל תנה"ן לי הו"ל להאי חזקה מקודם שעבל קבלה ואח"כ אתרעתי תיזו דומה למקוה ולא לסכין הנפגם בתר הכי בלי שבירת עלמות בה דהכא כיון דאיכא ריעותא לפניו בחומו דבר עלמו שהיתה לו בו החזקה אתרעתי תזקתיה דכהאי סכין נופיה שהוא פגום לפניו אחט ובאתי מקוה אחסר לפניו עבל, לא כן זה האדם תפשר דאפי' דנימא דכיון דהשתא לא ידע נם בשעה שנחט לא ידע מ"מ תפשר שנחט כראוי ולכך פסק רמ"א דאין מטריפין למפרע והשתא ס"ם דברי הרשב"א ז"ל הל"ל דליכא לאקשויי מה עניין סכין אצל מקוה דדמינהו הרשב"א ז"ל דאיכא הפרש ביניהו טובא דבסכין קודם שחיטה בדק לותו ותכף שחט לא כן במקוה דקודם שבילה לא בדק לותו ועוד דאפי' רשב"ם דפליג במקוה מודה דמעת לעת חיישינן וכפי האמור ניחא דאי דאייתי מסכין ומקוה היינו דשייך למימר האי ליתנא דהעמד דבר על חזקתו שהי"ל מקודם ואפי"ה פליגי והאי כדאיתיה והא כדאיתיה דבמקוה דקודם שבילה לא נמדד אפי' דהי"ל חזקת כשרות מעמתין דבנן לנמרי ור"ל מעל"ע משא"כ הכא דאמן דמתיר מתיר לנמרי משום דאיכא האי מיבותא דבדק לותו קודם שנחט ולא שייך הכא מעת לעת וכמוכן:

ומיהו הרב פר"ח ז"ל ביו"ד סי' ח' הסכים לדינא עם הרב ע"ז ז"ל דלא כמור"ם ז"ל יעש"ב.

והרב נקודות הכסף ז"ל הביא"ד הבאה"ט שם פליג ע"ד הרמ"ז ז"ל ועיש בהרב ערך השולחן ז"ל שם אות ד' מ"ש בזה ובאות ו' יע"ש:

ובעיקר הספק דילן נראה שדבר מבואר בדברי הרשב"א ז"ל בתורת הבית ד"ו ע"א דעלה דאמרינן בש"ם דחולין דאפי' דאין יודעין בו שהוא מומחה ויודע הל' שחיטה מותר ליתן לו לכתחילה לשחוט ומותר לאכול משחיטתו שרוב הרגילין לשחוט הם בחזקת מומחין ומוחזקין וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם ומרן ז"ל ביו"ד סי' א' יע"ש וכתב ע"ז הרשב"א ז"ל שם דהיינו על סמך שיבדקו אחר השחיטה שם הוא מומחה ולא חיישינן למיפתי ואכיל בלא בדיקה משום דלרווחא דמילתא שייליון ליה עכ"ל והבי"ד הבאה"ט שם סק"ג יע"ש דוק מינה דאם בדקוהו ומלאוהו יודע יפה ומומחה מותר נמור לאכול ממה שנחט קודם לכן ואין מקום עוד להסתפק כלל וברור:

כו) **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' חובל ומזיק דין ה' וז"ל הכהנים שפיגלו את הזבח במזיד חייבים בשוגג פטורים ע"כ. והק' הרב משל"מ ז"ל שם דמאי חילייה שפיגלו דהיינו מחשבה דחון לזמנו דאפי' מחשבה דשלא לשמו דהקרבן כשר אפי"ה חייבים כיון דק"ל שלא

אלא דוקא כשאחז הכהן שלא לעשו דאז פטורים הכהנים מתשלומין ולריכים הבעלים להביא אחר לחוכהו וזה הוי שלמי נדבה והייט דתנן בזבחים כל הזבחים שנזבחו שלא"ש כשרים אלא שלא עלו לבעלים לש"ח וה"ט משום דהקרבן כשר ודוקא היכא שהבעלים הביאו לקרבן עולה ישאחזו הכהנים לשם שלמים אבל היכא שהבעלים הביאו קרבן לשם חטאת דאלכלת ליום ולילה אחת ושאחזו הכהנים לשם שלמים הנאכלים לב' ימים ולילה אחת דהשתא הו"ל חישבו לאכול חוץ לזמנו הו"ל פיגול ממש והגראה דלזה כיון הרב משל"מ ז"ל דלית לשומות רש"י דכ"ק וכתב עלה ועיין בפ"ב דמנחות וכו' יע"ש וכוונתו ז"ל להק' דלכאורה ממ"ש רש"י בקמץ נראה דחטאת שחישבו לשם שלמים דלא עלה לו לשם חטאת כי אם לשם שלמים ולריך להביא אחר לשם חטאת ורש"י פי' שיפרח שם במנחות גבי פלוגתא דרב ורבה דרב סבר עקירה בטעות הוי עקירה ורבה אמר דלא הוי עקירה אמ"ר ומותבינן ממעשין הכהנים שפיגלו וכו' ותני עלה פיגול פיגול היכי דמי לילמא דידע חטאת היא וקא מחשב בה לש"ש הא שוגגין הוא הא מזידין הס וכו' ופירש"י ומחשב בה לש"ש לאוכלן ב' ימים ולילה אחת דהשתא חישב חוץ לזמנו דפיגול הוא דדין חטאת יום ולילה עכ"ל. הרי דחישב על חטאת לשלמים פיגול הוא ואסור להקריבה וא"כ היך ב' רש"י בקמץ דבחטאה לש"ש דלריך להביא אחר דמשמע דלשם שלמים עולה בנדבה ושרי להקריבו עג"ה דהא הוי כמחשב לאוכלו חוץ לזמנו ואסיר להקריבו עג"ה זין כוונת המשל"מ ז"ל וברור דלריך לדלג מלשון רש"י דקמץ תיבת לאוכת בעליו וכל"ל ואין הקרבן עולה ולריך לאחר וכן מלאתי מוגה כן:

והרב פ"ח ז"ל במיס חייס הבי"ד הרמב"ס שבפי' המשנה דהמעמץ והמדמע והמנסך שפי' המנסך בב' דרכים שהם מערב ומנסך ממש לע"ז שידע שהיין אסור והזיד בנזק ולא ידע שהוא חייב סקילה לפי שאם היה יודע לא היה חייב בתשלומין דא"א מת ומשלם יע"ש והרבה להמוה עליו הרב הגז' מדקי"ל בכל דבר עבירה שחייב עליה מיתה לפי' בשוגג פטור מתש' כמ"ש הרמב"ס גופיה בפיה"מ בפ"ב דכתובות יע"ש ובחמת דלכאו' נר' דקו' לגימתא היא:

אמנם לפ"ל דהעיקר כמ"ש בכתובות אך מ"ש בגיטין קאי על הב' דרכים שכ' בפי' מנסך דהם בש"ס פלוגתא דרב ושמואל דרב ס"ל מנסך ממש. לע"ז ושמואל אמר מערב ואמרינן עלה בש"ס מ"ד מערב מ"ט ל"א מנסך אמ"ל מנסך קי"ל בדר"מ ואידך כדר"י דמשעת הגבהה קנה ומתחייב בנפשו ל"מ עד שינסך יע"ש בסוגיית ה"ב לפי"ז ז"ש הרמב"ס דהדרך הב' מנסך לע"ז והייט שברת רב דס"ל כר"י דמשעת הגבהה קנה ואייב בתשלומין ומתחייב בנפשו לא הוי עד שינסך לע"ז משו"ה כתב הר"מ ז"ל דחייב בתש' ומ"ש שלא היה יודע שחייב סקילה וכו' לאו דוקא דהא לרב דס"ל כר"י אפי' היה יודע שחייב סקילה היה חייב בתש' כנז' כגלע"ד לייטב לפי חומר המשנה בדוחק:

ורבו אמרינן בש"ס התס ולמ"ד מנסך מ"ט ל"א מערב אמ"ל מערב הייט מדשמע ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן הכא מבואר דרב דאמר מנסך ממש לע"ז ול"א מערב משום דס"ל דקמ"ק ילפינן וא"כ הייט מדמע ושמואל דאמר מערב משום דס"ל דקמ"ק לא ילפינן ומסוגיא זו תמהו הרב ז"ל בח"מ סי' שפ"ב סק"ח והרב משל"מ ז"ל בפ"ח דאכול דין ה' על הרי"ף והרא"ם ז"ל שכ' בפ' האוכל דאיכא מ"ד דהא דחייבו הגי' וי"ד זהודים קנסא הוא ומקנסא לא אמרינן וסייעו עלה וז"ל וכך מעיינת בגמ' לא מצאתי להאי סברא דאי ס"ד קנסא אמאי אמר מינה רב וכו' ע"כ והדבר תמוה דהא רב סבר דקמ"ק ילפינן כדאמרי' בגיטין בשוגין הגז' והל"ע יע"ש. וע"ע בש"ס הרב הקדום עט"ר הר"ז מהרח"ש ז"ל בס' עץ החיים בפ' שלח לך שחילק בין היכא דאסריה ממונא להביא דלא אסריה ממונא יע"ש ולדידי ג"ל לייטב במ"ש רש"י ז"ל התס בגיטין דנ"ע ע"ב גבי פלוגתא דר"מ ור"י דר"מ סבר המעמע ומדמע ומנסך ג' שוגג וג' מזיד חייב דקנסו שוגג אטו מזיד וכ"ש ס"ל לא קנסו שוגג אטו מזיד ודמו בש"ז דר"מ אדר"מ ודר"י אדר"י מדין מבשל בשבת ותי' דר"מ אדר"מ ל"ק דכי קנים כדרבנן אך בדאוריימא לא קנים ודר"י אדר"י ל"ק דכי קנים בדאוריימא אך בדרבנן ל"ק ופירש"י המעמע וכו' אסורא דרבנן הוא דכיון דלא שמיה היזק אין כאן אסורא דאוריימא וד"ס לריכים חיזוק הילכך קנים גם בשוגג אבל כישול בשבת אסור תורה הוא ול"ש דעבדי עליה הילכך לא קנים ור"י באסור תורה חמור קנים להחזיקו אך בדרבנן ל"ק בשוגג ע"כ למדנו מד' רש"י הללו דכין ב"מ בין ר"י דהמעמע ומדמע אסורא דרבנן עביד וכ"ן מד' הרי"ף ז"ל בריש קמץ יע"ש וא"כ י"ל דס"ל דהרי"ף והרא"ם ז"ל בפ' האוכל דלא פליג רב עליה דשמואל אלא דוקא בדבר אסור או מדאוריימא או מדרבנן ומשו"ה אמר רב דמערב הייט מדמע דקמ"ק ילפינן במידי דאסורא דוקא אבל בהיא דשורי דהגת וכו' ודכיסוי הדם דלא עביד שום איסורא בהאי מודה רב לשמואל דקמ"ק לי' משום דלמלוה קא מכוין ומדיליף רב התס בפ' האוכל מכיסוי הדם ודאי דמדינא הוי ולא קנסא דבכה"ג אי קנסא הוא לא הוה רב נמי מינה דבכה"ג כ"ע מודו דקמ"ק לי' וא"ש דברי הרי"ף והרא"ם ז"ל בפ' האוכל הגז' וכמובן. אמנם דאיכא מ"ד דאייתי הרי"ף ז"ל ס"ל למר דבכל גווני ס"ל לרב דילפינן קמ"ק אין היכא דעביד איסור ואין היכא דלא עביד איסור ומשו"ה אמר רב מינה הנס דקנסא הוא ברם למאי דקי"ל כשמואל דלי' קמ"ק ל"ל דהאי דינא דר"ג קנסא הוא ולית לן בה מינה לדינא אחריתא ובן ל"ל לחילוק שע"כ הרמ"ז מהרח"ש ז"ל הניל דהאיכא מ"ד לית ליה האי חילוקא בין חסריה לדלא חסריה דבכל גווני ס"ל דקנסא הוא וקמ"ק לי' דהלכה כשמואל אבן הרי"ף והרא"ם ז"ל קאי מדאו לסברת איכא מ"ד כפי שיטתם דמחלקי בסברת רב כנז"ל:

ועיקר כשאי וסמוכות דהרי"ף והרא"ם ז"ל הוא ממ"ד בחולין תבע"ל שכר מצוה אי שכר ברכה למג"מ לכאו' בהא"מ דאי שכר ברכה חייב מ' זהודים ופשיט דשכר ברכה ואי ליתא בס' מ"ד דהא דחייבו ר"ג יו"ד זהודים בכיסוי הדם קנסא הוא ולא גמרינן מינה בכל גווני מאי קמבע"ל רבא בחולין אי שכר מצוה אי שכ' הא לפי' אי הוי שכר מצוה הא דכוס של ברכת המזון לא הוה חייב כלום דלא גמרינן מכיסוי הדם כיון דקנסא הוא וקמ"ק לי' אלו מוכרת דדינא היא ולא קנסא ומאי דדמו הרי"ף והרא"ם שברת איכא מ"ד מהיא סוגיא דהחובל ולא מהא דחולין משום דקאי דאו ליה מסוגיא כדוכתה מינה ובה ופשוט:

ודעת הרמב"ם ז"ל ס"ל כרב דאזיל בשיטת הרי"ל והרא"ם ז"ל דס"ל להלכה כשמואל דקמ"ק לא ילפינן ממ"ש בפ"ז דאכול ומזיק המזיק ממון אביכו היזק שא"ה וכו' ה"ז פטור מתש' אבל מד"ש אמרו הואיל והפסיד דמיהן ה"ז חייב לשלם וכו' ור"ל דהמזיק היזק דא"א מן התורה פטור אבל מד"ש חייבו לשלם ותני והדר מפרש דהי"ד כגון דמעמע וכו' דחייבוה חכמים אף דהוו היזק שא"א ולא זולתם דלא ילפינן קמ"ק ומ"ש הרמב"ם וכן כל כיולא בזה קאי אמ"ש בתר הכי בדין ה' הכהנים

שפיגלו

שפיגלו וכו' וזה הוי ג"כ קנס דרבנן לפ"ג דהוי היזק שא"צ ותי משום דפסק דהטושה מלאכה בפ"ח ובמ"ח דבמזיד חייב והשיגו הרשב"ד כבר תי' הה"מ ז"ל דהוה מל"ל ולישמיך וכו' יע"ש ולטולם דהרמב"ם פסק כשמואל דקמ"ק לי' ומ"ש הרשב"ד דהט' משום דאין מהכוין להזיק אלא להנאתו הוא מכוין ומשו"ה לא קנסו כו מזיד מוסמע דהוק"ל דאפי' לשמואל לא מל"ל ולטעמיך דהכא בפרה חטאת ובמ"ח להנאתו הוא מכוין ולא קנסו כו חכמים וע"ז תי' הה"מ ז"ל דהא ל"ק דאתו מטמא ואיכך תי' הוה בהו הגאה מי מפטרי זה גר' דהכריחו להרמב"ם ז"ל דגם אליבא דשמואל העושה מלאכה בפרת חטאת חייב אבל הרמב"ן ז"ל דעתו כהרשב"ד שכתב דלשמואל דוקא אלא קנסו רבנן דהיינו המטמא ומדמע ומנסך והל"מ והכי ס"ל להרשב"ד ולטולם דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרשב"א והרשב"ץ ז"ל כולם פסקו כשמואל דקמ"ק לי' אלא דהרמב"ם ס"ל דגם אליבא דשמואל העושה מלאכה בפ"ח בזמיד חייב ואי"כ הרמב"ם ז"ל ג"כ דפסק בדין י"ג ו"ד דשור שעומד להריגה ואילן לקלילה וכו' דחייב קנס כפי רוחב הדיוטס ואח"כ כתב וים מ"ם שנותן ד"ק יו"ד והובים ת"ם כהרי"ף והרא"ש וכזה תוזה לה תמיהה המגל"מ ז"ל ע"ד הרמב"ם דאיך פסק דלא כהרי"ף וכו' ואתמיהתו זו. מוכח דהבין כהם"ך ז"ל שכ' בסי' שפ"ה סק"ח דהרמב"ם פסק כרב מדכתב כללא דמזיק ממון חבירו וגם מדכ' וכן כל כיולא בזה משמע דפסק כלב דאי כשמואל דוקא הני תלתא ואו לא ולדידי אי משום הא ל"ח דכבר כתבנו דהרמב"ם מפרש ואזיל דמזיק ממון חבירו אע"ג דהוי היזק שא"צ אפי"ה חייבוהו מד"ם כיון דהרי שטימא וכו' כלו' דוקא להני תלת ואו לא ומ"ש וכן כיולא בזה היינו כהנים שפיגלו וכו' דבהא קנסו ג"כ חכמי' וממ"ש העושה מלאכה בפ"ח ל"ק ג"כ דכבר כתבנו דאפי' אליבא דשמואל חייב ומ"ש דהמנסך חייב לשלם וחייב ג"כ סקילה וכתב ה"ה דהוי כרב ל"ק וכמ"ש עמ"ר הרמ"ז ז"ל שם דהט' דפסק כרב דשמואל קי"ל בדר"מ ותי"כ נמל"ל דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל בשיטה אחת קיימי וגמל"ל דאע"ג דקי"ל היזק שא"צ לפ"ה מ"מ במטמא ומדמע ומנסך ועושה מלאכה בפ"ח ומ"ח קנסו חכמים דבמזיד חייב ובשוגג פטור:

והנה הרא"ש ז"ל בקמא דקי"ח כתב דהא דפריך בגיטין מהעושה מלאכה בפ"ח ומשני הט' דפטור משום דליכא אלא מחשבה בעלמא והוי גרמא ופטור היינו כרבנן דר"מ דלית להו דינא דגרמי אבל לר"מ חייב בד"א וכתב הרב פר"ח ז"ל במיים חיים בתי' לגיטין דכ"נ. זה הפך דעת הרמב"ם דהא ליתו פסק דדיינן דד"נ ולטעמי"כ פסקה להך דהעושה מלאכה דפטור מד"א ועוד אני תמיה בד' הרא"ש דלעיל בסמוך כתב דהעושה מלאכה בפ"ח הוי גרמא בנזקין ופטור לר"מ וזה הפך מ"ש בכאן ול"ע. וגם למה שהק' מד' הרמב"ם דפסק הא והא הפך הרא"ש י"ל דאי אמרינן דכוונת הרא"ש שמיה היזק מהעושה מלאכה בפ"ח וכמ"ש דפטור מד"א ומשני הט' משום דליכא אלא מחשבה בעלמא והוי גרמא ופטור היינו כרבנן דר"מ דלית להו דד"נ ואי"כ קושיית הש"ס ותי הוי אליבא דרבנן דר"מ א"כ למה ליה להש"ס לאוקי' טעמא דפטור משום דליכא אלא מחשבה בעלמא דהא אפי' אם עשה בה מעשה פטור משום דרבנן דר"מ לא דייני דד"נ אלא דכוונת הרא"ש שכי הוי דהא דפריך בהגיזקין מעושה מלאכה. בפ"ח ומ"ח פטור מד"א אפי' בריית אתי כרבנן דר"מ דלית להו דד"נ ומשו"ה פטור מד"א ואפי' עשה בה מעשה וכ"ש כשהיו רק במחשבה אבל לר"מ מחייב בד"א ות"ש תוקמתא דש"ס דטעמא דפטור משום דליכא אלא מחשבה גרידא דאי פטור מד"א אבל אם עשה במעשה חייב ג"כ בד"א דהא כר"מ דדאין דד"נ ות"ש פסקי הרמב"ם אם הרא"ש דהעושה מלאכה בפ"ח חייב לשלם דקי"ל כר"מ אבל הכניסה לרבקה והסיח דעתו ממ"ח פטור מד"א משום דליכא אלא מחשבה בעלמא. ובזה ל"ק מד' הרא"ש דלעיל מזה דהרואה יר' מ"ם רש"י בקמא דכ"ו ע"א דפי' מעשה מלאכה בפ"ח ובמ"ח שקול כנגדם משקולות והן נפסלים וכו' ע"ש. ימ"ש הרא"ש דהוי גרמא בנז' היינו דליכא אלא במחשבה גרידא דזה הוי גרמא בנז' ופטור לכ"ע גם לר"מ ודו"ק. וע"ע מ"ש עוד לקמן עני כבר בסה"ק פני' ח"ה בשע' המ"ם בתוס' מזיק ממון חבירו וכו' ובשע' הקו"ף בתוס' קנסא מקנסא וכו' יעש"ב וזה שכתבתי כאן הוא מה שנתחדש לי בשע' לפע"ד והמעיין אם תשר יבחר בו יקריב אליו ולא נלרכה אלא לפלפולא בעלמא דאחדי ביה קובה"ו כידוע:

פני יצחק חלק שני
דרוש לשבת זכור.

איתא במד"ר ס' תזוה וז"ל זית רענן יפה פ"ת קרא ה' שמך. וכי לא נקראו ישראל אלא כזית בלבד והלא בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל כנפן שנאמר גפן ממצרים תסיע, התינה כבכורה בחילה כרחשיתה וכו' וקראם בכל מיני שבחין שנא' שלחייך פרי"ר ובא ירמיה לומר זית רענן אלא לומר לך מה זית זה עד שהוא בתילו מגרגרין לותו וחובטין לותו ומעלין לותו לגת ועוחנין ומקיפין לותו בחבלים ומכיתים לבנים ונותנים עליהם ואח"כ נותנים את שמנן. כך ישראל בתים הוה"ע וחובטין לותם ואח"כ עושין תשובה והקב"ה עונה להם שנא' כגר לך וכו' דב"ח כל המשקין לחם מערב ותינו יודע לזהו החתון ולזהו עליון לכל השמן לפי' אתה מערבו בכל מיני משקין שבעולם הוא לף למעלה מהם כך ישראל בז' שעושין רמ"ח הם למעלה מכל החומות שנא' ונתנך ה"ת עליון וכו' הוי זית רענן קרית ה' שמך עכ"ל:

הנה מהבחר מזה המאמר דבז' שישראל ערש"מ הם למעלה מכל החומות וכן אמרו רז"ל דבז' שישראל ערש"מ אין כל אומה ולשון יכולים לשלוט בהם והכי איתא בב"ר פ' תולדות וז"ל הקול קול יעקב לא שמעו פילוסופים גדולים בבלטם וכו' נתכנסו כל אוה"ע אצל בלעם. והא"ל אתאי שאנו יכולים להזדווג לאומה זו, אמ"ל לכו חזרו על בת"כ וכמ"ד שלהם אם מלאתם אותם מלפלפים בקולם אין להם יכו"ל שכך בירכם יעקב אבינו הקול ק"י וכו' בז' שקול יעקב בבת"כ ובכ"מ אין יכו"ל וכו' עכ"ל ועל"ד מה תכמה נמלא בבלעם כ"כ בזה דהרי אפי' דרדקי דבי רב יודעים זה ולפי פשוטו אפ"ל דבת"כ איתא הקול וכו' בזמן שהקול ק"י אין הידים ידי"ע וכו' והרב ח"א ז"ל הק' ע"ז דקרא מוכח איפכא ואפי' דים אם למסורת והקל כתיב חסר ו' ע"כ וזה שאחידם להם בלעם בז' שהם מלפלפין בקולם תמיד ע"ד תו"כ כסוס מגור כן תלפלף בלי התרשלות ודייק לה מדכ' הקל ק"י ויש אם למסורת דהקל כתיב דמ"ם התרשלות וק"ל:

ולעיבך דקדוק הח"ת ז"ל הנ"ל אפ"ל דפשטיה דקרא דילחק אע"ה אתמוהי קא מתמה כי רחה בחוש המיוחש שהידים י"ע בשירות ובקול מורה דהוה קול יעקב כדפירש"י ז"ל דיעקב רגיל בפיו ב"ם ומזה תמה ואמר דהקול מוכח דהוה ק"ע והידים י"ע אתמהה ולזה דרשת רז"ל הגז בחה על דרך פשוטו של מקרא דלכאו' יל"ד מה כח הכ' ללמדנו שתמה יצחק ע"ז ולז"א דקרא אתא לדרשת כדרך פשוטו דתמה יצחק אע"ה הקול ק"ע דרגיל ב"ם בפיו וא"כ אין עשיו יכול לשלוט בו ואיך הידים י"ע הא לא אפשר לכך הוכרחו לדרוש בזמן שאין הקלי"ע אין הידים י"ע דהשלילה ש מחייבת אן החיוב:

ובזה אפ"ל כה"כ מה טובו אהליך יעקב וכו' כנחלים נטיו וכו' דבלעם לשיטתיה אזיל וז"א מה טובו וכו' ואימתי בז' שהם מתמידים בלי התרשלות ע"ד סוס בעור וכו' כנז"ל:

אמנם גל"ד מעם כשיקר מ"ט תליא בהקול ק"ע ותו דהול"ל בז' שישר' ערש"מ וכו' כנז"ל. וקודם שנבוא אל המעיין אנכי אדרוש במצוות זכור בפה וא"ת בלב כדאי' במגילה די"ז וכתבו שם התוס' דזהו מ"ש בשבת שלפני פורים פר' זכור ע"כ וכ' החיטור בפ' בא ובפ' בהר דשתי זכירת עמלק מכל זכירות שבתורה דים מהם בפה וים מהם בלב כגון שבת ויצ"מ וזבה ועומר וכיוצא וכו' ע"כ וע"ז ים לחקור דע"מ וע"מ מעשה ה' ככה בזכירת עמלק דהלריך תרתי ה' בפה וה' בלב דאלו שבת מצאר זכירות שבתורה ועוד יל"ח דע"מ כל החברה הזאת לעוות ולישבע למחות תז"ע יותר מכל שאר תוה"ע המלירים לישראל ותעפי"כ לא גזר ולא נשבע ה' למחות זכרם ותדרכת פי ה' דיבר ע"י נביאו וגר זאב עם כבש ודרז"ל דתוה"ע יהיו כגרים עם ישראל ולא ירעו ולא ישחיתו ועוד נאמר תז לתפוך תל עמים שפה ברורה ועמדו זרים ורעו לאנכם וכו' ולא עליהם היה הקלף כזרע עמלק וכן עשיו כתיב ביה ולא יהיה שריד לבית עשיו ועל עמלק קפיד רחמנא לאבד זכרו מה"ש ותפי' לילן תו בית דעמלק לריך לאבדם שלא יאמרו שהם דעמלק כידוע והדבר הקשה דלמה זה כ"ל שפך חמתו על העלים ולבנים שנקראו של עמלק הלא דבר:

ולזה י"ל דהע' משום לאשר קרך בדרך וכפירש"י ז"ל. אלא דאיתא בל"ד דלפי המתבאר מכל האמור דבז' שישר' ערש"מ אין כל אומה ולשון יכולים לשלוט בהם והכי איתא בב"ר פ' תולדות וז"ל הקול קול יעקב לא שמעו פילוסופים גדולים בבלטם וכו' נתכנסו כל אוה"ע אצל בלעם. והא"ל אתאי שאנו יכולים להזדווג לאומה זו, אמ"ל לכו חזרו על בת"כ וכמ"ד שלהם אם מלאתם אותם מלפלפים בקולם אין להם יכו"ל שכך בירכם יעקב אבינו הקול ק"י וכו' בז' שקול יעקב בבת"כ ובכ"מ אין יכו"ל וכו' עכ"ל ועל"ד מה תכמה נמלא בבלעם כ"כ בזה דהרי אפי' דרדקי דבי רב יודעים זה ולפי פשוטו אפ"ל דבת"כ איתא הקול וכו' בזמן שהקול ק"י אין הידים ידי"ע וכו' והרב ח"א ז"ל הק' ע"ז דקרא מוכח איפכא ואפי' דים אם למסורת והקל כתיב חסר ו' ע"כ וזה שאחידם להם בלעם בז' שהם מלפלפין בקולם תמיד ע"ד תו"כ כסוס מגור כן תלפלף בלי התרשלות ודייק לה מדכ' הקל ק"י ויש אם למסורת דהקל כתיב דמ"ם התרשלות וק"ל:

ולעיבך דקדוק הח"ת ז"ל הנ"ל אפ"ל דפשטיה דקרא דילחק אע"ה אתמוהי קא מתמה כי רחה בחוש המיוחש שהידים י"ע בשירות ובקול מורה דהוה קול יעקב כדפירש"י ז"ל דיעקב רגיל בפיו ב"ם ומזה תמה ואמר דהקול מוכח דהוה ק"ע והידים י"ע אתמהה ולזה דרשת רז"ל הגז בחה על דרך פשוטו של מקרא דלכאו' יל"ד מה כח הכ' ללמדנו שתמה יצחק ע"ז ולז"א דקרא אתא לדרשת כדרך פשוטו דתמה יצחק אע"ה הקול ק"ע דרגיל ב"ם בפיו וא"כ אין עשיו יכול לשלוט בו ואיך הידים י"ע הא לא אפשר לכך הוכרחו לדרוש בזמן שאין הקלי"ע אין הידים י"ע דהשלילה ש מחייבת אן החיוב:

ובזה אפ"ל כה"כ מה טובו אהליך יעקב וכו' כנחלים נטיו וכו' דבלעם לשיטתיה אזיל וז"א מה טובו וכו' ואימתי בז' שהם מתמידים בלי התרשלות ע"ד סוס בעור וכו' כנז"ל:

אמנם גל"ד מעם כשיקר מ"ט תליא בהקול ק"ע ותו דהול"ל בז' שישר' ערש"מ וכו' כנז"ל. וקודם שנבוא אל המעיין אנכי אדרוש במצוות זכור בפה וא"ת בלב כדאי' במגילה די"ז וכתבו שם התוס' דזהו מ"ש בשבת

כסוס מנור כן תנפלף בלי פניה בלב חלף כליפור לאבר
פיו ולבו סוים לוי לין החומות יכולים עליהם וק״ל :

עוד נקדים מ״ם הרב מהרש״ו ז״ל בם׳ ויבלח דרום
ח׳ וז״ל ליעקב התפלל אל ה׳ על עסיו פלטה
נפשי מרשע חרבך שבח בכח ברכה דעל חרבך תחיה
דבלי ס׳ להיות עשיו מכבד לביו בהונו ובחרבו לעוד
ליד ולשחוט בחרב כמש״ה שנח׳ כליך וכו׳ לזה נתברך
ומח״ת עכ״ל יעש״ב :

אשר בזה נלע״ד ליתן טעם בעיקר למז״ל דעמלק
בח להלחם ביסרחל לנקום נקמת עשיו זקנו
על הבכורה שלקח יעקב ממנו עיין בז״ב ח״ב ס׳ תלוה
שב״ב מהמדגוס ב׳ והבי״ד הרב תל״ד למחדו ז״ל בדקמ״ד
ע״ג יע״ש. ויש לחקור דמה רלה עמה לנקום נקמת
הבכורה ולהבין העניו נקדים עוד מ״ם הרב מהרש״ו ז״ל
שם דברבת יחק ליעקב היתה בפה ולח מלב ונפש
דכוותו היתה שהות עשיו יע״ש :

ובעיקר מביית עשיו הבכורה ליעקב משכחן בה נמי
דמכיותו היתה ח׳ נפה וח׳ בלב כמז״ל
בב״ר דהביח עמו בת של פריטים וחמ״ל ניכול מדיליה
וניחוך עילויה וכו׳ וריה״ק חו׳ וכו׳ חלי מיכחל וגבריחל
וכו׳ וכתבו הבכורה ליעקב ע״כ וח״כ בלבו דעשיו לח
היה רלוו למכור והקב״ה הסכים במכירה עם יעקב לפי
שיעתו דם״ל דברים שבלב ח״ד והעיקר הוח ברית כרותה
לנפחים כי ליד נפיו ועשה מודעה ע״ז במ״ם ניכול וכו׳
והקב״ה הסכים עם יעקב וקיים המכר בידו :

ובזה חפ״ל דלמה זה לח נחמר ה׳ רק במיכחל וגבריחל
ולח זולחם ובשלמח של מיכחל ניחח ההוח שר
ישרחל חבל גבריחל׳ ך׳. לך עפי״ה הנה נבון כהק״ע
מ״ם הנחון היע״ד של מקום הוה״ן דגבריחל׳ בקי בחמ״ם
שבלב שנמסר לחיזה והיחין שהות על החלומות שהם
בחים מהרהורת דלבחר״ש״ה ושפי״ו ההגר בפנוע דבין
דגבריחל בקי בהרהורי הלב יודעים מ״ש״ו בלבו בעת
שמכר הבכורה ותפ״ש חשרחל בשמר יזהם שהבכורה
ליעקב דהסכים ודן חוחו לעשיו לפי שעתו כי ליד בפיו
כחמור וכן הברכות נתקיימו ביד יעקב ג״כ מטע״ו עלמו
שדן לעשיו כסברתו והוח מכ״מ כנו׳. ולזה נוח עשיו
בחו׳ הכי קרח שמו וכו׳ דתרוייהי הבכורה והברכות חד
טעמח חית להו משום דס״ל ליעקב ברית כרותה
לנפחים ודברים שבלב ח״ד ודן חוחי מכ״מ לפי שעתי
כי ל״יד בפיו וק״ל :

ובזה ח״ם דכשהיו ישרחל בגלות שרפו ידיהם מן
התורה והיו מהרהרים בלבם על התורה שלח
יקבלוה מלבם כחשר הוכיח סופם ע״ת ויפחוהו בפיהם
וכו׳ ותשבו שחינו יודע ח״ו בלב ולכן בח עמלק עליהם
לנקום נקמת עשיו זקנו בדו״ד ע״ד הבכורה שהות לח
מכר מלבו דחם כה יחמרו דדברים שבלב ח״ד והמכירה
קיימת בכח הפה שמכר ח״כ יכול להלחם בהם בכח
זקנו עשיו שבירכו חביו עח״ת בזכות שים ביד כבוד חב
כי ל״יד בפיו וכך היח המדה לח שקבל ק״ע עכ״ז
הידים ידי״ע כנז״ל ותם כה יחמרו דחין בידם עון על
שכפו ידיהם מהתו דהעיקר הוח מה שבלב ח״כ ל״ו יחתה
לערער על הבכורה מכח ירושתו מזקנו וק״ל :

הנה מבואר יוחי דבח עמלק לטעון על הבכורה מכח
ירושת זקנו בעבור שיסר׳ לח קבלו התורה בלבם
ומטן בממ״ן בדו״ד כנז״ל :

עוד מנז״ל ורש״י ז״ל ע״פ עד בח השמש הביה״ד שהיו
העמלקים מחשבין לח השעות בחיזה שעה הם
נולחים והעמיד משה לח החמה וערבב לח השעות וכ׳
היע״ד ז״ל שם דנ״ח דלכך נתן ה׳ התורה לישרחל כי
חין מזל לישרחל ולין המזל מכריחם ומתחי׳ היו סבורים
שגם הם תחת המזל ולזה טעטו תנוסים היטו ולין כוונתם
להמרות פי עליון חלח היו מושגים לנוסים לנו מחמת
המזל יע״ש :

ענ״ק מ״ם בהגהותח והבי״ד רש״י ז״ל ע״פ ויבח עמלק
מלה״ד וכו׳ בח בנו ונשבו הכלב וכו׳ כ״ז
שמזכיר חטחו תו״ל זכור היתה בשבך הכלב בך ישרחל
וכו׳ ע״כ ונל״ד מה היתה בוונתם ז״ל לבניות שם כלב
לעמלק ולח בשם חיה לחרית הנשבית והיע״ד ז״ל בדל״ה
פי׳ בחנז״ל ע״פ יכרסמנה חזיר מיער למה ס׳ שביער
תלויה שם יער׳ זכחים נעשית ח׳ והוח חזיר מיער יחור
לח זכו ח״ו לו חזיר מיער נושך ומזיק ע״כ ופי׳ הוח ז״ל
במ״ם בכלים כל חיות העולים מהים ליבשה מתיס חון
מן הכלב וז״ם דישרחל בחוחו זמן דעמלק היו זכחים כדל׳
זכרתי לך ח״ן וח״כ לין בח עמלק להלחם הח הוו יחור
ולבך כשבח עמלק נדמה בכלב לפי׳ העולה מיחור מ״מ
יחיה ולח יחות ביבשה ולבך בח להלחם ביער׳ עכחד״ק
ולח״ג דכ׳ ברפידים על שרפו וכו׳ וכהב רש״י וכ״ז
שמזכיר חטחו וכו׳ מ״מ נר׳ דלח נחשב להם עון יען
שהיו כעבדים היולחים כעת בדרך מטורפים ולין לחוים
כעת להעניסם וכדפירש״י ע״פ בדרך בלחתכם ממלריס
ולחה פיף וינע ולח ירח עמלק לחלהים מלהרע לך יע״ש.
וזה י״ל רמז הכ׳ עשה עמי חות לטובה שהיח חות חל״ף
הקטנה שבחותיות כמספר וח״כ הוי חזיר מיחור ולינס
יכו׳ לשלוט בי וירחו שוחתי ויבושו וכו׳ וק״ל :

ובזה יומתק חלחי כוונתם ז״ל בב״ר ע״פ וירחו חותו
מרחוק חמרו בוחו ונשבה בו חת הכלבים ויטמע
רחובן וי״מ ע״כ והוח תמוה מה עלה בדעתם לשבות
בו כלבים ולח מין חיה לחרית ועוד מה התגלות עשה
עליו רחובן שהרי חמ״ל והכור רק חכ״מ חבל נחוע״ק
ים בו וק״ל בדין נפל לנוב של נחוע״ק מעידים עליו
שמת דחנב דוחקייהו מוקי לכן עפי״ה ח״ם דהשבטים היו
יודעים דיוסף וכחי בדיבו וחמרי נשבה בו הכלבים דחפי׳
זכחי שכ״פ לח יגלל עפ״י הטבע דחפי׳ יהיו כלבים עולים
מן הים לינו מת ומזיק לזה בח רחובן והשליכו לבור
נחוע״ק דחזי כיון שהוח זכחי יהיו הנחוע״ק כעולים מן
הים שהם ימותו ולח יזיקוהו כדניחל וק״ל :

ומעתה יתבחר שפיר בוונת הני חרי ליהני במחי
פליגי דהנה נתבחר דעמלק הכין עלמו
בג׳ דברים לנגח לישרחל הן מלד שטועגים לטוסים הם
בלב והן שחשב המזלות בחיזה שעה הוח טוב והן דימה
עלמו לכלב דהנם דלפי החמת הוח חדם ולח כלב מ״מ
קריחת הנשם מהניח ליה כמו שיטי שם החולה וכשם כידוע
דשמח גרים ולכן קרח עלמו כלב ככלב העולה מן הים
דמזיק ולינו מת ונתבחר ג״כ שעיקר ביחתו היתה על
הבכורה דלו משפט הירושה וכל שחר חוה״ע קבלה היתה
בידם דבז׳ דיסר׳ עוסין רש״מ לין כל חומה ולעון יכו״ל
בהם רק בדור בלעם לח ידעו ובלעם הודיעם שכן קבלה
בידם מזמן יעקב ועשיו הקל קי״ע וכו׳ :

ובן השתח ח״ם דמ״ד קרק לעון קרירות ס״ל שבח
בטעות לנקום נקם על הבכורה כמ״ש מהריחל״ח
כי לו משפט הירושה בדו״ד לפני מלכים יהילב עם כל
שופטי חרן חלן כל חוה״ע המה רחו כן תמהו שהדין
עמו ולין בידם יכולת להניל עשוק מ״ע יען דחין יכולים
לשלוט בישרחל רק בז׳ שח״ע רש״מ דקבלה היח בידם
כנז״ל ובח עמלק ונתחכם לבח בז׳ שהיו רפויים מהתו׳
דחם יעטו לטוסים בלב הרי תופסם במ״ן דחם כה
יחמרו דהרהורת דלבח מדיק הוח טוען על הבכורה
ולחם כה יחמרו דברים שבלב ח״ד ובידם זכות קבלת
התורה בפה גם הוח זוכה בדיבו מבח הברכה דעל חרבך
תחיה כי ל״יד בפיו ולחם כה יחתרו לטוסים הם מחמת
המזל

המזל ואין כוונתם ח"ו להמרות פי עליון ס"כ ים מזל לישראל והגה הוא מחשב המזלות והשעות ואם יאמרו בתמו' ס' דאז אין שום אומה יכו"ל בהם מ"מ נוכח בכלב ועי"ז אפי' כשעטנז רש"מ מ"מ יכול לעמוד כנגדם וזהו הקרירות הגדולה שעשה לאוה"ע לימוד ותחבולה חדשה דבקריאת עלמו שם כלב הוא שולט בהם וזהו שדקדקו רז"ל בד"ק לומר שהיו כל אוה"ע מתייראים מהם וכו' ובא זה והתחיל וכו' שהרשה להם מקום להתגרות ביש' על דרך מרשה פנים ועטנות חשר בכח זה כל אוה"ע יכו"ל בהם בכל עת והגם דעמלק לא עלתה בידו קנה שם רע לעלמו שעכ"פ הכיעו ושם רע שלם בלב קנה לעלמו שלא נאבד לגמרי :

וז"א כה"כ ויחלום יהוסף ח"ע וא"ע ל"ת ומתרגמינן על פתנס דחרב דהיינו ר"ל בהותו הט' שבת בכח ברכת ועל חרבך לא יכול עליהם לחבל בט' בלב הולך וחזק ולכן לא נאבד לגמרי ולזה כיון הכתוב בעל המחל ואמר קנה שם רע דייקא לעלמו דהיינו להגיל עלמו עכ"פ :

אמנם מ"ד קרך לשון מקרה ס"ל לחידך ניסא דאדרבה לעג וקלס היה עמלק בעיני כל אוה"ע ולא הודו לו בהתבולתו וזה גדל עונו מנשוא ולא הקלף עליו למחות שמו וזכרו דאם מגד שבא לטעון על הכבורה אין החמת תיהו דמ"מ בז' ישראל ערש"מ כך היא המדה דזכו בכבורה ובברכות אפי' שהיו ח' בפה וא' בלב ואם בשביל שרפו מהתו' בשביל לוגם הלב לו מחמת המזל מ"מ אין להעניש בשביל זה שהרי היו מטורפים בדרך וקרא לווית זכרתי לך ת"ן כמז"ל והגה עודע מדרז"ל ע"פ ויושע ה' דאפי' אר מלריס נטבע תחי' ואח"כ המלריים כדכ' יפקוד ה' על צבא המרום וכו' וכתב הרב מטה אהרן בפי' ההגדה דישראל יצאו ממלריס כרד"ו שנה דעיקר גלות מלריס היה בשון מכירת יוסף שאחיו עשרת השבטים נרמו לו שפירש מאתיו כ"ב שנה והשבטים כיפרו יו"ד שניס על שמתו בהרן עמלה ויו"ד פעמים כ"ב הם ר"ך שנה הסר מהם יו"ד נשארו רד"ו ומדה"ד מעשה עליהם שעבדו על וגוזב חיים וכו' ומדה"ר לימדה זכות עליהם דשור נגבו ולא חיים ע"כ המורס מזה דמה שילאו כרד"ו הוא בזמנם דעיקר הגלות הוא בשון מכירת יוסף שעבדו השבטים על וגוזב חיים ותפ"י שמדה"ר מעשה דלא חיים נגבו ולא שור מ"מ אדם הוא ויש להוכיח מזה דקריאת ושיעו השם ל"מ ובזה נדחית מעשה עמלק דגבח בכלבא דשיעו השם ל"מ :

ובזה יובן כוונת רז"ל זכור בפה ות"ת בלב דלכאו' ק"ע דאמאי לחשו' פה להזהיר על הלב ג"כ ותו דאמאי העניבו ה' בכ' בז"ת משום דחליף כולי האי שהרי שמעו עמים ירגזון על מעשותיו שבא לתופסם על מעשה חטוסים היעיו ת' בפה ות' בלב לערער מזה על הכבורה אי שבא מלד מעשה המזלות אי משום כיעה שמו בלב סרוח לחשר פי ה' יקבעו ושא מרחות עיניו היותם בדרך בשעת טירופם וא"כ אין להפוש עליהם על שרפו וכו' וה' אהבם ואמ"ל זכרתי לך ח"ן וכו' וא"כ אין להאשימם ע"ז בו בפרק הגם שים בידו מעש בעיקר ומעשה אלימתא מ"מ זכו בשת"ה אם בשביל קריאת שמו בלב רע הרי עיעו השם רע הזה ל"מ ליה וז"ש בנאחבם ממלריס דהוא בזמנם דהגלות היה בשון מכירת יוסף שעבדו השבטים ע"פ וגוזב חיים הגם דאים כתיב בפ' ולא שור כמעשה מדה"ר מ"מ קריאת השם לא אהניא להו ואם בשביל שמחבב את השעות והמזלות הלא תרשה בשעת קי"ם שעיקר גאולת ישראל מלריס היתה בקי"ם שם ויושע ה' ת"י ממ"ל שעידד המע' ופקד ה' על צבא המרום במרום תחי' ומי יעמוד בסוד ה' וא"כ כל מעשותיו דעמלק מהבל ימעטו ומכח כ"ז נעשה עמלק לעג וקלס לכל בת עולם ולכן כל אוה"ע לא סרו למשמעתו מתחי' ורחם עד שגפרם קרך לשון מקרה דכך קרה לו וגשתטה ויצא לקראת נשק בלא דעת ותבונה ומדחליף כולי האי יצא הקלף עליו מלא ה' יותר משאר אוה"ע המליריס ליש' וזיוה לישראל זכור בפה וא"ת בלב נגד טעמת עמלק כנז"ל וק"ל :

ועפי"ז לפ"ל כוונתם ז"ל בפ"ק דכתובות ד"ז ע"ב ע"פ ויבא עמלק לחמר"ח שלחתי לח ר"ח הגדול בבי מותבתא רבה מהו לשון רפידים לחמ"ל רפדים שמה כתנתי ר"ח רפדים שמה ר"ת שריפו עלמכ מהתו' וכה"ת ולא פנו לבות לל בניס מרפיון ידים ע"כ וכ' מהרימ"ט ז"ל בדרשותיו דל"ט דמלן דדרים מסורת כשמה רפידם הכוונה קלי על כ"ב יכו"ל ח"ו שרף ידם ועזרתם של יש' מלהושיע ח"ו כדכ' לור ילדך תשי וכו' ולי דרשינן ברפידים מלא היינו שרפו ידיהם מהתו' ופי' לפי דרכו יעש"כ. ולדרכנו ת"ם דפליגי בב' טעמים מהנז"ל הת' קריאת שמו בלב והב' שבא לטעון על הכבורה כי לא מכר מלבו כמו שהם רפו ידיהם מהתו' בט' תנוסים וגם ויחלום וכו' דלא יכול להחליטו כי אם בט' דעל חרבך תחבל בט' כיעו השם רע בכלב קנה לעלמו להגיל עלמו ובזה לא יכול עליו להאבידו לגמרי כנז"ל. והרב דרכי היש בדקל"ז דקדק עוד במ"ם בם"ס כתנתי דמג"מ דלימת כתנתי ופי' לפי דרכו יע"ם ולדרכנו י"ל דפליגי הני תנאי בפלו' דפליגי בתיבת קרך דחד אמר דקרא בפשטיה וחד אמר לשון קריות דמ"ד קרא בפשטיה לשון מקרה ס"ל כהאי תנא דאמר רפידים שמה בפשטיה ואפי' שאין בידם שום חטא ועון כנז"ל ומ"ד רפידים על שרפו וכו' ס"ל כאותו מ"ד לשון קריות וזה הענין הלוי לי דרשינן קרא בפשטיה בדוכתי אחריני כגון קרא דרוח חלקים מרחפת ע"פ המים בפשטיה ואיכא מ"ד דקאי על התבו' שקדמה לעולם והדברים עתיקים :

המורם מכ"ז למר כדא"ל ולמכדא"ל דלגד השוה שבהם מ"מ הפריז על המדה דהנס דעיקר מה שבא לטעון על הכבורה הוא מכח ברכת ועל חרבך מ"מ למד מ"ד שעשה טענה חדשה שיוכלו הוא ושאר אוה"ע להלחם ביש' אפי' שערש"מ והחליף ביותר וכ"ז גרם לו שבא לערער על הכבורה שהיא היתה קנין גרוע בפה ולא בלב ואפי' שהם עתה יעבדו לבם ג"כ להאבידם שבשמים מ"מ נבח בכלבא ויקרא לו גו"ח בשמו :

ובבן בעת הותרו כל הס' והחקירות שחקרנו לעיל דבשביל שבא על שרפו וכו' והיתה קבלתם ת' בפה ות' בלב ע"כ הזהירה תורה זכור בפה ות"ת בלב כנז"ל דעמלק בא לתופסם על טענת חטוסים בקבלת התורה שלא קבלוה בלב ולזה בא עמלק ואגר תרבו מטענת ממ"ן כמז"ל וכך היא המדה בז' שהקל קי"ע וכו' ומזה יולא לנו תוכחת מגולה שלריכים אנו לעבוד את ה' מלב ונפש ואז יגדל גא כח ה' להכריח חז"ע מחחת ומ"ם התוס' והחימוך וס"פ ז"ל דלריך לקרות פ' זכור בס"ת ולא שני לקיים מלוה זו בפה בלי ס"ת הט' הוא יען דעמלק קרא עלמו כלב ובא לשלום בהם בכל תוקף שיהיה ומה יש ביד ישראל לעשות כי אין כאח אלא בפיהם הקול קי"ע ועמלק הרשע תפס כלי חומנתם ועשה חכמה ע"י קריאת שמו כלב נבח בכלבא שעי"ז אין יכולים לו לזה הוכרח ה' להגילם ונשבע בשמו הגדול למחות חז"ע כי אין השם שלם וכו' כי היכי דעמלק בא להלחם בכח שקרא שמו כלב גם הוא יש' נלחם עמו בשמו הגדול דאין יש' יכולים עליו לזה הזהירה תורה שנקרא בס"ת פ' זכור בליבור כדי לעורר הכח העלין ולהוסיף כח בפעליה של מעלה להלחם בסוד תורה שבכתב

ותורה שבע״פ והוא לומרם ז״ל דהיו הפה שלם והיו הכפה שלם עד וכו׳ כידוע ליודעי חן :

ולפי״ז נהבאר הטעם דמה שקלקל ה׳ על עמלק למחות שמו וזכרו מן העולם יותר מכל שאר אוה״ע יען ידוע שכל האומות המשעבדים לישראל מפני שהם הגזירה מאת ה׳ דבזמן שיהי׳ ערב״מ תחן כל לומה ולשון וכו׳ לאבל בז׳ שע״ש רש״מ בהיס לוה״ע וחובשין לותם עד שיפוגו יהי׳ בתעו והמה לוה״ע מקל ורלועה על ישראל כי חיות הגה חיות השדה העבו״ס על דרך זכו חזיר מיאור לית זכו חזיר מיער ח״ו והגם שהקב״ה נפרע היינו ע״ד מגלגלין חובה ע״י חייב לאבל עכ״פ מידם היתה זאת מהדסיך וכו׳ משמ״כ זרע עמלק שכל מנמתם לאבד לישראל לפי׳ לא הם זכאים ומה יעשה ישראל ועמלק בחכמתו עשה לופן וסיבה לשלא יוכלו ישראל להגלל ע״י שקנה שם רע ככלב שב על קיאו לבן מדה כ״מ גזר עליהם ה׳ לאבד שמם וזכרם דייקא ולפי׳ עז ולבן שיזכר עליהם שם עמלק לע״ג שהם עז ולבן מ״מ קריאת השם להיות ליהו לאבדם מה״ע וזהו ממש מכ״מ דעמלק לעפ״י שהוא אדום נתחזק בקריאת שמו כלב ה״ב כל דבר שיקרא על שמו העיקרי קריאתו על שמו מחייבתו למחותו לגמרי ולא יזכר כל הנקרא בשם עמלק עוד :

ובהכי ניחא גמי מש״ל על עשיו דכתיב ביה ולא יהיה שריד לבית עשיו שהחמיר וקלקל עליו יותר מעשה העבו״ס ועכ״ז לא קלקל עליו למחות שמו וזכרו מה״ע כמ״ש בעמלק אלא יובן הטעם בהק׳ עוד מ״ש הרב מהרש״ל ז״ל בחג״ג פ״ק דמגילה ע״פ בדניאל ותרו וכו׳ תיותא לכלא ומדקא וכו׳ דכשישראל ערש״מ מזקת בידה ולא בשיניה ובכפך בידיה ושיניה ובזה פי׳ כה״כ הקול ק״ע לפי״ה הידים יד״ע ידים דוקא ולא השיניס וכו׳ יעו״ש הרי מבואר דגם עשיו נתחכם בתחבולתו לאבד את ישראל לפי׳ שעושין רש״מ לבן גזר עליו ה׳ לאבדו מה״ע אלא עמלק הרב נתחכם יותר לאבד את ישראל הן בידיו ובשיניו ובכל כחו ע״י קריאת שם עלמו כלב נובח בשמו לבן עליו היה הקלקל יותר ויותר לאבד זכרו לפי׳ בעלים ובאבנים כנז״ל :

ועפ״י קושב זה יש להרן לעני״ד מקרית חכם הגאון הרב מערכי לב ז״ל בח״ת דל״ג ע״ח לדעת הרח״ש ז״ל שכתב בפסקיו בר״פ ג׳ שאלו דר״ח שאירב עבדו והשלימו ליו״ד הע׳ משום דהיה שבת זכור ופרשת זכור הוי מדאורייתא וכו׳ יע״ש וכ״כ הרב הה״ד ז״ל סי׳ ק״ח יע״ש וק״ל להגאון הנז׳ ז״ל שם שהרי בדורו של ר״ח הותרו עמוני לבא בקהל מטעם דכבר נתערבו משבת שנחריב ובלבל כל העולם ולוך היה בזמנו מלווח זכור דב״ה וכו׳ ותרין יו״ב בג׳ לופנים טובים ונכוחים יעש״ב. ולפי דרכנו הגה נכון דשאני עמלק דהקפיד קרא לאבד שמו וזכרו וכל הנקרא לפי׳ בעו ולבן ובבהמה כנז״ל ולוין הטעם בשביל שהיו של עמלק אלא העיקר הוא שלא יתגלגל להזכיר שם עמלק על ידם ומזה למדנו שכל לומה שקנו שם רע לעלמם ומכנים לותם בשם עמלקים לפי׳ בזה״ז שהם מעורבים ברוב שאר לוה״ע ובטלי להו ברובא מן התורה מ״מ כיון שנקראים בשם עמלקים ועל ידם יזכר שם עמלק ליוה ה׳ למחותם ולקיים בהם תמחה תוז״ע זכר עמלק דייקא שבך היא עיקר המלוה דקפיד בחמלת שלא יזכר עוד שם עמלק בעולם ומילתא בעלמא כנז״ל :

ובזה יובן כוונת הכ׳ גערת גוים וכו׳ ודרז״ל זה עמלק לאבדת רשע וכו׳ והבי״ד הרב מע״ל הנז׳ שם ולז״א שמם מחית לעולם ועד כמ״ש בתורה מדור דור לפי׳ שנתערבו ולינם ידועים מ״מ כל הנקרא בשמם מחית ותמחה לעת״ל דמלוה זו נוהגת לדורות :

ובזה יתורן ג״כ מש״ה ביה הגאון הנז׳ ז״ל שם דכיון דשברו ק״ע שניס מבבל שנחריב ובלבל העולם לומן הרבע המן הרע לית נודע יחוס המן שהוא מזרע לגג ועמלק לפתי יתי׳ דאולי היה לו כתב יחס לך קשה ממ״ש בתרגום שמה שנהרגו ע״י לולף דהם מדבית עמלק וכ״כ הרב מכ״ה ז״ל ול״ל בדוחק עכד״ק יעש״ב. ולפי האמור ניחא לפי׳ שבבר נתערבו מ״מ היו נקראים בשם עמלקים כמו שים לומות בזה״ז שקורין לותם בשם עמלק וקריאת השם הרע הזה מחייבת למחיתם תו ומ״ש בתרגום מדבית עמלק ר״ל דהמון העם מכנים לותם בשם עמלק וא״כ לא דמו זרע עמלק לעמון ומואב וד׳ לומות שהותרו ממעם שנתערבו בז׳ שנחריב כיון שלא נשאר שמם עליהם עוד כלל וברור :

ובזה י״ל קו׳ הריאשונים ז״ל ממ״ש בפ״ק דמגילה דאמרו חכמי ישראל לאחש׳ מיום שנלינו מארלנו וכו׳ זיל לגבי עמון ומואב וכו׳ דזה הוי הפך הסוגיי׳ דבבכות דכ״ח שהותרו ד׳ לומות מע׳ דבא שנחריב וכו׳ ובדהק׳ הר״ש ז״ל בפ״ד דידים יע״ש והבי״ד הגאון הרב מע״ל ז״ל שם בסוף ט״ג יע״ש ולעני״ד י״ל דהכי קאמרי ליה לאחש׳ מיום שחרב בהמ״ק וגלינו מארלנו דייקא דאנחנו בעצמנו גלינו ולין לנו מיושבים בדעתנו כעת לפי שידוע דגלות בבל ע׳ שנה ומסתמא היה זה בחלי הזמן הן חסר הן יתר וכיון שכן לנו בעצמנו גרים ומבולבלים בדעתנו זיל לגבי עמון ומואב שקורין לותם המון העם עמון ומואב בשם לומתם שלפי׳ שגם הם גלו משבת שנחריב מ״מ ים להם ק״ע שניס מיום שגלו לבותיהם ולבות לבותיהם ולין לנו לשבר הם חיים עדנה הם בעצמם שגלו ע״י שנחריב אלא הדורות שקדמו להם. והנה לנו שהם בחיים הם מיושבים שקטים ושאננים כחמר טב דיתיב על דורדייה דייקא ולזה דייקי קרא כדכ׳ שלקן מואב ושקט מנעוריו דייקא ובגולה לא הלך ודמו לח״ר טב דיתיב ע״ד שמקודם כשהיה היין חדם היה עכור ותוסס ושוב ברוב הימים נח ושקט ויתיב על דורדייה וכון הוא. והתוס׳ ז״ל בפ״ק דמגילה ד״ב ע״ב כתבו דמואב לא נתבלבל יע״ש :

ולעיכך חקירת המע״ל ז״ל הנז׳ על המן הרשע דמהיכן נודע שהוא מז״ע כיון דמק״ע שניס כבר בא שנחריב וכו׳ לפ״ל עוד במ״ש הסמ״ג בלאוין ק״ו דהא דבלבל בנחריב היינו שלא העם מהלומות האסורים לכל בני מלכים ושריהם שהם לנשי שם דהם במקום שהם לעולם הולכים לזכר לבותם הם נזכרים ובאיסורם הם עומדים לעולם יע״ש ולפי״ז לפ״ל דגם המן וכל לותם שנהרגו בשושן וכל הע״ה ללף המה היו בני מלכים ושריהם לנשי שם דבאיסורם הם עומדים וכ״ד הסמ״ג ז״ל כנ״ל והרב נר מלוה ז״ל ח״ת דקס״ו ע״ג הבי״ד הסמ״ג הנז׳ ובזה תרין יתיב מ״ש בנעין דז״ן ע״ב דמבני בניו של המן לימדו תורה בבני ברק וכן לנשוניום שבת מן העיו הוא לדוש יע״ש ולבמ״ל :

נחזור לענייננו ולומר דלפי״ז הטעמים דלעיל הגה נכון לע״ד בה״כ זכור לת לעל״ע בדרך וכו׳ דבת לרמוז שבת עמלק בע׳ הבבורה ועל שרפו וכו׳ בנ״ל ולז״ת בדרך בשעת עירופכם וגם בלוחכם ממל׳ ובל חיליה מבת קריאת שמו כלב ולת לחבי ליה ול״מ ולזה והיה בהניח וכו׳ וע״י שלתם מיושבים לזי תוכלו לעבוד לת ה׳ בפה ובלב שיש יחד ולזו התחה לז״ע וכו׳ בנ״ל :

ועפ״י קושב זה לפ״ל המשך הבתו׳ בשמואל ל׳ סי׳ ט״ו ויולמר שמואל אל שאול וכו׳ פקדתי וכו׳ ויולמר שאול אלהקי כי עברתי לת פי ה׳ ולת דברך וכו׳ והדק׳ רבו דלוך יולמר שמעתי וגם הקימותי ועי״ל בס״ם ולזה כל העם החריש לפי תרב מ״מ לם בפי תרב לו בחנית וכידון וגם לס״ל להניח מאל מחעלת קשת

ורס״י פי׳ הפלר תוספת וגל״ד מה בא לתת לו מוסר בזה :

אבן לדרכנו יובן הכל ובהק״ע מבז״ל ביומא דכ״ב ע״פ וירד בנחל תמר״מ על עסקי נחל בשעה שחמר לשחול לך והכית ח״ע חמר שחול חס בשביל נפש חחת חמרה חו׳ הביחו ע״ע כל הנפשות הללו עחכו״כ חס חדם חטח וכו׳ מיד ילחה ב״ק וחמ״ל חל חהי לדיק הרבה ע״כ ויל״ד דכיון שליוהו בפי׳ מחים וכו׳ עד שור ח״כ חיך נכנס בדעתו לעשות ק״ו הכ״ל דחים היה כמה פירכות. חלן עפי״ה יובן הכל דביחת עמלק היתה על שרפו ומלח מקום בזה לנקום נק׳ עשיו זקנו על הבכורה וטעון ממ״ן ורלה להתנקם מהם בכח ברכת חל חרבך תחיה וזה הבין שחול חד׳ שחול שחמ״ל חשר חס לו בדרך כלו׳ בשעת טירופס כמש״ל דחין לחייבס כשת על שפיו וכו׳ וגם בעלותם ממלרים ודרכו בו בשעת גחולחם ל״ל שבידד המע׳ והוח בח לחשב חת השעות משום שהיו מתפחדים מן המזלות וכמז״ל וח״כ לפי״ז ניחח שכל טעמו דעמלק לח היה חלח בשביל לחייבס על שרפו וכו׳ דכך היח המדה בז׳ שהקול ק״ע וכו׳ וח״כ עתה שבחו חל היסוב ובח״י שילחו מתחת המזלות דח״י לינה תחת המזלות דהיח לחן חשר ה״ח דורש לותה וגם בטלה ט׳ מועטח כמ״ש הרשב״ח ז״ל ח״כ הגיע עת וזמן לבטל טעמותיו ולהלחס עמו ולגלחו עפ״י הדין והחמת ולכן לך והכית וכו׳ וכשמע כן שחול ויבח בנחל כמבז״ל ע״ע נחל ובשח ק״ו וכנכס בחקירה הכ״ל דמלי שנח דקלף ה׳ של עמלק כל כך דחס בשביל קרך הלח חס לח תבח לומת עמלק חבח לומה לחרית וכך היח המדה ומעולם לח קלף ה׳ כ״כ לחבד שחר לומות בשביל זה וכ״ם וק״ו לחבד גם בהמה ועץ ולחבן שנק׳ שם עמלק עליהם והיה בדין לפי׳ הקטנים שבהם לפוטרם ממיתה וכ״ם וק״ו לקלוף על הבהמות ה״לה הלחן מה עשו לכן כשמוע שחול ב״ק יולחת חל תבי לדיק הרבה עם שחזר בו והמית גם לקטנים לבל מ״מ לח רלה לחייב מיתה גם חל הלחן והמיטב ובפרט דדייק שחול הכי ממ״ם הב״ק ח״ת לדיק הרב״ה דמשמע לדיק הרבה לח יהיה לבל לדיק מעט יהיה וכן דקדק הרב תה״ל לומחדו ז״ל בדק״מ יע״ם ולזה נשח ק״ו ויחמול על מיטב הלחן ולכך חמר לשמואל הקימותי ח״ד ה׳ חשר ליוני על עמלק לחבדו הגם שהיה מהרחוי לחמול חפי׳ על הקטנים עכ״ז לח חמלתי יען לפי דעתי ק״ל דמלי שנח לומה זו וכו׳ ובפרט כי מלח מקום בע״ח לגבות ח״ח בע׳ חוגם דהיו ח׳ בפה וח׳ בלב וכך היח המדה להתגרות בהם בכח על חרבך לבל הח מיהח טעה בזה יען היו בדרך ולזה נתחייב לבל מ״מ הקטנים וחלה הלחן מ״ע וחעפי״כ לח חמלתי רק על מיטב הלחן דחס לחדם חטח וכו׳ ובזה ידוקדק מ״ם וחת כל העם החרים לפי חרב עפ״ד כד׳ התרגום בפ׳ ויחלום כמז״ל ור״ל על טעמת דע״ח תחיה בזה החלים כחו לבל על שנח בשם כלב לח יכול לו למחותו לגמרי כמז״ל וכן ג״כ עשה שחול כפי מה שהבין בדברי שמואל דעיקר חיובו ועונשו על שנח בע׳ על חרבך לזה החרים חת כל העם לפ״ח ומסיבה זו ויחמול על מיטב הלחן דלפי שיטה זו חין מקום לחייב הלחן וז״ם הקימותי חד״ה :

אבן שמואל רוח לחרית ניחו במ״ם לו בעלותו ממלרים יללו בדר״ל דמשם מוכח דקריחת הגם ל״מ מידי שהרי שהכי מ״ם שור ולפי״ה החליף עמלק ובח בשם כלב בחושבו דשימוי הגם מועלת ומשו״ה נזר ה׳ עליו למחות שמו מכ״מ ומ״ם לו עשה לך הוח כמבז״ל דשחול שמו כשם רבו כ״ב יכול והוח נשחר על כן נקרח שחול בחו׳ השחלה לבל עיקר שמו כש״ר ולכן רלה ה׳ לעשותו שליח בדב״ז כדי לקיים שבועתו כי יד על כס יה וכו׳ עכד״ק ולפי דרכנו ח״ם דקיון שבח בקריחת שם רע נוכח בשמו לכן נשבע ה׳ שילחם בשמו לפי׳ שטיחו דשיטו הגם מהני לפי״ה ילחם ה׳ עמו בשמו כב״י ויעקר לח שמו ולכך חמ״ל שמואל עשה לך כי עליך המלחכה לגמור כי לחה בעל הגם ולחה מקיים שבועת ה׳ ושחול הבין הדברים כפשטן כמז״ל ולחמר לשמואל הקימותי וכו׳ ופ״ז הגיבו שמואל ומה קול הלחן הזה בחזני כי כבר לחמרתי לך דיבור בעלותו ממלרים דבחתי לרמוז לך על ענין קריחת הגם דע״ז קלף ה׳ עליו לחבד זכרון שמו וח״כ לפי׳ הלחן חייבים מיתה יען כי יזכר שם עמלק עליהם ולזה הגיבו שחול משמלקי הביחום ולח שהש עלמם ממלקים כי חלה הלחן מה עשו למען זבות לה׳ דהכוונה כמ״ם הרב ם״י ז״ל ע״פ ויקחו לי הרומה במ״ם מהרד״ך ז״ל ע״ד ר״ת ז״ל דס״ל דבשעת טרדות מוחב היתה בחוגם דק״ל ממ״ם נודרין להרגין וכו׳ ובלבד שיחמר בלבו היום ותי׳ דשחני התם דלח ידעי בלב בע״ח משח״כ ה׳ בוחן לבות ח״כ היו חטוסים גם בלב וז״ם ויקחו לי תרומה וח״כ ניווי ה׳ הוי חוגם בפה ובלב לז״ח לחבר ידבנו לבו דייקח ולח בחיוב וז״ם למען זבות לה׳ דבזה חזלי ומודו דיודע ה׳ מה בלבם ומתנדבים בלב שלם בלי חוגם לבטל טעמת חטוסים היינו דלזה בח עמלק כמז״ל השיבו שמואל הלח חם קטון ח״ב רחם שב״י תהה וכו׳ דהרגים שמואל דשחול טעה בחושבו שכל מיובו דעמלק היינו הלח בשביל דביחתו היתה על שרפו וכו׳ בע׳ חטוסים וח״כ לפי״ז כל מי שימלוך על ישרחל יכול להלחס בעמלק יען דלח ידע דעמלק נלחם מבח שקרח עמו כלב דבזה לין מי שיוכל עליו כי חם שמו כשם רבו וז״ח חם קטן ח״ב כח׳ המלכים וכח׳ העם ליתח כי רחם ב״י תהה וימשך ה׳ ר״ל ע״י כי שם ה׳ נקר״ע להלחם בעמלק שבח בכח שיטי הגם טובח בשמו ולזה ליוך ה׳ לך והכית וכו׳ למחות שם לגמרי ולח שמעת בקול ה׳ וכו׳ וילמר שחול שמעתי בקול ה׳ דהיינו בח קול וגם ושלך בדרך דהיינו תפוב לשון ח׳ בדרך בשעת טירופכם דמשם מוכח דבח לסלק שעת חוגם דע״ז בח עמלק על שרפו וכו׳ וח״כ מ״ם חח״כ בלחחכם ממל׳ היינו ג״כ לסלק טעמת חוגם שהיו סבורים חטוסים היו מכח המזל ופ״ז בח עמלק ומזה דנתי בחמת שלח יתחייבו הבהמות דלזה הלחן מ״ע וגם חשר שלחני ה׳ ע״י ב״ק ח״ת לדיק הרבה כמז׳ המעט לדיק תהיה ולזה גם הקטנים החרמתי רק הלחן לקח העם לזבוח לה׳ לסלק טעמת חוגם השיבו שמואל החפץ ה׳ בעולות וזבחים וכו׳ דלפי להבנתך לדרכך בזה יורה טעמת החוגם כן בפה והן בלב ויטעמו חטוסים היינו בק׳ התו׳ לגמרי ולח יבחר ה׳ כי חם לשמוע בקולו בלחי שום ט׳ חוגם כלל יותר מזבח טוב ר״ל בגדיעות הלב ובזה יורה שים חוגם בשחר דברים חס בלב ובזה לח בחר ה׳ ושוב לשבריך דלח היה להם ט׳ חוגם כי חם מט׳ ירחתם מן המזלות ושלזה בח עמלק עליהם בלחתם ממלרים והק״ו שעשית ק״ו פריכה הוח דממקום שבחת כי כל הגוייס והעכו״ם בחים לשעבד חת ישרחל הוח כמו מקל ורלועה חבל לח להתחכם עליהם בפחליח ם״מ ולחבד השעות חלח דוקח לרדות בהם כדי שיעשו תשו׳ ועמלק לח כן עשה חלח לחבדם לגמרי ולבחם עמהם ועם פחליח ם״מ וכיון שכן לריך לעוקרו ולחבד שמו לגמרי וחון והרפיס הפלר פירש״י לשון תוספת לדרכנו רמז לו עוד על עמלק שעשה חוס׳ חכמה בחון מחשבותיו ולזה מכח שבועת ה׳ שנשבע בשמו למחות ז״ע דמזה מוכח דהלח דבר ובודחי דמשום דעמלק ג״כ בח טובח בשמו וע״כ נזר ה׳ כן לעקר חת שמו לגמרי ולח היה לך להתחכם ע״ד שבועת ה׳ ושליונו בנבואה וליויתיך חני בפי׳ ע״ז. חזי הודה שחול ולמר

חטחתי כי עברתי חת פי ה׳ וחת דבריך וק״ל :

ולפי

ולפי האמור הכח תבח לבאר מארז"ל הניבב פה דלפי דרבנו מ"ד מה זית מובטין לותו בך ישראל ס"ל דעיקר טעם שרפו וכו' היה מט' לוגם ח' בפה ות' בלב ולזה כשהוה"ע מובטין לותם לזי עושין תשו' מלב ונשם כדכ' בלב לך וכו' ולזי תתבטל טענתם לך הדבר לאחר ס"ל דח"ו שהם עושים לנוסים חלח מבח המזל היו ירחים וז"ם בך ישראל כשערב"מ לזי הם למעלה מן המזל ומבל העבו"ם דבולם הם תחת המזל וישראל למעלה ולזה נמשלו לזית שלף למעלה על בל שאר משקין וק"ל. בילאו"א:

דרוש ב'.

מליצה ודרוש לשבת זבור שדרשתי בק"ק
הלועזים יבב"ץ פה דמשק יע"א.

אותא במד' וז"ל ר"ל בשם ר"ח בר"ח לומר כ"ז שזרעו של עמלק בעולם לא השם שלם ולא הבסא שלם לאבד זרעו ע"ע מה"ע השם והבסא שלמים מה טעם החויב תמו חרבות לנצח מה בתיב בתריה וה' לעולם ישב בונן למשפט בסאו הרי השם שלם והבסא שלם עב"ל:

מי ומי ההולבים בלבתם ילבו בסוף וברחם את מי תשלח ומי. ברחם לאמיר ספיר"ת האומר הן קדם הוה מספ"ר קומ"י. תגב אסיפ"ת פניחת מעין תתימה החותמת הבר נת למי. מילתת דאתייא מביניי"ת ביני ביני דנקיט סידרת יקר מחרו"ז אספר מעשה יה לבל האותו"ת לתייא ותמהייא והדריה לבלליה שיתי שומי תל פתח השער שער עמי:

מי חבם ויבן תלה מפלחות תמים דעים, מ"ט ומה נעים, נדול העלה ורב העלילייה. דחביבא ליה בנס"י ברתיה דיעקב בנפן פורייה. עביד להו נטירותת יתירתת בחישון בת עין לעלמי עלמייא. ברחם אב על בנים ארחמו אב הרחמן רוצה נאמן הבוחר בעמו ישראל בהאבה בי יעקב בחר לו יה. עזרם ומנינם הוא הבוטחים בה' ויהי להם למושיע ויך לנריו לחור מבה טרייה. שבבל דור ודור הם עומדים עלינו לבלותנו ומקפי לן ספסלי לחוניית. רבים קמים עלינו ואתה ה' מנן בעדנו בבודנו ומריס רחשנו טורנו וגואלנו משבחנת לאלהנת דבשמייא. אשר לא עזב ולא יעזוב את חסידיו זרע ישראל שבמי יה. לית זז מחבבן עד אשר שאמר להם שמעוני אחי ולאומי:

מי נוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו בה"ת בבל קרואנו אליו ויושיע לנו הוא מושיענו הוא יושיענו שע יה. לבו חזו מפעלות אלהים אחי דקמן בקום עליהו אדם בליעל זה המן זרע מרעים נין עמלק הנה אלה רשעים שחיק עמייא. ויהי בימי אחשורוש המולך מעלמו מלך מפס היה. בשנת שלש למלבו עשה משתה לבל שריו ועבדיו מרטומייא ואחשדרפניייא. עבד לחם רב מאבלות אשורות ויין נסיבם קדלי וחזירי ובל בהמה טנלה יפה יפיפיה. אף הוא היה מתבון לאחשורי אחשנתת ולאחשורינהו אדתת לבני גלותת ייתון ביני עממייא. לאבול ולשתות עמהם ויתערבו בגוייהם וילמדו מעשיהם ויעבדו את עלוהיהם ולזות את בנותיהם בני מרבויית. זה דרבו בסל ורשתו אשר טמן הוא המן ופתחים עבדו ונעגבו ויאבלו זבחי מתים ח"י אלף מישראל לא שמרו ברית אל באשר זמם ובאשר דימה בן היה. זוהי שחייבתם גדולה לנימה בי נהנו מסעודתו של אותו רשע והיה לאבול ומלאותו רעות רבות וצרות תשבלות מרובות מדהרות דהרות אוכלי עמי:

מי נתן יעקב למשיסה וישראל לעשות ברעון היש זה המן היש לך ואויב אמר למהומן ויש ישראל בקי בהטייה. נם ושתי המלבה עשתה משתה נשים רעה ומזורעה הניחה והטולעה נתבוונה לרעה אף הנשים בבלל לא תאנס לא תתן להם חנייה. ביום ה' בטוב לב המלך בין נזר נזירתת לאחויי האי מפרוניתת פשוט נבילתת להרחות העמים והשריס את יפיה. וישלח ה' מלאך ועשה לה זנב ההוה אמר ליתוהת ניהלאי בעירוס ובחוסר בל ערוס ועריה. והמלך המלבה ושתי לבת אללו העזה פניה ותאמר לא בה תאמרו להחוה שטייה. בר להוירייה דאבת לא יעשה אפי' בשפחה הנירת והשבויה. בי בת מלך אנבי לא תהה בזאת בישמעאל אתה ידעת שבתי וקומי:

מי הקשה אלינו ותתפעם רוחו על פתנמת דנת בסיל הוליא בל רוחו נזר אומר וכן היה. ויהי דבר המלך לפני בל יודעי דת ודין הנהו דייניית. הדיוט קופץ ברחם ויען ממוכן זה המן עבד לא נאמן לא על המלך לבדו עותה בת קטלת היא משום מינדר מילתת למיחם מיהת בעייא. בי יאת דבר המלבה על בל הנשים להבזות בעליהן בי ירת אנבי רחיתי שערורייה. בת מות היא ונוסרו בל הנשים למען ידעו הבי נשי בישי להיות בל איש שורר בביתו אלה בני שרייה. ומלבותה יתן המלך לרעותה המובה ממנה משח זיתת דבית. ויעש המלך בדבר ממוכן מה' יצא הדבר תבת בתה של שרה אסתר מן התורה אשר יקרה הנדקת הבשרה ליהודים היתה אורה בת דודו של מרדבי הנדיק מירת דבייא. ותלבת אסתר אל בית המלך בשמן המר ובתמרוקי הנשים אפרסמונת דבייא. ומרדבי ליוה לה אשר לא תניד את עמה ואת מולדתה בת מי:

מי זה מחשיך שם חושך לאור ביום נידל המלך אחשורוש את המן ונהי נהיה. וכל עבדי המלך לפניו יבריעו וישתחוו לו אלא על לבו ובקרבו ישים אורבו מרורת פתנים בקרבו והן ברוחו רמייה. ומרדבי לי' ולי' ומידי עוברו לפניו פושט לו את הרגל ויאמר לו עבדי אתה עבדת בישת סורי הגפן נבריה. בלום ים עבד מורד ברבו ויפג לבו עבדת דמלן נבסי דמלן נזעת בישת עבדת רעייא. וימלא המן על מרדבי חימה ויבז בעיניו לשלוח יד במרדבי לבדו אבד מחשבות מבלות עינים ומדיבות זר מעשהו עבודתו נבריה. לאובדת ולהשמדת הפריז על המדה בל עם מרדבי עם חבם ונבון ולהשביר חליו מדם חלל ושביה. השב' ישראל לנשים ונשים וטף בבלל בי שם בלל בל עלמותי תאמרנה ה' מי:

מי נשא עליו קו תוהו הפיל פור הוא הנורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש וירח בי בחדר את רעיית מהימנת ושלטה היה. ולא ידע בי בו נולד הוא נבילתו רועתו דזיו ליה בבר בתייא. וזבות הלידה יבולה היא שתנן ויקם משה ויושיעם עתו עז ותושייה. לית אלן דידע לאשתעויי לישנת בישת בהמן לשון רמיה. בה אמר אל המלך אחשורוש ובתב בשה"י פה"י ומתפללים אל אלוהיהם זוגות מפקי לשתת בשה"י פה"י ומתפללים אל אלוהיהם לאובדת לבולהו לומייא ועממייא. ואיזון אמרי דאתי להו מלבא משיחא דמשתרן ליה נליון, ברוח שפתיו ימית ואלומים אחת רגליו ביקד יקוד משרפות סיד ואין בהם הנייה. אם אל המלך טוב יבתב לאבדם ויאמר להשמידם ונרחה מה יהיו אלומותיהם אימת אתי משיחא דידהו דין נלי רזייא. ועשרת אלפים ב"ב אשקול להביא אל נגזי המלך אלי דידי רמית. ויענהו המלך פי בסיל מחיתה לו הבסף נתון לך והעם עשה בו בטוב בעיניך אתה יבול לעמוד על אופייה. ויסר המלך את מבעתו וילבש אותו ויאמר לו בתוב ואתום זה שמי:

בז הלא כעב תעופינה קרחו למקוננות והבוחינה כי המלך ימען בניהם נתני והסכימה עלי לעקור ולאברם הנפן בית ישראל יחד בל תפייח. וכל מקום אשר דבר המלך ידתו מגיע אבל גדול ליהודים לבתים לבדים נשו בולם בבכייה. ויספדו שם מספד מר בלב תמרמר כי בדי המר שק ואפר יוצע לרבים תאניה ואניה. מובה תוכחת לת בל ומוכחת הסרת הטבעת ואת כוס קובעת עשך לבם אל ה׳ לייתי בכרוכייא. וייקרע מרדכי את בגדיו לים מדיו ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה דא עקא גדולה ומרה צרה כמבכירה ברחובות קריה. ויען ויאמר מר לנו מר כי בחו בניה עד מבכר אור מה היה. לחה ה׳ אלהים אור מה היה לנו הברע הברעתנו וכוס התרעלה השקיתנו הנה יד ה׳ היה. לין לנו אלהים זולתך בלה מלך עוזר ומושיע ומגן הנה ה׳ קומה יהושיענו פדנו והלילנו הנו ליה ישיענו ליה. עיענו לך תלוות ולרחמיך לופיות עד בתחנני הבלת תסדיך עמנו כמתו וכמקדש בתנו בתם וכמים יתגילני לרייה. חום וחננו וחמול ורחם עלינו והושיענו מבה למען שמך גיבי יגוחלי יה. בן יהמהו ידיעו רחמה לחת רוח מלכי מקדם פושל יבוחות ה׳ לים מלחמה עוז וזמרת יה. גם היה לשועי:

בז יהי הנבדקה כמו בחר שמעה ילקח לילה השחר לי תתך לדעת מ״ז ישמ״ז ע״מ וע״מ כל לחדדה ומה נרה היה. ויגד לי מרדכי לת כל לאשר קרהו בן בנו של קרבי לאשר שם לי בדרך בלחת ישראל ממלריס מלן נעבית ליה חייל. יהי פרשת הכסף ופתשגן כתב הדת נתן לי להדהות לת לאסתר ולהגיד לה מעשה שהיה. לבה לל המלך לבקש מלפניו על עמה נועד״ה ועבייה. ותען לאסתר ותאמר לי כי שם בסתר המלך לאהלו נדק יקרלהו לרגלי דמי עלי כהרייא. ירילה לאי ממנו בן יצא וסבני מבת מית של דשילית בלה בר מה להבן לת הבר מה לאי להפוך דתי ונזירתו שפשטה בכל לומייא ולישנייא. לך בנוס לת בל היהודים הנמלאים בשושן דין היום תביר ידין קציב ליבן ויקרלהו נוס ובבי שלשת ימים לילה ויום ויזמקו לל לל נירא ולוים לל מעמו מלומה על המחיה. גם לאי נבדת שתי בה׳ מהסי לוודה יה. ויהי לי לישועה לבטל לאי בדת שתי בה׳ מהסי לוודה יה. ויהי לי לישועה לבטל נזירה הרעה ולהפוך הקערה והגרה על ראש הלר הלורר כדמ״ל לאבי לברמי:

בז יהן תבח בחלתי יבקשתי לאשר עם לבבי להפוך לת לבי תשתני לעילוייא. ביום השלישי ומלבש תסתר מלכות ובהניעה לבית הלמים נשהלקה היומה שכינה לי לאמרה הלי הלי למה ניזבתני בתא מבחר שמתני בקיר נעויי נדך ידחויה. לתה הלי בים הלי בסיני קול פחדים בחוני לל הדרים לשא עיני ולילך נשחתי נפשי עיר קדושי לגלו ה׳ היסיעני מפי הריה עיני לעמייא. ויהי כרחות המלך לת לאסתר נשלה חן בעיניו ויושט לה לת שרביט הזהב שלפניו ותקרב לאסתר ותגע בראשו ותברע ותשתחוה ויהי יהדר תשוה יתתי נפשה הליה נפש חייה. ותהי לאסתר מיבלת חן בעיני כל רואיה חוט של חסד משוך הליה חוסנה סגייא. ויאמר לה המלך מה לך ידידתי לנעי ומעודתי עד חני מלכותי ותתן ותאמר לו שהלתי ובקשתי מילתך תהלתי בך נפשי חסיה. יבא המלך והמן היום הזה הל המשתה לאשר עשיתי לו להמן כי בו בחרתי מכל הומיה. ויאמר המלך מהרו לת המן לעשות דלוגה והוא לא ידע כי היהנה ופחים לי טענה עבדת עליה קטויה. יתעם לאסתר בספרית כולבי תנאי ולמורתי ורבנן סבורתי מילתא שבחתא מילתא דשויה. ויבא המן ביום ההוא שמח ושייט ועם למחר קרוא ליה עם המלך לבית משתיה. והיה כראותו למרדכי יושב ולא קם ולא זע ממנו חמתו בשרה בי ורוח רעה נכנס בקרבו ויבא הל ביתו בחימה שפוכה מוח בייא בייא. כל זה איננו שוה לי לך זה חלי בכל עת לאשר אני רואה למרדכי היהודי יושב בשער המלך:

ולהחבידו והוא לא ידע מי נדחה מפני מי:

בז רחה כחלה שם״ה יועלים היו לו וזרש לשתו עדיפא מכולהו ועליה על כולנה הבית והעלייה. נזרקה העלה מכולם יחד שם פחדו פחד עשה זאת ליפה בסוד נכמס ע״י חכם מרכיס עץ נבוה חמשים לתלות לת מרדכי קדם קדשים במקום שהנשמה תלויה. ובא עם המלך והייתי ל״ח שמח וטוב לב משתה תמיד והוא טול״ח לת לאשר עדיין לא היה. וייטב הדבר בעיניו ויעש העץ תגא לו הכין קל נחית משמיא. ביה בלילית נדדה שנת המלך כי רוח קלהה ביעתתו ורוח קמטת עוכרתו וקינת לת לשתו מדוע בחרה בהמן מכל עממיא. ההוא לאמר להביא לפניו ספר הזכרונות לברת משכנות דין בתבת די רשים דוכרן פתגמיא. ויהיו נקרלים לפני המלך לאשר הגיד מרדכי על בגתנא ותרש לאשר בקשו לשלוח יד במלך בשם הממית שם ס״ס לו בחכמת חלל דמיא. לרי נעשה שוחל תה נעשה יקר וגדולה למרדכי ויעטוהו לל נעשה עמו דבר עדין תלויה. יהמן בת בקדרותא דלפרת לאמר למלך להלות לת מרדכי ויסחל המלך מי בחלר ויסיבוהו דבר הוא המן ויאמר יבא ויבא בתר דבעיא. עבה מלכא לימת לי לזי לתים להוכי ועלזי לאשר לבי חפץ ביקרו גמולו לשלם לו תשלומי מעלייא. לאמר נבל בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר ליותר ממני ספו ליה מחליה. ויאמר המן יבילו לבוש מלכות וסוס המלך ונתון בתר מל׳ ברחשו וסר גדול מהפרתמים היה יהיה עבד לרון לפניו כרווח קרי בחייל נותן הודייה. כה יעשה לתים לאשר המלך תפץ ביקרו עניד ומלוה לתומי:

בז שמע כ״ת בומע לעלה נכנסו דבריו בחזי המלך ויאמר לו כן יהיה וכן יקום הדבר לאשר היה. כן משפטיך לתה תרלת מהר ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער וקרלת לתה לפניו בקול גדול דין נבי רזיא. ויען המן ויאמר לו מלכי מלכת לים כזה לל וזה די לו במתנה לחת כפלים לתושיה. קח נא לת בדבתי מרוב הוגים וקן לו השיבו המלך זה וזה יהיה לו הלי בר עבייה. ויפול המן לרגליו ויבך ויתחנן לו בי לחוני שלח נא ביד תשלח קשה על הדבר יליבא בתרעא יעיירא בשמי שמייא. נתון תתן לו מדינה ומתנה בתוס׳ מרובה מבי גמזייא. ויענהו המלך לל תפל דבר ליהוי כדין וכדין ויעש כן לזיל ועיונוי מעיפין בבבי יותן בחלה ניעת ביתן קבשוה בכיה. מפיו לפידים יהלומו בקול מר ובלב תמרמר לין הקב״ה בת בעדוניא. עלו בו עלבים רבים מבחוניס בושת ופנס ועטר הלוך לך ובכה כעבדת קמי מחריה והעיר שושן עיר הומיה. שמעת ברתיה קמת בעיהר״ת ועתלת לתיגרת שקלת לעטינת מלת קית לוזה ושפכת תריסיה ותדיקני דלבוהת וע״כ ניפו הת גופת קשיא. וישת המן לת עיניו וירת לת בתו והית גם היה בחתה לומו כי לת תביה היה מחללת והשפוך לחרן מרכתה בלחת נפשה כי מהה מבושתה וכלימתה חוי לה לחותה בושה ולחותה כליתה והמן במהומה גדולה ושלהבת עולה שלהבת יה. והמן נדחף לל ביתו לבל וחפוי רחם ולבו מר כלענה ורום מן המלך לחשורוש נזירה עומדת לעומתו ועכפל תפולתו כי שם ביתו דותן האדומי:

בז יאוש חלם נני תפרדתן תשתקיל מלוליה ממתי דמעת ליה לרות תכופות לרת הבת ולרת מרדכי שתים רעות לתרב מזליה נלמו טלייא. ויעטוהו יועציו וזרש תשתו לתו לנחומי לעירי קח מלערו ליה משלו הוסיפו לו יצין על יגומו הכי ספר קדמייהו להחוויא. תם מזרע היהודים מרדכי נפול תפול לפניו כי יחל ה׳ פניו ומדיק הוא בעיניו ולתן הקב״ה מקפח שכר כל בריה.

והנה

והנה סרסי המלך הגיעוהו והכהילוהו לבא אל משתה אסתר גם ביום הב׳ להשקותו את קובעת כוס התרעלה ולבעבור כאשר יבער הגלל עד תומו ולא יוסיף ה׳ להקימו ליערקיה חוייא . ויהי בהיותם במשתה היין ויאמר המלך לאסתר מה שאלתך ותעש ותפול לפני רגליו ודמעתה על לחייה . ותען ותאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדוני המלך תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי ונפשנו לו חייה . כי נמכרנו אני ועמי אחי ולאומי להשמדת ולהורגת יתן מעלמייא . ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי זה דרך האב כי ימכור איש את בתו לאמה כאמה העבריה . ויען המלך ויאמר לה מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לעשות כן באומה הגבחרת סולת נקייה . לף היא תשיב אמריה איש לר ואויב האן הרע הזה נקלה ונבזה והמן נבעת כי ראה כי כלתה אליו הרעה רועה התרועעה חשך משחור תאירו ויורד ירידו מרוב פחדו ולעברו נהפכו פניו כשולי קדרה ויאיר לו לרה כמבכירה בכרת פניו עתה בו ניכר שפחמי :

כז פקד עליו יגלו שמים עוונו בת אליהו הנביא ז״ל בדמות חרבונה ויגד למלך גם הנה העץ אשר עשה המן לרחבו מגיע השמימה לתלות עליו את מרדכי אשר דיבר טוב על המלך ויבז בעיניו חכמת המסכן בזויה . הנו נילב ועומד בבית המן ויאמר המלך תלוהו עליו בדידיה תלייא . ויתלו את המן ואת בניו זרע מרעים הנה תלה רשעים בניס מחשיתם חטאים ורעים בני רשיעייא . כולם נסקרו בסקירה ונתלו בחדא זקיפה חגב לסיפ ה ואבי לבות הטומאה לעילא מנהון זקיף כחווייא . ושבות המ׳ן ממחרת הפסח הוא וכל זרעו לימו וגם זרם לשמו ספו תמו וירדו שאולה שאול תחתייה . ובטילת גזירתת משום ביעתותת כי המן בן המדתת ליהוי בשמתת לורר היהודים חשב מחשבות מכלות עינים ומדיבות ונהפוך הוא דהפך עליו בלהות לאבר ישלמו היהודים היתה בשונאיהם זרע עמלק לוכח עמייא . ליהודים היתה לורה זו תורה וזו שכרה שמון יקר וגדולה לך ה׳ דומייה תהלה קול שמון וקול שמחה מטי עד לית שמיא . ישראל נמשלו לכוכבים במסילותם בזכות אבותם ינשאו לרומתם ויברכם ביום ההוא ברוך עמי :

כח אל נדול בלהלים המעדיף טובו עליו דתם רחמנת עלן ברוך תלהיו שפדתנו ממות לחיים והגדיל לעשות עמנו לטובה לות · מעשה נסים ונפלאות וחימים החלה מזכרים ונעשים לתקשו זכירה לעשייה . הכל חייבים להודות לה׳ כי נבר עליו חסדו כן יתן לידידו המכיר בניסו היינו דלהנייא . הכל חייבים במקרא מגילה קריאתה זוהי הלילה כמלן דאמר הלוויה . ועשות לותו יום משתה ושמחה ומשלות מנות ולאביונים מתנות לשמח לב נדכאים יאכלו עניים כל הנשמה תהלל יה . ויוסף ישראל תוספת דאורייתא נפק לודיתא ליקרא דאורייתא כי עזי וזמרת יה . ויומא כי הילדנא שבת זכור קבעוה חובה מכנפי ואמו לבי כניסתא קדמה שבינתא ואתייא . דורשין במילי דאגדתא ובהלכתא גברוותא במילי דפורייא . אים לפי שכלו ולפי מהללו בתורת ה׳ תמימה מלות ה׳ מאירה ברה כאמה ואני בתומי :

כט אנכי רם ואים תכניס אף ורק מיעוטין ואכין ידענא בנפשאי ערכי עלי פחות שבערכין ומה מני יהלוך לדבר דבר ולעמוד בק״ק רבב יפה שתיקה נאלמתי דומיה . ברם זאת חובתי ואעשנה ואם לא יאובת לא יגונה ומה׳ מעגה קול שיח יצחק את אשר בבר היה . בהורמנותייהו דרבנן קדישי אלה רחמי וכל הק״ק הזה מחנה שכינה זה אשר מחזה שדי יחזה עם ה׳ אלה ישראל קדושים מן הגזע ומן השרשים זרע ברוך ה׳ העם בחר לו יה . ומתוכם כעין החשמל נכבדי ויחידי ושועי גבירי וידידי מע׳ הגבירי הרמי׳ מבחר עלמים מצו״ן והמה חכמי׳ זרעת מעלייא.

ועל לבתם רבנן ותלמידיהון וכל כנותהון הח׳ הם׳ הדו״מ הרבנים המובהקים מזו׳ דמהירין להו שבילי דשמייא . ה׳ לבחות יגן עליהם הם ובניהם וכל אשר להם יושיבם לנלח וינבהו ואל שדי יריק לנו ולהם ברכה עד בלי די ויאמר לנרה דיה . כן יאמר ה׳ בעל הרצון ואמרי פי והניוני יהיו לרצון שמעוני אחי ולכו לאמו בלאמי :

וזה החלי בעזר משדי לוכי וגואלי יה :

וישתבח היוצר ויתעלה הבורא אשר גבר חסדו עמנו בימי מרדכי ואסתר להניל ממות נפשנו ולהחיותנו כהיום הזה ככתוב במגילת אסתר וז״ל ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע וכו׳ ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו וכו׳ ואת פתשגן כתב הדת אשר ניתן בשושן להשמידם נתן לו וכו׳ וכו׳ ויל״ד במ״ש כתב הדת אחי כתב הדת הזה הדת אלן דכר שמיה דהול״ל כתב הגזירה גם להבין לומרו לעיל והדת ניתנה וכו׳ דמהו דת זה דקאמר ומהו לו׳ ניתנה דהול״ל והגזירה נגזרה בשושן הבירה :

ואפ״ל לעל״ד במ״ש הגאון ־הרב יע״ד ז״ל בכוונת משז״ל חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו׳ ופי׳ הוא ז״ל דיש כאן ממ״ן דלכאורה אם כאשר בזו המגילה פשוט דאחם׳ לאמר מי הוא זה וכו׳ לכאו׳ תמוה דשכח מה שנתן מזה ג׳ ימים להמן את טבעתו ואפי׳ הכסף מיאן לקחת ולמה שתק המן ולא התנלל עלמו לפני המלך באותה שעה כי כלתה אליו הרעה הי״ל כי לא עינה מלבו והיה הכל בהסכמתו ומנוקה הוא מן העון הזה לנמרי :

ואולם יובן דבלאו״ה י״ל דמ״ש המן על ישראל דהוא מפוזר ומפורד ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי אמלך ע״ש וכי זה כדאי לשפוך דמם תרגה מבלי השאיר זרים עוללים ויונקים הזה נימוס המשפט ובדור שהמלך וכסאו ידין במישרים עכ״פ כפי הטבע ונימוס השכל אם היה מלך שומה לית רלו עמים רבים מאותם המדינות לשמוע בקולו ולא מרו את דברו לכן הנכון כי המן בחבלותיו אמר אל המלך שהיהודים ים להם דתות מיוחדים מדת המלך ואינם עושים כדת המלך ורלוי לבטל דתם נגד דת המלך ולא ישמע ולא יזכר דתם כי אם יקיימו דת המלך כי הוא שליט בארץ והכל עבדים לו וחייבים לשמור דתו ולא דת אחר כלל וז״ש המן לף שהיה עם אחד בארץ כעת הוא מפוזר ומפורד בכל מדינות מלכותך והם עבדיס לך ועכ״ז דתיהם שונות וכו׳ כי כן יכתב לאבדם וזהו על הדתות שלהם שהם שונות מ״ע הם המה הדתות יהיו נאבדים והם חייבים לשמור דת המלך לבד ולא יזכר ולא יפקד דתם כלל וזהו נ״כ מענין מרדכי כי ביטל דת המלך עבור דתו ואמר המן דלא יתכן כי אם רלוי לאבד כל הדתות נגד דת המלך ובזה רצה המלך ושמע לו כי כן רלון המלך שיהיו הכל מודיס לדתו כאשר עוד היום בגולה בין העכו״ם אשר מבטלים ד״ת נגד נימוס משפטם בהו׳ כי להם הארץ והמן היסב מלת לאבדם על האומה ולא על הדת וכתב להשמיד וכו׳ וזה היה מתחבולה וערמה וזיוף ולכן אמרה אסתר דאלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי נימוס עבדים עוד היום בארצות מזרח ומערב וספרד מבלי לעשות הם שום נימוס כלל רק הוא אסור וקשור בדת על רבו ומה שרוצה רבו לעשות בו עושה לבל להשמיד וכו׳ לז״א מי הוא זה וכו׳ דמשולם לא עלה על לבו להרוג אומה שלמה על דבריס כאלו ולכך המן נבעת כי נגלו תחבולותיו וכו׳ וכו׳ עכ״ל הלל״ע יעש״ב. וכפי״ז הנה נכון מ״ש ואת פתשגן כתב הדת אשר ניתן בשושן להשמידם נתן לו להרוגם ת״ח וכו׳ דהנה ודאי המן הרשע לא זייף וכתב להשמיד וכו׳ רק למדינות אחרות אבל משושן לף לשושן

עצמה מקום המלך עצמו לא כתב אלא להשמידם דוקא וכ"ל להעבירם מדתם ולעשותם משומדים דוקא כמז"ל ישראל משומד שחטי וזהו ככל אשר דיבר המן עם המלך שיבטלו דתם נגד דת המלך כי נתיירא המן שם יכתוב גם בשושן להשמיד להרוג וכו' פן יוודע הדבר למלך ויחרה אפו עליו שכתב בשמו אשר לא ניוהו ולזה ודאי אלא כתב בשושן כי אם להשמידם מדתם וז"ש כתב הדת להשמידם דקאי ההשמדה מדתם ולזה דייק קרא לו' כתב הדת וגם והדת ניתנה בשושן ר"ל אלא נגזר על ישראל שבשושן רק ביטול הדת אלהם דוקא. כרס לשאר מדינות כתב בפי' להשמיד להרוג וכו' ר"ל תחי' לעשותם מומרים ומשומדים ואם לא ירצו להמיר דתם לזי הרשות בידם להרוג ולאבד וז"ש ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר לשקול לאבדם לנמרי ולא לדתם דווקא אלא לאבדם בהריגה ממש. וגם את פתשגן כתב הדת אשר ניתן בשושן להשמידם דהייגו להמיר דתם נתן לו להרחות את אסתר ממחותיה דהמן וזיופו דעבד תלתי דסתרן וכבן אם תגיד כ"ז למלך בודאי יהרגהו להמן ויבטל הגזירה לגמרי וק"ל:

ועל דרך זה פי' הכתוב' המז"ל הרב קול יעקב שחול ז"ל בחו"מ עפ"י מ"ש הרב מהר"ן רוזלייו ז"ל בכוונת מ"ש בירושלמי נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו בפ' סכנה להשמיד וכו' דק"ע דמתי ספקא ליכא בנשים דהא מקרא מלא אף ונשים וא"כ כולם היו בודאי סכנה להשמיד ופי' הוא ז"ל במשו"ל וז"ל אם על המלך טוב יכתב לאבדם וכו' אמ"ל ליה אלא ידע מניעיהון אמ"ל כד נפקו ישראל ממצרים היו ת"ר אלף ע"כ חד וחד אלא יהיב לך ק' זוזי ע"כ ולפי"ז מוכח דלא מכר רק הזכרים וכו' וזהו מה שמכר לו רק הגברים דוקא ובעיקר הטעם שגזרה גזירה זו על הזכרים דוקא ולא על הנשים כתב הרב כ"י ז"ל דגזירת המן היתה בעוון מכירת יוסף ולא היו במכירת יוסף רק האנשים מכרוהו אבל נשים לא היתה יד במעל ולא עליהם תחול הגזירה וא"ו להיותם נאספות כלא משפט אך אמנם המן הרע הפר חק ברית המכירה וזייף לכתוב גזירה כוללת גם לנשים ואם ימלא מערער ע"ז לומר למה נזדמן גם על הטו"ן יבטל הגזירה מהם מפאת המלך שלא היו במכירה הנשים ואם אין מערער ויאחר העניין שתוס לא יגללו גם הטו"ן וז"ש בירושלמי שאף הן בפ' סכנה כי התנשים היו בודאי לך הנשים הן בפ' דייקא אם ימלא מערער על המכירה לאחד"ק וכתב הרב ק"י ז"ל לפיד"ז המן הרשע לא נתן הדת בשושן עלמה כי אם להרוג התנשים דוקא לך לשאר מדינות המלך כתב בפי' גם הטו"ן דרחוק הדבר שיוודע למלך ממקו' הרחוקים וזהו מ"ש מרדכי לאסתר ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול כלו' דמשם רחיה דלא קניה מאחש' כי אם הגברים לבד ואת פתשגן כתב הדת אם"ן בשושן שלא כתב הנשים בכלל הגזירה מפני שהמלך נתן לו להרחותה היך שתי הגזירות סתרן אהדדי וגם שהמלך לא גזר על הנשים ואם תגיד כ"ז למלך בודאי יהרגהו להמן ותתבטל הגזירה לגמרי אחד"ק ודפח"ח:

ועפ"י ד"ק של הרב מהר"ן רוזלייו ז"ל הנז' לפ"ל המשך הכתוב' הנז' בחו"מ בהדק' עוד במ"ש לדעת מ"ז ועל מ"ז דקאי על מ"ז שפת יתר דהוה סני בחו' לדעת מ"ז גם תומרו את כל ה"ק ודרז"ל ב"ב ס"ק כמד"ה אשר קרך בדרך דמה לו להזכיר לה לזקנו הרשע טפל ממרח ובודאי הלא דבר הוא ע"ד דכיון דכבר הגיד לה את פרשת הכסף למה הוצרך להרחות לה את פתשגן כתב הדת ובאר הכי למות לה לבא אל המלך וכו' ואם ל"ד מהו כוותה בהגיד למרדכי שכל עבדי המלך וכו' דבודאי גם הוא הוה ידע לה להאי מילתא ועכ"ז ליווה לה לבא אל המלך וכו':

ואולם במ"ם מהר"ן והק"י ז"ל הנז' ה"ם הכל ובהק' עוד מ"ם הנאמן הרב חוות יאיר ז"ל בסי' קמ"ו שנשאל בב' תנשים עבריים נשים ושלח ה' מהם שכיבו והרג לחביבו וברח הרוגת והתח' נתעורר לעשות תשו' ותח"ך פרק טול ונעשה ריש בריוני עם חברי גנבים ונתפס על גניבה בב"ה של המל' ונשאל אם יכולים להשתדל להצילו או לא ותת"ל דלא אם קרובי הנרצח יכולים למוסרו למלכות כדין גואל הדם והשיב הרב ז"ל דהחכם שהורה דקרובי הנרצח יכו' למוסרו דברים בטלים הם אבל אם יכו' להצילו או לא לכאו' במ"ח הוא שמו דנרסי' בגידה דם"ח הנהו בני גלילאה דנפק עלייהו קלא דקטלי נפשא חתא לקמיה דר"ט ת"ל ליטמרן מר ת"ל היכי נעביד אי לא נטמרתון חזו לכו תיטמרינכו הא תנו"ר התי ליזגא ביתא תא"ג דלקבולי לא בעי למיחב מיהא בעי זילו תתון לטמרו נפשייכו ופירש"י למיחב מ"ב ושמא תאסר הרבתם ואסור להצילכם עכ"ל אלמא מש' דכל המחוייב מיתה אסור להצילו ואולם התוס' שם כתבו דבשאלתות מפרש שמא הרבתם ואם לטמין לאכסא חייבתם רחמי למלך והייגו דקאמר למיחב מ"ב שים לחום ללה"ר להתמיגו גבי זיהר שלא יבא לו להפסד ולא לאחרים משמע לסברת רח"ג ז"ל מותר להצילו כל דליכא נזק והפסד לא לו ולא לאחרים ושוב ניידד לו' דרח"ג ז"ל לא פליג ע"ד רש"י ז"ל יעש"ב. וכתב ע"ז הרב ק"י שאול ז"ל דע"כ לא ס"ל לרח"ג ז"ל דכל דליכא הפסד לו אלא לאחרים לא יציל ה"ד כשלין הוא בכלל הגזירה אבל אם הוא בכלל חשש סכנה ים יכולת בידו להציל ח"ע ודאי שמותר להציל את לאחרים ג"כ יעש"ב:

ובזה פי' הרב בפ"ע ז"ל כה"כ ויבא עמלק וילחם עי"ב ויאמר משה ח"י בחר לנו תנשים וכו' ויעש יהושע וכו' דיל"ד דמתי לנו דקאמר דודאי לכל ישראל והם בכלל בא עמלק ומהו לו ולא ע"ל במ"ם ויעש יהושע וכו' דפשיטא דקיים מ"ם לו רבו תכן דרז"ל ברפידים שרפו ידיהם מהתו' ופ"ז שיסה ה' בהם את הכלב זה עמלק נמלא דישראל בתורתו זמן היו חייבים עונש וכלייה יען פרקו עול תורה ובכן בתנו למח' רח"ג ורש"י ז"ל דלרש"י אסור להצילם ולד' רח"ג ז"ל מותר ואם הלכה כרש"י ז"ל לאסור להצילם יען נתפסו על תורתו- עון וידוע משז"ל דהט' שיהוה משה את יהושע להלחם בעמלק משום דמזרעת דיוסף הוא ואין עשיו וזרעו נופל אלא ביד ב"ב של רחל ובכן אתו הני קראי על נכון דהן קדם הציע הכ' ואמר ויבא עמלק וילחם עי"ב על שרפו וכו' וה"ט שבא עליהם עמלק ולד' רש"י כל שנתפסו על תורתו עון אסור להצילם מי שביכו להציל ומי הוא זה שבידו להציל זה יהושע דמזרעת דיוסף אתי לז"ש מרע"ה ליהושע בחר לנו תנשים ולא וכו' לרמוז לו דל"ד ב"ד לסברת רש"י דע"כ לא ס"ל לרש"י דאסור להציל אינו אלא דקאי אם המלכות אינה הורגת רק להרוגח בכה"ג ס"ל לרש"י דאסור להציל משו"כ אם המל' הורגת טובים ורעים ודאי דהטובים מייבים להצילו עצמם ולאחרים וכה"ג בענין עמלק דאף דישראל חטאו מ"מ האיכא משה ויהושע וכמה חסידי עליון דלא חטאו ואם לא ילוים גלכדים הטובים בעון הרעים ולז"א בחר לנו דייקא כלומר בשבילנו ובשבורנו לנו וכיולא בנו ולא הלחם בעמלק ואין כאן איסור אפי' לד' רש"י דבכה"ג מלבד שאין כאן איסור אדרבה מייב אהה בזה וכ"ם לסברת רח"ג ז"ל דהל' כוותיה דשרי להציל גם לכולת ותו גמי דבכה"ג דהוה בכלל הסכנה ויכול להציל דיעל הוי דיציל גם לאחרי' וגם תנחנו נתונים בגרה וים יכולת בידך להציל עצמך יכול

אתה בדין להגיל גם לאחרים עמך ויעש יהושע כאשר אמ"ל משה כלו' בשביל ניווי משה רבו עשה כן להכניס בסכנה להגיל דאל"ה היכו גופיה הוה ס"ל כרש"י דאסור להגיל והוא ס"ל דאין לחלק כן אי היכא לאחרים טובים בהדייהו אז לא דכיון דה' לו ניוה לפתלק לבא להלחם בישראל בעוונם אין לנו להלחם בו ואי משום מצה וביולא בו הקב"ה ילילם אלא יהושע בישל דעתו נגד דעת רבו ואלא כאשר אמ"ל מצה לא הלחם לא עבר ע"ד רבו אאד"ק יעש"ב :

ובבו נבא לבוונת הבאו' דיקן ומרדכי ידע ואיתא בילקוט אמר מרדכי יודע אני שבגזר עליהם כלייה מיום שכרעו לעלמו של ע"ג וה"ש ס"ל לרשב"י דמה שנאתייבו עם' כלייה הט' מפני שהשתחוו לעלם ע"ג כדאיתא בפ"ק דמגילה וא"כ באלו למא' רש"י ורא"ג ז"ל הנז"ל דלד' רש"י אסור להגילם ולד' רא"ג ז"ל מותר ואם הלכה כם' רש"י אסור להגילם יען כפרו בה' ועע"ז ונתפסו על לותו עון ומעו"ה שיסה ה' בהם את הכלב זה המן לנקום נקם מהם ולזה ויקרע מרדכי ש"ב וכו' דנפק מרדכי דק ואשכח כאה דהיתרא להגילם ישראל אפי' לד' רש"י דבכה"ג דס"ד גם רש"י מודה דשרי להגיל דע"כ לא ס"ל לרש"י דאסור אלא דוקא אם המלכות אינה הורגת טו"ר אך רעיס דוקא משא"כ אם הורגת טו"ר כגזירת המן הרשע ודאי דהטובי' שבהם מחוייבים הם להגיל עלמם ולאחרים הרעים עמהם ג"כ כיון דהגזירה היא כוללת להשמיד וכו' את כל היהודי' מו"ל ואף דרוב ישראל חטאו בעגל ס"ג מ"מ האיכא תמ"ו דלא השתחוו לעגל וגם אם נאמר דטעם שנאתייבו כלייה מפני שנהגו וכו' האיכא מרדכי ואסתר ואשב"ר ושאר ס"ג שלא חטאו ולא נהנו מסעודתו של אחשו רשע ולהכי וילבש שק ואפר ויזעק זעקה זו תפלה שילילם ה' לכולם יחד מו"ה כיון דאין כאן איסור אפי' לרש"י וכ"ש לד' רא"ג ז"ל דהל' כוותיה דמתיר להגיל גם לרולא עלמו ותו דבבה"ג דהוו מרדכי ואסתר בכלל הגזירה ובסכנת להשמיד דינא יתיב דיכול להגיל ג"כ לאחרים עמו לכ"ש כנז"ל ולזה ויצא בתוך העיר להתפלל בעדו ובעד כל קהל יש"י. אמנם לאסתר המלכה קיש לה כרש"י דאוסר וס"ל נמי דאין לחלק בין דאיכא טובים בהדייהו אז לא כיון דה' לו ניוה להמן לנקום נקם מישראל בעוונם אין לה ולמרדכי להתפלל בעדם להגילם ואי משום דידהו דמרדכי ואסתר ושאר ס"ג הקב"ה מעלמו ילילם לבדם ולכך ותשלח בגדים וכו' ולא קבל ולזה ותשלח לאסתר להתך ותלוותו ע"מ לד' מה זה הוא עומד בשק ואפר ואי הוא בשביל גזירת המן על מ"ז הוא מתפלל בעדם מאחר דבעוונם אלא ה' היתה זאת להם והא קמן דעת רש"י ז"ל דאוסר להגילם ולכך ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו כ"ב ש"ק כדרז"ל דרמז לה דזה המן בב"ב ש"ק עמלק הרשע להורות לה דכשם דבז' עמלק נתחייבו עם' כלייה על שרפו וכו' ועל נשואם את ה' וכו' ולרש"י ז"ל לאסור להגילם ואיך הגילום משה ויהושע אלו"ו ל"ל דשאני התם בז' עמלק דגם רש"י ז"ל תויל ומודה דשרי להגיל לכולם יחד לפי דהיה הורג טו"ר ופ"ם לד' רא"ג ז"ל דשרי לגמרי בכל גוונא וב"ם דהוו מיעטו משה ויהושע בכלל הגזירה בודאי דינא הכי לכ"ע להגיל גם לאחרים כנז"ל ואל"כ ה"ה והוא"ת המעם כעת בימי המן הגיד לה מרדכי את פרשת הכסף לאבדם וכו' ודייק לומר כל היהודים דר"ל טובים ורעים וגם הוא בכלל הגזירה ובבה"ג לכ"ע היכא דבידו להגיל יכו"ל גם לאחרים כיון דמרדכי הוי בכלל הגזירה :

אבן מרדכי הצדיק עדיין היה חושש דשמא אסתר ס"ל כס' רש"י ז"ל דאסור להגיל ושאני נדון דעמלק דמשה ויהושע נמי הוו בכלל הגזירה והסכנה ולהכי קאמ"ל לא הלחם בעמלק דכיון דהוו בכלל הסכנה וים יכולת בידו להגיל דינא הוא דיכו"ל גם לאחרים אבל כל מי שהוא אינו בכלל הגזירה אסור להגיל לאחרים ואין לחלק בין דאיכא טובים בהדייהו או לא אלא איכי דידיה סברתה דכל שהוא אינו בכלל הגזירה לא מצי להגיל ואיתה חושבת בדעתה דהיא עלמה וכל שאר הנשים אינם בכלל הגזירה כיון דלא מכר המלך אחש' להמן רק הנכרים לבד כנז"ל אלא דהמן הרשע זייף וכתב גם המו"ן בכלל הגזירה ולא ידעה אסתר מהזיוף הזה רק היתה יודעת דברים כפשטן הזכרים לבד ומ"כ כיון דהיא אינה בכלל הגזירה אסור לה להגילם כד' רש"י ז"ל ולז"א ואת פתגן וכו' להרלות לה מוסג הגזירה גם להמו"ן ומ"כ גם היא בכלל הגזירה והסכנה ומ"כ גם רש"י ז"ל יודה בבה"ג כיון דהיא ג"כ בכלל הסכנה מ"כ תו אין לה לחוש מסברת רש"י ז"ל כלל ומחוייבת היא לבא אל המלך להתחנן לו על עלמה וגם לבקש מלפניו על עמה דכיון דיכול להגיל עלמו יכו"ל גם לאחרים עמו כנז"ל :

ותאמר אסתר כל עבדי המלך וכו' וזה ודאי סכנה לך זיוף המן הוא ספק סכנה דאפשר בא יבא אינה מערער עליו ויגיד למלך זיופו של המן ותתבטל גזירת המן מהנשים לגמרי ומ"כ אין אני בודאי בכלל הגזירה אלא בספק ואין ס' מוציא מידי ודאי ובבה"ג דעת רש"י ז"ל דאסור לה להגיל :

לזה שלח לאמר לה אל תדמי וכו' לסמוך על אזה מערער על המן בזיופו שזייף והוסיף גם המו"ן ויהיו הנשים פטורות מזאת הגזירה דהרי אין מי שיערער ואם האחש תאריבי וכו' ובשמוע אסתר את דברין הודיע לסברתו ואמ"ל א"כ לך כנוס וכו' וק"ל ועש שראיתי להרב ק"י שאול ז"ל בדרוש פורים שכתב קדמני ורבי בדרך זו בפי' הבאו' הנז' עפ"י פלוגתא דרש"י ורא"ג ז"ל הנז' כיעוש"ב מ"מ הרואה יראה כי רב המרחק ממ"ם כעניותי למ"ם אינו ז"ל כמש"ל המעיין :

ועפי"ז אפ"ל כוונת מאמרז"ל במד' מג"א וז"ל בלותה שעה בא אליהו ז"ל אצל אבות העולם ואצל מרע"ה בבהלה ואמ"ל עד מתי אתם דוממים בשינה ואין אתם משגיחין בצרה שבניכ' שרויין בה וכו' אמ"ל מפני מה אמ"ל מפני שנהנו וכו' אמ"ל אם הם עברו על התורה מה אנו עושי' וכו' מזר אליהו ז"ל אצל מרע"ה ואמ"ל מי רועה נאמן כמה פעמים עמדת בפרץ על ישראל ובטלת גזירה לבלתי השחית כי אתו בניס עד משבר אמ"ל מרע"ה כלום יש אדם כשר ביניהם אמ"ל אין ושמו מרדכי אמ"ל לך והודיעו כדי שיעמוד בתפלה משם ואני מבטן ונבקש עליהם רחמים לפני הקב"ה וכו' מיד ומרדכי ידע וכו' עכ"ל. גם בתרגום רבתי אותה והובא בם' מג"א וז"ל ובאשר רואה מרדכי הצדיק הגזירה שגזרה ואת התגרת שנחתמה קרע את בגדיו וכו' ואמר אוי כמה גדולה גזירה זאת לא על אלייהו גזר ואלייהו הניח אלא על כל הגפן כולה וכו' עכ"ל :

והנה טרם כל אל"ד למה אבות העולם עמדו מנגד ותקף ומיד השיבוהו לאליהו ז"ל אם הם וכו' ולמה לא עמדו בתפלה כמרע"ה ומאי דעתייהו בזה :

וכבר רמיתי בם' הון רב שנרגש מזה ופי' הוא ס"ל במ"ם בע"ז בפ' כל הבלמים אסורים דברי רע"ק ואכ"מ מותרים וע"ז אסורה ופירש"י בלמים תגדירטי של מלכים ויודע סברת רשב"י דמה שנאתייבו עם' כלייה מפני שהשתחוו לעלם ע"ג ואותו העלם היה תגדירטי של מלכים כיודע ואם נאמר דהלכה כרע"ק דהבלמים אסורים א"כ ישראל מ"ו מייבים כלייה ואם הלכה כחכמים דפליגי עליה דרע"ק אין בישראל שהשתחוו לעלם ע"ג שום עון אשר חטאו ובאתו הרב עיר דוד והגאון היע"ד ז"ל דמכח שנהנו מסעודתו של אחש' נתעורר עליהם עון השתחויתם

לעלם

לגלס ג״כ ע״ע מילתא בטעמא ותכמ״ל. ועפי״ז ת״ש דהתכות עם מרע״ה פליגי בפלוגתת דרע״ק וכבנן הכ״ל דהתכות ס״ל כרע״ק דס״ל כל הגלמים אסורים וכיון שהם שמעו מפי אליהו ז״ל דנהגו מסעודת לחם׳ ת״כ למפרע נתעורר עליהם עון השתחוייתם לגלס ג״ג אשר זה ג״כ היתה כוונת אליהו ז״ל דנקיט בידיה עון זה שנהגו שזהו הטעם שאמרוהו תלמידי רשב״י שהיה מופרך מכח קושיית רשב״י לתלמידיו דת״כ של שיטן יהרגו ושבק לטעמיה דרשב״י דאמר מפני שהשתחוו לגלס ג״ג שהוא העיקר אלא מוכרח דכוונתו דמכח מה שנהגו למפרע נתחייבו על השתחוייתם לגלס ג״כ הרשע וכנז״ל וכיון שכן ס״ל לאבות העולם דשוב אין ליסרהל ריות והגלה מגזירה זאת ומשו״ה אמרו לאליהו ז״ל אם הם עכרו על התורה מה לנו לעשות. ברם מרע״ה ס״ל כרבנן דכל הגלמים מותרים וא״כ יש ליסר׳ ריות יהגלה מגזירה זאת דגלס ג״ג לתדירני היה ומותרים הם ויסרהל פעירי מאותו עון לגמרי ומשו״ה שאל מרע״ה לאליהו ז״ל וכשהודיעו שכבר נחתמה הגזירה שאל אותו אם בדם אתומה או בעיט כדמסיים הכי התם בשמ׳ הג״ל דאם בעיט היא אתומה ודאי דהקב״ה פסק הל׳ כרבנן ואם בדם אתומה ודאי דס״ל כרע״ק והשיבו אליהו ז״ל דבעיט היא אתומה ופסק כרבנן ולזה הקף ומיד עמד משה בתפילה ויחל משה לתד״ק בתוס׳ סוף קלת כמש״כ הרוחה :

ועפ״י ד״ק תפ״ל לענ״ד כוונת המסרה וז״ל נעשה ונשמע ונשמע קולו ונשמע פתגם המלך ע״כ ולכאורה נראה דליכא שום קשר ושייכות להני תלתא ונשמע לחבדי וחון מדרכנו תפ״ל במ״ש פ״ק דמגילה דכהנים מבטלים עבודתם ובאים לשמוע מקרא מגילה ומכאן סמכו בית רבי שמבטלין ת״ת ובאים לשמוע מ״מ יע״ש וז״ש נעשה ונשמע שהיא התורה ונשמע קולו בכוותו אל הקדם שהיא העבודה ונשמע פתגם המלך שהיא מקרא מגילה אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא יותר מכולם דהתורה והעבודה נדחים מפניה כנז״ל וק״ל:

אבן עפי״ד הרב הון רב ז״ל הנ״ל תפ״ל המסרה הנז׳ נתו״ת והכי קאמר דכיון שאמרו ישרהל נעשה ונשמע היך הם השתחוו לגלס ג״ג והיותר תמה על מרע״ה היך עמד בתפילה ונשמע קולו בתמיהה לז״ת ונשמע פתגם המלך כי הקב״ה ברחמיו חתם הגזירה בעיט להורות נתן דהל׳ כרבנן ואין הגזירה מתקיימת אלא מעשו ישרהל ולזה עמד בתפילה לבקש רחמים עליהם וק״ל:

ובזה תפ״ל כה״כ וירח המן כי אין מרדכי כו״מ לו וימלא המן חימה ויבז בעיניו וכו׳ כי הגידו לו וכו׳ וי״ל דתיבת לו היא יתירה דהוה סגי בתו׳ וירח המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה ואתן ידעינן דעליו קאמר מכח קרא דסליק מניה ועי״ל דאם מרדכי חטא לו אלא הלאן מה עשו שאר ישרהל וגם מה הגידו לו דסתם הגדה לימה נאמרת רק ע״ד חידוש אלא היה יודע מקודם והכא מה דבר חדש הגידו לו דאם הוא שהם יהודים הלא זה הדבר כבר ידוע לו מקדמת דנא ואין כל חדש:

אבן עפי״ פלוגתת דר״ע ורבנן שבפ׳ כל הגלמים הנז״ל ת״ש הכל דיודע מנז״ל דהמן היה חקוק על בגדו דמות גלס והוא ג״כ תנדירני של מלכים ולרבנן דפליגי על ר״ע כל הגלמים כאלו מותרים וק״ל דהלכתא כוותייהו דיחיד ורבים הלכה וא״כ המן הרשע ברוחו כי אין מרדכי כו״מ דס״ל כר״ע דכל הגלמים אסורים ושבק סברת חכמים דפליגי על ר״ע ושרו להו מכח זה שפט בדעתו דמרדכי בתר דידיה קאזיל להמרות כבודו ולא משום דהדין כן דהל״כ הי״ל לפסוק הל׳ כחכמים דרבים גינהו ומדלא פסק כוותייהו הבין המן שאין זה אלא במזיד ובמעל ממרדכי וז״ש וירח המן כי אין מרדכי כו״מ לו לו דייקא ולא משום דדיגייהו הכי ולזה וימלא המן חימה וגם ויבז בעיניו לגמ״ש כמ״ל כי הגידו לו המגידים את עם מרדכי שבכר השתחוו לגלס ג״ג ואי ליתא לסברת מרדכי דפסק הל׳ כר״ע דאוסר ת״כ למפרע מתחייבים הם על מה שהשתחוו לגלס ג״ג וכדמ״ל הכי לרשב״י כנז״ל וק״ל :

ועפ״י התמור לעיל פלוגתת דרשב״י ורת״ג ז״ל הנ״ל תפ״ל דהנו׳ דתכות העולם לא רצו לבקש רחמי׳ על ישרהל להגילם משום דס״ל כפ׳ רש״י ז״ל דכיון דיבר׳ נתפשו בעוונם לאסור להגילם ולא ס״ל לחלק בין היכא דאיכא טובים בהדייהו ואם הם בכלל הסכנה לו לא דבכל גוונא ס״ל כרש״י דאוסר משו״ה נסוגו אחור ואמרו לאליהו ז״ל אם הם הם וכו׳ וכהכי נמי ת״ש מה שהולרך מרע״ה לשאול מאליהו ז״ל אם ים חדש לדיק ביניהם או לא ואמ״ל אליהו ז״ל ים שים ושמו מרדכי ואמ״ל מרע״ה שהוא יתפלל משם והוא מרע״ה מכאן דאטו לא תספיק תפלת מרע״ה לבדו הא ודאי לאחמהא טובא לכאורה אבל עם האמור ת״ש דמרע״ה מלבד דס״ל לאמר דהל׳ לזלת כפ׳ רש״ג ז״ל דשרי להגיל בכל גוונא עוד זאת רלה לגאת יד״ח דעת רש״י ז״ל וס״ל לחלק גם בד׳ רש״י דאי איכא טובים בהדייהו והם בכלל הסכנה לכ״ע שרי להגיל הכל בכת אחת עו״ר משו״ה שאול שאל האים משה אים האלהים לאליהו ז״ל אם ים לדיק ביניהם יעמוד בתפלה להגיל עלמו ואתריס עמו ואני אעמוד מכאן בתפלה למשה להגילם לגלס שאיני בכלל הסכנה עמהם כיון דהל׳ לזלת כרת״ג ז״ל דס״ל דשרי בכל גוונא וכמדובר וק״ל :

ובהבי ת״ש נמי מ״ם מרדכי הלדיק דלא על חלייגו גזר וכו׳ דלל״ד דהיכי הוה ניחא ליה אם הגזירה היתה על חלי לבד דהא אפי׳ לא היתה הגזירה רק על נפש אחת מישרהל היה לריך לבעוק ולהתפלל אל ה׳ בעבורו כ״ם וק״ו על חלי לומה היסרהלית :

אמנם עפי״ד ת״ש דכוונת מרדכי הלדיק להוציא מלב אזהה אדם מאן דס״ל כרש״י ז״ל דס״ל דאסור להגילם לזה הורה להם מרדכי דלא יאמרו בג״ד לסברת רש״י ז״ל משום דכיון דהגזירה כוללת טובים ורעים וכולהו בכלל הסכנה ודאי דבכה״ג גם רש״י ז״ל מודה דשרי וז״ש לא על חלייגו וכו׳ וק״ל :

עוד תפ״ל כוונת מרדכי במה שהולרך לשלוח לאסתר את פתשגן כתב הדת ג״כ דהנו׳ כמ״ש הרב מהרמ״ח ז״ל דהמן לאמר יכתב לעבדם כלו׳ להיות לו לעבדים ולזה הסכים עמו המלך לחתם אלא דכתר הכי המן הרע זייף וכתב להאבדם וכזה פי׳ הוא ז״ל כה״כ כי נמכרנו אני ועמי וכו׳ ואלו לעבדים וכו׳ עש״ב. ולזה תחילה ורחם הודיעה מרדכי לאסתר את פ׳ הכסף ושהמלך לחם׳ לא הסכים במכירת ישרהל להמן רק לעבדם דוקא והמן זייף וכתב להאבדם לגמרי וכדי שלא יטעון המן שהסופר טעה וכתב להאבדם במקום לעבדם כדאיתא כמה פיאבי שקורין לעייני״ן אלפי״ן ולאלפי״ן עייני״ן לזה שלח לה מרדכי את פתשגן כתב הדת אשר ניתן בשושן להשמידם ונתן לו להראות לה דשם כתב בפי׳ להשמידם וזה אין לו עוד מקום ופתחון פה להמן לתלות בע״ם כלל וכוונתי כשומעו כזאת המלך אחש׳ את זיופו יקלוף מאד על המן ויבטל גזירתו ומכירתו לגמרי ויהפוך גזירת להשמיד וכו׳ על המן הרע וכמו שכן היה תמ״ך וק״ל :

ואפ״ל המשך הכתו׳ הנאמרים במנ״ח במכירת ישרהל להמן וכה תאמרו ויאמר המן יעמו עם ח׳ מפוזר ומפורד בכ״מ מל׳ ודתיהם שונות מ״ע ואת דתי המלך ת״ע ולמלך אינ״ל אם על המלך טוב וכו׳ וכו׳ וי״ל דאומרו יעמו עם אחד דהול״ל יש עם ומאי אחד דקאמר גם תיבת יעמו אין לה מובן וכז״ל נרגשו מזה והם אמרו אלוהיהם של אלו

יסן ח״ו ותו מ״ם מפוזר וכו׳ דמשמע דאם היו מקובלים במקום אחד אין רשות לאבדם ותו למאי לעטריך המן לומר לו ככל מדיעות מל׳ דמאי נפ״מ אם הם במדינות או בכפרים ועיירות ובתרגום רבתי איתא דאמ״ל המן איתיא עמא חד מבדר ומפרש ביני עממייא ואומייא וליסנייא ומקלט מגהון דיירין בכל פלכי מלכותך וכו׳ ע״כ וגל״ד למה הוצרך להמעיט ליסראל הדרים בכל מלכותו גם יל״ד בתו׳ ודפיהם שגגות מ״ע דמה תירוש הוא זה דודאי גם המלך וכ״ע ידעי דדת יסראל לאחר וגפ״ק דמגילה איתא שאמ״ל המן שינהון דברבין תוכלים ושותים הרבה ואומרים שה״י פה״י ומכניסים פחת בממונו של עולם עכ״ל וגל״ד מאי כוונתו בזה דלפי פשוטן של דברים ק״ט דאטו יסראל מדידים קא אכלי וצ״ע לרה בשלמה העל זה יתחייבו מיתה לאתהתא טובת גם תו׳ ותא דתי המלך ת״ע ופירש״י שהיום נותנים מסים ואח״כ יל״ד דמאי ליסנא ביסנא הוא זה עד שמכח זה רשות לאבדם גם יל״ד תומרו יכתב לאבדם מאי יכתב דקאמר הול״ל יגזור לאבדם כי דבר המלך אין להשיב עיל״ד תו׳ ועשרת אלפים וכו׳ דמה צורך לאריכות כ״ז הלשון דבקצור הול״ל ויו״ד אלפים כ״כ אתן למלך ותל״מ גם מאי גתון דקאמר ומאי כוונתו בתו׳ והעם לעשות בו כטוב בעיניך :

ואם״ל ולייאב כל הדקדוקים הנז״ל בהק׳ מ״ם בם״ם בפ׳ לא יחפור דת״ד ת״ה כריה דר״י פפיטע׳ לי דבר מהת אבר מתת לחריתי מלי מעכב ופירש״י מעכב עליו מלעשות תומנותו ולהביא סחורתו כאן למכור ותי שייך בכרגת דמלכא שנותן כסף גולגלתו למוכל העיר הזאת לא מלי בר מתת לעכב עליו מלמכור סחורתו ולעשות תומנותו עכ״ל ומבואר שם בם״ם מעמת דמלי מעכב משום דאמ״ל קא פסקא לחיות דיהן יע״ש וכהב המרדכי ופסקו מור״ם ז״ל בח״מ סי׳ קל״ו דבני עיר שברחו אל ישוב אחר מפני סכנת דבר או רעב אין בני מותה העיר והישוב יכולים לעכב בידם מלהכניס בהיותם אצלם כשיעור חיותם עד יעבור זעם וכפי טיפול בימם ומיעוט עסקם ישתו בעול כרגת דמלכא עמסם וכו׳ עכ״ל יע״ש. וכתב הרב כנה״ג ז״ל שם משם גדולי הפוסקים ז״ל דהא דתי לא שייך בכרגת מלו לעכב אינו אלא היכא שבאו לתוך מדינתם עלמה אבל אם יצאו להם בכפרים של מדינה אחרת ובגבולותיה ובסביבותיה הם מסתחרים שם לא מלו לעכב עליהם בני המדינה כלל ואפי׳ דלא שייכי בכרגת דמל׳ יע״ש וכתב מרן ז״ל בב״י שם דלפי ריבוי העם המלך מטיל מס ודמי למשז״ל מתן דיהב בסקא ליכול תרעא וכו׳ יעש״ב :

ואם המלך או השר של אותה המדינה פטר ומחל להתורחים הבאים לעירו ממסים ואח׳ שלו לגמרי לל״ד מה יהא דינם של התורחים הללו מי נימא דכיון שאין פורעים מס כהדייהו של בני אותה העיר עכ״פ מלו לעכובי אות״ד כיון דפטר אותם המלך אין הליבור של אותה העיר יכו״ל עליהם ולכאורה הסברה נותנת שיכול לטעון עליהם כיון דהמלך מטיל מסים ואח׳ לפי ריבוי העם ומה שמיקל ע״ז הוא מכביד ע״ז ואינו מפסיד המלך כלום ובני העיר הנותני׳ מס הם מפסידים מה שפורעים בעד אלו התורחים וגם פסקי לחיותייהו דדין הוא שיכו״ל עליהם שלא יהיו נושאים ונותנים בעירם שלא יקפחו פרנסתם וכ״כ הריב״ם ז״ל להדיא בסי׳ קל״ב וז״ל וכ״ם כזה שמצית סחו׳ וקונה ומוכר בעיר שבני העיר יכו״ל עליו דפסיק לחיותם חל״ב פורע מס עמהם וכו׳ עכ״ל וכ״כ מהרש״ך ז״ל בח״ב סי׳ קמ״ד יע״ש גם מוהריק״ו ז״ל בש״ו קכ״ב מוכח דהכי יע״ש אך מהפשד״ם ז״ל בסי׳ שם״ד תמה ע״ד מוהריק״ו בזה והעלה דאפי׳ נושה ונותן בעיר ל״מ לעכובי והביא ראיה מתשו׳ רבי׳ אבינדור ז״ל דם״ל דפרדכת לתו׳ דוקא דאפי׳ בעשיר ונו״ן בעירם ל״מ לעכובי עליו יעש״ב וכן הסכים הרב משאת מלך ז״ל כדי״ע יע״ש ת״כ נמ״ל דדין זה במ״ח הוא שנוי בנז״ל ולענין דינא קי״ל דלענין מסים הרבים הם המוחזקים נגד היחיד או היחידים המתדיינים עמהם לאמנם אם היחידים הללו הם ג״כ רבים שהם יו״ד בני אדם וכ״ם אם הם יותר מיו״ד אלא שבני העיר שבגבדם הם ליבור ורבים יותר מהם בזה כתב הבנה״ג בסי׳ קס״ג הגב״י אות כ״ו. משם מוהריק״ו והמ״מ ז״ל דכיון דהרוב הובפי׳ לאלו היחידים מיקרו יחידים נגד הליבור הרבים יותר מהם והליבור הם המוחזקים נגד היחידים לענין מסים לטעון קי״ל אלן מדברי הרב תה״ד ז״ל סי׳ שם״ח מוכח דאם הם יו״ד או יותר לא הוו הליבור מוחזקים לגבייהו דכל בי עשרה קהל ליקרי יע״ש ועכ״פ המתבאר מדברי כולם דאם התורחים הללו הם רבים יותר מבני אותה העיר וכנון שהם מקובלים כולם כאחד בעיר אחת ובאו כולם לעיר אחרת והם הרבה יותר מבני אותה העיר אז ודאי הם הנק׳ מוחזקים נגד בני אותה העיר עצמה ולא מלו בני אותה העיר לעכב עליהם בטענה שאין פורעים מס עמהם דיכו״ל התורחים הנז׳ קי״ל כמהרשד״ם ודעימיה דמהני להו פיטור המלך ול״מ לעכובי עלייהו כלל ועש דמוהריק״ו ז״ל בשו׳ ח׳ כתב דע״כ לא חציבי הרבים מוחזקים לינו אלא לגבי יחיד מבני עירם המתדיין עמהם בענייני מסים אבל אם היחיד או היחידי הללו הם גרים בארץ לא להם שבאו מעירם לגור שם לא הוו בני אותה העיר מוחזקים לגבייהו כלל יעש״ב. מ״מ כתבו התח׳ ז״ל דאם זה היחיד או היחידים שבאו לגור שם עמדו שם ימים רבים ונשתקעו ונתיישנו שם או שיין להם תקוה והבטחה לחזור לעירם כלל ודאי דהו״ל ממש כבני אותה העיר ובני העיר אם הם רבים יותר מהם ע״ד מוחזקים לגבייהו בלאי ס׳ כלל :

עוד נקדים מ״ש הרב ז״ל דמתחי׳ נתיירא אחש להטיל מס על יסראל בחשר לבו ויקפו דשמח יגלו מתחת ידו כיון שקרב זמן הגאולה והיה נריך להחניף להם ולא להכעיסם בכובד המס יע״ש ולפי״ז הו״ל יסראל שבכל מלכותו פטורים מעשה המלך ממסים ואח׳ כדי שיהיו תמיד תלוי ועומד ממלכותו לעד לעולם :

מעתה נבוא אל ביאור הכתו׳ הנ״ל דהנה המן הרשע כבר קדמה לו הידיעה דהמלך כבר פטרם ליסראל מכל מיני מס״ו כנ״ל ועכ״ז עמד בעת להלשין עליהם אל המלך ולעכב על ידם מכח הדין דקי״ל דבר מתח מלי לעכב אע״פ שחריתי שלא לשחת ולחת ולהרויח בעירם משום דפסקי לחיותייהו דבני העיר ואפי׳ שפטרם המלך ממס״ו עכ״ז ס״ל דל״ת להו פיטור המלך כיון דמה שמיקל ע״ז מכביד ע״ז וכד׳ מוהריק״ו והריב״ם ומהרש״ך ז״ל וכנז״ל וכדי שלא יטעון עליו אחש׳ בעד יסראל שתחת ממשלתו דהת היכא מהרשד״ם וסייעתיה דמסייעי להו בדין ליסראל וס״ל דכיון שכבר פטרם המלך ממסים יאח׳ לית מאן מו בני העיר לעכובי עלייהו כלל וכנז״ל וגם כדי שלא יטעון אחש׳ בעד דיסראל הו״ל כדין בני עיר אחת שברחו לעיר אחרת מחמת סכנה וכשיעבור זעם ישובו לאחרם דהת אחש׳ בההוא פחדא הוה יתיב שמא היום או למחר ילאו מתחת ידו דמה״ט הוא שפטרם מכל מין מסים וכנז״ל וא״כ לפי״ז לית מאן מו בני העיר לעכובי עלייהו כלל וכמ״ש המרדכי ומור״ם ז״ל וכנז״ל וגם לפי״ז הו״ל יסראל יחידים מעיר אחרת ולא הוו בני מלכות אחש׳ מוחזקים לגבי יסראל אפי׳ לענין מסים וכדברי מוהריקו ז״ל וכנז״ל :

ולזה המן הרשע חכם להרע הליע בתחי"ד הלעות להסתור כל מה שיכו"ל לחתם כעד ישראל וכה אמר ישנו עם ובדיבור זה רמז לו תרתי חדת כי אלהיהם שלאלו יש מ"ו כדרז"ל ואין ליסראל עוד פתח תקוה שישובו אל עירם ואל ב"מ כלל ועוד רמז לו דיסראל נתייעצו ונשתקעו תלנך ואין דעתם לחזור לעירם כלל וא"כ אין לדון אותם כיחידים דעיר אחרת המתדיינים עם בני העיר שגינה שלהם שלח להחשיבם מוחזקים לבני אותה העיר עלמה אלא ודאי דהם בבני אותה העיר עלמה ממש ובני העיר הרבים מהם הם המוחזקים לגבייהו ומנו לעכב ע"י אפי' שיש להם פיסור מן המלך וכדס"ל להריב"ם ודעימיה ודלא כמהרשד"ם ודעימיה. ושמע תאמר דהן עם בני יסראל הם רבים יותר מבני עירנו והם הנק' מוחזקים לגבי דידן לז"א דלא היא אלא אחד כלומר דלינהם אלא כדין יחיד אחד המתדיין עם הצבור וז"ש אחד והוו חדיים ליה אי' אחר שנשלמה שם היו כל עם בנ"י מקובצים אלנו בעיר אחת מעיירותינו והם הרבים יותר מבני אותה העיר לו היא הדין עמך לעטון בעדם דלינהו חשיבי מוחזקים כיון שהם רבים יותר מבני העיר עלמה הבאים לעכב על ידם דשפיר הו"ל יסראל מוחזקים לגבי דידן ברם השתא הכא הוא מפוזר ומפורד בה"ע וכמ"ש בהמשך רבתי דיסראל כולם מיבדרי בין עממייא ואומייא ומקצת מנהון בכמ"מ ואינם כולם במקום א' וכל בני עיר ועיר שלך הם רבים יותר לגבייהו ומוחזקים לגבי דידהו ומנו לעכובי עלייהו:

ובי תימא דהם יושבים בכפרים ולא מנו בני המדינות לעכב עליהם וכמ"ש הכנה"ג ז"ל וכנו"ל תדע לך דלא היא אלא הם יושבים בכל מדינות מל' במדינות דייקא ולא בכפרים וא"כ דינא יהיב דמנו בני המדינות תושבי העיר לעכובי עלייהו לפי שפשרם המלך וכ"ד הריב"ם ודעימיה וכנו"ל:

וא"ת מנין לחתה יודע שהם מרויחים הרבה במשחם ומתנם כדי לעטון עלייהו דקא פסקי לחיותייהו דבני העיר ולעכב ע"י לז"א ודחיהם שונות מכל שם ודרז"ל דאמ"ל שימהן רבבין וכו' ואומרים שה"י פה"י ומפזרים ממון רב להוללותיהם ומכניסים פחת בממונו ב"ע וכודאי שכל ההוללות המרובות שלהם הם מרויחים אותם מבני עירנו שנו"ן שמהם ואם לא היו נו"ן הם במדינותנו היינו מרויחים מהם אותו הריוח ולא היו הם מפזרים ממון רב לעונג שבת ויו"ט:

וא"ת ומוד לפי' תרלה לדון אותם כבני עיר אחרת שברחו מעירם מפני הסכנה לפי"ה לא היו יכו' להרויח רק כדי חיותם לבד ואיך הללו אוכלים למעדנים ממה שמרויחים יותר מכדי חיותם הפך הדין שלהם וז"ש ואת דתי המלך מלב"ע אינם עושים דהא דיניהו בר מחת מני מעכב ל"מ לחריתי משום דפסקי לחיותייהו והם אינם מקיימים דתי המלך מלב"ע וא"כ למלך אין שום להניחם פטורים ממסים ואח' להקל מעליהם ולהכביד עול המס שלך על תושבי עירך דלפי' מדון אותם כדין הבורח מעירו מפחד סכנה מ"ז הרי בדינם חייבים הם לשאת בעול המס עם בני העיר וכדסיימו המרדכי ומור"ם וז"ל כנז"ל וכיון דהם אינם נושאים בעול המס עמנו כלל א"כ אפי' להסתחר להרויח כדי חיותם לא מנו וכ"ש שאינם יכו' להרויח יותר מכדי חיותם וא"כ למלך אין שום להניחם פטורים כלל אלא אם של המלך טוב יכתב למעדנים ואח' כמ"ש מהרמ"ח ז"ל דהנם דאחתה המלך פטרת אותם כיון דאותו פיטור אינו אלא בדיבור לבד הן אתה יכתב למעדנים וא"י כתיבה אחריה כתיבה ומבטלת דיבור הקודם ואם כה תעשה לבקוב למעדנים במס"ו אני מבטיחך ואני ערב בדבר שתרויח מהם בכל שנה יו"ד אלפים כ"כ ואני מחויב לשקול אותם ע"י עושי המלאכה להביא אל גנזי המלך ולהיות המלך אחת' יותר שונא ליסראל מהמן כמבו"ל לזה נכנסו דברי גרגן בחוזיו והיתה תשו' להמן הכסף נתון לך כלו' איני חושש בשביל הכסף שיבא לי מהם ממסים שלהם והרי הוא מו"מ נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך ולזה כשמוע המן את דברי אחת' שנתן לו רשות לעשות בעם כטוב בעיניו לכך שינה וכתב לאחדם וכו' ולזה אתר שנהלה המן ונתבטלה גזירתו עמד אחת' עלמו ויפל מם על האדן ואי' הים שכבר נכנסו דברי המן בחוזיו ועשו בו רושם והטיל מם"ו גם על יסראל וק"ל. ואחז"ל רחיתי בם' יושב להלים שכבר דרך במלכות בדרך זה בביאור הכתו' הנ"ל יעש"כ:

א"נ אפי"ל בהו"א כוונת הכתו' הנז' בהדק במ"ש מפוזר וכו' דמאי נפקותא איכ להמן הרשע אם הם מפוזרים או מקובצים במ"א והמפרז"ל פי' במשז"ל דהסוה מינה טעמן לריב"ק בתוב בתורתכם אחרי רבים להטות כידוע והמפרז"ל תי' ע"ז דע"י שיבתנו בא"י איכ לן דין קבוע כידוע וזהו טעמא המן דהן אמת הן קדם בהיותם על אדמתם יש להם טעמא קבוע לבטל טעמא רובא דאומ"ע והדין עמהם שלא להשתוות עמנו לעש"ז ברם השתא הכא הוא מפוזר בה"ע וא"כ מה טעם יש להם שלא לשמור דתי המלך אחת' לעש"ז כרובא דידן והא ודאי אין זה כי אם מודדים במל' גינהו וא"מ ולמלך אין שוה להניחם בחיים אחד"ק כמש"כ הרואה:

ולענד"ן לפרש הכתו' הנז' עד"ז בהו"א כל אחר אחיפכא מפי' המפרז"ל הנז' והוא בהק' אתה ידוע משז"ל דכ"מ שנאמר במגילה המלך קאי על מלכו ז"ע כידוע וא"כ גם במ"ש המן ואת דתי המלך אי"ע ג"ל על מלכו ב"ע וכוונתו לומר דאפי' ישראל הם בעת בגלות מפוזר ומפורד ובטלה לה טעמת קבוע כנז' אע"ז אדרבה היותם מפוזר ומפורד בה"ע דא אהניא להו לבטל טעמת רובא דאומ"ע ואינם יכולים להשתוות עמנו לעש"ז בטעמת המין הנז' ועכ"ז הם עובדים ע"ז כמונו ומחזיקי בטעמת אומ"ע הנז' ואת דתי המלך מלכו ב"ע אינם עושים באומרם דכיון שהסי"ת הגלה אותנו בארצות העמים אחדא לה טעמת קבוע ואחר"ל בחיב וכמש"ל במד"ר דאמרו ישראל לפני הקב"ה כיון שהגליתנו מארצנו בדין הוא שלא נשמור התו' והמלוות ע"כ ופס' דידהו משום דאחדא להו טעמת קבוע. למנם לא ידעו ול"י ישראל דכיון שהם מפוזרים אינה ואינה ואינם מקובלים במ"א בגלותם ליכא למטען עלייהו טעמת המין הנז' כלל:

והענין הוא שפי' מ"ש הרב בריח יעקב פיתוסי ז"ל בדל"ת ע"ג בביטול טעמת רבים דהוה מינה הנז' שפי' מ"ש מכן ז"ל בבי' ח"מ סי' י"ג בשם הרשב"ה ז"ל בתשו' וז"ל שאלת רחוקן ושמעון בירבו להם יו"ד לגשים לדון דיניהם וקבלום עליהם ואח"כ נחלקו ילכו בת"ר דידהו ואחדהכי ואכי פירש אחד מבייהו לעלמא והם' דהו דינם ורובא דמינכר דידהו מייבו לזה ופטרו לזה אם דיניהם דין תו לא תשו' אין ד"ד דל"מ רובא אלא דוקא היכא דכוועד כולהו יתבי להדדי ושקו"ט אמנם היכא דאחזיל אחד לעלמא תו לא מיקרי בהשאחרים רובא כלל דאפשר אם היה עמהם היה נותן מקום להפך והיו מודים לו עכ"ד וה"נ דכוותה בשלמא אי הוו כולהו ישראל בהדי הדדי ושקו"ט בהדי אומ"ע וגלמוס אז יש מקום לטענה זו אמנם בין ישראל פזורים בין האומות מי נתן יעקב לביבמיל בין אומ"ע והלא מעשים בכל יום אחד מיקן גלח כד"ת עכו"ם וכ"ש אי הוו כולהו ישראל יחד וא"כ נפלה בבירה עמיקא טעמת ההוא מינת.

ובזה פירש הוא ז"ל מזו"ל בפסחים דפ"ז ע"ב מ"ד לדקות פזורנו עם ישראל לדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפיזרן לבין האומות וכו' ע"כ ועפי"ה ה"ה כמבואר יעש"ב. ועפ"י ד"ק לפ"ל כה"כ פיזר נתן לאביוני לדקתו ע"ל קרנו תרום וכו' כלומר שהקב"ה פיזרם לישראל ולדקה עשה מהשם בפיזורם כדי שקרנו של ישר' תרום בכ' בביטול טעמת המין כנז"ל ועפי"ז לפ"ל ג"כ כה"כ ביחזקאל סי' ל"ו וזכר' ודבר עליהם כה אמר ה' הנה אני לוקח את בני ישר' מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אותם מסביב ואת"ח לך ה חלי דע"י קבוצם הדרה לדוכתה טעמת ההוא מינא דאחר"ל כמיב דכ"ז דישראל הם שה פזורה בין אוה"ע ליתא לטעמת רוצח דידהו כלל וכמ"ש הרשב"ח ז"ל כנז"ל ברם השתא הכא דקא אמרת וקבצתי אותם מסביב ח"כ חיישינן שמא יטעמו עלינו אוה"ע טעמת המין הנז' לז"ח עוד והבאתי אותם אל אדמתם והחיכא תי' קמיה דכל קבוץ ואין כאן עוד טעמת רבים דאוה"ע כלל וק"ל:

ובזה לפ"ל כה"כ שבתהלים וכ"ת לאמר לך אתן את ארץ כנען ח"ן בהיותכם מתי מספר כמעט וגרים בה ויתהלכו וכו' לא הניח אדם לעושקם ויוכח עליהם מלכים. ואון מדרכנו לפ"ל במ"ם בם"ם דגזיר די"ב לא וקדם לי אשה שאם אם מת השליח ה"ה לאסור בכל הגשים דאוקמ שליח ע"ם ופריך הש"ס שאם מקן מפורשת שפרח אחד מהם לאויר העולם דאין תקנה לב' ולריך להביא זוג אחר ואילו שאר קינין י"ל תקנה ואמאי כל אחד ניחא אי ניהו ונמלא מתכפר בקרבן של חבירו ומשני קא אמינא אינא אשה דלא ניידא ופירש"י דכל כבודה בת מלך פנימה וכי תימא אשה נמי ניידא דאימור שוקא אשכחה וקידשה התם הדרא לניחותא ולקביעותה הו"ל קבוע ע"כ הסוגיא ופי"ש בפירש"י ז"ל נמ"ל דמטעם כל כבודה במ"פ אמרינן באשה כל קבוע וכו' וז"ה לאמר לך אתן את ארץ כנען להיות לכם דין קבוע לבטל טעמת רבים דאוה"ע משום כי אשה המעט מכל העמים וז"ש בהיותכם מתי מספר כמעט וגרים בה ופי' שאשה גרים בה מתבטלת טעמת רבים דאוה"ע וגם אחר הגלות ויתהלכו מגוי אל גוי וכו' עכ"ז לא הדרה עלייהו טעמת המין דהא הדרי לניחותייהו ולקביעותייהו וז"ש דהגם שהם יתהלכו מגוי א"ג עכ"ז לא הניח אדם לעושקם לכופם לטעמ"ז בט' רבים דאוה"ע משום ויוכח עליהם מלכים ר"ל משום כל כבודה בת מ"פ דמשם רחיה דהדרי לניחותייהו וכתי' הש"ם דגזיר הנז' וק"ל. וע"ע בם' הביאור זכות הרבים ב"פ וק"ל:

אמנם עפ"י דרכנו בביטול טעמת רבים דאוה"ע עפי"ד הרשב"ח ז"ל הנז"ל א"ש גמי וז"ש לאמר כלו' בעבור לאחר לאחריות הלו אוה"ע לבטל טעמתם לך אתן את ארץ כנען משום היותכם מתי מעט ע"י שנתתי לכם את הארץ נעשה לכם דין קבוע ואחזת ה' טעמת רבים דידהו וגם אחר הגלות ע"י שאני מפזר אתכם בין העמים ויתהלכו מגוי אל גוי וכו' שאני בטלה לה טעמת רוצח דידהו וכדעת הרשב"ח ז"ל וזה אחזת לה ההיא טעמה ולא הניח אדם לעושקם בכח טעמת רוצח דידהו הנז' וכנז"ל וק"ל. וע"ע להרב בריח יעקב שם דפירש הכתוב הנז' עד"ז בחו"ת יע"ש:

ובבן זהו כוונת המן הרשע בחו' יבנו עם אחד שהיה שרוי מתחילה במקום אחד ולא היו יכולים לטעו"ז בכח טעמת רבים דאוה"ע כיון שהיה להם דין קבוע וכעת דאזל קביעותייהו הם נגררים אחר אוה"ע לטעו"ז בחומרם דאין להם עוד פה להשיב לאוה"ע על טעמתם כי רבים הם וכתוב בתורתנו אחר"ל ואולם אין הדין עם ישראל בזה לעבור על דעת קוניהם דאדרבה כיון שהם מפוזרי' בין העמים בזה ים להם תי' מרווח לבטל טעמת רבים דאוה"ע וכד' הרשב"ח הנ"ל ועכ"ז ואת דתי המלך מלע"ע ח"ע בסומכי נפשם על טעמת רבים דאוה"ע ואין זה תלוי במרד ובמעל דהפקרת ניח"ל ואפי' המורד במל' ב"ו ח"מ כ"ש המורד במל' שמים ובודאי דלמלך אין שוה להניחם וק"ל:

ועפי"ד הרב בריח יעקב ז"ל בתי' עפי"ד הרשב"ח ז"ל הנ"ל לפ"ל כה"כ בישעיה סי' מ"ט וכ"ת קרוב מלדיקי מי יריב אתי נעמדה יחד מי בעל משפטי יגש אלי הן ה"ח יעזור לי מי הוא ירשיעני הן כולם כבגד יבלו עש יאכלם ורבו הדקדוקים בהני קראי:

ואולם עפי"ה יבואו ע"ן וכהק' עוד כמה תי' הנלמדים בחמת במפרז"ל בביטול טעמת הטוב מינא הנ"ל תיבי אחת דקי"ל רוב וקרוב דמוכח אזלינן בתר הקרוב דמוכח וכן קרוב דאתי מכח סברא אלימתא אזלינן בתריה והקב"ה קרוב לנו מכח סברא אלימתא טובא מכל האומות והנסו"ן שעשה עמנו במלרים ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה"ת וכמ"ש כ"ז המפרז"ל בידוע. ואת שניה תשו' ריב"ק לתלמידיו דביון דכל אומה מאוה"ע עובדת למין ע"ז שלהם ויש"א כולם כאחד עובדים להקב"ה לבדו ח"כ אם יעמדו למנין ישראל נגד כל אומה ואומה המה יעלו ישראל רבים יותר מכל אומה אחת מאוה"ע ועוד תי' דישראל ע"י המילה הם מלויים דכל הגויים ערלים ח"כ הו"ל יש' כדבר היסור הניכר שאינו בשל ברוב והכי ליתא בש"ס דאמ"ל ההוא מינא לר"פ תא וניהוי לעמת אחד אמ"ל אנן דמהלינן לה מלינן למיהוי כוותייכו אתי דל"מ מלינו למהוי כוותן כידוע עוד תי' דישראל ע"י שהם קמים בתח"מ ח"כ נמנים המתים עם החיים משא"כ אוה"ע עוד תי' הרב בריח יעקב הנ"ל עפי"ד הרשב"ח ז"ל כנז"ל:

ובבן ז"ם הנביא שם יבואו אוה"ע לבטל אותנו מלעבוד את ה' בטעמת רוצח דידהו כטעמת אותו המין ים לנו הרבה תשו' בדבר זה לבטל טעמתם זאת אחת קרוב מלדיקי כלו' מכח כי קרוב לנו ה' קודבה דמוכחת טובא ואתייא מכח סברא אלימתא זה עלמו מלדיק אותי לסתור טעמת רוצח דידהו ועוד מי יריב אתי ר"ל כל מי מהאומות אשר יריב אתי לטעון עלי טענה זאת אני נחשבת רוב כנגד כל אומה ואומה בפ"ע ועוד נעמדה יחד למשפט שם רמז לאתי הרב בריח יעקב ז"ל עפי"ד הרשב"ח ז"ל הנ"ל ור"ל דאתה דאינו פזורים בין אוה"ע לא אחשיב רוצח דידהו רוצח כלל דאפשר שם נעמדה יחד למשפט ויהיו כל ישראל במקום אחד לדין עם אוה"ע על טענתם הנז' אינו נולחים לאוה"ע בזאת טענה שישתון אחד מינן עלייהו כנז"ל:

ועוד מי בעל משפטי יגש אלי כלו' מי בעל משפטי הטוען עלי טענת רוצח יגש אלי שם רמז אל המילה כדפירש"י ז"ל ע"פ גשו נא אלי ויגשו יע"ש דבין דע"י המילה אנו מלויים הו"ל כדבר היסור הניכר דלא בטיל ברוב יאדרבה הוא יגש אלי ולא אני אליו וכמזו"ל אנן דמהלינן וכו'. ועוד תי' לאחר דהן ה' אלהים יעזור לי דהוא ליוה לי שלא לטעו"ז עם שליווני ג"כ לאחר"ל ופה שהתיר הוא הפה שאסר וא"כ מי הוא ירשיעני יחייבני לטע"ז. ועוד תי' לאחר דהן כולם כבגד יבלו ע"י דאין שפרש נטעה בתש"ה משא"כ אנו עם אלהי אברהם קמים בתח"ה ונמנים מתים עם החיים ונמלינו רבים מאד יותר מכל אוה"ע וק"ל:

ובזה לפשר להמתיק פי' המפרז"ל בקראי דדהש"ה רבים אומרים לנפשי כלו' שטוענים עלי טענת רבים כנז"ל ואתה ה' מגן בעדי שפיזרת אותי בין אוה"ע

לגבי ואנה דעי״ז אלי נוסח לאוה״ע כתי׳ הכר״י ז״ל כנ״ל. ועוד כבודי דישראל י״ל דין מתיבה הרחויה להתכבד דחפי׳ בחלקם לית בעלה. ועוד ומרים רחמי ע״ד כי תשא את ראש בנ״י דהו״ל דבר שבמנין דחפי׳ בחלקם ל״ב. ועוד קולי אל ה׳ אקרא כי הוא לאחר לאחר״ל והוא ניוה לי ג״כ לית יהיה לך ח״ת ע״פ. ועוד ויענני מהר קדשו סלה דע״י נתינתו הארץ נמו לית לן דין קבוע וחפי׳ לאחר שהגלגו מהרלבו הדרן לניחותין ולקביעותין כנז״ל. ועוד דאני ע״י תפ״ה אני נחשב לחפי׳ לאחר המיתה כלשו שכתבתי ואיתנה והקילותי בתפ״ה ובזה נמנים המתים עם החיים כנז״ל. ועוד כי ה׳ יסמכני בקורבה דמוכחה ובסברת הלימתא טובא דעדיפא מרובא דידהו:

ובבן מכח כל אלו האי׳ לית לירח מרכבית עם הארב סביב שמו עלי האי׳ טעמא דכיס הנז״ל וק״ל. הדרן להגיהו קראי דהמן ישנו עם ה׳ ד וכו׳ דחפ״ל בחו״ח והוא בפ׳ שברית הרמב״ם ורבותיו ז״ל דס״ל דאין לחדש מתחייב בדשח״ק לפי׳ בקנין כמ״ש בפיו״ד דמכירה יע״ש ועם דכל הפוסל ז״ל הבאים לאחריהם חלקו ע״ד והסכימו דבקנין לחדש מתחייב גם בדשח״ק עכ״פ כתבו הפוסל ז״ל דהמוחזק מל״ל קי״ל כהרמב״ם ורבותיו ז״ל כידוע. ובדין מקח וממכר דשח״ק כתב מהרש״ח ז״ל בחשו׳ הביי״ד הכנה״ג בח״מ סי׳ ס׳ הגב״י אות ל״ה דבמוכר לחביריו דשח״ק נם הרמב״ם ורבותיו חזלי ומודי דמהני יע״ש והרב תם״ס ז״ל שם סקל״ב כתב דהרב ל״ם ז״ל הוכיח מד׳ הפוסל דלא ס״ל חי׳ זה דמהרש״ח ז״ל וגם הרב מגל״מ ז״ל שם כתב דהריטב״ח ז״ל פליג ע״ד מהרש״ח הנז׳ יע״ש:

באופן דגם במוכר דשח״ק פליגי ביה רבותא ז״ל דח״ח מוכר דשח״ק לד׳ הרמב״ם ורבותיו ז״ל כנז״ל. עוד כתב הרב כנה״ג ז״ל שם אות מ״ה דע״י שליח יכול להתחייב גם בדשח״ק לכ״ע וכ״כ עוד הרב הנז׳ בסי׳ קכ״ח הגב״י אות ז״ך יע״ש. עוד כתב הכנה״ג סי׳ כ״ז הגב״י אות קכ״ד מפרח מהרח״ג ז״ל דחפי׳ להרמב״ם ורבותיו ז״ל שם כתב החיוב בשטר דחפי׳ דהוא דשח״ק מתחייב יעש״ב. ועם דהרב שמחת יהודה ז״ל בסי׳ ע״ה פליג ע״ז יע״ש מ״מ כתבו החח׳ ז״ל דשם כתב השטר של החיוב או המכר בכל חו״ת ובכל חז״ם לכ״ע מהני אפי׳ דהוי דשח״ק דכיון דמהני לדשלב״ל דנרע טפי כ״ם דמהני לדשח״ק ובבור:

עוד כתב הרב נח״ב ז״ל והביי״ד הרב שמע יעקב ז״ל בפ׳ ויגש דהמלך מתחייב גם בדשח״ק לכ״ע כמש״ה החים תשר יכנו יעשרנו המלך ע״ג יע״ש וכ״כ הרב דרכי חיים ז״ל בדרוש שבת זכור דהמלך מני להקנות גם דבר שאינו מטויים יעש״ב:

והרב מהר״י בחשלן ז״ל בסי׳ ד״ן כתב וז״ל ובקצרה אני אומר שנדר הענין להבדיל בין דשח״ק לד״ק הוא שכל דבר תשר לא יוכל לימנות לדעת מספרו בעת החיוב וההקנאה זהו דשח״ק אבל דבר דחפ׳ להימנות לעפ״י שהוא לא מנאם לית דחפסיד לנפשיה דכיון שהיה בידו למנות ולא מנה נמר ומקני ומזה דן בנ״ד בראובן שנתן כל נכסיו בש״ב לשמעון והשואל רצה לבטל המתנה מפ׳ דשח״ק והוא ז״ל חלק עליו כיון שהיה הנותן יכול למנות נכסיו שנתן יעש״ב:

עוד חקירת הרב כנה״ג ז״ל בח״מ סי׳ כ״ה בכללי הקי״ל אות י״ב במי שזוכה בפ׳ קי״ל אם חייב לשלם בדיני שמים או לא והתריך בזה וסו״ד אסיק דפוק חזי מאי עמא דבר שלא רגילו בפוסל המוכים בפ׳ קי״ל שיאמרו חייב לשלח יד״ם אין גם אחד שיבחר בזה יע״ש והרב יד אליהו בסי׳ ע״ח הביי״ד המט״ם שם אות ע״ח כתב דחפי׳ מדת חסידות ליכא יע״ש. ובכן נבוא לביאור הכתוב הנ״ל דהנה המן הרשע בקש לקנות את ישראל מאחש׳ הקנאה ברורה שלא יהיה עליו שום ערעור בדין כלל. כרם דא תברתיה היותם ישראל מפוזר ומפורד בה״ע ולא מלי ליהוי למנותם לדעת מספרם וכיון שכן הו״ל דשח״ק ולהרמב״ם ורבותיו ז״ל לא קנה כלום דישראל המוחזקים בנופים מל״ל ק״ל כהרמב״ם ורבותיו וק״ל כמ״ד דגם במכר ס״ל דל״מ בדשח״ק והמכר בטל וחפשר דגם בחם׳ יחזור בו נ״כ בפ׳ ק״ל הנ״ל וז׳׳ם המן ישנו עם אחד שהיה מקובן במקום אחד והיה ידוע מניינם ומספרם אבל בעת הוא מפו״מ בה״ע ואין לחי יכול בעת למנותם ולדעת מספרם ולחי חפץ לקנותם ממך הקנאה ברורה בלי שום ערעור ופקפוק כלל ולא מלחתי תיקון לזה לגאת י״ח דעת הרמב״ם ורבותיו ז״ל כדי שלא יטענו ק״ל כי אם בזאת ממעט שהם יוצאים בכל מדיות מל׳ ואתה בידך לעזור לומר בבתי׳ המלך ע״כ שרי המדינות למנותם ולדעת מספרם כדרך שעשה הפע״ה שמנה לותם ע״י יואב בידוע. וא״כ כיון שאתה יכול לעשות כן הנס שתמכרם לי בעת בלתי דעת מניינם המכר קיים לכ״ע מט׳ דהיהו דחפסיד לחפשים וכמ״ש מהרי״ב ז״ל וכנז״ל ומה שהולרכתי לטעם זה משום שזה העם שאני רולה לקנותם ממך דתיהם שונות מכל עם כלו׳ ש״ם להם דת ודין שאוכים ההלכה והדין מכל עם אלו הת״ח הפוסל ז״ל וכמש״ל ע״פ הגד לעמי פשעם אלו הת״ח בידוע. וכלו׳ דים להם דין קיים לי וכש״מלאו תרי פוסל המוכי׳ למוחזק טוענים קי״ל לזכות המוחזק חפי׳ שאותם ב׳ פוסל המוכים להמוחזק הם נגד כל שאר הפוסל עכ״ז אינם משניתים בם׳ רוב הפוסל המחייבים כלל וזה הדין עלמו שים להעם הזה לזכות המוחזק בט׳ קי״ל בב׳ פוסל לא נמלא כזה בשום דת זולתם כלל ולא עוד אלא שגם את דתי המלך מלש״ע אינם עושים דחפי׳ לגאת ידי שמים לגאת י״ח רוב הפוסל המחייבים וחפי׳ מדת קונם שהוא מדת חסידות לית להו לקייס החיוב והמכר בדשח״ק עפי״ד רוכח דרבותא ע״ד הרמב״ם ורבותיו לית להו ולזה הולרכתי למלא תיקון ועשה נכון לכ״ע עפי״ד מהרי״ב ז״ל וכנז״ל כדי שלא יוכלו לטעון קי״ל כלל ונם אתה אינך יכו״ל קי״ל בעדם לבטל המכר מט׳ מהרי״ב ז״ל וז״ם ולמלך אין שום להניחם לטעון קי״ל בעדם כלל מט׳ מהרי״ב ז״ל וכנז״ל:

א״נ אפ״ל דרמז לו ג״כ במ״ם ואת דתי המלך ל״ע דר״ל דמעש״ז דדשח״ק ומל״ל קי״ל הם פומרים עלמם מלקיים מלוות התורה שלהם מעשה דהו״ל דשח״ק וטוענים קי״ל כמ״ד דאין לחדש מתחייב בדשח״ק וכדחזינן להרב מתת יד ז״ל בפ׳ כי תשא שחקר כזאת על קבלת התו׳ והמלוות דהו״ל דבשח״ק ואין נתחייבו יסר׳ בקבלתה ובקיומה יעש״ב. וזה רמז לו המן הרע בתו׳ ואת דתי המלך מלש״ע אינם עושים בט׳ דהו״ל דשח״ק וקי״ל כמ״ד דל״מ וא״כ בנ״ד במכירה זו למלך אין שום להניחם לטעון כן כלל:

א״נ דכיון שהם אינם מקיימים תורת ה׳ הו״ל מורדים במל׳ והמורד במל׳ ח״מ ולזה למלך א״ם להניחם. ואולם אחש המן הרשע פן יאמר לו לאחש׳ דלמה יומתו כיון דדינא הא משתעו דהכי אית להו דינא דקיס לי ובדין הוא שיהיו פטורים מקיום התורה והמלוות ואין להם דין מורד במל׳ וגם מה שאתה רולה לקנותם ממני עפי״ד מהרי״ב ז״ל כיון דבידי למנותם וכנז״ל הא משכחן להרב שמות ימין ז״ל דפ״ד ע״ד דהוכיח במיטור דהרמב״ן ז״ל פליג ע״ז יעו״ש. וא״כ אכתי זוכים ישראל בנפשם לבטל המכר בתרי ק״ל ואתן טעינן

לזה הכי וכידוע. לזה המן הרשע נפק דק ותשכח כמה טעמי תריסי הגלמרים בתמת כישוב חקירת הרב מתתיה ז"ל הנז"ל והם המה מיסך שייכי לקיום המכר הנז' תשר עפ"י כל הני טעמי ליה לן תו למיתם כלל והמכר קיים לכ"ע תשר מכח כל הני טעמי נתחייבו ישרהל בקיום התו' והמצוות לכ"ע הגם דהי"ל דשח"ק וכמו שנקבעו בתו כל הני טעמי בס' ס"ך המפרז"ל ועד לחכרון כס' הכהיר ברכת מועדיך לחיים ח"ח בדרוש ח' למתן תורה וכח"ב בדרוש פורים וכס' רלה חיים סדר גח יעש"כ. ולח הולרך המן להזכיר רק הטעמים דשייכי

נמי לקיים המכר בידו וכמו שיתבלר בס"ד:

זה ילח רלשונה חס על המלך טוב עם רמז למש"ל משם הרב גח"ב ז"ל דהמלך יכול להתחייב ולמכור דשח"ק כנז"ל וז"ש חס על המלך טוב דמלך שלני. ועוד טעם ב' יכתב לישבדם ולח לחר יכתוב לרמוז למ"ש הכנה"ג דע"י שליח יכול להתחייב גם בדשח"ק כנז"ל ולז"ח יכתב כלו' ע"י שליח וכיון דהמכר יהיה ע"י שליח לפי' דהוי דשח"ק מהני לכ"ע וכנז"ל. ועוד טעם ג' שכתב מהרש"ח ז"ל דע"כ לח לחרו הרמב"ם וכבותיו דלח"ת בדשח"ק חיינו חלח בדרך מתנה וב"ח בלתי שום הנחה ובלח כסף ובלח מחיר לכל חס המתחייב קבל חיזה הנחה גמר ומקני כנז"ל:

וז"ש ועשרת חלפים כ"כ חסקול וכו' ותין לך הנחה וכסף ומחיר גדול מזה וגם יש לך ג"כ הנחת הנקימה מישרהל דעדיפח טפי מהנחת ממון כמ"ש הפוס' ז"ל כידוע ויותר היה לחם' שונח לישרהל מהמן כמשז"ל משל לבעלי התל והחרין כידוע ולזה סיים המן ולחר ליהודים לחבדם דלדידך הויח הנחה גדולה יותר מהנחת ממון ולכ"ע מהני:

עוד רלה המן לרמוז לו בלומרו יכתב וכו' למ"ש הכנה"ג בסי' ר"ז משם מהרח"ג ז"ל דחס כתב החיוב בשטר קנה לכ"ע ועם דהרב שמ"י ז"ל פליג עליה כמש"ל מ"מ חס כתב השטר בכל ח"ס לכ"ע מהני לפי' לדשלב"ל וכ"ש לדשח"ק כנז"ל וז"ש המן יכתב וכו' ר"ל יכתב בלופן היותר מועיל וכיון דלילת כתיבה בשטר ובכל ח"ס מהני לכ"ע:

והנה המלך לחם' מרוב שנחתו עם ישרהל נכנסו דברי נרנן בלוזיו והסכיס עמו למכור לו עדת ישרהל ולח עוד חלח שלחה הסכמתו למוכרם לו מכח הטעם הרלשון שלמ"ל המן דכל לגבי מלך יכול להתחייב גם בדשח"ק לכ"ע וכנז"ל ולזה דייק קרח לומר הכח ויחמר המלך להמן ולח לחמר ויחמר המלך לחם' כנז' בשחר קרלי חלח לחמר פה המלך שתם לרמוז לו דמטע"ז לחודיה סני ומסני לקיים המכר בידו ולח נרליון תו לטעמי לחריני כלל וז"ש הכסף נתון לך ר"ל לין טורך להלי טעמח דהנחה כלל וכוח נתון לך כלו' טעם זה דהנחה ניתן ליחמר להדיוט כמוך שלינו מלך לח לנבי דידי שלני מלך ומלך שלני וכתדוכר וק"ל:

ובזה חפ"ל כוונתם ז"ל במד' דלמ"ל לחם' להמן לית לחת ידע מניינהון לחמ"ל כשילתו ממלרים היו ס' רבח וכו' ע"כ ולל"ד דמתי ליכפת ליה לידע מניינם ברם הוח הדבר חשר דיברו דחשם לחם' לס' הרמב"ם ורבותיו ז"ל הנז' וחשם נ"כ לס' הרמב"ן ז"ל דרב תנח הוח ופליג ע"ד מהרי"ב ז"ל וכנז"ל וחפשר נ"כ דגם בדתי פרס ומדי ובנימוסס ה"כ לית להו דלין לחדם מתחייב בדשח"ק ולכך חש להת לחם' ושחול שחל מהמן ולזה הסיבו המן להפיס דעתו דמניינם ח"ר חלף כדי שלח לחוש משום לחת דשח"ק וכמובן:

וזה חפשר כוונת לחסתר בלומרה למרדכי מה זה ועמ"ז כלו' דמה כל המרדה הזחת כיון דהמכר כטל לפו"ד כיון שהוח דשח"ק ולכך ויגד לו מרדכי וכו' ר"ל דהמן הרשע הסביר למלך לחם' כמה יעלה מניינם ומספרם של ישרהל והו"ל דב"ק ולח פרשת הכסף כי היכי דלימטי הנחה למלך וגם לח פחשבן כתב הדם נתן לו דלילת כתב בכל ח"ס דבהכי לב"ע מהני הגם דהוח דשח"ק וגם ליוה עליה לבח חל המלך רמז לה בחיבת המלך סתם דמלך שלני וח"כ מלד הדין לין מקום לבטל המכר הזה בלל ולין תרופה כי חס להתחנן לו ולבקש מלפניו בדרך תחינה ובקשה ובודחי יחזור בו כיון שהמכר היה של עמה ולין לך מקח טעות גדול מזה וז"ש של עמה וק"ל:

וזה לפשר טעם נכון למה שקבלו יבר' לח ההודה מחדש בימי לחם' וכמש"ה מה רלו של ככה וכו' קיימו וקבלו כלו' מה רלו של ככה לקבל התו' מחדש לז"ח משום מה הגיע עליהם במכירת לחם' להתן שנט' שונים לקיום המכר בידו והם מודקים גם לקבלת סתו' לזה קיימו מה שקבלו כבר בידעו והבינו שלין להם מקום לטעון טענה דשח"ק עפ"י הטעמים הנז"ל וק"ל:

דרוש ג' לשבת זכור.

ידוע הדבר ומפורסם הענין גודל החיוב המוטל עליהו לקיים מ"ע דזכור לת לשר עשה לך עמלק וכו' ושחול המלך ע"ה נענש על מוברו פי ה' לשר ליוהו ע"י שמואל הנביח ע"ה ככתוב בשמואל ח' סי' ט"ו כה לחר ה' פקדתי לת לשר עשה עמלק ליסר' לשר סם לו בדרך בשלוחו ממלרים ועתה לך והכית ח"ע והחרמתם לת כל לשר לו וכו'. ויל"ד דמה לו להליע כל זה דבקלור הול"ל לך והכית ח"ע וכי' ועיל"ד במ"ש לשר סם לו דתיבת לו יתירה ולפי פשומו לפ"ל בחקירת המפרז"ל דכיון דעמלק בח להלחם ביסרהל בעון שרפו ידיהם מהתו' או בעון נסותם לת ה' או בעון המשקולות וכמשז"ל כידוע. ח"כ למה יומת עמלק ונם בעון יסר' שלח שמרו שבת כמשז"ל ח"כ חין לעמלק עון ח"ח ולחמי חריה לף ה' עליו כ"כ והם לחמרו משם נכון עפ"י משז"ל שנלחת ישרהל ממלרים תכף ומיד עמד עמלק וכנם לכל חוה"ע וכאו להלחם ביסר' והתפלל מרע"ה ודיממם ושוב חזר עמלק ועמו לנדם פ"ב ונלחמו ביסר' ח"כ הוחיל שתכף לנלחם ממלרים שמדיין לח חטאו ישרהל כלל חבב מזימות לבח להלחם ביסר' ח"כ תחילתו הוכיח על סופו שנם בלח חטח מיסר' היה לוחם עמהם ומש"ה רלוי עמלק ועמו לחרות בו לף ה' כ"כ לחד"ק. והנה הקב"ה רלה לנוות לשחול להנקם מעמלק משום דעמלק הוח היה רחם הפטור שרלה להלחם ביסר' תחי' ורחם בלחתם ממנ' וכדי שלח יחמר שחול שהדין עם עמלק בביחתו פ"ב דהיתה על חטחם כנ"ל ליה הליע לו הנעה זחת וכה חמר ה' פקדתי חת"ע ליסרהל לשר עם לו לו דייקת כלומר שלח היתה כוונתו לבח בשביל חטחם כדי שנחמר למה יומת שהרי כבר בח עליהם בדרך בשלוחו ממלרים ר"ל בעת שלחתו ממנ' ממש בח וכנם לכל חוה"ע כדי להלחם ביסרהל וחוחה שעה עדיין לח חטחו ישרהל כלל יחחילתו הוכיח ע"ם דנם בלח חטח בח עליהם פ"ב ח"כ עתה לך והכית ח"ע וכו' וק"ל:

א"נ חפ"ל בחו"ח בהדק טוב חיבת שהיח יחור נפיש לבחורה ועוד יש לחקור על עמלק הרשע דחמחי בניחה ח' כנם לכל חוה"ע להלחם ביסרהל וכבותו פ"ב בח הוח ועמו לבד ולח כנם לכל חוה"ע כבריחשונה ולל"ד דמפיק' מ"ם ולבסוף מ"ם ועוד י"ל על שחול

בחיר ה׳ לך עבר למימרא דרחמנא לאבר ליווהו להחרי׳ ח״ע ואת כל אשר לו והוה לה עשה כן ולע״ד מה היה סבור בזה ולא עוד אלא דאמ״ל לשמואל הקימותי דבר ה׳ ונהפוך הוא ומצורף לזה נבין ג״כ כה״כ במג״א ויאמר המן יבאו עם לאחד מו״מ וכו׳ דיל״ד דלמאי אלטי׳ כו׳ שהיה עם לאחד ועתה מו״מ דמאי נפק״ל מדברים אלו וגם להבין דרז״ל במ״ש אמר המן לאחש׳ דיש׳ מאבדים ממונם בשה״י פה״י דאמאי לא הזכיר רק שתים ז׳ שבת ופסח ותו לא וגם להבין הויכוח שעבר בין מרדכי עם אסתר הכתוב שם ויגד לו מרדכי את כל אש״ק ודרז״ל ב״כ ב״ק דלאיזה צורך הזכירה לזקנו עמלק הרשע וגם בתחי׳ אמר לאבדם ובאר הכי אמר להשמידם שיהו זה אלא דבר הוא ומאי את כל דקאמר וגם כפל החרם תחריבי למה ומאי בעת הזאת דקאמר לה דמשמע דאם עברה השעה והעת הזאת לא הועיל עוד בניסתה אל המלך והא ודאי ליתא ועי״ל ד אמאי קילל לבית אביה ג״כ מה עשו והו מה צורך לו׳ לה עוד אם לעת כזאת וכו׳. ותגב נבין ג״כ כה״כ כתוב זאת זכרון בם׳ וכו׳ דיל״ד דהיכא זאת יתירה וגם אז׳ מלחמה לה׳ בעמלק דמאי לה׳ דקאמר והול״ל מלחמה בעמלק וגם להבין כה״כ במ״ש ולא ירא אלהים ופירש״י ולא ירא עמלק אלהים דמאי חידוש הוא זה דעמלק לא י״ח דהא ודאי פשיטא מוכח ועי״ל ד במ״ש זכור אשעל״ע בדרך בצאתכם ממצ׳ דאמאי אמע׳ להאריך לו בדרך בצאתכם ממצרים:

וכדי לי״בב כ״ז נקדים פלוגתייהו דרבנן וריב״ב בי הגשרפין גבי יו״ד בג״ח שהכו אדם אחד ומת נ בין שהכוהו בבת אחת בין בזה״ז כולם פטורים ריב״ב אומר בזה״ז החת׳ חייב ומפ׳ הש״ס התם דפליגי בקרא דאית כי יכה כל נפש אדם דרבנן סברי כל נפש כולה נפש מש׳ אבל כד״ן פטור וריב״ב סבר כל נכה כל דהוה נפש מש׳ יע״ש:

ובפ״ק דסוטה אמרי׳ הבה נתחכמה לו בזה ונתחכם וכו׳ נדונם במיס שכבר נשבע ה׳ שלא יביא מבול לעולם ולא ידעו שע״כ העולם חינו מביא אבל על אומה אחת מביא ח״כ אפי׳ על אומה ת׳ ח״מ אבל הכ בתים מאליהם ומופלים במיס וכתב הרב נחום יעקב ז״ל דהבי ג׳ ליתני פליגי בפלו׳ דרבנן וריב״ב הגז׳ דל״ק ס״ל כרבנן ולי״ב ס״ל כריב״ב דבשבו׳ המבול כתוב לא יכרת כל בשר ולא תוסיף להכות את כל חי ובאלו למת׳ רבנן וריב״ב הגז׳ ובשבו׳ ה׳ הג״ל לאו״ד שלא יביא מבול אלא ה״ה למאר מיתות בית׳ דהא כתיב קרא להכות אכ״ח כמשו״ל שאמר אאע״ה להקב״ה מה תתה מעריס על השבו׳ וכו׳ כמ״ש הרב שח״י ז״ל בדפ״ה ע״ג:

ובזה פי׳ הוא ז״ל שם ויכוח בלק ובלעם שהיה מקום לבלעם להשיבו לבלק שבבר נשבע ה׳ שלא יוסיף להכות אכ״ח ומה יועיל הוא בזו׳ כלם ע״כ תחי׳ דברי בלק היה לאמר הבה עס י״מ הבה כיסה אע״ה כלו׳ סימא את עין תותה הארץ ואבדה תותה מל׳ בכללה ח״כ זה מורה דלא היתה השבו׳ רק להכות אכ״ח אבל על אומה ח׳ מביא ח״כ חיפה עתה לכה ארה לי את העם הזה אומה אחת ולזה השיבו בלעם מה אקוב וכו׳ כלו׳ לא אמרו על אומה אחת מביא אלא בשאר אוה״ע אבל אומה היסר׳ שאלמלא היא היה חוזר העולם לאו״ב וכו׳ והם לוריס וגבעות שהעולם ע״ע נחשבים הם כאלו הביא מבול ע״כ העולם וכו׳ וכדרך שכ׳ מהרי״ק ע״פ כי מי נח זאת לי וכו׳ אחד״ק עש״ב. ומדחזינן להקב״ה במצרים דאפי׳ אדם אומה אחת לא הביא מבול עליהם רק הם מעלמם באו ונפלו במיס מזה מוכח דס״ל להקב״ה כלי״ב דסוטה וכריב״ב הגז׳ דכל כל דהוה מש׳ ות״כ קרא דכל בשר וכל חי כל דהוה נמי מש׳ דומיא דקרא דכל נפש ובאמת דקי״ל כרבנן דריב״ב אבל מ״מ בדיני שמים מיהא חייב אפי׳ בכל דהוה כמ״ש הרב דינא דחי׳ והרב מהר״ח ב״ע ז״ל בפ׳ ויצב והרב שער אשר בדרשותיו ז״ל יעש״ב:

וזה אפשר כוונת בלעם להשיבו לבלק במ״ש הנה עם יצא וכו׳ כמ״ש הרב שח״י ז״ל כנז״ל לזה השיבו בלעם דאדרבה מצס רחיה לאסור דהתם במל׳ נמי אפי׳ שהס חומה אחת לא הביא מבול עליהם אלא הס בלו ונפלו במיס וז״ש מה אקוב לא קבה אל וכו׳ דהקב״ה פסק להל׳ בדיני שמים בריב״ב וא״כ מה אזעום כיון שלא זעם ה׳ בבר על חומת מלרים וז״ש אל מוליאם ממלרים כלו׳ מצס רחיה חותכת דבדי״ם פסק בריב״ב דבל בפ׳ בד׳ מ״ם וק״ל:

ובזה אפ״ל בה״כ אל תבוחני רגל גאוה ויד רשעים ח״ת שם נפלו וכו׳ בהק״ע פלו׳ דאמוראי בפ״ק דסוטה דמר סבר דת״ח צריך שיהיה בו אחד מת׳ שבשמיים ומ״ם ל״מ ול״מ דמי זוטר מד׳ תועבת ה׳ בל ג״ל ופי׳ ז״ל דהבי אמוראי פליגי בפלו׳ דרבנן וריב״ב הגז׳ וידוע מ״ם בקהלת כ״ח עתים י״ד מהס לטובה וי״ד מהס לרעה ובזה פי׳ בידך עיתותי הגז׳ הלילני מי״ד שהס לרעה והם לויבי ורודפי ובזה פי׳ החר״י ז״ל בשה״פ ודוד מנגן בי״ד יע״ש וזה אפ״ל בבה״כ שומר נפשות חסידיו מי״ד ר״ל שומרם מהי״ד הרעים שהם רחוים לרשעים ילילם לחסידיו מהס וק״ל. וז״ם אל תבוחני אפי׳ בל דהוה בגל בזוה ובזה תני מרויח טובה שהי״ד עתים הרעות הרחוים לרשעים אל תגידני לא יבא עלי מהס אפי׳ בל דהוה דגם קרא דלא יעיר בל חמתו אפי׳ בל דהוה חימה לא יעיר לשיטתי דאני סבור במדת הגאוה דבל גבה לב אפי׳ בל דהוה במשמע וא״ת דהא חזינן אפכא ס״ל להקב״ה במלרים שהיבד את חומה מלרים מט׳ שהס חומה אחת נמלא דס״ל להקב״ה דבל כוליה מ״ם אבל בל דהוה שרי ומקלת חימה יעיר לז״א דהא ליתא דשם נפלו בפ״א מאליהם במיס בגז״ל וק״ל: והגאון הרב שער אשר ז״ל שם דטו״ב ע״ב פי׳ הגי קראי עד״ז בזו״א בפ״י דרבו יע״ש:

ועפי״ז פי׳ הרב חיד״א ז״ל ברחם דוד פ׳ נלביב כוונת משז״ל אין תפילתו של אדם נשמעת אא״כ משים עלמו בשבר וכו׳ דמי שהוא עניו מאד ס״ל דבל גבה לב אפי׳ כ״ד אסור מיבה נמי ל״ל דנב בקרא דלעובדו בבל לבבכם וידוע דעל הרוב א״א לאדם לכוין בבל תפילתו בבל לבו בלאי תערובת שום הרהור בד״א בבל ואם זה המתפלל י״ל מעט גאוה ודאי דס״ל דקרא דבל גבה לב עד דאיבא גב״ל הוא דאסור אבל מקלת גאוה שרי א״כ ודאי לשיטתו גם קרא דלעובדו בב״ל לריך שיכוין בבל תפילתו בבל לבו אבל בל דהוה כוונת הלב ל״מ ליה בלל ולבך אין תפילתו שא״ן אא״ע משים עניו ורך מאד בשבר דיסבור דבל גב״ל אפי׳ ב״ד אסור ואם עושה בן הקב״ה מקבל תפילתו אפי׳ שלא תהיה בולה בבוונת הלב דהשי״ת משלם לו בפעלו ונותן לו במדתו אחד״ק יע״ש:

ועפיד״ק אפ״ל בה״כ והוא רחום וכו׳ ולא יעיר בית׳ ויזבור בי בשר המה בהק״ע משז״ל בפ״ק דתענית אמר״א אין תפילתו של אדם נשמעת אא״כ משים עצמו בבפו וכו׳ לוקים דשב״ן אמורא עליה ודרש ויפתחהו וכו׳ ואתעפ״ב והוא רחום וכו׳ ל״ק הא ביחיד הא בלבור והרב שער אשר ז״ל שם דט״ו ע״ב בתב דמבלן הק׳ השת״י עמ״ם הרמב״ם דהלבור בי״ז שעושים תשו׳ ומועלים בלב שלם הם נעניש דאמאי בעי גבי לבור שיהא לבם שלם אחר דגבי לבור הא אמרינן

דהנם דלכם ל״ן עמו והוח רחום י״ע ולייטב דפת הרמב״ם ילח לתרץ ב׳ תי׳ הח׳ דמ״ם היכור חפי׳ בלח לב שלם נעגין סי״ד להיות עוסה מחלה ודייק קרח דכ׳ ולח יעיר כ״ח דמם׳ כ״ח לח עביד הח מחלה עביד ולח יעגו בכל מד שנם המה יקדחוהו בלב שלם ברם הניחח ׳מי כל כולו מם׳ חך ח״ח כ״ד מם׳ ולח יעיר כ״ח כלל חפי׳ כ״ד ח״כ הדק״ל ע״ד הרמב״ם ולריכים חנו לתי׳ ב׳ שתי׳ הרב שם דס״ל להרמב״ם דקרח דויפתוהו בפיהם בכל ישרחל חייבי ולליבור כהחי הוח דקחמר בש״ם דנפיש זכותייהו טובח דחך בלח לב שלם והוח רחום י״ע חבל כל שחרי ליבור כיחידים דמו לענין זה יעש״ב:

נמצ״ל דהחי קרח דלח יעיר כ״ח חייבי בכל ישרחל כדור המדבר, בהו חמרי חפי׳ כ״ד חימה חין לו עליהם ובכל״ל דהט׳ דידהו משום דבעת מ״ח העיד הכ׳ עליהם ויתן שם ישרחל דנעשו כולם כחים לחד חביריס וחין זה חלח ממדת תבה שהיה להם זש״ז דחין לך דבר שנוהג פירוד לבבות כי חם מכח מדת הגחוה כידוע והיינו דמסיים קרח דחדע לך טעמח מחי דלח יעיר כ״ח דחפי׳ מקלת חימה חין לו הט׳ משום כי ויזכור כי בשר המה שהם משימים עלמם כבשר רך ושוב מרוב עגוותנותם ודרשי כל נגה לב חפי׳ כ״ד חסור משו״ה נס הקב״ה שילם להם כפעלם וכמדחם ולח יעיר עליהם כ״ח חפי׳ כ״ד חימה חין לו וק״ל:

ועפי״ז חפ״ל כה״כ בפ׳ רחה וחת כל שלחה וכו׳ ושרפת בחש חת כל שלחה ולח ידבק מחומה מן החרם למען ישוב ה׳ מחרון חפו ונתן לך רחמים וכו׳ דר״ל דלח תסבור דהחי כל שלחה דחמרתי לך היינו כולה מם׳ חבל מקלת וכ״ד שרי לז״ח לח ידבק מחומה חפי׳ כ״ד למען דבזה נס קרח דלח יעיר כ״ח דרים ליה חפי׳ כ״ד וז״ם למען ישוב ה׳ מחרון חפו לגמרי ונתן לך רחמים וכו׳ וק״ל:

ובזה חפ״ל כה״ל ושתה הגימה לי ויחר חפי׳ בהם ותכלם וכו׳ למה ה׳ י״ח בעמך חשר הולחת מלחמ״ן וכו׳ דהנה בכתן תפס ה׳ הסיטה כרכנן דריב״ב וכליטנח קמח דפ״ק דסוטה דכל כוליה מם׳ חבל על לומה שרי ולכך חמר ויחר חפי בפס ותכלם כיון שהם לומה חחת ולזה טען לפניו מרע״ה בדרך תפלה למה ה׳ יחח״ב משום שהם לומה לחת הלח לח כן תפסת הסיטה בלומת מלריס וז״ם חשר הולחת ממלריס דמהתם מוכת דס״ל דכל חפי׳ כ״ד מם׳ ולזה לח הבחת מבול עליהם במקומם עד שהם מעלמם בחו בימים וק״ל:

וזה חפשר כה״כ לח הביח חון ביעקב ולח רחה עמל בישרחל לכלומם בענל דס״ל להקב״ה דלח יעיר כ״ח חפי׳ כ״ד חימה חין לו בהם כי ה׳ חלהיו עמו וכדיני ממים ס״ל כריב״ב ורחיה לזה חל מוליחם ממלריס כנז״ל וק״ל:

ובזה חפ״ל מחמר ז״ל מעשה בדריב״ח שהלך לרומי וחח״ל יש תיוק ישרחל בב״ה הלך ועמד על פתח ב״ה וחמר מי נתן למשסה וכו׳ ענהו חומו תיוק וחמר הלח ה׳ זו חמחנו לו וכו׳ חמר ריב״ח מובטחני וכו׳ והקושי מבואר ומולם שפיר יע״ן דריב״ת רלה לבחון חתיוק חם יש בו ריח תורה ונקנם ריב״ח בחקי הגו׳ דמחחר דקי״ל כרבנן דריב״ב ח״ל מחיזה מעם נחחייבו יחר׳ בח׳ ביהמ״ק ובגלות כיון דכולם חטחו בב״ח חו כזח״ז כולם פטורים וח״ם מי נתן למשסה וכו׳ לזה השיבו חומו תיוק דחין זה חלח בדיני חדם חך בדיני שמים תייבים חז״ם הלח ה׳ כלל דדין זה הוח דיני שמים זו חטחמו לו, לו דייקח לח חבו בדרכיו הלוך ולח שמעו בתורתנו בדרכיו ובתורת דייקח דבשמים ממעל פסקו כל׳ כריב״ב דכל כ״ד מם והם לח חשבו לדי״ם ולזה נתחייבו וק״ל:

וזה חפ׳ כה״כ על מה הבדה החרן ויחמה ה׳ ע״ע ח״ת תורתי דייקח וכמ״ל וק״ל. וזה חפ׳ ג״כ כה״כ כי לקח טוב נ״ל שהיח התורה הפוטרת לחתכם מכל חטחתכם בין חס חטחו בב״ח בין בזח״ז כולכם פמו׳ בדיני חדם כרבנן דריב״ב חך דעו לכם כי תורתי שלחי סובר בדיני שמים כריב״ב חל תעזובו ולריך שתשמרו עלמכם נס מדי״ם ולח תבטחו על דיני חדם לבד וק״ל:

גם זה חפ״ל כוונתם ז״ל בפ׳ הניזקין במ״ם עטותניותיה דר״ז ן׳ לבקולם היח החריבה וכו׳ כלו׳ מכח שהיה עניו מחד ודרש כל גבה לב חפי׳ כ״ד מם׳ כריב״ב וגם לח חפשר שכל ישרחל יחטחו בב״ח כי חס בזח״ז ולח ידעתו מי היה החחרון לזה נתחייבו כל ישרחל וק״ל והוח קרוב למ״ם המפרז״ל בביחור מחמר זה כידוע והבי״ד הרב שלי״ז ז״ל בפ׳ טהור יע״ש:

ובזה יובן כה״כ לחת דיבר חלהים וכו׳ כלו׳ תיבת כ״ל בפה לחת דיבר חלהים ועל תיבת כל הלזו נחמרו בה ב׳ פי׳ מרבנן וכיב״ב וז״ם ב׳ זו שמעתי ות״כ ק׳ למה נתחייבו ישרחל בחבהמ״ק ובגלות כיון דהל׳ כרבנן דריב״ב לז״ח כי עז לחלהים דשלחי דין שמים מדי״ח ולך ה׳ חסד כי חת״ה דייקח לחה דפסקם בדי״ם הל׳ כריב״ב דכל כ״ד מם׳ מטע״ז תשלם לחים המתפלל חליך חפי׳ שלינו מתכוין בכל תפלתו בכל לבו כרוב ככל בני חדם שלינם יכולים לכוין בכל הפלתם בכל לבם בלתי סוס הרהור ודרשי כל דכתיב גבי תפלה כ״ד מם׳ ותתה דן בדי״ם הכי ומשלם להם כמעשיהם וק״ל:

וזה חפ׳ כה״כ החזינה חלהים תפלתי חל תתעלם מתחינתי חפי׳ שלינה כולה בכוונת כל לבי עכ״ז הקשיבה לי ועגני ותתפום הסיטה כריב״ב דכל כ״ד מם׳ ובזה חני ניטול מקול חויב וכו׳ ובחף ישמעוני בחו׳ חלי דהלכתח כרבנן דריב״ב ולח יעיר כל תמתו כל חמתו ל״י חבל מקלת חימה יעיר ומזה ירחה ורעד י״ב וכו׳ וחנח בער ומתחנן ישית מות עלימו וכו׳ דחין הדין עמהם בזה כי חני חל חלהים חקרח וה׳ יושיעני כי הוח יח׳ פוסק כריב״ב דכל כ״ד מסמע ובזה פרה בשלום נפשי כי ברבים היו עמדי שרוב בכל בע״ח חינם יכולים לכוין בכל תפלתם בכל לבם דלח יבלר מחיזה הרהור וכמ״ש הרב מיד״ח ז״ל וק״ל:

וזה חפ׳ כה״כ למה ה׳ תעמוד ברחוק כיון דחתה דן בד״ם כריב״ב ולריך תעמוד ברחוק ותעלים עיניך מתפלתנו למתות בלרה חפי׳ שלינה בכל לב הדף ולמר דודחי חין זה חלח מחמת גחות רשע המתגחה קלת דסבר כל נבה לב כולינו מם׳ הח מקלת גחוה שפי ומילה נמי קרח דלח יעיר כ״ח כל חמתו לח יעיר הח מקלת חימה יעיר ובנחות רשע וכשברתו זחת ידלק עני דבהדי הולח לקי כרבח ומפ״י שיטת הרשע יתפסו בחמימות זו חשבו דחתה דן לותם כמדתם וק״ל:

ובזה יובן כה״כ לעקו׳ וה׳ שמע חפי׳ שלח נתכוונו בכל תפלתם בכל לבם רק בכל דהוח לב עכ״ו וה׳ הוח וב״ד פסקי כריב״ב ושומע לעקתם ומכל לרותם הילם חפי׳ כ״ד לרה משום כי קרוב ה׳ לנשברי לב העניוס ודרשי כל נבה לב חפי׳ כ״ד ותת ד״ר יושיע דמשלם להם כפעלם ועפ״י רבות רעות לדיק עכ״ז מכולם ילילנו ה׳ ושומר כ״ע כל דייקח דחפי׳ חחפ מהנה ל״ן כלו׳ דחפי׳ כ״ד חימה חין לו בהם לך תמותת רשע המתגחה רפה ושוגחי לדיק יחשמו דדן לותם כמיתתם וק״ל:

הדרן לדחתן עלה למען דעת עמלק הרשע מעיק׳ מחי שכר לכנוס כל לוה״ע להלחם בישר׳ ולכסוף מ״ם שכח הוח ושמו לבדם וילחם בישרחל כנז״ל. חבן עפי״ד נמה שקשה מקירתנו זחת והוח דעמלק בהחי׳ הוה ס״ל כליטנח קמח דפ״ק דסוטה דחמר ע״כ המולם ליטו מביח חבל על לומה לחת מביח ולכך מעיק׳ נתיירח על עלמו

ועל עמו. להלחם לבדם עם ישראל פן יעניש ה׳ לכלומם לגמרי כיון שהם לומה לחת דוקא משו״ה כגם כל לוה״ע יחד דהוה ס״ל דכל כוליה מצ׳ לחכל כ״ד שרי ולומה לחת שרי ליה לכלומה :

ברם כתב הכי שב מידיעתו והדר ביה מסברתו הת׳ וס״ל דהשתח כליצנא כתרא דסומה דגם על לומה לחת לימו מציח דכל כ״ד מצ׳ דוקא והכריע כן מדלח הביח ה׳ מבול על לומת מנרים במקומם לפי׳ שהם רק לומה לחת חלח הם מחליפם כחו ונסבמו בי״ם ב״מ דהעיקר כלי״ב דסומה וגם הוכיח כן ברלומו לחר ביחתו הת׳ שחטלו ישרחל בחילול שבת שילחו מן המעם לנקום ונקלם ה׳ עליהם ויחמר עד חנה מחנמם וכו׳ הגם שלח עשו רק מלחכה לחת מע״ל מלחכות והמורה לחמרה לח תעשה כל מלחכה ולי לימת דכל כוליה מצ׳ ח״כ לח היו חייבים ישרחל בעון חילול שבת כיון דהם לח עשו רק לחת מהנה חל״ו ב״מ דהל׳ כריב״ב דכל כ״ד מצ׳ ולפי׳ על לומה ח׳ לימו מציח ולזה בבוחו פ״ב על יצר׳ לח חשם לכנוס עמו כל לוה״ע רק לומתו לבדה ונלחמו בימר׳ על חטלם בחילול שבת ועל שרפו וכו׳ דכיון שבת על חטלם חשב כדעתו עמלק כי לח יקנקם ממנו ה׳ כיון דגם על לומה לחת לימו מציח וישרחל חטלם ישלו דהמורה לחמרה כפ׳ תבח והיה לם לח תשמע בקול ה׳ חלהיך לשמור לעשות לת כל מלוותיו וחוקותיו וכו׳ חדור וכו׳ וכל כ״ד מצ׳ והוח לח דליבור כדור המדבר נפיש זכותייהו וכשבים חל ה׳ ומתפללים חליו הם נעניש ונמהלי׳ עוונותיהם וכתי׳ ב׳ של הרב שח״י ז״ל הנז״ל ולז״ח מרע״ה מחר חנכי גילב וכו׳ ויהי ידיו למונה דתפלת מרע״ה השקול כס׳ רבח עשתה פעולה וכלחשר יריס משה וכו׳ וגבר ישרחל וכדרשתם ז״ל וע״י תפלתו נעצו ויחלוש יהושע וכו׳ וק״ל :

וזה תפ׳ כה״כ זכור לת חשר עשה לך עמלק כדרך בלחתכם ממלרים שם רמז על ביחת עמלק פעם רחשונה דכתב לבל לומה״ע דהוח ס״ל דכל כוליה מצ׳ ולח ירח עמלק לחלהים דלח חם לדיני צמים דפסקי כריב״ב דכל כ״ד מצ׳ ולזה והיה בהניח ה״ח לך מכ״ל לויביך מסביב בחשר הבטחתיך בתורה בפ׳ מצפעים ונתתי לפניך לת כ״ל לויבך עורף ומשם תדע ותבין דכל תפי׳ כ״ד מצ׳ ובזה מתחייב עמלק על ביחתו פ״ב ולזו תמחה לומ״ע דשב״י שמתו הת׳ לכי דן לומו ומשלם לו כפעלו וק״ל :

ולכן שמואל הנביח ע״ה ניווהו לשחול בדבר ה׳ ולמ״ל כה למר ה׳ פקדתי לת חש״ע ליסרחל לחשר שם לו בדרך בעלותו ממל׳ שם רמז לשתי ביחות של עמלק כנז״ל והקב״ה רלה להודיע לשחול שהוח רולה לדון לעמלק וכל עמו בדי״ם בנרמז בחיבות כה לתר ה׳ וסיימו על בוחו פ״ח שכתם לכל לוה״ע ורלה להלחם ביצר׳ בשם עלומו ממל׳ שפדיין לח חטית יסרחל כלל והוה ס״ל לעמלק בשם ההיח דכל כוליה מצ׳ וע״כ הפולם לחבל על לומה לחת מציח כנז״ל :

ולזה תחי״ד קדשו שמואל הנע״ה עם שחול פתח דבריו יחיר כה לתר ה׳ לכחות ר״ל בדי״ם דפסקי הל׳ כריב״ב דכל חפי׳ כ״ד מצ׳ חלח דהקב״ה רולה לדונו כשיעמו וכסברתו הת׳ דס״ל כל כוליה מצ׳ לחבל כ״ד ולומה לחת שרי ועמלק ועונדת דיליה לימם רק לומה לחת וז״ם פקדתי לת חשע״ל לחשר שם לו בדרך בעלותו ממל׳ דהיינו בפ״ח כנ״ל עתה לין ועתה חלח תשו׳ וכלומר דגם בביחת עמלק פ״ב על חטלם דישרחל דהדר עמלק וסבר דכל כ״ד מצ׳ וכיון דישרחל חטלו בעת עמלק חלח יעניעם ה׳ כיון שגם על לומה לימו מציח לכן עתה דעשו ישרחל תשו׳ על חטלם לבר נמחל עוונם וח״כ לך והכית ח״ע והחרמתם לת כל חשר לו כל דייקח חפי׳ כ״ד מצ׳ :

אמנם שחול המלך ע״ה לח נחת להבין עומק כוונת דבדי ה׳ במ״ם לו שמואל כה לתר ה׳ וכו׳ בעלותו ממל׳ דר״ל דרלונו לדונו על פעם רחשונה שבנם לכל לוה״ע דהוה ס״ל דכל כוליה מצ׳ דטעה בזה דהחמת הוח דכל כ״ד מצ׳ והוח ית׳ רולה לדונו כשיעמו הת׳ ורמז זה לשחול ושחול לח נרמז ומשב גם הוח דמ״ם ה׳ והחרמתם לת כל חש״ל דהחי כל כוליה מצ׳ לחבל כ״ד שרי כרבנן דריב״ב דהכי קי״ל בדיני חדם ולח ידע לחלק מד״ח לד״ם וכדרמו לו ה׳ כן בחו׳ כה לתר ה׳ ולזה שחול ע״ה הניח להגג מ״ע מי ולחן וכקר דסו״ל כל דהוח שרי :

ולזה תמ״ל הקב״ה לשמואל הנע״ה ניחמתי וכו׳ כי שב מחחרי ולת דבדי לח הקים כלו׳ דלח עבד כדיני שמים דכד״ם הל׳ כריב״ב דכל כ״ד מצ׳. חכן שחול הע״ה כרלותו לשמואל לת״כ משב דבדין עבד דקי״ל כרבנן דריב״ב דכל כוליה מצ׳ לחבל כ״ד שרי ולז״ח הקימותי לת דבר ה׳ כיון דהכי קי״ל כרבנן דריב״ב ולכך כשם שליו שמואל ות״ל ויעלחך ה׳ דייקח כדרך שם רמז למ״ם לו בתחי״ד כדרך בעלותו ממל׳ דרמז לך דרלונו לדון עמלק כשיעמו הת׳ ובדי״ם דכל חפי׳ כ״ד מצ׳ ולמר לך והחרמת וכו׳ עד כלותם כלו׳ דמ״ם לך בתחי״ד והחרמתם לת כל חשר לו הכוונה היח עד כלותם ולפי׳ כ״ד מצ׳ ולמה לח שמעת בקול ה׳ ר״ל לדונו כדי״ם עד נמירת ותפסת שיעת דיני חדם ותעש חל השלל ומזה נמשך לך עוד רעה חולה דגם בקרית דכל גבה לב ולל תעמלו בכל חלה תסבור ג״כ דכל כוליה מצ׳ לחבל מקנת שרי וז״ח ותעש הרע בעיני ה׳ ויען כי מחסת לת דבר ה׳ ולח רלית לדון לעמלק כדי״ם לזה וימחסך ה׳ וכו׳ וק״ל :

איכן השתח לחתן לקרחי דמגילת חסתר הנ״ל ונקדים עוד מ״ם הרב תורת חיים ז״ל בחי׳ לסנהדרין לפלוגתח דרבנן וריב״ב הנ״ל דכמה קרחי רהבי וחזלי כריב״ב דכל חפי׳ כ״ד מצ׳ כמו קרח דלח יעיר כ״ח וקרח דחל יבח בכל עת לל הק׳ דלח שייך לפ׳ בכל עת לח יבח לחבל לפעמים יבח דהח חסור לו לבח כ״ח פ״ח בשנה חל״ו דכל דהוח עת קחמר שלח יבח כי חם בזחת דהיינו ביוה״ך וכן קרח דחל תעמלו בכל חלה דהוח חפי׳ נח׳ מבל חלה דהע׳ משום דדרשי׳ כל חפי׳ כ״ד ולח תעמלו בכ״ד מחלה יע״ש וכ״כ בכס״ן בפ׳ חח״מ משם הרח״ח ז״ל דמוכרח דקושטח קחי כמ״ד כל כ״ד מצ׳ יע״ש :

עוד נקדים סוגיית דפסחים דס״ח דחיתח החם תניח וכל מרל לח יחכל בו יכול יפסול בני חבורה הבחים עמו ת״ל וכל מרל כולה מרלה פסלה מקלחה ל״פ וכ״ת ה״ה לזריקה ת״ל זחת חוקת הפסח חגל מרל זחת מיעוטח הוח זחת דכשחיטה הוח דכולה מרלה פסלה חבל בזריקה חפי׳ כולה מרלה פסלה ל״פ הכי חוקים לה רבה חבל רב חסדח דרים החם חיפכח וחת לחומרח דזחת מיעוטח היח זחת דכשחיטה דוקח מקלת מרלה ל״פ חבל בזריקה חפי׳ מק׳ מרלה פסלה ומוסיב להג רב חשי החם ממחי דהחי כל כולה מרלה מצ׳ דילמח הלי כל חפי׳ כ״ד מרל מ״ם כתב רחמנח וחת עד דחיכח כולה מרלה לח פסלה לם׳ שחיטה ל״ם זריקה חלח חמר״ח בהחי קרח קח מפלגי ונרלה לו לכפר עליו ולח על חבירו מ״ם חבירו דומית דידיה דבר כפרה הוח ומ״ם מרל נמי כיון דבר חיוב הוח בר כפרה הוח ע״כ וכחבו התום׳ ז״ל שם ע״ד רב חשי דחמר כתב רחמנח וחת עד דחיכח כ״ע תימח ח״כ ליסתוק מכל וחו לח נריך וחת ושוב נימח חיפכח דוחת כולה מרלה מצ׳ כמ״ר כל חפי׳ כ״ד ו״ל דידע דחינע׳

תיבת כל לשום דרשה אחרת ותינטו' תיבת זאת לגלויי דלא נידרום מתיבת כל תפי' כ"ד אבל אי הוה דרשי' תיפכח לא הוה ידעינן כלל תיבת זאת למאי אתאי עכ"ל יע"ש :

נמצא דלרב אשי דהל' כוותיה נפק"ל מתיבת זאת דכתב רמ' נבי פסח מוכח דסתם תיבת כל דכתיבי בקראי אחריני בעלמא דלא כתיב נמי בהדיה תיבת זאת רק תיבת כל דוקא תמיינן ודאי דכל כ"ד מצ' ואמטו"ל הו"א דגם קרא דכל ערל תפי' כ"ד עלה פסלה וכדי דלא ניתא הדין הנטו' רחמנא למכתב גבה תיבת זאת לו' לך דכתן בק"פ תינו פסול רק עד דתיכח כולה ערלה לאפוקי מסברת רבה וכ"ח דס"ל דכל כולה מצ' ואל' רחמנא לכתוב זאת למשוטי זריקה למר לקולא ולמר לחו' כנז"ל :

ובזה תפ"ל כה"כ אם תחנה עלי מחנה ל"י לבי אם תעי"מ בזאת אני בוטח דלכאו' יל"ד אמאי נקט הלב דוקא ולא אמר סתם לא תירא וגם אל"ל אם תחנה עלי מחנה ומלחמה לא תירא ואמאי פלגינהו בתרי בבי ומאי בזאת דקאמר תכן עפי"ה יע"ן דכבר הוכהנו דלרב אשי דהתם דברי רבה וכ"ח ותוקים תיבת כל ערל דר"ל תפי' כ"ד אלא דהתם בק"פ אנטו' לכתוב תיבת זאת ג"כ ללמדנו דדוקא כולה ערלה פסלה ולא כ"ד ערל ח"כ ס"מ דבעלמא כל היכא דכתיב תיבת כל לאורה תפי' כ"ד מצ' ומינה נמי דגם קרא דלעובדו בכ"ל וקרא דלא תוסיף להכות את כל מי ול"י כל בשר ודלא יעיר כ"ח תפי' החמיתי הוא דתפי' כ"ד משמע ולז"א דח"כ אף אם תחנה עלי מחנה של קטיגורים לקטרג עלי אלא כיוונתי בכל לבי בכל תפלתי עכ"ז לא ירא לבי אלא שלא כיוון לבי בכל תפלתי כיון דהתמת הוא דכל תפי' כ"ד מצ' וגם אם תקום עלי מלחמה לבלותני בכל התומה או תפי' במקלחה תיני מתיירא מהם כלל בטענתם שטועים דכל כוליה מצ' אבל מקלת שרי דהא בזא"ת תני בוטח דממנה בתיבת זאת הנכתבה בתורה נבי ק"פ תני בוטח כלו' רחיה חוסכת דבעלמא כל תיבת כל סתם משמעותה תפי' כ"ד וכנז"ל וק"ל :

ובזה פי הרב שער תשר ז"ל שם כה"כ כי מי גח זאת לי תשר נשבעתי מעבור מי גח עוד על הארץ כ"ן מקוף עלייך ומ"ב דר"ל דבעינן מי גח לעולם זאת לי זאת תוקף הפסח דכ' בתו' דמינה מוכח דבעלמא כל כ"ד מצ' וא"כ ממילא כשנשבעתי שם מעבור מי גח עוד דהייטו לא יכרת כל בשר תינו תלא על הארץ ר"ל תפי' על ארץ אחת תינו מבית וממילא ודאי דכן נשבעתי מק"ע ומ"ב דהייטו לא יעיר כ"ח תפי' כ"ד תימה תין לי וז"ם מק"ע ומנעור בך תפי' נעורה כ"ד כלל יע"ם ודפח"ח :

ובזה תפ"ל כה"כ תני ה' דיברתי אם לא זאת תעשה להסם במדבר הזה יתמו ום"י דהגה בפ' חלק תיפלגינו ר"א ורע"ק על דור המדבר דר"א ס"ל דיש להסם חלק לעוה"ב ורע"ק ס"ל דאין להסם חלק לעוה"ב מדכ' בהאי קרא במדבר הזה יתמו בעוה"ז וש"י לעוה"ב ירבים שלנו דמה יענה ר"א בהאי לפומא דרע"ק והמפרז"ל לדרכם פנו וגם תני בעוני פי' במ"א בפניס שוים ותכמ"ל. והן עתה עפ"י דרבנו תפ"ל דר"א מפרש להאי קרא דהכי קאמר תני ה' דיברתי תיבת זאת נבי ק"פ לגלויי בק"פ דלא תימת כל ערל תפי' כ"ד ערל פוסל בק"פ כנז"ל ומינה ילפינן דבעלמא כל היכא דכ' תיבת כל בלא תיבת זאת היינו תפי' כ"ד משמע ות"כ מכח זה תיני יכול עתה לכלותם כולם בבת אחת כיון דכל תפי' כ"ד מצ' וקרא דלא תוסיף להכות את כל אי וכל בשר דתפי' כ"ד אי וכ"ד בשר ומכ"ש תומה אחת שבועתי תלה עליה ולזה הוכרחתי להמתין עליהם למות מעצמם במדבר הזה

במשך מ' שנה דאם לא זאת כלו' דאלו לא נכתבה תיבת זאת נבי ק"פ הייתי דן דכל כוליה מצ' וכדס"ל לרבה ור"ח וכרבנן דריב"ב ומינה הו"א דגם תיבות כל דכתיבי בקרא דלא תוסיף וכו' פירושם הוה כולייהו מצ' אבל מקלת ותומה אחת שרי וכן בקרא דלא יעיר כל תמתו הו"א כ"ח לא יעיר הא מקלת תימה יעיר וח"כ אלולי תיבת זאת דבק"פ הוה עבידנא דהו כלייה כולם בב"א תכף ומיד במדבר הזה יתמו ואם יתמו לעוה"ב אבל השתא דכתיבנא תיבת זאת בק"פ לא מלינא למעבד בהו הכי כלל ואני מניחם נעים ונדים במדבר עד תום כל הדור לכפר עוונם להיותם גולים ומטולטלים לזכותם בזה להיות להם חלק לעוה"ב וק"ל :

ובזה תפ"ל עוד כה"כ וזכרתי את בריתי וכו' ואף גם זאת בהיותם וכו' ל"מ ול"נ וכו' דר"ל דמלבד שזכות אבותם וזכות הארץ מסייעתם עוד זאת גם מתיבת זאת הכתוב בק"פ דמינה מוכח בפי' דכל היכא דכתיב כל סתמא בלי תיבת זאת תפי' כ"ד מצ' ומה"ט לא מצינו מחסתים ול"ג ע"ד מצ"ה מקוף עלייך ומ"ב לכלותם כדי שלא להפר בריתי אותם אשר נשבעתי להם מק"ע ומ"ב דכל תפי' כ"ד מצ' וכ"ת דהא ק"ל כרבנן דריב"ב דכל כוליה מצ' אבל כ"ד פטור. לז"א זהו דוקא בדיני אדם ולא בד"ם וז"ם כי תני ה"א ובדיני שמים תני פוסק כריב"ב דכל תפי' כ"ד מצ' ורחיה לזה וזכרתי להם ב"ר אשר הוצאתי אותם מ"מ והתם לא הבחתי מבול עליהם במקומם תפי' שתינם רק תומה אחת אלא הם מעצמם בלו לי"ם משם רחיה כי תני ה' ס"ל כריב"ב דכל תפי' כ"ד מצ' וק"ל :

וזה תפ' כוונת תבינייל במ"ם להטע"ה ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב וכו' דהגה העיד הכ' על הטע"ה לכל דרכיו משכיל ולזה אמרה לו שתא יחטא עמה חזי ל"ל בהכרח דמה שהעיד הכ' עליו לכל דרכיו משכיל כוליה מצ' ולא תפי' כל דהוה וח"כ תהיה תיבת זאת הכתובה נבי ק"פ לפוקה ולמכשול לב לאחוני דהא לא מלינן תו לומר אלא כל היכא דכ' כל סתם ר"ל תפי' כ"ד מצ' מה שלא היה כן בדהטע"ה אם היה חוטא עמה וק"ל :

וזה תפ' כוונת הטע"ה בתו' זאת נחמתי וכו' וזאת היתה לי וכו' וכזאת ידעתי וכו' כי הגה העיד עליו הכ' לכל דרכיו משכיל ובהאי תיבת כל בתמו לפלו' דרבנן וריב"ב אי כוליה בעינן ולא תפי' כ"ד תו תפי' כ"ד במצ' ושוגתי דוד ס"ל דהל' כרבנן דריב"ב דכל כוליה מצ' ולתו"ד כל דהוה וה"ג לכל דרכיו כוליה בעינן ודוד חטא ח"ו בב"ם ובתורייה לך אי תמרינן דכל תפי' כ"ד מצ' ת"כ לא חטא דוד בב"ם ובתורייה כלל דהא העיד עליו הכ' לכל דרכיו משכיל והיינו תפי' חטא כ"ד לא הוה ביה כלל ודהטע"ה נפק דק ותשכח רחיה עלומה דכל תיבת כל סתמא תפי' כ"ד מצ' מדאלטו' רחמנא למכתב זא"ת בק"פ ם"מ דבעלמא סתם כל תפי' כ"ד מצ' ויפה העיד עליו הכ' לכל דרכיו משכיל וז"ם זא"ת נחמתי וכו' זא"ת היתה לי וכו' בזא"ת ידעתי וכו' וק"ל :

א"נ דהטע"ה קאמר על כללות ישראל ור"ל דכיון דמכח תיבת זאת נבי ק"פ מינה מוכח דסתם תיבת כל בעלמא היינו תפי' כ"ד מצ' ת"כ גם קראי דכל חי וכל בשר וכל חמתו תפי' כ"ד מצ' ולז"א זא"ת נחמתי וכו' זא"ת היתה לי וכו' בזא"ת ידעתי וכו' וק"ל :

וזה תפשר כוונת מתמרז"ל כל האומר דוד חטא תינו אלא טועה שגג' וה' עמו וכו' כלו' מכל הכתובה בדוד הטע"ה לכל דרכיו משכיל לומר דוד חטא ח"ו דס"ל כרבנן דריב"ב דכל כוליה מצ' אבל כ"ד פטור לז"א תינו אלא טועה דהא זה' עמו הוא וב"ד בדיני שמים פסקי הל' כריב"ב דכל תפי' כ"ד מצ' ת"כ כיון דה' עמו תיך

לפסר לבת חטת על ידו וק״ל. וזה לפסר כה״כ הלת לעהים יחקר זאת כי הוה יודע הע״ל כלו׳ כיון שהוה יודע תע״ל ות״ת לאדם לכוין בכל תפלתו בכל לבו בלתי שום הרהור כלל לכך כתב רחמנא תיבת זאת בק״פ ללמדנו דבעלמא כל תפי׳ כ״ד ות״כ ה״ה בקרת דלעובדו בכ״ל תפי׳ בכל דהוה לבי סגי וק״ל:

וזה לפסר כה״כ שמרה זת׳ לעולם ליזר מחשבות לבב עמך וכו׳ וה״ה כמבואר וק״ל.

מעתה נבת לבאר קרתי דמגילה דהנה המן הרשע מסתמיך ותזיל כשיטת זקנו עמלק הרשע במלי דהוה סבור בבוותו בפ״ת להלחם בישראל שכנם לכל לוה״ע דהוה ס״ל דכל כוליה מע׳ כרבנן דריב״ב ועל לומה לחת מביח וכל חמתו לת יעיר לבל מקלה חימה יעיר ולזה לחר לחתם שמלך בכיפה כמבו״ל ישנו עם לחד שהם רק לומה לחת וס״לחמי כתי׳ קמת שתי׳ הרב שת״י ז״ל דהפלת ליבור עושה מחלה דמן הנמנע שיוכלו להתפלל בכל לבם בכל תפלתם ועבודתם על הרוב כמז״ל משם הרב חיד״ח ז״ל ויודע מ״ם הרב דם ודין ז״ל דמלת לאבדם משחמעת לתרי תעפי תו לאבדם לגמרי תו כאבידה המתבקשת תבל עכשיו שזייף וכאב להשמיד מין עוד שום פי׳ לעובה כלל כי כן לריכה רבה שהבת אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו ע״ש בדרך תחינה ובקשה חולי ים תקוה:

והנה לפסר כשומעה כ״ז הבינה בדעתה שטענת המן הרשע דכל כוליה מע׳ ולת תפי׳ כ״ד היה טענה חזקה כיון דלמן בדינו הכי ק״ל להל׳ כרבנן דריב״ב ולת ידעה שום רהיה לפשור דלתו כ״ע דינת גמירי וכ״ם דהני נמי לת גמירי וסברי כמבו״ל ולזה שלחה לפסר לו׳ למרדכי דביתתה תל המלך בלי רשות להגילם הוה ספק להלתם וכניפתה תללו בלי רשות הוה ודתי בחיוב מיתה כי תחת דתו להמית ותין ס׳ מוליה מידי ודתי ותיך תכנים עלמה בסכנת נפשות ודתי משום ס׳ הללה ישרתל וזה גרם לה מחסרון ידיעתה להבית פיהה מהוה קרת דתל יבת בכל עת ומקרת דזתת חוקת הפסח דמתרוייהו מוכת להדייח דכל תפי׳ כ״ד משמע וכבו״ל ולזה שלח לומר לה תל תדמי וכו׳ כלו׳ תל תחשבי כי המה יתבדו ותהה תעמוד כי תם החרם של שתול תביך דגם הוה תול בשיטה זו דכל כוליה מע׳ ולת תפי׳ כ״ד ותת ג״כ תחביתי ותעלימי עין משמי רתיות הללו שהם בע׳ת ר״ל קרת דכבל עת גם הזתת ר״ל קרת דזתת חוקת הפסח דמתרוייהו מוכח דכל תפי׳ כ״ד מע׳ תדעי לך שריות והללה י״ל ממ״ח דהייבו מקרת דתל׳ תעמתו בכל תלה ולת רלה להזכיר לה מקרת זה בפי׳ תפי׳ ברמז רק דיבר לה בלשון נסתר ונקי ומי יודע תם לע״ת כוונ״ת שם רמז לתרי קרתי דבכל עת וזתת תה״פ תרווייהו תגע׳ לזה״ז שתגיעי למלכות ולהתחנן לו להגלל על ישרתל מגזירה זתת. וכשמוע לסתר לת הרתיות הללו סברה וקבילת עלה כיון דודתי מתרי קרתי הללו מוכח דכל תפי׳ כ״ד מע׳ ומיה דתפי׳ על לומה לחת ליבו מביח ותפי׳ כ״ד חימה לת יעיר לכן מ״מ לריך ג״כ להתפלל תל ה׳ בלב שלם בכל תפלתם כיון שתיבם מקובלים כדור המדבר רק הגמלתים בשופן כדי שיהיו נעשים לגמרי ולת לעשות מחלה ולז״ת ת״כ תיפה לך כנום וכו׳ ועי״ז מתבטלת הגזירה לגמרי וכתי׳ ת׳ דהרב שת״י ז״ל וכמובן:

ובזה ת״ם מ״ם המן לתחתם על ישרתל שהם לומרים שה״י פה״י לשר דקדקנו לעיל דתמתי לת נקט רק שבת ופסח דוקת ולת סוכות ושתר. י״ט לכן עם התמור הנה נכון דכל חיליהו דישרתל דם״ל דכל תפי׳ כ״ד מע׳ תינו תלת מקרת דלת תעשה כ״ל מלתכה דחייב סקילה תפי׳ על מלתכה לחת ומקרת דכ׳ בחג הפסח זתת חוקת הפסח ולהכי לת נקט תלת שתים זו שבת ופסח דוקת:

וזה לומרה לשתר לתחתם׳ כי נמכרנו תני ועמי להשמיד ותלו וכו׳ התרשתי כלו׳ דתלו לת היה מזייף המן

כיון דהוה בשער ר״ל בשיטת המלך מלש״ע דס״ל דכל תפי׳ כ״ד מע׳ וק״ל:

וזה שלחה לשתר להתך תל מרדכי לדעת מ״ז ועמ״ז כלו׳ כיצד תופן הגזירה ועל מה תדניה השבעו ומה דתיה יש לו לשתור שבריהם הע״ל ולכך ויגד לו מרדכי תת כ׳ל כלו׳ כל חילייהו דהמן ותחתם׳ הוה מתיבה כל דכתיב בשבועת ה׳ דכל חי וכל בשר וכ״ת דכבולהו ס״ל כל כוליה מע׳ תבל כ״ד שרי כדהוה ס״ל לזקנו עמלק הרשע הקרית בשם קרהו והמן ב״ב ס״ק לשימתו תזיל וכמ״ל וגם הודיעה ע״י התך דהמן הרשע פיתה ורימה לתחתם׳ לכתוב לתבדם דמע׳ תרי תפי׳ תו לעבדם יהוה זייף וכ׳ להשמידם וז״ש ותת פ׳ הכסף וכו׳ ותת פתשגן כתב הדת להם׳ נתן לו להרשותה זיופו שלח הניח לכתוב לתבדם דמע׳ לתרי תפי והוה מלי לתחתם׳ לתרץ דיבוריה דפי׳ לתבדם תינו להשמיד וכו׳ רק כתבידה המתבקשת תבל עכשיו שזייף וכתב להשמידם תין עוד שום פי׳ לעובה כלל כי כן לריכה רבה שהבת אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו ע״ש בדרך תחינה ובקשה חולי ים תקוה:

והנה לפסר כשומעה כ״ז הבינה בדעתה שטענת המן הרשע דכל כוליה מע׳ ולת תפי׳ כ״ד היה טענה חזקה כיון דלמן בדינו הכי ק״ל להל׳ כרבנן דריב״ב ולת ידעה שום רהיה לפשור דלתו כ״ע דינת גמירי וכ״ם דהני נמי לת גמירי וסברי כמבו״ל ולזה שלחה לפסר לו׳ למרדכי דביתתה תל המלך בלי רשות להגילם הוה ספק להלתם וכניפתה תללו בלי רשות הוה ודתי בחיוב מיתה כי תחת דתו להמית ותין ס׳ מוליה מידי ודתי ותיך תכנים עלמה בסכנת נפשות ודתי משום ס׳ הללה ישרתל וזה גרם לה מחסרון ידיעתה להבית פיהה מהוה קרת דתל יבת בכל עת ומקרת דזתת חוקת הפסח דמתרוייהו מוכח דכל תפי׳ כ״ד משמע וכבו״ל ולזה שלח לומר לה תל תדמי וכו׳ כלו׳ תל תחשבי כי המה יתבדו ותהה תעמוד כי תם החרם של שתול תביך דגם הוה תול בשיטה זו דכל כוליה מע׳ ולת תפי׳ כ״ד ותת ג״כ תחביתי ותעלימי עין משמי רתיות הללו שהם בע׳ת ר״ל קרת דכבל עת גם הזתת ר״ל קרת דזתת חוקת הפסח דמתרוייהו מוכח דכל תפי׳ כ״ד מע׳ תדעי לך שריות והללה י״ל ממ״ח דהייבו מקרת דתל׳ תעמתו בכל תלה ולת רלה להזכיר לה מקרת זה בפי׳ תפי׳ ברמז רק דיבר לה בלשון נסתר ונקי ומי יודע תם לע״ת כוונ״ת שם רמז לתרי קרתי דבכל עת וזתת תה״פ תרווייהו תגע׳ לזה״ז שתגיעי למלכות ולהתחנן לו להגלל על ישרתל מגזירה זתת. וכשמוע לסתר לת הרתיות הללו סברה וקבילת עלה כיון דודתי מתרי קרתי הללו מוכח דכל תפי׳ כ״ד מע׳ ומיה דתפי׳ על לומה לחת ליבו מביח ותפי׳ כ״ד חימה לת יעיר לכן מ״מ לריך ג״כ להתפלל תל ה׳ בלב שלם בכל תפלתם כיון שתיבם מקובלים כדור המדבר רק הגמלתים בשופן כדי שיהיו נעשים לגמרי ולת לעשות מחלה ולז״ת ת״כ תיפה לך כנום וכו׳ ועי״ז מתבטלת הגזירה לגמרי וכתי׳ ת׳ דהרב שת״י ז״ל וכמובן:

ובזה ת״ם מ״ם המן לתחתם על ישרתל שהם לומרים שה״י פה״י לשר דקדקנו לעיל דתמתי לת נקט רק שבת ופסח דוקת ולת סוכות ושתר. י״ט לכן עם התמור הנה נכון דכל חיליהו דישרתל דם״ל דכל תפי׳ כ״ד מע׳ תינו תלת מקרת דלת תעשה כ״ל מלתכה דחייב סקילה תפי׳ על מלתכה לחת ומקרת דכ׳ בחג הפסח זתת חוקת הפסח ולהכי לת נקט תלת שתים זו שבת ופסח דוקת:

וזה לומרה לשתר לתחתם׳ כי נמכרנו תני ועמי להשמיד ותלו וכו׳ התרשתי כלו׳ דתלו לת היה מזייף המן

נוסח

וזה לפסר לבת חטת על ידו וק״ל. וזה לפסר כה״כ הלת לעהים יחקר זאת כי הוה יודע הע״ל כלו׳ כיון שהוה יודע תע״ל ות״ת לאדם לכוין בכל תפלתו בכל לבו בלתי שום הרהור כלל לכך כתב רחמנא תיבת זאת בק״פ ללמדנו דבעלמא כל תפי׳ כ״ד ות״כ ה״ה בקרת דלעובדו בכ״ל תפי׳ בכל דהוה לבי סגי וק״ל:

וזה לפסר כה״כ שמרה זת׳ לעולם ליזר מחשבות לבב עמך וכו׳ וה״ה כמבואר וק״ל.

מעתה נבת לבאר קרתי דמגילה דהנה המן הרשע מסתמיך ותזיל כשיטת זקנו עמלק הרשע במלי דהוה סבור בבוותו בפ״ת להלחם בישראל שכנם לכל לוה״ע דהוה ס״ל דכל כוליה מע׳ כרבנן דריב״ב ועל לומה לחת מביח וכל חמתו לת יעיר לבל מקלה חימה יעיר ולזה לחר לחתם׳ שמלך בכיפה כמבו״ל ישנו עם לחד שהם רק לומה לחת וס״לחמי כתי׳ קמת שתי׳ הרב שת״י ז״ל דהפלת ליבור עושה מחלה דמן הנמנע שיוכלו להתפלל בכל לבם בכל תפלתם ועבודתם על הרוב כמז״ל משם הרב חיד״ח ז״ל ויודע מ״ם הרב דם ודין ז״ל דמלת לאבדם משחמעת לתרי תעפי תו לאבדם לגמרי תו כאבידה המתבקשת תבל עכשיו שזייף וכתב להשמידם תין עוד שום פי׳ לעובה כלל כי כן לריכה רבה שהבת אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו ע״ש בדרך תחינה ובקשה חולי ים תקוה:

והנה לפסר כשומעה כ״ז הבינה בדעתה שטענת המן הרשע דכל כוליה מע׳ ולת תפי׳ כ״ד היה טענה חזקה כיון דלמן בדינו הכי ק״ל להל׳ כרבנן דריב״ב ולת ידעה שום רהיה לפשור דלתו כ״ע דינת גמירי וכ״ם דהני נמי לת גמירי וסברי כמבו״ל ולזה שלחה לפסר לו׳ למרדכי דביתתה תל המלך בלי רשות להגילם הוה ספק להלתם וכניפתה תללו בלי רשות הוה ודתי בחיוב מיתה כי תחת דתו להמית ותין ס׳ מוליה מידי ודתי ותיך תכנים עלמה בסכנת נפשות ודתי משום ס׳ הללה ישרתל וזה גרם לה מחסרון ידיעתה להבית פיהה מהוה קרת דתל יבת בכל עת ומקרת דזתת חוקת הפסח דמתרוייהו מוכח דכל תפי׳ כ״ד משמע וכבו״ל ולזה שלח לומר לה תל תדמי וכו׳ כלו׳ תל תחשבי כי המה יתבדו ותהה תעמוד כי תם החרם של שתול תביך דגם הוה תול בשיטה זו דכל כוליה מע׳ ולת תפי׳ כ״ד ותת ג״כ תחביתי ותעלימי עין משמי רתיות הללו שהם בע׳ת ר״ל קרת דכבל עת גם הזתת ר״ל קרת דזתת חוקת הפסח דמתרוייהו מוכח דכל תפי׳ כ״ד מע׳ תדעי לך שריות והללה י״ל ממ״ח דהייבו מקרת דתל׳ תעמתו בכל תלה ולת רלה להזכיר לה מקרת זה בפי׳ תפי׳ ברמז רק דיבר לה בלשון נסתר ונקי ומי יודע תם לע״ת כוונ״ת שם רמז לתרי קרתי דבכל עת וזתת תה״פ תרווייהו תגע׳ לזה״ז שתגיעי למלכות ולהתחנן לו להגלל על ישרתל מגזירה זתת. וכשמוע לסתר לת הרתיות הללו סברה וקבילת עלה כיון דודתי מתרי קרתי הללו מוכח דכל תפי׳ כ״ד מע׳ ומיה דתפי׳ על לומה לחת ליבו מביח ותפי׳ כ״ד חימה לת יעיר לכן מ״מ לריך ג״כ להתפלל תל ה׳ בלב שלם בכל תפלתם כיון שתיבם מקובלים כדור המדבר רק הגמלתים בשופן כדי שיהיו נעשים לגמרי ולת לעשות מחלה ולז״ת ת״כ תיפה לך כנום וכו׳ ועי״ז מתבטלת הגזירה לגמרי וכתי׳ ת׳ דהרב שת״י ז״ל וכמובן:

ובזה ת״ם מ״ם המן לתחתם על ישרתל שהם לומרים שה״י פה״י לשר דקדקנו לעיל דתמתי לת נקט רק שבת ופסח דוקת ולת סוכות ושתר. י״ט לכן עם התמור הנה נכון דכל חיליהו דישרתל דם״ל דכל תפי׳ כ״ד מע׳ תינו תלת מקרת דלת תעשה כ״ל מלתכה דחייב סקילה תפי׳ על מלתכה לחת ומקרת דכ׳ בחג הפסח זתת חוקת הפסח ולהכי לת נקט תלת שתים זו שבת ופסח דוקת:

וזה לומרה לשתר לתחתם׳ כי נמכרנו תני ועמי להשמיד ותלו וכו׳ התרשתי כלו׳ דתלו לת היה מזייף המן

נוסח הגזירה מלאבדם להשמידם החרשתי דמלית לומרת לי כוונתי היתה לאבדם כלאידה המתבקשת לו לעבדם והו"ל כל דהוה תימה יעיר ולא כל חמתו לך השתא שזייף וכ' להשמיד וכו' לפי' תאמר דהל' כרבנן דריב"ב דכל כוליה מם' לאבל על לומה לאחת מביא ר"ד בדיני לאדם לך בד"ם מייב דם"ל כריב"ב דכל לפי' כ"ד מם' ולין הלר מלורר מושם בגוק ממלך מלם"ע דמחייב לומך בד"ם וק"ל :

ובזה לפ"ל כוונת מלמרז"ל לאי לאי לי למה עזבתני לאי כיס לאי בסיני דמן היס מוכח דכל לפי' כ"ד מם' מדלא הביא מבול על המלריים במקומם כנז"ל מזה מוכח כלישנא בהרא דבפ"ק דסוטה דאפי' על לומה לאחת לינו מביא ונם קרא דכל נבה לב לפי' כ"ד נאוה לסור ונם ידוע משז"ל דהניח ה' כל הריס ונבעות ולא השריה שכינתו במ"ם רק בסיני להורות מדת העבוה כידוע דם"ל דכל לפי' כ"ד משמע וז"ם לאסתר לאי כיס לאי בסיני דמתרווייהו מוכח דהעיקר כמ"ד דכל לפי' כ"ד מם' ול"ב ל"ל דאפי' על לומה לאחת לינו מביא ול"ב למה עזבתני עתה לבטל גזירת המן ולאחם דם"ל ליפכח וכנז"ל וק"ל :

וזה לפסר כה"ב כתוב זאת זכרון בם' וסיס בא"י כי מחה למחה לו"ע סם רמז בהיבת ולת שבנבי ק"פ דמינה ילפינן דכל סהם בעלמא לפי' כ"ד מם' ותיבת זאת הנז' מועלת ליסרלל שבומן המן ולחם' כי מחה למחה לת זכר עמלק כמשז"ל דתיבות מח"ה למח"ה בגימט' זה המן ונם נלע"ד דתיבות ה"ת זכ"ר במ"ק בתיבות ז"ה המ"ן במ"ק דוק ותשכח. לכן סיס בלוז"י סוד זה תלמוד לו בלוזיו כדי שלא יסרשלו יסרלל שבלומו להפלתם ס"ן וכידוע :

וזה לפסר טעם נכון למשז"ל דגזירת המן היתה בעוון מכירת יוסף דמלי שייכות יש זל"ז ברס כתבו ז"ל דהשבטים נתכוונו לפטור עלמם בדיני לדם ימדין עשרה בנ"ל שהכו לאחד דכולם פטורים כרבנן דריב"ב לך בדיני שמים מה עשו שיפפו לשבינה עמהם כדי להסכים עמהם נם בדי"ם ולזה סילם להם ה' מכ"מ שמברה לחם' להמן דנם הוה לזל כשיפטייהו דכל נפש כוליה מם' ולא כ"ד ובתר שעשו תשו' והפלה ביטל ה' נזירתם בדיני שמים דפסקי כריב"ב דאפי' כ"ד מם' וק"ל :

ובזה יובן כה"ב לאבן מלסו הבונים וכו' דאבן הוא כימוי ליסרלל כמש"ה משם רועה לאבן יסרלל מלסו הבונים שהם לוה"ע כדפירש"י ז"ל סם וקלי על לאחם' והמן שמלסו ביסרלל ורלו לעוקרם ח"ו מן העולם ולא עלתה בידם שלא לדרבת כנסת יסרלל היא היתה לרחם פינה וה"ת במה זכו יסרלל להגעל מהם כיון דקי"ל כריב"ב דכל נפש כוליה מם' לז"א מתת ה' בלו' בדיני שמים דפסקי כריב"ב ונם היתה זאת תיבת זאת הכתו' בק"פ דמשם הוכחה ברורה דשתם תיבת כל בעלמא ר"ל לפי' כ"ד וכדם"ל לרב לאי וכ"ת תק"ל לרב לאי דאמאי לא נימא ליפכח וכקו' התוס' ז"ל שתם וכנז"ל לז"א דאי הוי"א ליפכח לא הוה ידעינן תיבת זאת למאי לאמ' וכתי' התוס' ז"ל הנ"ל וז"ם היא נפלאת בעיניו לך זה היום עשה ה' בדי"ם דדייני כריב"ב דכל כ"ד מם' ולזה נגילה ונשמחה בו ובישועתו וק"ל :

ובזה יובן כה"ב ודרז"ל פנה אל תפלת הערבר ולא בזה ת"ת תכתב זאת לדור לאחרון וע"ן יהלל יה ודרז"ל לדור לאחרון בימי מרדכי ואסתר ע"ב והוא שכבר הקדימנו מ"ם הרב חיד"א ז"ל בכוונת רז"ל בא"ם דאין תפלתו של לדם נשמעת לא"כ משיס עלמו בכבר דר"ל עניו ודרים כל נבה לב לפי' כ"ד לסור ומינה נמי דנם בקרא דלעובדו בכ"ל פי' לפי' כ"ד כני כיון דלא לפסר לאדם לכוין יפה בכל לבו בכל תפלתו ובכ"ז הקב"ה מקבל תפלת העניו דנמולו יפלם לו מכ"מ וכנז"ל וז"ם פנה אל תפלת הערבר שהוא העניו בערבר בערבה ולא בזה ת"ת לפי' שהיתה בלי כוונה בכל לבו והט' מסוס דדרים כל כ"ד מם' והו"ל מכ"מ ות"ת מנל"ן לו' דכל כ"ד מם' לימת כוליה מם'. לז"א תכתב זא"ת דהיימו קרא יתירה דזאת מוקם הפסח דאמר' לגלויי דבעלמא סתם כל כ"ד מם' ותועיל לנו לדור לאחרון בימי מרדכי ואסתר בנ"ל ות"ת לאמאי הניח הקב"ה סתום ואתוס ולא נילה לנו בפי' דכל כ"ד מם' לז"א כדי שעם נברת יהלל יה כלו' דאל"כ היו מתרשלים יסרלל מלעשות תשו' ותפלה והקב"ה מחאוה לתפלתם ס"ן כנז"ל וק"ל :

ובזה יובן מדרז"ל וז"ל לאמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע כשתעשה תשועה ליסרלל בימי מר' ואסתר זכרני ה' בע' עכ"ל והוא תמוה לבאו' ועפי"ד יע"ן דכבר כתבנו דהטע"ה העיד עליו בכתוב ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו ובהאי תיבת כל באנו לפלו' דרבנן וריב"ב אי כוליה מם' אז לפי' כ"ד כדאזינן האי ספק נופיה בקראי דכל אי וכל בשר וכל כמתו וכל נבה לב כנז"ל ושוגאי דהט"ה הוה ס"ל דכל כוליה מם' ודוד חטא א"ז בתורייה וב"ם ל"ת דהט"ה רבש"ע כשתעשה תשועה בז' מר' ואסתר אזי יתברר לכל דכל לפי' כ"ד מם' ומשם יתבאר לשוגאיו דיפה העיד עליו הכ' לכל דרכיו דאפי' כ"ד חטא ליה בלא כלל וק"ל :

וזה לפשר כה"ב לברכה את ה' בכ"ל ע"ת וכו' כלו' לברך את ה' שבתב בתו' ולא יבא בכ"ל עת דמשם רלוי מוסכת דכל לפי' כ"ד מם' ובזה תמיד תהלתו בפי לאי מתפלל לפניו בפי דייקא ולא בכוונת כל לבי דכיון דמעקרת דבכל עת נפק"ל לפי' כ"ד ת"ב ה"ה נמי בקרא דלעובדו בכ"ל לפי' כ"ד לב סני ות"ת דהא ק"ל כרבנן דריב"ב דם"ל כל נפש כוליה נפש מם' לז"א בה' תתהלל נפשי כלו' בדיני שמים שלאי דפסקי הל' כריב"ב דכל לפי' כ"ד מם' לאן זהו דוקא לעניוים דדרשי נמי כל נבה לב לפי' כ"ד לסור וז"ם ישמעו עניוים וישמחו כנז"ל וה"ב גדלו לה' לאי שלא נ"ב עניו כמ"ם ואגבי תולעת ול"א ולא נבה לבי וכו' וגרוממה שמו יחדיו ועי"ז דרשתי לת ה' ועניי לף שלא כיוונתי בתפלתי בכל לבי בב"ז ושגגי ונם מכל מצוותי הלילני דאפי' כ"ד תימה לא יעיר בלי כלל כנז"ל וק"ל :

וזה לפשר נ"ב כה"ב פי לדיק יהגה חכמה וכו' דקאי על מרדכי הלדיק פיו יהגה חכמה לסתור מענת המן הרשע דם"ל להמן כל כולו מם' ולשונו דמרדכי תדבר משפט שלין הדין עם המן בשברתו כנז' והט' דמרדכי משום דתורת חלליו בלבו דבדי"ם הכי ס"ל דכל לפי' כ"ד מם' וזה בטוח היה מרדכי בה' דלא תתמוד לשוריו שלא תהוגה להם רעה ועם כי לופה רשע זה המן לגדיק זה מרדכי ומבקש להמיתו בב"ז ה' לא ישזבנו בידו דבדי"ם תיבת כל לפי' כ"ד מם' וק"ל :

וזה עלמו רמז הכ' ותשועת לדיקים שהם מר' ואסתר ובני דורם תשועתם בלה מה' בדי"ם דפסקי הל' כריב"ב דכל לפי' כ"ד מם' ולכך ויעזרם ה' דייקא ויפלטם מרשעים אלו המן ולחם' ויושיעם כי חסו בו, בו בדייקא וק"ל :

ובזה לפ"ל עוד כה"ב וכ"ת כ"ל היום כלימתי נגדי וכו' כלומר מכח כל הכתוב בתו' כל בשר וכל חי וכל תמתו מהם כלימתי נגדי וכו' מקול מחרף וכו' דם"ל כל כוליה מם' לאבל מקלת שרי לאבל הלחת הוא דאין הדין עמהם בזה כלל שהרי כ"ל זא"ת דכתיבי נבי ק"פ כ"ל ערל וזא"ת חוקת הפסח בלחתו כלו' לא לאכל לכותבם שם אלא לנלויי ע"ב תיבת כל סהמת בעלמא דר"ל לפי' כ"ד מם' ובזה אלו בטוחים וגלא שכחוך וכו' לאפי' כי

הכיתנו וכו׳ וכ״ת אי תיבת זאת דבק״פ לח תנטו׳ תלח לגלויי על תיבת כל ערל דלח תימח לחפי׳ כ״ד ערל פוסל וכדחוקים הכי רב חמי ח״כ תק״ל- דלח ליכתוב לח תיבת זאת ולח תיבת כל ועו״ק דיימח ליפכח וכדהקשו התוס׳ ז״ל עליה דרב חמי כנז״ל לז״ח הלח חלהים יחקור זח״ת כלו׳ אי הו״ח ליפכח דזאת לחפי׳ כ״ד ערל וחתייח תיבת כל לו׳ עד דליכח כוליה ערל וכדס״ל לרבה ור״ח חזי לח הוה ידעינן תיבת זאת למאי לחייח וכתי׳ התוס׳ ז״ל וז״ם אי הו״ח ליפכח חזי הלח חלהים לבדו יחקור זאת למאי חנטו׳ חכל חין ליתנו יודע למאי חנטו׳ ותו כי הוח יודע תע״ל שליכו יכול שום חדם לכוין בכל לבו בכל תפלתו וקרח לווח לעובדו׳ בכ״ל וח״כ לח הוות שבקת חי׳ להתקבל תפלותנו לפניו יח׳ חלי״ו ל״ל דכל חפי׳ כ״ד תימה חין לו כנז״ל נק״ל :

וזה חפשר כוונת חנטי כנה״ג ז״ל בנוסח עזרת חבותינו וכו׳ ויכסו מים לריהס החד מהס לח נותר על זח״ת שבחו להוכיח וכו׳ דתיבת על זאת לכלורה חין לה הבנה דהול״ל על זה וכו׳ :

אבן כבר הקדמנו דמדחזינן ליה להקב״ה דלח הביח מבול על לומת מלריס במקומס חלח הס בלו מעלמס ל״ם מזה מוכח דכל חפי׳ כ״ד מם׳ ורחיה עלומה לזה מדכתב בתו׳ זאת חוקת הפסח וכנז״ל וז״ם ויכסו מים לריהס מכחן רחייה דכל חפי׳ כ״ד מם׳ ולזה עשה ה׳ שהס עלמס יבולו ליס משום דס״ל להקב״ה דכל חפי׳ כ״ד מם׳ וחפי׳ על לומה לחת חינו מביח וכלישנח בתרח דסוטה וזה חינו חלח מדכ׳ זאת חוקת הפסח וז״ם על זח״ת הכתובה גבי ק״פ שבחו להוכיח דחי לחו הוי זח״ת הו״ח דכל תיבת כל דכתיבי בכל הלהו קרחי כוליה מם׳ חבל השתח דכתיב זאת בק״פ ס״מ דהיכח דכתיב שהס כל בעלמח חפי׳ כ״ד מם׳ וכמדובר וק״ל :

ובזה חפ״ל מחי דחיפלינו ר״ל ור״י בפ׳ חלק דקי״ח בקרח דיעטיה לכן הרחיבה שחול נפשה ופערה פיה לבלי חק חמר״ל למי שמעייר חפי׳ חק לחד חמ״ל ריו״ח לח ניחח ליה למחרייהו דחמרת עלייהו הכי חלח חפי׳ לח עשה ולמד חפי׳ חק לחד וכו׳ יע״ם ועיין בחידושי חגדות שכ׳ שכן הוח בילקוט יע״ם וגל״ד במחי פליגי ר״י ור״ל וחמחי ריו״ח חלה הדבר במחרייהו ולח בדידיה דהול״ל ור״י חמר חפי׳ וכו׳ וחולם חפ״ל דפליגי בפי׳ ההוח קרח דכתיב בתורה בפי׳ כי תבח והיה חם לח תשמע בקול ה׳ חלהיך לשמור לעשות חת כ״ל מלוותיו וחוקותיו וכו׳ תרוך וכו׳ ופליגי בפלו׳ דרבנן וריב״ב הכ״ל דר״ל ס״ל כרבנן כל כוליה מם׳ ולזה חת כל כוליה מם׳ וחם חיסר חד מנייהו קחי בחרוך ולכך קח דריש לבני חק למי שמייר חפי׳ חק לחד ולזה השינו ריו״ח הכי חמת דהכי ק״ל בדיני לחד כרבנן דריב״ב לחנס בדיני שמים פסקי כריב״ב דכל חפי׳ כ״ד מם׳ וז״ם לח ניחח למחרייהו וכו׳ דבשמים ממעל דייני כל כ״ד כריב״ב ולכך ל״ל דגס קרח דחרוך הכי חפי׳ כ״ד מם׳ ול״ל לפי״ז דכוונת הכ׳ דיעטיה דלכן הרחיבה שחול וכו׳ דהוח דיני שמים דפי׳ לבלי חק למי שלח קיים חפי׳ חק לחד דכל כ״ד מם׳ בדי״ם כנז״ל וק״ל :

ועפ״י קוטב זה חפ״ל מחמרז״ל בפ׳ ויעלח וז״ל חמר יעקב לפני הקב״ה רבש״ע כתבת בתורה חותו וחת בנו ל״ת ביום לחד לם יבח רשע זה ויהרוג לח בני וחת חמם כלחד ס״ת שלתה עתיד ליתן בסיני מי יקרח בו עכ״ל ויל״ד דלם תלונתו על התורה דלח ישלר- מי שיקבלנה ח״כ לח ה״ל להביח קרח דשור ושה וכו׳ ועיל״ד חומרו בסיני דמם׳ דלם היה במ״ח לח הוה ק״ל כלל. ותו מה״ל חומרת מי יקרח בו דהול״ל מי יקבלנו חו מי יקיימנו דבחומרו מי יקרח בו מם׳ דלח קשיתיה חלח על הקריחה בו דוקח ולח על קבלת התו׳ וקיומה. לחנס עפ״י קומב הנ״ל לפשר דהכל יע״ן בהקדים עוד מ״ד בחולין דע״ו ת״ר חותו וחת בנו נוהג בכלחים וכבוי רח״ל כלחים הבח מן העז ורחל חו״ב נוהג בו כוי חין חו״ב נוהג בו חמר״ח ליזהו כוי שנחלקו בו ד״ח וחכמים זה הבח מן התיים ולבייה היכי דמי לילימח בתיים הבח על הלבייה וילדה וקח שחיט לה ולברה והחמר״ח הכל מודים בהיח לבייה ובנה תיים דפטור דשה ובנו חמ״ר ולח לבי ובנו חלח בלבי הבח על התייבה וילדה וקח שחיט לה ולברה והחמר״ח הכל מודים בהיח תייבה ובנה לבי שחייב דשה חמ״ר ובנו כל דהוח ומבני לעולם בתיים הבח על הלבייה וילדה בח והבח ילדה בן ושחיט לה ולברה רבנן סברי חומשין לזרע החב ושה לחפי׳ מק׳ שה לח סבר ח״ח לזרע החב ושה לחפי׳ מק׳ שה לח חמרינן יע״ם :

תו חמרינן בבכורות ד״ב ר״ח המקבל בהמה מן העכו״ם וילדה מעלין חותה בשוויים ונותן לכהן חלי דמיה וחכ״ח כ״ז שיד גוי בחמלע פטור מן הבכורה וב׳ מקרח חחד דרשו כל בכור בכור לחפי׳ מקלת בכור במם׳ כתב רחמנח כל עד דליכח כוליה בכור דישרחל ור״י סבר בכור כוליה בכור מם׳ כתב רחמנח כל חפי׳ כל הוח חי לית ליישרחל חייב בבכורה יע״ם וכבר הקדמנו דמחי דפליני חמורלי בפ״ק דסוטה בקרח דתועבת ה׳ כל גבה לב דפי׳ ז״ל דפליני בהחי פלו׳ לי כל כוליה מם׳ חו חפי׳ כ״ד כנז״ל :

עוד נקדים מ״ם בפ״ק דסוטה ע״פ ותת דכח ושפל רוח דפליני ביה ר״ן ור״ח חד חמר ליתי דכח יחד חמר חני תת דכח ומסתברח כמ״ד חני תת דכח שהרי הניח הקב״ה כל ההרים וגבעות ולח השרה שכינתו חלח בהר סיני וגם לח הגביה הר סיני למעלה יע״ם נמלח דנתינת התו׳ על הר סיני להורות מדת הענוה כי רבה היח :

ובזה פי׳ בענייות כה״כ חתם רליתם כי מן השמים דיברתי עמכם ודרז״ל מכחן שהרכין השמים ושה״ם על הר סיני וח״כ לח תעשון חיתי כלו׳ לח תדרשו כמ״ד ליתי דכח חלח העיקר כמ״ד חני תת דכח וק״ל :

אך מ״מ יש ללמוד מזה רחיה גמורה למ״ד דמעט נחוה שרי לח״ח דלי ליתח כמ״ד לח מינה ול״מ דמי זוטר וכו׳ ח״כ הי״ל להקב״ה לתת התורה בחרן מישור ולדרכח במקום היותר עמוק ומדהשרה שכינתו עכ״פ בסיני ס״מ דח״ח לריך שיהיה בו מעט נחוה לחד מח׳ שבח׳ להורות דעכ״פ לריך שיהיה בו נחוה מעט הח״ח כמו הר סיני שהוח עכ״פ הר גבוה מעט :

עוד נקדים חקירת רז״ל דלחיך זכו ישרחל בתורה ולח המלחכים כיון שים למלה״ם טענת דינח דבר מלרח וניחח להו משום דהלבות קיימו כל התורה והו״ל ישרחל בני בעלים הרחשונים ולגבי בין בעלים הח׳ ליתח לטענת דינח דב״מ :

אך התינח חס החבות יגלו מכלל ב״ן חבל חס לח יגלו עד מתן תורה ל״ל תירוץ לחר והוח דק״ל דמעשה גדול מתלמוד כדחיתח בק״י ד״מ והו״ל פסידח דמוכר חס היתה למלחכים כיון שחין בהם מעשה המלוות :

עג״ן דישרחל נקרחו שה פזורה ישרחל לכן בחמת לינס שה ממש שהרי הס בני חדם ברס לפי מ״ם דמכח נתינת התורה לישרחל בהר סיני ולח במיעור ובמקום עמוק דחתח להורות דמקלת נחוה שרי כנז״ל ח״כ ודחי דס״ל להקב״ה דגבה לב לפי׳ כ״ד חסור לזה כתב רחמנח כל לומר עד דליכח כולו גבה לב חסור הח פורתח שרי ח״כ ליפה נם בשור ושה דכתיב בחותו וחת בנו ודחי דס״ל להקב״ה שה לפי׳ מקלת שה במשמע ח״כ

הת ודתי דגם ישראל לית נפקי מתורת שה במקנת שה דהוה כל דהוה שה כיון דשכ"פ נקרלו שה וח"כ כשיבת עשיו הרשע ויהרוג לת השבטים ולמס יחד הו"ל בכלל לוחו ולת בנו כנז"ל דשה לפי' מקנת שה ותיב עשיו:

אלא דלכתי י"ל דהן לחת דישראל נקרלו שה לך היינו דוקת משפה שילחו מכלל כ"ן במתן תורה ונעשו ישראל שכן כתוב שה פזורה ישראל לשבל התבות לית ילחו עדיין לית ילחו מכלל כ"ן לחנס לס נלחר כן ח"כ הדק"ל לין זכו ישראל בתורה ולית המלחכים הלח מדינת דב"מ היה רלויה דוקת למלחכים דלפי"ז דהתבות לית ילחו מכלל כ"ן לינס נקרלים בעלים הרלשונים וגס בהיות שים להס דין כ"ן לי לחפשר שיהיו בנים למקום דהכי תנן בתבות מביאין ישראל שנקרלו בנים למקום ישראל דייקת שילחו מכלל כ"ן וח"כ בלישה טעם זכו ישראל בתורה ולית מלה"ם ועכל"ל דהט' משום דמעשה גדול מת"ת דלי לחריכן דתלמוד גדול ממעשה כדס"ל לר"מ במס' קידושין ד"מ ודלי דהתורה היתה יותר שייכת למלה"ם שהס לחלף פעמים יותר מבני לדם ושס נלחר דמעשה גדול ח"כ ודלי דהתורה יותר שייכת לבני לדם והו"ל פסידת דמוכר דלחף דמלה"ם הס לומדים הרבה מ"מ העיקר חסר לחלם שהוח המעשה:

ובכן נבת לביחור המד' הנ"ל דז"ם ישלט"ה רבש"ע כתבת בתו' ושור ושה לותו ולת בנו לית תשחטו ביום לחד לס יבת רשע זה ויהרוג לס של בניס יחד מוכרת מזה דס"ל דשה כולו שה משמע ות"כ גם קרית דגבה לב כולו גבה לב משמע ולתייל תיבת כל לומר דלפי' כל דהוח גבה לב לסור ח"כ ס"ם שלחה עתיד ליתן בהר סיני קשה דלמה בהר סיני דשכ"פ הוח גבוה קלת לדרבת הי"ל בעומק כיון דכל גבה לב לפי' כל דהוח משמע וכי תימת דלעולם ס"ל להקב"ה דשה לפי' מקנת שה לית שהתבות והשבטים לית ילחו מכלל כ"ן ודוקת ישראל נקרלו שה קדכ' שה פזורה ישראל ח"כ ניחזי לין במה זכו ישראל בתורה ולית המלחכים דהתירון הרלשון דישראל הו"ל כן בעלים הרלשו' לית לייך תו לומרו ולת דין בניס כנז"ל ועכל"ל המירוץ הב' דהט' משום דהמעשה גדול מתלמוד ות"כ מי יקרת בו דכולם ירולו לחר המעשה המלוות ולית ילמדו בו כי לס מעט בתחי' כדי לדעת דיני המלוות דוקת לכל לית לשם קריאה ולימוד כיון שהם רולים דמעשה גדול מתלמוד וכמ"ש התוס' ז"ל שם בקי' ד"מ בד"ה תלמוד גדול וכו' יע"ש וק"ל. ביל"ו:

דרוש ד' לשבת זכור.

שדרשתיו בק"ק דמשק יע"א בבהכ"נ הגדולה הכב"ח בשנת תרנ"ט אתן שנת **כי ראיתי** חמם וריב בעיר לפ"ק.

איתא במד"ר וז"ל רבי לוי בשם ר' לחת ב"ר חנינת חומר כל זמן שזרעו של עמלק בעולם לית השם שלם ולית הכסת שלם חבד זרעו של עמלק מן העולם השם שלם והכסת שלם מה טעם הוי ידו וגו' חרבות לנלח מה כתיב בתריה וה' לעולם יעב כוכן למשפע כשלחו הרי השם שלם והכסת שלם עכ"ל:

ידוע הדבר ומפורסם הענין שלכ"ו עובה כפולה זמכופלת למקום עליהם כשל כל לשר גמלנו ברחמיו וברוב חסדיו והגל הלילנו מיד המן הרשע נין עמלק חבת עמית הגר המדר לשר ביקש להשמידנו גם להכריחנו

וכמ"ש דהשע"ה לולת ה' שהיה לנו יחמר גת ישראל וכו' בקום עליהם לחד ותמרז"ל זה המן לחד ולת מלך כידוע ורבים שחלו דמנ"מ לס הוי לחד ולת מלך והם לחמרו לחס היה מלך הרי מקרת מלת לב מלך ביד ה' לכל לשר יחפון יעשו וכודלי שה' ברחמיו יעשה לב המלך להגלת ישראל לבל לחד הדיוט כשלמת הנה הוי בחירי ברנון ולת יבנר ממנו כל לשר יזם לעשות וכזה פי' ז"ל כה"כ עבדים משלו נתו וכו' וכה"כ ויחמר שמואל לין לנך ושמע שחול והרנני דכיון שהסיר ה' לשחול ממלכותו כדברו לשמואל דיבורו ית' חבוב כמעשה ועשה שחול כלחד העם בחירי ברנון וע"י בחירתו יכול להורגנו לשמואל:

אשר בזה ר"ט לשבח הרב יד שלמה ז"ל בדרשותיו דזהו ההפרש שים בין גם חנוכה לגם פוריס דהגם דחנוכה היה הגזירה הקשה ממלך יון ולב מלך ביד ה' ונקל הוי להגלל מידו לך גם פוריס ההגלה היתה מיד המן הרשע הבחירי ברנון ולזה ינדל הגם דפוריס יותר מגם חנוכה יעש"ב ולז"ל דהשע"ה לולת ה' שהי"ל בקום עליהם לחד ולת מלך דזהו חוץ מן המבע להגלל מידו לבטל בחירתו כנז"ל:

ולענ"ד לפ"ל כל בתר לישכח דחס היה הגזירה מלת המלך לבדו ולת היתה בעצת המן הרשע כלל היה הדבר קשה מלד להטות לבבו לטובה לחר שבבר ילתה הגזירה מלישו לבדו דגמירי מלכותת לת הדרת ומ"ש שהע"ה לב מלך ביד ה' וכו' לישו לולת קודם שהוליך המלך מחשבתו הרעה לפועל לזי לב מלך ביד ה' לכל לשר יחפון יעשו ברם לחר שבבר הוליך גזירתו מן הכתב לל הפועל הסברת נותנת שלישו מוזר בו דמלכותת לת הדרת ולולם הגם הגדול שהיה לנו מלת ה' הוי בקום עליהם לחד זה המן ולת מלך דמלך לבדו דעי"ז ריות והללה עמד לנו לבטל גזירת המלך כי המן הרשע הטעהו ומלת מקום המלך לחשך' לחזור בו בהומרו כי המן הטעהו ולת מלבו היתה זלת וז"ם דהשע"ה לולת ה' שהיה לנו בקום עליהם לחד ולת מלך שחם היה המלך לבדו גוזר כן בלתי יד המן במעל רחוק מלד שיחזור בו דגמירי מל' ל"ה וכנז"ל וק"ל.

וז"ש ולתם כתבו על היהודים כטוב וכו' כי כתב לשר נכתב בשם המלך לין להשיב הכוונה דלחתם' לימד למרדכי ולחסתר לכתוב כטוב בעיניהם ר"ל לחלות הטעות של הגזירה הת' בהמן כי הוי הטעהו למלך כמו שכן היה המעשה בלחת ונתן טעם לדבריו למה הוי מלוה לותם לכתוב כן משום דחל"ה כתב לשר נכתב בשם המלך לין להשיב כיון דגמירי מלכותת לת הדרת וכנז"ל וק"ל

והרב מהרימ"ט ז"ל בדרשותיו פי' בלו"ת והוי זה דהקב"ה יתש"ל עושה עמנו נסי"ן גדולות לבדו ומושיענו מתוך עלחס של שונאי ישראל לשר יהייעו עליהם לרעה ונהפוך הוי לאלהים חשבה למובה כלשר מליהו בהמן הרשע לשר הוי יען להרוג לת ושתי וזה עלמו היה לטובתנו כי נלקחה לסתר למלך ולחות לנו בב"ה וז"ם הנביל בשם ה' כי לשלה תרוכה לך וממכותיך תרפלך כלומר מתוך המכה עלמה תהיה הרפואה וז"ם לולת ה' שהי"ל בקום עליהם לחד ולת מלך דהנה המן הרשע בליכות עלמו לחבד לת ישראל הסתיר עלה מן המלך לומר לו יעשו עם לחד מו"ם בכ"מ מלכותך דר"ל הגוי כולו כלן נמלחו וכלן היו ופיזורם לישו לולת בכמ"מ לבל לת חוגה לה בשלר מלכיות והמן הרע העמיק עלה להסתיר ממנו שהיו ישראל גם בשלר מלכיות לחרות במגרים עד נרפת וגלות ירום' לשר בספרד שלם היה מגלה הדבר הזה לל המלך לחשך' היה לחתם' מעשה מספקת שלת להסכים עם המן דלת ליקרו ליה מל' קטיעת וזלת היתה

טענת לסמר דלילו לעבדים ולם' נמכרנו התרשמי שלין
בזה גרמת ובזיון למלך לבל להשמיד זה נזק המלך דקרנו
ליה מל"ק ולהיות המן תדם ולא מלך יען לפי דרכיו ולין
הנר חושם בנזק המלך וזאת היתה שברונו דהמן ע"כ לחמר
דהמ"ה לולא ה' שהי"ל וכו' כי מומלות של המן הרע הזה
תדם ולא מלך הן הם עיוותה של החומה הישרלית והן
הם תיקוניה והגב"י פתח לה פתחת דמגילתא דזהו פתחת
שלכך הקדים לספר הות לחתם' המולך מהודו ועכ"ל מסוף
העולם וע"ב ובתר הכי על קכ"ז מדינות בזה הות יח'
הקדים רפואה למכה שלילו היה שליט ע"כ המל' כבתחי'
לא היה הוכחה לחסתר להבחים לת ריחו דהמן הרשע
לחדר"ק ודפח"ח :

ועפ"י ד"ק לפ"ל כה"כ שומר נפשות חסידיו מיד רשעי'
ילילם כלו' מחוך ידם ועלחם של רשעים היועלים
להרע לישרחל מינם וכם יבח לישרחל ריוח ותגלה
כנו"ל וק"ל :

וגם עפ"י דכ"ק הכ"ל י"ל טעם נכון למה שהחילה
המגילה לספר במל' לחתם' ובהרינת ושתי חשר
לכלורה נרחה דכ"ז הות לגלה לורך להגם הנוגע לנו
דלא היה י"ל לחלה מחים יהודי וכו' ועפ"י השמוד הגם
נכון וכמובן :

ובזה לפ"ל כה"כ ועתה חל תעלנו ואל יחר בעיניכב
כי מכרתם לוחי הגה כי למחית שלחני חלהים
לפניכם וכו' ועתה לח חתם שלחתם לוחי הגה כי החלבו'
ויעימני לחב וכו' הכוונה המתוך עלתכם הרעה עלי למבר
לוחי הגה ממנה נושעתי מן החלהים לנוס לכם שחרית
בחרן וכו' ולהשימני לחב וכו' וכן לחמר להם לחר קטירת
יעקב לביהם חל תיראו כי החתם חלהים חני לחתם
חשבתם עלי רעה חלהים חשבה לטובה וכו' כלומר מחוך
עלתם ימחשבתם עליו הרעה ממנה בחה התשועה
והטובה כנו"ל וק"ל :

ובאו"א לפ"ל לעכ"ד בוונתם ז"ל כמ"ש בקום עליו
לחדם וגלה מלך במשרז"ל בפרפות דם"ג ובב"ב
ד"ו ע"ח דחפי' ריש גרגותא משמיית מוקמו ליה כלומר
חפי' ריש גרגותא דהית ממשלה קטנה ושפלה מי ישחוד
מיס תחילה ומי לחכריו חפי' זה משמיית מוקמו ליה
בהשגחת הסי"ח ודרכי לה מדכתיב המתפשת לפל לרחם
שמתנשחין ומכריזין עליו מן השמים לכל לרחם לכל מין
שברה תהיה מה שתהיה יע"ש :

אשר זה לפשר כוונת מרע"ה בחומרו לקרח לכן לחה
וכל עדתך הנועדים על ה' ולהרן מה הות כי
תליני עליו לכלורה יפלח של מרע"ה דמחין לו לדון
לקרח ועדתו שהם נועדים על ה' דהח בחמת ליגם מערערי'
רק עליהם דוקח שנטלו לעלמם המלכות והכהונה ונתקללו
מהכ וחמ"ל מדוע תתנשחו לחתם ולא זולתכם ולא מליני
שנועדו על הקב"ה כלל :

אבן עפ"י החמור הנה נכון דכיון דחפי' ריש גרגותא
משמיית מוקמו ליה ח"כ כ"ם רב ומ"ן וכ"ם מלך
וכ"ג דודחי משמיית מוקמו להו וכמ"ה רחה קרחתי בשם
בעלחל וכו' ותין ממנין פרנס על הליבור וכו' וכמש"ל
כידוע וכל המערער כנגדם להסירם מגדולתם כחילו הם
מהרהיים לחבר השכינה ממש וח"כ ודחי דתלונת ותרשומת
קרח ועדתו חינו חלח על ה' דוקח שהות ים"ם גידלם
וניסחם על ישרחל ומהכן מה הות כי תליני עליו כי הות
לח נחמנה לכ"ג מעלמו כי חם על פי ה' דוקח ומהכרן
יקחו רחיה עליו שגם הות לח נמל המלכות כי חם עפ"י
ה' דוקח חלח דלכוב עמוחתו לח הוכיר עלמו ג"כ וק"ל :

וזה עלמו רמז מרע"ה לקרח ועדתו בחומרו המעט מכם
כי הבדיל חלהי ישרחל לחכם לעמוד וכו' כלו'
דחפי' לחתם לח נחמינתם מעלמכם חלח ה' חלהי ישרחל

הבדיל לחכם לשכתו ות"ב כ"ם הם המה משה ולהרן שלח
נחמנו חלח עפ"י ה' ומה לכם כי תנעקו וביקשתם גם
כהונה הפך כלון ה' הח ודחי לחמהה טובה וק"ל :

וזה לפשר כוונת דהמ"ה במזמור ד"ן בחו' חלהים
בשמך הושיעני ובגבורתך תדינני ופירש"י תדינני
תנקום לח נקמתי כמו כי ידין ה' עמו וכ"ע כי זרים
קמו עלי ועריליס כ"ן לח שמו חלהים לנגדם סלה הנה
חלהים עוזר לי ה' בסומכי נפשי יסיב הרע לשוררי בחמתך
הלמיתם וכן במזמור פ"ו למר חלהים זדים קמו עלי ועדת
עריליס כ"ן ולח שמוך לנגדם ופירש"י שם זדים קמו עלי
דוחק וחתיחופל ולח שמוך לנגדם פירש"י לח זכרו לשכ
רלו שמשחני שמואל על פיך ע"כ וגם על חדוגתו דהמ"ה
יפלח על לומרו לח שמו ולח שמוך לנגדם דחלתו בל חדם
העושה מח' עס זולתו היכהן לשפוט עליו שלח עס פחד
ה' לנגד עיניו חתמהו ?

אבן עפ"י יע"ן וז"ס חלהים בשמך מדה"ד הושיעני
ובגבורתך לח במה"ר חלח במדה"ד דוקח תדינני
תנקום נקמתי מהם יען כי זרים קמו עלי ועב"ן שהם
דוחג וחתי' לערער על רבנותי ומלכותי ומטילים מום בק'
עלי דידי בחומרם דלמי פסול לבח בקהל ומכ"ם להיות
מלך ולח שמוך לנגדם וכן לח שמו חלהים לנגדם שחתה
משחתני ע"י שמואל להיות מלך על ישרחל ולח ידעו ולח
יבינו דחפי' ריש גרגותא משמיית מוקמו ליה מכ"ם רב
ומ"ן וכ"ם ולך ובין שהם מערערים עלי כזחת הח ודחי'
לח עלי ערעותם ותלונותם כי הם עליך הוקח חמח ה'
דוקח חגר חמכם הגה חלהים עוזר לי ה' בסומכי נפשי ר"ל
שמדה"ר ומהש"כ כולם הסכימו לעזרני והות יח"ם יסיב הרע
לשוררי וכרעתם בלמיתם וז"ש בחמתך הלמיתם וז"ש עוד חני לל
חלהים לקרח ועדתו יען יומיעני ירלה הבין מדה"ד בין מה"ר
שניהם כחחד הסכימו עלי להיות מלך על ישרחל וכבן
ערב ובוקר ומסיים ותשמה בתפלתי לל ה' שכל
הקמים עלי לרעה מהכך הפר עלתם וקלקל מחשבותם
יהיו כמוך וכו' ומשמע קלל פרה בשלום נפשי מקרב
לי החויבים והסונחים עלי שהם דוחג וחתיחופל הקרובים
חלני ומרחין לי חומה וחתיה ערמה דעלייהו קחי
השתח לפיל חניה בחמרו מקול לויב מפני חויב רשע
וכו' ופירש"י שם שהם דוחג וחתי' יע"ש ובח בע"ם כי
ברבים היו עמדי היו לשטבר עמדי ועכשיו נהפכו לשונחי'
לי חשר הין חליפות למו לחותם הרודפין חותי הין נותנים
לבם לל שליפתם חיבם חבדים מיום המיתה כדפירש"י
ז"ל הות ח"ב כפירוש הפד"ק ז"ל יע"ש וגם ולח ירחו
חלהים שהות משח חותי למלך על ישרחל עכ"ז הין פחד
חלהים לנגד עינותם חמר עוד שלח ידיו בשלומיו פירש"י
זה לחיתופל הרשע שלח ידיו בשלומיו כמי שהיה שוקח
ושלום עמו ע"כ וזה חילל בריתו של הקב"ה שכרת ברית
עם דהע"ה כמש"ה כרתי ברית לבחירי וכו' וק"ל :

וזאת היתה כוונת הז"ל בחומרם בקום עליהו חדם
ולח מלך דחם הות מלך הין יכולים להתרשם
ולהתלונן עליו כיון דחפי' ריש גרגותא משמיית מוקמו
ליה כ"ם מלך ממש ברם מתה שהות הדיוט ולח מלך
יכולים הנו להתרשם ולהתפלל לל ה' להפר עלתו ולקלקל
מח"ד ולהסיב גמולו ברחשו כמו שכן היה בהמן הרע
כי כמה נחשב הוח :

ולזה הלח תרחה שבכל הכתו' הגחמרים במגילת לחסתר
לח מלינו שום נגיעת כבוד של המלך לחתם' כלל
עם שהיה שונח לישרחל יותר מהמן כמש"ל משל לבעל
החל ובעל החרין כידוע לכן להיות לחתם' מלך ומשמיית
מוקמו ליה משו"ה לח נגעו בכבודו כלל שהם היו נוגעים
בכבודו יהיו נועדים על ה' שמינהו מלך כמ"ם מרע"ה
לקרח ועדתו כנו"ל רק להמן הרשע כי הות חדם הדיוט

ולא מלך נגעו בו וע״י תפלה ועקה אל ה׳ והפיר עלתו הרשה ותלו אותו ואת בניו וז״ם לולא ה׳ שהי״ל בקום עלינו אדם ולא מלך שאם היה מלך לא היינו עומדים כלום כנז״ל וק״ל :

א״נ אפ״ל בחו״א הפך מהנז״ל דהנה זאת מלינו שגם המן גידלו וניסאו המלך מכל השרים ולא גרע מריש נרגותא דמשמיית מוקמו ליה כנז״ל וכיון שכן קשה הדבר להגלל ממנו ולהפר עלתו ומחשבתו הרשה ותלו היה אדם אחר הדיוט מלינשי דעלמא בנקל היינו יכולים להפר עלתו אבל בקום עלינו אדם זה המן שהמלך גידלו ומשמיית מוקמו ליה זו רשה תולה ומ״ם אדם ולא מלך כלומר אדם אפי׳ שהינו מלך ולזה תמרז״ל זה המן שגידלו המלך ולא אדם הדיוט בעלמא ולכן לולא ה׳ שהיה לנו לומר גם ישראל והטעם שהגילנו ה׳ ממנו כי המן הרשע ניקם להשמיד מ״ו את כל אומת ישראל לגמרי והקב״ה כבר הכטיחנו שלא יכלה אותנו כמש״ה כי בכל הגוים לעשה כלה ואותך לא אעשה כי נשבע ה׳ שלא יחליף אותנו באומה אחרת. גם המרז״ל ע״פ כי כאדבע רוחות השמים פיזרתי אתכם ב״י דקיל כשם דר׳ רוחות השמים קיימים לעולם כן ישראל חיים וקיימים לעולם ובזה פי׳ ז״ל כה״כ גם גא עיניך לפוזה וגנבה קדמה וימה וקפא בעיניך כי גא תעבור את הירדן הזה בתוב חלני פמ״ח ות״ב הגם דגימת דהמן הרשע משמיית אוקמוהו מ״מ גם ישראל משמיית אוקמוה להו להיותם חיים וקיימים לע״ל ושלא יעשה בהם כלייה מ״ו ושלא יחליפם באומה אחרת וז״ם לולא ה׳ שהי״ל שהבטיחנו כזאת וכזאת זה הועיל לנו בקום עלינו אדם זה המן הרשע שלא הניחו ה׳ להוליך מחשבתו הרעה עלינו מן הכח אל הפועל שכבר קדמתו ותתיית לן הבטחותיו יתברך כנז״ל וק״ל :

ולזה כשהרעמו עבדי המלך אשר בשער״מ על מרדכי בהומרם להניח מדוע אתה עובר את מצות המלך מלכו ז״ע כיון דאפי׳ היה גרגותא משמיית אוקמו ליה ולא הטה אוזן לדבריהם ומרדכי לא יכרע ולא יש״ה פי הגיד להם אשר הוא יהודי מזרע ישראל שבכל הבטיחנו ה׳ שלא יכלה אותנו ולא יחליפנו באו״ח ואו״ק לע״ל כה׳ רוחות השמים ולזה לא היו מתיראים מהמן הגם דמשמיית אוק׳ ליה הלא גם בנו דיבר ה׳ וכנז״ל ולזה ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם כנז״ל והמן הרשע כמלא חימה ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו ורצה לקטקט כל הבירה הפך הבטחת ה׳ לישראל ולא שלחה בידו ותלו לאותו וכו׳ :

ולזה כשחזר המן לביתו אבל וחפוי ראש חמ״ל זרש חשמו אם מזרע היהודים מרדכי אשר וכו׳ לא תוכל לו כי נת״ל כלומר אם הוא מזרע ישראל לא תוכל לו שכבר הבטיחם ה׳ שלא יכלה אותם ולא יחליפם כנז״ל וקדמו הבטחותיו למעשיך וכל דיבור שיצא מפי ה׳ בטובה תיו מוזר בו למולם וק״ל :

אמנם אלמי פם נבן למען דעת דבין דמזמור זה גלולה ה׳ שהיה לנו לומרו דהטע״ה בכוה״ק על תשועת ה׳ לישראל בזמן הרשע הוא המן ח״כ חיפה על ד״ד דמתי שיסתיים דהטע״ה עלמו לשורר ולומר שיר המעלות לדוד לולא ה׳ וכו׳ דבכל פ״ו שיר המעלות ברובם לא חמר כולה שיר המעלות לדוד רק שיר המעלות שאם ובמקום שחמר שיר המעלות לדוד מיהך שייך היה דהטע״ה עלמו ברם הכא מה שייכות אית ליה לדהטע״ה בתשועת ה׳ מהמן הרשע עד שיחמר שיר המע׳ לדוד דמזה נראה דתשועת ה׳ לישראל מהמן מגיע לו ממנה לזה בא עד לכתורה לעלמו ולו״ח שיר המע׳ לדוד ואגתנו לא עד לכתורה מה עניני ובודאי הלא דבר :

שון״ר דהכי איתא להדיא בדרז״ל פ״פ זכרני ה׳ בבלון עמך וכו׳ שאמר דוד להקב״ה רבש״ע כשאעשה תשועה ליזרעאל ע״י מרדכי ואסתר זוכרני ה׳ בי״ע פק״ב עכ״ל וכבר עמדו בזה המפרז״ל לבאר המד׳ הנ״ל :

והרב אחד הגאלים ז״ל פירש המאמר הנ״ל במ״ש הרב מד״ת ז״ל דהטעם שלא הרג דהטע״ה לשמעי כשקללו ק״ן מדין מורד במל׳ דחייב מיתה ומלך שמחל ע״כ אכ״מ הט׳ הוא משום שאפה דוד ברוה״ק שעתיד לצאת משמעי מרדכי ואסתר שעל ידם יגלו יזרעאל מגזירת המן יע״ש :

ובזה פי׳ ז״ל כה״כ ועתה אל תנקהו כלומר עתה שכבר יצא ממנו מזרעו מרדכי ואסתר אל תנקהו כי קודם לא יכולתי להורגו משום הא׳ זרעא מעלייא דהוה עתיד למיפק מיניה כנז״ל אמנם עתה אל תנקהו וכמובן. והנה שומעי דהטע״ה שהם דואג ואחיתופל היו הם מהרהרי׳ אחר דהטע״ה שעשה שלא כדין במה שלא הרגו לשמעי מדין מורד במל׳ ולא היה יכול דהטע״ה לגלות להם טעמו ונימוקו דהט׳ שלא הרגו משום דאפיד לצאת ממנו מרדכי ואסתר כנז״ל משום דאפשר שם יודיע להם סוד זה מבדך חברת אית ליה עד שיגיע הדבר לדור מרדכי ואסתר והיו מתרשלים לעשות תשובה כיון דהם יודעים ומובטחים דבלאו״ה תבא להם התשועה ע״י מרדכי ואסתר כיון דבעבורם לא הרג דוד לשמעי ולכך היה דהטע״ה שומע מרפתו והינו משיב והניח הדבר כמות שהיה ולזה אמר זכרני ה׳ ברצון עמך ודרז״ל דכוונתו לומר כשתעשה תשועה וכו׳ דאז יוודע לכל ישראל טעמו ונימוקו עתה זה דמש״ה לא הרגו לשמעי שלא יתרשלו מלשוב בתשו׳ בדורו של מרדכי ואסתר כנז״ל. ועד״ז פי׳ עט״ר הרמ״ז מהרח״ו ז״ל כה״כ כתוב זאת זכרון בספר ושים בחו״י כמ״ש אלמי במ״ח ובזה פי׳ הרב ח״ד ז״ל כה״כ כי לא חויב יחרפני ואשא וכו׳ ואסתר ממנו יעש״ב :

אשר עפי״ז אפ״ל כה״כ כל היום חרפוני חויבי וכו׳ מפני זעמך וקצפך כי נשאתני ותשליכני זכו׳ פנה אל תפלת הערער וכו׳ תכתב זאת וכו׳ :

ואותא כמד׳ וז״ל תכתב זאת לדור לחרון בימי מרדכי ואסתר ועם נברא יהלל יה שנעשו בניה חדשה עכ״ל. ולל״ד ע״מ וע״מ היו חויבי דוד מתרפים לותו ומהו כוונתו בחומרו כי נשאתני ותשליכני וגם במ״ם פנה אל תפלת הערער פתח כל׳ יחיד וסיים כל׳ רבים וגם לל״ד מה ענין דור לחרון בז׳ מרדכי ואסתר עם דשש״ה :

אבן עפי״ה הנה נכון בהק״ע משו״ל משם לחר למה שלח הרג דוד לשמעי מחחר דהוח ח״מ מדין מורד במל׳ דהט׳ משום דבזמן שקלל שמעי לדוד קללה נמרצת היה דוד רדוף מאבשלום ולא היה לו לדוד דין מלך לחייב מיתה להמורד בו מדין מורד במל׳ כיון דירד ממלכותו בחותם היתים ודין הדיוט היה לדוד בו כפרק ואחר שנהרג אבשלום חזרו ישראל והמליכוהו מחדש לדוד.

ובזה אפ״ל שזאת היתה כוונת אביגייל במ״ש לדהט״ה ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול ודרז״ל זאת מכלל דאיכא אחריתי ואפ״ל דכוונת אביגייל על זמן שהיה רדוף מן אבשלום ור״ל שאם אתה אחזיק מלמך בשת למלך ותרגיל להרוג בגד מדין מורד במל׳ לף שאתה בשת רדוף משאול ואתה סומך על שכבר משחך שמואל למלך ח״כ תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול בז׳ היותך רדוף מאבשלום ולא תהרוג אז לשמעי מדין מ״כ משום דהטעם שלך שתין לך אז דין מלך ומנוחת עכיד אחרי דסתרו וכמובן :

וזה רמז דהט״ה לאביגי כ״ן כשחזר שמעי והתנפל לפני דהט״ה ענהו אביגי לדוד התחת זאת לא יומת שמעי כיון דהוא מורד במל׳ וח״מ השיבו דהט״ה מה לי ולכם בנ״ז כי אהיו לי היום לשמן היום ידעתי

כי אני מלך בישראל כלומר היום אני מלך ולא קודם בהיותי רדוף מאבשלום ולא היה לו לשמעי דין מורד במל' וכמדובר :

ובכן ז"ם דהע"ה כל היום חרפוני לויבי על שלא הרגתיו לשמעי מדין מורד במל' ולא מלאו מקום פטור לי ממה שלא הרגתיו לשמעי כי אם מפני זעמך וקלפך עלי כי בתחילה נשתכני ר"ל ויוממתני להיות מלך ואח"כ ותשליכני הודדתני ממלכותי בהיותי רדוף מאבשלום דאז אין לי דין מלך ואולם הס לא ידעו הטעם האמיתי שלי דהט' שלא הרגתיו לשמעי משום דעתיד לגלות ממנו מרדכי ואסתר ולא יכולתי לגלות להם הסוד הזה כדי שלא יתרשלו ישראל שבחוצות הדור מלשוב אל ה' וז"ם פנה אל תפלת הערער שהוא דהע"ה עלמו שכבר התפלל אל ה' זכרני ה' ברצון עמך כנז"ל וגם לא בזה ח"ת אל דור מרדכי ואסתר ועי"ז שתהיה התשועה ע"י מרדכי ואסתר שהם מזרע שמעי אז יכירו וידעו כל ישראל דהט' דידי שלא הרגתיו לשמעי בו בפרק והדר תני ומפרש לימקי יהיה החוק הזה ומי הס אלו שלא בזה ח"ת ובידוע ואמר תכתב זאת לדור אחרון בימי מרדכי ואסתר וסיבת שתיקותי שלא גיליתי לו טע"ז הוא כדי שעם נברא יהלל יה שיזכו בחצו' שלמה ויצעקו אל ה' בגלל להם דאל"כ היו מתרשלים מחצו' כי לבם בטוח בה' שיושיעם מיד שונא ע"י מרדכי ואסתר כנז"ל וק"ל :

ודרב שמנה לחמו ז"ל פי' המאחר הנז' דזוכרני ה' ברצון עמך וכו' בלו"ח בהק' פלוגתא דקמאי במי שעלה לחבירו לעיר אחרת ובדרך נהרג השלית ההוא אם חייב המשלח לעשות תצו' וכפרה יען כי בשליחותו נהרג שלומו דהגאון מהרי"ו ז"ל ס"ל דחייב המשלח והביא ראיה מדאמרינן בפ' חלק דאמ"ל הקב"ה לדוד עד מתי עון זה עמון בידך על ידך נהרגו נוב עיה"כ וכו' ע"כ תלמא לעי"ג דדהע"ה לא הרג בידו רק שעל ידו בזה תקלה להם מ"מ נשתנע עליהם כ"ם השולח לחבירו דבשליחותו בזה הרעה הזאת לשלומו לחד"ק :

והגאון מהר"ן כ"ן ז"ל פליג עליה וס"ל למר דפטור המשלח ולומה ראיה מפ' חלק הנז' לדרבא מסס ראיה להפך דפירוש הגמרא הכי הוי דהקב"ה מוכיחו לדוד על חטאו שהרג ז' בני שאול והוקיעם נגד השמש ופ"ז אמ"ל עד מתי יהיה העון הזה עמון בידיך דייקא ר"ל מה שעשית בידים ושפכת דם נקי אבל מה שנהרגו על ידך ר"ל בגרמתך נעה"כ ודוחק וכו' שרי ושביקנא לך משום דהוא גרמא בעלמא אבל ליכו בידך ולכך אין לחייבך רק על עון שהוא בידך דייקא וא"כ מכאן מוכח דלא כמהרי"ו ז"ל ופטור המשלח לחד"ק :

ואיתא במד' ילקוט דברות המן להתך יוצא ונכנס בעט בו והרגו ולכך לא נזכר עוד התך במנ"ח כלל וכתבו התוס' דהתך זה דיואל ולפי"ד מהרי"ו ז"ל דהמשלח חייב לא היה מן הדין לעשות ה' נס ע"י מרדכי ואסתר כיון דבשליחותם נהרג התך דכל שחבירו נעשם ע"י וכו' וכ"ם אין עושין נס ע"י וכל ימיו של דוד היה מלטער ומתירא שמא יתחייב עונש על שנהרגו בגרמתו נעה"כ ודוחק וכו' דשמא הלכה כמהרי"ו דחייב הגורם דאילו על מה שהרג ז' בני שאול והוקיעם כבר נתכפר לו ע"י יסורין שקבל עליו כדאיתא בפ' חלק ובשאר בידו עון גרמא בנזקין דעל ידו נהרגו נעה"כ וכו' ולמהרי"ו גם על אלו חייב ולא היה לדוד ראיה ברורה להרשות לעונתיו דאין הלכה כמהרי"ו ז"ל בזה אם לא ע"י שתעשה ה' תשועת ישראל בדור הזה ע"י מרדכי ואסתר דאי איתא דאל' במהרי"ו ז"ל לא היו רואים מר' וחם' להיות הנס על ידם כיון דבגרמתם נהרג התך אם לא שמזה ראיה ברורה דלית הל' כמהרי"ו וא"כ גם הוא פטור ע"מ שנהרגו נעה"כ בגרמתו וז"ם זכרני ה' ברצון עמך כשתעשה התשועה ע"י מרדכי ואסתר זכרני ה' וכו' לתד"ק יע"ם :

ובזה לפ"ל כוונת מהמרז"ל וז"ל מלמד שהרההו הקב"ה למרע"ה דור דור וכו' ורמה לשהול נדקר בחרב אמ"ל רבש"ע מלך רשתון ידקר בחרב אמ"ל הקב"ה ולי אתה אומר אמור אל הכהנים שהם מקטרגים עליו עכ"ל ול"ד במ"ם מרע"ה מלך ח' דשוכח דכל תמיהתו היה דלמה יענש מלך ח' ולא מלך ב' שהוא דהע"ה ומהו כוונתו בזה אמנם מרע"ה הוה ס"ל דהל' כמהרי"ו דחייב הגורם ולזה המה דמה טעם מלך ח' ולא מלך ב' ג"כ שהוא דהע"ה שבסיבתו נהרגו נעה"כ לזה השיבו ה' לך ואמור אל הכהנים שהם מהר"ן כ"ן ודעמיה ז"ל דמ"ל שמלך ב' פטור אלו לא היתה גרמת בעלמא והם אינם מקטרגים רק על שהול החייב טונש עליהם הוא דוקא ההורג אותם ולא הגורם וכיון דלדידהו דהע"ה פטור הו"ל ס' נפשות להקל משא"כ שהול שהרגם בידים לכ"ע חייב וק"ל :

ועפי"ז פירש הרב השה"ן ז"ל הנז' שם כוונת מהמרז"ל בפ"ק דמגילה ע"פ לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן חמש ח"ם דכר שנשטער אותו לדיק בו לפשר יכשל בו זרעו והיכי עביד ליהו מילתא בבנימין דליהוו לאחוקי מקנאי בית המ"ך בנימין רמז רמז להם שעתיד לגלות ממנו בן שיושל מלפני המלך כה' לבושי מל' ומלן הוא מרדכי כמש"ה ומרדכי יצא וכו' ע"כ ול"ד דאמאי לא רמז להם על שהול שהיה מבנימין ומלך רשתון על ישראל דקודם למרדכי ודאי הלא דכר :

וחוץ מהרכבו פי' הרב הנז' ז"ל במ"ם בפ"נ דהוריות מקני ליה רבי לר"ם בריה לאחרים לומרים לילו היה תמורה לא היה קרב אמ"ל ר"ם בריה מי הס הלנו שמימיהם אנו שותים ושמותם אין אנו מזכירים אמ"ל אלו בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אבין אמ"ל ר"ם בריה נס להבטח נס שנאמר נס קנאתם כבר אבדה אמ"ל רבי האויב תמו חרבות לנצח אמ"ל ר"ם בריה ה"מ היכא דאתנו מעשייהו הני לא אתנו מעשייהו וכו' ע"כ :

ובזה פי' עט"ר הרמ"ז הרב מהרח"ו ז"ל בה"כ לא שטמנו יוסף הוא לשון ס' כלו' שמא יסבור כרבי דאפי' לא אתני מעשייהו עכ"ז חרבות לנצח והשיבם יוסף אתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה וכיון דלא אתנו מעשייהו ליכי טוטר ליהם כדס"ל לר"ם בריה דר' וק"ל :

וזהו כוונת שמעי בחזרתו דהע"ה ממלחמת אבשלום וכה אמ"ל שמעי הנה אתי היום ראשון לכל בית יוסף ואיתא בילקוט שאמ"ל מה יוסף גמלוהו אחיו רעה והוא גמלם טובה כך אני גמלתיך לרעה גמול עמי טובה עכ"ל. והענין שמעי קלל לדוד קללה גמרנא וכה אמ"ל לא אים הדמים השיב ה' עליך רעה כל דמי בית שאול ויתן ה' את המלוכה ביד אבשלום בנך והנה הכיל"י שכל מגמת שמעי בקללתו היינו שימותו דוד ובניו ותתקיים המלוכה ביד אבשלום בנו ויהיה ב"ד בית הדמים בבית שאול אלא דלא אתנו מעשיו דשמעי ונסתפק שמעי שמא דוד יסבור כרבי דהגם דלא אתנו מעשייהו אתי מרבות לגלח ולכך אמ"ל הנה באתי היום ראשון לכל ב"י להורות לדוד הל' חזלת כר"ם בריה דר' דהיכא דלא אתנו מעשייהו אין לנטור אינה כלל ורואים מיוסף עם אחיו וסבר וקבל מניה דהע"ה דהל' כר"ם כרבי וז"ם יוסף לאחיו ועתה אל תעצבו וכו' כלומר עתה דלא אתנו מעשיכם ואדרבה כל בתר דיפכא שמני אלהים לחיב וכו' ליכי טוטר ליהם כלל וכר"ם כרבי וכדי שלא יהיה לאחיו ספק בלבם שאמ"ל

יוסף בין מן הספה ולחון ולעולם דס"ל כרבי לזה נתחכם יוסף דלכולם נתן לחיים ח"ם ולבניהן נתן מחצ"ם וכמו להם דעתיד למיפק מיניה מרדכי ומזה יתחמת להם בבירור דמ"ם להם ועתה וכו' הוא מלב ומנפש דהל' כר"ם ב"ר דחל"כ לח היה יולח מרדכי לעולם חלח היה תיפס דוד דהל' כרבי והיה הורג לבמעי ומכח טענת במעי בטענן לדוד מה יוסף וכו' מחל דוד לבמעי ופסק הל' כר"ם כרבי מזה נתוודע להם דחין בלב יוסף עליהם כוס חיבה כלל לחד"ק עכ"ב :

ועפי"ז חפ"ל כה"ב בשמואל ב' סי' י"ט ויען לביסי ב"ל ויחמר התחת זחת לח יומת שמעי כי קילל חת משיח ה'. ויחמר דוד מ"ל ולכם ב"ן כי תהיו היום לשטן היום יומת חיש מישרחל היום ידעתי כי חני מלך היום בישרחל ויל"ד במ"ם לביסי התחת זחת דמשמע מכלל דחיכח לחכיעי כדחמריגן הכי בעלמח והכח מחי לחכיתי חיכח :

אבן עפי"ה ח"ם בהק"ע מ"ם הרמ"ה ז"ל בחי' להוריות והו"ד בעין יעקב שם דרמי ומק' תרי קראי לחדדי דכתיב גם להבתם וכו' כבר לבדה וכתיב החויב תמו חר"ל ומחי חזח רבי דעביד כהחי קרח דחר"ל ליעביד כחידך קרח דגם להבתם וכו' ומו מחי להדר ליה ר"ם בריה ה"מ היכח דחהגו וכו' ומק"ל דקרח בהבי מיירי לחח הכי פי' כי כתיב גם להבתם וכו' בשנחה גרידתח חבל בני חדם שבקשו להחריב ולעקור כבודך וכב"ח לחפ"י שמתו לח יתמו דהחרבות שהחריבו לנחת והיינו דכ' החויב תמו חר"ל ובתמיהח קחמר קרח כלום חפשר היתמו חרבות שהחריבת לנחת כלומר שיבחו לנחת וחמטו"ל מהדר ליה ר"ם ב"ר ה"מ היכח דחהגו מעבייהו וכו' עכ"ל עש"ב. למדנו מד"ק דרבי ס"ל דקרח דגם להבתם חייבי בשנחה וקנחה חילונית שחינה נוגעת לעקירת כבוד לך קרח דהחויב תמו חייבי בקנחה ובשנחה דעקירת כבוד לפי' דלח חהגו מעבייהו ור"ם בריה ס"ל דקרח החויב תמו חמת דמייבי בעקירת כבוד חמנם הי"ד היכח דחהגו מעבייהו חבל היכח דלח חהגו חפסיק בחידך קרח דגם להבתם וכו' לפי' בשנחה דעקירת כבוד וכבר כתב הכל"י דכל מגמת שמעי היתה לעקור כבוד דוד לגמרי כנז"ל. וזש"ה התחת זחת לח יומת שמעי זחת דייקח דהיח שנחה וקנחה דעקירת כבוד וזחת מכלל דחיכח לחבייתי דהיח שנחה חילונית שחינה נוגעת בעקירת כבוד דהתם הוח דחמר קרח גם להבתם וכו' כרם התחת זחת דחיכח עקירת כבוד לח יומת שמעי, חתמהח? דהנח דלח חהגו מעשיו והחויב תמו מ"מ חרבות לנחת וכדס"ל לרבי חמנם דהט"ה ס"ל כר"ם ברבי דגם בכה"ג דחיכח עקירת כבוד כיון דלח חהגי מעבייהו בהח נמי שייך קרח דגם להבתם וז"ש דהט"ה היום ידעתי כי חני מלך בישרחל ולח חהגה מעשה שמעי כלל ויחן רחוי לי לנטור חיבה ולנקום נקם ממנו גם בכה"ג דעקירת כבוד וכדס"ל לר"ם בר' וק"ל :

ובזה חפ"ל המשך הכתובים הנחמרים בחחת בחלים סי' מ"ח וכה תומרם חויבי יחמרו רש לי מתי יומת וחבד שמו, וחם בח לרחות שוח ידבר לבו יקבון חון לו וילח לחון ידבר. יחד עלי יתלחמו כל שונחי עלי יחבבו רעה לי. דבר בליעל יסוק בו וחשר שכב לח יוסיף לקום. גם חיש שלומי חשר בטחתי בו חוכל לחמי הגדיל עלי עקב. וחתה ה' חנני והקימני וחשלמה להם. בזחת ידעתי כי חפלת בי כי לח יריע חויבי עלי. וחני בתומי תמכת בי ותציבני ל"ל. ברוך ה' וכו' ע"כ. ולח נחריך בדקדוקים כי רבו ומתוך הבילור יובנו הדקדוקים וע"ש בפירש"י ובברד"ק ז"ל על הכתו' הללו יש"ם. ועפ"י החמור בפלוגתח דרבי ור"ם בריה ובמ"ם הרמ"ה ז"ל המז"ל הכל יע"ן ונקדים עוד מסז"ל בפ"ב דמכות חמריב"ל מ"ד בית המעלות לדוד שמחת בלומרים לי בית ה' נלך חמר דוד לפני הקב"ה שמעתי בני חדם שחומרים מתי ימות זקן זה ויבנה בלמה בנו ב"ה ונעלה לרגל ושמחתי חמ"ל הקב"ה כי טוב לי יום וכו' ע"כ. והקושי מבואר דלפי דרכח זו דדבריו על דהט"ה היו נגד החומרים עליו מתי ימות זקן זה ובית ה' נלך לוך לוך הסמיכה נמשכת בדבריו בהות סמוך לזה עומדות היו רגליו בשעריך ירום' והרב הקדוש עט"י מהרח"ו ז"ל בס' עץ החיים בפ' בשלח פירש מסש הרב מהר"ח נמ"ח ז"ל בשה שסנינו בדפ"ב דר"ה י"ט של ר"ה שח"ל בשבת במקדש חבל לח במדינה ואפלינו בה רבוותח ז"ל במקדש הי"ד מקדש חבל לח במדינה ירום' כולה ולהרמב"ם מקדש נקרחת ירום' כולה עי"ש בביחור המצויות ס"ב חיבח ים לבע"ד לחלוק מי זה חמר דמחמרם בית ה' נלך על המקדש הם חומרים ודילמח על ירושלם הם חומרים כמ"ש הרמב"ם דירום' כולה תקרח מקדש ומחין הרגלים לחוסדם שהם חפלים במיתת דוד ע"כ לחמר דוד עומדות היו רגלינו בשע"י ולולוו בזה כי לח יתכן זה ישן לם בזמן שעומדות היו רגלינו בשע"י היו חומרים בית ה' נלך ס"ב עכ"ל שפירום בית ה' נלך הוח בהמ"ק ואפ"ב שמחתי לחמ"ק. והביד"ק הרב שח"י ז"ל בדרוש פ' לו וסיים עלה וז"ל ודפח"ח ומ"י יע"ם וע"ע בס' פתח עינים בפ"ב דמכות שגם הוח ז"ל הביד"ק ונמנם עלה קלת והדר חיבר ויקיים ד"ק בדרך הנז' יעש"ב :

עוד נקדים לח הידוע מדרז"ל דסוגיי דוד ובפרט דוחק וחיחיופל היו מטילים מום בק' בדהע"ה ומרגיש עליו דחיתי מרות המוחביה והוח פסול לבח בק"ה ומב"ם להיות מלך ישרחל גם ידוע שחיחיופל יען לחבשלום עלה רעה על דוד חביו ליקך עליו לרמותו במדבר במקום חשר הוח חוכה בבירחו מפני חבשלום בנו לוכח חושי הארכי שיעץ לחבשלום כל בחר חיפכח וברחותו חחיתופל שלח נתקיימה עלתו הרעה תכף חזר לביתו ויליו לל ביתו ויחנק כמבוחר כ"ז בשמואל ב' שם. גם ידוע משז"ל דבעון שחמרו נדב ואביהוח על משה ואהרן מתי ימותו ב' זקנים הללו ונהיג לח הדור לני ואתה מיד ומלח לם מ"ה ותחכל לותם :

ובבן נבח לביאור הכתו' הנ"ל ויחמר דוד לויבי יחמרו רש לי ומה היו חומרים מתי ימות כמ"ש ריב"ל שהיו חומרים מתי ימות זקן זה ויבנה בלמה בנו בהמ"ק וכו' לחנם החמת הוח דחין כוונתם כי לם רש לי דהיינו מתי ימות וחבד שמו ולח היתה כוונתם בחמת על בנין בהמ"ק לעלות לרגל כמו שהיו חומרים כן בפיהם חלח כוונתם דווקח מתי ימות וחבד שמו וגם חין לומר דכוונתם היתה לעלות לירום' שגם היח תקרח מקדש בית ה' וכד' הרמב"ם ז"ל הח נמי ליתח ולם בח לדם ללמד זכות בעדם ולומר שחין כוונתם כי לם על ירום' וכהרמב"ם ז"ל הח ודחי שוח ידבר רק לבו יקבון חון לו והלב מחשב להרע לי דוקח משום דחל"כ היה להם לדבר כזחת בהיותם חון לירום' וז"ם ילח לחון ידבר ע"ד מ"ם הרב מהר"ח נמח ז"ל ע"פ עומדות היו רגלינו בשע"י כנז"ל ומדהח ליתח הח נמי ליתח דחין כוונתם על בנין בהמ"ק כלל כי לם חויבי יחמרו רש לי מתי ימות וחבד שמו לגמרי ולח די להם זה חלח שמבקשים ג"כ לעקור כבודי וכבוד בית חבי בחייס חייתי כי יחד עלי יתלחמו כל שונחי שחני פסול לבח בקבל ומב"ם שחיני רחוי להיות מלך ישרחל משום דחתיונח מרות המוחביה וגם עלי יחשבו רעה לי שחכיתי בבח שבע ע"ד מש"ה ויחך תעשה הרעה וכו' ורחש המדברים רש לי בזה הוח דוחק דבר בליעל יסוק בו ע"ד משז"ל מילחח מינייח דחית בך קדים ותמרה לחבדך דכל הפוסל במומו פוסל וחבד שכב שהוח חחיתופל מחמת שרחה שלח נתקיימה עלתו ויליו לל ביתו ויחנק

לא יוסיף לקום בתח"ה דאין עפרי נגער בתח"ה כיון שגם
היא היה חיים שלומי שהיה לבי עליו ובקע עמו והוא
לוקל לחמי אשר בטחתי בו להטיב לי במעלוקיו הוא
עלמי הגדיל עלי עקב ויען לאבשלום להרע לי וכדפירש"י
ז"ל בתהלים ע"פ שלח ידיו בשלומיו דקאי על לחיתופל
שהיה דוד שלם ובקע עמו יע"ש וה"ה הכא גם חיים שלומי
קאי על לחיתופל כנז"ל. וא"ל גם חיים שלומי גם לרבות
דוגמ ולחיתופל שהם תופסי התורה והמה חכמים אשר
בחרתי בהם מטעם דאפי' זוגות הם מפרקסות זא"ז ה"א
לכ"ש ועכ"ז הם המה הגדילו עלי עקב יותר משאר
שונאים עלי:

ועם כל זה אני בשי ומתחנן לפניך אתה ה' במדת רחמיך
חנני והקימני על מלכיתי ע"ד מש"ה ויקם משה
את המשכן ואשלמה להם טובה תחת רעה כדפירש הרד"ק
ז"ל על פסוק זה עלמו משם הגאון ז"ל יע"ש. והטעם
משום דאני סובר כדס"ל לר"ש בריה דרבי דהיכא דלא
אהנו מעשייהו לפי' שנאתם וקנאתם היה לעקור כבודי
וכב"א עכ"ז אין לנטור להם חיבה ולא לבלם להם רעה
כלל אלא אני משלם להם טובה תחת רעה כיון דלא אהנו
מעשייהו וקורא אני עליהם גם אהבתם וכו' וז"ש בזאת
ידעתי כי חפלת בי כי לא יריע חויבי עלי ובחומי תמכת
בי ותאזיבני ל"ל והם לא אהנו מעשייהו כלל ואתן ואומר
ברוך ה' אלה"י וכו' וק"ל:

ועפי"ד הגאון הרב שמ"ל ז"ל הנז' בכוונת המד' זכרני
ה' וכו' בפלוגתת דמהרי"ו ומהר"ן כ"ן ז"ל
כנז"ל פירש הרב אשה"ן ז"ל כוונת מאמרז"ל ע"פ לכולם
נתן וכו' כנז"ל ובהק"ע מ"ש הרב נח"ב ז"ל במש"ח על
יעאע"ה שאלא ליוסף ונחפש בשליחותו ולדעת יעקב נהרג
בדרך ח"א מלא בע"ח מהה"ד לגבות ח"ח ומטע"ז מיאן
יעקב להתנחם הואיל ובשליחותו נהרג לדעתו אף דשליח
מלוה הוה מ"מ היכא דשכיח היזקא שאני ול"ד מהרי"ו
ז"ל ולא היה דאוי להיות הנס ע"י מרדכי ואסתר כיון
דבשליחותם נהרג התך זה דניאל וכו' כנז"ל וז"ש לכולם
נתן וכו' דבר שנלטער בו אותו לדיק יעאע"ה וכו' ולא רצה
להתנחם משום דס"ל דהל' כמהרי"ו דהגורם חייב והדר
עביד תיהו מילתא לבנימין דיקנאו ביה אחוהי ואם ח"ו
יהרע לבנימין איזה רעה מאחיו מקנאתם ממנו יתחייב
יוסף כיון דהוא הגורם ומאי כיוונתו בזה לו"א ר' בנימין
דאדרבה כל בתר חיפכא דמשום דידע יוסף דאביו ס"ד
כמהרי"ו ו"ל נתן לבנימין חמש ח"ם לרמוז דעתיד למיפק
מניה מרדכי ואי ליתא דהל' כמהרי"ו דחייב הגורם אין
ה' עשה הנס ע"י מר' ואסתר אשר הם הגורמים
דהרינת התך אל"ו דס"ל להקצ"ה דהגורם פטור וכדס"ל
להגאון מהר"ן כ"ן ז"ל דלא כמהרי"ו ז"ל וכיון דאחיו
יכירו וידעו זה הרמוז דמה שנתן לבנימין המש ח"ם הוא
לרמוז לאביו דליתא הל' כמהרי"ו ז"ל הא ודאי לא יקנאו
בו אחיו כלל אאד"ק יע"ש:

ובזה אפ"ל כוונת מד' תמוה וז"ל ועשית עמדי חסד
ואמת עם דוד ע"כ דידוע דיעאע"ה לא רצה
ליקבר במצרים שלא יעשוהו המצריים ע"ז וגם שלא יהיה
עי"ז נענש על שגרם ליוסף לע"ג בשליחותו מר ממות
כי לעבד נמכר יוסף ושבי כולהו ליתנהו היה כמשז"ל אשר
מעט"ז מיאן להתנחם יעאע"ה על יוסף כנז"ל ברש ע"י
שיולך יוסף את אביו ליקבר בח"י ולא יענש ליקבר
במצרים זה מורה להדייה דהל' אחלא כד' מהר"ן כ"ן
ז"ל דס"ל דהמשלח או הגורם פטור דלא כמהרי"ו ז"ל
ובזה תעשה חסד עם דוד שלא יהיה נענש על שהרגו
נעה"כ וכו' בגרמתו כנז"ל וק"ל:

דרוש ה' לשבת זכור

ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד אבני
זכרון לבני ישראל. ושמת את שתי האבנים על
כתפות האפוד אבני זכרון לבנ"י:

שנו חכמים בפ"ק דמגילה וז"ל לאמר"ל גלוי וידוע לפני
מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על
ישראל לפיכך הקדים שקליהם לשקליו וכו' עכ"ל:

מילתא דחמור רבנן ומזקנים לאתבונן כי שבת היום
לה' לזכרון קאתי זכור ושמור לזכר עולם.
הימים האלה נזכרים ונעשים. מפלאות חמים דעים על
הנסים. הנים"ה אלהים נסים ונפלאות למופת ולאות להודות
ולהלל מלים עד אשה מעולל על הנסים ועל הפורקן וערוך
במלין קולן של סופרים הן מעלין הולך נכוחות לדבר לאות
כמדמ"ר בערב"ה עובר לפני התיבה מזכירין מעשה נסים
מעשה ה' כי נורא. רחשית גויש עמלק שחיק טמייא זה
עם לא היה זרע מרעיש אליפז וחביו הגה אלה רשעים
וירם יד במלך מלכו של עולם וילחם עם ישראל ס"ר
לילם קרא את הקריאה למרבה המלחה. לעשות נקמה
והמם מהומה וה' הפניע בו בנשת וקרב לבו וירם משה
ידיו רב לו וכפיו פרוסות רב חילו תלמיד המחבים יצא
בחילו הטיל חלפי"ם ויחלוש יהושע ויבן לו פח יוקשים
מלחמה לה' בעמלק לי"ו יומתו לאות על בנים בשלח
יעבורו בחער השכירה. נשבע ה' ולא ינחם להעביר
גלולים מן החרן העכור והשרן ומדי שנה בשנה יומת
כי התידות קבועה חובה דלימטייה שיב"ה בסוד קדושים
רבה תגב תכיפת חסיפת זקנים הקטנים עם הגדולים
לדרוש להם מילי דדרשת עבוד פרים"ה אשר חכמים הגידו
דרוש וקבל שכר דובב שפתי למען תזכור את אשר עשה
ה' לנו פלאי פלאות בימי המן הרע אשר ביקש להכרית
כרם ה' נצחות לא חמל ע"כ נאות לולא ה' עזרתה לנו
כמעט נוותנו כולנו אבדנו כסדום הייתי כמהפכת סדום
ועמורה. טרם מכה ליו רפואה פרח וכאור בוקר יזרח
רפואות תעלה ישראל עלה במחשבה תחילה במדה ובמשקל
הקדימו שקליהם ה' לנצחות הגין עליהם מלוה שקבלוה
בשמחה היא שעמדה לאבותיו בעידן ריחחא ובב יעקב
גדולה תשו' שדומה כתרים בפני הפורענות קיימו וקבלו
התורה והמלוה כי נעים נאוה ויבב ה' עמלו ברחמו ויעל
בחשו ליו עמלק לבו היה ותלו לוחו ואת בניו חשך טמון
לעפוניו ויקם עדות ביעקב שועתי לפניו ויט אליו חסד
ילפנני בשוכו וירוש מאגג מלכו חרק עליו שניו אסתר את
אביחיל מלאה מן בעיניו כי גדול מרדכי לפני המלך וכל
הגויים כאין נגדו כי נבהלו מפניו טובים השנים מזהב
פרוים לנו לעינים מרדכי ואסתר בשושן הבירה:

אם בכל הימים לרבות הלילות חייב אדם להודות להלל
ולשבח לאלהי עולם אדון כל הנשמות אאכ"ו יגדל
החיוב ביום טובה ריוח והצלה כי הפליט חסדו על ישראל
עמו ולאן מרביתו בימים האלה ובזה"ז ושרש מכה הקדים
תרופה ולין רפואה פרח הקדים שקליהם לשקליו ולכאשר
חכמים הגידו במאמר הניאל בפתח השער הנז"ל לאמר"ל
גלוי וידוע וכו' כנז"ל:

ויש לחקור לעכ"ד על המן הרע ההוא שלא נתן עינו
הרעה רק במלוה זו בשקלים ונדר לשקול כנגדם
עשרת אלפים כ"כ בשד עם ה' אלה ולמרז"ל שכיון המן
הרשע לחת כנגד שקלי ישראל שנתנו במדבר וכ"ת התום'
והמפז"ל שהוא מכוון כנגד ס' רבוא ישראל ששקלו מחצית
השקל שעולים יו"ד אלפים כ"כ וגל"ד דהא רואה המן כי
יתן את עינו במלוה זאת דייקא ורצה לשקול כנגדם כדי

שלא

שלא תועיל להם מצוה זו כללו אין להם מצות לחרות והלא תרי"ג מצות ה' קיימו וקבלו היהודים עליהם ועי"ז ויש להם ע"מ שיסמוכו עליכ"ו מצות ח"ח ומה בלע"ז יש שקל כנגד שקלי ישראל הא לחבתי יש בידם תרי"ג מצות ה' שיגינו עליהם :

ועוד יש להבין מ"ש כ"ל הגו' שחמר לפיקף הקדים שקליה' וכו' דמה ה"ל לחו' הקדים דודהי דידהו קדמי זחת ועוד דכל כוונת המן הרשע בשקליו היתה שלא כדי לכוף לשקלי ישראל כמשו"ל שרצה המן הרע לחלקם לעגיים וז"ש להביא לל גזזי המלך מלכו ע"ש וכמו שעשו בלק ובלעם שבנו ז' מזבחות והקריבו עליהם ז' פרים וז' חלים כדי לכוף קרבנות ישראל ואם ישראל לא היו שוקלים במדבר חת שקליהם גם המן לא היה שוקל כנגדם כלל ומהל"ת הקדים שקליהם :

ובדי לייתב חקירה זחת נחקור עוד חקירה לחרת כמשו"ל בשבת בפ' לחרט"ק ע"פ ויתילבו בתחתית ההר לחמ"ר לחצ"י מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית וכו' לחמר לחצ"י מכחן מודעת רבה לתורייתת לחמר רבה לחפי"כ הדור קבלוה בימי לחחשורוש שנת' קו"ק היהודים קיימו מה שקבלו כבר ע"כ ול"ד דמה רלו לוחו הדור לקבל עליהם חת התורה מחדש בלב שלם כנרחה דעיקר הגם תלוי בזה ולנו לדעת מלי שיחטיה דקבלת התורה בעת ובשונה היות דחדרבת היה להם ליסרחל שבחותו הדור להגדיל התימה על עלמם דמחחר שהיה להם טענת מודעה רבה לתורייתת ח"כ לין בהם עון לחבר חטת לחם לת יקיימו חת התורה ולמה יענשו :

וראיתי להרב מהרמ"ג ז"ל בם' הבחיר דברי מרדכי בד"פ ע"נ שכבר עמד בחקי' וחת השניח וע"ט לשבת בפי"ד הרשב"ח ז"ל בחי' לשבת בם שהק' ע"ד רבה שחמר הדור קבלוה וכו' דמה קבלה זו עושה מסוף העולם וע"ם ואם קודם לחתם' לת היו מלווין למה נענשו וכו' ותי' דמחתי' לפי' שהי"ל מודעת מ"מ לת נתן להם לת התורה חלת כדי שייקיימו לת התורה כמש"ה ויתן להם לת חר"ג וכו' ולכך כשעברו עהת"ו עמד והגלם מן החרץ ומשנלו חזרה המודעה וכו' עכ"ל יעש"ב :

וזאת היתה כוונת המן הרשע בחומרו יעמו עם לחד וכו' דנרחה לכחורה דהת קשיתיה להמן רשיעת דכיון דהוו ישרחל מפוזר ומפורד למה דתיהם שונות וכו' וי"ל דיחף תלוי זה בזה חלן עפי"ד הרשב"ח ה"כ דכל תמיהת המן היתה זחת על ישרחל דמחחר שזה העם בעת הוח מפוזר ומפורד בה"ע וגלו מן החרץ דהשתח הדרית להו טענת מודעה למקומה ומלו למיהוי כוותן ולין עליהם שום דין שמים כיון די"ל טענת מודעה ולפי"ה לכתי דתיהם שונות מכל עם זה פלת דהם מפני ישרחתם מד"ם לינם עוכרים על דתם הת מלו פטרי נפשייהו בטענת מודעת חלת ודלי בהכרח שלין זה כי הם רוע לב לעבור על דתי המלך במרד ובמעל וז"ש ולת דתי המלך לינם עושים כלו' לין זה חלת בזדון לעבור ע"ד המלך ול"כ למלך לין שום להניחם וכו' :

ובזה יובעם מ"ש לקבלה זו חדשה חשר קבלוה בעת והדבר מבואר דכיון שרלו שבלו לידי סכנה מהמן הרשע מכח דקבלתם התו' בת' היתה בהוגם ודת גרמת ליה להמן רשיעת לבת עליהם בטרונייתת לחטו"ל המה רלו לבטל הסיבה ולחזור לקבלה בדלון דמעתה לת יהיה עוד פ"פ לחוה"ע לעטון על ישרחל בוחי והשוו עמנו לחד"ק יעש"ב והפח"ח :

וקודם שחבת לייתב החקי' הנז' כולם כפי הנלע"ד כחשר יבואר לקמן בס"ד לחמרתי הנה בחתי לפ' לענ"ד בפי"ד דרך ק"ק של הרב מהרמ"נ ז"ל הנ"ל כוונת מחמרז"ל וז"ל לחמר הקב"ה להמן חלמלת לת מת מפה יפה לחמרת עכשיו ממת מפה ותלו לוחו וח"כ עה"פ עכ"ל והוח תמוה מחד דמה ענין זל"ז וגם מפו"ל וז"ל כיון שרחתה שרה דמפה לת נכנס לחרץ מיד חמ"ל לחברהם גרם החמה הזחת וחת בנה עכ"ל וגם מחמר זה תמוה טובת ורבים מהמפו"ל הביחו המחמרים הנ"ל וכל לחד לדרכו פנה ע"ש הלת בם'. וגם הני לענה חלקי בפי' המחמרים הנז' והוח עפ"י הקדוש מחורת הרב מהרמ"נ ז"ל דכל חילית דהמן רשיעת להלשין על ישרחל לינו חלת מכח טענת מודעה דהוה להו ליסרחל ככל הט"ל ולזה הסיבו הקב"ה תשו' נעמת דחלו לת מת מפה היה הדין עמך והטעין דהנה הפפ התנת ז"ל בפ' דרכים כתב דלת מחייבי ישרחל בקיום התורה מכח דקי"ל דינת דמלכותת דינת וחפי' היו לנוסים בקבלתה משום דכתב הר"ן ז"ל דהחי דינת דמל' דינת לינו חלת במלכי לוה"ע דהחרץ שלו ויכול המלך לחמר לעמו חם לת תקבלו גזירתי לגרש לתכם מחרלי חבל במלכי ישרחל לת דה"ה כיון שחין החרץ שלו וח"כ לי לחמרי' דח"י היה מוחזקת לנו מחבותינו בתורת יכוסה ח"כ דינו ית' כמלכי ישרחל דל"ת כהו דד"ד ברם ח"ת דח"י לינה מוחזקת לנו מחבותינו לזלת לה ז' מועדה ומכח דינת דמל' דינת חייבים לנו עם בל"י לקיים התורה והמלות לחד"ק יעש"ב :

עוד נקדים מ"ש המפו"ל דהט' דמרע"ה לת נכנם לחרץ דהוה מלך וקיל"ן מלך פורץ גדר לעשות לו דרך לעלמו ואם היה נכנם משה לח"י היה נוטל חלק בחרץ מדין כל החמור בפ' מלך מלך מוסר בו וכתבו התוס' ז"ל בסנהדרין דהחי דינת דכל החמור בפ' מלך ממ"ב לת נחמר חלת בדבר הלקוח חו הנותן במתנה חבל במה שיורם לחדם מחבותינו לין מלך מוסר בו יע"ש ולפי"ז כיון דכל עיקר טעמת דלת נכנם משה לחרץ לינו חלת מטעם כל החמור בפ' מלך היה נוטל חלק בחרץ ח"כ חם נחמר דח"י היה מוחזקת לנו מחבותינו בתו' יכוסה וכיכוסה לין המלך רשות לפרון כלל ולת היה נוטל חלק בחרץ ולמה לת הכניסו ה' לחרץ חלת ודחי דהחתת הוח דח"י לינה מוחזקת לנו מחבותינו כלל כי חם מתנה נתונה לנו מחתו ית' והט' דמשה דלת נכנם לחרץ כדי שלת יפרון גדר לעלמו מדין מלך ויטול חלק בחרץ כנז"ל. ויסמעלת היה עפ"י דהוה עתיד ה' לחוסרה על ישרחל משום דס"ל דחיית להו ליסר' טענת מודעה על קבלת התורה וגם מכח דינת דמל' לת הוו מחייבי משום דס"ל נמי דח"י היה מוחזקת ויכיוסה-לת שייך דינת דמל' בכס כיון שרחתה שרה דמשה לת נכנם לחרץ והט' משום דח"י ח"מ לנו מחבותינו והיה נוטל חלק בחרץ מדין מלך ח"כ הדר דינת דחפי' היו לנוסים ישרחל בקבלת התו' ויש להם טענת מודעה עכ"ז חייבים ישרחל לקיים התו' והמלות מכח דד"ד ולזה מיד חמ"ל גרם החמה וכו' וק"ל :

ובזה חפ"ל כה"כ כי לקח טוב נתתי לכם תורתי חל תעזובו כלו' דח"י הנקרחת לקח טוב נתתיה לכם תורת מתנה וכמש"ה טוסעים חנחנו חל המקום חשר חמר ה' לותו תתן לכם וכו' כי ה' דיבר טוב על יסר' וכו' והיה הטוב ההוח וכו' הכי דנקרחת מתנה ונקרחת טוב ה"כ תורתי חל תעזובו בטענת מודעה דחפי"ה חתם חייבי' בה מפו' דינת דמל' כנז"ל וק"ל :

ובזה יובן ג"כ כוונת מחמרז"ל ע"פ משכני לחריך נרוצה ממה שנחת לנו, נתתה דייקת בתורת מתנה ולת בתו' יכוסה ח"כ בדין הוח לחריך נדוצה מדין דינת דמל' דינת וק"ל :

וזה לפשר כוונתם ז"ל במ"ש הקב"ה להמן חלו לת מת מפה וכו' והוח הדבר דרחה הוח ית' להמן הרשע דהלשין על ישרחל לפני לחשורוש וכל חילית מכח דהשתח הוח מפוזר ומפורד בה"ע והדרית להו טענת מודעה בכל

מ"ם הרב מהרמ"ג ז"ל ע"ז השיבו ה' דאלו לא מת משה בחו"ל והיה נכנס לא"י ולא היה נוטל חלק בארץ מדין כל התמוך בפ' מלך וכו' משום די"ל דא"י היא מוחזקת להם מאבותיהם אז יפה תמרת בטענתך דהיו יכולים ישראל להשוות עמכם לטע"ז כיון דהם היו לתוספים בקבלתם התורה ואית להו טענת מודעה ואינם מתחייבים מכח דינא דמל' כיון דא"י היא מוחזקת להם מאבותיהם ברם השתא דמת בחו"ל ולא נכנס לארץ ח"כ עכ"ל דהעיקר הוא דא"י אינה מוחזקת להם מאבותיהם רק בתורת מתנה נתתיה להם והדין עם ישראל לקיים התורה לפי' שקבלוה בהוגם מכח דינא ד"ד וא"כ ותלו לותו וכו' וק"ל:

וזה לפסר כה"כ בפ' עקב וכ"ת והיה אם שכח תשכח את ה"א והלכת אחרי א"א ועבדתם והשתחוית להם העידותי בכם היום וכו' שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן וכו' והקומי מבואר דמהי אתה דקאמר ואולם עם התמר הנה נכון ור"ל דמלת אתם רומים בעיניכם דאתה דוקא עובר את הירדן ולא אני עמכם מכאן תדעו לכם נאמנה דהט' הוא שאיני נכנס משום שלא לטול חלק בארץ מדין מלך ומזה תדעו ותבינו שא"י הינה מוחזקת לנו מאבותינו דאי הוה מוחזקת לא הייתי יכול ליטול חלק בארץ מהזולת כיון שזכו בה מדין ירושה ומלך היינו יכול לפרוץ גדר לעלמו כי אם בדבר הלקוח או הניתן במתנה ומדאתם רואים שאני היני נכנס לארץ ג"ל דהעיקר הוא דא"י אמ"ל מאבותינו רק במתנה נתנה לכם וחכם הוא ית' שאם יכניסני עמכם לטול חלק בארץ מדין מלך וכיון שכן דא"י אמ"ל מאבותינו ח"כ דינא יהיב דחייבים לאתם לקבל עול מלכותו ית' ולשמור התורה והמצוה מדינא דמל' לפי' שעיקר קבלתכם התורה היה בהוגם. וז"ש והיה אם שכוח תשכח וכו' בטענת מודעה ואומם העידותי בכם היום וכו' דהא שמע ישראל אתה דייקא כ"ל אתה ולא אני עובר היום את הירדן וכו' ומכח זה חייבים אתם לקיים התו' מדינא דמל' שעיקר קבלתכם התורה היה בהוגם כנ"ל וק"ל:

וזה לפסר כה"פ אם בפ' עקב ובמרת את כל המצוה וכו' כי ה"א מביאך אל ארץ טובה וכו' דר"ל כיון שה' יתיך מביאך לך לבדך ולא גם אני עמכם מוכרח דא"י הינה מוחזקת ואתם חייבים בדינא דמל' לשמור את כל המצוה וכו' ככל התמור ומדובר וק"ל:

וזה לפ' כה"כ כי תבני את בארץ הזאת וכו' תינעי עובר את הירדן וכו' השמרו לכם פן תשכחו את ה' וכו' דיל"ד דמה כ"ט הוא זה דמשום שהוא מת בחו"ל שלא יבכחו את ה' וכו' וחזן מדרכנו לפ"ל במ"ם הגהון הרב העשיל הבבניי ז"ל הביא"ד הרב שמע ישראל בפ' חי שרה בכוונת מ"ם בירום' פ"ג דבכורים ע"פ מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וירחת מאלהיך אני ה' אני קיימתי מצות עמידת זקן מחילה ע"כ. והוא תמוה והוא ז"ל פי' במאי דק"ל בתלמודין דב"ד הלכתא חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב והלכתא אין חולקין ומשני ל"ק הא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא ולזה הקב"ה לקום מפני שיבה ולהדר פני זקן שלא יסברו ישראל דס"ל להקב"ה כהלכתא דחולקין כבוד לתלמיד בפני הרב ומזה יטעו ויחלקו כבוד לאלהים אחרים לז"ש וירחת מאלהיך דהא שאני כבוד זקן שאני חלקתי לו כבוד תחילה וכיון דפליג ליה רביה יקרא מותר לחלוק לו כבוד גם אתם משא"כ בע"ז אחד"ק. ובזה יובן אאלי כה"כ ועתה כי הלוך הלכת כי נכסוף נכספת לבית אביך למה נגבת את אלהי' וה"ה כמבואר שפ"י התמור דלבן טעה בדמיונו וסבר דכל אפייתא שווין והכולהו הלכתא חולקין ולזה תמה ואתר ועתה וכו' למה וכו' וכמובן והוא לא ידע חילוק הש"ם בין פליג ליה רביה יקרא או לא וק"ל:

וזה עלמו כוונת סמיכות הני מק"ק התמורים בפ' קדושים תים תמו ואלהי תירלו וכו' לא תפנו אל האלילים וכו' ועפ"י התמור ה"ה כמבואר דכבר כתבו המפז"ל דכל טענת תוה"ע הטע"ז הוא דס"ל דדינא הוי דחולקין כבוד לתלמיד במה"ר כנז"ל והנה מדחזינן דמת משה בחו"ל ולא נכנס לא"י מזה מוכח בבירור גמור דהלכתא היא דאין חולקין כבוד להלמיד בפה"ר כמנז"ל דהט' שלא נכנס משה לא"י משום דכבר הגיע מלכית יהושע תלמידו ואין מל' נוגעת בחבריתה וכו' עם שבקש מרע"ה מהקב"ה לכנס לא"י ואהיה תלמיד אצל יהושע לא הסכים עמו הקב"ה משום דמ"מ היו עושים לו כבוד לפני יהושע אז היו עושים כבוד ליב"ן בפני משה רבו ודינא הוא דאין ח"כ לתבה"ר:

וזש"ה כי אנכי את בארץ הזאת בחו"ל אינני עובר א"ה לפי' לעצות עלמי תלמיד ליהושע לא קבל ממנו הקב"ה משום דדינא הוא דאין חולקין כבוד לתלמיד בה"ר ח"כ השמרו לכם פן תשכחו את ה"א ועשיתם לכם פסל בטענה דחולקין כבוד לתבה"ר דהרי ממני תקחו רחיה דהלכתא היא דא"ח כבוד לתבה"ר וכנז"ל וק"ל:

ובזה ג"כ לפ"ל כה"כ הנז' והיה אם שכוח וכו' שמע ישראל אתה עובר וכו' אתה דייקא ולא אני ועפ"י התמור ה"ה כמבואר. וזה עלמו כה"כ ושמרת וכו' כי ה' אלהיך מביאך וכו' מביאך דייקא לך ולא לי וכמ' הוא משום דדינא הוא דאח"כ לתבה"ר לכך אני מזהירך ושמרת וכו' וק"ל. ועפי"ז פי' מהר"ם פרימו ז"ל כוונת מרע"ה בתוכחתו לישראל וחלוות ודי זהב שע"י מחלוקת קרח בחלוות נתעורר עליהם עון הטגל מפ' הנז' כמבואר:

ובזה פי' הרב קול יעקב שאול ז"ל מתמרז"ל וז"ל מה רחה קרח לחלוק על משה פרח לחדומה רחה ועפי"ה ה"ה כמבואר יעש"ב. ובהכי יבואר ג"כ כה"כ ויכמע משה ויפול ע"פ דיל"ד מה טעם שנפל ע"פ פה במח' קרח דוקא ורש"י ז"ל נרגם מזה יע"ש ועפי"ה יע"ן והוא כשמע מרע"ה טענת קרח שטען דאח"כ לתבה"ר ורחייתו עלומה מכח פרח לחדומה ח"כ לפי"ז חוזר ונעור עליהם עון הטגל כמ"ש מהרש"פ ז"ל ח"כ חשב מרע"ה על עלמו שלפי"ז לא יזכה ליכנס לארץ אחר לפי' שיהיה תלמיד אצל יהושע כיון דאין ח"כ לתבה"ר ולזה וישמע משה כלו' דשבר וקבל טענת קרח ויפול ע"פ משום חשבתו על עלמו וק"ל:

ובזה לפ"ל כוונת מאמרז"ל וז"ל וישמע יתרו מה שמועה שמע ובח פרח לחדומה שמע ובח להתגייר עכ"ל והוא תמוה ועפי"ה יע"ן ואין מדרכנו לפ"ל במ"ש הרב ב"ל ז"ל כה"כ רחוק מרשעים ישועה כי חוקיך לא דרשו דמי שהיו מקיים המצות שהם חוקה אין רחוי לקבלו בתשו' כיון דהתשו' ג"כ היא חוקה ואין בה טעם כלל וז"ש דהט"ה רחוק מרשעים ישועה שהיא התשו' כיון דחוקיך לא דרשו לחד"ק. ובזה פי' הרב לחד הנחלים ז"ל כוונת רז"ל ע"פ אל תפן אל מנחתם אל תקבלם בתשו' יעש"ב. ויתרו הוה ס"ל דהיינה מועלת התשו' כיון שאין בה טעם להועיל לאדם והיא חוקה ממש ומנלן דהקב"ה מקבל תשו' הרשע ולזה כיון שרחה פרח לחדומה שהיא ג"כ חוקה והקב"ה ניוה עליה לעשותה מזה הוכיח דח"כ גם התשו' שהיא ג"כ חוקה מהניא והקב"ה חפץ בה ולזה אמרז"ל פרח לחדומה שמע ובח לעשות תשו' ולהתגייר וק"ל:

אנ"ן בחו"ל במשז"ל גדולה תשו' שמגעת עד כסא הכבוד וי"ו לחמר עד ולא עד בכלל דפלוגתייהו הוי לי גם לע"ז וג"ע וש"ד מהניא תשו' חו לת. ובזה פי' ז"ל תשב לחנום עד דכ"ח כ"ת ד"ס כ'פירה ח'שה שהם ע"ז וג"ע וש"ד כידוע. ויתרו היה חושש שמא עד ולא עד בכלל ולזה היה נמנע מלעשות תשו' ברם כמשמע מלות פרח לחדומה שבאה לכפר עון הטגל מזה תבין דגם בע"ז מהניא תשו' ועד ועד בכלל ולזה תקף בח לחזור בתשו' ולהתגייר וק"ל:

אמנם עפ"י דרכינו בדין אם חולקין כבוד לתבה"ר
או לא ת"ש המחמר הנו' והוא דהן קדם הוה
ס"ל ליתרו דמ"ב לתבה"ר ומשו"ה היה עפ"ז דמנדולת
העבד גדולת התדון נודעת וברחותו ובכומטו דה' ניזה
ליסרחל על פרה תדומה לכפר עון הענל מזה נתבדר לו
דהחתת הוא דס"ל להקב"ה דחת"ר להבה"ר דחל"ר לא חטחו
יסר' בענל ואינם נריכים לכפרה כלל ולזה תכף כשומעו
מלות פ"ח בא להתגייר וחזר בו מסברתו הת' וק"ל:

נחזור לפ' קרח כי תבוי מת בתרן הזחת תינני טובר
את הירדן וכו' השמרו לכם וכו' עפ"י דרכינו
הרחמן והוא דמרע"ה מזהיר ליסרחל שלח לעפ"ז בטענת
חונם ומודעת דלח היא דמדינת דמל' חייבים אתם לקיים
התורה והמלות אפי' בחונם ואם כה תאמרו דאפי' מדינת
דמל' אין אתם חייבים מבוח דת"י מוחזקת לנו מאבותינו
תדעו לכם שאתם טוענים בזה והאמת הוא דת"י אינה
מוחזקת לנו כלל רק במתניה נתנה ה' לנו ולא בתו' יהושה
ורחיה לזה מדאמרי מת בחו"ל ואינני טובר את הירדן מבוח
שלא לטול חלק בתרן מדין כל האמור בפ' מלך ואי איהא
דת"י מוחזקת לנו מאבותינו בתו' יהושה הא אפי' לכנעם
לתרן לא הייתי יכול ליטול חלק בתרן כיון שהתרן יהושה
להם מאבותיהם ולא נגמר דין כל האמור בפ' מלך כי אם
בדבר הלקוח או הניתן במתנה ולמה לא הכניסני עמכם
לתרן חלא ודאי האמת הוא דת"י ח"מ לנו מאבותינו ומדינת
דמל' חייבים לשמור הנו' ומלותיה ולזה השמרו לכם
וכו' וק"ל:

א"נ אפ"ל הכתובים הנ' והמאמרים הנ"ל בהו"ח בהק"ע
מ"ם הרב פר"ד ז"ל אם בביטול טענת מודעת רבה
לאורייתא מכח דינת דמל' דינת כנז"ל וסיים הרב ז"ל
אם דהנם דלא אמרינן דינת דמל' דינת חלא דוקא היכא
דמצוה גזירותו ע"כ בני לומתו וא"כ אם הוה"ע מלוויים הם
נ"כ ח"כ חייבים ישרחל לקבל התורה ומלוותיה מט' דינת
דמל' שהרי הצוה גזירותיו ואי אמרינן דהוה"ע אינם מלוויים
ח"כ בטלה לה טענת דינת דמל' וחזר הדין דיסר' י"ל
טענת חונם ומודעת בקבלת התורה ולא מיחייבי מט'
דינת דמל' שהרי לא הצוה גזירותיו ע"כ בחי עולמו:

עוד נקדים מת' רז"ל בפי' הכתוב רחה ויתר גויים
דאיכא מ"ד התיר ממונם ליסרחל ואיכא מ"ד
התיר להם ז' מלות ב"ן והנה למ"ד התיר להם ז"מ
ב"ן ח"כ אית ליסרחל טענת חונם ומודעת גם בהני ז'
מלות ב"ן אשר רחה והתירם לב"ן וא"כ הרי לא הצוה
גזירותיו בהם ולא מחייבי ישרחל בהו נמי מדין דינת
דמל' כיון דלא הצוה גזירותיו בהם ולמ"ד רחה
והתיר ממונם דוקא ולא ז' מלות וכפי"ז הרי הקב"ה
הצוה גזירותיו ואין להם ליסר' עוד טענת מודעת דהם
חייבים לקבל גזירותיו מדינת דמלכותא שהרי הצוה גז"י.
והנה מדחזינן דהקב"ה נטל מהכנענים את תרנם ונתנה
ליסרחל מכאן רחיה דס"ל להקב"ה דפי' הכתו' דרחה
ויתר גויים היינו התיר ממונם ליסרחל דחל"ר היינו זכו
ישרחל בנחלת שדה וכרם שלהם חל"ו ל"ל הפי' רחה ויתר
גויים ר"ל התיר ממונם ולפי"ז עדיין הוה"ע מלוויים הם
בז"מ דידהו והצוה גזירותיו ומדינת דמל' חייבים יסר' לקבל
גז"י ואינם יכולים ללכת לעבוד חלה"ים אחרים בפ' מודעת
כלל שהרי הם חייבים בכח דינת דמל' ואין לטענן דלא
הצוה גז"י שהרי גם ב"ן מלוויים הם ג"כ ופי' רחה ויתר
גויים היינו התיר ממונם וא"כ ישרחל חייבים הם לקבל
עול מל' שמים ושלא לפע"ז מכח דינת דמלכותא והרי
הצוה גז"י:

וזש"ה והיה אם שכוח תשכח את ה' חלהיך והלכת
אחרי חלהים אחרים בפ' מודעת לזה בא מרע"ה
להודיעם כי לא נדקו בטענתם זאת והמידותי בכם היום

כי חבוד תחבדון שהרי הביטו ורחו שמע ישרחל אתה
עובר היום את הירדן וכו' וא"כ חינלחי מילתא דפי'
רחה ויתר גויים ר"ל התיר ממונם ובזה מלחנו מקום
היתר לבא לדרשת תרנות גויים שהרי התיר ממונם שהרי
מפרשינן לקרא דרחה ויתר גויים דהתיר ממונם ולא התיר
להם ז' מלות חלא עדיין הם מוזהרים בהם וא"כ חיך אתם
תעבדו ע"ז אחר שהוה"ע נ"כ מוזהרים בהם ואין לכם
פיטור בפ' מודעת כיון שהצוה גזירותיו והרי אתם מתחייבי'
מכח דינת דמל' ולכן אני מזהיר אתכם שלא תלכו אחרי
חלהים אחרים כלל וק"ל:

וזה שמנו כוונתם ז"ל במשז"ל אם לעברה בא אתה
מוכן בעל כרחך וכו' ועפ"י החמור ה"ה
כמבואר וק"ל. וחלת היתה כוונת ישרחל שחמרו משכני
אחריך נרוצה ממה שנתת לנו תרנת טבתת אח"ן כנז"ל
וגם מחמרז"ל אם נכנסין בניך לתרן הם מקבלים חלהותי
ועפי"ה ה"ה מבוחרים מחלייהם וק"ל:

וזה נ"כ כה"כ בפ' ותרת והבחתי אתכם אל התרן הזאר
בשהתי את ידי וכו' ונתתי לוחה לכם מורשה אני ה'
דיל"ד דתיבות אני ה' הם שפת יתר ומה שמיכות ושייכות
יש לזה לנתינת התרן ועם החמור ה"ה כמפו' וק"ל:

וזה אפ' נ"כ כוונת מחמרז"ל בילקוט אינה וז"ל אמרו
ישרחל לפני ה' כיון שהגלית לותנו בדין הוה שלח
בשמור מלוותיך עכ"ל וק"ט לכאו' מהיכן ילח להם מספפ
מעוקל זה ולפי החמור הנה נכון וכ"ל דכ"ז שהיו ישרחל
יוכבים על אדמתם היו תחת גפנו וכו' ס"מ דפי' דרחה
ויתר גויים היינו התיר ממונם ולא ז"מ ובטלה לה טענת
מודעת שהרי הצוה גזירותיו ומיחייבי ישרחל מכח דד"ד
אבל כיון שהגלה אותם לבין האוה"ע חינלחי מילתא למפרע
שהתרן גזלה היתה בידם דלא התיר להם ממונם חלא
ז"מ דידהו ונמלח דלא הצוה גזירותיו ואית ליסרחל ט'
מודעת ח"כ הוה בדין הוה שלא בשמור מלוותיך מכח דאית
לן מודעת כנז"ל וק"ל:

וזה נ"כ כה"כ בפ' עקב ושמרת את כל המצוה וכו'
כי ה' חלהיך מביאך אל תרץ טובה וכו' וה"ה
כמבואר וק"ל:

וזאת היתה כוונת המן הרשע בחומרו ישנו עם אחד
מפוזר וכו' דכיון שגלו מחרלם חינלחי מילתא
דהתרן היתה גזל בידם ופי' רחה ויתר גויים ר"ל התיר
להם ז"מ וא"כ חזרה להם ט' מודעת למקומה ולא מיחייבי
מדד"ד כיון דלא הצוה גז"י ועכ"ז את דתי המלך אתם
אינם עושים וא"כ למלך אם"ל דכיון דים להם מקום פטור
בפ' מודעת ועכ"ז דתיהם שונות וכו' ואם דתי המלך
ח"ע אין זה אלא במרד וכמעל ומורד במל' ח"מ
ולזה למלך אין שוה להניחם וק"ל:

א"נ אפ"ל רוב הכתו' ומחמרז"ל הנ"ל בהו"ח בקנר אמין
וכמדבר על הידוע והוא זה דאיתא בדברז"ל
דמשנולד ילחק התחיל המנין ולפי"ז נ"ל דת"י אינה מוחזקת
לנו מאבותינו וגם נ"ל דמקרח נדרש לפניו ולפני פניו
ומעם מרע"ה שלא נכנס לתרן משום שסירב בשליחותו
של מקום והיה טעמו דמרע"ה משום דס"ל דלריך השי"ת
בכבודו ובעלמו להוליחם ממלרים לקיים מ"ש ואנכי אשלך
נ"ע ולז"א משה מי אנכי וכו' ברש הקב"ה ס"ל דשלח
גליות הם משלימים המנין ול"א משנולד ילחק התחיל
המנין ואי הוה מוליחם הוא עלמו ממלרים לא היה אפשר
עוד להיותם בגלות אחר כלל דישרחל נוסף בה' תשופת
עולמים ומרע"ה ס"ל דילאו בזמנם כנז"ל כמ"ם כ"ז
המפז"ל עיין ברח"ש ס' לך לך פ"פ כי גר יהיה זרעך
וכו' ובשחר הגחלים דע"ב ובשחר מפז"ל. וקי"ל
פשיטה בשעלים פטור כמ"ד מקרח נדרש לפניו ולפ"פ
כדאיתא בש"ם מליעת דל"ד ע"ח והנה מדאתן חזיק דהאדם

עתיד ליתן דין וחס' ושולם רע ומר לרשעים עובדי בריתו מוכח דהלכתא לחלק כמ"ד פשיטה בבעלים חייב ומקרא נדרש לפניו דוקא ולא לפ"פ ורחיה לזה ממבה לא נכנס לתרץ ונעצם על סירובו כמ"ל :

וזש"ה כי תגכי מת וכו' ר"ל בחו"ל דנעצמתי על סירובי בבליחותו ב"מ ולא ידעתי טעמו משום דלא היה לפשר הוא עצמו כי עדיין לא נשלם הזמן ול"ל בגלות אחר להשלים המנין ול"ת משמולד יגחק התחיל המנין משום דס"ל להקב"ה דמקרא נדרש לפניו דוקא ולא לפ"פ וא"כ מזה תדעו ותבינו דלדידיה דקובה"ו ס"ל דפשיטה בבעלים חייב וכיון שכן השמרו לכם פן תשכחו וכו' דפשיטה בבעלים חייב. וזש"ה והיה לא שכוח וכו' שמע ישראל אתה עובר היום וכו' אתה דייקא ולא אחי וה"ה כמבואר. וזש"ה ושמרת וכו' כי ה' אלהיך מביאך וכו' מביאך דייקא לך ולא לי וק"ל :

וזה לפי כוונת רז"ל דאמ"ל ה' להמן אלו לא מת מצה וכו' וגם משז"ל כיון שראתה שרה דמצה ל"ן לחרן וכו' וה"ה כמבוארים עפ"י התמור וק"ל :

ועפי"ד רז"ל הנז' דאמ"ר מכאן מודעה רבה לאורייתא וכ' הרב תנח ז"ל דמכח דינא דמל' חייבים לקבל התו' לפי שהיו תנוסים בכפיית הר כנז"ל לפ"ל כה"כ בתהלים ל"ח וכ"ת שמעה ותשמח ליון וכו' ע"ם המזמור ורבו בהם הדקדוקים ומתוך הביאור יובנו שפיר בהק' עוד משז"ל ע"פ משמיס השמעת דין לרן ירחה ושקטה וכו' כידוע והק' המפז"ל דאיך נברחת החרן על תנאי זה דישראל יקבלו התורה והלא לפשר דלא יקבלוה והיה לריך לחזור העולם לתוהו ובוהו ותירלו דכיון דהתו' קדמה לב"ע וכתיב בה ויתילבו בתחתית ההר ודרז"ל שכפה עליהם ההר וכו' ת"כ כבר שמעה וידעה החרן דודאי יקבלו ישראל ואין העולם חוזר לתו"ב משו"ה היא נברחת תחילה. והנה ים לתקור דכיון דישראל ידעי דילר לב האדם רע ואינם יכולים להנגל ממנו כלל וגם ידעי לה דאינם יכולים למפטר בטענת תונם ומודעה כיון דמדינת דמל' הם חייבים לפי הם תנוסים חיובת רמייה עלייהו לקיים גזירת מלכם מדינת דמל' וכמ"ש הפר"ד ז"ל וכנז"ל ת"כ לריך נתרלו לקבלה לפי בתונם וכי תימת דהתורה היא תבלין ליה"ר כדרז"ל לחכתי ק' לריך לפשר להם להגות בתו' יומם ולילה ובעידנא דלא עסיק בה מה תהא עליהם לכן בגמ' דסוטה לימת התם הניע לפ' דרכיה ניזול מכולם מלי פרשת דרכים דסליק ליה שמעתת לליבת דהל' וכתבו התום' ז"ל משום דתמיד מהרהר בד"ת ולינו מהלך ד"ת בלא תורה ובזה ניזול מילה"ר וידוע דלא כל אדם זוכה להיות מסיק שמעתת לליבת דהל' כדלימת בפ"ב דיומת לא משכחת נו"מ דמורה הלא דלתי מלוי ויששכר ופריך ולימת מילודה דכתיב יהודה מחוקקי ומשני לכוקי שמעתת לליבת דהל' קלמינת הרי דדוקא שבט לוי ויששכר הם דזכו לזה לחסוקי שמעתת לליבת דהל' ותו לת. והמפז"ל הקשו מדאמרי' בפ' חלק הלכה כדוד בכ"מ שנת' וה' עמו מלמד שהלכה כמותו וכן הק' היפ"ת בפ' ויחי ע"פ חכליל עינים דאמרי' התם דרוב הסנהדרין היו משבט יהודה וק' מסוגיית דיומת הנז' ותי' במ"ם המפז"ל ע"פ תורת חמת היתה בפיהו וכו' דהכוונה במשז"ל אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בה תחי' שנת' והמכשלה הזאת הת"י דר"ל שאם יהיו אומר חלוקה כוזבת בתחי' יהיו זוכה לומר החלוקה החמיתית אא"כ כמ"ם בם"ם בכמה דוכתי מהו דתימת או סד"א וכו' קמל"ן וכו' וכן בפום' אומרים בתחי' לכאורה נרחה וכו' ובתר הכי אומרים אמנם האמת וכו' כידוע כ"ז בם"ם ובפום' ז"ל וזאת היתה מע' להבן הכהן שמורת אמת היתה בפיהו שמתחי' ורחק היה אומר החלוקה החמיתית ועולה שהיא החלוקה הכוזבת לא נמלת בשפתיו כלל וא"כ זאת המעלה עצמה היא היתה לשבט לוי ולישכר דהוו מסקי שמעתת לליבת דהל' בלתי שום חלוקה כוזבת בתחי' כלל משא"כ בשבט יהודה היו ל"ל חלוקה הכוזבת בתחי' כדי לכוין את"כ אל האמת עכתד"ק ז"ל :

ועפי"ז לפ"ל כה"כ בירמיה וכ"ת וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארן וכו' דיש' שבאותו הדור לא היו עושים כן לומר חלוקה כוזבת תחי' כדי לכוין את"כ אל האמת אלא מתחי' וע"ם כזבי"ם הם לכל דבריהם וז"ם וידרכו את לשונם קשתם שקר ול"ת אלא כך היה המדה לומר תחי' חלוקה כוזבת ואח"כ בחיים אל החלוקה החמיתית לז"א לא היתה כוונתם לכך וז"ם ולא לאמונה גברו בארן ר"ל לפי' בסוף לא היו בחיים אל החלוקה החמיתית כלל אלא זוא ידברו אים את רעהו כזב ושוד ירבה ואים ברעהו יהתלו ואמת לא ידברו כלל וק"ל :

והרב מוזה דוד ז"ל תי' דשתני דהע"ה והסנהדרין שהיו עוסקים בתו' וצג"ת שאין לך ג"ח גדו' מזאת שהיו נוסאים משאם של ישראל להדריכם בדרך ישרה ולהורות להם את הדרך אשר יעשון וכל כה"ג זוכה לדינה כיששכר כדאי' בקמת די"ד והוו מסקי שמעתת לליבת דהל' ונילולים הם מהילה"ר. ואיתת בקי' בכל יום ילדו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנת' טופה רשע וכו' וכתב מהרש"א ז"ל דלופה רשע הוא שטן הוא יצה"ר הוא מלה"מ והקב"ה עוזרו ושומר נשמתו ואיתת בפ"ק דע"ז לעת"ל מביא ה' ס"ת בחיקו ואומר כל מי שעסק בתורה יבא ויטול שכרו. ומועניס אומ"ע ישראל שקבלוה היכן קיימוה ואו"ל ה' יבואו מכס ויעידו בכס בישראל שקיימוה שנת' יתנו עידיהם וילדקו והגה ידוע דאע"ג דקי"ל דשכר מלות בהאי עלמא ליכא עכ"ז אנו זוכים ונהניס בעה"ז משום דיש כמה מלות דאדם אוכל פידותיהם בעוה"ז והק"ק לעומ"ב כמו הלדקה וג"ח והכנסת אורחים וכדומה אלן הניחא למי שיש לו ממון ויכול לעשותם ברס מי שאין לו ממון לעשות לדקה וג"ח אמרז"ל דע"י השמחה שאדם שמח בעשותו מלות ה' ליכול וליחדי ואמרי' בב"ר יהי אור אלו מעשיהם ס"ץ נמלת דמלת אור הוא כינוי למלות ואיתת בם"ע ע"פ בלאת ישרת ממנריס אמר"פ הקב"ה זורע מעשיהם ס"ץ ועושה פידות ע"כ ומלת לדיק הוא כינוי לעושי לדקה כמשז"ל ע"פ אין אדם לדיק בארץ אמר"ם וכי יש לדיק שאינו טוב אלא אלו מחלקי לדקה לעניים שנותנין אלא כהוגן ולהקום וכילקום שמואל איתת ע"פ בנות ישראל אל שאול בכינה ר"ץ אומר בנות ישראל אלו הסנהדרין הנאות שביישראל יע"ש :

ובן נצא לביאור הכתו' דכבר אמרנו דאנאי התנה ה' במ"ב אם ישר' וכו' והט' דהארץ נברחת תחי' ולא תעמה לומר דאפ' דישראל לא יקבלו את התורה משום דכבר ידעה ושמעה מ"ם הקב"ה ליעד' דעי"כ היה לה שמחה וכמותה כי בודאי מקבלים ישר' את התורה ואין העולם חוזר לתו"ב וז"ם שמעה ותשמח ליון ומעם דליון לבד שמחה הוא משום דא"י נברחת תחי' כמ"ד מוקדם בבריאה עדיף וא"כ לליון לבד הי"ל שו"ם שהיה היתה עיקר בבה"ע תחי' ולליון יאמר אם ישראל מקבלים את התורה וכו' משו"ה כשומעה שכפה עליהם ההר וכו' להלה ושמחה ואולם העמת הכת דנתן ליעד' את התורה היה לה פחד דאפ' דלא יוכלו ישראל לקיים התו' והמלות מסיבת הילה"ר ומה תרופה יש לזה להנגל מילה"ר בעי דנת דלא עסיק בתורה לז"א ותגלנה בנות יהודה אלו הסנהדרין דאתו מיהודה כנז' דהוו מסקי שמעתת לליבת דהל' והוא למען משפטיך שהיו נוסאים משאם של יעד' להורות להם את הדרך ילכו בה ואין לך ג"ח גדול מזה ומי"כ

זוכים לבינה כשסכר וח"ת דהלח בלחו"ה חית ליסרחל טענת חוכם ומודעת ע"י כפיית ההר יחין פחד חלהים לנגד עיניהם חם לח יקיימו התו' והמלות לז"ח הח ליתח כי חתה ה' עליון ע"כ החרן וכמלך ליכח טענת חוכם משום דדינח דמ"ד ומשו"ה סיים דהטי"ה ותמר חוהבי ה' שנחו רע דהוח היחה"ר שנקרח רע כידוע. וכ"ת דהלח יגרו של חדם מתגבר עליו בכל יום להמיתו ואיך כל חדם יוכל להנגל מילה"ר שומר נפשות חסידיו דהקב"ה עוזרו ושומרו כמ"ש ה' ל"י בידו וח"ת סו"ם שכר מלות בהטי"ל ומתן שכרם ש"ן הוח לעתי"ל ואז מי יעיד בנו והלח טועני' חוה"ע עליהו יסרחל שקבלוה וכו' לז"ח מיד רשעים יגילם הרשעים עשמם הס יפידו בהם וח"ל עדים מכחזן וכ"ת היאך חנו נהניס בעוה"ז כיון דמ"מ בהטי"ל לז"ח חור שהם המלות זרוע לגדיק שהקב"ה זורעם ומפילותיהם לגדיק חוכל לעו"ב והק"ק לעוה"ב וכ"ת זה ניחח דוקח שיש לו ממון ועושה לדקה וג"ח וכו' חך מי שחין לו ממון מה תהח עליו בעוה"ז לז"ח וליסרי לב שמחה וק"ל:

מעתה נשוב חל הבחר לעיקר חקירתנו דכתיבנח בריש חמיר דמה רחו חותו הדור לקבל חת התורה מחדש מלב וגפש ומה ריחה המן הרשע לשקול כנגד שקלי יסרחל ככל הנ"ל וכבר כתבנו משם הרחשוני' ז"ל שרצה המן לחלקס לשנייס וזהו כוונתו בחו' להבית חל גמי המלך מלכו ש"ע וחולס הדבר ל"ת להבין מהל"ח הקדיס שקליהם לשקליו דודתי דידהו קדמי זחת ועוד כיון שכל כוונת המן בשקליו חינו חלח כדי לכוף לשקלי יסרחל כמו שהקריב בלק הקרבנות בעלת בלעם כדי לכוף קרבנות יסרחל ח"כ חס יסרחל לח היו שוקלים שקליהם גם הוח לח היה שוקל כנגדם וחמתי הולכך ה' משיק' לעוות ליסר' לשקול שקליהם:

ובדי לבח חל היסוד נקדיס משו"ל במד"ר וז"ל כיון שחמרו יסר' נעשה ונשמע מיד חמ"ל ה' פ' כי תשח ופ' ויקחו לי תרומה טכ"ל והוח תימה דמתי לולמייהו דהני פרשתח מכל פרשיות שבתו':

ברם טפ"י הקדוש בטנין המודעת רבח לחוכייתח ח"ס הכל דידוע משו"ל דפ' ויקחו לי תרומה בג' תרומות הכתוב מדבר וחדח מנייהו תרומת בקע לגולגולת וכדפירשי' ז"ל התם והנה הקב"ה נפה והביט דהמן הרשע עתיד לשקול כנגדם וגס ה' נפה והביט כי יסרחל עתידי' לטעון מודעת היו דברנו וכחשר היו בדעת זחת עד חותו הדור וח"כ הו"ל כמי שחינם מצויים ועושים דחין שכרס כ"כ גדול להנין עליהם ע"כ נרח שלח תבח ויקפרנ השטן עליהם שהוח שרו של עמלק ולח יהיה כח בשקלי יסרחל לעמוד נגד שקלי המן הוחיל ויהיו ניתנים בחוגם כשחר כל מלות שבתורה כע"כ השי"ת ברחמיו ובר"ח טרם מכח נר"פ ותקף שחמרו ט"ן בלי שו"ז חוגם כי עדיין לח כפה עליהם ההר תקף ומיד ה' ל"ו ליוה פרשת ויקחו לי תרומה וכי תשח כמו"ל שבהם נלטוויו של השקלים והרי הס מתנדבי' בלב שלם כדי להיות מלוה זו בלבונה ובקומתה בלי חוגם למטן תוסיף חת כחף ויכולה היח שחנן ע"כ נרח של"ת והמן הרשע היה יודע שחין בכל מלות ה' ליסרחל כח וזכות להפיל מהם הנרה הזחת לך בזחת שהם השקלים שקבלוס ברצונס בלי חוגם וכפיית ההר ומשו"ה ביקש תחבולות לשקול כנגדם כדי לכוף שקליהם לז"ח ר"ל לפיכך הקב"ה הקדיס שקליהם לשקליו דייקח ר"ל מיהר לגוותם של השקלים בהיותם ברצון טוב בלי חוגם כפיית ההר כדי שיכופו לשקלי המן ולח יתרוך רמיה לידו ולח תעשיה ידיו תושיה:

וזה לפשר רמז הכתוב ותח פרשת הכסף וכו' דמלת פרשת חין לה הבנה לבחו' גם תיבת להרלות משמע דקחי גם של פ' הכסף ומחי רחייה שייך בה:

ברם מדדכי הנדיק הבין בדברי חסתר המלכה שנלחה לו ע"י התך לדעת מה זה ועמ"ז ר"ל בחיזה זכות יכולה להגילם מחחר כי עם ה' חלה חין להם ע"מ שיסמוכו ולית להו לד זכות לעמוד נגד שקלי המן הרשע ולכטל מהם הגזירה כי ע"כ התורה טוענים עליה לטוסים היינו וגם השקלים שקלוס לחר שהיה להם טענת חוכם ומודעת דע"כ רלה מרדכי הנדיק להודיע ולהרלות לחסתר דחף שהם נתנו שקליהם לחר כפיית ההר ברם חין להם כה טענת חוכם יען וכיון קדמה ותחית פ' שקלים תכף לחומרם נו"ן ח"כ לחר שכבר קבלו המלוה הזחת עליהם ברלונם הטוב חין להם עוד לטעון טענת חוכם בנתינה כלל:

וז"א ותח פרשת הכסף וכו' שהוח פרשה ממש כמשמעה וכפשטיה דקרח וקחי על פ' תרומה וכי תשח לחסר חמר המן לשקול כנגדם כדי לכוף לשקלי יסרחל שלח להרלות לחסתר שהיח נחמרה תכף לחומרם נו"ן ותהיה בעוזה בה' שים במלוה הזחת כח גדול לכוף לשקלי המן וכמוכן:

וזה לפשר כוונתם ז"ל דחמר משה לפני הקב"ה במה תרוס קרנס של יסרחל חמ"ל בכי תשח עכ"ל והוח תמוה לכחורה ודשו בו רבים מן המפו"ל:

והוין מדרכנו שמעתי בחומרים לי ומטו בה משם הרב הקדוש מהר"ח שרעבי ז"ל במ"ם משם קדוש הרב החסיד מר זקנו זלוק"ל שפי' בדרך דרש סוד שבירת הכלים יחמר מר משם רבינו הק' החר"י ז"ל זיע"ח דכל מה שהיינו בגלות מלרים וגלות ד' מלכיות הכל הוח מסיבת שבירת הכלים והוח דכתיב שבח נחש על חוה הטיל בה זוהמח ועניין הטלת זוהמח זו הוח זה דידוע דיש שתי בחינות שבינתח עילאה ושבינתח תחתה ובתיב שבח נחש על חוה גרם להפריד כ"י מתיבת שבינה ונעשית כ"י שכ"ה וידוע דכ"י בחתב"ש יעלה כ"ל י"ס דהיינו מי שבינתח עילאה וכ"י שבינתח תחתה וכבן כ"י ול"ס הס כלים וזה סוד שבירת הכלים:

ובזה פי' הרב הק' מהר"ם שרעבי ז"ל טמטו זו"ם הפ' ידוע תדע כ"י גר יהיה זרעך וכו' כלו' תסיבת חותיות כ"י שנפרד מתיבת שבינה גר יהיה זרעך בחרן ל"ל וכו' כדי לתקן ולחבר חותיות כ"י עם שכ"ה ויהיה שבינה. וז"ם משה להקב"ה במה תרוס קרנס ש"י חמ"ל בכ"י תשח ר"ל כשתשח חותיות כ"י הנפרד מן שבינה כשתשתהו ותחברהו עם שכ"ה ויהיה שבינה חזי תרוס קרנס ש"י עכתד"ק ודפח"ח:

ועפ"י ד"ק לפ"ל זו"ם כה"כ רני ושמחי בת ליון כ"י הנני בח ושכנתי בתוכך וה"ה כמבואר עם החמור וק"ל:

ועפ"י דרכנו נמי ה"ה כמבואר טפ"י הקופד הנ"ל דחין לנו שום מלוה שיכולה להנן עלינו כי חס מלות השקלים שבפ' כי תשח שקדמה לחוגם כפיית ההר וכמדובר וק"ל:

ובבן יסרחל שבחותו הדור המה רחו מטשה ה' כי טורח הוח שלח עמד להם למנן וגינה שום מלוה מחרי"ג מלות זולת מלות השקלים שקבלוה קודם החוגם זקבלוה לטשותה מטו"ר היח שעמדה להם כתרים בפני הפורטנות וה' חלהינו טשה זחת לטובת יסרחל להקדיס פרשת כסף השקלים קודם החוגם כדי שיהיה בה כח גדול לעמוד לפני טר ולח הגינה עליהם שום מלוה לחריתי מחרי"ג מלות שבתורה להיותם כי היו לחר החוגם דכפיית ההר כנ"ל כע"כ נתעוררו טתה לקבל התורה כולה מחדש בלב שלם ובנפש חפלה ברלוחם כח השקלים שהיו מקובלים עליהם מטו"ר מלוה זחת היח שעמדה להם למטן ולמחשה תשע"כ הדור קבלוה להתו' כולה בימי לחש' ברלוה"ם וכמדובר:

ובזה לפ"ל טעם בעיקר למתי דתניון בפ"ק דשקלים ר"י אומר גם שקלים אין להם קצבה שבשעלו ישראל מן הגולה היו בוקלים דרכונות חזרו לשקול סלעים וכו' דלכ"ד למה זה עבו כזאת להוסיף על הסלע ולתת יתר על מחצית השקל הכתוב בתורה שהוא עשרה גרה ובפרט בעלותם מהגולה שהיו אז עניים כידוע. לומנם יש' המה רצו כי להיות הסכום בתוב בתו' מלא המן את חשבונם ונתן כנגד מה שנתנו כל ישראל במדבר כמ"ש החזקוני ושאר המפו"ל דחשב המן שכל איש ישראל נותן בכל יומו חמשים בקעים וימי שנותינו בהם ע' שנה דל מנייהו עשרים דלא מיחיב נמלא בחשבים שנה נותן אדם ן' בקעים ולפי"ז ששים אים מישראל נותנים ביניהם שנים מנה ל"ב ס' רבוא נותנים עשרת אלפים ככר נכף בעבור זה בלחתם מהגלות התחילו להוסיף כדי שלא יחלו החב' לזה לר ותויב לאחר ולח"כ התחילו לנרוע יק"ל :

ועפ"י החמור מה למעלה לפ"ל בוונת המיכות הכתו' במנ"ח וכ"ת ומה רצו על ככה ומה הניע אליהם קיימו וקבלו וכו' ויל"ד מהו אר' מה רצו על ככה וכו' לכן עם החמור ל"ש דומן טעם לעבת דמה רצו על ככה לקבל התורה מחדש וכ"ע משום כי רצו מה הניע אליהם מהמן הרשע שהניח כל מלות התו' ולא בחר כי אם במלות השקלים והחלי"ת הפר עלתו וקלקל מחשבתו במה שהקדים שקליהם לשקליו קודש החושש והיה שעמדה להם והגילתם מלרת המן להיותה מקובלה עליהם מטו"ר משו"ר קיימו וקבלו וכו' דהיינו קיימו מחדש מה שקבלו כבר כדרז"ל וכמדובר :

א"נ לפ"ל כה"כ מה רצו על ככה וכו' במ"ש הנחון הרב יערות דבש ז"ל לתרן מבה"ק התוס' ז"ל בפ"ק דמגילה ד"ז דחמר שמואל התם דאסתר ברוה"ק נאמרה שנת קיימו וקבלו קיימו למעלה מש"ק למעה ואמורלי אחריני לייתו רחוק מכמה קראי אחריני ואמ"ר התם דלכולהו היה להו לבד מדשמואל ורק' התוס' התם דלשמואל נמי י"ל פירכת דהת רבת נופיה אמר התם בנמ' שבת קיימו מש"ק בבר ותי' הגחון ז"ל הכ"ל דבאמיתות לשמואל ליה ליה פירכת דדת ודת חדת היה ובזה יתורן ג"כ דלמה דוקא בימי אחש' הדור קבלוה ולא קודם והוא בהק' משז"ל בבא דאמ"ר מכאן מודעת רבה לאורייתא דק"ל דהת בבר אמרו מטו"ר בן"ן ותי' דזה היה בפה מירתת התם הגדו' אבל לא בלב בדב' ויפתורו בפיהם וכו' עכ"ל ה"ב נמלא שבל קבלתם התורה היה בפה לבד דוקא יתם נאמר דהבל הולך אחר הפה דוקא ודברים שבלב אינם דברים ה"ב מולא מקום עשו לנבות שבר מלות בשוד אבדו אף כי היה מורה מלפיים וקרא מעיד כי ליד בפיו ולבו בל עמו מ"מ אם קבלת התורה תמיכת קבלה מעשה בריה כרוחה לשפתיים והעיקר הוא הפה זבה עבדו במה בכיבד לאביו בפיו ותנן זכותו על זרעו נין עמלק וע"ב מלא מקום המן לנבות זכות הוריו עשו הרשע ויבוקש להשמיד וכו' ולכן הולרכו ישראל שבחזקו הדור לקבל התורה מחדש בכל לב ונפש להבין ולהורות כי דבר שפתים אך למחסור ורחמנא לבא בעי ולא בן עשו כי לבו בל עמו וילא נקי המן כי אין בידו שום זכות ולכן נהפוך הוא ותלו תלוו ולכך ברפידים באמרי הים ה' בקרבנו ה"א ודרז"ל אם יודע מה שאנו מהרהרים בלבנו נעבדהו ואם לאו וכו' וכפי"ז נמלא בים ס' בידם גם ה' מבניח על המחשבות שבלב הו"ד הבל יולך אחר הפה דוקא ולזה שמוך לזה וידא עמלק כי זכות עשו בידו כי ליד בפיו ה"כ נמלא שבל עיקר קבלת התורה מחדש בימי אחש' לא היתה כי אם לפי' להורות בעלמם בהיה קבלה נמורה בכ"ל וה"כ עדין ים ס' בדבר מהיכן ידע מרדכי שבל ישראל קבלוה מחדש בלב שלם ובנ"ח ואין ברוחם רמיה חולי עושים או מהבבת מרדכי ואסתר או מפחדם מהמן הרשע וע"כ בא זה וגילה ע"ז קיימו למעלה מש"ק למטה וה"כ מן השמים הסכימו כי היה קבלה נמורה ומזה נדע נאמנה דאסתר ברוה"ק נאמרה עכתד"ק ודפח"ח :

ובבן זהו לפ' כה"כ מה רצו על ככה ומה הניע אליהם קיימו וכו' ובבואה אמר עם הספר שוב מחשבתו הרעה וכו' ועם החמור ה"ה כמבואר ור"ל מה רצו ע"כ לקבל התורה מחדש בכל לבם בעת ההיא ולא קודם לזה השיב ואמר הלא תראה מה הניע אליהם ע"י קבלתם התו' מקודם בפה לבד ולבם בל עמו ית' דעי"ז בא עליהם המן הרשע לגבות זכות זקנו עביו בכ"ל ולזה קו"ק היהודי' את התורה מחדש בלב ונפש ועי"ז יסוב מחשבתו הרעה בל המן הרשע לאבר חשב וכו' בכח זכות עשיו הרשע וכמדובר :

ובזה לפ"ל ב"כ כה"כ ותשלח אסתר להתך וכו' לדעת מ"ז ועמ"ז ויגד לו מרדכי את בל אשר קרהו ודרז"ל בן בנו של קרהו וכו' ובל"ד מלן דכר בימיה דעמלק הכא ונם מהו בוותה בהו' לך בנוס וכו' לכן עפ"י התמור הנה נכון דשחלה תבה היא לאסתר לדעת מה זה הגרה הזאת ועל מה בחה עליהם הגרה הזאת ומרדכי הבין שחלתה ושלח להודיעה כי בח המן בזכות זקניו עשיו יעמלק בבם מלות בבוד לבניו בביבדו בפה בנז"ל וע"ז שלחה לו לאסתר לאמר לו דה"ב עשה זאת היפח לך בנוס וכו' ביקבלו התורה מחדש בכ"ל בדי שלא תנן על המן הרשע יבית בבוד של הפה דוקא בנז"ל וע"י התעבית נ"י לילה יום שהקריבו חלבם ודמם לפני ה' בתעניתם הובדר שהפי מקבלים עליהם התורה מחדש בכל לבם וממילא הודע במו דהמן רשיעא לנמרי ובנז"ל וק"ל :

מי בה' אלהינו בכל קראנו אליו אמתתה ואבודה לפני הדום רגליו בעי ומתחנן לפניו אלא עבדא זעירא דמן חבריא . נא לבון בקשה ליעדר לן מר הבהן המשיח ואסף נדחי ישראל בל בנסיה . ייתי ונחמינה והוא יתן מעדני יבים מקדשנו יבנה תוכבי ירום' הבמויה . ומשמע קול מבשר חים בשורה ליהודים היתה תורה במו שהבטחתנו הגה אנבי שולח לבם אל אליה . מבשר ואומר פנו ופעו לבם לאחדעת מבתת וקדישתת הללו יה . ובם נקריב לפניך תמידי בסדרם ומוס' בהלבתם בשרת עם תרביית . ועלו מושיעים בהר ציון ומלבנו ברחם משה חים החלהים רעיא מהימנא והיה ה' למלך ע"ב הארן ויהיה בשיה רבה מבדך לעלם ולעלמי עלמייא . יה"ר שיהיה זה בעגלא ובז"ק בב"ח :

דרוש א' לשבת הגדול

ידוע ה'דבר ו'מפורסם ה'ענין בכלל דור ודור לחתם בשנה חייב לחדש בכל עת וזמן להודות ולהלל ולשבח לה' לגיונו על הנסים והנפלאות לשבר עשה עמנו לעובדה לות בניתת ישראל ממצרים וכל המרבה לספר ביצי"מ ה"ז משובח. ובפרט על מה שחיסב לנו לה הקן משנולד יצחק לע"ה וכאשר חכמים הגידו במאמר הגילג פתח השער וז"ל בשעה שיצאו ישראל ממצ' עמד עוזא שר מצריים לפני הקב"ה וטען לפניו רבש"ע ים לי דין על לומה זו וכו' לתה נזדת עליהם ת' שנה ולא יצבו כי לם רד"ו בניס תן לי רשות להחזירם וכו' כשם שאתה חו"ק כך שבועתך קיימת. השיבו ה' כלום נתחייבו בני לגלה בשביל דיבור ת' שאמר לאברהם לבניהם במה לדע וכו' ואני לאמרתי לו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בלרן ל"ל גלוי וידוע לפני משנולד יצחק התחיל המנין וכו' עכ"ל. ובמאמר זה דשו רבים מהמפו"ל וכל ת' לדרכו פנה כידוע :

ואנה חלקי גם אני בענייותי דאפ"ל בהק' מ"ש מרן שארנו הרב מהרח"ש בד' ז"ל בס' הבהיר בשמת חייס בדרוש שה"ג בכוונת מאמרז"ל דבפ"ק דברכות דאמ"ר יצחי דבר נת אין נת לנת לשון בקשה בבקשה ממך לך לאמור ליעקב ושאלה לשה וכו' כדי שלא יאמר לותו לדי' וכו' ע"כ והקושי מבואר ופי' הות ז"ל כמין תומר במתי דקי"ל בריית בחיובת וס' בחזרה חייב וקושי השעבוד דהשליס המנין ת"ג תי' דמשנולד יצחק התחיל המנין שני התי' הללו תלויים בפלו' דרבותא דהרשב"ח ומרן ב"י ז"ל בדין שטר שכתוב בו אני יב"ם גר"ו אי גרו קאי לאחב דסמיך ליה והאי סיפא דו"ד גרו קאי ליוסף כ"ן ולא הוי סי' דלד' הרשב"ח הוי סי' ולד' מרן לא הוי סי' כמ"ש מרן ז"ל ח"מ בכ"י סי' מ"ט יע"ש. ובכן תי' זה דמשנולד יצחק לתי במרן ז"ל דבר"ו קאי לאפני פניו ותי' קמת דקושי הס' השליס המנין לתי כהרשב"ח דס"ל דבר"ו קאי לאסמיך ליה וכ"כ הגאון הרח"ס ז"ל דמאמר ת' שנה קאי לאפ"פ על כי גר י"ז וכו' והייגו כמרן ז"ל והרב לת דת בפ' ואדרא חלה זה במח' הרשב"ח ומרן ז"ל הגז"ל עש"כ. מעתה ניחזי לתן דכיון דחיכא לדדים לכאן ולכאן דכמח' שגויה הא ודאי מידי ס' ל"ן וכיון דישראל הס מוחזקים בגופס שוהד"ן דאין כח למצריים לשעבדם בקושי הס' להשליס המנין כיון די"ל דהאי ת' שנה קאי לגירות נמי וכדאמרן :

וגם במ"ש בתר הכי ואח"כ יצאו בר"ג לאמרז"ל דנתקיים זה בפי החירות והט' משום דס"ל דאחרי מופלג וא"ל שיהיה זה סמוך ממש לגאתם נמצ' ויודע דגם כזה אינפלינו רז"ל אם גם אחרי הות סמוך ולא מופלג ומדאמרי' בפ' חלק גבי גניהת ב"פ מבואר דהרכוס היה כדין שכר פועלים חלף עבודתם אשר עבדוס ת"כ שוהד"ן ברכוס להיות תכף ומיד דהו"ל המצריים ב'"ב וס' בפרעון דיס ס' בפרעון אם אחרי מופלג או סמוך וא"ל לפרוע להם הרכוס תו"מ לגאתם תו"ד גם אחרי הות סמוך וחייבים ברכוס תו"מ דב"ב וס' בפרעון חייב נמצ' עכשיו אם אינס לוקחים הרכוס מיד יולא הכל בשר אינפכת קאזיל בגזירת קושי הס' דהוי ספק אי ת' שנה קאי אלפניו או גם לאפ"פ והיו ישראל פטורים מקושי הס' דהממע"ה ויאשר' הס המוחזקים בגופס ואפי"ה נשתעבדו בהם בקשוי הס'

אפ"י סברת המל' דקאי לועבדום וא"א אף דס' הוי כנז' וז"ס כדי שלא יאמר אומו לדיק ושוע"א קיים בהם אף דשוה"ד בהפך כנז' ואח"כ יצא"ג דמן הדין הגמור כיון דס' הוי אי סמוך אומ"מ הו"ל ב"ב וס"ב וחייבים המצריים הו"מ לא קיים בהם נמצא דבכולם לא נהג בהם אפ"י הדין לכן כדי שלא יאמר וכו' לאמד"ק בקיצור יעש"ב :

ויש להרחיב ד"ק יותר כמהלמד מד"ק דהנה עיקר הגזירה על ת' שנה הוא חוב ברור וגפל הס' בפרעון אי הלי ת' שנה קאי נמי לגירות אז"ד דוקא קאי לועבדום וא"א והו"ל יצא' ב"ב וס' בפרעון על ק"ה ועכ"ז קיים בהם גם ק"ה ואפס השיעה כמ"ד דגם בשניהם טוענים ס' והשמת אינו גרוע עכ"ז חשיב ב"ב וס"ב ואינו בא ברכוס אם לא יפרע להם השכי' תו"מ ויאפוס השיעה כמ"ד דב"ב טוענים ס' והשמת אינו גרוע לא הוי ב"ב וס"ב וא"כ לפי"ז נמצא דעביד בהו תרתי דסתרן דבשוע"א אפס השיעה כמ"ד דגם בשה"ג חייב וברכוס אפס אינפכת וכולהו בחד גופא ב'יבר' אלי משום דהמצריים מוחזקים בממונם הא גם ישראל מוח' בגופס ולא שנד לנת לשון דבעיקר גזירת ת' שנה הם עצמה גפל הס' ולא בפרעון ושוע"ז קיים בהם וכו' וכ"ז כדי שלא יאמר לותו לדיק דלגבי דידי פשיטא לי דהאי ת' שנה לא קאי רק לאסלוק מניה וכדס"ל להרשב"א ז"ל בחיבת נר"ו ולהכי הולרך ק"ה להשליס המנין ולינא ב' קאתי כלל ומה שתירלתי לעוזא גלוי וידוע וכו' אינו אלא דחייה בעלמא וק"ל :

ובן נבא לביאור מאמר עוזא הנ"ל דהנה בבר נתבאר דבחוב ת' שנה גופיה גפל הס' וגם בחוב הרכוס אינא ס' אי לאחרי סמוך או מופלג ולהכי המתין עוזא עד שעה שלאתם ממל' ברכוס ג"כ אז עמד ושען דמאחר דחייבת את המצריים ברכוס סמוך ממש הגס דס' הוי מט' דהו"ל ב"ב וס"ב א"כ גס השעבוד של ישר' לריך שיהיו במל' ת' שנה מטע"ז גופיה דב"ב וס"ב חייב וא"כ תן לי רשות להחזירם וס' שכו' להחמיר לזה השיבו ה' דל"ד להדדי חיוב הרכוס עם חיוב השעבוד דשאני חוב הס' דבבר גלוי וכו' ולינא ס' קמתי כלל דלא אמרתי אלא בתרי ל"ל ולא הוי ב"ב וס"ב ואין כאן שום ס' שבועה כלל כיון דבריית לי הכי וק"ל :

א"נ אפ"ל בא"א מאמר עוזא הנ' בהקדים מה שים לחקור בב' אתי' דמשנולד יצחק התחיל המנין וגם בתי' הב' אתי' המד"ר והמפו"ל דשאר גליות השלימו המנין דעל שני אתי' אלו מלאה החקירה מ"ל דהרי לשבאן גבי שופר אמרי' בר"ה דכ"ו ע"א שופר אחד אמר"א ולא ב' וג' זו ושע"ם ד' ז"ך ע"ב והרב הלק"ט ז"ל בא"ב סי' רמ"ה כ' דאם תקע בב' זו' לא יצא מט' הנ' יע"ש וע"ע בבכר"י א"ח סי' תקפ"ו יעש"ב. ודבוותה אמרי' בב"ק ד"מ ע"א כופר ת' אמר"א ולא ב'. ועי"ש בחוס' בד"ה כופר אחד וכו' מ"ש ע"ז וכמו כן גבי גט אמרינן שפר אחד אמר"א ולא ב' ומה"ט אם גירש בב' גטין בב"א פסול כמ"ש התוס' בסוטה די"ז ע"ב בד"ה כתבה על ב' דפין יע"ש וכן גבי אחרונ אמרי' פרי ת' אמר"א ולא ב' כדאיתא בסוכה דל"ה ע"א ועמ"ש התוס' ז"ל שם בזה וכן פסק מרן ז"ל בא"א סי' תרכ"א יע"ש וכן ביומא די"ג אמרינן בית ת' אמר"א ולא ב' בתים יע"ש וא"כ ה"נ כיון

דכ' בתרן ל"ל לעון יחיד ולא תמר בתרעות ל"ל כדחזינן בחכמי ישראל שהעתיקו התורה להלמי המלך שהוצרכו להוסיף בכתוב דמושב בני יבר' אשר יושבו במל' ובשאר תרעות ת"ל שנא כידוע והכי' כדי שלא יקשה להם דבמל' לא ישבו רק רד"ו ואיך תכתוב התורה ת"ל שנא לזה הוסיפו לו ובשאר תרעות וא"כ אחר החתם דלא כתיב בתורה רק בתרן ל"ל תמתי לא ניחא דבתרן אחת תמר"ח ולא בב' וג' תרעות כיון דלא תמר בפי' בתרעות ג"ל ואיך יכו"ל דמשמע יחק ה"ה אר שאר גליות השלימו המנין הא ודאי לחתמה טובה לכתורה :

ורגם דחזינא להרב הפרישה ז"ל בח"מ סי' רמ"ח הבי"ד הרב מגדל עז שבפ"ג מהל' זו"מ שכ' לייסב דעת הרמב"ם ז"ל שפסק דהכותב לחבירו קרקע מנכסי מכור לך וכו' הוחיל ולא סיים הדבר שנתן לו ל"ק כלום עד שיסיים המקום שנתן לו אבל אם אמ"ל חלק כו"ך בשדה פ' הוחיל וסיים השדה אעפ"י שלא סיים החלק נותן לו הפחות ותמה עליו הטור שם דמ"ש קרקע מנכסי לחלק כו"ך מהשדה ותי' הרב מ"ע ז"ל דשם קרקע הוא שם כולל מיני קרקעות הרבה והוא סוג לכל הנכללים בו דזה הוי ודאי דשא"מ והרב הפרישה שם קלסיה טובא כיעו"ש וא"כ ה"נ נימא הכי לייסב החקירה הנז' וכמוכן : אמנם החתם יורה דרבו דאין מקום בנ"ד לומר הכי דשאני התם דהוא לשון בנ"א לא כן אנן עסקינן בל' תורה ומדחזי' בל' תורה דקפיד בקרא אחריתא לו' את כל התרעות הלא ס"מ דבכ"מ שלא אמר כן רק בתרן דוקא אמרי' אחרן אחת ולא בב' דהכי ליתא בכמה דוכתי לשון תורה לחוד ולשון בנ"א לחוד כידוע וא"כ הדק"ל דאמאי לא אמרי' הכא בתרן אחת אמר"ח ולא ב' וג' תרעות וכמדובר :

והבי חזינא להתוס' ז"ל במנחות דק"ד ע"ב בד"ה מפני מה נסתגית מנחה שנאמר בה נפש כתבו וז"ל דאי משום שחיבה בשום' הול"ל אים או לשון אחר דמ"מ יחיד דוקא עכ"ל מוכח מד"ק דס"ל לע"ס דחיבת נפש או אים מם' אחת ולא ב' וכ"מ יותר :

אך קל"ט ע"ד התוס' הללו דגר' דהס הפך סוגיית ערוכה בערכין ד"ה וזה פריה בערכך להביאי ערך התוס ד"א בערכך להביאי ערך כולו ולא ערך תיבות יכול שחני מוציא לפי' דבר שתלויה בו הגמרא ת"ל נפשות. נפשות ולא המת תוליא אני את המת ולא תוליא את הנוסף ת"ל והעמיד והעריך כל שיכנו וכו'. ד"א נפשות אין לי אלא אים שהעריך אים או אשה אבל אשה שהעריכה אים או אשה מנין ת"ל נפשות. ד"א נפשות להביאי מגוול ומ"ם ופריך והת לפיקתיה להך ומשני הך לע"ק שקולים הם כי תנא"ק למטול ומ"ם ופירש"י שקול הוא דאי הוה כתיב נפש הוו אתו כולהו וכו' דנפש מם' אשה ומם' נפשות הרבה עכ"ל וזה הוי הפך סו' והתוס' דמנחות הנז' והדבר תמוה טובא לכתורה :

וישו"ר להתוס' בזבחים ד"ד ע"ב בד"ה נפש וכו' שכ' וז"ל משמע דמנפש קא דרים וכן בסוף מנחות דק"ד קתני הכל בא בשום' חוץ מן המנחה ותימה דבת"כ דרים נפש ולא ליבור קרבנו ולא שום' וגרשה דריסה דקרא מייתי בכ"מ אכ"ל מוכח להדיא בפי"ד התוס' הללו דגם בסוגיית מנחות הנז' לא מתיבת נפש דרים דאין ב' מתנדבים בשוה' משום דתיבת נפש מם' נפשות הרבה אלא מתיבת קרבנו דרים וכדדרים בת"כ ותו לק"מ הסוגיות לחדדי כמוכן :

אך פשט דברי התוס' דמנחות הנז' לא מתיישבי בהכי כמש"ר המעיין ושו"ר להרב מנחה שהורה ז"ל דרמי ומק' דברי התוס' הנז' לחדדי יע"ש וכבר ידוע דאין לנהק' על התוס' ממש' למש' לאחריתי כי רבים הם בעלי התוס' ומ"ש זו ל"ש זו בידוע ואילו מסוגיית ערכין הנז' לא נרגש כלל גם ראיתי מ"ש הרב קרבן לאהרן ז"ל עמ"ש בת"כ קרבנו ולא שום' כ' וז"ל ובגמ' פי"ב דמנחות יליף לה מדכ' נפש ותנא דת"כ לא יליף מנפש לפי שכבר דרש נפש ולא ליבור אבל התוס' יחידים מיקרו ובכלל נפש הוי לילולי דאתא מישוטא דקרבנו וכו' עכ"ל ולא ראה להתוס' דוחקים הכ"ל דבת' לחדיא דס"ס דילן ות"כ שוו בשיעורייהו דכולהו דרשי מקרבנו למעט שום' ולא מנפש קא דרים והס"ס ריבוי דקרא נקט כנז"ל ובדוחק י"ל דברי התוס' דמנחות הנז' דמ"ש התוס' דאי משום דחיבה בתה בשום' כלו' כפי פשט הס"ס דמנפש קא דרים ברס קושטא קאי דמנפש ילפינן ולא ליבור וכדדרים בת"כ ובזבחים ואפי"ה תק"ל דלמה נאמר בה נפש דאי לומר דחיבה בתה בליבור הול"ל אים דבכ"מ אמרי' אים ולא ליבור לו לשון אחר דמש' לשון יחיד ר"ל ולא ליבור ומדנקט נפש ס"מ לדרשא אחריתי נקטיה ולעולם דמיבה ילפינן נמי דחיבה בתה בליבור כנ"ל אלא דזהו דוחק עצום כמבואר :

ועך דברי רש"י דערכין שכ' דחיבת נפש כוללת נפשות הרבה כמ"ש ונפש אחד מן הנפשים בנז"ל קל"ט לכאורה מדחיבת בשבת דל"ב וז"ל ת"ר ואם נפש אחת מתעה בשגגה מע"ה בעשותה העושה כולה ולא העושה מק' כילד וכו' ר"ח אם לא יכול אחד להוליאו והוליאוהו ב' חייבים ואם לאו פטורים לכך נאמר בעשותה יחיד שעשאה רש"י אפי' אלא יכול א' להוליאו והוליאוהו ב' פטורים לכך נאמר בעשותה יחיד שעשאה ואמרי' עלה בס"ס דפליגי בהאי קרא נפש אחת מתעה אחת מתעה בעשותה מתעה ור"ש סבר הכא מישוטי כתיבי ופירש"י נפש אחת מתעה נפש אם' אחת ולא נפשות הרבה עכ"ל הרי דרש"י גופיה ס"ל דנפש אם' אחת ולא נפשות הרבה הפך ממ"ש הוא עלמו בסוגיין דערכין הנ"ל והפך קרא דנפש אחד מן הנשים והוא ממש כאותה סוגיית דמנחות הנז' ולכאו' ק"ע אם לא שנאמר לפי חומר הנושא דשאני הך סוגיית דשבת דכתיבי נמי בקרא כולהו לשון יחיד נפש אחת מתעה בעשותה משא"כ היכא דלא כתיב רק תיבת נפש לבד כהא מל"ל דמשמע נמי נפשות הרבה וכסוגיין דערכין הנז' וכדכ' ונפש אחד וכו' והיינו דמנחות ל"ל כמ"ש התוס' בזבחים הנז' ותו לק"מ רק ע"ד התוס' דמנחות הנז' לתכוי הדבר ל"ע קלת :

ויעוד לחי תמיה טובא ע"ד התוס' דמנחות הנז' במ"ש דאי משום דאין מנחה בתה בשום' הול"ל אים ולשון אחר דמש' לשון יחיד כנז"ל דנרחה בהדיא דס"ל דכל היכא דכ' אים מש' א' ולא ב' וזהו לכאורה הפך ס"ס ערוך בפסחים דס"ו וז"ל תשכחן פסח ותמיד דאתו שבת מגל"ן נמי דאתו מומאה אמרי' כי היכי דילפינן פסח מתמיד לשבת ה"ג ילפינן תמיד מפסח לענין טומאה ופסח נופיה מגל"ן אמ"ק אים אים כי יהיה טמא אים גדאה ואין ליבור נידחין והק' אס התוס' דהכא מש' דלא ממעטינן מאים אלא רוב ליבור ואילו בפ"ק דסנהדרין דרשינן את האים ההוא לו את האשה אים ואשה אחת מוליא ואין אחה מוליא את כל העיר וכו' הרי דאפי' למעט שבט אחד ל"מ מאים לא כן הכא דבעי' רוב ליבור ותי' הס"ס דשוחה אים ואשה כתיבי בפ' עיה"ן לכך ממעטי' אפי' שבט אע"ג אר' בהדיא דאפי' אי כתיבי טוחה אים ל"מ רק למר עיר אחת ולמר שבט אחד ואיך קאמרי התוס' במנחות דאי הוה כתיב אים הוה ממעטי' שום' אפי' ב' :

אברא דלא על התוס' הנז' אני תמיה דאנכי הרואה דדבריהם הוא ס"ס ערוך בקידושין דע"ב דתניא התם ר"ח מנין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד דכתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בה"ע וכי כל הקהל שוחטין ולא היו שוחט אלא אחד אלא מכאן שכל ישראל יוצאין בפסח אחד אליח ב"ק מנל"ן מניה דילמא

שם דחיים ליה עוש' בגוויה חלח מסכת דכ' ויקחו לחם חיים שם לכ"ח החם נמי חיים ליה עוש' בגוויה ח"כ תרי קרחי למ"ל חח"ע לדסייך ת"ש לדל"ם החי מבע"ל לדרי"ן חיים זוכה וחין קטן זוכה ההוח מחיים לפי חכלו נפקח וחכחי מובע"ל דסוחטין הפסח על היחיד ס"ל כמ"ד דחין סוחטין על היחיד ע"כ הרי להדיח דרבה הם"ם להוכיח דסוחטין על היחיד מדכ' חיים וח"כ משו"ה כחבי החוס' דמנחות דחי הוה כחיב חיים נמי הוה מב' יחיד וילפינן מניה דקרבן מנחה חינו בח בכוח' והכחה ק"ע תרי סוגיחי דפסחים ודר"י הגו' להדדי דל"ל דבחני הכח כסו' דקידושין דכ' נמי לפי חוכלו לטון יחיד ח"כ נס חיבח חיים דיהה לטון יחיד דהח נס החם בפסחים כחיב חיב כי יהיה טמח לטון יחיד וחפי"ה לח מחטינן חלח חיב ליבור וגם חין לומר דבחני הכח דכ' חיים חיים חרי זימני ומשו"ה לח מטטינן רק ריש ליבור דהח בסוגיית בנהדרין דחייהו החוס' דפסחים הל"ל לח כחיב חרי חיב וחפי"ה לח ממטינן חלח חו טיר חו שבח. וחחר העיון היטב רחיתי דל"ק הסוגייחות הגו' כלל מסוס דהח דרבה הם"ם לחוכוחי מחיבח חיים דסוחטין הפסח על היחיד הח ודחי דר"ל נס על היחיד ומכ"ם דסוחטין על הנבור וח"כ החס נמי בסל' ופסחים מחיים נפק"ל הכי מוהולחת חת החיים ההוח דממטינן מניה דוקח חו שבח חו טיר חבל חס הס יו"ד חו ך' בני חדם מוליחין לחוחס ומ"מ קרח לח נפיק מפסטיה דחפי' חס היה לחד מוליחין לחוחו וכן לטנין שבח בטומחה דממטינן דוקח ליבור לחפוקי חס היו כ' חו ל' בנ"ח טמחים דהס נדחין לפסח ב' ומ"מ כ"ם חס היה לחד טמח דנדחה לפ"ב דקרח ל"ן מפסטיה וכן הכח רבה להוכיח דסוחטין על היחיד ג"כ וכ"ם על הנבור ולח למטע מחיים דדוקח על היחיד נסחטו והסחח כל הסוגיות הגו' טולית בקנה חחד ול"ק להדדי כלל וכמובן:

והדק"ל ע"ד החוס' דמנחות הגו' וגל"ע כטה:

ודחוינא מ"ם רם"י ז"ל בסנהדרין דע"ח דס"ל להדיח כד' החוס' דמנחות הגו' דחיים דכ' בקרח בח לומר ח' ולח כ' שכ"כ נבי פלונתח דרבן־וריב"ב נבי הכוהו יו"ד נג"ח ביו"ד מקלות דלרבן בין הכוהו כולם בב"ח בין בוח"ז כולם פטורים וריב"ב ס"ל בב"ח פטורים בוח"ז הלחרון חייב וקלמר טלה בם"ם דפליני בקרח דחיים כי יכה ק"ן רבן סבכי עד דחיכח כוליה נפש וריב"ב סבר חפי' כד"ן וכ' רם"י ע"ד ריב"ב ז"ל ומיהו היכח דסכוהו בב"ח לח קטלינן להו דחיים לחמ"ח ולח ב' שהכוהו שכ"ל הרי להדיח דס"ל לרם"י נמי דכל מקום דכ' חיים לחחת למטע ב' וכדס"ל להחוס' דמנחות הגו' וק"ע טליו נ"כ מסוגיית פסחים וסנהדרין הל"ל ועם דרם"י כ"כ בם' ריב"ב ומכמע דלרבן דריב"ב לח חלמ' חיים לטטוטי ב' לח יו"ד שהכו בב"ח כיון דרבן פ"ל כל נפש עד דחיכח כ"ן ולח לריכי רבן למטוטינהו מחיבח חיים דיחוק הדבר לומר דרבן וריב"ב פליני בחיבח חיים דלרבן לח ממטינן מחיים חלולי דכ' כל נפש ולריב"ב חיבח חיים לחחת למטוטי ב' ויו"ד שהכו בב"ח כיון דמל"ל שפיר דלרבן נמי ס"ל דחיים לחחת למטע ב' ויו"ד חלח דס"ל דבלהו מיטוט דחיים נמי שפיר ממטינן ב' ויו"ד מחיבח כל נפש עד דחיכח כ"ן ולשלם דגם דרבן וריב"ב ס"ל נמי דחיים לחחת למטע ב' והסחח ק"ע גם ע"ד רם"י מסוגיית פסחים וסנהדרין הגו' וכמובן:

ושנ"ר סוגיית ערובה בזבחים דק"ח ע"ח גבי פלו' דר"ם ור"י כמבואר שם להדיח דבין לר"י בין לר"ם חילו הוה כחיב חיבח חיים לחוד הוה יליפינן מיניה ח' ולח ב' רק משום דכחיב בפ' חיים חיים ס"ל לר"ם דחחת לגבות ב' שהעלו בחין ור"י ס"ל דחיים חיים דב"ח כלבנ"ה יע"ם וח"כ החחת הכח ח"ם סוגיית פסחים הגו' דמרבין

גם ב' ויותר לדחותם לפ"ב מדכ' חיים חיים כי יהיה טמח דבין דריבה ב' ה"ה יותר דחתי בק' ולפינן מניה דחין ליבור נ"חה וזה הק' החוס' שפיר מן לוחה סוגיית דסנהדרין דחמיים ממטינן' בבבח חו טיר ולח בטינן ריב ליבור וע"ז חי' שפיר דשוכח חיים כחיב החם בפ' בייח"ן ח"כ וכו' ובבן הבחח ח"ם הבל ולק"מ חו ע"ד החוס' דמנחות הנ"ל וכמובן מהריב"ח ז"ל בם' הבהיר שמיו"ט סי' כ"ע חמה ע"ד כ"ם דוחחים הנ"ל דריבה ב' שהעלו מיים חיים דחייבים דבין דחיהו נופיה ס"ל בבבח דל"ב דז"י יז"י וחז"י וחז"י דפטירי מקרח דחם נפש לחחת החטח ח"כ לחחי מחייב ב' שהעלו יחי דבחני הכח דגלי קרח חיים חיים לרבות ב' שהעלו הח ליחח דבין דמקרח דחם נפש לחחת החטח יליפינן לכל חטחות שבחו' דב' שבחוח פטורים ח"כ נימח דה"ה ב' שהעלו וחיים חיים דב"ח כלבנ"ח ותו ק' דמוכח מדכ"ם דעשה חק"ו לפטור ב' שהעלו ולכך לחנט' חיים חיים לחייבם וק"ע דכלח חק"ו לחנט' לחייבם דחל"ב הוו פטירי מקרח דחם נפש לחחת החטח ולמ"ל ההוח דחנט' ההוח לפטורם חפ"ל דלר"ם ז"י וז"י וחז"י וחז"י כולהו פטירי מקרח דחם נפש לחחת החטח ולמ"ל ההוח חל"ו דחנט' ההוח לפטור כי היכי דלח ניליף מק"ו לחייבם מדין ב' שהעלו כדחיתח הכי להדיח בח"ב וז"ל דם יחבב לחיים ההוח לחחד שבחו שבחו חבל ב' שבחו פטורים והלח דין הוח ומה במקום שהטלה להדיוט פטור חייב לב' שהעלו מקום שהוחו להדיוט חייב חיו דין שמחייב לב' שבחו ח"ל דם כפך ח' ולח ב' שב"ל ח"כ מיטוחת דדם יחבב וכו' ילפינן לחייב ב' שהעלו וח"כ הגם דניחח דחיים חיים דב"ח כלבנ"ח וכר"י שב"ו מקרח דדם שפך דחנט' למטע ב' שבחו כי היכי דלח ניליף מב' שהעלו לחייבם ס"ו דפטירי ליה לחנט' דח"כ בב' שהעלו חייבים וח"כ שבחו ב' שהעלו דחייבים לר"ם דגם דבטלחח ס"ל כ' שבחוה פטורים בין ז"י וז"י בין וחז"י וחז"י מ"מ שחני ב' שהעלו דחייבים מדחנט' קרח דדם שפך למטע ב' שבחו וכמ"ל וע"ע קרוב ליה בחטל"מ בפ"י מהל' חמן ומלה הח דרמי ב' בריחות דח"כ לחהדי וע"ע בדרכי היס בד"ח לבה"ג מ"ם בזה וממנו נקח לכ"ד דחנט' חיים חיים וחנט' החוח וכל חד חנט' הק"ו וכמובן ודו"ק היטב וחבמ"ל

עוד בזה:

אך שיהיה הדבן למקירתנו הגו' דחמחי לח נימח בהחי קרח דבחבן ל"ל דחבן חחת חמר"ח ולח ב' וג' חרנות וחין מקום לחני דמבטולה ילחק חו בחר גליות השלימו המבן וכמדובר:

ודיוק ל"ל לישב מקירח זחת פ"ו מ"ם הדב חנח ז"ל בחטל"מ פ"ג מהל' טבדים דין י"ח דהק' סם דחמחי לח חמרינן נבי טבד דחם היה לרבו ב' נפיש דחיהו נרלע דכ' כי חהבך וחת כיתך וכית ח' חמר"ח ולח ב' בחיים כדחמרי' נבי כ"ג וחי' דבחני החם נבי כה"ג דחיכח בטמח למילחה מבוש בחת יחבך לבו לחכריהם וידח ליד בומחה וכמ"ם הרחב"ד ומבו"ה חמרי' דנקט ליהו לחבוטי ב' בחיים לחבל הכח נבי טבד דליכח מטמח למטע ב' בחיים ל"ח דביחיד חחת למטע ב' בחיים חלח לומר דלריך שהיה לו בית וכו' טכ"ל יע"ש:

ואגב לוחרחן חת זה רחיתי מבה"ק הרב מגן בלם ז"ל בדכ"ב ע"ח שהמה עליו ממ"ד בפ' החולן דמ"ד דמי שהיה נשוי ב' נשים ומת דביחת חו חלילת לחחת מהן פוטרת לרחה ופריך ונייבם לחרווייהו ומשני לחמר קרח בית לחיו בית ח' הוח בומה ולח ב' בחיים והב"ע יש"ם. ולחחמ"ר גלע"ד דלק"מ דגם ביבום חיכח טטמח רבה למטע ב' בחיים דכיון דכבר קיים בחדח מניהו מחות

יבוס לו חליצה ממילא נראה קיימת עליה בלאכור לאמת לח שלח במקום מלוה ומצ"ה מיעטה קרא לבנייה מדנקט בית לחיו בית ח' ולא ב' בחים הוא בוגה וק"ל. וצ"ע בסו"ס הרב מלחמת שלמה ז"ל שקדמני בתי' זה יע"ם וזכיתי שכיוונתי לדעת עליון תלי"ת. נמל"ל מדברי הרב תנא ז"ל הנ"ל דהיכא דליכא טעמא למעט ב' לא ממעטי' וא"כ ה"ק בקרא דאחרן ל"ל ליכא שום טעמא למעט ב' וג' תלוות ובפרט דקי"ל דסדנא דאדעתא חד הוא ומאי דנקט אחרן לאפוי דבר"ת כלבב"ח וכמ"ש הרב מנחל עז והפריסה ז"ל וכמש"ל:

אלא דהיכי לכמה דברי הח' ז"ל דעמדו ע"ד המשל"מ ז"ל הנ"ל ונלבו עליו כמו גד ודחו דב"ק נב' ידיס כמצי"ר הרואה בס' נט מקושר להגהות מהריט"ח ז"ל בדמ"ה ולהגהות הברכ"י ז"ל בח"ח סי' תקפ"ח וכאה"ע סי' ל"ח ולהגהות החק"ל ז"ל בח"ח דרמ"ג ועד לאחרון הרב המגיד ז"ל שבס' שלמי תגיגה מדש"ב ואילך שהאריכו בזה יעש"ב ואכמ"ל ובכן לדידהו ז"ל מאלה החקירה דילן הנ"ל מקום לנוח וכמובן:

ולבן הגלע"ד ביאור חקירתו זאת הוא עפ"י מ"ד ביבום' דסוכה ריש פ' לולב הגזול דאיתא התם תני ר"ח ולקחתם לכם מצלכם ולא גזול שופר של ע"ז ושל עיה"ן תני ר"ח כשר תני ר"ח פסול הכל מודים בלולב שהוא פסול מה בין לולב לשופר הכא בנופו יולא היסח בקולו יולא ואין הגאה בקול לאמהת ר"ח התם ולקחתם לכם ולא מצל לאיסורי הגאה הכא יום תרועה יהיה לכם מ"מ עכ"ל היכום' יע"ש מצואר יולא מד' היכום' הללו דכל היכא דכ' תיבת יהיה לאייא תיבת יהיה ומבטלת למיעוט דכ' בקרא כמו תיבת לכם והכי לאמרי' במצות דק"ד ע"ש דאגא דבריית התם דרים מקרא דכל האזרח יעשה ככה דתיבת אזרח אתיא ללמד שמתגדלין נסכים בלא קרבן וכמה ג' לוגין ופירש"י דבליר מהכי לא חזי למידי ע"כ ומבין שאם רצה להוסיף מוסיף ת"ל יהיה מ"מ ופירש"י דקאי אקרא דאחי הכהן יהיה לפר ליבמת אח' דבפ' נסכים כתיב ככם כגר יהיה עכ"ל הרי דגם ס"ם דילן דרים מתיבת יהיה דאתייא ללמד שאם רצה להוסיף על ביעור אחי הכהן רשאי דאתייא תיבת יהיה ומבטלת למיעוט דנפיק מאחי הכהן כמובן:

ובבן ה"ג בגזירת ת' שנה דכ' באחרן ל"ל הגם דלמעוטי לאחת ב' וג' תלוות מ"מ כיון דכ' כי גר יהיה זרעך לאתייא תיבת יהיה דמם' מ"מ באיזה מקום שיהיה ומבטלת למיעוט דנפיק מתיבת באחרן ל"ל דתיבת יהיה באה לרבות גם שאר תלוות וכמובן:

ובזה אפ"ל בוונת פרעה במ"ש הן רבים עתה עם האחרן וכו' דהנה פרעה הרשע ידע דהגזירה היתה ת' שנה וכמצו"ל בבע"ח ושערו בידו ולא יצבו עדיין רק רד"ו שנה ומידע ידע דמשה ואהרן באים להוליאם תו"י בטעמה שהיו זו לו מצולד ילחק לו שאחר גליות שלימו המנין והוא ס"ל הל"מ הני תרי טעמאי משום דקרא כ' באחרן ל"ל באחרן לאחת לאמר"ח ולא ב' וג' בחקירתנו הנו"ל ולא ידע התי' לזה דאתיא תיבת יהיה ומבטלת למיעוט הנו' ולזה טען פרעה ואמר דאי כדבריכם דמצולד ילחק ה"ה לו שאחר גליות שלימו המנין כמלא דהן רבים עתה התלוות והגזירה היתה באחרן ת' ולא יותר וז"ש הן רבים עם האחרן ר"ל עם האחרן הזאת רבו התלוות ולא כן גזר עליהם כי הוא לאמר שאחרן ת'. ולא ב' וא"כ והשבתם לותם מס' לאתמהא וק"ל:

וזה לפשר רמז הכ' אחת דיבר אלהים ר"ל אחרן אחת לאמר"ח ולא ב' וג' תלוות ואיך יוליאם תו"י לז"א שאחת שאית שמעתי לאחרן אחד מצולד ילחק וזאת שאית שאחר גליות הם שלימו המנין כי עז לאלהים דבאמ בתחי"ד הגזירה כי גר יהיה זלשך ולאחיא תיבת יהיה לרבות שאחר לרלות ומבטלת למיעוט דבאחרן כי הנו לאלהים והפה שאסר שאחר לרלות הוא הפה שהתיר מתיבת יהיה זאת ועוד ולך ה' חסד שהשכינה השלימה המנין כמצו"ל ע"פ לאכי לרד עמך מנ' ולאכי לעלך נ"ע ומה גם כי לאתה לאלם לאים ישראל כמעשהו בנסכים שאם רצה להוסיף מוסיף דנפק"ל מתיבת חלי ההין יהיה לו מכסה בגר יהיה מ"מ גם הבא לאלם להם כמעשיהם וכמובן וק"ל:

וזאת היתה טענת עוזא סר מלרים לאתה נזרת על לומה זו שיעבו ת' שנה באחרן ל"ל ור"ל באחרן לאחת ולא בב' וג' לרלות ולאינם יכולים להאלים המנין בשאר גליות דאחרן ת' לאמרת ולא ב' וג' וכן לוכך יכו"ל מצולד ילחק האחיל המנין ת"כ הן לי רשות להחזירם לזה השיבו הקב"ה תבו' נלאת דאתיא תיבת יהיה לרבות שאחר לרלות ומבטלת למיעוט דנפיק מתיבת באחרן ל"ל ולהכי הולרך הקב"ה להאריך ולהביא כל לשון הגזירה וכה השיבו כלום נתחייבו בני גלות אלא משום דיבור אחד שאמר לאברהם לביהם כמה אדע ואני אמ"ל ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וכו' דלכאו' יל"ד דאמאי אצטי' ה' להביא כל לשון הגזירה דהוה סגי ליה לומר כלום במלרים אמרתי? באחרן ל"ל אמרתי לכן בא לרמוז לו האי' הנו' דמתיבת יהיה מרבה לני לרלות הרבה וכבר גלוי וידוע לפני וכו' וק"ל:

ועפי"ז לפ"ל הגהו מק"ק הנאמרים באמת במלכים ת' סי' ח"י וכ"ת ויאמר אליהו לכל העם עד אתי לאתם פוסחים וכו' נשו אלי וינשו וירפא את מזבח ה' ההרום ויקח י"ב אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו ישראל יהיה שמך ויל"ד דמה טיבה של הנשה זו ומה תועלת יש בה גם תומרו וירפא וכו' דאמאי לא בריפא אותו קודם הנשה זו. ועוד אינו מובן תומרו אשר היה וכו' דאמאי אאת לאמר לאשמועינן בזה דמקרא מלא בתורה ויל"ד דבודאי הלא דבר:

אבן עם האמור הנה נכון בהק' עוד משו"ל בסופה דיו"ד כ"ב ע"פ ויזעק המלך קול גדול בני אשלום וכו' הני תמניא בני למה שבעה לאסוקינהו מז' מדורי גהינם ואד ת"ד דקריב ריש"נגבי נופיה ותי"ד לעיוליה לעלמא דאתי והק' התום' ז"ל שם מדאמרי' בקי' דאבא לא מזכי ברא ותי' דאשלום לא עש"ז ת"ל ע"י תפלה אבא מ"ב ע"כ וגראה דאתי' קמא דהתום' שם הבן אינו יעש"ז אבא מ"ב ואתי' ב' אפי' הבן עש"ז אבא מ"ב ע"י תפלתו בעד בנו:

איש זה אפ"ל כוונת הק' שעשה מרע"ה הן בנ"י לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ורבים תמהו דק' פריכא הוא דשאני ישראל מאי דלא שמעו אליו הוא מק"ר ומע"ק כדמסיים קרא:

ואולם עם האמור ת"ש בהק' ע מ"ש הרב מהרמב"ן ז"ל בס' תום' יוה"כ דכ"ח ע"א דע"כ לא"א דאבא למ"ב אלא דוקא שם הבן חוטא מעלמו אלי שגרם לו אבין לאחטא דאז ל"מ ליה ז"א להאילו מן העונש אבל שם אבין גרם לו אותו העונש אז ודאי אבא מ"ב יע"ש. והנה נודע דעיקר טעם גלות מלרים ת' שנה היה בעבור אחא"ה שאמר במה אדע לזה נזר ה' ידוע תדע וכו' כמלא דאחא"ה גרם לבניו הגלות ובהיותם בגלות מלרים היו עש"ז גוי מק"ג מה אלו אף אלו ואמרז"ל מע"ק מע"ז שבידם וכיון דאחא"ה גרם להם הגלות בכנו"ד אבא מ"ב ולזה בתחי"ד ה' אל משה אמ"ל ואדא אל אברהם וכו' ודבר"ל כדאי ז"א להגין עליהם להוליאם ממלרים:

ובבן ז"א ויובר משה כן אל בנ"י שז"א כדאי להגין עליהם ולא שמעו אל משה מק"ר ומע"ק שבידם דמ"ל ליראהל דבסיות הבן עש"ז בכה"ג אבא מ"ב ואתי' קמא דהתום' ז"ל הנ"ל ולא שמיע להו אחי' דהרמב"ן ז"ל הנו' והשתא ת"ש הק' הן בנ"י שדיברתי להם בשם ה'

דכדתי ז"ח לתנין עליהם כתי' הרמב"ח ז"ל עכ"ז לח שמעו תלי לתי' זה ותיך יסמעני פרעה להחמין לתי' זה כיון דסתם תמריק דחבח למ"ב :

א"נ ה"ק הן בג"י שבידם לפרוש עלמם מע"ז לגמרי ותנין עליהם ז"ח ועכ"ז לח שמעו תלי כלו' לח הלו לפרוש עלמם מע"ז ותיך יסמעני פרעה ביודעם ומכירים לים' שהם עע"ז ובודחי לח תועיל להם ז"ח דכע"ז לחבח למ"ב כתי' ק' דתום' וכנ"ל :

וזה לפסר כוונת הקב"ה בתשו' הרמתה לעוזח כלום נתחייבו בני חלח בשכיל דיבור ק' וכו' דרמז לו בזה תי' מהרמב"ח ז"ל דהוח הגירם לבניו ובכנו"ד לחבח מ"ב וק"ל :

וזה לפסר רמז להם פרעה בחומרו למה תפריעו לח העם הלח ממעשיו שהם עע"ז מזה תביעו דל"מ להו ז"ח וכתי' קמח דהתום' וכנ"ל וק"ל :

עוד יש לחלק בד' התום' ז"ל דלח כתבו דבע"ז לחבח למ"ב תיינו חלח בהיות הבן עע"ז במיזד דוקח ברם שם הבן עע"ז בשוגג ולו בחומם ודחי דבכה"ג לחבח מ"ב דכיון שהוח בחומם לו בשוגג מה יעשה לומו הבן ולי"ח דשגיחות מ"י ותנוס רח' פעריה ורחיה לזה דחרז"ל דחבשלוס נתנלה בשערו וכל המתיהר כעע"ז ותיך כתבו התום' דחבשלוס לח עע"ז חלי"ו דכוונת התום' דחבשלוס לח עע"ז במיזד ועוד רחיה ממשו"ל דהמקדם והמזבח מכפרי' על שגגת ע"ז וח"כ ה"ה דחבח מ"ב גם בעע"ז בשוגג דומיח דמקדם ומזבח דמתי שנח ובכור :

אשר בזה חפ"ל שלזה כיוון הקב"ה בתשו' להסר של מלריס כשטען לפניו בשעת ק"ס מה חלו לח לו השיבו ה' שוטה לחה דן שוגג כמיזד וחושם כרצון כדחיתח במד"ר וכידוע דהקב"ה רלה לזכות לח ישרחל בזכות החבות העולם וכמשו"ל וחרח וכו' כדתי הוח ז"ח וכו' כנ"ל ושר מלריס טען עליהם דכיון דחיית בהו לחח דע"ז תי ל"מ להו ז"ח וכתי' קמח דהתום' ז"ל לזה השיבו ה' שוטה לחה דן בשוגג כמיזד וכו' דבשוגג גם התום' ז"ל מודו דחבח מזכה ברח כנ"ל :

ואפ"ל דמטע"ז עמד הקב"ה והביח ליעקב חע"ה והעמידו על רגליו בשעת ק"ס על היס כדחיתח ברז"ל דהט' כדי לתנין עליהם זכות חבות והעמידו ליעקב חע"ה דחית היה זכותו וזכות חבותיו ויבח יעקב שלם ועמד על שפת היס לתנין על ישרחל וכמדובר :

וזה לפסר כה"כ ויחל משה לת פני ה"ח ויחמר למה ה' יחרה חפך בעמך וכו' דהנה ישרחל במעשה הטנל נידונין כשוגנין וכדכתיב לח ידעתו מה הי"ל ועוד כתיב חטח העם הזה וחתם חטחתם וכו' וחין נקרח חטח חלח כשהוח חוטח בשוגג דוקח כיודוע והקב"ה היה סבור דבדחיית בהו לחח דע"ז חפי' בשוגג חו ל"מ להו ז"ח דחבח לח מ"ב כשהבן עע"ז כתי' קמח דהתום' ז"ל ועי"ז טען לפניו ית' מרע"ה חדח ויחל משה לת פני ה"ח שם רמז לתי' ב' של התום' ז"ל דע"י תפלה לחבח מזכי ברית חפי' דעע"ז כנ"ל ועוד טען ויחמר למה ה' יחרה חפך בעמך לכלותם ולמה לח תנן עליהם ז"ח כשם שהניחה עליהם ז"ח בנחתם ממלריס דנם שהיו גוי מק"נ ומה חלו חף חלו והיינו ודחי מטעם דהיו שוגנין ח"כ חוף ה"נ בשנל שוגנין היו וכדחי ז"ח להנין עליהם וז"ש לשר הולחת וכו' וח"כ זכור לחבריהם וכו' וק"ל. וע"ע בם' חם דת בפ' וחרח ובשח"י די"ב ובם' פתח עינים על סנהדרין דק"ד ובמדבר קדמות מע' ח' לות ל"ז מ"ש בזה וחכמ"ל :

נחזור לקרחי דחליהו זל"ט רק נק"ט משו"ל דחין הנשה חלח תפלה וכמשו"ל ע"פ ויגש חליו יהודה כידוע. והנה ישרחל שבחוחו הדור היו שוגנין בע"ז וכמש"ה עד מתי לחסם פוסחים וכו' וחולם היו סוברים כתי' ח' דהתום' ז"ל דבע"ז ל"מ להו ז"ח וחפי' בשוגג ולזה חמ"ל חליהו זל"ט גשו חלי ר"ל התפללו עמי הל ה' וע"י תפלה דידי ודידכו תועיל לכם ז"ח חפי' לסברתכם הנס בשוגג לחבח למ"ב מ"מ ע"י תפלה שלחי וכתי' כ' דהתום' ז"ל וכנ"ל. ולזה ויגשו שעמדו בתפלה חל הש"ת :

ועוד הסביר להם דבשוגג נס התום' ז"ל בתי' קמח מודו דחבח מזכי ברח דחין הקב"ה דן שוגג כמיזד ורחיה לזה ממזבח דמכפר על שגגת ע"ז וז"ש וירפח לח מזבח ה' ההרום דלפי סברתכם שלחם שבוריס דנם בע"ז בשוגג ל"מ ז"ח ח"כ נם המזבח היה רחוי שלח יכפר על שגגת ע"ז וח"כ נמלח לדידכו המזבח של ה' הרום דחיינו מכפר כלום חלו"ו כשם וכי היכי דהמזבח מכפר על שגגת ע"ז נם ז"ח מנין על הבניס העע"ז שוגג דבשוגג לחבח מ"כ. ולהורות נתן לזה ויקח י"ב לחבנים כמספר שבטי יעקב כדי שתנין עליהם זכותם של השבטים ולדעתכם לימ יועיל זכותם הח קי"ל דבע"ז חבח למ"ב חלח ודחי דחין לומר כן דהח חשר היה דבר ה' חליו ישרחל יהיה שמך דיל"ד דקיבח יהיה שפח יתר דהיל"ל כי חם ישרחל שמך חלי"ו דר"ל ישרחל יהיה שמך יהיה מ"מ כן בז' שעטין רם"מ בין שח"ע רם"מ וכמ"ש בירוש' הל"ל ע"פ יוס תרועה יהי' ל"ל ועדשו"ל חעפ"י שחטח ישרחל הוח דחינו דן ה' שוגג כמיזד וכל שהחטח בשוגג חפי' בע"ז לכ"ע חבח מזכי ברח וכמדובר. ובהכי מינח ניח"ל שברת כ"מ דם"ל דהנס דיסר ח"ע רם"מ קרוים בניס וחפי' עע"ז מדכ' בניס משחיתים דהט' דר"מ משום דכ' ישרחל יהיה שמך יהיה מ"מ דחפי' ח"ע רם"מ הס במדרנת יסר' וכ"י דפליג על ר"מ ס"ל דבז' שח"ע רם"מ הס במדרנת יעקב וקרויים עבדים ובזמן שערם"מ חזי קרויים בניס וקרח דבניס משחיתים מוקי ליה כ"י בניס שהיו כבר נעשו משחיתים כמשו"ל עבדי שהיה כבר כמ"ש בעניותי בזה כמ"ח ומשם בחר"ה :

ועפי"ז נחה דעתי ממתי דהוה קל"ט על מ"ם הרב שמע יעקב ז"ל בכמה דוכתי משם רבני חשכנז ז"ל שנתנו טעם לשבח על תקיבתם שתקרו דחמתי ביסר' מחשבה רעה דידהו חין ה' מלרפה למעשה זולה במחש"ר דע"ז ובחוה"ט כל מין מחשב"ר שלהם הקב"ה מל"ל דחטו מ"פ ים בדבר דמתי שנח חוה"ט מיסר' והם חמרו דהט' משום דישרחל י"ל דין בניס למקום וה' בוחן לבות דוקח וחין לח מעיד על בנו משום הכי מח"ר דישרחל חינו מל"ל דחין מי שיעיד על מה שבלבם זולתו ית' חבל במחש' ע"ז דחז ילחו מכלל ישרחל וי"ל דין עבדים הנס ככל חוה"ט די"ל דין עבדים יכול להעיד עליהם ולזה מחש"ר דע"ז דישרחל וכל מין מח"ר דחוה"ט מל"ל חחד"ק ז"ל :

והדבר הק' לכחורה שדברי רבני חשכנז ז"ל הלנו חתו דלח כר"י ודלח כר"מ דחילו ר"י ס"ל דחפי' בשחר עבירות י"ל דין עבדים ור"מ ס"ל דחפי' בע"ז קרויים בניס כמ"ש בפ"ק דקידושין וכיון שכן לר"מ למה במח"ר דע"ז מל"ל כיון שדין בניס י"ל וחין לח מעיד על בנו והיותר ק' לס' ר"י דס"ל דחפי' בשחר עבירות דין עבדים י"ל דח"כ הרי הס ככל הגויים והי"ל לנקף נס ביסר' כל מין מח"ר דידהו למעשה. וסו"ר להרב חיד"ח ז"ל במד"ק מע' מ"ם חות י"ח שנרנש מזה מסברת ר"מ ותי' יעש"ב. וחולם עפי"ה י"ל דע"כ לח חמר ר"מ דחפי' ע"ז קרויים בניס הי"ד בע"ז בשוגג דע"פ משחיתים מיקרו ומ"מ י"ל דין בניס וכמש"ל דבע"ז בשוגג חבח מזכי ברח דומיח דמזבח דמכפר על שגגת ע"ז חבל בעע"ז במיזד נס לר"מ יחלו מדין בניס וי"ל דין עבדים והשתח ח"ם דברי רבני חשכנז ז"ל ועטמם ונימוקם עמם ודבריה' ז"ל הם חליבח דר"מ דפליג ע"ד ר"י בהח וכמ"ש הרשב"ח

ז"ל בתשו' והכי"ד הרב חיד"ה ז"ל שם בס"ק כיעו"ש. ועפ"י האמור לפ"ל כוונת רז"ל בגיטין דכ"ז ז"ל מעשה בתיוק אחד שהיה חכום ברומי ואמ"ל לריב"ח וכו' הלך ריב"ח ועמד בפתח בית הסוהרים ואמר מי נתן למשיסה יעקב וכו' ענהו לותו תיוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו וכו' ע"כ

וכבר הקשו בו רבים דמה מלא בו דבר חכמה ?

ועם הקדוש הנה נכון הידוע דבשתין ישראל ערב"מ מכוונים בשם יעקב ובשערב"מ בשם ישראל יכוונו וריב"ח רצה לנסות התוק בתמיהתו זאת דאיך יענים ה' הרעים והמובים לבולם יחד וז"ש מי נתן וכו' ולמה לא הגין עליהם זכות תבות דתשובים וזכות הג"נ שבדור לזה חדיה ליה לותו תיוק ואמר הלא ה' זו ח"ל בלו' דשתי הכח דתים בהו לתא דע"ז וכמש"ה חטאו העם הזה ח"נ והיינו דדייק תיבת לו כ"ל דנגעגו בכבודי יה' להחליפו בע"ז ובלה"נ תבת לא מ"ב וכתי' ה' דהתום' ז"ל ומשו"ה לא הועיל לנו ז"ח ובהדי הולח לקי כרבח וכמש"ה בעון רשע ידלק עני ולא תימח דהיה חטאם בע"ז בשוגג כדמוכח מתיבת חטאתנו לו דלא היה אלא במזיד היה חטאם בע"ז כדמסיים ואזיל לא לבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו והיינו במזיד נמור דבכה"נ לכ"ע ל"מ להו ז"ח וכשמוע דבריו ריב"ח מיד אמר מובטחני וכו' וק"ל :

ועוד לפשר לתרץ עוד עיקר התקירה הנ"ל במ"ש התום' ז"ל בב"ק ד"מ ע"ח בד"ה כופר ה' אמר"ח ולא ב' כופרים וז"ל ואע"ג דלנבי חטאת אמרי' בפ' המלניע דנ"ב המוציא ככר לרה"ר הוציאוהו ב' חייבים ומסתמא כל אחד ואחד חייב חטאת. התם כיון דכל אחד מיחייב אזדונו כרת מיחייב נמי אשגגתו חטאת ועוד חטאת דלנבוה אזלא אין להקפיד אם מביאים ב' חטאות אבל כופר דלחבירו

למה יכויח זה כמה שהשור לב' עכ"ל יע"ש :

וז"ש הקב"ה לעוזא כלום נתחייבו בני אלא וכו' וכיון שכן הו"ל ממש כדין חטאת דלנבוה אזלא אין להקפיד אם יבלימו שעבודם בב' וג' תרנות כיון דהחיוב שלהם הוא נוגע לי וכמובן :

ועפ"י האמור דבדתים ביאר' עון ע"ז במזיד ל"מ להו תו ז"ח כמ"ל אפ"ל כוונת מאמרז"ל הובא בס' פרח לבנון בפ' וירא ות"ל זכרוניכם מבלי אפר לנבי חומר נביכם אם תקיימו מלות זכירת עמלק אזי זכ' מבלי אפר תהיו נקרתים בני אברהם אביכם שאמר ואנכי עפר ואפר ואם לאו לנבי חומר נביכם תשתעבדו פעם אחרת במלרי' בחומר ובלבנים עכ"ל ולריך ביאור :

אבן כבר הקדמנו מש"ל ואדע אל אברהם בדאי ז"ח וכו' ובדאיכא סרך ע"ז במזיד אבא לא מ"ב וידוע מש"ל דטעמת עמלק הרשע היתה על כי היו מולים כל העם היולא ממל' דאם ה' חפן במילה למה לא ברחם מהולים וכמו כן י"ל בע"ז אם אינו חפן בע"ז למה אינו מבטלה הוא עלמו והתי' לב' אלה דמעשה ב"ו עדיף. וזה נראה כה"ב אשר קרך בדרך וכו' ואמרז"ל שהיה חותך ערלות יבר' וזורקן כלפי מעלה מכח טענתו הנ' ומזה הוכיח עמלק דח"ו אינו יכול בב"י לבוראם מהולים ולא לבטל הע"ז ול"ח ולא ירח עמלק אלהים בדפירם"י התם. ות"ם אם תקיימו זכור וכו' ואסברו דשלא בדין טען עמלק על המילה משום דהעיקר אלגי הוא דמב"ו עדיף וממילא חודת לה נמי טענת אם אינו חפן בע"ז וכו' אזי תהיו נקרתים בני אברהם אביכם בלו' אזי תועיל לכם ז"ח דבדלית בכו טון ע"ז אבא א מ"ב וכדין יאתם ממל' אפי' קודם הזמן דזכות אבות הגינה עליכם כיון דלא היתם בע"ז במזיד אלא בשוגג ובאונס ואם לאו דאסברו גם אתם דבדין טען עמלק על המילה מ"ב מינה נפיק לטעון כן על ע"ז דאם אינו חפן בע"ז וכו' ועי"ז אפי' מאבנת ע"ז מל"ל ובדין הוא דנריכים אתם להשתעבד פעם שנית בחמור וכלבנים וז"ם לנבי חומר נביכם וק"ל :

אנ"ן אפ"ל המד' הנו' בהו"ח בהק' מ"ם הרב נ"ב ז"ל במלוה א"ך ס"ח דאדה"ר נעבד היה והוח חולה כל הנשמות וכתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש לפיכך נגזר גלות מלרים דידוע דמי שנאחייב שריפה נאש מביאו ופרעה הוא התנין הגדול מביא אח ישראל לפיכך היה ת' שנה דאמרי' בשבת והתניא תי"ו וכו' מאי שנא תי"ו ת"ת ת"ת מעאה ישראל שהיו חייבים שריפה ממש ונאש מביאו יתום עשה תי"ו שנה גלות וכו' כמו שריפה וכיון שבאו לרד"ו שנים ראה ה' שהיו נכנסים בגש"ט ביקש להם פתח אחר והענין כלפי מ"ש בש"ר זכור לאברהם וכו' למה מזכיר כאן זכות ג' אבות אמר משה אם שריפה הם חייבי' זכור לאברהם שנתן נפשו על קדושת שמך בכבשן האש וכו' עכ"ל. נמלא בלותה מדה שמסר עלמו האב על ק"ה יכול להגיל לבניו אם נתחייבו מיתה זו וגראה דזה נלמד בק"ו ממדת פורענות מש"ם רבינו הק' האר"י ז"ל לתרץ הני קראי דק' להדדי דכ' פוקד עון אבות ע"ב וכתיב לא יומתו אבות ע"ב ומפרק לה דבאטאת קל ל"י אבות ע"ב דאים באטאו יומת אבל בעון מזיד החמור פוקד וכו' ע"כ וא"כ ק"ו למדה טובה ממלוה רבה שעשה האב פוקד לותה לבניו ומגילם מלותה מיתה עלמה והנה לא מלינו רמז בתורה דאברהם הפיל עלמו לכ"ה רק במ"ש על עלמו ואנכי עפר ואפר ואמרי' בב"ר דאמר לאברהם לולו הרגני אמרפל לא הייתי עפר ? בתמיהה, אלו שרפני נמזיד בכב"ה לא הייתי עפר ? בתמיהה :

ענ"ק מש"ל דאם עמלק אטא זרעו מה אטא אלא הוא הדבר אשר דיברו האר"י ז"ל דכיון שהוא עון פוקד ע"ח ע"ב ועמלק גדול עוונו מנשוא וז"ם אם תקיימו מלות זכירת עמלק ח"ב טי"ז תהיה משלי אפר בני אברהם אביכם שזכותו יגן עליכם להגילכם מלותה מיתה עלמה דק"ו למדה טובה ויחשב לכם השריפה שלו ואם לאו לנבי חומר נביכם תהיו משועבדים שנית כדי שיתקיים בכם יעוש שריפה בת' שנה אמורת תי"ו הנ"ל וק"ל :

ויצ"ך רז"ל שאמרו דשאר גליות השלימו המנין הנה זה אפ"ל קרא כדכ' ביחזקאל סי' ל' ויהי דבר ה' אלי לאמר בן אדם הנבא ואמרת כה אמר ה"ח הילילו הה ליום כי קרוב יום לה' יום ענן עת גוים יהיה ע"כ ויל"ד דאמאי נקט לשון זה הילילו הה ומהו הבנת הה דקאמר. אלא כבר הקדמנו מש"ל דשאר גליות השלימו המנין. אך אלאי יש להסתפק אי גם הבטאת ואח"כ יגלו בר"ג מתקיימת גם בשאר גליות או"ד הבטאת ה' הנ' דוקא בפ"ח בלשת ישראל ממל'. ובמד"ר איתא הכי וז"ל וגם את הגוי לרבות לותם כיון שהיו במל' אבל לשאר לותה"ע שבשאר גליות אינו בכלל גזירת דן אנכי וכו' זו לא שמענו אם לא שנאמר כאשם"ה כימי לאאך וכו' :

אמנם כאשר ז"ל דגם שאר גליות נרמזו ג"כ בתיבת ה"ח דגם את הגוי אשר יעבודו וכו' דאות ה"ח דהגוי יתירה היא דהיה סגי לומר וגם גוי אשם"י וכו' ומדקאמר הגוי אם רמז לד' גליות עם גלות מל' או"ל ה' וכמ"ש הרב שמע יעקב ז"ל משם רז"ל ע"ש :

עוד נק' מ"ש מהרש"פ ז"ל דע"י שישראל שקבלו התו' וקיימו העולם שלא יחזור לתו"ב הותר לנו ליהנות מעוה"ז לפי' יותר מכדי חייתנו דהו"ל כמגיל מזומו על יס וכו' כיודע וזה נפק"ל מדכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום ה'שני בה"ח יתירה ללמד שהגיה התנה ה' עם מ"ב שאם ישראל מקבלים את ה' חומשי תורה מוטב ואם לאו הריני מחזיר העולם לתו"ב שנא' אם לא בריתי וכו' ת"ב ישראל הם סיבה עלמית לקיום העולם ות"ב העכו"ם

החוכלים ממון ישראל בחזקה בטענתם דלהם לבדם ניתנה התוה"ז לאחר דיעקב ועשיו חלקו העולמות ואין ליעקב שום זכות והנאה בתוה"ז יותר מכדי חיותם ואת היותר גזל הוא ביד ישראל ח"כ כל מה שלוקחים מישראל הוא משלהם דוקא. הנה לפי החתת לא נדקו העכו"ם כזה כיון דאית ליישראל דין מליל מזמ"י והנפיק הוא כפי"ז דכל מה שהעכו"ם גוזלים מישראל גזל גמור הוא בידם וחייבים להשיב הגזילה לישראל וידוע משז"ל דלא נחתם גז"ד של דור המבול אלא על הגזל ובכן גם לעתה"ל לא יחתם גז"ד אלא על הגזל הנז' כיון דמכח ה"ח יתירה דיום השבי הו"ל יאבד כדין מליל מזמ"י וכו' וכנז"ל:

ובזה לפ"ל כה"כ אחת דיבר אלהים ופו' כלו' כיון דיעקב ועשיו ח"ע ח"כ אין ליאבד כי אם עולם הבא וז"ס אחת דיבר אלהים ואלו ב' דהיינו גם עוה"ז ומאין הותר לישראל ליהנות גם מעוה"ז ביותר שאת לז"ל ב' זו שמעתי ר"ל ב' תי' שמעתי לתרץ קו' זו אחד כי עז לאלהים זאת התורה שקבלוה ישראל והו"ל דין מליל מזמ"י ועוד ולך ה' חסד וכו' דכיון דהם עשו מעשה שקבלו התו' והמצוות בדין הוא שיטלו שכרם שקיימו העולם גם בעוה"ז וק"ל:

וזה לפשר כה"כ ויתן להם ארצות גויים לפי' שהוא חלק עשיו וג"כ בעבור ישמרו חוקיו שהם חוקות שמים וארץ ונקב ישמדו עתיד במקום עבר שכן דרך המקרא כמו ונגבר יום ויחלם כמשז"ל כידוע:

ובכן ז"ל הנצח והמרת כה לחמר ה' הילולו ה"ה כלו' מכח ב' ההי"ן דהם ה"ח יתירה דגם את ה'נוי וה"ח דיום ה'שבי ידין בגויים מלא גויות כי מכח ב' ההי"ן הללו מוכח כי קרוב יום לידם יום לה' יום ענן עת עכו"ם יהיה לדון לותם כפעלם ולהוליך בולעם מפיהם כמשז"ל ע"פ מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו וכו' כידוע וק"ל:

ובזה לפ"ל כה"כ בהושע י"ב ויאמר לפריס לך עשרתי מצתי הון לי כל יגיעי לא ימצאו לי עון אשר חטא. ואנכי ה' אלהיך המעלך מארץ עוד לושיבך באהלים וכו'. ויל"ד דאיך ולמה ט"י שנתעשר לא יחשוב ה' לו עון ועם שנאמר דע"י שהרבה ה' לו כסף וזהב זה גרם לו לחטוא כמשז"ל על עון העגל כידוע מ"מ קשה הדבר לומר שבזה יגלל מעון אשר חטא ע"ל"ד סמיכות הכ' שלאחריו ואנכי ה"ח וכו' דמה שייך זה לטענת לפריס שנתעשר:

אבן עפי"ה יע"ן בהק"ע מ"ד בחולין די"ח מלל"ן דאולין בתר רובא דליתיה קמן לחייב מעגלה שרופה דכ' ירחצו ח"י על העגלה השרופה ה"ח יתירה דהשרופה ללמד דשלימה היתה וגימוח שמא טריפה היא אלי"ו דאולין בת"ר יע"ם והרב מהרי"ך ז"ל כתב ביטול לטענת רובא דלוה"ע במ"ם מהרי"ט ז"ל דהנם דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף מ"מ חזקה אלימתא דאתיא מסברא כגון חזקה דאין אדם פורע תו"ז עדיפא מרובא וה"נ אית לן חזקה אלימא טובא לעבוד את ה' דוקא ולא לאולין בת"ר דידהו מכח יצי"מ בחותות וכמופתים ובי"ת הנה ודאי חזקה כהאי עדיפא טובא מרובא דידהו ובזה פי' ז"ל כה"כ אנכי ה"ח אשר הוצאתיך וכו' לי"ל ח"ח וכו' וכמובן. וז"ח וייאמר לפריס אך עשרתי וכו' ואיך הואמר לי העושר כיון דיעקב ועשיו חלקו העו' ות"ו גזל הוא בידי מלוה"ע אלא עכ"ל דדרשינן ה"ח יתירה דיום ה'שבי לומר דאנכי התנה וכו' כנז"ל ועי"ז אית לן דין המליל מזמ"י וכו' כנז"ל ובזה הותר לי כל העושר וא"כ דרשינן ה"ח יתירה דהשבי ודאי דה"ה דדרשינן ה"ח יתירה דהערופה ללמדנו דשלימה תהיה ומינה מוכח דאולין בת"ר דליתיה קמן כ"ם רובא דאיתיה קמן דרובא ניתנו לנבי דידן ובזה כל יגיעי לא ימצאו לי עון אשר חטא על שנטיתי אחרי רבים דידהו כיון דדינא הוא דאולי' בת"ר וכנז"ל:

ובזה פי' ז"ל כה"כ בארץ בעצמותי תרפוני לויבי וכו' דבש"ם התם יליף נמי דאולי' בת"ר מרומח ומצרית עלם בפסח כיצו"ם ומכח ב' אלה שהם בארץ ובעצמותי תרפוני לויבי דהרי אפס מודים דאולי'תו בת"ר וא"כ היה אלהך וכפ"י:

וזה הצ'ינו הקב"ה לאפרים דהנה אנכי ה"א המעלך מארץ"ן ואין לך חזקה סברית גדולה מזו דעדיפא מרובא דידהו אע"כ לא מיבעיא עתה דישראל ערויים על תלמתם ואית להו דין קבוע וחזקה לה בטענת רובא דלוה"ע אלא אפי' דהנה ימים בלים דעוד לוסיבך בהאולים וחזקה לכו קביעותייכו עכ"ז מכח חזקה אלימתא דיצי"מ אינכם יכולים לנטות בת"ר דידהו לעבד"ז כלל וק"ל:

וז"א כה"כ ועתה ה"א אשר הולאת וכו' חטאנו רשענו כלו' דמכח יצי"מ דהוי חזקה אלימתא ועדיפא מרובא דלוה"ע אנו מתוודים ומודים לפניך כי חטאנו רשענו בעוותנו בת"ר דידהו וק"ל:

וז"א כה"כ שמע שמי ואעידה בך וכו' לא יהיה בך אל זר וכו' ולא תחום לטענת רובא דידהו כי אנכי ה"א המעלך וכו' והוי חזקה אלימתא עדיפא דעדיפא מרובא דידהו וק"ל:

וז"א כה"כ מה מלאו אבותיכם בי עול וכו' ולא אמרו איה ה' המעלה וכו' וק"ל. ועד"ז נוחים כמה כתובים באשר ירדוף הקורא:

ובאו"א לפ"ל כה"כ דיחזקאל הנ"ל כה אמר ה' הלילו הה וכו' בהק' מ"ד בב"ר ע"פ והיה זרעך כעפר הארץ מה עפר הארץ דיים לכל בחי עולם כן ישר' יהיו דיים למלכיות ד"א מה עפר הארץ חיצו מתברך אלא ע"י התורה שנמשלה למים ע"כ והנראה עיקר כפי' הב' הנז' והטעין כמשז"ל ע"פ וזהב הארץ ההיא טוב לין תורה כתורת ח"י ע"כ נמלא דהיצה דכתיב הארץ בה"ח הידיעה ויתירה בא לומר דקאי על ח"י ולז"ח הארץ הידועה וכמש"ה כי הארץ אשר אתם שמה לרשתה וכו' למטר השמים תשתה מים וא"כ גם קרא דוהיה זרעך כעפר הארץ בה"ח הידיעה ויתירה בא לדמותם לעפר ח"י ומאי רבותיה דעפר ארץ ישראל חיצו אלא משום דחיצו מתברך אלא במים כך ישראל חיצם מתברכים אלא בתורה שניתנה מן השמים דומיא דמים היורדים מן השמים למדנו מזה דהעיקר כפי' הב' של ד"א ואלא כפי' הא' דישראל יהיו דיים למל' כעפר דא"כ הול"ל כעפר ומאי הארץ ותו דהול"ל כעפר ארץ מאי התרצה הידיעה ויתיר' אלי"ו דהעיקר כמ"ש הה' הנז'

ובכן ז"ש כה אמר ה' הלילו ה"ה כלומר דמכח ה"ח יתירה דכתיב בפ' והיה זרעך כעפר הארץ מוכרח דאלא נתכוונתי לדמות לישראל שיהיו דיים למל' כלל אלא כוונתי שיתברכו בתורה ה' דא"י שנמשלה למים וא"כ מכח ה"ה הנז"ל יתחייבו לוה"ע בהשתעבדם בישראל וז"ש כי קרוב יום לה' וכו' וק"ל:

וז"א כה"כ ביחזקאל ט"ז יען לא זכרת את ימי נעוריך ותרגזי לי בכל אלה וגם אני ה"ח דרכך בראתי נתתי ולא עשית את הזימה ע"כ תועבותיך כלו' שהני כבר רמזתי לכם בחות ה"ח יתירה בפ' כעפר הארץ ואית בה ב' פי' כנז"ל ואם הייתם שומרים ומקיימים התו' בא"י הייתם מתברכים בפי' הב' של ד"א והייתם גילולים מפי' הא' לחנם יען אשר לא זכרת א"ן ומן קבלת התורה נתקייס בכם הפי' הא' הנז' בב"ר וק"ל. והמפז"ל פי' כה"כ והיה זרעך כעפר הארץ ואז ופרצת ימה וכו' ע"ד מש"ה כי שחה לעפר נפשנו וכו' קומה עזרתה לנו וכו' ובזה פי' ז"ל כה"כ נפלה ולא תוסיף חזי קום בתולת ישראל וה"ה כמבואחרים וק"ל. בילאו"א:

דרוש ב' לשבת הגדול.

ישתבח הכורת ויפעלה היוצר יתברך שמו כעל כל תשבר גמלנו ברחמיו וברוב חסדיו בלתי יכר׳ ממלריס עתכ״ו טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו וחובה עלינו להודות ולשבח לשמו ית׳ בכל עת וזמן וכל המרבה לספר ביצי״מ הרי זה משובח :

והנה נודע תקירת חכם הר״ן ז״ל בדרשותיו הובד״ק בהרב הכותב ז״ל שבעין יעקב בפ״ק דברכות שחקר לדעת דע״מ ופ״מ הולרך ה׳ לנוות למרע״ה שיאמר לפרעה בלבה נא דרך ג׳ ימים וכו׳ ואילו ליכר׳ הודיעם שרצונו להוליאם לחירות לנמרי ולתת להם תרך כנען. וגם למה זה הולרך ה׳ לבקש ממרע״ה שיאמר ליסרלל ושחלה תשה וכו׳ וישחלו וכו׳ תשר כ״ז נרחה כתחבולה לנועים ח״ו חנו הקנור קלרה ידו ית׳ ח״ו להוליאם בפי׳ בלתי תחבולות הללו וגם כשנודה דכל מה שלקחו יכר׳ מהמלריים היה היתר גמור חלף עבודתם בדחיתת בפ׳ חלק יגדל התימה יותר דח״כ היה רחוי שילוה ה׳ למלריים בפי׳ בלי המלחה ותח׳ שיתנו ליכר׳ סך ידוע ואם ימלאו לתת יהרגם כתשר הרג בכוריהם ולישוב החקירה הנ׳ תריך יסיב הר״ן ז״ל נופיה דבתשר היתה כוחנתו ית׳ ליפרע מהם מדה כנגד מדה שיהיו נעבדים בים לעונש כל הבן הילוד וכו׳ לכך הולרך לנהוג עמהם בתחבולת דרך נ״י במדבר ובזה יתבאו שכל דברי משה היו בתחבולות שלו ולא במאמרו ית׳ ובזה יחזקו לבם לרדוף לחריהם עד היס ושם נעשו נסים בקי״ס ליסרלל ובעיעת המלריים בים מה שלא היה כן אם היו יודעים המלריים שרולים לשלח לנמרי הליכה בלא חזרה וכו׳ לתד״ק יעש״ב :

ולבאורה נרחה שלזה כיוון רש״י ז״ל בפיחורו על קרא כי ברח העם וז״ל לחיקטורין שלח עמהם וכיון שהגיעו ג׳ ימים שקבעו לילך ולשוב ורחו שחינם חוזרים למלריס חזרו והגידו לפרעה וכו׳ עכ״ל דהט׳ דשלח לחיקטורין בעבור שהיו חושבים שעתידין לחזור וכ״ד הר״ן ז״ל. ברם כפי מ״ש הגאון הרח״ס ז״ל בכוונת דברי רש״י ז״ל הנ״ל נרחה שחינו סובל דברי הר״ן ז״ל שכ״כ וז״ל וח״ת מהכח משמע שלולת החיקטורין שבחו והגידו לפרעה שברח העם והחוזק שחזק ה׳ חת לבו לח היה נהפך לב פרעה לרדוף לחריהם וח״כ מה תועלת בלייוי וישובו ויחנו י״ל שפרעה כבר הסכים שילכו להם במוחלט שלח יחזרו שוב בחושבו שהיח נזירה חלהית ולולח ליווי ה׳ שישובו ויחנו כדי להטעות חת פרעה שיחשוב שהם תועים בדרך ויספוק מזה שחין הליכתם בפ״י הנזירה החלהית שח״כ היה מנהיגם בדרך הישרה ולח היו תועים ונבוכים חבל לח נתחזק לרדוף לחריהם לחפ״י שהגידו לו שחינם חוזרים למל׳ מפני שכבר נתן להם רשות במוחלט בילכו לרלונם חגה שירלו וז״ם ויונד למ״מ כי ברח העם כדמות עבדים בורחים ולח כדמות ב״ח וכו׳ ומפני זה כשמעו מהחיקטורין שלח היו רולים לחזור נהפך לבו ורדף לחריהם עכ״ל יע״ש :

הרי להדיח דס״ל להרח״ס ז״ל בד׳ רש״י ז״ל דכשלחם פרעה שלח חותם בהחלטו ע״מ שלח לחזור וח״כ כשרחו חותם נוסעים בכספם ובזהבם בודחי עשו יהום בעלים כיון דהליכתם היח בלח חזרה וכפי״ד הרח״ס הללו נרחה דהחיקטורין שלח עמהם היו ללח צורך כיון שלחם לנמרי וחולי דעשה כן משום הערב רב שילח עמהם וכיון שרחום תועים ינבוכים בקשו להחזיר גם ליסרלל :

והנם דכפי״ז מלחה החקירה מ״ל דכיון דפרעה שלחם לנמרי למה זה הולרך ה׳ לנוות שיאמרו לפרעה דרך ג׳ ימים וכו׳ הנה המפו״ל כתבו טעם נכון דיען דפרעה היה לו ביסרלל קנין הנוף ורלון ה׳ שיתן להם פרעה.ב שיחרור מטוב רלונו וחם היה לומר לו מתחי׳ שיבלחם לנמרי נמלח דלח שיחרכם מטו״ר חלח בע״כ והו״ל נע מעושה ושינו נע ולח ילחו לחירות דחכתי עבדי פרעה ניהו ולכן הולרך לומר לו בתחי׳ דרך ג׳ ימים וכו׳ ולזה כשחר חח״כ בלחם בהחלט הוי מרלונו הטוב ושינו נע מעושה ושפיר נשקי לחירות :

עב״פ כפי״ד הרח״ס ז״ל דפרעה ידע דהליכתם בהחלט לח תלדק תשו׳ הר״ן ז״ל לחקירתו שתירלה דמה שליה לומם בישלנו דרך שהלה הוח כדי שלח ידעו ולח יבינו שהולכים לנמרי דח״כ לח ירדפו לחריהם דהח הרי מודע הדבר דפרעה שלחם לנמרי ועשחם בני חורין והכי לימח במד״ר וז״ל כשחמר פרעה קומו צחו מתוך עמי ח״ל מכה מפני מה חתה מתיירח ח״ל פרעה מפני שחני בבור ח״ל מכה ח״כ חמור ליכר׳ הרי חתם בנ״ח הרי חתם לעלמכם עכ״ל ונרחה דזה סותר תי׳ הר״ן ז״ל הנ״ל לחמם י״ל דכ״ז היה בדעת פרעה ומברתיו חשר היו לימו עמו בה שעתה ולח בידיעת עמו ולח מרעיתו המון העם המלריים כי הם היו עסוקים בחבלם כי לין בית וכו׳ ולח ידעו שהליכתם היח התלטית שחם היו יודעים ודחי היה שלח יעזבום ללכת בממון שלהם חחר דנתנום להם בדרך שהלה ע״מ להחזיר דב״ן נהרגים על פחות מכו״פ ואם לח היו לוקחים ממונם לח היו רודפים לחריהם בדחיתת בחכילתח ע״פ ויהפך לבב פרעה ועבדיו וז״ל לולו לקיומו וגחילתנו ולח נטלו חת ממונם וכו׳ וכ״כ רש״י דעבדיו נהפך לבם לרודפם בשביל ממונם שהשילום עכ״ל וכפי״ד הרח״ס בד׳ רש״י דפרעה ידע שהליכתם היח בהחלט ח״כ כבר עשו יהום בעלים מכל מה שהשילום חל״ו בהכרח ל״ל דהליכתם בהחלט לח ידעו בה רק פרעה ועבדיו ומברתיו דוקח ולח שחר כל העם המלריים והט׳ בניתעוררו שחר כל העם בעבור ממונם שהשילום לפי שסבורים היו דיחזרו יסרלל למלריס עם מה שהשילום :

ובהכי ח״ם תי׳ הר״ן ז״ל דהקב״ה לימדם ליסרלל חכמה יתירה שלח לתבוע בפרסום שכר עבודתם מבום דלי הכי לח הוו חזלין בתריהון ולח היו נעשים כל חותם הנסים בקי״ס ותשלום מדה כ״מ :

וזה לפשר רמז הכתוב ויונד למ״מ כי ברח העם ויהפך וכו׳ והקושי מבואר דלח יחמר לשון הפיכה חלח כשנהפך ממה שהיה כבר והכח לח כן הוח דמעיק׳ ח״ל שילכו דרך ג׳ ימים וכו׳ ע״מ לחזור וכחשר רחה שרלונם ללכת בהחלט היטב חרה לו וה״ט שילח לרדוף לחריהם ורש״י ז״ל כתב ויהפך נהפך ממ״ש כבר שהרי ח״ל קומו צחו מ״ע ע״כ ולח נתקן כפי״ז כי מ״ש קומו צחו מ״ע חינו מורה שילחו לנמרי וגם לל״ד עבדיו דהכח מי הם ומי קחי על חותם מלריס למה קרח חותם כתן עבדיו ובתר הכי קרחם עמו כמ״ש וחת עמו לק״ע ומה גם דחי עבדיו דהכח הם עמו ח״כ מה הלשון חו׳ לקח עמו ופירש״י לקחם בדברים מחתר דכבר נהפך לבבם כלבבו דבחדח מחתת מחתיכתו קרח כדכ׳ ויהפך לבב פרעה ועבדיו. חבן כפי מ״ל דכל הויכוח שעבר בין פרעה ומרע״ה לח ידעו מזה רק פרעה ועבדיו שהם מברתיו ברם שחר העם המלריים לח ידעו מזה כלל דעיקר חכמת ה׳ חשר ניוה לשחול דרך שהלה היח היתה כדי שלח יבינו שהליכתם הוח בהחלט וכד׳ הר״ן ז״ל כנ״ל בהכי יתפרשו הני קרחי שפיר ויונד למ״מ כי ברח העם דעד עכשיו היה סבור ביד ה׳ עשותה זחת להוליחם ממלריס וכחשר הונד לו שהם תועים בדרך שפע מזה דודחי דלח ה׳ פעל כ״ז רק משה מעלמו עשה זחת ומטע״ז נהפך לבו ולב עבדיו היודעים שבבר שלחם לנמרי וחין ליחמר בהם לשון הפיכה חחר ששילחם לנמרי וחחר שבחריכם רלו לחזור ולשעבדם והיינו דקח רחתי וחמרי מה זחת עשינו כי שילחנו מ״י מעובדינו

כלו' כי שילחנו בנצ בחרוב מלמטן ושילחה מביתו דבלח"ה
הם דבריס מקולני הבנה דאיך לחמרו דשילחוס מעובדם
דהלח מה שבילחוס היה לדרך ג' ימים ע"מ לחזור כרס
כפי החמור הנה נכון דהמה רלו דמה שבירכרם בנצ
בירחור היה בטעות בחושבם כי הכל היה מיד ה' ומכח
התעוסת בדרך ניכר שהם בורחים ולח ה' פעל כ"ז והט'
דבחר הכי לחמר ולח עמו לקח עמו ולח לחמר עבדיו דבטעמו
לח יחמר הפיכה והולרך ללוקחם בדבריס בשביל מחושם
שהשילוס תדעתח להחזירם בחזירתם למלריס וכמדובר:

ולהבין מ"ם מרע"ה לפרעה ח"כ לחמור הרי לחתם
בנ"ח וכו' דלכחורה יל"ד דהו"ל גט מעושה
ולח מהני ועיל"ד לו' מפני מה לחתה ירלח דלשון מפני
מה מורה דיש ב' סיבות לירלת פרעה ולזה שהול שהל
החיש משה מלינה סיבה מהם הוח מתירלח והכח לח חזילת
ירלח לחכרית. ותו מלי נפ"מ לדעת מפני מה הוח
ירלח ולחרד:

ואפ"ך בהק' מ"ם הרמב"ם ז"ל בהל' עבדים דעבד
שהניח לו רבו תפילין לו שהניחו לקרות ג"פ
בם"ת בלבור וכל כיולח בזה שחינו חייב בו חלח בן חורין
יולח לחירות וכופין לרבו לכתוב לו ג"ם שכ"ל והשה פרעה
חמ"ל קומו ללו מ"ע ולבו עבדו לת ה' כדבריכם ופירש"י
ז"ל הכל במ"ם וכו' ומהו גם לחתה תתן בידנו זבחים
ועולות קחו ולבו כחשר דבריתם שכ"ל. והנה ממה שנתן
להם זבחים ועולות הו"ל כמי שהניח לו רבו תפילין לו
חמ"ל שיקרלו ג"פ בם"ת בלבור דיולח לחירות וכופין וכו'
ולולם מרע"ה חשב שמה פרעה כל ירלחתו הוח מהמון
העם המלריים כחשר רלה ושמע לעקה גדולה נתירלו
לנפשו שמח יהרגוהו חס עודנו מחזק לת לבו ולזה קרלו
למשה ולהרון ונתן להם כל חפלס שלח יהרגוהו המלריים
ובטרם יקומו עליו הקמת עם חמ"ל קומו ללו וכו' וח"כ
הו"ל גט מעושה כי לח מלבו. ולו לחפשר דירלחת פרעה היח
מירלחת עונשי שמים כי הוח הכבור ונמלח דבלוחרו להם
שיקחו משלו כדי לזבוח לה' כמו ששחלו ממנו הוח ודחי
מרלונו הטוב כי החמין שיד ה' עשתה זחת וחייב לשלחס
והו"ל כהלביהו רבו תפילין וכיולח דכל חשר לחיש יתן בע"ן
לכך שהל לוחו מרע"ה מ"מ לחתה מתירלח חס מירלחת ב"ו
לו מירלחת העונש בידי שמים וכל כוונת מרע"ה בשחלתו
זחת היתה כדי להגיל לת ישרחל הללה גמורה מיד פרעה
עפ"י הדין ולח יהיו ישרחל מעוכבים ג"ם ממנו וכשהשיבו
פרעה דהוח מתירלח מירלחת עונשי שמים כי הוח בכור לו
חמ"ל מרע"ה דח"כ דכל ירלחתך הוח מהשל ית' וחתה
מחמין בה' כי ידו החזקה עשתה זחת ונתת להם משלך
וז"ש לעבוד לת ה' הו"ל כהלביהו רבו תפילין שילח העבד
לחירות וכופין לרבו לשחררו וח"כ חמור להם הרי לחתם
בנ"ח וכו' וק"ל:

ובזה חפ"ל דלזה כיון יתרו בחומרו ברוך ה' חשר הציל
לחתכם מיד מלריס ומיד פרעה חשר הציל לחתכם מיד
מתח"י מלריס. ויל"ד דחחר שחמר חשר הציל לחתכם מיד
מלריס לחמלי חזר ולחמר חשר הציל לת העם, וגם לומרו
מתח"י מלריס הלשון כבד מחד:

אבן עפי"ה הנה נכון דפרעה שיחררם כדין וכהל' לחר
שהיו קנויים לו קה"ג וזה עשה פרעה בחין מבין
העם שלו וז"ם ברוך ה' חשר הציל לחתכם מיד מלריס ועיקר
השבח לה' הוח חשר הציל לחתכם מיד פרעה שהוח חשר
הציל לת העם היישרחלי מתח"י מלריס ע"י שיחררם בפרק
הנסיעה כי לולח זה עדיין היתם תח"י מלריס לעבדים
כי לח הייתם משוחררים כלל. גם יומתק בזה קרלו שלחחריו
בלו' עשה ידעתי וכו' כי בחחי' היה מסופק בכל ניסי
מלריס בחשר שמע העניינים שהיו בעקיפין ובחחבולה
לחושיח בלו' דרך ג"י וכו' ושלחה חשה וכו' דחין זה דרך

ה'. ברם כשומעו מעשה ה' כי נורח הוח מפלח מלריס
בי"ם לח הבין וידע דהכל הוח מחח ה' היתה זחת כדי
לדונם מכ' מ' ז"ם עשה ידעתי וכו' כי בדבר וכו' וק"ל:

ובזה חפ"ל בה"כ ויובע ה' ביום ההוח וכו' ויל"ד
דמחחר דפרעה כבר שלחם בהחלט ולולח שחזרו
לחחוריהם וחבדם לתועים לח היה רודף לחרייהם ולולם
החלי"ת רלה לפרסם שמו ית' בקי"ם ולח יש בזה לורך
להגלח ישרחל כי הם היו ניולים בלחו"ה ועיל"ד למה
נחפעלו לירח בה שמחח ולח מקדמה דנח ועיל"ד בפל
ירח וירח בפ' מהו זה?

ועם החמור הנה נכון דעד קי"ם טיולח היתה בלבם וחוסר
חמונתם בהשי"ת כי המה רלו דבח בתחבולות בנ"ח
בלו' דרך ג"י במדבר ושחלה לחשה שכל זה מורה בהלבט
שזה ח"ו התחבולות לנושיות ממרע"ה וח"כ לח ניכר להם
עדין תבוסת ה' לחשר עשה להם במלריס כי לח ידעו טעם
בעיקר לליזה לורך תחבולות חלו לך כחשר המה רלו
הנם הגדול דקי"ם דהוח עוגם מכ"מ לזי ידעו יהבינו כי
הכל היה מחת ה' ולח ממרע"ה וז"ם ויובע ה' וכו' וירח
ישרחל וכו' דהה שעתח רלו בעין השכל לת היד הגדולה
לחשר עשה ה' במלריס כי הבינו שהכל היה מחת ה' לדונם
מדה כנגד מדה וכמדובר:

ובזה יע"ן מלמרז"ל ע"פ ויחמינו בה' וכו' וז"ל חס
במשה החמינו בה' מיבעיח מח"ל ובמשה חלח
לומר לך שכל המחמין ברועה וכו' עכ"ל וכל בפלי הפרש"ס
נחחבטו בזה דהול"ל מח"ל בה' ולדרכם פנו, ועיל"ד דלמה
זה ישרחל נקטי טיולח בלבייהו על מרע"ה לחמוד בו ח"ו
עד עתה:

ואולם נרחה דעד כען טיולח רבתי הוה בלבייהו כנז"ל
והיו מחמינים בהשי"ת חלח דבעינן דרך ג' ימים
וכו' ושחלה חשה וכו' היו חושבים כי מרע"ה מעלמו לחמרם
דלח יתכן שכן ניוה ה' לעשות תחבו' בג"ח כי לח ידעו
טעם בעיקר למה הולרך ה' לזה וכעת שרחו הנם דקי"ם
וטביעת המלריים בים הכירו וידעו כי השי"ת בחכמה עשה
כן כדי לדונם מכ"מ כנז"ל מעתה יע"ן תמיהת רז"ל מה
ת"ל ובמשה מחחר דחמר ויחמינו בה' מוכח שהחמינו שהכל
היה מיד ה'. וגם תחבו' דרך ג"י ושחלה חשה הכל היה
מחיתו ית' ולח מרע"ה מעלמו עשה כלום וח"כ לח הול"ל
ובמשה דמשמרם ויחמינו בה' נפקח חלח ללמדך שכל
המחמין ברועה ישרחל כחילו מחמין בהקב"ה וק"ל:

וז"א כוונת מלמרז"ל ויבמע יתרו מש"ם וכח להתגייר
קי"ם שמע ע"כ ועפי"ה ה"ה כמבוחר וגם ז"ח
שה"כ ויחמר מלריס לנושה וכו' כי עתה נתברר לנו כי
ה' נלחם להם במלריס ולח משה מעלמו כמדובר:

ולעיקר חקירת ז"ל הל"ל חזילת בם' הבהיר רחם דוד
וכם' שמחת הרגל להרב חיד"ח ז"ל שכ"ט
נכון והוח עפ"י מ"ם הוח ז"ל שם משם לחד קדום מדבר
ז"ל בכתיה"ק שכ"ט לשבח לגלות ישרחל ממלריס קודם
הזמן והוח במ"ם בם"ם דכתובות לחמר"ן ב' שטרות היולליס
על שדה לחת בזח"ז ביטל ב' לת ה' ולי לוסיף היה
דיקלח לתום' כתביה לי בעי בהחי גבי ח"ב בה"ג ונחלקו
הרחשו' ז"ל בפי' החי דיעל דהרי"ף ורש"י ז"ל שכתבי דחי
כהב תום' בשני דחמרי ח"ב בה"ג וכו' לח שיהיו ב' קיימים
חלח רלה בשטר הח' יגבה השדה בלח דקל ולם ירלה
לגבות בשטר הב' גובה הדקל ג"כ ומפסיד זמן שטר הח'
לעניו לי לוה ביני ביני:

אבן הרמ"ם ודעימיה ז"ל ס"ל דלח ביטל הב' לת הח'
חלח הב' לתום' כתביה ושטר הח' קיים לעניו
הזמן והב' לגבות בו לת הדקל וב' השטרות לוקח בידו
המקבל כמבוחר כ"ז בשור וב"י ח"מ סי' ר"מ יעש"ב:

והנה במעמד בין הבתרים נתן ה' לת חרן כנען ליעב'

ע"מ שיהיו בגלות ת' שנה שכ"כ שם במה לדע כי לישראל והשיבו ה' ידוע תדע וכו' לכן בעת ליווי ה' לאחע"ה על המילה חזר ה' ונתן לו לא התרן לרשתה ולא הזכיר לו תגלי הגלות כלל ומיהו הזכיר לו תגלי לאחר דהוה והייתי להם לאלהים ע"מ שיקבלו אלהותו ית' ר"כ נמלא דמתנת התרן נהייתה בב' שטרות היולדים בזח"ז והוסיף בב' דדינא הוא דלי בעי בהאי נבי ור"ב בה"נ והנה בטעם יעי"מ ק"ז תמרז"ל דלמר ה' למשה בזכות בהוליך וכו' דלף דהיו גוי מק"נ ומה לאו לף לאו כייון משום דהיו סבורים לסבול לרת השעבוד ה' שנה בלתי קבלת אלהותו ית' ורלו לזכות במתנת התרן עפ"י השטר הת' דבדין הבתרים ברס שוב רלו דקשה עליהם מלד כוכד הגלות ת' שנה ולכן חזרו וקבלו לנגבות בשטר הב' של המילה ולקבל אלהותו ית' בלי שום גלות ושעבוד ת"כ כפי"ז הו"ל כשני שטרות במתנת התרן והוסיף בשטר הב' של המילה קבלת אלהותו ית' ת"כ לשברת הרי"פ ורש"י ז"ל הרלון תלוי ביישראל לי בעו גבו בשטר הת' דבין הבתרים ויקיימו תגלי הגלות ת' שנה ולי בעו גבו ת"י בשטר הב' של המילה ויקיימו תגלי קבלת אלהותו ית' ופטירי מהגלות של ת' שנה:

אמנם להרש"ם ודעי' ז"ל דשברי דלף ביטל ב' לף הת' ושניהם קיימים ולייתי לתרווייהו דהייטו להגלי הגלות ולתגלי קבלת אלהותו ית' וישראל לאחר רד"ו שנה המה רלו דשם ישלרו במלרים עוד היו נשקעים לגמרי כע"כ נפשם חוותה ויעש לנגבות בשטר הב' של המילה בתגלי קבלת אלהותו ית' ויהיו פטורים מהגלות וכדעת הרי"ף ורש"י ז"ל וה' ברחמיו קבל כוונתם לטובה וביטל השעבוד הב' בשטר הת' כיון שנתרלו לקבל התגלי הב' בשטר הב' יפסק כד' הרי"ף ורש"י ז"ל ולזה הוליתם ק"ז וזשרז"ל תלכי ה"ל לשטר וכו' ע"מ כן הוללתיך ע"מ שתקבלו אלהותי והייטו שפ"י שטר הב' דמילה לאחד"ק דלאחד קדוש מדבר ז"ל:

ועפי"ך כתב הרב חיד"ל ז"ל שם דמטע"ז הש"ת בחכמה ליווה כה יאמרו לפרעה נלכה נא דרך ג"י וכו' משום דדעת ישראל לנגבות מתנת התרן בשטר הב' ולהפטר מן הגלות כד' הרי"ף ורש"י ז"ל לבל כבר ידוע דלכתי ים לדון דשמת הלכה כהרש"ם ודעי' דש"ל דשני השטרות קיימים ולכתי חייבים להשתעבד ת' שנה ושם יאמרו לפרעה שרולים לתפוס בשטר הב' ולגלות לגמרי הוה מלי פרעה המוחזק בהם לטעון קי"ל כהרש"ם ודעי' כיון שעדין תפוס בהם וב' השטרות קיימים ולכתי עבדי פרעה תהן לזה הולרך ה' לגוותם לומר לו דרך ג' ימים כדי לגלות מרשות פרעה שלא יהיה עוד מוחזק בהם לטעון קי"ל וכיון דיגלו מרשותו פקעה חזקת פרעה מנייהו ותו מלו ישראל לטעון קי"ל כהרי"ף ורש"י ז"ל דלי בעי נבי בשטר הב' וביטל ב' לת הת' ותו לאו עבדי פרעה תהן רק עבדי ה' דוקא ושטר בין הבתרים חלף הלך לי לאחד"ק יעש"ב:

ובזה לף"ל כה"כ מה מלאו לאבותיכם בי שול וכו' ולא לאמרו וכו' כלומר דכיון דלא יגלו ממלרים תו"ז כי אם בכח שטר הב' של המילה הכתוב בו תגלי קבלת אלהותו ית' ועי"ז ביטל ב' לת הת' ת"כ לילך לחקו מעלי וכו' לאחמה טובה:

וזה עלמו כה"כ שמע עמי ואעידה בך וכו' ועפי"ה ה"ה כמבואר וק"ל. ועד"ז נוחים כמה קרלי כמובן:

ובזה ג"ט לשבח הרב חיד"ל ז"ל שם לייווי ה' לאותנו בעלותנו ממלרים על דם פסח ודם מילה משום דכיון דעיקר יע"מ תו"ז הט' משום דביטל ב' לת הת' ורלונם לקייס לת שטר הב' של המילה לשבר בו התנה עליהו קבלת אלהותו ית' לבן הלי דישנת להלי פרדישנת

הוא לאמר וייהי הוא ליווה משכו ידיכם מע"ז וקחו לאן של מלוה ושחטו הפסח לבטל אלוה מלרים וגם דם הברית מוכרח מאד כי עתה בלי"ס מכח שטר המילה ולריכים לימול לקייס שטר המילה לאחד"ק ודפח"ח:

ועפי"ך לף"ל כוונת מאמרז"ל וז"ל ושבלתם בדם לשר בסף מה רלה להבן עליהם בדם אלא לזכור להם דם מילתו של לאחע"ה וזכות דמים הללו דם פסח ודם מילה נגאלו ישראל ממלרים הה"ד ואעבור עלייך וכו' בדם פסח ודם מילה והנעתם אל המשקוף זה לאברהם ואל שתי המזוזות אלו יולק ויעקב וכו' עכ"ל והק' המפרז"ל דלאמאי אלטי' תרתי זכות לאבות ודם פסח ומילה תיסני בחדא כיוון ז"ל הקודמת והם לאמרו דלאבל אל מזכי ברית וכתבו התוס' בפ"ק דסוטה דכשלין הבן עע"ז אבל מזכי ברית וכיון דישראל היו שם גוי מק"נ עע"ז ר"כ כדי שתועיל להם ז"ל נתן להם ה' מלוות דם פסח ומילה המורים על ביטול ע"ז כדי שיגין עליהם ז"ל. וז"ם במד' מה רלה להגין עליהם בדם ר"ל מאחר שכבר י"ל ז"ל ר"כ די להם ז"ל לז"ל כדי לזכור להם דם מילת לאחע"ה ושם היה התנאי קבלת אלהותו ית' ובזולת זה לא יועיל להם ז"ל יען הם עע"ז וכשהבן עע"ז אבל ע"י דם פסח ומילה המורים על ביטול ע"ז ר"כ אז אבל מ"ב. ובזכות ב' דמים הללו נגאלו כיון שנתכפר להם עון ע"ז בב' דמים הללו הגין עליהם ז"ל הק' לאחד"ק:

ואולם עפי"ד לאחד קדוש מדבר ז"ל הנ"ל יע"ן ויתורן נמי מה שיל"ד דלמה הולרך להם לזכור מילת לאחע"ה דוקא ולא מלוה לאחרת ברס כפי"ה הנה נכון והוא דנהי דהי"ל ז"ל מ"מ ל"מ להו בעת לאחד שבבר נזר ה' בבין הבתרים דכדי לזכות בתרן לריך שיהיו בגלות ת' שנה לקייס שטר הת' ולזה נתן להם שטר המילה בתנאי קבלת אלהותו ית' ומלות שחיטת הפסח המורה על ביטול ע"ז ודלא לאהניא להו לתפוס עיקר בשטר הב' ולבטל הת' וז"ם מה רלה להגין עליהם בדם פסח ומילה כלו' דמה טעם נתן להם מלות מילה ג"כ בעת ההיא לז"ל כדי לזכור להם דם מילת לאחע"ה שהוא שטר הב' דלא נזכר בו תגלי הגלות כי אם תנאי קבלת אלהותו ית' והט' דנקט דם מילת לאחע"ה דשם נאמר השטר הב' ובשבור זה ליווה על המילה בעודנו שם במלרים כדי שע"ז יתפוס עיקר בשטר הב' ויבטל הת' ויפסוק הדין כהרי"ף ורש"י ז"ל וזהו דמסיים המד' ואמר והנעתם אל המשקוף זה לאברהם ואל שתי המזוזות זה יאמר ויעקב דלא הזכיר להם במתנת התרן תגלי הגלות כלל ת"כ מהם מוכח דליכא עלייהו חיובא להשלים ת' שנה של הגלות ובלבד שיקבלו אלהותו ית' הב' בשטר הב' וק"ל:

ובזה לף"ל כוונת רז"ל במד' לאמר לאמר לכם למה ודבריכם למה בס"ם בפ' הנוז"ק דל"ה דרמי הס"ם האמר לרב דאמר עבדא כמקרקעי דמי דהאמר"ד ב"ק אמ"ר המוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור ואי ס"ד עבדא כמק"ד אמאי פטור והא ברשות מלריה קאי ומשני הבמ"ע שלא בשעת מלאכה ופירש"י בשעה שאינם רגילים לעשות מלאכה אז אתין לבעלים עבשיו מלאכה לעשות ופריך ומי ניחא ליה דליכחום עבדיה ומשני הכי נמי ניחא ליה דלא ליסתריה לעבדיה ופירש"י, שלא יהיה רגיל להיות בטל ומתעצל עכ"ל נמל"ל דהמוקף בעבדו של חבירו אם מבטלו ממלאכת רבו חייב ואם לאו פטור ואפי' דבאים עבדיה:

והנה לאן ס' דאמו עם בנ"י עבדים להקב"ה כמש"ה עבדי הם ופרעה תקף בהם ועשה בהם מלאכה ואם היו ישראל במלרים עסוקים במלאכת רבם הקב"ה ודאי דהיו המלריים ופרעה חייבים לבלם להם שכר

פעולתם לפי שהיו מבטלים לותם ממלאכת רבם ותם יפר' בטלים ממלאכת רבם ודתי דפטירי פרעה ולתן מרעיתו מתצלומי שכר פעולתם כיון דבלתו"ה הם בטלים ממלאכת ה' רבם ותדרבת רתוי להחזיק להם טובה דבסיבת העבוד לת היה להם פנתי לחטת וכבר הקדמנו מזו"ל ע"פ מקול"ר ומע"ק מע"ז שבידם ותמרו"ל ע"פ כי שמרו תמרתך שבבע לוי תפי' במלרים היו תסידי עליון ח"כ תם היו גם שבע לוי משועבדים במלרים היו חייבים המלריים לשלם להם שכרם כדין התוקף בעבדו ס"ת וז"ס פרעה תתם למה לת נשתעבדתם בגלות תינו תלת משום דתתם עוסקים במלתכת ה' ותינו בדין להשתעבד בכם משת"כ ישרתל דבלתו"ה הם בטלים וח"כ דבריכם למה שתמרתם שלח עמי וכו' כיון שהם עובדו תת ה' ח"כ תין שום חיוב עלי תדרבת רתוי להחזיק לי טובה כמו"ל וזה שסיים עלה המד' הנ"ל ותמר ריב"ל שבע לוי לת נשתעבד והיה פעי וכו' ע"כ וק"ל . והט' דשבע לוי לת נשתעבד כיון דהם היו עובדים תת ה' במלרים ח"כ תינו יכול פרעה לשעבדם

שהיה מהתייב בתם כדין התוקף בעבדו ס"ת וכמו"ל :

א"נ בהו"ת תפ"ל כוונת מתמו"ל תתם למה וכו' במשרו"ל לעולם תל יהגה תדם בפו מבין בניו שהרי בשביל משקל ב' סלעים מילת שעשה יעתפ"ה ליוסף נתקנתו בו תחיו ונתגלגל הדבר וירדו תבותיהו למלרים ע"כ מוכח מזה דגלות מלרים היה בשוון מכירת יוסף תו קושי השעבוד כמש' התום' ז"ל שם והמפרז"ל כידוע וקשה ע"ז כיון דשבע לוי היתה יד תביהם במעל במכ"י יותר משתר תחיו תמתי לת נשתעבד והגם דשבע לוי יתת לתלק ה' תפי מעת פניט יש בדבר ותי' המפרז"ל במ"ש הרב מירית כסף ז"ל בפ' שמיני מעם המפרז"ל בכוונת מתרז"ל וז"ל תמר יוסף לתחיו עתידים תתם לשעות תלמים תלמים לפני עגלים דירבעם ב"ן דר"ל כמשו"ל דמה שהיו רוצים השבטים לתבד ליוסף מה"ע הוא בשבור שרתו ברוה"ק שעתיד לצתת ממנו ירב"ן ולזה טען עליהם יוסף טענה מספקת וכה תמ"ל בשלמת תם תין תתם עושים ענל בתורב קודם שיבת ירב"ן בזמן רב היה הדין עמכם לתבדני מה"ע כדי שלת יתת ממני ירב"ן תמגם תתם עתידים לעשות העגל לפני ירב"ן ר"ל קודם ממנו ח"כ תדרבת הוא למד מכם ח"כ תין הדין עמכם לתבדני עכ"ל. נמלת דתם ישרתל לת היו עושים תת העגל היה הדין עמהם לתבד ליוסף ח"ו כדי שלת יתת ממנו ירב"ן וכיון שכן זכינו לדין דמשבע לוי ל"ן תפי' שהיה הוא העיקר במכ"י ל"ל דהט' מפני שהם לת עשו תת העגל ובדין תכר ליוסף לוי תביהם לתבדו ח"ו דלת ליפוק מניה ירב"ן. וז"ס פרעה למשה ותהרן תתם למה ל"ן במלרים הגם שתביכם היה עיקר במכ"י עכל"ל משום דתתם תיכבם עתידים לעשות העגל ח"כ דבריכם למה שתומרים לי לשלח תת העם כיון שהם עתידים לעשות תת העגל בתורב קודם לירב"ן וח"כ שלת כדין תכרו ליוסף לתבדו בשעתם שעתיד לצתת ממנו ירב"ן דהת הם קדמו ועשו תת העגל בתורב וח"כ הם חייבים בשעבוד מלרים בשן מכ"י כנז"ל וק"ל :

ואולם שפי"ד הרב תחד קדום ז"ל הנז"ל יובן מד' הנז' תתם למה בהו"ת והוא דהגה יולת לנו נפקותת רבתי בין שטר הת' דבין הבתריס לשטר הב' של המילה דכפי שטרת קמת הדין נותן שלת יזכו בתרן רק עד שיהיו בגלות ושעבוד ת' שנה ח"כ מי שלת נשתעבד בגלות מלרים תין לו ליטול תלק בתרן ברם כפי שטר הב' של המילה כל תפייה שוו דכל ישרתל ג"ל תלק בת"י תפי' מי שלת נשתעבד בגלות מלרים כלל כיון שכולם קיימו וקבלו מלות המילה ותלהותו ית' ויודע מזו"ל דהט' דשבע לוי ש"ן במלרים משום שלת נטל תלק בתרן ח"כ מזה מוכת דנקטי' עיקר כשטר הת' דבין הבתריס דוקת דתי תיתת דהעיקר כשטר הב' דמילה מה טעם שלת יטלו שבע לוי תלק בתרן וז"ס תתם למה ר"ל תתם שכבר קבלתם עליכם מלות מילה ותלהותו ית' למה לת תטלו תלק בתרן תל"ו דהט' שתין לכם תלק בתרן מפני שלת נשתעבדתם במלרים ח"כ זו רתיה תותכת דהעיקר כשטר הת' דבין הבתריס ח"כ דבריכם למה זרמיכם להוליתם קודם זמנם בכח שטר הב' של המילה הת ודתי לתמיהת טובת וק"ל :

ובקומב זה לפ"ל כה"כ ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מלרים וכו' ותעל שועתם וכו' ויזכור לתלהים ח"ב ת"ח וח"י וח"י וירת תלהים תת בנ"י וידע תלהים ודרז"ל שרתה בשוגיינו כמש"ה וירת תת ענייגו וכו' ויל"ד דתמתי לתנץ' לברית התבות תפ"ל משום שוועתם ונלקתם דישרתל ועיל"ד דנרתה דטרם כל שמע ה' לנלקתם ותח"כ זכר להם ברית תבות ושוב רתה תת עוניים והלת הכל גלוי ופפוי לפניו ית' :

אבן לפי הקדוש יע"ן לפי כשלמקו בנ"י תן העבודה היה להם לומר הטעם שבשבוכו יוליתם ה' תו"ז והם לת תמרו כלום תלת שנלחמו תן העבודה ומה להם כי יעקבו הלת גזירה קדומה היה במעמד בין הבתריס לך החלי"ת ברחמיו שמע קולם ולשונם שתמרו דים בו טענות להכריע ביניהו תו"ז לתך שהם לת כיוונו לו כלל כי תם תמרו שהם תן העבודה דר"ל שהם בלית השעבוד והוא ית' פי' כוונתם ויזכור לתלהים תת בריתו ת"ת ת"י ות"י שהוא הברית ושטר המילה שנתמר לתברהם עלמו שלת נזכר בו תנתי הגלות והשעבוד כלל וגם תת ילתן ותי"ע שהבטיחם בתתלת התרן ולת הזכיר להם תנתי השעבוד כלל ות"כ כשיתפסו ישרתל זה השטר הב' יתבטל שטר הת' לגמרי כדם"ל לתברי"ף ורם"י ז"ל ולז"ת וירת תלהים תת בנ"י שהיה התפי' ופי' כאותם ויזכור להם תת שטר הב' דהמילה שזהו כוונתם לתפוש תפי שטר הב' ולבטל הת' ותח"כ וידע תלהים שזהו בקשתם ממני ומלת להם זכות גדול ומקום פיטור תן הגלות והשעבוד כיון שתפסו עיקר לשטר הב' לקבל תלהותי וק"ל :

וזה תפשר כוותם רז"ל ע"פ רתה רתיתי וכו' שתמר ה' למשה תתה רותה רתייה תמת ותני ב' רתיות וכו' ע"כ הכוונה דמרע"ה היה רותה לסברת הית"ם וסיעתיה ז"ל דם"ל דשני השטרות קיימין והיה סבור דשבריתם מוסכמת ולית מאן דפליג עלה ולז"ת מי תגכי וכו' וכי לוליה וכו' כיון דהדין מיסכם דשטר הת' קיים ובתיזה זכות ומעמם לוכל על פרעה להוליתם תו"ז לזה השיבו הקב"ה תדע לך דתני רותה עוד דתיכה חולקין על הרת"ם ודעי' שפס הרי"ף ורם"י ז"ל וספרי דבימל ב' תת הת' לגמרי. ותני פוסק הלכה כוותייהו וק"ל :

ובזה פי' עוד הרב שמחת הרגל ז"ל שם דכ"ה ע"ת כה"כ וגם הקימותי ת"ב וכו' לכן תמור לבנ"י וכו' כלו' הקימותי ת"ב וכו' שם רמז לבריתי בין הבתריס כי גר י"ז וכו' וז"ס תת תרן מנוריסם גת"ב לכן תמור לבנ"י תני ה' שם של רתמים נטוריס תני מלמדכם להועיל לבתור בשטר הב' של המילה וכד' הרי"ף ורם"י ז"ל דם"ל דבימל ב' תת הת' לגמרי וה"ג נתבטל הגלות והשעבוד וכלפי דים לדון הב' השטרות קיימין חוסי מדת רתמיו ית' דתופס עיקר כד' הרי"ף ורם"י ז"ל לז"ת וידעתם כי תני ה' המוליה תתכם וכו' כלו' הלת תזמו כי תני ה' מדה"ר שבשביל דתני ה"ת תני מוליה תתכם והבתתי תתכם תל התרן כתנתי שטר הב' עם סהיה מקום לדון כהרת"ם דב' קיימין תך זו מדה"ר לרתם עליכם לתפוש כהרי"ף ורם"י לבטל שטר הת' לגמרי ולקיים שטר הב' ובקבלתכם עול מלכותי תהיו מקיים מהגלות מכ"ל עפ"ב ודפח"ח :

ואתשר להמתיק עפ"י דרכו דרך הק' ריבח דקדתי המז' בתמר ותרת וכו' בתל שדי וכו' דפירם"י

בחל שדי לאברהם הוא במילה שאמ"ל לזי חל שדי ושם רמז שים שטר ב' של המילה וגם ליעקב שהבטחתיס במתנת הארץ ולא אמרתי להס תנאי הגלות וגם הקימותי ר"ל ביטלתי את בריתי דבין הבתרים כפי' הרב ז"ל והזכור לה בריתי שהוא שטר הב' של המילה ולזי תופס לומו לעיקר לבטל שטר הא' לכן וכו' ככל מ"ש הוא ז"ל וק"ל :

ובזה לפ"ל כוונת הק"ו דמרע"ה הן בנ"י לא שמעו אלי ואיך ים"פ וכו' דרבים שאלו דק"ו פריכה הוא אלא עם האמור א"ש והכי קאמר תחי' דיבר וידבר משה כן אל בנ"י לקבל עליהם אלהותו ית' ולתפוס עיקר כס' הרי"ף ורס"י ז"ל לקיים שטר הב' של המילה כמו שלימדס להושיל ה' ברחמיו שע"י יגולו מהגלות ולא שמעו לו מק"ר ומע"ז שבידס שלא ילו לפרוס מע"ז ולקבל אלהותו ית' וז"ש הן בנ"י שבנקל יכולים לפרוס מהע"ז ולקיים שטר הב' לקבל אלהותו ית' כדי שילאו תו"ז ועכ"ז לא שמעו אלי ואיך ים"פ להוליאס תו"ז בכח שטר הב' דהמילה אחר דישראל נופייהו לא קבילו עלייהו לעשות כן ולפי"ז נמלא דק"ו חזק הוא ולית ליה פירכא וכמובן :

וזה לפשטר כה"כ דאמאיה אתה הוא ה' הא' לאבר בחרת בלברס וכרות עמו הברית סס רמז לשטר הב' דהמילה לתת לו א"א כנען וכו' ועי"ז ותרא את עוני לבותי' ותפסת עיקר כהרי"ף ורס"י דס"ל דביטל ב' את הא' לגמרי והולאתס תו"ז וק"ל :

ועבי"ז לפ"ל כה"כ אתס ראיתס אשר עשיתי למלריס וכו' ואביא אתכס אלי כלו' שתפסתי עיקר שטר הב' דמילה וכהרי"ף ורס"י ז"ל והולאתי אתכס תו"ז מעשם ואביא אתכס אלי שקבלתס אלהותי הכ' בשטר הב' דמילה ולזה אני מזהיר אתכס שתתמידו בזה וז"ס ועתה אס שמע תשמ"ב ושמרתס את בריתי זו בריתי מילה כמוז"ל והייתס לי סגולה ס"ת מילה הכתובה בשטר הב' בתנאי קבלת אלהותי אס כן תהיו תמיד גס אני אעשה זאת לכס אתס תהיו לי ממלכת כהנים וגו"ק שאיני ממליך ולא משליט עליכס שום אומה ולשון אלא אני לבדי מלך עליכס כ ושז"ל וק"ל :

ובזה פי' עוד הרב חיד"א ז"ל שס מאמר ר' יצחי ויאמלו וכו' כדי שלא יאמר אותו לדיק וכו' ע"כ והקושי מבואר דהא עשה דברו ועס האמור יובן דהנה ליכא ס"א בדרז"ל ליני"מ תו"ז מע' דמשמולד יאחק התחיל המנין וזה ליינו למ"ד דא"י אינה מוחזקת לנו מאבותינו אך למ"ד מוחזקת ל"מ עצ"ז דבאלץ ל"ל כתיב ועכ"ל דנקטינן עיקר כשטר הב' של המילה וכד' הרי"ף ורס"י. ולפי"ז ליינו מן הדין לזכות בריבוס ליין דקרא דיאחל"ך יצאו בר"נ שס נאמר בשטר הא' דבין הבתרים ויכבר במולי במליה וא"כ ליינו חייב בדין הקב"ה לתת לנו ריבוס מצרים כלל אלא כדי שלא יאמר אותו לדיק דכבר נשלמו ת' שנה משמולד יאחק ונמלא דועבדום וע"א קיים בהס וכו' עס דלדידי ליז האמת כן ליין דא"י מוחזקת להס ועשה יני"מ תו"ז ליינו אלא משום דאפשתי עיקר כשטר הב' וא"כ ליית להו שום זכות בריבוס מ"מ כדי שלא יאמר א"ל וכו' וק"ל לאחד"ק וס"י :

ואני בדגליו תעבורה לפרס לעני"ד מאמר ר' יצחי הנז' בא"א בהל' מ"ם בס"ס דבילה ד"ך ההוא דאמר הבו ת' זוזי לפ' ולינסוב ברתי לאמר"ה ת' זוזי שקיל ובריתיה לי בעי נסיב וא"כ ל"ן והרז"ה ז"ל בס' האאור פי' דהט' מפני שהקדיס המעשה לתנאי דהתנאי בטל והמעשה קיים ולכך זוזי שקיל ובריתיה לי בעי נסיב והשיגו הרא"ד ז"ל דכל מ"ם חכמים תנאי כפול ותנאי קודס למעשה ליינו אלא כשהמעשה נעשה מיד כגון נחיתת גט בתנאי שאין התנאי מבטל נתינת הגט שנעשה למפרע אא"כ נעשה התנאי כרחוי כבנוא"ר שהיו מבקשים המעשה שיתן להס נחלתס מיד וע"כ הוצרך משה לתנאי כפול ותנאי קודס למעשה שאס לא יקיימו אותו יבטל אותה נחלה מידס וכו' אבל בדבר שלא נעשה בו שום מעשה מיד כגון ז"ס הבו ת' זוזי לפ' ויקח בתי ליית דין ול"ד שאס לא יקח לא יטול אף שלא בפל התנאי אבל הט' כמ"ש הרב דהס ב' מתנות ואינס תלויים זב"ז כיון שלא אמר אס עכ"ל. וכתב הרמב"ן ז"ל במלחמות וז"ל וים לשאול כפי"ד הראב"ד הא נבי נדרים אמרו לאולין שאוכל לך אסור והט' משום דמכלל הן אתה שומע לאו ומכלל לאו אתה שומע הן ואמרי' בס"ס סברוה מאי לאולין לא אולין ליהוי אלא קרבן מני מתני' אי ר"מ ליה ליה מכלל לאו אתה ס"ה ע"כ וכפי"ד הראב"ד לפי' תימא ר"מ שאני הכא דליכא מעשה מיד ועוד הק' ממ"ס בשבועות אל יכך ויברכך ויעיד לך ר"מ מחייב וחכמים פוטרים ופריך והא ר"מ ליה ליה מכלל לאו אתה ס"ה ומשני לישנא אלפי"ד הראב"ד מאי קו' לעולם לא אולין ליה ליה במעשה הנעשה מיד אבל היכא שהמעשה לבסוף אית ליה מכלל וכו' ולכך מחייב ואי' דלא אמרה הראב"ד דאית ליה לר"מ מכלל וכו' כשהמעשה לאינו מיד כי אס דוקא לבטל דבר שלא נגמר בו המעשה התס דוקא אית ליה מכלל וכו' אבל לא אלים ליה מכלל וכו' להיות נודר כגון לא אולין דמשמע אלא קרבן וייהיה נדור לאסור לאכול משל חבירו וכן לא אלים מכלל וכו' לעשות מעשה שיהיה מוכה ומקולל דמעשה מכללא אית ליה עכ"ל יעס"ב :

ויש להבין לסברת הראב"ד והרמב"ן ז"ל דס"ל דכשלא נעשה המעשה מיד לא בעינן משפטי התנאים דא"כ מאי פריך בס"ס דקידושין לראב"ג מקראי דאס תעיב וכו' ואס תאכו וכו' ומקראי לאחריני דהרי בהני קראי לא נעשה המעשה מיד וא"כ מאי פריך בשלמא לר"מ וכו' והלא גס לר"מ ק"ט למאי אלטי' בהו הכפל ואס כה נאמר כתי' הרמב"ן ז"ל דמעשה מכללא אית ליה לר"מ ובהני קראי אית בהו מכלל וכו' מעשה העושם ולכך אלטי' הכפל לאשמועינן המעשה דלא הוה שמעינן לה מכללא א"כ מאי פריך לראב"ג למה לי הלא גס לראב"ג נימא הכי דלכך אלטי' הכפל ולא פליגי ר"מ וראב"ג בהא ואס המקשן לא ידע מזה הי"ל לתרלס להשיבו דלדידך מי ניחא אלא מאי אית לך לומר דמעשה מכללא אית ליה לר"מ א"כ גס לראב"ג נימא הכי ואחר החיפוש רליתי בס' הרב כסא אליהו בהא"ע סי' ל"ח שהק' כן להראב"ד ודעי' והל"ע יע"ש :

ולפי חומר הנושא נלע"ד לייסב במ"ש התוס' ז"ל בשם' קידושין דמ"ט נבי קדשה אבידה בדרך וקידשה עלמה בעיר וה"ה בוגרת דא אמר ה"ה בוגרת לפניהו ושמואל אמר חיישינן לקידושי ב' ואוקמה בס"ס דקדיס ביומא דשלש עיתים דא אמר מדהשתא בוגרת בלפרת נמי בוגרת ושמואל אמר השתא הוא דאיבגרה ופריך לשמואל מאי שנא ממקוה שנמדד ונמלא חסר וכו' ומשני ס"ה דהשתא טמא ע"א ואיכא ב' לריעותא הכא אחת לרי' והק' התוס' שם דלרב נמי ק' דע"כ ל"ל רב אלא משום דליכא חזקת טהרות אבל אי הוה ח"ן מודה רב דמוק' לה לחזקתה וה"נ נבי מקוה וכו' ותי' די"ל דלרב נמי ק' ונקט שמואל משום דפריך ליה בהדיא טפי עכ"ל למדנו מד"ק זה כלל גדול דהיכא דאיכא לאקשויי לתרי תנאי או לתורתי מקשי תלמודא למאן דקשיא עליה בהדיא טפי וא"כ ה"נ בסוגיין בפלוגתא דר"מ וראב"ג לא פריך אלא לראב"ג משום דק' עליה בהדיא טפי ואנה"ן דלר"מ נמי ק' וכמובן :

ויע"ל דאס לא היה כופל בהני קראי דקין ודישראל כדס"ל להרז"ה ז"ל דגס שאינו נעשה המעשה מיד רק אחר קיום התנאי עכ"ז

בעיקר מספקי התנאים ומסכת דעתייהו דקין ויש"ל דקין סמוך לבו לא ייירא שבודאי יהיה לו שכר גם בלתי סייעיב כי התנאי בטל והמעשה קיים הוא"ל דלא בפליה להתנאיה לפך הולכך הכ' לכפול כי היכי דליתי שפיר. גם לפ' הרז"ה ז"ל ברם לריתב"ג דאמר דאפי' כשהמעשה קדיש לא בעיקר מספקי התנאים ח"ל כ"ש כאן שלא היה לדיך לכפול אבן לר"מ דס"ל דבעי' מעה"ת בשהמעשה קדיש ל"ק עליה ול"מ מהני קרבי' משום די"ל דאחת הכפל לאפוקי מ"ד הרז"ה ז"ל דאם לא היה כופל היו אומרים קין ויש"ל דהל' כהרז"ה ז"ל דס"ל דגם בכה"ג בעיקר מעה"ת וביון דלא כפליכו התנאי בטל והמ"ק אבל אחמת הוא דכאן נמי פיון דלא נעשה המעשה מיד עדיין לא היה לדיך מש"ת וכדס"ל להרתב"ד והרמב"ן ז"ל וכמדובר:

והרב המאירי ז"ל הביא"ד הרב קול יעקב שאול ז"ל בתבו' כי בתה בסוף ספרו הבהיר הנז' הבין בפשי' בד' הרז"ה ז"ל דגם בממונות ולא נעשה המעשה מיד בעי נמי תנאי בפול ע"כ אלא שהרב קי"ע ז"ל הנז' שם תמה עליו ממ"ש הרז"ה נופיה בפ' השולח דכ' להדיא התם דלא בעינן תנאי בפיל רק בגט שכ"מ יעב"ב שב"פ נקטינן דלד' המאירי ז"ל כד' הרז"ה ז"ל דבעי' נמי הכא תנאי בפול ושאר מש"ת:

וקפי"ן נמ"ל דסיכת דהמעשה לא נעשה מיד רק אחר קיום התנאי אי בעינן בכה"ג נמי כל מש"ה וגם תנאי בפול אי לא הכא נאבאר דדין זה בשת' הוא שנו דלדעת הרז"ה ודעי' גם בכה"ג בעי' תנאי בפול וכל מש"ת ולי בליר חד מניהו התנאי בטל והמ"ק ולהרתב"ד והרמב"ן כל היכא דלא נעשה המעשה מיד לא בעי' מש"ת ולא תנאי בפול כלל ה"ב ביד בטל התנאי אלא לקיים המעשה אם לא שבגדו התנאי שהתנה עליו וכמדובר:

והנה בשת' בל"ג נמצא דלא נתן להם הכתוב אלא בתנאי שיתעבדו ת' שנה ודמי ממש לדינא דהתוס' בגברא דאמר הבו ת' זוזי לפי' ולעשוב ברמי עם אלא אחד בשון אם כנו"ל וביון דה"ג לא כפליה ה' לתנאי בפי' שאם לא יתעבדו ת' שנה אינם זוכים בכתוב ח"ב אחתן לפלו' דקמאי ז"ל הנז"ל. ואם הקב"ה ירצה להוליאם תו"ז ממלא דלא נתקיים תנאי השעבוד ת' שנה והגם דלהרתב"ד והרמב"ן ז"ל לא בעו תנאי בפול שאחר מש"ה ביון דהמעשה דתינת הכתוב לא נעשה מיד וכנו"ל ולדידהו נפ"מ לפשיל ועמיר הקב"ה מחיוב נתינת הכתוב כיון אלא קיימו ישראל כל התנאי ת' שנה מ"מ הכי הרז"ה ודעי' ס"ל דגם בכה"ג דאיכו נעשה המעשה מיד בעי' ומי תנאי בפול לבטל המעשה וכל דלא כפליה לתנאי התנאי בטל והמ"ק ולדידהו נפק"ל הכא דהגם דישראל לא קיימו התנאי כולו חייב הש"ת לקייס הבטחתו במעשה לתיפם הכתוב ביון דלא כפליה להתנאיה וכמדובר:

וקפי"ן מלתו טו"ט לייסב תקירת הר"ן ז"ל הנז"ל דלמה זה הוצרך התלי"ת לבא בשקיפין לומר לפרעה דרך ג' ושאלה תשה בדרך התבו' כנ"ל הנז"ל ושפי"ה נחה שקטה תקירה זו לנמרי דביון דמוכרח ה' ברחמיו להוליאם תו"ז כדי בלא יהיו ישראל נשקעים בשם"ט כידוע חמנו"ל אם היה תגלה דעתו ית' לפרעה ולכל עמו שרצונו להוליאם בהחלט ולזקת משם הכתוב חלף עבודתם היו פרעה ועמו יכו"ל קי"ל כהרתב"ד והרמב"ן ז"ל דלדידהו תקן פמיקי מחיוב הכתוב כיון דלא נשקיים התנאי ת' שנה ולא בעינן בשה"ת מש"ה ותנאי בפול כלל כיון דהמעשה דפרעה הכתוב היו נעשה מיד רק אמר קיום כל התנאי לזה הולכך ה' לומר לו דרך ג' ימים וכו' שאלה אשה וכו' דרך שאלה בעלמא ע"מ לחזור ולהחזיר להם ממונם

בשחילוס ובהיותם תחת משחית מלרים היו ישראל אם המוחזקים בנופש וברכוש ובכן יאמר נא ישראל קי"ל כהרז"ה ודעי' דכיון דלא נכפל התנאי בטל והמ"ק ור"ל אמו זוכים ברכוש תלף עבודתיכו זה על דרך שדרך בה הרב תיד"ח ז"ל בישוב תקירת הר"ן ז"ל עם"י דרכו דרך הק' וכמש"ל:

וזה שלמו כוונת ר' יונתי שאמר דבר את וכו' אל שלח יאמר אותו לדיק וכו' כלומר דלדידי הויא מיקו למפטר נפשין מן תיוב הרכוש כד' הרתב"ד והרמב"ן דס"ל דלא בעיק תנאי כפול בכה"ג ואפשר לי' מחיוב הרכוש כיון דלא מתקיים התנאי מלידם ומחמת שאם היו שוהין וכו' אלך בדי שלא יאמר אותו לדיק דשל' כהרז"ה ודעי' דס"ל דגם בכה"ג בעיקר תנאי בפול וכל שלא נכפל התנאי בפל והמעשה של פרעה הרכוש קיים ומה גם דאכ"פ נתקיים בהם חלי תנאי השעבוד ולפוטלם בלא כלום חלף עבודתם ח"ת ואם כה העשה לחייב למלריים בפי' לחת ליתר' הרכוש יפעמו המלריים קי"ל כהרתב"ד והרמב"ן ז"ל כיון שהם מיחזקים בשלהם לי לזחת בנקשה ממך וכו' ויבחלו זכו' דרך שאלה דוקא וכמדובר:

וזה חלקי טעם נכון למש"ל דביזת הים היתה גדולה יותר מביזת מלרים דהט' משום דחתי' רלה הקב"ה לזכות את יבר' בתלי הרבוש חלף עבודתם שעבדו תלי זמן הגלות ואחר לאתם ממלריים ונעשו ישראל הם המוחזקי' רלה ה' לנאת יד"ח שברית הרז"ה ודעי' דמחחייב הוא"ת ברבוש גדול כמו שהבטיח לאחע"ה ביון דלא כפליה לתנאיה ס"ל כ' התנאי בטל והמ"ק הוא מעשה הרכוש כמ"ש וק"ל:

ובקומב זה לפ"ל המשך המתו' בשופטים סי' י"ח וכ"ת ויאמרו אלי יפתח לפה והיית לנו לקצין ונלחמה בבני עמון. ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני ומדוע באתם אלי עתה כאשר לר לכם. ויאמרו זקני גלעד אל יפתח לכן עתה שבנו אליך והלכת עמנו ונלחמה בב"ע והיית לנו לראש. ויאמר יפתח אם מביאים אתם אותי להלחם בב"ע ונתן ה' אותם לפני התיה לכם ל' לראש. ויאמרו זקני גלעד אל יפתח כדברך כן נעשה ב"ב. ול"ד דמתי נפ"מ ליפתח לזפות לאם שיהיה ראש אחר דכתת נכנסו זכותו לבניו להמליכו עליהם. ותו ל"ד מה כוותם בתר' לו לכן אתך שבנו וכו' דהיה להם לפייסו ליפתח בדברי פיוסים ולא שיודו לו על האבר דבוזם תגדל השנאה יותר. ועיל"ד על יפתח אחוז ובכל דבריו בחומרו אם מביאים וכו' דמה מידם בזה דהלא כבר אם מלמס תמ"ל כן בתמי"ד:

ואולם עם האמור יש"ן דהגה הלי עציונה דיפתח עם זקני גלעד דמי נמי מתם להחזיר נברא דאתר הבו ת' זוזי לפי' ולישסוב ברמי עם אלא אחד בשון ז"ל הנ"ל וכאן נבי יפתח זקני גלעד הקדימו לומר לו המעשה קודם לתנאי דתתי' תמ"ל לכה והיית לנו לקצין והדר תמ"ל התנאי ונלחמה בב"ע הפך מספקי התנאים דבעיקן תנאי קודם למעשה וכיון דלא נעשה התנאי כוין לד' הרז"ה ודעי' התנאי בטל ומעשה המלוכה קיים וה"פ דינא יתיב להרז"ה ודעי' דהגם דיפתח לא יקיים תנאי להלחם בב"ע מ"מ המעשה שהוא יהיה לראש ולקצין קיים וכיון שכן אחתן למ"ם הרב פ"מ ז"ל נח"ב סופ"י ק"ב דכתבו"ד דל"ד דמי לנדרי שגגות וגם המעשה בטל דאילו הוו ידעי דכין הכי וכין הכי נישוא חילת עליה לא היה נודר וסו"ל כנדרי שגגות וכו' מכ"ל וכ"כ הרב פ"מ ז"ל בזיז"ד סי' י"ב יעב"ב ותי"ב גם בנדון יפתח יהלים ואם בגלגל לטעון כן ולומר שאם הייתי יודעים שהמעשה מתקיים אך בלתי קיום התנאי מחמת שהקדימו המעשה לתנאי לא הייתי עושים כן ואז מתבטלת גם המעשה.

ולזה כשמוע יפתח את דבריהם שאמרו לו חמי כמעשה

קודם לתגלי נגד דיצת דמצה"ת שפע בדעתו שבמרמה ובגנבה דיבהו תליו כן לזרזו כדי שילך להלחם להם בב"ע ותח"כ יפצעו לו את הרגל .בטעמתם הנז' דהו"ל כנדרי שגגות שהתירום רז"ל לגמרי ותפי' ילחם להם יפתח עם ב"ע ויגלחם עכ"ז יכו"ל עליו כן כיון דעיקר נדרם ושבועתם היתה בין יגלחם לו לא ילחם להם עם ב"ע כלל עכ"ז הוא יהיה להם לרחם ויצעקו עליו תח"כ שאם היינו יודעים שהתגלי בטל והמ"ק מכח שהקדימו המעשה קודם לתגלי לא היינו נשבעים כן כלל יתזו גם המעשה בטל וח"כ לריק יגע יפתח ויוצא קרח מו"מ ולזה נתרעם עליהם יפתח ותמ"ל הלא לחם שנאתם לותי וכו' דתילו הייתם להושיט עמי מקדמת דנא לא הייתי חושד בכם דתל"כ מדוע בחתם תלי לדבר עמי בסדר זה ותפי' עתה כיצאר לר לכם לא בשבתם השגלה הקדומה:

והזקנים עצהו דבר בחכמה דתין לך לחוש מלד זה כלל והוא עפ"י מ"ש הרב מהר"מ חלבוך ז"ל בסי' ק"נ והרפ"מ ז"ל עלמו בח"א סי' כ"ו דע"כ ל"א דתי בליר חד ממשה"ת התגלי בטל והמ"ק היינו תלא כשתכלית המבוקש הוא התגלי דכרו גדר עלמו במעשה בכה"נ ל"ל דאם לא נעשה התגלי כהלכתו שיהיה התגלי בטל והמ"ק יעש"ב. ופ"ע בחצו' המ"מ סי' י"נ הנ"ל וכב' חמ"ט בחה"ט סי' ל"ח מ"ש בזה ותכמ"ל:

ובזה יע"ן תבו' זקני גלעד ליפתח ופיהם פתחו בח' ותמ"ל דתדרבת התרעומת שלך עליהו היא עלמך תשובתו עליה דבשלמא תילו היינו לוהבים לותך תז היה תפ"ל דתכלית מבוקשנו הוא לעשותך לרחם וקלין עליהו ותז היה לריך לתגלי קודם למעשה כגדון דבגוב"ר ותם הקדמנו מעשה לתגלי תז היה התגלי בטל והמ"ק ובתגו לסברת הרפ"מ דח"ב והמ"מ סי' י"נ הנ"ל דהו"ל כנדרי שגגות ותז היתה מתבטלת גם המעשה כנז"ל ברם השתא הכא דתקן בדידן שונאים לותך ולא בתגו תליך תלא עתה כתשר לר לנו מ"כ היא הנותנת להועיל לך דתין תגו יכולים לבא בטענה הנז' עליך כלל דלפי"ז נמלא דתכלית מבוקשנו הוא התגלי המלחמה דוקא תלא דבהיות הגלה תתה תהיה לנו לרחם ולקלין וז"ש לכן עתה שבנו תליך והלבת עמנו וגלחמת בב"ע שזהו תכלית מבוקשנו שהלחם לנו עם ב"ע ותין תכליתנו המעשה שהיה עליהו לרחם ולקלין כדי לתגרוכי להיות משפטי התגלים כהלכתן כיון דהכי הוא סברת מהרמ"ח והרפ"מ ז"ל וכנז"ל ות"כ הגם שהקדמנו בדברינו תליך המעשה קודם לתגלי לא תכפה לן בדין ובודאי לכשיתקיים התגלי שהוא תכלית מבוקשנו חיובא רמי עלן לקיים את המעשה והיא היית לנו לרחם וקלין עכ"פ ויפתח השיבם דמה לי ולגרה הזאת להכניס עלמי עמכם בדו"ד דאפשר המלא ימלא חולקים ע"ד מהרמ"ח והפ"מ ז"ל והטעמו בתר הכי טענת קי"ל כסי' החולקין לכך תני רולה תגלי מפורש כמשפטו דהיינו תגלי קודם למעשה וז"ש אם משיבים אתם אותי להלחם בב"ע ותגלחם וז"ש ונתן אתכם ה' לפני תזי תהיה לכם לרחם שהוא המעשה שלא תהיה לרחם תלא אם תלחם בב"ע שזהו התגלי אם תרלו בתגלי מפורש בזה שתין לכם עוד לטצון טענת נדרי שגגות כלל תזי תני לקבל התגלי ותשנם מתני לעתה עמכם למלחמה ויאמרו לו זקני גלעד ה' יהיה שומע בינותינו דהיינו שנשבעו לו בה' אם לא כדבריך כ"ן בלתי שום טרמה ושום טו"ת כלל וק"ל:

נרחזר לעיקר תקירת הר"ן ז"ל הנז' ברים תמי"ד דלמה זה הולרך הקב"ה לנוות לומר לפרעה דרך ג' ימים וכו' דמלבד מש"ל בישוב תקירה זו עוד לתלוה מלין לתרן תקירה זו לעכ"ד בתו"ח על דרך מ"ש הרב חיד"א ז"ל לפי דדכו דהיינו כדי שלא יטענו קי"ל וכו' כנז"ל גם תני עכי ברגליו תעבורה ליצב עד"ז תקירה הנז' בתו"ח והוא עפ"י מ"ש הרב תנת ז"ל בם' פר"ד בכוונת מצ"ל תתם למה וד"ל שפי' הוא ז"ל במצ"ל ע"פ וילך תל תרן מפני יעקב תחיו מפני הצע"ח תמר עשיו תלך לי מכתן ותיני טופל תלך בתרן ולא תתחיב בפרעון הצע"ח ע"כ נמלא דמי בזה בתרן חייב לפרוע הצע"ח ועשיו כיון שלא נטל תלך בתרן פטור לפרוע מצע"ח כלל וה"פ דצבי לו"ן בתל' מצום שלא נטל תלך בתרן ותיתת בתד"ר בשטען מרע"ה לפני ה' למה נכתעבדו זרע יעקב ולא זרע עשיו שהרי הם נ"כ מזרע תתע"ה ופרעה היה .יודע שגזירת השעבוד היתה ת' שכה תלא דמצה בא להושיתם בתלי הזמן בשטענתו הנז' דתלי הכ' מוטל על זרע עשיו ולזה הביבו פרעה בעצם תתם למה ר"ל למה ל"ן במגריס תצו תין תתם מזרע תברהם תל"ו מתי תית לך לו' דהצ' מצום שלא נטלתם תלק בתרן ת"כ דבריכם למה וכו' תתד"ק יעצ"ב. ותמה עליו הרב קול יעקב שתול ז"ל בדרוש שה"ג דהרי עשיו נמי יהם הר שעיר כמש"ה ותתן לעשיו את הר שעיר לרשת לותו ותי' במ"ם בש"ם דעפרין גבי שתם תרמים דמקרקעי דתו"ל כמטלטלי :דמו ומכתן למדו הגלוזים הוצ"ד בעור ת"מ סי' ל"ד דהא דתין נשבעים על הקרקעות היינו בטל ת"י תבל קרקעות של תו"ל נשבעים עליהם מהמ"ן והרתצ"ד ז"ל פליג וס"ל דתין חילוק ביניהם לעניו שבועה כלל וכן לעניו לוגתה והטיא דטרכין שתני דגבי תרמים דתינו נוהג תלא כז' שהיובל נוהג כמ"ש כ"ז בטה"ת בשם הרתצ"ד ז"ל יע"ש. ת"כ לד' הגלוזים ז"ל הדין נותן דזרע עשיו פטירי מטעבוד ~~מצרים~~ לגמרי הגם דירשו הר שעיר דמקרקעי דתו"ל כמש' ומו ופרעה ס"ל כד' הגלוזים ז"ל ומצו"ה טענן על משה ותהרן לתם למס וכו' וסלקי שפיר דברי הרב תנת ז"ל בשפ"ד הגלוזים ז"ל לתד"ק יעצ"ב:

ובהוותי בזה לגב תורמין רתימי בם' הרב בית תדם ז"ל בי"ד סי' רל"ד שלירף לרבי' יונה ז"ל לד' הגלוזים הנז' ז"ל ובהכי תרין יטיב תמיהת מרן ז"ל בב"י שם ע"ד רבי' יונה ז"ל דס"ל לתם בדין נטע רבעי דמלי לתלוה על ס"פ בתו"ל תפי' לכתחי' ותיליה מדתמר שמואל דהקדש שיה מנה שתילוה על ס"פ מחולל ותמרי' עלה בש"ס תימור דתמר שמואל בדיעבד לכתחי' מי תמר ומצני התם כיון דבתרן בדיעבד בתו"ל תפי' לכתחי' ותמה מרן ז"ל ע"ז דבסונייתא הנז' מבואר דלא תילקו בתילול ס"פ בין תו"ל לתרן תלא בין כ"ז שבהמ"ק לזה"ז ולא נזכר תילוק בין תו"ל לתרן תלא לעניו שדה התרס לא לעניו נטע רבעי והרב ב"ח ז"ל הלין בעד רי"ו ז"ל דתזיל רי"ו כשיטת הגלוזים דמכך דערכין ילפינן לכל דוכתא וכו' יעצ"ב. והקשה עליו הרב יקר הערך ז"ל בדקי"ד ע"ב דמה ענין זל"ז דמ"ם הגלוזים דגשבעין על הקרקעות שבתו"ל הוא דס"ל דכיון דתתמר בסוגיין דמקרקעי דתו"ל כמט' דמו ת"כ לכל מילי נתמרה מימרא זו דלא פלוג רבנן ומצו"ה פסקו כן לעניו שבו' תבל לעניו מ"ם שמואל דהקדש שזה ק' שתילוה על ס"פ מחולל לא תי' בסוגיין בין תו"ל לתרן תלא שהוא מ"ם הוא בין לפני הבית לפני הבית וכו' וכמ"ם מרן ב"י וז"פ ודברי הרב"ח בל"ע עכ"ל יע"ש:

ואנכי לא ידעתי מאי קק"ל דהא גם הרב"ח ז"ל תזיל ומודה דבסוגיין לא תי' תלא בין בו' שבהמ"ק תו"ל ובכל מ"ם מרן ז"ל בב"י ועלה קאי הרב"ח ז"ל ופ"ז תי' דס"ל לרי"ו בד' הגלוזים דמהך דערכין למדינן לכל דוכתא וכו' וסיים עלה וז"ל וסמכו על הך דערכין דתתמר הכי לגבי תרמים וה"ה לכל דוכתא וכו' עכ"ל הרי להדיא דכבר הרגיש הוא ז"ל מזה וכתב דה"ה לכל דוכתא כדס"ל להגלוזים ז"ל ות"כ מאי מק' עליו תו קו' מרן ב"י עלמה והוא פלא ודבריו ז"ל הם בתמת ל"ע:

ועפ"י הלי פלוגתא דהגאונים עם הרלב"ד ז"ל הנ"ל
ופ"ל המשך מק"ק שפ' חוקת ויסלת מבה
מלאכים מקדם אל מלך לחדוש וכו' ול"ד דמה לו להזכיר
האמור כאן ומה צורך לכל הפעה זו והיה די לומר לו
העברה בארצך וכו' :

אבן עפי"ד הגה נכון דכבר הקדמנו דמרע"ה היה
פוטן הלי חוב השעבוד הוא מוטל על זרע עשו
כנ"ע ול"ל דס"ל למרע"ה כהרלב"ד ז"ל דגם מקרקעי
דאו"ל דיעייהו כמק' דת"י ממש ות"כ כדי שלא יטעון
עליו מלך לחדוש הות עשיו אחי לחדוש דילמו תו"ח וילת
להלחם בם להחזירם למלרים להשלים הזמן בדאזיל לעמל
הרשע שגלחם עם יעב' להחזירם למלרים להשלים הזמן
כמש"ל כאו כן חשם מרע"ם פן יעטון כן מלך לחדוש לזה
הוצרך מרע"ה להגיע לו כה לאמר לאחיך ישרחל להודיעו
כי כולנו בני חים לאחד נאנו ועל שניהו יאת מוטל
לפרוע חוב לאיהו הזקן ולאן בדידן כבר פרעהו אלי החוב
המוטל עליהו שהרי לאה ידעת וכו' וחסכים לזה הקב"ה
שלין עליהו לפרוע עוד לאחי הב' וז"ש ויוליאהו ה' ממל'
בחלי הזמן משום דעליך מוטל לפרוע החלי הב' שהרי
לאתה ג"כ ירשת לת סר שעיר וז"ש והנה לאנחנו בקדם
עיר קלה גאולך נעברה נא בארלך דייק לומר גאולך
וארלך לרמוז לו שהוא ג"כ ירש קרקע ועליך מוטל
פרעון החלי הב' ואיך יכול לפרעך עליהו שילאתו תו"ח
כיון דהקב"ה הסכים עמהו והוליאהו תו"ח ויאמר אליו
לת תעבוד בי כלו' לת תכעים עלמך לנגוד בי בכח מעשתך
זו דהל' כהרלב"ד ז"ל פן בארב תגל"ק להחזירך למל'
להשלים הזמן כלאמר עשה לך ממלכ' דהעיקר כך' הגאו'
ז"ל דס"ל דמקרקעי דאו"ל כמש' דמו לכל מילי ואין עלי
שום חיוב בפרעון החלי הב' אלא עליכם מוטל לפרוע כל
החוב וק"ל :

ובזה אפ"ל עוד מאמרז"ל על עוזא הידוע והוא דפוזא
ס"ל כך' הגאונים ז"ל דס"ל דמקרקעי דאו"ל
כמש' דמי ות"כ אין על זרע עשו שום חיוב לפרוע אלי
הב' כיון דלא ירשו קרקע בת"י מאביהם ולזה דייק עזא
לו' אחה גזרת על לומה זו דייקא כלו' לאפוקי זרע עשו
ת"כ תן לי רשות להחזירם להשלים הזמן והגם דידעינא
דהרלב"ד פליג ע"ד הגאו' מ"מ כיון דאיכא הכא שבועה
הו"ל ס' שבועה ולהחמיר ובשם באחה קיים כך שבו'
קיימת ולזה נשאחק מיכאל משום דמשפק"ל הל' כמאן
ידינא קא משאעי עזא דס' שבו' להחמיר ולזה השיבו ה'
ג' אשו' בדבר אחד דכלום נאחייבו בני אלא בשביל דיבור
לאביהם כלו' כיון שכן כל זרע לאברהם נאחייב בפרעון
חוב לאביהם ואלי פוסק הדין בפשי' דהל' כהרלב"ד דגם
מק' דאו"ל דין קרקע גמור י"ל כמק' דת"י וליכא שום
ס' קאלי כדי לחוש לס' שבועה להחמיר כיון דבדור לי
הדין דהל' כהרלב"ד דוקא ועוד שניה דאפי' אם"ל דהל'
כס' הגאונים כלום במלרים אמרינן בארץ ל"ל אמרינן
ומאר גליות הס יאליהו המקום ואו כבד גלוי וידוע לפני
דמשעולד יאחק האחיל המקום וא"כ מכאן ולהלים אין על
ישרחל עוד שום חיוב ודו"ד להחזירם למל' כלל וק"ל :

ובזה אפ"ל כמ"ש בישועפ' כ"ד וכוונת המגיד
שהביאו הלי קריא ואקח את אביכם וכו' ואאן
ליאאק אי"ש וא"ש ואאן לעשיו אאת ה"ש לרשאת אוחו
ויעקב ובניו ירדו מלרימה ופיים מלאת המגיד ברוך שומר
הבטחתו ב"ה וכו' דיל"ד בהלי קרא דמלי נפ"מ להזכיר
לת עשיו הרשע ומקום ה' לעשיו אאת הר שעיר הגה
אוחו ומה זו סמיכות המגיד ברוך שומר ופפי"ה הגה
נכון דיהושע והמגיד בלו לאחר דאיך יאלו תו"ח
ולו"א ואאן ליאאק אי"ש וא"ש ת"ל שניהם הם זרע
אאביהם ושניהם חייבים בפרעון חוב אביהם הזקן ולא
תימא דשעיו אין עליו שום חיוב כפרעון אלי החוב הנו'
כיון דלא ירש מאביו קרקע לו"א דלא היא דהא ואאן
לעשיו לת ה"ש לרשאת אוחו ומלא דכבר ירש קרקע ואפי'
בחו"ל אאביו כמק' דת"י כדס"ל להרלב"ד ודע' ואל החיוב
על זרע עשיו לפרוע אלי החוב והגם דעשיו פרע אל אחיו
לאחרית ידי אלא לפרוע אלי החוב מ"מ דיעל יפיב דכופין
לת היאו' לפרוע חוב לאביהם כיון שכבר ירש הר שעיר
ויעקב ובניו ירדו מלרימה לפרוע אלקס אאוב הנו' ולזה
סייס המגיד ואמר ברוך שומר וכו' שפסק פהרלב"ד
ואיבב לת הק"ן שניס שנאחדו שהם על זרע עשיו והוציא
לת עמו יאר' לאחר שכבר פרעו אלקס לקיים מ"ש לאאב"ה
ידוע אדע כי גר יהיה זרעך וכו' זרעך דייקא שהם זרע
יעקב ועשיו דאל שניהם מוטל לפרוע חוב אאביהם כיון
דשניהם ירשו קרקע וכשיטת הרלב"ד ז"ל וק"ל :

ובן עפי"ז נאה שקאמה אאידית הר"ן ז"ל הנ"ל דאפ"ל
שזהו מעמו ועימוקו של הקב"ה לגיוה לומר
לפרעה דרך ג"י וכו' ושאלה אאה ואו' משום דכ"ז דיבר'
הס בחוך מלרים הגה פרעה ועמו הס המוחזקים ביזרחל
ויכו"ל קי"ל כס' הגאונים דס"ל דמקרקעי דאו"ל כמש'
דמו גם לענין שעו' ותוכחה וכיולא ות"כ אין חיוב לזרע
עשיו לפרוע כלום אלא הכל מוטל על יזרחל וגם אינם
חייבים המלריים בדבוק כלל כיון שלא השלימו הזמן דהל'
כמ"ד דשכירות אינה משאלמת אלא לבשוף לכן רצה ה'
לזכות ליזרחל לעשותם מוחזקים לומר הס ק"ל כהרלב"ד
ודעי' ואפי' מדין השעבוד מוטל על בני עשיו לכך ניוה
ה' לומר דרך ג' ימים כדי שינאחם ממל' ואחומה אלי
יהיו יזרחל מוחזקים בגופם כמאן דהשחישם וגם ישעבו
ק"ל כהרלב"ד ודעי' ע"ד מ"ש הרב חיד"א אפ"י
דאיכו פנ"ל :

עזא לאלוה מלין דגלפ"ד לאת. עוד נעם נכון אפ"י
דרך הק' של הרב חיד"א ז"ל למש שהומרך ה' לבא
בעקופין עם פרעה והוא במ"ם רבינו הטור ז"ל בח"מ
סי' ע"ג מא' הרלאשונים ז"ל במלוה לאחיריו לומן וכאו"ז
רואה המלוה לשוה שהוא מבוזה נכשיו ורוצה לשקל מכסי
הלוה מי' פ"ד דלד' ר"י נאחן והר"מ ז"ל אין ב"ד נוקפין
לו לעבב נכסי הלוה עד שיגיע הזמן ולהרי"ף והרא"ש ז"ל
נוקפין ב"ד למכפף ובאחב מכן ב"י ז"ל דנקטינן כהרי"ף
והרא"ש וכ"ש בפ"ע :

והנה הקב"ה אלוה לפרעה לת ישר' לזמן ת' שנה ורואה
ה' לפרעה מבזבז ביזרחל מאד כמש"ל וגם אינו
היו שוהים וכו' לזה פסק ה' הדין כהרי"ף והרא"ש והוליאם
תו"ח כמ"ש כ"ז המפרז"ל ולפי"ז ת"ש דהטי' דהומרך ה'
לומר לפרעה דרך ג"י וכו' משום שלא ישמין פרעה המוחזק
ביזר' מעשת קי"ל כר"י נאחן והר"מ ז"ל דס"ל דאין ב"ד
נוקפין כדי שלאחב"כ נעלה יזר' מאחזק מלריס יהיו יזר'
הס המוחזקים בגופס וכממונס ועליהס להריס דגל דקי"ל
כהרי"ף והרא"ש ודעי' ובפרע דמאר"ש ח"מ סי' ז"ן כאב
בשם הריב"ש ז"ל דהיכא דהאלוה חשום ומאחזק בנכסי
הלוה יכול לעשב לכ"ע יש"ם ות"כ לאחר לאח יזרחל מאחזק
מלריס נפשה ה' חפוש ומוחזק ביזרחל והוא. ויזרחל
יטענו קי"ל כהרי"ף והרא"ש ז"ל דב"ד נוקקין, וכדין יאלו
תו"ח ולקחו להס רכוש מלריס חלף עבודתם וכמוזכר :

ובזה אפ"ל כמ"ש ונם לאני שמעתי לאת נאקת בני' לאשר
מלריס מעבידים אותם וגם רלאיתי לת הלחץ לאשר
מלריס לוחלים לאותם דהגה כבר הקדימנו דשם"ח של ת'
שנה מוטל ע"ל זרע לאברהם וילאן שהם יעקב ועשיו וגם
ידוע המעם שפתב הרמב"ם ז"ל על הכתוב לאת
הגוי לאש"ר אן לאנכי דהפ' משום דפרעה ומלריס עובר
ומתעבר על דיב לא לו כיון דהבזילה היא בלרן ל"ל מי
הכניסם לפרעה ועמו מאבר זה. וגם משם המבזבז הנ"ל

ועשה אילו היו שוחטים וכו' ת"כ מכל הני טעמי הדיל הגלגל הסליק ה' להוציאם וכולם רמזם הכתוב הנז"ל:

ודש"י וגם אני אמצתי את נחקה בני"י כלומר הנזהקים דלמה תעמל עליהם דוקא בהם בני ישראל ולא גם על בני עשיו ג"כ ודאלה את עשיו ליעקב וגם זוהי שקידה תשר מלויים: והם הכניסו עלמם בתגר זה ואני לא אמרתי אלא בחלק ל"ל וגם מעבידים אותם בע"ז אלמם אפילו היו בסוכין וכו' וגם רלחתי את הלחן וכו' כלי דמפזכיש בהם הרבה מאד מכל חלקי טעמי תריגי הסכמתי ואולד להעילו זכר וק"ל:

וזה אפשר כה"כ אחת אחד פוגי אבותינו במלרים וכו' כי ידעת כי אחידו עליהם דדייק לומר במלרים דמי הכניסם בתגר זה וגם כי ידעת כי הזידו עליהם שבודו בהם מאד ע"ד יהי קלפתי מעט ומתה עזרו לדעה וכמ"ש הרחב"ד ז"ל ותעמך לך שם בהיות הזה לאותות חזו ולפסוק הדין כהרי"ף והרא"ם ז"ל וכמדובר:

ובזה אפ"ל טה"כ עתה תרחה אחד שבט לחטאה לפרעה וכו' ואל"ו אחי עמה בקחתי מכן הכווגה הוא טהה שנזה פרעה תכבד העבודה עליהם וכו' ומרע"ה נתרעם למה הרעות וכו' לז"ל עתה שכבדה פרעה עולו עליהם ולין לך מפזכן גדול מזה הרחה אשר לעשה לפרעה דני"ז בדו"ד בי"ח ושלחם וכו' עפ"י הדין הגמור שחני פוסק הלכה כהרי"ף והרא"ם ז"ל דבד"א מקרון למלות חפי' בהו"ז וכמ"ש הק"ל. וע"ע בס' דרכי חיים בד"מ ע"ג דפי' הכ' הנז' עד"ז בחו"ח וגם בזה פי' הכ' ויחמה ה' רחה רחיתי וכו' יעש"ב:

עוד נלע"ד מ"ש לישוב מקרית הנז' עד"ז עפ"י מ"ש הרב חם דת ז"ל דהה דחרז"ל מסגולד יצחק התחיל המין מחלה חלי בפלו' דהפסח"ח עם מרן הב"י בח"מ סי' א"ם בשפ שכתוב בו אני יוסף ן' שמעון נר"ו ויש בפיר ב' ע"ם חחד חלבו חת חחד מבניו חי דמיבת נר"ו להרשב"ם ז"ל חקי על הכתוב דסמיך לנרו והוי סי' ולמרן ז"ל חיבעם נרו על יוסף חלפני פניו וגם קרח כי גד יפשו ורשף ועופ"ח מ' שנה הלחי ת' שלה למרן ז"ל חקי נמי מגילות דלפ"פ ושפיר מניק מסגולד יצחק חלן להרשב"ם ז"ל שלה חקי ת' שנה הק שם ועופ"ח שלה יחכן לומר חי' משגולד יצחק חחד"ק יעש"ב:

ובבן לפי"ז זוהי סיבה שהולרך ה' לו' לפרעה דרך ב' ימים וכו' כדי שלה יטעון קי"ל כהרשב"ם ז"ל וגמשם"ל שה חם"ל דרך לחות כה"כ ויקם מלך חדש וגו"ם שפף לה ידע חת יוסף שנחדשו גזירותיו לטעון קי"ל כהרשב"ם ז"ל חשר לה ידע חת יוסף כלו' לה שמיע ליה שלה' לה ס"ל סברת מרן ב"י ז"ל דפליג ולדעת מרן ז"ל שפיר מניק מסגולד יצחק וכמדובר:

דעוד חפ"ל ע"ח לישוב מקרית הר"ן ז"ל עפ"י מסז"ל דקשה הישעבוד השלים המין ובפשו ז"ל דחי' זה לה יכן שלה למ"ד' לחלק וה"ל לו ועבדום לו ועינו ושם דעבדו פרפי ב' רפות עבדות ועינוי ח"כ ז"ל ק"ה"ה אמן למ"ד ז' להוסיף לה יכן חי' זה ולזה כשהסכים ה' להושיחם חו"ח כמ"ש לחלק הגרך לומר דרך ג"י כדי שלה יעמוד פרעה קי"ל כמ"ד ו' להוסיף וכמדובר וזה פי' הרב שמע יעקב בה"ג ויקם מלך חדש על מלרים חשר לי"י ח"י יעש"ב:

עוד חפ"ל ע"ח לישוב מקרית הר"ן ז"ל בהקדים לפרש לענ"ד מחמר ר' יהלי דחמר דבר לה חין כה שלה לעשן שהשה וכו' בדב שלה יחמי חותו נדיה וכו' והקושי מבואר, ומפ"ל בהק' סברת הרמב"ם ורבותיו ז"ל דבפי"ח דמכירה דס"ל שמין חדם מחמיב בדשח"ק חע"פ שקנו מידו כגון שחמר הריני חיב לזון לפלוני ה' שנים לה לשתעבד שזה כמו מתנה היה ואין כאן לבר ידוע ומנוי שנתנו במתנה ומפני מה חמרו הפוסק עם חבתו לזון חת נחה ה' שנים שחייב מפני שפסק בעת הגיסורין וכו' עב"ל. והשינו הרחב"ד ותמר דחיכו יודע מחין הורו שהרי הקשו מחוחה מגנה לר"ל וכיישו לר"י והיו שבורים שחינה כשטרי פסיקתה ור"ל הוח שהעמידה בכך וכו' עב"ל. והרב המגיד ז"ל שם כתב ע"ז ז"ל ובחמת דהכי הוח וכו' ומ"מ חין זו רחיה שלה היה ק' נ"ל לר"י חחר שהוח דשח"ק ולימה ר"ל ולימעמיך דשח"ק הוח שלה מפי חיל"ל כשם ש"פ ופו' שהרי בב"מ יבו"ל ולימעמיך ואיכו מק' חבל לדין המחבר ולבותיו לחני יודע להשם רחיה ודעת הרמב"ן והרשב"ח פד' הרחב"ד עב"ל:

והרבר שקשה ע"ד הה"מ ז"ל הללו נמ"ם דהוה מנ"ל ולימעמיך וכו' כתילו הדבר פשום שלנו דה"ל ס"ל דחח"מ דשח"ק וקל"ל דהח חיפכח שמשיכן להו לחרוייהו דחדם מלחייב ומשתעבד בדשח"ק כדחיתח בניתין בפ' הניזקין בד"ן ע"ב נבי מפני דחין מוניחים לחכילת פירות ולב"ק ילמוון החשה והבנות מנ"מ וחמרי שלה בש"ם מ"ם חמר עולה חמר ל' לפי שחינם כתובים ופרך והא מזון החשה והבנות הכמחן דכתיבי דמי וקחני דחין מוליחי' ומקני מפיק' הכי לחקון כתובים הם שלל בנ"ח ולה שלל משו וכן חמר"ח חמר"י לפי שחין כתובים וכו' ר"ח חמר לפי שחין קונים שכבל לר"ח קונין וכתובים בעי לו"ד קונים מעפ"י שחינם כתו' וכו' מיתיב ר"ה מתו בנותיהן ניזונות מבנ"ח והיל ניזונת מנ"מ וק' לעולה ומפני הכלה כשקנו מידו לי הכי בנות נמי ותי' כשקנו לזו ול"ק לזו וכו' צ"ב הסוגיות:

והא קמן דר"י ור"ל לפרוייהו ס"ל דחדם משתעבד דשח"ק דקה יהבי טעמה למחני' לפי שחינם כתו' לקה דלה הוו קונין לה לכפת להו כהה כלל. ועל מלי דבעי הש"ם חליבה דר"ח לי בעי קנו' וכתו' כחבו התום' שם דלר"ל לה קה מבש"ל לי כהו' וקנו' בעי לו"ל עב"ל ול"ל דהחתם דלר"ל ור"י לה מל"ל דבעו קנו' כמו דה"כ מלי פריך מהבנות שלין מנ"מ כיון דהו"ל דשח"ק ולה היה הלרן מכנים עלמו בדוחקים לו' דמעיק' הכי שקנו וכ"כ הרב פני יהושע ז"ל בכוונת דברי התום' ז"ל יע"ש:

והרב ס"ד ז"ל בח"מ סי' ס' סקי"ב כתב דהרמב"ם ז"ל פסק כר"ח דשכחן בירום' דף י' בחיבו גופיה מד' דירום' חייתי דברי ר"ח לבד וכו' יע"ש ולה ידעתי מה רחים ליה זו שלה הבי"ד ר"ל לחבד דר"י עלמו ס"ל בש"ם דילן כה"ל ואין לומר דר"י הדר בים בירום' דהה חלמוד ירום' קדים טובא להלמודה דידן כידוע וליכה למימר דשחמת דש"ס דילן לה ידע דהדר ביה ר"י דהה קי"ל דהיכה דהירום' פליג עם הבבלי נקטי' כהלמוד בבלי וה"ט משום דחלמוד דידן ידע הש"ס ירום' ופליג עליה ונקמי' בש"ם דילן דהוה בחרח וכיון שלה הביה ר"י לח דברי עלמו בירום' היה לריך שלה להביחש בש"ם דילן דהרי כודחי דהדר ביה חל"ו דחין מזה שום הוכחה וכמובן ועיין בס' י"מ בכללי ב' התלמודים מ"ש בזה יע"ש. ועל מנה"ק הרש"ך ז"ל שם ע"ד הרמב"ם דהנש דיימח דפסק כר"ח הרי ר"ח נופיה ס"ל דמנבי חרי מיהח נבי לקח דחיבו קונו והל"ע תרין יתיב הרב פי' ז"ל שם שש לחלק בין שחייבוהו ב"ד להיכח דחייב הוח לח עלמו דהיכח דחייבוהו מב"ד מודה ר"ח דחפי' דחיבו קונו מתחייב הוח מבנ"ח ברש במחייב ח"פ גם מבנ"ח לה נבי יע"ש. ולה נחה דעתי להעמים מי' זה לפ' ר"ל ור"י נמי ולומר כן בדעתם דע"כ לה ס"ל דנש בדשח"ק משתעבד גם לגבות ממשעבדי חלה במיבוהו ב"ד מכל שמחייב ח"פ חפי' מבנ"ח לה גבי זה ודאי דוחק עלים, חדה דבעינן למיחם ב' מדרגות דבמחייב ב"ד גבי גם ממשעבדי דבמחייב ח"פ גם מבנ"ח לה גבי זחת ופוד הן חמת

דחי' זה מהני לתירוצא ולא לתקצויי לר"י כמ"ש הה"מ ז"ל דהוה מל"ל וליטעמיך כחילו הוה דכר ברור לו שכן דעתו ומכ"ל הא ומי הכריחו לדחוקיה נפשיה בכ"ז ותי ליתא דאסיק לדעתיה הה"מ ז"ל להדין חי' דחייב עלמו שהני להעגל מהבנת הרשב"ד ח"כ הול"ל דרבינו פסק כר"ח ותין לומר דכן דעת ר"י ור"ל דא"כ הוה כ"ם וק"ו דה"ג פשי"ל נמי דכן דעת ר"ח ולא הי"ל דלא מצא רחיה להרמב"ם אחר דפשוט אצלו שכן דעת ר"י ור"ל ומכח פשיטות זה היה יכול להק' גם לר"י וכעת צל"ע:

גם ע"ד מר"ן ז"ל שכב"מ אם קל"ט שהביא רחיה להרמב"ם ורבותיו ז"ל מדאמרי' בפ' הנושא הבנות דלא הוו בשעת קנין לא מרפי ממשעבדי ובעי הם"ם לאשכוחי בנות בשעת קנין כגון דגירשה ואהדרה ופסק עמה לזון את בתה ואם הקנין מהני בדשח"ק לאוקמה בילדה בת והתנית עמו לזונה אלא ודאי דהקנין ל"מ אלא בשעת ניסואין משום דהוי דשח"ק עכ"ל:

ולבאורה ק' דהאם בעינן לחייבו גם ממשעבדי יחילו הרמב"ם גם מבני חרי ס"ל דפטור ומהיכן רצה להביא רחיה לדינו יכיון דמדין רצה להביא רחיה על משעבדי ח"כ ודאי דלא ניח"ל לחלק כחי' הפנ"י ז"ל ולומר דרבינו פסק כר"ח ותמיהני היכי שתיק מכל מאי דאמרן? ועל הרמ"ך ז"ל קל"ט דחיהו פריך על הרמב"ם מסברת ר"ח דס"ל דגבי מבל"ח ולא אסיק לדעתיה חי' הפנ"י ז"ל ולא ידעתי מה זו שתיקה ע"ד הה"מ ז"ל אחר שהביא כל דבריו. ולדברי מכן ז"ל עכ"ל כחי' הפנ"י ז"ל וכל עיקר כוונתו לומר דאפי' בקנין ל"מ דהאם לענין משעבדי דחיהו גופיה קא משעבד נפשיה לא הועיל לנו הקנין ומ"ה בכל מקום שבא לחייב עלמו חיכו מועיל הקנין ומר"ח אין רחיה לענין דשח"ק:

ובזאת קל"ט ע"ד הרב גד"ת ז"ל שכתב לתרץ קו' הרמב"ד ז"ל ותוד"ק הוא דכד פריך ממתני' דבפ' הנושא ליכא לתרולי בשטרי פסיקתא גם לר"י כי היכי דמוקי לה לר"ל דלר"י מיירי בחאם עדי חלוה התרמן ידע לקוטנא דמילתא דבין לר"י בין לר"ל קשיא מתני' משום דהוי דשח"ק ולכך הולרך לאומרו לכ"ע בשטרי פסיקתא יעמ"ש ודבריו תמוהים דמאי קו' דהכי סוגיית הגיזקין מכרזת ותו' דבין לר"י בין לר"ל תרווייהו ס"ל דמאי משתעבד בדשח"ק ואם עלה בדעתו לחלק כחי' הפנ"י ז"ל לא היה לריך לכ"ז דלימא דפסק כר"ח. ווזהי שקשה על מ"ם הרב סם חיי בתשו' סי' ל"ה וז"ל והוחיל ואתא ליידן דברי הרמב"ם רחיתי לכתוב מאי דקי"ל מהניח דפ' הנושא וכו' דבשלמא לשאר פוסי דס"ל דלעון חיוב מהני גם לדשח"ק ניחא דהניח דפ' הנושא ל"ל דבל' חיוב מיירי ולכך פריך שפיר פשיטא אבל להרמב"ם דס"ל דגם בל"ח ל"מ וכו' ח"כ מאי פריך פשיטא דאין לך חידוש גדול מזה דבשלמא אפי' בל"ח ל"מ ואילו הכא אפי' דהוה דשח"ק ואיתיה בעולם חייב וע"ע עכ"ל וכפי' התמור דהרמב"ם ז"ל פסק כר"ח ומאי דמותיב הש"ס פשיטא הוא לר' ר"י וה"ל דס"ל דאדם משתעבד בדשח"ק בכל מקום הדבר ק' אין העלים עין מכ"ז והוא פלא ודו"ק:

הדרן לדאתן עלה דהנה בענין חיוב המשעבד ת' שנה ואיוב הרכוש תרווייהו הוו דשח"ק דאין ידוע שיעור העבדות והעינוי כמה הוא ועד היכן מגיע ולא אמר שיתחייבו בחיזה מלאכה ידועה כדין הפועלים וגם הרכוש הוא דשח"ק וכפי"ד הרמב"ם ורבינו ז"ל לא נתחייבו יתר' בשעבוד וגם הקב"ה לא נתחייב ברכוש וגם המלריים חינם חייבים ברכוש כיון דהוי דשח"ק והם מוחזקים בשלהם. ואולם אשכחן לרש"י ז"ל דס"ל דכשהניח לזון את בת אשתו ה' שנים דהוי קלובין וקושיית ר"ה היא לר"י ולר"ל דס"ל דבאיוב קלובים כתובים ל"מ והרמב"ם ס"ל דגם אם הניח קלובות הו"ל דשח"ק ול"מ והקב"ה מל"ל קי"ל כהרמב"ם ורבותיו זל"ל דכיון דהרכוש הוא דשח"ק ל"מ ופטור מלקיים הבטחתו שהבטיח לאחש"ה ואח"כ יצאו בר"ג וגם המלריים המוחזקים בשלהם מצו לפטור עלמם מלחת רכוש חלף עבודתם בע' קי"ל כהרמב"ם ורבותיו דאין לחדם מתחייב בדשח"ק לגמרי ובעבדות ובעינוי מני הקב"ה לחשך כידו נפש כל מי לחייב ליסרחל בעבדות ועינוי בע' קי"ל כרש"י ודעימיה דס"ל דכיון דהגיעו ת' שנה הם קלובות שפיר חביב ד"ק ומתחייבי יסרחל בעבדות ובעינוי ופטור הוא יח' מהבטחת הרכוש בע' קי"ל כהרמב"ם ורבותיו ז"ל וכמדובר:

וז"ש ר' יצחי כדי שלא יאמר לותו לדיק וכו' כלומר דעם דהקב"ה מני פטר נפשיה מחיוב הרכוש ולחייבם ליסר' בעבדות ועינוי בע' קי"ל כנ"ל מ"מ להיות הגדון בחד גופא דהיינו ביסרחל עלמם שהם נוף אחד לעטון כנגדם קי"ל כהרמב"ם להפקיע זכותם מן הרכוש ולחייבם בשעבוד בע' קי"ל כרש"י זוהי שקשה ותית ליה לותו לדיק לאברהם לחייבם תרעומת עלי דידי דלא שנא סבור כהרמב"ם ח"ל לאסבור כוותיה נמי גם אם הניח קלובות ויהילם מהשעבוד ולא לדון בהם כבי תרי דברכוש לאסבור כהרמב"ם ובשעבוד כרש"י הגם דדיעת יחיב דהמוחזק בידו לעטון קי"ל בפ' פוסק בהא ולא בהא כידוע מ"מ חייבוהו לתרעומת וז"ש כדי שלי' ח"ל ועוע"ח קיים בהם כרש"י ואח"כ יצאו בר"ג לא קיים בהם בה"ם דייקא דר"ל דתרווייהו בחד גופא ממש וכנז"ל וכבר רחיתי בריתם דוד ובפ' שני תליתו שדרכו בזה בביחור מאמר ר' יצחי בדין דשח"ק ואולם הרוחה יראה דלא דרכיהם דרכי ולא קרב זח"ו כלל וכיעו"ש:

ובזה נחה שקטה חקירת הר"ן ז"ל הנז"ל והייט כדי שלא יטעון פרעה קי"ל כרוב הפוס' המולקים ע"ד הרמב"ם ורבותיו וס"ל דאדם מתחייב בדשח"ק לו קי"ל כרש"י דס"ל דאם השניס הם קלובין הו"ל דבר קלוב וגם שלא יטענו המלריים קי"ל כהרמב"ם דאח"מ בדשח"ק ויפטרו עלמם מהרכוש לזה הולרך ר' יצחי בעקיפין וכו' וכמובן:

ועפי"ז אפ"ל כוונת מרע"ה בחומרו למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הולאת וכו' דיל"ד אע' אשר הולאת וכו' כחילו אדשות הוא מגיד ומי לא ידע בכל אלה והנראה שבאומרו אשר הולאת וכו' בא טעון מרע"ה חיזה טענה בעד יסרחל להנילם מעונש עון העגל ואין ליתנו יודע ליך בדבריו אלה יענלו יסרחל מעון העגל. ומזה מדרכנו אפ"ל כוונת מרע"ה במשנ"ל דהתחיל הקב"ה לומר ביו"ד הדברות אנכי ולא אמר אני כמ"ש במ"ח דאד אמר משום דאנכי' בגימ' ח"ק להודיע ליסרחל דאם ח"ו יעברו על יו"ד הדברות יחרה אפו עליהם ואד אמר דדיבור אנכי הוא לשון מלרי דכן נהגו במלרים לומר אנכי במקום אני ודיבר הכ' בל' מלרי שהיו רגילים בו יסרחל בהיותם שם:

ובזה מובן דהנה הקב"ה ס"ל בפ"ד קמח דאנכי בגימ' אף ולז"א הניחה לי ויאמר אפי בהם ואכלם שבכוונה מכוונת דיברתי בל' אנכי העולה בגימט' אף לרמוז להם שכל העובר על יו"ד הדברות יבלע בו תרון אפו ומרע"ה לימד זכות על יסרחל ואמר למה ה' יחרה אפך דייקא דלמה תפסת בלישנא קמח הלא אשר הולאת וכו' וזהו לשון מלרי הרגילים בו במלריים וכמ"ש בתרת ומצו"ה לא נאתי להבין מפני האף וק"ל:

אנ אפ"ל עוד חוץ מדרכנו בתו"א במשנ"ל דבקי"ס עמד שר מלריס ושטן לפני ה' מה תלו אף תלו וכו' והשיבו ה' שומה אחה דן שונג כמזיד ואונס כרצון ע"כ

ח"כ נמל"ל דהקב"ה הניל ליכרחל כמעמת הנם דחנוס ריחמה פמיניה ח"כ גם בקבלת התורה חנוסים היינו ע"י כפיית הר וז"ם למה ה' יחרה לפך כעמך על עון העגל הלח הם חנוסים בקבלת התורה ע"י כפיית ההר וח"ת דמנל"ן דחנוס פטור הוח מדיני שמים נ"כ לז"ח דהח חשר הולחת וכו' כטעמת לחמה דן שונג כמוזד וחונס כרצון ואין לך רחיה גדולה מזו וק"ל:

אמנם עפ"י דרכינו יתפרש בחו"ח דכבר הקדמנו דמה שהוליחנו ה' ממלריס חו"ז לינו חלח מכח טעמת קו"ל כהרמב"ם ורבותיו דס"ל דחל"מ בדשח"ק כמ"ל. והנה נודע חקירת חכם הרב מחמיה ז"ל בפ' השח והשח"י ז"ל פפ' שלח לך דכיון דמוה"ק חרוכה מלרך מדה ורחמה מני יס וכו' ח"כ הו"ל דשח"ק ולינ מחחייבים יחי' בקבלת התורה מלחר דמל"ל קו"ל כהרמב"ם ורבותי דחל"מ בדשח"ק. וכמה מי' נלמדנו ע"ז:

וזהו טעמת מרע"ה למה ה' יחרה לפך בעמך על שעברו על חנכי ולי"ל כיון דלח נתחייבו יכרחל בקיום התו' דמל"ל קו"ל כהרמב"ם ז"ל דחל"מ בדשח"ק וח"ת דהל' חזלח כרוב הפוס' דפליגי וס"ל דחדס מתחייב בדשח"ק לחמהית טובת דהלח לחבר הולחת וכו' בכח טעמת קו"ל כהרמב"ם וכנ"ל וח"כ למה ה' יחל"ב כיון דהס ילפי מיכך דמל"ל קו"ל כהרמב"ם ורבותיו ז"ל ולינ עלייהו חיוב לקיים התו' כיון דהיה דשח"ק וק"ל:

ובזה חפ"ל כה"כ ויתן להם חרלות נויס וכו' בעבור וכו' בהק"ע מ"ם הרב משל"מ ז"ל בפי"ח דמכירה משם הריטב"ח ז"ל וז"ל וסבור הייתי לומר דמודה הרמב"ם כמי שמקבל שכר לזון זמן ידוע דהוח חייב שלח לחכר חלח דרך מתנה וג"ח ואין זה בדברינו דח"כ בפוסק לזון לח בח לחצמו הוח שכר שנשחח לו החשה הזחח ועוד ערב יוכיח שהלווהו זה על לחומתו ולפי"ה ס"ל להרמב"ם דערב על דשח"ק פטור חל"ו דלח שחני ליה מהחי להחי עכ"ל:

ולא זכיתי להבין ד"ק ברחייתו מדין ערב דהח החי טעמת דמסוס דעל לחומתו הלוהו גמר ומשעבד נפשיה לח נחמר בס"ם רק לסלק ריעותח דחסמכתח בערבות דסחס ערבות הוי חסמכתח וח"כ דיינו לסלק החסמכתח מטע"ז חך לח יפה כח טע"ז לסלק ג"כ הריעותח בדשח"ק דהו"ל בערב תרתי לריעותח דהס חס' ידשח"ק דהח דס"ל להרמב"ם ורבותיו דחל"מ בדשח"ק לחו מטעם חס' נגעו בה כלל חלח משום דהו"ל כמתנה וחין כחן דבר ידוע ומלוי שנתנו במתנה וכמ"ש כן להדיח הרמב"ם ז"ל כנ"ל וח"כ הגם דנימח דחס המחחייב בדשח"ק קבל הגחה ושכר מן המקבל בעד מה שנתחייב לו בדשח"ק מודה הרמב"ם דחייב עכ"ז בערב על דשח"ק יודו הרמב"ם ורבותיו ז"ל דלח משתעבד בדשח"ק כיון דחיח בית ב' לריעותח וכנ"ל ולח שהני הח' טעמת דעל לחומתו הלוהו להיות נחשב נ"כ כחילו קבל הגחה ושכר על ערבותו דשח"ק כדי שנחמר דחל עליו חיוב ערבותו חפ' שהוח דשח"ק חלח הו"ל כחילו ערב בחיים על דשח"ק דל"מ ודי שנחמר דחהני הח' טעמת דעל לחומתו הלוהו לסלק החסמכתח לבד דרכו דלח לוסיף עלה:

אמנם כבר כתב עוד המשל"מ ז"ל שם שמהרש"ח והרפ"מ ז"ל הכי ס"ל בד' הרמב"ם ורבותיו ז"ל דחס המחחייב בדשח"ק קבל שוס הגחה ושכר כדי שיתחייב חיוב זה בדשח"ק מודו דמתחייב שפיר דחנב הגחה דידיה גמר ומשעבד נפשיה גם בדשח"ק וכ"כ הרב חס"ם ז"ל בכי' ס' הגב"י חות ל"ב מסס כמה פוס' ז"ל ומו"ר שכ"כ הרב עה"ם ז"ל בח"מ כי' ס' חות י"ד יע"ם ופ"ע במ"ם חני עני בסה"ק פנ"י ח"ח סי' כ"ד יעש"ב:

עב"פ דין זה מידי פלוגתח ל"ן חכן הקב"ה ס"ל להלכה כד' הפוס' דס"ל דחס קבל המחחייב בדשח"ק חינה הגחה ושכר בעד חיובו לדשח"ק מהני ושפיר מחחייב הגם דהוח דשח"ק ולהכי נתן ליכרחל חרלות נויס ועמל לחומים בירושה ומתנה כדי שני"ז שקבלו הגחה ושכר שפיר מחחייבי בקיום התו' והמלות חפי' שהם דשח"ק וז"ם ויתן להם חרלות נויס וכו' בעבור ישמרו חוקיו וכו' דחל"ה היו יכולים לפטור עלמם מקבלתם התו"מ בט' קי"ל כהרמב"ם ורבותיו ז"ל דס"ל דחל"מ בדשח"ק כנ"ל:

וזה לפפר כה"כ כי לקח טוב נתתי לכם שהיח חרלות נויס וכיון שכן מלחר שקבלתם ממני שכר והגחה מרובה ח"כ תורתי חל תעזובו בט' קי"ל דבכה"ג דקבלתם שכר והגחה לכ"ע מהני להתחייב גם בדשח"ק לדעת כמה מהפוס' ז"ל דס"ל הכי, ולינ כופר דהלכתח כוותייהו חזלח וק"ל:

וזה לפפר כוונת המן הרשע בחומרו ישנו עם לחד שהיה שרוי עם זה במקום לחד על לחמתם שנקן להם ה' בשכר קבלתם התו' כדי שלח יטענו ק"ל כהרמב"ם ורבותיו וכעת הוח מפורר ומפורד בה"ע ודחיהם שוטות מכל עם שחין לדחיהם קלבה וגבול כלל ויכולים לטעון כעת קי"ל כמ"ד דחל"מ בדשח"ק ועכ"ז לח דמי המלך לינם עופים במרד ובמעל עם שים להם מקום פטור לפפור עלמם מקיום התו' בט' קי"ל ח"כ למלך לין קוה להניחם וק"ל:

ובקומב זה לפ"ל כוונת מכו"ל דלחמר ה' למרע"ה חס סלח נח לחתה מבקש בעל לחעב"ן וחס לחעב"ן ח"מ בעל סלח נח דהכוונה ממ"ן חס ס"ן ח"מ בטעמך בעדם שיכו"ל קי"ל כמ"ד דחל"מ בדשח"ק לפי' קבל המחחייב בדשח"ק שכר והגחה ח"כ גם לני חוזר בי ממתנת החרן להם דלח שדי לינים זוזי בכדי ולפי טעמך בעדם הנז' ח"כ בעל לחעב"ן דהדרי בי מליחננה ליכרחל דחטיק"ד לח נחחיה לכם חלח בשכר שיקיימו התו' הגם דהוי דשח"ק ככת הפוס' דסל"ה. וחס לחעב"ן ח"מ וס"ל כס' הפוס' דס"ל דחס קבל המחחייב הגחה ושכר שפיר מחחייב גם בדשח"ק לכ"ע ח"כ למפרע מחחייבי יכרחל בעין העגל וח"כ בעל ס"ן דלח יוכלו לטעון עוד קי"ל כהרמב"ם ורבותיו ז"ל וכמוכן וק"ל:

א"נ בחו"ח לפ"ל כוונת המד' הנ"ל במ"ם הרב שח"י ז"ל בפ' ס"ל ביסוד חקירת הרב מחחיה ז"ל הנ"ל והוח דמדין בנים מחחייבים יפר' בקיום התו' עם שהיח דשח"ק וגם ח"י חין לחנו זוכים בה כי חס מדין בנים דחילו מדין עבדים ל"מ יעש"כ מילחת בט' לפי"ד:

וז"ש חס ס"ן ח"מ מט' דהתורה חמיב דשח"ק וחתה סבור דישרחל דין עבדים לי ים להם ח"כ בעל לחעב"ן דלית לכו זכות בנווה וחס לחעב"ן ח"מ דחתה סבור דזכו בה יפר' מדין בנים ח"כ בעל ס"ן דלפי"ז לח מלית חו לטעון בעדם טעמת דשח"ק כלל כיון דדין בנים י"ל וק"ל:

וזה עלמו כה"כ כי לקח טוב שהיח ח"י נתתי לכם מדין בנים ח"כ תורתי חל תעזובו בט' דשח"ק וק"ל. וז"ם ויתן להם חרלית נויס וכו' מדין בנים בעבור י"ח וכו' ולח יטענו טעמת דשח"ק וק"ל:

ובזה חפ"ל כה"כ ויוליחם בכסף וזהב וכו' והוח דידוע דע"י שעבוד מלרים זכינו בחרן כמ"ם במה חדע וכו' ידוע תדע וכו' וגם חרז"ל וילך חל חרן וכו' ומבט לוי לח נשתעבד זהמ' מפני שלח נטל חלק בחרן בנז"ל. וזה לפפר כוונת חתם למה וכ"ל דפרעה הבין דמרע"ה בח להוליחם חו"ז בטענה דהשעבוד הוח דשח"ק ול"מ בדס"ל להרמב"ם ורבותיו ז"ל וע"ז שען פרעה חתם למה

לה כשתעבדתם תירגו חלה משום שלא נטלתם חלק בארץ
ח"כ אתם מודים דמי שנשתעבד זוכה בארץ וא"כ הו"ל
ישראל קבלו הגלה וצכר כדי להתחייב בשעבוד הגם
דהוה דשא"ק דפיר חל החיוב כד' רוב הפוס' ז"ל וא"כ
דבריכם למה שאתם בחים להוציאם הו"ז בכח טענת
דשא"ק כיון שאתם מודים דבקבל המתחייב שכר והגלה
ספיר מתחייב גם בדשא"ק ופרעה לה ידע דהריעב"ח
ודעימיה פליגי ע"ז ויבולים ישראל לטעון ק"ל
כוותייהו וק"ל :

וזה ג"כ לפשר כה"כ הן רבים עמה עם הארץ דייקא
דלכם ניתנה הארץ הידועה כמצו"ל ע"פ וזהב
הארץ וכו' כנ"ל שניתן להם ה' הארץ בשכר השעבוד וא"כ
ספיר מתחייבי יצר' בשעבוד הגם דהוי דשא"ק וא"כ
והשבתם לותם מסב' תו"ז לתמהה וק"ל :

ובדרך זו חלך להבין זזה ויכוח מרע"ה עם יתרו
הנלמדים בחמת בפ' בהעלותך וכ"ת ויאמר
משה למוצב וכו' וסופים לגמרו חל המקום אשר אמר ה'
אותו אתן לכם לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דיבר טוב
על ישר'. ויאמר אליו לא תלך כי אם אל ארצי ואל"מ אלך.
ויאמר אל נא תעזוב אותנו כי ע"כ ידעת חנותנו במדבר
והיית לנו לעינים. והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא
אשר יטיב ה' עמנו והטי"ל ע"כ. ויל"ד במ"ש כי ה' דיבר
טוב על ישר' מה כוונתו בזה ויל"ד במ"ש יתרו לא אלך
וכו' ותמרז"ל שאמר יתרו לא אניח את הודאי ואטול את
הספק ויל"ד דמה תידם לו מרע"ה כמה שאחז לומר לו
אל נא תעזוב אותנו כע"כ ידעת ח"כ ודרז"ל אתה ידעת
אין שניתן לאבותינו במדרים וגסים שנעשו לנו במדבר. ויל"ד
אז' והיית ל"ל והיה כי תלך עמנו וכו' דלמה חזר לו' לו
כן אחר שכבר אמ"ל לכה אתנו והטי"ל וכבר בדרושים
אחרים פירשתי בעניותי המשך הגי מק"ק בפנים שונים
ומשם באה"ה :

ואולם עפ"י דרכנו אפ"ל באו"א דכוונת מרע"ה לומר
ליתרו דמתנת הארץ נתנה ה' לנו בשכר קבלת
התורה כדי שלא למעון בקבלת התו' קי"ל כהרמב"ם ורבותיו
דס"ל דאא"מ בדשא"ק ולכן נתן לנו הארץ וזה לא
נוכ"ל קי"ל לדעת רוב הפוס' דס"ל דאם קבל המתחייב
בדשא"ק שכר והגלה ספיר מתחייב גם בדשא"ק וזה רמז
לו באו' כי ה' דיבר טוב ע"י ותן טוב אלא תורה כידוע
ח"כ לכה ניתנו והטי"ל והשיבו יתרו לא אלך וכו' לא אניח
את הודאי וכו' כלומר כיון דאיכא הריעב"ח ודעימיה
דס"ל דאפי' קבל שכר המתחייב בדשא"ק עכ"ז ל"מ לד'
הרמב"ם ורבותיו ז"ל א"כ הו"ל ס' ומידי פלוג' ל"ן ולמאר
יטענו ישראל קי"ל כמ"ד הכי דל"מ וקי"ל כהרמב"ם ויחזור
ה' ממתנתו ללא שדי זוזי בגדי כנז"ל וא"כ הו"ל ספק
ולא אניח את קודאי וכו' חזר מרע"ה להוכיח לו שכפר
הקב"ה פסק הדין דאדם מתחייב בדשא"ק כשקבל המתחייב
שכר והגלה דהא אתה יודעת חן שניתן לנו במדרים וזכיתו
ברכוש חלק הגחת שמדריים בעבודתנו להם וגם הגסים
שעשה ה' לנו במדבר דאין לנו הגלה גדולה מזו ואחר
שקבלנו שכר והגלה בעד קבלתנו התי' מעשה שכן פסק
ה' הדין קו"ל אין כאילו קבלנו עלינו סברת הפוסק שסובר
כן ואין אנו יכולים לטעון עוד שום קי"ל וגם אתה והיית
לנו לעינים ובקהיית הגלה שנקבל מיד והיה הטוב וכו'
והט"ל הגף דאתו מתחייבים לך בדשא"ק וק"ל :

אך במ"ש השא"י דמדין בגים זביו בא"י כנז"ל וז"ש
משה כי ה' דיבר טוב על ישר' שקראם בני בכורי
ישראל וידוע דר"מ סבר דיבר קרויים בגים לה'
אפי' עפ"ז במש"ה בגים משחיתים וא"י פליג עליה וס"ל
דבזמן שאתרעם"מ אית להו דין עבדים ולזה השיבו יתרו לא
אניח את הודאי וכו' דאשכר דהלכה כר"י ובשאין ישר'

ערש"מ נוטל את הארץ מידם דאינם זוכים עוד בה כיון
דהדר דייניהו כעבדים לזה השיבו מרע"ה אל נ"א תע"ה
בטענה זו על לעתיד שמא יתעלו ישראל ויהיה דינם
כעבדים כמ' ר"י דלעת עתה כולנו שוין רש"מ וז"ם אל
נ"א ר"ל עכשיו ואין לך לעזוב לותנו בשעבור העתיד להיות
ועוד כע"כ ידעת ח"ב תן שניתן לנו במלרים בני בכורי
ישראל והגסים שעשה ה' לנו הגם דבמלרים היו נוי מק"נ
ומה אלו אף אלו ועכ"ז קראם בנים מזה מוכח דפסק ה'
הדין כר"מ דאפי' בז' שא"ש רש"מ דין בנים להי' ים לנו
והיה כי תלך עמנו והייתי לנו לעינים לנייל ניזוקיש גם
אתה יהיה לך דין בן לה' והיה הטוב וכו' כי כמונו
כמוך ממש וק"ל :

ועפ"י הקדמתנו בדין דשא"ק הנ"ל אפ"ל עוד כוונת
המגיד במ"ש בריך שומר הבטחתו לישראל כ"ה
וכו' בהק"ע מ"ש בפ' חלק דבימי אלכסנדרוס מוקדון
בתו בני מלרים ותבעו לפניו מישראל הגו לנו כסף וזהב
שנטלתם ממלרים והשיבם נביהא כ"פ ממ"ש בתורה ומושב
וכו' הגו לנו שכר עבודתינו ת"ל שנה יש"ם ואפ"ל דבני
מלרים היו סבורים דיעלו יצר' תמלרים ק"ז משום להעבדות
הו"ל דשא"ק ול"מ לד' הרמב"ם ורבותיו ז"ל ופסק ה' הנ'
כוותייהו ולזה הוליאם תו"ז וא"כ לפי"ז גם הם אינם חייבי'
ברכוש מטע"ז נופיא דהו"ל דשא"ק דא"א לדונם בבני תרי
ולכך השיבם נב"פ ממ"ש בתורה ומושב וכו' ת"ל שנה
ונשתעבדו ת"ל שנה הגם דהוי דשא"ק כד' רוב הפוס'
דפליגי ע"ד הרמב"ם ורבותיו ולפי"ז גם הם בני מלרים
חייבים ברכוש הגם דהוי דשא"ק והשתא הכל כשלחו
לדון עם ישראל על הרכוש ישראל הם המוחזקים בביזת
מלרים ומל"ל קי"ל כרוב הפוס' המולקין ע"ד הרמב"ם
בכ"ל אלן הקב"ה מלי שער נסביה הוה מחיוב הרכוש
מט' דהו"ל דשא"ק ומל"ל קי"ל כהרמב"ם ושם דבשעבודא
ושינוי תפס השיעה דלא כהרמב"ם ור' שחני התם דעכ"פ
הבנים הם קטנים ומל"ל קי"ל פרש"י ובמש"ל ח"ל דהוה
מל"ל קי"ל כמהרש"ח והפ"מ דס"ל דבקבל המתחייב
בדשא"ק הגלה ושכר ספיר מתחייב לכ"ע וכאן נתן להם
הארץ בשכר השעבוד כנז"ל וז"ם המגיד ברוך שומר זכו'
כלו' דהגם דלפו"ד הוה מלי ה' לפטור עלמו מהבטחת
הרכוש כנז"ל עכ"ז בה' עשוס עשה דברו לפנים משורת"ד
ונתן לנו רכ"נ כמו שהבטיחנו ות"ת דאלתי לא הוליאנו
כלום דלמאר יבואו בני מלרים ויתבעונו בדין להחזיר
להם כל רכושם כשכר כן היה מעשה פאשת ביתי אל"מ
כנז"ל ניז"ח אין לחוש מהם כלל שהרי הקב"ה מחשב את
הק"ן שנים בחסרים וכתב בתורה ומושב וכו' ת"ל שנה
כדי שלא יטענו כן בחר הבי בני מלרים וח"ת אחר המחת
חוץ תייבם ה' לאלרינוס ברכוש אחר דיל טענת קי"ל
כהרמב"ם דאחא"מ בדשא"ק לזה השיב המגיד בשום לעשות
מ"ם לאחא"ה וכו' כלו' עשה כן כדי שלא יאמר אחרו אדיק
וכו' כדפי' בד' ר' יצחי כמש"ל :

ותיב הרב ברכת מופדיך לחיים ז"ל בח"ב בדרוש
שבת זכור דכי היכי דס"ל לכ"ע וגם הרמב"ם
ורבותיו דהפוסק לזון בת אשתו ה' שניש דתייב הגם דהוי
דשא"ק ממעם דפסק בשעת ניסונין דאגב מדוותיה
מתחייב גם בדשא"ק דה"ם והוא המעם ככל דוכתא דאית
ליה שמחה למתחייב בדשא"ק שפיר אל החיוב שלו אגב
חדוותיה וכמו כן הנדר בעת לרתו אפי' מדר דשא"ק תייב
לשלם נדרו כמש"ה ויזד יעקב נדר וכו' יעש"ב :

ובבן ז"ש ויוליאם בנסף וזהב שהוא הרכוש שלקחו
ויגללו ח"מ ולא תחסוב דח"ו גזל הוא כידם דשלא
כדין לקחוהו כיון דהוא דשא"ק לא"א ואין בשבועי כופל
דלא נכשלו ח"ו בחיסור גזל יען דבכה"ג לכ"ע מחתייבים
המלרים ברכוש משום כי שמח מלרים בצאתם וחגב

חדוותייהו

חדוותייהו מתחייבי שפיר ברכום כדין הפוסק לזון בשעת ניסוין ועוד דחשיבי המלריים בעודר מתוך לרה כמ"ה ותחזק מלרים על העם וכו' וא"כ שפיר מתחייבי גם בדשח"ק כי נפל פחדם עליהם דהו"ל ממש כעודר מתוך

לרתו דשפיר מחייב נפשיה גם בדשח"ק כמדובר:

ועפי"ז לפ"ל כוונת רז"ל במ"ש ע"פ ויקס מלך חדש כבע"ח ושטרו בידו ע"כ בהק"ע מ"ב הרב כנה"ג בח"מ סי' כ"ז הגהט"ו לות כ"ד משם מהרח"ג ז"ל דלם כתב החיוב בדשח"ק בשטר לכ"ע חייב דלליטת מילתת דשטרת וכ"כ המ"ן ז"ל בח"ב סי' יו"ד דלם כתוב בשטר כל ח"ם ויפו"ך מהני להתחייב בדשח"ק לכ"ע לכן הרב שמחת יהודה הביי"ד הרב במל"ח ז"ל שם פליג בזה יע"ש וז"ש כבע"ח ושטרו בידו לרמוז דעם דחיוב השעבוד הוי דשח"ק מ"מ כיון דליכת שטרת וקי"ל מלוה הכ' כתו' כמלוה בשטר דמי ועדיף טפי משטר דעלמת ומשום דהרב שמחת יהודה פליג בזה להכי נקט כבע"ח בכ"פ הדמיון

לרמוז דלין זה מוסכם מכל וק"ל:

ובזה יובן ג"כ כה"כ בפ' עקב ושמרת וכו' כי ה' תלהיך מביאך אל לרן טובה וכו' כ"ל חיובת רמי עלך לשמור לת מלות ה' ולת תוכל לטעון קי"ל כהרמב"ם ור' דלת"מ בדשח"ק וע"ש יען כי ה"ת מביאך וכו' וכיון דקבלתם הגלה ושכר לכ"ע מתחייבים לתם לפי' בדשח"ק:

וזה לפשר כה"כ והיה לם שכוח תשכח וכו' שמע ישרלל לתה עובר היום לה"י ועפי"ה ה"ה כמבואר וכן משו"ל ע"פ משכני לחריך נרוצה ממה שנתת לנו תרעת שבתת לחריך נרוצה ע"כ וכן משו"ל לם נכנסים בניך ללרן הם מקבלים תלהותי עפי"ה ה"ה כמבוללים וק"ל:

ויעפי"ז לפ"ל כוונת מדרז"ל דעוזת שר מלרים טען לפני ה' להחזירם ליסר כדי להשלים הזמן כנז"ל דיל"ד דלמלי המתין עוזת לטעון כן טד לתם ממלרים ולת קודם לתם ועיל"ד לו' כשם שלתה קיים כך שבועתך קיימת דמוכח מזה דכל כתו לטעון כן היו ללת מכת השבועה וזה היו דבלהו"ה עלום הות ע"ד ועיל"ד בתשו' ה' לעוזת כלום וכו' דהוה סני להודיעו דמשמולד ילתק הת"ה:

אמנם עפי"ה ת"ש הכל דכיון דהשעבוד והרכוש הכל הות דשח"ק ולם יתחייבו המלריים ברכוש גם ישרלל מתחייבים בשעבוד כיון דתרווייהו הוו דשח"ק ולם ילתו יסר' תו"ז בט' קי"ל כהרמב"ם ת"כ גם המלריים פטירי מחיוב הרכוש בט' קי"ל וידוע פלוגתת דמהריב"ל עם מהרשד"ם לי לומרינן קנין לין כלן גם שבועה לין כלן תו"ד הנס דקנין לין כלן מ"מ שבו' יש כלן ום' שבו' להתמיר וכתבו ז"ל דהלי פלוגתת לת שייכת רק לגבי ב"ו דלית ליה ספק בדין כיון שנשבע מלית נפשיה להתחייב גם מספק ברם לגבי הקב"ה דליכת ספיקת קמיה כי לפניו נגלו כל תעלומות ת"כ כשנשבע חייב לקיים שבועתו מתורת ודלי ולת מכת ס' שבועה להתמיר וגם מהריב"ל ז"ל יודה בכה"ג דחייב ודלי וכבר הקדמנו לעיל דמתנת לרץ לת זכינו בה כי לם בתנלי לקיים העבדות ת' שנה וע"י מתנת לרץ חל עלינו חיוב השעבוד עם שהות דשח"ק כמ"ל ולכן קודם שזכינו ברכוש לת היה יכול עוזת לטעון על ישרלל שילתו תו"ז דחשב שמת קי"ל להקב"ה כד' הרמב"ם ורבותיו דלח"מ דשח"ק ולכך הית רולה להוליתם תו"ז לשטו"ל המתין עוזת עד לחר שכבר ילתו עם הרכוש ומזה נתברר לו להקב"ה פסק כשלר רוב הפוס' דם"ל דלדם מתחייב בדשח"ק מדנתן ליסר' הרכוש לף שהות דשח"ק לפי קס לטעון על ישרלל דכיון דהדין הוא דלדם מתחייב בדשח"ק ת"כ תן לי רשות להחזירם להשלים הזמן וזה דייק מ"ם נשמה שילתו וכו' בשמה דייקת ולת קודם לכן עוד טען לפניו ית' דהנס דגבי ב"ו ליכת מ"ד דקת"כ גם

שבו' לין כלן דכהלי דיכת דדשח"ק פליגי בה רבותת לפי' בדליכת שבועה ונגבי ב"ו לזלינן בה לחומרת מהורת ס' לבל לתה ה' לפניך ננלו כת"ע ובידך להכריע הל' כמלן ולילת טוס ס' קמך ת"כ כשם שלתה קיום וכו' ולת מל"ל קי"ל כמהריב"ל דקת"כ וכו' ע"ז השיבו הביי"ה דמעיק' טועה לתה בדין זה דבב"ד גם הרמב"ם ור' יודו דלל מיוב השעבוד על ישרלל לפי' דהוי דשח"ק דכלום נתחייבו לנלת בבכיל דיבור וכו' ת"כ נמנת דעיקר שעבודם לת היה לנלת בשעבור שנטלו לתרן בירושה מלביהם וכיון דלית להו הנלה ובכר שפיר מתחייבי בדשח"ק לכ"ע ות"ת ת"כ יחזרו יסר' להשלים המנין הת נמי ליתת דכלום בלמ"ן לומרתי וכו' בבר גלוי לפני מעולד וכו' ולגבי דידי שחייבתי המלריים ברכוש הט' משום דלנת ס"ל ברוב הפוס' דלדם מתחייב בדשח"ק ובכן הט' לין מקום עיד לכל טענותיך וק"ל:

ועפ"י הלי חילוקת דליכת בין גבי ב"ו דליכת ס' קמיה לגבי ה' דליכת ס' קמיה לפ"ל שלזה כיוון דהע"ה במ"ש מה רב טובך לל"ל שכר הרוחני לעוה"ב דעין לת רלתה הגס דהות דשח"ק והט' משום כי פעלה לתוסיס ב"ד דייקת בך לתה ה' דליכת ס' קמך גגד בני לדם דליכת ס' קמייהו כנז"ל:

וז"ה לפשר כוונתם ז"ל במד' ע"פ משכני לחריך נרוצה דלמרה כנם"י ממה שנתת לנו ביות מלרים לחריך נרוצה ועפי"ד יע"ן דמביות מלרים מוכח דם"ל לה' להל' כרוב הפוס' דלדם מתחייב בדשח"ק ת"כ גם לתן בדיון חיובת עלן לקיים התורה דגם דהית דשח"ק ולחריך נרוצה וק"ל:

ובזה לפ"ל משו"ל כשילתו יסר' ממלרים כרתו ברית לעשות חסד זע"ז ע"כ. ויל"ד דהת בלהו"ה מדיבת חייבים לעשות כן ולמה לנטל' לכרות ברית ע"ז לתן ברלותם שילתו תו"ז שפטו מזה דהדין הוא דלת"מ בדשח"ק ות"כ גם מלות הלדקה ההית נמי דשח"ק ולין לה קלבה בתורה דהת כתיב די מחסורו ת"כ גם הס פטורים ממלוה זו ולזה הולרכו לכרות ברית לעשות חסד בתורה חסד ולת בהו' חיוב דמדינת הס פטורים מע' דהו"ל דשח"ק וכדם"ל להקב"ה ביני"מ שהוליתם תו"ז וק"ל:

א"נ לפ"ל לתידך ניסת דמעיק' הוה ס"ד דישרלל דפטירי ממלות לדקה כיון דהוי דשח"ק ומל"ל קי"ל כהרמב"ם ור' דלת"מ בדשח"ק וזכורני שרלתי בס' המפרז"ל שכבר עמדו בחקירה זו במלות הלדקה מדין דשח"ק והס ז"ל פי' בזה כה"כ ולת ירע לבבך בתתך לו לטעון דהו"ל דשח"ק ולין לתה חייב לתת לו כי בגלל וכו' וכיון דלית לך הגלה מרובה ממלוה זו ת"כ לכ"ע לתה מתחייב לף דהוי דשח"ק וכשילתו ממל' וזכו ברכוש הביאו דלדם מתחייב בדשח"ק ת"כ גם במלות הלדקה הס מתחייבים ולזה תו"מ כרתו ברית לקיום מלוה זו וק"ל:

ועפ"י הלי פלוגתת דהרמב"ם ורבותיו ז"ל עם רוב הפוס' ז"ל בדין דשח"ק הגו"ל רלית כתוב בכת"י דרוש נפלא מאד ומצו בה שהות מעט"ר מר"ז הרה"ג כש"ת כמהר"ר **ישששכר אבואלפיא** ז"ל בן לאותו גדיק עט"ר מר"ז הרב הקדוש **מהרח"א** ז"ל שפירש עפ"י פלוגתת דרבותת ז"ל הנז"ל ועפ"י הקדמות לחרות המשך הכתובים שכם מלכים סי' ה' וכה תלרם ויפלח שלמה לל חירם לאמר לתה ידעת לת דוד לבי כי לא יכול לבנות בית לשם ה' מפני המלחמה וכו'. ועתה הניח לי ה' מסביב כי אין שופ"ר והגני אומר לבנות בית לשם ה' כאשר דיבר ה' אל דוד לבי לאמר. בכך לשר ניתן לך תחתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי. ועתה צווה ויכרתו לי ארזים מן הלבנון ועבדי יהיו עם עבדיך ושכר עבדיך אתן לך. כי אתה ידעת כי אין בנו איש יודע לכרות ארזים עלים כלידונים. ויהי כשמוע חירם לת דברי שלמה וישמח מאד. ויאמר ברוך ה' היום לשר נתן לדוד בן חכם על

העם הרב הזה. ויבלח תירס לל בלמה שמעתי לת לשבר שלחת ללי לני לעשה לת כל תפלך בעלי לרזים ובעלי ברוסים. עבדי יורידו מן הלבנון ימה ולני לשימם דוברות בים עד המקום לשבר הבלח ללי ונפלתים שם ולתה תשל. ולתה תעשה לת כל חפלי לתה לחס בני ביתי. ויהי תירס נותן לשלמה עלי לרזים ועלי ברוסים וכל חפלו. ולשמה נתן לתירס עשרים ללף כור חטים וכו' ע"ש: ומוי"ר הרב מ"ז זלה"ה כתו' דרשינהו להני קרלי כסיני וכדי להיות דובב שפתי לדיק ולחידי דחביבין עלי ד"ק ז"ל דרשתים לני עני ברבים בק"ק יע"ל בדרום שה"ג מבמו המוב זלוק"ל. ולתמרתי לני לל לבי להדפיסם בעז"ה וביעזרתו והגני מעתיק פה לת כל ד"ק בביקור הכתו' הללו כמות שהם וז"ל הטהור: והנה הדקדוקים בתק"ק חלה רבו זה ילח ל' למו לדעת דלחיזה טורך הוכרת שהע"ה ולהלריך ולהניע לתירס ולומר לו לתה ידעת וכו' ולח תמ"ל בקיצור טווה לת עבדיך וכו' גם לומרו מפני המלחמה יל"ד דחיך המלחמה מוגעתו מלבנות הבית וכבר נרגנו מזה המפז"ל והם לתמרו דחמ"ל כן לבל יקשה לו תירס מה לך לבנות הבית מה שלח בנה דוד לחביך לזה הודיעו דהבי לח היה יכו"ל מפני המל' ור"ל יכול היה חלח שלח ה"ל פנחי מפני המל' כי לח נלטווינו לבנות בהמ"ק בהיות המל' רק לחר המנוחה כמש"ה והנית לכם מכ"ח וכו' חז' לבנבו תדרבו וכו' לחד"ק ז"ל:

וירענ"ן לייעב דקדוקים חלו לבדם בהק' מש"ל בפ' כל כתבי דק"ב לין מבטלין תבב"ר לפי' לבנין. בהמ"ק ע"כ ופשטן של דברים מורה דעם דע"ז יבלר בהמ"ק חרב ושמם לפי"ה לין מבטלין. ולפי"ז קל"ע דבש"ם מ"ק די"ח לתמרי התם כתיב כל חפלין לים"ב הח חפלי שמים ישוו בה וכתיב כל דמשמע לפי' חפלי שמים ומבני כלן במנוה דחפ"ל ע"י לחרים חז' לפי' חפ"ם ליב"ב כלן בשח"ת לעבודה ע"ח מבטלים ת"ת מפניה כדי שלח תתבטל המנוה לגמרי וכפ' המויו"ד סי' רמ"ו ומרן ב"י שם לח הרלמו מקור דין זה וגר' פשוט דהוה מסוגיית הנ"ל ולפי"ז ל"ב היכי לתרינן התם דלין מבטלין תבב"ר לפי' לבנין בהמ"ק דמש' דלף שם יעלר בהמ"ק תרב ושמם לין לבבלם מת"ת לתמהה טובה לכלורה:

ונר' דים לחלק בין לימוד הו' דגדולים ללימוד הקטנים דהח דלתמרינן דבח"ל ע"ח דלז מבטלים ת"ת לעבות המנוה הי"ד בגדולים דכל רביהייהו בלימוד לילו חלח לקיים מלוות והגית בו וכו' ועיקר מלוה זו יכולים לקיימה בקביעות זמן מה למבדח"ל ולמכדח"ל בפ' ב' הלחם דל"ז לפי' לח שנה לדם רק פרק ל' וכו' ולמד לפי' ק"ש קיים לח יומם ולף דכל המרבה ה"ז משובח מ"מ כיון שבלה המנוה לידו שלח"ל ע"ח מדיק טפי לעשות המנוה תחי' עמה שלח תתבטל לגמרי ולח"כ יחזור ללימודו לח כן בחשב"ר שלריך ללמדם בכל יום תמיד כדי שילמדו יפה ולזה לין מבטלים לותם מפני שום מלוה בין דלפ"ל ע"ח בין לחו ולמרינן בילקוט תהלים רמז תשב"ב ע"פ ריבה ה' לת יריבי וכו' לתר דוד לפני ה' הבה לנו עזרת מלר חמ"ל ה' דוד עסוק בתורה ולני נלחם מל' וכן משה לתר ע"ב יתמר שם מל' ה' לחס עוסקים בתו' ולני נלחם מלחמותיכם ע"ב ובודלי דמה שליוה ה' לדוד שיעסוק בתו' היינו כדי שיהיה מתמיד בתו' כל מלי דלפ' יום ולילה לח יסבות והיה שכרו שהות ים' לותם מל' דלין סברת לומר דמה שליוהו ה' לעסוק בתורה היינו שיקבע עתים לתורה דלזה לח היה לריך דהע"ה ליווי וזירוז דודלי מלך חסיד כמותו לין לומר עליו דלח יקיים מלות לח יתוס למבדח"ל כמ"ל חל"ו מחוורתה כדלתמרן דר"ל שיעסוק בתורה בהתמדה כעין ת"ת של תשב"ר דכוליה יומל לריכים ללמוד בתורת ה' כמדובר:

(לד)

ולכן זלת הודיע שהע"ה לחירס דמפני המלחמות לחשר שבבותו לדוד לחבי והוח נלטווה לעסוק בהורה בהתמדה להכניע מפניו דח נרמז ליה לדוד לחבי דלח יכול לבנות בית לשם ה' שכן בדין שלין מבטלין ת"ת התדירי תדיר ולח פסיק לפי' לבנין בהמ"ק ללן שלה שהניח ה' לי מסביב יכול לני לבנותו כי עסק התורה לינו מעכב לותי דיכול לני לקבוע עתים להורה ולח"כ לני עוסק בבנין בהמ"ק ולף דמלוה על ג"כ להרבות בעסק התו' כל מלי דלפשר דכל חפלים ליש"ב מ"מ כיון דמלוה בנין בהמ"ק היל מלוה דלח"ל ע"ח מן הדין עושה המלוה ולח"כ יחזור ללימודו:

עוד לפ"ל מעין החמור דהח דלמר מפני המלחמה הכוונה דר"ל דעסק התורה דנלטווה דהע"ה מפי ה' ביעסוק בתו' והוח נלחס מל' היינו עסק התו' כל דבים דזכיתו וזכות תורה דדבים לגוני מגנת דהקב"ה לותם מלחמותיו:

ואפשר דלז"ל דהע"ה פדה בשלום נפשי מקרב-לי כי ברבים היו עמדי כלו' שהש"ת פדה נפשו מקרב המל' הבלה עליו בזכותת דרבים שהיו לומדים עמו בעת המל' והשתת כיון דהתו' שנלטווה דוד היינו ת"ת דרבים הנה ודלי דבנין בהמ"ק נדחה מפני תירה דרבים דהת תורה דרבים דוחה העבודה כדלי' בפ"ק דמגילה דפריך תלמודל עמ"ש מכלן סמכו של בית ר' שמבטלין ת"ת וכלים לעסוק מ"מ ק"ו מעבודה דפריך ועבודה חמירל מת"ת והכתיב ויהי בהיות יהושע בירושלם וכו' ומשני ל"ק הל דרבים הל דיחיד ע"כ ור"ל דת"ת דרבים דיהושע הוה ולהכי גדול מעבודה וכיון דחשכחן דת"ת דרבים לין עבודה דוחה לותו כ"ש שלין בנין בהמ"ק דוחהו שהרי עבודה דחמירל דדחי שבת לינה דוחה ת"ת דרבים כ"ש בנין בהמ"ק דקי"ל מעבודה דלינו דוחה בבת:

ובבן זלת היתה כוונת שהע"ה במ"ש לתירס לתה ידעת וכו' דר"ל דכיון שהיה עוסק בת"ת דרבים מבו"ה דחה לבנין בהמ"ק שכן הדין דלין מבטלים ת"ת דרבים מפני בנין בהמ"ק כנ"ל ולולם עתה שהניח ה' לי מסביב ולין לני עסוק בת"ת דרבים דלין לני לריך להכניע לויבי ע"י עסק תורה דרבים דלין שופ"ר כע"כ ים לי פנלי לעסוק בבנין בהמ"ק והנגי לומר לבנות בית לשם ה':

נהזור להרי מק"ק דשהע"ה עם תירס דתו יל"ד דלתיזה טורך לומר לתירס שלמר ה' לל דוד לחבי בנך וכו' גם תינת לי יהור נפים דהוה סבי לו' ויכרתו לרזים גם תו' לתן לך תינת לך יתירה דהוה סבי לו' לני לתן גם תו' כי לתה ידעת כי לין בנו יודע לכרות עלים לין זה טעם נכון כיון שלח יחסר דבר מהמלכית וגם שם תל"ל שלין לו יודעים למה לו לגלות זה לתירס יכתידנה תחת לשונו ולימל ליה כי ידעתי בעבדיך יודעים לכרות עלים וממילל יובן החסרון וכתוב בד"ה ב' ס' ך' ויתכן ביובן הענין למעליותל דלף שים ליתו יודעים מ"מ כיון שהמלוכה מרובה בנין הבית להיפר הסמוך לירושלם לח יספיק לותו יער ולריך לו ג"כ מיער של תירס וכיון שיודע שבעבדי תירס ים ביודעים לכרות עלים לח הולרך שהע"ה לגלות מעבדיו לשבר בירום' היודעים לכרות עלים ות"כ לתיזה סיבה הולרך שהע"ה להודיעו חסרון עבדיו בזה הלח דבר. גם יל"ד מה חכמה מלח תירס בדברי שלמה עד שבירך תירס לה' שנתן לדוד בן חכם יושב על כסחו ועיל"ד במ"ש תירס שמעתי לת לשבר שלחת ללי דתיבת ללי יתירה גם לומרו ובעלי ברוסים דנדרש לגלח שלולו כי שהע"ה לח ביקש ממנו רק עלי לרזים ולם כוונת תירס היתה מסוס דעלי ברוסים הם יותר משובחים ח"כ מדוע לח שלל מהם שהע"ה כיון שהם חשובים יותר.

ולדקדוק זה י"ל דמה שהוסיף תירס לו' גם עלי ברוסים

כרוסים לאו למעניותא נתכוון אלא לגרעון דמהע"ה לא שאל ממנו רק עלי תרזים וידוע דך' מיני תרזים ים בעולם כמ"ש ביבמיה סי' מ"ח תרו שיטה והדס והושיפו עליהם רז"ל ג' כמ"ש בם"ס דר"ה דכ"ג וחד מנייהו כסיתא ופירש"י שהוא מין עץ העולה בקרקע הים ושמו קרוחל"ו יע"ש וה"כ כוונת שהע"ה היתה לשאול ממנו כל מיני תרזים וגם לאותו שגדל בקרקע הים הנק' קורחל"ו ומ"ש מן הלבונן קלי לשאר מיני תרזים ולזה פירש חירס דבריו ותמ"ל למי לעשה חפלך בעלי תרזים וברוסים לשל לא מה שגדל בים דעריחה מילתא טובא דאופן עקירתו מן הים קשה עד מאד כמ"ש בר"ה דכ"ג יע"ש וה"כ לא הביאו לעשות לו חפלו גם בהרו הגדל בים משום דבים הוא שבחלים תירס היינו מלי וכן מפורש בד"ה ג' סי' ג' שאמר ושלח לי עלי תרזים ברוסים ואלמוגים מהלבנון ופי' המפז"ל שאלמוגים הם העולים בים שקורין קורחל"ו ואומרו מהלבנון חוזר לתרזים וברוסים והיינו ודאי שהבין כן עזרת דשאלת שהע"ה מחירם היתה בוונתו ע"כ מיני תרזים וגם על הקורחל"ו ולכן פירש דברי שלמה תרזים וברוסים ואלמוגים :

והרב מהרי"ח ז"ל בפי' למלכים דחה פי' המפז"ל שפי' דאלמוגים הם קורחל"ו לפי דבחצו חירס לא נמלא זכר לאלמוגים ולא נכנסו בכל מלאכת הבנין ולכן פירש שהם תרזים היותר טובים ואדומים ביותר יע"ש ולפי דרכינו אין מקום לדחות פי' המפז"ל וכמובן :

עי"ד במ"ש חירם עבדי יורידו מהלבנון ואני אשימם דוברות היל"ז הוא ללא לוכך דמה טעם ים להודיעו לוך יוליאם ויביאם וכי עלה הוא תח"י מעשיו של חירם לחמלה דהא כבר בימי דהע"ה שלח כותח כך בשמואל ב' סי' ה' וישלח חירם מ"ל אל דוד וכו' ועני תרזים וה"כ כאשר שלח לדוד כן יעשה כעת ולאיזה לוכך התריך לומר ואני אשימם דוברות ופי' המפז"ל נהוגות דבקלוד היל"ל אני לעשה חפלך וגם להה תעשה חפלי וכו' גם חומרו ואתה תשא הוא יתור נפיש דבחומרו ונפלתים שם ח"כ ממילא מש' שלא יטפל עוד הוא בהם אלא שהע"ה הוא יטפל בהם מיפו לירום, גם על"ד השיטו שבד' חירם כתוב ויהי חירם נותן לשלמה דבר שלמה כתוב ושלמה נתן לחירם עבר שיטו זה למה ? אלא דבר :

והבין כ"ז נקדים מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח דבית הבחירה ה"ד וז"ל אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הק' ואם נעשו מתחי' להדיוט אין עושין חותם לגבוה אבל חבנים וקורות שחלבן מתחי' לשם בהכ"ן אין עושין חותם להר הבית וכו' עכ"ל :

והרב מצל"מ ז"ל בפ"ד דתמה ע"ד הרמב"ם מדקתי"ל הזמנה לאו מילתא היא ועוד הק' מדתניא בפ' הקומן רבה ובפ' פרה חטאת על העלים אשר על המזבח מה מזבח אלא נשתמש בו להדיוט אף עלים ופריך והכתיב ראה הבקר לעולה וכלי הבקר לעלים ותי' בחדתי מוכח דאין נאסרים לגבוה אלא בשימוש הדיוט אבל בהזמנה לא והל"ע יעש"ב :

ולענד"ן ליכא ובן קדם אשא עיני בד' מרן הכ"מ שם שב' שדברי רבי' הם מהתום' דקתני קורות וחבנים שחלבן להדיוט וכו' ומש' לרבינו דהדיוט היינו לבהכ"ן דלגבי הר הבית הדיוט קרי ליה ויש לתמוה מי דחקו וכו' שכ"ל מפורש יותר מד"ק שדעת הרמב"ם דהחליבה לשם הדיוט בקורות וחבנים פוסל ואין לבנותם בהר הבית אלא כשחלבן לשם הק' והיינו משום דס"ל דהך דינא דקורות וחבנים נלמד מסבך עם הדין הקודם דש"מ כל הכלים מתחי' אלא לשם הק' ודברי תימה הם שהרי פסק הרמב"ם בפ"ח דמעילה ה"ד דבשבונין בהמ"ק

אין לוקחים עליס ואבנים מן הק' ולא בונין את הבנין ע"ד שהוא קדם אלא בונין את הכל מן החול גזירה שמא יהנה בגל הבנין או יבנין על אבן או קורה בשעת מלאכה וכו' שכ"ל. וכב"ם ס"פ ולד חטאת אמרו ה"ע דבונין בחול דלא ניתנה תורה למלאכים כלו' דבדין הוא דכוליה מקדש בעינן שתהיה עשייתן לשם הק' כדמש' מדב' ועשו לי מק' לי לשמי אלא משום גזירה שמא יבא לידי מעילה בונין הכל מן החול ולפי"ז גמלא דשפי עדיף כשחלבן אלא לשם קדם ולא מיבעיא החליבה בעלמא אלא לפי' מעשה הבנין יתיקונו בונין הכל מן החול ע"ד אלא לשם קדם וה"כ שכל"ל דמ"ש בהל' בה"ב לבנים וקורות שחלבן לבהכ"ן לא כמ"ש מרן דחליבה לשם הדיוט פוסלת לד' הרמב"ם וכדחי' בתוס' דשבל"ל דהחי הוס' דחה לותה הרמב"ם מקמי ההיא דבונין הכל מן החול ומשולם לא כיון הרמב"ם לפסול החליבה לשם הדיוט כלל ויש לפרש דבריו בלו"ח

וכמו שחבאר בס"ד :

ואומר דמ"ש הרמב"ם דאין עושין כל הכלים וכו' דוקא כלים נקט ולא אחר מילי דשייכי לבנין בהמ"ק והט' דבדין הוא דכוליה מקדש בעינן שתהיה עשייתו מתחי' לשם הק' כדאמרן ורק משום גזירה שמא יבא לידי מעילה בונין הכל מן החול ע"ד שחיבו קדם ל"כ בכלים דליכא למיחש בהו שמא יבואו לידי מעילה בשעת עשייתם דאין הכלים מתקדשים למעול בהם אלא עד לאחר יסרתו בם בק' אלמן הכ' בשירות כמ"ש הרמב"ם בפ"ח דכלי מקדש לכך בעינן עשייתם מתחי' לשם הק' ומ"ש בחם עשאן מתחי' להדיוט אין עושין אותם לגבוה אלא היינו משום דנאסרו משום דהזמינם להדיוט ודאי הזמנה לאו מילתא היא רק נאסרו משום דנעשה בהם מעשה שנעשו כלים וגמר תיקונם לשם הדיוט וכלים דלא שייכי בהו מעילה עד לאחר יסרתו בם בק' בעינן שהיה עשייתן לשם קדם וכמדובר :

ומ"ש עוד הרמב"ם קורות וחבנים שחלבן לבהכ"ן וכו' לאו משום דבהכ"ן קיל מהר הבית הדיוט קרי ליה כמ"ש מרן ז"ל אלא הטעם משום דהיה דחבן בגדרים בפ' רשו"ת הריני עליך חרס ואתה עלי ג' לאסורים וג' מותרים בדבר של עולם כהר הבית והעזרות וכו' כלו' דהפקר ניהו ולא דמוה' ואסורים בדבר של אותה העיר כרחבה ומרחץ ובהכ"ן וכו' כיון דשוה' הם בעיר אוסרים זש"ז ופסקה הרמב"ם בפ"ז דמדרים ועיין בלח"מ ובם"ע יו"ד סי' רכ"ה ובתוס' יו"ט שם מצו"ה פסק הרמב"ם כתן דקורות וחבנים שחלבן לבהכ"ן דשוה' אין לבנותם בהר הבית אלא מדעת כולם אלא יהיו נכשלים בעון נדרים וחרמות כשיאמר חדם לחבירו הריני וכו' דאז אסורים בבהכ"ן ומותרים בהר הבית משום דהפקירום ג"ד ובודאי דאין מפקירין ג"ד אלא דבר שמניח החדם להר הבית לדעתו דלדעתא סיפקירוהו ג"ד הביאו בדס דבר של שוה' כיון דאד מהשוה' לא הביאו מדעתו לא הוי הפקר דמעיק' מתן מחיל ליה אלא כל היכא דאיתיה ברשותיה איתיה ולפי"ז נמלא דמעולם לא פסל הרמב"ם החליבה לשם הדיוט והעיקר הוא כדמשמע מדברי רא"ש דאמר מה מזבח אלא נשתמש בו להדיוט אף עלים וכו' מוכח דמשמש והילך הוא דאסברי אבל מקמי הכי אף שחלבן לשם הדיוט ונעשה בהם חיזה תיקון לשם הדיוט לא מאסרי ואדרבה אפי עדיף אלא לאחלבן לשם קדם שלא יבואו לידי מעילה ומשע"ז כתב הרמב"ם בהל' מעילה דשוטין אותם מן החול דכיון דאם מתחי' עשה אותה לשם הק' מועל בהם אפי עדיף לעשותם מן החול וא"ש ההיא דאדרונה המוריגן וכלי הבקר דאפי' שעשאם לשם הדיוט כיון אלא נשתמש בהם הדיוט עדיין כדאוק' הש"ס בחדתי אפי עדיף לעשותם לשם-חול ולא לעשותם מתחי' לשם הק' כדי שלא יטעלו בהם ודוקא

כלים דאין בהם מעילה אלא עד לאחר ישרתו בם בק׳ הוא דכ׳ הרמב״ם דאין לעשותם מחתי׳ אלא לשם הק׳ וכמדובר:

ודרב המב״ע ז״ל בפי׳ ק״כ כתב דמ״ש הרמב״ם קורות ותבנית שתלבן בהכ״ן וכו׳ הע׳ היא משום דחמירא קדושת בהכ״ן מקדושת הר הבית לפי שבהכ״ן הוא בית תפלה בקבע יע״ש ולכאורה יש סתר לד״ק מדאשכחן דמדמו רבוותא קדושת בהכ״ן לקדושת בהמ״ק כמ״ש המרדכי בפ״ק דשבת הופ״ד בפ״י ח״ח סי׳ קל״ח לענין עלייה שע״ג בהכ״ן דאית דמדמו לה לעלייה המקדש דקי״ל נגוה ועליות נתקדשו ואית דמדמו לה לעליית היכל שנתקדשו מדכ׳ והיה להם למק׳ מעט יע״ש ועיין בתשו׳ מהרי״ט יו״ד מ״ס ע״ד המרדכי הנ״ל ולפי״ז שפיר נוכ״ל דדעת הרמב״ם כהני רבוותא דקדושת בהכ״ן תמיד להו למיר כח היכל ולמיר כח העזרה ולכך פסק דקורות ותבנית שתלבן בהכ״ן ח״ע לחומת ה״ה מקום דחמירא קדושת בהכ״ן תמיד טפי ומעלין בק׳ וח״מ וכד׳ המב״ע ז״ל:

ואולם זוהי שק׳ לפי׳ הרב ז״ל דהנם דנימא דהכי ס״ל להרמב״ם ז״ל דחמירא קדושת בהכ״ן מהר הבית הי״ד בבהכ״ן שכבר התפללו בה ומהקדשה ע״י תפלה בקבע כרש בחליבה בעלמא לשם בהכ״ן חילוק נתשבח כבהכ״ן לפי׳ למ״ד הזמנה מילתא היא מדי דהוה כעוור לתרוג דליכא מאן דלאכור וכדאיתא בפ׳ בני העיר לא״ר הלי כי כניסתה חילופה וזיבונה שרי תורמתא ומשכונה אסיר מ״ט בקדושתה קלי לבני נמי חילופייהו וזיבונייהו שרי לוויפנהו אסיר וה״מ בעתיקי אבל בחדתי לית לן בה ולפי׳ למ״ד הזמנה מילתא היא ה״מ כגון החורג בגד וכו׳ ע״כ ועיין בתשו׳ הרשב״ץ ח״ב סי׳ ק״ע יע״ש. וכדי לקיים דברי הרב המב״ע ז״ל יש עם מ״ש הרב לבת מחרי ועש״ד מהרח״ו ז״ל בם׳ מק״ק דקק״ד כיוצא לקו׳ הרמ״ך ולקו׳ דידיה ע״ד הרמב״ם שבפי״ח מה׳ תפלה שכ׳ דאם גבו מעות לבהכ״ן אין מסגין וז״ל ורבינו שלא חילק בלבנים להתיר החדשים מאחר שגבו והותירו מותר לבנו ולא קנו מהם לאסר רבת׳ והיא החדשים ול״ל דמ״ש בגמ׳ ה״מ בעתיקי סתמא דש״ס אחרי כן ול״ק דידיה לדידיה והבן עכ״ל. ועפי״ז הנה נכון דשפיר מיל לפרש כמ״ש המב״ע ז״ל דמ״ש הרמב״ם ז״ל קורות ותבנים שעדיין לא נבנו לבהכ״ן אית בהו קדושה דהרמב״ם ז״ל חזיל לשיטתיה דלפי׳ גבו מעות ס״ל דאין מסגין ומאי שנא קורות ותבנים ודו״ק:

וקשיב בה״כ כשיש ווועד לרי שלה ונם׳ אם התוך הבלי שנעשה להדיוט ושמשו מחדש לגבוה לי מאני או לא דמ״ש הרמב״ם מפחילתם וכן ממ״ש ואם נשבר וכו׳ אין עושין אותם לגבוה ולא אמרי נשבלו לגבוה וכו׳ משמע דכל שנעשה מחתי׳ להדיוט אינו חוזר לגבוה וים לד לומר דלאו דוקא עכ״ל:

ואנכי לא ידעתי מאי מספק״ל למר דכגון״ד מפורש בתו׳ הק׳ דכלי הדיוט נקרישים לגבוה ע״י תיתוך ולא מיבעיא היכא דנעשו להדיוט ועדיין לא נקדשו בהם הדיוט אלא אפי׳ שכבר נקדשו בהם הדיוט והתיכן ונעשו מחדש הוכשרו לגבוה ומרחות הנוכחות יוציאו ויביאו מרחות ממש שרואה החשב לה פנים כה כדפירש״י ז״ל ואפי״ה עשו בהם הכיור וכנו וידוש דהכיור הוא מכלי המקדש כמ״ש הרמב״ם בפ״ח מה׳ כלי המקדש יע״ש:

אבריא דיה הדוחה נטויה דלי מהא לא תיריית דשאני מפלוגתא הנ׳ דלאינם עשויין רק לרחות פניהם הנשיים ולא חשבי כלים כדי שנאמר דהוו כלים שנעשו להדיוט והיינו דומיא דלמ״ל לעצן טומאת כלים דתקן בפוף מס׳ כלים לספקליות מהודה ופירשו הר״ם והרח״ם ז״ל דהיינו מרחות שנעשים מפחלטין בהם

וי״ל דית קבול קלת אפי״ה אין שם כלי עליהם לפי שאינם עשויין לקבל רק לרחות וכו׳ יע״ש וכן פי׳ הר״ב ז״ל שם ודבוותה הבית הו״ח דכיון דאינם עשויין רק לרחות לורת הפנים לאו מידי הוא מה שנעשה ונגמר תיקונם לשם הדיוט אפי׳ נשחתם בהם הדיוט דאין פוסל מה שנעשה לשם הדיוט רק מידי דחזי לאשתמושי בית בפועל ולא ברחייה בעלמא. **וא״ה** יפ״ה ס״ט דחייה זו ח״ב לבית הפוסל דס״ל דאיסור מטומאה יליפינן אך למ״ד איפור מטו׳ לא יליפינן ליתא להך דחייה וכמובן וכבר האריכתי קלת בזה בס״ח ואכמ״ל ע״כ יח״ה ס״ט]. ברם עיינו הרואות דבכלל התרומה למלאכת המשכן ואהל מועד ולכל עבודתו שם נאמר כל נדיב לב הביאו את ומזח ומבעת וכומז כל כלי זהב הרי לפנינו מקרא מלא בתורה קרי בחויל דהנם דכל הכלים הללו הם כלים שנעשו ונשחתם בהם הדיוט קבלום למשכן וכודאי דאע׳ דאין דים תקנה להכשירם ע״י היתוך ולעשותם מחדש לגבוה מהני ושפיר דמי וזה פשוט. [**א״ה** יא״ה ס״ט. הנה גם בפ׳ מצות כתוב ונקרב את קרבן ה׳ איש אשר מלא כלי זהב לנעדה ולמיד וכו׳ לכפר ע״ן וכו׳ ויקח משה יאלעזר הכהן את הזהב וכו׳ ויביאו אותו אל אה״מ וכו׳ וכתב הרמב״ן שם בביאורו עשה״ו וז״ל ירצה מזה שעשו מהם כלי שרת ומסרום לגזבר לזכרון לכל בנ״י שיעשו בהם עבודת ה׳ לדורות וכו׳ עכ״ל יע״ש ובודאי דהע׳ משום דהוכשרו ע״י היתוך גם לכלי שרת הנם דמחתי׳ היו כלי עכו״ם ונשתמשו בהם שעכו״ם עכ״ז הוכשרו לגבוה ע״י היתוך ואין מקום עוד להסתפק בזה כלל וכמובן זו בלבד יש לחקור דבודאי כלי עכו״ם הללו הם ממחים בטומאת אהל שלהם ואיך נטהרו ע״י היתוך אבי מפנה שלמה שניני בפי״ח דכלים מ״ח דכלי מתכות פסוליהן ומקבליהם ממחים נשברו טהרו חזר ועשה מהם כלים חזרו לטומאתם היסנה יע״ש ואולי י״ל דכיון דזה שלחמרו חזרו לעו׳ היסנה אין זה אלא גזירת חכמים ז״ל כדאי׳ בפ״ק דשבת וכמ״ש הר״ב והחוי״ט ז״ל שם אבל מן התורה כיון שנשברו טהרו לגמרי וכזמן האשכן עדיין לא גזרו חכמים עליהם מכו״ה חזרו לגבוה ע״י היתוך וכמובן. וע״ש בם׳ בני בנימין וקדיש חיים ח״ח סי׳ ל״ז מ״ש בזה ויש לעמוד על דב״ק ותפמ״ל יח״ה ס״ט]:

אך שיהיה לכל הדיבורת הניתנים למעלה בביאור דברי הרמב״ם ז״ל למדנו דקורות ותבנים שנאבדו מחתי׳ לחדיוט חשה לפי הכנת מרן ז״ל פטורת דברי הרמב״ם לחפוי לגבוה לפי׳ בחליבה בעלמא לשם הדיוט ולפי״מ לקן בעניותן והוכחנו ממ״ש הרמב״ם עלמו בהל׳ מעילה שעושין הכל מן החול לשם חול לימו פוסל לגבוה כלל דלחרבת לא בעינן שיהיה מחתי׳ לשם קדם ודוקא גבי כלים דלית בהו משום מעילה עד לאחר ישרתו בם בק׳ בעינן בהו שיהיו מחתי׳ לשם קדם לכל מידי דליתא בהא משום מעילה משמע שמקדשן כגון קורות ותבנים לחרבת סגיך שפיר לעשותם שלא לשם קדם כדי שלא יפעלו בהם ומעולם לא פסל הרמב״ם ז״ל החליבה לשם הדיוט וכמדובר:

עוד נקדים סברית הרמב״ם ורבותיו ז״ל בפי״ח דמכירה דס״ל דאין לחדש אחתיך בדשח״ק אפי׳ בקנין שזה כמו שאכלו והאין כאן דבר ידוע ומנוי שנתמו במאכל בני שמאכל והרפ״מ ז״ל. כהבי דפ״ב לא ס״ל הכי שלא במתחייב בדשח״ק בלא כסף ובלא מחיר אך אם נתן לו שום מה כדי שיתחייב בחיוב זה דשח״ק חל החיוב עליו דאנב זוזי גמר ומקנין והרי שפ״ח ז״ל הע״ד המב״ם שם פלוגתא ע״ז ופ״ל בד׳ הרמב״ם ז״ל דכפל ענין חח״מ בדשח״ק יע״ש:

עב״ק מ״ש הרב כ״ז ז״ל בסוף ר״ש שלא לחזור אבי״ל בן יחיד

יחיד וחלה וקרא לרופא מובהק לרפואתו ונדר לו ן' פרחים אם יתרפא ונתרפא ע"י הרופא תבע מאביו כסך הנז' ורחוכן סירב ואומר שלא יתן לו אלא שכר הרחוי והסכימו הדב"ל שהדין עם הרופא ורחיה מת"ם הסמ"ג בה' שגגב ממונו ונדר לאחד ק' דינר שיעשה השבעת שדים לידע מי הגנב וכן עשה ולא רצה הנודר לפרוע לו ואייבו ר"י לשלם כולם וכן כל כיוצא בזה וכן לענין הרפואות דרך כ"ה לתת דמים מרובים וכו' ומכאן דן הכ"ז ז"ל הכ"ל שחייב רחוכן לפרוע כל מה שנדר ואפי' שלא ניער עלמו הרופא אלא בתמירתו ליוה לעבוה כו"ך חייב לו שכר תמירה וכפסו"ד כתב וז"ל כ"כ שהוגד לי דרחוכן זה ת"ח ומזקה על ת"ח שחיו מסנה מדיבורו וכו' ולאו"ד ת"ח ווהיק אלא אפי' מי שמוחלין לותו דבר הל' בכ"מ וכו' עכ"ל. ועין ביותה להה"מ ז"ל בפי"ב דגזילה שכ' מפס שהתנה הרשב"ח ז"ל דלענין רפואות חייב לשלם כמו שהתנה דחכמתו מכר לו והיה שוה דמים הרבה והכי"ד מרן ז"ל בב"י יו"ד סי' של"ו ס"ג ומור"ס ז"ל בח"מ סי' רס"ד ס"ו יע"ש נמל"ל דדבר שהוא חכמה כענין הרפואות שדים וכל כיוצא בהם יש לו לשלם כמו שנדר דחכמה מכר לו והיה שוה דמים הרבה :

עוד למדנו דהיכא דהחייב הוא לחבר וח"ח עם דמדינא מלי פטר נפשיה מ"מ יש להחמיר עליו לחייבו מפוס דחזקה ת"ח שחיו מסנה מדיבורו וגמר ומסע"ן גם כמה שהוא פטור מן הדין ולא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וכ"כ מהרימ"ט ז"ל בח"ח ח"מ סי' ס"ט במתחייב בדשלב"ל דאם המתחייב הוא ה"ח אפי' שלא ב"ל חיוב הוא מתחייב כיון שיודע דדשלב"ל חיבו נקנה מכתמת חיבו מאנהו אלא חזקה עליו שנתחייב ונשתעבד נופו לתתם עכ"ל :

ענ"ק סברת כמה רבוותא דס"ל בדין לסמכתא דחיבה אלא בתולה בדעת עלמו לפי שהוא כוטח בעלמו וסבר לעפות מ"ם ולכך חיבו מהגה בדוקה אבל התולה בד' לחרים בדוקה מלגה ואין בזה סוס אם' והכי"ד מן ז"ל בב"י ח"מ סי' כ"ז מחו' מ"ז יע"ש ונשאל המביט ז"ל בח"ג סי' ע' על רחוכן שמכר לב' חפן השוה ב' בח' והחבי ביניהם דזמן הפירעון הוא לכשתבוה חומת טבריה ועתה נבנית בשלימות וטענ ב' כי לא היה שוה רק דבר מועט אלא דרך שחוק והיתול כתב לו כן כי לא חשב שתבוה חומתה עד שיבא המשיח והוי אם' והשיב הרב ז"ל דחיכא לדמויי לדיני אם' דהו"ל כאומר אם לא תבוה ח"ם זה החפן שנתתי לך לא תתבע ממך דבר ואם תבוה ת"ם תתן לי יותר ממה שאני נותן לך והוי אם' ולק' ואפי' כתב עליו שטר ולא אמר לשון אם הוי אם' ואפילו עוד דאפי"ל למשחק בקוביא דב' ר"ת דכל מ"ם זה כנגד זה לא הוי נוזמת וקני וכו' ומה שכנגד החפן מיהא חייב לשלם יעש"ב :

מעתה נבא לבאר כה"כ הנ"ל דהנה שהע"ה נדר לחרים בעד שכר פועלים אשר יכרתו לו החרזים ובעד דמי עני חרזים עלמם שהם ביער הלבנון שבאחרן חרים ביותר מבדי שברם ושיווים שכ"כ ושכר עבדיך תתן לך ככל אשר תאמר ותיבת לך יתירה שם רמז דתרתי קאמר דמלבד כי תתן שכר פעולת עבדיך עוד זאת גם לך תתן דמיהם ככל אשר תאמר דשהע"ה מרוב חיבתו ומחת לבו על בנין הבית נדבה רוחו לתת ולפרוע פי ב' סוס מנה במחתים :

ברם פן יחוס חרים שאין בחיובו ממש מלד הדין דהו"ל אם' כמך דעתו לעשות כן אבל לא גמר בדעתו ואף שיבוה הבית כמו שכמך דעתו יכול אח"ך לפטור עלמו ולבא בטענה על חרים דכה"ג לאו אינה ולא חל החיוב דהוי אסמכתא שאתחייב ביותר מבדי שברם ודמיהם ומלה השכר לעת"ל דהייבו לזמן בנין בהמ"ק שכן נדר ואמר אתן לך ככל השכר תאמר כלו' לאחר גמר הבנין והו"ל כאומר אם יבוה הבית על ידי אתן לך כלום ובעין תבו' המבי"ט ז"ל דאסיק דהוי אם' כמ"ל וה"ג הוי אם' כי ימעון שהע"ה שלא חשב שיבוה הבית על ידו בדוקא וא"כ זהו אם' כאילו אמר אם יבוה על ידי אתן לך ככל אם"ת ואם לא יבוה ע"י לא אתן לך ואפי' לא אמר לשון אם הוי אם' וכמ"ש המבי"ט ז"ל כמ"ל :

ראן לפלק מעשה זו לבל יחום ממנה חרים כלל הולרך שלמה בחכמתו להגיע ולהקדים לומר לו אתה ידעת אח דוד אבי כי לא יכול לבנות בית לה' מפני המל' כלו' יכול היה אלא שלא היה רשאי מפני המל' ר"ל שלא נלטווה לבנות בהמ"ק אלא אחר המנוחה כמש"ה והניח לכם וכו' לשכנו תדרשו כמש"ל ועתה הניח לי ה' מסביב אין שוף"ר כלו' בחין לי דבר שמוגע הבנין ואין ס' דודאי יגמר הבנין על ידי ולוכח למיחש הו בחיובי משום אם' כלל :

אמר עוד והנני חומר לבנות בית לשם ה' אלהי כאשר דיבר ה' אל דוד אבי בלך וכו' והוא"ל שכן באבי תולה בדעת המב"ה הרי כתבנו משם מקלת רבוותא דס"ל דאין אם' אלא בתולה בד' עלמו וסבור שיעשה מה שאמר ולכך חיבו מהגה בדוקה אבל בתולה בד' לחרים גמר ומשתעבד ל"ב כ"ם וק"ו שאני סומך על אדון הכל ה' אלהי אשר דיבר אל דוד אבי בלך וכו' ולכן אני אומר בדוקא כי אין ס' כי כה יעשה ה' ודבר אלהינו יקום לעולם ואין לחוש כלל מדין אם' וכמובן :

אמר עוד ועתה זוה ויכרתו לי חרזים וכו' הנה בד"ק הללו כיוון לומר כדי שלא יאמר חרים דאבי דמשום אם' אין לחוש מה"ט הנז"ל מ"מ אבאי חיכא למיחש שאין בחיובי הנז' ממש כיון דהו"ל דשא"ק ולד' הרמב"ם ורבותיו ז"ל אפי' בקנין ל"מ ולהריטב"א ודעימיה בכל ענין אמרוה הרמב"ם ורבותיו אפי' אם קבל המתחייב הנאה ושכר לא נשתעבד ואפי' לפי"ד מהרש"ח והרפ"מ ז"ל דס"ל דאם קבל המתחייב הנאה ושכר מודו כ"ע דמתחייב הנה בחיובי הנז' הוי דשא"ק כדכ' אתן לך בכל אם"ת הו"ל חיוב זה בכדי שלא נסף ובל"מ ובאמי שום הנאה לשהע"ה כלל כי החרזים שיתן חרים לבנות בית לשם ה' לאיבו יכול שהע"ה ליהנות מהם כלל ישן דמשעת כריתתם וחליבתם מוקדשים הם ועומדים לגבוה דחליבתם בעין לשם קדש ולא לשם הדיוט וכמ"ש הרמב"ם קורות וחבנים וכו' כמ"ל דאפי' אם חלבן לבהכ"ן אין בוגין לוחם להכ הבית והבין מכן בכ"מ דבהכ"ן לגבי הכ הבית הדיוט קרי לה כ"ש לשם הדיוט ממש דאין לבנותם בהכ הבית לדעתו ז"ל וכמש"ל וא"כ כיון דחיוב זה הוי דשא"ק וכבדי חיבם אין בסף דלא יוכל ליהנות מהם הנה כ"ע מודו דל"מ לד' הרמב"ם ורבותיו ז"ל כיון דהוי דשא"ק וכמדובר :

ריה הולרך שהע"ה לומר לו ועתה זוה ויכרתו לי חרזי תיבת לי דייקא כלו' דלא כמו שאתה סבור דהכריתה תהיה לשם גבוה דלא היא אלא הכריתה תהיה לי לשמי דוקא ולא לשם ה' וחדית ליה דאדרבה בקורות וחבנים דמשעה דמתקדשין מועלין בהם לכך בעינן לדרבה דהכריתה והחליבה תהיה מתחי' לשם הדיוט ולא לשם קדש כדי שלא יטעלו בהם וכמ"ש הרמב"ם גופיה בהל' מעילה דבונין הכל מן החול ודברי הרמב"ם שבפ"ח דבית הבחירה שכ' קורות וחבנים וכו' לא לענין זה מתבון וכמ"ל אלא כמ"ש מכן ז"ל בב"מ כנז"ל וכיון דלא בעינן הכריתה והחליבה לשם הק' אלא לדרבה ניריכה שתהיה לי לשמי ר"ל לא הוי חיובי דשא"ק בכדי כי אחי מקבל החרזים לעלמי לעשות מהם לביתי מה שלבי חפץ אלא זה חפצי

דאח"כ לגי מקדישם אחר בניינם ולכך הריגי בריה בחיובא לפרוע לך ככל אשר תאמר לסברת הפוסק ז"ל הגי דס"ל דמודו הרמב"ם ורבותיו ז"ל היכא דמקבל הגלה וכאן בעד חיובו בדשח"ק ודלא כדס"ל להריטב"א ודעימיה ז"ל וכמובן :

[אמר המעתיק יע"ו לפי"ד הרב ז"ל לכתי ים מקום לחרים לחום שמח אח"כ יטעון שהע"ה ק"ל כהריטב"א וכמכן כ"מ ז"ל ויפצור עלמו מחיובו בדשח"ק כמובן. לחנם נלע"ד דכוונת שהע"ה היה בחומרו לחרים ויכרתו לי לרזים בתיבת לי שם רמז למ"ש הרב נחלת בניימין ובאר מפרש"ל דהמלך זה כחו יפה מכל שאר חיבי דעלמא דיכול להתחייב גם בדשח"ק ובדחזינן לשאול הע"ה שהכריז ואמר האיש אשר יכנו יעשרנו המלך ע"ג אתד"ק וכבן כדי שלא יחום חרם שמא יפצור עלמו מחיובו בדשח"ק כמובן. לחנם נלע"ד דכוונת שהע"ה היה בחומרו לחרים ויכרתו לי לרזים בתיבת לי שם רמז למ"ש הרב נחלת בניימין ובאר מפרש"ל דהמלך זה כחו יפה מכל שאר חיבי דעלמא דיכול להתחייב גם בדשח"ק ובדחזינן לשאול הע"ה שהכריז ואמר האיש אשר יכנו יעשרנו המלך ע"ג אתד"ק וכבן כדי שלא יחום חרם שמא יפצור עלמו שהע"ה בע' ק"ל וכנו"ל. לזה הוסיף שהע"ה תיי"ד להגיע לחרים להודיעו בפי' כי פי ה' דיבר אל דוד תביו לאמר בכך אשר תאמר לך תתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי שבהלעטתו ואת הודיעו כי הוא מלך על ישראל עפ"י הדיבור יתלך יכול להתחייב בדשח"ק וז"ש לו ועתה שאני מלך ליה ויכרתו לי לי דייקא שאני מלך וא"כ אין לך לאחום עוד משום אחת דדשח"ק בחופן שהע"ה בחכמתו רלה לסלק לחרים שלא יחום משום דשח"ק לכ"ע ובזה יתלמו יד"ח הריטב"א והכ"מ ז"ל ג"כ וכמובן ע"כ הגהת הכותב יח"ה ס"ט] :

אמר עוד כי אתה ידעת כי אין בנו איש יודע לכרות אחרזים כלומר דמלבד כל האמור שאין לי מקום לפצור מלד הדין עוד זאת חיובא רמי עלי מלד אחר לפרוע פרעון ואפי' שנדרתי להם יותר מהראוי לשכר עבדיך ודמי עליך יען אתה ידעת כי אין בנו איש יודע לכרות עלים וא"כ אני חייב להם כל אשר תאמר מידי דהוה לדברים שרגילים ליתן בעדם שכר הרבה כחכמת הרפואה וכהשבעת שדים וכיולא שהוא חייב לשלם ככל מה שתגזה כי חכמתו מכר לו כמ"ש הריאשו' ז"ל בנו"ל דכוותה גמי בחיובי שנתחייבתי לתת יותר מכדי שכרם ופיווים כיון שהם היודעים והבקיאים בכריתת אחרזים חל החיוב עלי מאחר דאתן בדידן אין בנו איש יודע נמלא שחכמה אתה מוכר לי והחכמה הוא דמים הרבה ובדין הוא שתטול ככל אשר תאמר כאשר נדרתי לשלמה ע"כ בתו דברי שהע"ה אל אחרם וכנו"ל :

ויהי כשמוע אחרם את כל דברי שהע"ה וירד לעומק כוונת דבריו שמח מאד ויאמר ברוך ה' אשר נתן לדוד בן חכם הכוונה כאשר שמע והבין תוכיות דברי שלמה שהוא מלדד בדבר הלכה לבל יחום אחרם משום לד שמח אח"כ יטעון עליו אחזה טענה לפטור עלמו מן הדין כלל זה רלה אחרם ושמח בלבו ובפה מלא אמר להן לו יהי שים עוד לד ואופן מלד הדין דהוה מלי פטר נפשיה מחיובו הנז' לפו"ד אפי"ה שלמה בחכמתו שנא ושנא אחר היותו בן חכם כל כך הגה הוא מתחייב גם בדשח"ק לכ"ע דבח"ח כמותו יש לו לחייב עלמו מדין ת"ח אף מלד שלד הדין פטור וכהורלת הב"י ומהרימ"ט ז"ל וכמש"ל :

אמר עוד וישלח אחרם אל שלמה שמעתי את אשר שלחת אלי לאמר עשה כל חפלך בעלי אחרזים ובעלי ברזל' עבדי יורידו מהלבנון ימה ואני אשים דוברות בים כוונתו לומר האמת כי שמעתי את כל אשר שלחת אלי ברלונך למלוח לך כל מיני אחרזים ואפי' אותו שעולה מקרקעות הים הנק' קורחל"ו ברם בשאני לעלמי אין אני יכול למלוח לך כי אם עני אחרזים וברזים שהם מאומם שיורידו עבדי מהלבנון דייקא ולא מן הים ואני אשים דוברות בים ברם אותו שעולה מהים אינני יכול להביאם לך דמריחת עלי האי מילתא מוכח :

א"נ אפ"ל הבו' אחרם בא"ח והוא זה שמעתי את אשר שלחת אלי ר"ל שאחת אלי ר"ל שאחרת ובכר עבדיך אתן לך ורמזת לי בתיבת לך דאוך ממה שאתן לעבדי" שכר פעולתם עוד זאת אתן אלי ג"כ בעד דמי אחרזים עלמם כיון שהם באחרי וזה דייק אומרו את אשר שלחת אלי דייקא ואני אומר לך אני לעשה אפלך בעלי אחרזים וברזים באין לכף כי ביני וביניך מה היה אכן אני נוחל שכר פעולתי דוקא ומה היה פעולתי לז"א עבדי יורידו מהלבנון ימה ומשם יהלקו הם ומשם ואילך אני לעפל בהם ואני אשימם דיברות בים ואנהיגם עד הגיעם ליפו ואקח שכר פעולתי מן הדין כשכר פעולה עבדי :

אמר עוד אתה תבא ואתה אתן לאחם ביתי ר"ל בהיות הגלה שאחתייב אני להנהיגם עד ים יפו אחת בלבתי כל אחאחר שכר פעולתי עד אחר אבנה הבית כמובן מדבריך שאמרת אני אתן לך ר"ל באחרונה עד גמר הבנין וכמ"ל. אלא אחלה פניך כשאתה אבא אתה אתן כלו' כשאבא אחרזים להעלותם לירוש' אבף ומיד אתה אתן לי לאחם ביתי ולא אאחר לותם עד גמר הבנין :

[א"ה יא"ה ס"ט. לעב"ד אפ"ל דאחרם בדבריו אלה כיונן למלך עלה טובה שהיותר טוב לפלוט אבף לבעילת אחרזים כי דבר מורה מעות קונות דוקא ואין מן הראוי לבנות בית אלהים בהלוואה בקנין משיכה דמדרבנן דלא אתי דרבנן ומפיק מידי דאורייתא כמ"ש הפוס' ז"ל בדין אחרוג דמלוה וכיולא כידוע וז"ש אתה אבא ואתה אתן וק"ל, ע"כ הגהה יא"ה ס"ט]. ושהע"ה מרוב שמחתו ואיבתו בבנין הבית הוסיף על שאלתו והקדים לו שכרו וז"ש ויהי אחרם נותן לשלמה וכו' ושלמה נתן וכו' כלומר שבעודו אחרם נותן אחרזים ואוזר ונותן כי עדין לא סיפק כל לורכו ושלמה כבר נתן לאחרם אחם ביתו ע"כ השגה וכן כל זמן שהאעסקו עבדי אחרם עם שלמה זה היה מעשהו ושלמה נתן באורת מוקדם כאמור עד אשר נגמר בית קדשנו. כן האלי"ת יזכנו לראות בבנין בית קדשנו שיבנה ב"ב יראו עינינו וישמח לבנו ויגל כבודנו ואמר כל העם אמן ואמן :

דרוש ג' לשבת הגדול.

הלא שרי מודעת זאת כמה וכמה חובה עלינו להודות ולשבח ולפאר ולרומם לה' אלהינו על הנסים והנפלאות אשר עשה עמנו לטובה אות בהוליאו אותנו ממלרים בעזוזו ובנפלאותיו מראשותיו וגבורותיו אשר אין די בא"ר מאלף ועד תי"ו :

והנה נודע אחקירת הר"ן ז"ל בדרשותיו דלמה זה הוצרך הקב"ה לבא בעקיפין עם פרעה בדרך אחבולה אנושית לומר לו דרך ג' ימים וכו' ושלחה אשה וכו' וכי היד ה' אקלר לנזור על פרעה להוליאם בהחלט בפי' ולחייבו בפי' לאח ליעראל רכוש גדול חלף עבודאם אלא ובכר בדרושים אחרים לשה"ג כאחבתי בעניותי בזה במה שכובים בחופנים שונים בכמה פנים ומשם בא"ה :

והן עתה אחם לבי דבר טוב בישוב אחקירה הזאת לעב"ד בא"ח ואגב אורחין נבין כמה מק"ק ומאמרז"ל כמ"ש לקמן בס"ד :

והוא בהק' מ"ד בס"ס ניטין בפ' המגרש וז"ל המגרש את אשתו ואמ"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לפ' ר"י מהיר ואכ"מ ואמרי' עלה בס"ם בעי רבא מר"ן האומר היום הין את אשתי ולמחר את אשתי מהו תיבעי לר"ת ולרבנו תיבעי לר"ת ע"כ ל"ק ר"ת אלא דלמאן דקאי שרי לעולם אבל הבא לא אר"ד לא

שגת תיבעי לרבנן ע"כ ל"ק רבנן התם חלח משום דלח פסקה מניה לגמרי חבל הכח כיון דפסקה פסקה ופירש"י כיון דפסקה מניה היום לגמרי חלל כל חדם פסקה לכל לכל חדם לעולם ובוב חיגה חשהו עד שיקדשנה היכך חין הגלי זה כלום עכ"ל בחר דבעית הדר פשיטה מסתברח בין לר"ח בין לרבנן כיון דפסקה פסקה והרי"ף ז"ל השמיט כ"ז וכ' הר"ן ז"ל דה"ע דהרי"ף משום דלח קי"ל הכי מדחמרי' לקמן דכב חתקין בגיטי נשים בן יומח דבן ולעולם לחפוקי מדשנה מיניה רבח מר"ן חלמח דליתה להח דרבח וזה דעת הרמב"ם וכו' שכ' המגה וחמר היום ע"ח חשתי ולמחר ע"ח חיגה מנורשת:

אך דעת שחר הפוסק ז"ל דלח דחיק פשיטותח דרבח מקמי ההיח דרב דמ"ש לחפוקי לגו לחפוקי ממש חלח משום סופרח דשטרח חתקין בגיטי נשים בן יומח דבן לומר שחיגה מנורשת חלח לוחו היום וכדי שלח להוליח לעז על הגט תקין הכי וכו' עכ"ל:

עוד כתב הר"ן ז"ל בחי' משם הרח"ה ז"ל דמהח שמעינן שהמוכן קרקע לחביריו גוף ופירות ליום חחד שזכה בה המקבל לעולם דהח חפיקנח כיון דפסקה פסקה יע"ש וכ"כ הריטב"ח ז"ל משם רבו הרח"ה ז"ל הגז' יע"ש. חכן הרמב"ם והטוש"ע בח"מ סי' רי"ב פליגי על הרח"ה ז"ל יע"ש וכתב הרב המגיד ז"ל בפכ"ג דמכירה ה"ח דבריהו מדמי דין זה למוכר בז' שהיובל טוהג דעושה בו הקונה כל חפלו ורלונו לפי' ביודע שחמוכר לוחו קרקע לבעליה ביובל כן הדין במוכר לזמן קלוב וכו' עכ"ל ולד' הרח"ה ז"ל כתב הרב לו"נ לימוד מ"ז ומ"ח דשחני מוכר שדהו ביובל דחפקעתח דמלכח היח שבך נזרה חכ' יה' יעו"ש. ועפי"ד הה"מ בד' הרמב"ם ז"ל מחוכן חלל משה"ק הרב שם יוסף ז"ל בחי' להרמב"ם שם בפכ"ג דמכירה מ"ב הרמב"ם ז"ל טעמו בפי"ח דמכירה המוכר קרקע לחביריו והחנה המוכר עם הלוקח וחמ"ל כשיהיו לי מעות חחזיר לי הקרקע דהפירות של המוכר דכל שהמוכר מחנה חין הלוקח חוכל פירות וחיך כתב כחן שהמוכר לזמן קלוב דהוי מכירה והלוקח חוכל פירות וחמחי ל"ח לחיסור רבית כדחיתי' התם ובדחק לייטב יעש"ב. ועפי"ד ה"ה ז"ל ניחח טובח כיון דהרמב"ם ז"ל יליף דינו מדין מוכר בז' היובל וח"כ כי היכי דהתם ביובל חוזרת הקרקע לבעליה חינם חין כסף גם במוכר לזמן קלוב בהגיע הזמן חוזרת הקרקע לבעליה חינם וחין חיוב על המוכר להחזיר ללוקח דמי הקרקע כלל וכדין היובל ממש ולהכי סתם הרמב"ם וכו' דלבסוף תחזור הקרקע לבעליה ולח כתב שהמוכר יחזיר ללוקח מעותיו ש"מ דבחינם חוזרת לו כדין היובל לח כן התם דהמוכר מחזיר ללוקח מעותיו ח"כ חס יהכל הלוקח הפירות הוי רבית וכמובן וזה פשוט. וכן רחיתי בתשו' הרב חמדות הפסגה ח"מ סי' י"ב שכ"כ משם הרפ"מ ז"ל לחרן משה"ק ע"ד מהריט"ן ז"ל שהביח רחיה מדברי הרמב"ם חלו הפך מ"ש מהרש"י ז"ל דחין רחיה בלל מדברי הרמב"ם חלו דשחני התם דמוכר לו לזמן קלוב בלחי חנחי חזרת המעות והו"ל כשכירות וכו' יע"ש וע"ע בתשו' המכח"ל סי' כ"ו יעש"ב:

איך שיהיה נמ"ל דדין זה דהמוכר חו הנותן לחביריו שדהו לזמן קלוב גוף ופירות דלד' הרמב"ם ודעימיה בהגיע הזמן חייב הלוקח להחזיר הקרקע לבעליה ולד' הרח"ה והריטב"ח מני הלוקח להחזיק בה לעד לעולם דכיון דפסקה פסקה והלוקח שירד לתוכה הוח המוחזק ומ"ל קי"ל כהרח"ה ודעימיה וכנז"ל:

ובזה פירש הרב כסח שלמה ז"ל בדרוש שה"ב כה"כ ויחמר ה' חל משה רחיתי וכו' דהנה הקב"ה גזר על ישרחל גלות ושעבוד ת' שנה ותח"כ ילחו ודמי הח למוכר שדהו לזמן קלוב דלהרמב"ם ודעימיה בהגיע הזמן

ע"י קושי השעבוד יולחים וחוזרים לבעלים הרחבו' שהוח הקב"ה ולד' הרי"ה והריטב"ח כיון שזכה בהם פרעה לזמן זכה בהם לעולם דכיון דפ"פ כדחסיק רבח בנמ וה' ברחמיו פסק להל' כהרמב"ם ורוב הפוס' ז"ל דעמיה דס"ל דל"ח בממון כיון דפ"פ ורליה לזה דהכי ס"ל להקב"ה מדחזינן ליה דהתי' נתן החרן לכנעניס נוף ופירות לזמן קלוב כמש"ה ודור ד' יבובו הנה וכו' ובהגיע הזמן נעלה מהם ונתנה ליעב' ולח הועילה לבני כנען טענת כיון דפ"פ ולז"ח רחה רחיתי ב' רחיות וכו' ואחד להלילו מ"מ ולהעלוחו וכו' ויחמר משה מי חנכי וכו' כיון דהתי דיעל במח' הוח שגוי מני פרעה לו' קי"ל כהרח"ה וכי חוליח לחכו"י וכו' לזה הודיעו ה' טענה חדשה שכ' החו"ג ז"ל דשחני הכח דהוי לפקעתח דמלכח דומיית דיובל וה"ג דכוותה כי הוח חמר וחח"כ ילחו ודבר חלהיגו יקום לעולם וז"ש כי חהיה עמך וזה לך החות כי חנכי שלחתיך בפקעתח דמלכח והוח בהוליחך וכו' שהרי כתבו ז"ל דעיקר טעם גלות מלריס לח היה רק כדי שיהיו רחויים לקבל התורה ולי ליחח דיכו"ל פרעה קי"ל כהרח"ה ח"כ מקום לגחולתם ומלין יבח עורם לקבל התורה וכו' חחד"ק והוח כפתור ופרח דפח"ח:

ובבן לפ"ל דלזה הולרך ה' לומר לפרעה דרך ג' ימים וכו' משום דכל זמן שישרחל הס בתוך מלריס והחומה פרעה הוח מוחזק בהם ויכו"ל קי"ל כהרח"ה ודעימיה דזכו בהם לעולם דכיון דפ"פ מבח"כ לחר לחתם מתחום מלריס וכמ"ש בדרוש לחר על דרך שכתב הרב חיד"ח ז"ל יעש"ב:

ובזה לפ"ל שזהו כוונת פרעה הרשע במ"ש לח ידעתי לח ה' וגם לח חת ישרחל לח חשלח כלו' דכיון דבדיני חדם המוחזק מל"ל קי"ל הכי גם בני מוחזק בהם וטוען בני קי"ל כהרח"ה והריטב"ח דס"ל דכיון דפ"פ וזכיתי בהם לעולם וחס כה תחמר דבשמים ממעל פסק ה' הלכה כהרמב"ם ודעימיה ח"ל משום דהוי לפקעתח דמלכח הנה חנכי לח ידעתי לח ה' כלו' לח בשמים היח ולכך לף כי הוח חמר גם לח ישרחל לח חשלח דחני טוען קי"ל כהרח"ה ז"ל וכנז"ל:

ובדרך זו חלך להבין מק"ק ויחמר משה חל ה' למה הרעות וכו' עתה תרחה וכו' ודרז"ל ולח במלחמת ל"ח מלכים ויל"ד דלמה זה המניבו ה' כעת בזה דלחו מכ"מ הוח לכחורה:

ואולם עם החמור הנה נכון דכבר כתבנו משם הרב כסח שלמה ז"ל דכל עיקר טענת מרע"ה בחו' מי חנכי וכו' הוח משום דס"ל למרע"ה דמני פרעה לטעון קי"ל כהרח"ה ז"ל ולזה חמר כחן למה הרעות כלו' הלח כה דברי תמי' ורחם שחמרתי לפניך מי חנכי וכו' דכל חששתי היתה זחת שירח חנכי שמח יטעון פרעה קי"ל כהרח"ה ז"ל והדין עמו לטעון כן להיותו מוחזק בישרחל וכחשר דימיתי כן היה כי מחז בחתי חל פרעה לדבר בשמך כי חתה ה' פסקת הדין כהרמב"ם וכך גזרה חכ' והוי לפקעתח דמלכח לח השה חוון שכפר בעיקר ואמר לח ידעתי חת ה' וח"כ למה זה שלחתני כיון דחתה יודע שיטעון כן והדין עמו בדיני חדם דלח בשמים היח ולכך השיבו ה' דח"כ לפי שברתך דהדין עמו לפי' עתה תרחה ולח במל' ל"ח מלכים דכפי שברתך דמל"ל פרעה קי"ל כהרח"ה גם הכנענים יכו"ל כן ויזכו בחרן לעד לעולם חף שנתתיה להם לזמן קלוב וח"כ לשיטתך חיינו דדין שתכנם לחרן עזרם לגרשם ותקחנה מהם וק"ל:

וזה לפשר טענת פרעה למשה ולחהרן חתם למה ודבריכם למה כמש"ל דפרעה מידע ידע כמה סירב מרע"ה מלכת חלין בשליחות המב"ה וכל טענתו

ומעט

ועשה סימנו לינו תלת מנח דכיון דדין זה כמ"ח הוא בגוי מ"ל לגלה ק"ל כהרח"ה ז"ל יהעניטו ה' עתה תרחה וכו' כנ"ל דאע"ג דהתי קרית דעתה תרחה כתיב בתר הכי לין מוך ומלו' בתורה וז"ב לאתם לומה לינוכם נכנסי' לארך לינו לגלה מכוס דלפי סברתכם זכו בה הכנעניס לע"ל מכח טעמת ק"ל כהרח"ה ז"ל ח"כ דבריכם לומה דהה גם לכי לטעון ק"ל כהרח"ה וק"ל :

וזה לפסבר טעם הכ' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו דיל"ד דכיון דכבר לומר נתתי לכם לינ חזר ולומר תורתי דאחר בכבר נתנה ליכר' הו לאו תורה דיליה היא גם לומרו אל תעזובו דאמאי נקט לבון עזיבה ול"ח אל תעברו עליה וכיולא :

אבן כתבו המפרז"ל טעם נכון לבטול טעמת מלה"ב בטעמו על התורה מדינת דבר מלרת דה"ט מכוס דק"ל מצוות בטלות לעת"ל והו"ל נתינת התורה ליסרחל כמוכר הו נותן לזמן קלוב דלית ביה מכוס דדב"מ לאמד"ק. וז"ב כי לקח טוב נתתי לכם בהיא התורה ולא תסברו שזכיתם בה לעולם ועד בע' ק"ל כהרח"ה דס"ל דכיון דפ"פ דאין הדין כן אלא היא עדין נקראת תורתי אי מכוס דאמי פוסק הדין כהרמב"ם ואי מכוס דאפקעתא דמלכא הוי אי"כ אל תעזובו מלבון עזוב תעזוב בתאזקו בה לעולם וק"ל :

ועפ"י קושב זה לפ"ל המסך מק"ק וכ"ת ויאמר משה לחובב וסטיס לנאנו וכו' ודרבו ז"ל לא לניח לה הודלי וכו' ויאמר אל נא תעזוב אותנו כע"כ ידעת ח"ב ודרז"ל לאמה ידעת הן בניתן לאבותינו במל' ע"כ ויל"ד דמה כפק י"ל ליתרו עד שאמר לא לניח וכו' ועיל"ד דמה חידש לו מרע"ה בדברות בניות ומה שייכות מניע לו בלומו החן עם מה שהבטייחו לאמ לו דוסנה בל יריחו כמש"ל :

ואולם עפי"ד הנה נכון וז"ש נוסעים לנאנו אל המקום אשר אמר ה' אתנו לאמן לכם שם רמז תרתי לשיבותא חדא אשר אמר ה' שכך נזרה חכ"י ואפקעתא דמלכא הוי דומיא דמוכר שדהו בז' היובל וזאמ בנית לומו לאמן לכם דפ' ה' הל' כהרמב"ם דל"ח כיון דפ"פ ודלא כהרח"ה ורהיה לזה כי ה' דיבר טוב שנתן התורה ליסרחל ולא זכו בה מלה"ם בע' דדב"מ מכוס דגם ליסר' לא נתנה אלא לזמן דמצוות בטי' לעת"ל ולא מצו יסר' לזכות בה לעולם בע' ק"ל כהרח"ה דאי ליתא דהל' כהרח"ה דגם במוכר לזמן זכה בה הלוקח לעולם ח"כ הול"ל דאיה בה מכוס דדב"מ ואכתי ע' מלה"כ במק"ע אל"ו דלית הל' כהרח"ה כלל ומצו"ה המוכר לזמן ליה ביה דדב"מ א"כ גם מצע"ז אנו זוכים בארץ ולא מצו הכנעניס לטעון ק"ל כהרח"ה וא"כ לא אמום מזה כלל ולכה ליתנו והטבנו לך מנוף הארץ כנ"ל :

אבן יתרו לאכתי בפיקי מספק"ל בהאי דיעא דאפסר עדין הכנעניס יטענו ק"ל כהרח"ה ולא בבתים היא ואי מכוס דהוי אפקעתא דמלכא ס"ל ליתרו דל"ה הכי אלא במוכר שדהו בז' היובל בדס"ל להרח"ה וכמ"ש התו"ג ז"ל כנ"ל ואומם לספק נזל ונז"א לא לניח וכו' ולזה הביאו מרע"ה תבו' נאמת לא נא תעזוב אותנו מכוס ס' דילך דאין בלון ס' כלל דהא אמת ידעת ח"ב חן וכו' שכבר עשה ה' מעשה רב ביו"ט דלא הועיל לפרעה טענת ק"ל כהרח"ה והיה כי תלך עמנו מאותו הטוב ניטיב ה' עמנו והטבנו לך כמוהו כמוך וק"ל :

ובזה לפ"ל עוד הנהו מק"ק שבפ' חוקת וכ"ת ויאמר משה מלאכים מקדם אל מלך אדום לאמר כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת את כל התלאה וכו' נעברה נא וכו' ויל"ד דלמה זה הולרך מרע"ה להניע לו כ"ז דלבאורה נראה דהוא ללא צורך דבקלוב היל"ל נעברה נא וכו' ואולם עפי"ד ח"ם דמרע"ה חבם בן יעבב עליהם מלך אדום ולא יניחם לבבוב אלא בנתן ביון ש"ל כהרח"ה ואיך יעלוה מהם בלא כדין לזה הולרך להניע לו דבבר נפסקה הל' עפ"י ה' כהרמב"ם ביו"מ ועשה מעשה בב לזה הביאו מלך אדום דאיני מעבב עליכם בק כל כוונתי בלא תעבור בי' דייקא ולא לעבב בבביל לומה לאחרת וק"ל :

ועפי"ן לפ"ל כוונת מק"ק שבפ' כי תבא וכ"ת והיה כי תבא אל הארץ אשר ה"א נותן לך נחלה וכו' ולקחת מראשית וכו' ועניח ואמרת וכו' וירד מלרימה וכו' ואתה הנה הבאתי וכו' וכל בעלי הפרש"ס דקדקו דמה ענין יו"מ למצות ביכורים גם לומרו ואתה וכו' גראה בהילו מצות ביכורים נמבבה מכח יו"מ ולבאורה אין להם שייכות זע"ז כלל :

אבן עם הקדוש הנה נכון דהן קדש הניע ואמר לאשר ה"א נותן לך לנחלה דייקא שבעלה מהכנעניס ונתנה לך והע' מכוס דפסק הלבה למעשה כהרמב"ם ודלא כהרח"ה ולזה דייק קרא לומר ג"כ תשר תביא מארלך דייקא ואינה גזל בידך ורהיה לזה ועניח ואמרת וכו' דמזה מוכח דס"ל לה' כהרמב"ם וסי' ה"כ מינה ילפינן שפיר דגם ארץ כנען בדין זכינו בה מהם וכפיר לאמרינן מארלך ואשר נתן לי ה' לי דייקא גם ה' דייקא דהוי לאפקעתא דמלכא וז"ב בתר הכי ומתחת בבל הטוב זו תורה לשפ. נתן לך דייקא ולא למלה"ם מבע"ז עלמו דהמוכר לזמן ליה ביה דדב"מ דקי"ל מצות בטילות לעת"ל גם בלומרו ה"ח בם רמז מעם דהוא לאפקעתא דמלכא שכך נזרה חכמתי יח' לתת לך התורה הק' ולא למלה"ם מבע"ז וק"ל :

וזה לפשר רמז הכ' בפ' ולתתן במ"ם ולותנו הוליח מכוס לתת לנו ולמען הניח לותנו דעפי"ה ה"ה כמבואר דיני"מ היא הוכחה עלומה לזכייתנו בתורה ובארץ כנען וכנ"ל :

ועפי"ן לפ"ל עוד במלי פליגי עוזא עם ה' ועפי"ה ח"ם דכל כוונת עוזא הוא כדי להחזירם ויזכה בהם פרעה לע"ל כדס"ל להרח"ה ולא"ל דהל' כהרמב"ם עדיין לא יבנו רק רד"ו שנה וא"כ בין למר ובין למר הן לי רבות להחזירם ולזה נבתתק מיכאל כי לא ידע אם הל' כהרמב"ם או כהרח"ה לזה השיבו ה' על רחמן דעל טענתו לא השיבו כלום נתחייבו בני וכו' שלני הבטחתיו לתת לו הארץ לרשתה מיד הכנעניס ואבותם יביאם נסתפק לי הל' כהרח"ה או כהרמב"ם ולכך למר במה אדע ואני הבטחתיו ידוע תדע וכו' ולא"כ יגלו ואי ליתא דהל' כהרח"ה לא הייתי מבטיחו ולא"כ יגלו וגם לא הייתי מבטיחו במתנת הארץ אל"ו מכ"ז מוכח דלגא שבור דהל' כהרמב"ם ולא כהרח"ה ועל טענתך הב' כדי להבליס הזמן בלוס וכו' ומיוס שנולד יפחד התחיל המנין ותל"מ וק"ל :

ובזה לפ"ל כה"ב וזה לך החוות וכו' שבהוליאך ה"ה ממ' תקבלו אתם התורה ולא מלה"ם מע' הגו' ומזה ראיה כי לנכי שלאתיך וכו' דאני פוסק הל' כהרמב"ם דוקא. וזה לפשר כה"ב כדרוך ה' אשר הגיל אתכם מיד פרעה בראה לזכות בכם לע"ל בע' ק"ל כהרח"ה וה' פסק הדין כהרמב"ם וגם מיד מלרים כמ"ם ה' לעוזא בלוס במלרים אמרתי וכו' ובזה ניולו מתם' הזמן תחת יד מלרים דכבר גבלתו דמלידת יפחד התחיל המנין אי יוסלמו בשאר גליות או הבטיחה השלימה המנין וז"ם בדוך ה' וכו' כי הוא יח' השלים המנין כמ"ה אנכי אדבר וכו' וק"ל :

וזה לפשר כה"ב ויתן להם אלהים גויים וכו' כלו' מכח שאני נותן להם א"י עם שהיתה כבר ביד הכנעני' ומעתה דיבי שנטלתיה מהם מכוס שנתתיה להם לזמן כמה"ב ודור דביעי י"ה דגם שיבו"ל ק"ל כהרח"ה שכ"ה

לא בחרתי להם ופקדתי הדין כהרמב"ם ונתתיה ליברהל כ"ז עשיתי בעבור יכתבו תוקיו וכו' ולא יתכבו שהתורה גזל בידם ממלא"ב הלא לחדבא היא רחויה לכם דוקא כיון שהמוכר לזמן ליה ביה דהב"מ ורחיה לזה מדלקח

התרן מהכנענים ונתנה להם וק"ל :

ואפיר דזחת היתה כוונת שהלת החכם מה העדות וכו' דעיקר שהלתו היתה דמ"ט וכיצד בתורה ולא מלה"ב כיון דיב להם טענה חזקה מבוש דהב"מ וזה דייק תיבת החכם ר"ל ולא למלה"ב לז"ח לא החת לחמר לו כהלי הפסח דמידי הוא טעמא שהוליאנו ה' ממלרים הגם דהיה לפרעה טענת ק"ל כהרח"ה היגו הלא דפבי"ל לה' הל' כהרמב"ם וח"כ מטע"ז עלמו זכיגו בתורה ולא מלה"ם מטע"ז כגז"ל וק"ל :

אבן הרשע פסק הדין בפביעות כהרח"ה דגם במוכר לזמן זכה בה הלוקח לע"ל ואיה ביה הדב"מ ולפי"ז חוב הדין עם מלה"ב לזכות הם בתורה ולא יברהל ועשה עלמו כאילו לא ידע דעיקר יפי"מ היגו הלא מבי' דלית הל' כהרח"ה וליז"ח מה העבודה התורה הזאת לכם ולא למלה"ב לז"ח לא החה הקהה הת ביגיו ואמ"ל בעבור זה וכו' ולביתיה דרשע הילו היה בם לא היה גגהל דמדויל ידיה מבהלים וק"ל :

ברם הבן חם בחול בהלל בהמיחות לבו מה זחת כיגו לזחת התורה כלומר הודיעוני לא מ"ט זכיגו בתורה ולא מלה"ב כיון די"ל טענת דהב"מ וליז"ח ואמר הליו בחוזק יד וכו' כלו' דכבר פסק ה' הלכה כהרמב"ם ודלא כהרח"ה ולזה לין הדין נותן לחת התורה למלה"ב וכגז"ל :

וזה לפבר סמיכות הכתו' ואיתגו הוליח מפס לתת לגו וכו' ובמיך ליה ויליגו ה' לעבות חת כל החוקים החלה לעוב לגו ולא למלה"ם דיפי"מ ומהגת התרן והתורה כולהו מחד טעמא דלית הל' כהרח"ה וכמדובר :

ובזה לפ"ל מד' תמוה וז"ל מפכני לחריך גרולה לאמרו יבר' להקב"ה ממה שנתת לגו לרעת עבדתה לחריך גרולה ע"כ דיברהל בקבלתם התורה ולא נהגה למלה"ם הוה מספק"ל דילמא הל' כהרח"ה וגזל היה ביד ממלה"ב לכן לחר שזכו בתרן מיד כגען הובדר להם דתן הל' כהרח"ה ז"ל ולפי"ז ה"ה כמבואר :

ועפי"ז לפ"ל כה"כ זכור לת חבר עשה לך עמלק וכו' והיה בהגיח וכו' ויל"ד דלמאי הלה מחייב עמלק בכיבוש התרן הלא דבר. ועפ"ה יובן דלמרז"ל דעמלק רלה להחזירם למלרים להבלים המגין וע"ז יזכה בהם פרעה לע"ל בע' ק"ל כהרח"ה ומחילא גם הכגעגי יזכו בתרן לע"ל וליז"ח זכור לחעל"ע בדרך בלחתכם ר"ל בעבור לחתכם ממל' חו"ז וכל חיליה מסבבת הרח"ה וח"כ כל זמן בלא בבחתם תרן כגען תין ביהם מופת חוקך להוכיח לו דתן הל' כהרח"ה לך והיה בהגיח וכו' לז יוודע בעמים דלית הל' כהרח"ה וחז תמחה חז"ע דבלא כדין בח להלחם בכם :

ובזה לפ"ל דהע' דיברהל בהיו בגלות בבל היו בועבי' לבבה בגירבה בעלה וכו' יש זע"ז בלוש מבוש דהקב"ה מכרם לכ"ב לזמן ע' בגה ולד הרח"ה זכה בהם כ"ב לעולם דכיון דפ"פ לזה הביבם ה' הטולה על רוחכם היה ל"ת דהל' חלא כהרמב"ם דל"ח כיון דפ"פ וכגז"ל וק"ל :

ובאו"א לפ"ל מעם דבלה ה' מחיית עמלק בירושת התרן מבוש דס"ל לעמלק ולפרעה דהגם דגזירת הבעבוד היתה בתרן לא להם מ"מ פרעה זכה בהם יותר מבחר חומות מדין בן המלר לפי דתרן מלרים היה היה סמוכה לא"י יותר מבחר חו"ל והגם דס"ל להרמב"ם ז"ל דהמוכר לזמן ליה ביה דהב"מ ויברהל נעבדו לזמן ת' מלות בגה מ"מ י"ל דהרמב"ם ס"ל כמ"ד קנין פירות לאו כקהב"ד אבל למ"ד בקהב"ד גם במוכר לזמן חית ביה דהב"מ הכי ס"ל לפרעה ועמלק ולכך גלחם עמלק ביברהל להחזירם למלרים כדי להבלים המגין במלרים דוקא מדין מלרמות ומדחוזק דהקב"ה הוליחנו ממל' חו"ז ת"כ ג"ל דהחלי"ת ס"ל כמ"ד דק"פ לאו כקהב"ד והמוכר לזמן ליה ביה דהב"מ ולא זכה בהם פרעה מדין מלרמות ויכולים להבלים המגין בבחר גליות הו מבעולד יחח התחיל המגין במ"ם כ"ז המפרז"ל ועיין לה' יובב להבלים ז"ל בפ' שמות ותרח יע"ב גה מדבעל התרן מבני כגען ונתנה ליברהל מוכח גמי הכי דק"פ לאו כקהב"ד כיון דמעיק' לא נהן ה' התרן לבגעגים לחלוטין רק לפירות כמ"ש כן הרב הגז' יע"ב ולפי"ז בלא כדין בח עמלק להלחם ביברהל :

וויש"ה זכור לת חבר עבה לך עמלק בדרך בעבור לחתכם ממלרים הו"ז דהלה להחזיר החכם לחל' להבלים המגין מבוש דס"ל דק"פ כקהב"ד וזכה בכם פרעה מדין מלרמות ויחן הדין עמו בלל לחן כל זמן שלא בבבתם תרן בגען חין לכם הוכחה בדורה דלא כוותיה דעמלק לחמם והיה בהגיח וכו' חז יתבדר לבל דדיעת יתיב דק"פ לאו כקהב"ד ויז תמחה חז"ע כיון דבלא כדין בח להלחם בכם וק"ל :

וזה טעם הכתוב בהלה מלות ביכורים ביפי"מ ובירובם התרן כדדייק הו' חבר ה' נותן לך וחבר נתת ל' וחבר תביח מלרלך ולא חן הגזל ולי ק"פ כקהב"ד ח"כ זכו הבגעגים בתרן וח"ו גזל היה ביד יברהל ולית ליוגו ה' להביח ממגה ביכורים הלא החב"ה בוגח גזל בעולה חל"ו דהדין הוח ק"פ לאו כקהב"ד ורחיה לזה מיפי"מ הו"ז. וז"ם והיה כי תבח וכו' ועגית ואמרת וכו'

ועתה הגה הבחתי וכו' כמב"ל בדרך ביחסון וק"ל :

ועפי"ז לפ"ל בה"כ חל מוליחם ממלרים וכו' ודרז"ל דחמר בלעם לבלק לחה לחמרת הגה עם יגח ממל' מעלמס יגלו הינו כן חלח חל מוליחם ממלרים ע"כ והוח דבלק רלה לעבבם שלא יכנסו לתרן כמ"ם יחגרבנו מן התרן דם"ל לבלק דוכו בה בגען דס"ל דק"פ כקהב"ד ויפי"מ דמיגה מוכח דק"פ לאו כקהב"ד ס"ל לבלק דחיגה רחיה דמעלמס יגלו ולכן הסיבו בלעם דחינו כן חלח חל מוליחם ממל' דפסק ה' הדין כן דק"פ לבקהב"ד יבדין הוליחם הו"ז ולתת להם לת תרן כגען וק"ל :

וזהו סמיכות הכ' לכן לחמור לבב"י חני ה' והולחתי לחכם וכו' והבחתי לחכם וכו' וק"ל. וז"ח בה"כ דרחב הזוגה ידעתי כי נתן לכם ה' לת התרן, כי שמעגו יכו'. וזה בה"כ ואותגו הוליח מפס לתת לגו לת התרן וק"ל.

וגם בזה יובן ויכוח יתרו עם מרע"ה הגז' וה"ה כמבואר :

וז"א בה"כ וזה לך החות כי תגבי שלחתיך בהוליך וכו' תעבדון וכו' שבבר הק' דהע' שזכו יבר' בתורה ולא מלה"ם מדין מלרמות מבוש דלא נתנה ליבר' רק לזמן דמצוות בבילות לעת"ל והמוכר לזמן חין בו דין מלרמות ומיגה נפיק דק"פ לבקהב"ד כמ"ל ומרע"ה היה סבור דק"פ כקהב"ד ולזה סיובב מי תגבי וכו' ולזה הסיבו ה' וליחת וזה לך החות וכו' דחתם תזכי בתורה ולא מלה"ם מטע"ז כגז"ל וק"ל. וז"ח ויתן להם לחלות גויים וכו' בעבור י"ת דתרווייהו מעם לחד להם דק"פ לבקהב"ד וגם זהו כוונת הז"ל בם"ם ממה שהבגסתגו לתרן לחריך גרולה וק"ל :

ובזה לפ"ל בה"כ כי לקח טוב נתתי לבם סם רמז חל התרן המובה היח שנטלה מבגעגים ונתנה לגו מטעם דק"פ לאו כקהב"ד וח"כ מטע"ז עלמו ג"כ לחסם זכיתם בתורה ולא המלחבים :

ובבן תורתי לת"ע בטענה דגזל היח בידבם ממלה"ם דלא

דלא היה וכמדובר. וגם עפ"י הקדמתנו הנ' דל"ח במידי דממונא כיון דפסקה פסקה וכדי הרמב"ם אחר מטעם"ז זכינו בחרל וכתורה יובן שפיר קרית הכ"ל כי לקח טוב נ"ל בהיה ח"י דלא זכו כה הבנעניים לעולם ועד בטענה דכיון דפ"פ וה"ה והוא הנ' לתורה כיון דהתורה ניתנה לנו לזמן כנז"ל וא"כ תורתי אל תעזובו ולא תחזרו לגזל כלל וק"ל :

ויפ"י התמוה בטעם יני"מ תו"ז מכוס דקי"ל ק"פ לחו כקהג"ד וכנז"ל לפ"ל כוונת המסרה וז"ל מעתה בני עלית, כי עלית מסכבי אביך, עלית למכוס שבית שבי ע"כ ונקדים עוד מכז"ל דטעם השבעים שהיו קורין לבני השפחות עבדים מכוס דס"ל דהשפחות הם נ"מ ואין ליעלע"ה בהם רק פירות ולא מהני שיחזור שלו להם דק"פ לחו כקהג"ד כיון שהוא שיחרם בלתי רשות רחל ולאה כמב"ה הנה אמתי בלהה וכו' וקי"ל וולד שפחה כמיה מכו"ה היו קורין להם עבדים ויוסף הוה ס"ל דק"פ כקהג"ד ואינו מן הדין לקרותם עבדים לאחד"ק ז"ל :

וזה לפפשר כה"כ והנה לנחנו מלמים לעומים וכו' דכתב הלק"י ז"ל בטעם מנות ביכורים והרו"מ מכוס דהלי"ת הוציאנו ממלרים להיות לו לעבדים כי עבדי הם וכו' ונתן לנו ח"י והמן תניון הכותב נכסיו לעבדו ולא שייך לעלמו קרקע כ"ם יצא לחירות לכן ניוה ה' לותנו להפרים תרו"מ וביכורים דהו"ל כשייך לעלמו קרקע כ"ם כמ"ש הם"ך על התורה יע"ש וע"ל לפי"ז דק"פ כקהג"ד ותנן במס' ביכורים כילד מפריסין ביכורים יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה וכו' קוסרה בגמי וכו' ע"כ וז"ם והנה לנחנו מא"ח כלו' ממה שלנחנו מלמים ללומים לביכורים מוכח שהדין עמי דק"פ כקהג"ד ולא כמו שלחם סבורים וא"כ לא מן ה' לקרותם עבדים וק"ל :

ענ"ק מ"ם הרב דת ודין וז"ל דרחובן שבח על בלהה ס"ל נמי דק"פ לחו כקהג"ד והיא לנוסת ומפותת לבניו והיא ג"מ ולין שיחרוהו מועיל וא"כ מותרת לרחובן כיון דהוה לבת לבניו וקי"ל נוסח לדם לנוסת ומפותת לבניו יע"ם :

ובזה יובן מדרז"ל לחמר יעקב לרחובן לבי היני מרחקך ולא מקרבך עד כי יבא שילה זה משה דכתיב בים ומשה עלה אל האלהים ע"כ כלו' לנא מספק"ל דהלכה לי' כמ"ד ק"פ לחו כקהג"ד הו לא לכן לבי תולה הדבר אם משה יקבל התורה ליסרחל ולא יזכו בה מלה"ם לזה יתבדר הדין דק"פ לחו כקהג"ד והו"ל כמוכר לזמן ולזו מוכח דהדין עמך וק"ל :

וזה לפפשר כוונת משז"ל בטעה שלחר ה' למרע"ה כי לא תעבור אה"ה לחר משה יבי רחובן וא"י ע"כ כלו' כיון דהטעים ה' למרע"ה שלא יכנס לחרן על שסירב בשליחות ה' משום דהוה ס"ל למרע"ה דק"פ כקהג"ד והדין עם פרעה כנז"ל ולזה הסיבו ה' שתה תרחה ולא במלחמת ל"א מלכים ח"כ ס"מ דהל' כמ"ד ק"פ לחו כקהג"ד וידוע דמכירת יוסף היתה בעלת יהודה שלמ"ל לכו ונמכרנו ולחר זה לחר יעקב ברוך טורף יוסף :

וזהן כוונת המסרה מעתה בני עלית כלו' מסיבת שנעתה בני ועמכר בעלתך מזה גרס לך מעלה ועילוי ונתעלית על לחיך וזכה שילא ממנו דהע"ה ובן ל' שנה מלך כנגד יוסף שמלך גם הוא בן ל' שנה גם בזה רמז יעלע"ה ליהודה דלין לו עון לחטר חטא במכירת יוסף דיפה עשית וכדין הוריה לפי שהלחת הוא עם השבטים דס"ל דק"פ לחו כקהג"ד ורלוה לזה מרחובן כי עלית מ' לחיך ולחיך הותרה לו אם לא שנלחר כן דק"פ לבקהג"ד וגם רלוה לזה עלית למרום ס"ם ולחיך זכו יסרחל בתורה נגד מלה"ם אם לא מעט"ז וק"ל :

ובזה מבואר מלנו מדרז"ל דברלות מרע"ה דהעניבו

ה' בלא יכנס לחרן מוכח דס"ל להקב"ה דק"פ לבקהג"ד ולזה לחמר ח"כ יחי רחובן וא"י דח"כ לין בו עון לחטר חעת וכמדובר :

ובזה לפפ"ל כוונת מדרז"ל ויגרש מפניך לויב זה המן כמב"ה לויב גר ולויב ע"כ ולדעת סמיכות הכ' בלחריו בלחמר ויסבון יסר' ב"כ עין יעקב וגם להבין מדרז"ל לילו לא מת מסה יפה לחמרת וכו' ובודלי דר"ל לילו לא מת מסה בחו"ל הלא בח"י דלא בייך לו' לילו לא מת כלל כיון דהמיתה גזורה ע"כ החיים ומקרה לחד לצדיק ולרשע הלא מוכ' דר"ל לילו לא מת מסה בחו"ל כנז"ל ולל"ד מה ענין וסיכות מיתת מרע"ה בחו"ל עם מעשה המן הרע. לחנם עפי"ה ח"ם דלחרז"ל דלרת המן היתה בעוון מכירת יוסף כמבז"ל לחם מכרתם בגה של רחל וכו' וס"ל להמן דהדין עם יוסף דק"פ כקהג"ד והלא כדין מכרוהו לחיו וממהנת להרן מוכח לישבל דק"פ לחו כיקהג"ד וז"ם וינרש מפ"ח זה המן הלא לדן בטענתו ורלוה לזה ממהנת להרן וז"ב ויסבון ישרחל בעת בדד וז"ב לילו לא מת מסה בחו"ל והיה נכנם לחרן והלא היה נעצם יפה לחמרת וכו' וק"ל :

ולבן בלחת ישרחל ממלרים לקח משה לת עלמות יוסף עמו מסוס דיוסף נמי הוה ס"ל הכי דק"פ כקהג"ד לכך לקח משה לת עלמות יוסף עמו מסוס דיוסף נמי הוה ס"ל הכי דק"פ כקהג"ד וכמו שיהיה ליוסף כן יהיה בו ג"כ דתרוייהו בחדא סברת קיימי וכנז"ל וק"ל :

וזה לפפשר כוונת רז"ל שחמר משה להקב"ה רבש"ע עלמות יוסף נכנסים לחרן ואני לילי נכנס כלו' דאני והוא בחדא סברת קיימין והסיבו ה' יוסף הודה בחרלו כמ"ה כי גוזוד גוזבתי מחרן העברים דלחו ליקבר בחרלו ור"ל דהנס דיוסף נמי ס"ל דק"פ כקהג"ד עכ"ז דלחו ליכנס לחרן משום די"ל דס"ל דח"י בחלקו של עם נפלה והכנעניס גזלוה מהם וכמ"ש רש"י ז"ל על פסוק והכנעני לז בחרן וכשחזרו ישרחל וגטלוה מהם שלהם נטלו ולכך לחמר מחרן העברים ומטע"ז זוכה ליקבר בחרן לבל לחתה בשמעת לומרים עליך לים מלרי ולא מחית בידם לומר עבדי לנכי משום דלחתה סובר דבדין זכו בה הכנעניס דק"פ כקהג"ד ח"כ לסברתך לפי' עלמות שלך לינס יכולים ליכנס וליקבר בחרן וק"ל :

ובאו"א לפפ"ל כוונת מלחמרז"ל בויכוח בשבר בין עוזל שר מלרים עם הקב"ה כנז"ל :

והן קדם נבין כוונת מלחמרז"ל שבפ"ק דברכות ע"פ דבר לא בחזני העם למ"ר יעלי לין לא וכו' כלי שלא יחמר וכו' דהקוסי מבואר מלי קלמר כלי שלי' דבח עשם הוא עושה דברו :

ואפ"ך בהק' פלוגתא דקמלי בדין הקנלת חדם לחביבו דבר שחינו מסויים דהרי"ף ומהריב"ם ורש"י והרמב"ם ז"ל ס"ל דלחלמ"ק דשח"מ ורוב הפוס' פליגי כידוע והרב מחק"ח בהל' זכייה סי' ח' כתב דע"כ ל"ח הרלשו' דלחלמ"ק דשח"מ חלא בשדה ובית וכיולא דבר שלין מינו שוה דלז לין הלוקח יכול לברר מקחו בהמוכר יכול לדחותו מול"ז לחבל במקנה מידי שמינו שוה לין טעם למוכר לדחות ללוקח וכו' יע"ש. עוד חילקו מרן החבי"ב ז"ל בתשו' בע"ח ח"מ סי' קמ"ח והרב בני תהרן בדקב"ה דהיכל דשניהם רולים במקח בקיומו קנה יע"ש ומרן מהריב"ח ז"ל בשמיו"ט סי' מ' העלה דעיקר טורם דין זה תלוי במחי דקי"ל לין ברירה ונודע דחי' יש בין תולה בדעת עלמו לתולה בד' לחרים דכתולה בד"ע כיון דהוה עלמו מסופק לח נמר ומקני ברם כשתולה בדעת לחרים נמר ויהיב למה שנמר בדעתו הלחר ולח מספק"ל יע"ש :

והנה בעיקר החיוב והשעבוד והרכוש תרווייהו הוו דשח"מ ולד' הרלשו' הנ' לח זכו המלריים ביסר' לשעבדם כיון דהחיוב הוח סתמי כי גר י"ז וכו' ובזה

נגללו כל זרע לאברהם ויצחק בהם גם ישמעאל ועשיו דמיקן פלג לון כיון דכולהו זרע לאברהם ניעהו הגם דליעהו זרע פסול תביבי זרעו כדאי' בקידושין דס"ו בן גרושה ובן חלוצה עבודתם כשרה דחמר קרא והיתה לו ולזרעו לאחריו בין ז"ב בין ז"פ והק' התוס' גם דברים מכילתין לחמרין וזרע חין לה חין לי חלא זרע כשר ז"פ מנין ת"ל חין לה משמע דלבון זרע ל"מ חלא כשר ותי' דבאחי הכח דזכעו מיותר דהוה מל"ל ולבניו בהדי בעות ליעם בכלל עבודה אבל התם ליעו מיותר דבה ובן בוים עכ"ל לוק ה"ב הוה מל"ל כי גר יהיו בניך ולמה לחמר זרעך בהדי הגשים לא היו בכלל גזירת השעבוד כלל כידוע ז"ב מדחמר זרעך נכלל גם זרע פסול ומה גם למאז"ל דגם יצחק היו לזו גוי מק"ב ה"ב כולם בוים בפיסול וחזר הדין דהו"ל הבח"מ ולא נתחייבו יצחק לשעבוד לבדם בשעבוד לד' הרמב"ם ורבותיו וגם המלריים לא נתחייבו בדיכום כיון דהו"ל הבח"מ ומל"ל ק"ל :

אבן לד' הרב מחב"ח ז"ל בחי' הנו' כל מין מהנוכי נקרח מינו בוה ולח מני המוכר לדמות לעוקח כלל ומתחייבי יצחק בשעבוד כיון דזה כל החדם והבר דמינו בוה תשיב :

וגם לפי חי' מהריט"ח ז"ל בתולה בד' עלמו ללדעת לחרים נתחייבו גם המלריים בדיכום לפי' בהוח דבח"מ כיון דהקב"ה חלה חיוב הדיכום בדעת יצחק המשתעבדים במב"ה ולח"כ יליו בר"ג לקן יצחק גופייהו לח נתחייבו בשעבוד מטע"ז כיון דלח חלה ר' גזירת השעבוד בד' המלריים בפי' דבחרן ל"ל בתיב ועוד דחמר כי גר י"ז והוי בתולה בד' עלמו דוקח ול"מ :

והנה עוזח ברחותו ליצחק שילחו בדיכום גדול נתבבר לו דהט' הוח מבוס דחלה ר' הדיכום בד' יצחק ותבב בדעתו דה"ה השעבוד חלוי בד' לחרים בהם המלריים ולזה טען וחמר לחה גזרת וכו' ודייק לו' בשעה שילחו וכו' ול"ב לב"ע נתחייבו יצחק בשעבוד לבדם הגם דהוי הבח"מ דומיח דדיכום ול"ב תן לי רשות להחזירם ומה גם דבשעבוד ליכח ע"ח דהוי מינו בוה וכתי' המחב"ח הב"ל ולזה השיבו ר' דחינו כן דבלוש וכו' ילח תליתי השעבוד כי חם בד' יצחק וזרע לברהם כולם ול"מ לד' מהריט"ח ותו בלוש במלריים לחרתי הלח לח לחרתי חלח בחרן ל"ל ול"ב מבח זה לבד הו"ל הבח"מ הלח סיימתי מקום השעבוד בלל והו"ל תולה בד' עלמו וגם לח בל בל החלנית והמלביות בוים והו"ל דבר בחין מינו בוה ולח דמי לחיוב הדיכום ולקח ה"ל דחשיב השעבוד תולה בד' לחרים וגם הו"ל דבר דמינו בוה וליכח לחת

דהבח"מ הגה בבר גלוי וכו' דמבואר וכו' וק"ל :

ולז"א ר' יצחי בדי שלח יחמר וכו' בלו' דלדידי ניחח דהוה מינח לפטור המלריים בט' ק"ל בין דהדיכום הוי דבר שחין מינו בוה לח בן חיוב השעבוד על זרע לברהם הוי דבר דמינו בוה בהם בדי שלח יחמר ח"ל וכו' ועבדום וע"ח קיים בה"ס דייקח הגם שלח תליתי לוותו בד' לחרים בלל חלח בהם דוקח ולח"ב יליו בר"ג התלוי בד' יצחק ובל"ע חייבים המלריים בדיכום לח קיים בה"ס דייקח בלו' דתלוי הדבר בל הדיכום בהם וכתי' מהריט"ח ז"ל וק"ל :

ועפי"ז לפ"ל בה"ב ויוליחם בכסף וזהב וכו' דבבר הק' דבל שביחם רוליס המקח קיים לב"ע ז"ב ויוליחם בכסו"ז בהוח הדיכום ול"ת דהלח היו זוכים המלריים בט' ק"ל ויבבלו יצחק בגזל ח"ו ל"ח דלח היח חלח חין בשביהו כוחל מחשב גזל בלל ישן כי בחח מל' בלחתם ויכיח בד' רוליס בקיום המקח חין כחן חשב גזל מט' דבח"מ בלל וק"ל :

ובזה לפ"ל בה"ב הן רבים עתה ע"ה וכו' בהק"ע מבה"ק הרב בני לחהרן ז"ל בם מדלחמרי' בב"ם בתב לו בדי מבורה לך וכו' ה"ז מבורה לע"ג דלח סיים הבדה ותי' דהיינו במוכר בדהו מפני רעתה דכי היכי דמהני לפי' לח נתן דמיס ה"ב דמהני גם בדבח"מ יע"ב ויצחק היו במלריים גוי מק"ב והו"ל ממב כמוכר בדהו מ"ר דקשה לע"ג דלח סיים ומרע"ה בח לח פרעה להוליחם ממ' בט' דבח"מ הן מבד דהנזירה היח ע"ב זרע לברהם והן מבד דבחרן ל"ל בתיב ולזה הביבם פרעה הן רבים עע"ה בלו' דרובם הם ע"ה ריקים ופוחזים ומה חלו לקח חלו ות"ב הו"ל בל זרע לברהם דבר דמינו בוה וגם הו"ל כמוכר בדהו מ"ר בין דיבר' היו עע"ז ות"ב והבבתם לוחם מס' בעשרת דבח"מ לחתהח דהח בבה"ג לב"ע ליבח דבח"מ וק"ל :

ובזה יומתק סיומח דקרח בחת מלריס בלחתם כי גפל פחדם עליהם דהו"ל ממב כמוכר בדהו מ"ר דלח בעין דבר מסויים דמרוב פחדם מחלו והקנו הרכוש ליבר' לגמרי מפני הפחד בלח תבח רעה עליהם עלמם ולבך חין בשבעיו כוחל וק"ל :

וזה לפבר בה"ב ותחזק מל' על העם כי לחמרו כולנו מתים בלומר הסביחו לבלחם עם הרכוש מבוס כי לחמרו ב"ח והו"ל ממב כמוכר בדהו מ"ר וק"ל :

וזה לפבר בעשת ס"ח בעטן בקי"ס מה חלו לקח חלו ולמה לחתה שובה גם ליבר' ומעביע המל' ביס וכל בעניתו ביתה זחת דבוין דמה חלו וכו' הו"ל כמוכר בדהו מ"ר ונתחייבו בשעבוד ת' שנה לב"ע דלח תביבי דבח"מ יח"ב הדין עם פרעה ועמו להחזיק ביבר' עד תם' ת' שנה ולמה לחתה שובה בן לדון המלריים בעופם לחר כי הלחת ליתם לזה הביבו ה' שובים לחתה דן וכו' וכיון דיבר' בע"ז בבונג ובלוגם הו לא תביבי כמוכר בדהו מ"ר והו"ל דבח"מ וק"ל. וע"ל דבעשת שוזח דפתח דבריו ולחמר דבב"ע וכו' דבם רמז למ"ב הרב דרבי לים בדב"ג ע"ג דמלך זה בחו יפה להקנות גם דבח"מ דדיבו בדבים דמלו להקנות דבלב"ל ודבח"ק הליבור לא הדרי בהו וסמבח דעת הקונה ונמירי מלביתא לא הדרח יע"ב ובהבי ניחח לנבי הדכום שהקנה ה' ליצחק מהמלריים דזבו בו יצחק הגם דהוח דבח"מ דבינן דהבי"ת מלך עולם מני להקנות גם דבח"מ ולזה פתח שוזח ולחמר דבב"ע מלך עולם מניח להקנויי דבח"מ ועם דהשעבוד חשיב דבח"מ הן דחל ע"ב זרע לברהם ולא פירש בגזי' לינה מהם יתחייב בשעבוד והן מגד השעבוד נופיה לינו מסויים מ"מ בינן שחתה רבון העולמים מניח לקנויי דבח"מ דמה"ט זבו יצחק ות"ב נתן לי בעות וכו' ולזה הביבו ה' דלכתי מנו יצחק פשבי נפשייהו מהשעבוד מב' בעניות חדח דכלום בחרן מל' לחמרתי וכו' ומנו להבליס בשחר מלביות ועוד גלוי וכו' וק"ל :

וזה לפבר כיוצח פרעה בחמר לחהם למה ב"ל למה לח נתחייבתם בשעבוד לינו הלח מבוס דחתם עושים רב"מ ולח חשיבתם לי בעי' דבח"מ דהלח המוכר שדהו מ"ר ת"ב דבריכם למה שבחתם לי בעי' דבח"מ דהלח המוכר שדהו מ"ר לח בעי סיוס לב"ע וק"ל :

א"נ בתו"ח לפ"ל לתי קרח דהן רבים עתה וכו' בהק' מ"ם מהן שחרנו הרב מהרח"ח בד' ז"ל בם הבהיר גם"ח בדבוס שה"ב שנהן בעם לשבח לריבוי זרע יצחק במלריס הלח כדרך בבע דהעניו דלפי הטבע לעולם העם המועטים הם בפופים למרובים וכי יעלו חנבים מע' מול מערבה השבל מחייב שהבת המרובה היח המולחת ות"ב חם היו יצחק בגלות מל' מתי מעט וכנגדם המלריים חייל גדול לח היתה בם הוכחה ברורה דמה שהיו יצחק בגלות מלריס עפ"י מחמרו יח' מחחר די"ל דמסיבת שהם מועטי

מאד לגבי המלריים דין גרמת להו להיות כפופים למלריים
לך כיון דיברהל היו מרובים יותר מן המלריים בכפלי
כפלים ולפי"ז שלעו בהם המלריים הפך מנהג ועבע
העולם זה מורה היות הדבר גזור מלויתו ית' והע'
בהרבה לותם להודיע גדולתו לשבר בידו נפש כל חי ומשום
דכל פעולה הנעשית תוך מן העבע היא הוראה עלומה דיד
ה' עשתה זאת לתד"ק יעב"ב :

ובכן לפשר דזאת היתה טענת פרעה בלומרו הן רבים
עתה וכו' כלו' דלא יתכן להתמין כי לתם בלים
בשליחותו של מקום כלל שהרי הן רבים עתה ע"ה בלא
כדרך טבע ות"כ ודלי דלין זה לגא לגא כדי להודיע
גדולתו ית' דיד ה' עשתה זאת דשם היותם רבים מלד
מהמלריים עכ"ז הם בפופים תח"י המלריים לקיים גזירת
ועבדום וכו' ולילו היו יכל' מלי מספר לא היה בום
הוכחה דיד ה' עשתה זאת וכיון שכן הוא רלונו ית' לוך
עתה תלמרו לי מכמו בלא עמי וכו' קודם תשלום זמן
גזירתי ית' והשבתם לותם מסב' לתמהת דהלא זה נגד
רלונו ית' ולזה קודם לזה לומר פרעה למה תפריעו לת העם
ממעבדיו דדייק לו' מכה ולהרן בפי' והוה סגי לו' למה
תפריעו כיון דעמהם היה מדבר ולמה פרט בשם בפי'
לכן הוא הדבר דר"ל דלותם מעלמכם בלותם הלי להפריע
לה"מ ולא ה' שלח לתכם הלי כלל מכ' הנ"ל וק"ל :

א"נ בהו"ל לפ"ל המשך הני מק"ק וכה תורכס, ולחר
בלו משה ולהרן ויומרו הל פרעה כה לומר ה'
שלח עמי ויחוגו לי במדבר. ויומר פרעה מי ה' וכו' לת
ידעתי ל"ה ויומרו הלהי העברים נקרת עלינו נלכה נת
דרך ג"י וכו' פן יפגעגו בדבר או בחרב ויומר הליהם
מלך מל' למה משו"ה תפריעו לת העם ממעשיו לכו לסבל
ויומר פרעה הן רבים עתה ע"ה והשבתם לותם מס'
ע"כ ותתי יל"ד דמלחר דכבר לומ"ל משם ה' שלח עמי
וכו' והוה הסיכם בעזות מלח לת ידעתי לת ה' ל"כ מה
זה שחזרו לומר נלכה נת וכו' גם תתי יומר מלך מל'
ולח"כ יומר ויומר פרעה מהו זה הסימוי גם בלומרה כ'
דפרעה הן רבים וכו' מה בת להוסיף על מ"ש כבר למה
תפריעו גם לומרו לכו לסבל' לי קלי על משה ולהרן
כדפירש"י ק"ט דמלי ליכפת ליה לפרעה שם יתבטלו
ממלאכת ביתם ודי היה לו' לכו מלפני או לכו לדריכם
וכדומה :

ואפ"ל בהק' מ"ד בם"ס דסוכה דכ"ה ע"ל שלותי
מלוה פטורים מן הסוכה ומנה"מ דת"ר בשבתך
בביתך פרט לעוסק במלוה וכו' והעוסק במלוה מהכת
נפקל והל מהתם נפקל דתניל ויהי לנגשים לשבר היו
ממלים מי היו עושלי מרועי ס"י היו וכו' לגא עסוקים
במת מלוה היו שחל ז' שלהם בע"פ שנלמר ולא יכלו
לעשות הפסח ביום ההוא הל למחר יכו' היו ולריכל דלי
מהתם הו"ל התם שלני דלא מטא זמן חיובל דפסח כלל
לבל הכל דמטא זמן ק"ם לימא לל לריכל ולי מהכל
משום דליכל כרת לבל התם דלוכל כרת לימא לל לריכל
ופירש"י דמ"מ ס"מ דהעוסק במלוה פטור מן המלוה וכו'
ולעפ"י שנומלה זו תעבב ע"י לכילת פסח לגמל מלוה
קלה הבלה לידך לימך לריך לדחותה מפני החמורה העת"ל
עכ"ל. ובס"ם דמנחות דמ"ט לבע"ל תמידין דלמחר
ומוספין דהשתא תמידין עדיפי שכן תדיר ות"ד מוס'
עדיפי שכן מקודם ולל לפסיעל וכתב הרמב"ם בספ"ט
דקרבנות וז"ל לל מלתו לגא ד' כבשים וכו' הרי הדבר
שקול שם הקריבום למוסף היום הקריבו ואם רלו להקריב
למחר לתמידין יעשו ע"כ :

ובתבן התום' ז"ל בסוכה שם בד"ה משום דלל מטא
זמן חיובל וכו' דלין להק' ממ"ד בריש טבול
יום ההולך לשחוט לת פסחו מיעמא למת מלוה מולחתותו
לפי' לחר חלות דמת מלוה שלני והל דדיין הכל מבריותל
דקתני למ"מ נעמלו לזו מ"מ ממם קלמר לגא כלומר
לקרובים כדפי' הקונט' דלחר חלות הוא דלינו מיעמל
דקתני התם לחרית לל יעמל לבל קודם חלות יעמל כדלי'
התם ביוסף הכהן וכו' לבל ק' לרבל דלמר התם לידי
ולידי לחר חלות בלן קודם שבחעו וזרקו עליו כלן לחר
שבוו"ע לגמל מיעמל לקרובים לפי' היכל דמטל זמן
חיובל דפסח כיון שגא בוו"ע ולין לומר דהיל גופה לפי'
מלהן דפטור מק"ם דשלני ק"ם דגית בה כרת כדקלמר
הכל ולא ללני מניה פסח דליכל כרת ומטל זמן חיובל
עכ"ל ובסה"ק פנ"י ח"ד בהלי כגא דשוסק במלוה וכו'
הקשיתי לבאול ע"ד התום' ז"ל הגאו במלי דק"ל מדברי
רבל דהתם לל לומר רבל דמי שמת לו מת לחר חלות
קודם שבוו"ע ביטמל גא מ"ם רבל התם הוא דלקל דגר"ם
לגיעות גילה מדרבנן לפי"ה לם מת לו מת קודם שבוו"ע
העמידו חכמים לת דבריהם במקום כרת ולא יפכל פסח :

והב' לילת התם בזבמים דל"ט ע"ב גבי מתני' דטבול
יום ומחוס"ב לילם חולקין בך לפכול לעבב לוגן
נוגע ולילו מקריב ולילו חולך לפכול לעבב ופריך עגה
בם"ם מיפגע הוא דלל פגיג וכי מזמני ליה לכיל ורמינהי
לוגן טובל ואוכל פסחו בעבב לבל לל בך לומר"י מדפתי
ל"ק כלן בפסח כלן בשלר יומת השנה בפסח לילי דלכיל
פסח לכיל נמי שלר קדשים לך בשלר ימי השנה דלל חזי
לל חזי ופירש"י לוכל פסח לעבב לבל לל בך מפרש
בפסחים קשבר לגיעות גילה דרבנן דלגיעות דלוקיתה
חד יומל דכתיב ולחריתה כיום מר גבי פסח לל העמידו
דבריהם במקום כרת גבי קדשים העמידו דבריהם במקום
עגה דלכילת קדשים וכו' ע"כ :

ואיתא תו התם מלן תגיעות גילה דרבנן ר"ם היל
דתגיעת לגיעות גילה מן התו' דבר"י רם"ל מר"ם
תדע שהרי לומרו לוגן טובל ולוכל לת פסחו לעבב לבל
לל בך ומי סבר ר"ם לגיעות גילה מדרבנן והל תגיעת
רם"ל שלמים כשהוא שלם מביל ולינו מביל כשהוא לוגן
מנין לרבות לת התודה מרבה לני לת התודה שכן לכילת
בשמחה כשלמים מנין לרבות בכור ומעשר ופסח שכן
לינם בלים על חטל וכו' קתני מיעת פסח לומר"ל פסח
כדי שסבל לבני לומר ל"ק כלן שמת ק"ח כלן שמת לל"ל
ק"ח דלל ליחזי לפסח מיילל עליה לגיעות לל"ל דליחזי
לפסח לל ח"ע לגיעות ופירש"י לידי ולידי ביום מיתה
ולבולם לגיעות גילה מדרבנן לר"ם והל דקתני בבריית
פסח לינו בל בלגיעות כשמת ק"ח דרחמנל דחייה מהלי
קרל דדרשי' ליה כשהוא שלם מביל ולל כשהוא לוגן והל
דקתני בפסחים לוגן טובל ואוכל פסחו לעבב לגמל
מייתי ליה לוגן כשמת ל"ל דקדמה חובת שחיטת הפסח
לגיגיות ומו לל דחיל ליה לגיעות מלשלח קרבנות ומיהו
ע"כ ס"ל לגיעות גילה דרבנן דלי מדלוריית היל הלי
לל הוה לכיל נהי דקדמה חובת שחיטה לגיעות לבל
חובת לכילה לל קדמה ולכילת פסחים לל מיעכבל חלל
משום דגיעות גילה מדרבנן והם לל העמידו דבריהם
במקום כרת דדילמל מיעמע ולל שחיט וכו' ע"ל
רם"י ז"ל :

תן לילת התם ומנל תימרל דשלני לן בין ל"ל לגל"ל
דתגיעת לה יטמל מלוה לל הלה מממלין לותו בע"כ
ומעשה ביוסף הכהן וכו' ורמינהי ולשחותו מת"ל הלי
שהלך לשחוט ל"ל ולמול ל"ל ושמע שמת לו מת יכול
יטמל לומרת לל יטמל יכול כשם שלל יטמל לשחותו
כך ל"ל למ"מ ת"ל לשחותו הוא דל"ל לבל מיטמל הוא
למ"מ לשו ס"מ כלן ל"ל כלן לל"ל ממלי דילמל לעולם
לימל לך לידי ולידי לל"ל ולל ר"י והל רבן דתגיעת לה
יטמל רשות דברי"ם לשע"ל חובה לל ס"ד דריסת דהיל

רע"ק קאמר וכו' ופירב"י ז"ל ומשמי דבעמח דקמייתא הוא מכוס דקדמה לגיעות הוא דמתוקמא לר"ש דאמר אין לוקן מכיח פסחו במת ק"ח וכרע"ק דילמא טעם רע"ק לאו מכוס דמת ק"ח יכיכה דלא לימעי במת ואפי' במת ק"ח בעי למיעבד פסח והכא מכוס דלימעי הוא ואפי' מת ת"ח נמי קאמר רע"ק ימשמ מכוס דס"ל מלוה שאין לה תשלומין היא הילכך מטמאין ליה וממילא מיל ליה כרת דהו"ל עמא ופסח י"ל תב' נב' והא דתני לא ימשמ ר"ש היא דאמר רבות הילכך לא תדחייה מלות פסח בבגדיו דשות הטומאה ולעולם בין לרי"ב בין לרע"ק לוקן בלא נעשמ מכיח פסחו ואפי' מת ק"ח כטעם דהכא לאו מכוס לגיעות הוא עכ"ל רש"י ז"ל. ועלה קאמר רבא כתם לידי ולידי ת"ח ול"ק כאן קודם שכוע"ט כאן לאחר שכוע"ט ופירב"י רבא קאמר וכו' למילתיה דר"ש קאי לעמויי דר"ש אדר"ש לידי ולידי לא"ח ואפי' מת לא"ח קודם שכוע"ט היא ליה לר"ש לא יכיה את פסחו דרחמנא דחייה כדדרש ואזיל שלשים קרבנו וכו' ודקאמי לוקן עוכל ואוכל פסחו לערב ככמת לאחר שכוע"ט וכו' ע"כ הסוגייה ופירב"י ז"ל עלה:

הרי להדיא הכוונת רבא היינו ר"ל שימשמ לא"ח הלא הכוונה היא לתרץ בריימות דר"ש להדדי ואמר כי מדרבת כשהות שלם דכיון דנעשה לוקן מקודם שנחט נדחה לפ"ב המעם דאם נחט לוכל כיון דאינות הגיעות ליכא מדרבנן ואם לא נחט לידחייה ליה מחמת הגיעות ברם להשמ בידים הא ל"ש לן דאמר רבא שימשמ ולא ידעתי מאי מקשו לרבא:

ועלה במחשבה לומר דהתום' ז"ל מפרשי בסוגיית זבחי' הנ"ל פי' לאחר והוא זה דרבא לא בא לתרץ בריימות דר"ש להדדי הלא בא לאחוק על אביי במ"ש להשוות מילתיה דרע"ק דמייתי כאן ק"ח כאן לא"ח ועלה קאמר רבא דרע"ק היא ליה דאפי' לא"ח מישמ קודם שכוע"ט כיון דהוה מדאוריימא ופסח י"ל תב' וכוונת קושייתם דמה יעשה אליבא דרע"ק למיעבד לריכותא בהא דהעוסק במלוה:

ואולם מלבד זאת דוחק גדול דמי הכריחם לפרש פי' בחוק כזה הלא כרש"י ולהקשות על רבא זאת ועוד פי' זה לא ניחן ליאמר כד' רבא שבא לאחוק על אביי בלחוק' בריימות המומאה כנ"ל דהא חזינא לרבא נופיה בפסחים ד"ח ע"ח גבי הפרים פסחו ימת דמשני התם דמייתי ק"ח דברייה הכך דכריו כאן כפי הפי' הנ' והתמת יוכח דרבי דכאן בזבחים לייתי רבא אליבא דר"ש לבד וכדפירש"י ז"ל וע"ש בהרמב"ם בהק"פ הט"ו ובכ"מ שם שכתב דלא אליבא אביי ורבא ועיין לח"מ שם ולהרב חק נתן בחי' לזבחים שם ותכמ"ל:

ושו"ר להתום' ז"ל עלמס שם במ"ח בד"ה אמר רב וכו' בפירבו כד' רש"י ז"ל כמ"ש:

המורם מד' התום' דלחר שהגיע זמן הפסח מכוס דהוי עשה דכרת לא אמרי' דהעוסק במלוה פטור מן המלוה אלא אמרין ליה בלא ימשמ ובדאקשו התום' דמק"ם לא נפיק לה דמשמ זימנה מכוס דליה בה כרת יהולם עשה דאית בה כרת ומשמ זימנא לא ניתן לידחות:

ענ"ק מ"ם הרב מהרי"ח ז"ל בפ' בחות לחבי קרחי וז"ל ואפשר הן רבים עתה בחאר פרעה למב"ו ידוע תדעו כי כחבר במתי הוכן הלבנים על העם דבר קשה היו מגשים מועטים ועתה נתרבו הרבה וז"ח הן רבים עתה ע"ה והיה ריקוי להוסיף במלאכתם ועתה לא די לכם בחיני מוסיף לכם עבודה הלא והשבתם חותם מסב' ולכן בגגד בנ"י בהיו שם חמ"ל לכו לסב' יש"ם:

ובכן נגש לביאור המשך הני קרחי דמתחי' הם חמ"ל דהחלי"ת ניום לילכת במדבר לחוג לת החק"פ הוא לה' וסירב פרעה בהומרו ל"י ח"ה ונם וכו' ולזה לחמ"כ בחו מבה ואחרן בטענה חזקה לפו"ד לחייבו לבל' וזהו דכל סירוב פרעה לבלתי בלחם הוא בטענתו דהם חייבים לעבוד ת' בנה לזה הם לחמ"ל בלבה נ"ח ר"ל עתה שבבר הגיע זמן ק"פ ולחמ"ל בן יפנעמו וכו' בזה רמזו לו שהיה מ"ע בים בה כרת ובבר הורוהו התום' דבמלוה בים בה כרת לא נחמר הלי דיבה דהעוסק וכו':

ולזה בא פרעה תבף לשחוב להם טענת הכרת בחו' ויחמר להיהם מלך מלרים דבין דהוה מלך והטובר על מלות המלך לחחת דהו להמית ח"כ למה תפריעו לת העם ממעביו ולחמר לבנ"י לכו לסב' דב"ז שהם בטלים ממלאכתם עדין טענת מרע"ה במק"ע דיען פסח הגיע זמנו ובהיותם בטלים ולוגם עסוקים במלות בעבודם הם בויש ובלמו לבעיית מנחות גבי מוספין דהלידנא ותמידין דלמחר הי מנייהו עדיף ולא לפסימא ופסק הרמב"ם דמה בילנו יעבו נם מרע"ה לפ' יכבה עליו ריעים לשלחם כיון דלטעין דיבא לין ליסור בדבר ולבך לחר שלח ליסר' לעבוד עבודתם לחמר למבה ולהרן ויחמר פרעה הן רבים עתה ע"ה שהם עוסקים במלות העבדות לין תשביתו חותם מסב' לחר בבבר עוסקים בה דזו לא שמעו דבל בעיית הב"ם דמנחות הינו הלא לם לא התחילו במוספין דהלידנא בלל לבן לחר בבבר התחילו במלות היום בזה לין בום ס' דמלוה דעסיק בה בבר עדיפא וז"ח והבשתם חותם מסבלותם לחר בעוסקים בה לתמהה דזה ודאי לא לחמרו לדם מעולם וכמדובר:

א"נ בחו"ח בהק' מ"ם המפו"ל משם הרב ברבת שמואל ז"ל דפרעה הי"ל זבות בנופם של ישרחל לזמן ת' שנה ולריכים ממנו ג"ם מטוב רלונו וגרחה דוביים שזבה פרעה בנופן של ישרחל הוא מפני שזה ניתן לו בשברו בישתעבדו בידו ת' שנה בדחיתא בגמ' בשבר ד' פסיעות וכו'. ומזה הק' עט"ר הרמ"ז הרב הקדום מהרח"ו ז"ל דה"ב למה יומת פרעה מה עבה כיון דבא בשברו ואפ"ל דאפי' לם היתה הגזירה בישתעבדו במלרים מ"מ כיון שלא ניזה ה' לבל יחיד מהמלריים אין להם מקום פטור מגזירת דן תגבי ודו"ק:

ונק"ע במה חי' דיעים הלאמרים בחמת בעגין אין חו"ל חטח בבביל ביזבה תביבך דאפשר דבהא פליגי פרעה עם משה ואהרן דיען דגזירת בין הבתרים היתה ובעו"ח ת' שנה ה"ב ס"ל לפרעה דאם ישלחום חו"ז קא עבר למימרא דרחמנא וכדין משחרר עבדו בנעני דעובר בעשה דלב"ת וכדין בבלה יובאו ומשה יהיו וכיון דהקב"ה גזר חומר ובעו"ח ת' מאות שנה וכבר פרעה זבה בהם בשבר בליווה ד' פסיעות לאחע"ה ומאת ה' היתה זאת לו שישתעבדו ישרחל חללו במלרים ח"ב לאפשר פרעה חוסם לזה וגם אם נאמר דעשה דוטע"ח לא קאי על פרעה אלא על ישרחל אפי"ה מוטב בילוחם מדין הין חו"ל חטח כדי בתזבה וכדחיתא בש"ם דשבת ד"ב בעי רב ביבי בר אביי הדבין פת בתנור ע"ם עם חשיבה התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לא התירו היבי דמי חילוחא בשוגג ולא לידבר ליה למאן התירו אלא לאו דהדר ולידבר מי מיחייב ותתן בל תייבי חטאות היגם חייבים עד שתהא תחי' וסופן שגגה אלא במזיד קודם שיבא לידי חיסור סקילה מבע"ל אמר"ם לעולם בשוגג ולמאן התירו לאחריש מתק"ל ר"ם וכי חו"ל חטח בדי ביזבה תביבך אלא אמר"ח לעולם במזיד ולימת קודם שיבא לידי חיסור סקילה רב אחא בריה דרבינא מתני הכי הדבין פת בתנור ע"ם ע"ח התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיסור סקילה ע"כ הסוגיי':

והנה עם הרב אחא ס"ל בפסי' דהתירו לו לרדותה בדי שלא

שלא יבא לידי איסור סקילה מ"מ י"ל דאפשר דדוקא בכגו"ד דרדיית הפת דאינו שלא איסור דרבנן דאכמה היא ואינה מלאכה כדאי' בר"ה דכ"ט וכתבו התוס' בסוגיין דמ"מ מדרבנן אסור לכתוש הפת ומצו"ה אמריכן דירדנה קודם שיבא לידי איסור סקילה. ברם לעבור על עשה דאורייתא כגון הכי עשה דועט"ג אפשר דלא התירו:

והתום' ז"ל שם בד"ה וכי הו"ל חטא הקשו מדאמרי' בפ' בכל מערבין גיט"ל לאכר לגיעבד איסורא זוטא וכו' והכי ליתא התם תניא התוא לתכירו שלא ולקוט תלנים מתלנתי לוכל מהם ערלי ומעשרן ודאי מלא לי כלכלה זו מתלנתי לוכל מהם ערלי ומעשרן דמאי בד"ה בע"ה לאכל באכר לוכל וא"ל לעשר דברי רבי בסב"ג אומר בד"ה בע"ה לאכל באכר לינו לוכל עד שיעשר לפי שלא נאבדו חברים לתרום שלא מן המוקף אמר רבי גרשון דברי מדברי תניא מוטב שיאבדו חבירים לתרום שלא מ"ה ולא יאכילו לע"ה טבלים וכו' במאי קמיפלגי רבי ס"ל גיט"ל לאכר וכו' ורבב"ג סבר גיט"ל לאכר לגיעביד ע"ה תי"כ ותיהו לפי' איסורא זוטא לא ליעביד ע"כ ובכן מקשו התוס' שפיר על אתקפתא דר"ם דפריך וכי וכו' דכפי"ד רבי מתוקמא שפיר באכר דגיט"ל לגיעביד תיהו איסור זוטא וכו' ותי' התוס' דהתם כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידי פי' דאמ"ל מלא לי כלכלה זו תלנים וכו' וחזקת אכר שהינו מוגיח דשא"מ מתא"י לאכל הכא שלא נעשה על ידו האיסור אין לוא"ח כדי שיז"א ואומר ריב"ח לפי' לאדעיך עלמו אין לפשוט משם להתיר דהתם לא נעשה עדין האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יבא לידי איסור חמור על ידו לאכל הכא המעשה של האיסור כאכר נעשה וממילא יגמר ולא יעשו איסור קל בידים וכו' עכ"ל:

והרב שורבי היס ז"ל ח"ת בשורש זה דאין לוא"ח פירש דברי ריב"ח הללו וז"ל וכוותם דהוק"ל דכיון שבא החטא לאבירו על ידו התיר רבי וכו' ל"כ משם היה יכול רב ביבי לפשוט בעייתי דודאי המדביק עלמו יכול הוא לרדותה כיון שהחטא בא ע"י עלמו ולזה תי' ריב"ח דדוקא התם התירו מה"ט דהחטא בא ע"י משום שאבירו עדיין לא התחיל לעשות איסור וכדי שלא יתחיל וייחטא התירו לו לתרום שלא מן המוקף לאכל גבי הדביק פת שהתחיל באיסור וממילא יגמר מספק"ל לר"ב לי שרי ליה לעשות איסור קל כדי שלא יגמר האיסור החמור שהתחיל ולפי מאי דמסיק הש"ם הכא בהדביק פת דשריכן ליה לרדותה עד שלא יבא לידי איסור סקילה שמעינן דאפי' התחיל הוא באיסור וגמר ממילא אפי"ה הו"ל שיחטא באיסור קל דרדייה כדי שלא יחטא באיסור מלאכה דשבת ודוקא לעלמו ולא לאחרים ומשמעינן נמי דע"כ לא התירו לאחרים לחטוא כשהחטא בא על ידו אלא דוקא כשלא התחילו האחרים באיסור לאכל כשהתחילו באיסור אין לו' זוה חטוא כדי שי"ח לאפי' שהחטא בא ע"י דדוקא גבי ההיא דתלנים שעדין לא התחיל אבירו לאכול אבל הוא שהתירו לאכר לתרום שלא מן המוקף לאכל אם יהיה האופן שהתחיל אבירו באיסור וממילא יגמר לאפשר שאין לנו לו' חטא כדי שי"ח לאפי' שהחטא בא ע"י ומבואר יוצא מזו"ד ריב"ח דיותר סברת הוא להתיר לחטוא קודם שהתחיל באיסור כלל כדי שיוכה שלא יתחיל לחטוא באיסור כשהיה דלא ולקוט תלנים ממה שנתיר לו לחטוא אחר שהתחיל באיסור כדי שיוכה שלא יגמר האיסור ממילא כהא דהדביק פת בתנור ובכן לכי תמיה ע"ד מכן בתבו תה"ע סי' ג' שהשיג על ח' מהמורים שרלה להתיר לאפה מיגקת להשתא תוך כ"ד חדש משום שהיתה מזגה וחד מטעמי ההיתר מפני שחו"ל חטא כדי שתוכה כשהיה דהדביק פת בתנור וכשב שלה מכן ז"ל דל"ד דהתם שלא בא לידי איסור סקילה ומצו"ה להדותה יבא לידי איסור סקילה ומצו"ה שהינו לאכל הכא דלא יבא לידי איסור חלא בקו"ע לא יתירו עכ"ל מכן ז"ל ולפי מ"ם בשם ריב"ח נראה שרלייתי המורה מדדיית הפת במכ"ם לתיא דאם לגבי איסור שכבר התחיל בו וממילא יגמר התירו לו לחטוא כדי שיוכה כ"ם באיסור שעדין לא התחיל ולא יבא ממילא חלא בקו"ע

וכהיא דלא ולקוט תלנים וכו' עכ"ל הצו"ה ז"ל:

ורענד"ן דלק"מ דמיקר טעמיה דמכן שדאה רלייתי המורה הוא מפני שלא מלינו בשום מקום להתיר איסור לכתחי' כדי שלא יבא לעשות איסור יותר חמור במזיד דזה לא רלינו ולא שמעינו והא דהדביק פת בתנור שהי דממילא נעשה ובכן מותר לרדותה והן לאמת דהיה מקום להחמיר משום דממילא נעשה כמ"ש ריב"ח הוא הטעם דכיון דנעשה בלי שום מעשה והאיסור שהתחיל כבר התחיל והט' התירו לעלמו לאפוקי בדין מלא כלכלה זו התירו גם לאחר משום דלא התחיל כלל באיסור ואם יעשנו היא בוגע משום חזקת אבר שא"מ דשא"מ מתא"י כרם אם החשבת הוא שבמזיד יעשה איזה איסור בהא לין מי שיעלה ע"ד להתיר שום איסור כלל וז"ם מכן וז"ל לאבל הכא לא יבא לאיסור ממילא אלא בקו"ע לא התירו כלו' שהוא קו"ע לאיסור במזיד וכמו שהיה המעשה היה שלא לא יתירוה להבשת תוך כ"ד חדש תזגה יהוא במזיד

ודברי מכן ברורים:

עוד הק' הרב בו"ה ז"ל שם ע"ד מכן ז"ל הללו ממ"ד בהיתה סוגייא דשבת ד"ג ע"ב בעי לאבי יהו שב לחש מהו שתעשה ככלמלית מי קנסוה רבנן להחדורה לגבי חו"ל ת"ש היתה ידו מלאה והוליאה לחוץ תני חדה לאסור להחזירה ותניא לידך מותר להחזירה מאי לאו בהא קמיפלגי וכו' לא דכ"ע ככלמלית דמיא ול"ק כאן מבע"י לא קנסוה רבנן כאן משהשיכה קנסורי רבנן לחדרבא לאפכא מס' מבע"י דאי שדי להו לא אתי לידי חיוב חטאת לאקנסוה רבנן משהשיכה דאי שדי להו אתי לידי ח"ח לא לאקנסוה רבנן ומדלא משגינן הכי תיפשוט דר"ב ב"ח דלא התירו אא ל"ק ותיפשוט וכו' ע"כ והשתא לד' מכן מאי פשיטותא לאכל לדר"ב מהכא דשלחי בעיא דר"ב דממילא יגמר לאיסור ומצו"ה מספק"ל לי שרינן ליה איסור דרבנן לאבל הכא שאין האיסור נגמר מלליו אלא בקו"ע דשדי להו לפירות בחוץ מידו שפיר י"ל דלא חיישי רבנן להכי וקנסוה שלא יחזירנה אלא ודאי כל שיעשה איסור וקרוב הדבר לאפי' במקום קו"ע חו"ל חטא כדי שתוכה

וכ"ע עכ"ל:

ולא ידעתי למה לא קבע קושייתו זאת על ריב"ח עלמו דלפי דעתו דמפני שהתחיל באיסור וממילא יגמר מצו"ה מספק"ל לר"ב ח"כ לאך לאפשר לפשוט ממה שלא לאמרו היכא שהוליא ידו מבע"י וגזרו בהוליא ידו משהשיכה דהתם אין האיסור נעשה ממילא אלא בקו"ע מצו"ה קנסו:

אלא דלא ירדתי לסו"ד בקו' זאת דאפי' אם החשבת היתה דגזרה משהשיכה שלא יחזירנה דילמא שדי להו במזיד עכ"ז לק"מ דהא דגזור רבנן שלא יחזירנה הוא משום קנסא בעלמא ואפי' איסור שבות ליכא כמבואר שם בסוגייא ח"כ בהדרגה זו הוה מלי למיפשט בעייתי ר"ב הכא משום קנסא העמידו דבריהם ואף שהוא במקום חשש קו"ע לאכס בלפי הקנס שהוא קיל שפי הו"ל למיחש ולא יגזרו כיון דהוא גזירה בעלמא דון מינה לענין דדייתי הפת שלא יתירו לו אף דהאיסור ממילא נעשה ואולם דדייתי הפת הוא איסור גמור דרבנן וכמו דאשכחן דאמר' שלא יחזירנה והעמידו גזירתם הקלה בקו"ע גם כאן יעמידו שבות החמור בשוא"ת וכ"כ התוס' יבניס שם וז"ל ואח"ת היכי תיפשוט דהא הא דר"ב ודאי לאי לידי איסור חטאת ו"ל וכו' ל"ל גל"ל דהא דר"ב לע"ג דאתי לידי חיוב

חטאת ליכא לאיסור בחזרה עכ"ל והוא כדבריהו. גם לתי' קמא בכת' התוס' שם דגם בהוליא ידו יקרא ודלי לתי' לידי חיוב חטאת משום דח"ל לתפוס ידו שם כל היום עכ"ל והוי כתמילא יגמר האיסור :

אמנם בקובצות יש לחלו עריכים לזה דהכא ליכא החשבה דילמא שהעמידו גזירתם במזיד זולת החשבה היא דילמא שדינהי בשוגג דהכי ליתא התם תדרכה ליפכה מס' מבע"י דלי שדי להו לא לתי לידי ח"ח ליקנסוה רבנן משחשיכה דלי שדי להו לתי לידי ח"ח לא ליקנסו רבנן ע"כ הרי בהדיא דחשבת שוגג הוא דוקא וכפי"ד ריב"ח יכול לפשוט במכ"ש בעיית ר"ב לאיסור דהתם האיסור ממילא נעשה וכמוכן ויש ע"ד מרן שום לתקפתא מכלן :

ואנכי הרואה דמסוגיית זו רחיה ברורה לחילוק מרן ז"ל בחילק בין שוגג למזיד דמשום שמא יעבור במזיד לא ביטלו גזירתם והוא ממלי דסיימו בתוספתא סוגייתא ולתע"ז לא תיפשוט ול"ק כלן בשוגג כלן במזיד בשוגג לא קנסו רבנן במזיד קנסו רבנן ופירש"י בשוגג ל"ק רבנן ידע"ב לא תיפשוט מהכא לא לאיסור ולא להיתר דהתי דל"ק בשוגג לאו משום חשבת דילמא שדי להו מידו אלא משום דלא עבד איסורא במזיד והחזרת ידו ליגה אפי' שבות אם לא משום קנסא והכא לא קנוס אבל רדיית הפת שבות היא וגזרה בעלמא ומשום קודש שיבא לידי חיוב חטאת לא ביטלו גזירתם ולאיסור נמי לא תיפשוט מדקנסו במזיד דהתם ליכא למיתם דילמא ליפדיונהו ביתחייב מב"ד עכ"ל הרי להדיא דמעמידים גזירתם במזיד ואינם חושבים דילמא שדי להו במזיד ובהדיא הפת משום דהוי ממילא וה"ה בשוגג כההיא דמלא כלכלה זו ל"ק לבל במזיד כגון הורחת המורה להתיר שתגעת תוך כ"ד חדש משום שלא תזקה במזיד זו ליגה הלכה לד' מרן ז"ל וכתמוך :

עוד הק' הרב המו' שם ע"ד מרן ז"ל וז"ל ותו ק' שהרי התוס' בשבת וכו' הכריחו מהא דחליה שפחה וחב"ח שנהגו בה מנהג הפקר וכפו לת רבה לשחררה דמשום שלא יכשלו בה רבים בלאו דקדשה התירו לרבה לשחררה וא"כ ה"נ שהיתה לשה זאת מזה וכשלים בה רבים באיסור גדה ולאו דקדשה כמ"ש המורה למה לא נתיר לו לאיסורא דרבנן עכ"ל ותפ"ל דאין מכאן סתירה למרן ז"ל דלא נאמר דבר זה אלא נבי חלייה שפחה וחב"ח דלא חזיא לא לעבד ולא ליברחל התם הוא דהיכא למיתם טובא שמפקרת עלמה וכמ"ש התוס' ודומה לאנוסין והוא כסוגיין מבא"כ גבי לשה בת חורין כגון זאת דמכן דהזמן גורם ובתר הכי חזיא לגישואין יכולים לשומרה ככל האפשר עד עת קן הכ"ד חדש והלכה והיתה לאיש והכי ליתא התם אליבא דאבוי הכי השתא וכו' דהם"ד היה להתיר השחרור משום לתא דזנות ושתמא דתלמודא דהה סברת זאת דלא נאמר זה אלא נבי חלייה שפחה דהוה לעולם משא"כ בגדון מרן יכולים לשומרה ע"כ כ"ד חדשים כמדובר :

וישו"ר להרמב"ם ז"ל בהל' עבדים פסק כרבינא דאפי' בכולה שפחה מזנה התירו לשחררה ותכמ"ל בזה כעת :

עוד נקדים מ"ש בפ' השולח כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלב"ת מיתיבי מעשה בר"ח וכו' מלוה שאני ת"ר לב"ת רשות דבר"י רעק"ח חובה ודילמא ר"ח ס"ל כמ"ד רשות לא ס"ד דהניא רח"ח חובה וכתבו התוס' בפ"ק דבתרא די"ג גבי מי שח"ע וחב"ח דכופין אח רבו לשחררו הקנו היכי כפינן ליה וכו' וכ"ת מלוה שאני וכי תולי"ח ור"ח נופיה עשה מלוה וכו' עכ"ל והר"ן בתב דלאו

עשה נמור הוא וכו' וי"מ שלא לחזרה תורה לב"ת לא מלוה משום בלאו יתן לפס מתנת חנם וכיון דליכא מלוה לאו משום חניגה דידהו עביד חלא לגופך עלמו וכו' עכ"ל :

ענ"ק מ"ש בפסחים דכ"ע הין לך דבר שקודם להמיד ס"ס והין לך דבר שהעכב לחר תמיד דכה"ע חלא העבת הגרות ופסח ומחוסר כיפורים בע"פ שעובל ואוכל לת פסחו לערב ריב"ב הומר נס מח"כ בשלר ימות הבנה עובל ואוכל בך לערב בבלמה לה"ק יבה עשה דפסח שים בה כרת ודחה עשה דהשלמה בחין בה כרת חלא לריב"ב מהי הולמיה דהתי עשה מה"ע הכא במ"ע בחטאת העוף בחין למוצח חלא דמה וכו' והק' התוס' שם מעם ריב"ח הא בעיבעא דמיעקר עשה דהשלמה לא מקיים עשה דלכילת פסח דהיגה חלא בליבה ותי' דמיירי שנחטו פסח עליו קודם שידחו עשה דהשלמה דבותיין וזורקין על טבול יום וכו' וכ"י תירן דדוקא בל"ת דחמיר בעיון בעידנא וכו' עכ"ל ובכב הרשב"ץ בח"ב סי' כ"ג הו"ד בשרשי הים שם דחין להביח דחיה מהא דדחינן עשה דהשלמה למח"כ דחו"ל חטאת כדי שיחזור ויטיהו רחמנא ובמקום בעלים עלמם קיימי הו"ל כילו הבעלים עלמם עשרי חמ"ע דהשלמה וחו"ל חטאת כדי שתזכה ויבעין זה בכב הרב משב"ם סי' ק"ך יע"ם :

ובזה תרין יתי' הרב בו"ה שם משה"ק הרב מהרי"ז ז"ל על תי' הרב מה"ז ז"ל שתי' על משו"ל גדולה תשו' שדל"ת שבתורה דהייט רבותא דתשו' דהוי בתרי גברי והק' מהרי"ז ז"ל דגם עשה דהשלמה עשרי כהני כדי שיקיים המח"כ מ"ע דפסח וכו' ותי' השו"ה ז"ל דלפי"ד הרשב"ן לק"מ יע"ם :

ולענד"ן לתרן לפי"ד ר"י בתוס' הנ"ל דס"ל דבעשה דדתי עשה לא בעיון בעידנא ח"כ הה"ן דלא בעיון דליהוו תרווייהו בחד גברא כרס בעשה דל"ת כי היכי דבעיון בעידנא ה"ה נמי דבעי' דליהוו תרווייהו בח"ג והייט רבותא דתשו' וכמוכן :

ענ"ק מ"ש עוד התוס' שם בשבת דק"ל ממ"ם ניח"ל לחבר וכו' ותי' דדוקא היכא דפשע לחמר"י חלל"ת וכו' וח"ב מ"ם דחתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה וכו' וגבי חליה שפחה וכו' והו"ל נמי כמלוה דרבים עכ"ל וכ"כ התוס' בכמה דוכתי דהח דהדביק פת בתנור הו"ל פושע דהדביק משחשיכה יע"ם :

והנה כפי"ד התוס' בחילוק זה ר"ל דשוגג יקרא פושע לענין זה דשח הכא דמק' הם"ם וכי חול"ח וכו' על שוגג קלימנא דקחמר לעולם בשוגג ולמחן התירו לחחריס דכיון דהוח שוגג דכיון דהוח שוגג לא חפ"ל דקחי עליה דח"כ היינו שוגג דבעיון תחי' וסופו בשגגה מזה נרחה דהשוגג לענין זה פושע קרי ליה ח"כ תק"ל לוך כתבו דחתי שפיר ההיח דפסחים דעוברים הכהנים על עשה דהשלמה דהרי לפי"ד דשוגג הוי פושע ח"כ נס ההיח דהשלמה הוי פושע כדהכח וכ"כ רש"י ז"ל שם וז"ל מחוסר כיפורים כגון מלורע וזב שטכחו ולא הביחו כפרתם קודם לתמיד ואם לא יביחנה לא יחכל פסח דמחו"כ לא יחכל בק' ושנוס כרת עכ"ל הרי להדיח דגם הכח הוי פושע דשכח להביח כפרתו יגרס שיעברו הכהנים עשה דהשלמה ואם נאמר דהתוס' חינס מפרשים כפירש"י חלא ס"ל דמיירי בגחנם ולא הביח כפרתו חבל שכח לא ח"כ לא הול"ל סתמא דהיח דפסחים חח"ם לחר דהוי דלא כפירש"י וליכא לפלוגי בין שוגג דקו"ע לשוגג דשוח"ת וע"ע להתוס' דעירובין שם שכתבו להדיח דחע"ג דהדביק פת הו"ל לחסוקי לדעתיה יע"ם :

והרב בו"ה ז"ל בתב עוד בלל לחר בדין זה דל"ח חחל"ח כדי שתזכה חלא היכא דחוטח בחיסור

קל כדי שיזכה בחיסור חמור ולו במלוה רבה דלא לא מהי חזית למידחי הא מקמי הא וכ״ב כשעובר על מ״ע בקו״ע כדי שלא לבטל מצות תפלה בצבור״ת ולהבי הולכך לבמוי מלוה דרבים בלאי ומצו״ה ניתן לעבור על מלוה לחברת לפי בקו״ע דלומרים לחדם חטיח כדי בחזכה וכי׳ עכ״ל והוא דבר ברור ופבוט :

ענ״ק מבו״ל דגלות מלרים היה בעון מכירת יוסף כידוע :

ובבן עפ״י כ״ז יתבלרו בס״ד הגה מק״ק הג״ל דהנה פרעה בת בטענה דכיון דהבי״ת גזר לומר ושוע״ה ת׳ שגה הוי עשה גמור אלא דלא ביאר הכ׳ על מי קאי הלי עשה אם על המבעבדם או קאי על ישרחל עלמם שיבתעבדו וז״ב וגם לת ישרחל לא לבלח בין אם הלי עשה דועבדום רמיא עלי בידי או על ישרחל בכל לופן לפו״ד לא לוכל לבלחם וכל חילים דפרעה מלומה בציח דרב ביבי דהדביק פת בתוך דהתיכו לו דוקא לרבומה ולא לאחרים משום דאלל״ח כדי ביז״ח ח״כ אם עשה דועבדום קאי על פרעה לא יוכל פרעה לעבור על עשה דידיה כדי שיזכו ישרחל ואי הלי עשה דועבדום קאי על ישרחל דוקא ח״כ לינו חייב לבלחם דגבי דדייק הפת התיכו לו דוקא לעבור על שבות דרבבן כדי שלא יבא לידי חיוב סקילה ברם הכא הלי עשה והאי עשה מלי לולמיה דהאי עשה מהאי עשה הגה זאת היתה טענת פרעה ולהבי הדר ואמר וגם אי״ש ל״א לפו״ד ור״ל דאף אם הייתי מכירו לבעבר עכ״ז לא הייתי שומע לכם מה שתאמרו לי משמו לעבוד על דת ולא הוחזק בעיני לגביאי ה׳ כאליהו ז״ל בהר הכרמל בהתיל הבמה :

ובבן גביאי ה׳ משה ואהרן הקדושים ברחותם לפרעה שתקש עלמו לדבר הלכה גם המה בחכמתם בלו לסתור את טענתו להודיעו שהית דלת כהלכתה ולז״ל לו נלכה נא כלו׳ דהאי עשה דועבדום על ישרחל דוקא רמיא ותייבים ישרחל לבטלה ונלכת עמנו לפי שגם לאחנו תייבים ללכת לעבודת ה׳ ולירחתו ונדיך שתהיה בריוב עם בקיבון כל ישרחל ואם כה תאמר וכי תייבים ישרחל לבטל עשה דידהו דועבדום לתמהת לזה כללו עלמם דיען דשבע לוי לא נשתעבד ח״כ כדי שמזכה לאחנו תייבים כל ישרחל לבת עמנו ג״כ וכהיית דר״ח לאשר שחרר עבדו להשלים המנין וכ״ע התום׳ משום דגם הוא זוכה עמהם בתפלת ליבור והוא שייך בלותה מלוה גם הכא הם ג״כ שיבי עמנו בעבודת ה׳ והויא להי עשה חלים טובא דזוכים ומזכים ובדין הוא שיבטלו עשה דועבדום וילכו עמנו :

ואם כה תאמר דאפשר דהלי עשה דועבדום עליך רמיא ואתה תיוך עמנו במלוה שלנו התמורה לז״ח לו ומזכתה לה״ח רמזו לו בזה שהית דפסחים דמחוסרי ביפורים כזב ומטורע שלא הקריבו בפרתם קודם תמיד בה״ע מקריבין הכהנים בפרתם לאר התמיד דבה״ע הגם דהבי כהני קאי עבדי על עשה דהשלמה בשביל שיזכו לאחרים כיון שהית מלוה רבה כנגד עשה דהשלמה דבכה״ג לול״ח כדי שיז״ח גם כאן זבח פסח הוא לה׳ ואין לך מלוה רבתי גדו׳ מזו ורלוי לאתה ג״כ שתעבור על עשה שלך דועבדום כשם שהכהנים עובדים על עשה דהשלמה :

ועוד רמזו לו שלא יטעון דאין ריאיה מעשה דהשלמה דהוא ס״ל כס׳ התום׳ דבפ״ק דשבת דהתם מה שלא הביאו בפרתם קודם התמיד הע׳ מפני שהיו לטוסים דוקא כמש״ל ודלא כפירש״י דשכחי משום דשכחה הויא פשיטה כהדיק דהדביק פת דקרו ליה התום׳ פוטע ול״ת בזה לול״ח וכו׳ לז״ח לו פן יפגעו בדבר ח״כ ופירש״י דלכבוד המל׳ ל״ת פן יפגעך וכו׳ ובזה הורו לו הבי׳ הע׳ דבר״ן ז״ל שבי׳ דלא לאמרה תורה לב״ת שלא משום שלא יתן להם מת״ח דלא לחנם כתיב וכיון דריכא מלוה לאו משום תביעה דידהו עביד שלא לעזרך עלמו והו״ל כעוסן דמי שלא כמש״ל וזה רמזו לו דכיון דאם לא תשלחם ליכא סכנת מות עליו דפניעתו רשה פן יפגעו וכו׳ ח״כ ליז לך לחוש על ביטול עשה דידך דועבדום דהכא לאו משום הגלה דידהו הא עשדת שלא להנחתך ולעזרך עלמך דהו״ל כאילו נתן דמי עלמו וכדי׳ הר״ן ז״ל גם רמזו לו במ״ם בן יפגעו דעשה דועבדום קאי על ישרחל עלמם דחייבי לבבית דאית בעשה דק״פ וה״ט דהבי כהני דעבדי לעשה דהשלמה כדי לקיים ישרחל עשה דפסח דחמיר בכרת וה״ל דכוותה ממש וכמוכן :

ובבן גם פרעה בדבעתו חכם להרע נתחכם להשיבם ע״כ טענותיהם עפ״י הדין לפי דעתו וזה יומתק לומרו למה משה ואהרן דיל״ד דהלא עמהם הא משתעי ותולם בחכמה הזכירם בפרשת וכה תאמר משה ואהרן וכו׳ הכוונה בשבועכם תחם רולים להחטיחם ליבראל ולהעבידם על עשה דועבדום כמו שתאמרתם לי גלכה נא דר״ל שבעבורנו הם מותרים לבטל עשה דידהו דועבדום ע״ז הא מתמיה דאיך תאמרו כן שבדי שתזכו תחם שרי להו ליבר׳ לעבור על עשה דידהו וכל חילייכו מהניה דר״ח שבחיבר עבדו להשלימו ליו״ד דהוי גם הוא שייך במלוה זאת תדעו לכם דזה היינו דאמרי נפשאי ס״ל כתי׳ קמא דהר״ן שתי׳ דעשה דלב״ת לאו עשה גמור הוא גם מהניה דאיני עבד ואב״ח אין ריאיה לג״ד כיון דלב״ת לאו עשה גמור הוא וזה רמז להם במלת למה שהוא לשון תימה. עוד רמז להם במלת ממעשיו דר״ל דאם כה תאמרו דעשה דועבדום הא תדידי ולריך אני לעבור עליה כדי שתזכו אתם בעשה דהשלמה דעבדי עלה דהכהנים הא נמי ליתא דכבר כתב הרשב״ן ז״ל דהבי כהני שלוחי ישר׳ ניהו וכאילו המחוסרי ביפורים עלמם עוברים לעשה דהשלמה ואין ריאיה משם שאול״ח וכו׳ וז״ם ברמז ממעשיו שאתם רולים להביא ריאיה ממעשה עלמו שהוא העובר על עשה דהשלמה כדי לקיים הוא עלמו עשה דפסח דזו אינה ריאיה כלל גם רמז להם עוד בתיבת ממעשיו לתי׳ התום׳ ז״ל דהיכא דפשע וע״י פשיעתו הביא החיסור עליו תאל״ח כדי שיזכה הפושע וגלות מלרים הוא בעון מכירת יוסף כמ״ל וז״ם למה תפריעו את העם בטענתכם שאני חייב לעבור על עשה דידי כדי לזכותכם במלוה אחרת כיון שהם גרמי לשעבודם מכח מעשיהם הרעים במ״י וכיון שע״י מעשיהם ופשיעתם נתחייבו בשעבוד בבנו״ד תאל״ח וכו׳ וכתר הכי חדית להו חי׳ אחר וז״ם וילחתר פרעה הן רבים עתה ע״ה כלו׳ לפי תה״ל שבדבריכם כן הוא דכדי שתזכו אתם עלמכם הותר ליבראל לעבור על עשה דידהו ולחייתכם מר״ח שבחיבר עבדו דעו לכם דהתם שאני משום דהוי מלוה דרבים כדאיתא בש״ם ובתום׳ ח״כ לא הותר אלא ליחיד שיעבור כדי לזכות את הרבים אבל להתיר לרבים שיעברו כדי שיזכה יחיד זו לא שמעתו וה״ל הכא הוי הכי דכללות ישרחל הם הרבים ושבע לוי כיחיד לגביהו דמי ולריך יעלה על דעתכם להחטיח להעביר רבים על עשה דידהו כדי שתזכו אתם היחידים וז״ם הן רבים עתה ע״ה גם רמז להם בתיבת ע״ה דר״ל דאם כה תאמרו דהרי מלינו דניח״ל לאבר דליעביד חיסורא זוטא ולא ליעביד ע״ה חיסורא רבה ונתנו טעם התום׳ משום דע״י שלא אבר בא לו החיסור בחומרו אלא כללה זו וחזקת אבר וכו׳ גם כאן ע״י מכירת יוסף בא להם החיסור שנתחייבו בשעבוד לזה טענו ע״ז דדוקא אבר הוא דניח״ל וכו׳ ואכתך לא תמרו דניח״ל לע״ה דליעביד חיסורא זוטא כדי דלא ליעביד אבר חיסורא רבה והכא הוא להכך דהרבים שאתם רולים להעבירם הם ע״ה ואתם החברים גם הוסיף לומר ואשבתם חותם מסכלותם קודם שהקיימו מ״ע דק״פ תאמרו דאין בעיון בשידנא וכו׳

כדכתבו התוס' בכם ריב"ח בכ"ל והכא והשבתם לומס בערב יקיימו מ"ע החמרת התורה דבלא כדין הוא זה :

ובזה יובן בה"כ נרפים לחם נרפים ע"כ הם נוטקים בלבה נזבחה לה"ת דכיון דהוא עסוקים במצוות הבעבוד ליכא לחת דבעידנא כע"כ יתעסקו במלאכת הבעבוד ואין להם מקום פטור וכמובן :

מעתה לבא עיני לנ"מ הגה הר"כ הטורים ז"ל סמך ג' ידיו קדב לל סמיכות הפרבויות דבסוף פרשה התורמת כתיב וממרתם לת משמרתי שתם שומר לחדם לת עלמו מן החטת שוב לין חטת בת ע"י ומקדשן לותו מלמעלה יע"ב וכמהלמד מד"ק לרחיב הענין ויהוי בהך לת הידוע מדרז"ל שדימו החמן ליצה"ר והמלה ליצה"ע וכמו שהחייבנו לבער החמן ולבורפו כן נ"כ חייבי לשרוף היצה"ר בתם התו' וכמבז"ל ברחתי יצה"ר וכו' וזהו ביטולו והשבתתו וכמו שחייבונו רז"ל לבדוק על חמן בחורין ובפ' ע"י נדות ולחטט לחריו בכל החפ' כן חייב לדם לבור ולחפש לסלק מעלי היצה"ר ולפשפש במעשיו ולחשוב מחשבות טהורות ולתקן מדותיו הן הוא למקום הן הוא לחבירו וכמו שחפי' לם יבטל החמן לת יצת יד"ח בדיקה בהיל מלוה דרבנן כן נ"כ לם יעסוק בתורה בהיל ביטול היצה"ר בשרם יעשה מלות בדיקה לפשפש במעשיו ולתקנם לת יועיל כלום וכמבז"ל כל הירחת חטלו וכו' כן הדבר הזה רחיתי בפפ"ך ז"ל שכל מעשה המליות והתורה ביעשה החומת קודם התבו' הם חלק הפפ"ח וגומן בפפ"ח בח גדול. וכמו שחבר בדיקת והשבתת החמן לחמנו מתקדשים בקדושת החב"ק הזה וכמ"ש חכמי לומת בעשם שולחן בהל' פסח קודם לפסח ל' יום שבכל יום מהם מוליח ה' חלק נפשות ישרחל מהפפ"ח ובליל חעב"ק יולחי נפשות מישרחל מלפילה לחורה ומשעבוד הפפ"ח לגחולת עולם ומתקדשים ועשים חלק גבוה כן נ"כ ע"י עסק התו' לחר השבתת החמן הוא שבען הוא יצה"ר קדום יומר לו כי קדום הוא לה' ונקרל קדום וידוע כי הגלות הוא בעון ביטול תורה כדחיתת בתלת דב"ח שבל הלרות ויחרבנות הבחים על ישרחל הכל על ביטול תורה כמ"ש ע"ע ח"ת ובפשט יעקב כל זחת ותיתת בז"ח דהגחולה העת"ל בב"ח היה בזכות מרע"ה ר"מ והוה תובע יקרה דחורייתח והתו' הך' לנוני מנגח מהילה"ר וזה רמז בקרלין ומרתם ח"מ שהיל עסק התו' שמירה מהילה"ר ותרויהו בזה לבלתי עבות מחוקות התו' ולנוני מנגח מהילה"ר ותם כה תעבו קדושים תהיו וכו' וק"ל. ביליא"א :

דרוש ד' לשה"ג ולמצות הצדקה.

איתא בפ"ק דברכות דבר נח בחזקי העם לח"ר יצתי לין נח חלח לשון בקבה וכו' כדי שלח יחמר לותו לדיק וכו' ע"כ. והקושי מבואר כי עלוס הוא עושה דברו וכבר המפז"ל עמדו בזה וגם לני בעניותי במ"ח כתבתי בזה מה שנלע"ד :

והרב לם דת ז"ל בפ' בח פי' כמין חומר בהק' מ"ד בפ' חלק שפעם לחת בתו בני מלרים לפני לולכסנדרוס מוק' ותבעו ליבר' תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממלנו במ"ב בתורה ויגללו לת מלריס והשיבם גביהה ב"פ תנו לנו שכר עבודה של ס' ריבח ת"ל שנה ולח מלתו תבו' למדנו מזה דמה שנטלו רכוש מלרים היה כדין פועלים חלק עבודתם משר עבדוס וקי"ל בדין פועלים שחם השלית שכר פועלים לבעה"ב וחמ"ל שכרכם עלי ולח נתן להם שכרם ביומת דבלים זמנייהו השלית עובר על לח תלין פ"ם וחם חמ"ל שכרכם של בעה"ב הבעה"ב עובר ואם השליח שכרם לפועלים שהם בעה"ב חייב לבלם ולח השליח ושמין ליתה עבודה כמנהג המדינה כמה היה שוה ויבלם להם ואם המלחכה ניכרת תין לפועלים תרעומת על השליח שכבר פועלים שכרם מבעה"ב לחבל חם המלחכה בעשו ליונה ניכרת ושמין לותה כמות שהיה ים לפועלים תרעומת על השליח שבבר לותם למלחכה שליונה ידועה ולח קלב עמהם וערחו בחותה מלחכה וליונם פועלים שכרם מבעה"ב חלק עבודתם והשליח פעור ואין להם עליו ללח תרעומת יע"ם וה"ב במלרים לחמרי בנמ' דסומיה ויבן עמ"ם וכו' פליני בה רב ובמוחל ח"ח פיתום בולעו וח"ח רעמסס ריחבון ריחבון מתרוסם וכו' גמל"ל דישרחל היו עובדין במלרים מלחכה שליונה ניכרת שהרי פי תהום בולעו וכבהיו שמין לותם העריס לחבר בנו יסר' יום ולילה לי"ב לבנות ובנו החרבית הה ידלי היו שמין להם בבדי שיעשו ולח מה שהיה מתרוסם ופ"ת בולעו ח"כ ושוע"ח קיים בהם עבדות ושיעבוד בהיו עובדים מלחכה שליונה ניכרת לחבל ר' שבכרם שהם ולח חמ"ל שכרכם עלי כי הוא לחמר יעלו בה"ג דר"ל מהמלריים ובלנו לדין פועלים ע"י שליח מעתה מדוקדקים דרז"ל שחמר"י לין נח וכו' דמפיק לקרל ממשמעותיה שלבון נח ר"ל בה בשתח משמע וכי היכי דלח ניחח דהקב"ה חייב היה לשלם להם שכר עבודתם בלותה שעה דיוק שהוח עידן מבלם זימנייהו ואם הינו מבלם להם תקף עובר על ל"ת פ"ם והקב"ה בחתי' לח לחמר לשתע"ה שכר זרעך עלי וכיון שלח לחמר כן לית בית לשו דל"ת פ"ם וח"ב לשון דבר נח הינו כפשוטו שהוח לשון עבשיו כדי שלח תעבור על ל"ת שלח ל"ל לין נח שלח לשון בקבה ומה שמבקש מהם שישלמו שכר עבודתם הייבו מבוס שבבר לותם למלחכה שלי"ן וי"ל לש"ל ולימר' תרעו"ד על ה' שהשכירם למלחכה שלי"ן וז"ח כדי של"י ח"ל לחמירה בעלמה שהיל תרע"ד דועבדוס וע"ח קיים בהם למלחכה שלי"ן וזהו התרע"ד דוחת"ך יבר"ג ל"ק בהם וכו' עב"ל ודפש"ח :

ובזה לפ"ל בה"ב מם זלת עשיבו בי שילחבו לת יסר' מעבדבו ודרז"ל הגם לקיבו בממובבו שלקחו דיל"ד דבין דהם עלמם ביידסוס ליסר' ושילחוס לנפשס לין חזרו בהם ולחמרו מ"ז עשיבו דלבן הוכרחו רז"ל לומר דבל תרטתם היבו לנלח על שלקו בממובם שהשילוס דבפי הדין היו פטורים לשלם להם שבר פעולתם כיון שעשו מלחכה שליונה ניכרת דפי תהום בולעו וה"ב לקחו ממובם בתורת גזל :

ועד"ז לפ"ל טעם לשבח במ"ם רבני חשבבו ז"ל דחמחי שב"מ בהט"ל כיון דביומו תתן שברו ול"ת פ"ם בתיב והם לחמרו כיון דהתורה ניתנה לנו ע"י שליח מרע"ה היבו עובר הבעה"ב על ל"ת פ"ם. ובזה פי' ז"ל משז"ל דלין ישרחל חולבים בעוה"ז חלח בשבר לחובה דלנבי ולי"ל מפי הגבו' שמעתם ולח ע"י שליח ח"ב על חלו חייב לשלם לנו שב"מ חלו בעוה"ז לקיים מ"ע ומל"ת הל"ל :

אמנם לעבד"ן דלבחו' ק' דהן לחת דשכירות פועל ע"י שליח היבו עובר הבעה"ב בדם עב"פ השופבי בל החרן לי"מ דעב"פ חייב לפרוע שברם למחר ולמחרתו ויבו יכול לדחותו לנמרי וח"ב הדרח החקירה הנז' לדוכתה דלמחי עיבב ה' השב"מ עד עוה"ב ולח בעוה"ז מלחר שבבל יום ויום לנו מובעים מליתו ית' שב"מ לשלם לנו בעוה"ז כידוע :

אבן לפי החמור ח"ם דבל מה שלנו מסגלים מומע"ט בעוה"ז הוא מלחכה שליונה ניכרת בעוה"ז השפל חלח דוקח בשמים ממעל בעולמות העליונים וכמבז"ל דבל מלוה בעושה לדם בעוה"ז בירח מלאך רוחני עין לח רלתה לותו בעוה"ז ובבל מלוה מתקן טולמות כידוע לי"ח ח"ב ליפה מה בחנו יפה לתבוע מעם ה"ח שישלם לנו שבר פעולתנו בעוה"ז לבל לעוה"ב בדין הוא שישלם לנו שב"מ

במשלם

במצלם כיון דהתם הגו רוחים בחום הרחות עין בעין כל מה שסיגלו ועשינו וזו ניכרת פעולתנו העובה לא כן בעוה"ז הטב יטיב לנו ה' היכן הפעולה שעשיתם כיון דלית ניכרת כלל בעוה"ז וק"ל :

ובפי לחמור יש לדון דגם במלות הלדקה תביב מלאכה ניכרת בעוה"ז דמחייה נפשות העשיים ממש כמבז"ל הגיתן פרומה לעני וכי פרומה נתן לו והלא לא נתן לו אלא נפשו הא כיצד היה הכסף כיו"ד פרומות וזין בידו אלא ע' ובא זה ונתן לו פרומה ועשל ככר ואכל הרי הביב נפשו עליו וז"ב היא מלאכה ניכרת בעוה"ז ג"ב ולפך בדין הוא שיטול שכר הלדקה גם בעוה"ז וז"ל שבקולה מלות הלדקה בנגד כל המלות ואיתיה ברז"ל דכל הון ומפרנס לחביריו בחולו ילדי שלא בני יעקב ויוסף כלה וז"ב זין לך מלאכה ניכרת בעוה"ז כמלית הלדקה ובדין הוא שיטלם לנו הבי"ת שכרה גם בעוה"ז :

וזה לפפר בוונת מבז"ל כל המעלים עיניו מן הלדקה בעע"ז ודקדקן המפו"ל דוקא נחשב בעע"ז החמורה והוי בקום עשה לפ שינו רולה לתת לדקה בפוח"ת ומה דמיון ים לזה עם זה וכפי החמור ח"ב דהרי כשמעלים עיניו מן הלדקה מוכית שהינו מלמין שהקב"ה פירע לו שכרה בעוה"ז כיון שהיה פעולה ניכרת בעוה"ז ח"ב גם לחמונה לין לו בהקב"ה שלייעו וכמעט מפ"ק לאבי ולי"ל שחייב לשלם לנו שכר לחמונתנו לם לנו מחמיעים בו יח' הרי בקולים הם בשכרם ולחמור וק"ל :

וזה לפפר בעם בעיקר למבז"ל בשילחו מחלרים ברלתו ברית יבריאל לעשות חבר זע"ז דהע' כיון שרלו בעצין הרכוש דבעינן מלאכה ניכרת ודוקא כדי שלא יחמר לוחו גדיק וכו' כמ"ל מפו"ה ברלתו ברית לעשות חסד זע"ז דלין לך פעולה ניכרת גדולה מזו וק"ל :

וזה לפפר כה"ב ולא ירע לבבך בהתך לו כלו' שלא התביב בגם מלות הלדקה שכרה בעוה"ב תדע לך דזה לינו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה"ל בעוה"ז כיון שלין לך מלאכה ניכרת בעוה"ז כמלות הלדקה ולזה דייק לו' בגלל הדבר הזה לאפוקי מלוות אחרות שלינו ניכר פעולתם כי אם בעוה"ב דוקא וכמ"ל וק"ל :

ובזה לפ"ל כוונת מדרז"ל וז"ל דרש ר"ל מי זה בא מאדום וכו' לעת"ל בלים כל שרי מעלה דאוה"ע ואומרים לפני הקב"ה רבש"ע מה אלו לפ אלו אומר ה' למיכאל אל ישראל החזר להם חבו באותה שעה נפתחו מיכאל אומר הקב"ה אני מדבר בלדקה בזכות הלדקה שעושים ישראל זע"ז הם נגאלים שאלמלא היא לא נתקיימו שמים וארץ עכ"ל. ויל"ד דמה תירון הוא זה לתמיהת מה אלו עע"ז לפ אלו כיון דכבר ח"ו הם עע"ז ועפי"ה ניחא כיון דמלות הלדקה היא עדיפא מכל שאר מלות שבתורה כיון שהיא פעולה ניכרת ושכרה בעוה"ז כמו שכר החמנה והם קיימו מלות לדקה אלו עם אלו לקבל שכרה בעוה"ז מפש ראיה דקיימו ג"ב אנכי ולי"ל בזין בה חסרון כיס כדי לקבל שכרה בעוה"ז ח"ב ודאי שלא עע"ז מלב ונפש :

וזה טעם הב' מיבור שלפרים הנח לו כלו' הגם דלפי המפת ולפי מרחית העין מוכח שהם עע"ז עב"ז הגח לו כיון דהם חוהבים זל"ז בודאי שעושים לדקה זע"ז ומפש רחיה שעושים לדקה כדי לקבל שכרן בעוה"ז מטעם דמלות הלדקה היא פעולה ניכרת ובדין הוא ליטול שכרה וח"ב ודאי גם אמונה יש להם בהקב"ה כמדובר :

אע"נ בהו"ח לפ"ל מאמר מי זה בא מאדום וכו' הל"ל בהקב' מ"ם מהרי"ח ז"ל בביאור מבז"ל כל המעלים עיניו מה"ך כעע"ז דמי בעע"ז טוען דאם ה' חינו חפץ בע"ז למה חינו מבטלה וגם מי שחינו טוען לדקה טוען דאם ה' חוהב העניים למה חינו מפרנסם ח"ב הטענות שוות ומלן דעביד דא עביד דא וז"ח כל המעלים וכו' אתד"ק

וידוע טענת הוה"ע דאחרי רבים להטות אחרי ויבו"ן לתלמידיו דעשו בעובד לאלהות הרבה אחרי בית נפשות ביתו וביעקב אחרי ע' נפש אחות עובד לאלוה אחד וידוע דאינו יכול שום אחד מישראל לקיים תרי"ג מלות לבדו אם לא שכל ישראל נאחבים בגוף אחד אם"א יוודע חיפה שכל ישראל נאחבים בגוף אחד אם"א במלות הלדקה דאיב את רעהו יעזרו זאת מורה אחדותם ואהבתם זל"ז דאל"ב על שום מה יתן חלקו ועמלו אשר עשה ויטע בו לאיש אחר אבר לא עמל בו ולא גידלו אלא ודאי מוכח שהוא עשם מעלמיו ובבר מבשרו כאחין שלא אלקו

ואב אחד לכולם :

אמור מעתה טענת הוה"ע בשעתו לעת"ל מה אלו לפ אלו טענתם זו היא לפני הגרחה גם אלו עע"ז הם ולמה ישתנו אלו מאלו וע"ז משיבם ה' אני מדבר בלדקה שעושין זע"ז משם שהיה דח"ו לא עע"ז באמת דהרי עושין לדקה זע"ז כדרך אחין זל"ז דאב אחד להם ואלו היו עע"ז באמת לא היו עושין לדקה זע"ז כטענת הוה"ע המין דאם ה' הוהב העניים וכו' כיון דכל חילייהו בע"ז הוא בטענה זו דאם אינו חפץ בע"ז וכו' אל"ו דלא עע"ז באמת וז"ב אני מדבר בלדקה וק"ל :

ועפ"י קושב זה לפ"ל כה"ב בתמיה סי' ה' וכה תאהב לרעך כמוך אני ה' אלהיכם. ותהי לעקת העם ונשיהם אל אחיהם היהודים. וב אבר הומרים בניו ובנותיו לתנו רבים ונקחה דנן ונאכלה ונחיה וכו' וב וכו' וב וכו' ואתה בבבר אחיו בברנו בבניהם בניו וכו' ואחר לי מאד באשר בממני את זעקתם וכו' ותרבה את התורים יחת הסגנים וכו' ותתן עליהם קהלה גדולה וכו' ותומרה להם תנחנו קרובו וכו' ואחריבו ולא מלאו דבר ותומר לא טוב הדבר אשר אתם עושים הלא ביראת ה' תלהיכו תלכו מחרפת הגויים אויבנו וכו' ואומרו נשיב וכו' ואקרא את הכהנים ואשביעם לעשות כדבר הזה וכו' ע"ב. והדקדוקים רבו אחד דהן אמת בה' ניווכו לקיים מלות נתון תתן וכו' ברם לא ניווכו לבזבז ממון רב והכל בתן נמלאו ובתן היו העם הלועקים רב ועלום הם ובניהם ונשיהם ואין ביכולת אחיהם העשירים לשאת אותם ולכך לא רלו לפזר ממונם לזולתם ובודאי שבבר היו עושים לדקה כפי יכולתם אבל לא היה מספיק לדוב דלת העם הלועקים על אחיהם העשירים לאלוק ממונם עמהם כמו אחין שלא אלקו נחלת אביהם בבן מורין דבריהם שאמרו ועתה כבבר אחינו בבשרנו וכו' ואדרבא בדבריהם אלו ובלעקתם יותר מתקשה לב העשירי עליהם דעל שום מה יתנו אלק ונחלה ממונם לאיש זר אבר אינהו אח להם ולא קרובה בחמת ולא עמל בו ול"נ כלל ואינו בדין ירושה עמו ויותר יגדל התימה על נחמיה ע"ה דהיטיב חרה לו כשומעו את זעקתם ושעתם הזו דבמקום שיתן להלועקים עלה טובה שלא יצעקו שלא כדין ואדרבא תאונים ידבר רם ולחלות פני העשירים בלשון רכה בתחינה ובבקשה כדי שירחמו עליהם יותר ממנהגם לתת להם כל צורבם מה שאינם חייבים מן הדין ומלבד שלא דיבר נחמיה עמהם בן זאת עוד כי חרה לפו על העשירים והחזירים והקהיל עליהם קהלה גדו' ואתן לעניי יד וכח לעשות יותר ועיל"ד למה החזיבו ואתתו העשירים ולא השיבוהו תבו' נילחת דאלו אחין שלא אלקו ממם לנחנו עמהם לתמהה ? ועוד לל"ד מהו כוונת נחמיה בשומרו הלא ביראת ה' תלכו דמה ענין זל"ז ואמאי לא השיבוהו דבר דהנם דאנחנו ירוצים לת ה' מ"מ אין אנו ריצים לפזר ממוננו לזולתינו. ועוד מה כוונתו במ"ם עוד

מחרפת הגויים אויבנו ומה זו שבועה ומה זו קללה ?

ובא לל המבוון נקדים עוד מ"ם בת הקודמין ז"ל שבל מה שניתן האדם לצדקה אינו אלא מתן כלום מממון שלו אלא הוא מאלק אבירו העני המופקד אללו

בתורת פקדון וגתנו מעם המפז"ל לזה כי הן ה'חדם לאבר תענו ה' עובר הוא גידון כדין הכותב נכסיו ל"א מבניו לא עבדו אלא לפופי' דחומ"ד ציבה בחיגו מניח את בחר בניו דיקס לחזור על הפפחים כן הדבר במתת אלהים לחיזה בג"ח שובר רב דפיתבן ביתן הבי"ת שובר גדול ל"ה ולב' ומבניו ומיח בחר בניו דיקס תן ס' כי לא מיגיהו תן הממים להעביר אלא לפופי' דוקא כמ"ש כ"ז הרב מהר"מ אלבילך ז"ל בפ' ראה ובבמה מקו' יעב"ב והיא הקדמה חמיתית ומוסכמת מכל המפז"ל :

ובזה שגמגם הרב נח"ב ז"ל בממה ס"ז על הדמיון הנ"ל למי שכתב נכסיו ל"א מבניו וכו' דלא דמי דהיה לייבי בכותב כל נכסיו ל"א מבניו ולא בייר האב מידי שאר בניו משא"כ הכא דלי הכסף וכו' יע"ש הגה כבר בא חכם גדול לחרון הנ"ל הרב בעל אבר ז"ל בדרים ח"י דתי' בעו"ש ופי' בזה כמה קרפי יעש"ב :

אמור מעתה כוונת נעקת העניים על העבירים גרולה דכתיב בעשרת החות ותתי' הם תמרו להם דכבר החיגו בברכו וכו' כלו' דהגביס החיס לגחגו דהלא אב אחד לכולגו ובניס לגחגו לה"ל וה"ב בוחו ונחליך עמכם המתן המסור בידכם מלת ה' בתירת פקדון ואיכם עליו כי אם לפופי' בעלמה בגז"ל וכבמיע נחמיה דבריהם הלה ועקתם בעשרה מספקת והעבירים לא הניו לוחן לעשרתם אז היצב חרה לו על ככה מאחר דדינא הא בעו מנייהי העניים ועשה מריבה עמהם ואמ"ל מבא לים בחתיו בחתם עובים לים בחתיו דייקא כי הדין עמהם והקהיל עליהם קהלה גדולה כדי שיתביישו ויחריבו אלא מלאו מעשה לעשרתם ואז עשן עליהם נחמיה ב' בעשרת חזקות והם עיקר ויסוד לתוה"ק. חדא דלא בירחת ה' תלבו שבזחת המלוה אל הלדקה אתם מוכיס לאחדותו יח"ב שהוא אחד ויבשראל גוי אחד וא"ב כשבשראל הם מאוחדים יחד בהאבה ואחוה ועותיס נדקה זא"ז אז מוכה לכל דאב אחד הוא יה' לכולגו ועוד בעשה שגית מחרפת הגויים לויבגו בהם אין לאהם מרחמים על אחיכם העניים כמו אחין ממש ח"ב הגלו דעתיכם בדין עבדיס יש לכם עם ה' והדרא בעשת אוה"ע לדוכתה דהם אוהב ה' את העניים למה אינו מפרנסם יאא"כ מי בשוטן בן יבא לעשות ג"ב דהם אינו חבן בע"ז למה אינו מבטלה ז"א מחרפת הגויים עע"ז אויבגו דאין לך חרפה גדולה מזו ולזה הבביעם ויקולל למי שלא יעשה כן יק"ל :

עוד הפ"ל דכוונת נחמיה במ"ש לעבירים לא טוב וכו' הלא בירחת ה' תלבו וכו' דכוונתו להוכיחם דקא עבדי תרתי דסתרן דכיון דבירחת ה' תלבו ר"ל דאם הולכים ואינכם עע"ז הלא בטוב לבו בעשת אוה"ע דאם אינו חפן בע"ז וכו' ח"ב אין אתם קופלים ידיכם מליתן לדקה בעשת אוה"ע דאם ה' אוהב העניים וכו' ח"ב אתן קא עבדי תרתי דסתרן וחרפה היא לכם מהעבו"ם אויבגו העע"ז המלעיגים עליכם דקא עבדי תרתי דסתרן וכן לא יעשה :

עוד הפ"ל כוונת נחמיה בדבריו הנ' במ"ש הגאון הרב בעל אבר ז"ל בם דב"ת ע"ח בד"ה ויאולם וכו' דזה בב' מהרמ"ח ז"ל דהעבירים יש להם דין אפופי' כדין הכותב נכסיו ל"א מבניו בגז"ל לא בייב לו' בן אלא בבשראל עושין לפופו ב"מ דאז אינו נקראים בניס למקום אב היכא דאין עושין רב"מ יאתו מכלל בניס לה' ואית לן דין עבדים למקום בדם"ל לר"י בקי' דל"ו ח"ב ממילא הוא בכל מה שנותן ה' לעבירים ה"א בלהם דוקא ואם אינו דומה העביר ליתן לעני אין דין לחייבו ובזה פי' דבהא פליגי מרעוס' הרשע עם רע"ק וגם בזה פי' מבז"ל מי זה בא מחדוש וכו' יעב"ב ולזה יוביחם נחמיה לעבירים דלא עוב הדבר אבר ח"ע יען ובינן דהלא בירחת ה' תלבו בהוה ובינן דאתם עושים רב"מ בדין בע"ע יען לה' יהבותב נכסיו לא' מבניו לא עבאו אלא לפופי' ולאו מקנה גמורה הוא לכם ואם אין אתם נותנים לדקה לעניים נזל הוא בידכם ואיך לא תחוכו מחרפת הגויים לויבגו לבבר הם מרחמים על עבייהם ואז יחמרו בגויים דדין עבדים למקום ים לכם כגז"ל. וכבמוע ישראל קדובי' את דבריו וידדו לעומקן בל דבריס רחו והבינו כי דבר נדול דיבר עמהם ואז קיימו וקבלו העבירים את דבריו בין בבמשו מפ"ק דעיקר אחדותו ית"ב ונדולת עמו יסר' בנקראים בניס למקום ויקיום העולם וכל התרי"ג מלות בבתורה תלוי בזה וכבל החמור ימדובר :

ובקובב זה הפ"ל בה"ב ביהובוע סי' כ"ד וב"ת ועתה ירחו את ה' ועבדו אותו בתמים ובאמת והסירו את אלהים אבר עבדו אבותיכם בעבר הנהר ובמלרים ועבדו את ה'. ואם רע בעיניכם לעבוד את ה' בחרו לכם היום את מי תעבדון אם את אלהים אבר עבדו אבותיכם אבר בעבר הנהר ואם את אלהי האמורי אבר אתם יובבים בארצם ואנכי וביתי נעבוד את ה'. ויען העם ויאמר חלילה לנו מעזוב את ה' לעבוד אלהים אחרים. כי ה"א הוא המעלה אותנו ואת אבותינו מאמ"ק מבית עבדים ואבר עבה לעיניגו את האותות הגדולות האלה וישמרנו בבל הדרך וכו'. גם אנחנו נעבוד את ה' כי הוא אלהינו וכו' ע"ב. ויל"ד אומרו והסירו וכו' דאתנו בזמן יהושע עע"ז היו יבשראל ח"ו עד שיאמר הסירו וכו' ימפרבי תנ"ך פי' פשוטן בל דבריס דלוה אותם הסירו מהלב מבל וכל מחבבת ע"ז וזה דוחק דמנה ידע יב"ן מה בבלבם כי ה' לבדו יודע מחב' ובוחן לבות וגם יל"ד הו' אבר עבדו אבותיכם בעבר הנהר ובמלרים דמשמע דלא אסר להם כי אם אלו אבל אחר ע"ז דבאמר אוה"ע לא אסרם להם וזה ודאי היגו וא"ב מה לו להאריך ולפרש ב' מקו' אלו והול"ל סתם הסירו את אלהים אחרים ותל"מ. ועיל"ד דמאי גפ"מ ליב"ן ליודע למי יעבדו עד שיאמר להם בחרו לכם את מי תעבדון כיון דבולם עע"ז ניתנו וגם בתבו' העם יל"ד דמה להם להאריך ולו' כי ה' אלהינו וכו' דבקילור היל"ל אלילה לנו מלעזוב את ה' לעבוד אלהים אחרים ותל"מ :

וכדי ליסב דקדוקים אלו הפ"ל דעם דידע בהם יב"ן דלית בידבר' שום לתא דע"ז בלל עב"ז רחה בהם בחינם עושין חסד זע"ז בעשת אם ה' אוהב העניים וכו' בדמוכח מדבו"ל בחמרו מעולאו יבשראל ממלרים בדתו בריח לעבות חסד זע"ז ב"מ דמקמי הבי לא היו עושין חסד זע"ז ומזה בורח פורה רחם ולעגה לעע"ז בעשה אם אינו חפן בע"ז וכו' ולז"א הסירו את אלהים לדבות עשת אם ה' אוהב את העניים וכו' דמזה גפ"מ מורבה לעע"ז ולא תעבו כמעשה ארץ מלרים אלא הייתם עושין חסד זע"ז ואם רע בעיניכם לעבוד את ה' בחרו לכם היום את מי תעבדון וכו' בלומר אם רע בעיניכם לעבוד את ה' מבח עשת אוה"ע דאחרי רבים להעות בתיב ואוה"ע רובה ניתנו ומעט"ז רע בעיניכם עבוד את ה' ולעובם ללבת אחרי רבים לעע"ז דעי לבם דעשת הבל היא זו במ"ם ריב"ן לתלמידו דעביו בעובד לאלוהות הרבה וכו' בגז"ל ז"ם יב"ן בחרו לבם את מי תעבדון אם וכו' ואם וכו' ר"ל דביון בבל אומה מהם עובדים לאלוה אחד נמלא דיבשראל הם הרבים נגד בל אומה ואומה דאוה"ע ולזה יועבך לו' בחרו לבם את מי תעבדון אם וכו' ואם וכו' לרמוז להם בלא יאובו לעשת רבים דאוה"ע. ולזה הביבו לו יבשראל דבלאו"ה יש ביטול נמור לעשת רובא דידהו מבוס דקי"ל חזקה דאתיית מסברת עדיפא מרובא ואין לך חזקה לליתלא בה"ת בבל קריאתו אלו אבר הולילנו ממלרים באותות ובמופתים וחזקה זו עדיפא מן רובא דידהו

דידהו כנודע ת"י זה לבעל טעמת ריבת דידהו במפ"ל בכ"ש מכם הרב מהרי"ך ז"ל וגם ת"י דהנם הרוב וקרוב הרוב עדיף מ"מ קרוב דמוכח עדיף מרוחק כידוע וז"ה כי ה"ה הוא המעלה לותנו וכו' וכמרנו וכו' וינרם וכו' מפניכו ואין לך קרוב דמוכח טובת כזה וק"ל:

אכן לכתי לימק טובת במ"ם להם עיד יב"ן בתר הכי ויאמר יהושע לה תוכלו לעבוד את ה' כי אלהים קדושים הוא קנוא הוא לא ישא לפשעכם ולחטאתכם כי תעזבו את ה' ועבדתם אלהי נכר וסב והרע לכם וכילה אתכם וכו' ויאמר העם אל יהושע לא כי את ה' נעבוד ויאמר יהושע עדים אתם וכו' ע"כ:

והקושי מבואר לעין כל דמלו כוונתו דיב"ן שהיה מרכל ומפחיד ליבר' בעבודת ה' בהפלר רב ולא זו הדרך להרחיקם מעבוד את ה' ועיל"ד דלכאורה דבריו סתרי אהדדי דבתחי' אמ"ל ועתה ירחו את ה' וכו' ויבר' הניבו אשר דיברו בתשו' חלילה וכו'. וע"ז היתה תשו' יב"ן ויאמר אליהם לא תוכלו לעבוד את ה' דמעיק' מ"ם ולבסוף מ"ם ועיל"ד כתו' ואנכי וביתי נעבוד את ה' דמלי לתפת להו ליסראל בעובדו את ה' הוא ובינו:

והרב תם דת כפ' כרחשית התרין הוא ז"ל בינוסם ועל מ"ם ואנכי וביתי וכו' פירש הוא ז"ל דר"ל להם שתם היו ירחים מהקב"ה שמעתי התנה עם מ"ב תם יסרחל מקבלים את התורה מועב ותם לתו הריני מחזיר העולם לתו"ב ת"ל תתם מוכרחים לעובדו בע"כ על לד העונש גמור לז"ת להם ואנכי וביתי נעבוד את ה' ובבילי מתקיימין שמים וארן וכו' תתד"ק עב"ב:

ורענד"ן לכתורה דטעמת יב"ן הלזו הינה טעמה דהרי מלינו בתגחומת דכשביקשו יסרחל בימי יחזקתל הנע"ה לפרוק עול כמנ"ה וויהי בשנת הז' בה' בעשור לחדש בתו תלי תנשים מזקני יסרחל לדרוש את ה' וישבו לפני ותמ"ל כהן הקונה עבד מהו שיתכל בתרומה תמ"ל תוכל תמ"ל תם חזר הכהן ומכרו ליסרחל לת ילת מרשותו תמ"ל הן תמ"ל תף תגחנו כשר יתתי מרשותו ויהיה כתות"ע תמ"ל יחזקתל העולה ע"ר היו לת תהיה תשר תתם תומרים נהיה כגויים לשרת עץ ותבן מי תני נתוס ה"ת תם לת ביד חזקה ובח"ם תמלוך עליכם בית יסרחל כי בשבועה תתם עמדי למען יהיס תוכך היום תו לעם והוא יל"ל כתשר דיבר לך וכתשר נשבע לתבותיך וכו' ולת תתכם לבדכם תנכי כורת עמך את הברית הזאת תלת תף תורות העת"ל היו תם בתותה שעה כי את תשר יבנו פה וכו' עכ"ל התגחומת יע"ם וכפי"ז יגדל התימה על יב"ן בתומרו להם בחרו לכם את מי תעבדון כתילו הרבות נתונה בידם שהרי מובטים ועומדים הם כתמור ומחוייבים לקיים שבועתם ותם תינם רוצים ביד חזקה ובז"ן ובח"ם הוא ימלוך עליהם ותפי' לדברי הרב תם דת הנ"ל דרשה יב"ן תומר להם בתין תתם חייבים לקבל התורה בע"כ כדי שיתקיימו שמים וארן דלת יתובו מלד זה דהרי תני וביתי נעבוד את ה' וסגי בי ובביתי לקיום העולם הרי יחזקתל הנע"ה ג"כ ודתי בתפי' דיסרחל יפרקו עול מלכות שמים מעליהם מ"מ הוא ובינו נשתרים עובדים את ה' כמ"ש יב"ן ת"כ מוכרח שתין הדבר תלוי בהם לגבד תלת תם כל יסרחל מקבלים את התורה תז מתקיימין שמים וארן וכבר קיימו וקבלו עליהם בשבועה כמ"ה כי את תשר יצנו וכו' וכדברי התגחומת הנ"ל:

והרב חיד"א ז"ל בתומת תנך פי' מכם הרמ"ז התם"ל ז"ל דכוונת יסרחל במ"ם ליב"ן חלילה לנו מעזוב את ה' ר"ל שיתמינו בה' ויקתו הע"ז לתמלטני וז"ם מעזוב וכו' ולז"ת יב"ן לת תוכלו לעבוד את ה' בדרך זה כי תלהים קדושים הוא ואל קנוא הוא. ועוד דעה תולה דטעירה גורסת עטירה כי תעזבו את ה' ותעבדו תלהי נכר וגם הרוחים יסבינו בתתם טע"ז ויעזבו את ה' לגמרי ולכן הסיבו לו כי נעבוד את ה' לבדו בלי תמלטני תז נתולה יב"ן והעד עדים לתד"ק יע"ם וגם בזה לת תתישבת דעתין מהקושי הנ"ל דמעיקרת תין בידם לעבוד את ה' תפי' בתמלטני וכ"ם בתינם יכולים לעזוב את ה' לגמרי תתר שמוסבעין ושומדין הן כבר מה"ם ובטרבות מוכת כנז"ל:

והנרע"ך לפרש הכתו' הללו בהקדים מקירת הרתבוני' ז"ל דתיך תלה שבועת התבות דור המדבר על בניהם ובני בניהם וכולם מושבעין ועומדים בה"ם. והרב העקידה ז"ל התריך לתת טעם נכון ע"ז במסל ומליצה ומשום כי תבידין עלי מאד ד"ק ז"ל לעתיק פה כל לשונו העיקר בתריכותו לשפ"י בת"ל לעניננו וז"ל נערוך עליו מכל נתות ומסכים לפי ענינו. הרימותי בתור מעם פקח ובעל זרוע בפקחותו עקב לנסים ובתותו שרה את נגידים ע"כ שנתותו רבים ונכבדים ושבחוהו בעלי חנים ולת מנת מנות לקף רגליו עד שבא להסתופף בתוך בית המלך לחסות תחת כנפיו ויבטח את מתניו להתחזק בעבודתו ובמירת ביתו ועשה כרלונו והגליח עד שבטח תן בעיניו ויט תליו תסד ויאמר לו עמוד על משמרתך והזדרז בעבודתך ותבינתה עיני עליך להגילך מכל לויבך הקמים עליך ועוד תתן לך עוצר ונכסים לרוב ותגדיל את כסתך למעלה ולכבוד ע"כ הבריס ותתנה ברית ביני ובינך ובין זרעך לתריך רק תם ישמרו בניך את דרכם ללכת לתריך בכל עבודת הבית ומשמרתו ושבע לו על הדבר הזה ושמע הבתור ויעב לבו בעיניו ויקבל עליו עבודת בית המלך עם כל תגליו ויעבדו לותו הוא ובניו וכ"ב והגליתו בעבודתם ויגדלו עד מאד ובנו ערים ושבו עם והרבו עבדים וקבלו עושר וכבוד ונכסים עד כי חדל לספור ובדור ד' לו ה' כתשר שמנו מתסו בעבודת המלך ומיתנו בשלותו ויפרו את בריתו ומיתו כמה שעשה לביהם הת' מקבלת עול מלתכת המלך ובשועתו ופקפקו בה לתמר מי נתן כח לתבינו הזקן למכור לותנו ביד המלך למיתות הלא לנו ולבנינו רשות ויכולת לשוב מקבלת עול מלתכת המלך ולשוב מתחריו ולעזוב את עבודתו והיינו נקיים מתלתו ויתמר להם המלך עתה כדבריכם כן הוא תמנם תם הנקה תנקו מלהיות עבדים לפני גם תנכי נקתי הפעם מכל מה שהבטחתי לכם בנדרי וכל מולת שפתי ויצלו לדרכם גם המלך נסתלק מעליהם והעביר כרוז בכל מלכותו כי התנשים הממה לינס תחת משמרתו ושלת יעלו עוד פרס מתתו גם העביר מהם כל כבודו וישמעו כל השרים תשר היו לויביהם לפנים ויקומו עליהם ויהרגו לנשיהם וילחמו בעריהם ויקמו את כל תרנס מידם ויבוזו את שללם עד תשר תבדו מן התרן וכושם גוועו והנשתרי' מהם דלו מתום נעו:

ועתה התמור תתמר למלך שהעינסם כ"ז העונם על שסרו מתריו בהיות לתל ידם לסור תחר שלת היה כח לתביהם להתליט לותם לעבודה היות ודתי לת כי הוא לת העינסם על סורם מעליו כלל תבל לוולתם תסלף דרכם בסורם מעבודת המלך תשר יסר לותם תביהם כי הם פירשו ממנו והנה גם הוא עוד תסדו וטובו מהם והנה לזה ת"ת לשעך בוש בעל שכל ביסכים בדעתו לבטל החברה והבות' הזאת ולהפר בריתה בשום לד תבל יחויב שבירת כזאת תם תהיה במילות לת תופר לעולם כמו שהית ברית כרותה עם כל בעלי שכל שלת יתבד נכסיו ושלת יהרוג את עלמו וכ"ם ויחזק ויתקיים טבע זה העניו תיזוק וקיום גלתי בהיות תנבי הברית רבי המספר מנד לומה תחת שלמה:

וכן הוא בעיטו ענין קורבת התומה הזאת תל התלי"ת בלי ס' כי הנה יעתע"ה בתיר מהתבות מתתי' עקב את תמיו ב"פ ובתותו שרה את תלהים עד שנעטם

מלחיו עכו ויבלח שדה לרס ועם לבן גר ויבו התקועצ
וכל׳ נעכר להבלים ביובב לרך הכנעני והפריזי ולא
ר״ל מנוח מפניהם כי חס בבוזו למסות תחת כנפי
השכינה כמב״ה לילל השוכה לותי ביום לרתי ויהי עמדי
בכל הדרך הלכתי והיה לפי ביכרו מעכיו ועבידתי
הבעיתו ה׳ לכומרו מכל לויביו ולהגליתו בכל דרכיו וכרות
עמו הברית ולת בניו עמו כמב״ה והיה לנכי עמך יכו׳
לומנם הברית הזה עם כל תגליו ביולך לותם בלה׳ ע לבני
בניו במעמד ה״ם ועתה חס במיע תב׳ בקולי וכו׳ וה׳
הלמיכך היום וכו׳ סו״ד כל התורה כולה תבת ותעיד
בלבלית ישרחל על מכמרתם גם הוח יהיה בעזרתם
לשמור לותם ויגמלם ויבחלם כי״ע וכ״ז בתגלי כפול
ומכופל וחזק מלד וכו׳ ושיקר הברית והללה לכבר לח
תופר לעולם כי לח יבוער לחומה בתבחר בסורה מעל
הלהיה בסוס פנים כמו ביבוער ביבחרו כל הנסיה לחנק
יום לחד בחיקו בחיק רחדם ויבבעו לעבויתו הנה היה נחבב
לנמנע נמור בחיקו כמו בהיה ברית כרותה לעולם בלח
יהבבלו תנסיו כולם מלד בחירתם בביטול פו״ר וכיולח
בחפ״י בחפבר בחלד מעיר יבחר לעבויתו ולזה היתה
לברית הכרותה ביניהו ובינו ית׳ ברית עולם לבבר לח
תסוער הפרתו בסוס לד מהלדיים :

אך לומנם לריך בתדע כי עבור תלה והפר ברית יתמר
בב׳ מדות שהם ה׳ חס ביהיו כלל התומה נסוניה
לחור נסיגה כולנת וכפירה מעיק׳ לומר לי לפעמו בי
ובתורתו ח״ו והוח המיתון במעבה רחבות כמב״ל. חו
ביהיו מכללם בלתי בומרי התו׳ עם היותם מודים בה
ובלתי בופרים מעיק׳ בעיקרה. חו ביהיו ב׳ חלוקות בחלה

מעלמם בחנסיס מעניס ומתי מספר מהתומה :

והנה החלוקה הח׳ היח לבבר הלרכנו בבירור היות
למניעות מליחותה טבע קייס כי ברך היח בילמר
הפברות בבהתומה בכללה תהיה בופרת בעיקר במה
שהנחילוה לבותיה לגמרי מבלי השחיר לו בריך שורש
ועקר ושבל זה נסמכו הכתובים המקיימין הקבר הלמין
הלהלי עמהם ברית מלח עולם :

אמנם החלוקה הב׳ היח בחמת הפברית והיח מה
שילחה מליחותה לל הפועל בעוש״ר ברוב
הזמנים ועליה ולח על זולתה נכרתו כל כריתות שבתורה
וכל התוכחות שעברו עלינו מחי בגלינו מלרלנו ונתרחקנו
מגבולנו ובכל זאת לח לבדה תקוויתנו ולח נכזבה תוחלתנו
כי נסמכנו על רחמיו הרבים יכמר לנו חסדו ולמתו יען
לח סרנו מלחריו לנסוג לחור מהיות לו לעם ותורתנו
בלבנו עם היות בלח במרמה כמשפע במב״ה כל זאת
בחתנו ול״ם וכו׳ והכוונה בלח נסוג לבנו מלחריך עם היית
דחכורנו נגו מני דרך במעבנו וכן לומרי לם בכחנו ב״ח
וכו׳ וזה טעמו מה שהבטית בסוף הברית ויקח ג״י יכו׳
וג״ט כי תגי ה״ח וד״ל בלח עזבוני בלבם ולח ימירוני בחל
לחר יכו׳ עב״ל הזהב :

עוד נקדים מ״ב הרב מלהכת מחבבת ז״ל בביחור הב׳
בפ׳ נלבים לעברך בברית ה״ח ובהלתו תבר ה״ח
כורת עמך היום למען הקים לותך היום לו לעם יהיה יהי״ל
לחלהים וז״ל לחבל לח לומר יהוה יהי״ל היום לחלהים
כמ״ש היום לו לעם והדבר הוה כי בחבר הקבלנו עול מל״ש
פ״ח בלב שלם חין לנו עוד רבות לחזור בני ולהגחם
כי ה״ח לל הקח ויקם ויחלוך לח עליהו בחימה שפוכה
וגז״ן ושמ׳ הוה כי הבי״ת בהתר לחדוים הבר פעם
יטיבו ופעם יריעו וכבלח יטיב עוזבים לותו לחח הפי״ת
טוב ומטיב לכל וכחבר עלה במחבבתנו לקבלנו לחדון
וגבביל בשבלנו סים עילה ומלוי בורח בסים ומוביהם ורחוי
לעובדו מדוע נעזבנו לנחנו חין זה כי חס מרוע לב ע״כ
רחוים היינו לעוגם לחמנם שחר עמי הלרך הבר לח קבלנו מל׳

יבח ידעו לח ה׳ ולח הבינותו חין מדין ומשפע להעניבם
ולהבריחם בע״כ לעובדו ולמלוותיו והנה לך בעם נכון למה
כל ע״ה יגליחו עתקו נס נעברו חיל ויחן להם בכר בעמלם
זב״ה כורת עמך היום למען הקים לותך היום ל״ל וכו׳
כי בחבר יקים לותנו יום ה׳ לו לעם והוח יהי״ל לחלהים
לע״ל לקח בע״כ על לפיני ועל חמתנו עבד״ק יע״ב :

ובבן לומר מעתה יב״ן בבהבניסם לחרך ויולקה להם
קיבן לת כולם ויומ״ל עתה ירחו ה״ה ועבדוהו
בחמת יבתמים רבה להודיעם דעיקר העבודה הוח עכביו
כוון דקודם לכן ירדו לבותינו למרים והיו בעבדות ובעינוי
וע״ק ותקב״ה הפליח חסדו עמנו והוליחנו ממל׳ ובקע י
ייעבירם ויתח בענן יומם ייולית ניזלים מסלע וימער
עליהם מן לחכול ייביחם לל גבול קדבו ייברב מפניהם
עכו״ם יהלוויבים הרידפים לחריהם גם בחרן ניה ועיק
בלי מים והיו רולים בכל רבע בעיניהם הבנחתו ית׳ עמהם
בהפליח חסדו עמהם ובבמיד לת לויביהם וכלבלם בדרך
בבני מלכים ובחולם ה״י לוב תחת נפנו וכו׳ לו נתפחד
יב״ן בכרבות להם רוב הבפע יבכחו לת ה׳ בחובבם כי
כחם ועולם ידם עבה להם כ״י ייפרקן עמ״ם מעליהם
בלומרם נהיה בכל הגויים לבר ע״פ הלחמה ולפי׳ דלח
קבלי לולהותו ית׳ הם בקניים ובלנעים כל לומה ולבון
תחת מלכותם ולין בופ״ר דהנה לומת דיעלע״ה קבל עליו
ולזרעו לחריי לעבוד ה׳ מלב״ע עם כל תגליו היה סיבה
מחמת בהיה יחידי ויעקב לת לחיו והיה מתפחד ממנו
ובריח לפניה לרם ועם לבן גר יבו התקועצ ולח ר״ל
מניחה כי חס בביחו מבפיע עיד עלינו בפע יבועה ורחמים
ולזנו מליל מיד הלויב ובלי עבבינו הם רבים בבובבי הבמים
לרוב ובבחם ונבידתם יבולים חם קמים עליהם לויביהם
בכל הגויים בלינם תחת ממבלתו ית׳ ולעפי״ב כלים
נבורתו יל״ב גם הם מפירים חק ובברית שקבלו לבותיהם.
מזה היה מתפחד יב״ן וירנה לידע חם ממלנים לו מקבלים
עליהם עמ״ם מבו״ר והתחיל לומר להם ועתה ירחו לת
ה׳ ועבדוהו בתמים ובחמת ועת״ה דייקת כחמור וחם רע
בעיניכם בלתם ממלנים מה שקבלו לבותיכם בעשנה
הנ׳ בחרו לכם היום דהבחירה בידכם וחם תחמרו בבר
לנו מובבעים ישומדים בה״ם במב״ה ולת לבר לינינו פה
ובחימה בפוכה מולך עלינו בע״ב במ״ב בימי יחזקלל
הנע״ה לל תחובו מזה דהן לומת דברית ברותה בריח
מלח עולם לבבר לח תסוער הפרדתו בסוס פנים היינו
בלח יתבבלו לנבינו כולם מלד בחירתם בביטול פו״ר
וכיולח לעפ״י דחפבר ליזה מהם יבחרו לעבות בשם״ל ח״ב
לנו ובינו נעבוד לת ה׳ ולתם בידכם הבחירה ויסיבו
לויהו העם גדולה הבו׳ חלילה לנו מעזוב לת ה׳ כי הוח
לחלהינו וכו׳ ובקבלנו עליהו לת הברית ביון שבבר קיים לנו
הוח ית׳ כל הבבטיחות שהבטית לחבותינו ח״ב חנו מחוייבי׳
לעובדו ובבראה יב״ן בבבר קבלו עליהם לת ברית לבותם
לע״ג דהבותיהם היו בע״ב בתחי׳ מחמת הפחד בנז״ל
ולח כן עתה ובמב״ל לז למ״ל יב״ן כדי לחזק קבלתם לח
תיכלו לעבוד לת ה׳ כי וכו׳ וכוונתו היה כלפי מ״ם הרב
מלחכת מח׳ ז״ל הנ״ל כי בחבר נקבל לותו ויקיים לותנו
יים ה׳ לו לעם הוח יהי״ל לחלהים לעולם ועד לקח בע״ב
ע״ה וע״ח ביון בעלה במחבבתנו לקבלו לחדון עלינו
וגבביל בבבלנו בים עילה ומלוי בורח בסים ומוביהם ונוטיהם
ירחוי לעובדו מדוע נעזבנו חין זה כי חס מרוע לב ורחויים
לעוגם נדול לח כן בחר ע״ה חבר לח קבלו מלבותו בנז״ל :

את זה לשה יב"ן לעיותם ולעוורם ע"ז דהן לחמת שכבר קבלו עליהם כתבותם ואם לה"ז בא לחמית יהמדיח לפתותם לפרוק מעליהם עמ"ש בחומרם לנחתו רבים וגהיה כנוייס לאבר לא קבלו מלכיותו ואם הקב"ה ח"ו פורם מחלטינו הנה כמו בעובדים הנוייס כולם לנחתו עובים לזה הזהירם בלא יעלה בדעתיכם זאת הסברה כלל כי יב חילוק גדול בין לויה"ע לכם דלויה"ע משולם לא קבלו עליהם עמ"ם ולא הכירוהו וה"כ הן מדין ומספק להעניבם ולהכריחם בע"כ לגבל לחם שכבר רויים לקבלו היום לחלוה ולחדון עליכם בוב הן לחם יכולים לח"כ למהן בו ולהפר בריתו ועגום יעגבו ככל הכתוב בדברי החלות בבתו' וז"ם בזה הדעת בחתם רוצים לעובדו על בהבלה לחכם וכו' ל"כ לחם סבורים בחם לח"ך תחזרו בכם לא יב עליכם עוגם כי חם מניעת הטיב וה"כ היו תהיו ככל הגוייס לבבר הן ה' דורש לויתם והם מולחים תדעו לכם דז"ח וכ"ע מבוש כי לחלים קדושים הוה כלול כל הקדושות וכמבו"ל בפי' תיבת קדוש דכ"ל בהוה מובדל ולבן נלמר במזיר קדוש הוה כלו' מובדל ומיוחד לו יח' בהייתו בבדל מכל לחבר יולה מגען היין ומפני בלבלות השולם הם ג' סוגים שהם בבלים הבבדלים. והבמים ובלחותם. ויהרן ובבחותיו לבן לחו מבלבים רק"ק בלו' קדוש ומובדל מלבה המלחים וקדוש ומובדל מלבת הגלגלים וגם רו"מ מלבת התחתונים וז"ח כי לחלים קדושים הוה בלול ג' קדושות ח"כ כשהקבלו עליכם לעילת העילות בורח השמים וגועיהם לין לחם יכו' לחזור בכם ואם ח"ו לחם חוזרים לח יפח לפשעכם וכו' והטיבו לאבר דיברו לא כי לת ה' בעבוד הגם דידעגו כ"ז ויולמר יהושע עדים לחם וכו' וק"ל:

א"נ בחו"ח לפ"ל הכתו' הגז' בהק' מ"ד בכתובות די"ח לחמר"ה גר קטן מטבילין לותו ע"ד ד"ד ופריך מלי קטן יז"ל דזכות הוה לו וזכין לקטן בל"ג וכו' ומבגי מהו דתימא גוי בהפקרא ניח"ל כדקי"ל בעבד דהפקרא ניח"ל קטן דה"מ גדול דטעם טעם חטא לבל קטן זכות הוה לו וכתבו התוס' ז"ל בהפקרא ג"ל וז"ל ותע"ג דרבגן פליגי לאר"מ בפ"ק דגטין ולית להו טעמא דהפקרא ג"ל ה"מ גבי עבד בתיגו חוסם בהפקר בחפקיע עלמו מן הבעבוד לבל גבי גוי שתיגו משועבד ניח"ל בהפקרא ע"כ וק"ק לבלהורה דהה בל הפוס' פסקו ברבגן דחם רלה לחזור בעבד חוזר דזכות הוה לו וח"כ יש לדקדק מלי דקלחר הב"ם מ"ד גוי בהפקרא ניח"ל דהה קי"ל בעבד בהפקרא ניח"ל דק' לבלו' דהה דבעבד ניח"ל בהפקרא היגו לליבא דר"מ והול"ל דהה רבגן לחרו בעבד כיון שיולא לשחרור לא ניח"ל בהפקרא וזכות הוה לו הה לחר דתיגו עבד חוב הוה לו ואין חוכין לחדם שלא שהיה מתבן הם"ם דה"מ גדול לבל קטן לח חלה דבר' דלק"מ משום דרבגן דם"ל דבגוי ניח"ל בהפקרא שמעינן לה מדיוקא דבעבד לחרו דלא ניח"ל בהפקרא הה גוי לחר ם"ל דניח"ל בהפקרא לבל לר"מ גרלה בפי' דעבד ניח"ל בהפקרא וכ"ם לחר וכיון שהוה מפירב יותר מס' ר"מ ומשו"ה נקט הם"ם הבא ס' ר"מ ולא רבגן:

נמצ"ל דקטן חליבא דכ"ע לא ניח"ל בהפקרא ובעבד לר"מ ניח"ל ולרבגן לא ניח"ל כיון שיולא מן העבוד. והרב חוזה דוד ז"ל סי' ל"ה כתב דישראל בבל זמן שחבבים קטנים ואם יאמר בא ישראל דאתו גדולים ואין לבי דין קטן ומעמו טעם לישוב במלרים ויחא לן בהפקרא הגה מעתה לין חיוב על הקב"ה לתת לישראל לת הארץ ללפרנסם מדין בן קטן שחייב הביו לפרנסו בהרי לתם גדולים ותפרנסו עלמכם יע"ב:

וז"ש יב"ן לישראל ועתה עבדו לת ה' וכו' ואם רע בעיניכם לעובדו מע' בתתם עבדים ומ"ל בהפקרא ואיגו כר"מ בחרו לבם היום וכו' ויען העם ויולמר חלילה לנו מעזוב לת ה' כי ה"ל היה המעלה לותנו מבית עבדים בלו' דלין הלי כר"מ אלא כרבגן כיון שב' העלה לותנו מלמ"ך מוכח דל"ל גבי עבד ב"ל בהפקרא ולפי' לת"ל דהלי כר"מ ה"מ גדול לבל קטן גם ר"מ מודה דל"ל ב"ל בהפקרא ולמו ב"ל דן קטנים בהרי עשה לעיניו לת בל לליותות יבו' ודן לותנו בדין בן קטן שחייב לביו לזונו ולו"ל יב"ן לא תוכלו לעבוד לת ה' כי ה' הם תעזבותם ועבדתם חלהי נכר וסב יהרע לבם לחר לבר הטיב לבם בלו' בין בלתם סוברים לעש"ז בעשת בלתם גדולים היגו בשילהני ממלרים ועיחא לן בהפקרא לז"ל לחר לבר הטיב לבם בחוסבו לתבם בדין קטן ב"ל ובקטן ל"ל ב"ל בהפקרא לז"ל חזרו לומר לא כי נעבוד לת ה' וכו' וק"ל. וז"ם התגל לל תהיו בעבדים וכו' חלא וכו' ולא תחבבו שלין ה' חייב לתת לבם בבר ולזונם בדין גוי גדול דני"ל בהפקרא ותעזבו לת ה' חלה עב"ז וייבי מורה שמים עליכם וק"ל:

ובזה פי' הרב חוזה דוד ז"ל שם בבוונת הב' בפ' בשלח הגני ממטיר לבם לחם מן השמים ויולא העם ולקטו וכו' למען לנסגו הילך בתורתי וכו' יע"ב ועפי"ז לפ"ל בה"ב בפ' עקב בל המלוה לבר תנבי מלוך היום תשמרון לעשות וכו' יוכרת לת בל הדרך וכו' למען עגותך לנסותך וכו' דב"ז מורה שים לבם דין בגים קטנים דחייב לביהם לפרנסם וה"ב לין לחם יכו"ל דלמו גדולים ובהפקרא ניחא לן דל"ב ע"מ עשה ה' בבה להלכיל לתבם לת המן וכו' וק"ל:

וזה נ"ב בה"ב ורם לבבך ושבחת וכו' המולילך מן וכו' דזה מורה היות לבם דין בגים קטנים וק"ל. וז"ל מ"ב מרע"ה ליסרלל לתם רלותם לת בל לבר עשה ה' לעיניבם וכו' וה"ב למלת דלפי' דלתם גדולים בין שהולילו לתבם מעבדות די ועוד ולולך לתבם מ' שנה וכו' ה"ב זה מורה דדין קטנים יב לבם וז"ם למען תדעו בי לני ה"ל והם במבולר וכו' השמרו לבם וכו' ועלה יכו' יה"ה במבולר עפי"ה וק"ל:

ובזה לפ"ל בוונת המפרש יום לשנה ולותי יום יום יד' ילקטו לותו יום יום דבבר הקדמנו דלי"ל גר קטן מטבילים לותו ע"ד ד"ד דזכות הוה לו ולמר"ל דישראל נלשבים בקטנים בשה"ב לחות גגו קטנה מעתה הין ליבר' טענת לטוסים בקבלת התורה דגר קטן וכו' וכתב הרב ח"ד שם הטעם דלחבבים קטנים משום דבבל שנה הם שבים בלתם ביוה"ך וכקטן שעול"ד ולם יטענו ישראל דהם גדולים ובהפקרא ל"ל ל"ב הין חיוב להביל"ת לתת לגו התרן ולזון לותנו שהרי הם גדולים ויפרנסו עלמם ולבן טיבבם במדבר מ' שנה והתילם מן ולזו בהברח יודו בהם בבן קטן שחייב לביו לפרנסו וז"ם יום לשנה שהוה יוה"ך בשבים בתם' וכקטן שעול"ד ורלים לזה ילקטו לותו יום יום ולם ול"ב ע"מ חייבים הם לדוחי יום יום ידרושון לותי דייקא ולינם יכולים לפרוק עמ"ש מעליהם וק"ל. **ביראו"א:**

דרושים.

איתא בס' דמנורת הזהב דהם הבית ת"ד וכללני סתרו וגלאפני קרעו ולא דמו למר דוד לפני הקב"ה גלוי וידוע לפניך שאם היו קורעין את ואברי לא היה דמי שותת לארץ ולא עוד אלא כשעה שהם עוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי דוד הבא על ת"א תיתתו כמה ואני אומר להם מיתתו בהנק אחד המלבין פני הבירו כרכים אין לו הלק לעוה"ב ע"כ. והרב מהרש"א ז"ל כת"ה שם פי' ולא עוד אלא כשעה שעוסקים בנגעים והיה להם ליזהר בלה"ר שהנגעים באים על לה"ר כדאמרי' בערכין על ז' דברים וכו' יתנק הנקע בנגעים נקע אהלות וכו' יע"ש:

ועטי"ר מבינו הזקן הרב מהרח"א ז"ל במק"א פי' דבערכין אמרי על ז' דברים הנגעים באים על נ"ע וכו' ובלחי"ה כשהיו עוסקים לפניו בנגעים היה מתביים על נ"ע דכ"ם וס"ד דאוריית ולא די זה להם אלא שהיו שואלים לי הבא על א"א וכו'. עוד פי' הוא ז"ל עמ"ש ביומא דאפרעו מניה עין דכ"ם בניפיה דשבה הדסים לעטרא דוד וק"ל דהגירסא היתה מקודם שמלך בהברון במלך ז' שנים וו' הדסים כמ"ש בפ' הלך אלא הסיב ו הדסים שנעטרא ואילו משבה דכ"ם היה בירוש' סוף ימיו ואיך אפרעו מניה קודם על היתיחר ול"ע ז"א אפי' כשבה שעוסקים בנגעים ורוחים בשואל לי וכמ"ש בירוש ע"ש דכ"ם אפי"ה שואלין אותי הבא על ת"א וכו' עכ"ד. ולעיקר קושייתו שהביאה בל"ע עין להרב חיד"א ז"ל בפתח עינים שם ובס שוב עין ד"ר ע"ב אות י"ד מ"ם כזה יע"ם וכראם דוד פ' תזריע יע"ם:

והרב קול יעקב שאול ז"ל פי' וז"ל ומעתי דאיתא בס"ם תרי תומרי דסתרי אהדדי כגון שדרה ונולנות וכו' וכתב הרמב"ם אם פסק חייה דין איכא תהילה יורה לה מרא ואח"ך בדין ב' יורה לקולא ואיתא כל הנגעים אדם רואה הוץ מנגעי קריבו לגל בעוי"ת מת היה בהפך לקרובים הכהן מיעתא משא"כ לזרים ואלו כ' דברים תלויים בפלוגתא בס"ם. גטין מה היה באותם הימים דאיתא כיצד דנין את האשה ריש"ל ה"ה כאחתי לכל דבר ר' יוסי אומר ה"ה בפניה לכל דבר ג"כ לפי"ז הוו תרי תומרי דסתרי אהדדי דנגעי נגעים ר' יהודה מהמיר דאילו האשה היתה נגועה באותם הימים ובעלה בהן אינו יכול לראותה שהרי היא אשתו ולנגעי אהלות חיפכא דלר' יהודה לקולא ומיטמא לה מפני שהיא אשתו ולר' יוסי לחומרא דהרי היא כפנויה ולקולא לענין הנגע ודוד הוה ס"ל דסדר המשניות כך הוא אהלות תהילה ואח"ך נגעים וא"כ כשבאים לשאול על מעשה כזה בתהילה על ס"מ צריך שיבין לחומרת כר' יוסי דהיא פנויה ואינו תיעתת לה ואח"ך כשבאים לשאול על עסקי נגעים ל"ל לקולא ורואה את הנגע אלא א"כ לא הטיח דוד מאלי שואלי דוד היו שונין בהפך נגעים תהילה וא"כ צריך להורות לחומרת כרי' דהיא אשתו לכל דבר ואינו יכול לראות את נגעה ואח"כ בונין אהלות וצריכים להורות לקולא דמיטמא לה וא"כ ה"ה כאשתו לכל דבר והטח דוד בכ"ם וז"ש כאשה שהם עוסקים בנגעים ואהלות דייקא שהיו מקדימין דין נגעים כתה' והיו שואלין וכו' עכתד"ק יע"כ:

ואני ברעליהם תעבורה דאפ"ל נאות בהקדים מאי דתנן בנגעים ופ' הר"ב ז"ל דכתיב בנגע ל"ל לי ולא לגרי יש"ם וכפי' דבנגעים תרין תניין כיצד האיית הבית וכתי אם יהי לי הבית והגיד לכהן לאמר כנגע ל"ל בבית אפי' ת"ח ויודע שהוא נגע ודאי לא ינזור ויאמר נגע ל"ל בבית אלא כנגע וכו' ע"כ וכתב הרא"ש ז"ל הביא התוס' יו"ט ז"ל כתב בשם רבותיו דכיון דכדיבורו לא יוכל לבשום הילכך לא יאמר כלי ברור ע"ד אימרם למד לשוק ליאמר איני יודע ולי נראה מפני דרך תרך שנריך לנהוג שם הכהן וכו' יע"ש ופסיים ה"ז יו"ט שם דל"ל שבכל הנגעים הדין כן אלא יאמר נגע וכו' יעש"ב. והדוחה דברי הנתן הרא"ש ז"ל במקומם נשיגיו ירחה שבני התי' שבתב בשמו התוי"ט הם תירוץ אחד על רבותיו ז"ל שכ"כ שם וז"ל אבל שמעתי מרבותיו בשם הגאון [illegible] כתן כין ודאי לספק מפני טומאת הנגע וטהרתי הלא מפני דרך תרך בלבד אלא יאמר אדם טומאה אפי' על דבר הברור לו ודאי אלא ספק ומזה"ל למד לשוק ליאמר איני יודע ונכון היא שכ"ל יע"ש הרי דהרא"ש ז"ל לא תירץ מדיליה כלום וגם לא מפני דרך תרך שנריך לנהוג עם הכהן וכו' ת"ל אלא יאמר הכהן וינזור טומאה כת"ש התוי"ט ז"ל מבם הרא"ש ז"ל דבכי מוכחי ד"ק מדכתב וז"ל ע"כ ואם מ"ם ולי נראה וכו' ת"ל וכו' הם דברי פנויו לא הלילו אח"ך ע"כ. אך ביהיה נמל"ל מרבותיו של הרא"ש ז"ל דמשום דרך תרך לא יאמר אדם לשון ודאי הפי' בדבר הברור לו בהוא כן אלא אדם דלא יאמר אותו כל' ספק כנ"ל וא"כ מכ"ם וק"ו היא דבדבר המסופק אצל אדם דלא יאמר כל' ודאי והנה ממ"ם הם דשנאי דוד היו אומרים לו כזה הלשון דוד הבא על ת"א וכו':

וז"א ולא עוד אלא שבשעה שהיו עוסקים בנגעים דמשם רחיה ברורה דאפי' דבר הברור להם נרוך אומר אוהו כל' ספק ומכ"ם זה המשבה דבת שבע שהיה ספק בם"ם רבא מה לו להדם ביבת על ספק ת"א ברל בואת התשבה היה ספק שכל היולא למלחמת כ"ד נט כריהות כותב לאשתו ע"מ שאם ימית תבת מנורבת משבניו וכל לותם הימים ס' מנורבת אפי"ה היו אומרים דוד הבא על ת"א מיתתו כלבון ודאי ומאי דנקט נמי אהלות לאו דוקא כמ"ש מהרש"ל ז"ל וכתדוכר. וכבר האמרו רז"ל כל האומר דוד הטח אינו אלא טועה שנאמר ויהי דוד וכו' ויל"ד אומרם אינו אלא טועה כל' בלילה דהיל"ל כל האומר דוד הטח טועה מאי אינו אלא טועה. והפ"ל דהאי טועה דקאמר קאי על דהע"ה עניתו והענין הוא בהקדים מ"ם המפרש"ל משם ס' הפליאה דדהע"ה היה מכיר בתעורות וידע שהוא מהש"ת ואוריה הוא הנחש וכת שבע היא חוה ורצה דוד להודיענו לאוריה כי מסית היה אלא לאמר דוד פן יחשדוני כי יבקשו ממני חוה שהיא הנחש ושבה בעקיפין ותחייב הריגה ונהרג כי מהרוג תפיה ובני דליה ומה שנשבע דוד על שמיהר ולא המתין לעשות מבשבו מהדק נם אמרז"ל רחויה היתה כ"ם לדוד מו' י"ב אלא שהכלה פנה כידוע:

ובבן ואי כוותם ז"ל כ"ש כל האומר דוד הטח הינו כלומר כל האומר דוד הטח בשבה הוא מעשה דכ"ם בשביל המדה והחוה ואתן היכא"ר הינו ר"ל זה הינו אמת דמ"ו לא עשה אותי מעשה מחמת בזקנו ירחו הרע אלא טועה היה דוד כמה שמיהר לעשותו על ידו ולא המתין שהקב"ה יעשה אותו או יגיה לו אעפ"י שבבר היה יודע דוד התמירות ורחויה היתה כ"ם לדוד מו' י"ב עכ"ז נענש מחמת בטעה ומיהר אפי' לדברים נהכוון וק"ל ת"ל אפ"ל בחו"ל והוא בהקדים מה שהקדרו הר"ובים ז"ל אם יש מניחות להכמות ונזירות משפטי הכוכבים ואותות הבתים אי לאו והרמב"ם ז"ל נהק עליהם אכן הראב"ע ז"ל מאמת העינן בכל כחו ברפיית ברורות באומרו כי ודאי יש לכוכבים כה לפעול בנבמי ונזירת הכוכבים מורין דברים העתידים אלא היא בפתרון ההלום כי ת"ל להבין הדבר בבלימות או מסיבת ההוזה או מפלת הכוכבים בעצמם כי אין הספעת הכוכבים כ"כ שסוקה ומלוטה בהיה נזירתם והורחת עניינם וזה ההפרש שם בין התורות לתרפים כי התרפים שם להם לאוה"ע בנוי על הבמת הכוכבים כפי מהלבן וכתם מתהכמין הכמי הוי"ע לדעת עתידות וקורות הזמן אבל אינם מניעים לדבר ברור בבלימות בלי ספק וזה בבלינו אמו מכל העמים אבר ע"פ החלמה דבחורות הוא מביא דבר ברור בלי ספק בלור הספעת אלהים חיים בלורות הקדם ובסח הכניה. אבר בזה פירש הרב הגאון מהרי"ו מפראנ ז"ל בי"ד ת"ח דיו"ד ע"ג וע"ד בוונת מאמרו"ל בסוטה ז"ל בוקם יוסף לעשות נרבינו בא לפניו דיוקנו של חנינא בן תבינו ואמ"ל עתידים אתה שתעמדו על הפוד לוקד בימהם בוך מתוכם מיד הזר בו ע"כ יעש"ב:

ובבן אפ"ל ג"כ זה היה טעות דהע"ה בעצן כ"ב כי נם הוא היה הבם נדול בכל החכמות ולא נפלת ממנו החתת החוזים בכוכבים ומזלות ורחה שהיה מתבבר עמה ויהי לבבר אחד ומהם יצא זרע אלומי תמוני ישראל ויצא מהם שהע"ה שעתיד לבנות בהמ"ק בן רחה בחכמתי ונזירות הבוכבים ושבה מה שבשה בחושבו כי מאת ה' היתה זאת אבל לא עשה בן מתחוות היבבר ה"ו בלל רק עשה בחכמתי הבוכבים שהן אמת מה שיחה בבוכבים ויצא מהם זרע ויהיו למלוכה אבל עדיין לא הניע זמנה כי אז היתה בשולת בעל ז"א בל האומר דוד הטח ר"ל שביוון לדבר עבירה ה"ו אינו בלו' זה אינו אמת כי אם דוקא אלא שעה היה בחכמתי הבוכבים וכוונתו היתה לטובה בנז"ל:

ועפ"י ב' דרבים הנ"ל אפ"ל בפ"ב אמרת לה' ה' אתה טובתי בל עליך בין דבים היתה המתרת הוה ואוריה הנחש אמרתי להקב"ה שהתיקון הייתי חייב לעשותו בידי בנז' בדרך רחטון או בפי הדרך הב' שרחה בנזירת מבשתי הבוכבים שהיה מתדבק עמה והלבתי אחר נזירתם כי השבתי שבך היה האמת שם לבוכבים בה לפעול בנשמים ומורין דברים העתידים וז"ם טובתי בל עליך אבל בשיר לקדושים אשר בארץ המה שהם אברהם ויעקב שבניהם שעו בן בחוני שאברהם היה טועה בתחי שחשב בליבו ד' ברחה בלבב שלו ורחה בחול שלו אלא היה רחוי להוליד עד שהיערך הקב"ה ויולא אותו החוצה לא מחצע"ב ואח"ך ניהו לבניו לאמור דרך ה' ולא יבלו אחר החולות ויבה הבירה ויסף ויעם ויבא ההולה דבבתי שעה אחר הבוכבים והחולות ויבה הבירה וכו' עד בוכה ורחה דיוקנו דאחבו וכו' בנז"ל ז"ת לקדושים אשר בארץ המה שגם הם טעו בתחי והזרו בהם בי היבבר להם דאין ממם בנזירת הבוכבים רק הבל תלוי בהשגהתו יתברך:

וזה אפשר בה"ב השבתי דרבי וכו' בלו' בתחילה השבתי דרבי דים ממם בנז' הבוכבים וסוב הדרבי בי ואשיבה רגלי אל עדותיך דוקא בנז"ל וק"ל:

דרוש א' לשבת תשובה

לאהבה את ה"א לשמוע בקולו ולדבקה בו
כי הוא חייך ואורך ימיך לשבת על האדמה:

אותא בפ"ק דר"ה דף"י לתמ"ם ב"ה לחמ"ר מניין לגזר דין לגבור שחינו נחתם והכתיב ונכתם עוכך לפני לעלה מניין שחפי' נחתם מתקרע שנאמר כה"ח בכל ק"ח והכתיב דרשו ה' בהמלאו התם ליחיד ויחיד לימת הלו יו"ד ימים שמר"ם עד יוה"כ ויהי בעשרת הימים ויגוף ה' את נבל יו"ד ימים מאי עבידתיהו לתמר"י לתמ"ר כנגד י' לניסות שנתן בכל לעבדי דוד לתמר"ן כנגד יו"ד ימים שמר"ם ועד יוה"כ ע"כ. ומימרא זו פסקה הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תשו' וז"ל לחעפ"י שהחטו' יפה לאדם בכל עת ומן בימ"ת יפה היא ביותר דכ' דרשו ה' וכו' עפ"ל וי"ל דמהיכן ילף לו דיפה נעקה ויחטו לאדם בשאר הימים ובימ"ת יפה ביותר דהכי מבואר בגמ' הנ"ל דהליבור בכל עת מדכ' בכל ק"ח ויחיד בימ"ת דוקא כנז"ל וכבר עמד ע"ז הרב פר"ד ז"ל בדרך הרבים ותירן דרבינו פסק כרי"ן דאמר יפה נעקה לאדם בין קודם גז"ד בין לאחר גז"ד ודעת רי"ן נמי הכי מכח קרא כדכ' דרשו ה' בהמלאו מם' דים ימים בעמלה לכל עבד"ק יע"ם. ולענ"ד דאכתי קשיא ע"ד מהן ז"ל בכ"מ שם שלין בפסח מימרא דרב בפ"ק דר"ה ובמימרא דרב מפורש להיפך. ואפשר לפי לחחזה לי ליישב לענ"ד והוא במ"ם מה שחרגו הר' מהרח"ח ב"ד ז"ל בדרוש תשו' המובא בסו"ם תשדות הפסגה שדקדק בהאי מימרא דרב במה שמלגו בפ"ם ויחיד לימת דגרמה דהשתא נפלה הקו' דיחיד לימת והרי חפי' מקודם לפ"ד דהייבי הלי קרא דדרשו בלגבור י"ל שפ"י מ"ד בפ"ק דברכות מניין ליו"ד שמתפללים שהכינה שרויה ביניהם שפ' תלדים נגד בעבת הל וה"פ הכ' דרשו ה' בהמלאו דהיינו בלגבור כל בי עשרה שכינה שורה ועם כל זה קרחוהו בהיותו קרוב דוקא קודם גז"ד חבל לחר גז"ד לח חבל השתח דאמר דגז"ד דלגבור חפי' נחתם מתקרע ואוקים קרא דדרשו ביחיד לזה שחל ויחיד לימת מלוי לו זאמר הלו ימ"ת שחפי' נחתם גז"ד מתקרע קרחוהו כ"ק דהיינו בשאר הימים קודם גז"ד עכתד"ק יע"ם. ולפי"ז י"ל דגם הרמב"ם ז"ל הוק"ל כן בסוגיא נקו' הרב ז"ל והוכרח לתרן כתי' הרב ז"ל דמפיק' הוה ס"ד דמייבי בלגבור ומעשה שכינה שרויה בלגבור חבל השתח דחייבי ביחיד חלה השחלה דיחיד לימת ותי' הם"ם בימ"ת שהם זמן תשו' לכל ונקרע הגז"ד וקרחוהו ב"ק ל"ל בשאר הימים דמ"מ יפה לאדם הנעקה דמהניא לקודם גז"ד חבל בימ"ת יפה ביותר שמקרעת גז"ד גם דיחיד ולפי"ז ס"ט דפשיטא ליה למרן ז"ל בכ"מ שכ' בסתם מימרת הרב פ"ק דר"ה משום דחילוק מוכרח שם בסוגיא ומוכרח מקרא דקרחוהו ב"ק וכמובן:

ואגב חוכחין למדנו מהורת הרב מהרח"ח ז"ל הנ"ל טעם כעיקר דגז"ד דלגבור מתקלע בכל עת דה"ט משום השרחת שכינה דכיון דשכינה ביניהם הוא עונה לותם בכל עת וזמן דש להכיח קלת סעד לטע"ז מדכתיב כי מי גוי גדול חשר לו חלקים ק"ח וכו' ודרשוהו בש"ם הנו' על הלגבור והוי מטעם שקרוב ה"ח ושרוי עמהם כב יכול וכמ"ש הר' התנח בדרך הרבים שם דאפי' יתפללו הרבים בכל לשון אין תפלתם נחתכת משום דהשכינה עמהם דכל בי עשרה ש"ם כנז"ל:

ובהבי ניחח לי מ"ש הרמב"ן ז"ל ע"פ כי יבח חלי העם לדרוש חלקים להתפלל על חוליהם במקום המשפט והתבודדות ע"כ. לפי"ז שהיו בחים לשם בעבור שהוח מקום המשפט והלימוד כמש"ל נכנס לאהרן ושנה לו פרקו וכו' כי שם מקום השרחת שכינה דחלקים ניכר בעדת חל ויכול לקרוע גז"ד של החולים ולז"ח לדרוש חלדים כאורחיה בכ"מ על דרך ודרשת חת ה"ח ומלחת שהוח לשון תפלה. וע"ע ברח"ם ז"ל בפ' תולדות ע"פ לדרוש חת ה' כד"ה בבמ"ד ש"ם מ"ם ע"ד הרמב"ן כי חין דרך המתפללים לעכון ברחוב וכן מסה"ק עוד ממ"ש הרמב"ן שלמו וכן ההיח דרחב"ד חם חי חם מת כל זה יתיישב לשיטה זו ועיקר הדגישה היח התפלה חלח ע"י התפלה הם מבחינים חם יחיד וכו':

ולפי"ן חפ"ל כוונת רז"ל במ"ם כל מי שדעתו שפלה עליו כאילו הקריב כל הקרבנות כולם ולח עוד חלח שחין תפלתו נמחסת דכבר כתבנו דלגבור דוקא דתפלתם נשמעת בכל עת והיחיד דוקא בימ"ת ודלגבור חפי' בכל לשון וכמ"ש הרב תנח ז"ל ומטי בה ממ"ם בתעניח גבי חולה דכיון דהשכינה מרחשותיו ח"ל למלה"ם שיהיו מזקקין לו להכניס תפלתו חפי' שמלה"ם חין מזקקין חלח לעה"ק יע"ם. וידוע דליבור חפי' ויפתוהו בפיהם וכו' חין תפלתם נמחסת דקרח כתיב הן חל בביר ל"י וח"כ לפי"ז דהטעם הוח משום השרחת שכינה זה ח"ם דגם הענין שהוח מרכבה לשכינה כידוע דאני חת דכח כתיב לכן חמר דאפי' דמן הרחוי היה שחין תפלתו נשמעת בכל עת דכתיב דרשו ה' בהמלאו דדוקא בימ"ת לכך חמר חין תפלתו דייקא חפי' שהוח יחיד וחפי' בכל עת ובכל לשון מתקבלת לקרוע גז"ד ומאי דנקט חין תפלתו נמחסת בלשון זה לימדנו להושיל דדינו כרבים דכתיב בהו הן חל בביר לח ימחס וחד טעמח חית להו דהי"ע משום השרחת שכינה:

ובזה ים להבין ג"כ משנ"ל למי נושח עון למי שטעו"פ לשחרית נחלתו חליה וקון כה למי שמשים עלמו כפריים ע"כ. ולפ"ד דמאי חולמיה. ועפ החמור הנה נכון דכחן עדיף ברבים דמי ובידו יכולת לקרוע גז"ד חפי' בכל זמן ובכל לשון ובנז"ל:

ובאו"א חפ"ל כוונת חומרם ולח עוד חלח וכו' בהק' מ"ם הרב פני דוד ז"ל בפ' ויעלח ע"פ קטונתי מכל החסדים שכתבו המקובלים דכשהדם בעת נרה נריך שיזכיר לדקותיו לפני המב"ה כדי שירחם עליו ולח יזכיר חטיאתיו משום מדה"ד המתוחה עליו ויעשה"ם מרוב הענוה לחמר קטונתי וכי' יעו"ם. ולפי"ז י"ל מי שדעתו שפלה עליו נרחה לו כל מה שעושה הוא כלין נגדו וכמו זר נחשב בעיניו להזכיר לדקותיו לפני המב"ה והשגחתו בעין החמלה ע"כ ברוחו בכל עת ועונה ומזה ימשך להעניו שלח להזכיר לדקותיו ולחידך ניסח חפי' חטח קל יחשוב לחותו לגדול לפניו ית"ם וחדרבח ימדיק עליו לח הדין ומזה ינרוס לעלמו נזק מחמת דמדה"ד מתוחה לו בעת. לזה בח לומר כל מי שדעתו שפלה עליו וכמי ולח

עוד חלה שחין תפלתו דייקא שמתפלל בעת מרתו בכל עת הצריך לו והיה מן הרחוי שיהיה תפלתו נמחסת לצריך שיכיר לדקותיו ולא חטאתיו והוא ליגו עושה כן והיה מן הרחוי שתהיה נמחסת תפלתו קמל"ן דאפי"ה ליגה נמחסת יען שהוא עושה כן מרוב העצוה שבו כמדת יעקב חט"ה:

נחזור למ"ש מר שהרגו הרב מהרח"ש ב"ד ז"ל הנז"ל דכל חילוף דמני"ר ליגו חלה משום דהיכא בליבור הסרעת שכיבה וכנז"ל ולפקטנ"ד יש לנמנם בד"ק דח"כ חולה נמי דהשכיבה מרחשותיו ה"נ דנעשה בכל עת וזמן לקרוע לו גז"ד וכעין מאי דחשכחן לענין שחין מלה"ם נזקקין חלה לגה"ק וכתב רש"י ז"ל שם במס' תענית דחם התפלל בכל לשון חין מלה"ם נזקקין להכיח תפלתו להקב"ה לחנם החולה שהי דהשכיבה מרחשותיו וא"ל למלה"ם והכי"ד הרב תנח שם בנז"ל ולפי"ז תק"ל ממ"ם כר"ה די"ו כמחן מללינן החידה תקבירי ואמריעי וכו' ולא חשבח לחוקומח חלה חו כר"י דס"ל חדם נידון בכל יום חו כרי"ן ואמאי ניחח דשחי חולה דהשכיבה מרחשותיו והו"ל דיגו כרבים דקורש, להס גז"ד בכל עת:

ולזה י"ל כמ"ש ז"ל דיותר מעולה תפלת החולה על עלמו ממה שיתפללין עליו הזולת ורחיתם מחזקים מלך יהודה ואפשר דה"ט משום דהשכיבה מרחשותיו ואנה"נ לפי' לחרים שמתפללים עליו בביתו של חולה מועלת לו משח"כ בשמתפללים עליו במ"ח לבל מ"מ ערירן קשה לפמ"ם התוס' שם בד"ה כמחן מללינן וכו' דהוק"ל מדסיק דהכנסם לבקר חת החולה לומר יה"ר וכו' ונדחקו לתרן יע"ש ואי תימח הול"ל דהכנסם לבקר שחי דהייגו דלחניח ליה משום דשכיבה מרחשותיו של חולה ומתקבלת תפלתו בכל עת ותו דכלאו"ה מתפללים מסחמח על החולה בבהכ"נ דהחם הם"ם ואעפי"כ לא לחניח ליה בכל עת דלחמרי"ל לא זוה שכיבה מב"כ וב"מ והיח דתפילת החולה עלמו דלחניח ליה בכל לשון שחי דקרוב ה' לנשברי לב חלה ודאי דאין לומר הטעם דנעשין הליבור בכל עת משום הם"ם ולא חליח בהכי כלל חלה דעיקר הטעם דנעשין בכל עת לקרוע גז"ד ה"ט משום כי גדול בבור ליבור ומלך יוכיח דדיגו כרבים ולא חשבחן בגמ' דבמלך קדמה שכיבתו ואתיא חלה ודאי משום כבודו של מלך נידון בכל יום ומועלת לו תפלתו לקרוע לו גז"ד וכן הליבור. ועוד נלע"ד דגם הרב ז"ל הנ"ל לא לחמרה למילתיה חלה לס"ד דמקשה וייחד לימת לחבל למסקנת לא קיימח

הכי חלה דליבור שחי משום דגדול כבודם וכנז"ל:

איברא הטריין קשה דמבואר יולא מדברי הרב מהרח"ש ב"ד ז"ל דהב דאמר מיין לגז"ד של ליבור וכו' וייחד לימת ומשני בימ"ת כולהו ס"ל לר' יוסי דאמר חדם נידון בכל יום דחלת"ה מאי הוי דקאמר וייחד לימת חלו ימ"ת וכתב הרב הנז' ז"ל דכמלח פי' הכתוב דרשו ר' בהמלאו חלו ימ"ת חפי' אחר גז"ד קראוהו וכו' כשאר ימים היינו קודם גז"ד כנז"ל והיאך ימלא לעיל בהסיח הסנייח דכמאן מללינן וכו' דלרבנן ולכ"ע ביוה"ך כבר נחתם הגז"ד ולימח למיקם עלה דמילתא חלא חם נאמר כר' יוסי דאדם נידון בכל יום לז"ח לפשר דעיינו בדיוק וקודם שיחתם גז"ד וכן מבואר שם בדברי הרב ז"ל שכ"כ עלה הסיח דהב דבפ"ק דע"ז שניות יושב ודן וכתב רש"י ז"ל כר"י דאמר אדם נידון בכל יום וכתב שם הרב ז"ל דלפי דרכו יובן דליבח לאוקומח כי חם דוקח כר"י וכמ"ש וא"ב לפי דבריו ההפרש שבין ימ"ת לשאר ימים הוח שבימ"ת כל יום ויום מהניח תפלתו ותשו' שחפי' בבר נחתם גז"ד נקרע ובשאר ימים דוקח פג' שעות ראשונות מן היום ולפי"ז רב פליג עם ריו"ח דאמר לעיל בר"ה ג' ספרים נפתחים בר"ה דזה דלא כר' יוסי בהברח דלהלכח דר"י ביוה"ך נגמרים הכל. ולפי"ז קשה דרבינו פסק להח דריו"ח בפ"ג דהל' תשובה ופסק הכא בהניח מימרח דרב כמ"ם מכן ז"ל בב"מ וכנז"ל. ועו"ק לפ"ז מ"ם הרב דלפי הס"ד קרא מיירי ברבים משום דאיכא הס"ם וכשאמר רב דברבים חפי' לאחר גז"ד מהניית תפלה ודרשו ר' בהמלאו קאי על היחיד משו"ה הקשו ויחיד לימת הבשלמא רבים שכיחת קדמה ואתיא וכו' ולעכ"ד ק"ל דשפיר מתוקם קרא ביחיד דהרי לחמרי' התם דאפי' יחיד שכיחה עמו והקשו דאחר דאפי' יחיד וכו' ומשני קדמה ואתיא ח"כ ז"ל ביחיד שיבב מחילה ועסק בתורה ובאה השכיחה חלמו והייגו דרשו ר' בהמלאו שהוא נמלא לו קרלוהו בחייהו קרוב דהייגו קודם גז"ד והייגו כדס"ד מעיק' לגבי ליבור ומה נחחדש לו עתה עד שבאל ויחיד לימת והדרה קושיית הרב לדוכתה והתרגן ג"כ למה הוצרך לחלק בין ימ"ת לשאר הימים וכעין זה יש לעמוד בדברי הרב תנח ז"ל שם בעין שהמתפלל בכל לשון כמו חולה וכמ"ם דרבינו פסק כרי"ן יע"ם והרי רבינו פסק להח דר' יוחנן וכל העין שם:

ולכן נלע"ד עיקר כהבתיבות דמלך וליבור דניהוין בכל יום הייגו משום שבודם ועי"ז הם מתפללים ויכולין לקרוע הנז"ד דיההו וכמו כן כתב הרב יפה מרחה בפ"ק דר"ה סי' ו' עלה דהחיל דר' מלך וליבור ניהוין בכל יום דלהשבותייהו ניהוין בכל יום משח"כ ביחיד ומחי דמללינן החידה תקבירי וכו' הוי דוקח כר' יוסי וחע"ג דחמרו בגמ' וחבע"ח כרי"ן וכרבנן לפשר דר' לח ס"ל הכי והרב תנח ז"ל שם בפר"ד כתב ע"ז דחיך לפ"ל דבר זה וכו' והח חמרינן לעולם כרבנן וכרי"ן וכו' יעו"ש ולענד"ן דדברי מהרש"ו ז"ל ברור מללו דרבנן מלו סברי כרי"ן דהייגו שנידון בר"ה וביוה"כ ותש"כ יכול לקרוע נז"ד כרי"ן מ"מ רבי עלמו לא לפ"ל דס"ל הכי דחם נחמר דגם רבי הכי ס"ל ח"כ מאי חשיבותייהו דמלך וליבור הרי לפי' יחיד יכול לקרוע הנז"ד חלא ודאי מאי דמללינן וכו' מוכרח כתי' קמל דר' יוסי וכי תימח לחמאי לא נימח כרי"ן כיון דר' נופיה לא ס"ל לה כמר ולא כמר ח"כ נימח שמתפללים חו כר' יוסי חו כרי"ן לחינח לך דהה"כ לפ"ל כן חבל בגמרח שהולרכו לומר ואבע"ח כרי"ן כדי לתרן דחפי' כרבנן מללינן וכדס"ל לרי"ן חבל לס' רבי בירוש' דלא חתי כב"ע מאי ניכפת עס רי"ן

להכי סבר כר' יוסי דלא נפק"ל מידי:

ברם חל עליגו חובת ביחו' לשון הסונייח דר"ה דבעי ויחיד לימת ותמה הרב מהרח"ח ז"ל הנ"ל דמעיק' נמי ים לשחול בזאת בנז"ל ולעכ"ד לפ"ל במ"ם ז"ל בפ' הזהב מיום שחרב בהמ"ק נגעלו שערי תפלה והרב המוסמך הרי"פ ז"ל הקשה דהכתיב בכל קרחנו חליו ודוחק לומר דהתם בזמן שבית המקדש קיים ותי' דהכח ביחיד והתם בלבור דהיחיד חיגו נעשה חלא בזמן שהלבור מתפללין כי חם בימ"ת וכו' עכ"ל. וזה לפ"ל כונת הגמ' דהמקשן היה סבור דקרח דכבל קרחנו בזמן שבהמק"ק ולמדנו זה מדברי הנביח שביחר דברי מרע"ה ואמר דרשו ר' בהמלאו ר"ל בהמלאו ע"ד מ"ם בתורה בלר לך וכו' כי תדרשנו בכ"ל וזהו בז' שחין בהמק"ק קרחוהו בחיותו קרוב בזמן שבהמ"ק קיים והייגו דדייק קרח בתחי' לשון דריסה ובסוף לשון קריחה ע"ד בכל קרחנו חליו בלי טירחח מרובה חבל דרשו הוח לשון חקירה ודריסה שלריך טרחח רבתי ע"ד כי תדרשנו בכ"ל ולפי"ז חין זה דוחק כמ"ם הרי"ק ז"ל דמדברי הנביח דייק הכי. והשתח לפי"ז הח דכתיב שתם תפלתי חיכח לחוקומי קרח ביחיד וכזה"ז דחיגה מתקבלת תפלתו עד שיתפלל בלבור בכל עת וזמן חפי' בימ"ת והלבור נמי בזה"ז חיגה מועלת

תפלתם כי אם שתהיה בכל לבבם השתא דחידם רב דתפלת לבור מהניא כחילו לא נחתם גז"ד ולית קלתר רב מתחילה דגז"ד של לבור לינו נחתם וקשה דמעיק' הול"ל מתקרע חלת דרלה להשמיענו מילתא חגב תורחיה דאפי' בזה"ז ס"ל שיתפללו בכל לב דגז"ד דידהו כמי שלת נחתם דמי ואייתי ריחיה מהכ' כה"ת בכל קרחנו ע"ז הוק"ל להם"ס והכ' דרשו ה' בהמלחו דבזה"ז לריך עירחת בכל לב לזה משני כחן ביחיד חבל בלינור לין הפרם מקודם שחרב בהמ"ק לחת"ך ולפי"ז דביחיד נמי נמלת לו לאפי' בזה"ז ע"ז שהול שלל ויחיד לימת נמלת לו בזה"ז והוה נעשה הא לא חפסר דידוע דשערי תפלה ננעלו כדכ' שתם תפלתי לם לא שתאמר דגם בזה"ז נשחר זמן מה שגם היחיד נעשה וזה לימתי ועז"ת חלו ימ"ת וכמ"ש הרי"ף ז"ל:

ועי"ל קרוב לזה דהמקשן היה סובר מציק' דהגם דידע מעיק' דהיא מימרת דר' יוחנן דאמר לעיל גדולה תשובה שמקרעת גז"ד ס"ת ואסיקנא לעיל דאיירי בלבור ובהיא לא ק"ל מידי דמ"מ ס"ל דבעי תשו' ותפלה מעלייתא בכל לב דאהניא להו לקרוע גז"ד והיינו ע"ד כי תדרשנו כב"ל והיינו דכ' דרשו ה' בהמלחו לימתי הוא נמלא קרחוהו ב"ק ע"ד קרוב ה' לב"ק וכו' דהיינו רומז ונרמז ממש לההוא קרא דכי תדרשנו בב"ל וזה היה שבור מכח מ"ד ושב ורפא לו ליזהו דבר דבעי רפואה הוי לומר זה גז"ד דאילולי קודם לא ילדך לשון רפואה כדמשני לעיל אליבא דריו"ח והיינו דשב בעתיים ופירש"י בין ר"ה ליוה"כ אין הכונה לקרוע גז"ד אלא ע"ד דאמר ריו"ח ג' ספרים וכו' ביטוים תלויין וכו' ועז"א השב בעתייס דשמא הוא מכח הביטוים ואף ת"ל רפואה דהיינו תפלה ועירחא אלא תשו' דיו ומוחלין לו דאי בכר נחתם היה ס"ד לפי הביא וכו' ולזה דאוקים קרא דרשו ה' ביחיד דהיינו תפלה ודריסה מועיל ומוכרח לפי"ז אחר גז"ד דאי קודם גז"ד לא בעי רפואה שבאה ע"י עירחא כדמשני לעיל וע"ז שאל לימת שהרי אחר גז"ד לפי' הביא וכו' כמש"ל ז"ל ביום"ת ובריית' דקתני בעתייס כפשטה וכ"כ התוס' ז"ל בגידה ד"ע ע"ב בד"ה כאן וכו' לזה הק"ל אין לומר רב גז"ד דלבור נקרע כלאחר יד והכ' דרשו ה' בהמלחו וכו' דהגם דכבר ידעינן דאקרעין גז"ד אבל מ"מ כלאחר יד כ"כ מגלן. לזה תירן כאן ביחיד וע"ז בעי במאי לייריי ביחיד וזהו דקאמר ביחיד לימת דמי לאמרינן דביחיד ע"י עירחא מרובה ותפלה בכל לבו דיכול לקרוע גז"ד שנחתם כדמשמע מקרא דדרשו ה' ע"ד ובקשתם משם אלהי"ת ומלאת כי תדרשנו אז נימא דביחיד לינו מועיל אלא קודם שנחתם הגז"ד וכמש"ל בבריית' לזה השיב לו אין הכונה בהמלאו ע"ד ובקשתם וכו' ומלאת עד שתכנס בספק בין קודם גז"ד לאחר גז"ד אלא הכונה על ימ"ת שבקב"ה מלוי בחלו הימים בין קודם בין אחר גז"ד לא ים הפרס בחלו הימים ולינה התיבה כלל בקריעה הגז"ד ליחיד אמנם קשה עדיין בין שאמר שבאלו הימים זמן תשו' לכל הוא ואינו חוזר ניקס והוי כרבים בשאר ימות השנה. אל"כ כדי להבין סוף המקרא דאמר קראוהו ב"ק ודאי הוא אפי' בשאר הימים דהכונה ע"ד קרוב ה' לב"ק לכל אשר יק"ב ונמלא לפילו בשאר ימים ים מקום לקריאתו לז"א ויגוף ה' את נבל וכו' אמ"ר בנגד יו"ד לגימות וכו' שזכות זה תלה לו אפי' אלא עשה בלב שלם ואפי"ה הלה לו הזכות וכ"ם דהתשו' הולה להגן מן היסורין עד זמן ר"ה ויקרע גז"ד וכמ"ש ז"ל תשו' הולה וכו' ומעתה א"ש דברי הרמב"ם ומכן ז"ל בכ"מ דלעולם פסק כרב ומ"ש דבשאר ימות השנה יפה תשובה סיינו להגן מהיסורין אבל לינה מקרעת לגמרי וביום"ת יפה ביותר דמקרעת לגמרי וא"ת דלפי"ז מאי קא בעי בש"ס כמאן מלגין וכו' דניחא להגן עליו מן היסורין ואחיא כב"ש לזה לומר אחי דהתירון לזה פשוט הוא דשם שבבר הגז"ד נמתא והתחילו היסורין לא אפשר לבלקס ע"ד שאמרו ז"ל לעולם יתפלל אדם קודם שיחלה וכו' וכן ים שמך לזה ממ"ם בפ' ייה"ך תשובה המוחלטין מיבבת הפורעניות. ופי' שם הרי"ף ז"ל לאחד פי' דמעבבת שלא להביאם מהרה יעו"ם והיינו כדבתיבנא:

אמנם ק"ל ממ"ם התוס' ז"ל שם בד"ה כמאן מלגין וכו' ואי' מאי יחלה נגזר מאי יתרפא לא נגזר ולהכי לומרים המקום וכו' אפי' לכ"י עב"ל. וזה נראה היפך דבריהו ממש ליבראי דלבאורה קשה דאמאי לא משני הכי בגמ' עלה דכמאן מלגין עד שהולרכו לאוקומי כר' יוסי אלא לעגד"ן דהתוס' ז"ל מייתי בנגזר עליו מעטָן יסורין לפי שעה ואח"כ יתרפא ואפי' דאתן לא ידעינן לכן מתפללין עליו שאם לא נגזר עליו מיתה שיקרב רפואתו ובגמ' דלו לומר לעניו שמתפללין עליו ועושים לו שימוי השם להגילו ממיתה ולקרוע לו גז"ד לכך הולרכו לאוקומה כר' יוסי. ועדיין יש לעורר בדברי התוס' ז"ל מהניא **דמ"ז** שאמרו ע"פ וחלאים רעים ונאמנים וכו' ביום פ' ומ"י שם פ' וכו' ועיין למהרש"א ז"ל בח"א שם ובתשו' מ"ן ח"א סי' ס"ז ובמהר"א טולידו ז"ל בם' דברי חפן דק"ט:

נהזור למאי דאתינן עלה דרבינו ז"ל פסק כרב ולא כר' יוסי ולא כרי"ף וכדמוכת מד' מרן ז"ל בכ"מ ולפי"ז ק"ל לכאו' קשה דרב אדרב דבפ"ק **דמ"ז** אמר התם שניות יושב ודן ופירש"י ז"ל כר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום ואליבא דרבי"ו ז"ל אפ"ל דהניא דר"ה דרב ושמואל בר חוניא לא שמט מרב עלמו אלא דהכי שמיע ליה על דרך שאמרו בעלמא תרי למורתי אליבא דרב ועיין להרב הגה שם שהק' כן קרוב **לזה** דאמאי לא אמרו דההיא דע"ז ליירי כמלך ולבור דניחנין בכל יום יש"ם וגם לפי שיטת הרמב"ם ומכן ז"ל ליכא לאקשויי מדרב אדרב די"ל דהתם במלך ולבור ליירי וכמ"ש הרב הגה ז"ל ולהרי"ו ז"ל סוגיא כפשטה דאתייא כר"י וכרי"ן:

ולעיקר קו' הרב הגה ז"ל שם ע"ד רי"ו ז"ל דאמאי לא פי' דמייתי במלך ולבור והנה הרב מה שאמרו מהרח"א ז"ל שם תיכן לפי שיטתו בפי' הסוגיא דרב ס"ל כר' יוסי יע"ם ולדידי ס"ל דס"ל לרבי' ז"ל סוגיא כדוכתה עדיפא וסוגיא דר"ה לא סברה הכי דאי סוגיא דר"ה ס"ל דמלך ולבור נידונין בכל יום וה"ט משום תשובותיהו כמ"ש מהרי"ו ז"ל ולכך שם התפללו נעניו ת"כ קשיא דמאי דביתייהו דמלך ולבור שהרי לפי' יחיד קורט הגז"ד כרי"ן כדאמרי' לעיל בגמ' ואבע"א כרבנן וכרי"ן אלא ודאי דסוגיין דר"ה לא ס"ל הכי לכך אמרו כר' יוסי והיינו כתי' קמא דבשו' דר"ה ומתיישב יותר מהי' בתרא להכי נקט רש"י ז"ל כתי' קמא:

המורם מזה דאפי' בשאר ימות השנה אחר גז"ד מ"מ מהניא התפלה לענין שדומה לפי שעה היסורין שמתעכבים לבא כמ"ש הרי"ף ז"ל בשם יומא והיינו ליחיד וכן דעת הרמב"ם ומכן ז"ל:

והנה מהבאר מהברי הרמב"ם ז"ל דאשו' ביחיד דמהניא ביום"ת לקרוע הגז"ד כדאמרי' בסוגין דר"ה דבעי ויחיד לימת ומשני אלו ימ"ת דמשמע משם דביום"ת גדול כח היחיד כרבים שמ"ד מתקרע ומזה ים לדקדק ע"ד התוס' דניחא ד"ע בד"ה כאן בעושין תשו' שפיכרו לא שב בעתים קודם גז"ד יע"ם דמשמע דגם ביום"ה בעינן דוקא קודם גז"ד אבל רש"י ז"ל בר"ה דו"ז כתב על פניהו דלא שב ביתייס שאם בין ר"ה ליוה"ך יע"ם משמע מד"ק דבכל לופן אפי' נחתם גז"ד

מ"מ מועיל לו תשו' וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל וכמ"ל וכ"כ הרב תגת ז"ל סס ותפסר דגם התוס' ס"ל הכי גב"כ בחי' תגדות למהר"ם ן' יודה ז"ל ותפסר דרע"ק דהמר כהן קודם גז"ד כהן וכו' ס"ל כר' יוסי דהדס נידון בכל יום לחמס הרמב"ם ז"ל דלא מחלק בהכי ס"ל כחילוק הכ' כהן בעבירות שבין חדם לחבירו וכן מלחתי בהג"מ בפ"ג דתשו' ע"ד הרמב"ם ליתו ע"ז דשאו וכו' כתיב לא ישח פנים וכו' כהן בעבירות וכו' ויותר ס"ל דמה שחילקו מקודם גז"ד לחת"כ הוא לב"ע והכוונה בגון שעשה עבירות לחר יוה"כ ועשה תשו' לותה תשו' מועילה בין קודם גז"ד לבשיבה יום הדין ר"ה יתהפך לו לזכות ע"ד ד' חלוקי בפרס שהיה ר"ש דורש עבר על עשה וכו' לבל הס בכר נחתם הגז"ד שלו מיום ר"ה שעבר היתו יכול לקרוע ביחיד לבל מועיל לעבב לדחות לפי שעה היסורין ובהכי מתיישבי גמי דברי הר' שלרמו מהרח"ו ז"ל עלה שהיה דבעי הש"ס ויחיד ליומת וכו' והוינן בה לעיל דלין לשכחן קודם גז"ד בשלה ימות השנה ולפי"ז ניחח וכמובן ובמלי דכתיבנה לעיל בעשה הלבור משום דגדול כבודם ובדלמרי' בירושל' פ"ק דר"ה ס"ו ו' דמלך ולבור נידונין בכל יום ופי' מברש"י ז"ל משום חשיבותייהו נידונין בכל יום כדי שיהיו נעשים בתפלתם כגז"ל:

ובזה נלע"ד לפרש מלחמרז"ל בפ"ק דברכות וז"ל לומר"ה מ"ד מי שהלכם וכו' מי כהקב"ה שיודע לעשות פשרה בין ב' ג"ש הללו חזקיהו ושעיהו דחזקיהו לומר ליתי ישעיהו גבאי וכו' מה עשה הקב"ה הניח יסורין על חזקיהו וכו' ואמ"ל כה לומר ה' כי מת לתה ולא תחיה יכו' לומר לך מקובלני מבית לבי לבא לפי' תרב מע"ל ס"ל לל יתייאש מן הרחמים ע"כ ויש לתקור דבמלי פליגי חזקיה וישעיה וחזינן דלהגיה ליה לנלותיה ונקרע גז"ד שלו:

והרב מהר"ה טולידו ז"ל בס' דברי חפן דקי"ז ע"ג תירן ליה משום דלוים זכותיה וכמ"ש בפ' חלק שנעץ תרב על פתח בהמ"ד ואמר כל מי שלינו עוסק בתורה ידקר בחרב וביומו לא נמלא לוש ואבה תיוק ותנוקת שלא היו בקיאין בדין בוו ובהרה עד"ם מן בזכות משה וכו' עוד תי' דבחולה לא בעינן ס"שתף עם הלביר ורחיה מפ"ק דשבת דשלי חולה דשביבה עמו עבתד"ק והלא מ"ם דלוים זכותיה ורחיה ממרע"ה דהרבה משם תברה דעב"ז זכותיה לא הועיל לעלמו וכמ"ם לקמן משם הרשב"ח סי' ק"ט ומהרימ"ט ז"ל דגם המלי לאחריה לבל לדידיה ל"מ דלין חבוש מתיר עלמו וכ"ב שם בר' חנז' נופיה שם דקי"ח ע"ד יע"ש ולבע"ח כמ"ש לקמן בס"ד דהגם דמן הרלוי בתקובל תפלתו מ"מ הקב"ה מדקדק ע"ח כמלז"ל בפ' יוה"ב יע"ש ולתירוצו הב' משום שביבה בבר בתיבנה לעיל דעב"ז דשביבה ל"מ לקרוע גז"ד לפי' בשאר הימים ודוקא לעניו לבון לרמי מהני:

לפי מעמל דל"ל למלה"ם שיקריבו תפלתו לל ה':

אמנם לפי דרבנו בבר בתבנו דהחולה שמתפלל על עלמו בעת נרירו בשברון לב הקב"ה יחון עליו לף שלא בדין ממדות רחמיו כי רחום וחנון הוא בגון דהיה דעבוע שבא ליד חביבו בדין ולפי"ה שומע לעקתו וכמ"ש רתום' בר"ה דף"ז ב"ע מדות בהגה יע"ם ולחזקיה נופיה בלאו"ה לק"מ כמ"ש מהיכום' דמלך ולבור נידונין בכל יום לחשיבותייהו וכמ"ש מהרש"ל ז"ל בשו"ל ולהכי מהניא לולותיה לקרוע גז"ד ומ"ש בך מקובלני וכו' ז"ל דתלה בזמדתו של הקב"ה שהוא חנון בשו"ל ולא רלה להשתמש בשביבתו ם"מ מרוב עטוותנותו לבל יעשיה לפשר דלא ס"ל בהיכום' דלמר מלך ולבור נידונין בכל יום:

נמצ"ל לחדם שמתפלל בעת נרה. בב יכול בזמדת חנון שלו הוא מחונן עליו לף שלא בדין וכן הוא דעת הרמב"ם התום' ז"ל:

פש נבן להבין לומרי בינה מ"ם עוד הרמב"ם ז"ל בסוד"ק וז"ל בד"ה ביחיד לבל לבור כ"ז שעושין תשו' ולויתקין בלב שלם הס נעניו שנת' כה"ח בכל ק"ח דלפי מש"ל דפסק ברב משמע דאתת רב לחשמעינן דלבור בכל לופן הס נעניס ולהכי לומר רב שלינו נחתס זכן מ"מ ויפתוהו בפיהם וכו' ולף עפי"ב והוא רחום ח"ב ק"ע מ"ם ולויתקים בלב שלם ובבר עמדו על זה בתה מהמפרז"ל ורבב שת"י ז"ל דקל"ע בתב דהרמב"ם חזיל לטעמיה שב' בהל' מגילה מבלן סמבו על בית רבי שמבטלים ת"ת וכו' ופריך מקרא דעתה בלתי ומשני בלן ביחיד בלן ברבים דת"ת דרבים שלמי והרמב"ם ז"ל לא חילק ותי' דלריך לבור דומיא דהתם ביתושוע שבל ישרלל היו שם להד"ק עש"ב:

ולענ"ד נחתי לא לופרק מחולבת הממ"ם רב דלינו נחתם משמע בכל לופן מתקרע ורב קלי בזה"ז ילליכא בל ישרלל ומשני בלן ביחיד בלן בלבור משמע דריהטא דש"ם ס"ל לבור גם בזה"ז לענין קריעת גז"ד ובפרש לענין מש"ל דהיינו ס"ד המקבן ומשני דליתא לחכם הבלט"ד דמ"ש הרמב"ם בלב שלם לאו דוקא שיהיו כולם בלב שלם אלא דבלבור לא יבלר שיהיה מהם יחידים שמתפללים בלב שלם ועוד דבבללותם יהיו בלב שלם זה מבוין דעתו ולבו בחדת וחבירו בהיפך מש"ב יחיד לבדו והשתא מ"ש רב שלינו נחתם על סמך זה והמקבן היה סובר דעב"ז לינו מועיל מבח קרא בדכתיב דרבו ה' ותי' בלן ביחיד וכו':

ואגב יש להעיר עמ"ש שם הרב מהר"ח טולידו ז"ל בס' דברי חפן דקט"ו ובדבלע"ב דהיחיד בימ"ת נעתה לפי' ביחיד לבל בשאר השנה אם הוא קודם גז"ד לפשר שתשמע תפלתו לבל אחר גז"ד לריך בלבור או בשעה שהלבור מתפללין ובדאיתא בפ"ק דע"ז (ד"ד:) לא לילי לינים תפלת מוסף בג' שני קמייתא ביומא קמא דר"ה ביחיד מ"ט זמנין דמפקיד עליה דינא ומעייני בדידיה וכו' ת"ה דיחיד לפרח נמי לא. כיון דאיכא לבור דמלי לא מדחי יע"ש. ובבריש תמוהים שם דהרחיה שבניה הוי רחיה לסתור דבריו הקודמין דבימ"ת לין לריך לבור לפי' אחר גז"ד דהא יום ר"ה בבלל ימ"ת הוא:

ודע דהא דאמרינן דנקרע הגז"ד היינו היכא דליתא בתקנתא בגון שיתקיים הגז"ד ויעשה רלוסו שבל היכא דאיתיה בתקנתא לא דבבי אמרינן בר"ה די"ז אמר"י גדולה תשו' שמקרעת גז"ד ב"ח וכו' שנת' וכב ורפא לו ואימא קודם גז"ד ורפא לו בתיב מיתיבי עיני ה"ת בה וכו' שאם פסק להם גשמים מרובים ואחזאו מה עושה וכו' ואם פסקו להם גשמים מועטים וכו' מורידן בעתם וכו' ותי' הא בדאפסר ע"כ. וכ' הרב תגת ז"ל שם דה"ה ליחיד אם אפסר להפך בעין זה ה"ג וכן מצ' בתוס' ושוב עלה ונסתפק אם הגז"ד נבתב למובה וחזרו בהם ולא אפסר להקן בעין זה אם נקרע או לא ומר שאחרנו הרב מהרח"א ז"ל שם בתב דהבבר פשוט דאלת"ה מאי גדולה תשו' אלא ודאי היינו בתה של תשו' דמקרעת לבל המדה בך היא מובה לרשה היינו נקרע עבתד"ק. ולענ"ד עדיין יש להסתפק ת"ל דאינו נקרע דבך היא המדה מי נימא דבאה להם הטובה על דבך בל דיבור שילא מפי הקב"ה לטובה וכו' הו"ד שהעבירה מעבבת את הטובה והיינו גדולה תשובה שמקרעת אבל העבירה לא מקרע קרעא ולא מתקיים הטובה ונדאה קרו ליה עד שישוב או מובה מדה טובה ממדת פורעניות ולא אפסר עד שתתקיים הטובה:

תבף בזמנה ובעת הדבר הזה לל"ת:

ועפי"ד רז"ל דכתיבנא לעיל דהקב"ה מדקדק עם חסידיו ואין תפלתו מקרעת גז"ד כנז"ל תפ"ל בזה כונת מאמרז"ל ע"פ לחתה החילות וכו' במן ע"כ והרב התנא ז"ל פי' שם במשז"ל פרנסה בשביל רבים והמן היה בזכות משה ולזה טען לחתה החילות במן שבח בזכותי וא"כ דיני כרבים ויכול לקיטו הגז"ד יע"ש ומר שלרבנו הרב מהרי"ח ז"ל שם הוק"ל דא"כ מה השיב לו רב לך כיון דטענת מרע"ה תלימתא היא יע"ש ולענד"ן אין מדרבנו תפ"ל במ"ש הרב מהרי"ח ז"ל ה:ו' שם לקמיה ע"ד הרב מהר"י מולכו ז"ל משום דגז"ד שים עמו שבו' הוא ושענת משה היתה להתיר לו שבועתו וכן פי' שם במד"ר לחתה החילות השבועה בענל ומשה"ק ע"ז הוא ז"ל לקמיה שרצה לדמות תפלת משה לגז"ד של לבור והק' עליו דזה אינו דומה חלא לגז"ד שים עמו שבועה ואון מדרבנו תפ"ל דהשבועה לא היתה חלא על לכן לא הביאו דהיינו לדבר אחד לדור ולמעניג אבל לא על עיקר הבניכה להרן ולפי דרבנו יתייאב נמי דכונת משה משום השבועה אין לחום דהיה רוצה להתיר לו נדרו וא"ת מאי שנא מגז"ד של לבור י"ל שאני מרע"ה דהוא בעלה דמטרוניתא כמ"ש המפרז"ל כידוע כ"ז לפי דרבנו של הרב ז"ל:

אמנם לפי דרבנו בפשיטות י"ל דלטולם טענת משה טענה חלימתא היא ואפי"ה לא ויתר לו הקב"ה לקרוע לו הגז"ד הגם שהדין עמו והטעין מבואר בגמ' להדיא בפ' יוה"כ דאמרינן התם חשריהם משה ואהרן שלא נשא להם פנים וכו' ע"כ. וכונת הגמ' לעני"ד כמו שנבאר לקמן בס"ד דהא דנושא פנים עם התשו' וכל חד כדיניה בין קודם גז"ד בין אחר גז"ד לבבור וזהו כונת הגמ' דאפי' דאפשר לו שיעשה להם נסיחות פנים לקרוע להם הגז"ד כדין אפי"ה לא עשה שכך היא מדתו יתברך לדקדק עם חסידיו כחוט השערה ולא לוותר להם כדי להגדיל שברם בעה"ב וכ"כ הרי"ף ז"ל בחי' שם והכי דייק לשון חשריכם דנקט ועל דרך זה יתייאב מ"ד התם בגמ' חוי לאחלב שנשא לו פנים בעוה"ז ולא הביא הרעה בימיו דאמרי' התם שאת פני רשע לא טוב זה אחלב כ"ע דאפי' מן הראוי היה שלא נשא לו פנים אפי"ה נשא לו ועפי"ז מתבאר מ"ש קודם לזה בגמ' התם תשו' המוחלטין מעבבת הפורענות ואפי' לאחר שנאמר גז"ד והק' הרי"ף ז"ל מהא דאמרינן כי חם תכבסי וכו' וחילק בין שים עמו שבועה לאין עמו שבו' עוד חילק שמעבבת לפי שעה שלא להביא הפורענות כמש"ל יעו"ש. עוד הי' דהתם חיירי בפושעי ישראל בגופן עכד"ק. והנה על הי' זה האחרון דהתם חיירי בפושעי ישראל בגופן ק"ק לענ"ד ממ"ש התום' ז"ל בר"ה די"ז בד"ה קרקפתא וכו' וז"ל וכל הני וכו' בשלא עשה תשו' אבל אם עשה תשו' הא אמרי' ביומא דתשו' תולה ומיתה ממרקת עכ"ל והיינו דאמרי' התם על ד' תלוקי כפרה יעו"ש מבמע מדבריהם דפושעי ישראל בגופן נמי יש להם תשו' ומדברי הרי"ף ז"ל נראה דהא דאם תכבסי חיירי בפושעי ישראל בגופן דאין להם תקנה ונמלא דחיונה תולה להם סתשו' ולישנא למימר דקאי על מ"ש קודם דחיירי בגז"ד שים עמו שבועה ולהכי ל"מ דהרי מוכח דלתירוצו האחרון לא בעבור השבועה כי אם בשביל פושעי ישראל בגופן והוא היפך דברי התום' ועוד דברי התום' אם מוכרחים מן הסוגיא דיומא דעדיפא מינה אמרי' התם ביומא חילול השם תשובה תולה ומיתה ממרקת אמנם י"ל דהא ל"ק כל כך לדעת הרי"ף ז"ל דמ"מ הא דתשו' תולה אפ"ל דהיינו עם היסורין ולאו דוקא כמ"ש התום' וזה ברור ולכן כתב דהתם דאין מנין מן היסורין חיירי כפושעי ישראל בגופן וכ"ז לפי דרכנו ס"ם בגמ' תשובת המוחלטין דוחה ומעכבת הפורענות היינו לפי שעה ואינו למובה ח"ו ואפי' שהיה מן הראוי שלא יגא להם פנים אפי"ה נושא להם פנים לרעתם וכמו שהביאו לאחר זה סמוך וגר' שאת פני רשע לא טוב זה לאחלב כ"ע וכמש"ל ורציתי בעין יעקב כתנות אור שם הגמה וז"ל לפי' תשובת המוחלטין ע"כ ולפי דרכנו ס"ל לזה ולדרכה תשו' המוחלטין שמעכבת כמ"ש לעיל:

ובזה תפ"ל מאמרז"ל וז"ל אין שלום אומר ה' לרשעים מכאן שהקב"ה אוהב את הרשעים ע"כ והוא תמוה וכבר דשו בו רבים מהמפרז"ל ואון מדרבנו תפ"ל במ"ש ז"ל במד"ר בפ' בחוקותי וז"ל ונתתי שלום בארץ שמא תאמר כיון שאין שלום אין כל ת"ל ונתתי ש' בארץ ע"כ ובזה מבואר המד' הנ"ל דה' תפן למען נדקו להשחיר לרשעים זכות לכן לפי' שנותן להם שפע רב אם אינו נותן להם שלום אין כל והכל תלוי בו וז"ש כאשין שלום אומר ה' לרשעים מכאן שאוהב ה' לרשעים שלא יחשב להם כל השפע שיש להם לכלום כעד מתן שכ"מ בעוה"ז וק"ל ועפ"י דרבנו ס"ם שפי דהתשו' מעכבת הפורענות היינו תשו' המוחלטין דהיינו לגמרי משא"כ שאר רשעים אינו נושא להם פנים והיינו אהבה שאוהב את הרשעים:

ונמצ"ל דאם החדש תמיד וקדוש אפי' שהיה בחפצרות עפ"י הדין לוותר ולקרוע לו גז"ד כהסיח דמרע"ה עכ"ז אין הקב"ה נושא לו פנים ואחרבא מדקדק עמו כדי להרבות שכרו בעוה"ב וכן להיפך ברשע גמור נושא לו פנים שלא כדין ע"ד ומשלם לשונאיו וכו' וכבר כתבנו לעיל דאם נמשכה תשו' עד ר"ה אז קורע לו גז"ד וכד' חלוקי כפתיה שהיה רי"ם דורש כל אחד לפי מעשיו. ועפי"ז אפ"ל כונת התום' ז"ל בר"ה די"ז על מ"ם ריו"ח גדולה תשו' שמקרעת גז"ד ש"א ת"ם שאלה ברוריה כתיב לא ישא פנים וכתיב ישא ה' פניו אלא כאן קודם גז"ד כאן לאחר גז"ד וכתבו התום' בד"ה ישא ה' פניו וז"ל והא דלא הק' מן ויאמר ה' את פני חיוב י"ל דהתם חם עליו מפני לדקו אכ"ל כך גירסת התום' שלפנינו אמנם מהרא"ח ז"ל בדרוש כפ' ויקהל גרים בדברי התום' מפני לדקה יע"ש והרב מהרימ"ט ז"ל בדרוש פ' נשא תמה ע"ד התום' דמהניא דחיוב לק"מ דבשביל אחרים נשא פניו לו כמ"ש בלוט הגה נשאתי פניך לבלתי הפכי וכמשה כתיב לולא משה בחירו ואפ"כ לעולמו דקדק עליו בחוט השערה ושמא ס"ם הוא ול"ל משום דהם על אחרים אכ"ל וזהו על דרך שכתבתי לעיל. ליברא דהרחיה שהביא מלוט לא זכר אר מ"ם התום' ז"ל בשם נידה דע"א יע"ש גם הרחיה דחייתי ממרע"ה ל"מ דשאני מרע"ה מרוב גדולתו דקדק עמו בחוט השערה תעפ"י דמדינא היה רחוי שיעתר לבקשתו:

אך מ"מ קושייתו ז"ל היא קו' עצומה הגם שאין רחיותיו מוכיחות דהסברא אלו נכונה היא דהתם בשביל אחרים וכנז"ל:

ועפי"ן תפ"ל הני תבי מאמרי רז"ל בב"ר סדר וירא זה יגא דאשונה ע"פ ההרה המלט בזכות אברהם ע"כ והב' שם בפ' נון סי' כ"ח וז"ל אמ"ר אלפתא הגה נשאתי פניך וכו' ומה אם לוט ע"י שביקד את המלאך נשאתי לו פנים לך לא אשא פנים מפניך ומפני אבותיך ישא ה' פניו אליך עכ"ל. והגה לכאורה נראה דהני תרי מאמרז"ל סתרי אהדדי וכ"כ הרב היפה ז"ל שם ולענ"ד יל"ד עוד במ"ם מפניך ומפני אבותיך דאחר דלמדנו ק"ו מלוט מה לריך עוד לומר מפניך ומפ"א ועפי"ד מהרימ"ט ז"ל הלזו תפ"ל דלא פליגי דים שני מיני סונים דנשיאות פנים הא' שיש פנים לדבר אחר כגון שילא אחרים

בעבורו כגון הניח דחיוב וכמ"ש מהרימ"ט ז"ל והסוג הכ' שילולו בזכות לחריס כלומ' שגילול בזכות לבריהם וז"ש ומה לומ' ע"י שכיבר את המלאך נשא לו פניס שהגיל לאחריס וכדב' לבלתי הפכי את"ע ואכתי ליכא קו' אלא להגלת לאחריס אבל בשתפלל על עלמו מנין לז"א מפניך ומפני תבותך שזכות לבריהם הגין להגילו ללומ מכ"ש שילולך בזכות לבותיך כן נלע"ד לישב לפי"ד מהרימ"ט ז"ל. תיבערת דסברת מהרימ"ט ז"ל הנז"ל ליכא למיקם עלה עובא תדת דהתוס' ז"ל ס"ל הכי ועוד דהרב הניפה ז"ל כתב שם להיפך וז"ל דמהכא משמע דבכבוד התבאניה גילול ונשא פניו ומכ"ש שיספיק להגיל את

עלמו ע"כ וזה ממש דלא כסברת מהרימ"ט ז"ל:

ועוד נלע"ד להוכיח כסברת מהרם"י ז"ל ממ"ש במד"ר כפ' ויהי דמרע"ה אמר לנח אני גדול ממך שהצלתי עלמי ולבל בני דורי וכו' משל וכו' הרי לך כסברת מהרם"י ז"ל ודלא כמהרימ"ט ז"ל וזה עלו דברי התוס' כהונן דשפיר מקשו מהניח דחיוב:

אמנם אי קשיית לת ק"ל מאי דהק' בתוס' דניחה דע"ח מהניח דלוט והרי בב"ר מוכח דמה שגילול הוה בזכות לבריהם והכי ליתא בש"ס בפ"ק דברכות וז"ל אמריו"ח לפי' בשעת בעשו זוכר לצדיקים שנאמר ויזכור לצלקים לת לבריהם וישלח לת לוט ישו"ס ועיין בגמ"י בפ' וירא בד"ה ולא גילה הדבר שפי' ע"י מי שנגומל חסד עם הצדיקים עכ"ל וזה ל"ש דברי התוס' ז"ל ובלא"ה בבר בתב ברב היפה ז"ל דדבר זה במח' הוה שנוי וע"ש בילקוט בפ' נשא סי' תשי"ח:

ומ"מ נמל"ל דאע"ג דמלד עלמו אין תפלתו בשמעת מ"מ מלד זכות אבותיו או זכות אחריס מתקבלת תפלתו ולדעת מהרימ"ט ז"ל מושלה תפלתו לאחריס יותר ממה שמועיל לעלמו ולדעת מהרלג"ח ז"ל גם שאינו ראוי מפני לדקה נושא לו פניס לפי גידסתו בתוס' ז"ל:

ודע דמן סוגיית זו ים להוכיח דהא דמישיל התשו' הייט מטעם דהקב"ה נושא פניס ליעקל כדכתיב יעא ה' פניו אליך וממילא גמי הא דנושא פניס ליעקל הי"ד עם התשו' מדהקשו על ריו"ח מהא דיעא ה' פניו אליך שאלה ברוביס וכו' אין קודס גז"ד וכו' ומאי קו' דניחא דהייט כאה דתשו' דמקרעת גז"ד ואפי' ליתיר אלא ודאי אד טעמא איט להו דנושא להס פניס ומקבלן בתשו' ולכל אד כי תורחיס ליתיר ביוט"ם ולעבור בכל עה וכן מלאתי לבג' יעקות דבם ז"ל ח"א דכ"ח אב' דהא דנושא פניס הוא ע"י התשו' ואילו מהתרגום בתרגם יעא ה' פניו בתיובתא וכן ליתא בילקוט בפ' נשא ובתנחומא וה"ט דהשו' אינה מושלה לב"ן אלא בתיב יעא ה' פניו כי אם ביעקל דוקא:

ולפי"ז ים להוכיח דלפי' המיר דהו וחזר בהשו' נושא לו פניס כיון דעיקר מעם נגיות הוא ע"י התשו' וחין לך דבר שעומד בפני התשו' לך אם התרו בו לקבלה לכל מידי שחייב עליו מיתה מיתתו כפרתו עם התשו' והייט מטעם נגיות פניס:

והרב מהרלג"ח ז"ל בדרשותיו סדר ויקהל בתב על מאמרז"ל דמ"מ נתחייבו שם"י כלייה וכו' והשיבם רשב"י מפני שהשתחוו לעגל והוק"ל ל"ש משום פניס י"ב והוק"ל להרב ז"ל דבשלמת בעגל לפי' קודס גז"ד וכו' אבל בעגין שהשתחוו לעגל מכ"ל שהיה שם גז"ד עד שיקשו וכי מ"פ י"ב עכ"ל יע"ש. ואנכי עפר תמהני על תמיהתו דמשמע מדבריו דהא אם נתבטל שהיה גז"ד היה מקשה שפיר וכי מ"פ י"ב והא ודאי ליתא דהא לסיקנא בגמ' בתן ביחיד בתן בציבור מוכח להדיא דבליבור לפי' לתר גז"ד נושא להס פניס ותין חולק בזה וכ"כ הרב מהרח"ש ב"ד ז"ל בדרושו הגז"ל יע"ש:

ועוד ק"ל ע"ד מהרלג"ח ז"ל במ"ש לתרן לתמיהתו הנז' וסבי לאמר מה דהא דנושא פניס היינו בשאר עבירות לבל בע"ז תין ליתם נגיות פניס בלל משום דמומר לע"ז הרי הוא בעבו"ם לבל דבריו יע"ש. יהדבריס תמוהים עוכא דלפי מה שהוכיחנו מבואר דתין שייך נגיות פניס בלל בלי תשו' דאז מקבלו בתשו' בשעה נגיות פניס וא"כ לפי טע"ז גמי יש לם שב בתשו' הגה הוא בלל המון יעראל דאעפ"י שחטא יעראל הוא ואפי' לם הוא בהן עולה לדובן ונושא בפיו במ"ש הפוס' ז"ל ואם התרו בו למיתה גם בשאר עבירות בל אד בדינו למיתה לו לברת לו למלקות וכפרתו עם התשו' ויש ליתם לו נגיות פניס בל אד לפוס שיעוריה ואם לא עשה תשו' לפי' בשאר עבירות גמי היינו נושא פניס למחול לו:

עוד תירן הרב ז"ל שם דעשו תשו' אבל לא היתה רחויה לעבין עון ע"ז ואפי"ה נשא להס פניס משום שהם לא עשו אלא לפניס יע"ש. והדבריו בתי' זה נלמנו מאד ומסבים למאי דכתיבנא בעניותין:

ולעיבך תמיהתו דמכ"ל שהיה גז"ד אפ"ל דכבר מבואר במד"ר ע"פ אם על המלך טוב שהלך אליהו אל"ע אצל מרע"ה ואמ"ל שבבר נתתם גז"ד יע"ש. דמזה מוכח בהברח שבך היתה קבלה בידם וכן מבואר עוד שם ע"פ ויאמר המן וכו' בחותה שעה נעל הקב"ה אגרת חתומה וכו' וקרעה אבל מ"מ יש לתמוה בהני תרי מילתי שאמרו שם שבאל מרע"ה לאליהו ז"ל אם בדם נחתמה מאי דהוה הוה ואם בעיני רואה אם יש לדיק בירושם וכו' ובשיב לו דאיכא מבדכי:

ולפי האמור דבעבור הין הפרש דאפי' אם נתתם מתקרע יקרע הבשתם עווך לבני אוקמו ליה בש"ס דביומ' תייבי ואי"ב מאי דעתיה דמרע"ה אם נתחמה בדם או בעיני הא בעבור הען עשקינן האנש לינח תו אתם במד"ר דנעל הקב"ה אותה אגרת חתומה בעיני וקרעה והרב היפה ז"ל פי' בב' אופנים הא' אם בשוגג או בזמיד דאם חתומה בדם היינו שהעלו בזמיד ולפי"ז לתי שפיר דבמזיד לא בעלו בתשו' אלא לריך שיקבלו עונשם ודין ד' מיתות לא בעלו ואפי' שאנס מיתרין מ"מ מזיד בלא התראה בברת:

עוד תי' הרב ז"ל שם דאם בעיני מוכח משום דהמנו מסעיקתו אל ה"ר ואם בדם מוכח משום ט"ז יע"ש

וע"ל דדבריו אלו מבזיד קאי ופשוט:

ואשר אני אחזה לבב"ד לפרש הני מילתי ובכונת תלמידי רשב"י שהוק"ל וכי מ"פ י"ב והויען בה דמאי ק"ל דאפי' ניחא נחתם גז"ד הרי הלבור נפיס זכותייהו וגדול בחת לקרוע גז"ד ולישא פניס להס. ואפ"ל בחם"ל דלפעמים אפי' דאין בידם זכות אלו תשו' מעליא מ"מ הס ניולים בזכות אחריס בגון לוט שגילול בזכות לבריהם וכן לולא משה בחירו שזכותו הגין עליהן וה"ל חוקן דיעראל שבלותו הדור לא היו ראוים להגלל מיד עלמם וכן אמרי' בתם במס' מגילה מר דחוק זה מרדכי וכו' וכתב הרב זרע לבריהם ז"ל בפי' למד"ר ע"פ ויאמר לה המלך שהוא היה הקטן שהספיק זכותו לעשור המגפה מעליהם ואע"ג דאמרינן בתם דהדור קבלוה בימי אחש' אפ"ל דהיינו אח"כ שחזרו ע"י מרדכי הצדיק ומשיק לא נתנו לבם לשוב ולא עפ"כ ניולו בזכותו ולז"א מרע"ה אם בעיני מושיל להס זכות אחריס אבל אם בדם דר"ל בשביל ע"ז לא יועיל להס זכות אחריס אם הם לא יתעוררו בתשו' דאם לא יעשו תשו' ל"מ להו זכות אולהם. ואל תשיבני מקרא דלולא משה בחירו דהתם קודם גז"ד גמי וכמ"ש מהרלג"ח ז"ל שם והגם דגימא דהיה שבועה והיה לו מרע"ה מ"מ י"ל דאפי"ה לא נחתם גז"ד ועל השבועה בזיה בבר התיר לו. למען

כל זה שהוצרכו לזכות לאחרים היינו הלא בעבור שהם לא שבו מעצמם לבל חס היו שבים בתשו' מעצמם ודאי דהיו גילוים בזכות עצמם דאין לך דבר עומד בפני התשו' כנ"ל וכ"כ הרב מהרלא"ח ז"ל שם בכוד"ק יע"ש:

איברא דלכאורי יל"ד ממ"ש שם במד"ר ע"פ ויאמר המן וכו' רבש"ע קצני עמך וכו' בחותם שעה נטל הקב"ה לגרת מתו' בציע וקרעה בגולל דחק עליהם הקב"ה ולא בזכות מרדכי וכו' וי"ל דלפשר דזכות קטיגוס וזכות מרדכי הא והא גרמא ולא זכות תשובתם:

ובזה ח"ש שלא תלמידי רשב"י וכי משום פנים י"ב לז"ח הם תהלה שלא היה ליסרלא טון כי חס שנהגו ולפון זה מועיל להם זכות לחרים וכשלמ"ל רשב"י מפני שהשתחוו לגלם הקצו בעצם ליך נשא להם פנים בשביל לחרים לזה הביאם הס לא עשו הלא לפנים וכו':

ומעתה למדנו דעיקר טעם שמשא פנים ליסרלא הוא עם התשו' דוקא וליחיד קודם גז"ד ולרבים לפי' לחר גז"ד וליסרלא דוקא הוא דמועיל להו תשובה ומ"מ בשביל זכות לחרים מושא פנים ליסרלא לפי' כלי התשו' ומילה לפי' לחוה"ע כנון ויש"א ה' לת פני היוב מפני לדקן כנז"ל ולוט בשביל לברהם לו מפני לכסניה לו מפני מדקה מושא להם פנים ולדעת מהרלא"ח ז"ל בע"ז לין כלן בשיחות פנים לבל לביטלנו דלא שייך בשיחות פנים בלתי התשו' ח"כ גם בע"ז היכא בשיחות פנים דלין לך דבר עומד בפני התשו' לך לם מושא פנים בשביל לחרים לז גם בע"ז לין לקרוע גז"ד משום בשיחות פנים לבל קודם גז"ד לפי' בע"ז יש בשיחות פנים דלפי' בעכו"ם יחשב מ"מ בשביל זכות לחרים מושא להם פנים וכמדובר:

ולפי"ז נל"ד טעם בעיקר מדוע מושא פנים ליסרלא יותר מחוה"ע ורז"ל בפ"ג דברכות הם לחמרו וז"ל דשקו מלה"ם לפני הקב"ה רבש"ע כתבת בתו' לשר לת יפא פנים והלא לתה מושא פנים ליסרלא דכ' יפא ה' פניו לליך לחמ"ל ולא לפא פנים ליסרלא שכ' בתו' ולכלת ושבעת וכו' והם מדקדקים ע"ע עד כזית וכו' ע"כ. מוכח מזה דטעם מושא פנים ליסרלא ה"ע משום דלוכלים מעט ומברכים ברהמ"ז:

ובזה לפ"ל כונת הגביית שהוכית ליסרלא במתק דבריו וז"ל למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשובעה שמעו שמוע ללי ולכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם. והכונה שהם גוזלין ולומסין ועושים עבירות בסומכי עלמם על ברהמ"ז שלוכלים מעט מזער ומברכים ברהמ"ז כדי שיושא פנים להם הקב"ה ע"כ פשטיהם ולזה הגביה לוות כבכוכית למה תשקלו כסף גזלות ולומסים בלא לחם שלין להם לוכלים לחם לשובעה והדר מפרש ויגיעכם בלא לשובעה ותשמעו בזה שיושא לכם פנים שמעו ללי ולכלו טוב לשובעה ותתענג בדש"ן ולא תלמרו להרעיב נפשכם וזה ע"ד מ"ש המפרז"ל בכוה"כ לדיק לוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר כידוע:

ויש לחקור על מלה"ש בשלחם הנ' דלין נעלם מהם דכמה תי' נלמרו בזה בש"ס דר"ה די"ו ובגדה דע"ח ובילקוט שמעוני פ' נשא כנז"ל ונ"ל דעיקר שלחה מלה"ש למען דעת שעם בעיקר וכנז"ל ולי הכי מה הש"כם הקב"ה ועדין לריכים הס לדעת כיון דכל מדותיו של הש"ת בשלם גמול מו"מ וכלן היכי הוי מכ"מ ליושא פנים ליסרא בשבור שמדקדקים וכו' ולילך הקב"ה ח"ו עובר עש"ס בתורה לשר לא י"פ בשביל שהם מדקדקין וכו' וכבר רבים מהמפרז"ל נתחבטו בזה ומכללם מהרימ"ט ז"ל בפ' נשא הגדיל כת החקירה הלזו לפמז"ל ע"פ ולא יקח שוחד לינו לוקח שוחד מלוה בשבור עבירה וכו' והדבריס ק"ו הם מלוה שהוא ועושה דחמיבא יותר כידוע דגדול המלוה ועושה וכו' לפי"ה לינו עובל שוחד וכו' וכ"ש למלוה זו שלינה לגדר מדרבנן שלינו מלוה בה שלינו עובלה בשבור עבירה ול"ב מה זו תשו' של הקב"ה למלה"ש. ולפי עני לשיב לתפלת במ"ש הקב"ה בלשון תמיהה ולא לשא פנים וכו' ומה זו תמיהה והיל"ל בניחותא כשביל שהם מדקדקין גם לפי לשא להם פנים ולא היל"ל בל' תמיהה כלינו נרלה דמן החיוב הוא ולא לפשר בלאו"ה. והרשב"ש ז"ל בפי' כתב דה"ט בשביל שעושין בשמחה ומעבירים על מדותם על דרך משז"ל למי עושה עון למי שעבר"פ וכו' יע"ש. ומהרימ"ט ז"ל בפ' ויקהל והרב דברי שלמה שלם ז"ל בפ' במדבר דע"ג כתבו כמו כן עד"ש הטוקן מלא עומסו טוקן לו ה' מלא עומסו כמדתו מכ"מ לפי' מעשיהם שלא כשיעור יע"ש. והרב ספרי דברי רב בפ' נשא כתב דה"ט משום דמלוה לבלוע ויהיינו קודם שידע הדין ולפי' שהכל גלוי וידוע לפניו יה' מ"מ מלאכי הדין קודם גז"ד עדיין לא ידעו הדין לכן עושה פנים משא"כ לאחר גז"ד לינו יכול כב יכול מפני מדה"ד. ועפ"י ד"ק לפ"ל חילוק נכון דבא"י שהיא תחת ממשלת הקב"ה לאוד ולא ע"י מלאך השפעתם יכול ליושא פנים לפי' לאחר גז"ד וכל זה הוא ממדת טובו וחסדו יה' שהוא משלם מכ"מ ועושה לפשוה"ד כב יכול וא"כ לא יעלה תרוכה לתמיהתנו דמה זו תמיהה שהמה הקב"ה ולא לשא פנים כאילו מן החיוב הוא זה ולא סגי בלאו"ה עפ"י הדין הגמור:

ואני בעוכיי נלע"ד לתרן לחקירה זו במ"ש הרב מהרש"י ז"ל בם' יפ"מ שכתב להה דמדקדקין עד כזית וכו' דלכאורה נרלה דברכה שא"ל היא וכשם דאסור לברך ברכה לבטלה וכו' הלא ה"ע הוא משום דכל מה שברא ה' בעולמו היים לו הנאה של כלום ח"ו ולא ברא הלא לכבודו כדכ' ולכבודי ברלתיו וכו' והכל לפרסם חלק'והו וגדולתו יה' וא"כ מי שמברך ומדקדק עד כזית הוא מורה בחלבע שמגדיל בשבח המב"ה דלחלת"ה הי' ל לעשות חיובו המוטל עליו מן התורה בדוקא חלא ודאי כוונתו להגדיל בשבח המב"ה שזהו תכלית הבריאה וע"ז הותר לברך לפי' עד כזית ביותר מוכיח להדיא שכוונתו להודות ולפרסם גדולתו ית"ש ולכן מושא פנים לחד"ק. ועדיין לריך ביאור דמה מכ"מ היא זו ומה חיוב יש בדבר ולהבין הענין נקדים מ"ד בש"ס דברכות מברכותיו של חדם ניכר חם הוא ת"ח החומר מטובו ה"ז כור וכטובו ה"ז ת"ח ופירש"י מטובו ה"ז ממעט בשבח המקום דמשמע מקלת טובו כטובו ה"ז מגדיל בשבח המקום עכ"ל. ולכאורה לל"ד דלמה זה יקרא כור וזה ת"ח אבל לפי"ד מהרש"י ז"ל הנ"ל יובן שפיר דמי שממעט בשבח המב"ה הוא כור יען כי עושה המלוה מלות תשים מלומדה מן החיוב המוטל עליו ואין לו לב מבין להשכיל דעיקר כל מה שברא ה' בעולמו תכלית הכל להגדיל ולפרסם שק'והו ית"ש ולזה יקרא כור משא"כ מי שנותן לב להבין הכלית הבריאה להכיר גדולתו יה"ש וע"ז מוסיף יותר מן החיוב המוטל עליו כדי להודיע התכלית ועיקר הבריאה ע"כ יקרא ת"ח וכנז"ל:

ע"ק מש"ק בספרי כתיב לא ישא פנים וכתיב וכו' ומשני כאן בעושין רלונו ש"מ כאן וכו' והרב ספרי דברי רב שם כתב דה"ט לפי מאי דק"ל בדין ת"ח לריך להקדימו לדין היתום ולקוס מפניו לפי' לפני בע"ד ול"ח דמשתם טענתיה דאידך בשביל עשה דכבוד תורה עדיף ואע"ג שאמרו ולא ע"ה חסיד לאבל לדיק מיהא הוי ולכן בשעושין רלונו ש"מ דיוקא כת"ח ולכן נושא להם פנים עכ"ל. ויל"ד דאמאי יקרלו חכמים דאע"ג דהנן ולא ע"ה חסיד לאבל לדיק מיהא הוי ע"י שמואל הדין לת"ח ועושה עפ"י דכריהם כידוע מ"מ היכא חיכו נופיה ת"ח זו לא שמעינן. ותו ק"ל על מ"ש שדין הת"ח קודם לדין היתום שזהו היפך הש"ס והפוס' ז"ל כמ"ש בח"מ סי'

ע"ו שכתב הטור ז"ל שם דדין היתום קודם לדין אלמנה ולמנה קודמת לה"ח וח"ח לע"ה ואפה קודמת לחיים עכ"ל. וכ"ה הרמב"ם ומכן ז"ל שם וכתב הרב ב"ח ז"ל שם דנפק"ל מדכתיב שפטו יתום וריבו אלמנה וכ"כ הכנה"ג בהגב"י אות ח' יעו"ש וכ"כ הלח' ז"ל ועיין בחש"ם שם אות ג' יעו"ש ועיין מ"ש ע"ז הגאון הרב מערכי לב ז"ל בח"ח ד"ג ע"ג יע"ש ואין ספק דש"ם נפל בד"ק וכ"ל בד"ן דדין ת"ח קודם לדין ע"ה או לחיים דעלמא. ואגב אורחין רחיתי להרב כנה"ג ז"ל שם בהגהמ"ו אות ו' שעלה ונסתפק בדין אפה מי קודם אם האפה או הת"ח וכתב דל"ל ממ"ש ודין האלמנה קודם לת"ח משמע דבספס אפה שהיא אלמנה הת"ח קודם לה דחיותא הוא שהם אפה ליכא כהו דין קדימה עכ"ל. והרב חסק שלמה ז"ל שם תמה עליו דממ"ש ודין האפה קודם לחיים משמע הא לת"ח לא עכ"ל:

ולענ"ד דאין זה הכרח דחיותא דאפה קודם לחיים דעלמא בפשוט וכן אלמנה לה"ח אבל אפה ות"ח לא ידענא מי קודם למי ואין בהם דין קדימה והא דאלטריך לכתוב דין האפה דקודמת לחיים ה"ט משום דס"ד דהחיים קודם לאפה משום דחייב בכל המלות קמל"ן דאפה קודמת מפני דבושתה מריבה וכמבואר בסוגיין דיבמות ועיין למכן ז"ל בב"י שם ואדרבה מדכתב ודין הת"ח קודם לע"ה ודין האפה קודם לחיים ולא כתב בסדר אחר דהיינו דין אלמנה קודם לת"ח ודין ת"ח קודם לאפה ודין אפה קודם לחיים משמע דדין ת"ח עם דין אפה שקולים הם ולכן כתב הכנה"ג דמדקדוק הלשון ליכא הכרע. וכתב עוד הרב כנה"ג ז"ל דבת"ח דחיכא עשה דכבוד תורה עדיף מזילותא דאתתא וגרגם דהא חזינן דזילותא דאלמנה עדיף מכבוד תורה אם לא שנאמר דה"ט דאלמנה משום עינוי דכתיב כל אלמנה ויתום ל"ת ע"כ. וכוונתו ז"ל לענד"ן בפשיטות דכבר ראה ודע מ"ש הרב ב"ח ז"ל דעיקר ה'לפותא מדכ' שפטו יתום ריבו אלמנה אך טעמא דקרא אתא לאשמועי' לו משום זילותא או משום עינוי וכזה נאתלקא תמיהת הרב חש"ם ז"ל שם. ומ"ש עוד הרב חש"ם ז"ל דלפי"ד הי"ל להק' האלמנה קודם היתום לימו היאך דהתם בעיקר דינא קאמר קרא לענין משפט וגם חילק ביניהם בלומרו שפטו יתום ריבו אלמנה לכן מוכח שפיר דדין היתום קודם ודוק. ואחז"כ ראיתי בס' הר' פניס במשפט ז"ל בסי' ס"ו אות י"ד שהביא שם הרב מחזה לברהם ז"ל בדפ"ע ע"ד והרב חלקו על ידיד ז"ל ס"ל דדוקא לאלמנה קודם לדין ת"ח אבל לא דין יתום יע"ש מילתה בטעמא והוסיף הוא ז"ל דגם הגאון מהרש"ח בח"ח דכתובות ס"ל הכי יע"ש. וכבן הפ"ל דגם הרב ספרי דבי רב ז"ל הנ"ל חזיל בשיטתייהו וא"ל עוד להגיה בד"ק כלום וכמובן:

המורם מכל האמור שדין ת"ח קודם לכל אדם ואתרינן התם בגמ' דאפ"ג דכתיב לא תשא פני דל וכו' מ"מ מלוה לקוס מפני ת"ח העומד בדין עם חיים דעלמא ולהוסיפו ולהפך בזכותו כדאמ"ר לא מסגיא ריש אחי סדייא עד דמהפיכנא בזכות הת"ח משום דעשה דכבוד תורה עדיף. ועיין בב"י וב"ח ובש"ך ובמט"ס ובפנים במשפט שהעלו דהגם דלית לן דין ת"ח דשולחן לותו דבר הלכה בכ"מ וכו' לענין ליטרא דדהבא. מ"מ דין נו"מ היא לן לדין זה דקדימה ולהמ"ל משום עשה דכבוד תורה עדיף. וא"כ מינה ילפינן הלא בעינן שיהיה ת"ח דשולחן וכו' אלא כל היכא דמגדיל בשבח המצ"ה יש עליו דין ת"ח דמלוה לקוס מפניו ולהדרו ולהקדימו בדין ולהפך בזכותו מדינא דאוריית משום דעשה דכבוד תורה עדיף וע"ז הניח הקצ"ה על בעונת מלה"מ דאיך לא תשא פנים וכו' דכיון שהם מדקדקים ע"ע עד כזית וכו' ומברכים ברהמ"ז. וקשה דאיך מברכים ברכה שא"ל ומוכרח לומר בהם דקדקו והביאו בשורשן של דברים וירדו לעומקן דתכלית כוונתי בעיקר הבריאה והם מוכיח בחלבב ומגדילים יותר דשבח המצ"ה א"כ יש להם דין ת"ח כדין האומר בטובו הרי זה ת"ח ולכן עשה דכבוד תורה עדיף ומוכרח לני בדינא ובדיינא ליטא להם פנים נגד כל העמים ולהקדים דינם ולהפך בזכותייהו ואפי' מספתמן בעונת בעל דינם לא אכפת משום עשה דכבוד תורה וחייב להכריעם לכף זכות בכל מה דאפשר:

ועפי"ז אפ"ל כה"כ בפ' יתרו ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. והכונה דהא דמוטל פנים ליסרהל הי"ד עם התשו' גם בספרי תירלו כאן בעשרין לשונו של מקום וכו' וידוע מש"ל ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי. נמלא דסתם לשון שמירה הוא גדר וסייג בתוספת על החיוב ע"ד שאמרו עד כזית וכו' דכזה הוכחה גדולה שידעו והביאו עיקר תכלית הבריאה להגדיל שמו ותלקו'תו דהל"ב מה הגאה ים לו יח"ם דהעולם ומלואו שלו הוא כי אם כדי לפרסם תלק'ותו וגדולתו וכזה יקרלו ת"ח ונוטל להם פנים נגד כל העמים. וידוע מש"ל אין ועתה תלה תשו'. וז"ם ועתה היה ההשו' לריכה רבה קודם כל דבר שעל ידה תזכו שאשא לכם פנים וגם אם שמוע תשמעו בקולי והעשו רלוני עד"ם בספרי כאן בעושין רש"מ גם ושמרתם את בריתי ושמרתם שם רמז כמ"ש עשו משמרת ותיבות את בריתי שם רמז לברהמ"ז עד"ם שכל מי שאינו חומר בברהמ"ז ברית ותורה לא יהא יד"ח ברהמ"ז וכשיב ליתנהו בברית ותורה ועיין בגמ' דברכות ותוס' שם בדין אם מוליחים לאכשים. וז"ם ושמרתם עשו משמרת לאת בריתי ברית ותורה דברהמ"ז עד כזית וכו' אזי בזה והייתם לי סגולה שאשא ושגח מכם לכל העמים דאזי הני נוטל לכם פנים ולהפך בזכותכם כדין ת"ח שהרי כי לי כל הארץ ומה הגאה לי בעולמי אם לא כדי לפרסם תלק'ותי ולהגדיל שמי בעולם דזה יש לכם דין ת"ח ואשא לכם פנים להפך בזכותם וזהו הסגולה שאעשה לכם דהיינו שאשא פנים ולא לאוה"ע וכדהשיב הקצ"ה למלה"ם וכנ"ל:

ובזה יובן הא"כ מה הב טובך אשר לפנת ליריחך לעוה"ב וגם פעלת לחוסים בך שאתה נוטל פנים להם בעוה"ז נגד אוה"ע המכוונים בכינוי בני אדם כמ"ש התום' ז"ל דאע"ג דאוה"ע אינם קרויים אדם מ"מ בני אדם ליקרו דכולהו בני אדה"ר ניהו כידוע:

ואל זה תביט כוה"כ בקהלה כי' ז' החכמה תעז לחכם מיו"ד שליטים וכו' כי אדם אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. הכונה כמש"ל דלפעמים נוטל ה' פנים לאדם בשביל אחרים כנ"ל וז"ש דמי שהוא חכם אין לריך לזכות אחרים אלא דנוטל פניו ה' אלו מלד עלמו יותר ממה שישא פניו ה' אליו בשביל אחרים כי אם יהיה בזכות אחרים אינו אן החיוב שא מלד רחמיו ית"ש דאם רחמנא עליו כנ"ל בענין מרדכי הצדיק שאם הקצ"ה על דורו מפני קטניהם משא"כ אם יהיה בשביל זכות עלמו הוא מד"ת שישא ה' פניו אליו ויקבלהו בתשו' ע"ד שפירש"י ז"ל שם בקהלת על הענו לחכם שהיה יועלתו לשוב בתשו' יע"ש כי יועלת אותו בטענה אלימתא דלא ישא ה' לו פניו כי אם ע"י התשו' וכי תימא אמאי לריך לנשיאות פנים כיון שעושה רלונו ש"מ לז"א יען כי אין אדם לדיק בארץ וכו' ועל כן מצדלתו לשוב בתשובה דאז מוכרח הש"ת לפו"ר לקבלו בתשו' ולישא לו פניו ולהפך בזכותו כנ"ל:

וזה אפשר כה"כ יאר ה' פניו אליך בתורה מאירת עיניים ועי"ז תזכה שישא ה' פניו אליך כ"ל בזכותך ולא בזכות אחרים וק"ל:

ובזה יובן הני קראי דקהלת סס סי' ט' גס זה ראיתי . בחכמה וכו' עיר קטנה וכו' ומלך גה חיס מסכן ומילט את העיר בחכמתו ולדם לא זכר את החיס המסכן ההוא ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת המסכן בזויה וכו' וידוע כי רז"ל דרשו להני קראי על יצה"ר ויל"ה ולפי דרכנו חפ"ל עפ"י פשוטו של מקרא דהילה"ר נותן בלב אדם דכיון שחטא שוב אין לו תרופה לזכות לנשיאות פניס מאתו יתי' ולקבלו בתשו' בטענתו דהא דכתיב ישא ה' פניו הי"ד כשעושין רצונו ז"מ ולזה מיעצו לרשה דכיון דאין לו תקומה א"כ יעשה אדם מה שלבו חפץ ולז"א שהע"ה ראיתי חכמה דטענת החכמה היא טענה גדולה בדינא ובדיינא להצילו מפח מוקש ומלודים של הילה"ר כמשו"ל דתורה שבו מחזירתו למוטב וז"א עיר קטנה וכו' ובנה עליה מלודים לעוכדו בפח יוקשים וכבר מילתא למורה דע"י הטענה נמי נושא ה' פניס לטעניו וז"א ומלט גה חיס מסכן וחכם וחפי"ה הטענה לחודה לא הועילה לו יען כבר כתבנו דעיקר נשיאות פניס לא מטעם שכינה ועוד את"ל מטום השכינה ובדס"ל למ"ס הרב מהרח"ו ז"ל מ"מ חינו בדין ליטא לו פניס אלא ממדת החסד ולזה הטעניו חינו יכול להגלל ולסלק מטענת הילה"ר אלא בחכמתו עפ"י הדין ומילט את העיר בחכמתו שבדין הוא ליטא פניס ולקבלו בתשו' מטום דטטה דכבוד תורה עדיף ולזה ולדם לא זכר את החיס המסכן דבלא"ה נושא לו פניס הקב"ה ומקבלו לטניו בתשו' יען דכך היא מדתו יתי"ש לשחרית נחלתו למי שמשים עלמו כשרייס ולז"א טובה חכמה מגבורה ע"ד החמור לטיל דכשהלדם נוטק בטת לרתו כב יכול טונה לותו כמ"ש התום' ז"ל בר"ה שם די"ז דיש לו כח לחון עליו אף אלא כדין וסיימו התום' שם שזהו ממדת תנון כגון ההיא דטבוט שבא ליד חבירו כדין ואפי"ה נומט לטקתו והיינו גבורה ע"כ. ובזה רמז הכ' טובה טענת החכם מטענת שטונה לותו ממדת תנון שטטה גבורה וכח לחון עליו אלא כדין משא"כ טענת החכמה היא בדינא ובדיינא:

ובזה אפ"ל כה"ק שם בקהלת סי' ח' מי כהחכם יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועז פניו ישונה אני פי מלך שמור וכו' וחון מדרכנו אפ"ל על דרך שאמרו כל המשתיר פניו על דב"ת תלמודו מתקיים בידו וכן בדהע"ה אמרז"ל שהיה נמלך במפיבושת רבו וכו' וה' עמו מלמד שהלכה כמותו וז"ל מי כהחכם יודע פש"ד לדון דין אמת לאמיתו בין אדם לחבירו והל' כמותו לז"ל מי שהוא משתיר פניו על דב"ת וזהו אפי' שחכמת אדם תאיר פניו לא כן הוא עושה אלא נמלך ברבו יפה דאיתי כדהע"ה שהיה מביים את עלמו לאכך נקרא רבו מפיבושת וז"ש ועז פניו ישונה על דב"ת אז מורה הוראה כדין וכהל' ודבריו נשמעין וזהו אני פי מלך שמור ע"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וק"ל. אמנם עפ"י דרכנו יובן בהו"א בהק' משו"ל מי כהחכם אלו ישראל וזהו לומרו חכמת אדם תאיר פניו ועז פניו ישונה למעליותא ע"י שנושא להם פניס וזהו שעושין פשרה בין ישראל לאביהו שבשמים ונושא להם פניס ויהפך בזכותם וזה יאהיל ויאיר פניהם וא"ת במה זכו לזה לז"א מטעם אני פי מלך שמור ע"ד טשו משמרת למ', דבזה נקראים ת"ח וסיים ואמר ועל דברת שבועת אלקים יובן במשו"ל מי כהחכם זה משה שעושה פשרה שנשא לו פניס בשגל ועשה פשרה בין ישראל לאביהו שבשמים וז"ש חכמת אדם תאיר פניו וכו' הקב"ה נושא פניו אני פי מלך שמור פירש"י לפיכך אני צריך לשמור פי מלכו ש"ע ר"ל ע"ד שאמרו הגהו בריוני דהוו בשביבותיה וכו' השתא מאן משגח עלן וז"ש אני פי

מלך שמור דמשה היה נושא לו פניס אבן מאן משגח עלן עוד פירש"י שם אני נכון לשמור פי מלכיס המושלים בנו ועל דברת שבועת אלקיס אף על דבר שאת אומר עלינו לטע"ז את ולא מלך וז"ש אני פי מלך שמור חוץ מטניו ע"ז דאז נהיה כגויס לכל דבריהם ואיטו נושא פניס כמ"ש מהראלש"ח ז"ל דאפי' דבשאר עבירות נושא פניס ליטראל למחול להם מ"מ בע"ז ליכא נשיאות פניס וכמו"ל:

ועפ"י קושב זה אפ"ל כונת המשך במה מק"ק הבאיס בפ' ואתחנן מתחילת קרא דועתה ישראל שמע אל החוקיס וכו' וכו' עד ולא יבצע את ברית אבותיך ולא נאריך בדקדוקיס כי רבו ועפי"ד אפ"ל בהק"ע מאי דבעי רבא בפ' הגוזל"ק דק"ו כהניס בגזל הגר דגר שמת ואחת ידו גזל הוא לכהניס וע"ז בעי רבא אי כהניס בגזל הגר בתו' מתנה לו בתו' ירושה וכו' יע"ש. והרב נחלת בניטין דקס"ז כתב דנפ"מ אם אחת הזיק הבהן לאחזה אדם ולא נמלא לו ליפרע ממנו כי אם מגזל הגר שלקח הבהן אם הוא בתורת מתנה אקיל ליה הכהן ליכא לאשתלומי מניה אלא ניזק דהא זכי ליה רחמנא למטן יחזקו בתורת ה' לא לפרוע מה שהזיקו והס ירעבו ולא יהיה בהם כח לעמוד בהיכל המלך מלכו ש"ע לשובדו ולשומרו אבל אם בתורת ירושה אקיל ליה מלי שפיר לגבות ממנו בע"א ודומה לזה ק"ל בטוי"ד סי' רכ"ג בעני שגבה לדקה דאין נפרע מהם בע"א דלו ולא לבע"א וידוע דא"י ניתנה לישראל בתורת תרומה למטן יחזקו בתורת ה' כמ"ש ויטן להם ארצות גויס בעבור וכו' ומעתה היאך נבה הקב"ה ל"י ונעלה מהם בחוזק ובתטאם הא אין עליך לומר אלא בעבור שהיה בידם ביטול תורה ואין מותנין מתנות לבהן ע"ה ע"כ והביד"ק הרב מטעם המלך ז"ל ח"ה די"ב יע"ש וכתב עוד הרב הנז' ז"ל עכו"ס שעבת ח"מ לפי שהוא תחת המזל וכוכב שבתי שהוא מזל יום שבת בכוכר מורה עמל ויגיעה וכני גת שהם תחת המזל אם אמר שבת הוא מורד במל' משא"כ ישראל הם למעלה מן המזל ואיתא בזוה"ק דת"ח אינם תחת המזל ואפ"ל דלזה אמרו ז"ל דת"ח אוקרי שבת ובזה פי' הרב ז"ל משו"כ ניון שהגליתנו מארצנו בדין הוא שלא נשמור שבת יע"ש. וכבר ביארנו לעיל דהע"ת דתשו' מהניא ליטראל הוא מכת נשיאות פניס גם כתבו ז"ל דמי שאינו שומר החוקיס גם התשו' שהיא חוקה ל"מ ליה ובזה פי' הרב"ל ז"ל כה"כ רמוק מדשעיס ישועה שהיא התשו' רחוקה מהם יען כי חוקך לא דרשו יע"ש. ועל כן מרע"ה בא להוכית ולהזהיר את ישראל על התשובה ולזה בא להודיעם סדר התשו' ונעשמיה ותגליה ופרטיה ופירש"י ז"ל שמע אל החוקיס והכל מחול לך וקשה דמה ענין המחילה הכא אבן עפי"ד ח"ש והיינו דקאמר ועתה דהוא כימוי לתשו' ועיקר התשו' משום נשיאות פניס ולז"א שמע אל החוקיס שהקייס שאר מלות שהם חוקיס שאין בהם טעם כדי שעי"ז תוטיל לך התשו' דאז ישא ה' פניו אליך וכדרז"ל בספרי יאא ה' פניו אליך כאן כשעושין רצונו ש"מ וע"כ אמר שמע אל החוקיס דאז ישא ה' פניו אליך ויקבל תוכך בתשו'. ולזה פירש"י והכל מחול לך ע"י התשובה. ובש"ס דנדה דע"ח הק' כתיב כי חפץ ה' להמיתם וכתיב לא אחפוץ וכו' ומצי כאן קודם גז"ד וכו' לז"א עוד אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למטן תחיו כי לא אחפוץ במות המת אלא אדרבה אני מלמד אתכם את הדרך שתחיו בה ובאתם וירשתם את הארץ לשמור חוקותי ומורותי וא"ת דכיון דמדין ירושה זכיו בא"י ח"כ אם נחטא לה' הרי הוא נוטלה מידנו בחוזו לז"א אשר ה' א"ה נותן לכם במתנה כשביל שתחיו ותשמרו מלותיו ית' וליפות כתכם נותנה לכם בתו' מתנה כדי אלא יטלה מכם בחוזו כדין עני המ"ל דלא נתנו לו להדקה אלא לדעתא שיחיה בהם לעמוד בהיכל המלך מש"ע וכדין

מתנות כהונה כי הארץ זכו בה מדין תרומה שהיא לחם ממתנות כהונה ות"ת והילך זוכין בה מדין מע"כ והלן נותנים מת"כ לכהן ע"כ ל"ז"ל לא תוסיפו וכו' דמכת זה לית לבו דין ת"ח:

והרב מהר"ח ב"לידו ז"ל כתב דכתי תפן שם הק' דהילך יכול לדם לברך בהמ"ז על כזית ועוכר על כל תוסיף ותיכן דהכא הוי כמו הרחקה וסייג בשלמץ ולא דמי לחמש פרשיות שבתפילין וכתי"ם יע"ש ול"ז"ח עוד לא תוסיפו על הדבר ופירש"י כגון חמש פרשיות דתפילין ולדרכנו בא להזהירם שיעשו מצמרת למעלה דזה יזכו לנסיחות פנים מלד שיהיו נקרחים חכמים כמש"ל בם"ד ול"ז"ח מתחי' ורחם הני מלה לחכם שלא להוסיף ולגרוע כלל כגון חמש פרשיות כגון' לעשות את מלות כי אם כה תעשו בכל המלות אין כאן הוכחה שאחתם טושים כן כדי להגדיל שמו ית' אבל כשאין אחם גורעין ומוסיפין במלות ה' רק לפעמים חיזה דבר תעשו בו סייג ומצמרת כגון בהמ"ז על כזית ואזי ים לעשות דמאי שנא נקו' מהרח"ש ז"ל הנז"ל ול"ל ולאלך בין שמירת המלות כגון חמש פרשיות בתפילין לכזית ולכבילה כנז"ל ומזה נפקא לן שעושין כן לברך על כזית להגדיל שבת המב"ה ואזי יקראו ת"ח ולזה קודם כל ליזה לא תוסיפו וכו' דזה לא חציב סייג ומצמרת וכמש"ל. עוד כתבנו לעיל מפס הרב מהרח"ש ז"ל דליכוד מהניא תפלתם בכל עת וזמן מקום דכל בי יוד ם"ם וע"ז נושא להם פנים ול"ז"ח עוד ואחם הדבקים בה"ח ע"י התו' והמלות וא"י שכי' שרויה ביניכם כזיוס הזה שכי' שרויה ביניכם ותפלתכם מתקבלת ע"י ית"ם כן מבע"ז הזכו בא"י להשרות שכינתו ביניכם והוא ית"ם מוחל לכם מבעשה השרלת שכינה. אמר עוד רחה לימדתי לחכם וכו' כאשר ניוני ה"ח לא פחות ולא יותר לעשות כן גם אחם לא כן כל הים אשר הלך לחברי ב"פ לא נשא לו פנים בי אחם שנא ושנא מן חוה"ע והחולך לחבריהם דאינו נושא פנים רק לכם באחם הדבקים בה' וח"ת דים לחמוה בחמירת מולכי השרת דמאי שנא שנושא פנים ליפרלל ומקבלם בחשו' מפא"כ חוה"ע והחולכים לחבריהם לזה הזהירם מרפ"ה ואמר עוד ושמרתם ועשיתם ע"ד עשו מצמרת למצמרתי וע"ז חפול החקירה דהרי עובר על כל חוסיף ול"ל דשמירה וסייג שאני דזה יורה שעושין להגדיל שמו ית"ם ע"ד עד כזית ועד כבילה כי היא חכמחכם ובינחכם לעיני העמים ובזה מובנת הוא בדינא ובדיינא ליעשו לכם פנים ולמחול לכם ולא מלד חסד ולזה יאמרו העמים רק עם חכם ונבון הגוי הגי' הזה כי גדול כבודם לפני המב"ה ותייב ליעשו להם פנים כי יש גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קרלנו אליו ודרז"ל מזה דחפלחם מקדמת ג"ד בכל עת וזמן ובודאי דאין זה אלא מפוס דגדול כבודם והמה חכמים והדין נוהן שיעשו להם פנים ולא מלד חסד דהנם שמלאנו נסיחות פנים גם בחוה"ע כגון ויעש ה' לת פני חיוב היינו בשביל לאחרים ומפורת חסד מפא"כ אחם ישרלל בכל עת והיינו ודאי מלד דין תורה וז"ח מי גוי גדול אשר לו אקים ומש"ן דהיינו מלד הדין ולא בפורת חסד בחוה"ע וברב מהר"ם אלגאזי ז"ל דקדק במ"ם רק עם חו"ן ופי' הכונה דכשאומר על עם בני ישרלל שהם עם חו"ן ה"ז ממעט בכבודם ורחוי לקרות לחחם אלקים יש"ם ולדרכנו יובן שכבר כחבנו דאינו מוכרח שיהיה חכם גדול כדי שיעשו ה' לו פניו אלא אפי' בזה"ז דאין לנו דין ת"ח מ"מ לדין זה דהיינו בדבר מועט יקראו חכמים ונבונים ונושא להם פנים כמש"ל ובזה אח"ם דהיינו השמירה כדקאמר קרא ושמרתם ועשיתם דהיינו בדבר מועט כזה לברך על כזית לכייג ולמצמרת יקראו חו"ן ונושא להם פנים כנז"ל ומ"ם הכחוב בל' יחיד מי גוי וכו' אשר לו. בא לרמוז מ"ד בר"ה כחיב לא יפא פנים וכ' יפא ה' כאן בעבירות שב"א למקום כאן בעבי' שב"א לחבירו דאמאי דלריך שלא יהיה פ'רוד ביניהם ולא יחשבו בין א"ל וז"ם כל' יחיד אשר לו וכו' אם רמו על הלאחדות שביניהם ואינם חוטאים זע"ז ולכך נושא להם פנים משא"כ שאר חוה"ע. גם במ"ם ואחם הדבקים שם רמז להם דהם אינם אחת המזל אלא דבקים בו יח"ם ולזה יכול ה' ליפא להם פנים מטעם דמזוה לבטוע והיינו קודם נז"ד דאם אחר נז"ד שידעו המלאכים הדין הינו יכול א"ו לבטוע כמ"ם הרב ספרי דבי רב ז"ל משא"כ כשהם אינם אחת המזל וא"ל למלאכים ואדרבא הם למעלה מן המזל והמלאכים ממילא יכול לבטוע אפי' אחר נז"ד כנז"ל. ובזה יש לרמוז מ"ם אלקים קרובים אליו דייקא לא כן חוה"ע דהשפעתם ע"י אמלעי המזל לכן האמלעי הינו יכול ליפא להם פנים ומטעם שיפרלל הם עם חכם וגבון זכו להיותם למעלה מן המזל. כמ"ם בזוה"ק ול"ח רק עם חכם כלו' בודאי מטעם החכמה שגרם להם להיות גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו ודאי משום דהמה חכמים וחכמים הם למעלה מן המזל משו"ה קרובים אין שהם למעלה מן המזל. רק האמר לך פן תשבח וכו' יוס אשר עמדת וכו' הכונה על דרך מ"ש רש"י דאם תשבחו תחשבו שוטים ולא חכמים דהיינו שהרחה לכם גדולתו ואם תשכחו גדולתו לזי תפסידו ולא תהיו נקרחים חכמים ואותי ליום ה' דהיינו שלא ע"י מולאים נתן לכם התורה כי אתם למעלה מן המלאכים כנז' ונשמרתם מאד וכו' פן תשחיתון וכו' דכל זה הנז"ל לא מהני לכם אלא בעד שאר עבירות אבל לא לע"ז דבע"ז לא יתייחס נסיחות פנים כמ"ש מהרלא"ח ז"ל. אמר עוד רחה ופן תשא עינך וכו' ר"ל אל תעשו לעשות לכם אזה אמלעי בכל חוה"ע דשאני חוה"ע דהם אחת המזל וז"ם אשר חלק ה' לכל העמים שיהיו אחת המזלות ואחכם לקח ה' לחלקו להיות לו כי אם כה תעשו לכם אמלעי בחוה"ע אזי לא יפא לכם פנים חדא דאז לא יוכל ח"ו לקרוא ג"ד שלכם יען המלאכים ידעו ואינו יכול עוד לבטוע כנז' ועוד שהא"ח הם למעלה מן המזל ואם יעשו אמלעי אזי יקראו שוטים ועמי הארן למעלה מן המזל ואו יהיו כעכו"ם לכל דבריהם וא"ת שהרי ויתר לכם על מעשה העגל ונשא פנים לכם הא ליתא דהתם לי נשא פניו ולא פנים לכם וז"ם וה' התאנף בי ע"ד ויבבע לבלתי עוברי יען שהשיבו ה' כ' שבועות נשבעתי. נבטל שניהם לא אפשר ואם סלח נא ליתה מבקש בעל אע"ב וכו' כמבו"ל ואני קבלתי על עלמי שבועתו שנשבע עלי בשבילכם וכעבור בכודי הוא שויתר לכם וכשביל אחרים אפי' תהיו בחוה"ע עע"ז נושא פנים לכם כדאיתא בלוט שניהל בשביל אברהם וזה השמרו לכם פן תעלי מת ואין עוד מי שיעמוד לכם כפרן להתפלל כעדכם בארן הסיח וכעינן ע"ז אני מזהיר אתכם לזהרה אחר לזהרה יען כי אל קנא הוא ואינו מוותר בע"ז ולא נושא פנים וחושבני עליכם כי אבוד האבדון מהר לאפוקי מ"ם לעיל דלפעמים נושא ה' פנים לפי שעה לעבב הפורענות ע"כ אמר דבע"ז אינו כן וכיון דבע"ז אינו נושא פנים ודיניהם כע"ה וכבל העכו"ם כנז' ממילא יאבדו מהר משל הארן יען כי לא עשה להם יפו"ך לתת להם הארן כדין מהגה אלא כשים להם דין ת"ח אבל כשדומם כע"ה הא ק"ל אין נוהגין מתנה לכהן ע"ה וא"כ הוא הארן מדין ירושה ומובלה מכס בחובו וז"ם מעל הארן אשר אתם עוברים שמה לרשתה מדין ירושה חוקה ולא מדין מתנה. אמר עוד והפיץ ה' אחכם בעמים ועבדתם שם אלהים שהיו שם אחת ממלאת המזלות ככל העכו"ם ועכ"ז לא יעלה על רוחכם לטעון ולומר כיון שהגליתנו מארלנו בדין הוא שלא נשמור השבת כחוה"ע ממש דומו שלא ע"י

תשובה מעליא וכמ"ש מש מהרלנ"ח ז"ל לאבל בתשו' מעליא אין לך דבר וכו' וז"ש ובקשתם משם ת"ח ומלאת כי תדרשנו כנ"ל וכו' מש"כ בית' ובשאר מצוות לפי' ויפשוטו בפיהם וכו' עכ"ז נקרע גז"ד מצ"ב בע"ז כעי' תשו' מעליא בכל לב ובפש ושוב בגר לך וכו' על דרך שכ' התוס' ז"ל דמחלת תנון שוגה בגרה היכך הדין וז"ש בגר לך וכו' ובשת וכו' כי לא רחים וכו' וזהו גבורה שבוגה בגרה אז לפי' היכך הדין ולא יעבד את בריה לבוהיך דמגד זכות תחריס עוסק פניס לבם בתו לוט בשביל אברהם על כן אין להתייאש מן הרחמים וז"ש כי לא רחום ה"ת וק"ל:

ועפ"ן תפ"ל ג"כ כוונת דהע"ה בלומרו אברכה את ה' בכל עת וכו' עד רבות רעות לדיק וכו' ואין להתריך בדקדוקים כי רבו:

ועפי"ה תפ"ל שבח דהע"ה ללמדנו תוכחת מוסר וגדולת התלי"ת לאבר שוגה לחדש בכל עת וה"ע מגד גבילות פניס כנ"ל לז"ת לאברכה את ה' דהיינו ברהמ"ז בכל עת ולפי' ק' פעמים תוכל קמצא ומברך ולא תשיבת ברכה לבעלה לו שלוגה לריכה ישן כי תמיד תהלתו בפי להגדיל בשבחו ית"ש וכה' תתהלל נפשי דמזון הנפש היא הברכה וכבן ישמעו עניים וישמחו כמ"ש דהענייו הינו לריך לזה ישן לשלרית נחלתו לתי שמשים עלמו כשרייס:

ובזה תפ"ל ג"כ כה"כ יתלבו עניים וישבעו שלוגים לריכים להרעיב עלמם לתכול קמצא ולברך כדי שיחת ה' להם פניו דבלח"ה מלוי הוא ית"ש עמהם ונוסף פניס להם לך שאר בני לדם שלין בהם מדת עגוה לריך שיהללו ה' דורשיו שמגדילים שמו ית' לזי יחי לבבכם לעד:

וחוין מדרבנו הנז' תפ"ל יתלבו עניים וכו' בתשרז"ל עד שיתפלל לדם שיבנסו דב"ת לתוך פיו דלין לרי נוהם שלא יכנסו מלכלים מעדנים לתוך פיו דלין לרי נוהם מתוך קופה של תבוהה שלא מתיך קופה של בשר ושיתא בירוש' בפ' כיצד מוברכין וז"ל טובתי בל עליך אם תכלת ושבעת וברכת מובלה בל טובתי בקרבך וכתב הרב דברי שלמה בפ' במדבר שע"י שמברך לין לו לחום עוד מהילה"ר דבמקום שהברכה שורה השביעה שורה יע"ש וז"ש יתלבו עניים וישבעו ואל יחוסו ליהה"ר יען שהעניים שביעה שורה בהם בתש"ה לני לה דכת ולאנשים דעלמת יהללו ה' דורשיו שע"י הברכה שביעה עמהם ואז יגללו מהילה"ר המתגרה בהם מבח ריבוי לבולת המעדנים ולא ירשיעו ויחי לבבכם לעד בשוה"ז ובעוה"ב ע"ד בן לים חי לא בן הרשעים דלפי' בחייהם ק"מ והל"ג יחיו לעד:

גם לת"מ קרוייס חיים וק"ל:

ועפ"י דרבנו הקודם תפ"ל ג"כ כה"כ כי רוזה ה' בעמו ר"ל לעשות רלון עמו יפלר עניים בישועה שלוגים לריכים לגירוף כל העם ליעל פניס להם מדין ליבור וק"ל וז"ם דוד המלך ע"ה ישמעו עניים וישמחו כי שוגה ה' להם בפרטות להם הישועה כמש"ל לשלרית נחלתו כנ"ל גם במ"ם וישמחו שם רמז מש"ל משם הרשב"ח ז"ל במ"ם ז"ל עד כוית דה"ט משום דמושך מוכח דעובד בשמחה וז"ח וישמחו שעובדין בשמחה ועכ"ז נותן להם דהע"ה עלה והגוזה להלערף ג"כ לרבים וז"ם גדלו לה' יחד וג"ם יחדיו ישן כי מע' הרבים שלא ושלא למעליותא דהן לל כביר ל"י ולפי' ויפתוהו בפיהם וכו' ג"שם"כ יחיד וז"ח דרשתי את ה' וכו' על דרך כי הדרשנו בכ"ל משם"כ הרבים ועוד כי הרבים לבם בטוח שיחת להם פניס כי גדול בבודם דמלך ומיבור נידונין בכל יום ומן הדין הוי משם"כ ביחיד דהוא מלד החסד והתגינה והיפך הדין:

וזה לפסר כה"כ פדה בשלום נפשי מקרב לי שנהקרב לי התלי"ת ושלא פניס לי וה"ע משום כי ברבים היו עמדי שהפלתי ובקשתי היתה ברבים שהם הליבור וק"ל. לאמר עוד הביטו לליו ונהרו יפניהם לל יחפרו ופי' רד"ק ז"ל שיהללו תליו במרומה ולא יבושו בבמחונם. ואון מדרבנו לפ"ל במש"ל דעיקר משם ביאת הנשמה לעוה"ז הוא כדי ליזון בזרוע ולא יהיה כמתן דאכיל דלתו דיליה כמאז וכמקדם וז"ח גדלו לה' יחדי וכו' וזה ניוונים כולנו בזרוע וזה נרויח הביטו תליו ונהרו ופניהם לי"ח כמתן דאכיל דל"ד וכו' וק"ל. ועפ"י דרבנו יובן שפיר כי הרבים ירוטו למגדל בפניס להוטות כי הם בעוחים שיעזה לותם ולל יחפרו בבמחונם ועוד זה שני קרת וכו' חוגה וכו' ע"ד מה שבתבו התוס' ז"ל דעוגה ה' בגר ליחיד ממדת תנון בשאר הרבים ולפ"ז לרה לף שלא כדין שלפי טיבת המלאכים אין לו ליעל פניס זהו ליחיד דהכי תוקמוהו בגמ'. להחי קרת דיעל ה' פניו לבל הרבים ליתנהו בכלל זה כי מן הדין הם נידונים בכל יום כנז' לעוסקם לקרוב להם גז"ד וז"ם זה שני קרת וה' שמע ומבל לרותיו דייקת דהישועה הבאה לו דוקת בגר לו ממדת תנון מושיעו בעת לרה משם"כ הרבים לפי' חוגה מלאך ה' סביב ליריאיו שהם רבים ומה"ד מתוחה בכוונה שלא יעל להם פניס עב"ז ויחללם ר"ל יוותר להם ויפטרם מהשוגם וקורע להם גז"ד ולזה לא לאמר ויחללם מלרותיהם ישן דלפי' קרלוהו שלא בעת לרה עב"ז ויחללם שקורע להם גז"ד משם"כ היחיד מה"ד מוכבת ולזו יכול ח"ו ליעל פניס ליחיד אם לא בשקורת שלא ה' בגר לו וממדת תנון כנ"ל:

א"כ מבל שלין טעמו ורלו בידיעת השבל כי מוב ה' לשאר הגבר יחסה בו דמגד טובו הגדול מה שעושה ליחיד בבל לופן הוא דוקת ממדת תנון משם"כ לרבים מדיוק שלן בין לאר ובין לאר הוא יתברך שמו נוסף פניס לאר בדלית ליה וכו' ונוסף ה' לבל לרבות ליחיד ורחמיו על כ"א שבל מ"א ירלו את ה' קדושיו ע"ד שאמרו שלן בטושין רלונו ש"א שלן וכו' ע"כ שני מוביר שבסס ירלו את ה'. ואמר עוד קדושיו בא"ש רד"ק ז"ל המוגעים עלמם מרוב התאוה עד"ש המוזר עלמו מן היין נקרא קדוש והיינו לפי' חולבים קמצא היינו בילה ומוגעים עלמם בדי שיהיו קדושין רלונו חז נוסף להם פניס כי שלן מחסור ליריאיו בשטושין רלונו ש"א ודאי יעל ה' פניו להם כדמוקי לקרלי הללו הבי בספרי כנז"ל:

ועפ"י דרבנו לא מיבעית דהאי חילוקת דספרי שלן בטושין וכו' שלן בהין פושין וכו' דת"ש לסברת ר' יהודה בקידושין דס"ל בזמן שישראל עושין רש"א קמייס בניס והוא ממש בהי' הספרי אלא גם לד' ר"א דס"ל בניס מחמיתים וכו' י"ל דהא דנוסף להם פניס גם בשלין טושין רלונו הוא דוקת ע"י התשו' ולדעת מהרלנ"ח ז"ל בפ' כי תשא דס"ל דהא דנוסף פניס ליעל הוא דוקת בשאר עבירות חון מע"ז דבע"ז הרי יצאו מבלל ישראל ואינו נוסף להם פניס כמש"ל בשמו הא ודאי דאין זה אלא לד' ר"י אבל לר"א דאפי' בניס מסתיתים עע"ז קרויים בניס ובמ"ם הרב יוסב אהלים ז"ל בדקב"ה ת"ב הדין נותן דגם בע"ז נוסף פניס להם להבן לא יפייר אלא יהיה בן ובמ"ם הרב התנא בפר"ד ז"ל בידוע:

אמר עוד דהע"ה בפירים שהם הבופרים הרשעים רשו ורעבו שהם מרעיבים עלמם לאבול קמצא ולברך בדי ליעל פניו להם ע"ב חצוחתם לא יועילו במעשיהם אבל עב"ז ודורבי ה' בלומר אם חוזרים בתשו' מעליא לדרום את ה' בבל לבם ע"ד בי הדרשנו בב"ל לא יחסרו בל טוב לזה תני מזהיר תחבם לבו בניס ש"ל בירחת ה' תלמדבם ואל תתנו לב לבפירים שבחים במעגת יה"ר.

יאמר שוד מי החיים החפץ חיים לוחבב ימים לראות טוב בכל ימי השנה ונלוו דוקא בימ"ת נלוו לשונך מרע וכו' ופי' הרד"ק ז"ל שלא ידבר רע בבני אדם ואחת בפה וה' בלב וזהו סור מרע וכו' יע"ש ולדרכנו יובן עפ"י התירון דכתן בעבירות שבין אדם למקום כתן בעבירות שבין אדם לחבירו דבעבירות שב"ח לחבירו תינו נושא פנים אפי' בימ"ת וכ"ש בשאר ימות השנה לז"ח נלוו לשונך מרע וכו' כפי' רד"ק ז"ל ובקש שלום ורדפהו אם חצה לחבירו יפייסהו ואז ישא ה' פניו לו ועכ"ז חזר והודיע כי פני ה' בעושי רע וכו' דלא תחשוב דמה שחינו נושא פנים לעושי רע הוא שלא להעניש לו דוקא תלא גם להכרית מארץ זכרם ע"ד משל"ל כתיב כי חפץ ה' להמיתם וכו' וז"ש פני ה' בעושי רע להכרית מ"ז:

א"נ בא לרמוז אי' לחר המובא לעיל דאוי לו לאחוב לו פנים לרעתו. אמר עוד לעקו וה' שמע וכו' שנשא פנים לרעתו. אמר עוד לעקו וה' שמע וכו' הכונה במש"ל דאם נשא פנים לפי שעה לעכב מלבא עליו הפורענות ואם במאי דביני ביני חזרו בתשו' בזמן המועיל אף יקבל תשו' לפלק הפור' לגמרי וז"ש לעקו וה' שמע הוא ובית דינו ומכל לרומם הלילם ר"ל לאפוקי שמתחי' מיכב להם הפור' ולא פלק הלרה וע"י לעקתם מסלקה ומכל לרותם הלילם ולעגוים יתן חן קרוב ה' לנמ"ל וכו' רבות רעות לדיק דאפי' שהוא יחיד יצילהו ה' מכולם זלזה דייק לעיל לומר לעקו וכו' לשון רבים והבא בעניו אמר בל' יחיד מכיון אל החמור וק"ל:

ובזה אפ"ל דרך רמז בכה"ב מזבח אדמה תעשה לי וכו' וחון מדרכנו יובן במש"ל אם פגע בך אחי מנוול משהו לבהמ"ד וכו' וז"ש מזבח אדמה רמז לילה"ר שמשל לאומר כעפר אדמה שהכל דשין בו דידוע דהילה"ר הוא שבע החומרי כמ"ש הרחשונים ז"ל ועיין בס' אור החיים להרב הקדוש מהר"ח ב"ע ז"ל וזבחת עליו ח"ע דזאת התורה לעולה וכו' ומי שדעתו שפלה עליו מע"ע כאילו הקריב כל הקרבנות כולם וח"ת בחזה כח יכול אחי עליו לז"א בכ"מ אשר אזכיר ח"ש וכו' דמכאן למדו רז"ל דאפי' יחיד העוסק בתו' שבעה עמו כידוע ח"כ ע"י עסק התו' היא זובחת לילה"ר וכאלו הקריב כהק"ב וק"ל:

א"נ וזבחת עליו ר"ל על הילה"ר ח"ע וח"ש וח"ת היינו בז' שבהמ"ק היים אבל בזה"ז אחי ליעביד אנא לנבעל הילה"ר לז"ח בכל מקום וכו' כדרז"ל הנז' דע"י עסק התורה מסהלק הילה"ר וכנ"ל וכן אמר הקב"ה לדהש"ה כי טוב לי יום בחלירך וכו' כדרז"ל כידוע:

ועפ"י דרכנו אפ"ל מזבח אדמה וכו' ע"ד משל"ל דהילה"ר הוא החומר כנז"ל ע"י וזבחת עליו ח"ע וח"ש כאילו הקריב וכו' כנ"ל ולא עוד אלא שכל מקום אפי' ביחיד ואפי' בשאר הימים ע"י עסק התו' תפלתו מתקבלת ועונה אומו בכל עת וק"ל:

ועפ"י קושב זה אפ"ל כה"ב ישיבו וישמחו בך כל מבקשיך כמש"ל משם הרשב"ח ז"ל דמפני השמחה נושא פנים ועונה אומו ויאמרו תמיד יגדל ה' שמגדילים שמו בכן נושא להם פנים ואמי ליני לריך לב"ז יען כי עני ואביון אני דע"י שמשפיל עלמי ה' יחשוב לי ממעל לאח"ב ע"ד לשאריה נאלתו ולזה עזרי ומפלטי אתה. וכן בזה יובן כה"ב אשת נעורי וכו' טוב ויסר ה' וכו' במש"ל דשעם נשיאות פנים דמלוה לבלוע ואפי' שהשי"ת יודע הדין מ"מ כל שמדה"ד לא ידעה הדין יכול לבלוע וליטא פנים וז"ש אשת וכו' אח"ת למען טובך ה' טוב ויסר ה' דמדתו לבלוע משוש ושמית היסר והטוב ע"כ יח"ב ואח"ת התינח קודם נז"ד אבל אחר נז"ד שידעה מדה"ד את הדין אז לא יוכל לבלוע ומאי היא תקנה לזה לז"א ידרך עניוס כמשפט דאיהו מדה"ד כדאיתא בזוה"ק מדק אינו דין משפט אינו רחמי שוד כיצד לעניוס יתן חן ואחד ורחמים ליטא להם פנים אפי' אחר גז"ד ולקרוב גז"ד שלהם ואח"ת התינח למי שהוא עניו ושפל לך לשאר בני אדם הוי אליה וקוץ בה כדאיתא בגמ' אמר רב אליה וקוץ בה לשאריה נאלתו וכו' לז"א כל אורחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו כמש"ל בריה ותורה קאי על ברהמ"ז דכתיב התם בריה ותורה וגולרי הייגו משמרת ע"ה גולר תלנה י"פ והייגו שחוכלין קמעא ומברכים ברהמ"ז וז"ש לגולרי בריתו ועדותיו הייגו בריה ותורה דברהמ"ז אפי' על כזית וכביצה כנ"ל וק"ל:

מעתה חזרתי לנושא' מקדם והנוש"ל בא להבה את ה' חלקך לשמוע בקולו וכו' שם רמז הרומ"ז למ"ם הרמב"ם ז"ל בפ"ב דתשובה וז"ל ומה היא התשו' שיעשה החוטא תשוו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנא' יעזוב רשע דרכו וכו' כדי שלא יהיה דומה למוכל ושרן בידו ולריך להתודות ויהגחם על שעבר וכו' מדרכי התשו' להיות השב לועק תמיד לפני ה' בבכי ובתחנונים ועושה לדקה בכל כחו וכו' וגילה ממקומו שגלות מכפרת עון וכו' ולהיות עניו ושפל רוח. הין התשו' ולא יוה"כ מכפרים אלא על עבירות שב"ח למקום וכו' אבל שב"ח לחבירו וכו' היגו כמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו וירלהו וכו' ואפי' לא הקניטו אלא בדברים לריך לפייסו עד שימחול לו וכו' עכ"ל:

והנה ממ"ם הרמב"ם ז"ל ודקדק בלשונו היך לומר בלשון שלילה אין התשו' וכו' אלא וכו' ולא כתב כמ"ם לעיל על חלוקה אחרת וז"ל בד"ח בעבירות שב"ח לחבירו אבל וכו' ח"ל לפרסם חטאו עכ"ל וה"ל הול"ל הכי במד"ח בעבי' שב"ח למקום אבל וכו' מדלא כתב כן אלא נקט בל' שלילה אין וכו' מוכח מזה דס"ל כמ"ם הרב המוסגיך מהרי דאתרין הכי"ק ז"ל בחי' לפרק יוה"ך דעבי' שב"ח למקום תלויים עם עבי' שב"ח לחבירו ואם לא פיים את חבירו גם חלק המב"ה אינו נמחל כיוע"ם ואין הכונה דאין יוה"ך מכפר על עבירות שב"ח למקום כולם אלא אלא על דרך שכתב הגאון הרב חיד"א ז"ל בספריו הקדושים דכשחוטא אדם לחבירו ולא פייסו לא מלבד חטאו עם חבירו יש עליו עונש אלא גם הוא פוגם בכבוד המב"ה וגורם נער לשכינה וזהו לחעפ"י שהמודה וכו' מ"מ כ"ז שלא פיים לחבירו גם חלק הנוגע למקום בחוחו חטא שחטא עם חבירו אינו נמחל לו שהצון שעשה עם חבירו מעכב כפרתו גם בחלק המב"ה עכתד"ק יע"ש:

והענין הוא כי החוטא לחבירו חטא זה גורם פורם רוח ולעגה ומלבד נער המגיע לשכינה עוד בה יוליד כמה תולדות רעות תולדה כעין לא לחבי לחבות הטו' החילה כי ימשך מזה לה"ר וש"ת וחשדת בכשרים שאפי' רואה את חבירו מדבר עמו דברי שלום לאמר הלב תורם מחשבות און משנאה ואיבה וקנאה ותחרות וחשדות לבף חובה כידוע ועובר על לאו דלא תשנא את אח"כ ועל מ"ע דואהבת לרעך כמוך כמש"ל וז"ל אם אתה מקיים ואהבת לרעך כמוך אתה מקיים ואהבת את ה"א ואם אין אתה מקיים וכו' אין אתה מקיים וכו' והכונה עפי"ד רבינו האר"י הקדוש ז"ל ע"פ לא תשנא את ח"ם ה"א לשון דר"ת תש"ח תחרות שנאה איבה כי בלשם אלקים עשה א"ה דהייגו שם הויה ב"ה מלויר בחדש ב' עיגים הם תרין יודי"ן והחוטם הוא וי"ו הרי כ"ו כמספר הוי"ה. גם הרחם הוא יו"ד וב' ידים שים בהם יו"ד הלבעות הם ב' ההין והנוף הוא וי"ו הרי הוי"ה ב"ה וז"ת לא תש"א וכו' וזהו אם אתה מקיים ואהבת לרעך אתה מקיים וכו' כי בלשם אלקים וכו' ואם אין אתה מקיים וכו' כמ"ל הרי לפניך דחטא זה יוליד כאה תעלים עד שיעבור על לאו דעשרת הדברות שדיבר ה' לא תשא שבו נודעש

כל העולם כדלית"א בפ' שבו' הדיינין יע"ש:

עוד זאת גורם מניעת עסוק מלות לדקה וחסד וגורם רעה לעצמו דאם יהיו כולם בהבה ואחוה יחד אפי' אם נתגבר יצרו על אדם עליו שלא לוותר מממונו לצדקה וחסד מ"מ ע"י אהבתו עם בני עירו הם המדברים עמו בטוע"ו ואים את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק ונתחזק בעד עמנו למלאת נפש רעבים ומפני הבושה והבוחר באהבה אים לרעהו יכפה את היללה"ר ויתן ויחזור ויתן יותר מהראוי לא כן אם היה ניגוד ונשלה ביניהם אז דבר בהופכו יעשו לאהבת הניגוד והנילוח דאפי' מה שהיה בדעתו ליתן לצדקה הן רב הן מעט להכעיס לאחיריו לא יתן כלום ומדלת יתן הוא גם לאחרים לא יתנו דממנו ירלאו וכן יעשו וזה שלא כרצונו יה' ולא כרצון יריליו ומתים חיליה דפמליא ש"מ כך יכול וגבר הסט"ח ומכביד עול הגלות דאין ירום' נפדים אלא בצדקה תכונני רחקי מעושק הסט"ח כמ"ש רבינו הק' האר"י ז"ל וכמ"ש אני בשמו במ"ח:

באופן דעון זה כמה פורה רוש ומניע השמימה חלק הגבוה וע"ז החלק גבוה אמר דכ"ז שלא פיים את אחיריו אפי' חלק הגבוה הנ' אין יוה"ך מכפר כמ"ש הרב ז"ל ועל זה קונן ירמיה הנביא ע"ה נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' כי תחילה לריכים לנחמו שנחפש בדרכינו בין אים לרעהו ושוב ונשובה עד ה' לבקש ממנו מחי' על חלקו הגבוה שפנמו בחטאינו בין אדם לאחיריו אז תועיל כפרתנו ואם לא נעשה כן לא תועיל לנו הכפרה אפי' לחלק הגבוה כי עון שב"ח לאחיריו מעכב כפרתנו גם לחלק המניע ממנו אל ה' ולזה חזר ואמר נחנו פשענו ומרינו בינינו לאחיריונו ולא פייסנו את אחיריו אתה לא סלחת כלו' גם אתה דייקת ר"ל חלק הרע המניע לך ע"י חטאינו בין אדם לאחיריו לא סלחת וק"ל:

ובפרט בימים האחריים החלה .ימ"ת טרם ילא דבר המלך ודתו מלך יושב על כסא דין יומא דר"ה וכני האלקים מתיילבים על ה' וביותר יגבר תגבורת הדין הוי בעון זה דלא תש"ח על דרך שכתב הגאון הרב חיד"א ז"ל בפ' דברים לאחדים דק"ח ע"ג וז"ל דיום ג' דהשרי הוא נגד דיבור ג' שהוא לא תשא ולכן לירע שבו נהרג גדליה בן לחיקם וכו' עכ"ל. ולפב לוכחין תמיהני דלכאורה נראה שדבריו ז"ל הללו הם נגד הסוגיא דר"ה בדי"ם וכ"כ מרן ז"ל בב"י ח"ח סי' הקמ"ט בשם רבינו ירוחם ז"ל דבר"ה נהרג ומשום וי"ט ר"ה נדחה ההעניה ליום ג' תשרי יע"ש והכי מוכחי קראי כמ"ש הרב מטה יהודה עייאש ז"ל שם והגם שהרב יד אהרן ז"ל שם תרין יתי"ב סוגיא הגמ' הנ' ולפי ד"ק לין להק' מסוגיא הש"ס הנ' מ"מ לין כן דעת מרן ז"ל ורי"ו ז"ל ולא הי"ל לסתום דבריו נגד מרן ורי"ו ז"ל בשתם כילולו דבר פשוט. שו"ר בם' הדורות שכתב משם סדר עולם בפכ"ו שנהרג גדליה ג' תשרי כ"ב יום אחר החורבן וסי' גדלי"ה גימט' נ"ב ומשם הרד"ק ז"ל בירמיה מ"ח כתב דבר"ה נהרג וקבעו הלום ג' לתשרי מפני שהוא יו"ט יע"ש ולפ"ז שיהיה עכ"פ כיון דאירע חבהמ"ק וירום' והריגת גדליה ונשלרה האדן שממה וחריבה הכל הוא מלד דיבור לא תשא ולזה לריכים אנו שנאחל מעושק ידינו לתקן המעוות כי אדרן קלנו עבר קציר וכו' וכלו כל הקלין וכו' וכ"ם שלא נוסיף על חטאתינו פשע לדחוק רגלי השכינה בגלות המר והנמהר הזה:

ואל זה אביט כונת הוסף הנביא ע"ה באומרו שובה ישראל עד ה"א קחו אתכם דבריכם ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פ"ם ויל"ד דפתח בל' יחיד וסיים בל' רבים ועוד תיבה עמכם יתור נעים ועוד אומרו כל תשא עון משולל ההבנה ורז"ל פי' מקרא מסורס ור"ל כל עון תשא ולדרכנו י"ל קרא כפשטיה וזהו שמזהיר הנביא שובה ישראל דהיינו שיהיו בחמדות אחת אזי מגעת הכפרה גם למה שנוגע אליו יהבדך דהכלל הוא דיחיד דוקא בימ"ת כמ"ש בהמלאו ולימור בכל עת כמ"ש בכל קרחתו אליו ואם לא יהיו בחחדות לא יכופר אפי' חלק הגבוה ועל זה מזהירים הנביא דאם ים פירוד ביניהם תחילה קחו עמכם דבריהם דהיינו במה שנוגע בין אדם לחבירו וכל אחד יתפיים אדם עם חבירו ואזי יהיו בחחדות ושובו אל ה' לבקש סליחה בחלק המוגע לה' ומי שאינו מתפיים ואינו חפץ לבקש מחילה מחבירו אמרו אליו אמירה רכה דבריהם המתייצבים על לבו להודיעו טעם כעיקר דזה מעכב הסליחה שכל השגו' תלוי זה בזה העון תש"ח ר"ת תחדות שנאה היא שהתקיבה את ביתנו ועל עון זה אנו מעוכבים בגלות בעון ש"ח ואין לך מעכב הסליחה גדול מזה שדוחק רגלי שכינה:

או אליו קאי לה' דלעיל מיניה כיוי להקב"ה כפשטיה דקרא ושם רמז לבלשה דבריה שהקדמנו לעיל מ"ש הרמב"ם ז"ל ואלו הם עזיבת החטא וידוי דבריה נחמה ר"ת עון"ן גם תש"ח שם רמז לג' דבריה מ"ש גם כן הרמב"ם והם תחנונים שפלות אחדות ר"ת תש"ח וקח טוב עסק התורה כי לקח טוב וכו' וכן לדקה דכתיב טוב מעט בלדקה דהיינו שיעשה מפרנסתו וממזונות ביתו ויפזר מעותיו בלדקה מדלא כתיב טוב מעט לדקה וכן השעם של הפסוק מוכח הכי טוב מעט שתנחתא ואח"כ בלדקה ואילולי כן היה לו להיות השעם בהיפך טוב שתנחתא ואח"כ מעט בלדקה וכן פי' המפרז"ל והיינו כמ"ש הרמב"ם ז"ל שיתן לדקה כפי כחו ולא יפעט ואחר עשות כל סדר ההשו' הנ' אזי ונשלמה פרים שפתינו היא התפילה במקום קרבן מתקבלת ומתעלית השכינה ונבר יאראל אילת דלעילא ויהיה יחודא שלים ויתים כח השם"ח ואז יהיה השם שלם והכסא שלם ובא לציון גואל והו"א יכוננה עלינו:

ובבן זה רמז הכ' לאהבה את ה' שם רמז אל השכינה הנרמזת בחוה ה' כידוע לי"ח לשמוע בקולו ולדבקה בו דהיינו שיעשה כל מעשים הללו שב' הרמב"ם ז"ל בשם יקבה"ו וז"ם ולדבק ה' שהיא השכינה בו ר"ל בוי"ו יקבה"ו כ"י ר"ת כנם י' הו"ח לותיות ה"ו מן הוי"ה ותות ת' מן כסא החסרים כעת עתה ע"י הלדקה ומשו' ומע"ט ואהבת שלום בין אדם לחבירו שנורם לאהבה את ה' כנז"ל והכל לשם יחודא שלים אזי תחזור ותתעלה השכינה לאתריהא ותות ת' החסר מן כסא בכס"ח ליום חנגנו כי חק ליש' הו"ח והיה ה' למלך ע"כ האדן וכו' ונחיה בללו לשבת על האדמה בונה ירום' ה' נדח"י יכנס בב"א:

דרוש ב' לשבת תשובה

שדרשתי בק"ק ווהרלן יע"א בהיותי שד"ר מרבנן קדישי דעיה"ק נפת ת"ו.

לאהבה את ה"א לשמוע בקולו ולדבקה בו וכו':

אמרתי בתחי' דכתי והנוס"ח בא לאהבה את ה"א וכו' שם רמז למ"ם הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' תשו' וז"ל לאפ"י שהתשובה והמעקה יפה לעולם ביו"ד הימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנא' דרשו ה' בהמלאו במד"א ביחיד אבל ליבור כל זמן שעושים תשו' ומופקים בלב שלם הם נעניש שנא' בפ"א בכל קרחתו אליו עכ"ל. וכתב מרן ז"ל בב"מ וז"ל פ"ק דר"ה די"ת לאמר"ם לאמר רב מרן לגז"ד ש"ן שאינו נאתם לינו נאתם והכתיב נכתם עווך לפני אלא מרן שאפי'

נאתם

נחתם מהקרע שלי' בכל קרעלו חלין והכתיב דרקו ה' כהמלאו התם ליחד הכא לגיבור ויחיד לימת לחמר"ן וכו'
הלו יו"ד ימים שבין ר"ה ליוה"כ עכ"ל:

והנה הרוזחה ירחה דסוגיא זו שהביא מכן ז"ל לומר דרבינו יליף מינה מקור דין זה לכאורה נרחה דהסוגיא הלזו היפך הדין שכ' הרמב"ם ז"ל שהרי בסוגיא זו לא חילקו ביחיד בשאר ימות השנה כדחילק רבינו ז"ל בכלל ועיקר הלא דהכלל ביחיד דוקא בימ"ת דכ' בהמלאו ובגבור בכל עת דכ' בכ"ק חלין ומהיכן יצא לו לרבינו ביחיד יפה לעקה בכל ימי השנה ובימ"ת יפה ביותר כי לא הרחה לנו מכן ז"ל מקור דין זה בש"ס ובכור הרב התלת ז"ל בס' פר"ד בדרך הרביט עמד בזה ותי' דרבינו פסק כר' יוחק דאמר בפ"ק דר"ה יפה לעקה לאחד בין קודם נז"ד בין לאחר נז"ד וס"ל לרי"ן נמי הכי מכח קרא כדכ' בהמלאו משמע דיש ימים שנמלא לכל יעש"כ. ולעע"ד דלא הרווה למחוגנו בזה דאכתי קשיא ע"ד מרן ז"ל דתחילה הי"ל לאהויי בידים שברת רי"ן דמיניה מקור הדין דכ' הרמב"ם ז"ל ואח"כ יבאר טעמו ממימרת דרב מדכ' בהמלאו ומה גם דשברת רב גרחיה היפך מדרי"ן ואיך שביק להה דרי"ן שהיא מימרא מפורשת בש' הרמב"ם ואייתי בידיה מימרת דרב הגרחיה להיפך מן הקלה אל הקלה ודוחק לומר דהרב התגת ז"ל לאמרה למילתיה דלא כמרן ז"ל ולא עוד אלא דיש מקום לומר דרי"ן ס"ל דכל העתים שויס דיפה לעקה בכל יום מדלא ביאר הא דבימ"ת יפה ביותר והכי מוכח מסוגיא דלעיל מזה דאמרי' התם כמאן מלליק וכו' ואבע"א כרבנן וכרי"ן יע"ש משמע דלרי"ן תפלה מקרעת גז"ד אפי' בשאר ימות השנה וא"כ זה שכ' רבינו דבימ"ת יפה ביותר לא ידענו מנ"ל הא ועוד דלזה יש לדחות ופשוט מ"מ דפשט לינו כן ודברי מרן ז"ל לא יכונו לפי שיטה זו. וכבר בדרוש לאהר להשו' עמדתי בזה ותירלתי דברי מרן ז"ל עפ"י מ"ש הרב מר שהרגו מהרח"ש ב"ד ז"ל בדרושו לשבר מדפס בכו"ם לשדות הפסגה דשם דקדק הרב ז"ל על מ"ש בגמ' ויחיד לימת דגם לס"ד שהיה סבור דכולהו קראי משתעו בגיבור יש מקום לשחלה זו לימת גמלא וגם דמתחי' היה מק' דעדיפא מינה רומיא דקראי להדדי ובתר דמשני ליה התם בגיבור וכו' רמי ומק' ויחיד לימת מ"מ לא הילל בזה"ל ויחיד לימת חלא הילל לימת סתם לכל השתא דנקט ויחיד לימת משמע דהוא רומיא דרמי ליה על מאי דמשני ליה הכא ביחיד וא"כ ק"ט ולדידיה שהיה סבור כולהו קראי בגיבור מ"מ קשיא לימת גמלא ותרין יחיד הרב ז"ל במשז"ל בברכות מכן לעשרה שמתפללין וכו' שביטה עמהם שנא' תלקיש נגד בעדת ה ולזה מעיקרא לפי שיטתו דהוה מוקים לקרא בגיבור לא הוה ק"ל לימת דכל כי עשרה ס"ם ועכ"ז קרלוהו בהיתו קרוב דהייטו קודם נז"ד לכל לאחר נז"ד לא כרס השתא דאחר רב לגיבור מתקרע נז"ד בכל עת וקרא דבהמלאו לוקמוהו ביחיד לזה תמה דא"כ דקרא לייתי ביחיד ויחיד לימת מלוי לו לקרוע נז"ד לזה השיבו בימ"ת יחיד דיבו כרבים שנמלא לו כמו לגיבור בשאר ימות השנה עכתד"ת יעש"כ ב"ק היינו קודם נז"ד בשאר ימות השנה עכתד"ת יעש"כ ובזה תרילנא דעת הרמב"ם ומרן ז"ל דרבינו בנה דייק בל' הגמ' דבעי ויחיד לימת ול"ל בפי' הרב מהרח"ש ז"ל הל"ל והשתא נפק"ל דיחיד בימ"ת יפה ביותר דמתקרע נז"ד כמו לגיבור בשאר ימות השנה מדכ' בהמלאו ובשאר הימים מ"מ יפה קודם נז"ד מסיפיה דק' קרלוהו ב"ק דל"ל דאפי' בימ"ת ודוקא קודם נז"ד מכח סיפא דקרא דקרלוהו ב"ק אבל אחר נז"ד ביחיד הינו נקרע כלל שהרי לדברי רב מוכח דהיכא דנמלא מועיל לאפי' לקרוע נז"ד בכל עת מחמת דמלוי הוי השתא לגיבור דמקרעין נז"ד בכל עת מחמת דמלוי להם בפל עת כמ"ש בגמ' ויחיד לימת בימ"ת הוי דינו כרבים בשאר הימים וא"כ קרלוהו ב"ק מוכרח לומר לאפי' בשאר ימים והיינו קודם נז"ד והיינו לעקה יפה בכל עת ובימ"ת יפה ביותר לקרוע נז"ד ולאפוקי מדר' יאחק דס"ל דיפה לעקה בכל עת ומקרעת נז"ד ולזה מכן ז"ל לא הביא מימרת דר' יאחק כי אם מימרת דרב ומאי דשקו"ט עלה בגמ' דמשם הורחה יולחה לס"ם רבינו ז"ל למעיין היטב בחותה סוגיא מה גם דלא אפ"ל דגם רי"ן ס"ל הא דיפה לעקה בכל עת הי"ד קודם נז"ד שהרי בגמרא לעיל כדאמר רבי יוחנן דאחר נז"ד לאפי' הביא כל אילי נביות ליחיד אינו מועיל ואמרו בגמ' כתגאי ע"ם בש"ס דאוקמוה למילתיה כר"א ואי אימא מאי אחיא שפיר כרי"ן ועוד שהרי להדיא פליג על ר"א ואמר יפה לעקה ואפי' אחר נז"ד מיהו הא לאו ראיה היא די"ל ר"א ס"ל לאפי' בימ"ת אחר נז"ד ל"ש משא"כ לרי"ן ולהכי נמי לוקמוה לדריו"ח כר"א וכמ"ש לקמן מתוס' דשידה יעו"ש אלא דמ"מ מסתמיות דברי רי"ן נראה דאפי' בשאר הימים מהניא לעקה ולזה דייק היטב מכן ז"ל ולא אייתי רק מימרת דרב וכמובן:

אמנם אני בעניותי בדרום העו' הגז' עמדתי ע"ד מ"ש הרב מהרח"ש ז"ל הגז"ל דאי אימא לד"ק ח"כ גם כדאוקמוהו לקרא דבהמלאו ביחיד הוה אלי לפרש קרא כפשטיה שהרי התם בברכות כיומו ומנין לאפי' אחד וכו' ומאחר וכו' ומשני יו"ד קדמה שכינתא ואתיא ח"כ היה יכול להרן קרא דבהמלאו ביחיד גמי ואפילו בשאר ימים וכגון שהיה עוסק בתורה יחידי ושוב שכינה שורה עליו ואזי התפלל ונעלם אל ה' שהרי בחותה שעה מלויה עמו השכינה ומאי קא בעי ויחיד לימת ועוד התרכתי בעניותי שם להכריח דלא כהרב מהרח"ש ז"ל ומשם בחר"ה ותכמ"ל:

ולעיקר דקדוקו על מאי דבעי ויחיד לימת גלע"ד לפרש הסוגיא בחו"ח ובמה כל ים לדקדק בדברי רב שאמר מנין לגז"ד ש"ן שאינו נחתם ותקף הקצו עליו שאינו נחתם והכתיב וכו' ואוקמו לדברי רב דר"ל דאף שנחתם מהקרע ונראה משם דתלמודא פירשו דברי רב הכין אפי' דהוא עלמו לא אמר אלא בזה"ל שאינו נחתם וא"כ אכתי קשה דמה אל' תזמרת שאינו נחתם הי"ל לרב לפרש איחותיו ולימא מנין לגז"ד דגיבור שמתקרע ולא לומר שתם נחתם עד שיבואו לעשות בדברין. והו ק"ל מלבד מהב"ק הרב הגז"ל בבעייה ויחיד לימת כגז"ל עוד יל"ק דאיך השואל ויחיד לימת עשה עלמו ואחר עמו בילינו לא ידעו האי מי' דימ"ת והרי לעיל מזה בחותה סוגיא עלמה על מ"ש ריו"ח גדולה השו' שמקרעת גז"ד ש"ח הקצו עליו מבריית' דלא שב בנתיים אין מוחלין לו ומשני ל"ק כאן ביחיד כאן בגיבור ופירש"י השב בנתיים מוחלין לו בין ר"ה ליוה"ך עכ"ל. הרי מבואר שם האי חילוקא דבין יחיד לגיבור ובין עימ"ת לשאר ימים ומכח זה לריך לדחוק ולומר דהאי שקו"ט דשקו"ט אמילתיה דרב נאמרה בבי מדרשא קודם להחיא דריו"ח וזה דוחק עלום דאמאי קבעו מימרת דרב בסוף הסוגיא ודוגע דבאר עציינא לא אמרינן אין מוקדם ומאוחר. ועוד יל"ד דריו"ח אמאי הביא ראיה מקרא דנביאי דהשתא לב השם ולא חייתי מקרא מפורש בתורה בכל קרלנו אליו וממילא לא תאול קו' כ"פ משא"ק לאבויי לעיל שהק' ודילמא קודם נז"ד שהרי בכל קרלנו חלין כתיב ועוד שהרי הא דעימ"ה כדייתא היא כמ"ש רש"י ז"ל לעיל. ועיל"ד דמה זו סמיכות דקא סמך תלמודא הא דויגוף ה' את נבל דעשר לגימות עם האי מימרת דרב דאין לה קשר ושייכות לכאורה:

אשע"ב כדי לייסב כ"ז אפ"ל דר' יוחנן אזיל לטעמיה דלעיל בדי"ו ע"ב דיהיה אמר"כ אמריו"ח ג' ספרים נפתחים בר"ה ת' של רשעים גמורים וח' וכו'

בימוניים תלויין מר"ה עד יוה"ק וכו' נכתבין לחיים וכו' ע"כ וס"ל לריו"ח דהא דגדולה תשו' דאקרעת גז"ד דליכור היינו תשובה גדולה ומעקה רבה ומירחת רבתי מיהא בעי דתע"ג דתוקי שמואל לחמורת עליה ודרש ויפתוהו בפיהם וכו' ותעפי"כ והוא רחוס י"ע היינו קודם גז"ד והתם דתמרי' לין תפלתו של אדם נשמעת וכו' לעון שלילה לין וכו' מוכח בכל גוונא לכך הקשו מהא דשמואל אכל הכא אחר שנחתם גז"ד שתני דבעי לעקה גדולה ומרה ע"ד שתמר הכי גבי לך וכו' ושבת וכו' כי תדרשו בכ"ל וב"ן וע"ז חייתי קרא המפו' בגבית השמן וכו' ושב ורפא לו ורב סלח בתחי' לא הבין דבריו לזה הק' דתימא קודם גז"ד ומשני ליה תבי ורפא לו כתיב וכו' וממילא לשמועי' דהו"ל כמו חולה שעלה למיטה שתמרו בגמ' דומה לו וכו' ע"ד דבקה לאדן בשגגו קומה עזרתה לנו כיוצא ה"נ הוי חולה דלריך לו רפואה וע"ז הק' מיתיבי לא שב ביתים ואחר שנחתם לפי' הבית כל לילי נביות וכו' ימצני הא ביחיד אבל ליבור תע"ג דנחתם מ"מ תשו' מעלית בוצע כגו' מחקרע ולכך לא הבית ריו"ח רחיה מק' דבכל קרלתו ליו לשמועי' דתע"ג דבכל ק"ל מ"מ בעי ע"י מירחת מרובה דהשתא הוי כמו חולה שעלה למיטה כדמשמע ליה מק' דהשמן ורפא לו גם לשיטת ריו"ח ביחיד ס"ל לאחר תתימת הגז"ד כלל כלל לא והא דמהכי בעשי"ת היינו שיחזיק עלמו לבימוי דכיון שהוא תלוי ועומד אזי שב בנתיים מוחלין לו ואם לאו אפי' הבית כל לילי נביות וכו' ואפי' נחתם בר"ה וכו' אם חזר בתשו' אין לאחר תתימה כלום וכן הבינו התום' ז"ל בתם' נדה ד"ע ע"ב בד"ה כאן

וכו' בפי' הברייתא דהשב בנתיים יעו"ש:

אבן רב רוח לאחרית ליתו עמו ובא ללמדנו הלי תידושא עדיף מהבית דריו"ח ופליג עליה בליבור דגדול בכודם ונפים זבותייהו בנקל יכולים לקרוע גז"ד אפי' בשאר ימות השנה וביחיד נמי כמו ליבור בימ"ת דוקא לבל בשאר הימים אינו יכול לקרוע הגז"ד שלו אפי' הבית כל לילי נביות כמ"ש בברייתא לא שב בנתיים אפי' הבית לאח"ך כל לילי נביות וכו' לבל השב בנתיים אפי' כבר נחתם הגז"ד מתקרע וזהו שדקדק רב ואתמר מנין לגז"ד ת"ל שאינו נחתם ר"ל דבך לי נחתם כלילו לא נחתם והו"ל כלילו לא נחתם דבנקל מתקרע על דרך ויפתוהו בפיהם וכו' והמקשן לא הבין כונת דברי רב והוק"ל דהכתיב נכתם וכו' ולזה הסביר לו התרגן דאין כונת רב דאינו נחתם כמו שחשבת אלא כונתו כלילו לא נחתם דאפי' נחתם בנקל מתקרע ולזה ליתי דאיכא מבבל קרלתו אליו ר"ל אפי' אחר גז"ד בבל דהו קרלתו אליו יענינו ביום קרלתו דבל אפי' בל דהו מסמע ע"ד ויפתוהו וכו' דבללב הבל בתיבות בבל קרלתו לאשמועי' הני תרי בללי דאפי' אחר גז"ד ואפי' ויפתוהו וכו' בנז"ל בתם"ל דאין שום דבר עומד נגד ליבור דנפים זבותייהו ולזה הק' מקראי דדרשו ה' בהמלאו דסתמו בפי' דיש פעמים שאינו נמלא והיינו משום דאחר גז"ד בעי מירחת מרובה ע"ד קרא בדב' בגר לך וכו' כי תדרשו בכ"ל וב"ן ושם נאמר ובקשתם משם את ה"א ומלאת לשון מליאה ואם לאו לא ימלא ומוכח דבעי עכ"פ אחר גז"ד מירחת מרובה ותע"ג דהאי קרא דתורה כתוב בל' יחיד מ"מ על הרבים נאמר בתם"ם הגבית דרשו ה' בהמלאו והא דכתיב ויפתוהו בפיהם וכו' היינו קודם גז"ד וז"א קרלתו בהיותו קרוב וכן נמי לא ק"ל קרא דבבל קרלתו אליו דהיינו לבלול אפי' אחר גז"ד ובשיטת ריו"ח דלעיל ברם לשיטה זו דרב רמי ומק' קראי ולדידיה ניחא ולזה מצני ליה אליבא דרב דקרא דדרשו ה' בהמלאו ביחידים נאמר ולא לליבור ות"ז תמה ואמר ויחיד לוחת משום דלדידיה ס"ל דהאי קרא דדרשו רומז וגרמז להחוא קרא דבנר לך וכו' ומלאת כי תדרשנו וכו' והיינו אחר גז"ד ובתם"ל אליבא דריו"ח והי לוחת שהוא ביחיד במקי מיתוק קרא אי אחר גז"ד הרי תנא בברייתא דלעיל אפי' הבית כל לילי נביות וכו' ולא מלינו שום רשותה בשום זמן ליחיד אחר גז"ד והיה השב בנתיים בבימוי מצתני וקודם גז"ד ובתם"ל אליבא דריו"ח והי ליירי קודם גז"ד הא ודאי לא בעי שום רשותה ומירחת אפי' ליחיד וכן מוכח לשון הברייתא דלעיל דנקט השב בנתיים ר"ל בתשו' לאחוקי סני ליה מדלא אמר השב ולוקן בנתיים ועדיפא מינה כתב הרב לאח"מ ז"ל בפ"ג דתשו' על מ"ם הרמב"ם ז"ל ההיא דג' ספרים נפתחים בריו"ח בתם"ם מרן ז"ל בב"מ שם הקשה הוא ז"ל דביון שהוא בימוי שקול היאך מכריעין לחובה כיון שלא חטא עוד תע"ג דלא שב וביו"ל דמשום דלא שב יתשב לו לעון יע"ש מסמע דאי שב מלחטוא עוד וקבל עליו שלא יסוב לבשלה יספיק לו שלא יכריעוהו לכף חובה. וממילא כף זכות מכרעת לו ויחתם לחיים וברור ולפי"ז נקוט מיהא דלא לפשר לפרש קרא ביחיד וקודם גז"ד דקרא מסמע בהמלאו ע"ד ומלאת כי תדרשנו בב"ל וכו' והיינו בחולה שגריך רפואה ואי בקודם גז"ד לא בעי רפואה ואי אחר גז"ד לא מלינו רפואה ליחיד אלא ודאי בליבור וזאת היתה תמיהתו ויחיד אימת דבקודם גז"ד לא בעי רפואה ואי אחר גז"ד לא מלינו רפואה ליחיד אלא ודאי בליבור וע"ז השיב לו אלו ימ"ת שבין ר"ה ליוה"ך ודקדק בלשונו בתומרו אלו ימ"ת ולא בעי"ת כיון דשאל אימת הול"ל בקיצור בעימ"ת והתריך לומר אלו וכו' רצה להשביר לו דלא כמו שעלתה על דעתך דפי' קרא דדרשו ה' בהמלאו הוא על דרך כי תדרשנו בב"ל ומלאת כמו מליאה דבעי חיפוש מחיפוש עד שימלא דבר החטוד הא ליתא אלא הכוונה הוא על הימים שהוא נמלא לבל ליחיד כמו לרבים ולעולם אפי' אחר גז"ד והנם דנחתם גז"ד ביום ר"ה מ"מ אם שב בנתיים מתקרע כמו גז"ד דרבים בלי מירחת ופי' בהמלאו הוא על הימים שהוא נמלא לבל לליבה דרב ומ"ם בברייתא אפי' הבית וכו' סיינו אחר עבור יוה"ך ואו אפי' הבית כל לילי נביות וכו':

ולפי שיטה זו סיפא דקרא דסיים קרלתו בהיותו קרוב הוא כפול במלות שוות דאי בימ"ת וקודם גז"ד פשיטא דאפי' אחר גז"ד מתקרע ואי בשאר הימים לקודם גז"ד לא אתי קרא שפיר משום דמסמע ליה קרלתו בהיותו קרוב על דרך קרוב ה' לבל קורלין לבל לשאר יקרלתו בחמת ובשלמת לשיטת ריו"ח דס"ל דקרא לייתי בליבור ואחר גז"ד ת"ל קרא להכי תנא והדר מפרש לאשמועינן תופן הקריאה לל ה' דהיינו פי' בהמלאו ע"י קריאה בלב שלם ע"ד כי תדרשנו בב"ל והיינו בהיותו קרוב דאימתי הוא קרוב לבל קורלין הי"ד לבל לשאר יקרלתו בחמת ולא כמו ויפתוהו וכו' אלא לשיטת רב דס"ל דקרא דבהמלאו קאי על ימים שהוא נמלא ובבל גוונא מתקרע אפי' ביחיד ת"ל קרלתו בהיותו קרוב אי ליחיד בימ"ת לא בעי קריאה בל כך משום דאותם הימים כך לי יחיד בימ"ת בליבור בשאר ימות השנה ואי קאי לשאר ימות השנה וקודם גז"ד ג"כ לא בעי בל כך קריאה כמ"ש שהרי בלאו"ה הוא תלוי ועומד. עד בא יום ר"ה דאז נ' ספרים נפתחים ובאותו זמן בנקל יוצל דאפי' יחתם גז"ד מתקרע ומכ"ם קודם גז"ד ות"ל למאי הלכתא בל כך קריאה ואמאי בעי הבא קריאה בלב שלם:

ולזה סיים עלה ותייתי סמוכות ההיא דנבל דיו"ד לגימות שנתן לעבדי דוד דתלה לו זכות החסד והגדקה תע"ג דכבר נגזר ונחתם גז"ד מ"מ יש זכות תולה ולא מקרע קרעינן לשמריה ולאו מגבת נגינן ביה ותע"ג דאמרינן בברייתא אפי' הבית וכו' היינו למקרע

שאריה לגמרי לחכל מ"מ זכות תולה לו וח"כ מזה יכו"ל דקרא לחייבי לחפי' בשחר יחות השנה שבכר נחתם הגז"ד מ"מ ע"י בלדקה וקריאה יום לחר יום להיות תלוי ועומד לעכב לת הפורענות יום לחר יום עד ר"ה הבא וחז יקרע הגז"ד על דרך שבתב הרי"ף ז"ל בפיוה"ך גבי תמר' המוחלטין מעכבת הפורענות לחד פי' שפי' התם יצו"ם וזהו לשיטת רב לחכל לריו"ח דס"ל דחס נחתם בר"ה שוב לחפי' שב בתיים לחפי' הביח כל לילי נביות וכו' לחיו נקרע גז"ד דיחיד ח"כ לשיטתו לח לחפשר שיופיל דסו"ם לח לחפשר לקרוע דלחפי' יבח ר"ה לח"כ מ"מ שבר עלמו לחיו נקרע וח"כ לח לחפשר ליקרע משום דעומד ליגבות ולח סני בלחו"ה וכנבוי דמי לחכל לסברת רב דחיתיה בהקיזתח לבסוף לכן לחח קרח לומר דלחפי' בשחר יחות השנה וכבר נגזר מר"ה והיה מה שהיה ביומ"ך מ"מ קרחוהו בהיותו קרוב הזמן דר"ה הבח וה"ל יח זכות תולה בכל יום ויום לחר יום עד בח ר"ה הבח ויקרע לגמרי:

מעתה לפי"ז עלו ובחו דברי הרמב"ם ומרן ז"ל בכ"מ כהוגן דיפה התשובה והלעקה בכל עת והיינו להגן לפי שעה ולחפי' לחחר גז"ד דמ"מ לח"ג דל"מ למקרע שטרח דגז"ד מהני מיהח הלח מנכח גניון ביה השפח ולח מקרע קרעינן ליה עד בח ר"ה הבח ולח מקרע נמי קרעינן ליה ובימ"ת היינו דיפה ביותר דמקרע שטרח לגמרי והיינו מילתיה דרב ודלח כר' יצחק וכמ"ל ודלח כריו"ח וזהו דעת מרן ז"ל וקילר כמותן ולח הולרך להחריך משום דפשיטח ליה שהרי לח מיתוקם מילי דרב ומחי דשקו"ט בגמ' לחליבה חלח בהני ולח"ג דפסק להלכה דריו"ח דג' ספרים נפתחים בר"ה והיח בריותח שם מ"מ דב לח פליג לחח דג' ספרים חלח דס"ל דעכ"ז תשו' דיחיד בימ"ת מועלת לקרוע ובשחר יחות השנה לעכב היסורין והגז"ד כמ"ל:

אלא דלפי"ז עמדה ונשחת הקו' העלומה לשר הק' הרב שליט"ז ז"ל בדקל"ב על מ"ם הרמב"ם דהליבור כ"ז לועקים בלב שלם ותמה עליו מח"ם בתענית ד"ח דחמר ר"ח דחין תפלתו של חדם נשמעת וכו' והח לוקים שמואל וכו' ויפתוהו וכו' ומצני כחן ביחיד כחן בלבור יעו"ש. ולעני"ד דחי מהח ל"ק כ"כ דהיינו יכול לומר דרבינו פסק כריו"ח והח דלח מצני התם כחן קודם גז"ד לחן וכו' י"ל משום דעדיפח מינה משני דהוח מילתח דפשיטח דכ"ע מודו בזה חו משום דנקט כל' שלילה חין וכו' כמ"ל לחבל לפי החמת דרבינו ז"ל חפס במושלם שיטת רב ודלח כריו"ח ק"ע דהח דהלריך בליבור לעקה בלב שלם מלן דכר שמיה בלב שלם הכח:

והנה הרב שח"י ז"ל סם תיהו מותיב ותיהו מפרק לה דרבינו ז"ל חזיל לשטתיה שבתב נבי מקרח מגילה דת"ח דרבים שחני דחין מבטלין ורבינו ז"ל לח חילק משום דבטינן ליבור דומיח דיחושע שבל ישרחל היו סם עש"ב:

ולענ"ד דמירון זה לח ניתן ליחמר כי חס נבי ההיח ברייתח דמגילה דקתני בזה"ל תניח נמי הכי כרגים בעבודתם וכו' מכלן סמכו שלב"ר שמבטלין ת"ת ובחין לשמוע מ"מ ק"ו מעבודה והקשו מהניח דיחושע ויל בעמק ותי' הח ביחיד הח ברבים יע"ש. להכי י"ל דרבינו פסק כהניח דמכלן סמכו של בית רבי דמסתמח היו יותר לחטלה מיו"ד דחוכלי שולחנו ותלמידיו היו רבים ומשריעו רבים כיחוע ועכ"ז כיחידים דמו ות"ת דידהו לח עדיף מחקרח מגילה ופסק רבינו כסתמח דברייתח סם חבל בהניח דתענית דרבי חמי דחמר חין תפלתו של חדם נשמעת וכו' והקשו מהניח דשמואל דויפתוהו נפיהם וכו' מסחמח של בני דורם הוח דקח דרשי ודיעל קמל"ן לבני דורם ומחי דמשני כחן ביחיד כחן בליבור הוח ג"כ כפשטיה דכל כי עשרה ליבור לחקרי לחפי' בזה"ז ולחו של דורות הקודמין כשהיו כל ישרחל יחד דח"כ מחי ק"ל מהניח דשמואל וכן נמי ההיח דרב הכח בסוגיין דר"ה התשמועינן גז"ד דליבור חיכו נחתם מסתמח לדורו קחמר ולח חתח לדרום על העבר וכן מוכחי קרחי דויפתוהו וכו' וקרח דבכל קרחנו חליו משמעותייהו בכל זמן משי"כ בההיח דיהושע דכתיב עתה בחתי וכו' וכן וילן בעמק ההם מעשה שהיה בו בפרק לכך חין ללמוד מזה כי חס דומיח דידיה שהיו כל ישרחל ביחד ולשון הבריחתח מכלן סמכו של ב"ר הוח על זמן העתיד ולח קרב זה"ז וחין דמיונו עולה יפה לעני"ד לחהמ"ר הרחויה חליו דרב המרחק ביניהם וכרור:

אמנם לעצ"ן הדבר פשוט וח"ל לפנים דליבור לח לחפשר שלח ימלח בהם מי שהתפלל בלב שלם דלח פחית עלמח מלי"ו לדיקי כמש"ל ומה גם ע"י הערבות דכל ישז"ל וזה מכוין בברכה לחת וזה בלחרת ובכללותם ובלירופם יחבטו כולם לועקים בלב שלם וקרח דויפתוהו ברוב מיירי דרוב הקהל חע"ג דויפתוהו וכו' מ"מ מלטרפים עם התועקים הלועקים בלב שלם ונעניס כולם והיינו מה שחי בש"ם דתענית כחן בליבור היינו בכללותם. וכן נמי ההיח דרב דבש"ס ר"ה דמשני כחן בליבור הוח על הכללות וכרור:

ובזה לפ"ל כה"כ למען שמך ה' וסלחת לעוני בי רב הוח הכונה דבעי ומתחנן למען שמך ה' שהוח הוי"ה פשוטה מדת הרחמים שתסלח לעוני שלחי יחיד לקרוע לי גז"ד שלי בימ"ת לפי' שבבר נחתם בר"ה ובשחר יחות השנה לעכב הפורענות כגז"ל משום דקי"ל הלכתח כרב וכדפסק הרמב"ם ז"ל וז"ל כי ר"ב הוח דס"ל הכי והלי כוותיה וק"ל:

וזה לפשר כה"כ בעתו בו בכל עת ובו"ע דיפה התשו' והלעקה בכל עת להגן מהיסורין ולפי' לחחר גז"ד עד בח יבח ברגש יום ר"ה הבח דחו לפי' שנחתם הגז"ד מהקרע לגמרי וכדס"ל לרב דהלי כוותיה וכגז"ל ויומתק יופר דקחי נמי לליבור וכדי לגלות יד"ת מסברת ריו"ח קחזר קרח בעתו בו בכל עת עם עם שהם הליבור דלפי' שבבר נחתם הגז"ד שלבם מהקרע לך בחנלי וע"ת שפבו לפניו לבבם דהיינו טירחת מרובה בלעקה גדולה דבזה גם מדה"ד שהוח חלק"ם מחסה לנו סלה ר"ל מסבמת עם מדה"ר לקרוע הגז"ד לפי' לחר חתימה וכמדובר:

מעתה הבח נבח לבחר בדרך רמז לשון מרן ז"ל בשה"ע ח"ח סי' הקפ"ו בדיני סופר שציינ דיומח וז"ל סופר של ר"ה מלותו בשל ליל וכפוף ובדיעבד כל הסופרות כשרים בין פשוטים בין כפופים ומלוה בכפופים יותר מבפשוטים ושל פרה פשול בכל נווגח וכן קרני רוב החיות שהם עלם לחד ולין להם זכרות מבפנים פשוליס וכו' היה קולו עב מחד כשר שכל הקולות כשרים בסופר עכ"ל:

והנה מ"ם מרן ז"ל תחי"ד דסופר של ר"ה מלותו בשל ליל וכפוף פי' הרב ע"ז ז"ל דלחו בחדל מחתח ניהו דכפוף הוח עיקר המלוה לכתחי' דלח יצח יד"ח לכתחי' בפשוט לבל בשל ליל לח מיקרי לכתחי' חלח מיקרי מלוה מן המובחר וכן מ"ם בשור והתכלית דמלוה מן המובחר לחזר לחחר של ליל לזכור עקידת יצחק לח מלח יולח בכפוף לפי' לכתחי' לח מלח לזי יתקע לפי' בבבש פשוט לו בעו שה בבשים ושה עזים חון משל פרה דלפי' בדיעבד לבל מ"ם כל שהיו כפוף לח קיים מלוה לכתחי' דבטינן כפוף מכל מין שיהיה לו עז לו בבש לחד"ק יע"ש:

הנה מבואר מד"ק ומלשון מרן ז"ל דהח דבטינן שופר של

של חיל היינו הלוי למעוטי מן המובחר ולא לעיכובא כלל ובכי רהבי ליבצע דרוב הפוסי ז"ל דהיינו הלוי למעוטי מן המובחר כמ"ש המעיין. ולכאורה הדבר קשה דלמאי לא ליהוי לעיכובא נמי ושלא ילוי יד"ח רק בשל חיל דוקא כיון שהרמב"ם והגאון מהרח"מ ז"ל פסי ירקיס עמוד ומגיס סי' קי"ז ס"ל דבעינן של חיל מדאורייתא כמ"ש כמה מרבותיא ז"ל שכן הוא דעת עליון הרמב"ם ז"ל ע"ש הלא פס' ותכמ"ל וכן הבין הגאון הגמי" ז"ל בדעת מהר"ח מזרן ז"ל הנ"ל דלעיכובא בעי שופר של חיל והכי מוכח לכאורה מדאמרינן בגמ' דר"ה דף ז' ע"ח לאתר רבי לאבהו למה תוקעין בשופר של חיל לאתר הקב"ה תקעו לפני בשופר של חיל כדי שיזכור לכם עקידת יצחק וכו' ע"כ. ודברים הלו מוכיחים שהוא דאורייתא ממ"ש למה תוקעין דברהה שבכר קדם לזה מצנה הו בריאתא דלריך דוקא של חיל ותי"כ לל"ד לאתרי עלהה הסבמת הפוסי ז"ל דהיינו לעיכובא הלא למעוטי מן המובחר ולוך העולם היגם מזהרים בזה לחזור לאתר שופר של חיל לעיכובא מיהו מהא דר' לאבהו דאתר למה תוקעין וכו' היכא לאידחי דקאי לאתבעת דעלמא שבהנו לתקוע בשופר של חיל ולזה לאתר למה נהנו כן וכ"כ הרח"ם ז"ל בפסקיו כפ' רלהוהו ב"ד והר"ן ז"ל שם וכ"כ הגאון מהרש"ח ז"ל בחי' לגדות שם להא דר' לאבהו משם הר"ן ז"ל יע"ש וכדבריהם ז"ל מוכח מדקאתר ר"ח למה תוקעין וכו' ולא לאתר מפני מה לאתרה תורה וכו' כדקאתרי בש"ם בתר הכי מפני מה לאתרה תורה הביאו שתי הלאם בעלרת ונסבו מיס לפני בחג וכו' יע"ש ודאי דה"ע משום דכתורה לא כתיב לא שופר ולא של חיל כלל וכדפירש"י ומהרש"ח ז"ל דגמרא גמירי לה והכי נהוג עלמא ועלה קאתר ר"ח למה תוקעין וכו' וכמדובר. לך לאכתי ק"ט מסברת הרמב"ם והרח"ם ז"ל דס"ל דהוי מדאורייתא ולעיכובא כנ"ל אם לא שנאתר דמוה מוכח להדייה כסברת הפוסי ז"ל דס"ל דגם בדאורייתא יש לחלק בין לכתחי' לבדיעבד וכמ"ש בשם הרב זוכרנו לחיים ח"א דכ"ג והגאון הברכ"י ז"ל בח"מ סי' טו"ב סק"ו וביו"ד סי' ער"ב סק"ה וכס' גנזי חיים למוה"ר החבי"ף ז"ל די"ב ע"ד וכס' מקנה לאברהם ח"ב דז"ך ע"ג יע"ם לך להפוס' דפליגי בזה וס"ל דבדאורייתא לין חילוק מדיעבד ללכתחי' לאכתי קשיא ולריך להתייעב בזה והכמ"ל בזה כעת:

איך שיהיה הנה הרב הקדוש ב' לוחות הברית ז"ל בהל' שופר דכ"ח עמד וימודד תר"ס טובה ורחבה ופירש לשון מרן ז"ל הנז"ל בדרך מוסר על בעל תקו' דבעל תקו' יקרא שופר ע"ר שפי' הרמב"ם ז"ל וז"ל לשפ"י שתקיעת שופר מלוה מ"מ רמז יש בה כלומר עורו ישנים וכו' ושפרו מעשיכם וכו' יעש"ב:

ואני הלל ברבלין לשבורה לשפרם בדרך רמז בחו"ת עפ"י לאמות הקודש דהיינו שהתקו' בחלו הימים שהם עימ"ת עד יוה"כ ועד בכלל כולם נקראים בשם יומא דר"ה יומא תריכתא יען כי בכולם מלך יושב על כסא דין המלך המשפט ושערי תקו' פתוחים בהם לכל הן ליחיד הן לרבים ופותח בהם בשה"ב את ידו לקבל שבים והוא יע"ם מקבל תקו' מהבה וזה רמז בלומרו שופר של ר"ה ר"ל שפירו נלה ויאה דר"ה מעין שופרי ולא רלו זה כרלו שלא יאות השנה להגם להתקו' והלעקה יפה בכל עת מ"מ בר"ה שהם עימ"ת יפה התקו' ביותר כמ"ש הרמב"ם ז"ל:

אמר עוד מלותו בשל חיל ופי' הרע"ז ז"ל דזו חלוקה בפ"ע ונקראת מלוה מן המובחר ואין ערוך אליה ובזה רמז לנו למעז"ל במד"ר סדר לאמור בפרלת מוספי יומא דר"ה ע"פ ועשיתם עולה וז"ל והקרבתם מבע"ל מה ת"ל ועשיתם אמ"ל הקב"ה ליסרהל עשו לפני כסדר הזה מעלה אני עליכם כאילו עשיתם את עלמכם וכאילו היום ברלתי לתכם בניה חדשה עכ"ל. הרי דק"ל לומרו ועשיתם דמאי שנא מכל הקרבנות דכתיב בהו והקרבתם והכא כתיב ועשיתם ואמרו ללמדנו בא שבשעה שמקריבין אול לעולה קרבן מוסף היום מעלה עליו כאילו ברלתי לתכם בניה חדשה דאילו בשאר קרבנות דתמידים ומוספים של כל השנה אפי' שכולם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו מ"מ לא יהיו מנוקים מכל וכל דים מהם דאין מתכפרין אבל בימים הלו דעימ"ת יהיו נקיים מכל מום מכל וכל בקטן שבולד וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בריש הל' תשו' ולמ"מ ז"ל שם וזה היינו לשון שבהמ"ק קיים אבל בזה"ז היה רבי ישמעאל דורש ד' חלוקי כפרה וכמ"ש הרמב"ם והלח"מ ז"ל שם וע"ז בא הרמז שופרי דר"ה היינו בזמן הבית שבהמ"ק קיים והיו כל ישרהל אים בשלמו ומקריבין שם אול לעולה כסדר האמור בפרשה והרמז שם זכר לעקידת יצחק מה גם דבאותו זמן זכות אבות לא תמה אליבא דכ"ע וכל ישרהל יחיד או רבים יהיו מנוקים מכל מום מבעול ועון אשר חטא לגמרי ואו יהיו בבריה חדשה כגו' במד"ר הנז"ל. עוד בא הרמז שפופי דר"ה שאפי' חולליס ושותים ושמחים ולובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחין וכו' כמ"ש השור ז"ל ריש הל' ר"ה ומ"מ מקבלם בתשו' ייתר משאר ימות השנה דתשו' דשאר ימות השנה תעניה שק וכו' משא"כ בימים הלו ועכ"ז יהיו נקיים מכל עון ואשמה ועשו בבריה חדשה והיינו בזמן שבהמ"ק קיים כנ"ל וזהו יופי ביותר דר"ה ועימ"ת בכלל:

אמר עוד לא מלא בשל חיל וכמ"ש הרב ע"ז ז"ל דמחזירין על המלוה מן המובחר עכ"פ לימיה בתקנתא מלוה לכתחי' בכפוף יותר מן הפשוט כלון רמז על זמן לאתר חבהמ"ק בית לחשון שבעוה"ר לפי' בבית ב' שהיו מקריבין כעין בית ג' וכסדר הנז' בתורה מ"מ נחסרו בבית ב' חמשה דברים בבהמ"ק גופיה שהיו בבית ג' מה גם דבבית ב' לא עלו כל ישרהל כי אם מעט מזער שעלו מן הגולה עם עזרא כידוע מה גם דהיו ג"כ כפופין ומשועבד תחת ממשלת מלכי לוה"ע וחסרונות הלו מעכבין את הכפרה פורתא דהמלך לחודיה דינו כרבים ושקול ככל ישרהל כדאמרי' בגמ' דר"ה דף ז' מלך וליבור מלך נכנס תחי' לדין מ"ט דלאו חורח ארעא למיתב מלכא אבתרי ג' מקמי לליפוס חברן לף וניהן בכל יום כדכ' לעשות משפט עבדו וכו' כדאי' בירוש' פ"ק דר"ה סי' ו' דדינו כרבים וא"כ אפי' בשאר ימות השנה כת המלך עדיף כרבים לקרוע גז"ד ובבית ב' אין מלך בישרהל ועוד דבבית ב' ליכא דין רבים לעיתת הרב שא"י ז"ל בד' הרמב"ם ז"ל דמלריך ליבור כל ישרא כמו בימי יהושע שהיו כל ישרהל יחד וא"כ בבית ב' כיחידים דמו והילו היו כל ישרהל ביחד ומלכם ברלשם בזמן בית ג' היו נשהרים ומנוקים מכל חטא ולא לן אדם בירוש' ובידו עון אשר חטא גם מקמיה דאתי ר"ה ועימ"ת הלא דבר"ה ובעימ"ת היו נשהרים ביותר בהוס' טהרה אחר טהרה וקדושה יתירה והו"ל בקטן שבולד ובבריה חדשה לא כן בבית ב' דחסר לן כמה טובה בפולה ואינן מן המובחר כמו בזמן בית ג' לאמנם סו"ם עדיפי מזה"ז אתר חורבן בית ב' דעכ"פ היו מקריבין לול מוסף היום כסדר האמור בפ' ושעיו מלותן בכלל דיני התורה והוו מיהא בבריה חדשה:

אמר עוד ובדיעבד כל השופרות כשרים בין פשוטים בין כפופים ומלוה בכפופים יותר וכו' שם רמז בהק' עוד מ"ש במד' וז"ל פנה אל תפלת הערער וכו' רבי פתר קרא בדורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא ולא חו"ת יאל כהן ומקדש וכו' אלא תפלה אמר

דוד לפניו ית' רבש"ע חל תבזה תפלתם תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה עכ"ל הרי שהתפלל דהע"ה ע"כ ישראל שיקבל תפלתם לפי' בזה"ז שלין מקדם ולא קרבנות ולא חו"ת ועכ"ז שיהיו לפניו ככריה חדשה כדמסיים ועם נברא יהלל יה כמ"ש שם ולזה רמז הכא ובדיעבד ר"ל שחרב מקדש והיה לאין מחמד כל עין ולא נשאר לנו כי אם שיח שפתותנו בתפילתנו ולפי' לדור אחרון כדור היתום הזה שלא נשאר לנו כי אם תפלה פשוטה לפניה ולאחריה כעס ככהן בקטון כנדול נוסח הפלה אחת לכל ישראל אשר כידרו לנו חנשי כנה"נ ואין ליתנו יודע עד מה לכוין כוונת כל תפלה כלל והמכוין בתפלתו לפי' המלות אשר מוליך מפיו פשטן של דברים תכס יקרא ומי כמוהו מורה עכ"ז כבר התפלל דהע"ה נם לדור אחרון שהקובל לעקתנו לפניו_ית"ש כלילו הקרבנו תמידין ומוספין ומוספי ר"ה כהל' ואלקינו מרחם יקיים דברו הטוב ויעלה עליו תפלתנו כקרבנותינו ויעשה לותנו ככריה חדשה הא מיהא נ' מדרנות יש בין מקדש ל' דהוא דומה למלוה מן המובחר ובזמן בית ב' עדיף מינן פורטא ונרע מזמן בית ג' שהיה מלך וליבור וחו"ת וכו' אבל מ"מ עדיפי מינן שהיה כה"נ וכנדי כהונה ועבודת הקרבנות ועכשיו בעוה"ר חסרים מכל טוב ובדיעבד סו"ס יולאים יד"ח וכל הקולות כשרים כשופר הרי נ' חלוקות הנאמרים בחמת וכמ"ש הרע"ז ז"ל:

ועפי"ז לפ"ל כה"כ כי רלו עבדיך וכו' ויירלו נויש וכו' כי בנה ה' ליון וכו' פנה וכו' כי השקיף וכו' וכו' ויל"ד דקאי כשבח המגיע לליון וירום' ומה שייכות להם למ"ש פנה ח"ת כערבר וכו' ומאי ס"ד תיכף לבזוה להפלתם עד שאמר פנה ולא בזה והו מה נ"ע כי השקיף וכו' ועוד דכיכה לבני הגלות בני תמותה ולא לאמר יושבי השך ולצלמות בדכ' במ"ח:

ועפי"ה יובן שהרי מבואר יולא דנם בזה"ז דאין לנו כי אם שיח שפתותנו לפי' שאין ליתנו יודע לכוין כראוי מ"מ המקום ברחמיו יקיים לה דבר דוד עבדו ותפלתו עומדת לעד לדור אחרון שיעשה לותנו כריה חדשה נקיים מכל עון אשר חטא:

אלא דלכתי י"ל דעכ"ז לא יולנו יד"ח ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה"ת ה"ב וז"ל שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה וכו' ע"כ עבירות שבתורה הקלות והחמורות בין שעבר בזדון בין שעבר בשוגג בין שנודע לו וכו' והוא שעשה תשו' לכל לא עשה תשו' חיבו מכפר אלא על הקלות ולא החמורות כגון שחייבים עליהם מד"ד או כרת ום"ש ומקר וכו' בזה"ז שאין בהמ"ק וכו' התשו' מכפרת ע"כ עבירות לפי' רשע כל ימיו וכו' ועילומו של יום מכפר ואעפ"י שהתשו' ועילומו של יום מכפר לשעתן יש עבירות שאין מתכפרין אלא ליוה"כ כילד עבר עמ"ש וכו' עבר ע"כ ומב"ד התשו' ויוה"ך הולין ויסורין נומרין לו הכפרה וכו' לבל שם ח"ה מיהא מכפרת וכו' עכ"ל. הרי מוכח מד"ק שאלו ד' חלוקי כפרה ותשו' עם כולם היינו בזה"ז לבל בז' בהמ"ק אין מי מעבב הכפרה אלא התשו' עם השעיר מכפר על הכל ועל הקלות שעיר מכפר לפי' בלתי תשו' וכ"כ הרב לח"מ ז"ל שם וה"ב כיון שעדיין על החמורות בעי יסורין ויש מהם ביסורין ומיהא בזה"ז ה"ב היאך הוו כבריה חדשה ואנה פנה תפלת דהע"ה אם עדיין לריכים כפרה יאם לא תועיל הפלתו כי אם למי שאין בידו עבירות חמורות אין זה חידוש ועוד שהרי קאמר תכתב זאת לדור אחרון והיינו לכל הדור שיעשו בריה חדשה והיאך יתכן זה ואם על הרוב מדבר הכ' תן לי ערב והרי רחיתי בני עליה והנם מועטים אלא ודאי הכתוב מדבר על כללות כולם וישראל ערבים זל"ז והיאך יהיו בריה חדשה:

ואפשר ללמד זכות על ישראל במשנ"ל בפ' בתרא דכהובות אמר"ח כל הדר בא"י שרוי בלא עון שנא' וכל יושבי שכן חליתי וכו' ואמ"ל רביעא אמן בפ"ח מהניין לה אמ"ר ענן כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח וכו' ע"כ וכתב הרמב"ם בפ"ה דמלכים הי"ח וז"ל אמרו חכמים גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי א"י ולחניה ומתפללים על עפרה וכה"ח כי רלו וכו' כל השוכן בא"י שומתיו מחולין שנא' וכל יושבי לפי' הלך כה ד' אמות זוכה לחיי טוה"ב וכן הקבור בה וכו' שנא' וכיפר אדמ"ע עכ"ל וכתב מרן ז"ל בכ"מ שם בגמ' וכו' ע"כ וכתב עוד הרמב"ם ז"ל שם דהגם דאיתו דומה קולמתו מחיים וכו' ואעפי"כ היו מוליכים מליהם לשם ע"כ הנה מבואר ממ"ש רבינו וכן הקבור וכו' משמע דלאו דוקא וכיפר אדמתו עד שימות ויקבר שם אלא לפי' הלך ד"א וכ"ש הדר מ"מ אויר א"י קדום ומפקיע מידי שעבוד מה שהיה חייב אלא מ"ש רב ענן כל הקבור לרבות לפי' אע בחו"ל והעלו את מטתו לא"י הוי המקום הקבור בו מזבח כפרה ולכן היו מוליכים מתיהם לא"י ומלת דהרמב"ם פסק דלא כרבינו דבעי תרתי יסורין וא"י כמ"ש אגן בם"ח אע"ל אלא בא"י לחודה בלחי יסורין שרוי בלא עון דהקדם מפקיע וכיפר אדמתו וה"ע דהרמב"ם ז"ל מסוס דכמך על הברייתא שהביאה הרב כלי יקר ז"ל וז"ל תניא ר"מ אומר כל היושב בא"י א"י מכפרת עליו שנא' וכיפר אדמתו עמו וכן היה ר"מ אומר כל הדר בא"י וקורא ק"ש שו"ע ומדבר בלה"ק ה"ה בן עוה"ב ושומתיו מתכפרין שנא' וכיפר אד"ע וכן אמר ההולך ד"א וכו' עכ"ל נמל"ל דקרא דכיפר אד"ע לאו דוקא בנקבר בא"י אלא אפי' בחייו וליכ לה מקרא דכיפר אד"ע ומ"ש ובל יאמר שכן חליתי וכן מסז"ל דא"י נקנית ע"י יסורין השעם כמ"ש בזוה"ק בפ' ויקרא וכ"כ הרב שא"י ז"ל בדפס"ד דיסורי א"י הם מוחבח כפרה על עון חו"ל וכמו שהנ"ב לוקין בעון הדור כן נמי א"י לוקה בעון הדור אלא שהנ"ב כל נדיק ונדיק לבני עירו אבל בא"י לכל העולם ועל כן בל יאמר שכן חליתי ויתרעם על היסורין כי א"א שיהיו כל העולם נקיים כולם כאחד ולכן לא פסקי יסורין בא". ונק"ע מ"ש הרב שער אפרים ז"ל בתשו' על עשיר אחד שנדר לעשות לא"י ומכר כל נכסיו אחריתא למיסק ושוב לא הניחו שר העיר ללכת לא"י וכתב הרב ז"ל דכמה פוס' ס"ל דנדר לא"י אין לו התרה ולכן תקנתו שיחזיק במקומו לה"א בא"י והו"ל כאילו הוא עלמו ילא מחו"ל לא"י וקיים נדרו לכ"ע יעמ"ש והבאתי ד"ק במ"א ופירשתי בעניותי עפיד"ק כה"כ לא יחל דברו וכו' יע"ש:

אמור מעתה דמי שנתחייב יסורין או מיתה בעונו הרי מלינו לו תרופה מן התורה ע"י שיחזיק לא"א הדר בא"י ועי"ז יחשב לו כאילו הוא עלמו דר שם בא"י דשם"א כמותו ובזה יפקיע מעליו שעבודא דאורייתא שהיה מוטל עליו לסבול יסורין לכפר עליו הרי שלוחו הדר בא"י ומחזיק הוא בידו סובל יסורי א"י בעדו וכיפר אד"ע ואם היה מחויב מיתה ג"כ כן שם בידו א"ה ומיתתו זוכי כפרתו הנה ע"י שהוא מחזיק ביד עמלי תורה שנא"י חיה יחיה דזכו עדיפותא וכיפר אדמתו עמו לפי' בחיים חיותו עץ חיים היא למחזיקים בה ונקראת ארץ החיים כי לוירא דא"י קדום וטהור ומפקיע מידי שעבוד ולפי' דלא מלי לילך לא"י מהני ליה ע"י שיחזיק במקומו לת"ח שבא"י דהו"ל כאילו דר שם וממילא מפקיע שעבודיה כאילו הוא הלך להתם:

ו"ש דהע"ה כי רלו עבדיך את אבניה כי היו מנשקין את אבניה ואת עפרה יחוננו משום דהם קדושים וטהורים לכפר עון לפי' מחיים דהא דכ' וכפר אדמתו

לאו דוקא במיתה וקבורה משמעי קרא אלא אפי' דר בה או הלך בה ד"א לוירא דא"י מפקיע מידי שעבודא דאוריתא ומילתו מעונג מיתה ויסורין ומכפרת עליו כל חטא ועון אפי' החמורות ולזה ויירתו גויים את ה' וכל מלכי הארץ את כבודך השרוי בא"י ולא יהן המשחית לבוא כל כך ואויב כמש"ה לא החמינו מלכי ארץ כי יבא ג"ו בשע"י כי בזמן שישראל עושין רצונו ש"מ ושכינה שרויה עליהם אין כל חומה ומצור יכול לעמוד בהם ישן כי בנה ה' ליון גרשה בכבודו ולאו דוקא בזמן שבהמ"ק קיים וע"י הקרבנות התמידין לא לן לחדש בירושלים ובידו עון ומילתא אין לחוש"ע עליהם בהם אלא גם אחר חבהמ"ק פנה אל תפלת הערבר וכו' שבזמן שישראל מפוזרים הו"ל כערבר בערבה וכיחידים דמי ועכ"פ לא בזה אלא תפלתם לנקותם מכל מום מכשול ועון ואינם יכו' לחוש"ע לפגוע בהם כי ע"י התשו' והלעקה נעשו כבריה חדשה וכקטן שנולד דמי וכי תימא שהרי סו"ם לא יבלר מיסורין לו לפעמים מחיוב מיתה דאפי' יוה"כ הולה ולפעמים יוה"כ ויסורין הולים וממילא ימלא מזברת עון לשלוט בהם ואפי' שהש"ה כבר ההפלל ואמר תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא וכו' הרי יש ד' חלוקי כפרה שהיה ר"י דורש ובשלמא בזמן שהיה בהמ"ק קיים ועיר וירום על תילה בעויים ומשוכללים ניחא דשעיר מכפר על הכל אבל בזה"ז דליכא מקדש ובהן שיכפר בעדינו מאי הוי עלן לז"א גם מזה ליכא למיתש דמ"מ אלקי"נו מרחם לעשות ולקיים את דבר דוד עבדו ועם שבזה"ז נסתלקה שכינה למרוס בעוה"ר עכ"ז תמיד עיני ה"א בה בתרעא קדישתא כמ"ש ארץ אשר ה"א דורש וכו' וז"ש כי השקיף ממרום קדשו ה' משמים אל ארץ הביט כדכ' עיני ה"א בה ולדרים עליה ובקדושתה עומדת ולא מיבעיא לדרים עליה אלא גם כל המחזיק בהם זוכה ושומע אל תביונים לשמוע ה' אל תנקת אסיר בגלות בחו"ל ואינו יכ"ל לעלות לא"י אפי"ה עונה בעת ארה לפתח בני התותה שאפי' היה חייב מיתה או יסורין עכ"ז יפתח מוסרותיהם ינתק יען שעיניהם תלויות ולופיות מרחוק בבנו"ת הארץ בחי"ן ומחזיקים לדרים עליה העוסקים בתורה. לספר בליון שם ה' ותהלתו בירושלים ועי"י להכתם ותחלתם עם הדרים בארץ ומחזיקים בידם יגללו גם מד' חלוקי כפרה ויפטרו מיסורין וממיתה שהיו כבר מחויבים בהם בעונם וקרא לותם בני תמותה ופי' הרד"ק ז"ל דקרא לבני הגולה בני תמותה מחמת העבירות המתחייבים עליהם מיתה ויסורין ועכ"ז א"י ה"ו לימח מרחפת בכנפיה עליהם תמיד

בזכות ארעא קדישתא דמגינא ע"כ העולם וק"ל:

ובקומב זה אפ"ל ג"כ כה"כ לך דומיה תהלה לאלקי"ם בליון ולך ישולם נדר שומע תפלה עדיך כב"י דברי עוונות גב"מ פשעינו א"ת אשרי תבחר וכו' נורלות וכו'. והכונה עפ"י החמור לך דומיה תהלה אלקים שהוא מדה"ד שאינה יכולה לקטרג בשבת ליון וז"ש בליון ר"ל בעבור ליון כי א"י בכללותה נקראת ליון כמ"ש הר' מהרש"א ז"ל בס' פני שלמה יע"ש ולא לדרים עליה אלא גם להרחוקים ממנה יושבי חו"ל יען כי לך ישולם נדר. אפי' שנדרו לעלות לא"י ולא יכלו לקיים נדרם ללבת הם עצמם ליתנהו בתקנת בשלם נדרם ע"י שמחזיקים במקומם לת"ח העוסקים בתורה על הארץ הטובה יתשוב ה' להם כאילו הם עלמם עלו לא"י כמ"ש הרב שע"ח ז"ל כנ"ל אשר בזה נחה שקטה החקירה אשר שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו בתפילה ובתחנונים הגם כי דברי עוונות גברו מכי עכ"ז פשעינו אתה תכפרם וכ"ש לדרים עליה שלא ימלא בהם מזכרת עון כי קדושת הארץ מפקיע שעבודא דאורייתא ועליהם נאמר אשרי תבחר ותקרב י"ח נשבעה בטו"ב קדוש היכלך והקדש מפקיע מידי שעבוד ולאו דוקא לדרים עליה אלא גם כל המחזיק בידם זובח זה ז"ש גורלות בגלל תעגנו ר"ל בגלגל שנותנים בני חו"ל לא"י ולעגייה ולחכמיה ומחזיקים בידם מממונם גורלות יעגנו ומבטח לכל קלוי ארץ ויש רחוקים ליושבי חו"ל וכנ"ל וק"ל:

ובדרך זו אלך לפרש כה"כ רליה ה' אלרך שבת ש"י שאתה מקבלם בתשו' וסולח ליעקב המכונים בשם יעקב כשאינם עושין רצ"מ כמש"ל ולא מיבעיא היושבים בארלך הקדושה שזכותה מגן עליהם לכפר להם אלא גם בזכותה נשאת עון עמך המחזיקים בידך בני א"י וכשית כל חטאתם סלה דקדושת הארץ מפקיע מידי שעבודא דאו' אפי' כל עון וחטאה ומלבד זה עוד זאת אספת כל עברתך השיבות מח"א שאפי' היו חייבים עונש יסורין או מיתה אתה פוטרם מהם לגמרי בזכות ארלך וק"ל:

ונחזור לבאר דרך רמז סיום לעון מרן ז"ל שבפי' תקפ"ו הנז"ל דסי"ם וחמר עוד חון מצל פרה מפני שהוא קרן ופסול אם רמז למה שים לחקור בזה דמאחר שהקב"ה ברחמיו מעביר לחמותיו רלחון כלשון בכל שנה ושנה ולפי האמור דהו"ל כבריה חדשה וקטן שנולד דמי והקב"ה חפץ לזכות את ישרלל ש"ב מי מעכב על ידו מלגאול אותנו ויחזיר עטרה ליושנה שהרי לא נשאר למהד"ד לעכב כלל וכבר עמדו ע"ז המפרז"ל וכמה תי' נאמרו בזה וחד מנייהו עדיף במה שחקרו עוד מקורה לחתת דע"מ כל החדדה שנחרב בשבורה בית ב'. ומה לרה היתה אם דבשלמא בית א' נחרב על כמה עבירות חמורות שהיה בידם כידוע לך דא עקא דבית ב' היה בידם תורה ומלות ומע"ט ולא היה בידם סוס ע"ז וג"ע וש"ד כלל כי אם עון ש"ח ולה"ר והיה בסם ל"ג מניעים על הדור תגלי קמאי כריב"ז וכיולא בו אשר כל אחד מהם שקול כשולם ומלואו ואפי"ה לא נשא ה' להם פניס ונחרב הבית ב' ויחא להו במשל לחולה שחלה חולי כבד ונתרפא מחוליו דמ"מ רוח קמעא עוכרתו לו כמו שהיה קודם חוליו ברית עדיף שאפי' יש בשחב לא יכהו שרב ושמש כידוע. וידוע דעון השגל הוא הנקרא חולי כבד ואפי' שנתרפא בו בפרק מ"מ ביום פקבי ופקדתי וכו' שאפי' חטא קל יחזירנו לחוליו הכבד דהוסרבו בו מתחי' ושינו בי ישלשו בו בחטאתם בב"ז בבית ה' והעבירת הזידים יום יום ולא הנו חון וח"כ כ"ז דעשים בריה חדשה היינו על חטאות הליבור והיחיד שעושין בשגר השנים על החדשים אלו בושין ומתחרטין ושבים אליו בכל לב על כל אלה יקבל בתשו' ואלקי"ט מרחם ועושה חופש בריה חדשה לא כן על מעשה השגל דכתיב ביום פקדי וכו' והוא מושרש בעופש שורש פורה רוש ולענה ולריך תשו' גדולה בהתמדה יום אחר יום עד שימתק העון הזה עד גמירא וה' ברחמיו ביחוך הזמן מבדר ומלרף לחופש כמטהר וכמלרף בסף סינים דור אחר דור עד זמן קן שם לחושך ואז יעביר גלולים מן הארץ וינאל לחופו ויביא בנים לגבולם לכן בא הרמז בלשון מרן ז"ל במ"ם חון משל פרה כלו' השגל בגה של פרה ט"ד משז"ל תבא פרה ותקנח לחת בגה ולהא דע"ז עון השגל פסול לגמרי מפני שהוא קרן לשון חוזק שהוא מושרש וחזק כדכ' וביום פקדי לו לשון קרן קיימת כי אחר שנטהרו ישרלל במ"ת וחזרו להיות כמלאכי מעלה וחיות ממה"מ ומש"מ ט"י מעשה השגל חזרו לזוהמת הנחש ס"מ כידוע כמה גרם עון השגל וממנו שליטת ס"מ וגוגדא דיליה וכל אחר העבירות הם כולם פירות ופ"פ והקרן קיימת הוא השגל שאילו לא חטאו בשגל מחוקו זמן היה גמר תיקון השולם כמו זמן אדה"ר קודם שחטא ופסקה זוהמת נחש הקדמוני הוא שבן הוא ס"מ ובחטאת בשגל נתקלקלו לגמרי עד שיתוקן דור אחר דור ואז לת רוח הטי' יעביר מן הארץ

ובא לליון גואל:

אמר עוד וכן קרני רוב החיות פסולים מפני שהם עלם לחד ואין להם זכרות מבפנים לפ"ל שבח לרמוז לפי דרכנו שביארנו בשבח המניע ליומ"ד דר"ה ועיומ"ת כמה מעלות טובות מה יופיו מה טובו יותר מכל החגים והמועדים שיהיו ישראל נקיים מכל מום חטא ועון כבריית חדשה לכך בא לרמוז ולהודיענו שכ"ז לפום תעורותא דלתתא בתשו' ובתפלה ולדקה ומע"ט ולא כמו שחושבין בני אדם שע"י שלושים לבנים וחולצים ממתקים לסימנא מילתא ושושים העיקר טפל והטפל עיקר לושים לבנים ואחתיהם תעמוד הכהרת נשמתם לושבת שחורים אלא העיקר הוא לתקן כלאי בגדי הגפן מבפנים מתחת למדיו ע"י התשו' בכל לבם לרחוץ בגדי הנשמה מכל לכלוך עון ואשמה ולהסיר בגדים המוחים שהיו עליה וק"ה ל"ו יקקה חלוקת דרבנן וסלף כוגדים תחי' ורחם ואז יהיה נכון לבו בטוח בה' אלקי המשפט שיאל בדימום בדינו מלפניו ית"ש ולאיש חשר אלה לו לחתר כלומו מעשות כל אלה יחכל ממתקים ליכול וליחדי וילבוש לבנים דע"י שעב בתשו' סמוך לבו כי ה' אלק"ינו מרחם ויקבל התשו' כי חינו חפץ במיתת חייבים כי אם בשובו מדרכיו וחיה ישוב אל ה' וירחמהו וכו' ובוטח בה' בחמת ובחמים ונותן בה סימנים טובים לסימנא מילתא גדולה הבטחה כמ"ש רבינו הטור ז"ל שם וז"ל דהעכו"ם כשהדין מתוח לפניהם לובשים שחורים וכו' משל"כ ישראל לובשים לבנים וכו' ובטוחים הם' וכו' דכר ליוה ה' ליעקב יום הדין הגדול והנורח יומא דר"ה וכל העכו"ם אין נותנים לב לשוב לא כלה חלק יעקב שהם יודעין יום הדין הגדול והנורח יומא דר"ה יום לדיר בימי שנה ואוכלים ושותים ובטוחים בה' וכו' עכ"ל. הרי מוכח דישראל נותנים לב ליום הדין לשוב ולובשים לבנים ואוכלים ובטוחים והיינו דאהניא להו ונמלח דהעיקר היח התשובה וכ"כ רבינו האר"י ז"ל והבי"ד הרב בחה"ט ז"ל שם שמתוודים בין התקיעות בין העשר"ת לתש"ת וכו' יע"ש. ואיתא במד"ר ע"פ יכרסמנה חזיר מיער דהעכו"ם נמשלו לחיות רעות שביער וכן תמלח בדניאל ע"פ ואתו חיוחא וכו' ושינן דבדוכל לה לאכלח ומדקח וכו' יעו"ש וכמ"ש מהרש"ח ז"ל בחדח"ג כידוע:

ויע"ן בח הרמז וכן קרני רוב החיות שהם העכו"ם חיות טמאות פסולים מלקבלם בתשו' מפני שהם עלם לחד ואין להם זכרות מבפנים כלומר שהם קשים בדעתם ואינם מעלים בזכרונם חת יום הדין לשוב בתשו' כמו ישראל חומה היטראלית יודעת חת חופייה של חלד"ה ואין עושים בפרט זה תוכח בכרס חלח בהעלם מבפנים זוכרים ומרגישים חת יום הדין ומתוודים ביום לבין עלמם בשעה שהדין מתוחה ומתחקים מבפנים ולהם לב טהור נקי ובר מכל לכלוך עון חשר חטח חשר עשו מקודם ושבים מלב ומבפנים ובטוחים בה' לנחת בדימום בדינם ומרחין סימני טהרה לובשים לבנים ואוכלים מעדנים ושמחים ובטוחים וכו' משל"כ העכו"ם בשעה שיודעים שהדין מתוח להם לובשים שחורים וכו' וכל חזחיהם יכירום כי כלתה חליהם הרעה כי יודעים בעלמם שאין להם תקומה וח"כ הם עלם לחד מבית ומחון מה גם ביום הדין שהוח יום ר"ה לח ידעו ולח יבינו שהוח יום הדין ואין נותנים לב לשוב ואינם מרגישים וח"כ אין להם זכרות מבפנים לפי' במחשבה בלב כלום עד בח יבח עליהם יום דינם בגרה ונוקה וע"כ לח יקומו ר"ל חבל ישראל היינו שבחייהו דחטפ"י שהם אוכלים ממתקים ולובשים לבנים מ"מ ברגע יגילו ברעדה ונותנים לב מבפנים לזכור כל מעשיהם הרעים שקדמו ומתוודים עליהם ושבים בכל לב ערם מכה לין רפואה מקדימים תפלה ותשו' לגרה ובוטחים בה' והבוטח בה' חסד יסובבנו. ותפסר עוד לרמוז במ"ם ואין להם זכרות מבפנים ועוד כתב מרן ז"ל שם בשע"ו וז"ל לח הוליח זכרותו חלח נקב חת זכרותו וכמ"ש הרב ע"ז ז"ל בסקי"ז כשר עכ"ל דהיינו שמתחלה השופר יש בו עלם ממלח חת החלל ולריך לכתחי' להוליח חת העלם שהוח הזכרות הממלח חת חללו ואם לח הוליחו חלח נקב חת זכרותו ותקע בו יע"ש רלה לרמוז בזה כי העיקר הוח התשו' כמש"ל וים ג' חופנים בבעלי תשו' כמ"ש לעיל בסי' תקפ"ח שלריך בכל חדם לחול לקום בחשמורת וכו' והספרדים נהגו לומר סליחות ותחנונים בכל יום והחשכמים תוקעין בכל יום לחר התפלה שחרית כדי לעורר בתשו' מקודם ימי הדין ובשבוע שמוך לר"ה גם החשכמים חומרים סליחות בחשמורת ושניהם מקרח לחד דרשו קרח כדכתיב תקעו בחדש שופר בכסח ליום חגנו מדלמר קרח ליום ול"ח ביום. משמע דר"ל שלשים יום של חדש הרחמים שהם קודם לחגנו והחשכמים דרשי לקרח בפשטיה תקעו מקודם שמוך ליום חגנו וקדמיה לרשיעח הוח סע"ח קודם שמלך יושב על כסח דין ויבוחו בני החלקים להתיולב על ה' וישרחל עושה חיל מתורה ומלות ולח ע"ד שפירש רבינו התר"י ז"ל מבז"ל לחחורי תרי ולח לחחורי לשה כידוע לבל לוה"ע ליש חוטפים שום מחשבה לדין הבח עליהם ועד שיבח הדין הם כליס מלליהם וגם ביום ר"ה ליש יודעים שהוח יום הדין לשוב משל"כ ישרחל הגם שים בהם דלת העם דחפשר שלח יתנו לב לשוב מקודם מ"מ ביום הדין כולם נותנים לב לשוב ולזה בח הרמז דלכתחילה יולית הזכרות מקודם ויהיה חלל נקי מבית ומחון מקודם ושופר מלשון שפרו מעשיכם מקודם ואז ביום ר"ה יתקע יותר התשו' בלבו בשופר שפירש נלה יותר ביום ר"ה בתפלה ולעקה עד יגח כעוגה נדקן ויהיה אז כבריה חדשה ואפי' לח הוליח זכרותו מקודם חת שנקב הלב לבית חללו חת הזכרות כ"ל עם הזכרית דהיינו תיקף חת יום הזכרון יום ר"ה והעלה בזכותו כל מעשיו הרעים ונקב הלב הסתום ותשוב בהרהורי עבירה כל השנה ויום התודה בלבו והרהר בתשובה אפי"ה עכ"פ כשר שמועיל לו לקבלו החלי"ת בתשו' לח כן חוה"ע שלושם מרגישים ביום הדין יום ר"ה הרי הם סתומים בעלם לחד בעבירות ואינם מרגישים עד שבבר נגזר עליהם גז"ד ובלה עליהם הגזירה כסופה יעברו:

עוד יש לרמוז דהח דבעינן שיהיה להם זכרות מבפנים שם רמז למ"ם המפרש"ל ע"פ ועתה מה ה"ח שואל מעמך כי חם. לירלה וכו' כי ועת"ה גי' תפ"ח גימט' פלוגית שהיח לילית עם הכולל ותיבת מה ח"ת מה חלח מלה במשו"ל ותיבת מלה גימט' ס"מ בעלה אמו"ל שע"י הירלה ותפלה ולדקה נכנעים וכלים לגמרי ולזה גלע"ד טעם שחנו חומרים בתפילת ר"ה והרשעה כולה בעצן תכלה דכיומל דר"ה ויבוחו בני החלקים להתיולב על ה' כידוע ולחנו מבקשים בלשון נסתר ומלכותו בכל משלה ולריך לכוין בתפלתינו בעיקר זה:

עוד חפשר לרמוז שופ"ר גימט' תקפ"ו ולכן רבינו הטור ומרן ז"ל קבעו הל' שופר בסי' תקפ"ו דחותיות הנעלמים שהם המילוי של חותיות ריחם השנה שהם מלות ר"ש תניח חות ר' העיקרית ותקח המילוי דהיינו י"ש ומלות ח' תקח המילוי ל"פ ומן חות ש"ן תקח י"ן המה יעלו גימט' ת"פ שם רמז לת"פ מחנות של לילי"ת ע"ד שפי' המפרש"ל רמז הכ' ותקח מריח הנבי' חת הת"ק כידוע. גם תיבת השנה שני הי"ן לרמוז על ב' מילויין של ב' הי"ן ר"ה הם מספר ט"ו ולות ש"ן השנה תקח י"ן המילוי שלה ומלות נו"ן ו"ן הרי ט"ו י"ן ו"ן גימט' קל"ח כמספר שמח"ל. וסמח"ל ולילי"ת עולין תרי"ח גימט' תורה שע"י התורה ניתק כח הסט"ח הנז' כמש"ל ברלתי ילה"ר ברלתי לו תורה הבלין וכתב העור ז"ל

כשים שופ"ר לון שבן ולון פגע רע ועיין מ"ם הרע"ז זלה"ה בסוס"י תקפ"ח יעו"ש ולזה נלע"ד לרמוז שופר גי' תקפ"ו שע"י תוקפו של שופר לזי מסתלקים הדינים שהם כח ס"מ וגוק' דילה הנרמזים במילוי לותיות רלם השנה כנז"ל דכשים שופר נעלם הדין בר"ה ומשתקעים בתהומת רבה וזה רמזו התור ומרן ז"ל בקובעם דיני השופר בסי' תקפ"ו כנז"ל וכעין זה כתבו המפו"ל על דיני נפילת לפים שקבעוס התור ומרן ז"ל בסי' קל"ח לרמוז שע"י ההכנעה והענוה שהיא ג"כ גימ' קל"ח דלזה רמז דהע"ה במזמור קל"ח טי"ז מכניעים יצרלל הסמל"ל שהוא גימט' קל"ח כידוע וע"ז בא הרמז שופר של ר"ה בעינן שיהיה לו זכרות מבפנים דהיינו שיכון כל מחשבותיו להכניע ולשבר כח הסט"ח הנרמזים בלותיות הנעלמות דמילויים הנז' כי מלבד המלוה עוד זה התכלית להכניע כח ס"מ וגוק' הן ע"י מלות תקיעת שופר הן ע"י התפ"ח ולימוד התורה וזה הרשעה כולה בעשן תכלה ולא מלכותו בכל משלה דכשים שופר לין שופ"ר כמ"ש התור ז"ל וכנז"ל:

וכן מלינו בענין הלדקה ובפרט בימים הללו ימ"ת ירבה בלדקה כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' תשו' יעו"ש וכ' רבי' האר"י ז"ל דמלבד כח מלות הלדקה כי רב הוא עוד זאת דלין עבירה מכבה לותה כמ"ש בלדקה תכונני ועי"ז רחקי מעושק הסט"ח וכמ"ש הגלון הרב חיד"ח ז"ל בס' רלם דוד ובשאר ספריו הקדושים כידוע:

ובזה ים לרמוז לענ"ד משז"ל לם בקשת לעשות לדקה עשה לותה עם עמלי תורה והוא כמשז"ל ברלתי ילה"ר ברלתי לו תורה תבלין כנז"ל ובמ"ם דסוטה ליתא דלין עבירה מכבה תורה לבל מכבה מלוה ולפי"ד רבינו האר"י ז"ל דלדקה דומה לתורה דלין עבירה מכבה לותה ת"ב מוכרח לומר שהלדקה עם עמלי תורה הוי על ידי הלדקה מתרבה התורה ולכן לין עבירה מכבה לותה ותור"ה גימט' תרי"ח כמספר סמל"ל וגוק' וזה רמזו לנו רז"ל לם בקשת לעשות לדקה להכניע ס"ם וגוק' ע"ד רחקי מעושק עשה עם עמלי תורה וכהקדים עוד מ"ם הרב חיד"ח ז"ל במדבר קדמות מע' ט"ן סי' נו"ן על תיבת עש"ר דידוע מלת ממון תסר לפי שלותיות המילוי של תיבת עשיר הם י"ן י"ן ו"ד י"ם הם כולם ג' מת לרמוז שלם חפלו של לדם במילוי ולא יחסר ממונו חלי מיד הוא מת וכל המרחם מרחמין עליו מה"ם ולדקה תציל ממות עכ"ל. ולפי דרכנו יחסר ממונו וימלא חסרונם של עמלי תורה במילוי ובריות כדי שבזה יוכלו לעסוק לחב בתורה בבוגת הלב בלי שום טירדא ולזה בא הרמז במילוי של לותיות עמל"י תורה מלות ע' י"ן מן לות מ' ס' מן למד מ"ד מן יו"ד ו"ד מספרם של המילוי קל"ד גם מן לות התי"ו דתורה המילוי שלה י"ו ומן לות ריש"ם המילוי י"ם ומן לות ה"א ה' סך כל המילוי עולה שפ"ז ועם קל"ד סך הכל גימט' תפ"ח ומילוי לות וא"ו דתיבת תורה גימט' ז' ימים של כל שבוע שם רמז שיהיה מלא ופונה לבו כל השבוע לעסוק בתורה ועי"ז הוא מכניע כח הסט"ח גם המילוי של תיבת מ"ס דסמיכה לעמלי תורה מן לות עי"ן י"ן מן לות מ"ם ס' טולין מלה ע"ד לל תקרי מה לללא מלה להכניע כח הס"מ גימט' מלה כמז"ל ע"ד לינו דומה מי שעונה פרקו ק' פ' לשונה ק"ל כידוע כי כח הס"מ הוא כח הדין ולותיות ה"ל דסמל"ל הוא חסד ולעת"ל יפריד ס"מ לחוד ול"ל לחוד ויבחר המוב שבו חסד לל ולת רוח הטו' יעביר מן הלרן והיה ה' למלך וכו':

ברם כ"ז שבתבנו שלריך לבוין היינו למי שחננו ה' תב"ד כל חד לפום חילוה חכן בדור יתום כזה לבן יד עניי לבן לבל עיקר תפלותינו ליקב"ה לד' רשב"י ור"ח בנו ויב"ש ורבי' האר"י הק' זיע"א ולין ליתנו יודע עד מה ולכן נקרא לחלקים עליון לחל גומר עלי לערף מחשבתנו וכוונתנו לבל עכ"פ לריך החדם לידע מה שמוניא מפיו כל חדם כפי ידיעתו והשאר יסמוך ויכלול תפלתו עם תפלת היודעים לבוין כהוגן ולזה בא הרמז כל הקולות כשרים בשופר וייחד מלן דהוא בעימ"ת דיינו כרבים בשאר ימי השנה לקבל החלי"ת תפלתו ברצון וכנז"ל וק"ל:

מעתה חלכה ונשובה לג"מ להשבה לת ה' חלקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו כי הוא חייך וכו' שם רמז חל החמור למעלה לערף החדם תפלתו עם תפלות היודעים לבוין כהוגן זו בלבד לידע מה שמוניא מפיו וז"ח לשמוע כלומר הבן בקולו ולדבקה בו לדבק תפלתו חל ה' עם היודעים לבוין כי הוא חייך וח"י לשבת חל החדמה של תרימו וע"ן תבותיו בביאת מש"ן בב"ח:

דרוש ג' לשבת תשובה

שדרשתי בקהל קדוש הלוטוים הספרדים יכב"ן פה ק"ק דמשק בשנת התרל"ז ליצירה

ידוע הדבר ומ"ה כמה חובה עלינו להודות לה' חלקינו שבחר בנו ורחמינו וחסדיו פתח טוב פתח לעוברים ושבים חליו יתברך וכמ"ם לדורנו דהס"ם במזמור ס"ה שיר לך דומיה תהלה בלוים בליון ולך ישולם נדר שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו דברי טולות נגברו מני פשעינו לתה תכפרם. לשרי תבחר ותקרב ישכון חלריך נשבעה בטוב ביתיך קדוש היכלך מורחות בלדק תענונו חלקי יעשנו מבטח כל קלוי חרן ויס רחוקים מכין הריס בכתו נלוד בגבורה משבית שחון ימיס וכו' ושבי קלוות מלותותיך מולאי בוקר וערב תלינן ע"כ. והנה הדקדוקים בלה מק"ק רבו כמו רבו זה יגיל רלשונה במ"ם שיר לך דומיה דנרלה מזה דשפי עדיף לידוס מלומר שירה וזה תימה דלדרבה ליפכא משתברל דהקב"ה תפן מלד בשירות ובתשבחות של כל יומי עולם ודהע"ה בעצמו ריווה להקב"ה בשירותיו ובתשבחותיו כמשז"ל ולין הכל שהוא לומר שיר לך דומיה. ועוד מה נ"ע לזה בלו' חלקים בוין וכו' דמלי נפ"מ ומהו כוונתו בלו' ולך ישולם נדר דלתנו עד השתח לכתי לא ידענא דלו ישולם נדר. ועיל"ד במ"ם שומע תפלה וכו' דמהו הכוונה. ותו תומרו עדיך כל בשר דהול"ל עדיך כל לדם יבואו דכל בשר משמע דגם הבהמות וליות השדה בכלל והא ודלי ליתא דרוח הבהמה יורדת היא למטה ולית עלה דין ולדם כלל. ועיל"ד במ"ם לשרי תבחר ותקרב וכו' ויתר הכתו' לין להם קשר והכונה לפי פשוטן ובפרט במ"ם טורחות בלדק תענונו ופירש"י ז"ל בלדקתך תענונו לעשות טורחות בגויים ע"כ. מה ענין זה להקודם ומה ענין הכריס לכאן בלו' מכין הריס וכו' ומהו כוונת קלוות מלותותיך ומה ז"ל בלו' מולאי בוקר וע"ת בלופן שכל הכתו' הללו לריכים ביאור לכאו' בלו' הדברים סתומים כפי התכוס:

וכדי לבא אל הביאור נקדים את הידוע מקירת הפמז"ל דכיון דיעקב ועשיו חלקו העולמות ביניהם ועשיו נמל העוה"ז בחלקו ויעלה"ם בחר בו ולזרעו עוה"ב כמשז"ל ת"ל חיפה לין יותר להם ליטראל ליהנות מעוה"ז יותר מכדי חייהם והרב מהר"ם פרימו ז"ל תי' דע"י שקבלו יטראל את התורה הו"ל כמלול מזומו של יס ומשלוליתו של נהר דהרי הס לעלמו וה"ל לא לית יס מקבלים התורה היה חוזר העולם לתוהו ובוהו כמשז"ל בב"ר ט"פ ויהי ערב ויהי בוקר יום השני דתנלי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם מקבלים יטראל תמשה חומשי תורה

מוסב יהס לאו הריני מחזיר העולם לתו"ב וכו' יע"ש ח"כ בקבלתם ישרחל את התורה הו"ל כמלי מזוטו ס"י וזכו גם בעוה"ז לתד"ק דהרב מהרש"פ ז"ל כידוע:

אשר בזה פי' בעניותי את כוונת הכתוב לחת דיבר תלד"ים אתים זו שמעתי כי עז לחלקים ולך ה' חסד וכו' דלכאו' חינו מובן מה היה החת ומה הם האתים דקאמר וכמה דרכים נאמרו בזה בס' המפו"ל כידוע:

אבן עם הקדוש תפ"ל דזו היתה תמיהת דהע"ה בחקירתם ז"ל הנז' דאחת דיבר חלקים מדת הדין דעפ"י הדין אין לנו חלק עם בני ישרחל רק עולם אחד שהוא עוה"ב כיון שכבר חלקו העו' יעלע"ה עם עשיו כי יעקב בחר לו את עוה"ב ומאין יבא עזרנו ליהנות מהעוה"ז יותר מכדי חייבו ות"ו גזל הוא בידנו מחלק עשיו וז"ש לחת דיבר חלקים ועתה עינינו הרואות דזכו ס' באתים זו דהיינו גם בעוה"ז לז"ח שמעתי תירוץ נכון ע"ז והוא מפוש כי עז לחלקים ואין עז אלא תורה הקדושה עז לחלקים דע"י שקבלו ישרחל את התורה הו"ל כמלי מזט"י ולכך הותר לישרחל ליהנות מן העוה"ז יותר מכדי חייהם ולזה סיים ואתר ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש ים' כמעשהו דע"י קבלתם את התורה וקיימו עולם ומלואו בזו בשכרם ליהנות מהעוה"ז יותר מכדי חייהם וכנ"ל וק"ל:

ובזה תפ"ל כוונת מאמז"ל בילקוט תהלים וז"ל לדקתך כהררי אל מה הרים הללו אין להם סוף גם הנ"ג אין סוף למתן שכרם ומה הרים הללו כובשים את התהום שלא יעלה ויוליף את העולם גם הנ"ג הם כובשים את הפורענות שלא תבא ותשרוף את כל העולם עכ"ל. ויל"ד דמה לריך לימוד לענין מתן שכרם של הנ"ג מן ההרים הא כבר מפורש יולא מכמה מקראי קודש דשכרם של נ"ג הרבה מאד אין לא רחתה כידוע:

ואולם עם האמור ח"ש והכי קאמר מה הרים הללו אין להם סוף גם הנ"ג ח"ם למ"ש וא"ת דאיכא למיפרך דכיון דיעקב ועשיו חלקו העו' מהיכא תיתי שיהיה שכר לנ"ג גם בעוה"ז לז"ח מה הרים כובשים להתהום וכו' גם הנ"ג וכו' וה"ל הנ"ג כמלי מזוטו של ים וכו' וק"ל:

עוד נקדים מה שהירנו המפו"ל מפס רבני תשבנו ז"ל לעיקר החקירה הנז"ל דאתן עבדי ה' אתן והוא כה"ג וקי"ל חולקין תרומה לעבד בפני רבו וא"י ת"ו הנה היא תרומתו של עולם ולכך נתן ה' לישרחל את הארץ ועשיו סבר וקביל לתת את תרומת ה' כדאיתא בב"ר דעשיו היה שואל מאביו כילד מעשרין את התבן ואת המלח כידוע ומהאי דיעל דחולקין לעבד וכו' הותר ליהנות מהעוה"ז יותר גדול מדין תרומה לתד"ק:

אשר בזה כתבו ז"ל מפס הרב ס"ך על התורה דה"ט דשמיעת קרקעות כדי שלא נקנה הארץ מדין חזקה דכיון דא"י היא תרומתו ס"ע להקב"ה ונתנה לנו כדין חולקין תרומה לעבד בפני רבו כנז' ח"כ הו"ל כדין הכותב כל נכסיו לעבדו אם לא שייר קרקע כל שהוא קנה העבד ואלא בן חורין לכך ליוונו ה' על השמיטה כדי שנדע דהדרת ארעא למארה ואין אנו אלא כעבדים וידוע טענת המין אם אלק"יכם חוהב את העניים וכו' מפל לעבד וכו' והשיבו רע"ק מפל לבן וכו' וכ"ז לנבי דידהו דאוה"ע אבל לנבי דידן לא אלטריכנא לכ"ז דאף אם ים לנו דין מבדים מלוה עלינו לפרנס העניים כי הוא אמר ויהי ליתת לדקה לעניים ואוהב עלינו לקיים גזירת מלך מלכ"ם:

וזה תפפר כה"כ בפ' ראה כי יהיה בך אביון וכו' לא תאמץ וכו' פתוח תפתח את ידך וכו' נתון תתן לו וכו' וכו' לאמר קרבה שנת השבע וכו' נתון תתן לו וכו' ועפי"ה ה"ה כמבוארים וק"ל:

עוד נקדים מפו"ל בב"ר בפ' נח מלינו אומרים מקלת שבחו של הקב"ה בפניו שנאמר אמרו לאלקים מ"ן מעשיך וכולו שלא בפניו כמ"ש הודו לה' כי טוב כל"ח ע"כ. וזה פירשו ז"ל כוונת הכ' בקהלת אלקים בשמים ואתה על הארץ ע"כ יהיו דבריך מעטים. במפו"ל בברכות ההוא דנחת לפני התיבה ואמר האל הגדול וכו' אמרו ליה סיימתינהו לשבחי דמארך ע"כ. וז"ש אלקים בשמים כלו' כשהשכינה למעלה ואתה על הארץ ח"כ הו"ל שלא בפניו על כן יהיו דבריך מעטים בשבחי דמארך דוקא מ"ש אלקי בנה"ג ולא יותר כיון שאם תוסיף יאמרו לך סיימתינהו וכו' ובשלמא אם השכינה למטה תוכל להוסיף שבחי ה' כל מה שתרלה דיאמרו שזהו מקלת שבחו מאחר דהוא בפניו וק"ל. וגם בזה פי' ז"ל כה"כ גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלק"ינו הר קדשו וכה"כ נכבדות מדובר בך עיר האלקים סלה וכה"כ כי עז וזמרת יה וכו' זה אלי ואנוהו ועפי"ה ה"ה כמבוארים וק"ל:

ענ"ק להבין כוונת רז"ל במ"ש אין תפלתו ש"א נשמעת אא"כ מפיס עלמו כשכר כמש"ה יבא כל בשר וכו' דמהל"א מפיס עלמו כשכר? ואפ"ל במפו"ל בחולין דף"ד אמר"א כ"ע מי שים לו מנה יקח ליטרא ירק ים לו ק' מנים יקח בשר בכל יום אמר"י לריכים אנו לחזק לדברי זקן אמר"י אבא ממשפחת בריאים הוה אבל כגון אנן מי ש"ל פרוטה ירילנה לחנוני ליקח בשר אמר"ן כגון אנו לוין ואוכלים וכו' יע"ש ואין ספק דמשום דאין דנין אפשר מא"א הוא דס"ל הכי לר"י ולר"ן שהיו חלושים מאד ולא אפשר להו בלא בשר מפו"ה היו אוכלים בשר אף שאין להם ק' מנים ולא יפפי מרחב"ע ורב"י שהיו בריאים ואפ"ל בלא בשר ועיין בס' כס"ן תשבנו ז"ל מ"ש בהא דאין דנין אפ' מא"א יעש"כ:

וידוע מ"ש המבי"ט ז"ל בס' בית אלק"ים בדפ"א דבימים הרחשונים בזמן הנביאים לא היו מתקבלים ישרחל יחד כדי להתפלל עם מנין אלא כל אחד היה מתפלל להקב"ה והיה מספר בשבחיו והיה קושל לרביו הגם שלא היה בנוסח זה שאנו מתפללים אלא כל אחד כפי לחות לשונו יען כי מימות מרע"ה עד אנשי כנה"ג היתה השכינה מתגלית במקום קרבן והיתה תפלת כל או"א נשמעת ולא היה להם נוסח מיוחד עכ"ל. ונלע"ד דאנשי כנה"ג ז"ל דתקנו לנו נוסח מיוחד להפלת כל ישרחל ובמנין אין ס' דמשום אין דנין אפ' מא"א נגעו בה ולכך עשו סדר תפלה דבר חדש נוסח אחד לכל אים ישרחל משום דא"א לדורות אחרונים להדמות להרחשו' ולא ילפינן מהרחשו' דאין דנין אפ' מא"א לעשות כדרך הרחשו' שלא להתפלל במנין ושלא בנוסח אנשי כנה"ג ובודאי שהעושה כן בזה"ז לא יצא ידי"ח ואינה מתקבלת תפלתו ועבידי ליסורא דמצינה ממטבע שטבעו חכמים ז"ל:

ולז"א רז"ל אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ מפיס עלמו כשכר כלומר כשם דבאכילת בשר חזינן דאף דרב"י אמר לריכים אנו לחום לדברי זקן עכ"ז בלו כ"י ור"ן ואחרו כגון אנו וכו' מטעם דאין דנין אפ' מא"א כן ג"כ העושה שיהו בתפלתו כדורות הרחשונים אין תפלתו נשמעת אלא העיקר הוא כתיקון אנשי כנה"ג דשאלי דורות רחשו' מאח' דאין דנין אפ' מא"א כמ"ש בהאכילת בשר דשאלי דורות רחשו' מאח' דשוב נתמעטו הלבבות ואפשו הכחות ואין דנין אפ' מא"א כנז"ל וק"ל:

ענ"ק מפו"ל דה"ט דקי"ל לחמירא לגבוה כמסירתו להדיוט משום דהקב"ה מלא כל ה א ר ן כבודו ובכל מקום שיקדים האדם ליזה הקדם לגבוה בחמירה בעלמא הו"ל כאילו מסר לותו הקדם לגבוה וכשם דבהדיוט זוכה המקבל בחרבא לחמותיו של אדם גם לגבוה כן דיהיב קודבא"ו בד' לחות של כל אדם להד"ק:

ענ"ק מפה"ק המפרז"ל עמ"ש רז"ל לא לן אדם בירום' וכידו

ובידו עון כי תמיד ס"ם היה מכפר על עונות הלילה ותמיד של בין הערבייס מכפר על עונות היום והק' המפז"ל דהתמידין לא היו מכפריס רק על השגגות דוקא ולא על עונות שהם במזיד ואיך תאמרו לא כן וכו' ובידו עון דהול"ל ובידו חטא שוגג דעון מזיד הוא כידוע והם ז"ל הי' עפ"י דרכם ותני ברגליהם לעבורה לתרץ לזה עפי"ד המבי"ט ז"ל שכ' לעיל דהשכינה היתה מתגלית במקום קרבן וא"כ כל העבירות דשוגג ומזיד בזמן הקרבנות חוזי להו דהול"ל פשיעה בפשעים דקי"ל דפשוע אבל כ"ז שהשכינה שיגה עמנו למטה רק למעלה לז לא מיקן למפטר נפשין מדין פשיעה בפשעים ושפרי"ל לא כן אדם כירוש' ובידו עון משום דע"י הקרבנות מתקרבת השכינה אלא וכמ"ש מהרימ"ט ז"ל בדרשותיו ע"פ לא קרבני לחמי וכו' תשמרו להקריב לי וכו' כידוע ובהיות השכינה מתגלית במקום קרבן הו"ל דין פשיעה בפשעים דפשוע גם במזיד וכמז"ל וק"ל:

וזה לפשר סברת התורה שאלו לותה חוטא מהו עונשו והיתה תשובתה יביא קרבן ויתכפר ולכאו' ק' כי קושיין הגז"ל דודאי השאלה היתה בין על החוטא בשוגג בין במזיד ואיך התורה הק' תשיב למריה יביא קרבן ויתכפר דהקרבן לימו מכפר רק על השוגג ולא על המזיד אלא עם התשוב ניחא שפיר דכיון דהשכינה יורדת למטה ומתגלית במקום הקרבת הקרבנות ס"ל גם המזיד נתכפר ע"י הקרבן דהו"ל פשיעה בפשעים דק"ל דפשוע גם ממזיד וכמ"ל וק"ל:

מעתה נבא לבירור הכתובים שיר לך דומיה כלומר יכול אני לשיר לך הרבה שירות ותשבחות שזהו רלוך וז"ם לך אלך תמים דומיה תהלה לשיר לך הרבה כדי שלא יתמרו לי סיימתינהו לשבחי דמלרך וכמשז"ל ע"פ תלקים בשמים וכו' כנז"ל וכי תימא ליכא למפרך דשמני הכא כי תלקים בליון דלא זהה שכינה וכו' והוי כההיא דתמרינן תומרים מקלת שבחו ס"ת בפניו ושרי לן לשיר ולשבח הרבה כיון דהוי בפני השכינה וכי תימא דדוקא בליון שרי משום דלא זהה שכינה מכ"ה והו"ל בפניו אבל לא במקום אחר דהתם הו"ל כשלא בפניו ואסור לשבותי הרבה משום טעמה דסיימתינהו וכו' ל"ת דהא נמי ליתא שהרי ולך ישולם נדר אפי' שהוא בדיבור בעלמא וק"ל לתירתו לנביה כתסי' להדיוט וע"כ דה"ט משום דמלא כל הארץ כבודו ת"כ גם על הענין השירות והשבחות יכולים אנו להוסיף כהגה וכהגה ואמאי קא אמרת דומיה תהלה מאחר דבכל מקום הו"ל בפניו דמלא כ"ם כבודו כדין הגדרים והק' כנז"ל ל"ת דאין הדמיון שוה שהרי שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו כלומר הדע ותשכיל מזה דאין תפלתו ס"ת נשמעת אלא"כ משיש עלמו כבשר וק"ל דכשם דבאכילת בשר דנין אפשר משאי"ת כן בתפילה כנז"ל דאי"ת לעשות כדורות הראשו' להתפלל כל אחד ביחיד ובנוסח אחר יחפון דשאני דורות הראשו' שהשכינה היתה מתגלית במקום קרבן והיתה תפלתם נשמעת מאחר דהיו מתכפרים העונות ע"י קרבנות ותמידים ס"ם ושל בה"ע וכמ"ל לא כן אדם וכו' כנז"ל א"כ חוף אנן כמי בעינן השירות ותשבחות מאחר דהשתא הכא בזה"ז ליכא קרבנות וממילא ליכא השראת שכינה כמאז וכמקדם א"כ אסיר עלן להרבות בשירות ותשבחות משום דהכא בזה"ז ליכא קרבנות וממילא ליכא השראת שכינה משום טעמא דסיימתינהו לשבחי דמלרך וכנ"ל:

וראיה לזה משום דתק"ל דרז"ל שאמרו לא כן אדם וכו' ובידו עון דעון מזיד הוא ואינו מכפר הקרבן רק על השוגג ואיך תאמרו ובידו עון וז"ם דברי עונות כ"ל זה שאמרו ובידו עון גברו מני דמה הלשון

תומרת ובידו עון הול"ל ובידו חטא שהוא שוגג אלא ע"כ מאי לית לך למימר לתרץ קו' זאת לינו אלא משום דס"י הקרבנות ליכא השראת שכינה למטה והו"ל פשיעה בפשעים ופשוטים גם מפשטיס וז"ם פשטינו אתה הכפרת ל"כ עכ"ל דבזמן דליכא קרבן שאני דאית תמן השראת שכינה משא"כ בזה"ז דליכא קרבן ליכא השראת שכינה והוי כשלא בפנינו ולא נשתרי לן להרבות בשירות ותשבחות משום טעמא דלא לימרו סיימתינהו וכו'. וההיא דק"ל תמירתו לגבוה כמשירתו להדיוט לאו משום טעמא דמלא כל הארץ כבודו כדתמרת מעיקרא אלא מעלה עשו בהקדם גביה טפי מהדיוט. וכי תימא דכפי"ז תק"ל דא"כ דבזה"ז ליכא השראת שכינה א"כ לית הותר לנו ליהנות מהטוה"ז יותר מכדי חיותנו כיון דכבר יעקב ועשו חלקו העולמות ואין חולקין תרומה לעבד אלא בפני רבו וכיון דהשתא ליכא קרבן ליכא השראת שכינה לעשות ביניהו זה ואיך הותר לנו מהנאות עוה"ז ניתר שאת דתי' רבני תשבנו ז"ל הנז' חלף הלך לו בזה"ז כנז"ל. לז"א לפשרי תשבר ותקרב יסכון תלריך אלו בתי מדרשות כמו שדרז"ל ע"פ כי טוב לי יום בחלריך מאלף בחרתי וע"י עסק התורה שקבלנוה בסיני לית לן דין מליל מזונו של יום וכתירון הרב מהרש"פ ז"ל הנז"ל ובזמן שהקול קול יעקב לין הידים ידי עשו וע"ז נשבעה בטוב ביתך גם בזה"ז וכמו שהיה ביהמ"ק קיים וז"ם קדום היכלך והנה כי כן מורחות בלדק תענגו אלהי ישעו לעשות נקמה בעכו"ם החוכלים לת ישראל בטענתם דעוה"ז הוא חלקם וגחלתם מעשיו ואין לזרים לימם כנז"ל דלפי"ז הכל יפלה פיהם ולפי"ז לאו דוקא לבני ישראל היושבים בא"י הותר להם ליהנות מהטוה"ז ביתר שאת ע"י עסק התורה וז"ם מבטח כל קלוי אהרן ויש רחוקים דע"י עסק התו' הו"ל כמליל מזונו של יס וכדברי מהרש"פ ז"ל הנ"ל ורחיה לזה מדין הריס בכותו נחזר בגבורה כי הל"ג נמשלו להחריס וכמ"ל ע"פ לדקתך כהררי אל מה הריס הללו הכינס ה' להתחזר בגבורה נגד התהום שלא יעלה וילוף לת העולם כן הל"ג הס כתרים בפני הפורענות ע"כ לרה שלא תבא ואין לך מליל מזונו של יס גדול מזה ומה הריס הללו אין להס סוף כן הלדיקים גמורים אין סוף למתן שכרם כנז"ל ויש להס כח הל"ג להשביח אלון ימים שאון גליהס כדאזיון לכמה גדולים ל"ג כרפב"י וזולתו שגזרו על הימים והגבורות כידוע בדרז"ל ועי"ז הותר להס גם המון לאומים מדין מליל מזונו ס"י וכו' כנז"ל:

וכי תימא דאעיקרא דדינא פירכא דמגלן הא דאמרת דע"י עסק התו' הו"ל כמליל מזונו של יס לז"א ויירתו יושבי קלוות מאותותיך כלומר משני אותיות ה"א ה"א חדא ה"א יתירה דיום השבי ועוד אימא אות ה"א יתירה אחריתי בפסוק והיה זרעך כעפר האלן ואמרינן בב"ר מה עפר האלן דיים לכל בתי עולם כן ישראל דיים למלכיות דבר אחר מה עפר האלן אינו מתברך אלא במים כן ישראל אינם מתברכים אלא בתורה שנמשלה למים עכ"ל. וכתבתי בעניותי במ"א שים להכריח כפי' בתרת של הדבר אחר הנז' מדאמרינן בב"ר וכמה דוכתי ע"פ וזהב האלן ההיא טוב לין תורה כהורת ה"י וכו' נמלא דהיכא דכתיב האלן בה"א הידיעה אמרינן זו ה"י כמ"ש בתורה כי האלן אשר אתם בתים שמה לרשתה לא כאלן מלרים היא וכו' למטר השמים תשתה מים לז"א והיה זרעך כעפר האלן הידועה זו ה"י שאינה מתברכת אלא במי נשמים היורדים מן השמים כן ישראל אינם מתברכים אלא מן התורה שניתנה מן השמים:

ובזה פירשתי בעניותי שם כו' הכ' ביחזקאל סי' ל' וזה תואלו ויבי דבר ה' אלי לאמר בן אדם הגבא ואמרת כה אמר ה' אלקי"ם הלילו הה ליום כי

קרוב יום וקרוב יום לה' יום ענן ערפל גויס יהיה והכתוב
הזה הוא תמוה בתין מובן למ"ס הלילו הה ברס עפי"ה
ח"ם שכבר הקדמנו מקירת הרחבונים ז"ל דכיון דיעקב
ועשיו חלקו העולמות ויעקב בחר לו עוה"ב לית הותר
ליעקב ליהנות מהעוה"ז יותר מכדי חייו ותי' מהרש"ף
ז"ל דע"י התו' הו"ל כמליל מזוטו של ים וכנו"ל. עו"ן
מזו"ל דשחר שעבוד מלכיות וגליות שגלו ישרחל מחרלס
הס השלימו המנין של גלות מלרים וזה נפק"ל לרז"ל
מחות ה"ח יתירה דכתיבח בפסוק וגם חת הגוי חשר
יעבודו דגלות מלרים ושחר ד' גליות הו"ל ה"ח כידוע
וח"כ ממילח נפק"ל דגם הבטחת המצ"ה שהבטיחו לחברהם
חע"ה וחח"כ ילחו ברכוש גדול קחי נמי על ד' מלכיות
מלבד המלריים כיון דנתרבו לעבוד בישרחל מחות ה"ח
יתירה דהגוי ח"כ הה"ל דנתרבו ג"כ לגחת ישרחל מחרלס
ברכוש גדול ומקרח מלח דיבר הכתוב כימי לחתך
מחמ"ך ח"ן ופסוט:

נמצינו למדין דתשלוש ד' מחות שנה של שעבוד
וגלות מלרים נשלמו בד' מלכיות מריבוי ה"ח
יתירה דהגוי דהוי ד' מלכיות ומלרים הרי ה"ח וגם
מכח תוס' ה"ח יתירה דיוס השני הותר לישרחל ליהנות
מהעוה"ז ביתר שחת וחין בהם משוס לתת דגזל הגוי
משוס דע"י קבלתו חת התו' לית לן דין מליל מזוטו
של ים וכנו"ל וח"כ הנה חלה רשעים חוה"ע העכו"ם
החוכלים חת ישרחל בכל חוזק ותוקף בחומרח דמחחר
דיעקב ועשיו חלקו העולמות ויעקב בחר לו לחלקו העוה"ב
ח"כ חין להם עוד שום זכות בעוה"ז כי שלהם היח וגזל
הוח בידם של ישרחל וח"כ כל מה שהם לוקחים מישרחל
וחומסים מהם הוח כדין ולהלכה וחדרבח מה שהם מניחים
לישרחל ליהנות קלח מהעוה"ז כדי חייהם הוח לפניהם
משוה"ד חלח כיד ישרחל וכנו"ל:

אמנם הנה לחת כל טענתם של העכו"ם הנ"ל הכל
הבל ורעות רוח מכח תרי הה"ן הנז' ולפי"ז
חדרבח גזל הוח ביד העכו"ם כל מה שהם לוקחים מישרחל
חיובח רחיח עלייהו להשיב חת הגזילה לישרחל השבה
מעליח הס ופירותיהם כמ"ש רז"ל ע"פ מנחה ישיבו
כנודע. וידוע מ"ש רז"ל והכי"ד רש"י ז"ל ע"פ קן כל
צפר בח לפני וכו' דלח נחתם גז"ד חלח על הגזל ע"כ
ורבים שחלו דהח ים בידם עבירות חמורות מגזל שהם
ע"ז וג"ע וש"ד ואיך לח נחתם גז"ד חלח על הגזל והרבה
תי' נחמרו בזה חדח דחמרו רז"ל דז' מלות ב"ן נפק"ל
מדכתיב ויהי ה' חלהים על החדם וכו' ודרז"ל ויהי זה
ע"ז לחמר זה ג"ע חכל תחכל ולח מן הגזל ויען כי עון
דור המבול היה כי השחית כל בשר וכו' ועון זה דהשחתת
זו"ל הוה בכלל ג"ע דנפק"ל מתיבת לחמר ודרז"ל נמי
בעלמח לחמר לדורות והשחתח חי לח הוה בידייהו עון
הגזל הוו מלו דור המבול למיפטרי נפשייהו מכל ז' מלות
ב"ן בטענה דלח ליוה ה' על ז' מלות הללו רק לחדה"ר
לבדו דעמו היה מדבר בלשון יחיד ותי משום דכהיב
לחמר דרשינן ליה בעלמח לחמר לדורות הח הכח לפיקחיה
לג"ע ברס השחח הכח דה' ל"ו ליוה גם על הגזל ותי
חיתח לחדה"ר לבדו נלטוה בכל הז' מלות ממי יגזול
חדה"ר כיון דהוח לבדו היה דר בכל העולם חלח ודחי
מדליוהו ה' גם על הגזל מוכח להדיח דכל הז' מלות
לח לחדה"ר לבד נחמרו חלח גם לדורות הבחים חחריו
וז"ם רז"ל לח נחתם גזר דינם חלח על הגזל ר"ל מכח
שליוה ה' לחדה"ר על הגזל דמזה מוכח דז' מלות ב"ן
לחדה"ר ולכל זרעו חחריו נחמרו וק"ל:

עוד תירלו המפ' ז"ל במשו"ל במד"ר בפ' טהרה דחין
בעל הרחמים פוגע ב"ח ממי לחתה למד מחיוב
וכן במלריס לחף מחלון וכליון כן פגעה מדה"ד בממונם
תחילה וכו' והקשה הרב יפ"ח ז"ל שם דח"כ למה מת
חלימלך קודם שילקה בממונו החילה ותי' דחלימלך גדול
הדור היה וכל העניינים הם התרחות שיחזור בו וגדול
הדור חין לריך התרחה ועוד י"ל דזקן מחד היה ומיתתו
טבעית כדרך כל החרן עכ"ל ולח זכר שר מ"ם בם"ס
דמליעת דש"ח וז"ל ת"ר חין יוללין מח"י לחו"ל חלח ח"כ
עמדו סחתיים בסלע לחמר ר"ם לימתי בזמן שחינו מולח
ליקח לכל בזמן שמולח ליקח לפי' עמד סחה בסלע
חינו יולח וכן היה רשב"י חומר לחלימלך מחלון וכליון
גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני
שילתו מהחרן לחו"ל ע"כ:

חשר בזה חפ"ל בם"ד כוה"כ חם חשכחך ירושלם
חשכח ימיני וכי תימח דכבר שכחתני שהרי
ילחת מל"י לחו"ל לז"ח הטעם שילחתי מל"י לחו"ל משום
תדבק לשוני לחכי מפני הרעב וחם לח היה הרעב כבד
מחוד חזכרכי ולח הייתי יוצח לחו"ל וק"ל:

עב"פ גמ"ל דבין חלימלך ובין בניו כולם גדולי הדור
היו ופרנסי הדור היו ח"כ חם כדבריו ז"ל
דלחדם גדול חין לריך התרחה ח"כ גם בניו לח היו
לריכים התרחה ועוד הרי מבוחר בם"ם הנז' דגם מיתת
חלימלך היתה דרך עונש ולח טבעית ולעיקר קושייתו
נלע"ד לחרן דחיתח במד' רות ע"פ וימותו גם שניהם
חיתח התם נמי דחין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה
ממי לחתה למד מחיוב וכו' גם מחלון וכליון בתחילה מתו
סוסיהם וכו' וחח"כ וימת חלימלך וחח"כ וימותו גם שניהם
וכו' עכ"ל. הרי בהדיח שגם חלימלך לקה בממונו תחילה
ומה שמת קודם בניו משום שהיו גדולים בשנים וחין
בניו של חדם מתים בעון חביהם כ"ח בקטנותם דוקח
ובחיוב חירע לו כן כדי לנסותו ובעלמח העיקר הוח
שפוגע בממונו תחילה קודם נפשו ופסוט:

ולפי"ז יקשה דחמחי בדור המבול פגע בנפשותם תחילה
והמ' לזה פשוט הוח דעיקר הטעם דחין בעל
הרחמים פוגע בנפשות תחילה חינו חלח כדי להתעורר
ולשוב בתשובה ולפשפש במעשיו ובש"ם דב"ב דפ"ח חמרינן
קשה עונשן של מדות יותר מכל עריות דבעריות כתיב
כי חת כל התועבות החל עשו ובמדות כתיב כי תועבת
ה' כל עושה חלה כל עושה עול דעריות לפשר בתשובה
ואילו במדות לח לפשר בתשובה ופירש"י ז"ל שהיתה
מועלת להם תשו' מעליח כמש"ה שובו בנים שובבים לבל
בגזל ח"ח בתשו' חלח עד שישיב הגזל דכהיב והשיב חת
הגזלה ח"ל ובגזל רבים חינו יודע למי ישיב ואע"ג דחמרי'
יעשה בהם לורכי רבים חין זה תשובה מעליח מחחר
דחינו מחזיר למי שגזל חלח שבחרו לו המוטב:

ועוד י"ל ט"ח על דור המבול דלח לקו בממונם תחי'
משום דכל ממונם היה גזל וחמס שהיו גוזלים
וחומסים זה חת זה כמש"ה כי מלחה החרן חמס
מפניהם וכמש"ל כידוע וח"כ כשיבח ממון לחדם בהיתר
הוח מלטער וכזה בחמי חמין ומהטורר היכף לפשפש
במעשיו ולשוב בתשו' שלימה משח"כ חם בגזל בח לידו
חינו מלטער עליו כשיחבד ממנו ולזה חרז"ל דלח נחתם
גז"ד שלקו בגופם תחילה חלח על הגזל ר"ל בעבור עון
הגזל שבידם הן מחמת שחי לפשר בתשו' מעליח והן
מחמת שחינו מלטער עליו כשיפסידם כנז"ל וק"ל:

נמצינו למדין כמה רע ומר עון הגזל ובפרט גזל
רבים דנענשו ממנו שערי תשו' ולוקה בגופו
תחילה ובנפשו דיבר וע"ז ידוו כל הדוים כי כל הנוסח
וגותן חי לפשר שלח יכשל בעון הגזל וכמ"ם רז"ל רובם
בגזל ומיעוטם בעריות:

ובזה פי' ז"ל כו' הפ' הן חדוני לח ידע חתי מה

נבית

בבית וכל ים לו נתן בידו ואיך תעשה הרעה הגדולה הזאת ואצותי לתלקי"ס ועם החמור ה"ה כמבואר וק"ל וא"כ יתרד החיס ויללפת להזהר מאוד לבל ינזול תפילו פחות משיוה פרוסה בין מישראל בין מגוי דגם נזל הגוי אסור כמ"ש כל הפוס' ופסקו מרן ז"ל ברים הלכות גזילה דאסור לגזול בין מגוי בין מישראל יע"ש ובפרט לפי מ"ש רבינו האר"י ז"ל לאבר גילה סודו דהגוזל מגוי גדול עונו יותר מגשוח ולא ניתן למחילה ולכפרה לפי' במיתה וקבורה שהרי כל הגויס למעלה רחם מלביהס ושריהס שרים ס"מ הס מקטרגים ע"כ חיס ישראל הגוסב והגוזל מתוה"ע לפני הקב"ה ותומרים לפניו רבש"ע תחה כתבת בתו' לא תגנוב ול"ת והרי בניך בכל יום גונבים וגוזלים כמה וכמה מה נעשה ומה נאמר מ"ן ומה נצטדק נשכבה בבושתינו ותכסינו כלימתנו מה נעשה כי יקום אל וכי יפקוד מה נשיבנו ודי כעת בהערה זו:

איך שיהיה עכ"פ למדנו מכל הנ"ל דלא נחתם גז"ד אלא על הגזל ובכן העכו"ס האוכלים את ישראל בכל עז בגזל וחמס ושוד באומרס כיון דיעקב ועשיו חלקו העולמות ואין לישראל חלק ונחלה עמנו בעוה"ז וכיון שנהגיס ישראל מן העוה"ז שלינו שלהס יותר מכ"ח ח"כ כל ממון ישראל להס יהותה הא ודאי דאין בדבריהס אלו ממש וגזל הוא ביד העכו"ס מכח ה' יתירה דיוס השבי דמינה ילפינן דע"י שקיבלו ישראל את התורה הו"ל כמליל מזומו של יס וכנ"ל. מעתה ז"א בכו' הפ' הנ' וז"ל הנבא ואמרת כה אמר ה' הליליו ה"ה ר"ל מכח תרין הרי"ן הללו אחת דכמליים כתיב וגם את הגוי אשר יעבודו בה"א יתירה ללמד שהקב"ה ידין את העמים אשר יעבודו בישראל במשפט חרון וברכוס גדול וגם מכח ה' יתירה דיוס השבי מוכח להדיא דכל מה שיגזלו מישראל הוא גזל גמור בידס וא"כ כי קרוב יום לה' יום מגן ועת גויס יהיה לדון אותס במשפט חרון ותחת הנאוסת תכיית זכה וכו' וק"ל:

א"נ אפ"ל כו' הכתוב בא"א עכ"י האמור למעלה דמכח ה' יתירה דיוס השבי וה' יתירה דכתיב בפ' והיה זרעך כעפר האדן מבח ב' התיין הללו יתריס דכתיבי בפ' יוס השבי וכו' נפק"ל היתר גמור לישראל ליהנות מהעוה"ז ביתר שאת ע"י קבלת ישראל את התורה דהו"ל כמליל מזומו של יס וכסברת הדבר אחר הנאמר בפ' והיה זרעך כעפר האדן וכדאיתא בב"ר וכנ"ל:

ון"ש כה אמר ה' הליליו ה"ה ר"ל מבח ב' התיין יתריס דכתיב בפ' יוס השבי ובפ' והיה זרעך כעפר האדן דמוכח גם מהכתוב הזה דלאו לעשותם דיים למלכיות קאמר דא"כ הול"ל כעפר אדן אלא ה' יתירה כאה ללמד שיתברכו ישראל בהו' שכמשלה למיס וא"כ יתחייבו הגויס בהשתעבדם בישראל שעושים אותם דיים להס כעפר בחוסבם דהעיקר בפ' קאמר דב"ר וליתא דהעיקר בפ' בתרא של דבר אחר הנ' ולזה הס רחויים לעונשים גדולים קשים ומרים וז"ש כי קרוב יום וכו' יום מגן וע"ג יהיה וק"ל:

ווה אפשר כוה"ב ביחזקאל סי' ע"ז יען אשר לא זכרת את ימי נעוריך ותרגזי לי בכל אלה וגם אני ה"ה דרכך בראש נתתי ולא עשית את הזימה ע"כ תועבותיך ע"כ. כלומר שאני רמזתי לכם בה' יתירה דיוס השבי כי עם רמז לקבלתכם את התורה ובה' יתירה דכעפר האדן דאית בה ב' פירושים כנ"ל בב"ר ואם הייתם מקיימים את התורה שקבלתם בזמן נעוריכם בהר סיני הייתם מתברכים בתורה שתוכלו ליהנות מהעוה"ז ביתר שאת וגם הייתם ניטלים מפי' קאמר דב"ר מלהיות דיים למלכיות אמנם יען אשר לא זכרת את ימי נעוריך זמן שקבלתם התורה וגם עברתם על התורה ותרגזי לי

בכל אלה לכך שכבר אני ה' דרכך ברחם נתתי בתחילת התורה להתרות בכם ורמזתי לכם ולא נרמזתם לשוב בתשובה מכל תועבותיך כפי' הרד"ק ז"ל לכן אמרתי לכם הגני מקבץ וכו' וק"ל:

הדרן לבאר סיום דברי הטע"ה שבמזמור ס"ה הנ"ל דאחר שהכרית ממכין הרים בכותו דמשלו הנ"ג להרים שהס כהרים בפני הפורענות ואין לך מליל מזומו של יס גדול מזה ובזה הותר לנו ליהנות מהמון לאומים ככל הנ"ל לזה נרגש שאת תאמר דלעתיד' דדינת פירכת דמגלן הא דאמרת דע"י קבלת ועסק התורה הו"ל כמליל מש"י כנ"ל לזה הסיב ואמר ויראתו יושבי קצוות מאותותיך ר"ל מאות ה' יתירה דיום השבי ומאות ה' דוהיה זרעך כעפר האדן כנ"ל שהרי עיקר הדרשת הזאת של הפנלי שהתנה הקב"ה עם מ"ב לינו אלא נפק"ל וז"ס מולא"י ר"ל שילא לימוד זה ממ"ם ויהי ערב ויהי בוקר יום השבי וז"ס מולאי בוקר וערב ועל ידי זה תרגין ממון לישראל. גם פקדת האדן שם רמז למש"ה והיה זרעך כעפר האדן וכא הדמיון לומר דאה עפר האדן הידועה שהיא ה' כמש"ה והכ האדן שהיה בוב ליגו מתברך אלא במיס בן ישראל לינש מתברכים אלא בתורה וכו' כנ"ל ועי"ז זכו ישראל ליהנות מהעוה"ז ביתר שאת וז"ס רבת תעשרנה לכנ"י דמה האדן פלג אלקים מלא מיס תבין דגנש כי כן תבינה לכנ"י ובמש"ל וק"ל:

ועפ"י תי' מהרש"פ ז"ל דהי' לאקי' הנ' דאיך הותר ליהנות מהעוה"ז ביתר שאת מאחר דיעקב ועשיו חלקו העולמות ותי' מהרש"פ ז"ל דע"י קבלת התו' הו"ל כמליל מזומו של יס כנ"ל אפ' לרמוז בפ"ד כו' הכ' בתהלים וז"ל שריס רדפוני חינם ר"ל דעופנים עלי האומות דכל מה שאנו נהניס מהעוה"ז הוא אלא כדין רק חינם וגם אני מדברך שמיתני בתורה לא תגזול פחד לבי אמנם יש לי תי' לזה להסיבם דע"י עסק התו' הו"ל כמליל מש"י וז"ס שם אנכי על אמרתך שהיא התורה ועי"ז יש לי דין מליל מש"י וז"ס כמולא אלא רב שם רמז למליל מאלילותו של נהר דהרי הס אלו ואיה ביה מאום להת דנזל וק"ל:

וזה ג"כ רמז הפ' אלום רב לאוהבי תורתך דע"י שנהנה מהעוה"ז ביותר מכדי חייו נעשה אלום רב בבית בין חיס לאחשו כמש"ל בדכליח שערי מכבח נקיס ואתי תינרח בביתח כמש"ה השם נבולך אלום אלא חטים יבשיך וזה לאוהבי תורתך שקבלו התו' והו"ל מליל מש"י וזה אין למו מכשול דנזל אלא וק"ל:

א"נ אפ"ל כו' הפ' שם אנכי על אמרתך כש"י דיל"ד דמי נהנה במי דהא כתיב יקרה היא מפניים ולא ישרכנה זהב וכו' ואולם אפ"ל דהנה ידוע דתופשי התו' שהס הת"ח והל"ג הס נתפסים בשנן סדור לבפר על הדור ותמן תניון מבחך על המובה מנין הדעה היכי דמי כגון שמלא מליאה ואס ישמע המלך מוכחו במקלות ומוליאה מידו מ"מ מבחך על המובה כיון דהשתא מיהא מיבותא היא לגביה ופי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה כי לא תדע מה ילד יום והרעות הס בחפצר ושמח לא יבושו ולא יאונה אליו כל חון. וז"ח שם אנכי על אמרתך הגם דאפשר שיבא היזק ממנה כיון שהוא ת"ת וג"ג שאת יתפס בעון הדור או שמא אס לא זכה נעשים לו ס"ה כמש"ל הנה עכ"פ שם אנכי על אמרתך השתא מיהא הגם דאפשר שיבא היזק ממנה ושמא תאמר מי אמר זאת ותהי מהיכן אתה למד זה ולשמחה מה זו עושה לזה הסיב ואמר כמולא שלל רב דדינא הוא לברך כי הגם דאיכא למיחש שמא שמע הדבר למלכות ויגיע לו נזק ואפי"ה לא חיישינן וא"כ הה"נ הכא וק"ל:

א"נ אפ"ל כו' הפסוק הנ' בא"א כי הנה דרשו ז"ל

פ' זה על המילה כידוע והרב שח"י ז"ל בכו"ם תזריע דקדק דאמאי דימה מצות המילה למזלא שלג רב יע"ש בדכ"ח ע"ב מ"ש בזה ולעד"ן לומר עפ"י מ"ש הרב שלמו ז"ל שם בדכ"ד ע"ג בכוונה רז"ל שאמרו תריב"ל כל המעונים שאוכלים ישראל בעוה"ז הכל בזכות המילה וחקר הרב ז"ל שם דמה מצה זאת ומ"ט יש בה למה שיהיכלו ישראל האוכלים למעדנים בעוה"ז וניחא ליה עפ"י מ"ש רז"ל דיעקב ועשיו חלקו העולמות כנ"ל ולפי"ז כל מה שישראל אוכלים בעוה"ז יותר מכדי חיותם מלד הדין גזל הוא כידוע דבשלמא עיקר מזונות כדי חייהם מה שחיינו מכוונ התעצוג רק כדי הסיפוק לבד לית עלה על לב לעולם שהקב"ה יעקב עם עשיו לבלתי היות לו חלק בעוה"ז ולמות ברעב ח"ו רק התנהי הוא על התענוגים והמותרות אל התנהי וגזל הוא בידם לך לחמם ע"י קיום העולם בעבור קיום המילה שעל ידה מתקיים העולם כמ"ש לולא בריתי וכו' ל"ש חזר הדין דהו"ל כמלוי מן הנהר ומשלילותו של יש דהרי הם שלו וקנו לית העוה"ז להיות משלהם והוא הנראה בלו"ר כי"ל כל התענוגים וכו' הכל בזכות המילה עכד"ק יעש"ב:

ובזה מובן כו' הכ' שם לגבי דר"ל דמה שחיי שם ומתענג בעוה"ז עם יעקב ועשיו חלקו העולמות ה"ב הוא מפני קיום מצות המילה וז"ש על תמיתך יען היה סיבה לקיום העוה"ז דאל"ה ימותו כל מוסדי הרץ וביון שכן חזר הדין דהו"ל כמלוי מש"י וכו' דה"ה שלו וז"ש כמונו שלג רב דהו"ל ממש כמלוי לית העולם מזומו ש"י וכו' וק"ל:

ולדבין שמיכות הכתוב הבא לחריו שקר שנאתי ותתעבה וכו' עפי"ד רז"ל שדרשוהו על המילה בבר השח"י ז"ל שם בדכ"ו ע"ב עמד נ"ב בזה יש"ש ולפי כרגליו תעבורה לפרש כדרך לפשר טפי"י מ"ש עוד הרב הגו' ז"ל שם בדל"ח פ"ג משם מהר"ם הלוי ז"ל עמ"ש רז"ל בפ' ההבלת על דהט"ה כיון שנזכר במילה שבשבריו נתייסבה דעתו לאחר שילח משם לאחר עליה שירה אמר למנלח על השמינית על המילה שניתנה בשמיני דקשה מה היה השירה לשר ש"ר ל"ו נאמר על המילה ושניתנה השירה הזאת לאמר לשמיעה ה' כי גאה חסיד וכו' יכרת ה' כל שפתי חלקות וכו' ואין זכרון בשבח דאתי מצילה כלל ובל המזמור הזה מיירי במדבר שקריס ולה"ר כמ"ש כי פשו למוניס וכו' יכרת ה' וכו' ופי' הרב הגו' ז"ל עפ"י מ"ש חכמי האמת שמתי בריתות המה ברית הלשון וברית המעור מבווגים והם בכף מחוגים כי בשומרו ברית הלשון יהיה שמור גם ברית המעור אבל אם יפגום ברית הלשון ממנו פורה רוש ולענה פגם ברית המעור כל קבל דלא אמר הודוה והלל לה' על המילה שניתנה בח' מ"מ נהפך לבו בקרבו על כי לא רצה כי לא הועיל עניעה לדור ההוא שהיה דור דובר שקריס ומספרי לה"ר ולא שמרו ברית הלשון כי עי"ז המילה אבדה כלי חמדתה כי אין העיקר אל המילה לבדה רק בשמירה שלא יפגום בה וביון שהיו משקריס בברית הלשון תכריע לברית המעור להיות פגום בשוד ושמא שמא יקרא ע"ב ד"ק ודפח"ת:

וזהו קשר הכתובים שם תגבי על אמרתך דהיינו מצה המילה וכדרז"ל וכדי שלא נעשה ולומר דעיקר המצוה היא המילה לבדה לא זולת לזה סיים ואמר לא זו הדרך רק העיקר הוא השמירה שלא יפגום בה ולז"ח שקר שנאתי ותתעבה כדי שעי"ז יהיה שמור גם ברית המעור כי שניהם בכף מחזיק ושקולים הם ויבואו שניהם ובן אמר הכתוב עלמו לית לחלל בריתי ומולת שפתי לית תשנא ירמה לימתי להיות שמור ולא לפגום ברית המעור בשמולת שפתי לית תשנא וכנ"ל וק"ל:

א"נ בלו"ח לפ"ל בונת הכתוב הנו' שם וכו' בשונת דקאי על המילה וכדרז"ל הנו"ל בהקדים מ"ש רז"ל כל מצוה שקבלוה עליהם ישראל בשמחה פנון מילה עדיין עושים לותה בשמחה גם לאחרי' בגמרא ע"פ כי עליך הורגנו כל היום זו מילה ופירש"י ז"ל דאף דאיכא למיחש דימות הילד מ"ו דכמה זימנין דמית יגוקא ע"כ וכבר הקדמנו לעיל מ"ש רז"ל חייב אדם לברך על המובה מעין הרעה בנון דמלת מליאה וחושש שמא ישמע הדבר למלך ויהא חייב שיניע לו נזק לפי"ה כל עוד שלא נשמע מברך ואם נשמע דיש לנדה בשעתה וז"ש שם אגכי על אמרתך דהיינו המילה וש"ה ולשמחה מה זו עושה דשמא ימות הילד מלעד המילה ויהי כמשיב כמונח שלג רב דדינא הוא לברך הטוב והמטיב לפי שעה זלת חיישינן שמא ישמע למלכות וק"ל:

ועפ"י חקירת המפ' ז"ל דביון דיעקב ועשיו חלקו העולמות ויעקב בחה לו עוה"ב לית שרלא נהניס מהעוה"ז יותר מכדי חייהם כנ"ל לפ"ל כו' הכ' בהוסף סי' י"ב וז"ת ויאמר לפרים לך עשרתי מלחתי חון לי כל יגיעי לא ימלאו לי עון לשר חטא ואנכי ה' לחניך המעלך מחמ"ן עוד לוסיבך בחלים כימי מועד. ול"ד דלית ולמה בעבור היותו עשיר לא ימלאו לו עון לשר חטא. עוד י"ל דמהו כו' הקב"ה בלמוד להם לאכי ה"ח המעלך מחמ"ן ומהו כונתו בלומרו עוד לוסיבך בחלים וכו' ולולם עפ"י החקי' הנו' יובן בדרך לפשר ובהק' עוד דכל טעמת ישראל שהיו עש"ז בכל הגוים ה"ט משום דנעמה דעתם לטעמת לוחו המין שעשן לריב"ק כהיב בתורתכם לחרי רבים להטות מפני מה לין לחם משוים עימנו בע"ז מלחר שחנו מרובים מכם ולזה היו ישראל בבית רחשון עש"ז בכל הגוים דס"ל דחזלינן נחר רובא דידהו לכן כתבו הרחשונים ז"ל כמה טעמות לבימול טעמת לוחו המין דלא ניזיל בחר רובא דידהו חדא דכל זמן שישרא שרויים על חדמתם יש להם דין קבוע וק"ל כל קבוע כמחלה על מחלה דמי וזחת שנית כתבו ז"ל משם מהרימ"ט ז"ל דהא דק"ל רובא וחזקה רובא עדיף ה"ד חזקה דלא לתייא מכח סברא בנון השמד דבר על חזקתו ולוקי גברא לחזקתיה דליכא סברא למימר הכי בשארא ובבנו"ד היא חזקה רשועה ברם חזקה דלתיא מכח סברא כהיא חזקה דלין לדם פורט תו"ז דהלילי שיפרש לדם בזמנו הך חזקה עדיפא מרובא ות"ב לוף ה"ב דלמן לית לן חזקה לגימתא ומכתברא בובא דלין לגוה מבלעדי ה' ורליה לזה מילי"מ בלותות ובמופתים וביד חזקה ת"ב הויא חזקה לגימתא בסברא גדולה ועדיפא מרובא דידהו ובהכי בטלה לה טעמת לוה"ע מקרא דלחרי רבים להטות ובזה פי' מהרימ"ט ז"ל גופיה כו' הכ' לאכי ה"ח לשר הולחתיך מלרן מלריס מבית עבדים ולין לך חזקה גדולה ולמהכי תקיפא מחמה ול"ב לא תהיה לחרי רבים לרעות לעש"ז וז"ש בתר הכי לא יהיה לך חלהים לחריס על פני לתד"ק וש"י:

עון מ"ש בש"ם דחולין בדי"ח מנלן דחזלינן בת"ר דליתיה קמן ר"ש בריה דרבי לודי לחמר לתייא מעגלה ערופה דלמר ירחלו ידיהם על העגלה הערופה ה"ל יתירה דהערופה ללמד השלימה תהיה וניחום שמא ערופה היא חלא דחזלינן בהר רובא ע"כ. למדנו מזה דמכח ה"ח יתירה דהערופה ילפינן דחזלי' בת"ר וכבר הקדמנו לעיל דמכח ה"ח יתירה דיוס השני למדנו דתנלי' התנה הקב"ה עם מ"ב חס ישרלא וכו' וביון שישרא קבלו לת התו' הו"ל כמלוי מש"י וכתי' מהרש"ל ז"ל ובנו"ל:

בזעתה נגח לבו' הכ' בהוסף הנו' ויאמר לפרים לך עשרתי וכ"ת מהיכל פיתי לך העושר מלחר דיעקב ועשיו חלקו העולמות וה"ב גזל הוא בידך מלוה"ע ל"ח לית היה כי מנלתי תון לי מדכתיב ה' יתירה דיוס השני ללמדנו דתנלי התנה הקב"ה עם מ"ב וכו'

ע"ז לית לן דין מיניל מש"י וכנ"ל וז"כ דרשינן ה"ת יתירה דיוס הכפי הה"נ דהרשינן ה"ת יתירה דהערופה דחתיה לעיתד דבשינן שהיה שליחה ול"ח שמת מריפה היה דחולי. בפ"ב דפי' דליתיה קמן ח"כ מב"ש דניזיל בת"ק דליתיה קמן דהס רובה דחוה"ע עע"ז וח"כ הכח כל יניעי לה ימלאו לי עון לשר חטה לפי' יעבדו ע"ז ככל הגוים כיון דחולי' בת"ר מדרשינן ה"ת יתירה דהערופה כנ"ל:

ולזה הסיכם הקב"ה דעשה לפרים כדמיונו יען דחזקה תלימתה דחתיה מכח סברה עדיפה מרובה דתלכי ה"ת לשר סולמתיך מחמ"ן וחין לך חזקה תלימתה גדולה מזאת דעדיפה מרובה דידהו וח"כ לה מיבעיה דחתה עתה שרוים על חדמתכם ויש לכם דין קבוע וכעלה לה מעגת רובה דידהו בלחו"ה תלה לה חס עוד לושיבן בהחלים וחזדה לה הקביעות לפי"ה מעשה חזקה שימתה הנו' תיקבס יכולים למגרר לבתרייהו דחוה"ע דחזקה תלימתה כהלי עדיפה מרובה דידהו וכנ"ל:

וזה לפ' כו' הכ' מה מלחו לבותיכם בי עול וכו' ככל הכתוב לגלי בדרוש לחר ומשם בחר"ה ועפי"ה לעיל בכו' הכ' הלילו ה"ה וכו' לפ"ל כו' הכ' כימי לחתך מחמ"ן חרחקו נפלחות וה"ה כמבוחר וק"ל:

ועפ"י החקי' הנו' עלמה דחיך ישרחל יכולים ליהנות מהעוה"ז יותר מכ"ח כיון שבכר יעקב ועשיו חלקו העולמות ויעקב בחר לו עוה"ב וחי' מהרש"פ ז"ל דע"י התו' הו"ל כמש"י דחל"ה נמוגים חרן וכל יושביה ומטע"ז זכו יש' בעוה"ז ובעוה"ב ומטעת חוה"ע עליהם הנו' מהבל תמעט. הנה בזה לפ"ל שמי' הכתובים בהושט וכ"ת ואתה בחלוך תשוב חסד ומשפט שמור וקוה חל חלהיך תמיד כשטן בידו מחזני מרמה לעשוק להבי דיל"ד דמה סמיכות יש לקרח זה עם פ' שלפניו הנו' חך עם החקי' ותי' מהרש"ף ז"ל הנו' בהק' מ"ש רז"ל גדולה לדקה שמקרבת חת הגחולה שנח' שמרו משפט וכו' והמפ' ז"ל הוק"ל דמייתי לחיה לסתור דמן הפ' משמע דבשינן תרתי משפט ולדקה לקרב הישועה. והס לחמרו דכו' הכ' הכי הוי שמרו משפט דהיינו שיעשרו ישרש חת המשפט שים להם עם הקב"ה שחייב לגוחלם מלד השבועה שנשבע להם ולח יזכרו טענה זחת בפיהם לחלח יעשו לדקה דע"י הלדקה מתקרבת הישועה וכ' רש"י ז"ל בפ' נלבים ע"פ ושב ה"ח חת שבותך דהול"ל והביב חת שבותך רז"ל למדו מכחן דכביכול השכינה שרויה עם יש' בגלותם וכשנושט הכ' מבטיחם שנוחל עלמו שהוח ישוב עמהם ע"ש. נמ"ל שים לנו הבטחה גדו' זחת שבשיעוב ה' מן גלותנו נשוב יחד כנ"ל. וז"ח ואתה בחלוך תשוב כלו' תהיו בטוחים שבשיעוב ה' מגלותנו נשוב יחד וז"ש ואתה בחלוך תשוב חבל חם תרלה לקרב הגחולה והישועה. תעשה חסד שהיח הלדקה וחותו משפט שחייב הקב"ה לגוחלך מלד השבועה שמור בלבך ולח ישמע על פיך וחס תעשה זחת קוה חל חלהיך תמיד בכל יום ויום שגדולה לדקה שמקרבת הגחולה ומ"מ חין לסמוך ע"ז לישב בטל בלח עו' ובלח דיעים חלח נריך ואתה להזהר בשתים חלה דהם חסד שהיח האו' כמש"ה ותורת חסד ע"ל דחסד הוח כיעוי לתורה וגם למשפט שהם הדיעים וחח"כ קוה חל חלהיך תמיד להיותך מובטח חתה שחגחל מן הגלות ותנחול חת עוה"ב ולח חוה"ע ושמח תחמר דמה מלוה זו ומ"ע יש בה דכיון שחמו מובטחים שיושיע חותנו מן הגלות ומזכה לחיי העוה"ב מה טורך עוד לתורה וז"ח תדע לך דכשטן בידו מחזני מרמה כלו' הביטו ורחו דה"ט שחני מזהיר לחתכם ע"ז שטכ"פ לריכים חתם לשמור התו' והדיעים משום דכשטן שהוח השר של חוה"ע הנק' כשטן כמש"ל ע"פ והכשטני זו בתרן וז"ש כשטן שהוח השר בידו מחזני מרמה שהוח שוקל המרמה

דחוה"ע הטוענים דכיון דיעקב ועשיו חלקו העו' ח"כ גזל הוח בידם וכמו שחתם בית ישרחל לקחתם מחלוקת עוה"ז דעשיו כך עשיו יטול מחלק עוה"ב של יעקב ומשו"ה חני מזהיר לחתכם שתשמרו לעשות חסד ומשפט כדי שיזיב להם הקב"ה תשו' גילחת שע"י התו' חתם מקיימים העולם דהו"ל כמיל מש"י וק"ל. וז"ר הכתוב עשיפי' משפט ולדק

כל תניחני לעשקי ועפי"ה ה"ה כמבוחר וק"ל:

א"נ יובן בחו"ח כו' הכ' הנ"ל. והוח בפק' מ"ש הרב מוזה דוד ז"ל במזמור י"ג ול"ג דילוע שחמו עם הקב"ה כדין חשה ע"ב וכשם שהנעל חייב לפדות חת חשתו חס נשבית בן הקב"ה חייב לפדותינו מגלותנו חכן ק"ל בחשת חים שנשבית רחשונה חייב נעלה לפדותה שניה רלה פודה חס לח רלה חייב ליתן לה כתובתה והיח פודה חת עלמה חכל בלח"ה חייב לפדותה ופי' הרב בית שמואל ז"ל שחם חימו רוצה לגרש חייב לפדותה וחמנם על ידי משפט ולדקה שישרחל עושים. זה עם זה חייב הקב"ה לגחול חותנו והוח שהלדקה הוח פירות נ"מ שחוכל עמנו ה' וחייב לפדות והמשפט מורה היות השכינה שורה עמנו בדין כמש"ה חלהיס נלב בעדת חל וכיון שהשכינה עמנו וחינו רוצה לגרש חייב לפדותנו חפי' פעם ג' חתד"ק יעש"ב. וז"ח עשיתי משפט ולדק ח"כ כל תניחני לעשקי. וגם זה רמז הכתוב וחתה בחלהיך תשוב חסד ומשפט שמור וקוה חל חלהיך תמיד ועפי"ה ה"ה כמבוחר וק"ל. וה"ט לעשי מלות חלו משפט ולדקה דסמיכי לחדדי בכמה מקרחות שבמנ"ך בחשר ירדוף הקורח נעשים ועם החמור הזה נכון:

א"נ בחו"ח לפ' לתרן החקירה הנו' דחזינן בתנ"ך כשמזכיר מלות הלדקה מזכיר עמה המשפט כמ"ש בתו' ושמרו דרך ה' לעשות לדקה ומשפט. בנביחים שמרו משפט ועשו לדקה. בכתיבים עשיתי משפט ולדק וכהלה רבים וגל"ד מה ענין ג' מלות חלו הסמוכות זו לזו משו"ה בשחר המלות וכמו שחקר כן הרב חיי עולם בד"ל ע"ב וע"ש מה שתי. גם שחר המפ' ז"ל נתנו טעם לזה כפי

מה שחנגש ה':

ואני ברגליהם לעבורה לתת מו"ש לזה כפי הנלע"ד והוח בהק' מ"ש מרן שחלנו הרב נשמת חיים ז"ל בדח"ק ע"ח משם הרמ"ז ז"ל כי מלינו לפשולות חדם על עשה ועל ל"ת השכר והעונש תינו נמשך מלד הפעולה עלמה הטובה היח לם רמת דיתכן הפועל עלמו מנוגה וחחר שהנמשך ממנו הוח טוב נחמר בו כי טוב ע"ש התכלית המשל בזה. רחו הבית לנו הרב חזני יהושע ז"ל לחים נוכף יפח הלם לעשות בזהב ובכסף לח משוס זה בשם יקרח בר נפחח כי נוכף הוח ע"ש תכליתו כי הכל הולך לחר החיטוס והתכלית כעין יעל עם פיסרת דחילו היתה הורגתו מכלי זיווגף עמו בודחי טוב ויפר היה חבל מחחר שלח הוכל להורגו בלתי הפועל המנוגה ההוח לח מפני זה יגונה כ"כ כיון שהתכלית היה טוב וכמש"ל גדולה עבירה לשמה וכו' כי עפי"ז פי' הוח ז"ל כו' הכ' הנה חנכי ברחתי חרש חיפח בחש פחם ומוליח כ"ל וחנכי ברחתי משחית לחבל דיל"ד חומרו ברחתי מש"ל דמורה דחיכח משחית לתקן והרי כשמו כן הוח ושמו מוכיח עליו דמנחתו להשחית וגלח לתקן:

אך עם החמור יובן ובהק' עוד מ"ד בזוה"ק בפ' תרומה וז"ל רשותח דקב"ה דיהון ב"ב תדיר בפולחניה וכו' והיכי חפי עבדח ביסח וחסבי לב"ע לחורחח ביסח וכו' חלח רשותח עביד למלכח דהו"ל בר יחידח זקיד ליה דלח יקרב גרמיה לחיתתח ביסח וכו' לומן שחר מלכח בעינח למחמי רעותח דבני גבחי קרח להסיח חוכה וחמ"ל זילי ותפתי לבני וכו' מה עבדת חזלת חבתריה שרילת לחבקח ליה וכו' חי ההוח ברח יהות לח חלית לה כדין

לכוחי חדי כבריה מאן גרס כל האי יקרא הוי לימא ההיא זונה ודאי לית לה שבחא וע"ד כתיב והגה טוב מאוד דל מה"מ דאיהו ודאי טוב מאוד למאן דאמרת פקודין דמאריה וכו' עכ"ל. וז"ש הנה תכבי ברחתי חרש משוחה ומפוחר חרש חכם נותנין לו את השבח עם היות דא"א לחרש הזה בלתי שיפתח בחש פתח שהוא פועל מגוחה לא בשביל זה יקרא נפח אלא זה שמו חרש ע"ש סופו ותכליתו שמוליח כלי למעשהו וזה שמו טורף וא"כ אין הפה יכו"ל תו דאמכי ברחתי מש"ל אף שבטולתו מגוחה לפחות את השם לסור מאחרי מ"מ כיון שתכלית היולא מן הקטרוג הוא מוב שגורם יקרא לבריה ההוא יקרא טוב מאד ע"ש מכליתו וכמ"ש בזוה"ק הנז"ל אחד"ק וש"י:

והנה גם בנתינת הגדקה צריך לעשותה בסתר ולא יתפאר האדם בגדקה שנותן ואם מתפאר לא דיו שאינו מקבל שכר את עצום שיגם עליה כנודע. אלא דעכ"ז לימדנו להועיל מהכתו"י ז"ל דאם נהגו לעשות לדקה בפירסום לא חיישינן ליוהרת ותריך למעבד הכי מאחר שנמשך מזה ריבוי לדקות שלומדים ומ"ז להתנדב בלב שלם ול"ת ליוהרת דהגם דהפועל הוא מגוחה אלא דאיכא חשש יוהרת מ"מ כיון שתכלית הנמשך מהפירסום הוא מוב מאד שעי"ז מרבים בעם להביא לדקות מותר ותריך למעבד הכי וכבר דבר זה נלמד מהקב"ה כ"ש שברא את היל"ר לפתות בנ"א לסור מאחרי ה' ולכאורה גראה שהוא פועל מגוחה אלא דכיון דאם האדם מתגבר על היל"ר ולא יאבה לו ולא ישמע אליו הנה שכרו אתו וחדי כיף קוב"ה ואין קץ לשברו הטוב הגנוז לו לעוה"ב וא"כ נמלא שתכלית הנמשך ממנו הוא מוב מאד כי זה לפשר רמז הכתוב ולא בניך לימודי ה' ורב שלום בניך בלדקה תכונני וכו' והכוונה וכל בניך לימודי ה' שלומדים לעשות דרך ה' כמה שברא היל"ר והוא פועל מגוחה משום התכלית המוב היולא ממנו ועי"ז ורב שלום בניך בלדקה שמתרבה הלדקות בהם כמה שעושים אותה בפירסום שלומדים זה מזה אחד"ק:

ועפ"ז אפ"ל כו' הכ' כי לדיק ה' כ"ל לדיק ה' כמה שברא היל"ר שע"י לדקות אחב כ"ל שמתרבה הלדקות בשם בפרסום וכ"ת הרי הפועל של בריאת יל"ר והלדקה בפרסום פועל מגוחה הוא כנז' לז"א לא לויכפת ליה להקב"ה בע"ן. הפועל אם הוא מגוחה ואינו מביע רק אל התכלית המוב היולא ממנו וז"ש יאר יאחו פניהו וק"ל:

עו"כ הרב נם"ח ז"ל מש הרמ"ז ז"ל דעתן המשפע נ"כ לפעמים הפועל עלמי גראה שהוא מגוחה אבל הנמשך ממנו הוא מוב מאד דאז"ל הפקר ב"ד הפקר ומוליאין מזה ונותנים לזה ולכאורה גראה דאין פועל מגוחה נדול מזה להפקיר ממון אחרים ולהוליא מזה וליתן לזה וגם אז"ל ב"ד מכין ועושין שלא מן הדין ולפי הנראה דגם הפועל הזה הוא מגוחה שהרי אסור להכות את חביבו ואפי' להריס ידו ע"ח אסור וגק' רשע כגידע ואיך אמרו דמכין ועושין שלא מן הדין אלא ע"כ ל"ל דכיון דהנמשך ממנו הוא שלא לייסר הדורים אשר המה רוחים כי הדור פרון ולכן כל כתר תיפכח לגדקה תחשב הפועל המגוחה ההוא כי עפי"ז פי' הוא ז"ל כו' הכ' רחמו הזכו וכו' חללו הרע למדו היטב דרשו משפע וכו' אשרו תמון והש"ה כמבואר:

ובזה פי' הרב נם"ח ז"ל כו' הכ' ותשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחילה וידונו מש"ך ואפי' שיעשו שלא כדין להורות שעה אל ירע בעיניך ותבא להרבה אחריהם דשלא כדין עשו כיון דמהפועל ההוא המגוחה נמשך גדקה ומשפע ואח"כ יתאמת לך כי יקרא

עיר הלדק קריה נאמנה אחד"ק יעש"כ:

המורם מכ"ז דעתן המשפע והלדקה שוו בשיעורייהו דבשניהם מליכו לפעמים פועל מגוחה ואמנם כיון שתכלית היולא מהם הוא מוב זכות הוא הפועל המגוחה ההוא וכנז"ל. והשתא יפה נדרש סמיכות המשפע עם הלדקה בכמה מק"ק מהתל"ך כנז' דהט' הוא משום דתרוייהו לית בהו לפעמים פועל מגוחה ולא חיישינן ליה וכבר נתבאר דעתן זה נלמד יפה מהקב"ה כ"י שברא הי"ה וכנז"ל וק"ל:

ווה אפ' רמז הכ' ועז מלך משפט אהב אפי' דלפעמים יעשו שלא כדין רק להורות שעה והפועל הוא מגוחה עכ"ז כיון שתכליתו מוב הוא לאהוב לפני המל"ה יען מו"ן כה"ג לאתה עשית ממך נלמד לעשות כן ממה שברא יאה"ר כל"ל וק"ל:

ובזה אפ"ל כו' הכ' מכל לורח הרע כליתי רגלי למען תשמור דבריך ממשפטך לא סריתי כי אתה הורתני כלו' מכל לורח הרע שהפועל מגוחה ותכליתו מוב כנון מעשה יעל עם סיסרא והלדקה בפירסום כליתי רגלי מהרע היולא ממנו מן הלורח רע ההוא ואין כוונתי בלותו הלורח רע שאני עושה שהוא פועל מגוחה אלא למען תשמור דבריך ר"ל להתכלית המוב היולא ממנו דוקא ומכח זה ממשפטך לא סריתי אפי' שהוא שלא כדין רק להורות שעה לייסר הדורים דוקא וכ"ז למדתי ממך לעשות כן כי אתה הורתני במה שברית יאה"ר וכנז"ל וק"ל:

ובזה יתיישב לומרו מכל לו"ר דהול"ל מכל רע ומאי לורת דקאמר אלא עם התמור הנה נכון וכנז"ל וק"ל. ת"ל במשנ"ל עמ"ש הוי רן למלוה קלה וכורח מה"ע שמלוה גו"מ ועגו"ע דר"ל הוי רן למלוה קלה אפי' שלא"ש דמתוך ש"ל ב"ל וכורח מה"נ אפי' לשמה ומ"ש משום שמלוה גו"מ ועבירה גו"ע כידוע וז"ש מכל לו"ר שהלורח הוא רע אלא היא עבירה לשמה עכ"ז כליתי רגלי ממעשי ממנה וה"ש למען תשמור דבריך ר"ל שלא יהיה נכשל בעבי' אחרת שלא"ש אלא ממשפטיך לא סריתי דלף אם לפעמים אני שופט לאחרים שלא כדין רק לייסר הדורים ועכ"פ הפועל הוא מגוחה עכ"ז לא סריתי ר"ל לא נמנעתי מלעשותו וכ"ע לזה כי אתה הורתני כמש"ה והיה ה' עם השופט וק"ל. וזה אפ' כו' הכ' שבע ביום הללתיך עמ"ן אפי' שלפעמים אני עושה שלא כדין רק לייסר הדורים ועכ"ז הם משפטי לדקך וזה שלום רב דשלום כימי לגדקה שנא' והיה מעשה הלדקה שלום ר"ל דאני עושה לדקה בפירסום להרבות בלדקה ואין למו מכשול מחשש יוהרת וק"ל. בילאו"ח:

דרוש ד' לשבת תשובה

הלא שרי מודע לציונה גודל מע' מלות התשובה כי רבה היא וכפרט בימים הנוראים והאדירים הכע"ל ר"ה ויוה"כ שהם ימי הדין והקב"ה ברחמיו וברב חסדיו מתנהג עם בריותיו עמו ונלחן מרעיתו יעקב אבל נחלתו במדת החסד ומקבל התשובה כל אחד השב אלו בתשו' שלימה לפניו ית' אפי' שעשה תשובה ביחיד שלא בלבור וכאשר חכמים הגידו ע"פ דרשו ה' בהמלאו קרלוהו בדיוקו קרוב ודרז"ל אלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ שהקב"ה מלוי בהם לקבל תשובת היחיד כנודע:

ויש לחקור בזה למה זה לא בחר ה' לדון את האדם כ"א בר"ה וביוה"כ דוקא ולא בזמן אחר ובודאי כי בעמו ובימוקו עמו ומי יעמוד בסוד ה' ואין לנו עסק בנסתרות ולל"ד לפי הפשט טעם בעיקר לזה:

ואולם נראה פשוט טעם הדבר בהקדים עוד תקדימה

אחרת

לחרת גדולה ועלומה לשר חקרוב שריס הרחשונים ז"ל כ"ן בעיקר מהות ועצית התשובה שהיא לריכה רבה שיתוודה לדם על חטחיו בוידוי פה ועזיבת החטח וחרטה דמעיקרא ולקבל עליו שמכאן ולהבא לא יסוב עוד לכסלה ויעיד עליו בזה יודע תעלומות כמ"ש כ"ו הרמב"ם ז"ל בהל' תשובה יעש"ב. וע"ו מלאה החקירה מקום לנוח דהיה די בעזיבת החטח והחרטה ולקבל עליו שלא יסוב עוד לכסלה ולהעיד עליו יודע תעלומות דכ"ו הלוי בלב ומפש ברס הוידוי בפה מלא ובביטוי שפתים ע"כ העבירות שעשה כבר זהו ללא לורך וחדרכה מיחזי כי לפקירותא וחריפותא כלפי שמייא בהזכירו בפיו ובשפתיו מעשיו הרעים את לשר כבר עשהו וכמספר בכפירה דמי ולאיזה הכרח זה הוידוי בפה ולכאורה מגרעות נתן והיה די לסוב אל ה' בלבו ולעזוב החטה ולקבל עליו שלא לעשותו עוד ולהעיד עליו יודע תעלומות וכותן לבות וכליות תלהים לדיק:

ובישוב חקירתה זאת הס לחמרו דחדרכה הוידוי בפה הוא לורך גדול לעיקר מע' התשובה ולא תקובל תשובת האדם ולא יכופר עונו כ"ח עד שיתוודה בפה מלא ע"כ פרטי עונותיו לחת לחת בפי' לתמר בביטוי שפתים דוקא וכל דלא עביד הכי לא מהניא ליה תשובתו כלל וה"ט משום דנפש החוטאת היא חייבת בעונשין מדין קנס דיש לחוטאת דין מזיק בפמליא של מעלה ודימו כשור הס שהזיק דפלגא נזקא קנסא הוא וא"כ ע"י הוידוי הו"ל מודה בקנס ופטור בחופן שטעשה הוידוי הוא מדין מודה בקנס ופטור וכמ"ש כן הרב לפתח פתוח ז"ל בערך וידוי וכתב עוד שם דהתינח הס חטא בשוגג דהוי דימו כשור הס שהזיק דהוא חייב בחלי נזק וקנסא הוא אבל הס חטא במזיד דהו"ל כשור מועד שהזיק שחייב בנזק שלם וממונא הוא ולא קנסא ואדרבה מחייב עלמו בהודאתו דהודאת בע"ד כקע"ד ואפי' לי לחמרי' כדעת ר"י דס"ל דאפי' בשור מועד מ"מ לד תמות שבו במקומה עומדת מ"מ משכחת לה דהוידוי מכפר על חלי המזיד דהיינו על לד תמות שבו אבל עדיין נשאר חלי המזיד דהוא ממון ולא שייך למימר ביה מודה בקנס הוא ופטור למכס כ' הרב ז"ל דהתשובה מצלמת את הכל דגדולה התו' שזדונות נעשות כשגגות וא"כ אם עשה התו' עם הוידוי נעשה גם לידך פלגא קנסא הוא וע"י הוידוי הו"ל מודה בקנס ופטור וז"ש תשובה עושה מחלה עכ"ל:

אשר עפ"י ד"ק אפ"ל כו' הכתוב תטאתי לודיעך ועוני לא כסיתי דהיינו השוגג אני מתודה עליהם וגבי החטא השוגג גם עוני שהוא המזיד לא כסיתי הגם שהוא ממונא ולא קנסא משום כי אמרתי אודה עלי פשעי לה' הגם שאם מזיד מ"מ ע"י התשובה שאני עושה ג"כ עתה נשאת עון חטאתי סלה דע"י התשו' זדונות שהם הפון נעשה חטאת שוגג והיינו ע"י התשו' וזהו שסיים על זאת שהיא כיוצי לתשו' כמש"ל ע"פ וזאת המלוה וכו' כידוע יתפלל כל חסיד אלין לעת מלא רק לשטף מים רבים שהם כיוצי לעונשין על הזדונות אלין לא יגיעו לא יעשם עוד על הזדונות כלל וק"ל ובמ"א פי' בעניותי הכתוב הזה בחו"א יעש"ב:

ובזה ג"כ אפ"ל כו' הפ' שומע תפלה ר"ל התפלה של התשו' עדיך כל בשר יבואו בין החוטאים בשוגג בין החוטאים במזיד וא"ת דלמה לא יספיק הוידוי לבדו לכפר מדין מודה בקנס דפטור לזה השיב משום כי דברי עונות נבראו מני ועל העונות שהם הזדונות לא מהני הוידוי לבד דלא הוו קנסא אלא ממונא כדין שור מועד ולזה לריכה רבה התשובה שהיא התפלה עם הוידוי כדי שעי"ז גם פשעיהם תהא תכפרם דהזדונות נעשו שגגות ע"י התשובה וע"י הוידוי הו"ל מודה בקנס ופטור מן הכל כמ"ש וק"ל:

וזה אפשר כו' הפ' מחיתי כעב פשעיך שהם הזדונות וכענן חטאתיך שהם השגגות אך בתגלי וע"מ שובה אלי שלריך להיה ג"כ לשוב לפני בתשו' שלימה כדי לכפר גם על הזדונות כנ"ל וק"ל:

וזה אפ' כו' הפ' שובה ישראל עד ה"א שלריך להיה לשוב בתשו' לפני ה"א ולא יספיק לך הוידוי לבדו לכפר מדין מודה בקנס משום כי כשלת בעונך ר"ל שיש בידך תירוי שוגג ומזיד ועל המזיד לא יועיל הוידוי לבדו דממונא הוא ולא קנסא אי לזאת קחו עמכם דברים שהם דברי וידוי כמש"ל וגם ושובו אל ה' בתשו' שלימה ובזה אמרו אליו כל תשא עון המזיד והשוגג ולא עוד אלא וקח טוב דהשובה מאהבה הזדונות נעשו זכיות וכ"ת הרי התורה אמרה יביא קרבן ויתכפר והאידנא ליכא קרבנות לז"א ונשלמה פרים שפתינו וכמ"ש רז"ל ע"פ זאת התו' לעולה וכו' כידוע וק"ל:

וזה אפ' כו' הכ' השתר פניך מחטאי שהם השוגג וגם כל עוונותי מחה שהם הזדונות וכ"ת התינח החטאים שהם השגגות הם מתכפרים ע"י הוידוי מדין מודה בקנס דפטור אך העונות שהם הזדונות שהם ממונא ולא קנסא במה יתכפרו לז"א לב טהור וכו' כלו' שאני עושה תשו' בלב טהור וברוח נכונה וע"י התשו' והוידוי מתכפרים גם הזדונות כמ"ש וק"ל:

והנה הא דק"ל דמודה בקנס פטור נפק"ל בס"ם דכ"ק וכמה דוחקי בס"ם מקרא דאשר ירשיעון אלקי"ם פרט למרשיע את עלמו ברס הי"ד אם מודה עלמו וליכא עליו עדים כלל על אותו דבר שעשה שהוא חייב עליו קנס הוא דק"ל דאם מודה מעלמו פטור הוא משועבדין שהם מדין קנס ואין חולק בזה כלל. אך אם מודה בקנס מעלמו ואח"כ באו ב' עדים עליו אי גם בכה"ג פטור הוא מקנס כיון דקדמה הודאת עלמו לעדות העדים או"ל בהא ליפלינהו רב ושמואל בב"ק דע"ד דלרב ס"ל מודה בקנס אפי' אח"כ באו עדים עליו פטור ושמואל ס"ל התם כיון שבאו עליו עדים אחר הודאתו חייב בקנס והתם בס"ם פריך לרב מדתניא מעשה בר"ג שסימא את עין עבדי עבדו והיה שמח לפי שעבד כשר היה והיה מתאוה לשחרורו והוה חיים למ"ד כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו כתיב והיה שמח במה שסימא את עינו שבזה ילא לחירות מלאו ה"ג לר"י ואמ"ל אין אתה יודע שעבדי עבדי ילא לחירות אמ"ל למה אמ"ל לפי שסמיתי א"ע אמ"ל אין בדבריך כלום שכבר אין לו עדיים הא ים לו עדיים חייב ס"מ דמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב וקשיא לרב ומשני הס"ם שאני ר"ג דלאו בפני ב"ד הודה ופריך והא ר"י אב"ד הוה ומשני שלא בב"ד הוה ופירש"י ז"ל לא היו ב"ד יושבים ולא מקוס ישיבת ב"ד אלא בשוק הודה לו. עוד פריך הס"ם התם לשמואל דס"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים דחייב מדתניא ריחה עדים שמשמשים ובאים ואמר גנבתי וכו' אינו משלם אלא קרן אמ"ל שמואל התינח ר"א דקאי כוותי דר"א פליג את"ק וס"ל יכולו עדים ויעידו ואסיק התם הס"ם לשמואל ודאי תנאי הוא אבל לרב מי נימא תנאי אמ"ל רב אלא דאמרי אפילו לר"א ע"כ ל"ק ר"א התם אלא משום דקא מודה מחמת ביעותא דעדים אבל הכא דקא מודה מעלמו אפי' ר"א מודה דפטור אפי' דאלו עדים אח"כ יש"ם הסוגיא בדוכתה. נמל"ל דמודה בקנס ואח"ך ב"ע אפילינהו רב ושמואל רב ס"ל דפטור ושמואל סבר דחייב ולענין הלכה קי"ל הלכתא כרב דס"ל מו"ב ואח"כ ב"ע פטור וכדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' גניבה יע"ש ולא עוד אלא דאפי' מודה מחמת ביעותא דעדים שריחה ממשמשים ובאים להעיד עליו אם הודה קודם ביאת העדים

העדים פעור כיון שקדמה הודאתו לפני ב"ד קודם שעדות העדים ותפי' יעידו העדים עליו תח"כ פעור כמבואר בסו' הנז' והרמב"ם ז"ל שם:

והנה נודע דיש על החדש החותח כו"כ עדים לפי' יחתח בחדרי חדרים תחילה ורחם השמים והארץ שם המה מעידים עליו כמש"ה העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ וכתיב החזיקו השמים ואחדכרה וכדחיתח בריז"ל דשתידה כני' לו' רבש"ע הרי עדי קיימים ואו"ל הקב"ה הריני מעבירם שנח' כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה ע"כ. ותו חיתח בש"ם דשעית ובחגיגה שמח תאמר מי מעיד כי לבני ביתו וקורות ביתו של חדש מעידין בו. ב' מה"ש המלוים לו לחדש הם מעידים עליו. נשמתו של חדש ואיבריו מעידים עליו ע"כ ונמ"ל דהליכת כו"כ עדים על החדש כשחותח כנז"ל. ועלית על כולנה דהקב"ה בכבודו ובעלמו הוח העד הוח הדיין כדאי' בחבות כידוע וכ"ת דח"כ הוח העד הוח הדיין למאי נריך תו לכל העדים הנז"ל כיון דהוח העד הוח הדיין כנז' וכבר עמדו המפ' ז"ל ע"ז והם אמרו דהקב"ה ברחמיו ובכוח חסדיו חיגו חפץ שהוח בעלמו יחייב את החותח עונשין בעונו בעדותו כלל רק עפ"י עדים זולתו כנ"ל וה"ט דכיון דמאי דמהני הוידוי לחדש החותח חיגו חלח משום דהוי מו"ב ופעור חפי' ב"ע חח"כ כנז"ל משח"כ הקב"ה הוח יודע מחשבות שבלב ומלח כ"ה כבודו ותפי' הש יסתר חים במסתריס הוח יח' לרואהו ותיבף כשעובר העבירה הוי הוח העד הוח הדיין קודם שיתוודה חדש על חטחיו ותז ל"מ ליה חו הוידוי דכתב הכי מחחר שכבר בחו עדים ותח"כ הודה דמתחייב בקנס משו"ה חיגו חפץ הוח יח' להיות הוח בעלמו העד ומביח על החדש עדים זולתו יח' כדי שחש יודה החדש קודם שיעידו עליו יהיה פעור מהקנס ויולח זכאי בדיגו:

ועפי"ז פי' רבני חשכנז ז"ל כו' הכ' עפ"י ב' עדים או עפ"י ג"ע יומח המת לח יומת עפ"י עד אחד והוח דכבר הקדמנו מ"ד בש"ס דב' מלה"ש מעידים על החדש וז"ש עפ"י ב' עדים היינו ב' מלה"ש יומת המת דרשעים בחייהם קרויים מתים וגם לפ' י"ח דחייתי הש"ם דחבני ביתו וקורות ביתו ש"ח לו גשמתו זש"ה לו עפ"י ג' עדים היינו לפי י"ל יש עוד עד אחד לו קורות וחבני ביתו לו גשמתו והוו ג' עדים יומת המת לח יומת עפ"י עד אחד היינו הב"ת הנק' עד אחד שהוח יחודו ש"ע מטעם הנז"ל לו מטעם דחין עד נעשה דיין וק"ל:

וב' רבינו החר"י זיע"ח דלריך לכוין בחות ע' וכחות ד' דשמע ואחד שהם אותיות עד שהם מעידים בעובת החדש לח ברעתו ואותיות עד של בשכמל"ו הם מעידים ברעת החדש ולזה בכל יחות השנה חנו אומרים בשכמל"ו בחשחי זולת ביוה"כ דחין שנין ואין פנ"ר אומרים אותו בקו"ר חלח זה דוקח בשחר עבירות שבתו' חיגו מלטרף הע"ד של שמע ואחד להעיד לרעה חון משון שבועת שוח ושקר לח יעקה ה' לח חשר ישח לח שמו לשוח שגם אותיות ע"ד של שמע ואחד מעידים עליו גם לרעתו וז"ש רז"ל לח יקום ע"ד אחד בחים לכל עון ולכל חטחת חיגו קם לבל קם הוח לשבועה גם ע"ד דאחד ושמע להעיד על החדש תפי' לרעה חתד"ק יעש"ב ז"ל:

איך שיהיה נמ"ל דעפ"י עדות הקב"ה עלמו לח הוה מלינן להפשר מטעמין מדין מודה בקנס דפעור כיון דהקב"ה הוח העד הוח הדיין וקדמה עדות ה' נאמנה להודחת החדש כנז"ל ולזה תפ"ל כו' דהע"ה בחומרו מלפניך משפטי יצא טיעוך תחזיקה מעריס. ואון מדרכנו תפ"ל כו' הכ' כמה שים לדקדק עוד בחומרו משפטי יצא דהול"ל שיפטני ה' וכמ"ש בשחר כתובים ומה הלשון חומרת מלפניך מ"י דחין לו מוכן לכחורה ותפ"ל עפ"י מ"ד בהקדמת זוה"ק ד"ח וז"ל דוד מלכח בשעתח דחירע ליה ההוח עובדח דחיל דהיה שעתח סליק דומה קמי קוב"ה ואמ"ל מאחרי דעלמח כתיב בתורה ואיש חשר יגלף את חשת רעהו וכו' דוד דקלקל ברית בעריה מהו אמ"ל קוב"ה דוד זכאה ליהו וגלי קדמי דלחזדמנח ליה שב שבע משעת ימ"ב אמ"ל אי קמך גלי קמיה לא גלי וכו' בחופן דלא נמלח בדהב"ה עון ח"ת. וסו"ד אמר דומה מלה חדח אית לי גביה דהיהו פתח פומיה ואמר אי ה' כי בן מות האיש העושה זאת ואיהו דן לנפשיה אמ"ל אית לך רשו דהא אודי לגבאי ואמר חטאתי לה' ואע"ג דלא חב יעש"ב ולפי"ז ח"ש הכחוב הנ"ל דהנה אחר דלא יכול לו דומה עב"ז תפס אותו לדהע"ה עפ"י דיבורו דבן מות הוא כמשפטו אשר חרן הוא ח"ע לזה ביקש דהע"ה מהקב"ה מלפניך מ"י כלו' אותו המשפט שלי אשר חרלתי בפי ובשפתי ודעתי ח"ע הועלת אותו החולה מלפניך ואל תדיגני בו אלא טיעוך תחזיקה מעריס אם יש בי עון ח"ח או אם זך אתי בלי פשע וק"ל:

אבן עפ"י דרכנו אפ"ל דהכי פירושח דקרא מלפניך מ"י כ"ל שלא תדיגני במשפט ע"פ עדותך וכ"ש משום כי אתה טיעוך תחזיקה מעריס פומ"י בשעת העבירה קודם שיודה החדש על חטאתו ועפ"י עדותך בודאי יהיה החדש חייב בדין ואין לו מקום פעור מדין מו"ב כלל וכנז"ל וק"ל:

וזה אפ' כו' דהע"ה בחומרו ואל תבא במשפט ח"ע כי לא ידלק לפניך כ"ח דכיון דהוח העד קודם שיודה החדש על חטאתו לא אפשר שילא שום חדש זכאי בדיגו מדין מודה בקנס ולזה ביקש דהע"ה מלפניו ית' ואל תבא במשפט ח"ע דפשיטא עפ"י עדותך לא ידלק לפניך כל חי וכמובן וק"ל:

וזה אפשר תמיהת ליוב בחומרו החטוש מחלוה ידלק שם מעושהו יטהר גבר בתמיהת דזה לא אפשר בעולם כלל וק"ל. וזה אפשר כו' הפ' ועמי תלוחים למשובתי שהם מסופקים אי מהני להו התשו' והוידוי מדין מודה בקנס יען כי אל על יקראוהו שהוח א עליון ועיניו לוסיות בחדש בעת עשוהו העון והוי העבירה והעדות ביחד ות"כ לא ירומס לחדש החטח ע"י ההשו' והוידוי וע"ז בחה התשו' מחת ה' ב"ה אין לחתך וכו' יחד נכמרו ריחומי לא לחעשה חרון אפי וכו' דכדוב ריחמיו וחסדיו אינו דן את האדם עפ"י עדות אלא מלריך להשטן המקטרג להביא עדים מבחון ותדביקי ביני יקדימו ישרחל טוב להודות לה' ע"כ חטאתם ובהכי יגאו ים' זבחים בדיגם וכסברת רב דס"ל דמודה בקנס אפי' ב"ע אח"כ דפעור וכנז"ל וק"ל:

והכי חיתח בזוה"ק ובמד"ר דבר"ה הקב"ה יושב ודן את העולם ויבח גם השטן לקטרג על ישרחל על עונותיהם שעשו אומ"ל הקב"ה הבא עדים הולך להביא עדים ובחה החמה להעיד עליהם ואומ"ל הקב"ה אין עד אחד נאמן הולך השטן להביא את הירח להעיד על ישרא"ל הירח מתבסה שנאמר בכסא ליום חגנו יעש"ב ויהוא דהשט"ן ג' עש"ד כמנין שם"ד ימות החמה חון מיוה"כ דאין רשות לשטן לקטרג על ישרחל והנה עם דק"ל הלכתא כרב דס"ל מודה בקנס ואח"כ ב"ע פעור והיה די בתשו' ובוידוי פה שיעשו ישרחל מ"מ חיים קב"ה לעו' שמוש דס"ל דחייב ויקטרג השטן מסברתו:

אשר בזה אפ"ל כו' הכ' וסלחת לעוני כי רב הוא דס"ל לרב דמודה בקנס ואח"כ ב"ע פעור והלכתא כוותיה אבן לשמואל ודאי דחייבים החותחים בעונשין מדין קנס אפי' שיודו תחי' משום דס"ל לשמוש מו"ב ואח"כ ב"ע חייב ולזה כיון הכתוב ואמר לוי מי

יחיה משמו"ל וקרינן לה ברמז משמואל שלסברתו מי יחיה בדין וכמדומה שרשיתי כס' המפ' ז"ל שקדמוני ברמז כחוכיח הלז וכעת לזכר מי בעל דברים וק"ל:

ולזה כדי שלא יקטרג השטן לעטון לימלח הלכתא כשמו"ל בדיניה דמחייב למטו"ל ה' ברחמיו וברוב חסדיו בחר לו יה ימים טורחים הללו כ"ה שמתכסית בו היכח מלהעיד על ישרחל ויוה"כ דחין רשות לשטן לקטרג בו ביום כדי לזכות ולפטור חת ישרחל מדין מו"כ וכזה יעלו ישרחל זכחים בדינם לגמרי משח"כ חוה"ע דדיניהו בעד חחד ולהכי ל"מ להו תשו' וכמו שחרז"ל וק"ל:

ועפי"ה חפ"ל כו' הכתוב חנה חטח העם חטיחה גדולה ויעשו להם חלהי זהב ועתה חם תשח תטחתם וכו' כלומר דהם מודים שחטחו חט"ג ואינו חלח כשוגג ומוד"כ פטור וח"ח דחין טוען חלח מזיד עכ"ז ועתה שעשו תשו' דחין ועתה חלח תשו' וע"י התשובה וזוטות נעשות כשגגות והדר דינח דמוד"כ פטור וכמ"ש הרב ל"פ ז"ל וכמדוכר וק"ל:

וזה חפסר כו' ספיקו של מרע"ה בחומרו ועתה חעלה חל ה' חולי יפקוד הלכתח כרב דסבירח ליה דמוד"כ וחח"כ ב"ע פטור כי חושבני שמח יפסוק הקב"ה הלכתה כשמוש דס"ל דחייב וק"ל:

ורש"י ז"ל בפי' המו' ע"פ חלה פקודי המשכן משכן העדות. עדות הוח ליסר' שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם עכ"ל והרב כסף נבחר חשכנזי ז"ל הק' ע"ד רש"י ז"ל חלו דהח פירש"י המשכן משכן שנחמשכן ב"פ על עונותיהם של ישרחל וח"כ מלי זה עדות שויתר וכו' ופירש כמין חומר דהמפ' ז"ל הקשו דהיחך פירש"י ז"ל דמשכן משכן לדרשח הלח חד משכן לילטריך לגופיה וכ"ל דמדשני קרח דח"כ ליכתוב המשכן המשכן חו משכן משכן חלח מדשני קרח ילפינן מיניה תרתי ותמן תנינן בכ"ק חם המלח תמלח בידו הגענה המלח בעדים תמלח בדיניס פרט למרשיע ח"ע שהוח פטור דהיינו מודה בקנס פטור ופריך והלי להכי הוח דלחתח והח מבע"ל לכדתניח חם המלח תמלח בידו חין לי חלח ידו גבו חלירו וקרפיפו מנין ת"ל תמלח מ"מ ומשני ח"כ ליכתוב המלח המלח חו תמלח תמלח מדשני קרח ולחמר המלח תמלח ס"מ תרתי וח"כ שפיר ילפינן מיניה פרט למרשיע ח"ע שהוח מוד"כ דפטור וח"כ תשו' מהניח ולח ים תי' לישרחל על מעשה העגל להורות תשו' ועתה ניחח חלה פקודי המשכן משכן למה ב"פ ל"ל משום דמתמשכן ב"פ בעונותיהם של ישרחל וק' והח מבע"ל חד לגופיה חלח ע"כ ל"ל מדשני קרח דלח"כ ליכתוב משכן משכן חו המשכן המשכן לכך ילפינן מיניה תרתי ח"כ ה"ה מקרח דחם המלח תמלח ילפינן מיניה תרתי דמו"כ פטור וגם גבו חלירו וקרפיפו מדשני קרח וח"כ שפיר ילפינן מיניה מו"כ פטור וח"כ תשו' והשתח יש ליסר' תי' על מעשה העגל להורות תשו' כמ"ש וח"כ כ' רש"י דעדות יש ליסרחל שויתר להם על מעשה העגל דלכחורה הוו תרתי דספתרן חהדדי חם נתמשכן ב"פ בעונותיהם של ישר' מלי עדות ליסר' שויתר להם דחין לומר כפירש"י שהרי השרה שכינתו זה הפי' חינו שייך כלל רק לקמן בפ' ולח יכול משה לבח חל חוהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלח חת המשכן שם היל"ל המשכן עדות ושפיר הוה ילפינן מיניה עדות הוח ליסר' שויתר להם וכו' ולח כלל עכ"ל ודפח"ח מד"ן וחריפים:

ועפי"ק חפ"ל מלמרט ז"ל שחמ"ל הקב"ה למרע"ה חתה חוחז החבל בשני רחשין חם תעברה נח חתה מבקש בשל שלח נח וחם ס"ל ח"מ בשל ח"ע

ע"כ ולכהורה הדברים תמוהים דחטו לח מלי הקב"ה למיעבד ליה תרתי לטיבותח והיכי תלחם זב"ז חמנם עפי"ה ח"ש בהק' מדחז"ל דחם היה מרע"ה נכנס לחרן והיה בונה ביהמ"ק לח היה כחרב כלל כידוע ולזה חמ"ל חם תעב"ן ח"מ ח"כ חין ביהמ"ק נחרב להתמשכן בעונותיהם ס"י כלל ולפי"ז ליכח למימר מדשני קרח לומר המשכן משכן דחתח ללמד דעתיד להתמשכן ב"פ וח"כ גם כפ' דחם המלח תמלח לח חמרינן מדשני קרח ולח הוה ילפינן דין דמודה בקנס פטור ומינה דל"מ התשו' וח"כ בטל ס"ן לטון העם הזה וחם ס"ן ח"מ ח"כ בטל לעב"ן וה"ה כמבואר וק"ל:

ובזה חפ"ל כו' הפ' רבים חומרים לנפשי חין יסו"ל ב"ם ויחתה ה' וכו' קולי חל ה' חקרח ויענני וכו' וחמרו במד' רבנן פחרי ליה להש קרח בחוה"ע שחומרים על ישרחל חומה שמעה בסיני חגבי ולח יהיה לך וכסוף מ' יום עשו חת העגל כלום י"ל תקנה וחולם חרז"ל דלח היו ישרחל רחויים לחוחו מעשה חלח כדי להורות תשו' לרבים כידוע דחוה"ע ס"ל דל"ח מדשני קרח ס"מ תרתי ולפי"ז גם מרשיע ח"ע שמודה בקנס חייב ולזה חמרו חומה שמעה וכו' כלום י"ל תקנה חמנם חהה ה' מג"ב וכו' קולי חל ה' חקרח ויענני מהר קדשו שנתמשכן ב"פ בעונותיהם של ישרחל וגרמו זה בקרח דחלה פקודי המשכן משכן שעתיד להתמשכן ב"פ וכו' ולפי"ז נפק"ל דחמדינן מדשני קרח ח"כ גם גבי חם המלח תמלח חמרי מדשני קרח ומזה ילפינן שפיר דתשו' מהניח מדין מוד"כ מדשני קרח וכנז"ל וק"ל:

וזה חפסר כו' הכ' בדניחל שי' ט' ה' ככל לדקותיך יסוב נח לחפך וכו' כי בחטחינו וכו' ירוש' ועתך לחרפה וכו' ועתה שמע להלהינו וכו' כלו' דכיון דחזינן דנתמשכן ביהמ"ק בחטחינו ובעונות חבותינו ע"כ ל"ל דנפק"ל מדשני קרח לכתוב המשכן משכן ח"כ חיפה ועתה רמז לתשו' בדין הוח שמקבלנו בתשו' דגם כפ' דהמלח תמלח דרשינן תרתי מדשני קרח וש"מ דמרשיע ח"ע דהיינו מוד"כ פטור ותשו' מהניח מדין מוד"כ וכנז"ל וק"ל:

נמצינו למדים דעיקר הפיטור והכפרה דלהניח לן ע"י התשו' והוידוי הינו חלח מדין מוד"כ תחילה חפי' דחח"כ ב"ע קי"ל כרב דפטור וה"ל הגס דחית עלן סהדי שהס השמים והחרן והירח וחבני וקורות ביתו ועשמחו של חדם וכלל המז"ל מ"מ כיון דקדיש החדם ומודה קודם שיעידו עליו העדים הל"ל הו"ל מוד"כ ופטור חפי' ב"ע הל"ל חח"כ ותהידו עלוהי דחינים וכלל המז"ל: **והן** למת דכד דייקינן שפיר כל העדים הל"ל לח חזו ולח מידי לפו"ד כלל שהרי הקורות וחבני ביתו ודחי דלח חזו להו לחסהודי דדנייהו הוי כדין חלם וחרש דלחו בר הגדה ניהו דבשינן שיעידו בפיהם ולימח גם השמש והירח השמים והחרן מלבד דפסילי מטעם זה חו פסילי נמי מטעם דחינם בכלל המלות מידי דהוה לחעבדים דפסילי לעדות מפני שחינם בכלל כל המלות וגם שמים וחרן חית להו דין עבדים לחחע"ה כדחי' בב"ר שהקב"ה הגביה לחחע"ה למעלה מכיפת הרקיע והקנה לו שמים וחרן כדי שיזכו בניו בתורה מדין חבירו של חדם קונה לו שלח מדעתו ולסלק מהם טענת מלחכי השרת מדין מלרעות כידוע:

וכבר רחיתי כס' לקט יוסף בערך שמים וחרן שחקר בזחת דחיך מרע"ה יחד לעדות על ישרחל חת השמים וחת החרן והלח הם עבדים לחברהם ועבד פסול לעדות ומה שתי' הוח ז"ל דכשמל חברהם והוח ים לו דין גר וגר שמת ילחו עבדיו לחיכות יע"ש דבריו ז"ל קשים לשמוע דזהו דוקח חם לח הניח בניס דלח זכו

עבדיו בגופם וילמו לחירות דקונים לת עלמם במיתת החדון. כרם לחע"ה הרי הניח בניס יורשי נחלתו ולח ילמו עבדיו לחירות כלל וח"כ הדק"ל. ועוד תק"ל דבלחו"ה הס פסולים לעדות משום דחינס בכלל מוח ולמו בר הגדה ניהו וכמו כן השמם והירח פסילי לעדות מטעם הנ"ל וכנ"ל. נס לחבריו ונשמתו ס"ח מלבד דפסילי לחסהודי מע' הנ"ל עוד זחת דהס נוגעים בדבר כיון שהקב"ה מרכיב הנשמה תוך הגוף ודן לוחס יחד. כמו שדרי"ל ע"פ יקרת חל השמים מעל וכו' וכדח"ל רבי לחנטונין: משל לחיגר וסומח וכו' כידוע וח"כ חין לך נוגע בדבר גדול מזה ולח חזו לחסהודי על נוף רחדס:

פש גבן עדות מלה"ם המלוין לחדס שהס מעידין עליו כדחיתח בש"ס כנז"ל הנה רחיתי להרב מבכה"ר ז"ל במע' ע' חות כ"ה לחרי עלה ונסתפק במלה"ם המתרחים כבני חדם וכדחי' בקי' דל"ב המלחכים שנתרחו לחחע"ה כדמות ערביים נדמו לו חס הטידו על מה שרחו חס מקבלים עדותם וחי שרי להו מתרייהו להדמות כבנ"ח ולבח לב"ד להטיד על מה שרחו דהב"ד בועים הס בחשבם דבנ"ח ניהו הח מיהח לדידהו הוי כרמלות ותיבעי לך הח לבשח"ל דמלה"ם בני הגדה ניהו הייט בידועים מקבלינן שהחזתייהו לבל להדמות ולהתרחות כלורת בנ"ח וחין בהס מכיר חפ' דלח תריך למטבד הכי וחייתי בידיה מסרז"ל בב"ר קומו השביס זה מיכחל וגבריחל משחו מנן וכתבו שהבכורה ליעקב נרחה דחלה"ם משוו ליה שברח מעליח דבני הגדה ניהו ומיקרו לנשיס שפיר וכו' והתבוננתי בדבר ורחיתי בלבי דוחלי מלה"ם לחו בני הגדה ניהו דבעינן עדות שלחה יכול להזימה וליכח חלח שמדברי רבינו שכתב עדות שלין לחה יכו"ל בדי"ן הדר ספקן בדיני ממונות וכו' והרב שמע יעקב כפ' תולדות מייתי בידיה מד' הנ"ל ולפי דרכו פי' שהיה ליחע"ה דין שבר יע"ש ולפי המשוער ק' לשמוע וכו'

עכ"ל יעש"ב:

הרי לפנינו דבתר דבעיח הדר פשטה דגס מלה"ם לח חזו לחסהודי משום דבעינן עדות שלחה יכול להזימה וליכח בכתוב בד"ק הנז'. ותו ים לפקפק בעדות השמם והירח והשמים והחרן והנשמה דפסילי לחסהודי משום דכתיב ועמדו ב' החנשים ודרז"ל בש"ס בפ' שבועת העדות חלו העדים ובעדים הכתוב מדבר דמה"ט נשים פסולות לעדות יע"ש ובשלמח מלה"ם חזינן דנקרחו חיט דכתיב והחיט נבריחל לך השמש והירח וכל הנ"ל ודחי דלח נקרחו חיט כלל ולח מתכשרי לעדות גס מלה"ם לח חזו לחסהודי הגס דנקרחו חיט עכ"ז לח חזו מטעם שב' הרב משכה"ר ז"ל דבעינן עדות שלחה יכול להזימה וליכח והכח בדיני נפשות עסקינן גס עדות ה' נחמה על חדס החומח מלבד מחי דקיל"ן דחין עד נע"ד עוד זחת דקיל"ן דמלך חינו מעיד והרב משכה"ר ז"ל שם חות ח"ך כ' וז"ל מלך שהטיד עדותו בטילה דלחו בר הגדה הוח דקי"ל כרבח דחמ"ר לח תעביד חי תעביד ל"מ יע"ש

נמלח גס עדות ה' ממה"מ ל"מ מע' הנ"ל:

אמנם חזיתיה למר הרב קול יעקב שחול ז"ל בד"ל ע"ב שב' וז"ל וכבר ידוע דכל הדינים הללו לינס חלח לגבי בנ"ח דחין עד נעשה דיין חי משום דלח דבעינן עדות שלחה יכול להזימה וכו' וחי מתני' ז"ל מתני' דחבות הוח העד הוח הדיין והוח עתיד וכו' וחין לפנינו לח עולה וכו' דחפי' רחה בעשה שחינו רחוי לדון עכ"ז לגבי ה' עד נע"ד והוח עתיד לדון חפי' שרחה בלילה וכו' יעש"ב. חכן רחיתי בתפ' ז"ל שחלוקים עליו בזה וס"ל גס לגבי הקב"ה שייך הח דינח דבעינן עדות שלחה יכול להזימה וחין עד נע"ד בינן גס הקב"ה מקיים בל

אשר עפ"י דברימס ז"ל בפ"ל כו' הכתובים הנחמרים בחמת בפ' תשח וכ"ת ויקח מידם וילר לומו בחרב ויעשהו ענל מסכה וירח חהרן ויבן מזבח לפניו ויחמר חג לה' מחר ויעלו עולות וכו' ויקומו לנחק וידבר ה' חל משה לך רד כי שיחת עמך עשו להם ענל מסכה וכו' ועתה הניחה לי וכו' ויל"ד דהי"ל לחהרן לומר להם שיעשו לומו חוח היום עלמו חג ולמה הניח להם החג עד למחר ועוד יל"ד דבתר דהשבימו ממחרת חמר ה' למשה לך רד וכו' ולמה לח חמ"ל כן בלומו היום עלמו שעשו לח התנל וחמחי המתין עד למחר לחר שעשו מה שעשו:

אבן עפי"ה הנה נבון ובקי עוד מ"ש רז"ל דדינס של ישרחל בלילה בשעה שהס עסוקים במלות ולפי"ז מלינו חומח נשכר שהרי ק"ל חין בד נע"ד ועיין להרב דת ודן ז"ל בפ' ושב וכ' התוס' ז"ל ושלר פוס' ז"ל דכשרוחה הדיין לינה עדות בשעה שחינו רחוי לדון חו הוח דקי"ל חין עד נע"ד ולהכי בינן דישרחל עשו לת הענל ביום ומלשו לה' מחר חמ"ל לחהרן חג לה' מחר ולח רלה לחהרן שיעשו לומו היום חג לפי שחרז"ל ע"פ כי בוסס משה בלו שם ולח בח משה נמלח דלחר עבור שם שעות מסיוס נקהלו על לחהרן ועד שילח הענל ובנה להם לחהרן מזבח בכבודו ובעלמו וידיו מלוכלכות בחומר ובלבנים הוח ולח לחר כדמשמע ממ"ש ויבן לחהרן מזבח וכל כוונתו כדי דמלי דכיני ביני לפ' דיבח משה ולטובת ישרחל נתכוון כדי לזכות לת ים' וכמ"ש רש"י ז"ל שם ועד שנגמר בנין המזבח בבר היה עת ערב ואם לחמור יחמר לחהרן לישרחל שיעשו לומו היום חג ודלמי דימשכו עד הלילה ונמלח דחטחו בלילה ושפיר מלי הקב"ה לדונס בלילה דבכה"ג עכ"ד בינן שרחה העדות בשעה שהוח רחוי לדון וח"ו לח יזכר שם ים' עוד ולהכי לחמ"ל לחהרן חג לה' מחר דמחר ביום לפי' יעשו מה שיעשו לין להס חטח משפט מות דלח מלי הקב"ה לדונס לבוסס דבינס שרחה העדות לינו רחוי לדון בינן דדינס של השעים בלילה ובכה"ג לחמרי לין עכ"ד וכל כוונתו של לחהרן לינה חלח לטובת ישרח כרס לח עלתה בידו דהס השבימו ממחרת בעוד לילה ובשעה שהוח עדין לילה כדמשמע ליטנח דקרח ויבינו וכו' ויקומו לנחק בע"ז ובנ"ע ובפ"ד כדפירש"י ז"ל ומ"ג דהיה עניך זה בימות הקיץ דהלילות קלרות והימים מרוכים ובינן דהשבימו ודחי דהיה זה בחשלום י"ב שעות של הלילה לפי' שבבר הלור היום מחד מ"מ נחשבים לותם שעות לגילה כי בשמים ממעל היום והלילה שוים י"ב שעות לילה ו"ב שעות היום בידוע ולהכי תומ"י ויחמר ה' חל משה לך רד וכו' דעד השתח לח היה יכול ה' לו למשה כלום שהרי מעשה העגל והמזבח היה ביום וכל כה"ב ים לים מקום פנוי דהס חטחו ביום ודינס של השעים הוח בלילה ובכה"ג לין עד נע"ד לבל השתח דהשבימו בבוקר השכם וחטחו בלילה ובלותה שעה הוח רחוי לדון ובכה"ג הרי עד נע"ד לחטחו"ל למ"ל בה שעתה לך רד וכו' וייבר לפי בהס וכו' דהח שפיר מלי לינה לדונס להתס ולכלה ולבך לו עמד משה בתפילה ויחל משה וכו' וק"ל:

ועפי"ן לפ"ל ג"ב כו' מחרז"ל וז"ל ויהי בחלי הלילה למ"ל פרשה למשה לילה למ"ל משה לפרשה לילה למר פרשה למשה הרי כולנו מהים למ"ל משה

לפרעה וה' הכה כל בכור ע"כ והוא תמוה מאוד לכאורה.
ומזן מדרכנו לפ"ל בס"ם במד"ר ות"ל ויהי בחצי הלילה
וה' הכה כל בכור ובמקום אחר הוא אומר ביום הכותי
כ"ב אמר"י לעפ"י שהכה אותם בחצי הלילה היתה נפשם
מפרכסת בתוכם עד הבוקר כדי שידעו ישראל בחיזו
מיתה מתו שונאיהם ע"כ. ותנן בפ' נגמר הדין לין דנין
שנים ביום אחד ומסיק הס"ם הטם דזהו דוקא בשנים
לכל אחד אחוז בפ"ע ומיתה בפ"ע אחד לכל אי תרוייהו עבדו
עבירה אחת ומיתה אחת דנין שניהם ביום אחד יע"ש:

והנה בכור דכל זה הוא בדיני אדם דאין דנין ב'
ביום א' דלא מצו לאפוקי בזכות כל או"א כדפירש
רש"י ז"ל שם אבל לגבי קוב"ה ודאי דשניא היא דיצא
ומלי לזון כמה ב"א בבת אחת דמידע ידע לאפוקי בזכות
כל או"א וזוכי שאלת פרעה דכיון דקרית כתיב ביום הכותי
כל בכור נמלא דהמיתה ל"ל ביום ות"ב ע"מ וע"מ רוצה
להורגם בלילה ולהכי מוח פרעה לפני משה לילה והשיבו
משה לילה כלו' תחילת המיתה שלהם היא בלילה ומ"מ
תהיה נפשם מפרכסת בתוכם עד אור היום כנ"ל הדר
פלעה ותמה למשה הרי כולנו מתים וק"ל דאין דנין ב'
ביום אחד כנ"ל והיכי עביד קב"ה הכי ? וע"ז השיבו מרע"ה
ב' תשובו בדבר אחד וה' הכה דשאלי קב"ה מדיני אדם
כנז' ועוד שנית הכה כל בכור דוקא ואינו הורג כל
המצריים עם הבכורות אלא כל בכור דוקא הס שאותו
ביום ולהכי פרע להס ה' מכ"מ וכיון דכל הבכורות אותו
באחת אחד ונתחייבו מיתה אחת בכה"ג אסיק הס"ם דדנין
ב' ביום אחד כנ"ל וק"ל:

אמנם עפ"י דרכנו יע"ן והוא שבכר הקדמנו דאע"ג
דק"ל אין עד נע"ד אינו אלא אם כאיה העדות
בזמן שראוי לדון אבל אם עדותו היתה שראוי בזמן שאינו
ראוי לדון עד נע"ד כנז"ל גם בכר הקדמנו מ"ש בס"ם
ירום' דר"ה והשנית דדינם ש"ן ביום ושל רשעים בלילה
וכפי"ז מלינו חומת נשכר דהכי תנן בחבות הוא העד
הוא הדיין והיכי עביד הכי להיות הוא העד הוא הדיין
דהא ק"ל דאין עכ"ד ואיך הקב"ה מביא על המצריים
מכת בכורות בלילה מאחר דהם אחזו בישראל ביום
ודין רשעים בלילה והו"ל כב"ד שראו עדות בשעה שאין
ראוים לדון ואין עד נע"ד וא"כ יגדל התימה על הקב"ה
איך דן מיתה לבכו' בלילה עפ"י עדותו:

ואפ"ל בס"ד רז"ל ששוטרי בג"י היו קולבים קלבה
לכל או"א כמו ג' לחות חומה וכמשא שהיה
לילה ולא היו משלימים היו הורגים את כנו והיו מכיחים
אותה בחומה לאחר ובזה היו משלימים הקלבה נמלא שהם
חשאו בלילה שהיו הורגים את בניהם בלילה ולכך גזר
עליהם מכת בכורות והכי אי' בילקוט ובפר"א בהחות
מעשה שב"ד בניסן בנכדתו של מתושלח ושמה רחל
שהיתה מעוברת ולקחו אותה והא בעלה והעמידום תוך
המים ועמדו רגלי המצריים עליה והכו אותה ברגליהם
עד שילא התינוק מתוך כריסה והניחוהו תוך החומה
להשלים מכת היום ובאותה שעה בא מלאך מיכא ולקח
התינוק והוליכו לפני כסא הכבוד ובאותה לילה השכים
הקב"ה וב"ד ונגזרה גזירה להביא עליהם מכת בכורות
יעש"ב. מוכח מזה דהמצריים הכו את האשה בלילה שהרי
לעת ערב היו משלימים חובת היום וכן נראה מדקאמר
באותה שעה ובאותה הלילה וכו' נראה שאותה שעה בבר
היה לילה דהל"ב הול"ל ובאותו היום וגם מוכרח לו'
דאותה שעה היא היתה מעוברת פעם ראשונה וזה התינוק
הוא בכור שלה ולהכי פרע להס ה' מכ"מ מכת בכורות
וא"ב שפיר הביא ה' עליהם מ"ב בלילה הגם דמשפט
רשעים בלילה והס עושים עבירות ביום וזו בב"ד שראו
עדות בזמן שאינו ראוי לדון ובכה"ג אמרי' אין עד נע"ד

שניון הבא בתחת בכורות משום שאותו בלילה בל"ל וזהו
שאלת פרעה למשה לילה כלו' דמשפט רשעים בלילה
וכיון דאתו אותם ביום בכה"ג לא אמי ה' לדון אותנו
דאין עד נע"ד ומשה השיבו לילה ר"ל דהם ג"כ אותו
בלילה ובכה"ג עד נע"ד ולכך המה פרעה ואמ"ל הרי
כולנו מתים כלו' היכי מלית למימר שאותו בלילה והרי
כולנו דייקא אנו מלית אמרת שכל המצריים אותו בלילה
לזה השיבו משה וה' הכה כ"ב כלו' כן דברת דכולם לא
אותו בלילה ואולם מה שרואה ה' להרוג הוא כל בכור
דוקא שהם אותו בלילה כנז' ודינם של רשעים בלילה
ולכן באותה שעה הם רואים לדון ובכה"ג עד נע"ד וא"כ
אדם שאינו בכור שלא אותו בלילה אמ"ן דלא יהרג
משום דאין עד נע"ד כנז"ל וק"ל. ועיין להרב עיר דוד
ז"ל דל"ח ע"ח שפ' בזה כו' רז"ל ע"פ וירא ה' כי
רבה רעת האדם בארץ וכו' ויאמר ה' אמחה את האדם
וכו' ואמרו רז"ל מלמד שהפך ה' היום לילה וה"ה
כאמור עיש"כ:

הדרן לקמייתא דעיקר הפיטור והמתי' והתשו' שמקבל
אותנו הקב"ה הוא ע"י הוידוי פה שאנו מתודים
בפה מלא עם התשו' שעשה ובזה הקב"ה מוחל וסולח
ע"כ עוונותינו מדין מודה בקנס ואפי' אח"כ בלו אדים
דפטור וכרב דס"ל הכי והלכתא כוותיה וכנז"ל:

ועל מ"ם בתענית ובחגיגה דאלבי ביתו וקורות ביתו
ואיברין ונשמתו וכ' מלה"ש המלוים אותו הס המה
מעידים עליו ואין בעניותין פקפקנו ע"ז דלא חזו לאסהודי
מטעמים הנז"ל חזינן להרשב"ח ז"ל בפי' שב' דמלת
עדות פה מושלמת והנאתה הרחשונה מי שמפרסם דבר
הנעלם בפני אחר והשתא לכל דבר המתפרסם דבר אחר
אפי' לא נתפרסם פירסום מוכרח רק שניכר ממנו
בחומר הדעת שהוא בא מאותה סיבה כיוצא בו ויקס בי
אחאי בפני יעשה ומה שבא בכאן הוא מן הענין הב'
ור"ל המקרים שיגיעו יתפרסם מעשיו ומ"ש כי היכי
אדם וקורותיו מעידין בו דלה בו שעשה היותו אוכל
ומתעצל ח"ש שלא יתפרסם בהשגחת שכניו וכיוצא בזה.
והב' הוסיף כי מתוך המקרים אשר ישיגוהו לעין כל
יתפרסם עניינו כלו' שיבאו במעשיו ויוצא למקרים כיולו
אין עליו שמירה וכענין מ"ש והסתרתי פני מהם וכו'
והמלאכים המשמרים אותו יסתלקו ממנו כלו' ההשגחה
הסולק ולא תשמרנו מן המזיקין וכ' חזקיה אמר שאם לא
ישיגהו מקרים בעוה"ז כי יש רשעים שמגיע אליהם במעשה
הל"ג על מנת קלות שעשו בעוה"ז על כרחו תענה בו
נשמתו בעוה"ב כ"ל שיעשה ויוכי העדות שמעידה ומפרסמת
עניינו וי"א שאברייו של אדם מעידים בו כי לפחות
יעשה בגופו והם המעידים על מעשיו כעין יוסף ידו
של יהבעם וסימוי עיני לדקיהו וכבר יעודי התו' פעמים
תזכיר ביעודי המלחמות שאמר בכל משלח ידך אשר
תעשה ופעמים במקרי הגוף בשחפת וקדחת וכו' ופעמים
ביעודי הבטחות כאו' למען יטב לך וכו' עכ"ל המהור
ובאמת כי דבריו נאמנו מאוד וזהו שאמת והנדר וקרובים
מאוד אל השכל בלתי ס' כלל:

ועב"פ אפי' נניח במונח נמור שעדות נמורה יעידו
על האדם כעניין הראשון שכתב הרשב"א ז"ל
הנ"ל וגם נאמר דמהניא עדותיהו לכ"ע לפו"ד מ"ם כל
האדם מקדים להתודות ולשוב בתשו' הא ק"ל כרב דאמר
מוד"ב ואח"כ ב"ש פטור ואפי' הודה משום בעיותא
דעדים שראה אותם ממשמשים ובאים להעיד עליו עכ"ז
כל שהודה מקודם הו"ל מודה בקנס ואפי' אח"כ ב"ש
והעידו עליו פטור הוא מכלום וכרב דסל"ה ובלבד שיודה
לפני ב"ד של ג' מומחין דהס הקב"ה וב"ד וכדאסיק
הס"ם הנז' על ר"א שהודה לפני ר"י שסימא את עין

עבי עבדו דלא ילח העבד לחירות מעשו דלא דהודאתו היתה לפני חבד"ד כיון דשלח במקום ב"ד הוה ל"מ ההודאה
הסיא וכדאיתא כ"ז בסוגיין הנ"ל:

אשר בזה מיושב למר הרב הגדול מאדי דאתרין מהרמ"ג ז"ל בס' הבחיר דבדי מרדכי בד"ק
ע"ח דדרשינהו להני קראי בסיני וכ"ת דרשו ה' בהמלאו קראותו בהיותו קרוב דלפי פשוטו י"ל שהרי כתיב מי כה' אלהינו בב"ק אליו ואיך יאמר בהמלאו וגם לומרו בהיותו קרוב דמשמע דים זמן שהיו קרוב ומלוי ח"ו ותו י"ל כפל העניו במילות שומת דהיינו בהמלאו היינו בהיותו קריב ואולם עפי"ה יע"ן בהק' עוד מ"ש רז"ל בס"ם דש"ז דבני שנות מן היום יושב הקב"ה ודן את כל העולם ואח"ז תו ליכא יסיבת דייקים כלל דבתר הכי יושב לדון ולעשות בתו' וכו':

ולזה מיושב הגבית ליסראל ומורה להם דרכי התשו' והוידוי לאחר עי"ז ילח החדש זכאי בדינו מדין מוד"ב דפטור וקמל"ן דהודאה זאת לריכה שתהיה ביסיבת הדייקים וכביכול בשבתו של בשל דין וכב"ד ס"מ לדון שאם יודה שלח במקום ב"ד לא הוי הודאה ואתי מתחייב בקנס אם יבואו עדים ויעידוהו וז"ש דרשו ה' בהמלאו ר"ל בעת היותו מלוי בב"ד דוקא כ"ח תדרשנו להודות לפניו ע"כ דבר פשט בזמן שהיו מלוי בב"ד לא הוי הודאה להפטר מן הקנס:

אמר עוד קריאותו בהיותו קרוב כלו' תמהרו להודות לפניו בהיותו קרוב לשבתו בב"ד תכף כמוך שהרי עדים נמי אין עדיפא מתקבלת שלא בב"ד וביון שכן היכא נמי לא מלו להעיד בכפ עד שיבא ה' וב"ד בב"ד וביון שאתם מקדימו להודות תלתו בדימום הגם הלוס שבראה מזה שאתם מודים מחמת בעיותא דעדים שאם ממשמשים וכאים את לחרינן דלית הל' בר"ח שלא כת"ק דלתך דמודה מחמת בעיותא דעדים לפי"ה שפיר הו"ל מודה בקנס ופטור:

ובזה פי' עוד הרב הגו' ז"ל שם בו' הב' ביואל וה' נתן קולו לפני חילו כי רב מאוד מחנהו כי עושה דברו כי גדול יום ה' ומי יכילנו וי"ל מה בונת לומרו נתן קולו לפני חילו ומי לא ידע כי רב מאוד מחנהו וגם להבין לומרו כי גדול יום ה' דמה נתן טעם שם הקודם:

אבן עפי"ה הגה גבון ונקדים עוד מ"ש הרמב"ם ז"ל שם בהל' גניבה דאם הודה בפני ב' מב"ד ל"מ דבעי' שיודה בב"ד ובפני ב"ד של ג' מומחין יע"ש והיינו משום דדיב קפסות דיגייהו בג' ב"ד מומחין וכבר כתבנו דלביבא דר"ח לריך שלא תהיה ההודאה שלו מחמת בעיותא דעדים וז"ם וה' כביכול הוא וב"ד נתן קולו כרוזא קרי לבל חים ישראל אשר בידו עון אשר חטא שיבא ויודה וילא בדימום כדין מודה בקנס לפני חילו ר"ל ערם שיבא חילו מל"ח להעיד עליו ביום הדין מעשה חים ופקודתו יקדים אדם לבא ויודה להפטר כדין מודה בקנס וכ"ת שאין כאן ב"ד של ג' ואיך תועיל ההודאה לז"ח כי רב מאוד מחנהו היושבים כסאות למשפט וח"ב אם כה יעשה החדש עלמה ירבה כי עשה הוא עושה דברו שאמר בתורה אשר ירשיעון חלהים פרע למרשיע ח"ע שאם ימתין החדש לאותו יום הדין הגדול והנורא לבא להודות על תעליו אלך כי ימהר להודות ערם ביאת העדים מ"מ ביון דהוי יומא דדינא שהעדים ממשמשים ובאים ח"ב חליבא דר"ח לא הוי הודאה שפירתא ישן כי גדול יום ה' ונורא מאוד ומי יכילנו ומשום בעיותא דעדים בני האלהים לאחר יבואו להתילב על ה' להעיד ע"ב מעשה חים ופקודתו כי ע"ב עלה טובה קמל"ן שיבואו ויודו ערם בא לאותו יום דמעתה ילאנו י"ח אפי'

חליבא דר"ח לאחד"ק ודפח"ח:

ועפי"ק אפ"ל כוה"ב שובה ישראל עד ה"א ר"ל קודם בא יום הדין וז"ם עד אשר שמם ה' וב"ד כי כשלת בעונך כלו' תודה לפניו ית' ולפני בית דינו שבשלת בעונך ותמלא נקי ואלא בדימום מדין מודה בקנס דפטור קאו עמכם דברים הכתובים בתורה דאוא קרא דאחר ירשיעון חלהים דמיבא נפק"ל פרע למרשיע את עלמו ובזה אמרו חליו כל תשא עון וקא טוב שהיא התשו' ונשלמה פרים שפתינו שהוא הוידוי בביטוי שפתים וכנז"ל וק"ל:

אמנם לכאי יש לעמוד בעשש זה שב' ז"ל דהתשו' והוידוי אהנו לן להפטר מדין מודה בקנס לשברת רב דשל"ה והלכתא כוותיה וכבל הנז"ל דלאחורה גראה דבבא"ג דב"ד דע"י הודאת החדש הוא פטור מכלום אפי' רב גופיה חזיל ומודה דאם באו עליו עדים אחר הודאתו דמיב ולא אפטר מדין מודה בקנס בלל דהבי אמרינן להדיא בסוגיית דקמא הנז' וז"ל אמר רב המונא מסתברא מילתיה דרב בלומר גנבתי ובאו עדים שגנב פטור מן הבפל שהוא קנסא שהרי חיב עלמו בקרן אבל אמר אחילה לא גנבתי ובאו עדים שגנב וחזר ואמר טבחתי ומבריתי ובאו עדים שמבח ומבר חיב שהרי פטר עלמו מבלום ופירש"י שאין זה הודאה שהרי היה בא להשיב בלום עפ"י הודאתו דיודע דמודה בקנס פטור ולבך לפטור עלמו בתבוון ע"ב וב"פ הרמב"ם ז"ל בה"ג שם דבל הודאה שאינו מחייב עלמו בקרן מיהא היא הודאה ואפי' הודה קודם העדים אם ב"ע עליו אח"ב חייב יע"ש וא"ב לפי"ז נפל פיתא בבירא דלפי"ז לא יועיל הוידוי מדין מודה בקנס ואח"ב ב"ע דפטור אבאי דרב בבל הנז"ל שהרי אפי' לרב בל שבהודאתו הוא פוטר עלמו מבלום חייב ובשמתודה החדש על תעליו הגה בהודאתו זאת רואה לפטור עלמו מבלום ואפי' לרב חייב בדין אם באו עדים עליו אח"ב ומה הועילו תבמים בתקנתם להתודות בפה מלא בדי לפטור עלמו מעונשין מדין מודה בקנס הלא בבה"ג דפוטר עלמו מבלום חייב אבאי דב"ע וכמבואר:

אבן תשבחת לה פתרי עפ"י מה שרלתי להרב משל"מ ז"ל שם בפ"ג מהל' גניבה ה"ח דהוקשה לו מהאי סוגיין דקאמ הב"ל למאי דאבעי"ל בפ' שה"ע דל"ג משביע עידי קנס וכו' מהו וכו' וב' לייבב דסוגייא זאת דשבועות אתייא אליבא דשמואל וכו' וס"ל דרבבן ור"ח פליגי בהאי דינא וס"ל בר"ח וכו' אך כתב עוד דאכתי יש לתמוה על רבינו דבאן בפ"ג פסק בדב וברב המונא ובפ"ח מהל' שבועות פסק דמשביע עידי קנס פטורין מקרבן שה"ע ולפי מה שבתבנו הוו תרתי דסתרן אהדדי ול"ע בב"ל יעש"ב:

וראיתי עוד להרב מהריט"ח ז"ל בשמחת י"וע סי' ס' דעמד בשתי הסוגיות הב"ל ובדברי הרב מגל"מ ז"ל הב"ל ודחה ד"ק במ"ש ביסוד הסוגיות ועל מש"ק להרמב"ם ז"ל דדבריו סתרי אהדדי והניח בל"ע בב"ל עמד הוא ז"ל ובתב לייבב בג' פנים יעש"ב ועל הפן הב' שבתב הרב ז"ל תני תמיה עוכה בו ביסודו בדעת הרמב"ם ז"ל הן בראיה שהביא הוא ז"ל לדבריו ז"ל דהיבי ניחא ליה לתר מה שפ' הרמב"ם ז"ל בשאם דמשביע עידי קנס פטורין דמייבי בתופן שב' הוא ז"ל דח"ב הי"ל להרמב"ם ז"ל לפרש דבריו דתילבי בבה"ג דוקא בדי שלא נעשה לו' בדעתו דס"ל לתר בל עידי קנס פטורים והוק' דביון דהתי תוקמתא ומליתא שב' הוא ז"ל היבא עולה יפה ליסוד הסו' דשבועות הנו' מדמייתי לפסוק הבעיא מהמשביע עדי חבי מק למ"ד דהוא קנסא ח"ב מהיבן הוליא הרמב"ם ז"ל דין זה ביון דאינו נלמד אאי דיבא

מתוך הסו' הנ"ל ובפרט דהעיקר המילות שלו תסורי
מחסרת בד' הרמב"ם ז"ל וכמדוכר:

ועל הרחיק שהביא לדבריו ז"ל ממתני' דשבועות דהיו
ב' כתי עדים וכו' ועל הפן הנ' שכ' הוא ז"ל
ביסוד קו' המשל"מ ז"ל ע"ד הרמב"ם ז"ל דסתרי להדדי
כיעו"ש בכר תמהתי על ד"ק בסה"ק פנ"י ח"ד בתע'
ד' תות ג"ע דמ"ע ע"ג וע"ד יעמ"ב ואין לזרך לכפול
הדברים עי"ע ומסס בחרה:

והילכך מחוורתת כמ"ם מרן מהריט"ח ז"ל גופיה
שם בפן הרחשון קודם כל הגז"ל ביסוד
השמועות ובדעת הרמב"ם ז"ל והוא דס"ל להרמב"ם ז"ל
כדעת י"ח שהביא"ד הרב המחירי ז"ל והביא"ד הר"ב ז"ל
בס"מ לקמת בפ' מרובה דסברי מרן דדוקת בגניבה
לחוד הוא דתמרה רב למילתיה יעו"ש וביאר טעמם
ונימוקם דים חולקין הללו דתנן בדידן קי"ל כר"ה ור"ח
דגבי טובדת דר"ג וכיונת דליבת הוכחה לת תמרינן הכי
ול"ת דתייב תלת גבי גניבה דתיבת הוכחה דהוחזק בפרן
וכו' והכי דייקי ד' הרמב"ם וכו' לתד"ק יעמ"ב והוא
התמת והיותר נכון לעני"ד ביסוד דעת עליון הרמב"ם
ז"ל ונפיר פסק בפ"ט מהל' שבועות בסתם דמשביע
עידי קנס פטורים דה"ט מסוס דמו"ב ותח"כ ב"ע פטור
וככל מ"ם הנחון מהריט"ח ז"ל בפן הת' שלו הנ' והוא
העיקר תלי וכמדוכר:

ואי"ב ה"ה וה"ה בגד"ן בעניו התשו' וחידוי של המוטת
דהנס שהודלתתו שחטת הגה טוח פוטר עלמו
מכלוס ליח בה ונפיר מיפטר בהודלתתו תפי' שב"ע
עליו תח"כ כיון שלת הוחזק בפרן בתתי' והגה הוא
חזיל ומודה שחטת וכל כוונתו לשוב בתשו' שפיר מהניח
הודלתתו לנחת בדימום בדיעו ופטור מקנס העומנין לגמרי
וכד' הרמב"ם והי"ח שהביא"ד הרב המחירי ז"ל וכמ"ל:

ועם דלסברת קמייתת שב' הרב המחירי ז"ל פליגי
ע"ז ום"ל דכל תפייה שויס דבין בהודלה דגניבה בין
בשן ועין וכיונל שם הודה ותח"כ ב"ע חייב דלת כס'
ים חולקין הנ"ז כיעו"ש ולסברתם ז"ל לת מנחתו ידיעו
ורגלינו בביהמ"ד להושיל להמתוודה ושב בתשו' שיהת פטור
מעונשין מדין מודה בקנס כמוכן מ"מ הנה תלבינו זה
ברחמיו ובכוב חסדיו על עמו ים' המתוודים ושבים לפניו
בתשו' שלימה פוסק הלכה לקולת כס' הרמב"ם וי"ח
הנז' ופוטר לותם מכלוס מדין מודה בקנס ותח"כ ב"ע
דפטור לגמרי:

וזה לפשר כו' הפ' בפ' ויתחנן בנר לך ומנחוך וכו'
ושבת עד ה"ת ושמעת בקולו והוא ית' מקבל
תשובתך ופוטר לותך מהעונשין לגמרי מדין מודה בקנס
וכו' ולת תיהום מס' רב המונת הנז' ולהפוס' כוותיה
דסיכת דבהודלתתו זחת פוטר עלמו מכלוס תם תח"כ
ב"ע עליו חייב בין בגניבה בין בשן ועין וכיונל בסברת
קמייתת הנז' דכפי סברתם לת תקובל תשובתך לפני
הקב"ה לת תהום מזה כלל משום כי תל רחום ה"ת לת
ירפך ולת ישחיתך ותופס לקולת כפי הרמב"ם והי"ח
הנז' ומקבל לותך בתשו' ולת ישחיתך בשום עונש
כלל וק"ל:

וזה לפשר כו' הכ' ועמי תלוחים למשובתי כלו' מסופקים
תם תני לקבלם בתשו' מדין מודה בקנס וכו' וכל
ספיקת הוא משום דשמת לנת וז"ם ותל על תנת סבור
דכל מודה בקנס ותח"כ ב"ע היכת דבהודלתתו הוא פוטר
עלמו מכלוס חייב בין בקנס דגניבה בין בקנס דשן ועין
וכיונל כרב המנונת וכסברת קמייתת דתייתי הרב המחירי
ז"ל דכל תפייה שון דכולהו קנסות שוו יחד בדיניהו
וז"ם יקרלוהו יחד ר"ל כל הקנסות יחד שוו בשיעורייהו
ותורה לחת ומשפט לחד להם ואין חילוק ביניהם כלל.

לו כונת לת ירומס ר"ל דתם יסבור כן הקב"ה ל"כ
בודתי לת ירומס לוחנו ע"י תבוחתנו כלל כיון שתנו
פוטרים עלמינו מכלוס וע"ז השיבם הקב"ה תיך לתנך
לפרים וכו' יחד נכמרו ריחומי דתני ברחמנותי עליכם
לתפוס ההלכה לקולת כס' הרמב"ם והי"ח הנז' וק"ל.
וזם"ה יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו ושוב תל ה'
וירחמהו ר"ל שהוא ית' ירחמהו שיתפוס הדין לקולת כנז'
ותל תלהינו כי ירבה לסלוח וק"ל:

והרב מהרימ"ג ז"ל שם נרגם עפ"י דרכו מס' ר"ה
הנז' וכ' דע"י הסנופים והתעניות שבוחה התדם
שע"ז מתמעט חלבו ודמו ונפשו ת"כ הרי נמלת דתינו
פוטר עלמו מכלוס וזה פי' הוא ז"ל כו' הכ' שובה י'
וכו' בתק' מזרז"ל בילקוט וקח טוב וקח נפש לחמרו י'
הרי חלבנו ודמנו נתמעט ממנו ונפשנו יה"ר מלפניך שתהת
כפרה עלינו עכ"ל. וז"ם שובה ישראל עד ה"ת ר"ל שתשוב
בתשו' והודה ע"כ ד"פ עד ר"ה כלו' בהיותו יושב בכ"ד
דבהכי הוית שפיר הודלה להפטר מדין מודה בקנס ולכן
קחו עמכם דברי וידוי ישובו תל ה' וכ"ת דל"ת מוד"ב
וכו' פטור ת"ד בתחייב עלמו בשום דבר? לז"ת דליתת
תלת לחמרו תליו כל ת"ע כלו' לת"ע שע"י ההודלה הרי
כל העון הוא נשוי ות"כ הרי פוטר עלמו מכל תש' עונש
העון מ"מ וקח נפש הרי לחו בחיים לשלם קנת דהיינו
חלבנו ודמנו תל נפשותינו בתעניותנו וכי' עוד זחת וכו'
כן לנחמו שפתינו לחתנו משלמים לחו בחש בלימוד תורה
והפלה וכו' ולין כלן פוטר עלמו מכלוס לחד"ק וש"י ודפח"ח:

ואני ברגליו לעבורה לו' לע"ד דמלבד הטעם הנז'
עוד זחת נ"ל לו' דכיון דהחוזר בתשו' הגהו משהדל לפזר
ממונו לתת לדקה לעניים לכפר על חטחיו וכמ"ש דניחל
וחטחיך בלדקה פרוק והכי נהוג עלמת בידוע ת"כ ליפה
לת חביב הו בהודלתתו פוטר עלמו מכלוס לכ"ע וחביב
שפיר מודה בקנס פטור לפילו ב"ע לח"כ כיון דמתחייב
מיהת בלדקה שנוכן לעניים וכמוכן:

וזה לפ' כו' הכ' ביחזקאל ח"י וכ"ת והרשע כי ישוב
מכל חטחיתו לשר עשה ועשה משפט ולדקה היה
יחיה לת ימות. כל פשעיו לשר עשה לת יזכרו לו בלדקתו
לשר עשה. החפון לחפון מות רשע הלת בשובו מדרכיו
ויחי. ובשוב רשע מרשעתו ת"ע ויעש משפט ולדקה הוא
לת נפשו יחיה. ועפי"ה ה"ה כמבוחרים מעלמס וק"ל:

ובזה לפ' דפליגי החכמה והגבוהה עם התו' והקב"ה
כדחיתת ברז"ל שהלו לחכמה חוטת מה טובנו
והיתה תשו' חטחים תר"ר לגבוהה הביבה הנפש החוטתת
היא תמות להו' יביא קרבן ויתכפר שהלו להקב"ה ואמר
יעשה תשו' ויתכפר הת"ד טוב ויסר ה' וכו' עכ"ל כידוע
דהחכמה והגבוהה ס"ל כסברת קמייתת שהביא הרב המחירי
ז"ל הנז' דכל דמוד"ב דפוטר ת"ע מכלוס ל"מ ומייב. ולזה
הסיבו תרוייהו כי החוטת מפשעיו תרון יסורין לו מיתה
כיון דל"מ ליה תשובה והודוי מדין מוד"ב כיון דפוטר
עלמו מכלוס ול"מ לכ"ע והתורה סברת דכיון דהחוטת
מביא קרבן ת"כ היינו חביב פוטר עלמו מכלוס כיון דהת
מיהת חסריה מחונת לחנם הקב"ה לחר יעשה תשובה
ר"ל תשובה שלימה בחעניות וסיגופים וכוידוי פה ובחתנת
ידו לדקה לעניים כנהוג בכל בעלי תשו' כנז"ל ייתכפר
לו לגמרי גם בלתי קרבן וק"ל:

וזה לפ' כו' הכ' מכשה פשעיו לת יצליח ומודה ועוזב
ירוחם דלכתו' יל"ד במ"ם מכשה פשעיו ל"י דתם
כוונתו דהיינו עושה תשו' כלל ת"כ מה הלשון תומרת לת
יצליח דמשמע לת יצליח ולת יעשם והת ודתי ליתת דתדרבת
עתום יעשם על חטחיו לחנם עפי"ה ת"ם דר"ל מכס"פ
דהיינו שעושה תשו' בלבו כדמ"ל לבל תיהו מפרט ולת

מתוודה על חטאיו כלל בחומבו כי אין לורך לוידוי בפה כלל וחדרבה מגרעות נתן וכחקירת הרחמנ' ז"ל הנ"ל ולזה הוא שב בכל לבו ומכה"פ שלח להתוודות עליהם ולז"א חים כזה לא יעליח בתשובתו שעשה כלל כי עיקר הכפרה והמחי' תלויה בוידוי פה עם התשובה מדין מוד"ב וז"ם ומודה ועוזב ירוחם וכמדובר וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' הפ' לא הביט לון ביעקב ולא רחה עמל ביש' ה"ח עמו ותרועת מ"ב ופירש"י ז"ל כשעובר' ע"ד לויו מביט בחוויות שלהם ובעמלן וכו' ע"כ. ויל"ד דהא תרז"ל כל האומר הקב"ה ותרן וכו' אכן עפי"ה ח"ם והכי קאמר הכתוב כשחוזרים בתשו' לפניו ית' ומתוודים על עוונותיהם הוא מקבלם בתשו' ופוטר לותם מעונשין מדין מוד"ב לפי' לא"כ ב"ע פשוט ולא"ת התינח לרב דסל"ה אכן לשמואל דס"ל דחי"ב ולפי' לרב היכא דפושר ח"ש מכלוס ס"ל לרב המונח דגם רב מודה דחי"ב כדאייתי מסמיה דרב גופיה ולא"כ לוך יקבלם ה' בתשו' ויפטרם מעונשין כיון דהוו פושרי' עלמם מכלוס לז"א ה"ח עמו שברוב להבתו וחמלתו על ישרחל תופס לקולא כס' הרמב"ם וי"א שהבי"ד הרב המחירי ז"ל וגם ותרועת מ"ב דע"י תקיעת ותרועת השופר דתוקעים ומריעים ביום הדין שהוא ר"ה מתערב השטן ואינו יכול לקטרג עוד על ישרחל כמש"ל וממילא ליכא עדים על ישרחל כלל ולכ"ע מוד"ב בדליכא עדים כלל עליו פטור לגמרי ח"נ ה"ח עמו כי הוא לחמר יעשה תשו' ויתכפר דלא כדס"ל לפחכמה והגבוהה ואתו' כנ"ל וק"ל:

א"נ לפ"ל כו' הכ' לא הביט לון וכו' בלו"ל ולהבין ג"כ סמיכות הכתוב הזה עם שלאחריו שלחר מל מוליחם וכו' דמה סמיכות יש לזה עם הקודם ולפ"ל בהק' חקירת רב מתניה ז"ל שחקר בעניו נתינת התו' לישרחל מדלישתמ בעניו הלו' לשעה הרי לת מנורשת ממני ע"מ שתחני לי ר' זוז מי יכול למחול לה לח"כ מי לחמרי דלהלחת עלמו קל מכוין ומני מחיל לו"ד לנטורה קל מכוין והל לל ליערה ולסיקנל דל"מ מחיל דודלי דלנטורה קל מכוין והל לל ליערה וב"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ח דניריסין יע"ש ול"ב ה"ב בנתינת התו' לישרחל מי לחמרינן דלהנלת'ו ולבוחתו של הקב"ה דהוה נהנה ומשתעשע בישרחל כשהם לומדים בתורתו ומקיימים מלותיו ית' ול"ב ג"מ בשחטאו ים' ויחזרו בתשו' יכול למחול להם ואין פ"פ למקטרגים לו"ד דלנטורינהו לישרחל קל מכוין כדי שלא יחטאו ויעברו על התו' יתנקם ה' מהם ולפי"ז ל"מ מחיל לפי' יעשו תשו' ל"מ להו כלל כיון דלחמרינן דכל כוונתו לנרף בהם הבריות וכמש"ל במד' דמה לו הנלה לא ישחוט מן הנאלר וכו' ול"ב אינו יכול למחול דהל לל ליערם וים פ"פ למקטרגים והנה לא נלמר דלהנלת עלמו מכוין ח"ב ודלי גדול כח החוטא שפוגם בכבודו ית' ומני מחיל משל"ב לא כל כוונתו לנרף לת הבריות דוקל אינו ב"ב גדול כח החוטא ולא ניתן למחילה:

ובזה פי' הרב מתניה ז"ל נופיה כו' הפ' לאל חטא העם הזה חטלה גדולה וכו' ועתה וכו' דיל"ד דמה לו למרע"ה להגדיל המדורה כ"ב אכן מרע"ה בל להבריח להקב"ה דכל מה שניזה לותם בתו' הוא להנלתו ית' וכיון שכן יכול למחול לכן לומר לולא חטא העם הזה ח"נ ול"ב מזה מוכח מנדולת החטא דהתו' והמלות להנלתך לכן החטא הוא פוגם הרבה ול"ב יכול לתה למחול ועתה לא תשא חטאתם ע"י התשובה:

וזהו נ"ב כוגם הפ' וסלחת לעוני כי רב הוא וה"ה כמבואר:

ושו"ב הרב הנז' נופיה דיש הוכחה עלומה לפשוט הס' הנז"ל דודלי נתינת התו' והמלות לישרחל הוא להנלת הקב"ה ולא לנטורינהו לישרחל וזה מיני"מ קוה"ז בכח נדול וכי"ח ולא מכוין לנערם מ"ל לטרוח בעדם כ"ב לדרבת היל להניחם עם עד תומם ל"ב מוכיח דעם שהיו נוי מקר"נ דמה הלו לקו הלו וכו' ולא היו רלויים מנד עלמם ועכ"ז ניין דחזרו ים' וסבו בתשו' במלריס מחל להס הקב"ה ועשה עמהם נסים ונפלחות ודלי דלין זה הלל מלהבתו לותם ולזה נתן להם התורה להרוחה דידיה ולהנלתו מכוין ולא לנטורינהו כלל ול"ב לפי' הס חוטחים יכול למחול להם כשחוזרים בתשו' לחד"ק בפ' כי תשא יעש"ב. ועיין בתשו' הרב עדות ביעקב ז"ל בסי' ל' ובסי' ס"ה דלייתי בידיה ל' הילוס' בניטין בפ' מי שלחזו דפליני רבנן ורשב"נ בקי' נ"ב דלי לימ"ל הכי לת מקו"ל ע"מ שלתן ליך ר' זוז רשב"נ לו' לביו ולחיו נוחנים לה לס מת וזקוקה ליבום וחליצה יע"ם הכי דבקי' נמי דלקריבה מכוין ופליני בה רבנן ורשב"נ לי לנערה מכוין לו לא ומזה הק' למהריטו"ב ז"ל יע"ם ועיין בכהונת עולם בסי' קע"ד שהבי"ד ותי' יע"ם וע"ע להרב מנחה לפרים ז"ל בהל' זו"מ סי' ל"ב מ"ם בזה ובסי' בני בניטין ח"ב ח"מ סי' ל"ך יע"ם ולכמ"ל בזה:

נמצ"ל דחקירת הרב מתניה ז"ל הנ"ל שייכה שפיר גם בניטיה התו' לישרחל דהוו קי' ע"י לוחות התו' כמש"ל ונלמד יפה מדין קי' נופייהו וכנ"ל וכמובן ורלית הרב מתניה נופיה ז"ל מכח יני"מ רלוה נכונה היל דודלי להנלתו מכוין ולא לנטרם וכמבואר:

ובבן נבח לביאור הכתו' הנ"ל וז"ם לא הביט לון ביעקב ולא רלה עמל בישרחל וכפירש"י ז"ל הנ"ל וה"ם משום כי ה"ח עמו ומלהבתו לותם נתן להם התו' והמלות להשתעשע בישרחל ולהנלת עלמו ולהרוותה דידיה קל מכוין וכ"ת דילמל דלנטורינהו מכוין ולין להם תיקון בתשו' שיעשו למחול להם וכדיעל דס"ם הנז' לז"ל דהל ליתל דהל לל מוליחם ממלריס ומשם הוכחה עלומה שנתן התורה לישרחל להרוותה דידיה דוקל ולפי"ז מהניל להו מחילה ע"י התשובה דלנל"ה למה טרח להוליחם ממלריס בלותות ומופתים וכי"ח הי"ל להניחם שם עד כלותם ח"ו לנל ודלי מכלן מוכח דים מחילה לשבים ולכך לינו מדקדק לחריהם ומקבלם בתשו' כנ"ל וק"ל:

ועפי"ז לפ"ל הנעת הכתו' הבלים בפ' שלח לך וכ"ת ושמעו מלריס כי העלית בכחך לת העם הזה מקרבו ולחרו לל יוסב הלרן הזלת שמעו כי לחת ה' בקרב העם הזה לשר עין בעין נרלה לחת ה' ועננך ע"ע ובע"ע לחת הולך לפניהם וכו' והמתה וכו' ולחרו וכו' מבלתי יכולת ה' וכו' ע"כ וי"ל דמה לורך לכל ההלעה הזלת ומה ענין יני"מ והליכתו עמהם בעמוד ענן ובעמוד לש למה שילחרו מבלתי וכו' ובקלור הול"ל שילחרו מבלתי וכו':

אבן עפי"ה ה"ן וכוונתו לומר דכיון דמכח יני"מ בכח נדול מוכח דים מחילה לשבים וכמו כן מהליכתו עמהם בענן ובלש מוכח דמלהבתו לותם הוא טורח עמהם כ"ב ח"ב ודלי דלא נתן להם התו' והמלות רק להנלתו ולא מכוין לנטרם כלל ול"ב כשיחטא במדבר ח"ו ולא יקבל תשו' שיעשו ולא ימחול להם לא יחרו העמים דבשביל שחטאו לפניו המיתם דחילו בעבור חטאם היה מוחל להם ול"ב בע"ב יחרו הגוים מבלתי יכולת ה' וכו' ולכך הולרך מרע"ה להניע תחי' ענין יני"מ והליכתו ועננו עמהם דמנייהו מוכח בבירור דמהניית להו תשו' ומחילה דלם לא היה מקדיש כ"ז פשיטא שיטעון מרע"ה שילחרו הגוים מבלתי יכולת ה' וכו' היה יכול להשיבו דלא היל חלא היו תולים הגוים שבעבור חטאם דלא ניתן למחילה העניסם ולא נתן להם התו' חלא לנטרם ולנרפס ול"ם תשו' ומחי' כלל ולבן הולרך מרע"ה להניע ולהקדים הלעות הנז' דמהם רלויה חותכת

דאין מקום לתלות כי בחטאם מתו שח"כ היה מוחל להם כנז"ל וק"ל:

וזה גלע"ד טעם נכון לומר למה שהולך הקב"ה לו' בתחי"ד בקדשו תגכי ה"א תשר הולתיך מארמ"ן מב"ע לא יהיה לך וכו' דלכאורה יל"ד דאמאי תילט' לו' תשר הולתיך וכו' דמי לא ידע בכל תלה שהוא ית' הוליאם ממגרים מב"ע ולא הילל תלה תגכי ה"א לא יהיה וכו' כרם עפי"ה ח"ם דרלה הקב"ה לגווחם ולהזהירם ביו"ד הדברות וכדי שלא יאמרו דנתן להם התו' לנערם ח"ו לזה הגיע להם תחי' ורחם תגכי ה"א תשר הולתיך מארמ"ן מב"ע ומשם רחיה חותכת דחיני מכוין לנער תחכם ולהתנקם מכם ח"ו כמ"ש רב מתתיה ז"ל כנז"ל ומזה תדעו ותבינו כי גם התורה והמלות תינה תלה להרוחה דידי תני מכוין ולא לנער תחכם כלל ובכן לא יהיה לך וכו' וק"ל:

אשר בזה תפ"ל ג"כ כו' הכ' ויחל משה את פני ה' תלהיו ויאמר למה ה' יחרה תפך בעמך תשר הולתת וכו' דגם פה יל"ד דלמאי תילט' לו' לו תשר הולתת וכו' דכבר ידוע להקב"ה זה והוא ית' אמ"ל למרע"ה לעיל מזה כי שיחת עמך תשר הולתת וכו' תמנם כלפי שאמ"ל הקב"ה למרע"ה ועתה הניחה לי וכו' דר"ל דחיני מקבלם בתשובה כלל רק ויחר תפי בהם ואכלם לזה טען לפניו מרע"ה למה ה' יחרה תפך תפי' שיעשו תשו' וז"ם בעמך ע"ד משו"ל בעמך בעושה מעשה עמך דהא תשר הולתת וכו' ומשם רחיה גמורה דלא לגעורינהו מכוין כמ"ש הרב הגו' ז"ל כנז"ל וא"כ יכול תאה ה' לקבלם בתשו' ולמחול להם וכנז"ל וק"ל:

וזה תפ' כו' הכ' מחיתי כע"פ וכו' שובה אי כי גחלתיך. וכה"כ בדניאל ועתה ה"א תשר הולתת וכו' חטאנו רשענו וכו'. וגם כה"כ מה מלאו תבותיכם בי עול וכו' ולא תמרו חיה ה' וכו'. וגם כו' הכ' ה' לבחות הסיבנו וכו' גפן וכו'. וכה"כ למה תלהים זנחת לנלח וכו' זכור עדתך ק"ק וכו'. וכה"כ הלעולמים יזנח ה' וכו' גחלת בזרוע וכו'. וכה"כ ואף גם זאת בהיותם וכו' וזכרתי להם וכו' תשר הולתי וכו'. וכה"כ אתם רחיתם תשר עשיתי למגרים וכו' ועתה אם שמוע וכו' והיתם לי סגולה וכו' תשר כל הכתובים הללו ה"ה מבוארים עפי"ה וק"ל:

אנ תפ"ל כה"כ ופתה אם שמוע תשמעו בקולי וכו' בחו"ת והוא בהק' מ"ם הרב כף זכות ז"ל בכה"כ וידך יעקב נדך לאמר אם יהיה תלהים עמדי ושמרני וכו' ונתן לי לחם לאכול ובגד והיה ה' לי לתלהים במ"ם הרב מאגם תפריס ז"ל בהלכות שבועה ס"ו על מי שנשבע לחביבו שאם להיות שותף עמו ונשתתף עמו זמן מה אם יגע מידי שבועתו ומל"ל דעתי היה כ"ז שאלילה להיות שותף והעלה הרב ז"ל שם בסוד"ק דמל"ל הכי וכיון שנשתתף עמו זמן מה יגע י"ח והוא דאמרינן בפ"ד דנדרים נודרים להרגין וכו' היכי נדר ת"ד דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עליו אם תוגם של בית המלך ופריך וליאסרו עליה ותי' בתומר בלבו היום דמשמע כל שאם לעולם משמע ה"ד כמי שבא לאסור ע"ע שלא לאכול ולא לשתות דהוי מידי בשו"ת בכה"ג לעולם משמע אבל במידי דהוי בקום עשה אפי' יום אחד משמע והכי מפלגינן במשפטי התגאים היכא דהוי דבר בקום עשה לשו"ת דכל שהוא בשו"ת כגון ע"מ שלא תשתי יין לעולם מצ' ובקום עשה כגון ע"מ שתניקי את בני אפי' הניקתו יום א' בני מכ"ל והרב קהלת יעקב אלגאזי ז"ל בלשון בני"א סי' קי"ד תמה עליו מתשו' הרשב"א ז"ל הביאה הב"י על המקבל לזון את אשתו לעולם מצ' וכמו דאסר ע"ע שאם שלא לאכול מן המינים דאסור בו לעולם כדאמרי' נודרין להרגין וכו'

תלמוד שהמוד לעולם מצ' ע"כ הכי דהשוה דין המקבל לזון ח"ת לדין לוסר פירות ולא שנא ליה דהתם שאני דהוי בשו"ת והכא בקום עשה יע"ש:

וזה מ"ש הכתוב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעולם והכוונה דלחילוק הרב מהנ"א ז"ל ח"ו יש ביד ישראל לו' דקבלת עול תו' ומלות דשתמת לעולם מצ' דהוי בקום עשה ויכולים להפטר ביום אחד ותו לא ליתא להך חילוקא ממ"ם הרשב"א ז"ל דכל המקבל לזון את"ח שהם לעולם מצ' כנז' דהוי נמי בק"ע ואפי"ה לעולם מצ' וא"כ הקב"ה חייב ביעודים לזון ולפרנס אותנו לעולם ואינו יכול להפטר ביום אחד לבד א"כ גם אנחנו מחוייבים לעולם וז"ם מי יתן והיה לבבם זה להם וכו' אף דקבלו בשתמת מ"ע יהיו סבורים דאף במ"ע שהם בק"ע שהם לעולם מצ' ויהיו כל הימים אשר הם חיים עה"ת ועל העבודה בקיום מלותיו ולא יוכלו להפטר ביום א' כאי' המחנ"א ז"ל וכפי"ז דפסקי' הדין דכל שהם לעולם מצ' גם במידי דק"ע ועובדים את ה' בק"ע כל הימים א"כ גם אני פוסק כוותיהו הלכתא הכי בכל היעודים שיעדתים לזון ולפרנס למען ייטב להם ולבניהם בעבור שכר המלות לעולם יהיה כשיתתייהו דגם בק"ע שהם לעולם מצ'. עו"ן מ"ם רז"ל ע"ב הבן יקיר לי אפרים כ"מ שנא' לי אינו זו לעולם יע"ם והגה כאן יאפ"ה עלה ונשתפק אי בק"ע לעולם מצ' או"ל ורלה לידע אמיתות הענין הלכה למאן אי כמ"ד דגם בק"ע שהם לעולם מצ' א"כ גם אני ממויב בתגו"ם לעובדו לעולם ועד כל ימי חיי אף דבק"ע הוא אי"ד דביום א' יכול להפטר כאי' המחנ"א ז"ל לא אני פוסק כמ"ם בשמים ממעל אם אני רוחה להקב"ה שנתן לי לעולם לאם לאכול וכ"ל בשכר קבלת עול תו"מ נמלא דהל' כמ"ד דהמקבל לזון א"ח דהוי בק"ע שהם לעולם מצ' א"כ גם אני והיה ה' לי ר"ל לעבודתו ית' לעולם וז"ם לאלהים אף דהוא בק"ע שהם לעולם מצ' מכ"ל ודפח"ח ופ"ע בם' דרכי אים להרב הגו' ז"ל בד"ז ע"ג מ"ם עוד בזה יעו"ם:

ובכן זה תפ' כו' הפ' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מ"ע וגם ושמרתם א"ב דהיינו ל"ת ע"ד שאלו"ל השמר פן ואל הם ל"ת והייתם לי ר"ל לעולם תעשו כן כדרך שאני עושה לכם לזון אתכם לעולם וז"ם כי לי כל הארץ כלו' שאני זן ומפרנס לכל הארץ לעולם כנרמז בתיבת לי דר"ל לעולם וא"כ גם אתם לריכים שתפסקו הלכה כמותי דגם במידי דק"ע שתמת לעולם מצ' וכמדה שאדם מודד בה מ"ל ואתם תהיו לי ר"ל לעולם ממלכת כהנים וג"ק מדה כנגד מדה וק"ל:

וזה תפ' כו' הכ' שמע ישי ואעידה בך ישראל אם תשמע לי לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר הוא ה"א וכו' הרחב פיך ואמלאהו ואון מדרכנו תפ"ל במשנ"ל דמרע"ה מעון לפניו ית' מעונת לי מוית ולא להם כדי להליל ים' משון השגל והק' מהר"ם יפה ז"ל ע"ז דאיך יתכן הא תי' דמרע"ה דהא קרא קאמר תגכי ה"א תשר הולתיך מאלהי מאמ"ן ואי קאי על מרע"ה לבד הא שבע לו לא נשתעבד מכאד"ק:

למדנו מזה דהאי תי' דמרע"ה דלי מוית וכ"ל הוא מופרך כנז' ולית להו ליראל למסמך עלוהי וז"ם שמע ישי ואעידה בך ישראל אם תשמע מעון לי מוית ול"ל שמעון מרע"ה לא תסמוך עליו למע"ז וז"ם לא יהיה בך אל זר וכו' יען כי תגכי ה"א תשר המעלך מאר"מ ולא תפ"ל דקאי על מרע"ה דהא בלאו"ה היה יולא מרע"ה דשבע לו לא נשתעבד וכנז' מהרש"ל ז"ל וק"ל:

אמנם עפ"י דרכנו תפ"ל דהכי קאמר ישראל אם תשמע

תשמע תיכת לי שחמרתי לכם יתתם תהיו לי וכו' לעולם מם' ותבטחו בזה שלפי' תעבדו עבודה זרה תיכי זו מכם לעולם תדעו לכם דלת היח חלת לת יהיה כך לל זר כ"ל לת לחמרתי לכם תיכת לי חלת בתנחי דלת יהיה כך לל זר ול"ת ל"ן דוקת כמו שחמרתי לכם בתחילת דברי לם תשמעו בקולי וכו' והייתם לי וכו' וחייבים לתם בזה דהת תכבי ה"ח המעלך מתמ"ן בתנחי זה כמש"ל ע"פ תכבי ה"ח לחבר הולחתיך וכו' ע"מ כן הולחתיך כעופף וחם כה תעשו גם תכבי לעבוד לכם כן לזון ולפרנס לתכם לעולם מכ"מ ז"ם ברח"פ וחמלחתו לחמר עוד ולת שמע עמי בקולי ויש' לת לחבה לי כלי' שלת שמע ולת לחבה להיות לי לעולם וחשלחתו וכו' וח"ת מעלן דלת לחבה לי לעולם לז"ת לו עמי שומע לי ר"ל לם שבר וקבל לתיכת לי להיות לי לעולם היו הולכים בדרכי וז"ם ישרחל בדרכי יהלכו כמו שלכי זן ומפרנס לעולם ועד היה ערין שגם הם ילכו בדרכי ומדגמו

מדרכי ודלי שלת לחבו לי לבזות לי לעולם וק"ל:

וזה לפ' כו' הפ' ועתה הגיחה לי וייתר לחב"ו דיל"ד

דתיכת לי מסוללת הבגה בידוע לבלורה והמפ' ז"ל הם לחמרו דבלי לברוח לו שיכיח תי' לי מיח ול"ל שלך לחד שלת יעשון לפניו כן וייתר לפני וכו' ומזה למד מרע"ה לעשון כולת לי מיח ול"ל ע"כ. לכן שפי"ד הגז"ל ח"ם נמי דבלי לברוח לו דהגם שלמרתי לים' ולתם תהיו לי מ"כ וכל מקום שלמר לי לעולם מם' עכ"ו עתה שיברש חעלו בשגל ולת דרכי תיכת לי לעולם כמו שלמרתי לבם לם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי לעולם מם' ל"כ גם תיכת לי שלמרתי לבם ולתם תהיו לי לעולם מם' תניח לותה לגד לחד לדון לותם בשיעתם וייתר

לפי בשם וכו' וק"ל:

ועפ"י חילוק הרב מחג"ח הל"ל ז"ל דכל מידי דהוה בקו"ע שתמת ללו לעולם משמע ובצוח"ת שתם לעולם מם' כגז"ל לפ"ל כו' הכ' במלכים סי' י"ע וכ"ת והגה דבר ה' חליו וילמר לו מה לך פה חליהו וילמר קנח קנחתי לה' וכו' כי עזבו בריתך בג"י לת מזבחותיך הרסו ולת נביחיך הרגו בחרב ולישותר לגי לבדי ויבקשו לת נפשי לקחתה ול"ד דמה זו שחלה מה לך פה חביו לח ידע ח"ו על מה הוח בח ומה היתה כוגת שיהו ז"ל בתשובתו הגז' כיון דכבל גלוי לפניו יתברך ותו למה לו לחליהו ז"ל להחריך כ"כ והיה די שילמר כי

עזבו בריתך בג"י ותו לח ומילח נכלל הכל:

ואולם עפי"ד הרב מחג"ח ז"ל בחילוקו הגז' הבל יע"ן דהגה ישרחל קבלו הלו' ועלתייבו לשמור ולקיים רמ"ח מ"ע ושם"ה ל"ת וסקב"ה שפיר ידע דעזבו י' לת התורה. ברם מלו י' למעטן דמה שבחתיבו בקיום הלו' והמלות הוח שהם וביום לחד לו יומים נפערו מחיובם וז"ם מה לך פה שיהו לבקש קעיוורייח על י' לם הוח על בלח קיימו מ"ע הלח מלו מיפערי נפשייהו ביום ל' לו יומים דבמידי דקו"ע שהם ללו לעולם מם' ול"ב מה בחך יפה לקערב עליהם לזה הבינו חליהו ז"ל קנח קנחתי וכו' כי עזבו בריתך שהם מ"ע וגם לת מזבחותיך הרסו ולת נביחיך הרגו דעברו על מ"ע ועל מל"ת ובכה"ע שעברו על מ"ע ומל"ת דבמל"ת שתמת לעולם מם' ולבך הם ריחויים לעוכבם ולולו היה חבלה במ"ע לבד החרבתי וק"ל:

ובזה לפ"ל מחרז"ל בפ' הניזקין מעשה בריב"ח שהלך לבבך גדול של רומי ולמ"ל י"ם תיומ לחד בבית לחסוריס יפה שיעים ושו"ר וקוליתיו סדורות לו חלחלים הלך ועמד בפתח בית לחסוריס לחמר מי נתן למשיסה יעקב וישרחל לבוזיס עכ"פ לותו תיומ ולחמר הלל ה' זו חבלה לו ולל לחבו בדרכיו הלוך ולל שמעו בקולו

לחמר ריב"ח מובטחני וכו' וכבר הבו בים הביס למען דעת מה דבר חכמה מלל בתיומ זה ועפ"י דרכנו ל"ם דריב"ח רבה לעסותו לם יודע התיומ לחי' של הרב מחג"ל ז"ל הגז' לו לל וז"ם מי יתן וכו' כיון דישרחל מלו להיספבר מהקו' והמלות ביום לו יומים דסתמל לחו לעולם משמע ול"ב במל"ת שתם לעולם מם' וכגז"ל ולזה בשמוע ריב"ח לת הדברים לחמר מובטחני וכו' כי מלל לו דבר חכמה

וכמובן וק"ל:

א"נ בחו"ל כו' מחרז"ל דריב"ח והתיומ הגז' ולהבין

מ"ם התום' הגז' שם דמופלג בחכמה היה ע"ם ולכאורה הדבר תמוה דלחבו על שסיים קרל כדכתיב יהיה חבוב דמופלג בחכמה הלל זיל קרי בי רב הוח. ושיל"ד דלחבו לחבדה חכמת חבמיו ולל ידעו ולל יבינו כי חבל ישרחל עד שהודיעם לותם תיומ כי חבלו לה' והלל מוזרות בלבבה יודעות בהגה וכהגה דחבל חבלה יום' וכו' בתיב. ושוד יל"ד בחבו' התיומ דלמר הלל ה' זו חבלתו לי דלמר. לל"ל הלל ה' זו היה די שיבב כי חבלתו לי ומלי הלי דקלמר הלל ה' יתר. ושיל"ד במ"ם התיומ עוד לל לחבו וכו' ולל שמעו וכו' דכ"ז הוח שפת יתר דכיון דקלמר זו חבלתו לו פשיעל דמילה

מוכח דלל לחבו ולל שמעו וכו':

ואולם לפ"ל בסק' מלי דק"ל מן התורה כל היזק שלינו ניכר לל שמיה היזק כגון המבמל בהרותיו

של חביבו פטור ללל דמדכתיב קנסוהו כמ"ם הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' חו"מ יע"ם למכם למרי בם"ם דניעין בפ' הניזקין דהגם דפטור מן התורה בהיזק שלינו ניכר יל"ד בדיני לדם לבל בדיני ממים חיב דפריך התם בם"ם למ"ד היזק שלינו ניכר ממיה היזק מכל דתיכת הבוסה מלבכה במי חבלת יבלפר חבלת חיב בד"ם ופטור מדיני לדם ולי לומרת ממים היזק בחק בדיני לדם גמי ליח"ב מוכח דלמ"ד לל ממיה היזק ופטור היינו בד"ח לבל בד"ם מיכל חיב. וידוע דעיקר הומר החבל הוח מפני שהלדם מוצב לרגה ורלסו מניע השמימ וגפם החוצלת פוגמת במדות הטליזות וכעו' הטליזים והו"ל כמבמל מלכות חבינו ויזק שלי"ב הוח הבד"ח פטור ובד"ם חיב. עו"ן מ"ם הרלסו' ז"ל והבי"ד הסל"י ז"ל בפ' פיגחם דסבר מזות ל"ת שהם בסוח"ת שבהם בעוה"ז וז"ם ז"ל יפ לדם ולל ע"ב ניתנים לו שבר בעו"מ ול"ח דשבר מזות בלי עלמל ליבל חינו לל בשבר מ"ע שהם בקו"ע דהשבר בלהם הוח שבר רוחני מלוד ולל לפשר לקבלו לל בעוה"ב לבל בקיום מל"ת שהם סור מרע בלבד שבהם בגמי וזובה בשברה גם בעוה"ז יעש"ב:

ובזה נבל לביולר המלמר הגז' דריב"ח הוה ק"ל

בהלי עניבל ע"מ עשה ד' בבה ב"ב גזירות רעות וללות הבות מה חרי לחק הגדול הזה לם הוח בעבור שהביולו ישרחל חבלה גדולה לל מלו מפערי נפשייהו בעשיה דבל חבלה חינו לל היזק שלינו ניכר ופטורים הם בדין ול"ב ע"מ עשה ד' בבה ליש' יבול על מנן? ולזה ביון בלומרו מי נתן למשיסה יעקב וי' לבוזיס והלל מן הדין פטורים הם דסו"ל מומת טהדות חבינו דהוה היזק שלי"ב לש"ם ופטור מדיני לדם לבל בד"ם מיכל חיב והבל עסקינן בד"ם וז"ם הלל ה' ר"ל בדיני ממים חיב המזיק לפני בהיזק של"ב וב"ת דלמר"ן דלבבה ים' ובד"ם חייבים לבל סו"ם ש"מ בה"ע חיבה יליון לך לדם מים' שלין בידו מלות ימע"ב ול"ב מן

הרחוי שיגיע עליהם המות שעשו ולא יבוא עליהם הפורענות הזה דלעו לומם שקולים כל זכיותיהם כנגד חטאם לזה סייס לו לותו תיוק ואמר לא תהו וכו' ולא שמע, וכו' ר"ל דאגה"ן לם היו מקיימים הלאוין שהם בשוא"ת לא היה בא עליהם לת כל הרעה הזאת בשכר מל"ה גם בעוה"ז הלא זו רעה חולה שלא תהו בדרכיו הלוך שהם מ"ע ולא שמעו בתורתו שהם קיום מל"ת וכיון שכ, מלין יבא שורש ויבוחו על שכרם וק"ל וציין בכ' תשר התחלים בדמ"ם סימ"ח:

א"נ בתו"ה לפ"ל כו' המאמר הנז' והוא בהק' מלי דק"ל בדין המוכר שדהו היפה ועייל ונפיק לחוזי לפי' דלא פם גבי הלוקח רק זוז לחד לא קנה הלוקח לת כולה ויכול לחזור בו ובזה פי' הרב תהבת עולם ז"ל כו' הכ' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי ח"ת דר"ל לפילו דלק"ע נתתי לכם והו"ל מוכר שדהו היפה ודמי הלקח הם העסק והיגיעה בתו' ובמלות ובכל יום ויום בעה"כ דוחק הוא הקב"ה דעייל ונפיק לחזוי להזהיר ליעקב לשמור מלותיו תקותיו ותורותיו מ"מ בבקשה מכם תורתי ח"ת כדקי"ל בעלמא המוכר שדהו היפה ונפיק ועייל לחזוי דגם לוקח יכול לחזור בו יע"ש ולפי דבריו ז"ל יש לתקור ח"ע לאמלי העעים הקב"ה ליעקב על טובכם לת תורתו וזהו סיבה לכמה גזירות ולרות לאבר עברו עליהו בזמן החורבן ובמ"ם בתורה לם בחקותי תמלכו וכו' וכן בכל התורה מגדיל העונש על מי שמרפה עלמו ועובר עמ"ם בתורה ובכריתה הגפם הרוע:

ואולם התשובה לזה פשוטה עד מאד דהא דק"ל דבי המוכר שדהו היפה ועייל ונפיק לחזוי דל"ק הלוקח ומלי ליקח לחזור בו היהו הלא משום דבעיל ונפיק לחזוי לא גמר מוכר להקנותו הלא עד שיגיע לידו כל מעות השדה שלו ולבבי עייל ונפיק לחזוי שלריכים לו לתכול לו לקנות ד"ת תמורת השדה שמכר ועשם זה לא שייך רק בבני לדם דוקא כרם כלפי לית הקב"ה לא שייך עע"ז כלל דבדי לי הכסף ולי הזהב לאמר ה' לבחות וכל בוגתו יה' לתלות קנין התו' בקיום המלות ולהיות דוחק ועייל ונפיק לחזוי היהו הלא כדי להרבות שברם ליעקב לי משום כי גדול המלויה ושוה ולי משום דיכולים היו לחזור מן המקח ועכ"ז הם מחזיקים בתורה ובמלות זהם ח"ו יעברו על התורה והמלות עשום יעשו דהבי כיון דמכר ליעקב לת התורה עם דהויא שדה יפה כבר קנו יעקב ול"מ למיהדר בהו מכח דין הנז' משום דמלי דעייל ונפיק לחזוי הקב"ה הוא דוקא לעובתיו ולהרבות שברבו דבדי הקב"ה ח"ל למעות דלי הכסף וכו' ואם נדקת מה תתן לו כי הוא זן ומפרנס לכל לבל גבי בני לדם דלריך למעות ומוכר שדהו היפה ועייל ונפיק לחזוי הם הוא דלא קנה הלוקח ומלי לחזור:

עו"ן מ"ד בפ"ם דשבועות תניא היא ר"מ לו' ע"כ עבירות שבתו' בין עשה תשו' עלומו של יוה"כ מכפר בון מלא תשא יע"ם לאמר מעשה זהו כו' המאמר בריב"ת תמ"ב יקרא דע"מ עשה ה' בכה לאדם הזאת לי משום דשוגו הרוו' והמלות פ"ם פעורים בדין דב"ז דומה למוכר שדהו היפה ועייל ונפיק לחזוי דמלי לוקח לחזור בו. וא"ב על מה וע"מ נתן למשיסה יעקב ויש' לבוזזים. לזה עעהו לותו תיוק ואמר הלא ה' כלו' דלגבי הקב"ה לא לאמרי' הלי דיעל דמדעייל ונפיק לחזוי לא גמר להקנותו עפ"ח דבדי הוא לי' לאמר לי הכסף וכו' ולזהו גריך למעות כנז"ל וכל בוגתו לי' כמלי דעו"ן לחזוי הוא דוקא להרבות שברבו ולהבי כיון שהם עברו עה"ת ויתפש ה' מעל לדמתם בחף ובחימה ובקל"ג וכ"ת דעדין שברי דהיה לא נעעלו שקרי קנם שעברו עה"ת ותעלו מ"ת הרי לה"ת ע"כ עבירות שבתו' מכפר ובודאי היו טושים יוה"כ כיון דהוא יוה לעשה לזה הסיב לו"ת ואמר זו תעלנו לו כלו' זה הדבר לאמת הוא דיוה"כ מכפר לפי' לא עשה תשו' ברם זהו דוקא הם תעלנו לו בכל עבירות שבתו' חין מלא תפיל ודיו שומרים מלות לא תבא ח"ם ה"ח לעוה"ז דהיא תמורה מאד לאמם הבא ביעקב לא לאבו בדרביו הלוך ולא שמעו בתורתו בלל לפי' מעות לא תפיל עברו עליה וע"כ בלה עליהו כל הגרה הזאת רח"ל וכשומעו ריב"ח לת דברי התיוק הזה והבין דבריו לאמר מוכטחני וכו' ולזה בתבו התים' ז"ל דמופלא בחכמה היה וק"ל:

והואיל ולתת ליהן טלי קרא דכי לקח טוב ג"ל תורתי ח"ת נימא בים מילתא דלפ"ל בהק' מלי דקי"ל דבין מקבל מתנה מחבירו דהם לאמר המקבל מהום קבלתיה שומעין לו ובמכר קי"ל לימא דהם לאמר הלוקח בהום קנית הין שומעין לו דבמכר לאמרי' לגב הוגסית גמר ומקני לדעת רובא דרבותא ז"ל:

ותו ים ספרם בדין בין מכר למתנה דבמכר לאמרינן בב"ב דע"ם המוכר לת הבית לא מכר לת הבור ולא לת הגת עד שיפרש בד"ח במכר לבל בעותן מתנה נתן לת בולם ובגמרא פרוך מ"ם מכר ומ"ם מתנה זה הי"ל לפרש וזה לא הי"ל ופי' רשב"ם ז"ל דהעותן מתנה בין דהגיל ליתן בעין יפה לי ליתת דהלי לאו בעין יפה יהיב הי"ל לפרש ולעייב בזה בור וגת ומהלא שייר הפסיד לבל מוכר זוזי לעסוהו למכור ולא מכר הלא מה שפי' וכו' עב"ל למדנו מזה דים חי' בין מכר למתנה דבמכר לא מכר הלא מה שפיכים לבל במתנה עותן לת בולם גם מה שלא פי' דמלן פיהיב מתנה בעין יפה יהיב ובדאמרינן הכי להדית בסו' הנז' יע"ם ובמם' עירובין דב"ח לאמרינן לאמר רבח מ"ד ויותר מהמה בני הזהר הזהר בד"ם יותר מבדברי תו' וכו' שמח תאמר מ"מ לא נכתבו עשות ספרים וכו' וכ' התום' ז"ל דגם בהל"מ לא ניתנו כדי שלא יסתכחו עב"ל ומ"ל דבמתנה ליבא חדא לעיבותא דהעותן בעין יפה הוא עותן וזכה בכל המתנה הע"ג הלא פירם וחדא לרישותא דהם לאמר בהוגם קבלתיה שומעין לו ותחזיר המתנה לבעלים:

ובמכר עמי ליבא חדא לעיבותא דלי לאמר בהוגם קניתיה הין בו"ל דהם לאבותו לקנות גמר וקני וחדא לרישותא דהמוכר בעין רעה הוא מוכר ולא קנה הלוקח הלא מה שפי' לו המוכר כמ"ל ולפי"ז ים לדון בנתינת התורה ליעקב מהקב"ה דהם היתה במתנה כשטוענים יעקב בהוגם קבלתיה שומעין להם ותחזר המתנה להקב"ה דבמתנה היהו קונה לותה בהוגם הבן הם היתה בתורת מכר בשיעבדו ים' דהוגם קבלוה הין ס"ל דלאבותו לקנות לגב הוגסית גמר וקני טוד ב"מ לאחריני בנתינת התורה ליש' דהם היתה במתנה הרי זכו יעקב גם במה שחידשו סופרים גמי דהו"ל כהניח דלאמר הבו ליה ביתא דמחזיק ק' גולפי ויפתחת דהוה מחזיק ק"ך לאמרי' התם בפ"ב דיהבינן ליה דמלן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב וה"ג דנתן לנו הקב"ה תרי"ג מלות דוקא ויהא"ב נמלאו יותר ויותר מה שחידשו סופרים ודלי דזכו יעקב בכולם דמלן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב בדם הם היתה נתינת התו' ליש' בתורת מכר יש מ' לו' הלא זכו יעקב כ"ח בתרי"ג מלות לבד שהם מפורשים בתורה ולא במה שחידשו סופרים במ"ם דפפ"ס ז"ל דמוכר זוזי לעסוהו למכור ולא מכר הלא מה שפי' דהיינו התרי"ג מלות ולא מה שחי' סופרים שברי לא ניתנו בהר סיני וכמ"ש התום' ז"ל:

אלא די"ל דהם היתה נתינת התו' ליש' בתורת מכר זכו יעקב גם בחי' סופרים משום דבל טעמיה דמ"ד דבמכר לא מכר הלא מה שפי' היינו הלא

משום דהמוכר זוזי לחכוהו למכור כגו' ובע"ז ל"ם גבי הקב"ה דכ"ע דיליה הוא וכתיב לי הכסף וכו' וא"כ ל"ם לומר לגבי דידיה זוזי לחכוהו למכור וא"כ הו"ל כדין מתנה דנתן לת הכל דח"א דלאו בעין יפה יהב הו"ל לפרש ולעייר בור וגת ה"ג י"ל ח"א דלא מכר הוא ית' גם חי' סופרים הו"ל לפרש ולעייר ומדלא פי' נהדי י"ל דהכל חשב לכל מכר לגו כמ"ם כ"ז ויותר מזה הרב שנות ימין ז"ל בדרוש ו' לס"ת יעש"ב:

ובכן נבא לביאור בו' הב' כי לקח טוב נ"ל הו' ח"ת דיל"ד דתתי' לתר לקח הוא לי מכר והדר לתר נתתי לי מתנה לתתחא ועיל"ד במ"ם ב תעזובו מהיכא תיתי שיעזובוה לחר שכבר זכו בה חם בתכר חם במתנה ועיל"ד לומרו תורתי דהיכי לתר הכי לחר שכבר נתנה ליסראל במכר לו במתנה ת"כ תנ לאו הורה דיליה היא כלל:

אמנם עפי"ה לפ"ל בחד מסני פנים הפן הח' לפ"ל דהכי קאתר דלקח שאני לומר לכם כי לקח שהוא לשון מכר ומכח זה תלמדו דאין לחתם תייבים לקיים רק התרי"ג מלות שלמדתי לכם בפי' ולא שאר מלות דרבנן וחידושי סופרים תדעו לכם דלא היא דהכי הלקח הזה הוא טוב ובעין יפה מכרתי לכם לת הכל דהדר דינא במתנה ממש וז"ם נתתי לכם דייקא כיון דלא צייך גבי דידי ההוא טעמא דזוזי לחכוהו למכור מלחר דלי הכסף וכו' וכ"ע דילי וכיון שכן השמרו לכם והזהרתי שהם שלר מלות דרבנן וחי' סו' שלא בחו בתו' בפי' בשעת המכר ה"ה ג"כ קנוי לכם ולא תעזבו אין לכם טענה לעזובם כלל וק"ל:

הפן הב' לפ"ל דהכי קאתר קרא כי ל"ם נתתי לכם כלו' דלקח שלמדתי לכם לקח שהוא לי מכר תדעו נחמה שהיא לגלח במתנה נתתיה לכם וזכיתם בה ובכל מלות דרבנן וחי' סו' כנ"ל לך ורק בבקשה מכם הזהרו לגלח העזובו בשעה שיכולים לחתם לטעון דבחונם קבלתם לותה ומחילת הדרת המתנה לדידי לגי הנותן ועשית תורתי ל"ל הזהר דילי כמש"ל דבדין מתנה לם טענ המקבל בחונם קבלתיה שו"ל ותחזור המתנה לבעליה כגו' הכח לל העזובו בשעה זאת וק"ל בילאו"ח:

דרוש ה' לשבת תשובה

שדרשתי לותו בקהל רב פה עוב"י דמסק יע"ח בביהב"ח על הלושים יכב"ן:

איתא במדרש וז"ל שאלו לחכמה חוטח מה עוכשו? אמ"ל תטחים תרדף רעה שאלו לנבואה חוטח מה עוכשו? אמ"ל הנפש החוטאת היא תמות. שאלו להורה אמ"ל יביא קרבן ויתכפר שאלו להקב"ה אמ"ל יעשה תשובה ויתכפר הה"ד טוב ויסר ה' על כן יורה חטאים בדרך עכ"ל:

ידוע הדבר ומפורסם הענין גודל מעלת מלות תשובה כי רבה היא וה' ילהיטו מרחם כה לחר ה' יעשה תשובה ויתכפר ולחשר חכמים הגידו במחמרם ז"ל הגיעב פתח השער ולכחורה הדבר תמוה מאוד דמה זו שאלה חוטח מה עוכשו הלא מפורש בתורה לכל עון ולכל חטאת עוכשו בידו ועוד יל"ד דתחילה השאלה היתה על נפש אחת כי תחטא דקאחר חוטח מה עוכשו בל' יחיד והתשובה התכמה בל' רבים חטאים תרדף רעה ותו יל"ד במאי פליגי דחר לחר הכי ומר לחר הכי:

והרב יקרא דשבבי ז"ל בדס"ב ע"ח דקדק עוד דחיך לפשר דפליגי וכו' וכ' וז"ל וגראה לי דחר ח"ח ומח"ח ול"פ והוא שפ"י ד' חלוקי בשרה דמייתי בפ' יום"כ דהקב"ה מייתי במי שעובר על מ"ע דוקא שלחרו שם שם עשה תשובה חיגו זו מפס עד שמוחלין לו והתורה מייתי בעובר על ל"ת דתשו' תולה ויוה"כ מכפר לו"ח יביא קרבן ויתכפר דהיינו שעיר המשתלח והתכמה מייתי בעובר על כריתות ומיתות ב"ד דתשו' ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין לו"ח חטאים ת"ר דהיינו יסורין והגבוהה מייתי בעון חילול ה' שלין כח בתשו' לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק חלא כולם תולין ומיתה ממרקת עכ"ל יעש"ב:

ומרם חשנה חני חלקי בביאור המחמר הנז' רחיתי לעמוד בעיקר הבריית דחרבעה חלוקי כפרה הנז"ל הוחיל ואתת לידן נימץ ביה מילתת בס"ד וז"ל הבריית דחייתי הס"ם בפ' יוה"כ בד"ם וז"ל שלל ר' מתיא ן' תרס לת רחב"ע שמעת ד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעלל דורש לחר לו שלשה הם ותשובה עם כל לו"ח עבר חדם על מ"ע ועשה תשובה חינו זו מפס עד שמוחלין לו שנת' שובו בנים שובבים חרפא משובותיכם עבר חדם על מל"ת תשו' תולה ויוה"כ מכפר שנת' כי ביום הזה יכפר עליכם עבר חדם על כריתות ומיתות ב"ד ועשה תשו' ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנת' ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם חבל מי שים בידו חילול ה' חין כח בתשו' לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק חלא הכל תולין ומיתה ממרקת שנחמר וגלה בחוזי ה' לם יכופר העון הזה לכם עד תמותון עכ"ל:

והנה מפרש"י ז"ל בהלי בריית משורש יולא דס"ל לחר דחרבע כפרות חלו השלשה הם החלקין חלו הם ח' עבר על ל"ת ב' עבר על כריתות ומב"ד ג' מי שבידו ח"ה ברש חלוקה קמייתת דהיינו עבר על מ"ע מפיק לה ממניינת לפי שהיא נריכה לכל העבירות כמ"ם רחב"ע ותשו' עם כל לו"ח יע"ש:

אמנם הרב רחשונה דהתשו' מכפרת על עשה היא מכלל הג' חלוקות ומלי דמפיק ממניינת היא ההיא דחילול ה' דליא ליה כפרה עד שימות דכיון דמיתתו היא כפרתו חינה מן המנין דחין רחוי להכניס במנין הזלוקות חלא חלוקי כפרה שמכפרים לחדם בעודם בחייהם יע"ש וגרחה הלרש"י ניח"ל שפי לפרש כפירושו הנז' דחלוקה קמייתת חינה מן המנין משום דהוה גרים הכי ביומ' כפ' בתרית דיומת וכר"פ חלק דמייתי בריית זו דר' מתיא בן תרס דקחמר ג' הס חון מן התשו' ולזה פי' כפירושו בס"ם דילן כדי להשוותו עם הירושלמי ופשוט:

וראיתי למרן ז"ל בכ"מ סוף פ"ח מהל' תשו' שהביא בריית זו וז"ל ותשו' עם כל לו"ח כלו' ג' הס הנחלקין שים עבירה שהיא נריכה לכולם עכ"ל ועש"ר הרמ"ז מהרח"ח ז"ל במק"ק ד"ם ע"ב כתב דמרן ז"ל בכ"מ כיון למ"ם הרב העקידה ז"ל דעון ח"ה שלין לו כפרה רק במיתה לח קחשיב משו"ה לחר מר דים עבירה שהיא נריכה לכולם דהיינו ח"ה יע"ש. וכ"כ הרב מהרמב"ח ז"ל בם' תוס' יוה"כ יע"ש:

ואי לאו דמשתמינת מינייהו מלכי הוה לחינת דחדרכת מרן ז"ל ס"ל בפירש"י ז"ל דחלוקה קמייתת דוקא חינה בכלל וחלוקה דח"ה היא מן המנין וכונת מרן ז"ל שם עבירה שהיא נריכה לכולם היינו כלילו לחמרה שים כפרה שהיא נריכה לכולם והכי קחמר שים עבירה דהיינו חלוקה קמייתת דהיא עבר על מ"ע שכפרתו תשו' שהיא נריכה לכולם וכמ"ם ג' הס ותשובה עם כל לו"ח וכיון דכפרה זו דהיא התשו' היא נריכה לכולם לכך מפיק לה ממניינת וכדפירש"י ז"ל וכמדובר:

ועוד נלע"ד דלקח דנימת דמרן ז"ל בכ"מ כיון לפי' הרב העקידה ז"ל כדעת הרבנים ז"ל הנז' דמ"ם מרן

שים עבירה שהיא ל"ל דהוא עון ח"ה מ"מ נראה דלאו מטעמא דיהיב הרב העקידה ז"ל דמשום דכפרת עון ח"ה הויה חלא לאח"מ משו"ה חויה מן המנין רק טעמו הוא משום דמ"ם ג' הם חלוקי כפרה ר"ל ג' חלוקי כפרה לג' עבירות מחולקות חדא עבר על עשה שכפרתו התשו' שנית עבר על ל"ת שכפרתו תשו' ויוה"כ שליש עבר על כריתות ומכ"ד שכפרתן יסורין אבל מי שים בידו עון ח"ה שמיתתו כפרתו אין המיתה כפרה מיוחדת לעבירה מיוחדת רק היא כפרה כללית לכל העבירות המחולקות דאפי' לא עבר רק על מ"ע שכפרתו התשו' אם בשעה שעבר היה ח"ה אין כח בתשו' לבדה לכפר עד שימות וכיון דכפרה דח"ה היא לריכה לכל העבירות ואינם כפרה מיוחדת לעבירה מיוחדת מפיק לה ממיעוט דל"ד להכי חלוקי כפרה וז"ם מכן ז"ל שים עבירה שהיא ר"ל שים עבירה שהיא ח"ה שכפרתה לריכה לכולם ר"ל לכל העבירות ואפי' אם עבר על עשה והיה בדבר ח"ה תלויה כפרתו עד שימות וכדאמרן:

והרב יפה מראה ז"ל בפי' על הירים בבריית הגז שכ' טעם לדבר על שאין התשו' מכלל החלוקות וז"ל ול"ל דמשום דכפרה בכ"מ ע"י עונש אם בקרבן או במלקות או ע"י עונש אחר שע"י הלעבר הוא יכופר עונו וקרוב לומר כפרה ללשון כופר כמש"ה נתתי כפרך מלרים ובסיתן החושה כופר הקרבן או הלעבר הניתן לו תמורת נפשו ילדק לשון כפרה על כן לא תהיה מכלל ח"ב התשו' שמוחלין לו בלי שום לעבר ועונש והיינו דבכולהו קראי דמייתי ליה לשון כפרה או פדיה ואילו קרא דשובו בנים שובבים שהוא על התשו' לבדה לא כתב אלא רפואה והכי דייק ליה דתנא דתני ג' הן חזן מן התשו' דמסתע ג' הן זולת התשו' שהיא ג"כ מן ח' מהחלוקות אלא שבמספר חלוקי כפרה לא תבא דהגהו ע"י כפרה וזהי ממילא ויוה"כ הוא ע"י לעבר התעניה וקרבן הנעבר מכפר עכ"ל יע"ש:

ואנכי לא ידעתי איך החליט מהמרו לו' דלא ילדק לשון כפרה לחלוקה קמייתא והכי בהדיא תנן במתני' התם תשו' מכפרה על עבירות קלות על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה וכו' וכן בברייתא דמייתי הש"ם קודם הברייתא דר"מ בן חרם תני גמי לשון כפרה על התשו' כדתניא על מה התשו' מכפרת וכו' וכהנה רבות ודבריו ז"ל נפלאו ממני:

ואיבא למידק במאי דקאי הנא עבר על מ"ע ועשה תשו' היינו זו וכו' ומייתי ליה דכ' שובו בנים שובבים כמ"ל דמ"ל דהאי קרא דשובו בנים חייבי על עבר מ"ע דהאי קרא לא משמעינן רק שים עבירה שמתכפרת בתשו' לבדה והיינו מדכתיב בתר הכי אתאנו לך כי אתה אלהינו וכו' בה' אלהינו השועה ישראל וכו' כשכבה בבושתנו וכו' כי לה' אלהנו חבאנו וכו' דכ"ז הוא וידוי דברים דהגבית מלמדם לו' כן וכמ"ם רש"י ז"ל ים"ם אבל לא שמענו דמייתי דוקא במי שעבר על מ"ע ורש"י ז"ל תיקן לזה משום דאסבתן ד' ח"כ בהאי קרא מסברא מוקמינן להי קרא אקלה ביותר דהיינו מ"ע ים"ם כלומר דמסתברא להקל עונש עובר על עשה בעלמא דיושב ואינו עושה מעובר על ל"ת דהיינו בקום עשה וכמובן. אבן מהרם"ח ז"ל כתב שדימה הכתוב חולי הנפש לחולי הגוף שים חולי בגוף שמתאוה לאכול אבל מתוך שאינו מתעצל בשום מלאכה יבא לו חולי בגוף כמש"ה תאות עלל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות וכמש"ה בושת תפך תאכל לחם והיינו בחולי הנפש תרפא משובתם פי' מנוחתם שהיה להם כבר שלא עמלו לקיים מ"ע שבה מניע להם חולי הנפש ובשובו ממנוחתו לעשות מ"ע מתרפא מיד ואחי אינו זז משם עד שמו"ל ומתרפא לו וכו' אתד"ק יעש"ב:

ואולם זוהי שקשה היכי פסיק מהאי קרא דמייתי על מ"ע והלא קראי מוכחי בישראל השבים מע"ז כמ"ש רש"י ז"ל בירמיה ג' אבן לשקר וכו' הרים שעבדתו שם ע"ז וכן פי' עוד שם בפ' והבושת וכו' בושת ע"ז שעבדתו וכו' ישו"ם ומהרמב"ח ז"ל בתוס' יוה"כ שם לוק"ל כן ותי' וז"ל ואפ"ל דקרא מייתי בגדולי ישראל שלא היו מוכיחים לדורם על ע"ז והיו הגדולים עוברים לעשה דהוכח תוכיח ועליהם נאמר שובו בנים משובתיכם דעבדתם על עשה דחוכחת דכיון דתשובו בתשובה תרפא משובתיכם מבאן למדו עבר על עשה וכו' עכד"ק:

ולי הדל תמיה לאי על דבריו ז"ל הללו מדאמרינן בפ' שבועת הדיינים דע"ל וכשלו איש באחיו מבאן שכל ישראל ערבים זל"ז וכשבת דג"ה מוכח דאפי' בספק אם בידו למחות מדאמרי' התם ומקדשי התלו אלו בני אדם שקיימו כל התורה כולה מאל"ף ועד ת"ו ואפי' שאמר הקב"ה גלוי וידוע לפני שאם היו מוכיחים אותם לא היו מקבלים אמרו מלא"ם לפני הקב"ה רבש"ע אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי הרי דאתחייבו מיתה גדולי ישראל על שלא הוכיחום וביטלי מ"ע דהוכח תוכיח ואעפ"י שגלוי וידוע לפניו ית' שלא יקבלו תוכחתם עכ"ז נתחייבו מיתה כיון שלפניהם היינו גלוי ולפי"ד הרב יפ"ם ז"ל דבתשובה סגי לחיובול מ"ע דהוכח תוכיח ק"ע דח"כ למה נתחייבו מיתה גדולי ישראל שבלחודו הדור על שלא קיימו מ"ע דהוכח תוכיח הא ודאי לחתהח טובא:

ויותר יש להתוה ע"ד הרב ז"ל הנ"ל דבחלוקה דלקמן דעל כריתות ומכ"ד דיסורין ממרקין כתב שם כמ"ם שם בשבת דבשלמה כתיב ויעש הרע בעיני ה' על שהי"ל לחחות בגניו ועל מה שקבל הכתוב בשלמה דעשה הרע מה שלא מיחה בגניו על שבנו הבחה ועל שעבדו ע"ז בחילו הוא עשה הרע וע"ז נאמר ופקדתי בשבט פשעם דמשבר לו ע"י יסורין יע"ש והרוחה ירחה דדב"ק הללו הם היפך ממ"ם לחלוקה קמייתא כנז"ל והוא פלא:

ונראה לקיים פי' הרב הנז' ז"ל שבתב דקרא דשובו בנים שובבים נאמר על גדולי ישראל שיעשו התשובה על חשב עבדו על עשה דהוכח תוכיח כנז"ל דז"ל דהאי קרא מיירי בידוע דלא מקבלי תוכחה דאז פעור מעונש מיתה אבל מ"ע דהוכח תוכיח אבחי דעשה זו רמיא עליה וכמ"ש הסמ"ג ועט"ר הרמ"ז מהרח"ו ז"ל כיסרם יעקב שם בחי' לשבת והביא דבריהם ז"ל הרב פתח עינים ז"ל בחי' לשבת דג"ה יעש"כ ובכה"ג מ"ש דבהכי מיירי קרא דשובו בנים דעל העשה גבד התשובה מכפרת מיד כמ"ם שובו בנים שובבים על חשב עבדו על מ"ע דתוכחה דבכה"ג דידוע דלא מקבלי תוכחה ליכא רק עשה ובתשו' לחוד מוחלין לו מיד וכמדובר:

ועוד נלע"ד לחלק בין הני תרי קראי הנ"ל במאי דפיפליגו רב ושמואל ור"י בגמרא דערכין דע"ז על מ"ע דהוכחה לי עד הכאה לו עד נזיפה לו עד קללה ולפי"ז לפי"ל דהחיה דבתחייבו מיתה על שלא מיחו מיירי שלא מיחו כלל לא מינה ולא מקלתה לפי' לפי סברת המקל מכולם ולכך נתחייבו מיתה לכל החיה דשובו בנים י"ל דלעולם הוכיחו קלת לכל לא היתה הוכחתם כדין לגיבת דהלכתא דבעינן עד הכאה ולזה בתשובה סגי להו לחוד ולינה עלייהו עונש מיתה כלל ברם לבתי קושית בתרייתא ע"ד הרב הנז' ז"ל דלקמיון עליה מדידיה לבתי במק"ע וכמובן:

פש גבן להבין לחרי ביתה במ"ם עבר על עשה ועשה תשו' חיינו זו משם עד שמוחלין לו דמאי חיינו זו משם דקאי דעד כמה הוה ס"ד לו' דלבויה כפרתו עד דלגמ' לו' דלחיינו זו משם וכו' ועיין בדרשות מהרימ"ם ז"ל דרל"ב. ורלחיתי בפ' ז"ל בפי' במ"ם רז"ל על מבא שילחה

ז"ומה עדיפה מת"י ויהוה חפוד להכיל עריפות ליבראל
אין לו תקנה עד שילבש בחורים וילך למקום שאין מכירים
הותו ויחזיר חבדה בהבר תשוב בדאיתא בפ' ז"ב וכ"פ
הרמב"ם ז"ל בפי"ד מה' עדות והטוש"ע ח"מ סי' ל"ד
ובי"ד סי' רי"ז יע"ש ולזה לאמר שהשא באין בעבר על
עשה ועשה תשו' אינו ז מפש וכו' כלי' דלאינו כדין בעבח
בלריך לזוז ממקומו לילך למקום שא"מ לותו וכו' אלא
במקומו מתכפר לו ע"י התשובה וק"ל. ובזה פי' רז"ל
בו' הכהוב (בקהלת י' ד') אם רוח המושל שהוה הילה"ר
תעלה עליך מקומך אל תנח וש"י:

ולעד"ן בפ' בו' לומרו לינו ז מפש וכו' לפי דלאמרי'
בפ' יוה"כ דפ"י ע"ב דהיכי דמי בע"ת בלותו
פרק בלותו מהוש בלותה לפש יע"ש ולפי"ז הוה ס"ד
לו' דהא דהתבופה מכפרת על העובר על עשה היינו
בעשה תשובה בתיקונה דהיי דחזר והתחדל שתבא לידו
לותה מ"ש שעבר עליה וקיימה דומיא דבלותו
פרק וכו' דכת"ב הוא דהוי תשובה מעלייתא ומכפרת
לאפוקי מזה לאמר ר"י לינו ז מפש לעלמדנו דמה"ע לינו
בן רק מיד מוחלין לו ולינו לריך לזוז ממקומו לחזור
לחר לותה מ"ש לקיימה אלא בתשו' לחוד סני ליה לכפר
ובסלח לו וק"ל:

עתה לחוש ע"ב לדבר בחלוקה תניינא מד' תלוקי
בפרה שבר לחד מל ל"ת תשו' תולה ויוה"כ
מכפר ודק' הרב מהרמב"ח ז"ל שם בתוס' יוה"כ דמל"ל
לחוקומי דלי קרא דיום זה לכפר עליכם בשיבר
על ל"ת נרידת הלא פשניה דקרא מוכח דלכל תשלות
לחדש יוה"כ מכפר. ליבראל דהם"י בתב דחלוקי בפרה
מסברא נפקו מוקמינן הכל לקלא וכו' מ"ת לריך לפקא
לזה רמז בפסוק הלא לייבי לאלא בל"ת ובי"ם מה בתי'
שוא ז"ל פ"ז יפש"ב:

ואנא עניה בלפ"ד ליפב דר' ישמעאל דייק מדכתיב
בהאי קרא לפני ה' תעבדו דאמרי' בפ"ם
בכריתות בפ' הזבית אפש עלה דמתניתין דקתני הת
חייבי לכמות תלויין שעבר עליהם יוה"כ בזורין מבה"מ
לאה"ח לאמר קרא מבל תעלתיכם לפני ה' תעבדו תעלה
בהין מביר בי אלא בהמקום יוה"כ מכפר וידוע דחייבי
לכמות תלויין היינו בחייבי לאוין שחייבים על זדונם ברת
נמלה דקרא לייבי בל"ת ועל לא יודע דאין בו ברת
רק לאו נרידת אפש תלוי אז יוה"כ מכפר ויה"ע לבל
ל"ת נרידת ביומ"ב מכפר ובהדיא מדמי הת בכריתות
חייבי מלקיות שעבר עליהם יוה"כ מכפר היכא דלא
אתרו בית חייבי לכמות תלוין דפטורין חייבי לכמות
ידהין וחייבי מלקיות דאתרו בהו שעבר עליהם יוה"כ
חייבים יע"ש הרי מבואר דהאי קרא דבי ביום הזה וכו'
לחייבי בל"ת נרידת דיוה"כ מכפר וכמוהן:

ותו חיכא למידק הכאלה לבאורה דר' ישמעאל הכא
פליג אמתני' דתבן תשובה מכפרת על עבה ועל
ל"ת ומה לאמר דעל ל"ת תשו' תולה ויוה"כ מכפר ואולם
אפ"ל דלא פליגי דה"מ חייבי בל"ת נמור שים בו מלקות
ולבך לריך יוה"כ לכפר ולא סני בתשובה לחוד ומתני'
חייבי בל"ת שיתק לעשה דהיינו עשה יבמוקי לה הם"ם
הת הבי ומאי דקתני דעל התמורות היא תולה עד
בידא יוה"כ היינו לאוין נמורים שים בהם מלקות דאילו
תמורות שהם בריתות ומב"ד הא לאמר ר"י דתשו' ויוה"כ
תולין ויסורין ממרקין. בהם התוס' ז"ל בתניגא ד"ה בד"ה
הא ירחוני וכו' בתבו וז"ל נבי טופק שבר שביר בתיב
דהו"ל ל"ת ופליגא דר"י בפ' בתרא דיומא דאמר תשו'
תולה ויוה"כ מכפר וכו' עכ"ל ולא ידעתי מי הכריחם
לו' דפליגי ולולא דבריהם ז"ל י"ל הלא פליגי יבדאמרן
דר"י מיירי בלאו שים בו מלקות לבל בלאו שיתק לעשה

וראיתי לתוס' ז"ל בפ"ק דבבועות די"ב בד"ה לינו
זו מפש וכו' בבתבו וז"ל ואע"ג דתנן בפ'
בתרא דיומא על עשה ול"ת תשו' מכפרת ואמרי' נמי
בתניגא ד"ה בל העושה דבר ומתחרט בו מיד מוחלין
לו אפי' בשאר עבירות לאו מיחילה גמורה אלא שמקולין
לו הדין לבל במ"ע מוחלין לו לגמרי עב"ל:

והנראה דק"ל לבתוס' ז"ל דאדמקי הם"ם הת
מב"י לאמלי נא הק' הם"ם הת ממתני'
דיומא דכולה יותר נם ל"ת ותי' ע"ז. לך ק"ק דאלו
מקשו תוס' ז"ל הא הת ביומא פריך למתני' דהתם
השתא על ל"ת מכפר על עשה מבעיא ומשני ר"י דאימא
על ל"ת הניתק לעשה וא"ב היינו עשה ומאי מק' תוס'
ז"ל ובבר ביארתי בפ' הקומ אהבה סי' ס"י דהק' בן ע"ד
תוס' ז"ל ותי' דהב יאודה בתר דתרין בשבועות לאלו
דפריך לאמתני' היינו קלות היינו טול"ת תמורות היינו
בריתות ומב"ד הדר ביה ממ"ם ביומא דאימא על ל"ת
הניתק לעשה דנם ביומא ז"ל מה הן קתני ועל ל"ת
נמור הוא דקתני דתשו' מכפרת ומשו"ה ק"ל לתוס'
דהו"ל לפק' ממתני' דיומא וכו' עכ"ל יע"ב. ואחר המיר"ר
שרחוים אליו בלב"ד דתי' זה היינו מעלה אחוכה דלפי
דק' הקו' שהק' הם"ם ביומא השתא על ל"ת מכפר על
עשה מבעיא הנא קו' ואת לאכתי במקומה יומדת:

ומרן זקני ובעה"ב הרב מהרח"א ז"ל בליקומיו שבש'
עץ החיים דק"ם ע"ד וביערם יעקב דק"ז ע"ב
דחב תי' הרב הנז' ז"ל מכח תרי פירבי דפריך עליה
חדא דלמי מה הן קתני מתני' דיומא הול"ל נמי מה הן
התמורות בם"ם במתני' דשבועות ועוד דמוכרח ר"י לפרש
ל"ת הניתק לעשה מכח הבריית שבביאו שם ביומא
על מה תשו' מכפרת על עשה ועל ל"ת הנ"ל בלי'
ומסיים הבריית ועל מה תשו' תולה ויה"ב מכפר על
בריתות ומב"ד ול"ת נמור וכו' אלא דבונת התוס' לומר
דהו"ל להם"ם להק' ממתני' דיומא הבולה נם ל"ת הניתק
לעשה ודומיא לדסיא דתניגא דבובם ם"ם דהוי ג"ב ל"ת
הניתק לעשה לתד"ק יפ"ם. ולפי ד"ק בבונת הבבי התוס'
ז"ל מפו' יולא דסבוד ז"ל דל"ת הניתק לעשה הוא יותר
חמור מעשה נרידא ולבך הוא ד"ק ל התוס' ז"ל דהו"ל להק'
ממתני' דיומא דבו' נם ל"ת הניתק לעשה ולפי"ז ק"ע ד"ב
מלי מבני ר' יאודה התם על מלי דפריך הם"ם השתא על
ל"ת מכפר על עשה מבעיא אלא ידלי מדניחא ליה לתלוקי
בדלי סיועיא מכח הס"ל לסתמא הם"ם הבוו בסיועייהו
עשה נמור ול"ת הניתק לעשה וב"ב היינו עשה ולפי"ז
לין מקום לקו' התוס' ז"ל הב"ל להם"ם להק' ממתני'
דיומא הבולה נם ל"ת הניתק לעשה המלי הבותיה דל"ת
הנ"ל מפי מה"ע נרידא הלא סתמא הם"ם ס"ל דשקולים
הם ובדלמרן:

ברם יתבלחו דברי התוס' ז"ל עפ"י הבבנו דרך הקודם
על עפ"ר הרמ"ז ז"ל הבונת התוס' להק' הב"ל
להם"ם להק' ממתני' דיומא הבולה נם ל"ת הנ"ל דחמיר
מה"ע נמיר וחק עפ"י לק"מ מאי המשמע הס"ל לסתמא
הם"ם הבויס הם ובמ"ל והענין במ"ד במס' קידושין
המ"ע ע"מ שלני נ"ע לפי' הוא רבע נמור מקו' שמא הבהר
תשי בלבו וב"ם הרמב"ם פ"ח מלישות והמור חה"ע סי' ל"ח
ומרן בב"י הביא מסה ר"ו ז"ל שבתב מסה י"מ דחם הוא
רבע נמור לבריית בנון נולן וביולא בו לינו יבול להיות נ"ב

עד שיסיב הגזלה וי"מ דכיון דהדר תבו' ה"ה ג"ע עכ"ל:

ואפשר דהתם ז"ל בשבועות הגז' ס"ל כדעת י"מ בתרת בהבי"ד ר"ו ז"ל דלפי' נזלן וכיולא בו כגון שהדהר להשיב ה"ה ג"ע לענפ"י שלא השיב הגזלה עדין ולהכי ק"ל על הס"ם דהו"ל לסק' ממתני' דיומא הכולת גם ל"ת הניתק לעשה והיינו הבותח בפי דנדולה כמה של תשובה במוכפרת גם על ל"ת הניתק לעשה למן היום שאר נתן בלבו להשיב לענפ"י שעדין לא השיב וכדס"ל להי"מ בתרת הנ"ל ובמדובר ולספרת ז' מתני' דיומא דייקה בפיר דנקט תרנת תרוייהו בחדא דתשו' מכפרת על עשה ועל ל"ת הנ"ל ר"ל שהדהר להשיב ואינה תלויה בפרתו עד שיסיב ומשה תאמר דאכתי קשה למאי דמשני ר"י דמיירי בל"ת הניתק לעשה לכתי תיקשי הכתת על ל"ת הנ"ל דתשובה מכפרת משהדהר להשיב אפי' שעדין לא השיב על עשה נירדה? וה ודאי ל"ק משום דאי לא הוה תני תנא רק תשו' מכפרת על לא העשה הניתק לעשה הוה אמינא דתשובה על ידי הדהור הלב מספקת לכפר לעובר על עשה גמור והוה אמינא דאי דאכי תנא דמתני' דתשו' מכפרת על ל"ת הניתק לעשה לאו היינו משהדהר להשיב לבד אלא ע"י תשובה גמורה דהיינו שיסיב את הגזלה ממש לבעלים ואינו יכול להיות ג"כ בהדהור לבד וכדס"ל הכי להי"מ קמ"ל שב: בשמ"ס ר"ו ז"ל וכנ"ל:

ותו הוה אמינא דנם בשובר על עשה גמור לא יכופר עומו בהדהור תשו' לבד אלא עד שתבא לידו מ"ש כמה ויקיימנה ולהכי הילרך התנא דמתני' למיעקב עשה ול"ת הנ"ל ללמדנו דעת דכתרוייהו כמהדהר בלבו תשו' סני ליה לכפרה להיות נקרא בע"ת וג"ע וכדס"ל להי"מ בתרת הנ"ל ותוס' ז"ל ר"ימי כוותייהו דאילו לספרת הי"מ קמ"ל הוה סני ליה לתנא דמתני' למיעקב תשובה מכפרת על ל"ת הניתק לעשה אלא ודאי מדאילנ' למיתני עשה ול"ת ים ללמוד בספרת י"מ בתרת הנ"ל וכמובן:

ואבא שתא לתליקת כפרה הנליסית דתני ר"י שבר על כריתות ומנ"ד תשו' ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין הנה מבואר דס"ל לר"י דכשיש יסורין עם התשו' וכלתי יסורין לא סני ואילו בתני' דלהות בפ"ד מיבנה שלימה שניהו תשו' ומע"ט בתרים בפני הפורעות הרי מפורש במשנתנו זאת הנדולה תשו' לחודה שמנלת מן הפירעונות דהיינו יסורין דלא כרי"ם וכבר רגיתי למתרש"ל ז"ל בס' מד"ם ולהנהון התוי"ט ז"ל שעמדו בזה יע"ש ולעד"ן ליסב ולומר דלא פליג ר"ם עם תנא דלהות הגז' כלל ובזה בהגיה הגה"ה סוכ"ת דר"ם דאמר יסורין ממרקין היינו בתשו' גבידה לבן הס כמעשה התשו' שעשה עשה ג"כ מלות ומע"ט ה"ז גילול לעמרי מהיסורין דתו אין לריך לסבול יסורין עוד כדי למרק דהתשו' והמלות והמע"ט שעשה סני ליה להתכפר בפרה נמורה בהרי אפי' בנזר דין שים עומו שבועה כמש"ה הס יכופר עון הזה לביה עלי בזבח ובמנחה ע"ש לחמרו"ל בם"ם דר"ה דח"י ובימות דכ"ד ע"ה בזבח ומנחה היינו מיתכפר לבל מתכפר הוא בתו' ובנ"ח דכתיב בחסד ואמת יכופר עון יע"ם והיינו דתנן בלהות תשו' ומע"ט בתרים בפני הפורעות דתרתי קלמר דמלבד התשי עושה ג"כ מע"ט ויש כת בהם לכפר כפרה נמורה ולא קלה ולא יסורין בחוס עליו ובהכי ניחא דדייק תנא דלהות למיעקב תרתי תשובה ומע"ט דלכאורה ק' המלחר שעשה תשו' מה לורך עוד למע"ט הלא הי"ל דאין לך דבר עומד בפני התשו' ובבר רלוימ לבהמב"ם ז"ל בפי' המשנה נרגם מזה וניחא ליה דהשו' ומע"ט הם ב' בהרים חדא דתשובה לחר המעשים רעים שבבר פעל ועשה ושלת שנית תשו' ומע"ט מתחלתו שלא יפול בם תשו' וכו' יעש"ב ועש

כי דברינו בלמנו מוחד דיותר מוב לחדם בלא יעשה לתשובה הלא מתחי' יעשה מע"ט מ"מ בפי הלחוד לעיל שפיר י"ל דתרוייהו לינרי לחד המעשים רעים ובריכי תרוייהו תשו' ומע"ט לקיות בת בהם לבפר עליו בפרה נמורה אפי' על התמורות בריחות ויוב"ד ושין ח"ה דמיתתו בפרתו הנה ע"י התשו' והמע"ט נמחלין לו לנמרי בלתי יסורין ומיתה ולזה הוא דהולרך התנא בלהות תשו' לבתב בלבו תשו' ומע"ט דהדהור הבלחו"ה לא סני ובמדובר:

ושו"ר בם' יקרא דבבבי דקל"ב ע"ב דהביא קו' זהה משם מהר"ם מטולטילה ז"ל וחילק בתח"ד בין תשו' מוהה למהכה ובו"ב דהתי' הנטן הנלו דוקא שלא יחזור בחוק במע"ט יבואו עליו יסורין הו יסורין ומיתה על ח"ה לבל בהתחזק במע"ט יניעו מבניתם עכ"ל והוא ממש בהבתיבנה בעניותן ושם הבאתי בי ביונתי לדעת קדושים ז"ל. נם ראיתי עוד להרב קול יעקב בהול ז"ל בדרבותיו בדב"ע שהניא עוד תירוש לחרים נכוחים למיון משם מהר"ם ז"ל הנ"ל מלבד הב' תי' הנ"ל והוא זה שים לתלק עוד בין יחיד לרבים דברבים תשו' לחודה סני ומתני' דלהות בהבים מיירי לבל יחיד לא סני השו' לחוד ובני יסורין הו מיתה ובריית"ח דר"י ביחיד קא מיירי ודייק דקתני עבר אדם וכו' ושו"ב שם ת"ז תי' אחר מהרב הנז' דלם השיב רבים משון אחר שבב נמהל עומו מתילה נמורה ובבל מיירי מתני' וא"ל עוד יסורין הו מיתה יע"ש:

אשר עפ"י ב' תי' הללו הלחו' לפ"ל בו' דהע"ה בתומדו נדלו לב' אחי ונרוממה בחו יחדיו דהיינו תשו' בהבים ובזה ב"ב ס"ל הבים השיב משון ובזה דרשתי לת ה' ושעני ומבל מנוריתי הנולני שלחני לרוך עוד ליסורין בלל וק"ל:

וגם בזה לפ"ל בו' הב' פרה בשלוש נפשי מיקרב לי ר"ל בשלוש בלתי יסורין בלל יען כי בהבים היי עומדי שם רחו דתשו' רבים הנז' ונם ע"י תשובתי הבים השיב משון לחילוק הב' הנז' ולזה סיים ואמר ובמע הל וישנם וכו' הן מבד תשו' בהבים יהן מלד כי הבים השיב משון והן הל בביר לא יאלם וק"ל:

ווה נ"ב לפ"ל בו' הב' הל תקוק ה' עד מילד ולא לעד תיבור שון הן הבע לא שמך בולנו בלני הל תקוק וכו' ליבתני ביסורין בדי לשרך מלבד התשובה שעשינו ובדאמרי' בבריית"ח דר"ם דהא הן הבע לא שמך בילנו דהתשו' שלנו היא תשו' רבים ובהבים תשו' לחודה סני ליהותה בתרים בפני הפורעות וא"ל ליסורין לשרך בלל וק"ל:

ובזה לפ"ל בו' הב' מי הל בחוך נוסה שון ושובר ע"פ בתשו' לחוד בלתי חוכך ליסורין למירק בלל והיינו משום לבהירת בהלתו ר"ל בין שהתבי היא בהבים ובזה לא הוזיק לעד לפו להלריבם ליסורין בלל הלא יבוא האדם בתשובה לחודה ירחמנו יבבום שוניתיו לנמרי בלתי יסורין בלל וק"ל:

ועפ"י תי' הלחבון הנז' דהם השיב רבים משון לחד שבב לב' מהניא ליה להנלל מיסורין ומיתה בנו"ל לפ"ל בזה בו' הב' לשמדה פובעים דהכוך ותשלים הלוך יבוב דהיינו דהתי משיב רבים משון טי"ז הנלני מדמים וכו' ר"ל מיסורין ומיתה בנז"ל:

ווה לפ' בו' הב' בישבתי נדק בקבל הב דנדק הוא צמו לתשו' בתם"ה מורלות בנדק תעמו בקבל הב דהיינו שהניתי משיב רבים משון כי בן לתה ה' לא הבלה רחמיך מומי וכו' להנין שלי מיסורין בנז"ל וק"ל:

עוד יש לחלק הב קול יעקב הנז' ז"ל מסבריהיה והבי לחמר מה דמתני' מיירי בתי שבב מבל

עבירות שבידו ועשה תשו' כללית ע"כ עזותיו תשובה מעליו כי היא מגנה ומלה בלי יסורין לו מיתה לכל כשאב מחותה עבירה דכירה וביולא ולה שב מאחר עזות וחטאים בהה ודאי תשו' לחוד ל"מ ולריך יסורין לו מיתה ובהה מיירי הבריית עכ"ל יע"ש ועפיד"ק לפ"ל כו' הכ' חטאתי לודיעך ועוני לא כסיתי לאמרתי לודה ע"פ לה' ואתה נשאת עון ח"ם דלכאורה יל"ד דפתח בל' יחיד חטאתי ועוני וסיים בל' רבים על פשעי לה' ותו יל"ד דאחר דסיים בל' רבים כנו' חזר ואמר ל' יחיד עון חטאתי לכן עפ"י כאי הנו' ח"ם והוא דהאמת הוא דהוא עושה תשו' על עון פרטי אחד לך כדי להיות תשובתו על לוותו עון הפרטי רלויה ומקובלת לפניו ית' בלתי שיהיה עליו יסורין למרק בחכמה יסד אר"ם לעשות תשו' כללית על כל עוונותיו יפשטיו וי"ם חטאתי לודיעך ועוני לא כסיתי אמרתי עון פרטי אחד מתודה ועושה תשו' עליו ברם כדי להרויח בתשו' זאת להגין עלי מן היסורין לאמרתי לודה עלי פשעי כולם לה' לאי עושה תשו' כללית על כולם כאחד יעי"ז לאתה נשאת עון חטאתי

העיקרי סלה בלתי שום טורך ליסורין כלל וק"ל:

עון"כ הרב קול יעקב הנז' ז"ל חי' לאחר דמשמע מדבריו רביעו יונה ז"ל דאיכא ב' סוגי בעלי תשובה אחד שעושה תשו' וסובר שכבר נמחל חטאו ולא יעלה עוד על לבו להרהר ולדאוג על לוותו עון לזה לריך עוד יסורין לו מיתה ובהה מיירי הבריית הרי"ם ויש עוד סוג לאחר שתמיד מתפחד ומתאבל עם קונו ומתמיד עלמו בתשו' ולעשות תבילות של מלות בהה ודאי תשו' לחודה מהניא ובהה מיירי מהני' ודייקא נמי דקתני תשו' ומע"ש כלומר תשו' שים עמה מע"ש עכ"ל יע"ש:

וזה לפ' רמז הכ' כי לך ה' הוחלתי אתה תענה ה' אלהי כי אמרתי פן יאמר אויבי לי כי ימוט לגלע נכון ומכאובי נגדי תמיד וחוק מדכיכנו לפ"ל במ"ם הרי"ף ז"ל בבסף משקל בפ' גלבים והבי"ד הרב החכיד ז"ל בשחרית יעקב אם ע"פ על רוב עוקר עלמו חטאתיך דר"ל דמיתחילה קודם חטאו במיד שניאות מי יבין ולא כאו בחשבון כי לא יחשבנו ה' לעון לכל ע"י העון הבא לאחרי השניאות סופו הוכיח על אתי' ונחשב החטא לפשע ומגלגלין עליו את הכל וי"ם על רוב עוקך גרמת שעלמו חטאתיך שעלו וכאו לכלל חשי' עכ"ל וז"א כשהיה מניאות שעשיתי חיזה עון ולריך אני להגיד בוידוי פה עליו כדי לעשות תשו' לא די שאדאג על העון עלמו אלא ג"כ אדאג מחטאתי שעשיתי מקודם דעד השתא לא היו נחשבים החטאים לכלל עונות כי שניאות מי יבין לכל השתא ע"י העון נחשב גם החטא שוגג לפשע ולכן אדאג מחטאתי וק"ל:

וזה לפ' בו' הכ' הרב כשבני מעוני וכו' כלו' שאני מהפלל ומתחנן לפניך עכשיו שעשיתי עון מיד זאת נכללו ג"כ החטאים בשם עון ולכן בבקשה ממך הרב כשבני מעוני ומחטאתי ג"כ מהרני דעד היום לא היה לי פחד על החטאים כי שניאות מי יבין כי פשעי אני אדע ועי"ז וחטאתי נגדי תמיד דאם לא היו הפשעים לא הייתי דואג על החטאים כנז"ל וק"ל:

וזה לפ' לו' בחו"ח בו' הכ' הנז' וכו' במ"ם מהרם"פ ז"ל במ"ם ז"ל לא לן אדם בירוש' ובידו עון דהתמידים היו מכפרים ולכאורה ק' דהקרבנות אינם מכפרים רק על השוגג ופי' הוא ז"ל דר"ל דהקרבנות לגר"ן אינם מכפרים רק על השוגג אלא דקיל"ר אינו יכול להביא האדם לידי עון מיד עד שיחטיאנו בחטא קל שוגג ושוב בנקל יחטיאהו גם במיד בחמור אליו כבר חטאת הוא האדם שום וריקם מוקף חזיר ואכול נמלא כי חטאת הוא האדם וממנו יצאו הולדות עון מיד עכ"ל וז"א הרב כבסני מעוני שתמחול לי העון המיד לך ורק שגם מחטאתי מהרני דאל"ה שהחטאים נאחרים מה בלע במחילת העון שעדין ע"י החטאים שבי הילה"ר מפתה אותי לעשות עוד עזונות אחרים ולכן בבקשה ממך כבסני מעוני ומחטאתי ג"כ מהרני אלא לאכסל עוד בעון מיד

ועיין בשח"י פ' נלבים מ"ם בזה שם:

וזה לומרו ג"כ כי פשעי אני אדע וכו' כלו' אני יודע בעלמי ומתוודה כי מחטאתי בלו אין הפשעים וז"ם כי פשעי אני אדע כלו' מי גרם להם שיבואו הפשעים משום וחטאתי נגדי תמיד כי הילה"ר השיאני לחטוא בשונג וכיון שעשיתי החטא והוא לנגד עיני דין גרמ'א שהילה"ר פיתני לעון ומאי תקנתי אלא לעשות אפי' חטא שונג כי שניאות מי יבין לז"א תמיד שם רמ"ז למ"ם מהרם"פ ז"ל דתמיד ם"ם ושל בה"ע היו מכפרים על השונג ולהכי לא לן אדם וכו' ובדי להגלל מן החטאים אלא לבא לידי פשעים התיקון הוא ה' לו יבנה בית ושם נעלה קרבן התמיד ויכופר השונג וממילא בעלה עיעות הילה"ר בהומרו אכלת שום וכו' ואיני בא לידי עון מיד וק"ל:

אמנם עפ"י חי' הרב הנז' ז"ל ממהני' דאחות לבריית"א דרי"ם משם רביעו יונה ז"ל כנז"ל ה"ם נמי כו' הפ' כי לך ה' הוחלתי ומובטחני בך כי אתה תענה ה' אלהי יען כי עוני לניד ותמיד אני דואג מחטאתי ולא זז מלבי כלל יען כי אמרתי פן ישמחו לי בחומ רגלי כיסורין שהיו חושבים שיבואו עלי כדי למרק ולא כני בתשו' לבד אמנם מאחר שאני מכאובי שהוא עוני נגדי תמיד ואיני עושה היסח הדעת בזה אני מובטח דבתשו' לחוד כני בלתי לורך ליסורין למרק כלל וכמ"ל וק"ל:

ועפ"י חי' זה עלמו הנז' לפ"ל הכתובים הנאמרים בתמת כפ' וילך וכ"ת ויאמר ה' אל משה הנך שוכב ע"ח וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארן ועזבני והפר את בריתי ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכול ומלאוהו רעות רבות וכו' ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מלאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני מהם ע"כ הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים וכו' והקשו מבואר דאיך אחר שמתודה יאמר ואנכי הסתר אסתיר וכו' והמפ' ז"ל נרגשו מזה ולדרכם פנו. אמנם על פי חי' רביעו יונה ז"ל הנז' ז"ם דהגם שהתודה ואמר על כי אין אלהי בקרבי וכו' מ"מ לא דאג עליו עוד והסיר דעתו ממנו לגמרי וכבה"ג לא כני בתשו' לחוד כיון דביום הנוא התודה ולא עוד ולהכי דייק לו' ואמר ביום ההוא לו' דדוקא ביום ההוא התודה והסירו מלבו אבל לגמרי ולהכי לא כני בתשו' זו לחודה ולריך נמי יסורין למרק לז"א ואנכי הסתר אסתיר פני ליסרם ביסורין משום דאחר הוידוי פנה לדרכו והסירו לאותו עון מלבו לגמרי וכנז"ל וק"ל:

א"נ לפ"ל בחו"ח בהק' עוד חי' אחר שהביאו הרב קול יעקב ז"ל שם משם מהר"ם הנז' ז"ל דמתני' דאחות מיירי בעובר עבירה פעם אחת דוקא ולא אבה בה כלל ולהכי כני בתשו' לחוד ולא בעי יסורין למרק. אמנם הבריית"א דר"י מיירי בעובר עבירה ואבה בה לכך בעי יסורין ומיהה עכ"ל יע"ם וז"א ואנכי הסתר אסתיר פני מהם עכ"ה ח"ע גם אחר הוידוי והתשו' חזר ופנה אל אלהים אחרים ולא אב והתודה רק ביום ההוא דוקא וכבה"ג לא כני בתשו' לבדה ובעי נמי יסורין למרק וכמדובר וק"ל:

פש נבן להבין בפל הסתר אסתיר שאמר הפ' דבאחדת מיניהו הוה כני גם למה הולרך להאריך לבאר ולומר בעשם להסתרת פניו מהם ע"כ הרעה ח"ע וכי פנה אל אלהים אחרים והיה די בהומרו ע"כ הרעה ח"ע או

יאמר על כי פנה חל"ת ותו דכבר לאמר בתחי"ד וזנה לחתרי
הלהי נכר התחן וכו':

אמנם לפי"ד הכרייתא דרי"ם הנז' שהיה דורש ד'
חלוקי כפרה כנז' לאתנו למדים דהכרכה עבירות
חמורות יש שיגיע מספיק להם התשוב' לכפר וילוה לנלה נרוך
גם ליסורין וים נרוך למיתה לכפר וידוע דעון ע"ז הוא
חמור מאוד וח"כ לאותו הדור שזנו לחתרי לא"ה שטעו"ז
לקח כי ידעו שגדול טוגם וחזרו בתשו' ומתוודים ואומרים
על כי אין ח"ב וכו' עכ"ז עדין לא ניצלו מהיסורין שהם
הספלגית ורציה לרפואתם ובעבור זה לאמר לפי"ה לנכי
הספר לספתיר וכו' כ"ל לפי' בשבר הסתרתי פני מהם
בעשותם הטון עוד לספתיר פני מהם לאחר התשובה וכלא
בנ"ע עכ"ה ח"ע כי רעתם רבה כי פנה אל ח"ח שהוא
עון ע"ז' החמור וק"ל:

ובדרוש לאחר לאמר לי להשו' פי' בטיוטי הני קראי
בחו"ח לייש מה שי"ד עוד דבקרא קמא
לאמר ועזבתים והסתרתי פ"מ ולבסוף לאמר ואלכי הסתר
לספתיר פ"מ ולא לניר ולעזבם וכודאי דלא על חיגם
שיהיו זה גם מק' כי פנה חל"ת הוא"ל כי זה לאלי"ה
כמ"ש בקרא קמת:

אבן לפי"ל דהדור הרע ההוא כ' עבירות היו בידם
ועל אחת מהם חזרו בתשובה והתוודו ועל הב'
לא חזרו בתשו' ועוד ידם נטויה והוא בהק' מ"ש רז"ל
ע"פ ואלה המשפטים לת"ל ולא לפני עכו"ם ולאמר הפ'
ואויבינו פלילים כי כאשר האים הישראלי יעזוב תורת
ה' ומשפטיו ויקריב מזבחו לפני העכו"ם הוא מגביר
כח הסט"א ותתו' חוגרת שק ולפר דמשוש הגלת ממון
מוהם בתורת ה' תמימה ומייקר תורת העכו"ם וזהו לתת
דע"ז וכופר בתורת ה' ומעיד על עלמו שהין לו חלק
בחלקי ישראל ובתורתו רח"ל לוי לעיגים בכך רוחות
וז"ם וקס העם הזה וזנה לחרי לנכ"ה וכו' זהו ע"ז ממש ויש
עוד לחרת ועזבוני והפר לת בריתי שהיינו טע"ז ממש
הלא ועזבני שהוא עוזב דברי הלהים חיים והולך לדון
לפני העכו"ם וזהו הפרת בריתי וז"ם והפר ה"ב ושו"ת
ותרה לפי בו ביום ההוא ועזבתים והס"פ מהם וכו' והדור
ההוא בחושבם שהיינו מעניסם כ"ח על עון ע"ז שעבדו
ממש ומתוודים ע"ז ולזה על עון הב' שהוא לתת דע"ז
שלא חזרו בתשו' ממנו לאמר ה' ואלכי הסתר לא"ה מהם
מכ"מ הם הסתירו פניהם מד"ת הק' גם לאלכי הסתר
לסס"פ מהם וג"ש כי פנה חל ח"ת שהינו טע"ז ממש הלא
פוגה להם לדון בדיניהם דזה להת דע"ז וכמ"ל וק"ל:

הן עתה תדברה לו בחלוקה הד' מד' חלוקי כפרה
דהיה התמורה שבתמורות דמי שים בידו ח"ה הין
כח בתשו' לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק
הלא כולם הולים ומיתה מכפרת שנאמר ונגלה באזני
וכו' ופירש"י ז"ל ח"ה הוצא ומחטיא ע"כ ויל"ד דהיכא
רמיזא בקרא דחייבי בהוצא ומחטיא והרב מהרמב"ח ז"ל
בתוס' יוה"כ שלו תי' וז"ל י"ל דהא לתיב בישעיה מ"כ
ויקרא ה"א לנלות ביום ההוא לנבי ולמספד וכו' כלו'
דהקב"ה מילר על ישראל על חורבן ביהמ"ק בד' לומות
ובגגדן אמר ד' לשוגות נבי וכו' וכתיב לח"ז והנה שחוט
בקר והרוג לאן וכו' כלו' דהקב"ה כי אבל לפניו וכו'
וים לעשים חוטאים ומחטיאים ועושים מרזחים וכו' והו'
לאבריהם הרוצים להתעטות בדום מן הליבור וכו' ועליהם
נאמר לא יכופר וכו' עכ"ל יעש"כ. ולעד"ן הגם דיתת
דקרא מיירי בפורש עלמו מן הליבור לגבי ק' ביכן דמוז
בקרא דמיירי בחוטא ומחטיא דהעיקר חסר מהמקרא
מ"ם הוא ז"ל שהומרים לחבריהם וכו' דפשטת דקרא
משמע בדשעים שפירשו עלמם דוקא מן הליבור ולא
שאמרו לאחרים לפרוש ולא שאחרים אמרו להם לפרוש.

והגלע"ד לו' דודאי דקרא בחוטא ומחטיא מיירי והייגו דמדה
זו דמאכל ומשתה כדאיתיב הגה שו"ם וכו' מפורש יותר
בדברי יעשיה הנביא סי' מ"ו שאחרי לומרו דרבו ה'
בהמלאו וכו' שלעק והבריו על התשו' היה קובל ומתרעם
על גדולי ישראל בלא היו מזהירים לותם לחזור למוטב
ואמר והמה רוצים לא ידעו הבן הים לדרכו כגה וכו'
תהיו נקחה יין ונסבאה שבר והיה כזה יום מחר גדול
יותר מאלה ופירש"י ז"ל תהיו הקחה יין וכו' כך היו
לומרים זל"ז והיה כזה יום מחר באוכל ונשתה וכו'
ע"כ הרי מפורש בקרא דמדה זו דמאכל ומשתה הרוג
בקר ושחוט לאן בחוטא ומחטיא הייגו שלומרים זל"ז
נקחה יין ונסבאה שבר וכו' דלא די בחוטאים הלא
שמחטיאים לאחרים כיון שמדה זו ביד גדולי ישראל
להחזיקם למוטב כתש"ה והמה רוצים לא ידעו הבן וכו'
נמלא חוטא ומחטיא שאחרים למדים מהם ודייגו ח"ה
וע"ז נאמר לתם יכופר להם וכו':

אך יל"ד בחלוקה זו הד' דעל ח"ה גייתה ממרקת
לכלו' ק"ק דהלא בלאו"ה היה יית ובוא כל האדם
למות כי זה כל האדם בין מי שים בידו ח"ה בין מי
שהוא נקי והמפ' ז"ל תי' דודאי לא מסתבר לו' דמייתי
למת בעתו רק הייגו שימות בלא עתו בכרת ובתבו
עוד וח"ת זקן שחילל ה' ליה לית ליה תקנה י"ל דמ"מ יהפטנו
ה' ימי מספר בלא עתו ג"כ בכרת דיומי כדאיתא בסוף
מ"ק עכ"ל. ולדידי כ"ל דזקן שחילל ה' י"ל תקנה במיתתו
כפרתו ותינ"ב דבלאו"ה היה מת מ"מ ימות ע"י יסורין
במיתה קשה ומסוגה ח"כ יגיע לו טוגתן לאח"מ ושי"ז
יתכפר לו כפרה גמורה דומיא למ"ש התוס' ז"ל בפ"ק
דשבועות דף י"ג בד"ה בעומד במדבו וכו' נבי הבן
דלא לאמרו רבן מיתה ממרקת הלא ע"י יסורין והדיוט
שדגים לותו לאח"מ ושי"ב לייגו גכרת לעוה"ב ישי"ם
דכוותה י"ל לגיבא דר"י דס"ל דעל עון ח"ה מיתה
מכפרת שהם הוא זקן שחילל לת ה' מתכפר לו ע"י
המיתה עם היסורין והטוגים שדגים לותו לאח"מ כלאמור:

אשר זה לפ"ל כו' דהע"ה בלאומרו יסור יכרני יה
ולשות לא נתנני פתחו לי שע"ן וכו' דהנה
דהע"ה בא להודיע ברבים שאין בידו עון ח"ה בעניו
בת שבע ולא בזולתה כלל וראיה לזה כי יסור יכרני
יה בעוה"ז ולא המתין עליו לסלוח בכרת דיומי כיון
שהוא זקן ולהטיבו לאח"מ וי"ם ולמות לא נתנני ר"ל
להעניבו לאח"מ ב"מ דאין בידו עון דח"ה וכן עוה"ב
הוא ובכן פתחו לי שע"ן דעה"ב תבא בם לודה יה וק"ל:

פש גבן להבין מ"ם ר"י בחלוקה זו הד' תבל מי שים
בידו ח"ה וכו' דמלי לבל דקאמר דמשמש דמשוגה
כפרה זו משוש דעון ח"ה שייך בכל עבירות שבתורה
הקלות והחמורות שהם חילל לת ה' בעובדו מ"ע אין
בח בתשו' לתלות וכ"ם לכפר וכן הם היה ח"ה בל"ת
אין בח ביוה"כ לכפר והם היה בכריתות ומכ"ד אין בח
ביסורין למרק הלא תשו' ויוה"כ ויסורין שלשתן הולין
ומיתה מכפרת לבן קאמר תבל וכו' לו' דבהן הושוו
הקלות והחמורות לחד"ק:

ואני כרגליו לעבורה לפרש לעני"ד לומרו תבל וכו'
משוש דמשוגה כפרה זו דיוע דעון ח"ה תמור
יותר דלפי' הוא שוגג נעשה כדתנן בפ"ד דלקיות לחד
שוגג ולחד מזיד בח"ה מזה"כ בחלוקה דכריתות ומכ"ד
דלינם הלא במזיד וכן מבואר בירוש' בכריתות זו
פירש וגמר עבר על כריתות ומכ"ד יסורין ממרקין
ובחלוקה דח"ה לאמר לי שיתחלל ש"ם ט"י וכו'
מורה דר"ל דלפי' הם נתחלל בשוגג- ונראה דה"ע לפי
שח"ה שייך לפי' בדבר קל כדאיתא התם בש"ם ה"ד
ח"ה לאמר רב כגון לגא לי שקילנא בשרא מבשחא

ולא יהיבנא דמי לחלתר והנ"מ בחתרא דלא תבעי וכו' דעי"ז מתחלל ס"ם שחוסבים לזותו לגזלן ולמדין ממנו כדפירש"י ז"ל שם והוחיל וח"ה שמדבר ר"י בגוונא דחמרן ע"כ לפי' שונג טועין לזותו שכן נדין לגל לחדם גדול כדתנן התם בפ"ד דחלבות שסגנת תלמוד עולה זהן כמוכן:

הדרן למחמר ריש"ל הנז' בדים תמי"כ וז"ל שחלו לחכמה וכו' ליישב כל הדקדוקים שבו הנז"ל לפ"ל לענ"ד דמח"ח ומח"ח ול"פ והטעין במ"ד בס"ם בפ"ק דר"ה תמ"ר כרוספדתי ג' ס' נפתחים בר"ה ח' של ל"ג וח' של רשעים גמורים וח' של בינוניים של ל"ג נכתבים ונחתמים לחלתר לחיים ושל רשעים גו"ן לחלתר למיתה ושל בינוניים תלויים ועומדים מר"ה עד יוה"כ זכו גו"ן לחיים לח זכו למיתה ע"כ ופי' הרב מהרש"ח ז"ל בח"ח דלדיקים היינו שים בהם חטח שוגג בלבד כמ"ה לין לדיק בחרן וכו' והרשעים היינו שים בהם פשעים ומרדים והבינוניים היינו שים בהם חטח מזיד בלבד עכ"ל והק' הרי"ף ז"ל דלמה בבינוניים תמר שהם תלויים ועומדים עד יוה"כ חם זכו וכו' והלח הקב"ה רב חסד ומטה כלפי חסד כדברי ב"ה לעת"ל ומדוע לח כן יעשה גם עתה ומ"ג שחם לח זכו מסמע שלח עשו שום תום זכות וגם לח חטחו עוד ולמה יכתבו למיתה כיון דשקולים הם במעשיהם ותי' הרי"ף ז"ל ב' תי' הח' דלח זכו היינו שלח שבו בתשובה וכיון שלח חזרו בתשו' לין לך חטח גדול מזה ומכריע על השחר שהרי התשו' היח לחת ממ"ע וכיון שלח שב ה"ז חוטח ומכריע עלמו למיתה ועוד תי' שביום הדין לין ביד הלדם לתקן כי לין מעשה וחשבון בשלול לשר זוח הולך שמה ולכך עושה עמו חסד לגל בשוה"ז שבידו לתקן ביוה"כ מניחים לותו לבחירתו וחס לח נתן לב מעלמו ליהיו דלפסיד לגפשיה:

עוד הק' הרי"ף ז"ל שם דלמה הולרכו ג' ספרים כי היה די בב' ובבינוניים חם זכו יהיו נכתבים עם ספרן ס"ן וחם לח זכו יכתבו בם' של רשעים וג' ספרים לשה לי ותי' דים הפרש בין רשע גמור שנו"ן למיתה לבינוניים שלח זכו עד יוה"כ ונכתב חז למיתה דרשע גמור לע"ג דעוד בשנה זו ישוב בתשו' שוב לין לו תקנה ובלותה שנה הוח מת לפי שכבר נמחק שמו מספר תולדות לדם שקלובים שם מדת ימיו ולזה דקדק לו' שהרשעים גו"ן לחלתר למיתה שלין לחר חיסום נז"ד כלום לבל בבינוניים לשר נכתבים לבד שחטפ"י שנכתב למיתה לח נמחק שמו מס' ת"ח הנז' וחס בלותה שנה יעשה תשובה קורעים לו גז"ד ועליהם לשר"י לדם נידון בכל יום וכן לותם הבינוניים שנכתבים לחיים חס יחטאו עוד בתוך השנה הם נידונים בכל יום משח"כ בל"ג שנו"ן לחיים מר"ה לחטפ"י שיחטאו לח"כ הם נידונין בר"ה הבח שני עכ"ל יעש"ב:

מיעתה הבח נבח לבו' המשר דהחטאים החמשים שוללים הלבו לבל חו"ח שחלה בפ"ע ומח"ח ומח"ח ול"פ זה יגח בחשובה שחלו לחכמה חוטח מה שוגבו כלו' לשלי לשר"כ דהרשעים גו"ן לחלתר למיתה ולמה לח יתנין עליהם הקב"ה עד יוה"כ שמח יעשו תשו' ולמה יעשה להם זחת בר"ה תומ"י גו"ן למיתה וז"ם חוטח מ"ע ר"ל מפני מה נעשם תומ"י ונכרתה הנפש ההיח הלח לפסר שיעשו תשו' ויהי כמסיב חטחים תרדף רעה ר"ל כיון דהרשע הזה ים בידו חטח ופשע ומרד בודחי שלח יעשו תשו' וכמ"ש הרב ז"ל בגז"ל ולז"ח חטחים בל' רבים דבעבור דהרשע הזה י"ל ג' חטחים דין גרמ"ח תרדוף רעה בו לעד לעולם וח"ל לו לשוב בתשו' ולהבי גו"ן למיתה לחלתר בר"ה. שחלו לנבואה חוטח מ"ע ר"ל למה בבינוניים חם לח זכו גו"ן למיתה מפני מה טוענין הקב"ה כיון דשקולים הם במעשיהם והוח יח' רב חסד ומטה כ"ח וכקו' הרי"ף ז"ל ויהי כמסיב דנפש החוטח דלח שב מ"ע וכיון דלח עשה תשו' לין לך חטח גדול מזה שבינתיים דהתשו' היח מ"ע וכיון דלח עשה תשו' לין לך לחטח נדול מזה ולכך היח תמות ר"ל נכתב למיתה וכתי' הרי"ף ז"ל הנז"ל. חזרו ושחלו לתו' מה שחלו לנבואה לחם היח תשיב תמריה הכן לחית דהקב"ה רב חסד מכ"ח הייגו ליום הדין לעת"ל דלין ביד הלדם לתקן הדבר שם לחבל בעוה"ז שבידו לתקן דהייגו יביח קרבן ויתכפר וכיון דלח תיקן ליהו דחפסיד לנפשיה ולהבי גו"ן למיתה. גם שחלו להקב"ה חמ"ע ר"ל כיון דהבינוניים ה"ע שגו"ן למיתה ביוה"כ משום דלח עשו תשו' בימים שבינתיים חו לח תיקנו מעשיהם בקרבן וכדומה ל"כ ליפה מפני מה טוענו הוח חלוק משונשם של רשעים גמורים ולריכים ספר בפ"ע דממ"ן חם לח עשו תשו' וחטאו במה שלח עשו תשו' ולהבי נכתבין למיתה היה די להבינשם ולכותבם שם' של רשעים ולמה הולרכו לשם מיוחד להם כנ"ל לזה השיב הקב"ה יעשה תשו' ויתכפר כלו' לפשר שיעשו תשובה ויתכפר להם דעל הבינוניים נלמר לדם נידון בכל יום ולהבי לריכים ספר בפ"ע דחם היו נכתבים למיתה בם' של רשעים חז לפי שיחזרו בתשו' בתוך השנה גז"ד שלהם שבבר נחתם ביוה"כ לח היה נקרע כמ"ש הרי"ף ז"ל כנז' דלח רלו זה בלחי זה ולהבי לריך ס' ג' לבינוניים בפרטות דהרשעים לין להם תקנה והבינוניים י"ל תקנה בתשו' וז"ח טוב ויפר ה' ע"כ יוהה ח"כ דכיון דהוח טוב ויפר ופשה והבינ דלבינוניים לין להם טוחת יוהר מזכיותיהם דשקולים הם לבך ייחד להם ס' בפ"ע להורות להם דחטפ"י שנכתבו למיתה ליתנהו בתקניחת דתשו' בתר הבי בשחר ימות השנה ולדם נידון בכל יום כזה כי לח חפן במות רשע כ"ח בשובו מדרבין ויחי וק"ל:

והנה ממ"ם הרב המוסמך הרי"ף ז"ל למדנו דבשוה"ז הקב"ה לינו מטה כ"ח כיון שניד לדם לתקן מעבירו ולהבי חם לח זכו נכתבין למיתה ויש לתקור ע"ז ממ"ם רז"ל מוכח דגם בשוה"ז עושה ה' עם ים' לפנים משוד"ה ומוחל להם על עוונותיהם והוח דחיתח במד' תהלים ט"פ נשלת עון עמך וז"ל בשבח יום ר"ה בח השמן להשנין על ישרחל לפני הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע כמה זדונות ופשעים ומרדים עשו ים' לומר לו הקב"ה ולח עשו נ"ב מלות וזכיות ויעלו על המשקל ומשים זכיות בכף מחזיק והעונות בכף שניה וכשרואה הקב"ה דכף העונות מכרעת מכה בה שתעלה למעלה ומכרעת כף הזכיות זהו נשלת עון עמך שנושח לותם למעלה עכ"ל. והש"ך ז"ל בפרשת לחת"מ מקר ע"ז דלחנו משוח פנים יש בדבר ותי' דלין כלן ת"ו מ"פ כלל דמה שמכה היח ית' בכף מחזיק משום דהוח היודע שלח עשו לחלת מחוסן זילה"ר והם קרוב לחמוסים יע"ם והרב לחשד הגחלים ז"ל בדק"ך ע"ל תי' דלין כלן ח"ו שום משוח פנים כי עפ"י הדין עושה כן הקב"ה והטעין הוח כמ"ם הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' תשו' וז"ל כל לחד ים לו עונות וזכיות מי שזכיותיו מרובין מעונותיו לדיק ומי שעונותיו מרובים מזכיותיו רשע מחלה על מחלה ביעני מי שעונותיו מרובים הוח מת ברשעו ושיקול זה הינו לפי מנין העונות והזכיות חלח לפי נודלם ים זכות שהוח כנגד כמה עונות שלח' יען נמלח בו דבר טוב ויש טון כנגד כמה זכיות כמ"ש וחומח לחד יחבד טובה הרבה ולין שיקול זה חלח בדעתו של לל דעות והוח היודע לוך טורבין הזכיות נגד העונות עכ"ל. מעתה לין כלן מקום לתמוה ולומר וכי מ"פ ים בדבר חלילה כיון שהוח יח' יודע השיקול לף דים עונות מרובים בכף לחת ומלות מועטות בכף

כ' ים מלוה דשקולה כנגד כמה עבירות לכך הוא ית'
שיודע השיקול מכרעת כף הזכיות:

ועוד תי' הרב הגז' ז"ל שם במ"ם מצל למדינה שהיתה
חייבת למלך וכל המלך לגבות מהם וכשהגיע קרוב
למדינה יצאו גדולי המדינה לקראתו וחילו פניו ומחל להם
שלים וכו' כך ים' בעכ"ה מתעצים ועושים תשו' ומוחל
להם שלים וכו' והשתן תימו יודע שמחל להם שלים ומביא
כל העוונות כולם בכ"ה והוא ית' מוליא מהם השלים
שמחל להם לתמול בתעניתם ותשובתם והיינו הכרעת
כף הזכיות עכ"ל יעש"ב:

ועפי"ק לפ"ל כו' הפ' הגלמדים בפ' לח"מ וכ"ת
והיתה לכם לחוקת עולם בחודש הז' ביו"ד
לחודש תעמו ח"ן כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' לפני
ה' תטהרו שבת שבתון היא לכם ועניתם ח"ן חוקת עולם
ויל"ד במ"ם לפני ה' תטהרו דהם שפת יתר יתו"ר נפים
דהיון שכבר אמר כי ביום הזה יכ"ע בודאי דהוא ית'
המכפר והמוחל ומטהר ולמה לי תו למימר לפני ה' תטהרו
ותו גל"ד מהו סמיכות כי ביום הזה וכו' ואח"כ אמר
שבת וכו' ויל"ד במ"ם בתר הכי ועניתם ח"ן דאמאי
חזר לאומרו כיון שכבר אמר בתחי' בעשור לחו' תעמו
ח"ן אלא עפי"ה ר"ן דתחילת דיבר ה' דהגם דהשתן בח
יבא בריעה ביום ר"ה ושוליו מלאים חבילות של עבירות
מטומאת בג"י ומפשעיהם לכ"ח עכ"ז ביום כפור הזה
יכפר עליכם ה' מכ"ח דהיינו שמכה בכף מחזיק ושולה
למעלה כף העוונות ומכרעת כף הזכיות ובזה ליו עוד
פ"פ לשתן לקטרג כלל כיון דעינו רואתה דכף הזכיות
מכרעת וכ"ת דהיכי עביד קב"ה הכי וכי מ"פ ים בדבר
לז"ח תדע לך דהיו כתן ח"ו שום מ"פ כלל אלא משום
דלפני ה' תטהרו דהוא היודע והשוקל המלות והעבירות
שזה תלוי בשיקול אל דשות במ"ם הרמב"ם ז"ל וכמ"ש
דים מלוה אחת שהיא שקולה כנגד כמה מלות שבתורה
וגדולה מכולם מלות שמירת שבת וז"ם שבת שבתון היא
לכם דמלות שבת יכולה היא שתגן על כמה עוונות ופשעים
וכמ"ש רז"ל בתגדת ברחשית ע"פ שמעו את דבר ה' הן
דבר אלא שמירה כמד"ח ממלות תפלך וד"ד אמר הקב"ה
אם עברתם על יו"ד הדברות שמרו שבת ואסלח לכם
וכן חז"ל אמרי אמון יעשה זאת ם"ם מחללו אפי' עצ"ז
כאמון מחול לו ע"כ נמלא דמלות שבת גדולה היא מאוד
ורחויה לכפר אפי' אם עבר על יו"ד הדברות וז"ם לפני
ה' תטהרו הוא השוקל המלות והן לפניו שולה ולא מ"פ
דע"י ם"ם היא לכם זכות גדול ומכרעת לכף העבירות
ובכה"ג ליכא מ"פ דהדין הוא כן דאם ים לכם זכות גדול
הוא מכריע את כף העוונות וכדאמרי הרמב"ם ז"ל וכתי'
בחשון של הרב הגז' ז"ל. ועוד בה ועניתם ח"ן כבר
בעכ"ה וכבר ובתר לכם השלים של העוונות קודם בא
יום כ"ה יום הדין וכשיבא יום כ"ה ויבא השתן לקטרג
ועלה בקב"ן בידו חבילות ם"ע לשוקלם בכף מחזיק והוא
לא ידע שכבר מחל לכם הקב"ה השלים מהם ולזה כף
הזכיות מכרעת את כל הנשארים וכתי' הב' של הרב
הגז' ז"ל וכנז"ל ולזה דייקי קראי דהתי' לאמר תעמו ח"ן
לשון עתיד דקאי ליו"כ וכמ"ש בעשור לחו' העמו ובקרבתם
בתרא לאמר ועניתם ח"ן לשון עבר כלו' ועוד שכבר
עניתם ח"ן בעכ"ה וכמובן:

וזה לפ' כו' הכ' תלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך
כי הן החדש ברחותו שהוא עובר על מלות המלך
מע"ע בכל יום תמיד בכמה מיני עבירות ח"כ יאמר לא
ישרחל דאיך לפשר שהקב"ה ימחול לנו ע"כ העבירות
כי רבים הם כנגד הזכיות שלנו והשתן יורד ומשתין
ועולה ומקטרג ליום הדין לפניו ית' שאין לפניו לא עולה
ולא מ"פ ח"ו וח"כ היאמן כי יסופר דהחל ית' יקבל
לותנו בתשו' וניקה הלים מעון לגמרי דאלו מ"פ ים
בדבר ח"ו לז"א לתלמדה פו"ד שאתה מכה בכף מחזיק
של העבירות כדי שיהיו כף הזכיות מרוכים ודיינו דר"ל
שבבר מחלת להם השלים מער"ה וכסיל הוא השתן לא
יבין את זאת והוא לא ידע שבבר נמחל להם השלים
ולזה כף הזכיות מכרעת וזהו דרכיך שויתיך להם שלים
בבר בעכ"ה וכמש"ל מצל למדינה וכו' וזהו כתי' הב'
של הרב הגז' ז"ל ושוד ותצלים לליך דייקי יפוכו שאתה
ה' שוקל העבירות והמלות ומה"ע כף הזכיות מכרעת
ולין כתן מ"פ ח"א כלל וכתי' ל' של הרב הגז' ז"ל
וכנז"ל וק"ל:

א"נ בהו"ח לפ"ל כו' הפ' הגז' לתלמדה פ"ד וכו' במשז"ל
דה"ע דהקב"ה מקבל תשובת השבים לפניו ית'
דעם דקי"ל מלך שמחל ע"כ לכ"מ מ"מ שאני הקב"ה
דכ"ע דיליה מ"מ ליקריה כידוע. עוד תקנו רז"ל דלין
הקב"ה מוריד גשמים בשבת כיון דהוא ית' מקיים כל
מלות התו' ותי' כתי' הגז' דמשום דכ"ע דילים לא הוי
מוליא מרשות לרשות רק כמטלטל בחלילו מבית לבית
וכמו כן מוריד גשמים בשבת זו על עיר אחת ובשבת
שניה על עיר אחרת וכעזה"ד בידוע וה"ע דכ"ע דילים
ודרכים רבים לפניו ית' להוריד גשמים פעם בזו ופעם
בזו וכמש"ה על חלקה אחת אמטיר וכו' וז"ם תלמדה
פו"ד שאתה מוריד גשמים בשבת וגם בדרכים רבים
שלך פעם בכאן ופעם בכאן וה"ע משום דכ"ע דילך
והכל הו"ל כאלו אחד ועי"ז ואתחים ח"י ולא יאוצו משום
דקי"ל מלך שמע"כ לכ"מ וק"ל:

והנה לכאורה יש לחקור דע"מ וע"ת הרשעים ו"ן
לאלתר למיתה וכדברי ר' כרוספדאי הנ"ל וקושיא
לאלהינו למה ידין ה' עמו ביד חזקה וזו"ן להרוג ולאבד
מאחר דאמוס רחמנא פעריה והם אמוסים מלד הילה"ר
המסית והמדית אותם וכה אמר ה' ואנכי ברחתי משחית
לאבל וכדאיתא בש"ס בפ"ק דבתרא אמ"ר ביקש אויב
לפעור את כל העולם כולו מן הדין אמר רבש"ע בדאת
שור וכו' בדאת ג"ע בדאת גשיגם בדאת לדיקים בדאת
רשעים מי מעכב על ידך ופירש"י הם אמוסים ביד
הילה"ר מאי אהדרו ליה חברוהי לאו אאתה תפר ירחה
והגרע שיחה לפני אל ברא הקב"ה ילה"ר ברא לו תו'
תבלין ע"כ:

אשר עפי"ז לפ"ל כו' הכ' וכ"ת ולרשע אמר אלהים
מ"ל ל"ת וכו' ואתה שנאת מוסר וכו' אם
רחית גנב וכו' פיך ש"ב וכו' תשב ב"ת בהת"ד וכו'
אלה עשית וכו' ויל"ד במ"ם מה לך לספר חוקי מהו
הסונה בדברים אלו דהול"ל ולרשע אמר אלהים מדוע
ח"ע את מלות המלך מלבו ש"ע ותו מהו דקאמר ותשא
בריתי ט"פ מהו הברית הזה ואהיכח קאי עיל"ד במ"ם
ואתה שנאת מוסר ואנחנו לא אדע מהו המוסר שנאת
הרשע ותו במ"ם ותשלך דברי אחריך מהו הסונה דהול"ל
ואתה עברת ע"כ התורה כולה ועיל"ד במ"ם אם רחית
גנב וכו' ועם מנאפים חלקך למה פרט ב' העוונות
הללו דוקא עיל"ד לומרו פיך שלחת ברעה דאין מוכן
לדברים הללו לכאורה כלל עיל"ד במ"ם בבן אמך ת"ד
מהו הסונה ותו יל"ד במ"ם עוד דמית היות אהיה כמוך
וכו' דמשמע מזה דאי אהיה דיבא דבן אותו בב"ד של מעלה
לא היו מעונשים אותו ותו אומרו ואתערכה לעיניך דתיבת
לעיניך יותר"ת הכב"ד:

ואשר אני אחזה לי בפי' הכתובים הללו בדרך אפשר
דהדברים מגישים למ"ם רבינו יוחנן ז"ל הביא"ד
מבן ז"ל בב"י יו"ד סי' רל"ו דשנים שנשבעו על דבר
אחד ועבר אחד מהם על שבועתו השני פטור ושם הוכיח
ם' זקן אחד דם"ל דעדין הב' בחיסורו עומד יעש"ב
והרש"ם

והרח"ם ז"ל כתשו' נכי כ' שנשבעו על הליכת ח"י והכי"ד העור ביו"ד סי' רכ"ח ס"ל כרי"ו ז"ל יע"ש ומהר"מ מפחדוה ז"ל כ' דגם לשברת רי"ו ז"ל דוקא בשניס שנשבעו לבל חס היו ג' או יותר ועבר אחד מהם אין הכ' הנשארים פטורים יע"ש לבל המבי"ט ז"ל בח"ח סי' רס"ד וכח"ג סי' פ"ח דלאו דוקא אם הם כ' אלא ה"ה אם הם עשרה יע"ש וכ"כ הרב מהר"י אלרבי ז"ל בסי' ז' וכ"ן מדברי הרב משפטי שמואל סי' ק"י יע"ש והרב מהרימ"ט ז"ל בח"ח סי' י"ד כ' דאם האחד עבר בלומם על השבועה אין השני פטור יע"ש והרשד"ם ז"ל בי"ד סי' פ"ח ומהרש"ך בח"ב סי' ן' ומהרימ"ט ח"ב סי' ק' ס"ל דאם בלומה שבועה ים פעולות מחולקות ועבר האחד על פעולת אחת אין הב' פטור יע"ש והרב מ"ל ז"ל ח"ב סי' מ"ח כ' דדוקא כשעבר האחד בקום עשה אבל אם בשוא"ת לא הותר הב' לב"ע עי"ש וע"ע בתשו' מהר"מ אסאלאם סי' פ"ג ובתשו' הפ"מ ח"ח סי' כ"ח כ"ב וח"ב סי' כ"ה ובהגמ"ר דשבועות סי' תשפ"ג יע"ש וכ' עוד מהר"מ מפחדאוה ז"ל סי' ס' הל"ל דס' הזקן עיקר דאף דהאחד עיכב והעביר הזמן ומניין לקייס את אשר נתקשר בו מ"מ הב' בתיסורו עומד דאולי הי' יבוא ויחזור בתשו' לקייס שבועתו אשר נתקשר בה יע"ש ומהרימ"ט ח"ב סי' ק' כתב דסזקן הגז' טעם זקנים יקח יע"ש וכ' הכנה"ג מטם מהרשד"ם דרבו מהרי"ט ז"ל הורה הל"מ כהזקן יע"ש וע"ע בם' כהונת עולם סם והחכם עיניו יחזו להרב תחי ולחם ז"ל בדרוש ד' לשבת זכור שהביאו כל החילוקי דינים הגז' וכל סברות גדולי הפוס' ז"ל הגז' כתר רחוצות ופי' הוא ז"ל בזה כמה מק"ק ומתמרז"ל ברוחב מביאתו יעש"ב ותני הלל הביאתי הסברות והחילו' דיניס הגז' בקילור גמרן בסומכי נפשי על המעיין בם' ס"ן גדולי הפוס' ז"ל ומטם בתר"ה ותכמ"ל בפרט וה:

והנה נודע מ"ם בפ' הניזקין לת ה' האמרת היוס יסראל נשבעו להקב"ה שלא יחליפוהו בלא אחר וגם הקב"ה נשבע להם שלא יעבירם בלומה אחרת והכי איתא נמי במד"ר ס' מספציס ע"פ ויכן מזבח ויעל עולות והוכח בילקוט פ' מספציס יע"ש וכ"כ המפ' ז"ל דה"ע שנק' חג השבועות רמז לשתי השבועות הגז' דאמו נשבעו לה' שלא להחליפו ח"ו בלא אחר והוא ית' נשבע להו ג"כ שלא יחליף אותם בחו"א כידוע וכשעוברים ים' על שבועתם ויעבדו ע"ז בלומו לאחר הפוס' ז"ל הגז' לי פטור הקב"ה משבועתו אז לא והנה הרשב שעובר על מלות ה' ס"ל דאף כי הוא יעביר על שבועתו ויעבוד ע"ז עכ"ז נכון לבו בבטוח דשבועת ה' עדיין קיימת לכ"ע בשעתו שהוא לטובם מלד היל"ר המסיתו והמדיחו ולמה ברשו הקב"ה וכיון שהוא עובר בלומם חייב הקב"ה לקייס שבועתו לכ"ע כמ"ש מהרימ"ט ז"ל בל"ל וכ"כ הרב בע"ח ח"מ סי' קי"ט דאם האחד עבר בלומם הב' חייב לקייס שבועתו יעש"ב:

וז"א ולרשב לאחר לעלים מה לך לספר חוקי שתאחר שאפי' העבור ע"כ התורה עכ"ז אני חייב לקייס שבועתי בשעתך כי אתה לטום מכח היל"ר שהוא לומכך ומפתה לומך ובל כל"ג שאתה עובר בלומם שבועתי קיימת וז"ם ותשא בריתי ע"פ דהיינו שבועת הברית שברתי עמך שלא להחליפך בחו"א היא קיימת מכח שעשתך שלומם אתה מלד היל"ר וידוע דברית הוא ביוני לשבועה כדהיתא בשפחים דל"ז ע"ב יע"ש ולזה קובל הקב"ה ומתרעם על הרשע ואומר לו אף שקר נאלת בשעת לומם היל"ר שאתה טוען כן דלא דמי לם' הפוס' ז"ל דאם האחד עבר בלומם הב' בשבועתו קלי דהן אתה דהיל"ר לשכך ואני ברחתי מפחית לאבל ואחר הרשעתי ברם ברחתי יל"ר ברחתי לו תו' תבלין

וכמו שהשיבו תביריו לאיוב כמ"ל וז"ם ואתה שלאת מוסר שהוא ביוני להורה וכמשז"ל בפ' חלק על דוגא שעליו נאמר והוא יסות בתין מוסר שיסבת תלמודו עי"ם וביין שאתה לא עשקת בתורה דמגנת ומגלת מילה"ר ה"ב לא שמיה לוגם וח"ב בלאו לפ' רי"ו ז"ל דאם האחד עבר על שבועתו הב' פטור וביין שהרשע הוא עבר תחילה על התורה ועל. שבועתו תחי' ח"ב גם אני ה' פטור מפבועתי וכפ' רי"ו ודעימיה ז"ל ושמא תאמר דהתינא בת"ח ויודע פ' ללמוד בתורה לא הוי טענתיה דאנוס הוא מילה"ר טענה שהרי ברא לו תו' תבלין ויכול ללמוד בתו' להגלל מילה"ר אבל ברשע שהוא ע"ה שאינו יודע ללמוד בם' התו' כלל מה יעשה ולא יחטא כדי להגלל מילה"ר וח"ב בבה"ג הוי טענתיה טענה הנשמעת דאנוס הוא מילה"ר ועם דעבר הוא תחי' על השבועה עדיין שבועתי אני ה' בדוכתה קאי לז"ח ותבלך דכרי אחריך דאפי' לע"ה ברחתי לו תבלין ע"י שמירת שבת וכבר כתבנו דדבר הוא ביוני לשבת מש"ם ממלוח חפלך ודבר דבר בגז"ל ואיתא בילקוט פ' בשלח שהשומר שבת מתרחץ מן העבירה שנא' ושומר ידו מעשות כ"ר ע"ב וכיון דאתה רשע השלכת דברי שהם שבתות ה' ולא קיימת אותם לכך בא עליך היל"ר ובבה"ג לא הוי אונס דביך היה להגלל מילה"ר ע"י שמירת שבת בגז"ל וא"ב כשעברת אתה תחי' על שבועתך לי גם אני ה' פטור משבועתי לך כרי"ו ודעימיה:

ווה אגלי כו' הבתוב כי אקח מועד הריני שבת אשיבה ע"ה מועד אוי מיסרים אשפוט גם למי שהוא ע"ה וכגז"ל וק"ל מלית לעשות דאתה הרשע עברת על שבועתך בשוא"ת אפי' ס' הרב מ"ן ז"ל בב' שנשבעו אז"ז דאם עבר הא' בשוא"ת הב' עדין חייב לקייס שבועתו לב"ע בגז"ל דדוקא בעובר בקום עשה ס"ל לרי"ו דהב' חייב בשא"ל אז"ח דה"ל נמי ליתא הבא דאת חוזן דעברת על השבועה בקו"ע ג"ב דאת אם ביאת נגב ותירן עמו בקו"ע ואפי' תימא דזה נמי לא הוי בקו"ע לפי אלא נגבת אתה בידים אלא הלבת עמו במרולה והליכה עמו לא חשיבא מעשה ולא גבבת אתה אלא הנגב הוא שנגב ואתה חלקת עמו אבל יש בידך עבירה אחרת במעשה גדול דעם מלחפיס חלקך ובודאי אין לך מעשה רע ומר גדול מזה ובודאי גם המ"ן ז"ל יודה בבה"ג דאם עבר הא' הב' פטור וא"ב מה שאתה רולה לפטור עלמך משבועתך ולחייבני לקייס שבועתי עמך בשעת לוגם מילה"ר לו בשעת שעברת בשוא"ת אבל הוא הבל ורעות רוח וז"א פיך אלאת ברשע דאומרו שלאת הוא כיוני לפיטור כדפירש רש"י ז"ל ע"פ ושילח לבם את אחיכם אחר כתרגימו ויפטר לבון את אחיכון וכלו' כל מה שרלית לפטור עלמך בפיך ר"ל בשעותיך אשר דיברת בפיך הבל הוא ברשע ולא עפ"י הדין ולשוקך תלמיד מרמה ידוע דמרמה שייך לו' ע"ב בשעה ותחבולה שהוא של היתר כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות בפי"ח דחולין משנה ב' יע"ש:

א"נ לפ"ל כוונת לומרו פיך אלאת ברשע וכו' כדי שלא יוכל הרשע לעשות דכל העבירות שבפעל ועשה המה היו בשוגג ולא במזיד וכל שהא' עבר על שבועתו בשוגג דינא דיביב דלב"ע הב' בשבועתו הוא עומד כדכתב הרב פ"מ ז"ל בח"ח סם"י ע"ה יע"ם וז"ם דלא מלית לעשות דכל מה שעשית היה בשוגג דהא פיך אלאת ברשע דהיינו במזיד נמור ולשוקך תלמיד מרמה לו' שהייה שוגג בתמיהא וק"ל:

וא"ת דהתו' היא הרי"ג מלות ואתה עברת על קלתם דוקא וכבה"ג כ' מהרשד"ם ז"ל בי"ד סי' פ"ח דאם בשבועה פעולות חלוקות ועבר הא' על פעולה אחת הב' חייב לב"ע וא"ב תאמר דשבועת ה' עדיין קיימת ?

לז"ח דגם זו לימה תשו' מספקת כלל שהבי תשב בחיך תדבר לשוה"ר וכל המדבר לה"ר על חבירו כחילו כופר בהקב"ה כדחיתא בפ"ג דערכין ובמד"ר ס' הגלח וז"ל אין אדם מדבר לה"ר עד שכופר בה' כמ"ש אשר אמרו ללשונגו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו ע"כ וכ' הרב יפה מרחה ז"ל שם מרוע נאמר בעבירה זו שכופר בה' יותר מאחר עונות משום דהכא מדבר במותי בני אדם ע"ד שאחז"ל בפ"ג דתענית אמור לאומן שעשאני וז"ש תשב בחיך תדבר לה"ר ובכה"ג הוא כופר בה' והו"ל כעובר ע"כ הפעולות והב' פעור וח"ת ולמה כ"כ אמור עון לה"ר דאמיב הוא כנופר בה' לז"ח כי בבן אמך ת"ד ותיבת בן דהכא הוא מל' בן אדם ולא בן ממש אלא כמו בן עיר בני בבל בני ח"י ותיבת אמך הוא כינוי לבנ"י כדאי' במד' חזית לא זז מחבבן עד שקראת אם כמד"א הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו ולאמי כתיב וז"ש בבן אמך ר"ל בבני בנ"י אמך תתן דופי לומר עליו כמה מכוער הוא זה ועד"ם הרב י"מ ז"ל לו' לך לאומן שעשאני וא"כ כיון שעשית כל העבירות האלו כ"ע יודו בדין זה דאם האחד עבר ע"ם הב' פעור וז"ם אלה עשית והחרשתי אלא להביאך עליך רעה מלד שבועתי אתמהה דהלא פשוט הוא דבכה"ג אני פעור משבועתי וכ"ת דעדין שבועתי קיימת משום דאתה עושה תשובה ותחזור בך וכ' הזקן לאפילו הא' עבר ע"ם הב' תיב מעט"ז דאפשר דהא' יחזור בו ויעשה תשו' וכ' מהרימ"ט ז"ל דדברי הזקן ים בו מעט וקנים ומהרי"ט ז"ל הורה למעשה כם' הזקן כנז"ל וא"כ לא דעבר הרשע ע"כ התו' מני מעין דעדין שבועתי קיימת עמו אלא להביא עליו רעה מה"ט דאפ' שיעשה תשו' לז"ח דמית היות להיה כמוך ר"ל דה"ט דאפ' שיעשה תשו' לא נאמר אלא בבן אדם לחביכו דאם האחד עבר שבועתו הב' תיב משום דאינו יודע האדם דודאי הא' שעבר לא יעשה תשו' כי הנסתרות לה"ח אבל לגבי הקב"ה כי יודע ה' דרך מדיקים ודרך רשעים וכיון דהוא רשע כמש"ה ולרשע אמר אלהים וכו' וברור להקב"ה שזה הרשע לא יעשה תשו' אלא כמ"ש הרב מהרש"א ז"ל בשעם דהרשעים נ"ן לאלתר למיתה ואינו ממתין לאם שמא ישובו בתשו' דה"ט משום שים בהם חטא ופשע ומרד וזה בודאי לא ישוב בתשו' וז"ם דמית היות להיה כמוך לו' שמא ישוב בתשו' אלא מעתה תוכיחך ותערכה לעיניך:

א"נ אפ"ל תומרו תוכיחך ותערכה לעיניך דלא תוכל לסמון עוד דאכתי אית בים' כמה ל"ג שלא עברו על שבועתם ובעבורם לא מלינא אלא לעבור על שבועתי להחליפם בחו"ח וכמ"ם הרב פ"מ ז"ל בח"ח סי' כ"ה מ"ד מהרשד"ם ז"ל יו"ד תל"ק יעש"ב ובזה סמוך לבי הרשע ולא יירא לז"ח דהא ליתא דתוכיחך ותערכה לעיניך דע"י עונותיך ומעשיך הרעים הכרעת את כל העולם לכף חובה וכמ"ם הרמב"ם ז"ל בהל' תשו' יש"ם ובכה"ג גם הרב פ"מ ז"ל בתשו' הגז' חזיל ומודה כיון דבכה"ג הוא מכריע את כל העולם לכף חובה ובהדי הולא לקי כרבא והא קמן תוכיחך ותערכה לעיניך כל חשבון עונותיך ותרחה בעיניך כן ח"ג תיבת לעיניך עם רמז דח"ת:

וא"ת דאכתי לימה מענה לחרפת לך לפעור את עלמך משום דאתה סומא שאימא תוכיך היפה"ר בעונות ומחלים ומחרי' כפ' המוכל דפ"ח דר"י פומר את הסומא מכל מלום שבהו' לז"ח לעיניך דהאי דינא דר"י לא נאמר אלא בסומא ממש אבל הכא לעיניך עיניס להם ולא יראו

ובכה"ג חייב בכל המלות גם לר"י וק"ל:

ועפ"י קושב זה אפ"ל כו' הכתובים בתהלים ג"ג וכ"ה אמר נבל בלבו אין אלהים השחיתו והתעיבו

עול אין עושה טוב אלהים משמים השקיף וכו' אין עושה טוב אין גם אחד אלא ידעו פועלי און וכו' אלהים לא קראנו שם פחדו פחד לא היה פחד כי אלהים בזר עלמות חוכך הכא"מ מי יתן מציון ישועות י"ם וכו' יגל יעקב ישמח י"ם ע"כ ויל"ד בהו טובא חדא בחומרו אמר נבל דאמרי כיונהו בשם נבל דרשע הול"ל ולא נבל הו יל"ד כי תחילה פתח בל' יחיד אמר וכו' וסיים בל' רבים השחיתו וכו' ומדפתח בלשון יחיד נראה דהפופר מים תחילה הוא הנבל והוא באחד ואח"כ נאספו אליו ג"כ הרבה בני אדם והשחיתו הם ג"כ ולל"ד דאמרי הוה הכי דהרבים לא עשו עול והשחתה עד שבאר התחיל הנבל ואפו יל"ד במ"ם אין גם אחד דמשמע דאם היה נשאר מהם אחד ירא אלהים לא היה מביא עליהם רעה ואמו מ"ם ים בדבר מי אשר חטא לו רעה תבא אליו ואפו במ"ם הלא ידעו וכו' דמה היה לריך להם לידע ואפו לומרו אלהים לא קראנו מי הם אשר אלהים ל"ק אי קאי על חברת פועלי און כבר אמר עליהם בתחי"ד השחיתו והתעיבו עול ואפו לומרו שם פחדו פחד אלמא לא נדע להביכא קאי ומה היה פחדם וירחתם ואפו לומרו בתר הכי לא היה פחד שביהם לא יכונו ועוד במ"ם כי אלהים פיזר ע"ח אין מוכן לדברים אלו לבאורה עוד ל"ד מהו כונת לומרו הביאות כי אלהים מחסם ואפו במ"ם יגל יעקב ישמח ישראל דלמה לא לאמר יגל יעקב ישמחו אבותם ויאמר:

אמנם עפ"ה אפ' דהכל יע"ן והוא דכבר הקדמנו דס"ל לרי"ו ודעימיה דבניס שנשבעו זל"ז ועבר הא' ע"ם הב' פעור ומיהו מהר"ם מפאדווה ז"ל ס"ל דדוקא כ' אבל אם היו ג' שנשבעו אי יותר ועבר אחד מהם השאר חייבים לקיים שבועתם והמבי"ט ושאר גדולי הפוס' ז"ל הנז"ל אלקו ע"ז וס"ל דאפי' בג' ויותר אם עבר אחד מהם השאר פטורים כמש"ל ושורש דין זה דכ' שנשבעו וכו' הוא ממשמ"ל כמד' אהלים וז"ל קרוב מלדיקי מי יריב אתי כשהקב"ה נתן התו' לישראל הוא להביא תשו' לאומות בשהלך יואב לעשות מלחמה עם ארם אמרו לו אין אתה בנו של יעקב וכך היו התנאים ואמר יעתה נכלתה בריה אני ואתה עד הגל הזה וכו' אמ"ל יואב והלא הם עברו אחי שנא' מן ארם יאתי בלק וכו' כפרתם בלותה שבועה וכו' יעש"ב נמ"ל דכיון דמואב התחיל לקלל את ישראל וכפרו בשבועתם גם הם' פעירי משבועתם דאל תגר את מואב וכו' וכ' המ"ן ז"ל בח"ג סי' מ"ח דלפי"ד מהרימ"ט ז"ל דס"ל דדוקא שניס אבל אם הם ג' או יותר ועבר א' מהם השאר חייבים הן דמואב תברתיה דהרי הכא בלעם לבד עבר בריח והשאר לא מלינו שעברו ע"ם ואפי"ה חשיב לבולהו דעברו הבריח לפעור ישראל משבועתם ותירן שאחר שהיה בלעם נביאם ועבר הבריח הו"ל כאילו עברו כולם שעל פיו היו מתנהגים והנה דהע"ה ברוח קדשו נתנבא על ישראל שעתידים להחטיא ולעבור על שבועתם שנשבעו לה' שלא יאליפוהו באל אחר לכן היו ירחים ומתפחדים מלעבור על שבועתם הנ"ל הם התילה עד שיבקשו ומלאו ליש אחד נבל הוא ונבלה עמו דכבר השחית התעיב ועבר על השבועה וברחותם כן עברו גם הם בסומכי נפשם למ"ם רי"ו ז"ל דהדין הוא דב' שנשבעו וכו' דהב' פעור וכאן כל ישראל כאחד נשבעו יחד שלא להאליפו באל אחר וביון דאותו נבל כבר עבר גם הם פטורים וז"ח אמר נבל בלבו (דאין להתפחד מהקב"ה שמא יניא עליו רעה בעוברו הוא על שבועתו ובשעותו עבירות) דנבל הוא כינוי לאומה ולאמת עלמו כדאי' בתיקונים לא תלין נבלתו דאיהו חובה דאב ואמר נבל בלבו דאין להתפחד מהקב"ה שמא יניא עליו רעה בעוברו הוא על שבועתו ובשעותו עבירות מאחר דהקב"ה ג"כ מושבע ועומד שלא יאליפנו באו"ח

ועם דלפ' רי"ו ז"ל דהכ' פצור מ"מ לפ' מהרשד"ם ז"ל ביו"ד סי' פ"ח כ' דכיון דהרמב"ם והסמ"ג וכצור ז"ל לית הכיולו דין זה מוכח דלא סל"ה ולפ"ז הת' עבר הכ' חייב וכפ' לוקה ואין יכול שוה מה שלבו חפץ ואין פח"ת לנגד עיניו כשומכי נפשו שלא לחוגה לליו רעם מצ' הג"ל. וע"ז שלכ' הטעם שהיו ירחים לעבור על שבועתם הגה ברחיתם בעת שהגביל תבת ועבר ע"ם בשחיטו והתעיבו שול גם הם ואין עושה טוב הבעת לבם בסומכי נפשם דעבשיו שבכר עבר לוקו נגבל ע"ם גם הם פטורים משבועתם להקב"ה כהסכמת רוב הפוס' הכ' מהריב"ל בח"ת סי' ל"ו וח"ג סי' ע"ח ומהר"י סי' ס"ח ומהרש"ך ח"ב ובני שמואל סי' כ"ד ושלכ' פוס' דשל"ה לילים משמים רוצה להטעיתם ולולם מושבע ועומד וס"ל כמהר"מ מפלדווה ז"ל דס"ל דדוקא ב' וכו' דהכ' פצור לבל בני לו יותר חייב וכיון דבל י"ם היו מושבעים הגם דשל' עבר הוה הגבל הרלשון עב"ז השלכ' חייבים לקיים שבועתם וכיון שעברו גם הם רלוי להטעיתם כרם מה יעשה הקב"ה דהוה ג"כ מושבע ועומד ודוקא בני ב' וכו' הוה דלמרי' דהכ' פצור משל"כ ג' לו יותר דלו עריך שיעברו כולם על שבועתם ולזי שפיר פעיר ועעיר משבועתו ולבן לילים משמים השקוף עבב"ח לרלות היש מעביל דורם לת לילים דלם המלל ימלל לחד מעיר דורם לת לילים ומקיים חוקיו ותורותיו לזי חייב ה' לקיים שבועתו וכפ' מהרמ"מ ז"ל וכיון שרלה שבולו סג יחדיו נלללו לין עושה טוב לין גם לחד וכבה"ג גם מהרמ"מ ז"ל יודה דהקב"ה פצור משבועתו ג"כ ולבך העניפם ה' ויתפם מעל לדמתם וגחרב הביח וב"ת ע"מ עשה ה' ככה לילרן הזלת מלחר דהגבל והבלים לחריו לל עברו כפיעל רק במחשבה לבד וכמ"ש לחמר נבל בלבו דייקל בלבו חשב רע ולל בפועל וגם הבלים לחריו נלמר בהם לין עושה טוב דמשמע לל טוב ולל רע ולל בילד השלחיתו שתעיבו שול לללו ל"ל דבלבם דוקא היו חושבים לעשות עבירות וכיון דבמחשבה היו חוטלים ומחשבין לעבור על שבועתם מלבן דגם בכה"ג הכ' פצור דע"כ לל לממרינן דלם עבר הל' פעיר הבלי לומו לללו בעבר בפועל ובמעשה ולל במחשבה לז"ל הלל ידעו פועלי לון חוכלי עמי לכלו לחם בתמיהה כדפירש"י ז"ל שם וידוע דלשון חוכל הוה לי בלייה כמש"ה חבלני חורב בהם חוכלת לם חוכלה לרן חוכלת דבל לללו הם מל' בלייה וב"ל הלל ידעו פועלי לון הפועלים רע במחשבה כמו לון לם רלויתי בלבי לל ידעו שלוכלי עמי שהם עמון ומוחב שהיו רוצים בלבם להתם ולבלה שוללים ש"י ושלחו לחר בלעם לקללם לע"ג הלל עבד בלעם מעשה והגה בירך ברך לפי"ה בזמן יוחב לבלו לותם ישרל וגעלו הלחם שהוה כימי לחרן כמ"ש הרד"ק ז"ל ע"פ מלשר שמנה לחמו יש"ם מעשם שהם פרטו הגדר תחילה ועברו ע"ם כמ"ל וגמלל כי לף הל' לל עבר במעשה וכפועל רק במחשבה הכ' פצור וכמ"ש מהרימ"ט ח"מ סי' ק' וח"ב לוקם ה"ג לפילו שעברו במחשבה לתם חייבים ולני פצור וכמ"ל. וכי תימל לם כל מעמל דיוחב וישרל הוה מסוס דהם פרטו הגדר מחילה בזמן בלק ובלעם הלל התם לל עברו כל עמון ומוחב ע"ם רק בלק שבלל לחר בלעם וכיון שבן הי כדין ג' בב"ל שנתבעו ועבר לחלד דהשנים הבלחרים חייבים לקיים שבועתם כמ"ם מהרמ"מ ז"ל וח"ב היולך עברו ישרל על שבועתם לז"ל לילים לל קרלו בתמיהל דיוחב דתי לילים הוי כימי לנביל וז"ם לילים שהוה בלעם לל קרלו וכיון שהיה נביל בלבם הו"ל בלילו עברו כולם שעל פיו מתנהגים כמ"ם המ"ן בח"ב סי' ח"י כמ"ל וב"ת דנבי מוחב שעברו על שבועתם היו לנוסים מפני הפחד. כמש"ה ועבר מוחב וכו' וכל שבלוגם עברו עדין חייבים ישרלל לקיים שבועתם כמ"ש הרב בע"ח ז"ל וכמ"ל וז"ם דשלבי מוחב שם פחדו פחד ובלוגם עברו ע"ם ל"ז לל היה פחד כלו' לל היה גריך לפחוד מישרלל כמ"ל כי לילהים הוה כיוו לשבועה כדלילת בב"ר ע"פ ותעילתי לילהים לה' לל לתמר לללה לללהים נשבע ליעלו ולמר בשבועת לילדים לבבי לשבע שלני עושה דבר זה ול"ב הבל גבי מוחב לל היה פחד להם מישרלל בלל כי לילהים שבועת ילהים מושבעים ושומדים היו ישרלל שלל לעורך שום מלחמה על מילב וכיון שבן נתשבים המוחבים שהם פרטו הגדר תחילה וגמלל כי עפ"י הדין עשה בהם ה' שפעים ויתשם ה' מעל לדמתם לבל עב"פ הבישות לת ים' תרפה ובושה י"ל דעבשיו יתמרו לוה"ע כי לילהים מלשם ולקח לו להובים לחרים ושוב שבועת השבות לשר נשבע להם לתרבה לת זרעבם וכל הלרן הזלת לתן לזרעבם ונחלו לעולם מי יתן מליון ישועות ישרלל כי ידוע דהישועה בלה מליון ובעז"ה בשוב ה' לת שיבת ליון יגל יעקב לבינו יעמח ישרלל שהוה כימי לילבתם וילחק לע"ה במ"ש בפ"ר יל"ח בן' ישרלל לברהם בן' ישרלל שקיימת בהם לל מלשתים ולל נעלתים לכלותם וכו' וק"ל:

ועפ"י הקדמות הלו לפ"ל התבת הפ' הנלמרים בחמת בפ' כי תבל וב"ת ויחמר ה' לל משה לך רד כי שיחת עמך וכו' סרו מהר מן הדרך לשר לויתים עשו להם עגל מסבה וכו' ושתה הגיחה לי ויחר לפי בהם ולכלם ולעשה לותך לגוי גדול ועלום ממנו ויחל משה ת"פ ה"ח ויחמר למה ה' וכו' זכור לילברהם וכו' לשר וכו' ויל"ד בהני קרלי בוצה חדל דלמה הוערך ה' לחרון"ך במילן ב"ב לו' סרו מהר וכו' והיה די במ"ם לך רד כי שיחת עמך ושתה וכו' ותו יל"ד לומרו ולעשה וכו' דלמלי הבשיתו שתה בעידן ריתחל וז"ל דרשו דל"ת מה לעשה לבשובת החבות ולעשה לותך וכו' ולכלומה קשה דל"ב מלי להדר ליה תו מרע"ה בלומרו זכור לילברהם וכו' לשר נשבעת להם וכו' והלל בשר נרגש הקב"ה משבועתו לילבות וניחל ליה בלומרו ולעשה לותך וכו' עוד יל"ד בדברי מרע"ה בלו' למה ה' דתיבת ה' יתו"ב נפי"ם דהוה סני לומר למה יחרה לפך ביון דעמו היה מדבר ובשר נלמר ויחל משה לת פני ה"ל ועיל"ד במ"ש בעמך דהקב"ה למ"ל כי שיחת עמך ומרע"ה השיבו בעמך מה כותבו בזה והברי רז"ל בזה ידועים גם לומרו לשר הולית מלמ"ן וכו' מה בת לללמנו בזה ובשר הקב"ה למ"ל בן ב"ם עמך לשר הולית מלמ"ן ול"ב מה חידש לו מרע"ה בלומרו לשר הולית מלמ"ן גם לומרו בבת גדול ובי"ח למלי לעטריך ליה לו' הבי דמלי נפ"מ לם הוליהם בבת גדול ובי"ח חו"ל עוד יל"ד במ"ש זכור לילברהם וכו' דביון דבניהם חטלו להקב"ה מה טעמה יש להלחות ע"ז ובמש"ה בלילוב ח' לם בניך חטלו לו ויעלחם ביד פשעם:

אמנם עפי"ה לפ' דהכל יע"ן שבשר הקדמנו פלו' דהבוותה דרי"ו והר"ם משלנן ז"ל ודעימיהו שבני מרנן דב' שגשבעו לקיים דבר לחד וחד מיניהו עבר ע"ם הב' פעור והזקן שהביל הר"ם משלנן ז"ל בתשובה הנז' ס"ל דלפי' דהלחד עבר ע"ם עדין הב' חייב לקיים שבועתו בכל הנ"ל ומהרי"ט רביה דמהרשד"ם ז"ל הורה הלכה למעשה בד' הזקן ז"ל וגם מהרימ"ט ז"ל כ' דדברי הזקן יש בו טעם וקנים בנז"ל ושבי ק"ל ספק שבועה להחמיר ומיהו מהר"ם מפלדווה ז"ל בסי' ס"ו הטלה דגם הזקן לל לחמרה למילתיה דלפי' עבר על השבועה לחד מינם הב' חייב עדין לקיים שבועתו לינו לללת בשעבר הת' בשו"ת לבל לם עבר בקו"ע גם

חזקן מודה דהכ' נפטר מטבועתו וה"ט משום דהוה כשעבר בשוא"ת י"ל חולי יסוב בו ויחזור בתשו' לקיים שבועתו ולכך לין לשכנגדו פיטור משבועתו משא"כ אם עבר הא' בקו"ט וכמ"ש כן להדיא המ"ן ז"ל בח"ב סי' מ"ח בכוונת חילוק מהר"מ מפאדוה ז"ל הנ"ל וסיים שם דדעת רי"ו ומהריב"ל ומהרשד"ם ז"ל כדעת הר"ם משלמן ז"ל דליכא הפרש בין בשעבר הא' בשוא"ת לעבר בקו"ט דבכל גווני הכ' פטור משבועתו יעש"ב גם מכיחר יולח מד' המ"ן ז"ל בסי' לג' דאפי' לד' הרב מהרמ"מ ז"ל דס"ל למר דאם רבים נתקשרו בשבועה יחד לקיים חיזה דבר כל שעבר אחד מהם לא הותרו הנשתרים אפי' לד' המרדכי והר"ם משלמן ז"ל ורי"ו ז"ל היינו דוקא כשלא עברו רובא דרובא מנייהו אבל אם עברו רובא דרובא הא ודאי דלכ"ע הותרו הנשתרים וכ' ע"ז הרב אחי וראש ז"ל אם די"ז ע"ד דבזה אין חולק ומילתא דמסתבר הוא עכ"ל יע"ש עוד בתבו לעיל ס' מהרי"ו סי' קל"ז ופסקה מורם ז"ל בסי' רל"ו שאם האחד עבר בחומא לא נפטר בזה הכ' לכ"ע יע"ש וכ"כ הרב החבי"ב ז"ל בתשובת בע"ח ח"מ ח"ב סי' קי"ט יעש"ב וכן הסכים הע"ז שם סי' רל"ו סק"ג יע"ש אבן הרב ב"ח ז"ל שם רב תלת הוא ופליג ע"ד מהרי"ו ז"ל הנ' וכ' דאפי' עבר הא' בחומא הכ' פטור דאדעתא דהכי נתקשרו יחד וע"ש ומ"מ כל זה כשעבר הא' בחומא ברם אם עבר הא' ע"ש בשוגג לכ"ע הכ' הוא בשבועתו עומד כמ"ש הרב פ"מ ז"ל בתשו' ח"ח סימן ש"ה יע"ש וכנ"ל:

עוד נקדים מ"ש הרב מערכי לב ז"ל בדרשותיו ח"ב דר"ו ע"ח שעמד בעיקר מלחמת ז"ל עם ת"ח ה' הלחמת היום וה' הלחימכם היום כבר נשבעו אז"ז שאין אנו מעבירין אותו בלא לחם וגם הוא נשבע לנו אלא יעביר אותנו בחומה לחרפת כנ"ל דהכי זה סותר למ"ש בש"ם פסחים דפ"ז ע"ח ע"פ תחילת דיבר ה' בהוספע לחמר הקב"ה להוספע בניך חטאו. הי"ל בניך הם בני בחוניך הם בני לבדהם ילחק ויעקב הם גלגל רחמיך עליהם לא די אלא לחמר כך אלא לחמ"ל רבש"ע כל העולם שלך העבירם בחומה לחרפת לחמר הקב"ה מה לעשה לזקן זה ע"כ ואם היתה שהקב"ה כבר נשבע אלא להעבירם בחו"ל היך יאמר הוספע להקב"ה שיעבירם בחו"ל מאחר דזה ח"ו מעבירו על שבועתו וניח"ל למני"ר קו' זאת עפי"ד רי"ו והמרדכי ז"ל הנ"ל דשניס שנשבעו ועבר האחד הכ' פטור ויכין דישראל והקב"ה נשבעו אז"ז ועברו ישראל על שבועתם שעבדו ע"ז והעבירוהו בלא לחאר ח"כ גם הקב"ה פטור משבועתו ויכול גם הוא להעבירם בחו"ל אלא דאכתי קשה לדעת הרב הזקן שכתב משמו מהר"ם משלמן ז"ל דס"ל דאף אם עבר הא' הכ' עדין בחיוב שבועתו עומד אין יאמר הוספע להקב"ה העבירם בחו"ל הפך סברת אותו זקן וכתב דבהא פליגי הוספע והקב"ה דהקב"ה ס"ל כס' אותו זקן שסברת המרדכי משם מהר"ם משלמן ז"ל דהכ' עדין בשבועתו עומד והוספע ס"ל כרי"ו ודעימיה ולא כאותו זקן וז"ש הקב"ה מה לעשה לזקן זה כ"ל שיש זקן אחר דפליג על הוספע ומחייב הכ' לקיים השבועה אפי' אם עבר הא' אחד"ק יעש"ב. ועיין למר בריה דרב הרב מדיב לב ז"ל בח"ב יו"ד בד"ז ע"ד מ"ש לתרן ולקיים דברי הגאון מר אביו ז"ל הנ"ל ממה שהק' עליו הרב דרם אבדהם ז"ל יע"ש:

עו"כ הרב הגאון מערכ"ל ז"ל שם דמ"מ אין היתר לשבועת ה' עם ישראל אפי' דישראל עברו על שבועתם מחרי שעמי חדא דקשר אחד עם הבן לא יאתק לעולם ע"כ דבר פשט ואף דישראל חוטאים בניהם מיקרו ובזה פי' הוא ז"ל כו' רז"ל במחלוקת הגו' דהול"ל בניך בני בחוניך הם בני אי"ו דר"ל בניך הם וקשר אחד עם הבן לא יאתק לעולם ואהבתם בכל מאדך ואם בכל נפשך ואם נפש אחת לוקח מהם וכו' ואם נפש אחת לוקח מהם וכו' ואם נפש אחת לוקח מהם וכו'

וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב וכדמ"ל לרי"ו והר"ם משתנן ומרן ז"ל דפסק כוותייהו בב' שנשבעו ועבר אחד מהם הב' וז"ס לך רד כי שיחת עמך והיינו שיחת עמי ושברו על שבועתם שנשבעו לי שלא ימירוני בזולתי וז"ס סרו מהר מן הדרך אשר מיתים ולא תימיתו דלא עברו אלא בשוא"ת ולא בקום עשה דאם עברו בשוא"ת אית לן לחוש לסברת הזקן שהביא"ד מהר"ם משתנן ז"ל דלא הותר הב' משבועתו וממילא דגם אני שנשבעתי ליעקב שלא אחליפם בחו"ח ושלא לעשה בהם כלי' אין מקום היתר לשבועתי לפי' שהם עברו תחילה כיון שלא עברו רק בשוא"ת וכסברת מהרימ"מ ז"ל בסי' ס"ו בדעת הרב הזקן וכנ"ל תדע לך דהם עברו על שבועתם בקו"ע וז"ס עשו להם עגל מסכה וכל כה"ג דהוי בקו"ע לכ"ע הותר הב' משבועתו ולא הימיח דכתוב לו בשונג עבדו העגל וכל שהות בתוכם בתגו לפלו' דרבותא דמהרימ"מ ומורם והט"ז והרב החבי"ב ז"ל בתשו' הנז' ס"ל דלא הותר הב' משבועתו ולדעת הרב ב"ח ז"ל גם בעבר הי' בתוכם הותר הב' משבועתו וגם כל שעבר הי' בשונג לכ"ע לא הותר הב' משבועתו ככל הנ"ל לזה יולדך הקב"ה להודיעו למרע"ה דכ"ז ליתנהו בישראל במעשה העגל אלא ויתחוו לו ויזבחו לו וגם ויאמרו אלה אלהיך ישראל דכ"ז מורה דבמזיד עברו ולא בתוכם ולא בשונג כלל וה"ב השת"ת הכי לכ"ע אני פשוט ג"כ משבועתי וכן ועתה שברו על שבועתם בקו"ע ובמזיד וכנ"ל ואין מקום להחמיר אני בשבועתי ה"ב הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם והגם דאמרז"ל דשבש לוי כולו לא עבד העגל עם ישראל וכמשרז"ל ע"פ מי לה' אלי וכו' כידוע מ"מ כיון דרובא דרובא דישראל חטאו בעגל הו"ל כאילו חטאו כולם וכמ"ש מהרימ"מ והמ"ך ז"ל גבי בלק ובלעם וכמ"ש הרב אחי ורחם ז"ל וכנ"ל ואפילו נאמר שלא עבדו העגל רק הע"ר דוקא ולא שאר ישראלים כלל עכ"ז הרי מבואר בתשו' מהרשד"ם ז"ל שביו"ד סי' תל"ק בענין המוכסין השות' שנתפשרו עם היהודים הסוחרים בב' למאה בתנאי שלא יעלימו מהם כלום וקלת מהם עברו קבלו עליהם בחרם שלא להעלים כלום וקלת מהם עברו שבועתם והעלימו ופסק מהרשד"ם שם שהמוכסין השות' הנז' הותרו משבועתם יע"ש הגם דלא עברו על השבועה רק קלתם דוקא ולמה הותרו המוכסין משבועתם לף לגבי החוברים שלא העלימו וכמשה"ק בן הרב פ"מ ז"ל בח"ת סי' כ"ה ע"ד מהרשד"ם ז"ל הנ"ל ונדחק ליישב דבריו יעש"ב עכ"פ מדברי מהרשד"ם ז"ל הללו חנו למדים דלף שקלתם עברו והשאר לא עברו עכ"ז הותרו שבשגגה משבועתם וכנ"ל וה"ה והוא הטעם בגדון זה דמעשה העגל לפי שקלתם עברו ולא רובם עכ"ז הותר שבשגגה משבועתם לד' מהרשד"ם ז"ל וכנ"ל וא"כ אין כאן עוד שום ספק להחמיר בשבועתי ולזה אני רואה דיחר אפי בהם ואכלם לגמרי אחגם כדי לחוש לם' הרב פ"מ ז"ל דפליג ע"ד מהרשד"ם ז"ל בגדון המוכסין הנז' דכיון שלא עברו אלא קלתם דוקא לא הותרו המוכסין משבועתם לגבי שאר הסוחרים שלא העלימו מהם וכנ"ל גם הכא נימא הכי לחוש לשבועתי לעשה לותך לגוי גדול לותך דיוקא שלא היית עמהם במעשה העגל וגם אתה היכך מלומה לחרת היית עמהם שבועתי עמך שאתה לחד מהם ולא היית עמהם כנ"ל:

ולזה השיבו משה רע"ה בתפלה למשה אים שלהים ויאמר למה ה' יחרה אפך בלו' דגם עמהם היכך יכול לפטור עצמך משבועתך עמהם לבלותם חדא דלמה ה' יחרה אפך כיון דאתה ה' דייקא דלא דמי אתה ה' לבין אדם לחביריו ואין מקום היתר לשבועתך לעשה לותך לגוי גדול ותו דלא היית עמהם בעגל אלא ויתחוו ויזבחו ויאמרו אלה אלהיך ישראל דכ"ז מורה דבמזיד עברו ולא בתוכם ולא בשונג כלל וה"ב השת"ת הכי לכ"ע אני פשוט ג"כ משבועתי ובכן ועתה שברו על שבועתם בקו"ע ובמזיד וכנ"ל ואין מקום להחמיר אני בשבועתי ה"ב הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם והגם דאמרז"ל דשבש לוי כולו לא עבד העגל עם ישראל וכמשרז"ל ע"פ מי לה' אלי וכו' כידוע מ"מ כיון דרובא דרובא דישראל חטאו בעגל הו"ל כאילו חטאו כולם וכמ"ש מהרימ"מ והמ"ך ז"ל גבי בלק ובלעם וכמ"ש הרב אחי ורחם ז"ל וכנ"ל ואפילו נאמר שלא עבדו העגל רק הע"ר דוקא ולא שאר ישראלים כלל עכ"ז הרי מבואר בתשו' מהרשד"ם ז"ל שביו"ד סי' תל"ק בענין המוכסין השות' שנתפשרו עם היהודים הסוחרים בב' למאה בתנאי שלא יעלימו מהם כלום וקלת מהם עברו שבועתם והעלימו ופסק מהרשד"ם שם שהמוכסין השות' הנז' הותרו משבועתם יע"ש הגם דלא עברו על השבועה רק קלתם דוקא ולמה הותרו המוכסין משבועתם לף לגבי החוברים שלא העלימו וכמשה"ק בן הרב פ"מ ז"ל בח"ת סי' כ"ה ע"ד מהרשד"ם ז"ל הנ"ל ונדחק ליישב דבריו יעש"ב עכ"פ מדברי מהרשד"ם ז"ל הללו חנו למדים דלף שקלתם עברו והשאר לא עברו עכ"ז הותרו שבשגגה משבועתם וכנ"ל וה"ה והוא הטעם בגדון זה דמעשה העגל לפי שקלתם עברו ולא רובם עכ"ז הותר שבשגגה משבועתם לד' מהרשד"ם ז"ל וכנ"ל וא"כ אין כאן עוד שום ספק להחמיר בשבועתי ולזה אני רואה דיחר אפי בהם ואכלם לגמרי אחגם כדי לחוש לם' הרב פ"מ ז"ל דפליג ע"ד מהרשד"ם ז"ל בגדון המוכסין הנז' דכיון שלא עברו אלא קלתם דוקא לא הותרו המוכסין משבועתם לגבי שאר הסוחרים שלא העלימו מהם וכנ"ל גם הכא נימא הכי לחוש לשבועתי לעשה לותך לגוי גדול לותך דייקא שלא היית עמהם במעשה העגל וגם אתה היכך מלומה לחרת היית עמהם שבועתי עמך שאתה לחד מהם ולא היית עמהם כנ"ל:

ולזה השיבו משה רע"ה בתפלה למשה אים שלהים ויאמר למה ה' יחרה אפך כלו' דגם עמהם היכך יכול לפטור עצמך משבועתך עמהם לבלותם חדא דלמה ה' יחרה אפך כיון דאתה ה' דייקא דלא דמי אתה ה' לבין אדם לחביריו ואין מקום היתר לשבועתך לעשה לותך לגוי גדול ותו דלא היית עמהם בעגל אלא ויתחוו ויזבחו ויאמרו אלה אלהיך ישראל דכ"ז מורה דבמזיד עברו ולא בתוכם ולא בשונג כלל וה"ב השת"ת הכי לכ"ע אני פשוט ג"כ משבועתי ובכן ועתה שברו על שבועתם בקו"ע ובמזיד וכנ"ל ואין מקום להחמיר אני בשבועתי ה"ב הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם והגם דאמרז"ל דשבש לוי כולו לא עבד העגל עם ישראל וכמשרז"ל ע"פ מי לה' אלי וכו' כידוע מ"מ כיון דרובא דרובא דישראל חטאו בעגל הו"ל כאילו חטאו כולם וכמ"ש מהרימ"מ והמ"ך ז"ל גבי בלק ובלעם וכמ"ש הרב אחי ורחם ז"ל וכנ"ל ואפילו נאמר שלא עבדו העגל רק הע"ר דוקא ולא שאר ישראלים כלל עכ"ז הרי מבואר בתשו' מהרשד"ם ז"ל שביו"ד סי' תל"ק בענין המוכסין השות' שנתפשרו עם היהודים הסוחרים בב' למאה בתנאי שלא יעלימו מהם כלום וקלת מהם עברו שבועתם והעלימו ופסק מהרשד"ם שם שהמוכסין השות' הנז' הותרו משבועתם יע"ש הגם דלא עברו על השבועה רק קלתם דוקא ולמה הותרו המוכסין משבועתם לף לגבי החוברים שלא העלימו וכמשה"ק בן הרב פ"מ ז"ל בח"ת סי' כ"ה ע"ד מהרשד"ם ז"ל הנ"ל ונדחק ליישב דבריו יעש"ב עכ"פ מדברי מהרשד"ם ז"ל הללו חנו למדים דלף שקלתם עברו והשאר לא עברו עכ"ז הותרו שבשגגה משבועתם וכנ"ל וה"ה והוא הטעם בגדון זה דמעשה העגל לפי שקלתם עברו ולא רובם עכ"ז הותר שבשגגה משבועתם לד' מהרשד"ם ז"ל וכנ"ל וא"כ אין כאן עוד שום ספק להחמיר בשבועתי ולזה אני רואה דיחר אפי בהם ואכלם לגמרי אחגם כדי לחוש לם' הרב פ"מ ז"ל דפליג ע"ד מהרשד"ם ז"ל בגדון המוכסין הנז' דכיון שלא עברו אלא קלתם דוקא לא הותרו המוכסין משבועתם לגבי שאר הסוחרים שלא העלימו מהם וכנ"ל גם הכא נימא הכי לחוש לשבועתי לעשה לותך לגוי גדול לותך דייקא שלא היית עמהם במעשה העגל וגם אתה היכך מלומה לחרת היית עמהם שבועתי עמך שאתה לחד מהם ולא היית עמהם כנ"ל:

**ותו

הכל' להחמיר· כסברת הרב פ"מ ז"ל וז"ש לא הביט לון ביעקב להפר גם הוא עבודתו משום דלא רצה עמל בים הל"ג ושבועתו עמהם במק"ע וכנז"ל ועוד ה' שהיו עמו ולא שיחזרו גם המכונים בשם יעקב בתשו' והבא ליטהר מסייעין אותו וז"ש ה' אלהיו עמו ועוד ותרועת מלך בו דיכול הקב"ה להעמיד להם מלך קשה שגוזר גזרות קו"ר כהמן ומחזירם בתשו' וז"ל ותרועת מלך בו ועוד אל מוציאם ממצרים ומשם מוכח דאית לן דין בניס וקשר החב עם הבן לא יתק לעולם ע"כ דבר פשט כנז"ל וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' הכ' שיבנו אלהי ישעינו והפר כעסך עמנו הלעולם תאנף בנו תמשוך לפך לדור ודור בחומרך דכיון דאנחנו חטאנו לך ועברנו על שבועתנו שנשבענו לך גם אתה ה' פטור משבועתך לנו וכס' רי"ו והמרדכי והר"ם משאנן ז"ל ומרן ז"ל ודעימייהו לז"ל ישראל להקב"ה דהא ליתא דלא מצית למפטר עלמך בטענה זו דהלא אתה תשוב תחיינו בתה"ג ומשם מוכח דאית לן דין בניס עמך כמ"ש התנא בפ' דרכים ושאר מפרז"ל כידוע וז"ש הלא אתה וכו' וקשר החב עם הבן לא יתק ע"כ ד"פ וכמ"ש המער"ל כנז"ל וק"ל. ובזה נוחים כמה מק"ק בתב"ך המדברים בענין התשו' וסמוך לו ענין י"מ כאשר ידדוק הקורא נעים וזה כיוון הכתוב כימי לאתך מארץ מצרים תראנו נפלאות וה"ה כמבואר וק"ל:

דרוש ו' לשבת תשובה

ישמחו הירהים ויעלזו השביס חליו יתברך וימינו פשוטה לקבל שביס והנביא מפי ה' מבריז ואומר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו ויל"ד דקרי ליה מכשול שהוא שוגג והדר קרי ליה עון שהוא מזיד וכבר רז"ל נרמזו מזה בגמרא ועיל"ד מהו כונת אומרו וקח טוב ואפשר שיובנו הכתובים הללו בהק' מ"ש המרדכי ז"ל בכתובות בפ' מי שהיה נשוי וז"ל וכללו ש"ד אין השותף יכול לסלק חביבו בע"כ כ"ז אלא שיהא התנאי שביניהם וכו' אמנם אם כשתבע רחובן ללוי ליתן חלקו ולוי אמר שאינו תפן ליתן הרי שיהא השותף ונעקר מהם משותפותם עכ"ל ומרן ז"ל בב"י ח"מ סי' קע"ו כ' וז"ל והיכא דשיהא התנאי ע"מ אם סובר הרמב"ם ז"ל שיסלקנו ויותר כ"ל אלא יסלקנו ויפרע ההפסד שנמשך מביטול תנאי זה עכ"ל:

ולאורה ים לעמוד ע"ד מרן ז"ל הללו ממ"ש מני"ר גופיה בב"י יו"ד סי' רל"ז דהתם ראו הביא לנו וז"ל כ' ר"י משם מהר"ם משאנן ז"ל שהיה מקובל בענין שידוכי חים ואשה שקבלו עליהם חרם ליגשת לזמן פ' דמי שעיכב והעביר המועד אסור ליגשת לאחר והלה מותר וז"ל היתר חכם וגם המעכב מותר בלא התרה לאחר שגשת שבגנדו עד שבא זקן אחד ואמר לי כי שניהם אסורים וכו' ונומיתי לו יכולו דבריך כשקבלו עליהם ח"ם אבל במפרש שהמעכב יאסר אין לאחר התנאי כלום וביו כך כיון שגשת האחד לתך שגשת באיסור שבגנדו מותר לאלתר וז"ל התרה עכ"ל וכ' ע"ז מרן ז"ל בב"י שם וז"ל ודברי ר"י ודברי קבלת ר"ם נכונים בעצמם ודברי הזקן ההוא לפשר שהם לפי מנהג מקומו שאל דעת כן הסכימו הקהלות ההם בחרם עכ"ל וכ"פ מרן ז"ל בש"ע שם וז"ל כ' שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על שבועתו הכ' פטור ואין לריך התרה לפיכך חים ואשה שנשתדכו וז"ז וקבלו חרם ליגשת לזמן קבוע מי שעיכב והעביר המועד אסור ליגשת לאחר והלה

מותר וז"ל התרה וגם המעכב עלמו מותר בלא התרה לאחר שגשת שבגנדו ע"כ והדבר הקשה דהתם בח"מ ס"ל למרן שגשת שבגנדו דאם לא כן אין הסיתוף מתבטל וכנז"ל ח"כ לריך פסק ביו"ד סי' רל"ו כיפך ס' הזקן ובפרט במקום שבועה דק"ל ס' שבועה להחמיר. וכבר עלה במחשבה לו' דמ"ש מרן ז"ל בב"י ח"מ דיבלס ההפסד ולא יתבטל הסיתוף הוא לד' הרמב"ם ז"ל. ולית לא ס"ה ורחים לזה שבס"ע ח"מ סי' קע"ו הנז' לא פסקה להא כלל רק כתב שם וז"ל השותפין שהתנו ביניהם שיעמידו השות' לזמן קלוב כל אחד מהם מעכב על חבירו ואינו יכול לחלוק עד שיגיע הזמן וכו' ע"כ ולא הזכיר שם דאם עבר השותף ושינה תנאי השות' מה הדין נותן אם להבליס ההפסד והשות' קיימת או לא רק מורס ז"ל ב' ב' הסברות הנז' וזו רחים למה שכתבתי:

אבל היותר נראה לעני"ד לומר דלעולם ס"ל למרן ז"ל כמ"ש בב"י ח"מ לדעת הרמב"ם ז"ל דמבלס ההפסד והשות' קיימת ולא דמי להי דיש להסיר דחים ואשה שנשבעו דבשותפין עיקר טעם תנאיהם שעושין זה עם זה אינו אלא מפני שלא יפסידו ממון השות' וכליא קרנא ובמבלס זה שניהם ההפסד שגרם הוא בעוברו על התנאי הוי"ל כמי שלא עבר על תנאו ולהכי ס"ל למרן דהשות' קיימת משא"כ בשנים שנשבעו לעשות דבר אחד דבנס שהאחד מהם יכול לקיים תנאו מאחר שהביאו עבר על שבועתו יכול הב' לו' לדעתא דהכי לא נשבעתי ולכך הותרה משבועתו לגמרי כנלע"ד נכון. ואגב אורחין חזיתיה למר הרב שכתב משא"ל בתשו' ח"מ ח"ב סי' מ"ד בנקב"ב שכתב וז"ל ומידי עוברי ע"ד מהראה"ש ז"ל בתשו' הנז' עמדתי מרעיד במה שתפס במובלס דבינן דתנאי היו הדברים תאבר לא יצא עליב שום ר' מהם לשום אדם ועבר הגבול והפסיד לניס השות' דהותר האחרון ומבטל השיתוף ולכאורה וכו' הנה דעת מרן דאפי' אם שינה השותף מהתנאי שלא מדעת שותפו לא יסלקנו אלא דיפרע ההפסד המתהווה מחמת שינוי התנאי וכו' ומה גם שבבר הורה זקן דאפי' עבר האחד אין חביבו מותר וכו' והגם הלום מרן מהריק"ש ז"ל דאה דברי הזקן. וכו' מ"מ אין זה מעלה תרוכה דאם תאמרו דהותר האחרון היכא דעבר הא' אינו אלא היכא דאפשר להתקיים מאו עבר הא' הותר חביבו דאין מקום לו' שזה יקיים שבועתו כיון דלא סגי בבך ברם היכא דהב' מלי לקיומי לשבועתיה לא אם עבר אחד מהם מאן אחליה לשבועתיה דאיהך ובכגו"ד גם מרן יודה לקבלת הזקן אלא דבלפי מה שהפריז הזקן על המדה דבבל גוונא הב' אסור הוא דדמה דבריו ותלאן במקום שנהגו וע"כ ל"ל בבך לד' מרן דאל"כ הק"ל דאינו ס"ל דאין הסיתוף מתבטל בשבועתו ת"ש והיכי מלי סבר שלא כדעת הזקן אע"כ כדכתיבנא עכ"ל יעש"כ:

ונוראות נפלאתי ע"ד הרב מ"מ ז"ל הללו דאיך לא זכר סר מ"ם מרן ז"ל גופיה בשה"ט יו"ד סי' רכ"ח סמ"ד וז"ל שנים שנדרו בלבת יחד לא"י תוך שתי שנים והא' מתעכב חבירו שמור ע"פ וה"ז הב' יכול לבדו לקיים שבועתו הגם שחבירו מתעכב ואפי"ה פטרו מרן ז"ל וזהו היפך ממש ממאי דאסיק הוא ז"ל בד' מרן ז"ל כמבואר לזה פלא:

ימ"ש עוד הרב מ"מ ז"ל שם דאיברת דאין דחיית מרן ז"ל דחייה גמורה. דבלשון אפשר לומלתיה ע"כ. תמיהני טובא מניון דמרן ז"ל בשה"ט יו"ד סי' רכ"ח ובסי' רל"ו הנז'. בפסק בפי' היפך ס' הזקן והיפך חילוקו של הרב ז"ל הנ"ל היפך נאמר דבל' אפשר אמרה והא קמן בשה"ט פ' דלא כוותיה וגמלא שדחה

דברי הזקן בב' ידים סו"ד דבריו ז"ל שגבו ממני ועל"ע:

וצופה תמכי לסרב יד שלמה ז"ל בד"ג ס"ח בדרום תשו' סב' וז"ל והנה מהרש"ך ח"ב סי' ן' והלח"ר סי' קי"ט נשחלו ברחובן ושמעון שנשתתפו לזמן ג' שנים והתנו ביניהם שלא ישחקו בקוביות ושלח לגלות מרב בעד שום לחם והח' מהם עבר על התנאי והשותף הב' עשק בעשקיו לו לבדו כי אמר דהתבטלה השות' כיון שחבירו ביטל התנאי וכשיבו הרבנים הנ"ל דשוהד"ן דכל שביטל התנאי שהיה ביניהם דהתבטל השות' כמ"ש רי"ו דב' שנשבעו וכו' והמ"מ תמה דאיך פסקו דהתבטל השות' כיון שעבר על התנאי כדעת המרדכי ושלח תשמו לם' הרמב"ם ז"ל דם"ל דכל שפורע ההפסד השות' קיימת ע"כ ותחמה"ר דבריו תמוהים במ"ש דלד' הרמב"ם כה"ג לא נתבטלה השות' דהרי לד' הרמב"ם תענ"ב דהוא כשובבו על התנאי חינו מהבטל השות' לפי"ה לריך שיפרע מה שהפסיד תכל כ"ז שלא פרע לפי' לד' הרמב"ם ז"ל מתבטלת השות' וא"כ בנדון הרבנים ז"ל הנז' מה שעחק בקוביות וילא ערב אין בידו לתקנו והו"ל כאילו לא פרע דמתבטל השות' לפי' לד' הרמב"ם ול"ע עכ"ל יע"ש:

ולא זביתי להבין ד"ק דהרי הרמב"ם ז"ל לד' מרן ז"ל לא חילק בחן התנאים חלא בכל חופן שיהיה שיהו בתנאים מלד לחד מהשות' ושילם ההפסד השות' קיימת ולדרבת התנאי הזה שבתנו שלא ישחקו בקוביות ושלא ילאו ערבים היה היתה לקיום השות' כדי שלא תפסד השות' ולד' הרמב"ם ז"ל פשוט דכשמשלם ההפסד הרי תיקן הכל ובאילו לא עבר על התנאי והשות' קיימת שכ"כ הרבנים ז"ל הנז' בב"ד שעבר הגדול והפסיד לביש השות' דהותר המחרון ונתבטל הביתוף ע"כ הרי להדיח דהעיקר הוא משום דהפסיד לביש השות' בעוברו על התנאי ולכך כתבו דמתבטלת השות' וא"כ לד' הרמב"ם דמשלם ההפסד והשות' קיימת ח"כ גם בנדון זה הדין כן וזוהי תמיהת המ"מ ז"ל עלייהו ז"ל דלמה לא תשמו לם' הרמב"ם ז"ל ופסקו את הדין בסביעת תריפת דבתלה השות' כם' המרדכי ז"ל וא"כ מחי רמי ומק' ע"ד המ"מ ז"ל והנה דבריו ז"ל בדור מללו ושפיר קא מיתיב עלייהו מלבי ואם כוונתו של הרב יד שלמה ז"ל להק' ע"ד המ"מ ז"ל דכיון דהתנו ביניהם שלא ישחקו בקוביות ושלא ילאו ערבים הו"ל כאילו נשבעו אים אל רעהו דבדרך זו יתקיים הביתוף ואם אין ביניהם לא יהיה הנם שיפרע ההפסד ובהא מודה גם הרמב"ם ז"ל דבתלה לה השות' גם זה קשה לשמוע דהרי המ"מ ז"ל גופיה כתב כן בדי להסביס דברי הרבנים ז"ל הל"ל עם מ"ם הרמב"ם ז"ל וז"ל הנם הלום חזיתיה להרב ז"ל דעיקר טעמיה משום דהוו דבריס שהשות' תלוי בהם ובקיומם והכי מתבחר ממ"ם מהרש"ך ז"ל למימרא דס"ל דהו"ל כאילו נשבעו אים אל רעהו דבדרך זו יתקיים השות' ואם אין לא יהיה ע"כ ובו"כ דעכ"ז לבו מוקפו משום דדעת הרמב"ם ז"ל ודעימיה מוכחת מילתא דלא חילקו ובבל גוונא נמי אין זה נפטר מהשבועה והשלמה בעי וי"ו בדעת הרבנים ז"ל הנז"ל דלא לחשוייהו חולקי' ע"ד הרמב"ם ז"ל עכ"ל סו"ד שנם דברי הרב יד שלמה ז"ל בזה נ"ע ורחיתי להרב הק' מהרח"ף ז"ל בם"ה ברכת מועדיך לחיים ח"א בדע"ו ע"ד שהביא"ד הרב י"ם הנ' ולא נהעורר עליו משה כלל ואיהו ז"ל תריץ יהיב מדיליה תמיהת המ"מ ז"ל ע"ד הרבנים ז"ל הנ"ל בטו"ט

ודבריו נאמנו מאוד כמש"כ המעיין ודוק:

ושו"ך להרב שנות יתין ז"ל בדכ"ט ע"ח וע"ב שהביא"ד המ"מ ז"ל הנ' שהבין בד' מרן ז"ל דם"ל כד' הרמב"ם דאפי' עבר השתף ושינה מתנאי השות' לא נתבטלה השות' אלא ישלם ההפסד והכי ס"ל למרן ז"ל נופיה וכ' הוא ז"ל שכ"כ הרב בני אבראם ז"ל ג"כ דהכי ס"ל למרן כ"י ז"ל ותמה עליהם הוא ז"ל דמנלן לו' בן בד' מרן כיון דבל' אפשר אמרה למילתיה והכריח דבריו מת"ם מרן ז"ל ביו"ד סי' רל"ו דפ' להדיח בם"ע כדי"ו זהמרדכי לא כם' הזקן וא"כ מכ"ם וק"ו דהי"ן ס"ל בשות' ומזה תמה על מורם ז"ל בח"מ סי' קע"ו דפ' בפי' דאפי' שינה לא נתבטלה השות' ואילו ביו"ד סי' רל"ו הסביס לפ' מרן ז"ל דפ' כרי"ו והניח הכל בל"ע יעש"ב:

ובשאני לעלמי לא כן אנכי עמדי דודאי דעת מרן ז"ל ברורה בשמם דס"ל להלבה דאפי' שינה השותף מתנאי השות' לא בטלה השות' רק משלם ההפסד וכמ"ם מרן ב"י דכן נ"ל יותר וכן הביאו בדעת מרן והרמב"ם ז"ל בל הפוס והמפו"ל כמש"ך הרואה והוא ברור ולעיקר רחייתו ממ"ם מרן ז"ל ביו"ד סי' רל"ו לעד"ן דהאי ברור וכדהתיבנא בשניותין לעיל ברים אחיר והוא פשוט וברור ואכמ"ל עוד בזה ועיין להרב חוקי חיים ז"ל בסי' ג"ל שכ' בתוד"ק דמרן ז"ל בם"ע סי' קע"ו פ' בד' הרמב"ם ז"ל דאף אם שינה לא נתבטלה השות' יע"ש ולא רחה יפה שהם דברי מורם ז"ל דוקא ואילו מרן ז"ל לא הזכיר מזה בם"ע בלל במש"ל:

איך שיהיה הנה נתבאר דשותף ששינה ועבר על חיזה תנאי מתנאי השות' וגרם הפסד לשות' לי מני שותפו לחלוק תו"ז השות' חו"ל מבואר יולא דדין זה במח' הוא שנוי בין הרמב"ם והמרדכי ז"ל דלדעת הרמב"ם ז"ל בל דמשלם ההפסד ל"מ שותפו לחלוק השות' בתו"ז בלל ולד' המרדכי לפי' דמשלם ההפסד יכול תבירו לבטל השות' לפי' תו"ז והיכא דלא שילם ההפסד בלל לב"ע יכול לבטל השות' תו"ז וכמו שנתבאר:

ובתב מהרש"ך ז"ל בח"ב סי' ק"ך דאע"ג דם"ל להמרדכי דשותף ששינה מת' השות' לאע"ג דפורע ההפסד מ"מ רחוק שעלה לפ"תעור שלו בגד שיתנהו לבחטחן ויודע רחוק שהבחטחן היה פרוץ ומעותד למקרה ופגע הגנבה ואפי"ה שלח לו יש לנו לפטור לבעל הבחטחן דחמרינן דאדעתא דהכי רק עביד וסיים עלה הרב כנה"ג ז"ל בסי' קע"ו ת"מ הנהט"ו אות פ"ח דמזה יש ללמוד בשותף שיודע בחבירו דישנה ממנהג המדינה וילך למ"ח או יקוף ואעפי"כ נשתתף עמו אדעתא דהכי נחית ואין השות' מתבטלת עכ"ל:

עוד בלע"ד לו' דאפי' להמרדכי ודעימיה ז"ל דם"ל דבשינה התנאי השות' אחד וגרם הפסד לשות' אפי' דמשלם ההפסד לעקרה ונתבטלה השות' היינו דוקא אם עבר ושינה התנאי במזיד גמור משא"כ אם בשוגג או באונס עבר על התנאי גם המרדכי ודעימיה ז"ל יודו דלא בטלה השות' ע"ם הזמן המוגבל דה"ז דומה לב' שנשבעו זל"ז לעשות דבר אחד ועבר א' מהם ע"ם באונס או בשוגג דלכ"ע לא הותר הב' משבועתו כדכ' מורם ז"ל ביו"ד סי' רל"ו ושאר פוסי ז"ל ע"כ הלא בספרתם:

ועוד בלע"ד לו' דכי היכי דקי"ל דמת א' מהשות' נתבטלה השות' כ' מהרשד"ם ז"ל בח"מ סי' קל"ג דאם היו ג' או ד' שות' ומת אחד מהם לא נתבטלה השות' לגבי שאר השות' הנשתרים רק לגבי יורשי המת דוקא אפי' לד' הרמב"ם ודעי' יע"ש א"כ מינה נילף נמי לסיכת דהיו ג' או ד' שות' ויותר וא' מהם עבר ושינה מהתנאים שהתנו ביניהם דאפי' לד' המרדכי ודעימיה לא בטלה השות' רק לגבי חותו שותף ששינה התנאי אבל לגבי שאר השות' הנשתרים שלא שינו התנאי עדיין שות' קיימת ואפי' דאיכא חולקים ע"ד מהרשד"ם ז"ל וס"ל דגם לגבי שאר השות' בטלה השות' וכמ"ם הרב משנ מלך ז"ל וכמו שהתירך בזה הגאון מהריט"א ז"ל בסי' כ"ג מ"מ העלה גם דאי איכא שבועה בין השות' אזלינן לחומרא

דס' שבועה להחמיר יעש"כ וגם נלע"ד לו' דאם ביוב השות' עכרו על תנאי השות' רק מישעתא לית עכרו בהא ודאי לאמרי' לד' המרדכי דהמישעתא בטלי לגבי הביוב השות' לגמרי לפי' הו"ז דדוקא כמת אחד מהשות' והביוב חיים עדיפה הוא דס"ל למהרשד"ם דלית בטלה השות' לגבי ביוב אבל אם ביוב השות' מתו וגשאר מישעתן בחיים בהא ודאי גם מהרשד"ם מודה דבטלה השות' לגמרי גם מהמישעתא דבטילי לגבי הביוב וס"ה ס"ל אם עכרו הביוב על התנאים של השות' בטלה השות' גם לגבי המישעתא וז"כ לעע"ד:

עון מ"ש הרב יוסב להוכיח ז"ל בפ' וילך דלחלק יש דאם השותף הב' הוא ניהו דהוי גרמא לשותף הא' לעבור על התנאי ולהפסיד דלכ"ע לפי' המרדכי מודה דלא מני חבירו לבטל השות' תו"ז כלל ומכ"ש היכא דבידו של השותף למונעו ולפי"ה ביאה ושתק דהו ודאי מחל וזינו יכול עוד להפריד השות' תו"ז וכזה פי' הוא ז"ל מלמרי רז"ל יעש כ.

ועפ"י כל הלמור נלע"ד דאפ"ל בזה בו' הפ' הנלמרים בחמת בפ' כי תבא וכ"ת ויאמר ה' אל משה לך רד כי שיחת עמך אשר הוללת יאמן"ך שהו מהר מן הדרך אשר ציוים עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול ויחל משה אפ"ה ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מאמן"ך בכח גדול וכי"ת וכו' זכור לאברהם וכו' אשר נשבעת להם בך וכו' והדקדוקים דבו וכבר בדרום אחר לתשו' ביארתי כל הדקדוקים שבאלו הפסוקים ופירשתים בענייתי שם בחו"ל ומשם בארה וכעת נלע"ד לפרשם בהו"א עפ"י הדין הגז"ל בהק' עוד מ"ש רז"ל בפ"ק דקי' ג' שות' בחדש אביו ואמו והקב"ה ואמרי' בשם הגדה ד"ל וז"ל כי לך תכרע כל ברך זה יום המיתה תשבע כל לשון זה יום הדין ומה היא השבועה שמשביעין אותו תהי לדיק וכו' והוי יודע שהקב"ה עיבר ומשרתיו עשורים וגשמה שגתן בך עשורה אם לאתה משמרה כשהרה מוטב ואם לאו הוא עובלה ממך ע"כ נמצא דעל תנאי כן נברא החדש לקיים התורה והמציה וכשחטא החדש ועובר על התנאי לפי סברת המרדכי הרי נתבטלה השות' והקב"ה נוטל חלקו ממנו שהיא הנשמה חלק אלוה ממעל וימות החדש וזהו ביטול השות' ולד' הרמב"ם ז"ל דס"ל דמשלם ההפסד והשות' קיימת גם החדש החוטא מלי לתקן בתשו' את אשר עיוות כי לכל עון יש תשו' כנגדו לכלות הפשע ולהתם חטאת והשות' קיימת וכ' הרב קול יעקב שחול ז"ל בדרום התשו' דאפי' לד' המרדכי דס"ל דאפי' שילם ההפסד בטלה השות' אם מלבד דשילם ההפסד שילם ג"כ ריוח שהיה מרויח בחותו ממון אם לא יהיה משנה תנאי השות' ככה"ג גם המרדכי ודעי' מודו דהשות' קיימת ע"ם חותו זמן הקלוב ביניהם יע"ש וידוע מז"ל ביומא דתשו' מרחה זדונות נעשות לו שגגות ומחהבה כהפכן לזכיות יע"ש נמלא דבשעשה תשו' מלבד דשילם ההפסד עוד זאת חשיב נמי דמשלם ריוח ג"כ שהם הזכיות שהרויחו ע"י תשו' מחהבה:

ועיין להרב אם דת בס' ותתחנן ומשק"ק עליו הרב דברי שלמה בס' תולדות והרב נח"ל ח"א דל"ד ע"א וע"ב והרב ברכת מועדיך לחיים דע"ז ובדרוש הנדפס בס' בני בנימין וקרב היום ח"ב לאחר ההקדמה יעש"ב ולאכמ"ל בזה: עו"ן מ"ש גדולי הפוס' ז"ל דאם השותף החחד לא מכר הסחורה בזמנה ועיכב מלמכור ועבר זמנה וגרם הפסד לבית השות' בעיכובו לא חשיב שינוי מתנאי השות' כיון דהוי בשו"ת ומלי טענן לטובה נתבוננתי בידוע. וכמ"ש מהריט"ץ סי' קל"ה ומהרימ"ט ח"ח סי' ק"י ושאר פוס' ז"ל ושיקר שורשוהי מד' הרמב"ם ז"ל שהביאם מהריט"ץ ז"ל שם כמש"כ המעיין ולפי"ז מ"ש הרב שם דת ז"ל בפ' ואתחנן וז"ל ח"כ היכה נפש כי תחטא ושינה מתנאי השות' בקו"ע הו בשו"ת לם' הרמב"ם שות' במק"ע וכו' עכ"ל יע"ש הא ודאי דזה שכתב הו בשו"ת לינו לנא לם' הרמב"ם ז"ל דוקא לכן להמרדכי דס"ל דבטלה השות' לגמרי ודאי דינו לנא לם היכה שינה בקו"ע דוקא לא חם שינה בשו"ת וכמדובר וזה ברור:

מעתה נבא לכו' הני מק"ק הנו' ויאמר ה' אל משה לך רד כי שיחת עמך כלו' דעברו על תנאי השות' אשר התניתי עמהם ביום הלידה כנז"ל וז"ש סרו מהר מן הדרך אשר ציותים ביום הלידה וא"כ הרי נתבטלה השות' לגמרי אשר כיני לבינם ולא תימא דעברו בשו"ת ולא בטלה השות' רק עשו להם עג"מ בקו"ע כמעשה גמור ולא תימה דבשוגג ובאונס עברו על התנאי אלא במזיד ובכוונה הטוב עברו על התנאי שהרי וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה א"י מכ"ז מוכח בבירור דבמזיד ובכוונה הטוב עברו על התנאי שהרי בטלה השות' וא"כ אפי' שיעשו תשו' הרחוזה בועתה דאין ועתה אלא תשו' בידוע עכ"ז הניחה לי כלו' לא שמיע לי ולא ס"ל דאין בידוע בכור כד' המרדכי דאפי' דישלמו ההפסד בטלה השות' לגמרי ומני אלא לחלוק השות' וליטול חלקי מהם בהיית הנשמה אפי' כתו"ז וז"ש ויחר אפי בהם ואכלם ואולם אתה אלא היית עמהם בעון העגל ולא עברת על התנאי הני מקיים שותפות עמך ע"ם הזמן ואת"ל שאתה מוחזק ואם הרבים שעברו על התנאי ובטל המישעתא לגבי הרוב כדין מתו רוב השות' וה"ה אם עברו על התנאי רוב השות' דהמישעתא בטל לגבי הרוב אלא אתה מזה כלל כי אני אעשה אותך לגוי גדול ויתיה אתה ג"כ רוב ולא מישעתא ומובחת הני לקיים השות' עמך ע"ם הזמן:

ולזה ויחל משה את פני ה"א ויאמר למה ה' כלו' למה נקלה עמך ה' מהום דעם הוי"ה ב"ה הוא רחמים גמורים וא"כ יהיה אפך בתמיהא והלא מידתך רחמים גמורים והיה רחוי לך לפהום כהרמב"ם ז"ל דלא בטלה השות' כלל וכ"ת דאפי' להרמב"ם ז"ל עכ"פ בעי מיהא שיהא ההפסד כדי לקיים השות' ע"ם הזמן המוגבל לז"א בעמך ר"ל עד"ם ז"ל ונשיא בעמך ל"ת כתושה מ"ע כלו' גם הכא ליתעהו בתקנתא שיעשו תשו' ולא עוד אלא דיעשו תשו' מהבה כרחוי בתיבת בעמך דהיינו בתושה מ"ע השבים מהבה דבכה"ג מלבד מה דמשלמים ההפסד עוד זאת דמשלמים ריוח ג"כ דזהות ג"ל זכיות ובכה"ג לכ"ע ליכה מתבטלת השות' כנז"ל. ועוד מתעה לחר לינך יכול לבטל השות' מהם תיך ומהם דהא אשר הוללת מאמן"ך ואתה ידעת לותם שיעשו מהתנאי כיון שהיו גוי מקרב גוי ומה אלו גם אלו בם"ם רז"ל ובכה"ג לכ"ע ליכה מתבטלת השות' כדילוף לה הבנה"ג ז"ל מתשו' מהרש"ך ז"ל וכנז"ל. ועוד מתעה לחר לינך יכול בדין לחלק השות' מהם תו"ז והוא שהם לתושים מיכה"ר ואתה גרמת להם לחשוא כיון שברית יכה"ר להחזיאם כתם"ה ואשר הרשעתי ונאמר ג"כ ואנכי ברית מהית לחבל ואתה יודע כי ין לחם לדיק בלחן וכו' אשר מתע"ז תרז"ל ביומא דפ"ו לחדש טובר עבירה פ"א ופ"ב ופ"ג מוחלין לו דהן בל אלה יפעל אל פעמים שע"ג יפ"ם וכיון שבן שאתה הנורם להם לחשוא כ"ע מודו דל"מ השותף לחלוק הו"ז בלל וז"ש בכח גדול שם רמז דהם לתושים מכח גדול הוא היה"ר כדרז"ל בפ"ג דמדרים ע"פ ובח תליה מלך גדול זה היה"ר יע"ש:

ועוד ט"א שבידך למשוע השינוי ואפי"ה רחית ושתקת ולא מנעת לותם ביד חזקה שלך א"כ הא ודאי

דלויך יכו"ל השות' מהם תו"ז וכמ"ש הרב יו"ח ז"ל וכנז"ל וז"ש וביד חזקה שם רמז להחמור דמלבד דהם תנוסים מן הילה"ר המתעיתם בכח גדול עוד זאת יש ע"ח וז"ש וביי"ח שלח הייתי יכול למוגעם מלעשות ומלעבוד על התנאי כנז"ל. ותני והדר מפרש חומרו בכח גדול שהוא הילה"ר כנז' דלמה יאמרו מלריס כיון שהוא יתי' ברעה שהוא הילה"ר הנק' רע הוליאם מבטן אמם כמש"ה לפתח חי"ר ויולר לב האדם רע מנעוריו ועתה רוצה להעבידם להרוג אותם בהריס ולכלותם מעי"פ האדמה לאמתה עובדת כיון שהוא הגורם להם שיחטאו ע"י שברח להם הילה"ר והוא יודע בהם שעלולין לחטוא מכח הילה"ר ובידו היה למוגעם ועכ"ז רוצה להרוג אותם וכו' הא ודאי לא מן הסם הוא זה כלל יעוד דהא לויכא קמן ס' שבועה דקי"ל להחמיר וז"ש זכור לאברהם וכו' לשבר נשבעת להם בך וכיון דלויכא ס' שבועה היאך לאתה יכול לבטל השות' מהם תו"ז הא ודאי לאתמהא וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' מאמרם ז"ל במנחות דכ"ג: וז"ל בשעה שהחריב הקב"ה את ביהמ"ק אמלו הקב"ה לאברהם אתה ביהמ"ק אמלו מה לידידי בביתי אמ"ל עשקי בני בחתי אמ"ל בניך חטאו וגלו אמ"ל שמא בשוגג חטאו אמ"ל עשוהה המזומה אמ"ל שמא מיעוטם חטאו אמ"ל הרבים אמ"ל הי"ל לזכור במילה שבשבילם אמ"ל ובשר קודש יעברו מעליך אמ"ל שמא אם התחנת להם היו חוזרים בתשו' אמ"ל כי רעתכי אז תעלוזי מיד הניח ידו על ירכו והיה נועק ובוכה ואומר שמא ח"ו אין להם תקנה יאתה ב"ק ואומרה לו זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך מה זית זה אחריתו בסופו לאש יאחריתן בסופן ע"כ. ויל"ד במעשה זה עובדא חדא במ"ש ע"ש בני בחתי דמשמע שיודע בהם שגלו מאמלם והוא כח על עסקיהם ובל"ד מה עסק יש לו בהם דאל"כ לא הול"ל אלא בני היכן הם ותו יל"ד במ"ש היה לך לזכור להם ברית מילה דמהיכא היתי שבעבור שהם נימולים יחחול להם הקב"ה ע"כ פשעיהם וחטאתם ועיל"ד במ"ש עוד אם התחנת להם היו חוזרים בתשו' דאל"כ אין לדבר סוף ולעולם לא מני הקב"ה להעניש לעוש חוטא כנגדו בכח מעשה זו דשמא יעשה תשו' ועיל"ד במ"ש הקב"ה כי רעתכי אז תעלוזי מה זאת תשו' לשאלת אחע"ה שאמ"ל דאם היה ממתין להם היו חוזרים בתשו' אח"ש ז"ל פי' דר"ל דגלוי וידוע לפני שלא היו חוזרים בתשו' שהרי כי רעתכי וכו' ופירש"י ז"ל שם דכשהיו עוברים עבירה היו שמחים בה עכ"ל ועוד יל"ד במ"ש יאתה ב"ק ואומרה זית רענן וכו' מה כוונתו בזה הפסוק והח"ח ז"ל פי' עפ"י מדרז"ל דהקב"ה מעמיד מלך קשה כהמן בגזרותיו ועי"ז חוזרין בתשו' וזהו דמיון כמו זית שחיבו מוציא שמנו שלא ע"י כתישה כך ישראל חוזרים בתשו' שלא ע"י יסורין ע"כ ולדרכנו יע"ן עפ"י דרכו דרך הקודם:

ונקדים עוד מ"ש רז"ל בב"ר ברחשית בשביל ישראל שנקראו רחשית נברח העולם כמש"ה קודם יש' לה' רחשית תבואתו ע"כ וא"כ אם אין יש בעולם ח"ו אין עולם כלל ואי' במס' נדרים גדולה תורה שהלמלה תו' לא נתקיימו ז"ו שנא' אם לא בריתי יו"ל חת"ו לא שמתי ועוד היאך היתם גדולה מילה שהלמלה לא נתקיימו ז"ו שנאמר אם לא בריתי וכו' ע"כ נמלא דעל כל אחד משתים אלה דהם התו' והמילה העולם עומד וכמובן מעתה נבא לכוונתם ז"ל דהנה כשאמ"ל הקב"ה לאברהם אע"ה מ"ל בביתי השיבו ע"ש בני בחתי שים לי דין ודברים עמך על עסקיהם השיבו הקב"ה מה יש לך למטען בעדם כיון שחטאו ועברו ע"ת השות' שביני לבינם הרי המדבי ודעי' ס"ל דנעקרה השותפות לגמרי ולזה גלו מאלים והצדקתי שותפותי עמהם ואפי' לד' הרמב"ם ז"ל דס"ל דלא בטלה השות' מודה מיהא דעכ"פ לריך לשלם ההפסד כדי שתהיה השות' קיימת ע"ם הזמן וכאן ישראל חטאו ונשחרו בחטאם ולא עשו תשו' לשלם ההפסד כלל וא"כ לכ"ע בטלה השות' אפילו תוך זמכם השיבו לאברהם שמא בשוגג חטאו שעברו על התנאי בשוגג ולא בטלה השות' כלל כנז"ל השיבו הקב"ה עשותה המזומה ר"ל במוד חטאו ולא בשוגג השיבו לאברהם שמא מיעוטם חטאו ויבטלו במיעוטם כנגד הרבים שלא חטאו ואינך יכול לבטל השות' כלל עם הרבים שלא חטאו אמ"ל הרבים כלו' הרבים הם שחטאו ולא המיעוט וכיון שרובם חטאו בשולם נידון אחר הרוב ובטלה השות' והשולם לנמרי השיבו לאברהם דכיון דע"כ אחד מב' דברים השולם עומד עה"ת ועל המילה כמש"ה אם לא בריתי וכו' א"כ הנם שחטאו ועברו עה"ת שהשולם מתקיים עליה עכ"פ הי"ל לזכור להם ברית מילה שבשבילם השולם עומד עליה כמו' והיאך אתה יכול לבטל השות' ולאבד שולמך כיון שהם מקיימים המילה יש קיום לשולם ומלוחו השיבו הקב"ה שגם מלוה זו דמילה ביטלוה כמש"ה ובשר קודש יעברו מעליך ענין לפניו יה' אאע"ה ואמר שמא אם המתנת להם היו חוזרים בתשו' ומשלמים ההפסד וגם ריוח דע"י תשו' מהכבה הזדונות כ"ל זכיות ואמאי עקרת וביטלת השות' מהם מאחר דאפי' דיעשו תשו' השיבו הקב"ה כי רעתכי כי אז וכו' כלו' גלוי וידוע לפני דלא יחזרו בתשו' וכמ"ש הח"ח ז"ל וכנז"ל:

ובראות אאע"ה שע"כ טענותיו שטען בעד בניו השיבו הקב"ה תשו' נילחת וסגר עליו המדב'ר אחד לאברהם דאין להם תקומה עוד ח"ו ולזה מיד הניח ידו ע"ר והיה נועק ובוכה ואמר דא"כ אין להם עוד תקנה ח"ו לקיים שותפותם עמך יאתה ב"ק ואומרה זית רענן וכו' מה זית זה אחריתו בסופו ע"י כתישה אף יש' אינם חוזרים בתשו' אלא ע"י יסורין ובזה חידש לו הקב"ה דים זכות תולה לים' לקיים השות' עמהם משום דזה הדין שותף שמינה הגלי השות' דאפלינו היה המדכי והרמב"ם ז"ל אי בטלה השות' אל"ל זה שייך דוקא בבן אדם לאבידו דאם בא אחד מהשות' לעבור על תנאי השות' אין ביד השותף שעמו למונעו ולמחות בידו אלא יעבור משא"כ הקב"ה אשר בידו נפש כ"ח דאף שנתן הבחירה ביד האדם לעשות מה שלבו חפץ ולא יעשה תשו' מאליו ומעלמו להקן אשר עיוות מ"מ בידו להחזירם בע"כ שמעמיד עליהם מלך קשה כהמן וגוזר עליהם גזירות קו"ר ועי"ז חוזרים בתשו' וכמש"ל והתשו' עוקר התמת מעיקרו וא"כ אין לד היתר להקב"ה לבטל השות' מהם כלל כיון שבידו של הקב"ה למונעם ולהחזירם למוטב וכמ"ש כן הרב מער"ל ז"ל בח"כ דר"ו ע"ח לפי דרכו יע"ש וק"ל:

ועפי"ן לפ"ל ג"כ כו' מאמרם ז"ל בפ"ק דמגילה וז"ל שאלו תלמידיו לרשב"י מ"מ נתחייבו שם"י שבחותו הדור כליה אמ"ל אמרו אתם אמ"ל מפני שנהגו מעשודתו וכו' אמ"ל א"כ שבשופן יהרגו וכו' אמ"ל אמור לנו אתה אמ"ל מפני שהשתחוו לעגל אמ"ל וכי מ"פ יש בדבר אמ"ל הם לא עשו אלא לפנים לפף הקב"ה וכו' ע"כ והדקדוקים מבוארים אחת במ"ש מפני מה דהול"ל מה חטאו יש' עד שנתחייבו כליה כי באומרם מפני מה משמע דהם יודעים טעמו ש"ד רק דק"ל דלפו"ד לא הי"ל לאחייבם נשוד יל"ד במ"ש ישראל שבחותו הדור אמאי דייקי בלישנייהו למימר הכי דלא הול"ל אלא מ"מ נתחייבו בימי אחשורוש כליה והרב קול יעקב שאול ז"ל דמ"ד ע"ח פי' לפי דרכו דשאלתם היתה אמאי נתחייבו המדיקים שבהם ישראל יכולו יע"ש עוד יל"ד במ"ש מפני שנהגו

וכו' אמנם לית ידעו הדחייה דח"כ של שופן וכו' וגם תק"ל לדידהו מי ניחא וכי מ"ש י"ב טיל"ד במ"ש רשב"י דה"ט מפני שהשתחוו לעגל דח"כ של כבל לבד יהרגו וכו' ומהרש"ל ז"ל כ' שם דבלחותו פרק כל ישראל היו בכבל יע"ש:

אמנם עפ"י הקדוש לפ"ל דהכל ח"ש דהם הוו ידעי דחטאם היה משום שנהגו וכו' ואולם הוה ק"ל דהתינח לנבי הותם שחטאו בטלה לה השות' לנבי דידהו כיון שהם מיעוט ישראל וכוב ישראל לית נהגו ולנבי הרוב לית בטלה השות' וא"כ מ"מ נהחייבו ישרא שבלותו הדור כולם כאחד כליה הכשרים והל"נ עם מה שנהגו ורשב"י הנין מדבריהם שיודעים הטעם לך דח קשיית להו ולז"ח לאמרו לתם ואמ"ל דהטעם לשר לאו יודעים הוח מפני שנהגו ורשב"י ביאר קושיתם על טע"ז דח"כ של שופן וכו' כמ"ל לז"ח להם ח"כ לאמור לנו לאתה טעם העיקרי ואמ"ל מפני שהשתחוו לעגל ובו בפרק היו כל ישראל ולפחות רובח דידהו שם בכבל כמ"ש מהרש"ל ז"ל כמ"ל וכיון שרובם חטאו בטלה השות' מכולם דבטל המיעוט נגד הרוב וע"ז הקשו לו לחידך גיסח דח"כ מ"פ י"ב ולמה ניעולו כיון דבטלה השות' לנמרי כיון דחטאו בע"ז ולח עשו תשו' לכ"ע בטלה השות' לפי' תו"ז כמ"ל לזה השיבם רשב"י תדעו לכם דמדינח לח מלי הקב"ה לבטל השות' ולכלותם לגמרי דכבר הקדמנו דאם עבר אח' ע"ת השות' נאונם לו בשוגג לח מלי לידך לבטל השות' לכ"ע וז"ש הם לח עשו אלא לפנים כלו' באונם ובשוגג וכל כה"ג אין מקום לבטל השות' כלל ומעט"ז ניעולו וק"ל:

ובזה פי' הרב קול יעקב שאול ז"ל בדרשותיו לתשו' קרלי דיחזקאל סי' ג"ל וכ"ת ואתה בן אדם לאמור אל בית ישר' כן אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה לאמור אליהם חי אני אם לאחפוץ במות הרשע כ"א בשובו מדרכיו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה המותו בית ישראל ע"כ וי"ל בשאלת ישראל כי פשעינו וכו' ואיך נחיה ואם חזרו בתשובה איך נאמרו איך נחיה הא אין לך דבר שעומד בפני התשו' ואם לא חזרו בתשו' פשיטא ודאי דלא יחיו והו במ"ש ובם אנחנו נמקים מלו הכונה בזה ותו דמה זו המיהא ואיך נחיה דמי גרם להם ואינהו דאפשידו לנפשייהו ותו במ"ש אם לאחפוץ במות הרשע דמה לנריך לזה דהם לא שאלו כ"א תיקון לחיות ולא הול"ל כ"א בשוב רשע מדרכו וחיה ותו בפל שובו שובו ותו בית ישראל הוא שפת יתר דעמם היה מדבר:

אבן עם הקדוש הכל ח"ש דישראל שבלותו הדור הוה ס"ל כם' המרדכי דכל שעיקר מתנאי השות' לפי' משלם מה שהפסיד נתבטלה השות' לפי' תו"ז וא"כ כל שחטאו ופשעו שעיקר את תנאי השות' לפי' שיעשו תשו' ויפרעו מה שהפסידו השות' נתבטלה ואיך למות דלא זכה פוחתין לו וז"ש כי פשעינו וחטאתינו עליהו ובם אנחנו נמקים נשחתים ואיכא הפסד וא"כ לפי' אנו עושין תשו' איך נחיה הא נתבטלה השות' וע"ז השיב הקב"ה אם לאחפוץ במות הרשע כלו' לפי' לם' המרדכי הוא כשהשותף האחד רוצה לחלוק אבל אני אם לאחפוץ במות הרשע אין רלוני לחלוק השות' ואעיקרא דדינא הלכה כהרמב"ם ז"ל דכל המשלם מה שהפסיד אינו יכול לחלוק כ"א בשוב רשע מדרכו ואיה כיון המשלם מה שהפסי' ואיה ועוד שובו שובו דהייט מירא' ומהכה וכל דאי' תשו' מהכה שזדונות נעשות זכיות כדאמרי' ביומא א"כ מלבד המשלם מה שהפסיד הוא נותן ריוח ג"כ וכל כי הא לפי' המרדכי חזיל ומודה לנריך לקיים השות' ועוד דלמה תמותו בית ישראל דאעיקרא אין כאן שות' דח"כ אין השולם מתקיים דמיד שיחטא האדם ימות בעונו כמ"ש הרב לקח דת ז"ל שם כ"ם רבים החומאים וכ"ם לומה

כללית וא"כ מוכרח דאין שום' זו גמורה לו' דהרשות בידו לחלוק דלמה תמותו ובפרט כללות כ"י ואפ' דבפלוגתא דח תליא פלוג' דהקב"ה שם יפרעל שחרז"ל דהקב"ה לומר שובו אי ואשובה אילם ויש לומרים השיבנו ה' אליך וכו' ע"כ ולל"ד במאי פליגי ועם האמור ניחא דישראל ס"ל כם' המרדכי דאפי' משלם ההפסד מתבטלת השות' כל שעיקר מהתנאי והשותף הב' בידו לחלוק ומשו"ה לאמרו ישראל דאם הקב"ה אבן בקיום השות' יעשו תשו' ויפלמו מה שהפסידו אבל אם לינו רולה בקיום השות' א"כ מה תועלת בתשו' כל שהשות' מת' וז"ח השיבנו ה' אליך שהחפון לקיים השות' ונשובה לאנס הקב"ה ס"ל כהרמב"ם דהל' כוותיה דכל דמשלם מה שהפסיד חייב השותף הב' לקיים השות' עד זמן הקבוע ואינו יכול לחלוק תו"ז כלל וז"ח שובו אלי ואשלחה ההפסד ואשובה אליכם בהברח כם' הרמב"ם ז"ל לאמד"ק ודפח"ח:

ובדרך זו אלך לפרש לעב"ד כו' מאמרם ז"ל בפסיקתא וכירום' דכ"ה וז"ל שאלו לחכמה חוטא מה עושין אמ"ל חטאים הרבה רעה שאלו לנבואה אמ"ל הנפש החוטאת ה"ת שאלו להורה אמ"ל יביא קרבן ויתכפר שאו להקב"ה אמ"ל יעשה תשו' ויתכפר הב"ד טוב ויבר ה' וכו' עכ"ל והקושי שבזה המאמר הנה הוא מבואר ונגלה לעין כל חוזה דמה זו שאלה ואולם בבר הקדמנו מח' הרמב"ם ודעי' עם המרדכי ודעי' דשותף שעימה ועבר על הנאו דלם' הרמב"ם ישלם ההפסד והשות' קיימת ולד' המרדכי ז"ל לפי' ישלם ההפסד נתבטלה השות' מעיקרה כמ"ל:

עון מ"ש הרב רחם דוד ז"ל בדע"נ ע"ח בכונת מאמרם ז"ל שאמרו חוה"ע לבלעם למה ליוה ה' לישראל שיביאו קרבנות ונמו לא ליוה אמ"ל בלעם הקרבנות חינם אלא שלום למי שקבל התו' וכו' ע"כ ואקר הוא ז"ל דמה שייכות יש להתו' עם הקרבנות ונית"ל דבקבלת התורה נעשו יש' עם הקב"ה כדין אשה ובעלה שהדין נותן שהבעל יביא קרבנות שהאשה חייבת בהם וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפיו"ד דשנגות ה"ו וז"ל כל קרבנות שהאשה חייבת בעלה מביא על ידה ע"כ ועליה דיקה דהקב"ה לבקש טהרתה וכפרתה ושלומה וכו' עכ"ל. גם בתבו המפ' ז"ל דהקב"ה מקיים מלות הבבת לבידה במה שהורם בנין הפטי"ח ומוליח את בולטו מפיו שמיל מהם התו' והמלות שהיו עד עתה עשוקים בידה קודם שישוב האדם בתשו' וזה עושה הקב"ה לפנים משו"ד משום דמדינת פטור הקב"ה מלהשיב לבידה כלל כדין זקן ואינה לפי בבודו כמ"ש בן כל המפ' ז"ל בידוע:

ובבן יבואר מאמר הפסיקתא הנז' דהנה החכמה ס"ל דהאדם עם הקב"ה יש להם דין שותפין וע"ז וכמו שאמרז"ל ג' שות' יש באדם וכו' כמ"ש הרב לח דת ז"ל כנ"ל ובשאושת האדם עובר על תנאי השות' שהתנה הקב"ה עמו בעת הלידה תהי לדיק ואל וכו' וע"י מעשיו הרעים הורם ומקלקל ופוגם מה שלמעלה ודינא הוא דישלם ההפסד בעשותו תשו' ומע"ט ויעוד ויבנה חורבות בלופן שישלם הרע דהיינו ההפסד שנורם שהלבה רווחת בהרמב"ם ז"ל דישלם מה שהפסיד ונרם והשות' קיימת וז"ש החכמה תעשים ת"ר כלו' שאין על החוטא שום חיוב כ"א יתקן את אשר עיוות ברעה אשר עשה ותול"מ והשות' קיימת. אבן הנבואה ס"ל כדעת המרדכי ודעימיה דבל שעיקר השותף מתנאי השות' נעקרה ונתבטלה השות' מבל ובל ואפי' ישלם ההפסד ל"מ ולזה אמרה הנבואה הנפש החוטאת היא תמות דבטלה השות' והקב"ה נוטל חלקו שהיא הנשמה וממילא ימות האדם אפי' בתו"ז וכמ"ש. ברם התו' הקדושה דרביה ד"ן ס"ל דדין ישראל עם הקב"ה כדין אשה עם בעלה וחייב הוא ית' בכפרתה

ורחיה לזה מהרבנות שתייב הבעל להניח בעד השתו וכדברי הרב רחם דוד ז"ל הנז"ל וז"ש יניח קרבן ויתכפר ומה מתוק לפי"ז מה שהתורה עלמה זהת לומרת יניח קרבן משום דע"י קבלת התורה זכיו לקרבנות כמ"ש הרב ז"ל וכנז"ל:

ואולם להלהיו מרחם יש לידון בדבר חדש דעליה דידיה רמיא לקיים מלות השבת לבידה וכמ"ש הרב רחם דוד ז"ל בדקל"ט ע"ח שכתב שהקב"ה מקיים מלות התו' וע"י התשו' שעושה החדש הקב"ה הורם הבנין של השב"ח ומוניח לאור כל חלקי התו' והמלות שהיו עשוקים עד עתה ביד השב"ח וזה מקיים מלות השבת לבידה וז"ש הקב"ה יעשה תשו' ויתכפר פי' שחי מחזיר הכל לאיתנו הרחשון וכדי שלא תאמר דאינו מחוייב הקב"ה לעשות זה מדין זקן ואינה לפי כבודו כ"ח לפניט משורה"ד וז"ש הם"ד טוב ויפר ה' וכו' לרמוז למ"ש הרמב"ם ז"ל דמי שהולך בדרך הטוב והישר יכול להחזיר לבידה לפי' שחינה לפי כבודו וק"ל:

מעתה הדין לקרלי דהושע הגביה ע"ה ההוא חמר שובה ישרחל עד ה' חלהיך והוא יתברך מקבל לחתכם בתשובה ולא יחפון להפריד השות' כלל משום דהלכתא לזלא כהרמב"ם ז"ל דחס משלם ההפסד השות' קיימה ות"ת דמלן מוכח דהלכה כהרמב"ם דילמא יתפום הקב"ה השיבה כס' המרדכי דס"ל דחף המשלם ההפסד בעלה השות' לגמרי ומה גועיל כי גשוב בתשו' לזה סיים הגביה עפ"י ה' וחמר דלא תחום מזה כלל וע"ש משום כי כשלת בשוגך כלו' דחפי' המזיד שלך מכשול יתקרי דהיינו שוגג והטעם משום דחלי דן לחתכם כחומסים מלד היתה"ר שברלתי משמית לחבל וחשר הרעותי וידעתי ג"כ כי חדם לין לדיק בחרן וכו' וחפי"ה נשתפתי עמכם ובכגו"ד דוד השותק בחביכו שיעבור על התגלי וחפי"ה נשתתק עמו וגם כשחלי הגורם לכם לחטיח ע"י היתה"ר שברלתיכו בכה"ג גם המרדכי יודה דל"מ השותק לחלוק תו"ח כיון דידע והוא הגורם גמלא סבר וקביל והשות' קיימת ע"ם הזמן חכל כתגלי וע"מ קחו עמכם דבריט ודוי ופיוסים ותחגויט ושובו חל ה' תשו' מלהכה וע"ז חמרו חליו כל תשא עון כל לרכות דל"מ דהזדונות כבר נהפכים לשגגות ע"י התשו' חפי' מילחה חלא עתה שתעשו תשו' מלהכה גם השגגות חלפו הלבו למו והזדונות נעשו זכיות וגמלא שנתתם ריוח חזי חפי' המרדכי ודעימיה יהדו דלא כשלה השות' וז"ח וקח טוב ר"ל ריוח וזה שילמתם הכל וז"ש ונשלמה וכו' וק"ל:

ואני הדל מ"כ בכ"י הן' ולא ידעתי למי מקדושים שפי' הגי מק"ק דהושע הע"ה בחו"ח ודכשיהו פסיני ולהיות כי ערבים עלי ד"ק מאוד מאוד לחמרתי להעתיקם ולדורשם משם חומרם יסי מכירו ברוך וז"ל שובה ישרחל וכו' עד חשור לו יושיעו וכו' והרוחה ירחה כמה יל"ד בכתו' חלו ויובן בהק' מ"ד ביומח גדולה תשו' שרוחה חת ל"ת שבתורה שנח הן ישלח וכו' ושובו חלי נחום ה' והק' המפ' ז"ל דלפי החמת היתך עבר הקב"ה על ל"ת כדי להחזיר יש' בתשו' והרבה תי' נחמרו בזה בס' ש"ן המפ' ז"ל והגל"ע חני חביח שבעה תי' הגחמרים בחמת שרמוז הושע הע"ה בד"ק הנז' שובה ישרחל וכו'. רחשון בקו' פי' מהרימ"ט ז"ל בו' הכ' חיזה ס' כריתות חמכם ח"ם בהכוחה לו' ליסרחל בלוס ילחתם ממני ע"י גע כי ענין הקב"ה כשקידם חת ישרחל דומה למי שקידם חשה בתגלי וע"מ שלא תזנה שחם זינתה הופקעו הקו' לחפרע וגעקרו לגמרי ומעתה ודחי דלא נחסרה לבעלה חפי' חם זינתה חח"כ כי הקב"ה התנה עמנו לקבל חלהיהו ית' דוקא ולא יהיה לנו חלהים חחרים ח"כ כשעברו ע"ו וילכו חחרי ההבל נתבטל התגלי ונתבטלו הקו' וזה"ה חיזה ס' כריתות חמכם וכו' שלא היו הגירושין ע"י ג"כ כלל כ"ח בפשטם שולחה חמכם בלתי גע דבטלי להו הקו' למפרע וכנז"ל:

שני בקודם תי' הרב מהרי"ח ז"ל מפש הרחשונים ז"ל דלשון הקו' הוח הרי חת מקודשת לי ולח לחיפכח כגון שחומר לה הריני מקודש לך דזה ל"מ וכדחיתח בקו' וליך לה מדכתיב כי יקח חיש חשה ולח כי תקח חשה לחים וכחן לפי מ"ש במד' דהלוחות המה היו הקידושין שנתקדשו בהם ישרחל להקב"ה ובכוזה מכוונת כתב בפשר הקו' תגבי ה' חלהיך דהו"ל כלומר הריני חישך דחין כחן קו' כדי שלא יהו כחשת חים:

שלישי בקו' מהרז"ל בספרי עתידה בג"י לו' רבש"ע כתבת בתו' לומר הן יפלח חים וכו' חמ"ל הקב"ה כלום כתבתי בתו' חלא חים בבר כתבתי כי חל תגבי ולא חים וכו' ומה כן חין כחן עליו הלחו דלא יוכל וכו' כלל וכמובן:

רביעי בקו' תי' התום' ז"ל בשבת ד"ד ובכמה דוכתי גבי מהרז"ל בשבת חין לומרים לו לחדם חטוח כדי שיזכה חביכך דק"ל להתום' ז"ל התם גבי הניח דר"ח דשיתרר עבדו והשלימו לעשרה ותי' דמלוה דרבים שלני יע"ם וכמו כן בעשה דתשו' היח מלוה דרבים ומותר לו להקב"ה לעבור ח"ו על ל"ת כדי שיזכו ים' בתשו' שהם רבים וכמובן:

חמישי בקודם עפ"י מ"ש הרב משפטי שמואל ז"ל בתשו' דהח דק"ל חין לו"ל חטוח כדי שי"ח וכו' חין זה חלא כהלכה וחין מורין והכי דייק ליפנח דחין לו"ל וכו' חבל חם מילין ומעלמו רוגה לעבור על לישור כדי שיזכה חביכו חין מוחין בידו יע"ם וה"ל בעשה דתשו' דכוותה דהקב"ה מעלמו לינו חפן כ"ח בשוב רשע מדרכו והוח ליום ושבת עד ה"ח חפי' שעי"ז הוח עובר ח"ו על ל"ת כיון שהוח מילין ומעלמו חפן כך מותר לו:

ששי בקו' תי' הרב שפ"י ז"ל בהדיח דתנן בגירושין הניחנן במתן חחד שנתערבו בניחנן מתן חחד יניחנו במתן חחד ופירש"י ז"ל כגון דס' בכור חחד בדס בכור חחר יניחנו במתנה חחת דזריקה חחת טולה לזה ולזה. מתן חרבע במתן חרבע יניחנו במתן חרבע ופירש"י דס חטילת בדס חטילת חחר מתן ד' במתן חחד כגון דס בכור בדס חטילת ר"י חו' יניחנו במקן חחד והק' התום' דליתי עשה ולידחי ל"ת דכל תוסיף ויניחנו במתן ד' ותי' די"ל דל"ד כלל לכלחים בגילית דהכח ע"י פשיעה הוח כח והיה יכול לקיים העשה בלח דחיית הלחו והק' הרחשונים מהניח דפ' חלו נערות גבי חוגם דחמרי' חס היתה ממזרת לח ישחמה ופריך הש"ס דליתי עשה דלו תהיה לחשה ולידחי לח תעשה דממזרת ומשני דהכח מי חמרה לח בעינח מי חיתיה לעשה כלל ע"כ ותי' חיחח מלי קו' הח חוגם חת הבחולה ע"י פשיעה הוח כח ומלי פריך הש"ס דליתי עשה ולידחי ל"ת ותי' לזה דכחוגם חע"ג דהוח פוסע פריך שפיר משום דעיקר עשה זו דלו תהיה לחשה מי חפשר להתקיים חס לח ע"י פשיעה משח"כ במתן חרבע וממנו נקח למ"ע דתשו' דח"ח להתקיים חס לח ע"י חטוח ופשע בכה"ג חתי עשה ודחי ל"ת וה"ה והש"ט לעניו יין חו"ל חטוח דחע"ג דגבי פוסע יין חו"ל חטוח וכו' כמ"ש התום' שם גבי הדיוק פת בתנור שחני עשה דתשו' דלח יתכן זכותה עד דייתי ויפש"ע והתי עשה דתשו' דמיח למילה בגרעת דחמרי' בה חתי עשה דמילה ודחי ל"ת דגרעת כיון דלח חפ' לקיומי העשה חס לח בדחותו הל"ת וכמו כן התשו' ח"ח לקיימה חס לח חטוח חדם לפניה וידוע דמלת טוב הוח כיוני למילה עדש"ה ותרח חומו כי טוב הוח כידוע:

שביעי בקו' תירון הרב המוסמך מהר"מ נחלתמי ז"ל שכ' הכיון הים ליס' עס הקב"ה דין האה ובעלה הרי כ' הרמב"ס ז"ל בפי"ח מה"ג הפקח שגירם לת לחמו והלבה ונשחת לחרם לו לסרים לם נתגרשה מהם מותרת לחזור לבעלה הרחמן הפקח עכ"ל יע"ם וה"נ דכוותה שעזבו הלהים חיים ומלך עולם ועבדו ע"ז עץ וחבן מותר לבעלה הרחמן להחזירה לו וכזה פי' הוח ז"ל כו' הכ' ועבדתם עס ה"ח עץ וחבן לשר ל"י ול"י וכו' ובקשתם משם לת ה"ח ומלאת כי תדרשנו ועפי"ה ס"ה כמבואר ודפח"ת. וח"ב ליכח הכה עוס דחיית

לאו הלח יוכל וכו' כלל וכמובן:

ובבן נגח לכה"כ שוכה ישרחל עד ה"ח וח"ת היהך יכול הקב"ה לקבל חותנו בתשו' ודח קעבר על לאו הלח יוכל וכו' דאין חו"ל חטוח וכו' וע"ז בחה התשו' רחשונה כי כשלת בעוך עס רמז לתי' מהרימ"ט ז"ל הנ"ל ור"ל כי אני קדשתי לתכם לי בתגלי וע"מ שלח לזעות ועכשיו שעברתם על התגלי וזניתם לחרי הלהי נכר לחרץ פקעי הרי' למפרע ובפשטכם עולה לחכם כתיב ולח נתגרשה ממני בגט כלל וז"ם כי כשלת בעוך וכמ"ש הן בעוותיכם נמכרתם וכו' כמדובר:

ועוד שניח קחו עמכם הדברים לשון הרי' קול הברים לחם בומעים בה"ם שקודם תתכם בלשון חנכי ה"ח דהוי כלומר הריני לישך לו הריני מקודם לך דל"מ ולישם הלח הדברים בשלמח ולח תפסי בכו הרי' ודיבכם בפנויה והוח תי' הרב מהרי"ח ז"ל וכנ"ל:

יבא הנ' ובובו הל ה' בס רמז למהרז"ל בספרי שהשיב הקב"ה ליסרחל כלום כתבתי בתו' הלח לים. הל תנכי ולח לים וז"ם ובובו הל ה' דייקח דלית ביה לאו דלח יוכל בשלה כנ"ל:

ואת רב"ע חמרו חלינו כל בס רמז למ"ם התום' ז"ל דבמלוה דרבים לו"ל חטוח כדי שיזכו רבים משום מלוה דרבים בחני דאין לחדם לדיק בחרן וכו' וכולם לריכים בפרה כנ"ל:

וחמישיתו תשח עון בס רמז לתי' הרב מספיני שמואל ז"ל הנ"ל דהח דאין הו"ל חטוח הוח הלבה ואין מורין ואם עושה מעלמו אין מוחין בידו כנ"ל וז"ם תשח עון מעלמך וכב"ג שרי:

ששי בקו' וקח טוב בס רמז למילה דאתי עשה דמילה ודחי ל"ת דלרעת משום דלח שני בלאו"ה וגם הכח לא תפ' לקיומי מ"ע דתשובה הם לא בדחותו הלאו דלח יוכל וכו' וז"ם וקח טוב שביח המילה ומיהה ילפינן ונשלמה פ"ם כי כן היח התשו' דומה בדומה למילה דה"ח לקיומי מ"ע דתשו' הם לא שיחשי וכמ"ם הסח"י ז"ל וכנ"ל:

שביעי בקודם חומרו חשור לא יוסיענו וכו' ולא ילמר עוד חלינו למעשה ידנו כלו' דכמו דחשור לא יוסיענו בסיבת לעשור חותנו במלחמה ושל סוס לא נרכב דסוס מוכן למלחמה ושקר הסוס להשועה כי לה' הישועה כן לא נלמר עוד חלינו למעשה ידינו שהיח הע"ז שלין בה ממש וה"ז דומה לפקח שגירם לשתו ונשחת לחרם לו לסרים ונתחלמה לו נתגרשה ממנו דמותרת לחזור לבעלה הרחמן כמו כן הכח ממש וכתי' הרב מהרמ"ג ז"ל וכמ"ש וק"ל לתד"ק ודפח"ת:

וכואת וכזאת ים לרמוז לענ"ד בדרך הפשר בכונת הכתובים הללו וכ"ת מי חל כמוך נושח עון ועובר על פשע וכו' ישוב וכו' ואין לוכך להחריך בדקדוקים לומנס עפ"י קלת מהתי' הנ"ל ח"ם ובהק' עוד מה שתי' המפ' ז"ל במ"ם ז"ל בשירובין דניח"ל לחבר דליעביד לישורת זוטח ולח ליעביד ע"ה לישורת רבח ועס דהתום'. ז"ל בפ"ק דשבת גבי הדניק פת כתנור הקטו עלה הח דשירובין מדקי"ל לין לוו"ל חטוח וכו' ותירנו דהיכח דט"י פשיטת לחבר בח הלכי' עליו מוטל לתקנו וכו' יע"ם ס"ע ע"י ית' בח לחטח לחדם ממ"ם ולחבר הרטוני ולהכני ברלתי מע"ל וכזה שפיר לומרי' דניח"ל לחבר וכו' ומזה הטעם עלמו יותר הקב"ה ליהד למלרים עיר מל"ג הנס דלישך עבה ול"ת דטומלת כהנים וריינו משום ס"ע דניח"ל לחבר וכו' כמו שהלישך כזה הרב דרכי לים בדמ"ח ע"כ:

ובזה פי' כוח ז"ל שם מלחז"ל וז"ל וידע לילהים כלה שעתידין לעשות הטגל ולו' לולה לולהיך ישרהל ע"כ דידוע מ"ד בגמרל לל היו ים' רחוים לחו"מ לולה כדי להורות תשו' לרבים וריינו מדינת דניח"ל לחבר וכו' ולהכי כלן הקב"ה לומר ליחט"ם ולהכי לעלך ג"ע וחיים לעני' כהנים דלמ"ן מל"ע ולכן בפסק שפ' ים' לעשות הטגל מדין ניח"ל לחבר וכו' בזה עלמו דן יתש"ל להוליחם בעלמו מדין ניח"ל לחבר וכו' עכ"ל:

ועפ"י ד"ן לפ"ל כו' מרע"ה בתפלתו וכה לומר ויהל מטה ל"פ ה"ח וכו' דיל"ד לומרו למה ה' דלח הול"ל לולה למה יתרה לפך בעמך כיון דעמו היה מדבר ועוד תיבת בעמך יתירה דעלייהו קלי כמ"ם ויחר לפי בהם ולכלם ועיל"ד במ"ם הסר הולח מלמ"ן דהלח הקב"ה יודע כן וכבר הוח ית' למ"ל לך רד כי ש"ע ל"ה מלמ"ן ומה בח לחדם לו בלומרו לסר הממ"ן ולולם ע"פ מ"ם בספרי הנז' דהשיב הקב"ה ליס' כי לל תנכי ולח לים ולית ביה לישור להו דלח יוכל כנ"ל וגם מע' הנז' דניח"ל לחבר וכו' כנז' והנה הקב"ה לומר למרע"ה ועתה הניחה לי כלו' לפי' דישרהל יעשו תשו' הרמוזה בתיבת ועתה בידוע עכ"ז הניחה לי שלוני מקבלם בתשו' כיון שעבדו הטגל וקלי הוח ית' בלישור לאו דלח יוכל וכו' ואין הו"ל חטוח כדי שיזכה חבירך. ולזה השיבו משה רבינו ע"ה ולומ"ל להשי"ת למה ה' כלו' דלחתה ה' ולח לים ועוד דלישך יחרה לפך בהם כיון שיעשו תשו' ומוזרים להיות בעמך כלו' בעושים מעשה עמך כמ"ם רז"ל ע"פ וגשיל בעמך ל"ת בעושה מעשה עמך ועוד לסר הולח מלמ"ן מע' דניח"ל לחבר וכו' וי"ה ה"ה ליסרחל שלח חטיו בטגל הלח לרוות תשו' ומדין ניח"ל לחבר וכו' לחתו עלה ולמדו כן ממך לסר הולחתם מלמ"ן מטע"ז עלמו וכמ"ם הרב דרכי לים ז"ל הנ"ל וק"ל:

וזה לפ' כו' הפ' מחיתי כעב פשעיך וכעגן חטלתיך שובה ללי כ"ג כלו' מזה הטעם שים לי בברתי למלרים מל"ג לנהול לתכם משם תדעו יתבינו כי גם כשתחזרו בתשו' לני מקבל לתכם הגם דלישך לאו הלח יוכל וכו' משום הסוח טעמח דניח"ל וכו' וק"ל:

וכמו כן יבואר קרח כדב' ועתה ה' הלהינו לסר הולח מלמ"ן כיוס הזה חטלתו בעגנו. וגם קרח הלהים בבחות בשיבני וכו' נפן ממלרים תסיע וכו' ומובנים מלליהם וכן כמה קרחי דבמיכי התשו' ליני"מ ושפי"ה ס"ה כמבוחרים כלסר ידדוף הקורח וק"ל:

מעתה נגח לבחר הכתו' מי חל כמוך וכו' שם רמז למ"ם רז"ל בספרי הנז' כלום כתבתי בתו' שלח לים חל תנכי ול"ח וז"ם מי חל כמוך ולישך למיחם לין לומרים לו חטוח וכו' כלל ועוד מטעם לחר שהני סובל ומוסח עלי לישור עון דלח יוכל וכו' כדי לעבור ע"פ שלכם דהוח יותר חמור מלישור עון שלי וה"ט משום דניח"ל לחבר וכו' וז"ם הני מוסח עלי עון שהני עובר על לאו דלח יוכל כדי לעבור ע"פ של ים' החמור יותר

וכזה לתם תהיו מקיימים מ"ע דתשובה:

ועוד מטע"ח לינו חומם לעבור על לאו דלח יוכל וכו' לט"ע דקי"ל לין לוו"ל חטוח וכו' משום

דהוי

היוי מלוה דרבים וכתי' התום' ז"ל דרבים שתי כנז' וז"ם לשתרית נחלתו שהם רבים ועוד מטע"ח כמשרז"ל בש"ם בפ' חלק וכי תתם גרושים לי בית ישראל כה תאמר ה' לזיזה ספר כריתות תמכם וכו' דתין כתן גירושין בגט כלל כדי לו' דתנח קתי בלתו דלח יוכל דתין כתן רק הסתרת פנים בעלמת שהסתרתי פני מכם וכמ"ש ת' זה המפ' ז"ל וז"ם דתעי' דדי' תין כתן תלת תרון תף ולת החזיק לעד תפו. ועוד מטע"ח והוה במ"ם הרב משפטי שמואל ז"ל דהת דתמרי' תין תו"ל תשוה וכו' תינו תלת הלכה ותין מורין ותם ירלה לתשוה כדי שיזכה תבירו תין מוחין בידו כנז'. וז"ם כי תפן תסד הוה מתליו ומעלמו תפן תסד הוה וזה תפלו לתשוה ח"ו בלתו דלת יוכל וכו' כדי שיזכו יש' בתשו' והוה ית' מתליו תפ"ח הוה מכל הטעמים הנכונים הנ"ל ישוב ירחמנו וכו' וק"ל:

ועם הטעם התמור דניח"ל לתבר וכו' ורחיה לזה מיכי"מ תפ"ל כימי לתתך מתמ"ן מש' דניח"ל לתבר וכו' תרתנו נפלתות כן יעשה ה' לקבלנו בתשו' לפניו ית' מה"ט גופיה וק"ל:

ועם מ"ש הרב משפטי שמואל ז"ל הנז' תפ"ל כו' הכ' וזת לניון גוזל ולשבי פשע וח"ת היכי מלי הקב"ה לקבלנו בתשו' לעבור הוה ח"ש טל לתו דלת יובל וכו' והת תין תו"ל תשוה וכו' ול"ת נתום ה' דהוה תפן מעלמו וק"ל יה"ר שימהר ויחים לגתולנו גתולה שלימה בב"ת:

דרוש ז' לשבת תשובה

איתא בפסיקתת והובת בילקום יוזל רמז תקל"ד וז"ל וה' נתן קולו בר"ה בתילו כי רב מחד מחנהו תלו ישראל כי עלום עושה דברו כי הוא מעליס כתן ם"ן שיעשו רלונו כי גדול יום ה' זה יה"כ ומי יכילנו ג' ספרים נפתחים עכ"ל:

ידוע הדבר ומפורסם הטנין גודל תהבת הקב"ה ותיבתו לנו תנחנו עמו ולתן מרעיתו שמקבל תותנו בתשו' ומקרבנו לעבודתו ולירתתו כי הוא ידע יצרנו ומרם מכה ין רפותה פרת היא התשו' שיעשה התדם ומרפא תותנו הוא יתברך ברחמיו וברוב תסדיו וכמ"ש ישעיה הנביא סי' נ"ח וכ"ת דרכיו רתיתי ותרפתהו ותשלם ניחומים לו ולתבליו בורא ניב שפתים שלום שלום לרתוק ולקרוב תמר ה' ורפתתיו ויל"ד בתלו הפסוקים מהו הכופה ומהו הסמיכות דקת סמיך קרת דבורת ניב שפתים עם קרת דלעיל מיניה:

ואפשר בהקדים מתי דתמן תניון בכתובות בפ' המדיר המקדש תת התשה ע"מ שתין עליה נדרים ונמלתו עליה נדרים תינה מקודשת ע"מ שתין בה מומין ונמלתו בה מומין תינה מקודשת ותיתמר עלה התם דע"ד ע"ב בבריית הלכה תגל תכם והתירה מקודשת רופת וריפת חותה תינה מקו' מה בין תכם לרופת תכם עוקר הנדר מעיקרו רופת תינו מרפת תלת מכתן ולהבת ע"כ ופירש"י ז"ל תכם עוקר הנדר מעיקרו נמלת כמי שלת היו עליה בשעת קי' ע"כ מכתן ולהבת וכו' נמלת דבשעת קי' הטעתו ע"כ וכתבו התום' ז"ל שם בד"ה תכם וכו' וז"ל ודוקת הלכה תגל תכם והתירה קודם ידיעת הבעל תבל לתחר ידיעת הבעל ל"מ להו היתר כדק' במתני' נמלתו עליה נדרים תי"מ ולת מפליג בין בני היתר ללתו בני היתר ומעמת דע"מ כן מקדשה שתם לת ירלה לבטל הקי' מתמת הנדתים שיהיו קידושיו קי' והיכת דידע קודם שהותרו הרי מיד רולה שיהיו מבוטלין דשמת לת יהיה להם היתר תבל בהותרו קודם ידיעתו הת לת רלה לבטלם מפני הנדרים שתין עתה שום קפידת עכ"ל וכ"כ רבינו הטור ז"ל בתה"ע סי' ט"ל כדברי התום' ז"ל דדוקת שהתירה תכם קודם שגולד לבעלה יע"ש וכ' עוד הטור בשם"י הנז' וז"ל נמלתו בה מומין והלכה תגל רופת וריפת חותם ת"מ תבל נתקדשה לו ט"מ שלת יהיה בה מומין ונמלתו בה מומין וריפתה הרופת הרי זו מקודשת עכ"ל ופליגי בהת התוספו' עם הטור ולד' התום' ז"ל לתו משום דבליעת תליית מלתת תלת ה"ם דנמתסת בעיניו בזוכרו תעפ"י שהלכה ונתרפתה תמכם לד' הטור ז"ל בליעת תליית מלתת דתי תמר ע"מ שלת יהיה בה מומין ר"ל דלת יהיו בה מכתן ולהבת ותם היו בה ונתרפתת לת קפיד וכל עיקר הקפידה שלת יהיו בעודן עליה תבל תי תמר ע"מ שתין בה כל שהיו בה הרי לת קיימה תנתה דהרי התנה שתין בה והיו בה משת"כ בע"מ שתין עליה נדרים כיון דתכם עוקר תת הנדר מעיקרו כתילו לת היו בה כלל הוי כמש"ר המעיין בשורשן של דברים וידוע דהקב"ה קידש תת ישראל בלשון ע"מ שלת יהיו בה מומין נגעי הגפם דהיינו שלת יהיה בהם לד מיטות כלל וכמש"ה ועתה תם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכ"ה ותתם תהיו לי וכו' וכמומין הפוסלים בכהנים שיהיו ככהנים נקיים מכל מומין בנופם כן יהיו ישראל נקיים ובריס מכל נגעי הגפם ותם תטתו ועוו ותח"ך שבו בתשו' דהוי כהלכה תגל רופת ונתרפתה הקו' קיימים לד' הטור ז"ל תמכם לד' התום' ז"ל ים לפקפק דמידי מיתום לת נפקת והקו' בטלים כמ"ם כ"ז ויותר מזה הרב תת דת בפ' נלבים והרב קול יעקב שתול ז"ל בדרשותיו דכ"ה ע"ת והרב דרכי תיס ז"ל דפ"ג ע"ג מסם הרב מר תביו ז"ל שם וז"ל תמכם לם הגע עלמך בתחד שרתה וידע בעברה תחת שהיתה מלתה מכל מום ותח"כ נתרפתה וקידשה תפי' שרתה שהיו בה מומין והתנה שלת יהיו בה מומין והיו בה מומין ונתרפתה בכה"ג תפשר דהתום' יודו דע"כ לת כתבו התום' שת על הסתם תבל היכת דגלי דעתיה דרתה ותיפיים לומדנת דמוכת דעיקר קפידתו תינה תלת שלת יהיו בה מומין קבועים לגמרי ותם היו ונתרפתו לת קפיד בכה"ג מודו התום' דהקו' קיימים וה"ל דהיו ישרש במלרים גוי מקרב גוי מה תלו תף תלו ותח"כ שבו בתשו' כמ"ש רז"ל ותח"ך עמד הוא ית' וקידשם לעלמו ע"מ שלת יהיה בהם מומין ונמלת דליכת טענת מיתום ויודו התום' בזה:

ועוד בג"ד יודו התום' ז"ל מטעם תחר דהלת עיקר בריאת העולם להורות תבו' ולהוליך י"ג מדותיו מן הכח תל הפועל כמ"ש רבינו התר"י זלוק"ל בכה"ג לת תיריית כלל לנדון זה:

ובזה פי' הוא ז"ל שם מסם הרב ר' תבהו ז"ל כו' הכ' ותף גם זת בהיותם בתרן תויביהם לת מתסתים לת ס"ל טענת מיתום של התום' כדי לו' בג"ד להפר ולבטל בריתי תתם ברית הקי' תדת כי תני ה' תלהיהם כלו' להודיע תלהותו ית' להוליך י"ג מדותיו מכח לפועל וזכרתי להם ברית רתשונים תתית רתצית רתצית במעשה ברתצית דעיקר בריית העולם לנוות לזה ולת תיריית כמדובר ועוד תשר הולתתי לותם מתמ"ן וידעתי תת מכוותם שהיו גוי מקרב גוי ולינת מיתום לפני לד' התום' עכ"ל ודפח"ת:

ולע"ד יומתק יותר לומרו כי תני ה' תלהיהם כלפי מ"ש הרב תת דת והרב קול יעקב שתול ז"ל שם דהתחרונים ז"ל נסתפקו בהיות דמקדם ע"מ שלת יהיו בה מומין והלכה תגל הרופת ונתרפתת שהית מקודשת לם' המור ז"ל תם היינו כשלת נודעו לבטל קודם שנתרפתת תו תפשר לפי' לתר שנודעו מקודשת שהרי כשנתרפתו

הרי

הרי נתקיים התניה ולא היתה הקפידה אלא שלחו בה לו דילמא כשנודעו לו קודם לפסר שהיה סובר הבעל שלין להם רפואה כלל ומבטל הקידושין ויש לדדים לכתן ולכתן וסייס שם הרב תם דת ז"ל דכל שהבעל הוא הרופא דלימו יכו"ל כשנודעו לו קודם רפואה לא הייתי יודע שיהיה להם רפואה שהרי הוא הרופא ויודע ודאי וכל כי האי ודאי מקודשת וכזה פי' הרבניס ז"ל הגז' כמה מק"ק ומאמרז"ל יעש"כ:

עו"כ הרב דרכי לים ז"ל שם משם האחרונים ז"ל דכל שהבעל רופא לפי' התוס' מודו דלין כאן מיאום כיון דעסיק בכל יום לרפואת כל חולי וכל מכה וה"ג הקב"ה רופא כל בשר ולימא טעמא מיאום וכזה פי' הוא ז"ל כו' הכ' לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו וקרא כדכתי"ב רפו עמה וכו' מחלתי ואני ארפא יעש"כ. וז"ש לא מאסתים ולא געלתים לכלותם ולהפר בריתי אל הקי' לימם בטעמת מיאום כדס"ל להתוס' ז"ל דשלני הכא כי אני ה' אלהיהם רופא כל בשר בכל יום תמיד ואני יודע שיתרפאו המומין שלהם ע"י התשובה ולין לני יכול לטעון טעמת מיאום כלל וכמדובר וק"ל:

ובבן הכא נבא לביאור כו' הכתו' דיסעיה כ"ת הגז"ל וז"ש דהכיו רחיתי וארפאהו בהיותם במלרים גוי מקרב גוי וארפאהו ע"י שיעשו תשו' ובזה ותשלם ניחומים לו ולאבליו דאפי' שאחר לאתם ממלרים קדשתי אותם לי ע"מ שלא יהיו בהם מומין ודיו בהם מומין שהם החטאים והעוונות אפי"ה אם יעשו תשו' אני מקבלם בתשו' ולא פקעי הקי' הרחשונים מהם כלל אפי' שידעתי בחומיהן קודם שיתרפאו בתשו' שיעשו דבעלמא גבי ב"ו ליכא ספיקא לי פקעי הקי' אלו לא כמ"ש הרב תם דת ז"ל דים לדדים לכתן ולכתן עכ"ז רחיתי ואתרפאהו כלו' שתקבלם בתשובה וקידושין לא פקעי כלל והטעם לזה משום כי אני רופא כ"ב וידעתי בחולי זה שים לו רפואה בדוקה ומנוסים שהיא התשובה וז"ש בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק שהיה רחוק במעשיו הרעים יחזר בתשו' ונעשה קרוב כדרז"ל לאחר ה' וארפאתיו כלו' לאחר ה' דיקא ורפאתיו ולא דמי לכ"ו בעלמא וגם בחיים דעלמא אם הבעל הוא הרופא לכ"ע מקודשת כודאי וכמדובר וק"ל:

וזה לפסר כו' הכתוב הסולח לכל עוכי וח"ת דהיאך סולח ולא חיים לטעמת מיאום כמ"ש התוס' ז"ל לז"ח הרופא לכל תחלואיכי משום שהוא רופא כל בשר לכל חולי ולכל מכה וגם הגואל משחת חייכי כלו' שנא לותנו ממלרים והגילנו מרדת שחת קודם שיהיו נשקעים בן' ס"ת הגם שהיו גוי מקרב גוי ועכ"ז רחה וחיפיים ככל הגז"ל וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' הכתוב כפ' ותחנן כנר לך וכו' ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו ולא תחוש לומר שמא הקב"ה יסבור ול"ו ידע כם' התוס' ז"ל דחייבי לטעמת מיאום כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך בטעמה זו משום דלא יאבח ברית אבותיך כי שלא נא לימים רחשונים וכו' אלו הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי וכו' וכיון דידע במומין שלכם וקבל תשובתכם ורחה וחיפיים ס"מ דלא ס"ל כם' התוס' ז"ל ואינו חושש לטעמת מיאום כלל וק"ל:

וזה לפסר כו' מאמרס ז"ל בש"ט מזמור פ"ה ע"פ שובו אלהי ישעכו וכו' וז"ל לאמרו ישרחל לפני הקב"ה רבש"ע אם אנו עושים תשו' אין לאתה מקבלנו אלא לאתה תשוב תחיינו עכ"ל ולכאורה אינו מובן ואולם עפי"ה לפ' דישרחל בהיות פחדא הוו יתבי שמא יתבטלו הקידושין שבינם לבינו ית' מחמת שחטאו ונעשו בעלי מומין ומידי ספקא ל"ן משום דידע הקב"ה והכיר במומם שלא נתקיים התניה ולא היתה הקפידה אלא שלחו בה לו דילמא כשנודעו לו קודם לפסר שהיה סובר הבעל שלין להם רפואה כלל ומבטל הקידושין ויש לדדים לכתן ולכתן וסייס שם הרב תם דת ז"ל דכל שהבעל הוא הרופא דלימו יכו"ל כשנודעו לו קודם רפואה לא הייתי יודע שיהיה להם רפואה שהרי הוא הרופא ויודע ודאי וכל כי האי ודאי מקודשת וכזה פי' הרבניס ז"ל הגז' כמה מק"ק ומאמרז"ל יעש"כ:

עו"כ הרב דרכי לים ז"ל שם משם האחרונים ז"ל דכל שהבעל רופא לפי' התוס' מודו דלין כאן מיאום כיון דעסיק בכל יום לרפואת כל חולי וכל מכה וה"ג הקב"ה רופא כל בשר ולימא טעמא מיאום וכזה פי' הוא ז"ל כו' הכ' לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו וקרא כדכתי"ב רפו עמה וכו' מחלתי ואני ארפא יעש"כ. וז"ש לא מאסתים ולא געלתים לכלותם ולהפר בריתי אל הקי' לימם בטעמת מיאום כדס"ל להתוס' ז"ל דשלני הכא כי אני ה' אלהיהם רופא כל בשר בכל יום תמיד ואני יודע שיתרפאו המומין שלהם ע"י התשובה ולין לני יכול לטעון טעמת מיאום כלל וכמדובר וק"ל:

ובבן הכא נבא לביאור כו' הכתו' דיסעיה כ"ת הגז"ל וז"ש דהכיו רחיתי וארפאהו בהיותם במלרים גוי מקרב גוי וארפאהו ע"י שיעשו תשו' ובזה ותשלם ניחומים לו ולאבליו דאפי' שאחר לאתם ממלרים קדשתי אותם לי ע"מ שלא יהיו בהם מומין ודיו בהם מומין שהם החטאים והעוונות אפי"ה אם יעשו תשו' אני מקבלם בתשו' ולא פקעי הקי' הרחשונים מהם כלל אפי' שידעתי בחומיהן קודם שיתרפאו בתשו' שיעשו דבעלמא גבי ב"ו ליכא ספיקא לי פקעי הקי' אלו לא כמ"ש הרב תם דת ז"ל דים לדדים לכתן ולכתן עכ"ז רחיתי ואתרפאהו כלו' שתקבלם בתשובה וקידושין לא פקעי כלל והטעם לזה משום כי אני רופא כ"ב וידעתי בחולי זה שים לו רפואה בדוקה ומנוסים שהיא התשובה וז"ש בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק שהיה רחוק במעשיו הרעים יחזר בתשו' ונעשה קרוב כדרז"ל לאחר ה' וארפאתיו כלו' לאחר ה' דיקא ורפאתיו ולא דמי לכ"ו בעלמא וגם בחיים דעלמא אם הבעל הוא הרופא לכ"ע מקודשת כודאי וכמדובר וק"ל:

וזה לפסר כו' הכתוב הסולח לכל עוכי וח"ת דהיאך סולח ולא חיים לטעמת מיאום כמ"ש התוס' ז"ל לז"ח הרופא לכל תחלואיכי משום שהוא רופא כל בשר לכל חולי ולכל מכה וגם הגואל משחת חייכי כלו' שנא לותנו ממלרים והגילנו מרדת שחת קודם שיהיו נשקעים בן' ס"ת הגם שהיו גוי מקרב גוי ועכ"ז רחה וחיפיים ככל הגז"ל וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' הכתוב כפ' ותחנן כנר לך וכו' ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו ולא תחוש לומר שמא הקב"ה יסבור ול"ו ידע כם' התוס' ז"ל דחייבי לטעמת מיאום כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך בטעמה זו משום דלא יאבח ברית אבותיך כי שלא נא לימים רחשונים וכו' אלו הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי וכו' וכיון דידע במומין שלכם וקבל תשובתכם ורחה וחיפיים ס"מ דלא ס"ל כם' התוס' ז"ל ואינו חושש לטעמת מיאום כלל וק"ל:

וזה לפסר כו' מאמרס ז"ל בש"ט מזמור פ"ה ע"פ שובו אלהי ישעכו וכו' וז"ל לאמרו ישרחל לפני הקב"ה רבש"ע אם אנו עושים תשו' אין לאתה מקבלנו אלא לאתה תשוב תחיינו עכ"ל ולכאורה אינו מובן ואולם עפי"ה לפ' דישרחל בהיות פחדא הוו יתבי שמא יתבטלו הקידושין שבינם לבינו ית' מחמת שחטאו ונעשו בעלי מומין ומידי ספקא ל"ן משום דידע הקב"ה והכיר במומם

וזה לפסר כו' מאמרס ז"ל בש"ט מזמור פ"ה ע"פ שובו אלהי ישעכו וכו' וז"ל לאמרו ישרחל לפני הקב"ה רבש"ע אם אנו עושים תשו' אין לאתה מקבלנו אלא לאתה תשוב תחיינו עכ"ל ולכאורה אינו מובן ואולם עפי"ה לפ' דישרחל בהיות פחדא הוו יתבי שמא יתבטלו הקידושין שבינם לבינו ית' מחמת שחטאו ונעשו בעלי מומין ומידי ספקא ל"ן משום דידע הקב"ה והכיר במומם קודם שעשו בתשו' ונתרפאו כיון דים לדדין לכתן ולכתן כמ"ש הרב תם דת ז"ל וכנז"ל וגם הוא ס"ד דישרחל דשמא הקב"ה ס"ל כהתוס' ז"ל דחיים למיאום ופקעי הקי' לגמרי ולזה שוחים הלכו בו אם לאו עושים תשו' ומתרפאים את החלואי נפשנו אין לאתה מקבלנו משום דידעת המומין שלנו מקודם וכדס"ל הכי לי"ת דאם ידע בהם הבעל קודם שנתרפאת דפקעי להו הקי' משום דסובר דאין להם רפואה וגם אפ' דס"ל כהתוס' ז"ל דפסלי הקי' מטעם מיאום וכנז"ל לז"ח דכ"ז לא שייך גבך דהא הלא לאתה תשוב תחיינו ולעון תחיה הוא רפואה כמ"ש הרד"ק ז"ל ע"פ יחיינו מיומים וכו' ור"ל דאתה רופא מובהק ויודע בתחלואי נפשנו שים להם רפואה וגם בכל יום תמיד לאתה רופא חינם לכל חולי וכל מכה ולית לך למטען טעמת מיאום גם לד' התוס' ז"ל ולא פקעי הקי' לכ"ע ולריך שתקבל תושבתנו בתשובה וק"ל:

וזה לפ' כו' הכתוב חטאתי לודיעך ועוני לא כסיתי לאמרתי לודה ע"פ לה' ואתה נשאת עה"ס ור"ל שאני ליני מכסה ממך המומין שבי לחת לאחת עם שלפניך גגלו כל המומין שבי מקודם התשו' ולני מהיית שמא תסבור כהתוס' ז"ל דחייבי למיאום וגם דכיון שאתה יודע בהם קודם התשו' שמא תסבור דאין להם רפואה כמו ליגים דעלמא אלא לאמרתי לודה ע"פ לה' כי שנא ושנא מחדם דעלמא ור"ט לזה משום כי לאתה נשאת עון חטאתי כלא כלו' דאכבי הרופא שאתה רופא מובהק וכמה פעמים כבר נשאת עון חטאתי ורפאתני מחולי הנפש בכל יום תמיד ובכגו"ד הקי' במקו"ע לכ"ע וק"ל:

ואחשבה זה לפ' כו' לגשי כגה"ג ז"ל שהיקנו לנו בתפלה לו' בברכת רפאנו ה' ונרפא וכו' והעלה ארוכה ומרפא וכו' וח"ת מאחר שהוא יה' ידע בתחלואי נפשנו קודם התשו' וגם מע' מיאום הרי פקעי הקי' ובהתוס' ז"ל לז"ח דהא ליתא משום אל רופא וכו' לאתה וכיון שאתה הוא הרופא הגאמן לין שום חשש עוד וכנז"ל ולכך אנו מבקשים ממך רפאנו ה' ונרפא וק"ל:

ובדרך זו אלך להבין כו' הכתובים הגאמרים בחמת בהוסע הע"ה וכ"ת שובה ישרחל וכו' שהגביח לו' ליש' שיעשו בתשו' שלימה כדי שיתרפאו המומין שבהם מחחלואי הנפש מפשעיהם לכל חטאתם כדי שלא יתבטלו הקי' מכח כי כשלת בעוך ואם לא ישובו בתשו' לרפלת את עלמם מהמומין הנז' הרי הם נכשלים שיתבטלו הקי' למפרע ויסתיר הקב"ה פניו מהם לגמרי וכדי שלא תחמרו עוד היום דהגם שנשוב בתשו' ונתרפא לא הועלנו כלום מאחר שהוא יית' ידע במומינו קודם הרפואה לזה אני אומר לכם דלא תחושו מזה ולא מע' מיאום כלל משום שה' אלהיך שאני וז"ש שובה ים' עד ה"א כיון שהוא יה' הרופא לשבורי לב וזה כ"ע מודו דמהניא תשובתכם ומקובלת לפניו יה' וז"ש קחו עמכם דברים ושובו אל ה' דייקא ומה הן הדברים שתקחו עמכם אמרו אליו דייקא שהוא רופא נאמן וכל שהבעל רופא ל"מ למטען שמא אין להם רפואה או טעמת מיאום ולכ"ע בכה"ג הקי' במק"ע וא"כ כל תשא עון שאתה הוא היודע לרפלת כל מין חולי שיהיה מחיזה עון וזה נחזור לקדמותינו נקיים ובריס וז"ש וקח טוב דבזה יהיה הליקוחין שים לו בגו הם טובים וכוחים ונהיה שלמים וז"ש ונשלמה פרים שפתינו וק"ל:

וזה לפ' כו' מאמרס ז"ל בשובה ישרחל עד ה"א עד ההוא שאמר לעכי ה"א וכו' עכ"ל והוא תמוה לכאורה לכן עפ"י מ"ש הרב דרכי לים משם הרב מר לביו ז"ל בכו' הכתוב ואף גם זאת וכו' לאבר הולאתי לותם וכו' דר"ל דכיון דבמלרים היו ים' גוי מקרב גוי ושנו בתשו' ואח"כ עמד וקידשם ל"ב רחה וחיפיים ולימא

תו טענת מיחום כלל כנז' ח"כ ז"ס שובה ים' וכ"ת שמח יעטון הקב"ה טענת מיחום הא ליתא גבי דידיה דהקב"ה דהא התשו' שתעשה היא עד ה"ת שאמר תנכי ה"א לשכר הולילתיך מאמ"ן עם דידע בכם דהייתם במלריים גוי מיק"ג ומה תלו לקף תלו וא"כ רחה ותיפיים ולילה תו טענת מיחום גבי דידי וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' מרע"ה במ"ם ויחל משה את פני ה"ה ויאמר למה ה' יחרה לפך בעמך לשכר הולילת מאמ"ן בכח גדול ובי"ח ולא נלריך בדקדוקים ועפי"ה לפ' דמרע"ה הבין בדברי הקב"ה שאמ"ל לך רד כי שיחת עמך וכו' דר"ל דעשו בעלי מומין בעוגם ומחיסי תו עלי דידי ופקעי הקי' שקידשתי לותם בתנלי וע"מ שלא יהיה בהם מומין ובעת שנעשו בע"מ פקעי הקי' מנייהו ולפי' ביעשו תשו' לרפלת מומם וז"ם ועתה לין ועתה הלא תשו' בידוע עכ"ז הניחה לי תשובתם לגד לחד דמחיסי עלי לפי' לחר עשותם תשו' כדס"ל להתוס' ז"ל ויחר לפי בהם ואכלם ומ"נ כי ידעתי לת מומם קודם עשותם תשו' ובשנודעו המומין לבעל קודם הרפואה ים גד לו' דל"מ תו הרפואה ביעשו לח"כ וכנז"ל ותנא סבור כהלי מד וא"כ לין תקומה להם זולת ויחר לפי בהם ואכלם ולו משום מ"ם רבינו הלר"י זלוק"ל דעיקר בריאת העולם הוא להודיע תלהותי ולהוליל י"נ מדותי הא הפועל כנז"ל הנה לנכי מקיים זה בך ובזרעך וז"ם ואעשה לותך לגוי גדול ולזה עמד מרע"ה בתפלה לפניו יה' ויחל משה ח"פ ה"א ויאמר למה ה' יחרה לפך בעמך כלו' לפי' שיעשו תשובה ויהיו בשומין מעשה עמך ויתרפלו ממומין שבהם לפי"ה יחרה לפך בהם מטענת מיחום ומט' שידעת במומין קודם התשו' שהיא הרפואה שלהם מלחר דלתה בעמך הולילת לותם מאמ"ן בכח גדול ובי"ח עם שהיו במלריים בעלי מומין גוי מק"ג ומה תלו וכו' ועכ"ז בשנשבו הם בתשובה קבלת לותם וקדשת לותם רק גמורים ח"כ הרי ידעת ורלית ונתפייסת בהם ולא תשבת למיחום כלל ח"כ מה רלית שכשיו לטעון עליהם טענת מיחום שוב מחרון לפך וכו' וק"ל:

וזה לפ' כו' הכ' לא הביא הון ביעקב ולא רלה עמל בישרחל כלו' לפפי' יהיו בע"מ בעוותם עכ"ז תניו מביע הקב"ה בהון ובעמל שלהם לבעל הקי' מט' מיחום כדס"ל להתוס' ז"ל הלא הוא מקבלם בתשו' שיעשו לפניו ויתרפלו מכל המומין שהיה בהם מתלהה טעמי חדא כי ה' תלהיו עמו והוא רופא כל בשר ויודע סיק רפואה למומין שבהם ע"י התשו' וגם כיון שהוא רופא לא סייך נביה טענת מיחום וגם להודיע תלהותו ומדותיו יה' מן הכח אל הפועל ועוד ותרועת מלך בו שהוא הנורם לאדם שיחטא כמ"ה ותשר הרשותי וכיון שהוא הנורם ויודע שהין אדם נדיק בארן וכו' ח"כ מוכרח הוא יה' לקבלם בתשו' ועוד אל מויחים ממלריים שהיו שם גוי מק"ג ורחה ואפיים וכמ"ל וק"ל:

ואפשר זה עלמו היה בפקו של מרע"ה בחומרו ליש' ועתה תעלה אל ה' אולי תכפרה בעד חטאתכם דלכאורה יל"ד דבמה היה מסתפק מרע"ה כיון דישרחל עשו תשו' הא ליכ לך דבר שעומד בפני התשו' לחמס עפי"ה ח"ם דמרע"ה היה מספק"ל לי הלכתא כהמור ז"ל דל"ח למיחום חו"ד כהתוס' ז"ל דחיישי למיחום ושמא הקב"ה יסבור כהתוס' ז"ל ח"נ לפי' לם' המור ז"ל כיון דידע הקב"ה במומין קודם שיעשו בתשו' דבכה"ג לפ' דפקעי הקי' כחד לד הנ"ל בדברי הרב הם דת ז"ל ולו"ח ועתה לפי' שעשיתם תשו' הרמוזה בתיבת ועתה עכ"ז תעלה אל ה' אולי תכפרה בעד חטאתכם וכו' וק"ל:

וזה לפ' כו' מאמרם ז"ל כמד' חיכה כי הם מיחום מהסתני וז"ל הם קליפת היח ליח סבר ואם קליפת היח לית לית אלא סבר עכ"ל דהא בא יבא הקב"ה עלינו בטענת מיחום ויפסוק הדין כהתום'. ז"ל דפסל הקי' מט' מיחום ח"כ ליח סבר לין. עוד תקוה לנו לקבלנו בתשו' ולהחזיר העטרה ליושנה ואם אינו בא עלינו בטענת מיחום הך בשלף קלף הסתיך פניו ממנו ח"כ ים לנו פתח תקוה לקבלנו בתשו' לפניו יח' וק"ל:

וזה לפ' כו' הכ' בדגילל ועתה ה"א לשכר הולילת ח"ע מאמ"ן וכו' אשלמו רשעתו. ה' ככל לדקותיך ישוב לא לפך וכו' כלו' דכיון דהולילת ח"ע מאמ"ן וכו' ורחה ולפיים ח"כ עתה גם כי אשלמו רשעתו. ה' ככל לדקותיך שעשית עמנו במלריים עם שהיינו גוי מק"ג ועכ"ז עשינו תשובה וקבלת וקדשת לותנו מחדש גם עתה שעשינו תשו' הרמוזה במלת ועתה תקבלנו בתשו' ולא תעטון טענת מיחום כלל וק"ל:

וזה עלמו לפ"ל בכה"ב מחיתי כעב פשעיך יכענן חטאתיך שובה אלי ואני אקבלך בתשובה ואינו חושש למיחום ורחיה לזה כי נאלתיך כבר מאמ"ן ולא חששתי לו למיחום כלל וק"ל:

ועד"ז לפ"ל כי' הכ' לא שמרו ברית אלהים וכו' וישכחו עלילותיו וכו' נגד אבותם ע"פ וכו' וכבו' הכ' ה' אלהים נבחות השיבנו הלר"י זלוק"ל דעיקר בריאת העולם הוא להודיע תלהותי ולהוליל י"נ מדותי הא הפועל כנז"ל הנה לנכי מקיים זה בך ובזרעך וז"ם ואעשה לותך לגוי גדול ולזה עמד מרע"ה בתפלה לפניו יה' ויחל משה ח"פ ה"א ויאמר למה ה' יחרה לפך בעמך כלו' לפי' שיעשו תשובה ויהיו בשומין מעשה עמך ויתרפלו ממומין שבהם לפי"ה יחרה לפך בהם מטענת מיחום ומט' שידעת במומין קודם התשו' שהיא הרפואה שלהם מלחר דלתה בעמך הולילת לותם מאמ"ן בכח גדול ובי"ח עם שהיו במלריים בעלי מומין גוי מק"ג ומה תלו וכו' ועכ"ז בשנשבו הם בתשובה קבלת לותם וקדשת לותם רק גמורים ח"כ הרי ידעת ורלית ונתפייסת בהם ולא תשבת למיחום כלל ח"כ מה רלית שכשיו לטעון עליהם טענת מיחום שוב מחרון לפך וכו' וק"ל:

וזה לפ' כו' הכ' לא הביא הון ביעקב ולא רלה עמל בישרחל כלו' לפפי' יהיו בע"מ בעוותם עכ"ז תניו מביע הקב"ה בהון ובעמל שלהם לבעל הקי' מט' מיחום כדס"ל להתוס' ז"ל הלא הוא מקבלם בתשו' שיעשו לפניו ויתרפלו מכל המומין שהיה בהם מתלהה טעמי חדא כי ה' תלהיו עמו והוא רופא כל בשר ויודע סיק רפואה למומין שבהם ע"י התשו' וגם כיון שהוא רופא לא סייך נביה טענת מיחום וגם להודיע תלהותו ומדותיו יה' מן הכח אל הפועל ועוד ותרועת מלך בו שהוא הנורם לאדם שיחטא כמ"ה ותשר הרשותי וכיון שהוא הנורם ויודע שהין אדם נדיק בארן וכו' ח"כ מוכרח הוא יה' לקבלם בתשו' ועוד אל מויחים ממלריים שהיו שם גוי מק"ג ורחה ואפיים וכמ"ל וק"ל:

ואפשר זה עלמו היה בפקו של מרע"ה בחומרו ליש' ועתה תעלה אל ה' אולי תכפרה בעד חטאתכם דלכאורה יל"ד דבמה היה מסתפק מרע"ה כיון דישרחל עשו תשו' הא ליכ לך דבר שעומד בפני התשו' לחמס עפי"ה ח"ם דמרע"ה היה מספק"ל לי הלכתא כהמור ז"ל דל"ח למיחום חו"ד כהתוס' ז"ל דחיישי למיחום ושמא הקב"ה יסבור כהתוס' ז"ל ח"נ לפי' לם' המור ז"ל כיון דידע הקב"ה במומין קודם שיעשו בתשו' דבכה"ג לפ' דפקעי הקי' כחד לד הנ"ל בדברי הרב הם דת ז"ל ולו"ח ועתה לפי' שעשיתם תשו' הרמוזה בתיבת ועתה עכ"ז תעלה אל ה' אולי תכפרה בעד חטאתכם וכו' וק"ל:

וזה לפ' כו' מאמרם ז"ל כמד' חיכה כי הם מיחום מהסתני וז"ל הם קליפת היח ליח סבר ואם קליפת היח לית לית אלא סבר עכ"ל דהא בא יבא הקב"ה עלינו בטענת מיחום ויפסוק הדין כהתום'. ז"ל דפסל הקי' מט' מיחום ח"כ ליח סבר לין. עוד תקוה לנו לקבלנו בתשו' ולהחזיר העטרה ליושנה ואם אינו בא עלינו בטענת מיחום הך בשלף קלף הסתיך פניו ממנו ח"כ ים לנו פתח תקוה לקבלנו בתשו' לפניו יח' וק"ל:

וזה לפ' כו' הכ' בדגילל ועתה ה"א לשכר הולילת ח"ע מאמ"ן וכו' אשלמו רשעתו. ה' ככל לדקותיך ישוב לא לפך וכו' כלו' דכיון דהולילת ח"ע מאמ"ן וכו' ורחה ולפיים ח"כ עתה גם כי אשלמו רשעתו. ה' ככל לדקותיך שעשית עמנו במלריים עם שהיינו גוי מק"ג ועכ"ז עשינו תשובה וקבלת וקדשת לותנו מחדש גם עתה שעשינו תשו' הרמוזה במלת ועתה תקבלנו בתשו' ולא תעטון טענת מיחום כלל וק"ל:

וזה עלמו לפ"ל בכה"ב מחיתי כעב פשעיך יכענן חטאתיך שובה אלי ואני אקבלך בתשובה ואינו חושש למיחום ורחיה לזה כי נאלתיך כבר מאמ"ן ולא חששתי לו למיחום כלל וק"ל:

ועד"ז לפ"ל כי' הכ' לא שמרו ברית אלהים וכו' וישכחו עלילותיו וכו' נגד אבותם ע"פ וכו' וכבו' הכ' ה' אלהים נבחות השיבנו הלר"י זלוק"ל דעיקר בריאת העולם הוא להודיע תלהותי ולהוליל י"נ מדותי הא הפועל כנז"ל הנה לנכי מקיים זה בך ובזרעך וז"ם ואעשה לותך לגוי גדול ולזה עמד מרע"ה בתפלה לפניו יה' ויחל משה ח"פ ה"א ויאמר למה ה' יחרה לפך בעמך כלו' לפי' שיעשו תשובה ויהיו בשומין מעשה עמך ויתרפלו ממומין שבהם לפי"ה יחרה לפך בהם מטענת מיחום ומט' שידעת במומין קודם התשו' שהיא הרפואה שלהם מלחר דלתה בעמך הולילת לותם מאמ"ן בכח גדול ובי"ח עם שהיו במלריים בעלי מומין גוי מק"ג ומה תלו וכו' ועכ"ז בשנשבו הם בתשובה קבלת לותם וקדשת לותם רק גמורים ח"כ הרי ידעת ורלית ונתפייסת בהם ולא תשבת למיחום כלל ח"כ מה רלית שכשיו לטעון עליהם טענת מיחום שוב מחרון לפך וכו' וק"ל:

וזה לפ' כו' הכ' לא הביא הון ביעקב ולא רלה עמל בישרחל כלו' לפפי' יהיו בע"מ בעוותם עכ"ז תניו מביע הקב"ה בהון ובעמל שלהם לבעל הקי' מט' מיחום כדס"ל להתוס' ז"ל הלא הוא מקבלם בתשו' שיעשו לפניו ויתרפלו מכל המומין שהיה בהם מתלהה טעמי חדא כי ה' תלהיו עמו והוא רופא כל בשר ויודע סיק רפואה למומין שבהם ע"י התשו' וגם כיון שהוא רופא לא סייך נביה טענת מיחום וגם להודיע תלהותו ומדותיו יה' מן הכח אל הפועל ועוד ותרועת מלך בו שהוא הנורם לאדם שיחטא כמ"ה ותשר הרשותי וכיון שהוא הנורם ויודע שהין אדם נדיק בארן וכו' ח"כ מוכרח הוא יה' לקבלם בתשו' ועוד אל מויחים ממלריים שהיו שם גוי מק"ג ורחה ואפיים וכמ"ל וק"ל:

ואפשר זה עלמו היה בפקו של מרע"ה בחומרו ליש' ועתה תעלה אל ה' אולי תכפרה בעד חטאתכם דלכאורה יל"ד דבמה היה מסתפק מרע"ה כיון דישרחל עשו תשו' הא ליכ לך דבר שעומד בפני התשו' לחמס עפי"ה ח"ם דמרע"ה היה מספק"ל לי הלכתא כהמור ז"ל דל"ח למיחום חו"ד כהתוס' ז"ל דחיישי למיחום ושמא הקב"ה יסבור כהתוס' ז"ל ח"נ לפי' לם' המור ז"ל כיון דידע הקב"ה במומין קודם שיעשו בתשו' דבכה"ג לפ' דפקעי הקי' כחד לד הנ"ל בדברי הרב הם דת ז"ל ולו"ח ועתה לפי' שעשיתם תשו' הרמוזה בתיבת ועתה עכ"ז תעלה אל ה' אולי תכפרה בעד חטאתכם וכו' וק"ל:

וזה לפ' כו' מאמרם ז"ל כמד' חיכה כי הם מיחום מהסתני וז"ל הם קליפת היח ליח סבר ואם קליפת היח לית לית אלא סבר עכ"ל דהא בא יבא הקב"ה עלינו בטענת מיחום ויפסוק הדין כהתום'. ז"ל דפסל הקי' מט' מיחום ח"כ ליח סבר לין. עוד תקוה לנו לקבלנו בתשו' ולהחזיר העטרה ליושנה ואם אינו בא עלינו בטענת מיחום הך בשלף קלף הסתיך פניו ממנו ח"כ ים לנו פתח תקוה לקבלנו בתשו' לפניו יח' וק"ל:

והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות ואין קונה כידוע. ורש"י ז"ל בירמיה סי' ג' פי' ט"פ ויאכלי תמרתי לחך תשיקך כנגיס וחתן לך לחן חמדה נחלת צבי תאכלי תמרתי בלבי ולבך הגחלתיה לחבותיכם לחך תשיקך כנגיס את עדתי וחומתי מערבת בין החומות ולכך כתרתי מנה יפה וחתן לך לחן חמדה נחלת צבי לבחות גוים ט"כ ומקרח מלח דיבר הכתוב וכמדבר תשר רחית תשר נשחך ה' חלהיך ופירש"י ז"ל כחשר ישח לים חת כנו כמ"ש חגל ויסע מלחך החלהים משל למהלך בדרך וכנו לפניו כתו לפגיים נעלו מלפניו וחתנו לחחוריו בח וחד מחחריו נתנו לפניו כתו לפגיים וחלפים לחחריו נתנו על זרועו וגלחם בהם כך חמרתי לחפריס קחם על זרועותיו וכמש"ה ותשח חתכם ט"כ נשריס וכו' ט"כ וידוע דהפגיים הם ילדו ערביס בעד חבותיהם בחת"ת כמ"ש רז"ל ט"פ מפי שוללים ויוקיס י"ע וכשח"ו ישרחל חוטחים הוח נפרע מן הערביס שלהם שהם הפגיים כמש"ה ותשבח תורת חלהיך לשבח בניך גם חני ואיתח בתנחומח מהו גם חני חמר הקב"ה גם חני מלטער עליהם יעש"ב:

ובכן נבח לביחור הכתובים וז"ש מה מלחו חבותיכם כי טול היח"ז ולח רלו לשוב בתשובה בטענתם לפני הגבית עבד שמכרו רבו ותשה פגירשה בעלה וכו' והמה טוענים בזה שסוברים דישרחל דין עבדים יש להם דלח היח חלח דהם דין בניס יש להם עמי ומי שהוח בן לח יעוייר שלח יהיה עוד בנו דקשר החב עם הבן לח יתק לעולם והח לכם כמה רחיות ברורות דחתם דין בניס יש לכם חדח מילי"מ ע"י עלמי שחני כהן ועכ"ז ירדתי לגילולי מלריס ונטמחתי שם בעבור הגלחכם ואין זה חלח מכח שחתם בניס וחב משמח לבנו וז"ש ולח לחמרו היה ה' המעלה חותנו מחמ"ך ועוד רחיה שנית המולין חותנו במדבר וכו' כחשר ישח חים חת בנו כנ"ל:

ועוד רחיה שלישית וחבית חתכם חל חרן הכרמל שלח זכיתם בח"י שח מדין בניס כנ"ל ועוד רחיה רביעית מביהמ"ק וז"ש ונחלתי שהוח ביהמ"ק משם לתועבה שלח רליתם לידע דמכח ביהמ"ק משם רחיה דדין בניס יש לכם והכהניס שהוזהרו שלח ישמחו למת זה לח לחמרו היה ה' שהרי נטמח במלריס והוח ג"כ עתיד להחיות מתים תטפ"י שהוח כהן ואיך יהיה זה חם לח שנחמר מדין בניס גם תופסי התורה עשו עלמם כחילו לח ידעוני דחטיקרח לח זכו יש' בתורה הם ולח מלכ"ם חינו חלח משום דלנבי בן ליכח דינח דכ"מ כידוע וגם מטעתם שחשה פגירשה בעלה וכו' גם מטעתם זחת ליתח כלל דחין כחן גירושין כלל דהן בשוטותיכם נמכרתם וכפשטכם שולחה לחכם וז"ש והרועים שהם הסנהדרין והמלכים פשטו כי ויפלחם ביד פשטם וגם חת"ל דהיה כחן גירושין ממש עכ"ז מותרים חתם לחזור חלי ולישח כחן לחו דלח יוכל בעלה וכו' והן ישלח וכו' דהח הגביחים נקחו בבעל וחחרי לח יועילו הלכו החמיר וכו' ועמי המיר וכו' שם רמז למ"ש מהרמ"ג ז"ל לתרן קו' הרחשו' ז"ל דחיך יעבור הקב"ה ח"ו על לחו דלח יוכל בעלה וכו' כדי פיסרחל יקיימו מ"ע דתשו' דהח קי"ל חין חומרים לו לחדם חשוח וכו' ותי' הוח ז"ל דישרחל יש להם עם הקב"ה כדין חשה ובעלה וכ' הרמב"ם ז"ל בפי"ח מה"ג דפקח פגירש חשתו והלכה ונשחת לחרש חו לסרים חס שוב נחגרשה חו נתחלמנה מהם מותרת לחזור לבעלה הח' הפקח יש"ם וה"ה ה"ג כיון דזנו חחרי חלהי נכר החרן מן ואחן דומס דלח יועיל ולח יליל. חס ישובו בתשו' מותר הקב"ה להחזירם לו כדין הפקח הנו':

ובזה פי' הוח ז"ל כו' הכ' ועבדתם שם חלהים מחריס מעשה ידי חדם פן ואחן חשר לח יחלון ולח יריחון ולח ישמעון וכו' ובקשתם משם חת ה"ח ומלחת כי תדרשנו וכו' ועפי"ה הדין הנו' ה"ה כמבוחר וז"ש כחן והעביחים נקחו בבעל עץ ואבן ואחרי לח יועילו הלכו החמיר וכו' וח"ב חפי' חת"ל דים לכם דין חשה פגירשה בעלה מותריס חתם לחזור חלי ולכן עוד לריב חתכם וגם חת בני בניכם לריב כי הם ערביס שלכם כנ"ל וח"ב חחר כל הרחיות הללו היתכן לו' העבד ים' חס יליד בית הוח כלו' בתמיהה כרמוז בה"ח החימה בחומרו העבד ישרחל בתמיהה כלו' חיך יכולים לו' דדין עבדיס ים לכם לבח בטענת עבד שמכרו רבו וז"ב חיך ולמה מדוע היה לבו לפרוק עול ויחמרו לחל סור ממנו ח"ו וק"ל:

א"נ בחו"ח חפ"ל כו' הכ' מה מלחו חבותיכם כי עול וכו' בהק' מ"ם רז"ל ביומח חמר"י גדולה תשו' שדוחה ל"ת שבתורה שנח' כן ישלח וכו' והק' המפ' ז"ל דמחי רבותח דתשובה הלח בכל התורה כולה הכי קי"ל דחתי עשה ודחי ל"ת ותי' דשחני תשו' דחיכח בינדה תרי לחוי לחו דלח יוכל בעלה וחחרי חשר הועמיה לרבות סוטה שנסתרה וה"ינו רבותח דתשו' דשם היות דחיכח תרי לחוי וכעלמח לח דחי העשה תרי לחוי הכח בעשה דתשו' דחייל תרי לחוי משום דעשה דתשו' עשה חלים דהגלת רבים הויח וז"ש ר"י גדולה תשו' שדוחה ל"ת שבתו' כלו' תרי לחוי כמ"ש הן ישלח וכו' ותח זנית רעים רבים ותפי"ה ושובו חלי נחום ה'. והרב חו"ע ז"ל תי' דכנגד עשה דתשו' חיכח עשה ול"ת דכהונה ולז"ח גדולה תשו' שדוחה חת ל"ת שבתו' ר"ל עשה ול"ת דכהונה דכעלמח קי"ל דלח חתי עשה ודחי עשה ול"ת כלל הכח בעשה דתשובה דחלימח מובח גדול כתה דדחיח עשה ול"ת דכהונה:

ודבוותה לשבתן בילי"מ כמ"ש ז"ל גדולה חיבתן של ים' לפני הקב"ה שנגלה עליהם במלריס במקום טיופת וכו' משל לכהן שנפלה לו תרומה בביה"ק וכו' כך לחמר הקב"ה מוטב שחכנס למקום טומחה וכו' והק' הרב חח"י ז"ל בדרוש חב"ג דהח גבי טומחת כהן חיכח עשה ול"ת והגלת ישרחל חבם כמו תרומה היח עשה ולח חתי עשה ודחי עשה ול"ת דכהונה ותי' דעשה דהגלת ים' חלים מובח שחילו היו בודים שעה לחת היו נשקעים בן' ס"ע ולח היה להם עוד תקנה לנחת והיה ח"ו מ"ה בדבר ולכך חבית עשה דהגלת ישרחל חלים והיח מטה רבה ומטה דרבים ודחי עשה ול"ת דכהונה לחד"ק יעש"ב:

נמצינו למדים דמכח יצי"מ ע"י הקב"ה בכבודו ובעלמו מוכח להדיח דעשה חלים ודרבים דחי טול"ת דכהונה והה"נ דדחי תרי לחוי מעש"ז דעשה שים ומינה יליפינן דגם עשה דתשובה דחלימח מובח ודרבים דחי גמי תרי לחוי ח"נ טול"ת דכהונה דעשה דתשו' עמי שימח דסוי מטה דרבים וזש"ה כה חמר ה' וי"מ חבותיכם בי עול כי רחקו מעלי ולח רלו לשוב בתשו' לפני וילכו חחרי ההבל לעש"ז הדיר ולח פסיק וכמש"ה ותח זנית רעים רבים וזהו כפל הכתוב וילכו חחרי ההבל ויהבלו דחילו היה שעבדו ע"ז פעם חחת דוקח התרשתי מטום כי יגר לב החדם רע וכו' חבל עתה חנכי הרחיתי כי הם רחקו מעלי ועש"ז תדיר יום ולילה לח יסבותו ונתייחשו מלעשות תשו' וש"ת דלח במרד ובמעל עשו כן חלח ה"ע דידהו דחתם מוסבים שלח תושיל לכם התשו' עוד מטום מחי דקי"ל בעלמח דלח חתי עשה ודחי תרי לחוי וגם לח חתי עשה ודחי טול"ת דכהונה לז"ח הח ליתח ועשות היח בידם לסבור כזחת דלמה לח חמרו היה ה' המעלה חותנו מחמ"ך וכו' וחמחי לח הביחו רחיה מדהולחתי חותם מחמ"ך וכו' דמשם רחיה חותבת דחתי עשה שים דרבים

ודחי עול"ת דכהונה וח"כ ה"ה והי"ה נמי דחתי עשה דתשו' דחלימת והיו"ט מלוה דרבים ודחי עול"ת דכהונה וגם דחי נמי תרי לחוי וכמדובר:

ובזה חפ"ל כו' הכ' בהוספ סי' י"ח וכ"ת ועמי תלוחים למשובתי ואל על יקרלוהו יחד לח יהומס חיך לחתך לחפרים לחנגך ישרחל חיך לחתך כחדמה וכו' וחון מדרכנו חפ"ל בחו"ח במ"ם רז"ל מסס המפ' ז"ל ובפח"י ז"ל ד"ני ט"ד דבמקום דחיכח ח"ה חתי עשה ודחי ל"ת ועשה וגם דחי תרי לחוי יעש"כ וכנז"ל טו"כ השח"י ז"ל מסס עני"ר הרמ"ז מרן מהרח"ח ז"ל בכו' הכ' לחמר הן ישלח חים חת לחסתו והלכה והיתה לחים חחר היסוד חליה עוד וחת זנית רעים רבים ושובו חלי נחום ה' דכו' הכ' הוח להודיע כמה גדול כח עשה דתשו' שדוחה תרי לחוי לפי מ"ם בפ"ק דיבמות חחרי חסר הועמלה זו סוטה שנסתרה ווינתה תחת בעלה וז"ח לחמר הן ישלח חים וכו' והלכה והיתה וכו' דחיכח ל"ת וכ"ת מחי לולמיה דחשו' ושלח מדה היח בכל התו' חתי עשה ודחי ל"ת לז"ח וחת זנית וכו' כלו' דחיכח עוד לחו שני שזינתה תחתיו וחף עפי"כ ושובו חלי עכד"ק ודפח"ח וז"ם ועמי תלוחים למשובתי ואל על יקרלוהו כלו' דישרחל מלפים לי שחקבלם בתשו' מלד דחיכח ח"ה וכנז"ד חתי עשה ודחי עול"ת וגם דחי תרי לחוי מלד שחני חל עליון יקרלוהו ולם לח חקבלם בתשו' יהיה ח"ו ח"ה כדבר ולזה חפי' דחיכח תרי לחוי וז"ם יחד לח כ"ל תרי לחוי יחד יהומס כ"ל ידחה חותם ונעמס מסוס ח"ה דידי חיחמרו הגוים מבלתי יכולת ה' מסוס שחיכס יודעים הגוים דדיכח הוח דלח חתי עשה ודחי תרי לחוי ולכך מוכרח חני לקבל השובתם ולשוב חלי ונעמס ונימוקס עמס כי חיך לחתך חפרים וכו' נהפך עלי לבי ולח לחעשה תרון חפי וג"ע לזה מסוס כי חל לנכי ולח חים ודיכח ח"ה גדול בדבר וק"ל:

א"נ חפ"ל בחו"ח חון מדרכנו במ"ם השח"י ז"ל בדל"ח ע"ה דהה דקי"ל בכל דוכתה דחתי עשה ודחי ל"ת כי"ד היכח דהוו העשה והל"ת בחד גברה שהדוחה ל"ת הוח עלמו מקיים העשה כמילה בזרטה חבל שידחה חחד הל"ת כדי שיקיים חבירו מ"ע. לח מלינו דחין חומרים לחדם חמוה וכו' יעש"כ וז"ם ועמי תלוחים למשובתי כלו' הם מסופקים בתשו' חי מהניח לו לח דלדעתם שלח לקבלם בתשו' כיון דחני עובר הלחו דלח יוכל והם מקיימים העשה דתשו' וז"ם ואל על יקרלוהו יחד כלו' דחם העשה ול"ת הם יחד בחד גברה חזי לח כ"ל הלחו דלח יוכל בעלה וכו' יהומס כ"ל ידחה זהו הספק שלהם חבל דעו לכם דחם הוח להללת רבים ודחי דחתי עשה ודחי ל"ת גם בחרי גברי וכמ"ש כן התוס' ז"ל בכמה דוכתי בעבור מלוה דרבים שחני כידוע וז"ם ליך לחתך וכו' כלו' שחתם רבים ולכך יחד נכתבו ריחומי לעבור על הלחו בשביל שתזכו ותעשו תשו' ולזה לח תעשה תרון חפי בכם כי חל חנכי רב חסד חפן לזכות חתכם וק"ל:

אמנם עפ"י דרכנו חפ"ל עד"ז בכבר הקדמנו דחיכח ג' טעמים נכונים להקב"ה לקבל תשובתנו לפניו ברנן ואין לחום משוס תרי לחוי ולח משוס טול"ת דכהונה כנז"ל וישרחל הוה ס"ל דמה שהותר להקב"ה לעבור על תרי לחוי לו על טול"ת דהוח משוס הטעם דחיכח ח"ה בדבר כנז"ל וז"ם ועמי תלוחים ר"ל מלפים שחקבלם בתשו' מטעם דחל על יקרלוהו שהוח ג' עליון ויחמרו הגוים מבלתי יכולת ה' ובזה יחד ר"ל תרי לחוי יחד יהומס ר"ל ידחה חותם מטעם ח"ה וכדחזינן להקב"ה דעבד הכי בילי"מ וכנז"ל ולזה הודיעם הקב"ה דלח נריכי להחי טעמח דח"ה דחפי' נחמר דליכח ח"ה עשה כלל תפ"ל משוס דהויח עשה דתשו' דידהו היח עשה דרבים ודחי עול"ת דכהונה וח"כ ה"ה והי"ה נמי דחתי עשה דתשו' דחלימת והיח מלוה דרבים ודחי עול"ת דכהונה וגם דחי נמי תרי לחוי וכמדובר:

ובזה חפ"ל כו' הכ' בהוספ סי' י"ח וכ"ת ועמי תלוחים למשובתי ואל על יקרלוהו יחד לח יהומס חיך לחתך לחפרים לחנגך ישרחל חיך לחתך כחדמה וכו' וחון מדרכנו חפ"ל בחו"ח במ"ם רז"ל מסס המפ' ז"ל ובפח"י ז"ל ד"ני ט"ד דבמקום דחיכח ח"ה חתי עשה ודחי ל"ת ועשה וגם דחי תרי לחוי יעש"כ וכנז"ל טו"כ השח"י ז"ל מסס עני"ר הרמ"ז מרן מהרח"ח ז"ל בכו' הכ' לחמר הן ישלח חים חת לחסתו והלכה והיתה לחים חחר היסוד חליה עוד וחת זנית רעים רבים ושובו חלי נחום ה' דכו' הוח להודיע כמה גדול כח עשה דתשו' שדוחה תרי לחוי לפי מ"ם בפ"ק דיבמות חחרי חסר הועמלה זו סוטה שנסתרה ווינתה תחת בעלה וז"ח לחמר הן ישלח חים וכו' והלכה והיתה וכו' דחיכח ל"ת וכ"ת מחי לולמיה דחשו' ושלח מדה היח בכל התו' חתי עשה ודחי ל"ת לז"ח וחת זנית וכו' כלו' דחיכח עוד לחו שני שזינתה תחתיו וחף עפי"כ ושובו חלי עכד"ק ודפח"ח וז"ם ועמי תלוחים למשובתי ואל על יקרלוהו כלו' דישרחל מלפים לי שחקבלם בתשו' מלד דחיכח ח"ה וכנז"ד חתי עשה ודחי עול"ת וגם דחי תרי לחוי מלד שחני חל עליון יקרלוהו ולם לח חקבלם בתשו' יהיה ח"ו ח"ה כדבר ולזה חפי' דחיכח תרי לחוי וז"ם יחד לח כ"ל תרי לחוי יחד יהומס כ"ל ידחה חותם ונעמס מסוס ח"ה דידי חיחמרו הגוים מבלתי יכולת ה' מסוס שחיכס יודעים הגוים דדיכח הוח דלח חתי עשה ודחי תרי לחוי ולכך מוכרח חני לקבל השובתם ולשוב חלי ונעמס ונימוקס עמס כי חיך לחתך לחפרים וכו' נהפך עלי לבי ולח לחעשה תרון חפי וג"ע לזה מסוס כי חל לנכי ולח חים ודיכח ח"ה גדול בדבר וק"ל:

א"נ חפ"ל בחו"ח חון מדרכנו במ"ם השח"י ז"ל בדל"ח ע"ה דהה דקי"ל בכל דוכתה דחתי עשה ודחי ל"ת כי"ד היכח דהוו העשה והל"ת בחד גברה שהדוחה ל"ת הוח עלמו מקיים העשה כמילה בזרטה חבל שידחה חחד הל"ת כדי שיקיים חבירו מ"ע. לח מלינו דחין חומרים לחדם חמוה וכו' יעש"כ וז"ם ועמי תלוחים למשובתי כלו' הם מסופקים בתשו' חי מהניח לו לח דלדעתם שלח לקבלם בתשו' כיון דחני עובר הלחו דלח יוכל והם מקיימים העשה דתשו' וז"ם ואל על יקרלוהו יחד כלו' דחם העשה ול"ת הם יחד בחד גברה חזי לח כ"ל הלחו דלח יוכל בעלה וכו' יהומס כ"ל ידחה זהו הספק שלהם חבל דעו לכם דחם הוח להללת רבים ודחי דחתי עשה ודחי ל"ת גם בחרי גברי וכמ"ש כן התוס' ז"ל בכמה דוכתי בעבור מלוה דרבים שחני כידוע וז"ם ליך לחתך וכו' כלו' שחתם רבים ולכך יחד נכתבו ריחומי לעבור על הלחו בשביל שתזכו ותעשו תשו' ולזה לח תעשה תרון חפי בכם כי חל חנכי רב חסד חפן לזכות חתכם וק"ל:

אמנם עפ"י דרכנו חפ"ל עד"ז בכבר הקדמנו דחיכח ג' טעמים נכונים להקב"ה לקבל תשובתנו לפניו ברנן ואין לחום משוס תרי לחוי ולח משוס טול"ת דכהונה כנז"ל וישרחל הוה ס"ל דמה שהותר להקב"ה לעבור על תרי לחוי לו על טול"ת דהוח משוס הטעם דחיכח ח"ה בדבר כנז"ל וז"ם ועמי תלוחים ר"ל מלפים שחקבלם בתשו' מטעם דחל על יקרלוהו שהוח ג' עליון ויחמרו הגוים מבלתי יכולת ה' ובזה יחד ר"ל תרי לחוי יחד יהומס ר"ל ידחה חותם מטעם ח"ה וכדחזינן להקב"ה דעבד הכי בילי"מ וכנז"ל ולזה הודיעם הקב"ה דלח נריכי להחי טעמח דח"ה דחפי' נחמר דליכח ח"ה עשה כלל תפ"ל משוס דהויח עשה דתשו' דידהו היח עשה דרבים

לא היו יכולים לגאת מפס וכשנעשית ה"א יצאו מפס
לתמהה וכיו"ל למר במ"ם הרב כ"ם ז"ל מפס הירושלמי
דבזמנם היו כותבין לורת ח' במקום ה"א בהיינו מוקפה
מג' רוחות כלורת ח' כך לורת ה"א וכ' ע"ז דזה לימו
דמוכרח לו' דלורת הה"א היא כמו ה"א שלנו דתליא
כרעיה דה"א מדאמרי' בפ"ם דשבת דט"ל מלאכות דשבת
יליפינן להו מדכתיב אלה הדברים גי' ל"ו דברים תרי
הדברים אלה הרי ט"ל ואי אית לה לורת ה"א היתה
כלורת אות ח' למאי בעינן דברים הדברים הא מאלה
לחוד נפקי"ל ט"ל דה"א לאחרוגה דאלה נחשבת כאי"ת
אלף ודאי דהויא כמו ה"א שלנו ומשו"ה בעינן דברים
הדברים לכן תמן תנינן במנחות מ"ט תליא כרעיה דה"א
דאי הדר בתשו' דליעול בהך פתחא וליעול בחידך לא
מסתייעא מלתא וכו' ע"כ וז"א שובה ים' עד ה"א מה
תאמר לורת ה"א כלורת ח' והפתח סתום ואין סיוע
לשוב כשיעור לז"א קחו עמכם דברים דהיינו שה הדברים
האמורים בשבת דמפס מוכח דהויא הה"א כמו שלנו דתליא
כרעיה דה"א דאל"כ למאי בעי דברים הדברים מאי לאחוד
נפקי אלף ודאי דהויא כמו דידן ומסתייעא מילתא לשוב
בתשובה ע"י פתח העליון ומשו"ה אני מזהיר אתכם
ושובו אל ה':

וזה עלמו היתה כו' פרשה שהיה אומז בשות ח' וכ"ל
שלא היו יכולים לגאת ימן לורת הה"א היא כמו
ח' ול"מ מילתא לשוב בתשו' וים' שבאותו הדור היו גוי
מקרב גוי מה אלו לף אלו ולא היו יכולים לגאת מפס
ע"י התשו' וכנז' וביון דהכר קובה"ו לקנה דחי"ת ונעשה
מן חמן מלה והיינו ה"א הרי דתליא לכרעיה דה"א ומסתייעא
מילתא לשוב בתשו' ויכולים לגאת מפס ע"י התשו' וכו'
אתד"ק יעש"ב:

ועפי"ד אפ"ל כו' הכ' בפ' יקרו ועתה אם שמוע
תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם
לי סגולה מכה"ע וכו' אלה הדברים אשר תדבר אל בנ"י
ופירש"י ז"ל וז"ל אלה הדברים לא פחות ולא יותר עכ"ל
ולכאורה ק"ע דמי חשיד מרע"ה להוסיף או לגריע עד
שהולרך ה' לגזותו ולמה לא האזירו בזאת בשאר מצות
האמורות בהו' רק כאן דוקא בודאי דהלא דבר ? ואולם
עם האמור דט"ל מלאכות יליפינן להו מדכתיב אלה הדברים
ולא אלה לאחוד א"כ מכאן ראיה עצומה דלורת ה"א
תליא כרעיה כלורת ה"א שלנו ומינה יליפינן דתשו' מהניא
וכנז"ל ותי' ועתה היא רמז לתשו' והו אימא כמד"ר
ושמרתם את בריתי זו ברית שבת ע"כ וגלע"ד דמפקי
לה דזו ברית שבת מתי' שמוע תשמעו בקולי ר"ת שבת
וידוע דעיקר הגאולה תלויה בשמירת שבת כמ"ש ז"ל
אלמלא שמרו יש' שני שבתות כהלכתן מיד נגאלין ואין
כל אומה ולשון שולטין בהם גם ידוע שאלתם דאיך הקב"ה
מוריד גשמים בשבת והוי מוליא מרשות לרשות כיון
שהקב"ה מקיים כל התו' ותי' לזה דכ"ע דיליה והו"ל
כמעלטל בחצרו כידוע וז"ש ועתה אם תשמעו בקולי תהי
נותן לכם עלה טובה שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את
בריתי זו ברית שבת ועי"ז והייתם לי סגולה מכה"ע דאין
שום אומה ולשון שולטת בכם ותזכו לגאולה כנז"ל ואל
תתמהו עלי דידי דאיך אהי מוריד גשמים בשבת דשאני
אהי כי לי כל הארץ וכ"ע דילי ומותר אהי לטלטל בחצרי
כנז"ל א"כ אפ"ל כונת אומרו והייתם לי סגולה מכה"ע
במשנ"ל דהתשובה ל"מ רק לישראל ולא לאוה"ע וכבר
המפרש"ל נתנו לזה כמה טעמים נכונים ואתמיים לא ע"ש
האסף פה ובס"ד הקשו עמ"ם התם מלך שמחל על כבודו
אב"מ והא כתיב וה' הולך לפניהם יומם ותי' שאני קובה"ו
דכ"ע דיליה יע"ש:

וז"ש ועתה רמז לתשו' כנז' שמוע תשמעו בקולי ושמרתם
את בריתי זו ברית שבת דמשם תורה יולאה דתשובה
מהניית מדנפק"ל ליסור ט"ל מלאכות מדכתיב שה הדברים
כנז' והייתם לי סגולה מכל העמים דלכם דוקא מהניית
תשו' ולא לשאר העמים ואני והדר מפרש היכא רמיזת
התשו' בשמירת השבת לז"א אלה הדברים ופירש"י לא
פחות ולא יותר כלומר לא פחות מאותי תיבות הללו
דאלה הדברים ולא יותר מהם דמתרוייהו דוקא ילפינן
ליסור ט"ל מלאכות דשבת דהיכא אלה לאחוד לא תסניק
כדאיתא בפ"ם דשבת כנז"ל נמלא דגם מתחילה ורלם
היתה רגל הה"א תלויה ומינה מוכח דמהניית לן התשו' וק"ל:

ובזה אפ"ל מאמרז"ל וז"ל ואתחנן אל ה' בעת ההיא
לאמר בעת ההיא כתיב כך אמר משה לפני
הקב"ה רבש"ע כשם שאות הה"א פתוחה לפניך כך יהיו
שערי הפלתי פתוחים לפניך לקבל הפלתי והיינו בעת
ההיא עכ"ל והוא תמוה לכאו' דמה ענין פתיחת אות
ה"א לקבלת תפלתו ואולם עפ"י האמור יובן ובהק"ע
מ"ד ביומא בפ' יוה"כ אמר"י גדולה תשו' שדוחה ל"ת
שבתורה וכו' וכל המפרז"ל הקשו דמאי רבותא דתשובה
דהא בכל דוכתא הכי קי"ל דאתי עשה ודחי ל"ת ותירלו
דהכא שאני דהוי בתרי גברי דהוא יתברך עובר ח"ו על
ל"ת דלא יוכל כדי שיקיימו ישראל עשה דתשו' והקשו
ע"ז דהא אין לומרים לאדם חטא כדי שיזכה תביך ותי'
מלוה דרבים שאני ואיתא בלק"י דהש"ע שנעשם מרע"ה
שלא נכנס לארץ משום שסיבב לה הלוחות ומרע"ה דעתו
בשבירת הלוחות כדי שיזונו ישראל כפנויה וחטא ח"ו
בשבירתם כדי לזכות את ישראל שהם רבים וחט"ג דאין
לומרים לאדם חטוא כדי שיזכה חבירך מלוה דרבים שאני
וכן אמרז"ל ט"פ ואתה והנה חטאתם לה"א ראה שאין
לישראל עמידה מיבר עלמו עמהם וסיבר את הלוחות
אמר להקב"ה הם חטאו ואני חטאתי אם אתה מוחל
לישראל מחול לי וכו' עכ"ל ויל"ד דאיך השוה עלמו מרע"ה
שהוא יחיד לישראל שהם רבים אך כל חילוק דמר דעיקר
התשו' נפק"ל מדתליא כרעיה דה"א ושהוא ית"ש עובר
ח"ו על לאו דלא יוכל כדי שיזכו ישראל בתשו' ומטעם
מלוה דרבים אתי עלה קוב"ה וכנז"ל וזשרז"ל בעת ההיא
רמז לאות ה"א ואמר כשם שאות ה"א פתוחה לפניך לקבל
שבים מקום מלוה דרבים שאני א"כ גם אנכי יהיו שע"ת
פתוחים לפניך לקבל הפלתי ליכנס לארץ כי גם אנכי
לא חטאתי בשבירת הלוחות אלא כדי לזכות הרבים כדי
שידונו כפנויה כנז"ל וק"ל:

ועפ"י הקדוש דט"ל מלאכות דשבת נפק"ל ממ"ש אלה
הדברים ומינה ילפי' דתליא כרעיה דה"א להורות
דמהניית תשו' לישראל כנז"ל פירשתי בעניותי בדרוש אחר
להשו' הנהו קראי דירמיה סי' ג' וכה תאמרו ויאמר ה'
לידקה גפשה משובה ישראל וכו' הלוך וקראת את הדברים
האלה וכו' וכו' שפ"י הקדמה הנז' ובהקדמות אחרות יעש"ב
ועפ"י קושב זה אפ"ל כונת מאמרז"ל ע"פ ויאל קין פגע
בו אדה"ר ואמ"ל מה נעשה בדינך אמ"ל עשיתי השובה
ונתפשרתי אמר אדה"ר כ"כ גדול כחה של תשו' מיד
פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת עכ"ל ולל"ד מה ענין
שבת עם התשובה ברם עפי"ה הנה נכון דעיקר התשו'
דמהניית לינו אלא מדילפינן ט"ל מלאכות דשבת מדכ'
אלה הדברים דמזה מוכח דמעיק' הליא כרעיה דה"א
להורות דתשו' מהניית ואדה"ר מקודם לא היה יודע דתשו'
מהניית מהיכן ילפינן לה וכשאמ"ל קין עשיתי התו' וכו'
נתכונן בדעתו היעב דאין זה אלא מדילפינן ט"ל מלאכות
דשבת מקרא דאלה הדברים מיד פתח ואמר מזמור שיר
ליום השבת שהוא עיקר הלימוד ממנו לתשובה דמהניית.
אשר מעש"ז ג"כ אפ"ל דה"ע דקרינן לשבת בנתיים בשם
שבת תשובה שהוא שבת רחמון לבריאת העולם להורות

דמכח מלות שבת מניה ילפינן דמהגייה התם' וק"ל:

ובן נחזור לבתר כה"כ ויחל משה וכו' והוא דמקמי הכי אמר הקב"ה למרע"ה לך רד וכו' ועתה הניחה לי וכו' ור"ל דאפי' שיעשו תשו' הרמוזה בתיבת ועתה ליני תפן לקבלם בתשו' וז"ם הניחה לי התשובה שיעשו לגד אחד ויחר אפי בהם ואכלם שלינו מקבלם בתשו' ולזה טען מרע"ה לפניו יתי למה ה' יחרה אפך בעמך דלינוך תפן לקבלם בתשו' דהא אשר הולאת מארץ"ק דמשם מוכת דמהגייה להו התשו' כיון דתבר קובה"ו קנה דחי"ת ומן חמן נעשה מלה ותלה כריעה דה"ת כדי להורות לפרעה דמהני ליישר' התשו' והולאת לותם משם מטע"ז וא"כ מאי שנא עתה דפעם דלינוך תפן לקבלם בתשובה הא ודאי לתמהא ואו יתמרו בגויים מבלתי יכולת וכו' וק"ל:

ובזה לפ"ל כה"כ לא הביט און ביעקב וכו' אל מוליאם ממלריים וכו' ונם כה"כ מה מלאו לבותיכם בי עול וכו' ולא לתמרו לינה ה' וכו' ונם כה"כ ועתה ה' לנקינו אשר הולאת וכו' תעלנו דשעגו ונם כה"כ מחיתי כעב פשעיך וכו' שובה אלי כי גאלתיך ונם כה"כ ה"א נבלות הסיבנו וכו' נפן ממלריים תסיע ונם כה"כ למה לנקים זנחת וכו' וכור עדתך ק"ק וכו' ועד"ז נותים כמה מק"ק כאשר ילדוף הקורא וכמובן:

א"נ לפ"ל כונת כל הכתו' הנז' בהקדים מ"ם הרב הון רב בד"פ ע"ד מהרב ז"ב ז"ל דהא דתשו' מהגייה לחוטא לינו אלא משום דקי"ל בח"מ סי' ס"ו המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול וידוע דכל טון שיעשה האדם נברא ממנו מלאך רע בדאי' בלבות קנה לו קטיגור לאדם אחד והקב"ה מוסר לותו לחוטא ביד לותו קטיגור ליפרע ממנו כסוד תיסרך רעתך ותמונתו ביד עוונו כמוכר שט"ח לחבירו וכשלותו רשע חוזר בתשו' לפניו יתי"ם לו הקב"ה מוחל לאדם החוטא לותו חוב ל"ב נמלא זה ממש דומה למוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו ללוה שהרי מתחי' כשחטא הוי כאילו מוכרו הקב"ה לאותו מלאך שימשר לותו ביד ליפרע ממנו ובשובו בתשו' חזר ה' ומחל לותו החוב ע"י התשו' והרי הוא מחול בדין המוכר שט"ח וכנז"ל:

והואיל ואתא ליתן הא דיצא המוכר שט"ח לחבירו וכו' יימא ביה מילתא לגב תורתן והוא דגרסינן בקידושין בדמ"ז ע"ב תמ"ר המקדש במלוה ליטה מקו' דמלוה להולאה ניתנה יימא כתנאי המקדשי לי בשט"ח זה לו שהי"ל מלוה ביד לחבירים והרשה לותה עליהם רמ"ח מקו' וחב"ח ת"מ הלי שט"ח היכי דמי לא דלחבירים היינו שהי"ל מלוה ביד לחבירים אלא לאו בשט"ח דידה ובמקדש במלוה קא מפלגי ומשני לעולם בשט"ח דלחבירים ול"ק הכא במט"פ ובמלוה בשטר קא מיפלגי. במלוה בשטר פליגי בדשמואל דתמ"ם המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ר"מ לית ליה דשמואל ורבנן תי"ל דשמואל ואבע"ח דכ"ע חיית להו דשמואל והכא בחשה ס"ד קא מיפלגי ר"מ סבר חשה ס"ד מימר לימרה לא שביק דידי ומחיל לחבריני ורבנן ס"ל חשה לא ס"ד. ובמט"פ פליגי בדר"ה תמ"ר דלמר מנה לי ביד מנאו לפ' במט"ג קנה ר"מ סבר ל"ם מלוה ולם"פ ורבנן ס"ל תי למ"ר ר"מ בפקדון דלחיתיה בעיניה וכו' ע"כ הסוגיא והקשו התוס' ז"ל שם וז"ל וא"ת תמתי לא קאמר דכ"ע לפי' במלוה למ"ר ובכא בדשמואל קא מיפלגי לו בחשה ס"ד וכו' וי"ל דלפי' שמואל מודה במט"ג דלינו יכול למחול והא דלמר המוכר וכו' הי"ד שלא היה הלוה בשעת מכירה עכ"ל והק' מפרשי הש"ם ע"ד התוס' הללו דל"ב במלוה בשטר נמי נימא דפליגי במט"ג דלכ"ע לינו יכול למחול רק דפליגי תי למ"ר ר"מ בפקדון דלחיתיה בעיניה וכן הק' הש"ך ז"ל בח"מ סי' ס"ו סקל"ז ומכח קו' זאת הוכיחו דלין שטר נקנה במט"ג דלא כהתוס' ז"ל ודעימייהו יעש"ב ולעני"ד נראה לתרן בהקדים ליישב מנה"ק הר שב"ח ז"ל בחי' על דברי ר"ת ז"ל שכתבו התוס' ז"ל בשמו דה"ט דס"ל לשמואל דהמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול משום דמכירת שטרות דרבנן ולא להפקיע זכות הלוה יכול הלוה למחול לו החוב ותמה ט"ז הרשב"ח ז"ל דא"כ תיך תמר ר"מ מקודשת דמשמע דאם בא לאחר וקידשה לין בקו' ב' כלום הא מדאורייתא מקו' היא לשני ומה הפקיעו קידושי ב' ותי' דבאמת דלר"מ מקו' מדרבנן קאמר ע"כ ותמה עליו הגאון בני יהושע ז"ל בחי' שם דאם כן הא דקאמרי רבנן ת"מ היינו דת"ל גט לפי' מדרבנן והא ודאי ליתא דהא קתני בברייתא דשמין את הגייר אם יש בו ס"פ מקו' והנה מביאור דהמקדש בפחות מש"פ מוסמין לקו' שמא ס"פ במדי וא"כ לרבנן נמי מלרכי גט ובאמת פליגי על ר"מ ואמ"ש ועתה"ן לתרן לעיקר תמיהת הרשב"א ז"ל ט"ד ר"ת ז"ל הנז' עפ"י מ"ש הראשו' ז"ל דבעמא דאמו"ר מכירת שטרות דרבנן משום דהלואה הכתובה בשטר הינה בעין והשטר הינו אלא לראיה בעלמא ועיקר המכירה היא בשטרות קרקעות וקי"ל כרבא דאמר בע"ח מכאן ולהבא הוא גובה והו"ל לאומר לחבירו שדה זו לכשאקחנה קנויה לך דאינו כלום דאחמ"ק דשלב"ל וחוב אפי' בשטר הוי דשלב"ל וכדבר שאינו ברשותו אבל ר"מ נופיה ס"ל בעלמא דאדם מקנה דשלב"ל כידוע וא"כ לדידיה מצינן למימר דס"ל לר"מ דמכירת שטרות דאורייתא ואפ"ל דלזה כיון הש"ס דקי' הנז' דאמר דר"מ לית ליה דשמואל כיון דס"ל דאדם מקנה דשלב"ל והא דאמר הש"ס בתר הכי ואבע"ח כ"ע לית להו דשמואל וכו' היינו משום דכתבו הראשונים ז"ל הביי"ד הרב ז"ך ז"ל בח"מ רס"י ס"ו דנתנו טעם לחר לשמואל דס"ל דיכול למחול לף למ"ד מכירת שטרות מדאורייתא דס"ט משום דשני שעבודים יש למלוה על הלוה שעבוד נוף ושעבוד ממונו שעבוד נופו יש למלוה ולא פקע עד שימחול לו דלמ פקע שעבוד הגוף ומילה פקע נמי שעבוד ממון יע"ש וכזה סדר מהר קו' הרשב"א ז"ל ט"ד ר"ת ז"ל וכמובן ונם כזה יתורן שפיר תמיהת מפרשי הש"ס והש"ך ז"ל הנז"ל דליכא למימר דפליגי במלוה בשטר במט"ג כיון דעיקר דין מט"ג הוא מדרבנן כדאיתא בנטין די"ח וא"כ אי אמרינן דנם במלוה בשטר פליגי ר"מ ורבנן במט"ג אי הוי דוקא בפקדון או נם במלוה הוה ק"ט דהיכי קאמר ר"מ מקו' דמשמע מקו' נמורה ואם בא לאחר וקידשה אין קו' כ' כלום הא מדאורייתא מקו' לשני כיון דעיקר דין מט"ג הוא מדרבנן וכתמיהת הרשב"א ז"ל הנז' דאין לומר כתירולו דר"מ מקו' מדרבנן קאמר להקיכא נט דהא לרבנן נמי לריכה נט בעבור הגייר שמא ס"פ במדי וכדק"ל לקרב פני"י ז"ל הנ"ל ח"כ מכ"ש מוכרח דמאי דפליגי ר"מ ירבנן במלוה בשטר לאו במט"ג פליגי כלל ברם במט"פ קאמר הש"ס שפיר דפליגי במט"ג משום דמל"ל בתמת דהא דקאמר ר"מ מקודשת היינו מדרבנן ולאחרוכה נימא ורבנן דר"מ ס"ל דת"מ כלל ולא בעיא נט דהא במט"פ ליכא נייר ודוק:

נחזור לענינו דכ' הראשו' ז"ל דמדין מוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול מניה נפק"ל דתשו' מהגייה לכל עון ולכל תשוקת וכנז"ל עו"כ הרב ז"ב והדב הון רב שם דמשני"ז הוציא הקב"ה את ישראל קודם הזמן הנם שהיה עליהם שט"ח של ד' מלות שנה ובתתי' מסר לותנו ה' ביד פרעה להשתעבד תמ"י לפרוע השט"ח הנז' ותמ"כ מחל ה' לישראל תשלום פרעון החוב וילאו תוך זמנם יעש"ב נמל"ל הנם מילי"ם קודם זמנם הוברר הדבר דס"ל לקוהב"ו כשמואל דהמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ומילתא מוכח דתשו' מהגייה לישראל מדין הנז"ל וכמדובר:

ובזה יובן כה"כ מחיתי כעב פשעיך כמתשוב אי בתשו'

וכ"ת מנלן דמהניא לן התשובה לז"ח שובה ה' אלי ואחיה
לזה כי נגלתיך ממלרים קודם הזמן מדין המוכר שטח"ל
וחזר ומחלו מחול ומזה תבין ותדע דהתשו' מהניא מדין
הגז' וק"ל:

וזה תפסר כה"כ כי הנה למלחמה על לוויך ורחית
סוס וככב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה"ת
עמך המעלך מלים"ך ויל"ד דהיה די לומר כי ה"ת עמך
ומאי לויטי' לומר ג"כ המעלך מלים"ך לאנס תפסר דבא
לרמוז מלחמת תוכת האדם עם היל"ר ונוגדת דליה
וז"ם כי הנה למלחמה מלחמת מלוה וחובה על לוויך
שהוא היה"ר לוויב פנימי ורחית סו"ר עם רב עם
מלאכי רעים וקטיגורים שבברלו ממך מהטבירות שטשית
כנז"ל ומתיירא לאנס מהם ומספקא לך אם תוטיל לך
תשובה מדין מוכר שט"ח וכו' לא לא. לזה הי אומר
לך לא תירא מהם ולא תתרכל מלשוב בתשו' דליכא
ספיקא גבאי כלל לומר אי מחול לו לא משום כי ה"ת
עמך המעלך מלים"ך דמהתם מוכח בבירור דמהניא התשו'
כיון שכבר פסקתי הלכה אם דהמוכר שט"ח לחבירו וחזר
ומחלו מחול וכנז"ל וק"ל:

ובזה פי' הרב נאוה תהלה ז"ל כה"כ ה"ת בבחות הסיבנו
הלר פניך ונושע נפן ממלרים תסיע וכו' וה"ה
כמבואר יט"ם ובזה לפ"ל כה"כ למה לנקוס זנחת לנצח
וכו' זכור עדתך ק"ן וכו' נגלת בז"ע וכו' וגם כה"כ לא
שמרו ברית לנקוס וכו' ויבלחו וכו' וגם כה"כ לא הביט
ון וכו' לל מ"מ ופסוק דניהל הגז' וה"ה כמבואלים וק"ל:

ועפי"ז לפ"ל כה"כ בפ' ואתחנן ושבת עד ה"ת וש"ב
כי לל רחוס ה"ת וכו' כי שהל נא וכו' השמע
עס וכו' לו הניסה לנקוס וכו' ככל ח"ע לכס במלרים
לעיניכם ולל"ד מה ענין מתן תורה ויל"מ למלות התשו'
ומה נ"ע הוא זה בלו' כי שהל נא וכו':

ואולם עפ"י הקודס ח"ם בהקדיס השלישו המנין נ"ל
רב שם דלמ"ד המלהכיס השלישו המנין נ"ל
דס"ל דהמוכר שטח"ל וחזר ומחלו לינו מחול ולזה הולרכו
המלהכיס ליהד למלרים להשלים המנין לחבל מיתינת התו'
ליסרהל ולא למלה"ם מוכח דלא ירדו מלה"ם למלרים כלל
וכמו שהסיבם מרע"ה כלוס למלרים יהדתם לפרעה
נשתעבדתם. ות"ב קשה לינ הוליחם קודם זמנם ועכל"ל
מדקי"ל המוכר שטח"ל וחזר ומחלו מחול ות"ב מבח מתן
תורה ליסרהל דוקא ולא למלה"ם מוכח דהמוכר שטח"ל
וחזר ומחלו מחול ומינה ילפינן גמי דהתשו' מהניא וכמוכן:

וזה לפסר כה"כ בהוליחך לת העם ממלרים תעבדון
ת"ה עה"ה כלומר מיני"מ ק"ו מטעם דקי"ל המוכר
שטח"ל וחו"מ מחול מטע"ז ג"ב תזכו לתהם בתורה ולא
מלה"ם וכמוכן:

וזה לפסר ג"ב כה"ב לולא תורתך שעשועי אז לאבדתי
בעוניי כלו' לולי תורתך שעשועי ולא זכו הם מלה"ם
דמינה מוכח דמהניא התשו' ליסרהל אז לאבדתי בעוניי
מהעבירות שבידי דלא הוה מהניא לי התשו' לכן עתה
מכח מ"ת ליסרהל ולא למלה"ם מוכח דלא ילאו יסרהל
ממל' הו"ז רק מדקי"ל כשמואל כנז' ומינה ילפינן דהתשו'
מהניא כנז"ל:

ובזה יובן ג"ב כה"ב זדים הליטוני עד מאד בלו' דלא
מהניא התשו' דלא קי"ל כשמואל לכן לאי מתורתך
לא נטיתי לדעתם כלו' מכח תורתך שנתת לנו ולא
למלה"ם מוכח לינבא דהדרבא קי"ל כשמואל ומינה
ילפי' דמהניא התשו' ולזה סיים ולמד זכרתי משפטיך מעולם
ה' ותתנחם לתחרט ולשוב בתשו' וולעפה לחזוקי מרשעים
כמה שלינם שבים בתשו' מחמת שהם עוזבי תורתך דלא
רלו ללמוד דמהניא התשו' מההורה שנתת לנו ולא למלה"ם
ובמדובר וזה לפסר כוונת מנז"ל שובה ישרהל עד ה"ת

עד ההוא שלמר לנכי ה"ת לם"ב וכו' וה"ה כמבואר
עפ"י התמור וק"ל:

וזהו כוונת הכי מק"ן דכפ' ואתחנן הנז' ושבת עד
ה"ת וש"ב והקב"ה יקבל תשו' כי לל רחום ה"ת
וכו' לא ירפך ול"י לפסוק הדין דלא כשמואל כי ברוב
רחמיו יפסוק הל' כשמואל ומינה"ז מהכי לך התשו' ותדע
לך רלוית ברורות שבן פוסק הדין כשמואל כי שהל נא
וכו' השמע עס וכו' ומרי ממ"ת ליסרהל ולא למלה"ם
וגם מכח יל"מ תו"ז וז"ם לו הניסה וכו' מלים בלה
מוכח להדיא דס"ל להקב"ה כשמואל ומהם תדעו ותבינו
דהמובה מהניית לבו וכנז"ל וק"ל:

וזה לפסר טעמת מרע"ה בלו' למה ה' יחרה לפך
בעמך שלא רלית לקבלם בתשובה כגרמז בם"ם
ופתה הניחה לי כנז"ל וכ"ת דהתשו' ל"מ הלא קי"ל כשמואל
הלא לפסר הולחת מלים"ן בתו"ז מינה דקי"ל כשמואל
כנז"ל וק"ל:

וזה לפסר כה"כ ביחזקאל ט"ז ישן לפסר לא זכרת לת
ימי נעורייך ותרגזי לי בכל אלה וגם אני הם
דרכך ברחם נתתי ולא עשית לת הזימה ע"כ תושבותיך
ע"כ ולכאו' דברי הגביה הללו משולני הבנה הם לחנם
כבר הקדמנו דמכח יל"מ תו"ז מוכח דהתשו' מהניא מדין
המוכר שט"ח וכו' כנז"ל גם הקדמנו לעיל דהט' דתליא
כרעיה ד"ח ללמד דהתשו' מהניא כנז"ל וז"ם ישן לא זכרת
ימי נעורייך דהיינו יל"מ דמסס רחים דמהניא התשו'
מדין המוכר שט"ח כנז"ל ושב"ז ותרגזי לי בכל אלה
במעשה הטעל שלמרת אלה אלהיך ישרהל ולא עשיתם
תשו' עפ"י סברתכם דס"ל דלא כשמואל וגם אני ה"ת
דרכך ברחם נתתי תליתי כרעיה דה"ת כדי להורות דהתשו'
מהניית לכו ושב"ז לא עשית לת הזימה לשוב בהשו' ע"כ
תועבותיך וכמ"ש הרד"ק ותרגום יב"ע וק"ל:

יזה לפ"ל ג"ב כה"ב מה מלאו לבותיכם ב"ע וכו' ולא
לחמרו וכו' וגם בזה יובן כה"ב הלעולמים יזנח ה'
נגלת בז"ע וכו' וגם כה"ב ולחמרו כל הגויס ע"מ עשה
ה' ככה וכו' ולחמרו וכו' ועפי"ה ה"ה כמבואלים מעלמס
ובזה מוחים כמה מק"ן דתלי התשו' בילי"מ כלפ"ר ידוק
הקורל נעים:

ואחשבה לדעת דזה לפסר היה ספקו של מרע"ה
במעשה הטעל במ"ם ליט' לתם חטלתם
חט"נ ועתה לעלה לל ה' לולי לכפרה בעד חטלתכם
ול"ד כיון שבבר ישרהל עשו תשו' כנרמז בהיבת ושהה
הניחה לי ת"ב לוך נסתפק מרע"ה תם יקבלם ה' בתשו'
לו לא הל לין לך דבר שעומד בספי התשו':

והרב שלי"ו ז"ל בדקמ"ז ט"ת פירש דספקו של מרע"ה
היה כמאי דפליגי ר"י ור"ל בפ' יוה"ך דר"ל
לומר גדו' תשו' שמנעת עד כה"ב ור"י לומר עד ולא
עד בכלל ופריך והלתני"י גדולה תשובה שבותה ל"ת וכו'
ומסני ל"ק הל בליבור הל ביחיד וכ' הר' ז"ל דמ"ד עד ועד
בכלל ס"ל דגם על עון ע"ז תשו' מכפרת ומ"ד עד
ולע"ב ס"ל דעל עון ע"ז ל"מ התשו' רק בליבור שלני
דמהניית תשו' לבו גם על ע"ז ובזה פי' הוא ז"ל כה"ב
לל תקלוף ה' עד מלד וח"ל ת"ב הן הבט לא עמך
כולנו יעב"ב וסיים הוא ז"ל דזה היה ספקו דמרע"ה
בלו' לולי לכפרה בעד חטלתכם כלו' לתם חטלתם בע"ז
ובבנו"ד ספק לי עד ועד בכלל הו לא וז"ל לולי לכפרה
בעד ר"ל סיחסוב לכם עד ועד בכלל בעבור שלתם
רבים לתד"ק:

ועפי"ד לפ"ל כה"ב שובה ישרהל עד ה"ת כלו' שלם
לתה יחיד שב בתשו' תשובתך מנעת עד ה"ת
ולא עד בכלל כיון שים בידך עון ע"ז וז"ם כי כשלת
בעוונך שהוא עון ע"ז שלין לו כפרה בתשו' להניע עד

ועד

ועד בכלל כדס"ל לר"י אבל אם אחס רבים המבים בתשו' אז גם על עון ע"ז מועלת התשו' שלכם להגיע טוע"ב וכבן קחו עמכם דברים שאמרס הקב"ה בעלמו לאמר הן ישלח איש ח"ח וכו' ואת זגית רעים רבים ושובו אלי נאום ה' הגה דבריס אלו הקחו אותס בפיכם ושובו אל ה' בתשובה שלמה ואמרו אליו כל תשא עון כלו' מעשם כל כללות ישראל המבים שהם רבים תשא עון ע"ז ג"כ דבכה"ג עד וע"ב וק"ל:

וזה אפשר כה"כ מי אל כמוך נ"ע ועובר ע"פ לשאריח נחלתו שהם רבים אל החזיק לעד אפו לומר עד ולע"ב כי חפץ חסד הוא וכו' וק"ל:

ואנב אורחין רחיתי בס' כפות תמריס בחי' ליומא שם בפלו' דר"י ור"ל הנז' אי עד וע"ב או עד ולע"ב דהקשה מדר"י לדר"י שהרי ר"י נופיה בפ' חלק אמר כל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב מרפה ידיהם של בע"ת וידוע דמנשה חטא בע"ז והוא יחיד ואיך קבלו הקב"ה בתשו' ויעתר לו כיון דר"י נופיה ס"ל דביחיד עד ולע"ב יע"ש ולעגד"ן לתרן דכיון דקי"ל דמלך דיעו בלישבור כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשו' כידוע ג"כ הרי אסיק הש"ם דיומא דבליבור שהם רבים גם ריו"ח מודה דעד יעד בכלל כנז"ל ופשוט:

אמנם עפ"י דרכנו הקדוש אפ"ל דמרע"ה הוה מספק"ל למר אי הלכתא כשמואל דס"ל דהמוכר אט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ומטע"ז מהניא התשו' לישראל או אינו מחול ול"מ התשו' ולז"א אתם חטאתם ח"ג ועת"ה שעשיתם תשו' לעלה אל ה' אולי וכו' דאפשר דס"ל להקב"ה דלא כשמואל או ס"ל דים לחלק מדינא דשמואל לגדון התשו' ואני אתחנן לפניו שיפסוק הדין כשמואל ויקבל תשובתכם וק"ל:

א"נ בחו"א אפ"ל כונת ספקו דמרע"ה בחו' אולי וכו' בהק' מ"ד ביומא דל"ו כילד סדר הוידוי ר"מ ס"ל עויתי פשעתי חטאתי וכה"א בשעיר המשתלח והתוודה עליו את כל עונות בנ"י ואת כל פשעיהם לכל חטאתם וכן במשה הוא אומר נושא עון ופשע וחטאה והסיבותו רבנן לר"מ מאחר דהתוודה על העונות והפשעים חוזר ומתודה על החטאים בהמיהה אלא כך הוא מתודה חטאתי ע"פ אלא מהו ז"ש משה נעוי"פ וחטאה כך אמר משה רבם"ע בשישראל חוטאים לפניך ועושים תשו' עשה להם זדונות כשגגות ע"כ והק' הרי"ף ז"ל כיון דגדולה תשו' מהבבה שזדונות נעשות זכיות למה התפלל משה שיעשה ה' להם זדונות כשגגות ולא התפלל שיעשה אותם זכיות ותי' במשז"ל עבר אחד על ל"ת תשי' תולה ויוה"כ מכפר וא"כ על הזדונות בתשו' לבד אינם נעשים זכיות עד יוה"כ ובהי דאתי תשו' אלא יהיה נעשה ויהיה העון של מזיד חשוב כשגגה ולכך התפלל משה בשעה שחוטאים לפניך במל"ת ועושים תשו' תהא מוריד עליהם העון שלהם לשגגה בחותה שעה דייקא כלו' בשעה שחוטאים ועושים תשו' ועדיין לא בא יוה"כ לכפר אינו נעשה זכיות עדיין רק שגגות ולעולם בבא יוה"כ נעשים זכיות עכ"ל יע"ש:

ולענד"ן לתרן קו' הרי"ף ז"ל הנז' במשז"ל דזה שאמרז"ל דתשו' מאהבה נעשה להם זדונות כזכיות בכ"ף הדמיון לומר לך דאינו דומה ממש לזכיות הנעשים בפועל ונפ"מ דהזכיות הנעשים בפועל ממש הם נעשים חלוקה דרבנן לעוה"ב לא כן בזדונות שנעשים כזכיות אינו נעשה מהם חלוקה דרבנן זולתי השגגות אחר שעושה תשו' מאהבה נעשו זכיות ממש ח"כ אינה אפ"ל דזהו כונת מרע"ה בתפלתו על ישראל כי עשה ישעה ה' להם הזדונות כשגגות ר"ל כדין השגגות שהם בעלמם נעשים זכיות וק"ל:

ואנב אורחין רחיתי להרב קרבן אהרן ז"ל בת"כ שהוסיף שם אחי פלוגתא דר"מ ורבנן הנז' ודקדק בדברי רבנן דר"מ דקאמרי עונות אלו הזדונות פשעים אלו המרדים וחטאות אלו השגגות ומאחר וכו' דמה כוונתם בזה ואחר מר דכוונתם להק' על דברי ר"מ תרי קו' חדא דלא נקט לא ממטה למעלה ולא ממעלה למטה אלא מאחר שהתוודה וכו' והק' הוא ז"ל דמה יענה ר"מ לב' קו' אלו ותי' דר"מ ס"ל דאין הוידוי בקשת כפרה אלא הודאה בהכרת עוונותיו כלומר ביודע ומכיר חטאו שעשה וז"א שסדר הוידוי בהוראת הכרת עוונותיו שבתחי' יאמר היותר מפורסס הידיעה שהם הפשעים שהוא חוטא להכעיס ואח"ך העונות שהוא חוטא לתיאבון והוא נרדף מהתאוה ואח"ך החטאים שהוא שוגג כמו אנוס אחד"ק יע"ש והדבריס תמוהים דר"מ נקט תחי' עויתי ואח"ך פשעתי ולדבריו הי"ל תחי' פשעתי ואח"ך עויתי וכן פי' הוא ז"ל גופיה דזהי קו' רבנן לר"מ דלא נקט לא ממטה למעלה וכו' וע"ש ועפי"ד רבנן לר"מ דקאמ"ל מאחר וכו' ור"ל דכיון דהתודה על הזדונות והפשעים ונמחלו לו אוב א"ל לבקש על השוגג בזה אפ"ל כה"כ הרב כבסני מעוני וכו' כלו' כשתכבסני מעוני ונמחל לי העון אינו לריך עוד לבקש מחי' על החטאים אלא ממילא ג"כ מחטאתי טהרני דאם העון נמחל מכל שכן השוגג כדקאמ"ל הכי רבנן לר"מ כנז"ל:

וזה ג"כ אפשר כה"כ נשלח עון עמך א"כ ממילא כשית כל חטאתם שלא דאם העונות נמחלו מכ"ש השגגות כנז"ל וזה ג"כ אפשר כה"כ אמרתי אודה עלי פשעי לה' שהם המרדים היותר מפורסמים ונמחלו לי א"כ ממילא ג"כ נמחל לי עון השגגות וז"ש ואתה נשלח עון חטאתי סלה וק"ל:

וזה אפשר כה"כ אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור ויל"ד כפל אנכי אנכי ומסו הכוונה במ"ש למעני ותו לומרו וחטאתיך ל"א קשה ממ"ן דאם עשה תשובה על החטאות פשיטא שלא יזכרו עוד ואם לא שב עליהם מה טעם שלא יזכרם:

ועפי"ה א"ש בהק"ט מ"ד בילקוט וז"ל אנכי אנכי הוא מנחמכם בסיני קבלו שני אנכי אנכי חדא אנכי ה' אלקיך ועוד אנכי א"א אל קנא והקב"ה מנחמם ב"פ אנכי אנכי עכ"ל ולל"ד מה ענין תרי אנכי הנז' להיותם נעשים מפתח לנחמת ישראל ולגאולתם והמפ' ז"ל פי' כלפי מ"ש לא יוכל בעלה הא' לשוב לקחתה ע"כ אמר ה' אנכי אנכי הוא מנחמכם כלו' דיבור אנכי ה"א ואנכי אל קנא אלדרבא הם מפתח לגאולת ישראל והענין כמשז"ל בספרי דעתידה כנסי"ע לומר הן ישלח איש וכו' ומשיב להם הקב"ה כלום כתבתי אלא איש אל אנכי ול"א ע"כ נמלא דאלדרבא דיבור אנכי ואנכי דנאמר בהם אל הם רפואות תעלה לישר' עיין בם' שא"י דקל"ד:

עוד נקדים מ"ש המפרז"ל דהיכי אתי עשה דתשו' ודחי הקב"ה ל"ת דלא יוכל בעלה דא"א לאדם חטוא וכו' ותירלו דגם הקב"ה ע"י התשו' של ישראל גם הוא יתברך מקיים מ"ע דהשבת אבידה דהנפש החוטאת היא מולאת לסט"א וכל המלות שעושה בעוד שלא שב בתשו' כולם נדדו הלבו לסט"א לעמקי הקלי' ואחר שישוב האדם בתשו' שלמה לפניו יתברך הקב"ה מוליא בולעם מפיהם בסוד חיל בלע ויקיאנו יזוה מקיים הש"ת מ"ע דהשבת אבידה וגם מקיים הלאו דלא תוכל להתעלם ואתו אחי טול"ת דידיה ודמו הלאו דלא יוכל בעלה לאתד"ק:

מעתה נבא לכה"כ דבא הכתוב להודיענו דכי יפלא ממך דבר לומר דמאחר דישראל עבדו ע"ז וזמו אחרי אלק"י נכר הארן כלום ים להם עוד תקנה לשוב אל ה' והלא כתיב לא יוכל בעלה וכו' ואיך יכול

הקב"ה

הקב"ה לדחות לאו זה דלא יוכל כדי סיקיימו ישראל מ"ע דתשו' דאין הו"ל חטא וכו' לז"ת לאכי לאכי מוהה פשטיך כלו' כיון דכב' דברות הללו לאכי ה"א ולאכי לא קאי כתיב בתרוייהו תיבת אל ואל לאכי ולא לים וכיון שכן אין כאן גירושין ולכך לאכי לאכי מוהה פשטיך דאין כאן לאו דלא יוכל בעלה כלל דאים כתוב ולא אל ואו אפי' לת"ל דהכל אחד ויש כאן גירושין ועלי לקיים הלאו דלא יוכל עכ"ז לאי דוחה לאו זה משום דהוא למעני כלומר מה שאני עובר על לאו דלא יוכל אינו אלא למעני בשביל עלמי כדי לקיים מול"ת דהשבת אבידה וכשאני מוחה פשטיך שהם היותר חמורים ומפורסמים ממילא ודאי דאטלתך שהם השגגות הקלות לא לזכור דאם הפשטים נמחלו מכ"ם השגגות וכדברי רבנן לר"מ וכנז"ל ועפי"ד הרי"ף ז"ל הנז"ל שכתב דכשהאדם חוטא בתוך השנה ועושה תשו' לאו הזדונות נעשו שגגות עד בא יוה"כ דאז מתכפרים לו השגגות ג"כ וכנז"ל:

בזה לפ"ל כה"כ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם דהאי תיבת כל אתייא לרבויי בין הזדונות שעשה תשו' עליהם קודם בא יוה"ך ונעשו שגגות ובין על הזדונות ושגגות שלא שב עדין עליהם כלל עד יוה"ך על כולם הוא לומר כי ביום הזה י"ע מכ"א ונעשו הכל זכיות וה"ט כי לפני ה' רחמים פשוטים תטהרו וק"ל:

ובכן זה לפשר שהיה ספקו של מרע"ה בלומרו אתם חטאתם חטאה גדולה בע"ז ועת"ה שעשיתם תשו' קודם יוה"ך נעשו הזדונות שגגות וחזרו מתכפר לגמרי עד יוה"ך והשת"ל הבא קודם יוה"ך לעשה לא ה' רחמים גמורים ואתחנן לפניו לולי לכפרה ג"כ בעד חטאתכם שהם השגגות שנשארו בכם ולכן לומר לולי לשון ספק משום דדינא לא הוי הכי שיהיו השגגות נמחלים קודם בא יוה"ך וכמש"ל תשו' תולה ויוה"ך מכפר אלא דלפשר דעל ידי תפלתי ובקשתי מחת ה' יסלח לכם גם על השוגג וק"ל:

דרוש ח' לשבת תשובה

ידוע הדבר ומ"ה גודל מעלת בעלי תשו' כי רבה היא בלשון חכמים הגידו במקום שבע"ת עומדין אין צ"ע יכו"ל כידוע:

והנה מודע חקירת המפרז"ל למען דעת מה היה דעתם של ישראל בימי יחזקאל הנע"ה שלא רמז לשוב אל ה' בתשו' שלמה עד שהגיעו לומר לא יתכן דרך ה' כמבואר ביחזקאל סי' מ"ו וכה תוחלם של כתו' וז"ל וירחה וישוב מכל פשעיו אשר עשה חיה יחיה לא ימות ואמרו צ"י לא יתכן דרך ה' הדרכי לא יתכנו צ"י הלא דרככם לא יתכן לכן איש כדרכיו אשפוט אתכם צ"י נאם ה"א שובו והשיבו מכל פשעיכם ולא יהיה לכם למכשול עון השליכו מעליכם את כל פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה ולמה תמותו צ"י כי לא אחפוץ במות המת נאם ה"א והשיבו וחיו עכ"ל וכל"ל מה דעתם וסברתם של ישראל שבחותו הדור ובמאי היה חסרון ביניהם ובמאי פליגי וכל בעלי הפרשים לדרכם פנו ליכב ולבאר כונת הכתו' הללו:

ואענה גם אני חלקי בביאור הני מק"ק לפשר בדרך לפשר במשנ"ל בפ"ק דכ"ב דט"ז אמ"ר ביקש איוב לפשוך את העו' כולו מן הדין אמר לסקב"ה רבש"ע ברחת ג"ע ברחת גהינם ברחת לדיקים ברחת רשעים ברחת יהו"ה ברחת יהו"ה מי מעכב ע"י מלי להדרו ליה חבריו אף אתם תפר ירחה ותגרש שיחה לפני אל ברח

יהו"ה ברח לו תורה תבלין ע"כ ופירש"י ז"ל לפשור את העולם שלימו של הקב"ה כי אנוסים הם מהיהו"ה וכו' ברחת רשעים ע"י יהו"ה לפיכך אין ניטול מידו מי מעכב אנוסים הם החוטאים ברח לו תו' הן תבלין שמבטלת את הרהורי עבירה וכו' היינך לאו אנוסים ניהו שהרי יכולים להניל עלמם עכ"ל וכתב הרב ראש דוד ז"ל בדקי"ב ע"ג שפי' כת הקודמין דדעת אינש היה כדעת רבנן בכתו' דל"ת ע"ב דס"ל דאת אים שנאנסה אף דכופה ברצון הכל תשיב אנוסה מהיהו"ה וכן כל אדם החוטא הוא אנום מהיהו"ה ואף דסופו ברצון דנהנה מהעבירות פשוך דילריה לאבשיה וחבריו השיבוהו דכיון דאינה תורה להנגל מהיהו"ה לא תשיב אונס עכ"ל יע"ש:

ענ"ך מ"ש הרב עיר דוד ז"ל סי' ר"ז דל"ת ע"ד דאם יעשנו ישראל מעצת אונס בקבלת התורה א"כ פקעי להו קידושיו יתברך שקידש לישראל בנתינת התורה דאין לאשה מתקדשת בע"כ יע"ש וקי"ל בדין אם נשבית אשתו של אדם מן הדין חייב בעלה לפדותה כמ"ש מרן ז"ל בש"ע הא"ע סי' ע"ח יע"ש:

ואיתא התם בש"ם דכתובות דאבוה דשמואל פליג עליה דרבא וס"ל דאשת איש שנאנסה אסורה לבעלה משום דס"ל דהתילתו באונס וסופו ברצון כולו רצון מקרי יע"ש וכתב הרב כפ"ת שאכמז"ל בדי"ב הלכך ליונו ה' על פרה אדומה לכפר על מעשה העגל כמש"ל תבא פרה והקנא לותה בנה הגם דאנוסים הם בקבלת התורה והו"ל קבלת התו' תחי' באונס וסופו ברצון וא"כ ממילא אין עליהם שום אשמה בעון העגל ועכ"ז ליוה להם על פרה אדומה להורות להם דס"ל להלכה דאחי' באונס וסב"ד כולו רצון מיקרי וחטאו בעגל ובעי כפרה אאד"ק יעש"ב:

ועפי"ד הרב עיר דוד ז"ל הנז' שכתב דאם יעשנו ישראל מעצת מודעת על קבלת התורה א"כ פקעי להו קקי' דאין אשה מתקדשת בע"כ וא"כ ממילא נפק"ל דאין לנו עמו יה' דין אשה עם בעלה ואינו חייב הוא יה' לפדות אותנו מגלותנו ח"ו כנז"ל הנה בזה אפ"ל כה"כ כי עם קדוש אתה וכך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר ע"פ האדמה בהק"ע מ"ש הר' שא"י ז"ל דנ"ג ע"ד בעשם ביטול מודעת הנז' וז"ל וכתבו בזה כת הקו' ז"ל דאלד הדין אין כאן מודעת לפמ"ש מוהריק"ו ז"ל דאי מטי הנאה למי שאונסים אותו לא אשיב אונס לבטל המעשה דהו"ל כתליוה וזבין דז"ז משום דאמרינן דאגב אונסא דזוזי גמר ומקני ה"נ אגב אונסא דהנאה סברו וקבילו ובתורה יש ויש כמה יעודים טובים ובהיות הנאה גמרו וקבילו ע"כ והרמ"ז ז"ל שדי בה נרגע דשאני ההיא דמוהריק"ו דבשעת האונס עלמו מטי ליה ההנאה וכיון שבאו כאחד אמרינן דבא זה ובטל זה אבל ישראל בקבלת התורה באונס בה שעתא לא הי"ל שום הנאה ע"כ ולי נראה במ"ש בפ' האומנים ס"ם הם ופריך הא לא יהיב להו אלא שכר מלאכה ומשני בהנאה דשביק לכ"ע ואזיל לגביה נעשה ס"ם אמור מעתה אוקי אנן בדידן נמי כיון דשביק הקב"ה לכ"ע ובחר בנו מכל העמים ת"ל אין לך ט"ה גדו' מזו באומו פרק בא"מ כי כל הגויים כאין נגדו ואזל לגבייהו דישראל ואגב אונסא דהנאה זו כי נהיתה להם בהיות שעתא גמרי ומשתעבדי לו יתי' עכ"ל עש"ב:

ובכן זה לפשר רמז הכתוב כי עם קדוש אתה להי"ת כלו' שאתם מקודשים לו יתי' קי"ג להי"ת וכמ"ש הש"י ז"ל בפ' קדושים תהיו לשון ק' יע"ש וא"כ חייבים אתם לעשות רצונו יתי' וכדי שלא יאמרו דהיו הקו' באונס דכפיית הבר ואנשי אנן ואין הקו' תופסין בנו בע"כ לז"ת הא ליתא דבהיות הנאה דשבק לכ"ע ואתא לגבייהו בטלה

לה טעמת הלוגם כמ"ם הרב ז"ל הנז' נ"ע וכך כתב ה' וכו' וק"ל:

א"נ לפסר לרמוז בכתוב הנז' בח"ח כמשנ"ל ע"פ הנן יקיר לי ביוקר עמדו לי וכו' וכתב השח"י ז"ל בדקב"ח ע"כ מפס המפנ"ל דמסמע דפדלה יותר מכדי דמיפס וכ"ם בגלולה רעת"ל כמנז"ל להלה לבניס וכו' ולכלו' ק' דלין פודין להכ"ם יותר מכ"ד לאכל לפמ"ם ספוס' ז"ל בפ' המזיקין דבת"ח מופלג בחכמה שרי לק"מ ע"כ והנה יפרלל נקרלו עם חו"ן ויש לפס דין ת"ח מופלג ובכן מותר לפדותם בייתר מכ"ד וכבר נודע דיש לנו עם הקב"ה דין לפה עם בעלה וחייב כב"י לפדותנו לפי בייתר מכ"ד וז"ם כי עם קדוש לתה להכ"ל כלי' שלתם מקודפין לו ית' ק"ג וחייב לפדות לתכם מהגלות וכדי שלל תלמדו דלתכ"ם דחייב לפדותנו לינו ללל בכדי דמיהן ולל ביותר כדין הפבויין וה"כ לין יתקיים בנו הבטחת תרלה לבניס וכו' לז"ל וכך כתב ה' יכי' שלתם עם חו"ן וזהו סגולה מכל העמיס כפומנה בה"ח וכיון שכן שרי לפדות לתכם לפי' ביותר מכ"ד ולל תחוסו מזה כלל וק"ל:

נחזור להבין מני קרלי דיחזקלל הנז"ל והול לומרו ית' וירלה וישוב מכל פפעיו חיס יחיה וכו' דהקב"ה ס"ל כפ' לבוה דפמוקל דפ"ל תחילתו בלוגם וסופו ברטון רטון מיקרי והחועל פופע תניב ולל יזי פער נפפיס בעשנת לוגם מהילה"ר וז"ל וישוב מכל פפעיו שנריך לפוב בהבו' בלמה מכל פפעיו ולפ ללו מתחייב עוגם על מה שפפע דלע"נ דהוי תחי' בלוגם מהילה"ר מ"מ סופו ברטון כיון שנהנה מן העבירה ויפרלל שבלותו הדור דימוקל ס"ל כרבה דלמר דכל שתחי' בלוגם לל יתכן דפב"ר בולו לוגם מיקרי ול"ל בית יפרלל לל יתכן דרך ה' דקרי לתחועל פופע דהל לוגם הול מהילה"ר והגם דסופו ברטון כולו לוגם מיקרי ומטיקרל לל בעו כפרה ותשובה כלל דלוגם רחמלל פערים והקב"ה הפיבם הדרכי לל יתכנו הלל דרכיכם לל יתכן שלם לתם סופרים כן דלוגם מיקרי ח"ב תכי הן לתכם כפברתכם וז"ם לכן לים כדרכיו תפפופו לתכם בית יפרלל וה"ל בלם לתם תעמדו בפברתכם זלת דלוגם מיקרי ח"ב פקעי להו הקידופין תפר קידפתי לתכם לי במת"ת כיון דהיו הקי' בלוגם דכפיית הבר ולין לפה מתקדפת בע"כ וממילל לין לכם עמי הן לפה עם בעלה לפדותה לם נפבית וח"ו תפלרו בגלות ולוגם חייב לפדות לתכם כלל ובר מן הן בעלה בעצתכם שלתם מועלים דלמוסים לתם מלד הילה"ר הגם דהיעל הול דכל שתחילתו בלוגם הגם דפב"ר הכל לוגם מיקרי מ"מ הכל שלמי מפוס דהן לתת דלמבי ברלתי הילה"ר מ"מ ברלתי כעגדו התורה בהיל תבלין ליגה"ר כתשובת תביבי דלייב וז"ם נלוס ה' שהיל תורת ה' ולכך לתי לומר לכם שובו והשיבו מכל פפעיכם ותובו לפברתי שלתי סובר דתתי' בלוגם וסב"ר בולו רטון מיקרי ופופע הו ולל תעמדי בפברתכם שלתם סובריס בהשון עצמו בהול מזד לינו ללל מכשול הול מלד הילה"ר ולוגם הוי וז"ם ולל יהיה לכם למכשול עון ועשו תשובה הרלוים למי בחועל במוד ובפפיעה וז"ם הפליכו מעליכם לת כל פפעיכם לשר פפעתם בם וזם יהיה כשתעשו תבו' ועשו לכם לב חדש ורו"ח כלומר כשתחזרו בכם מפברתכם הרלשונה ותובו לפברתי שלם לל תעשו כן תרי לתם גורמים לעלמכם שתשלרו בגלותכם וח"ו יתבדו פם"י בין לחומות וז"ם ולמה תמותו בית יפרלל ודעו נלמה דזהו לפומתכם וז"ם כי לל לחפוץ במות המת ה"ל עם גלותכם והלותכם ולל תנרמו שילריך הגלות יותר ללל ושביבו בתבו' וחיי מן הגלות וק"ל:

וזה לפסר בומת מלמרז"ל ביומל דפ"ו ע"כ לתר"י גדולה תשובה שמקרבת לת הגלולה שנלמר ובל לניון גואל וכו' ועפ"י לתמור ה"ם כמכותר שע"י התשובה בישעו יפרלל גילו דעתם דם"ל דלתר"כ וסב"ר כולו רלון מיקרי וה"ק הקידושין שקידשנו לו ללל ית' תפסי בנו וים לנו בלמת דין לפה עם בעלה ומתחייב הול ית' לפדותנו מגלותנו וז"ם גדולה תשוו שמקרבת לת הגלו"ע דבל תליל וק"ל:

א"נ לפ"ל בלו"ל הני קרלי דיחזקלל הנז"ל בם"ם מהרלנ"ח ז"ל בפ' נלבים מפס הרב בעל העיקרים ז"ל דמלד רומזותו ית' כי רבה היל יתחייב כי לל יפל ע"ד פפע כלל ויהיה שוגם הלועל לפניו ית' גלמי לעולמי עד גדול ורם בעיניך שלל ית' שתעלו לפניו בזול ית' בלתי בעל תכלית כי עם שמעשה הלועל עלמו הול בעל תכלית לל יבלן לללל מלד המלוה לל מלד המעשה עלמו ולם הול ית' לל יעניס לללל כפי מעשה הלועל בזול בעל תכלית ולל בעיניו ית' בזול המלוה הגה זה חסד עליון מליתו ית' ויש"ם ולך ה' חסד כי לתה תשלם לליש כמשעהו לתד"ק עש"כ וכ"כ הרב ספתי יבניס ז"ל שהלי"ת נותן הלוגם תכליתי כעיניך הלדם שהול בן בעל תכלית דסוף לדם למות יע"ם ובזה פי' ז"ל כה"כ ויולמר ה' לל ידון רוחי בלדם וכו' וכה"כ כי לשה לל שמיס ידי וכו' ושוד כמה קרלי ומלמרי רז"ל כידוע:

ואפשר דזלת היתה סברת יפרלל שבלותו הדור דהוה ס"ל דלוגם רחועל לין לו סוף ותכלית כעיניו ית' דלין לו סו"ת ולז"ל לל יתכן דרך ה' דייקל שלומר למ שנסוב בתשו' וניתיר דזה לל לפפר כלל ביון שהול ית' בלתי בעל תכלית ל"כ גם לוגם רחועל לפניו נדיך שיהיה בלתי סו"ת ולין קן לעוגשו ולוך יתכן דע"י התשו' יתכפר להם עוגשם ולזה הסיבם הפי"ת הלל דרכיכם לל יתכן כי למי לים כדרכיו לפפוט כלו' דלמי שופע הלדם רחועל לפני כדרכו וכעיניו כמו שהלדם י"ל סו"ת דסופו למות בן בעל תכלית דסוף הלדם למות יע"ם ובזה פי' ז"ל כה"כ ויולמר ה' לל ידון רוחי בלדם וכו' וכה"כ כי לשה לל שמיס ידי וכו' ושוד כמה קרלי ומלמרי רז"ל כידוע:

ואפשר דזלת היתה סברת יפרלל שבלותו הדור דהוה ס"ל דלוגם רחועל לין לו סוף ותכלית כעיניו ית' דלין לו סו"ת ולז"ל לל יתכן דרך ה' דייקל שלומר למ שנסוב בתשו' וניתיר דזה לל לפפר כלל ביון שהול ית' בלתי בעל תכלית ל"כ גם לוגם רחועל לפניו נדיך שיהיה בלתי סו"ת ולין קן לעוגשו ולוך יתכן דע"י התשו' יתכפר להם עוגשם ולזה הסיבם הפי"ת הלל דרכיכם לל יתכן כי למי לים כדרכיו לפפוט כלו' דלמי שופע הלדם רחועל לפני כדרכו וכעיניו כמו שהלדם י"ל סו"ת דסופו למות בן בעל תכלית דסוף הלדם למות יע"ם ובזה פי' ז"ל כה"כ ויולמר ה' לל ידון רוחי בלדם וכו' וכה"כ כי לשה לל שמיס ידי וכו' ושוד כמה קרלי ומלמרי רז"ל כידוע:

ועד"ז הדרפה תדרם בהגהו קרלי דיחזקלל סו' ל"ג וכ"ת ולתה בן לדם לתור לל ב"י כן לתרתם ללמר כי פפעיו ולתלתיו עליו ובם לנלתו נמקום ולוך נהיה לתור לגיהם תי לני נלם ה' לנלקוס לם לחפון במות הרפע כי לם בשוב רפע מדרכו ולהיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו ב"י ע"כ ומרי הם כמבוהרים עפ"י דברי הרב העיקרים הנז"ל וכמו שנתבלר וק"ל:

וזה לפסר כה"כ מי לל כמוך וכו' לל לחזיק לעד לפו כי תפן חסד הול יבוב ירחמנו וכו' וה"ם כמבותר בפ"י לתמור וק"ל:

א"נ לפ"ל הני קרלי דיחזקלל הנ"ל בם"ם הרב עיר דוד ז"ל בסי' רכ"ח מדרפ"ל נדלה וגדלה לינו תון ולוך מקבל ה' תפו' הרפע כיון שנדלה ולי' מפס הרלש"ם ז"ל דלל נלמר דין זה כי לם בהמת הקרבנות כיון דסוף בהמה לפחיפה ולין לה תקומה עוד לחיות כלל מפל"ב הלדם דהגם דסוף הדם למות ג"כ מ"מ הול חוזר לחיות ולקוס בתל"ם ולפפ"י שמת בבהמה לינה נחפפת מיתתו לבלוס ולכך חו"ן ומתקבלת תשובתו לתד"ק וכתב הרב מרלה הגדול בד"ו ע"ג דהכוונה הול מלחר שהלדם כפהוא לי הול נרלה וכפימות נדחה וכפיקוס בתל"ם הול חו"ן לעפיד לת ה' ס"מ שלינו נוגע בלדם דין זה דכר' וגד' לתו"ן עכ"ל יע"ם והרב

דת ודין ז"ל תי' לעיקר התקירה הנ"ז דכיון דנקרחים כשם ישראל לה יתקן שם זה מהם לעולם דאטעפ"י שחטאו ישראל הוה ולזה לה שייך בהו דין זה דנכרחה ועדתה לחוו"ן יע"ש:

ענ"ק מש"ל ביומא דפ"ו דע"י תשו' מלהבדה זדונות נ"ל זכיות ותשו' מירחה זדונות נ"ל שגגות יע"ש מעתה נח"ם הני קרחי דיחזקאל ח"י הנ"ל דהקב"ה ס"ל כתי' הרח"ם ז"ל דכיון שהלדם קם בתח"ם לה שייך כיה דין זה דכר' וגד' לחוו"ן וגם ס"ל כשעם הב' דהרב דו"ד ז"ל משום דשם ישראל לה יתקן מהם לעולם כמ"ש ולז"ח וירחה ושוב מכל פשעיו תשר עשה ומתקבלת לפני תשובתו ולה יחום הלדם מדין נרחה וגד' דלחוו"ן דלדם שלני דלחנו בדין זה כיון דשיתיד לקום בתח"ם ולה ימות כמות הבהמה וז"ם חיה יחיה כמו בזה תי' הרח"ם ז"ל הנ"ל ישראל ס"ל דלה שנה לדם יבהמה בעולמו המרינן נר' וגד' לחוו"ן ולכך לחנו ב"י לה יתכן דכך ה' דלחר שנשוב ונחיה כ"ל בעיה תי"ו כיון דהנ"ל נר' וגד' לחוו"ן לזה השיבם ה' הלה דהכבה לה יתכן בחם תחזיקו לחם בשברתכם זו חיה כדהרכיו לשפיע לחכם הלה יקומו בחת"ם לחיות חי"ן לכן הני לחנו לכם בובו והשיבו מכל פשעכם לבל בחנלי בחיה יחשו' מלהבה כדי שתהיו נרחין לעמדי ויתהפכו לכם לזכיות ולה תהיה התשו' מירחה וז"ם ולה יהיה לכם למכשול עון כלו' שלה יתהפכו לכם לזדו' לשגגות הלה תשיבו תשו' מלהבה כדי שלה ישלר בכם שום רושם שיגע וז"ם משליכו מעליכם לת כל פשעיכם כל לשרות לפני שונג ועשו לכם לב חדם וכו"ת כדי שיתהפכו לכם לזכיות ולמה ח"ו תמותו כלו' למה תגרמו לעצמכם שלה תקומו בחת"ם ע"י שברתכם שלתם סובריס דלם בלדם לחרינן נר' וגד' לחוו"ן כי לני לה לחפון במות המת כלו' שלה ישלר המת מת לעולם ועד שלה יקום בחת"ם ולכך תתזרו משברתכם והשיבו ותיו בחת"ם ולמה תמותו מיתה עולמית וגם תדעו לכם כי לחם בית ישראל ושם זה לה ימוש מכם לעולם דלטעפ"י שחטא ישראל הוה וכמ"ש הרב דו"ד ז"ל וכנ"ל ועד"ז יובנו נ"כ הני קרחי דסי' ל"ד ובמ"ח סלרכתי יותר בהקדמה זו ומשם בחר"ה:

א"נ לפ"ל בחו"ח הני קרחי דיחזקאל ח"י הנ' בהק' מ"ד בכתובות ד"מ ע"ח נמלא בה דבר עדות לינו רשלי לקיימה שנלמר ולו תהיה לחשה לשה הרחויה לו ופריך ולימי הלי עשה ולידתי ל"ת דלה יבא ממזר ומשני היכא למדי ח"ע ודל"ת כנון מילה בנדעת דלה לחשה דלה לקיומי השעה לבל הכא לי למרה לה בעיה מי ליתיה לעשה כלל ופירש"י ז"ל השתא נמי מלמדין לותה לו לני לינו רונה עכ"ל והתוס' ישנים ז"ל שם הקשו משם הר' עזרח ז"ל דח"כ למחי לינו' כ' ה' כולכם חייבים בכבודי דתפ"ל משום דלי למר הלב לה בעיה לבבוד זה ליתיה לעשה כלל ומ"ל קרח דלחי ה' לעלמד דלה דמי ודי' דהתם מיד בסליום הלב הוי עשה לעשות מלותו ושוב תי' דהכה גבי דידה ליכה עשה דהה לי בעיה למרה לה בעיה ליה הילבך לין לה לעבור הלה משום עשה דידיה דהה היה מלווה כמותו דהשוה הב' וכו' עכ"ל:

וראיתי להר"ן ז"ל שכתב דכיון דהפשר למירחי השעה לני לומרה לה בעיה ליה עשה קל הוה ולה דמי עכ"ל מבואר מד"ק דס"ל למר דלפי' למרה השתא רונה לני לה דמי הלה תעשה משום השעה קל משמ"ב לרש"י ז"ל דפי' דהשתא נמי מלמדין לותה לומר לינו רונה לו מוכח דס"ל לרש"י דדוקה בשביל דלומרת לינו רונה לו הוה הל"ד הל"ת לי למרה רונה לני ח"ע

ודל"ת ולכלו' קל"ע לד' הר"ן ז"ל דח"כ למחי לינו' קרח דלני ה' לעלמד הל"ת מלחר דלפי פירושו נפק"ל דכל עשה דמל"ל לה בעיה הוה קל ול"ד הל"ת לה כי למר בעיה וח"כ זוכי סק' קו' והנו' ז"ל הנ' דלה שלוינו לני לה הוי עשה גמור לעשות מלותו ולדחות הל"ת שבנגדו דהני עשה קל הוה:

ואחר הטיון הימב ראיתי דלק"מ ע"ד הר"ן ז"ל הנ"ל דהר"ן ז"ל לחו כלנה כייל לן דכל עשה דמל"ל לה בעיה הויה עשה קל ול"ד הל"ת לפי' דהשתא למר בעיה כי היכי דתק"ל משו' דיבמות הנ' דהוה ז"ל יתרן כתי' ב' דתו' עלמה הנ' דמשום דהיה לין לה מ"ע שתשח לו והה רחים שיכו"ל לה בעיה ליה לבך הויה עשה קל לפי' כי למרה השתא בעיה ליה ולה דמי משל"ב בעשה דבבוד לה דמחויב הבן לקיים מלות לני ח"ב כי למר בעיה הו"ה דח"ע דבבוד ודל"ת דשבת להכי לינו' קרח לו' לני ה' ללמד דלה דמי וזה פשוט:

נמצ"ל דבל עשה דמל"ל לה בעיה ליתיה לשלי עשה ול"ד ל"ת ולזה כשלמר הגבית בשם ה' וירחה ושוב וכו' למרו ב"י לה יתכן דרך ה' שלומר לנו לעשוב כיון דלי למר לה בעיה לבו ליתיה לעשה דתשו' בלל וה"ב לה ח"ע כי הלי ודלי ל"ת דלה יובל וכו' והשיבם ה' הלה דרבבם ל"י דדרך גבר בעלמה הדין הוה בן לפי' בעשה דבבוד ומש"ה בתבתי בתורה לני ה' לבל גבי דידי דגם דיבול לני לו' לה בעיה מ"מ מלחר דלני מעוות לתבם על לשו' הוי מ"ע עליבם לשמוע בקולי מיד ודלי ל"ת וז"ם נלם ס"ח שובו והשיבו מ"פ וכי' כי לה לחפון במות המת נלם ה' והשיבו ולני בלו' דעוד זלת יתירה כי לה לחפון ר"ל דמידי הוה מעמה דלה ח"ע דמל"ל ל"ב ודל"ת לינו לללה משום דהעשה הוה בספק להתקיים לבל בלן דעו לבם כי בשום לופן לה יתבן לי לומר ל"ב משום דלה לחפון במות המת והוי בעשה גמור דלה מל"ל ל"ב ודלי ל"ת ולבך שובו שובו וכו' וק"ל:

ובזה פי' הרב שלי ז"ל הני קרחי דיחזקאל סי' ל"ג יעש"ב לך לחבם תקרו הרלשו' ז"ל דהיכי דלי הקב"ה לחו דלה יובל בדי שישראל יקיימו מ"ע דתשו' דהה לה מלינו ח"ע ודל"ת לה היכה דהוו תרוייהו בחד גברה העשה ודל"ת והכה הוה ית' דוחה הלחו וישראל מקיימים העשה וזו לה שמעתו ושם לחמרו דלהכי לחמר ריו"ח גדולה תשו' שהל"ת וכו' מה שלה מלינו כה"ג בעלמה שלה דעליה לחנו דנין דהיכי הוי בחמ"ע דתשו' ויותר נכון מ"ש השפרז"ל דע"י עשה דתשו' דישראל הנה הקב"ה מקיים עול"ת דהשבת לבידה במה שמקבל ה' תשו' השבים דהנפש החוטלת היה מוללת להשע"ה וכל המלות שעושה בחטלו קודם עשותו תשו' כולם נדחו הלנו להקלי' ובעשות לדם החוטלת תשו' לו הקב"ה יח"ם הוה מוניח מעמקי הקלי' כל התורה והמלות של החוטלת ההוה וגם הנפש החוטלת עלמה מליל לותה מהקלי' ומחזירם לבעל התשו' הסוה בסוד חב"ו ובזה מקיים הקב"ה עשה דהשבת לבידה ול"ת דלה תוכל להתעלם ובכה"ג הוי הכל בנוף לחד ולחו עול"ת דלבידה ודחו לחו דלה יובל בעלה לחתר"ן

ע"ע הלה בספרתם:

ועפי"ז לפ"ל המשך הכתו' בקהלת סי' ח' וכ"ת לני פי מלך שמור וע"ד שבועת לחלקים לל תבהל מפניו תלך לל תעמוד בדבר רע כי כל לשר יחפוץ יעשה בלשר דבמ"ם ומי יחמ"ל מ"ת שומר מלוה לה ידע דבר רע ועת ומשפט ידע לב חכם עכ"ל וכבו הדקדוקים בלנו הכתו' חדה לומרו לני פי מלך שמור כל"ד על לינה מלך קלי לם על מלכי ישראל ויהודה לו זולתם ולי קלי על ממ"ם הקב"ה הה ודלי פשיעת שנלינך שישמור

דכריו ולח היה הכתוב לריך לחומרו ועיל"ד במ"ם וע"ד שבו' התלקים לל"ד שבועה זו מחן דכר שמה ומחי בעית הכח עיל"ד במ"ם לל תבהל מפניו תלך מהו הכוגה בדבריו חלו ותו תיבת תלך שפת יתר היח דהיה די במ"ם לל תבהל מפניו ועוד לל"ד מה כוגתו בזה עיל"ד במ"ם לל תעמוד בדבר רע דהול"ל לל תעמוד ברע ומחי בדבר דקחמר ותו מ"ם כי כל חשר יחפון יעשה לל"ד מי הוח זה ותיזהו דכל חשר יחפון יעשה ותי קחי על הקב"ה הח ודחי פשיטח חשר בידו נפש כל חי ומה בח ללמדנו עיל"ד במ"ם בחשר דמ"ם ולח פי' מהו הדבר הזה חשר בימ"ם ומה קשר ים לזה עם הקודם גם חו' ומי יחמ"ל מ"ת הלח כיון שהוח מלך ודחי דחין מי יחמ"ל מ"ת ומה חי' חחת לחשמועי' גם חו' שומר מלוה ל"ד דהול"ל שומר מלות ומחמי נקט מלוה חדח דתרי"ג מלות נחמרו מסיני ומה היח המלוה הזחת דקחי עלה וגם מי לח ידע בכל חלה דשומר מלוה ל"י ד"ר גם מ"ם עוד ועת ומשפט ידע לב חכם יל"ד דג"ז פשוט שחם לח ידע המשפט לריך ליל חלל חכם למטן דעת חת חוקי חלקים וח"ת ומה בח ללמדנו בחופן שכל דברי הכתו' הללו המה בהו סתומים וחתומים כספר החתום וקורחים בגרון דרשוני וחיו:

אבן עפ"י החמור חפשר דהכל יע"ן דהגה כבר הקדמנו מ"ם המפז"ל דע"י מ"ע דתשו' שיעשו ישרל ע"י הקב"ה מקיים מ"ע ול"ת דהשבת חבידה כמ"ל וע"ז הק' המפז"ל דח"כ מחי חולמיה דתשו' כיון דגם בעלמח הכי קי"ל דחתי חפי' חד עשה ודחי ל"ת כ"ם היכח דמקיים עול"ת דודחי דחי ל"ת שכנגדם ומחי רבותח דתשו' ונחמרו ע"ז תי' רבים כם המפז"ל והגל"ע מ"ם כם' בריח יעקב בדפ"ח ע"ד שחי' דהיינו רבותח דתשו' דחפי' בדברים בעלמח בוודחי בפה והחרטה בלב דחי ל"ת דלח יוכל וכו' דחילו בעלמח בעינן שיקיים העשה בפועל בידים עשקניות כדי שידחה הל"ת יע"ש והרב חו"ג ז"ל בדל"ח ע"ב תי' במ"ם התום' ז"ל בפ' חלו נערות גבי חונם דשוחה בעלילו דקחני התם נמלח בה ד"ע חו שחינו רחוי לקיימה חינו רשחי וכו' ופריך וליתי עשה ולידחי ל"ת וכתבו התום' שם דלחו על נמלח בה ד"ע פריך דהח חית ביה לחו ועשה וכו' ע"כ ס"מ דבנמלח בה ד"ע חית ביה לחו ועשה ח"כ ק"ע בדר"י החמר גדולה תשו' שדל"ת שבתורה ופירש"י ל"ת דלח יוכל בעלה וכו' וביון דישרל זו מחרי ח"חן הו"ל כחשה שיכחה ת"ב דחסורה לבעלה ותיך קחמר ר"י שדל"ת. גדולה מזחת הול"ל שדוחה עול"ת ולכן כתב הוח ז"ל דעשה לליס דוחה עול"ת וזהו דחמר"י גדולה תשו' וכו' ר"ל דמתוך גדולת התשו' סמי מכחן עשה דוכמחה כחילו לח היה וח"ע ודל"ת יעש"ב ובס' מגדנות נתן בחי' שבו' די"ב כתב תי' חחר מסס הרב ח"ן ז"ל דהיינו רבותח דתשו' דח"ח לקיימה כ"ח בדחיית הל"ת משח"כ בעלמח דהעשה יש לה קיום בהיתר כמילה בזרעת דיש לה היתר כשחין זרעת וגם הללו מהקיים כשחין מילה וכן כל הנהו עשין דבעלמח משח"כ מ"ע דתשו' שחין לה קיום רק בדחיית הללו שדוחה חותו בכל גוונח וחין מי שעומד בפני התשו' לחד"ק יע"ש:

עו"כ הרב ברית יעקב שם לתרן לעיקר הקו' דמחי רבותח דתשו' והוח עפ"י מ"ם הרב חיד"ח ז"ל בישוב קו' הגח"ב ז"ל שחקר דכיון דקי"ל לחו הניתק לעשה חין לוקין עליו ח"כ כולהו לחוי שבתו' לח יהיה בהם טוגם ומלקות דכולהו ניתקו לעשה דתשו' ותי' הרב חיד"ח ז"ל דהתם' ל"מ לפוטרו מטוגם ב"ד דהגם כי ידבה בתעניות וסיגופים מחן ליחל לן דכוגתו רלויה היתה דהחדם יהיה לעינים וכו' ומשו"ה לח מיקרי כולהו לחוי ניתקו לעשה חכן לגבי הקב"ה דוקח דחוקר כליות הוח דמהניית התשו' ועכ"ז כ' הר' ברית יעקב ז"ל דלפי"ז היינו רבותיה דתשו' דחע"ג דל"מ לגתוקי ללחוי שים בהם טוגם ב"ד מהניית לדחות ל"ת שבתורה כמש"ה הן ישלח וכו' ושובו חלי נחש ה' דייקח היוחע לב וחוקר כליות לחד"ק יע"ש:

עוד חקרו המפז"ל דחיך ה' טובר ח"ו על לחו דלי"ב כדי שיקיימו ישרחל עשה דתשו' כיון דקי"ל חין חו"ל חטח כדי שיזכה חבירך והרב קול יעקב שחול תי' כתי' התום' ז"ל דבפ"ק דשבת דהיית דהדיק פת בתנור שחלי לפי שפשט עוד תי' התום' דדוקח היכח דהוח לח היה הגורם לחבירו לחטוח חז ח"ח לחדם חטוח כדי וכו' חבל היכח דהוח היה הסוב"ב והגורם כגון ההית דכלכלה של תחנים שהוח גרם לו לעבור במ"ם לו לח ולקוטו וכו' בזה חמרינן ניחח ליה לחבר וכו' וח"כ כיון שהוח יתברך הגורם לחדם שיחטח דכרית משחית לחבל הוח היל"ל והוח חמר חשר הרעותי וכו' כל כי הח חומרים לחדם חטוח כדי שיזכה חבירו והרב משפטי שמוחל ז"ל כתב דהח דחמרי' חין חו"ל חטוח וכו' הוח דוקח לעניו חם בח ליטחל חזי חין חו"ל חטוח חבל הרשות נתונה בידו חם ירגה לחטוח כדי שיזכה חבירו וח"כ הקב"ה מדידיה עביד דעובר על ל"ת כדי שיזכו ישרחל בתשו' וככה"ג הרשות בידו חם רולה לחטוח לזכות חת ישרחל:

עוד תי' המפז"ל דמ"ם ריו"ח גדו' תשי' שדל"ת שבתו' ר"ל כן נרחה לעיגים כחילו הוח ח"ו עובר על ל"ת חבל חינו דוחה ל"ת ממש וה"ט כי התשובה מחבבה עוקר העון מעיקרו והזדונות כ"ל זכיות ולכך השב מחבבה נעשה כבריה חדשה דהח נעקר העון ונעשה זכיות בחופן דחין זה מסוג ח"ע ודל"ת כדחיתח בכתובות דכ"ד חכם עוקר הנדר מעיקרו וה"ל ע"י תשו' מחבבה מי בהחכם זה הקב"ה עוקר העון מעיקרו וכחילו לח זינתה עם חחר כלל ומותרת כגמ"י לבעלה זה ה' וכחילו עשה זכיות וללו משום דח"ע ודל"ת הוח רק לשון מוחל הוח זה וכבן תו לק"מ ונכון:

ועפ"י תי' הח' שכתבנו לעיל דהיינו רבותח דתשובה מסוס דהוי בתרי גברי דישרחל הס המקיימים מ"ע דתשו' והקב"ה ח"ו עובר על לחו דלח יוכל כגז"ל בזה חפ"ל כוגת המסרה הובחה כתום' דיבמות דק"ז ע"ב ובבעל הטורים בפ' רחה תלת לח חבה וחלו הס לח חבה ה' השחיתך לח חבה יבמי וישרחל לח חבה לי ע"כ ולכחורה חין קשר ושייכות לתלתח מק"ק הללו מהדדי וקשה לזוונג יחד והמפרז"ל הס חמרו משם נחון ז"ל במ"ד ביבמות דק"ב חמ"ל ההוח מינח לר"ב עמח דחלן ליה מחריה מניה דכתיב בנחמס ובבקרס ילכו ולח ימלחוהו חלן מהס מוכח דפי' הקב"ה והוליח חת עלמו מישרחל ועזכס חמ"ל ר"ג שוטה מי כתיב חלן להס דהוה משם דהקב"ה פטר חת ישרחל ושילחס ע"י חלילה חלח חלן מהס כתיב דהוח ית' לבל חלילה מהס וחילו יבמה דחלמי מינה לחין שהיכם לבל ממנה חלילה כמש"ה חלן מהס מידי משמע ליח בה יע"ש וז"ש לח חבה ה' השחיתך ותק"ל קו' המין הגז' דהלח לח חבה יבמי חלח נתן להם חלילה כמש"ה חלן מהס לזה תי' וישרחל לח חבה כתי' ר"ג לחותו המין דהיינו שהס נתנו חלילה לו ית' ובחמת דהחלי"ת לח עזכס דהחלילה תינה כלום ותכתי חניד בהו חתד"ק ודפח"ח:

אבן עפ"י הקדמתנו הנ"ל בפ"ל בתו"ח דהגה כיון דלימדנו להועיל ריו"ח במ"ם גדולה תשובה וכו' דהיינו רבותח דתשו' משום דהוי בב' גופים מחי דלח חשבחן הכי בעלמח בכל דוכתח דח"ע ודל"ת רק בפחי עשה דתשו' וכו' וכן"ל וח"כ זהו פתח טוב לישרחל שחטחו בפגל כדי להורות התשובה

לרבים משום דלא מצינן למילף מעלמא דח"ע ודל"ת בתרי גברי זולתי מתשו' ישראל בעגל:

אך קשה מדאמרי' בילקוט ובספרי פ' תצא לא תבא יבמי ולא שלח תבא המקום למשוטי עריות דל"ת ע"כ ותי ליתא דבעלמא לא ח"ע ודל"ת בב' גברי תמתי תילטו לא תבא למשוטי עריות תפ"ל דבלאו"ה לא ח"ע דיבום ודמי ל"ת דעריות כיון דהיבם הוא מקיים העשה והיבמה עיברת על הל"ת דהיה לא מיפקדא על היבום ות"ב הן נכתב הרי' דלא היו ישראל רשויס לאותו מעשה אלא להורות השו' וכו' דה"ט משום דהוי בב' נופי והוא דבר חידוש שחידש הקב"ה כמ"ש דתשו' דהרי מדתילטו מישוטא מוכח דגם בעלמא להי עשה ודל"ת גם בתרי גברי ות"ב הדק"ל דמתי רבותיה דתשו' ומתי הוצרכו ישראל לחטוא בעגל כדי להורות תשו' הא בלאו"ה הכי קי"ל בעלמא דח"ע ודל"ת גם בב' נופי:

אך היה לפ"ל תי' אחר בשד ישראל שחטאו בעגל והוא מ"ם מרע"ה לי טוב ולא להם כידוע ולפי"ז אין ביהרחל עון אשר חטא בעגל ברם אשכחן לקרא ועדתו שסתרו להי' מרע"ה הנז' בלומרם כל העדה כולם קדושים ופירש"י כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ולי"ל וכל ישראל שמעו ושתקו נמלא דהכי ס"ל דלא כמרע"ה והודו דגם ליהרחל נתמרו אנכי ולי"ל וכו':

וזהו כונת המסרה לא תבא ה' השחיתך בעון העגל לפ דמן הרחוי היה להשחיתם ח"ו בעון העגל אלא דמרוב רחמיו ית' לא תבא השחיתם וכ"ת הא י"ל דלא חטאו אלא כדי להורות השו' ומינה ילפינן דגדולה תשו' שדל"ת לפ בב' גברי מתי דלא תשכחן הכי בעלמא לז"ח לא תבא יצמי דמקרא זה ילפינן דגם בעלמא ח"ע ודל"ת גם בב' גברי מדתילטו קרא למשוטי עריות וכנ"ל וא"ב מתי תולמיה דתשו' ומתי הוצרכו ישראל לחטוא בעגל כדי להורות תשו' מאחר דגם בעלמא תשכחן דח"ע ודל"ת לפי' בב' גברי אלא ודאי דחיטו אלא מרוב רחמיו ית' לא תבא ה' השחיתם בעגל וכ"ת הרי ית ישראל תי' אחר על עון העגל והוא תי' מרע"ה לי טוב ולא להם וא"ב לא חטאו בעגל ולמה ישחיתם ה' אלא עון לז"ח וישראל לא תבא לי כלו' הרי תשכחן לקרא ועדתו ולכל ישראל עמו שעתקו לו לא ס"ל לתי' תי' דלי טוב ול"ל כנ"ל וא"ב מוכרח דחטאו ישראל בעגל לסברתם ואין להם שום התנגלות והיו רשויס להשחתה רק כי השי"ת ברוב רחמיו לא תבא השחיתם וק"ל:

הדרן לבאור הני קראי דקהלת עפ"י כל הנז"ל והוא דכבר הקדמנו דח"ע דתשו' ודל"ת דלא יוכל ולזיכא למימר דלא הויא עשה חלים כמילה בלרעת מאחר דמל"ל ה' לא בעינא כנ"ל הא ליתא דהרי כבר נשבע ה' לקבל חותנו בתשו' וכמ"ש מי אלי נאם ה' וכו' וא"ב לא מל"ל לא בעינא ושפיר הויא עשה דתשו' עשה חלים ודל"ת דלי"ב וכו' ואף דהדין היה נותן דאף שיעשו ישראל תשו' לא היה יכול ה' ליקח חותנו שניא לעשם נחלה שהרי כתב בתורה לא יוכל בעלה וכו' אם לא מרוב רחמיו וחסדיו כי אל חנון ורחום הוא דבר ליזה שובה ישראל כי גדולה תשו' שדל"ת שבתורה כמ"ש הן יצלח ליט וכו' ושובו אלי נאם ה':

וז"א אלי פי מלך שמור כמשנ"ל במד' קהלת אלי פי מלך שמור זה מ"ה הקב"ה כלו' דאע"ג דאינ"ל דלא יוכל בעלה וכו' מ"מ אלי מקיים עשה דתשו' כמ"ה ושבת עד ה"א וא"ע ודל"ת וכמ"ש הגניח בשם ה' ושובו אלי נאם ה':

וכי תימא דהלא בכה"ג לא אמרינן ח"ע ודל"ת וכמ"ש בפ' אלו נערות אי אמרה לא בעינא ליתא לעשה לעשה וכתבו התום' דאפי' כי אמרה בעינא ליתא לעשה דל"ד למילה בלרעת וה"נ כיון דכרמזו ית' תלוי אם ירצה או לאו בכה"ג לא ח"ע ודל"ת לז"ח ועל דברת שבועת ה' כלו' דכבר נשבע ה' אי אלי אם לחפון וכו' וכיון שנשבע תו לא מל"ל לא בעינא והוי עשה חלים וכיון שכן אפיר קאמינא אלי פי מלך שמור דהוא אמר כן יצלח וכו' ושובו אלי כ"ה דח"ע ודל"ת וכיון שכן אינך אל תבהל מעשות תשו' לומר בלבך בחזה פנים אלי חוזר בתשו' וכמשנ"ל במד"ר בפ' ואתחנן דישראל הם מתביישים לעשות תשו' והכי ליתא התם וז"ל הקב"ה היה מצלח את ירמיה לומר לישראל חזרו בתשו' והיו ישראל חוזרים בחזה פנים אלו מוזרים בלבו ספנים נשכחה בשמתנו ותכסנו כלימתנו ע"כ ובמד"ר פ' נשא דרשו שם מפניו אלך אין פניו אלא כעס כמ"ה ואלם אנפותי לשתני יתין הליכה אלא מיתה שנאמר הולך למות ע"כ וז"ש אל תבהל מלעשות תשו' לומר בחזה פנים אשוב אל ה' כי חושבני מחטאת בעידן ריתחא שהוא בכעס מפניו אלך למיתה לא תחוש מזה כלל אלא ושבת עד ה"א בכ"ל וב"ן וא"ע דתשו' ודל"ת דלי"ב כי ה"א עמך והוא מקבל תשו' בספ"י ולא בפנים אל זעס כלל כיון שכבר נשבע וכנ"ל וכ"ת ומתי רבותיה דתשו' הלא בכל התורה הכי קי"ל דח"ע ודל"ת לז"ח אל תעמוד לשאול כן כי אתי תשו' יב לזה אחת דמ"ע דתשו' הוא בדבר ר"ל בדברים בעלמא בודוי פה וחרטה משא"כ כל שאר מ"ע דבעלמא דלריך שיקויס מ"ע בפועל לדחות הל"ת וכתי' הרב ברית יעקב ז"ל כנ"ל והיינו רבותיה דתשו'. ועוד שנית דבעלמא לא ח"ע ודל"ת ועשה ואילו הכא ח"ע דתשו' ודמי טול"ת דהרי עשיתם רע ואין רע אלא ע"ז כמשנ"ל בילקוט ע"פ ויהי העם כמתאוננים רע וכו' וכיון שאתם עבדתם ע"ז הליכא לאו ועשה כמ"ש התום' ז"ל בפ' אלו נערות דבנמלא בה דבר ערוה ליכא טול"ת ועכ"ז ח"ע דתשו' ודמי טול"ת וכתי' הרב תוי"ג ז"ל וכנ"ל:

וכי תימא דאטיקרא דדינא קשיא דהיכי מעניש הקב"ה להחוטא כיון דהוא ית' יודע תעלומות ויודע עתידות שיחטא החדש והוי כאילו גזר עליו שיחטא כחקירת הרמב"ם ז"ל בה' תשו':

לז"א הא נמי ליתא דהא החדש בחירי ברצון ואין ידיעת ה' מכרעת כמ"ש הרמב"ם ז"ל בישוב חקירתו שם וז"ש כי כל אשר יחפון יעשה דהרשות נתונה בידו כמ"ש הרמב"ם ז"ל שם פ"ד מה"ת מפי עליון לא הלא הרעות והטוב כלו' אין הכורח גוזר על החדש להיות טוב או רע דלריך ורצה לא קאמר וכיון שכן זה החוטא בבחירתו הפסיד את עלמו וכל אשר יחפון יעשה ולכך חובה עליו לחזור בתשו' ואם לאו עתום יעתם:

וכ"ת דאכתי ק' דא"כ אין ע"י מ"ע דתשו' דישראל ידחה ה' הלאו דלי"ב וכו' כיון דקי"ל אין מוסרים לאדם חטוא כדי שיזכה תבירך לז"ח שהי תשובות בזה שהוא ית' גרם שיחטא ישראל במה שברח ליהר"ר כנז"ל וז"ש בחשר דבר מלך שלטון כי הוא אמר אשר הרעותי דין גרמא דניחא ליה הוא ית' לעבור על לאו דלי"ב כדי שיזכו ישראל וכתי' ה' הדרב ק"י ז"ל וכנ"ל ועוד מי יאמ"ל מ"ת שם רמז לתי' הרב משפטי שמואל ז"ל דדוקא אם בא ישראל אין אנו אומ"ל חטוא וכו' אבל הרשות בידו לחטוא אם ירלה ואין מי יאמ"ל מ"ה וא"כ ה"ג גבי הקב"ה דאיהו גופיה חפץ לעבור על ל"ת כדי לזכות את ישראל מי יאמ"ל מ"ת כל דאיהו מגפשיה עביד:

וכ"ת דאכתי ק' דהיכי ח"ע דתשו' ודל"ת דלי"ב הלא ע"כ לא ח"ע ודל"ת אלא דוקא היכא דתרוייהו בחד גברא אבל בתרי גופי זו לא שמעינן לז"ח שומר מלוה הקב"ה דע"י העשה דתשו' דישראל הוא ית' שומר ממות השבת אבידה ומקיים עול"ת ות"ב ח"ע ול"ת דהשבת אבידה

זכידה ודל"ת דלי"ב והכל בגוף לחד הוא הקב"ה וכנז"ל:

וכ"ת ח"כ לימה השתא דאתי עשה דתשובה ודחי לא תעשה דלא יוכל בעלה וכו' ח"כ הו"ל כולהו לאוי שבתורה ניתקו לעשה דתשובה כמי שלמר שבתוב ושבת עד ה' לנקי"ך וח"כ מן הראוי היה שלא יהיה חייב החוטא מלקות ומכ"ד כיון הניתקן הכ' לעשה דתשו' וחמתי יעניכו ב"ד ע"ז וכחקירת הגת"כ ז"ל וכנז"ל וז"ש לא ידע דבר רע כלו' לגבי ב"ו לא ידע דבר שהוא כיעו לתשו' כמב"ה קחו עמכם דברים וכ"ל דבני חדש ח"ח להם לידע מה התשו' שעובה החוטא היא בלב שלם וכנ"ת הגם שריבה בסיגופים וכתעניות מלן ליתא לן דכוונתו דלויה דהפשר דהוא עדין רע בלבו דכל המתודה ולא גמר בלבו לעזוב החטא לגמרי הז"ד לעוקל ושכן בידו והחדש יכ' לעניים ולכך לא דמי עשה דתשו' לבולתו לחוי שבתורה ועשום יעשם החוטא לוט בדרכיו בב"ד בדם לגבי הקב"ה דהוא ית' חוקר לב ובוחן כליות מהניא ליה התשו' לניתק לחו

דלי"ב וכתי' הרב חיד"א ז"ל וכנז"ל:

אבר שוד ושת ומשפט ידע לב חכם שם רמז לתשו"ל

היכי דמי בשל תשו' מחוי ליה ר"י בלותו פרק וכו' וידוע דתיבת ידע הוא לשון הכנעה כמו ויודע בהם לגבי סוכות ובא הכתוב הזה להודיענו דלתיקרא קו' ליתא למשה"ק דהיכי לחי עשה דתשובה ודחי ל"ת דלא יוכל כיון דהוי בתרי גברי כנז"ל ודיינו מקום דעת ומשכיו שהוא עושה את העבירה ידע ובגע ויחזור בתשו' בלותו פרק וכו' וכבה"ג תשובה בזאת לוקה הלא תשו' מחבבה ודומות נעשות לו זכיות ונעקר העון מעיקרו וכלילו לא חטא כלל וה"ז דומה לגלב חכם שעוקר הגדר מעיקרו כדלויתא בפ"ם דכתובות וכנז"ל ה"ג בעגין התשו' נעקר העון לגמרי ולא חביב שעובר הקב"ה ח"ו על לחו דלא יוכל וכו' כלל לפי בחן כלן חטא מעיקרא ודומות נעשות לו זכיות וכנז"ל:

וכ"ת תיבת בשובה החוטא תשו' מלהבה דלוז זדונות נ"ל זכיות ולולם כשהוא בב מירלה דנעשו שגגות ולא נעקר העון לגמרי ח"כ היכי ח"ע דתשו' ודחי ל"ת דלא יוכל ולשכתן דכ"י שתמא קלמר גדולה תשו' שדוחה ל"ת שבתורה ומשמע בין שב מירלה לו מלהבה דחי עשה דתשו' לל"ת ה"ע משום דלתי עשה ודל"ת ותק"ל קו' קמייתא דמלי דבותיה דתשו' הלא בכל התו' כולה הכי קו"ל דלתי עשה ודחי ל"ת לז"ח תדע לך דלק"מ משום כי לכל חפן יש עת ומשפט וידוע דמלת חפן הוא כיעו לחלות כמ"ש ז"ל בילקוט ע"פ ועת לכל חפן וכלן רמז לתירון הרב חק נתן ז"ל הכ"ל דהייעו דבותיה דתשובה דלכל חפן שהם המלות יש להם עת לעשותם ומשפט לדחותם דיש זמן דיכול לקיים שתיהם העשה והל"ת כגון מילה שלא במקום לרעת ולרעת בלא מילה ולהכי בשבתי שתיהם בב"ח בדין הוא דליתי עשה ולידחי ל"ת לא כן עשה דתשובה דח"ח לעשותה בלא דחיית הלחו יהייעו רבותיה דתשו' וכנז"ל:

וא"ת כיון דחמרי' בפ' יוה"כ עבר על"ת תשו' תולה ויוה"כ מכפר ח"כ ע"מ עשה ה' בכה לקבוע יום לחד בכל שנה ושנה לבפר על הנפש הלא היה לפשר שיקבע יוה"כ לחד בכל ג' שנים או יותר ל"ח תדע לך הטעם לזה משום כי רבה רעת האדם עליו שם רמז למ"ם הרב החיוך ז"ל בפ' לחמ"ם במלות תעגו את נפשותיכם שבתב כי הש"ת ברוב רחמיו קבע יום לחד בשנה לבפר לכל עון ולכל חטאת דלפה והביעו כי בלא זה לו לפשר שאם לא היה עושה זאת לם היו מתקבלים העונות שנה לחר שנה לרוב הימים תתאלף סלתם ויתחיבו כליה ח"ו ויהיה העולם שמם ולפיכך רלה בחכמתו כדי לקיים העולם לקבוע יום לחד בשנה לבפר לפניו ית' לשבים עבד"ן יע"ם וז"ם כי הבה רעת האדם עליו ר"ל שאם לא היה קובע יוה"כ בכל שנה היתה מתרבה רעת האדם עליו ולפיכך ניוה לנו לעשות יוה"כ לחד בכל שנה לרוב רחמיו עלינו כי לא ישוח ה' את עמו וק"ל:

נחזור לקרלי דיחזקאל כי' ח"י הנז' דאפ"ל בלו"ח ולו' מלי ביעייתו דישראל עם הקב"ה וכמלי פליני דישראל תמרו לא יתכן דרך ה' והקב"ה השיבם הדברי לא יתכנו הלא דרכיכם לא יתכן וכו' ואפ"ל דהדבריס מניעים למ"ם בם"ם בפ' המגרש בעי רבה הלשון לאשתו היום לי את לשתי ולמחר את לשתי מהו וכו' כתב דבעיא הדר בעשה דהרי היה מגורשת לעולם משום דכיון דאפשר בפשה ולמרינן תו שתם דהב לתתין למכתב בגיעת מן יומא דן ולעלם לאפוקי מדבעיא רבה וכו' יע"ש והרי"ף ז"ל בהלכותיו השמיט לבעיית רבה הנז' וכ' הראשו' ז"ל דדתה מהלכה שברת רבה מקמי דהב והכמב"ם ז"ל פ' להדיא לבעיית רבה דלויא מנו כלל דה"ז נע בטל וכהב דלתתין מן יומא דן ולעלם ולוש שאר רבותיה קמאי ז"ל בפשה בפשה ומיהו כלבה המורשת לעולם מעשה דכיון דפשה בפשה ומיהו ילפי הרא"ש והריטב"א והריטב"ן ז"ל דה"ה וה"ם נ"ב במי שמכר לחבירו בית או שדה לזמן קלב נוסח ופירי דלדעת רוב הפוס' ה"ל כרבה דלמר בגע לשה כיון דפשה פשה ח"ב זכה בה הלוקח לעולם דגם במוכר לזמן קלב לחרי' כיון דפ"פ לה להריי"ף והרמב"ם דפשה דלא כרבה דגם בגע לחרי' דגע בטל הוא ולא לחרי' כיון דפ"פ ה"ם במוכר לזמן קלב ל"ה כיון דפ"פ ובכלות זמן המכירה חוזרת הקרקע לבעליה וכ"פ הרמב"ם ז"ל להדיא בפב"ב דמכירה ושטר ומבן ז"ל בח"מ סי' רי"ב יע"ם וכ' הרשב"א ז"ל בתשו' דהלומר לחבירו שדי זו נתונה לך נופה ופירי עד שתעלה לירום' חוזר המקבל ווכה בה כיון דקלמ"ל עד שתעלה לירום' מפרשינן דברים דה"ק ליה לעו' תהא שלך עד שתעלה לירום' דלא מיירן לפרש ליתנית בפשיטה שלא נתכוון להקנותה לו אלא עד בישלה לירום' בלבד ולא לאחר מכאן דהא ת"ל דהוכיה לא פקעה בבדי דוכה בה לעולם דכיון דפ"פ כשיטת הרא"ה ודעימיה ז"ל וכיון שכן לחלי לא נתנה לו מתנה החלטית לעולם אלא עכ"ל דודאי הכי הוא דמתנה החלטית נתן לו ומה שאמ"ל עד שתעלה לירום' הכי קאמ"ל דאם בתוך הזמן יחזור הנותן ויקנה לוחה ממנו יחזור המקבל ויזכה בה אך לאחר שיעלה לירום' אם חזר הנותן וקנאה ממנו פקעה זכות המקבל על ידי הקנאה זו כמ"ש כ"ז הרב גבול יהודה ז"ל בליקוטיו יעם"ב:

וכ' עוד הרב הנז' ז"ל בם"ה שבידי יהודה וז"ל והנה מודעת זאת שהאל ית' לא נזר גלות על ישראל רק לזמן ע' שנה דוקא וקודם שהגלה אותם גילה להם זמן הגלות בכתוב בירמיה סו' כ"ה שיעבדו את נ"נ ע' שנה וא"כ י"ל דכיון שהתנה ואמר שיתעבד בהם נ"נ ע' שנה הרי זה לאומר שדי נתונה לך עד שתעלה לירום' דאפי' חזר וקנאה ממנו קודם שעלה לירום' חוזר המקבל וזוכה בי לוקי ר"נ דכותה דאק"ה לם יאובו ישראל בתשו' תוך ע' שנה ויעיב ה' את שבותם אלכי עבדי נ"נ גיגהו שהרי חוזר וזוכה בהם וכו' דלמאי לויעריך לגלות להם זמן הגלות ובהדי כבשי דרחמנא ל"ל אלא דהלה להודיע להם גזירה קשה דבתו"ז ע' שנה לא יועיל להם תשובה ומע"ש דאלכתי עבדי נ"נ גיגהו ובאלו לעשות עבד שמכרו רבו:

אלא דאלכתי יש לדון אהדבא לאידך גיסא דהא אפי' דרשב"ם ל"ת אלא במקנה לחבירו קנ"נ עד שיעלה לירום' וכו' משא"כ לם לא הקנאו רק ק"פ

וכו'

וכו' כתם ודלי מפרשינן ליפציה כפפציה דעד שיעלה לירום' דוקא קאמר ואם חזר ולקחה ממנו תוך הזמן פקע זכותיה דמקבל בהיתה לרעה וה"נ י"ל דמה שמסרם הקב"ה לנ"י עד ט' שנה לא היה דרך מכירה חלוטה בקה"נ אלא דרך יסורין בעלמא עד שישובו בתשו' ויהיו נופה קמל"ן בהגלות להם זמן מכירתם עד ט' שנה דזה לא יתכן במכירה בקנין גמור קה"נ דכיון דפ"פ וא"כ אכתי מסיעבדים הם למקום דהרי שייך גביה קה"נ וכרי הם עבדים למקום ונפל פיתא בכירה ובעלה בעצת עבד שמכרו רבו לכבל זה לימו דהא נדון זה נמשל בכתובים לאפה שגירפה בעלה כמש"נ ואתן לת ספר כריתותיה בידיה וכריתות לא מ"ל רק לחלוטין דבשינן דבר הכורת ביניו לביניה דלא הגידה ביה כלל ותנא מרשות הבעל לגמרי וא"כ מסתמא דמכירתם לנ"י מכירה גמורה היא ק"פ וקה"נ:

וכ"ז לדעת רבותיה דסברי בריוש לין לת לפתי ולמחר לת לפתי דכיון דפ"פ וס"ל לקה"ה הגע לעי' שנה מ"מ ניחא מעליא הוי דכיון דפ"פ לך לדעת הרמב"ם ודעימיה דלא לחמרינן כיון דפ"פ וגע בפל הוא ס"ל דכוותה דליכא גירושין רק הסתרת פנים מהם כיון דלא גירשן אלא לע' שנה והסתא י"ל דמכירה דומיא דגירושין אלא היה לחלוטין אלא דרך הסתרת פנים בעלמא למסור תותם ביד נ"י ופם גבי קוד"ה קנ"ג ואכתי הם משועבדים למקום ובעלה לה לפעתה דעבד שמכרו רבו:

ובזה פי' הוא ז"ל שם בו' מלמדה ז"ל בחלק שעשנו ישראל לפני הגבית עבד שמכרו רבו וכו' דבזה היה ה' ע"י גביית היזה ס' כריתות לאכם וכו' דבזה היה ויכוח ישראל עם הקב"ה דישראל ס"ל בשעת הרח"ה וכוב הפוס' דפסקי כרבה דלאמר בחומר היום לו לת לפתי ולמחר לת לפתי דמגורשת לשולם משום דכיון דפ"פ והקב"ה ס"ל כהרמב"ם ודעימיה גבי גע בגע בפל הוא כרב דלתקון בגיטה מן יומה דמן ולעלם וה"ג המכירה לזמן קלוב לא לאמרי' כיון דפ"פ ובזה פי' הוא ז"ל מלאמרם ז"ל דפ' חלק הגז' דרבה לרי כמין חומר וקרלי דירמיה הגבית ע"ה דפח"ח:

ועוד יש לחלק חילוק נכון ומסתבר דלק לדעת רובא דרבוותא דס"ל דלאמרי' כיון דפ"פ הי"ד גבי בין לאם לחביבו ובין היש לאפתו דבבג"ח שייך לו' דלאפי' פי' ולאמר היום ל"ח לפתי ולמחר לת לפתי לין בידו לבטל הגירושין להחרוצים כלום וכלא חפיצין דלין בידו לבטל הגירושין ומעשה הגירושין קיימין מידי דהוה במשפטי התנאים דלאם חסר לחד מהם התנאי בעל ומעשה קיים ודברי התנאי בעלים לגמרי מפלי"ב לגבי הקב"ה דדבריו סרו"ק לעד ודלי ל"ל כיון דפ"פ וה"ה מנורשים לע"ל אלא לב"ש גע בעל הוא כיון דלא פסקה ולין כלן גע בריעות ובזה פי' עוד הוא ז"ל שם מלמדה ז"ל בספרי וקרלי הגבית ועמי תלוים וכו' יעש"ב וש"י:

אשר עפ"י דרבו דרך הקודש לפ"ל בו' בכ' למען שמך ה' וסלחת לעוני כי רב הוא ושוק מדרבנו לפ"ל בו' בכ' הגז' בפלוגתת דרב ור"י בזבחים ובשחר דוכתי בש"ס דר"י ס"ל בעלי חיים נדחין ונרחה ונדחה לימו חוזר ונרחה וה"ה לגבי לאם שקודם שחטת היה רלוי ובשחטת נדחה הוא לפי' שלפ"ב יעשה תשו' ס"ד שלא תושיל לו התשובה להיות חוזר ונרחה לכן רב ס"ל דלין בע"ח נדחין בלל ובבר הלריכו המפ' ז"ל בזה וגם לגי בעניותי הלרכתי קלת בזה במ"ח ומשם בלר"ש:

וזש"ה בעי ומתחנן למען שמך ה' כי לתה הוא בעל הרחמים לא תפסוק הלכה בר"י דס"ל דבע"ח נדחין וממילא לא תקבל לימתו בתשו' אלא ושלחת לעוני מע' כי רב הוא דפליג ע"ד ר"י וס"ל לרב דלין בעח"ן וק"ל:

א"נ בהו"ח לפ"ל בב' הגז' בהק' פלוגתת דרב ושמואל בפ' חלק דרב ס"ל בלו בל הקינן ולין הדבר תלוי תלת בתשו' ומע"ט ושמואל לאמר התם דיו לאבל לעמוד בתבלו ופי' המפו"ל דהקב"ה עושה למען שמו הגדול המחולל בין הגויים וז"ם למען שמך ה' אלא יתחלל בגויים בספרת שמואל וכדי אלא יהיה מקום למד"ה לקטרג אלין הדור רלוי לבך לפיכך אני בעי ומתחנן שתסלח לעוני הגם אלא עשימו תשו' הרחויה משום דרב הוא דסל"ה דאין הדבר תלוי תלת בתשו' ולבך אני מתחנן לפניך שתסלח לעוני למען שמך ה' וכשמואל דסל"ה ו"ק"ל:

א"נ בפ"ל בהו"ח בו' בב' הגז' במ"ם רז"ל בם"ם אמר רב היכי דמי חילול ה' בנון אלא דשקלינא בשרית מעבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר ע"כ ס"מ דכל שהוא אדם גדול ושנשה היזה דבר ח"ה אפי' שהוא דבר קל לגבי דידיה הוי ח"ה גדול וכ"ם לגבי הקב"ה ממ"ה ית"ם וז"ם למען שמך ה' אלא יתחלל בגויים מוכרח אתה שתסלח לעוני הגם אלא עשימו תשו' כרחוי משום דליכא ח"ה גדול בדבר וז"ם כי רב הוא דס"ל לרב דאם הוא אדם חשוב אפי' בדבר קל ליכא ח"ה ומכ"ם לגבי דידיה ית' דליכא ח"ה גדול שיאמרו מבלתי יכולה ה' ח"ו וק"ל:

אמנם עפ"י דרבני הגה נכון דבבר בתבנו משם הרב שרידי יהודה ז"ל דחילוק גדול יש מהקב"ה לבני אדם דלגבי בג"ח הוא דאמרי' דדבריו החמרונים בעליס וביון דפ"פ לא כן לגבי הקב"ה וכנז"ל וזש"ה למען שמך ה' כלו' לא העזוב הותנו לגמרי בעטרת כיון דפ"פ כדס"ל לרובא דרבוותא דאתי אתה שמך ה' ולא דמי לדברי בן אדם לחביבו ועוד כי רב הוא דס"ל לרב דאתקין בגיטה מן יומא דבן ולעלם משום דס"ל דל"ח כיון דפ"פ בלל וכנז"ל וק"ל:

ועפי"ז אפ"ל בו' הכתובים ביחזקאל סי' ל"ג וכ"ת ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל בן אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה אמור אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם לחפוץ אחפוץ במות רשע כ"ח בשוב רשע מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל ע"כ ובל"ד דהיכי הוה ס"ד דישראל שבאותו הדור דלא תועיל להם התשו' עד שהתליעו מאמרם לו' בן וגם יל"ד במ"ש הקב"ה חי אני וכו' דלמה הוצרך לו' להם בן גם יל"ד במ"ש ולמה תמותו כ"י דלאו אם ישובו בתשו' לא ימותו הלא סוף אדם למות בודאי בהכש. [ועיין לקמן בסוף דרוש ט' לשבת תשו' שפירשתים בהו"ח יעש"ב]:

אבן עפי"ה בד' הרב אבי"ע ז"ל הגז' אפ' דהבל יע"ן ובהק' עוד מ"ש הרב רלח דוד ז"ל בפ' נלבים עמ"ש הרב מהרי"ב ז"ל אם הבשמה שניתן הקב"ה לבני"ח אם היא בתוכת מתבה או בתוכת פקדון ותסיק דבפיר מל"ל דהיא מתבה לומן ע"מ להחזיר בהבלים הומן וכו' וע"ז כתב הרב רלח דוד ז"ל שם דהבה כי בן לדעת הרח"ה והבי"ב"ח והר"ן דס"ל בטותן קרקע לחביבו נו"פ לומן דומכה בה המקבל לעולם דבין הפ"פ יש לדון לבהו' דהבשמה שטותן ה' לאדם הוא לומן קלוב ע' שנה ואם בנבוהות וכו' ובין שניתנה לאדם נו"פ זכה בה האדם המקבל לעולם ואם ח"ו נתברבן ממנו רשותו ית' דבין הפ"פ ולזה י"ל דלא נתברבן רשותו ית' בלל אפי' רגע אחד ובידו להמית ולהחיות למחוץ ולרפאות וכו' לתד"ק יעש"ב:

והשתא יובנו הכתובים הנ"ל דישראל שבאותו הדור ס"ל דבבין דהקב"ה מברה לנ"ע לעו' שנה ח"ב זכה בהם נ"ע לעולם לד' הרח"ה ודעימיה ולא תועיל להם התשובה שישובו-לת בתו"ח הגז' ולא לאח"ז הגז' דזכה בהם נ"ע לנמרי משום טעמא דבבין דפ"פ בד' הרח"ה ורוב הפוס' דפסקו בריבא בהלומר היום ח"ת לתתי ולמחר

ז"ל הה"ז מגו' לעולם כנז"ל ולזה היו לומרים יי' כי פעמינו וחטאתינו עליהו ובפ' תנחמו נמקים ואיך נחיה סבורים דאין להם תקנה עוד לפי' שיעשו תשו' כיון דמלי בעין נ"ב הרשע דזכה בהם לעולם כד' הרמ"ה ודעימיה כנז"ל. וע"ז בתה הנבואה עפ"י ה' לאמור אליהם דעשו בדמיונם דקל מדמו דינא דבין אדם לחבירו וביו"ם לאשתו לדינא דגבי דידי דשנו בחוזה דאינא שנא ושנא מבנ"א כי חי אני נאם ה"ה וחילוק רב יש ממני לבנ"א וכאי' הרב שר"י והרחם דוד ז"ל הנז"ל ולגבי דידי ל"מ למימר כיון דפ"פ ולא לאפוקי כ"א בשוב רשע מדרכו וחיה דתועיל לכם התשו' לחיות ולהגאל מהגלות ולא תחושו מדינא דרבנא המונע בין יום לאשתו ובין אדם לחבירו דהתם הוא דאמרי' כיון דפ"פ משא"כ לגבי דידי ועוד אם כסברתכם ח"כ גם הנשמה שנתתי בכם לזמן קצוב כפי דבריכם הרי זכיתם בה לעולם ומן הראוי היה שלא תמותו בית ישראל כלל וא"כ למה תמותו ב"י כלו' איך ולמה ימותו כיון דזכיתם בנשמה לעולם שלא ודאי דעוונים אתם בדמיונכם דשאני טובת ממני לב"א וכד' הרב שר"י והרב ראש דוד ז"ל:

וזה אפ' כו' הכ' אם השוב ישראל אלי השוב אלי דיקא וה"ה כמבואר. וכבן זאת היתה כו' הכ' ביחזקאל סי' י"ח דהקב"ה אמר לישראל דיעשו תשובה והוא יית' יקבלם בתשו' וזש"ה וירחה וישוב מכל פשעיו היה יחיה ואמרו בית יש' לא יתכן דרך ה' הנז' כיון דדינא כרבא דאמר בנע שהה כיון דפ"פ ומינה יליפי הרמ"ה ודעימיה דה"ה בנותן לו מוכר קרקע לחבירו לזמן קצוב דזכה בה המקבל לעולם מט' הנז' כיון דפ"פ וא"כ הגם דהקב"ה מכר לותנו לנ"ע לע' שנה זכה בנו לעולם וא"כ מה נועיל בעשותנו תשו' ומע"ט כיון דסו"ס לאכזי עבדי נ"ע אתן לעולם ואיך יאמר הקב"ה וירחה וישוב וכו' היה יחיה הא ודאי לא יתכן זה דרך ה' זה השיבם ה' ע"י הנביא הדרכי לא יתכנו הלא דרכיכם לא יתכן ולכן כדי להורות לכם כי אתם טועים בדמיונכם במאי דאתם סבורים דכל לפייא שוין ואין חילוק ממני לבנ"א דלכולנו דין אחד לנו דכיון דפ"פ לכן אים כדרכיו אשפוט אתכם בנ"י דבידי להמית ולהחיות למחוץ ולרפאות ולא נתרוקן רשותי מכם לפי' רגע וה"ט משום נאם ה' אלהים דאמת שנא ושנא מבנ"א ולב"ע לא תאמרון נגבי דידי כיון דפ"פ כאי' הרבנים ז"ל הנ"ל א"כ שובו והשיבו מכ"פ ולא יהיה לכם מעות זו בידכם למכשול עון לכך תחזרו מסברתכם ועשו לכם לב חדש ורו"ח כ"ל סברת חדשה שלי שהועיל לכם התשו' להגיל לאתכם מהגלות ועוד דאתם כסברתכם דגם בדידי תאמרון כיון דפ"פ א"כ למה תמותו ב"י הלא לא היה לכם למות כלל כיון דאתם זכיתם בנשמה שנתתי לכם לעולם לפי' שלא נתתיה לכם רק לזמן מסוים כיון דפ"פ דאם אתם כדבריכם לא הייתי יכול להמית אתכם כי לא באפון במות המת ומזה תדעו ותבינו כי חי נאם ה' אלהים שנא ושנא מבנ"א ולזה והשיבו וחיו מהגלות וק"ל:

ובקומב זה אפ' ל' כו' הכתובים בתהלים וכ"ת רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה ואתה ה' מגן בעדי כו"ר קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה. דהנה הוה"ע אומרים על ישראל דאין להם עוד ישועה מגלותם ומשעבודם להוה"ע כיון דהקב"ה מכרם להם לפי' שלא מכרם להם רק לזמן ידוע לו עכ"ז וכו בהם הוה"ע לעולם מטעם כיון דפ"פ וכד' הרמ"ה ודעימיה ז"ל כנז"ל אמנם מדאזין דהקב"ה נתן את התורה לישראל הא ודאי דה"ע לא עשה כן עמהם אלא משום דאתיקרא דדינא לא נתנה לבנעניים רק לזמן קצוב כמ"ה ודור רביעי ישובו הנה כמ"ש המפו"ל ובכלות הזמן נעלה מהם וא"כ מכאן מוכח להדיא דלא ס"ל להקב"ה כהרמ"ה ודעימיה אלא כהרמב"ם ודעי' דהמוכר לו נותן קרקע לחבירו לזמן בהגיע הזמן חוזרת הקרקע לבעליה כנז"ל וכדין עשה הקב"ה שחזר ולקח את התורה מיד הבנעניים ונתנה לישראל א"כ מינה יליפינן נמי דהגם דהשם יתברך מכרנו בגלות לאוה"ע מ"מ כיון דאינו אלא לזמן ידוע לו לא תמרינן כיון דפ"פ ובהגיע זמן הגאולה ישיב ה' את שבותנו. א"כ לפי' דס"ל כהרמ"ה ודעימיה אינו אלא לגבי בנ"א משא"כ לגבי דידיה וכאי' הרבנים ז"ל הנז"ל וז"ש רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו ב"ם מטעם כיון דפ"פ וכד' הרמ"ה ודעי' ואולם שנו בחוזה ולא ידעו ולא יבינו לחלק בין הקב"ה לבין אדם לחבירו וז"ש ואתה ה' מגן בעדי דאתה שנא ושנא מבנ"א ורחיה לזה קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קודשו אלא שהיא א"י דנאלה מז' עממין ונתנה לנו וה"ע משום דהקב"ה שנא ושנא מב"א א"כ משום דפסק הלכה כהרמב"ם ודעי' דל"א במוכר לו נותן קרקע לחבירו לזמן כיון דפ"פ כמו בתומר היום אין את אשתי וכו' דגם בטל הוא וכרב דתקין בניעת מן יומא דנן ולעלם וכנז"ל וק"ל:

ובזה אפ"ל כו' הכ' ע"מ לאבדה התרן ויאמר ה' ע"ע א"ת בהק' עוד דגם ממת"ת ליסראל ולא זכו בה מלה"ם בפ' דינא דב"מ שטענו תנה הע"ה כ' ז"ל דלא נתן הקב"ה התו' לים' רק לזמן קצוב דקי"ל מלות בטילות לעת"ל וכ' הרשב"א בתשו' דהמוכר לזמן לית ביה דינא דב"מ יע"ש ומינה יליפינן דסברת ליה להשי"ת דהל' כהרמב"ם ודעי' ז"ל במוכר לו נותן קרקע לחבירו דל"א זכה בה המקבל לעולם משום דכיון דפ"פ דאלת"ה א"כ הדרא טענת מלה"ם למקומה מדדב"מ וכמו שהארכתי בעניותי בזה בדרוש שב"ג יעש"ב וא"כ כשאין ישראל מקיימים התו' והמלות בחומרא דהתו' היא גזל בידם ממלה"ם שטענו דד"מ שמוכח דטענה אלימתא היא דהגם דלא יתן להם התורה לים' רק לזמן עכ"ז זכו בה יש' לעולם כיון דפ"פ והרי יש בה דד"מ ולזה עוזבים את התורה לדעתם שגזל היא בידם ממלה"ם דס"ל דהלכתא כהרמ"ה ודעי' וא"כ לפי שיטתם בדין הוא דגם התרן תעזב מהם דלפי סברתם גם התרן גזולה היא בידם מהכנעניים דהגם דלא נתנה לכנעניים רק לזמן מ"מ זכו בה לעולם כהרמ"ה וסיעתיה וזש"ה על מה אבדה התרן מיד מחיזה טעם חזר ולקחה מיד ונתנה לאוה"ע ויאמר ה' ע"ע את"ת דהקב"ה דן אותם כפי שיטתם וכמבואר וק"ל:

עוד כ' המפ' ז"ל דגם מיני"מ מוכח להדיא דהקב"ה פ' להלכה כרב וכהרי"ף והרמב"ם ז"ל ומרן ז"ל דל"א דכיון דפ"פ דכיון שגזר ה' על יש' ועבדום ועינו אותם ת"ם היה הדין נותן לרבא והרמ"ה ודעי' ז"ל שזכה בהם פרעה לעולם ומדחזינן דהקב"ה הוליאם מש"ה גם קודם הזמן מכמה טעמים שכ' ז"ל להשלים המנין כידוע ש"מ דס"ל להקב"ה דהל' כהרמב"ם ודעי' דל"א דכיון דפ"פ כמ"ש בעניותי בדרוש שה"ג הנ"ל יש"ם ומינה יליפינן נמי דתשו' מהניא ליסראל להגיאם מגלות כ"ג הגם שהיו לזמן קצוב ע' שנה ולגלות האחרון הזה שהוא לזמן הידוע לו כמש"ל בעתה אחישנה זכו וכו' דאם יעשו תשו' שלי' יפדה אותנו מן הגלות אפי' תו"ז דהוי כאחר וקנאם תו"ז ול"א כיון דפ"פ וכמדובר:

וזה אפ' כו' הכ' בדניאל וכ"ת ועתה ה' אלהינו השאר הגלתה ל"ש מאר"מ בי"ת וכו' תשתנו רשענו ה' ככל מקוותיך יסוב נא אפך וכו' ר"ל ועתה שסית התשו'

נבקשה ממך ה"ל כשם שמולת ח"ע מלמ"ן בי"ח לפי קוה"ז ולא סברת כהרח"ה ודעי' דס"ל כיון דפ"פ ל"ב מיהא נמי כיון שהנו מתודים לפניך ואומרים חטאנו רשענו כ"ז לעון בקשה ה' ככל לדקותיך שעשית עמנו בחמ"ן יסוב נא לחפך וכו' ותקבל תשובתנו לפניך ברצון ותו דאתיקרא דדינא הין כאן מכר כלל לא לע"ב ולא לעשר חוה"ע רק השתרת פניס וחרון לף בעלמא לבד משום כי בחצלימו וכו' וכמש"ה הן בעוותיכם נמכרתם וכו' וק"ל:

וזה לפי כו' הב' ולף גם זאת בהיותם בארץ לויביהם ל"מ ול"נ לכלותם וכו' כי אני ה"א וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מלמ"ן וכו' כי אני ה"א דיל"ד כפל אני ה' ב"פ וגם מה ל"ע הוא זה ומהו הכוונה:

אבן כבר כתבנו משם הרב ער"י והרב רחם דוד ז"ל שיצאו לחלק לגבי הקב"ה ל"א כיון דפ"פ כנז"ל וז"ם ולף גם זאת דידוע דתיבת זאת היא כינוי לתשו' כמש"ה וזאת התורה וכו' והכונה דכשיעשו ישראל תשו' בהיותם בגלות בארץ לויביהם לפי' שמכרתים לאוה"ע לזמן קלוב עכ"ז ל"מ ול"נ לכלותם ולפסוק כהרח"ה ודעימיה דס"ל כיון דפ"פ ול"מ תשו' דידהו משום כי אני ה"א ולגבי דידי ל"א כיון דפ"פ וכאי' הרבנים ז"ל הנ"ל ועוד וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מלמ"ן וכו' דכבר פסקו הל' שם דלא כהרח"ה ודעי' רק כהרמב"ם ודעי' ועוד מצ' הגז' כי אני ה"א שלח ושלח מכן תדם לחביכו וק"ל:

וזה לפי' כו' הב' מחיתי כעב פשעיך וכעגן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך ולא תחוש שלא לקבל תשובתך משעם הרח"ה דס"ל דכיון דפ"פ משום כי גאלתיך כבר מלמ"ן ושם פסקתי הל' כהרמב"ם דל"א כיון דפ"פ ודלא כהרח"ה ודעי' וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' הב' למה תלהים זנחת לנצח תעזב לפף יעשן אפך בל"מ זכור עדתך ק"ק גאלת שב"ן ושפי"ה ה"ה כמבואר וק"ל:

וזה ג"כ כו' לפ' לא שמרו ברית תלהים ובתורתו מאנו ללכת בתומרם דנזל היא בידם ממלה"ם שטעמו טעות דדב"מ משום דס"ל כהרח"ה ודעי' דגם המוכר לזמן זכה הלוקח לעולם וכיון שכן ודאי דאית גם במוכר לזמן טעמת דדב"מ ויזכהו עליותיו וכו' נגד תבותם ע"פ דהתם פסקתי הלכה דלא כהרח"ה ודעי' ז"ל וכמבואר וק"ל:

וזה עלמו כו' הכתוב הלעולמים יזנח ה' וכו' מצ' הרח"ה דס"ל כיון דפ"פ האפס לנלות חסדו וכו' האמרה עוכה חנות לל וכו' לזכור מעלי יה כי חזכרה מ"פ וכו' נאלת בזרוע עמך וכו' ושם פסקתי הל' כהרמב"ם דל"א כיון דפ"פ וכנז"ל וק"ל:

וזה לפ' כו' הב' תלהים לבחות השיבנו האר פניך ונושעה וכ"ת דל"מ התשו' דידן מצ' דכיון דפ"פ וכדס"ל להרח"ה ודעי' דהא ליתא דהא נפן ממלרים תסיע וכו' ואתה פסקת הלכה שם דלא כהרח"ה ודעי' ז"ל וכנז"ל וק"ל:

וזה לפ' כו' הב' רלית ה' לרלך שבת ש"י דהיינו ש"י שחזרת ונטלת לותה מהכנענים ונתת לותה ליש' מצ' דכתיבך לותה לז' עממין היתה לזמן קלוב ופסקת הל' דל"א כיון דפ"פ דלא כהרח"ה ודעי' ועי"ז שבת ש"י נשאת עון עמך וכו' מצע"ז עלמו ועוד דמיקרא לא מכרת לותם לאוה"ע קה"נ כלל רק השתרת פניס וחרון לף בעלמא לבד ולא מכירה נמורה ועי' התשובה שיעשו תספת כל עברתך השיבות מחרון לפך כנז"ל וק"ל:

וזה לפ' כו' הב' ויולילו עמו בשמון וכו' מטעם דל"א

כיון דפסקה פסקה וגם ויתן להם ארלות גויס ג"כ מטע"ז עלמו וכ"ז עשה הקב"ה להם בעבור יזמרו חקיו וכו' ולא יחושו לו' דגזל היא בידם ממלה"ם דכיון דפ' ה' דלא כהרח"ה דל"א כיון דפ"פ ל"ב הדר דינא דהמוכר לזמן לית ביה דדב"מ ולא לדקן מלה"ם בטעמיהם כלל וכנז"ל וק"ל:

וזה לפ' כו' הב' הלעולם תלנף כנו וכו' הלא להה תשוב תחיינו ותחרז"ל כמד' לחרי ישראל לפני הקב"ה אם לנו עושים תשו' אין לאתה מקבלנו הלא לאתה תשוב תחיינו עכ"ל ויל"ד דבמה נסתפקו ישראל לי מהניא להו התשו' או לא הלא אין לך דבר שעומד בפני התשו' ומקרא מלא דיבר הכתוב ושבת עד ה"א ומאי הוה ס"ד דישראל שלא יקבלם ה' בתשובה:

וחיין מדרכנו לפ"ל במש"ל משם המפו"ל בטעם שחמר ר"י גדולה תשו' שהוחה ל"ת שבתו' דהיינו רבותא דתשו' אי משום דהוי בתרי נברי ואי משום שאר טעמי שב' ז"ל במש"ל ובודאי דכ"ז אתי' שב' המפו"ל דבעלמא לא לתי עשה ודאי ל"ת בתרי נברי וכו' אינו אלא דוקא במקום דליכא פקוח נפש אבל במקום דאיכא פ"ן כגון דקי"ל שוחטין בשר לחולה בשבת וכיולא יזוע דאדרבה מלוה בגדולים לדחות משום פ"ן כיזוע ל"ב זהו כוונתם של ים אם אינו עושין תשו' אין לאתה מקבלנו מצ' דלא לתי עשה ודל"ת בתרי נברי וכו' זה ל"א דהא ט"י התשובה לאתה תשוב תחיינו דהרשעים לפי' בחייהם קרויס מתים וכמש"ה לא לחפון במות המת כ"א בשובו מדרכיו ואיה ואל"כ כיון דהוי חיות פ"ן חייב לאתה לקבלנו ע"כ כאמור וק"ל:

א"נ במש"ל משם המפו"ל דה"ט דהותר לו להקב"ה לעבור על ל"ת דלא יוכל משום דכנגד הל"ת הוא מקיים עשה ול"ת דהשבת לבידה וכנז"ל וז"ם אם אינו עושים תשו' אין לאתה מקבלנו מצ' דאתה עובר ת"ו על לזו דלא יוכל הלא לאתה דייקא תשוב תחיינו דבהכי לאתה תשוב תחיינו שתולית מתוך הקלי' כל חיות שלנו שהם התו' והמלות ובזה לאתה מקיים עשה ול"ת דהשבת לבידה וק"ל:

אמנם עפי"ה למעלה הנה נכון גם כן והוא דכבר כתבנו דאם נאמר דהלכתא כרבא וכהרח"ה דכיון דפ"פ ל"ב היה הדין נותן שגם ים' המכורים בגלות ליד אוה"ע דזכו בהם אוה"ע לעולם מטע"ז דכיון דפ"פ ול"מ ליש' התשו' לאמש כבר כתבנו הרבנים ז"ל הנ"ל ואי' מהקב"ה לב"ל דלגבי דידיה דהקב"ה ל"ל כיון דפ"פ לב"ע ומלאתי להם רחיה גדולה לזה מתח"ה ליש' דהנם דסוף לדם למות וזכה בהם ס"מ ונעשו שפר עכ"ז קמיס ישראל בתח"ה ול"ל כיון שמת האדם וזכה בו ס"מ ל"ב וזכה בו לעולם דכיון דפ"פ ע"ד שב' הרב מיר דוד ז"ל משם הרח"ם ז"ל דמכח תח"ה מוכח דל"ל בלדם מיש' כיון שנרחה ונדחה לינו חו"ן כנז"ל דהרי תח"ה תוכית וכמש"ל ומינה מוכח נמי ג"כ דל"ל כיון דפ"פ וזש"ה הלעולם תלנף בנו וכו' משום טעמת דכיון דפ"פ ובדרכת והרח"ה דסל"ה הלא לאתה תשוב תחיינו בתח"ה ול"ל כיון דמת וזכה בו ס"מ זכה בו לעולם דכיון דפ"פ וז"ם במד' חם לנו עושין תשו' אין לאתה מקבלנו מטע"ז דכיון דפ"פ זה ל"ל דהלא לאתה ת"ת בתח"ה ול"ל כיון דפ"פ וכאמור וק"ל:

וזה טעם נכון לעכ"ד למה שליוה ה' ליחזקאל הנביא ע"ה בשעה שהפיל נ"ב הרשע לחמ"ו לנו לאתון מורת יקידתך לך והאיה מתיס בבקעת דורא ובאו העלמות ושפאו לנ"ב ע"פ ומיד לאמר נ"ב לאהובי כאה וכו' כדאי' בפ' חלק יש"ם והק' המפ' ז"ל דאה טעם לאח"ו בה שעאת ועיין להרב האגת ז"ל בפ"ד ובשאר מפ' ז"ל מ"ם

כזה וגם לחי עני כתבתי במ"ח תרי ותלת טעמי כזה והשתח הכח עפ"י הקדוש נלע"ד לו' דיען דכ"ע הרשע רצה לזכות ולהחזיק בים' לשולם בטענת קי"ל כהרח"ה ודעי' דהמוכר לזמן קלוב זוכה בו הלוקח לשולם מע' כיון דפ"פ לזה הולרך הקב"ה בה שתשת להחיות מתים של ישרחל להודיע ולהוכיח במיסור לג"ע דלגבי דידיה דקוב"ה ל"ח כיון דפ"פ דלח נתרוקן רשותו מיס' כלל ותכתי עבדי ה' ניהו לפי' לחר מיתתם ולזה מיד עמד כ"ג והודה ואמר לחותי כמה רבדבן וכו' מלכותיה מ"ע וכו' דהחמת הוח דשנח ושנח הקב"ה מכ"ח כי הוח ית' מלכותיה מ"ע בין בחייהם בין לח"מ וכמדובר וק"ל:

ובזה לפ"ל כו' הכ' לדור לחרון מספרים תהלות ה' ועזוזו ופלחותיו ח"ע ויקס עדות ביעקב ותורה ס"ב ח"ל ח"ח וכו' למען ידעו דור וכו' ויעמדו ב"ך ולח יסכחו מע"ח ומלותיו יעלרו וכו' דהכוונה כי מעזוזו ופלחותיו ח"ע במלרים עם קבע הל' לדורות דלח כמ' הרח"ה ודעי' ומעע"ז וילס עדות ביעקב ותורה עם בים' ולח נתנה למלה"ם בכ"ל וכ"ז עשה למען ידעו דור לחרון היוסבים בגלות ויעמדו ב"ך דעתיד לגוחלם ולחנם יכולים ג"ע ולוה"ע להחזיק בהם בטענת הכיון דפ"פ ובזה לח יסכחו מעללי הל ויבוחו בתשו' ומלותיו יעלרו ויקבלם הקב"ה בתשו' ולח יחוחו לע' הכיון דפ"פ דהח כבר קבע ה' הל' לדורות ביל"מ ובמ"ת ליסרחל דוקח דל"ח גבי דידיה כיון דפ"פ וכנ"ל וק"ל:

וזה לפ' כה"כ רלו עתה ר"ל תרלו לעשות תשובה דלין עתה חלח תשו' ולני מקבל לתכם בתשובה ולח תחוסו לו' דכיון דפ"פ כדס"ל להרח"ה ודעי' בגע לשכר לזמן ובמוכר לו נותן לזמן דס"ל דכיון דפ"פ דשלני לנח כי לני הוח ולין חלהים עתדי ולגביה דידי ל"ח כיון דפ"פ דלח נתרוקן רשותי מכם לפי' רגע ורלוה לזה דלני לחיות ולי ליתח לס' הרח"ה גם לגבי דידי לין דלחיות הלח זכו בגשמה לשולם מע"ז דהרח"ה וכחני' הרחם דוד הנ' וגם ולחיה לתכם בתה"מ דמשם רלוה חותכת דל"ח כדפ"פ וגם מחלתי ולני תרפח וכמ"ש הר"ד הנ' מכ"ז מוכח דלח נתרוקן רשותי מכם כלל ולין מידי מליל ח"כ ליפה התשו' שתעשו מתקבלת לפני לכ"ע וק"ל:

ובזה לפ"ל כוה"כ בפ' ותתחנן בלר לך וכו' ושבת עד ה"ח וכו' כי לל רחום ה"ח וכו' כי שב וכו' השמע עם וכו' לו הניסה לחלהים וכו' והכוונה שמבטיחו הכ' ושבת עד ה"ח וכו' והוח ית' יקבל לותך בתשובה ולח תחוס שמח יפסיק הל' כהרח"ה דכיון דפ"פ כי לל רחום ה"ח ע"ד שחרז"ל לל תגבי ול"ח ור"ל דשנח ושנח ה"ח מוכ"ח דלגביה דידיה ל"ח כיון דפ"פ ורלוה לזה ממת"ח לים' ולח למלה"ם וגם מילי"מ דכבר פ' חלכה בתרוייהו דל"ח כיון דפ"פ וז"ם כי מי גוי גדול וכו' וכמוכן וק"ל:

ועד"ז לפ"ל כו' הכ' כימי ליתך מחמ"ך תרלנו נפלחות ותמרז"ל תרלה לבניס מה שלח הרליתי לחבות ע"כ והכו' דהנה בשעבוד גלות מלרים עם היה קלוב לת"ם ולזה מל"ל דשם פ' הל' כהרמב"ם דל"ח כיון דפ"פ דלח כהרח"ה ודעי' משח"כ בגלות החחרון הזה דלח נתבחר בפי' שהוח לזמן קלוב כלל רק ידוע לו ית' דוקח ויהוה ס"ד דהו"ל בסתם וזכה הלוקח לשולם לע"ע וכמ"ש הר' בני תהרן ז"ל והבי"ד הרחם דוד ז"ל עם לו"ח דלח היה חלח כימי ליתך מחמ"ך דלח כהרח"ה תרלנו נפלחות לגוחלם בזמן הקלוב הידוע לי ולח מנו חוה"ע לזבות בהם לשולם משעם כיון דפ"פ ולזה תמרז"ל תרלה לבניס מה שלח הרליתי לחבות וכמוכן יה"ר שיהיה זה בב"ח:

דרוש ט' לשבת תשובה

ידוע הבבר ומפורסם הענין כמה גדלה מע' התשובה והימים הללה מזכירים ומעשים שהתשו' מתקבלת בהם קודם בח יום לדיר גדול ומורח זה יוה"כ יום סליחה וכפרה לבל בני ישרחל וכדחיתח במד' ילקוט יוחל רמז תקל"ד וז"ל וה' נתן קולו לפני חילו בר"ח כי רב מחוך מחנהו חלו ישרחל כי מעוט הוח מושה דכתו כי הוח מעלים בחס ס"ן בשבו רלונו כי גדול יום ה' זה יוה"כ ומי יכילנו ג' ספרים נפתחים עכ"ל ולל"ד דמה קשה לתשו' עם מ"ם כי מעוט הוח ע"ד ופי' כי הוח מעלים בחן ס"ן דבתן מדבר על התשובה כי ה' השמיע קול שופר בר"ה להעביר מחשבה פוסלת וכמש"ה לס יתקע שופר בעיר וכו' ח"ב מהו זה דקחמר בתר הבי כי הוח מעלים וכו':

ואפ"ל בפק' מ"ם רז"ל בבל יום מתגבר היל"ר על הלדם ותלמלת הקב"ה עוזרו לוגו יכול לו לחבר עפי"ז פי' הבתון מהרש"ח ז"ל בח"ח מ"ם רז"ל שלעת"ל מרלה הקב"ה לגדיקים לת היל"ר כהר תבור ולפני הרשעים כחוט השערה הללו בוכים וכו' והק' הר' ז"ל דבשלמח בביית הרשעים מילתח בטעמח כי גמו לחתרי ההבל ופע"ר בעלמו ונימח נקשרה לי ובל ימיו משלש"ל בשער"ז שהיתה בעוברו חוט השערה ולזה הנה הללה רשעים המה בוכים שלח יכלו לבוף לת יולס הדומה לחוט השערה ברס גדולים לדיקים מן הרחוי היה יפחו יעללו שו"ם ישינו ע"ב העובה שעמדו בגלחון היל"ר ההר הגדול הזה נכנסו בשלום וילחו בשלום וח"ב זוהי שהשה בבייתם הוי בביה של חיים וזוח ז"ל מפרש לה דישן כי המה רלו בן תמהו לוך הר גבוה בתבור בהרים הרמים לשר הוח דבר בלתי לפשרי כי יוכל להדם יוד לשה לעמוד נגדו בלתי עזר וסיוע מעם ה' וכמש"ל תלמלת הקב"ה עוזרו וכו' ובעבור זה עיניהם יפיתו מקור דמעה לבבות לללה שמח יוכה משברם ועם זה פי' הר' הנ' ז"ל מ"ם דהע"ה חבן מלסו הבונים וכו' וידוע דחבן הוח כינוי ליל"ר וכמש"ה והסירותי לת לב החבן וכו' בונים הוח כינוי לת"ח והנ"ע וז"ל חבן שהוח היל"ר מלסומו הבונים שהם ת"ח והנ"ע היתה לרחש פינה כי הם רולים לותו בהר תבור ומלת ה' היתה זלת שעזרם להגלל ממנו וע"ע היל נפלחת בעינינו שהוח דבר נפלח עילוד לשה יש בח בידו לבבוח הר גבוה כזה לתד"ק יע"ש:

ואני ברגליו לעבורה לבתר הכתו' הנ"ל עפ"י דרבו דרך הקודם ולפרש הכ' שלח"ז זה היום עשה ה' וכו' דלכאורה לינו מקושר יפה עם הכתוב דלעיל מניה בפי דרך הק' של הרב הנ' ז"ל:

אבן ירלה עד"ז בפק' מ"ם עוד הרב הנ' שם לחד פי' דבבייה הגדיקים ברחוחם היל"ר לפניהם בהר תבור הן היתה מרוב שמחתם שיבלו להתנבר על היל"ר בהר הגדול הזה יע"ם עתה ז"ח לבן שהוח היל"ר מלסו הבונים שהם ת"ח והנ"ע וגלחוהו היתה לר"פ שבדמה לבם הר גבוה מלת ה' היתה זלת היל נפלחת בעינינו דלמה עשה ה' בבה בדי שישמחו הגדיקים בשה שתגבהו וגלחו הר גבוה בזה וק"ל:

ועפי"ה לפ"ל בה"ב לחת דיבר הגדים שתים זו שמעתי בי עוז לאלהים ולך ה' חסד בי לחה תשלם לליש בשעשהו והקושי מבואר דשה היל לחת ומה הם השתים ומלי בשעשהו דקחמר בב"ק הדמיון ועם החמור הנה נכון ובהך עוד מ"ם רז"ל במד' חזית ע"פ פתחי לי לחותי פתחו לי פתח בחודו ס"מ ולני לפתח לבם פתח בפתחו של חולם ע"ב. ס"מ שהגדם יתחיל במלוה והבי"ת יגמור בעבו וז"ם רז"ל בבל יום ויום יהיו עלי לחדש מתגבר עליו שבח'

טופה רשע לגדיק ומבקש להמיתו ולגמלא הקב"ה עזרו לימו יכול לו שכה' ס' לא יעזבנו בידו כמ"ש והמפ' ז"ל פי' ג"כ סיפיה דקרא ולא ירשיענו בהשפטו עד"ז וכלו' דאל יחשוב לחדם כיון דלעולם לריך לעזר לגמלא ת"כ לפי"ז לא יקבל לחדם שכרו מוכלם על כפיית ילהו כיון שהקב"ה עזרו ויעזכה לו משכרו כמ"ש וכבא להדם לדין לפני ה' לתבוע שכרו ירשיעוהו ר"ל יחייבו המקטרגים כאומרם כי זה כל להדם מגד עלמו היה חוטא רק שהקב"ה היה בעזרו והיולו לז"א הכתוב לא תירא ולא תחת כי גם זה מחסדי ה' כי לא ירשיענו בהשפטו לפני' דמוחת ה' היתה זאת להם שעזרם לבבוא היולם"ר לפי"ם יבא על שכרו מוכלם וכ"ה לא יבא בלילו להדם מגד עלמו גלא ליולם"ר ולא ה' פעל כל זאת וכמשז"ל ע"פ גם בעיני יפלא כיוכיח:

וזה עלמו כו' מלמז"ל דסוכה כפ' החליל הנז' שלמרו שם דלגדיקים גדמה להם כהר תבור ולרשעים כחוט השערה כמ' דלכאורה הדבר תמוה דלמה ולוך יתכן לגייר בשכל לעשי שנוף לחד יתדמה לב' גוועים כהר תבור וכחוט השערה יהרי הגדיקים והרשעים עיני בשר להם עיניים להם ולו יהלו יהרי"ק ז"ל בפ' החליל ע"ד רז"ל הללו כ' דכל חד מנייהו בדידיה קא מסתבר וכמ"ש רז"ל כל הגדול מחבירו יהלו גדול ממנו ול"כ בדין הוה דלמ"ג יתדמה להם כהר תבור כיון שהם גדולי יהרלם ויהלם גדול מהם דכולי האי ואולי יוכל לפתותם לא כן הרשעים שהם פחותים וקטני הערך מלוד ת"כ די להם בילה"ר כל דהו לפי' כמלא ניטל לפתותם כיון שהם סרים למשמעתו לתד"ק יע"ם:

אמנם עם התמוד הזה נכון דכבר הקדמנו מ"ש הקב"ה ליהרלל לתת פתחו לי פתח כחידו ע"מ וכו' כל"ל והלדיקים לעת"ל יתבדו שבחמת הכל היו לריכים מלד עלמן לגלח הילה"ר וכן עשו הם הכל מעלמם בלתי סיוע תלהי כלל וברחותם לת הילה"ר שהוח הר גבוה לז יתמרו שבודאי הגמור דרך טבע לא יתכן כי כחנו ושוכם ידנו היה שעמדה לנו לכבוש לת הילה"ר הסר הגדול הזה חס לא כי מלת ה' היתה זאת לנו לעזרנו ולזה הללו בוכים הם הל"ג שלא עזרו כח לכבוש לת הילה"ר הסר הגדול הזה רק מעט מזער ובחמת חסדי ה' כי הבו כי הוח לחמר ויהי לתם פתחו לי פתח כחודו ע"מ וכו' לכן הרשעים ברחותם כי לדיקים יושבים ועטרותיהם ברחשיהם יבינו הדבר על בוריו כי ודאי היה ה' עזרם ומגינם להל"ג ולולא עזרתו ית' לא יתכן לכבוש הר גבוה כזה לגלא ודאי שרלונו ית' כי הן החדם יפתח לו פתח קטן כחס"מ וכו' ועל כן יבכיון מה הוה הללה רשעים באומרם דאיך לא יכלו לכבוש חוט השערה הזה כי תשפ"י שהוח הר גבוה ותלול מ"מ מכח שרוחים גדו' לדי' בכבוד גדול מוכרח שרלון הקב"ה שהחדם יתחיל במלוה כתס"מ והוח יהיה בעזרו לגמור בכי טיב וכחמור:

ובזה נבח לבה"כ לחת דיבר חלהים ר"ל שהקב"ה ניוה לוהתו לשמור ולקיים התורה והמלוה והבטיחנו ע"ז כמה יעודים של שכר בעוה"ז ובעוה"ב חלן דח עקח דשתים זו שמעתי דלפי הלמת הקשה שהרי נלמר טופה רשע לגדיק וכו' וחלמלח הקב"ה עזרו לימו יכול לו וגמלא כי הצו לחלהים ר"ל שהתגברת שלנו מתגברים על הילה"ר לימה משלנו רק מלתו ית' ל"ל מלין יהיה לנו כל היעודים והשכר הזה. ויהי כמשיב ולך ה' חסד כי לתה תשלם לחים כמעשהו ע"ד שפי' הרלשו' ז"ל ור"ל שהקב"ה לא עזב חסדו ולמיתו ורלונו ית' שנפתח לו פתח כחס"מ ועכ"ז מעלה עליו כילו הוח עשה הכל בלתי סיוע זולתו וז"ם ולך ה' חסד כי לתה תשלם לחים כמעשהו ר"ל כילו היה הכל מעשה ידי חדם מלליו ומלד עלמו ממש וק"ל:

נאזור לכוונת המלמר כי עלום הוח עושה דכרו כי הוח מעלים כחס ס"ן וכו' הכוונה כלפי מ"ש כמד' הביולו הטור ז"ל כרים הלכות ר"ה עם המשל הידוע דהעמית הלדיקים בער"ה מכפר השלים כמ' שם ת"כ ז"ל וה' נתן כקולו לפני חילו למען ישובו בתשובה קודם ר"ה והוקשה לבעל המלמר כי המתעים בער"ה הם דוקח הל"ע והם לא פעלו עולה וכל תעניתם ותשובתם הוח בעבור הרשעים והרשעים בעלמם שהם העיקר לא התעמו לז"ל כי עלום הוא עש"ד כי הוח מעלים כחן ס"ן שיעשו רלונו ור"ל דאף דהשם ל"ע אין כח בלדקתם להגגל מילה"ר כי מאת ה' היתה זאת לעזרם להגגל מילה"ר וכמו כפרה ע"כ ד"ם כי אין לדקתם מכרעת עוונותיהם מעשה החמור כמובן:

א"נ כאו"ח לפ"ל קרוב לל החמור במ"ם רז"ל בפ"ר וז"ל והנה עוב זה יה"ע מאוד זה יה"ר ע"כ וז"ם ור' נתן קולו ל"ח למען ישובו כתשו' שלימה כי ישרחל בעו כפרה יתירה כי רב מאוד זה יע"ר רב מאוד למחנו של יש' ואם כה תלמר ח"כ אין כתשו' ממש כי החלהים עשה שיהיולו מלפניו לז"א כי עלום הוא עוש"ד זה דרכו דרך הר' מעלים כתן ס"ן וכחמור וק"ל:

ולהבין מקרא שכתוב כתר קרא דה' נתן קולו וכו' וז"ת וגם עתה נאם ה' שובו עדי בכ"ל בלום וכבי וכו' ויל"ד מאי וגם עתה דקלמר ואפ"ל בהק' מ"ד בפ"ק דשבועות אין לי אלא התענה בו ולא עשה בו מלאכה לא התענה ועשה מלאכה מנין ת"ל יוה"כ מ"מ ע"כ נקטינן מהכא דיוה"כ הוא יום מסוגל למחול בו כל עוונותינו אפילו לא עשה תשובה אם כן ביוה"כ עלמו יאמר הלומר כיון דשיעומו של יום מכפר אין צורך להתענות ולשוב בתשו' ואולם זה אינו דכל להדם יבין מעלמו כי רב המרחק בין מי שעשה בתשו' ביוה"כ דהפרתו מעולה מאוד לבין מי שאינו עב דאף שמתכפר לו מ"מ לא דמי להשב וכדאשכחן לרז"ל שמחלקים בין השב מיראה לשב מאהבה דמיראה זדונות נ"ל כשגגות ומאהבה נ"ל זכיות כדאיתא התם בפ' יוה"כ הר דאף לשבים מחלקים ביניהם כ"ם אם לא שב כלל זאת ועוד דים עבירות דל"מ להו תשו' לחודה ולא יוה"כ לחוד כ"א בהצטרפות שניהם ויש דגם בתרוייהו ל"מ כ"א ביסורין ומיתה כדאיתא התם בפ' יוה"כ בד' תלוקין בפרה שהיה ר"י דורש יע"ם והכי לימא בפ"ק דשבועות י"ג: ובפ"ת דיומא דף"ה: ר' לו' ע"כ עבי' שבאו' בין עשה תשו' בין לא עשה תשו' יוה"כ מכפר חון מפורק עול ומגלה פנים בתו' ומפר ברית בשר אם עשה תשו' יוה"כ מכפר ואם לא עשה תשו' אין יוה"כ מכפר מ"ט דר' דתניא כי דבר ה' בזה זה הפורק עמ"ם ומנ"פ בתו' ואת מלותו הפר זה המופר ב"כ הכרית לפני יוה"כ תכרת לאחר יוה"כ יכול אפי' עשה תשו' ת"ל עונה בה לא תמרתי אלא בזמן שעונה בה ע"כ:

ובכן ז"ת וגם עתה שהוח יוה"ך דאדמליך מניה קאי כי גדול יום ה' שהוח יום"ך לז"ת וגם עתה ביוה"כ אל יקחך לבך לחשוב שהוח סגולה מכל הימים ומכפר להם גם בלי תשו' כדאמרן לז"ת אלא היא אלא שובו עדי וא"ת דכבר אמרו מינן אפי' לכל ועשה מלאכה וכו' כמ"ל ת"כ היני נריך להתעמת כלל לז"ת לא היא אלא בלום ובכי כי היני דומה זל"ז וק"ל:

א"נ אפ"ל וגם עתה וכו' באו"ת דקאי אל פני פניו דרישת דקרא דאיתיל מניה הכ"ל בהק' מדרז"ל שהביולו הטור ז"ל הל"ל ע"פ ולקחתם לכם ביום הרלשון וכו' מכל למדינה שחייבת וכו' כיולו וכמ"ל:

והנה מרן ז"ל שם בב"י הק' של מדר' זה וז"ל דא"ר עה"ה תשיב ביוה"כ שהרי הוא מכפר בו שלים העונות ביוה"כ והוא חשוב כמו כל ט' ימים שבין ר"ה ליוה"כ

ליוה"כ שהרי בכל ג' ימים שבין ר"ה ליוה"ך לריכו מתכפר חלח שלים ובער"ה לבדו מכפר שלים ותי' מרן ז"ל דיי"ל דשלים רחשון קל להתכפר ושלים שני קשה יותר ושלים לחרון ק' מכולם וכו' עכ"ל יע"ש ופשט"ד ק' מובנים דכוחתו לחרן כי שלים רחשון נוח כי עכ"פ ים לו לנבות עוד ג' שלישים ושלים ג' ק' ממנו כי הוח מחלית הנשחר וישחר לו דבר מועט ושלים לחרון ק' יותר כי ישחר בלח כלום זהו תובן ד"ק ז"ל לכל יישר הולך:

ברם רחיתי כם' חסדי דוד להרב מהר"ם חסחן ז"ל סי' תקפ"ח דפירש כו' מרן ז"ל בתי' הגז' בחו"ח וז"ל ותי' מרן דחינו דומה כפרה שמכפר להס תחילה לכפרה שמכפר להס לחש"ך דקשה הדבר לכפר לחר שכבר כפר זימנח לחריתי ושלני ר"ה שהוח זימנח קמייתח וח"כ החידוש של כיפור ועימ"ת הוח דמכפר לחר שכבר כפרה לחרת עכ"ל יע"ש והן לחמת שדברי מרן ז"ל הס סתומים וסובלים ב' פי' הגז' ועכ"פ הרווחנו תי' לחר מבין ב' הפי' הגז' וכמובן:

והרב פר"ח ז"ל שם תרין יתיב לעיקר קו' מרן ז"ל וז"ל ואין זה הקדוק דמה בכך שהרי מה שעשתרו מהטוחות מכפר יוה"כ ונם לח לח היו מתכפרים השני שלישים קודם יוה"כ לחפ"י כן יוה"כ מכפר הכל משא"כ בער"ה והיינו רבותיה דיוה"כ עכ"ל וכ' עליו הרב חס"ד ז"ל הל"ל דחין זה נכון דח"כ הייחח דהירן לנבי כפור מה יענה בעימ"ת דחפ"י דהי"ל מה לכפר לח כיפרו חלח שלים וכי עימ"ת דינם כמו יומח חדח שהוח ער"ה עכ"ל יע"ש ולעד"ן דדברי הפר"ח ז"ל נכונים בב' פנים חדח י"ל שכוונה הפר"ח ז"ל הוח לו' דהן לחמת דקושייתו מעימ"ת נכונה כרם על יוה"כ חינה קו' חו ניחמר דחשכחן למרן ז"ל הק' קושיתו שלח כסדר דבתחי' הו"ל להקשות מעימ"ת שהם יותר קרובים ובתר הכי הו"ל להקשות מיוה"כ שהוח יותר לרחוק חלח דעיקר קושיתו הוח מיוה"כ שהוח עיקר הכפרה הכתובה בתורה ולח חפ"ל דלכפרת ער"ה תהיה כמוה ואולם לח נתרן ליוה"כ ח"ך בנקל ניכל לתרן לעימ"ת כי נם שייהם לח הוזכרו כתו' ויכולים חנו לו' דמפני שנזדרזו ומתעוררו לשוב קודם בח יום הדין ובחלה רבים כרם מרן ז"ל חנב דקשיתיה מיוה"ך קשיתיה נמי מעימ"ת והפר"ח ז"ל בחכמה יסד חל"ם ולח העתיק מקו' מרן זולתי חלוקת יוה"כ כי היח העיקר והח דעימ"ת ממילח נפקח ופשוט:

וכעין קו' הרב חס"ד ז"ל הגז' ע"ד הפר"ח ז"ל כגז"ל קל"ט ע"ד הרב י"ח ז"ל שם בסי' הגז' דרלה לתרן על קו' מרן ז"ל דשלים יוה"ך הוח כעין עשורייתח דבי רבי דהוח שלים הנשחר יע"ש וקל"ט דמה יענה לעימ"ה ורלונם היה ליישב כדשנינן ע"ד הרב חס"ד ז"ל וכמש"ל ברם דחוק מחוד דיהיו עשרת ימי תשו' פחותים מער"ה וכמובן:

אבן חי קשיח ע"ד הפר"ח ז"ל הח ק"ל דמד"ק נרחה דיוה"כ מכפר הכל ומחי דהשתח כיפר שלים הוח לפי שקדמו כפרתם של ב' שלישים הרחשונים וזוהי שק' דח"כ למה זה תיקנו להתענות ער"ה ובעי"ת כלח טורך כיון דיוה"כ מכפר הכל לבדו. זחת ועוד דכפי המשל שהביח המד' נרחה דחם לח היו מקדימים קודם שהגיע המלך לעיר לח היה מוותר להם כלום וכל הויתור הוח בעבור קדימתם והוח דומה לכפרת ישרחל ודבריו ז"ל שנבו ממני ולח זכיתי להבינם חם לח שנחמר שהוח על נד היותר טוב ודוחק והיותר קשה ע"ד הפר"ח ז"ל מדחיתח בר"ה דשו"ב ע"ב מיתיבי השב ביתים מוחלין לו לח שב ביתים חפי' הביח כל חילי נביות חין מוח"ל ל"ק הח ביחיד והח בליבור ופירש"י ז"ל ביתים בין ר"ה ליוה"כ הרי להדיח דתשו' שבין ר"ה ליוה"ך לריכח מוצח ליחיד ול"ל דמשל המד' לה מישתעי חלח בעון ליבור דחין זה נכון כיון דסתמח מיירי ע"כ עוונות הליבור ובדוחק י"ל דהשב ביתים דקחמר תלמודח חינו תענית חלח תשובה בעלמח והתענית לנד היותר טוב והוח דוחק:

איך שיהיה עפ"י דברי רז"ל במד' הגז' הנה נכון מ"ד קרח ונס עתה וכו' וז"ם וה' נתן קולו ל"ח זה ר"ה והקול שנתן הוח כי הנה יום בח לה' נדול ונורח זה יוה"כ שבו מתכפרים עוונות ים' ע"י התשובה בעם ובכי שיעשו בו ביום והולם ונס עתה שובו עדי נחש ה' בעם ובכי כלו' לחר דיוה"כ הוח מכפר עכ"ז ונס עתה דהייגו מר"ה ימים שבינתים שובו עדי וגדולה תשו' בחו' הימים שמר"ה עד יוה"כ חשר בהם מתכפר שלים עוונותיהם כמו יוה"כ ויוה"כ לבדו חינו מכפר חלח"ש שלים ולכן לריך לשוב נס עתה להתכפר שלים וכשיבח יוה"כ מכפר הכל כמ"ש במד' הגז' וכמדובר וק"ל:

ועפיד"ק שם הפר"ח ז"ל הגז"ל לחפ"ל כו' הכ' כי ביום הזה יכפר עליכם ל"ח מ"ח וכו' די"ל תיבת כל מחי לחתח לרבויי ואולם עם החמור מהפר"ח ז"ל הנה נכון דחתח לרבות כי ביום הזה יכ"ע ל"ח מ"ח לחפי' שלח היו מתכפרים הב' שלישים קודם יוה"כ לחפי"ה יוה"כ מכפר הכל וכמ"ש הפר"ח ז"ל:

א"נ בחו"ח לחפ"ל כה"כ הגז' בהק' לבחר כה"כ בפ' נלבים וכ"ת פן ים בכם חיש חו לחשה וכו' חשר לבבו פונה היום מעם ה"ח ללכת לעבוד וכו' לח יחבה ה' ס"ל וכו' ויל"ד מחי מעם ה' ומחי קחמר כי חז דנרחה דר"ל תומ"י והנה מדת הקב"ה חינה כן חלח חרך לחפים וכו':

ואפ"ל בהק' מ"ם רז"ל בר"ה דטו"ב ע"ב ט"פ ויעבור ה' וכו' לחמר"י חלמלח מקרח כתוב חי לחפשר לחומרו מלמד שנתעטף הקב"ה כש"ץ והרחה לו למשה סדר תפלה וחמ"ל כ"ז ישרחל עושין לפני כסדר הזה חני מוחל להם ה' ה' חני הוח קודם שיחטח החדם וחני חחר שיחטח וכו' ע"כ ויל"ד דחחר שיחטח החדם ויעשה תשו' פשיטח שהקב"ה מקבלו דהתשו' היח לחת ממ"ע וחין לך דבר שעומד בפני התשו' ומחי למימרח חני ה' חחר שיחטח לחנם בהכרח לומר דהקב"ה מלריך לפו יותר מדחי לו שנובה ממנו מעט מעט כדין בע"ח לחוב ובדחיתח בפ"ק דע"ז ע"פ רק לחכם ידעתי וכו' דלוהבו נפרע ממנו מעט מעט יע"ש והשתח ז"ל פן ים בכם וכו' חשר לבבו פונה היום מעם ה"ל דייקח מתיבת ה' הנלמרה בי"נ מדות דחיירי לחחר שיחטח החדם ולח עשה תשו' זחת חינה נריכה לפניו חלח ודחי מחריך לפו ביותר מדחי לו נובה ממנו לחט לחט ח"כ חיפה יחמר נח הרשע נלבה נעבוד חלהים חחרים וחחר זמן מה נשוב חל ה' כי ירבה לסלוח לו יפרע ממנו פרטון ברחמים ז"ל לח יחבה ה' ס"ל לחים חשר חלה לו חלח כל בחר חיפכח כי חז תומ"י נפרע ממנו בב"ח יעשן לחף ה' ולח יחריך חפו חליו כלל וק"ל:

א"נ חפ"ל כה"כ הגז' בחו"ח קרוב לזה במ"ם מהרימ"ט ז"ל בם' החזיקו בכו' דרז"ל הגז' במ"ם חני ה' קודם שיחטח דר"ל דחף שנלוי לפניו שעתיד לחטוח חינו דן חותו רק בחשר הוח שם חני הוח לחחר שיחטח ויעשה תשובה ר"ל שיחטח חחר שעשה תשובה הוח דלח כר"מ שחמר בפ"ק דע"ז וכולם שחזרו חין מקבלים מהם חלח כמ"ד שובו בנים שובבים חפי' חחר כמה פעמים ע"כ נקטינן דמתיבת ה' הכתובה בי"נ מדות למדנו דחף שחטח ושב וחזר וחטח עכ"ז הקב"ה מקבלו והשתח יובנו הכתו' הגז' מעלמם ודייק לו' לח יחבה ה' ס"ל חלח כר"מ דחמר חין מקבלין וכמובן:

והא דדייק קרח בליטניה למימרח ללכת לעבוד ח"ח דמשמע

דמשמע דוקא טון ע"ז ולא טון לחד תפ"ל מכוס דיסרג עבו את הטבל וכבשלו בטון ע"ז וחזרו בתשו' והקב"ה קבלם בתשו' כידוע וכיון דהוה ס"ל כר"מ דאין מקבלין ח"כ בהכרח היה דשוד לא יכשל בטון זה לעולם כי לא תועיל להם התשו' כרס בשומעם כי"ב מדות ידעו דליתא לדר"מ ויחזרו לסורם לכבי מקיט בליסנים טון ע"ז וכיוצ:

ועפ"ד מהרימ"ט ז"ל הנ"ל תפ"ל מיחמר רז"ל בידוע שהלו לחכמה חוטח מ"ש תמלל שהלו לתו' תמ"ל לגבוהה תמ"ל הנפש החוטאת היה תמות שהלו לתו' תמ"ל יביא קרבן ויתכפר להקב"ה תמ"ל יעבה תשו' ויתכפר עכ"ל ול"ד דמה הלשון לומרת חוטח מ"ש דמשמע ליעשה דחוטח הוה הוה תיטח יהולך כמה פעמים והול"ל מי שחטח מ"ש ותו ק' דמה שהלה היה זו ויל קרי בי רב בהג"ך דתשו' מהניא לחוטח ותו ק' דאיך יחכמה והנביאה נעלו דלת בפני יחוטח בלא תושיל לו יתבי' דיה היפך כמה קרתי בהג"ך דתשו' מהניא לחוטח:

ואולם שפי"ד מהרימ"ט ז"ל הנ"ל הנה נכון דשהלתם היתה על יחוטח ובב בתשו' ויחזר יחוטח זה דרכו בכל תמיד כל הימים בכני"ד בהו לבית הספר דתפ' דהלכה כר"מ דאין מקבלין היה יחוטח ובב ויחזר לשובו ברע בפעם בפעם ומשו"ה בשו לעבו' ולחכמה ותבוייהו כ"ל דלהים תבר הלה לו אין מקבלין תשובתו וכר"מ ומשו"ה דייק לו' חוטח מ"ש וע"ז מייתי קרתי דמייתי בכה"ג שהם קרת דחטאים שהם ל' רבים תדקך רעה וכן קרת דהנפש החוטאת דייקת בהוה תמיד היה תמות ובהרותם תלו השוללים דכלהה תליהם הרעה מלת יחכמה והנביאה שנעשלו בפניהם פתחי תבו' ליה שהלו לתי' ותמ"ל שעב"ז יביא קרבן ויתכפר ושהלו להקב"ה ותמ"ל דקק בכנו"ד יעשה תבו' ויתכפר דהלכה כרבנן דר"מ דס"ל שובו בניס שובבים תפי' לחר כמה פעמים וכדלמרן וק"ל:

וזה תפ' דרמז הכ' ועתה ירום רחשי על לוביי סביבותי דאין ועתה תלה תפי' וביה ירום רחשי על לוביי סביבותי דהתשו' ל"מ דק ליברהל ולא לחוט"ע וכ"ת דהכי הגנוהה וחכמה ס"ל דגם ליברהל ל"מ יהשובה לו"ח וחוזחה בהלו זבחי תרועה דהבי יתו' למרה יביא קרבן ויתכפר וגם למרה וחומרה לה' דאמר יעשה תביבה ויתכפר ולא כה' תגבוהה וחכמה וק"ל:

וזה תפ' דרמז הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם למהר תשכם מ"ח דהלי מובל יהא לרבוני עבידות שבב עליהם וחזר לשורו דעם כל זה הקב"ה מקבלו ולא כר"מ וק"ל:

ואפשר שזה כה"ב ביעשיה סי' נ"ה ישוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' ויהמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח ויל"ד במ"ש וישוב אל ה' ויהמהו וחזר ואמר ואל אלהינו כי ירבה לסלוח דמשמע דבעי תרתי דחמים וסליחה כרס עם הקדוש ב"ה דחייבי הלי קרת כמי שחטח ובב וחזר לשורו הרע דס"ל לר"מ דאין מקבלין ז"ח ישוב אל ה' ויהמהו ואם כה תאמר דבבנו"ד אין מקבלין ז"ח ואל אלהינו כי ירבה לסלוח ירבה דייקת תפי' ק' פעמים כאמור וק"ל:

א"נ תפ"ל בהו"ה בדיוק תומרו כי ירבה לסלוח מלי ירבה דקאמר והוה בהק' מ"ם בפ"ק דע"ז ע"פ הק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה ע"כ תפקוד עליכם את כ"ע דשהל הטוח מיגיע זוכי תיבה יהיה שחיבבן וכו' אמ"ל משל לאדם שיש לו ב' בע"ח אחד תוכבו ואחד שוגלו משוגלו נפרע בב"ח מאוכבו נפרע מעט מעט אין הזמן מגיע עד שנגמל פרוע כך הקב"ה נפרע מישראל ופוקד עליהם בכל יום ע"כ טון שעושים ונמלא רחשון רחשון בעל:

אשר על פי זה תפשר לפרש כוונת ירמיה הנביא ע"ה

בקיצתו וכה תמר תבא כל רעתם לפניך ושולל למו כחטאי עוללת לי ע"כ פשעי וכו' ויל"ד דאחר שחמר תבא כל ר"ל מהו זה שאחר עוד ושולל למו דכפי שיעותיהם הוא מעניהם ושוד מלי כי רבית לנחותי דמה נ"ע הוא זה:

אמנם עם שאמור הנה נכון וקי' עוד מלאתרו"ל שהיו חוה"ע קורהים לישראל מיכים ומשוחים בשובלי חולהים והיו חוה"ע מבזים אותם והיה נע"נ ליעשראל לבסוף יבוא תרפת נבל כל היום מלבד יסוריהם בע"כ ביקש ירמיה ע"ה מלת ה' תבא כל רעתם לפניך דהייגו בירפה מהם בב"ח כדרך בע"ח שוגה ואולם ביקש בשולל למו כאשר עוללת לי עכ"פ הבושה חוץ מזה הבא גמולם להם משם בכל פעם כדרכך עמי וג"ש לזה כי רבית לנחותי שהם מבזים אותי והייתי להם לתרפה מלבד מעבי יהנחתי ולבי דיי וק"ל:

ובזה תפ"ל כו' הכ' תגני הלהים כחסדך כרוב רחמיך מח"פ הרב בכפשי וכו' למען תמדן בדברך וכו' ויל"ד מלי הרב דקאמר דמשמע הרבה פעמים ותו להבין לומרו למען תגדן וכו' חוץ מהרי"ל בזה ועם שאמור ח"ן דקאמר כרוב רחמיך מ"ש ופירש ואמר כיון שהרבה מבזים ואמר בירים בפעמים רבות בדרך בע"ח להוב ושי"י תגדן בדברך הבה לומרת רק לתכפ ידעתי וכו' ולא כשהלת אותו המין וק"ל:

ווה עגמי תפ' כו' הכ' יסוב הל ה' וירחמהו כלו' הל תחום כי תסוב הל ה' ביפרע ממנו ע"כ תעלתיו בב"ח ועמלת כלה לעמדי לז"ח ואל הלהינו כי יבבה לסליח וק"ל: יבבה דייקת בהרבה פעמים היה נפרע וסולח וק"ל:

ואפשר שזהו ג"כ כו' הכ' הבה לחדיו כי לא מתבבותי מתבבותיכם וכו' נאום ה' ר"ל הלא כמו בהם חובבים בהגי נפרע מכם בב"ח נאום ה' ר"ל שבבר הבהתי ותמהתי רק לתכפ ידעתי וכו' כמ"ל וק"ל וכדי לשבין מ"ש הרב בבפשי משוני ומתעלתי טהרני דהקשי מאותר דיין הביקש על השונות שהם הזדונות בודאי ביכפר על התעלות שהם השגיות ויבין משפ"ן רבנן לה"מ בשהר הודוי בלו בפ"ג דיומא דמילתר בהתודה על השון בשוא מוזד לית תיזר ומתודה על השגיות יש"ם יל"ע זה עגמו קשיה בהרי בהרי קרת:

ואפ"ל במ"ש רז"ל בפ' יום"כ לתמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נ"ל בשגיות וכו' ופריך והא לתמר ר"ל נ"ל כוביות ומשני ל"ק כאן מאהבה כאן מיראה כמ"ל. וז"ח הרב בבפשי משוני דהייגו תמיד וש"ת דמה בהגי מבקש הוא ביעשו שזדונות בשגיות כמימרא קמייתא דר"ל לזה חזר ואמר ומתעלתי מהרני בלו' עיקר בקשתי על הזדונות הוא שתעשרני גם מהשגיות שלא לבד יתפשבו שזדונות לשגיות שלא תעשרני מהרה גמורה גם מהשגיות שלא יפאר שום רושם כלל ואהרבה יהיו זכיות כליהך מימרא דר"ל יען דהתשובה שהגי שופה היא תבו' מאהבה וז"ח לך לבדך חטאתי וכו' למען תמדן בדברך בכתו"ל תגדל אתה ולא הגי בשלא יאמרו עבדיה נגלה וכו' וכיון דעיקר השון היה לחוש על כבוד קוני מפש רחים בהתבו' היא מאהבה ולפי"ז מהרהוי הוא ביעשו בזכיות וכמדו' וק"ל:

ושו"ר למהרהג"ח ז"ל בפ' נגבים שכ"כ במקלת שיעוי והכוהה דבריו ז"ל שם יתמה דהייתי הני תרי מימרי דר"ל בשם י"ח וי"ח ולא יגדל לו' י"ח וי"ח תחר דתרוייהו הם מוילתיה דר"ל והוכרח לפקם טעם מפברית הנפשיה למה יעשו לו בזכיות וכפי"ד הגמרא הגז' כבר תירן כאן מאהבה כאן מיראה יעשד"ק ז"ל והוק:

א"נ תפ"ל בהו"ה כו' הכ' הגז' בהק' מ"ם בזוג"ן בעגין דהתי"ה עם ב"ם דהשגין קטרג עליו ביותר והקב"ה הסיבו דרחויה היתה ב"ם לו מפשת י"ב יש"ם ומודע הוא דהשגין גק' תעלת כמש"ה לפתח תעלת רובץ

וי"ג לומרין ביה"ק ע"פ גם ה' לעביר חטאתך לא תמות דהיה על הסמוך בקמיצ לפניו על דהצ"ה ובישרו הנביה גמם ה' העביר מלפניו יע"ש וזה פי' הרב חד"ח ז"ל בחומ"ח כו' דהצ"ה בהומרו כי ה' העביר לעלע נכון ומכלומי נ"ת וכו' דר"ל כי ה' לעלע שהיה רלשה בת שבע נכון ורלויה לי מו' י"ב לומנם הדלת מתעלתי שהוה הסמוך המקריב עלי תמיד יע"ם ו"ם הרב בנסני משומי שהוה עין ב"ם ישיקר מתעלתי שהוה הסמוך מהכני כי הוה המלמד עלי חובה כי בשבי הי הדע וכל הלומר דוד חטה הומו הלה מומם ולולם תמלתי שהוה הסמוך נגדי תמיד היה מגבני לעלמד חובה וסיים ולמר למען תלדך בדברך בלמרת רלוים היתה ב"ם וכו' וק"ל:

ווה לפ' ריני הבתוב כי ביום הזה י"ע לעכר לתכם מכ"ת לפני ה' תעברו בתק' שוד מ"ם רז"ל דהסמן מקבל על ישראל בכל ימית הסנה חון מיום"כ בתון הסמ"ן בנגד ימות הסנה בעיר הד יומת בהוה יום"כ שהין לו רבות לקבל כי ביום והוה עמהו הסמן מתפך לרחמים בו ביום וידוע דבם רי"ת ב"ה הוה מדה"ר ותמיד מדה"ד מוגדת לומדה"ר כי הם כ' הפכים חון מיום"כ שהם מבהוים בניהם לרחמים וז"ם כי ביום הזה י"ע כי יום זה שהוה יום"כ הוה מכוגל ל"ע ולעכר לתכם ושלה יום זה במעלה רמז שגם מכל תעלתיכם הצומד ומקבל עליכם תמיד לפני ה' בשהר ימות הסנה ביום הזה שהוה יום"כ מתכפך לכם למדה"ר ותעברו גם מהמו וק"ל:

ובהני קרלי דהצ"ה דלמר כי הוי לעלע נכון וכו' ים לברחיב הביהור בהם ע"ד שפי' החיד"ה ז"ל ולהבין לומרו כי שוני לניד דמה ג"ע הוה זה לומ"ם לעיל מניה והולם לפ"ל שומ"ם בהקדמת זוה"ק בד"ח ע"ב בויכוח דומה עם הקב"ה בעבור דהצ"ה וסוף משנת דומה היתה בעבור שבגה פיו דהצ"ה ושפע ולמר חי ה' כי בן מות הוה יבי' ולויהי דן לנפשיה ומשפטו חבן לומ"ל הקב"ה לית לך דהא הודי לנבלי ולמר חטלתי לה' ולמ"ע דלא חב וכו' ע"כ וכפ"ב דיומת לית לא שם דו' חודשים נגמרע דוד ופירשו ממנו סנהדרין בעבור כ"ם יע"ם וכבר הזה"ל דהיוה היתה ב"ם לדוד מו' י"ב הלא שהלה פגה וז"ם כי הני לעלע נכון בגי מהיד"ת ז"ל ולמ"ע מכלומי שהם היסורין נגדי תמיד מה זה ושל מה זה מן טיבן של יסורין הללו ויהי כיוסיב דה"ע משום כי טובי לגיד שפליתי פי ותרגתי מנפשי ושובני שלמרתי לי ה' כי בן מות הוה וכיון שדבתי הדין לעלמי בבן לדבר מלטלתי שהוה דומה וק"ל:

ובקוא לפני ה' תעברו הפ"ל בהו"ל בתולי דתמן תגין ביומל לומר ר' עקיבל לשריכם ישרל לפני יי לתם מטהרים ומי מטהר לתכם לכיכם שבשמים שלומר יזרקתי עליכם מים' וכו' ושהב מהרמב"ח ז"ל בס' תום' יום"כ בדב"י ע"ג כ' וז"ל שים ליסרל הוסר שפליות העון והעברה היל בין הקב"ה לתם היה בין מלהך היה קשה לישרל סליחת העון כי הפליח מדקדק כי הוה מהכה שהיגם חוטלים ושוד שהין השליח עושה הלל שליחותו הבל עתה בשליחת העון הוה בין לביכם שבשמים שהיל רחמן ויהדן העולם הוה מיקל עליכם ע"כ עתה ז"ל כי ביום הזה י"ע וכו' ולל תחשבו שהוה ע"י שליח והוה מכביד לזקדק עליכם לח כי הלל לפני ה' תעברו שהני להדן העולם ורחמן ומיקל עליכם וק"ל:

וזה לפ' רמז הכתוב בתהלים כי הלוך ה' נפשי תשח כי הוה ה' טוב וסלח דיל"ד דהתר לומרו כי הלוך ה' מלי קלמר טוב כי הוה ה' הול"ל כי הלוך ה' נפשי תשח כי טיב וסלח הוה כי הוה עם הלמור הזה נכון דלויות הסליחה בין ה' הוה טיבה לנביה ול"ח כי הוה ה' לתת דייקל טוב וסלח לנזה שהוה בינך ומרחב עלינו וק"ל:

הדרן לק' דיסביה ישוב רשע דרכו והים הון מחשבותיו דים להקדן למלי כרשע למר דרכו והים הון מחשבותיו זלת ושוב ול"ד דכשם שכרשע למר דרכו הכי הול"ל בהים הון מחשבתו ולמלי בחדל נקט לשון יחיד ובהולך לשון רבים והפ"ל בהקדי' מ"ם הח"ו ז"ל בס' כשל דוד דהים ל' וז"ל ל"ב לפשר במ"ם הרב מהכ"י דהנה דמחשבה רשה הון הקב"ה מלרפה למעשה מ"מ לם עבר עבירה ושנה בה לותה עבירה לם תהב בה עוד היל מלטרפת וז"ם עבר עבירה ושנה בה הותרה לו ופריך הותרה לו ס"ד ילל נעשית לו כהיתר הכוה נעשית לו כמוה דהמחשבה היל מלטרפת והנה דהלשון דחון הענון מתוך ועבה וחריף עבד"ק יע"ם וכבר יהוף מ"ם המ' ז"ל דמעם הדבר דמחשבה טובה מל"ל בים' ולל בהה"ע ובמחם"ר להיכך דכגוים מל"ל ולל בישרהל משום דעכמית ישרהל ממקום גביה ממעל הלהים תלבה ומשו"ה חזקה דבים' מח"ר בלהם לל תבל לידי מעשה ימחב"ע בודלי לחילוד מעשה וכלפי לייל הוה"ע וכפי"ז ת"ם דהכי סבר דבתרי הויל חזקה ולדעת רבותל קמלי הרמב"ן והרשב"ל והביעב"ל והבמ"י ז"ל בהיסור תורה קי"ל כרבי דבתרי הויל חזקה כידוע וה"ב זה שעבר עבירה ושנה בה ה"ב הויל חזקה דילמו מכשילו בעבירה זו ומשו"ה כתב להיתחזק מחשבה רשה דעבירה זו מגע' לו דבזה ליבל חזקתו הקדושה וקנה לעלמו חזקה להיפך וכו' ע"ב ג"ל דבעשותו העבירה ב"פ מכלן והילך מחשבתו הול כמעשה ול"ח יעזוב רשע דרכו ולל עבר רק פ"ל ולהוי לקבותו רשע דרכו דייקל והים הון דהומזקה מחשבתו וקבלל לים הון להיך שגם מחשבותיו ישזוב שלל יתור לבבו להשוב בהותם העבירות שעשהם פעמים ולזה דייק לי בהים הון מחשבותיו כי מחשבה דידים מלטרפת ועל תלוקת הרשע למר יזוב הל ה' ויחמנו ועל הים הון למר ולל הלהינו כי ירבה לסלוח לפי' שעבר וכנ"ל:

ועפ"י מפ"ל מפה הרב מהרימ"ע ז"ל דפי' תני ר' לחר סיחנת הלהד דלחת להפוקי מס' ר"מ דלמר וכולם שחזרו הון מקבלים מהם לולל כרבן דפליגי על ר"מ ופ"ל שיבו בעים שובבים ולפי' מלה פעמים לפ"ל קרלי דירמיה סי' ל"ה וכ"ת הביבני ולשו' כי לחת ה' ל"ת דמה ג"ע כי לחרי שובי ניחמתי דלומרו כי לחת ה' ל"ב וכפי הלמור ל"ם דקלמר הביבני וכו' כי לחת ה' לולי דייקל דקלמר ה' ר' בי"ע מדות ולני ה' לחר סיחנת וג"ע לומה למרתי כי לחת ה' הוה משום דלחרי שובי נחמתי חזרתי לשובי ור"ת ס"ל דהון מקבלין ולולל תורתך שעשועי שכתבת בתו' י"ג מדות וכיון דכולהו ה' ה' תרי זימני ופירש מהרי"ע ז"ל דבל לומר לולל דקל שבב וחזר לשובו מקבלו שוב ולז"ל כי לחרי שובי ניחמתי שלחר שחזרתי כהשו' תזרתי לשובי פ"ב ושליה דמר קל סמיכנל כי לחת ה' לולי דייקל:

א"נ לפ"ל כי לחת ה' לולי במ"ם רע"ק לחבריכם ישרל וכו' ובמ"ם הרב מהרמב"ח ז"ל וכמ"ל והדברים הם פשוטים ומבוהרים מעלמם וק"ל:

ואפשר יתפרש תחילת הכתוב ע"פ יסתרני והוסר המיבני ותשובה כי לחת ה' לולי במ"ם בגליון תום' ז"ל בם"ם דר"ה דשו"ב ע"ב דהיבת ה' קמ"ל דבי"ע מדות לינה מן המזון לולל הוה שמו של הקב"ה וכדי להבליט מנין כי"ג מדות הוכרחו לו' דרחום ותנון הם ב' מדות רחום קודם שהבל הלרם על החטא ותנון לחר בילת הלרה מרחם עליו להעביר ממנו לרהו יע"ם ודבתל ז"ל יסרתני והוסר שבלו עלי הלדות והיסורין

ולז"ל כי אתה ה' אלהי ר"ל שתשיבני לעולך ותוציאני לרווח מהסורין לא שכבר בזה עלי הסיורין הללו מהם כי אתה ה' אלהי דייקא מילת ה' החמורה בי"ג מדות ליום מן המנין לעת אתה ה' אלהי שמו של הקב"ה ולזמן מן המנין ולזה תיבות רחום וחנון הם כ' מדות קודם שתבא אליה ואחריה לז"ל הסיבני ותשובה וכו' כמדו':

ועם זה יובן ביום ב' ביום לדתי ה' דרשתי דיל"ד דלמה דוקא ביום גרתו דורש ה' והלא ר"ל שבכל יום גרה מבקש רחמים ה"ב לא שול"ל לחדות אלא רי"ת בהוא רחמים והולם עפ"י לספר יתפרש דבהוות ה' קמייתא דבי"ג מדות ליום מן המנין כ"ל דרחום וחנון הם כ' מדות קודם אליה ואחריה לז"ל ביום לדתי ה' דרשתי הוא שמו של הקב"ה ולזמן מה"מ וע"י זה יגעל מגרתו מכת דהוא חנון וכנ"ל:

וזה שנאמר בהוה"ב בלה לי לקרות ה' והל הללו לשוע וכו' וזה ג"כ בה ב ישנך ה' ביום גרה שבנך שם הללו יעקב והוא ממש מבואר לד' הרופאי הנ"ל וכמובן.

ועוד לפ"ל ביום בזמה פסוקים בלשבר ירחוק הקורא:

והחוד"א ז"ל בלוחות שלל פי' כה"ב השיבני ותשובה וכו' עם תקרת המפרשי' ז"ל דלזך יושיל הוידוי והתשוו שהם דברי' בשלמות לתקן מה שחטא במעשה כיון דקי"ל דלא לתי דיבור ומבטל מעשה ותי דשל ידי התשובה נעשים ברים חדשה ולתי מעשה שנעשו ברים חדשה ומבטל מעשה לחטא וז"ל השיבני ותשובה כי לתה הללו כלו' לתה יכול להשיבני שהשל בידך לבטל לנבי דידי כי לחרי שובי ניחמתי על השבירות בושתי וגם נשלמתי דזה דיבור ולחרי הודעי לתשו' ספקתי ע"י דל"ח דיבור ומבטל מעשה לחטא ולכן ספקתי שלא עשיתי כלום ויהמר ה' הבן יקיר לי וכו' דנעשים ב"ח ומבטל למעשה הרע ותו ליכה ספיקא עכד"ק ודפח"ת:

ועפ"י ד"ק לפ"ל כונת הכ' בהושע שובה ישראל עד ס"ה וכו' והדקדוקים רבו ועם הלחזור הנה נבון ונקדים עוד מ"ש רז"ל דהתשו' ל"מ רק ליום ולא לעשו"ם ולפי ליסראל ל"מ רק מולד סחנולה והחניגה כי הם בני לל חי חלק ה' עמו וכמ"ש הרמ"ע מפלמו ז"ל וכידוע וז"ש שובה ישראל עד ה"ה כי להיותך ישראל תושיל לך התשו' ותכון לפני ה"ה ללפוקי לוה"ע כמו' ולא תחום מלד התשו' והוידוי שהם דברים בשלמה ולא לתי דיבור ומ"מ כמו"ל הלא קחו עמכם דברים בשלמה ושובו הל ה' דכידו הכל תמרו הליו כל תשא עון וקח טוב ובזה נעשים הנו ברים חדשה ע"י התשו' והוי מעשה ומבטל מעשה ועוד דהכל שהני דהנה דהוה דיבור מ"מ ורלים לזה ונשלמה פרים שפתינו כמו שלמר הכתוב זלת התורה לשולה וכו' כידוע:

ועפי"ן לפ"ל כו' הכ' השיבנו ה' לליך ונשובה חדש ימינו כקדם וה"ה כמבואר מעלמו בהי' המ' דע"י התשו' נעשים ב"ח וכמובן:

עוד לפ"ל כה"ב קחו עמכם דברים וכו' במ"ש הרי"ף ז"ל בפ"ח דיומל דרחב"ע שכר עבי' שהן חדש למקום נמי הין יוה"כ מכפר עד שילה לת תבילו בעבי' שבין חדש לחבילו והל בהל הליל יעש"כ וכבר הקדמנו לעיל דהתשו' מהנבה זדונות ל"ל זכיות יע"ש. וכבן ז"ל שובה ישראל מעבילות שביך לבין חביך ובתר הכי תשוב עד ה"ח מעבילות שביך למקום דהל בהל הליל כמ"ל ותבי והדר מפרש דהטוב הוא שהעשו תשובה בליבור ומהנבה וז"ש קחו עמכם לשון דבים דברים שם המו מה שבינכם לבין הבריכם דברי פיוסים ורילויים תחולה ותח"ך ושובו הל ה' מה שבינכם למקום כמו' ובזה תרויחו ריוח גדול למרו הללו כ"ת עון וק"ט רמז למ"ש התשו' בליבור ומהנבה זדונות ל"ל זכיות ובמקום השין נעשה טוב והלא בזה"ז דלילת הבין תילת התשו' והורדו י"כ

ובעלמה פרים שפתינו כמ"ל זלת הת' וכו' וק"ל:

ובאו"א לפ"ל הני הרחי שובה ישרל וכו' בהדן ש"ד

הומרו הלו שמכם דתי' עמכם יתירה דהיל ל קחו דברים וכו' לך יובן במ"ש מהרב"ח ז"ל עמ"ש רפ דה"ב ג"ם בפתיחה בה"ש של ל"ע ובל רבשים גמור ובל ביומיים וכו' ופי' הוא ז"ל דהל"ע הוא דלין ביה רק תבת דלין לחד מדין וכו' והרבשים הם ביש ביהו פבש ומהר והביומיים הם בים בידם שין מיהד לבל לת פבש ומהר וכו' יעש"ב וידוע דבתב הדם הוא נתבב לביומי והרי"ף ז"ל שם הך דהמתי לם לת זכו הביומיים נבתבים לחלתר לעיתה דהרי הקב"ה רב תבד וכו' הרי עכ"ב לת הושיפו לחטוה ושלולים הם במעשיהם יתי' הוא ז"ל דע"ב ל"ח רב תבד הלה הוא לעיה"ב בלין בידם בה הביומיים לתלן בתשו' שבידם לתלן בתבי' לת נלמר רב תבד דלם לת נתן לב לבוב עד יוע"ב הויה דלפסד לנפשים וכו' יעש"ב ז"ל בובה ישרלל עד ס"ל ר"ל דיש בידך לחזור בתשו' לם בזמן בהרחוים ודלן בלולים הם מגד מעשיך שלתה ביומי ולת תחשוב דבין בלרה ב"ה בול ת"ב הוא יתברך מעה כ"ת בדברי ב"ה ליום הדן מבוש כי בשלת בעוך דהוא גבבל בשומו הם שהוא מיד הוא מבת ביומיים וכיו"ם מהרב"ח ז"ל וכל"ל דהת לימת ול"ע לזה מבוש הלו שמכם דברים דיהק ובימו לל ה' דבין דהתיקון הוא שמכם ובידבם לתקן לת לחזר רב תבד ולם לת יזכה לבוב הוא בשומו ימות וכד' הרי"ף ז"ל וק"ל:

ובש"ם בפ' בתרת דיומל לחזרו' לתה לחזר"ל גדולה תשו' שמגעת עד בסת הבפיד בלת' בוה יש' עד ה"ח והרי"ח עד ולת עד בבלל ומי לחזר"י הבי ומלחזר"י גדולה תשו' שדל"ת שבתו' ל"ק הת בידוד הת בחיבור ת"ב ופי' הגלון מהרב"ח ז"ל בח"ה שם הפלחי במ"ע דהתשו' לי לריבה לחלתי להניעה לפני המב"ה הו לת מבוש דחזרו הבעון דים לחגשים בין לחדם לחקום דהיינו דים מלהים מקטרגים מלהשחית נפניו ית' תפלת לחדם ויב מלהים סניגורים ומלחים טובים להגיש התפלה לפניו ית' בפי סוכות ולז"ח ר"ל בלן בתשובה הינו בן דלין בלן לחנתי לתלת דהתשו' מילדם עולה מעלמה ומנעת עד בה"ב בלי סיוע מבוש לחנתי וה"י פליע ולחזר דעדיין ים לחנתי בין התשו' של לחדם עד הנעתה לפניו ית' והיינו דעד בה"ב ולת עד בבלל ומלהים והיות הנושלים לת בה"ב הם לחנשים וכו' ובלן בחיבור הבבים ל"ל לחנתי וכו' עבתד"ק יעש"ב:

ועפיד"ן לפ"ל כו' הכ' השיבנו ה' לליך ונשובה חדם ימינו בקדם כי הם מילוס מלהסתנו קלפת בלינו עד מיהד ונק' עוד תקי' המפ' ז"ל דלך תושיל התשו' כיון דקי"ל גרחה ומדחה הינו תו"ן ומלבד מה שתילנו המפ' ז"ל כמו שבניה ד"ק לקמן עוד לפ"ל דהתי' שתי' המפ' ז"ל לחותה תקי' דלת לתי דיבור ומ"מ ותי דע"י התשו' יעשו ברים הדשה ובמ"ל הנה בזה יש לתבן ג"ב תקי' זו דבין דנעשים ב"ח ל"ב הינו זה הוחנו הנוק שנדחה בבר ע"י תשלו הלת פ"ח ב"ל וכקטן שנולד דמי וכמובן:

עוד לפ"ל ביסוב תקי' זו שמה דהת דלחזרי' דבין שנרחה ומדחה בוב הינו חו"ן הין זה הלת בבע"ת דהמה דנפסלו להקרבה עוד מעשה מילום וכמב"ה הקריבהו נת לפתחך וכו' לת בן לעבי דיקן הנחנו עב"י לעבי לחבינו שבשמים דהפי' תלת ים' הוא ומ"מ דיבר הבתוב לת מלסתים ול"ג וכו' וכפ"ק דברכות לחזרי מגין שלין הקב"ה מוחה בתפילתן ב"ר בנת' הן הל בביר לת ימחה ולשבחן לר"מ דס"ל דבעים מירדו לפי' בעש"

ח"כ חן כאן מצוה גדולה ומדתה לחו"ן דאין כאן מיחוש וכמהובר. ומו"ר להרב דת ודין ז"ל סכ"ב בקונ' אמיץ יש"ב:

כי עפי"ז אפ"ל מדרז"ל בא"כ רבתי וז"ל כי אם מיחוש מלסתנו אמר רשב"ל אם מיחס היה ליה לכר ואם קליפת היה את סבר דכל מאן דבעים סופיה לאתגלאה וכו' עכ"ל וה"ל אם מיחס היה אם הדחקת הוצאו מעצם מיחוש ח"כ אין לנו תקוה עוד דעצמה דהקרינהו נ"ל מיהך ניך בנו כמו הקרבן דאפי' שחוד ונדחה לחו"ן כיון שנדחה כבר מחמת מיחוש ולכן אמר כ"א מיחוש מלסתנו אבי אין תקוה לכל אחמת הוא קנפת עליהו עד מאוד ופי' אמ"כ ז"ל עד מדה וביעור במ"ש ז"ל בכל מיחוך בכל מדה וכו' כי כל הצוטם סופו לאתגלות כביעבירו פנים של זשש והבעם וכבן ז"א השיבהו ה"א ונצוצה בלתי אמצעי דומיא דקרא ושוב אלי יען כי אנו שבים אליך בעיבור שבן מורה מלת השיבהו ל' רבים ונצוצה ס"ר למ"ש הרי"ק ז"ל בד' ריהב"ע דעבירות שב"א למקום אין יום"כ מכפר עד שנשוב מעבירות שב"א לאחבירו כמ"ל ז"ב השיבהו ה"א אומתי בשנשובה ממה שבינהו וב"ג הכיון הנידה ונדחה לחו"ן לז"א חדם ימינו כקדם דנעשים ב"א וכקטן שנולד דמי וכמ"ל ושוב אית לן בשמא אחביעא דאין לחוש למתי דק"ל נדחה ונדחה לחו"ן מצוה כ"א מילוה מלסתנו כלומר דאם היה דמילוה מלסתנו אנס"ש אית לן למיתש למתי דק"ל נדו"ע לחו"ן כמ"ל לכל אחמת זה חינו אלא שקנפת עליהו עד מאד וכיון שלא נדחהו מחמת מיחוש חו"ן כיון דאין כאן לתא דהקריבהו אלא לפתחך וכדאמרן:

ועפי"ה אפ"ל כו' שובע הגביה ב"א בחומהו לבו וגשובה אל ה' כי חוא ברחם וירפאנו יך וויחבשנו יחיינו מיומים כיום הג' יקיימנו ונחיה לפניו שכ"ל ול"ד חדא דלמה אמר לבו ונשובה מלו וגשובה דקאמר שנית במ"ש אל ה' ול"א עד ה' שליבית יל"ד לפי התרגום יחיינו מיומים דתרגם על תח"ב מה כיון בזה ומה שובתה ים לתשובה מתח"ה:

ובבר רחיתי בשבלי הפרבי"ם ז"ל שדרכו בזה בביאור שבתו' הללו שפי"ה במקנת ומנו ומניהו ז"ל יתקלם שלחה וחוא בבר הקדמנו משרז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כה"ב ובליבור עד ועד בכלל בנז"ל גם בבר הקדמנו חקי' אמפ' ז"ל על אל ישבו' מדרי"ל גרחה ונדחה לחו"ן ושם אמרו בישוב חקי' זו משם הרח"ם ז"ל דע"כ ל"א הכי אלא בשע"ח דבהמה אבל בשע"ח דאדם יבראל שחני דאפי' שנדחו בחטיאים ע"י ישבו' חו"ן שרני מינהו שנדחה בעיתה וחו"ן בתח"ה חוה חוכח בביאור דאדם יבראל ליתים בכלל בע"ח דבהמה וכמובן:

ובזה פי' ז"ל כו' הכי שובנו אלהי ישעבו וכו' אלא לאחה תשוב מחיינו ושם בחמור ה"ב כמבואר ובזה נלע"ד לאת שעם נכון למה שחרז"ל בפ' חלק שבשעה שפיפיל ע"י הרשע לחמ"ו לבשבון חלם אמ"ל הקב"ה ליחזקאל לך יהמים מתים בבקעת הורח ובאו העצמות ועבאו לנ"ב ע"פ וכו' פאח ואמר אחוהי כמ"ר וכו' והקושי מבואר דאמאי הולרך הקב"ה לאחייתם בה שבאח וחלם יכן כי ג"ב הרשע הים סבור דגם בשע"ח דיבראל אמרי' בהו כיון שנו"ב שיב אחו"ן ול"מ לאו תו תשיבה כלל לזה הים המתים בה שבאח לשובישו דשע"ח דיבראל ל"ח בהו כיון שנדחה וכו' ובדומה אחר שאלבתי בעניותי בזה יותר ישע"ב:

ובבן זה לומהו לבו ונשובה הכוונה מה מביניהו לאחביהו בהם שבירות שבין אדם לאחבירו ואח"ב אל ה' דהיינו שהם נשוב אל ה' מעבירות שבין אדם למקום וכדבהי בהב"ע בפי' הרי"ק ז"ל דהה בהא אלית בנז"ל ולהיות כי התשובה בליבור מנעת עד כה"ב ועד

כמסקנת שם"ם הנז' דדייק הכי מקרא דכתיב ושובו אלי וכו' לז"א הכא ג"ב אל ה' דייקא והנם שהיה תשו' מיראה מחמת כי הוא ברוך וכו' מ"מ כיון שהיה בליבור מנעת עד כה"ב ובמ"ם שמ' ז"ל דהוק"ל דאמאי לא תרין שם"ם לרומיא דה"י אחד"י דכאן מיראה כאן מאהבה במקום שהי' דכאן ביחוד כאן בליבור או יאמר ואבע"ח כאן מיראה כאן מאהבה והם אמרו שוב לזה דהי' שם"ם דכאן ביחוד וכו' הוא נהמו בקרא שובה ישי עד ה"ח דשובה הוא ל' יחוד ובליבור בהיב קאו שמכם דבריה ושובו אל ה' ולא אמר עד ה' ע"ב הד"ן ז"ל ומלת כי דהוא ב"ע יפרש עד"ז דהנביא אומר ליבראל לבו ונשובה אל ה' דה"ל בליבור וכ"ת ישובו אפי' ביחוד מאהבה ומנעת אל ה' עד וע"ב ל"ח דאין לנו שום אופן לזכות למעלת עד וע"ב כ"א ע"י שהשו' בליבור כמ"ש ונשובה אל ה' וב"ע לבבח יען כי הוא ברוך וכו' ולא ניתעוררנו לשוב קודם לבן עד שבאו יסורין עליהו ועי"ז אנו שבים מיראה בן יוסף להביאנו ח"ו ולזה מוכרחים אנו לשוב בביאור למען מוכה למעלת עד וע"ב אל ה' ימבים דלא תל"ל דאוך תועיל השבו' ליש' כיון דבן"ל ון' אחו"ן ל"א יהיהו מיומים ופי' השובים דאיהוי של תח"ב וכיון שיבראל עתידים לחיות בשה"ב מכאן רחיה דל"א הכי בבע"ח דאדם מיבראל ובפיר מליגן לשוב בשבו' וכמהובר וק"ל:

א"נ אפ"ל כה"ב בלהו בחו"א והוא בסך' מ"ם המפ' ז"ל דהשבו' ל"מ רק ליבראל שהם בנים לה' ואב במחל ע"ב כ"מ לא בן אוה"ע שהם שבדים לה' ומלך במחל ע"ב אפ"מ בידוע ובבר הוביהו המפ' ז"ל המיסורין מוכח דאית לן דין בנים בשה"ב כי בחשב ייסר אים את בנו וכו' גם מהח"ב גמי מוכח דאית לן דין בנים בידוע וז"א לבו ונשובה אל ה' וה"ת מגלן דהועיל לנו השבו' ומאן מוכח דאית לן דין בנים לה' ל"א כי הוא ברוך יבו' מיסורין הללו מוכח להדיא דאית לן דין בנים ושוב יחיינו מיומים וכי' דאיהי של תח"ב ומהח"ב גמי מוכח דאית לן דין בנים ובדאמרן ור"ל:

ובזה אפ"ל כו' מאמר"ל ע"פ תכתב זאת לדור אחרון ומכאן שהקב"ה מקבל את השבים ושם נבראת יהלל יה מכאן שאומה הומם בריה חדשה שב"ל והוא מובן עפי"ה דאחלה אמר שהקב"ה מקבל השבים וזה מוכרח דאית לן ד"ב ומגלן הא ל"א ושם נבראת וכו' דהיינו בחח"ב ומהח"ב מוכח דדין בנים אית לן ובנז"ל וגם עפ"י אקי' המפ' ז"ל על אשבו' ממאי דקי"ל ון' אחו"ן ואי' דבאחי בע"ח דאדם מיבראל ואיהי מהח"ב בנז"ל גם זה גם נכון המאמר הנז' וכמובן וגם עפ"י היהב אקי' המפ' ז"ל דאך תועיל אחבי' והוידוי דהוי דיבור ולא אחי דיבור ומ"מ ואי' דהקב"ה עשה אותם בריה חדשה והוא מעשה גדול ובנז"ל גם זה ח"ם המאמר הנז' וה"ה כמבואר מעצמו ולא יכולתי לחפש בם' המפז"ל אם קדמוני זה לאפש הפנאי:

א"נ בחו"א אפ"ל כה"ב לבו ונשובה וכו' והוא בהק' את הידוע אשר חכמים הגידו שב"ז שהרשע עומד במדרגו כל הממות והמע"ע שסוגל בעודו רשע הולכים לבע"ה למקום הטינופת והקלי' ובשוב רשע מדרכו הרשה הזה הקב"ה ברחמיו מוליה מתוך הקלי' והסע"ה כל אותם הממות והמע"ע מעלה אותם מבם בסוד חב"ו ומחזירם אל הק' פנימה וכיון שהקב"ה שומר ומקיים הא' והמלות בידוע הנה הוא מקיים זה מלות השבת אבדה בחופן הנז"ל וע"ז אקרו המפ' ז"ל אקי' גדולה ושלומה מהסיה דאמרי' בם"ם דמיושת ד"ל ע"ח וז"ל והתעלמת מהם פעמים שאתה מתעלם וכו' אל כיבד היה כהן והיה בבה"ק הוא שהיה יהן ולהיה לפי בבודו וכו' לבך נאמר והתעלמת

והתעלמת למאי מצטריך קרא תילתא לכהן והיה בבה"ק פסיעה הלי עשה והלו שול"ת ולא לאתי עשה ודחי שול"ת וכו' ע"כ ולפי"ז מנלה התקירה מקום לגוח דאיך הקב"ה מציב לאדם כזאת שמחזיר ויורד למקום הטינופת ושקלי' לאותם המלות והמע"ט שעשה הרבה בימי מרדו ביון דהוה זקן ואינה לפי כבודו הוא ועליו נאמר והתעלמת וכו':

ואנב תורתן מידי עוברי בהך סו' דמליעא הכו' חזיתי כס' פקודת המלך שהק' בסו' זו ז"ל מאי מק' הש"ס למ"ל והתעלמת כיון דבלאו"ה לא לאתי עשה ודאי שול"ת הלא לפי"ד ריב"ח בחולין דקמ"ח ע"ח בד"ה לא לגריעא דעבר ושקלה לאם דלאו עבריה וכו' שכתב ריב"ח ז"ל דאף דבכל מקום אין עשה דחי ל"ת ועשה היינו לכתחי' אבל בדיעבד מי שקייס העשה ודחה בקיומה שול"ת אין לוקין על אותו ל"ת שדחה דהלאו ממילא נדחה יפני קיום העשה ולא עבר אלא על עשה ועל העשה אין לוקין עכ"ל ולפי"ז ק' אלא לגריעא הרבה לכתוב והתעלמת גם בכהן והיה בבה"ק כדי להורות שזהת העשה של השב תשיבם לא נאמרה על הכהן כשהאבדה מונחת בבה"ק וא"כ לא קיים שום עשה כלל כיון שלא נאמרה עליו ועבר בחינם על הלאו של טומאת כהן ולוקין עליו גם בדיעבד משא"כ חס לא היה כותב בתורה והתעלמת הו"א דעשה דהשב תשיבם נאמרה גם על הכהן רק שהיה יודע להזהר מליטמא הואיל ואין עשה דוחה שול"ת וכס' המקשה ובחמת כן היה יודע לכתחי' להזהר אבל בדיעבד לא היו מלקין אותו וכס' התוס' דחולין הנז' ולכן כתב בתורה והתעלמת לגילוי דעת למלקות על לא יעמוד ומאי מקשה בש"ס ודוק היטב עכ"ל ולכאו' קו' לעולם"ת היא ע"ד הש"ס הנז' וכבר קדמו בקו' זאת הרב שער המלך ז"ל בפ"ע מהל' נדרים סוף ה"ו ותי' ב' תי' נכונים יעש"ב:

ולעד"ן ליישב קו' זאת בחו"א והוא דחזינן להתוס' ז"ל בפסחים דכ"ע ע"א בד"ה יכא עשה וכו' שכתבו משם ריב"ח ז"ל גופיה דס"ל למר התם דלאו דוקא בעשה דדחי ל"ת בעינן דבעידנא דמישקר לאו לקיים העשה אלא גם בעשה אלים דדחי עשה קל בעינן נמי בעידנא ממש כמילה בגרעת יע"ש וא"כ תו לק"מ קו' הנז"ל ע"ד הש"ס דפריך למאי הילכ' והתעלמת כנז"ל דאי משום מלקות אם עבר בדיעבד לגא נמי לא הילכ' קרא דהתעלמת דלאו"ה נמי אפי' דאיכא נביא עשה דהשב תשבים לא דחי הלאו דלא יעמוד מאחר דלאו בעידנא הוא וכמ"ש הרב המגיד ז"ל בפי"ח מה' גזילה הח"י על מ"ש הרמב"ם שם שכאן שרשה שאבידה בבה"ק תינו מתעמת להחזירה דלא לאתי עשה ודחי שול"ת כ' ע"ז הש"מ ז"ל שם וז"ל ובלאמת אין אנו צריכים לכך דאפ"ל דבעידנא דעייל לבה"ק אכתי לא מקיים העשה וכו' דהשב ואין עשה דוחה ל"ת אלא כגון בלאוים בגיעת ומילה בגרעת דבעידנא דעבר הלאו מקיים העשה וכו' עכ"ל יע"ש וא"כ מאחר דלאו בעידנא הוא אם עבר הלאו דלא יעמוד כדי לקיים עשה דהשבה לקי ח"כ שפיר מק' הש"ס למ"ל והתעלמת מה תאמר דאיצטי' קרא דוהתעלמת להשמיענו לכהן והיה בבה"ק דליתיה נבי דידיה עשה דהשבה כלל ואם עבר הלאו לקי משום טומאה כנז' הלא בלאו"ה הוא לוקה דלאו בעידנא הוא וכמדובר ברם לפי"ז פש גבן להבין דברי התוס' ז"ל דבחולין הנז' דמקשו לד' ריב"ח ז"ל דס"ל בפ' אלו טובלין דה"ט דקאמר התם בש"ס לאחריבה לא ליתייב משום הואיל וחזי לכשוי דס"ל לריב"ח התם דהנס דיו"ט שול"ת ולא אתי עשה דכישוי ודאי ל"ת דיו"ט מ"מ אם עבר על שול"ת דיו"ט לא לקי דהלאו נדחה מפני העשה דכישוי וכו' יתר' עליו התוס' ז"ל התם בחולין דהכא משמע

דכל זמן הלא עבר ושקלה לאם תיכף עשה ול"ת ואי עבר ושקלה עבר על הל"ת ואמאי הא הל"ת נדחה מפני עשה דעדרת מעורע ותי' דס"ל וכו' ע"כ ולפי"ה בד' ריב"ח דס"ל נמי דבעינן בעידנא ממש ואי לאו"ה לקי ח"כ הכא בחולין דקאמר הש"ם לא לריכא דעבר ושקלה דלאו עבריה גרמה לבאורה דלאו בעידנא הוא וכדס"ל הכי לר"י ז"ל בתוס' דפסחים דנ"ט הנז' יע"ש וא"כ תיקשי מאי מקשו התוס' ע"ד ריב"ח ז"ל מהסיא דפ' אע עוברין נימא דתם הוא בעידנא ממש וכמ"ש התוס' התם דמ"ז ע"כ בד"ה מחריבה לא ליתייב דמייתי הם היה דס לפור במקום תריסה וכו' יע"ש משו"ה ס"ל לריב"ח התם דהלאו נדחה מפני העשה היכא דעבר הל"ת בדם הכא דלאו בעידנא הוא משו"ה הלאו לא נדחה ומאי מקשו לריב"ח מהכא בין דשנא ושנא וכמובן:

אמנם לאחר העיון י"ל דלק"מ שהרי הש"ס התם בחולין בסו' הנז' בתר הכי פריך הניחא למ"ד קיימו ולא קיימו וכו' דלא עבר על הלאו היכא דשקלה עד דאתרו ביה ואפי' בתר דשקלה מדאתרו ביה הם קיים העשה מיד לא עבר על הלאו ואם לא קיים העשה מיד עבר וכדפירש"י ז"ל התם וא"כ תלוי העבדת הלאו עד לאחר ההתראה ואז עבר על עשה דהשלח ועל הלאו ח"כ בלאותה עשה שיך שיקיים העשה דעדרת מעורע והו"ל בעידנא ממש כדהתם ופשיט מקשו התוס' ז"ל וכמובן ובהכרח לו כן בד' ריב"ח ז"ל שכתבו התוס' ז"ל בשמו בפסחים דנ"ט הנז' דפליג ע"ד ר"י ז"ל דס"ל התם דבעשה אלים דדחי עשה קל לא בעינן בעידנא דלא כריב"ח והכיא ריא"י ז"ל לדבריו מסוגיין דחולין הנז' יע"ש ולדעת ריב"ח ז"ל ל"ל דאין ראיה מכאן כלל דה"ל הו"ל בעידנא כנז"ל וכבר ראיתי להרב יבין שמועה ז"ל בכלל ר"ך שעמד ע"ד ר"י ז"ל הנז' בראיה זו שהביא מסוגיין דחולין הנז' יעש"ב ואין לתמוה ע"ד הש"ס דמליעא דפריך פסיעה הלי עשה וכו' כנז"ל דלפי הלמור הוה מלי לאתי' דתפ"ל דלאו בעידנא הוא ולא דחי וכד' הש"מ ז"ל וכמ"ל דהא ודאי ל"ק כלל משום דלרווחא דמילתא פריך הש"ס הכי דהאמת הוא דהלי עשה ואי שול"ת ולא לאתי וכו' כי לד' ריב"ח ז"ל היכא דהוי עשה נגד ל"ת לאחוד לו נגד שול"ת נמי אם הוא בעידנא לא לריכא דעבר ושקלה כנז' ואי לאו בעידנא לא דחי העשה אפי' לאו אם העשה נגד שול"ת או אם העשה נגד ל"ת הכל לא דחי ולזה פריך הש"ם הלי עשה ואי שול"ת כיון שכן הוא הלמת וכדלמקן:

וישו"ר להגמ"י ולהר"ב ז"ל בהסיפת זקנים שם במליעא על הסוגיא הנז' שהק' כן דתפ"ל דלאו בעידנא הוא ואי' משם הר"י והרמב"ן והרשב"א ז"ל דלרווחא דמילתא מק' הש"ם הכי וכדהתיבנא בעיותין וע"ש להרב שעה"מ ז"ל בסוד"ה שכתב דהה"מ ז"ל בפי"ח מה"ג הנז' גרסה להדיא דחולק ע"ד ריב"ח הנז' יע"ש ולעד"ן דיש לגדד ולומר דל"פ והמעיין היטב יפפוט בגדק וע"ש בס' יבין שמושה בכלל רט"ו וד"ך ובס' תנו"ב בד"ה ע"ב ובברית יעקב דרוש ק' וסד בדמו ליעקב ובס' יהלי יקתן בונתן ז"ל בחי' לחולין ע"ד התוס' הנז' מ"ש בזה וים לעמוד בדב"ק במשי"ר המשיון ואכת"ל עוד בזה:

אך תת זה לא תאחד שהן אמת שהרב תורים גדולים ז"ל בדרים פ' בשלח כ' שם בריב"ח ס"ל בס' הר"ן שכ' הממ"י ז"ל שם בשמו דס"ל דמכשירי מלוה תזיב בעידנא יעש"ב ולפי"ז ה"ן נסתר מ"ש בעיותי ליישב משה"ק הרב שעה"מ ופקודת המלך ז"ל וכמובן והולם כבר רחיתי לבעלון החיד"א ז"ל בפת"ש בתי' לברכות בפ' הרואה ובישיר לוון לות ה' סי' כ' הביי"ד הרב יבין שמועה ז"ל שב"ב כל מ"ש הרלוב"ן ז"ל דהוא

המבין דהר"ן ז"ל למילתיה בכל ענין דאתי עשה ולא"ת ולא בהשבת אבדה והוא ז"ל דאה ד"ק והעלה דהר"ן נופיה לא אמרה אלא בהשבת אבדה יעש"ב וכן ראיתי להרב דרכי דיס ז"ל שעמד ע"ד הראו"ג ז"ל ודחקם כנז"ל ולא זכר אר למ"ם החיד"א ז"ל בכ"ל ואכמ"ל עוד בזה:

איך שיהיה הדרן לחקי' המפו"ל דהיך מני הקב"ה לקיים מ"ע דהשבת אבדה בחופן הנז"ל כיון דהוא יח' כה"ג וזקן ואינה לפי כבודו והוא פטור ממלוה זו ועליו נאמר והתעלמת פעמים וכו' מאחר דהין זה כבודו יח' להעפל בהאבדה זו להחזירה כיון שהיא בבה"ק בעמקי הקלי' והעמופת וכנז"ל ובישוב חקירתם זו הם אמרו דשתי תשובות בדבר אחד שהרי כתב הרמב"ם ז"ל שם בהל' גזילה שהולך בדרך הטוב והישר עושה לפנים משורה"ד ומחזיר בכ"מ יע"ש ואלינו שבשמים חשיד בכל מעשיו והגם שאין זה כבודו עושה לפנים משורה"ד זולת שניה דע"י היסורין שמיסר לותנו כדי לטהרנו לעוה"ב בתשו' הו"ל כדין הכישה במקל דלקח שלינו לפי כבודו מ"מ חייב ליעפל בה כיון שהתחיל והכישה במקל וה"ג ע"י היסורין שמביא על האדם כדי שיתן אל לבו לשוב הו"ל ממש כהכישה במקל דחייב להחזיר כמו שהתריכו בזה המפו"ל ע"ש הלא בספרתם כחלריסם וכטירותם והרב חיד"א ז"ל בראש דוד ס' מסעי דקל"ד ע"ח פ' עפ"י תי' הל' הגז' מסס הרב מהר"ח נגזן ז"ל כה"ב טוב ויאר ה' ע"ב יורה חטאים בדרך ומאמרו"ל יעש"ב ובקונט' חסדי אבות להרב הגז' שבסו"ס שם"ג פי' בזה מתני' דאבות הכל נפוי וכו' הכל נתון וכו' והוא עפ"י ב' התי' הגז' וז"ם הכל נפוי והרשות נתונה כמ"ם הרמב"ם ז"ל שהבחירה ביד האדם לעשות כחפלו וכ"ת מאחר דילה לב האדם רע והרשות נתונה ח"כ לא תהיה תקומה לז"ח ובטוב העולם נידון כלו' לפניס משורה"ד וכד' הרמב"ם ז"ל דלאך זקן ואינה לפ"ב מחזיר האבידה ממדת חסידות והבעש כמ"ם מכן הכ"מ שם דהכל לפי רוב המעשה וזהו בבור שמיס שיעשה למשורה"ד וכיון שהדין כך בזקן מזה תבין הכב"י כי חסיד הוא יח' ושעשה למשורה"ד ומחזיר האבידה לבעליה וכ"ת הניחא לד' הרמב"ם ז"ל לבל הרי"ם פליג עליה וס"ל דמזלזל בכבוד התו' ולדידיה מאי ה"ל לז"ח הכל נתון בערבון ומלוה וכו' שכולם מהייסרין ביסורין והו"ל כהכישה במקל דכיון שהתחיל גומר לעשה עכד"ק ודפח"ח:

ואפשר דזה כיוצ רז"ל במ"ם ר"י גדולה תשובה שהל"ת שבהו' וכו' והוו בה קמלי ובתרתי ז"ל דמאי רבותיה דתשו' הלא הכי ק"ל גם בעלמא דאתי עשה והל"ת והרבה חי' נאמרו בזה במפו"ל והתרכתי בזה בעמותי בדרוש לאחר תשר לי לתשו' יעש"ב ועפי"ה י"ל דר"ם דהן אמת דהכי ק"ל בעלמא דאתי עשה והל"ת ברם הי"ד היכא דמדינא מיחייב לקיים העשה ברם כל כה"ג דמדינא אית ליה לקב"ה מקום פטור מלקיים העשה דהשבת אבדה כיון דהוא זקן ואינה לפ"ב וכתיב ביה והתעלמת וכו' ולא מיחייב אלא אי מסוס דהוי כהכישה במקל דאיכו מדידיה מחייב עלמו בה ואי מסוס דהוא חסיד טוב ויאר ה' ועביד למשורה"ד כנז"ל לא תסכחן בכה"ג בעלמא דעב"ז אתי עשה והל"ת מסו"ם שם אמרו גדולה תשובה שדוחה וכו' מאי דלא תסכחן דכוותה בעלמא ופשוט:

בי עפי"ה אפ"ל דברי יהמיה הגדיה ע"ה בבו' ג' וכ"ת ויאמר ה' לידקה נפשה מסובה ישראל מבונדה יהודה הלוך וקראת את הדברים האלה לפונה ואמרת סובה משובה ישראל נאם ה' לא אפיל פני בכם כי חסיד אני לא אטור לעולם אך דעי עונך כי בה' אלהיך פשעת ותפזרי את דרכיך לזרים תחת כל עץ רענן ובקולי לא שמעתם נאם ה' שובו בנים שובבים וכו' עכ"ל והדקדוקים רבו כמו רבו חדא במ"ם לידקה נפשה דמה הוא הצדקות אשר לידקה נפשה עד שאין עליה עון ח"ח במה שלא חזרה בתשו' מאחר דכבר אמר לעיל מזה אלי תשוב ולא תשובו והו תומרו הלוך וקראת את הדברים האלה וכו' דכ"ז הוא שפה יתר והיה די שיאמר הלוך ואמרת אליהם וכו' ומאי הדברים האלה ומאי ניעהו הדברים הללו ועיל"ד תומרו לא תאיל פני בכם כי חסיד אני דמה כ"ע הוא זה לעניו התשו' דנראה דאם לא היה חסיד לא היה מליאות שיחזרו בתשו' וצ"ל למה? תו יל"ד תומרו דעי עונך כי בה' אלהיך פשעת דהול"ל להח"ח פשעת אבל עפי"ה אפ"ל דח"ם ונק' עוד מ"ם הרב פרח לבונן ז"ל דע"ג והרב בס"ן אשכנזי ז"ל מסס ילקוט חדש בכה"ב קחו עמכם דברים ושובו אל ה' דמאי דברים דקאמר וכ"ל פי' שהם דברי וידוי והוא ז"ל פי' במ"ם במנחות דכ"ע מ"ט תליא כרעא דה"א דאי הדר תיעם בתשו' מעיילי ליה מההוא פתחא וכו' ואמרי' בס"ם דשבת ט"ל מלאכות האסורים בשבת מניין ומפיק לה מדכתיב אלה הדברים אלה גי' ל"ו דברים תרי הרי ל"ח הדברים חד הרי ט"ל וכ' הרב ברכת שמואל ז"ל דמהיכא אלה לאוד נפק"ל ע"ל מלאכות שהה"א עיקרה היתה כמו חי"ת רק ספרי דווקני תליוה לכרעיה דה"א וא"כ לפי סברתו ליכא למילף תשו' מאות ה"א כיון דמעיקרא היתה כמו חי"ת רק לפי שיטת הגמרא דע"ל מלאכות נפק"ל מנ' תיבות אלה הדברים ולא אלה לאוד ח"כ כ"ל דס"ל להס"ם דשבת דמעיקרא נמי היתה תליוה כרעיה דה"א ומינה מוכח דתשו' מהניא וז"ם שוכה ישרא וכו' וא"ת מנלן דמהניא תשו' לז"א קאו עמכם דברים דייקא דמינה ילפינן ע"ל מלאכות דשבת ומזה מוכח דאלה א כרעיה דה"א מעיקרא כדי להורות תשו' ובזה ושובו אל ה' וכו' עכד"ק יע"ש:

אשר עפיד"ק פירשתי בעניותי בדרוש תשו' במ"א כה"ב ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וכו' אלה הדברים וכו' יעש"ב שו"ן מ"ם מהרלנ"ח ז"ל בדרשיותיו פ' ויקהל עמו"ם בפ"ק דמגילה שאלו תלמידיו לרשב"י מ"ט נתחייבו שם"י כליה וכו' והם אמרו מפני שנהגו וכו' ורשב"י הק' ע"ד ד"ח"כ שבשעה יהרגו וכו' והוא אמור מפני שנשתתפו בעגלה וכו' והק' עליו דח"כ מ"פ י"ב והשיבם הם לא עשו אלא לפניס וכו' והקו' מבוארת במאי דקי"ל וכי מ"פ וכו' דהק"ל לדידהו מי ניחא שאמרו מפני שנהגו וכו' וביאר הוא ז"ל דלקח לשם' מוסר פניס במ"ם יפה ה' פניו אליך מ"מ יהיה זה דוקא בשומרם עקב סגולת ים' ובשם ים' יבנו אבל בהפסידם תואר ויסרחלות לא תוסיף את כאשר וזה מודה בתו' בכל הדבר המתיחס ליסרחל להם לבדם ואין לזרים אתם לא ימלא להם אלא בשומרם עקב יסרחלות וזהו קו' תלמידי רשב"י על דבריו דבעלמא לדידן ניחא דלא היו אלא כמומר לוכל נבלות לתיאבון ומ"מ בשם ים' יבנו וכך היא האמת להיות נוסף פניס ליסרחל במ"ם בברכות והולם כאשר יהיה הלופן שנכשלו והשתחוו לעגל הרי הפסידו תואר יסרחלות ושוב חזרו נוסף להם פניס לזה הוק"ל ע"ד רשב"י אלא מסוף פניס ים בדבר וכו' עכתד"ק יעש"ב:

ועפיד"ק פי' מכן שאלתו הרב נפמת חיים ז"ל כה"ב בפ' נלבים וב"ת ואתה הדור הלחכון וכו' ורחו את מכות וכו' בהפסבת סדו"ע לאחר הפך ה' בחפו וכו' ואמרו וכו' ויתפס ה' וכו' דיל"ד דמה זו תמיהת ע"מ עשה ה' בכה כלולו דבר נפלא לאחר לא היה לעולמים וה"ה לאמר לעיל בהפבת וכו' עיל"ד דעל

סדו"ע לאמר לאשר כלה ה' בלפו ובתמתו ובתמיכתו ע"מ עשה ה' ככה לאמר מ"ת לחלף וכו' ולא הזכיר רק לחלף והעליס עיניו מן החימה בגרלה דלא מלאה הקפידה מ"ל זולתי על לפו ולא יעיר כ"ת ושוב חזר ולאמר ויתעם ה' בלחלף ובחימה גם תיבת הגדול לאינו מובן ופי' הוא ז"ל במ"ם ז"ל בפ"ק דע"ז כתיב חימה אין לי וכתיב נוקם ה' ובעל חימה ל"ק כאן בים כאן בלחוה"ע וכבר דבר גדול דיבר מהרלנ"ח ז"ל דים מומר לע"ז מפקנא לית ליה מדין ים ודיינו ושוכנו כמשפט הגוים דעפ"ז פי' הוא ז"ל ג"כ שם מש"ה פנחס ב"ל וכו' הסיב ת"ח מב"י וכו' דר"ל לחלף דבים כתיב חימה אין לי מ"מ בעון הרוח לזנות לת בנות הארץ הפסידו תורה והתפארת ישראלות וכו' ובכן ים שבלותו הדור היו מטותדים לגור שמה מפני הלחלף והחימה ופנחס הסיב ת"ל לל המקום לאבר היתה שם בתוי מופרש וכו' מעדת ים' וכו' וזהו כה"ב הגז' כי הדור האחרון והגכרי המה רלו ותמהו דבר פלא שכל אלו המקרים הרעים דהיינו גפרית ומלח וכו' בבר היה לעולמים בסו"ע ולולם כולם נעשו ובלו בב' הגה לחלף וחימה כדמ"ל לעם נכרי לאבר לל מבני" הם דכתיב בהו נוקם ה' ובע"ת לבל בים' כתיב בהו חימה אין לי ואין נידונין אלא בלחלף נרידת ת"ב לינו מן הרלוי להביל עליהם לת כל הקללה שקול בסדום וע"ז מתמיה מ"ת הלחלף הגדול הזה כ"ל הלחלף לחודיה הגדול הזה שיהיה שקול בב' לחלפ וחימה כמו שקרה לסדום כיון דבים' נאמר חימה אין לי וע"ז הסיב בעלם דלא כמו שלתה סבור שלין כאן אלא לחת דהיינו לחלף לחודיה דכיון דעזבו ברית ה' וילכו ויעבדו ת"ל וכו' הרי הפסידו תורה הסיבלות ויתעם ה' בלחלף ובחימה בב' הגה דהדר דייקיה בכל הגויים ושקוליס בסדום וסרה הלוגתם עבתד"ק וס"י ודפח"ת:

והואיל ולתו ליזן הני קרלי דפ' גלבים הגז' לאמרתי לל לבי לרמוז בהני מק"ק מלי דלסתכת הסתח הכל בימים הללה ובזה"ז לינשי דלא מצלי ולא לייתי לדינל והולכים לערב"ג שזהו עון פלילי ואמיר טובל וכמה הפליגו הפוס' ז"ל בזה בלישורו דהוא לישור מדלורייתל כידוע ותחילה לפ' לרמוז בהנהו קרלי דפ' ויל וכ"ת ויאמר ה' לל מסה הגך שובב עם לבותיך וקם העם וכו' והנושך ויל"ד דבקרל קנוא לאמר ועזבתים והס"פ מסס וכו' ולילו בקרל בתרל לאמר ואנכי הסתר לאס"פ מסס ולא לאמר ולעזבם גם מלי קלאמר כי פנה לל ל"ל הול"ל כי זונה לאחרי לאלהי נ"ה כדלאמר בקרל קנוא בכס דסתי עבירות ים בירס ועל לאחת מהנה חזרו בתשו' ועל הסניה עוד ידס נעויה והוא בהק' דהז"ל ולאלה המשפטים לאשר ת"ל לפניהם ולא ל"ע ולאמר הכתוב ולויבנו פלילים כי בלאשר לוס לישרלני יעזוב משפטי ה' לאת ויקריב משפטו לפני העכו"ס הוא מנביר לת הסט"ל ומייקר דתי העכו"ס ותורה חוגרת שק ולפר כי מסוס הגלאת ממון עזב דברי לאלהים חיים תורת ה' תמימה ומודה שתורת העכו"ס לאמת ומוסס בתורת ה' וזהו לתל דע"ז ממש שכופר בתורה ומעיד ע"ע שלין לו חלק וגחלה בתורת ה' לוי לעינים שכך רוחות ופוק חזי בספרי הפוס' ז"ל כמה הפליגו בעוגם העושה זלת וזה לפי' שעדין לא נגנס לד"ת תחילה רק מתחי' ולחם הניח ד"ת והלך לדון בעכו"ס כ"ם וק"ו כמי שעמד כבר לדין עם חבירו בד"ת ולאחר שלא זכה בדינו בד"ת הולך לו לדון לגל הלומות ולא לבה לשמוע קול מוריס ד"ת הק' הא ודלי זה יותר גדול עונו מגשוח ועונשו תמור יותר ויותר וע"ז לאמר ועוזבי ה' יכלו ר"ל:

וזהו כה"ב בדרך רמז וקם העם הזה וזנה לחרי לג"ה לשבר הוא בא שמה בקרבו ועזבני דזהו ע"ז ממש ויש עוד לחרת שהוא ועזבני והפר ל"ב שלינו עובד ע"ז ממש הלא ועזבני והפר ה"ב שהוא עוזב דברי ת"ח והולך לדון לפני העכו"ס וזהו הפרת ברית וגז"ל והפר ל"ב ועל עובדס ע"ז ממש לאמר ולרה לפי בו ביום שהוא ועזבתים ונס והסתרתי פני מהם נ"ב על לשבר עונו לת ברית ה' הלא לייתי לדינל והולכים לדון בעכו"ס ועל שתים הלה לאמר ומלאוהו לרות רבות ורעות ובמחר בו בתשו' ולאמר ביום ההוא על כי לין לאלהי בקרבי מלאוני וכו' דברלה הלא התוורה הלא על עון ע"ז ממש ברס על עון הב' שעזבו ד"ת והלכו לדון בעכו"ס ועוזבים התו' הק' ע"ז סיים ולאמר ולנכי הסתר לסת"פ מהס הסתרת פנים לבד מזה כנ"מ שהס מסתירים פניהס מהתו' הק' לזי גם הסו"ת מסתיר פניו מהס ומניחם למקרה ולאמר על כל הרעה לשבר עשה כי פנה לל"ל כלו' שלינו עובד ע"ז ממש הלא פנה להס לדון בדיניהס כי זהו ג"כ לתל דע"ז וכמעט שהוא עע"ז בעברה כיון דמייקר דתי העכו"ס ומניבר כח הסט"ל כנז"ל ועוגשו חמור מאוד כעע"ז ממש וז"ש ע"כ הרעה ל"ע דזה הסיב כלילו עשה כל הרעות ישן כי פנה לל"ל כנז"ל ובהני ניחל מה שדקדקו המפ' ז"ל דכיון שהתוירה ולאמר על כי לין לאלהי וכו' לילך יאמר לל"ב ולאנכי הסתר וכו' לבן עם האמור ניחל וכמובן וק"ל. וזהו רמז בהני קרלי דפ' גלבים ולאמרו ע"מ עשה ה' ככה לאחרן הזלת מ"ל הלח הגדול הזה מלאחר שהס יהודים כשרים שלינס עע"ז ולינס לובלים נו"ע ומתפללים בכל יום תמיד שמו"ע ל"ב מה פשעם ומ"ל לאחרות לפ ה' בהס כ"ב וז"ס מ"ל וכו' וע"ז בלה התשו' על לשבר עזבו ת"ב ה' וכו' דהיינו דלא לייתי לדינל ועוזבים ד"ל הק' והולכים לדון לפני העכו"ס דעוגשס חמור מאוד כלילו עע"ז ממש ולזה ויתעם ה' וכו' וק"ל:

נחזור להנהו קרלי דימים הגז"ל ונק' עוד מ"ש הרב י"מ והמפ' ז"ל דהתשו' לל הועיל לישרלל לבד כיון דהס ממוים בתרי"ב מלות והתשו' היל לחת ממ"ע ונתיחדו בה ישרלל על לד החמלה והחניעה וגלוה עליהס הנר לאבן מי שלינו מצוה על בך לאו כל כמיניהו למחות כעב פשעיו וכו' יע"ש:

בעתה זהו כה"ב ויאמר ה' ליזקה נפשה משובה ישרלל והוא כי מה שלידקה עלמה שלא לשוב בתשו' הוא מכמה טעמי לשבר לדעתם מכת הטעמים שלהם נגעלו ס"ת לפניהם חדל דהס דרשי ע"ל מלאכות דשבת מיתיבת הלה לחוד כדברי הרב ברכת שמואל ז"ל הגז' דהלה לחוד הוא ע"ל שאות ה"ל לורתה כתי"ת וא"כ ליכל למילף מינה להורות תשו' זלת שניה דהס תשבו דלא יקבלם הקב"ה בתשו' מלחר דהוא יית' מחזיר למקום הקודם כל המלות שלי הרשע לשבר עשה בהיותו עומד במדרו והו"ל כזקן ולינה לפי כבודו ולינה יסורה מסוס והתעלמת וכו' כנז"ל גם לת הפליטים דהס שברי דגם בבע"ת לחדס נרלה ונדחה לחו"ן ולא הועיל השו' למועת וכיון שנרלה קודם שחטת ונדחה ע"י החטלת שוב לחו"ן כחקי' המפ' ז"ל ולת רבע כי בעון פלילי כזה דמומר לע"ז ה"ה כגוי לכל דבר ולא תכון לליו התשו' כדין העכו"ס כיון דהפסיד תורה הסרלות וכד' מהרלנ"ח ז"ל כנז"ל וע"ז הסיבס הקב"ה על רלשון רלשון וז"ס הלוך וקרלת לת הדברים הלה שם רמז דלא כמו שהס סבורים דהנ"ל מלאכות דשבת נפק"ל מהיבת הלה לחוד לאלא כדרשת הס"ס דשבת דמפיק נ"ל מלאכות מהיבת הלה הדברים כנז"ל ומזה גלמוד דתליא כרעת דה"ל להורות תשו' כדלימת במלות כנז"ל ועל מה שחטאתם שלא לקבל תשובתכם משום והתעלמת לא תחושו לזה כי תסיד לני ועליך לני לעשות למשו"ד ע"ל הטוב והיסר גם שלני זקן ולינה לפי כבודו כנז' ועל מה שחטאתם

שלח תקובל תשובתכם משום מאי דקי"ל בבע"ח דבהמה גרו"ע לאחו"ן וכן תמרתם לאמר הדמו לא נבוז אלך עוד מכח דבע"ח גידחין תדשו לכם שגם זה לומו כי לא לאצור לעולם כלו' שאין הדיתכם הדית עולם בבע"ח דבהמה דהא אתם חוזרין וגרלין בתח"י וכיון שאין דחייתכם דחיית עולם לא תמרינן בכו דלאחו"ן וכ"ז הרח"ם ז"ל וכמ"ל:

וע"מ שבדרתם הלא תכון לכם התשו' לאחר דשבדתם ע"ז דהדר דעייכו בעכו"ם הל"מ תבו' דידהו לז"א לך דעי טוב כי בה"א פשעת וכו' יעב"י אלי לומר לכם שובו בנים שובבים וכו' וק"ל:

וז"ש לכו ונשובה ולא תאשו שלא תקובל תשובתכם משום ותתעלמת מתרי משמי חדא שהתשו' שתעשו היא בלא עד ה' שהוא מוב ויישר ה' ותסיד בכ"מ כמ"ש ושוב שנית כי הוא מקה וכו' יך וכו' והו"ל כשכישה במקל דתחייב ליטעל בה ועם לא תחושו ממאי דקי"ל בבע"ח דבהמה ט"ע לאחו"ן דבע"ח דלהדם שאני ורלים לזה מתח"י יחייבו מיומים וכו' דקאי על תח"י וכדפי' שתרגום שם יכבד לומרו דמתח"י מוכח דבבע"ח דלהדם לפילו נדחה חיוב וגרלה וכדשתיבנא בדרך הרחשון הגו' וכמדובר וק"ל:

ואפ"ל דיהוש דלהדם ב' לאחזון בו יעב"ר ויעב"ע ז"ל כולו שלי וז"ל כולו שלי וה"ל כדין ב' לאחזון בשלית ובפ"ק דמגילה ד"ו אבע"ל תקבה לאחד בפגיעו מהו ויהוש דשתיק ולבסוף נווח ולא לישבישה והרמב"ם פ' דאין מוציאין מידו יאם חוב הב' ותקבה ייד דתיקה רה"ו לד' הרמב"ם ודעמיה ס"ל דמפקינן מיד דתיקה הב' כמו שבבר הלכתי בשנין ז"ל במ"ח ומשם בלבו"ש. לאמר משתה לשחשו שיהיה שיהם כל שולטו בשו הישע"י בשם"י לשתת חשלת חובן וח"ש בחשו לדין לם תקבה לאחד בפגיעו שהוא הילה"ר ושתק הילה"ע ולבסוף נווח דהוה להרמב"ם ז"ל לם חוב הב' ותקבה מח' שוב לומו יכול הח' לאחוב ולתקוף ולא תקוף מ"מ:

וזה רמז לנו הנביא בשם ה' בשומרו ב"פ שובו דשובו הח' מלגל הילה"ר כדי שיתקוף בשם יעב"ע ולם חוב יעב"ר פ"ב ותקוף בשם שובו פ"ב ג"ב ויכול לתקוף לאחשם הישע"ע ובשלשה הויה חזקה גמורה לילה"ע:

ואפי' לדעת השום' ז"ל שם בשויה הגו' דם"ל דבדיעה הכל דלגלים נבר נמי יכול לאחוב הב' ולתקוף מ"מ גם השום' מודו דאם שקדשה הח' לומו יכול לאחוב הב' ולתקוף ב"ב ישרלל קדושים הם מבטן ומהרון ב"ב בשתשובו בתשו' ונבר הישע"ע ותקוף בשם שבר קדושה רלבעה בלה מלגלים ולומו יכול עוד הילה"ר לשלוט בשם עוד בלל וק"ל. בילחו"ח:

ת ו ש ל ב " ע

השמטה משו"ת אה"ע סי' ז'.

שאלה האם לחת מכת הקרחים בחה לעיה"ק עבריה תוב"ב ושחלה האם שרשוה להתגייר ולקבל עליה דברי חברות כדת משה ויסראל, יורינו מורה נדן אם הדין נותן לגיירה ולקבלה לבת בקהל ה' ולהכנה לחיב יסראל כשר או יש לחיזה לישיב בדבר ע"כ יבח דברי הטוב וכתב"ה:

תשובה אל תלהיש הות היודע ועד השחק יתמן עלי דידי כי לא היה רלוני להטפל בדין עסק כלל ובפרט דלא לילה דשתי מכמה לרות הזמן הבוגד ויסור יסרני יה בחום הרחות ותני זקנתי ושבתי ולא לוכל עוד לשלה ולהת בדבר הלכה ולבא בהרוכה כמתי ומקדם. וחולם להפלרת השואל אשר הפליר כי עד בוש וחביב עלי עד לחחה לא יכולתי להשיב פניו ריקם והנני בא להשיבו דבר הלכה ויהי הקלר לתוך רק הטוגע בעניו דיעה היא דוקא וזה החלי וה' אלהיש ישוב לי. ויתן ויאמר כי אנכי הרוחה בדין זה במחלוקת היא בנוי בין רבותא קמאי ובתראי כאשר אבאר בסייעתא דשמיא בס"ד:

הנה מר"ן ז"ל בב"י אבן העזר סי' ד' כתב וז"ל מלאתי כתוב בהשיב רבינו שמשון ז"ל על הקרחים שאסור להתחתן בהם לפי שבשותיהם מקודשים להם בספק או בביאה ומנהגן נשותיהן אלא כדת ומבנין ממשבע שנשבעו חכמים בניהן וניהותם לאחרים בחי הבעלים נמלאו הבנים ממזרים מאבת היש עכ"ל:

ובן משמע בפי' יוחסין דקאמר דכותים למ"ד גירי לאמת הם וכהנים בשעמעו בהם כשרים היו מפני מה לאסרום מפני שהיו מיבמים את היבוסות ופוטרים את הנשואות. ורמ"ן לשעמיה דאמר יש ממזר מחייבי לאוין ע"כ. והנה מרן ז"ל הביא השובת ר"ם הנ"ל בקלר לאין. וחולם ה' המביע ז"ל בח"ת סי' ל"ז ול"ח הביאה בחוכך ובכרוחב ושם נאמר שהנשים של קרחים הן מקודשות לבעליהן בקדושין מן התורה בכסף או בביאה וניהן היו גע לכך הם לאסורים משום חשש ממזרות יעב"ב:

גם מורם ז"ל בהגה שם סוף סי' ד' הביא השובת ר"ם ז"ל להלכה יעו"ש. וכפי המובן מדברי הפוסקים ז"ל לאשר הוב"ד בבנה"ג וביד אהרן שם האוסרים כרבינו שמשון ז"ל נראה מדבריהם ברור דכל הקרחים לאשר הם נשואים עם נשותיהן כולם נשותיהן קידושין גמורים מה"ת אך הגע שלהם היו גע ולכך חוסרים משום חשש ממזרות כמו שירחה המעיין בשרשם של דברים של כת האוסרים. ועד לאהרן עין רואה להגאון ה' נודע ביהודה אה"ע סי' ה' ו' בשאל בזה והשיב בקילור נמרן דבין דמורם ז"ל החליט הדין לאסור כשברת ר"ם ז"ל אין בידינו להתיר ולא לאסור יען שהקדמונים התירום לכתחילה יעו"ש:

והרב שערי תשובה הביא את דברי הגאון באה"ע סו' סי' ד' הנ' ראה הביא לנו השובת הגאון ה' נו"ב הנ' ויין עליו בפוך דבריו שהמתירים ה"ה הרדב"ז ז"ל וה' ובמים רחם ז"ל וה' ברוך ז"ל שהם המתירים דלא כר"ם ז"ל. אכן הרדב"ז ז"ל בח"ח סי' ע"ג התיר בשופי להקרחים להתגייר ולבא בקהל ה' בכל הגויים הבחים להתגייר ואין כאן חשש ממזרות כלל שהם מקדשים את נשיהם בעדים שלהם דוקא ח"כ גם הקדושין שלהם אינם קדושין וביאתם לנשיהם ביאת זנות בכל אחר אוה"ע. וחוקים הרדב"ז ז"ל שם לחשובת הר"ם ז"ל הנ' שכתב שהם אקו' מה"ת דמיירי בעידי יסראל ולא בעדים שלהם משו"ה לאסר אותם ה' נו"ב ז"ל משום שניהן אינו גע עי"ש:

אמנם שאר הפוסקים ז"ל כולם כאחד הביאו בפשיטות בדברי ר"ם ז"ל הנ' דמיירי בניתקדשו לבעליהן בעדים שלהם שהם לדעתם כשרים לעדות כמו שהארך בזה מוהר"ם נאוזון ז"ל בוב"ד בחשובת מוהרם"ך ח"ג סי' ע"ו שדחה דברי הרדב"ז ז"ל מהלכה והוכיח במיבור בנם הקרחים כשרים לעדות ומוהרם"ך ז"ל שם עם שדחה דברי מוהרם"ג הנ' עכ"ז נטה דעתו לאסור כשברת ר"ם ז"ל יעש"ב:

והנה אמת דהכי דייקי דברי ר"ם ז"ל שכתב שמקדשין נשותיהן בכסף ובביאה והם קדושין גמורים מה"ת כנ"ל ולא בייאר דמיירי בעידי יסראל ומהחמת ודאי דם"ל דגם עדים שלהם כשרין לעדות כדכתב מוהרם"ג ז"ל הנ' אמנם הרדב"ז ז"ל בפיר קודמיה לאוקמאה חשובת ר"ם ז"ל דמיירי בעידי יסראל משום דם"ל בפסיטות דהקרחים אינם כשרים לעדות וכדמוכן. וכתב עוד הרדב"ז ז"ל שם בחשובה הנ' דגם ה' מוהר"י בי רב התיר לותם לבת בקהל לחר ביתגיירו. גם הרמב"ן ז"ל בחשובה מוכח מדבריו בהדיא להתירם יע"ש. עוד הביא לנו הרדב"ז ז"ל שם מעשה נודע שהביא ה' כפתור ופרח ז"ל בשנת רבי לאברהם הגביד במלרים יע"ה הותרו ע"י וע"י ב"ד וכל רבני מלרים שבזמנו קבל קרחים ונתגיירו לא חבשו לספק ממזרות כלל יעש"ב:

נמצינו למדין כי רבו המתירין בהקרחים לבת בקהל ומרבינו תם צ"ל ה' לחר התגייר ה"ה הרמב"ם ז"ל ורבני מלרים הקדמונים ז"ל הנ' והרב מוהר"י בי רב ז"ל וה' בשמים ריחם ז"ל וה' מוהר"י ברוך ז"ל וגם הרב תפחרת יסראל ז"ל בחלק אה"ע סי' כולם בחחד הסכימו להלכה ולמעשה להתירם לבת בקהל ה' כנ"ל. לך חמנם נראה מדברי מרן שבב"י הנ"ל דעתו לאסור כשברת רבינו שמשון ז"ל הנ"ל מדסייעו לרב"ם ז"ל מסוגיית בפ"י יוחסין הנ' וכן דעת מורם ז"ל כנ"ל. וגם דמרן ז"ל השמיט דין זה בס"ע לנמרי לת לתרינן בכה"ג דהדר ביה דהכי ס"ל בקלת פוסקים ז"ל וה"ד בס' יד מלחמי בכללי מרן בס"ע ע"ם. דהכת שתני כ"ע מודו לת לתרינן הדר ביה משום דחזי ליה למרן ב"י ז"ל דחייתי סייעתת לשברת ר"ם ז"ל כנ"ל ח"כ בודחי דהכי נקיט בפשיטות להלכה כר"ם ז"ל כמובן וזה פשוט:

ואב"ב לכאורה נראה דאין בדינן שקבלנו הורחות מרן ז"ל גם בס"ם בב"י ח"כ אין בידינו להתירם להקרחים לבת בקהל ה' אחר קבלתינו הורחות מרן ז"ל כנ"ל. ועם שים לנגד ולומר דאפשר דם"ל למרן ז"ל כהרדב"ז ז"ל דאוקי לתשובת ר"ם ז"ל דמיירי בעידי יסראל דוקא אבל אם היו קדושין בעדים שלהם היה מתירם בשופי גמור לבת בקהל ה' כיון שביאתם ביאה זנות וכמ"ם הרדב"ז ז"ל בתשובה הנ' כנ"ל:

אבן כיון דמספיקא לן בדעת מרן ז"ל אי ס"ל כהרדב"ז ז"ל דפוסל עדים שלהם כנ"ל או כ"ל כשאר פוסקים המכשירים עדות הקרחים כנ"ל ח"כ אין כח בידינו להתירם בשופי כנ"ל:

ולורי דעת מרן ז"ל בקבלתינו הורחותיו ז"ל היינו יכולים להתירם לבת בקהל ה' בשופי גמור מטעם כיון דאיסור ספק ממזר הינו אלא מדרבנן דוקא ח"כ הו"ל ספיקא דרבנן דקי"ל כל ספיקא דרבנן לקולא בידוע:

והגם דהרדב"ז ז"ל שם בתשובה הנ' כתב בפי' שאם יסכימו עמו חבירו היה מתירם לבת בקהל גמנא אלא החליט הרדב"ז ז"ל להתיר בפשיטות אלא בהסכמת

בהסכמת חביריו הא ודאי פירכא היא דאין זה תלה דרך עמוה בגרוג כרוב הפוסקים ז"ל כיון שלא כתב בפירוש הוא מעיל תלוי גמור שלישו סומך על דעתו כ"ה בהסכמת חביריו ה"כ לה כתב כן תלה דרך עמוה. עיין כם' יריס מבה וכם' לורת מספט בכללי הקי"ל ובספר להל יפתק. ובפרט שהרדב"ז נופיה כתב שם שכן דעת מוהר"י בי רב ז"ל והרמב"ן ז"ל והבני מלרים שבזמן רבינו לבראם הגניד ז"ל ה"ל למה הוא לריך עוד להסכמת חביריו כנז"ל הא ודאי אין לחוש מזה כלל כיון דאיכא תלה דרך עמוה ודלה כדעת קלת חכמים שבזמן מוהרם"ע ומוהרש"ך ז"ל בפקפקו בזה שלא החליט ההתר בפ' ותלה הדבר בהסכמת חביריו כנז"ל הא ודאי דאין לחוש מזה כלל תלה דרך עמוה ובלמור. וכן מוכח מדברי כל הפוסקים ז"ל הבאים אחרי הרדב"ז ז"ל שכתבו בפ' שהרדב"ז ריתם המתיריס הוא ולא חשבו למה שכתב הרדב"ז ז"ל שם יסבימו חביריו וכו' משום דפשיטא להו

אין זה תלה דרך עמוה כנז"ל והדבריס פשוטים :

ועב"פ אין בדידן דקבלנו דעת מרן ז"ל לכתי אין בידינו להתיר לכאורה כיון שמרן ז"ל נרחה שדעתו לאסור וכנז"ל ה"ל הגם דאיכא תלה בפיקא דרבנן אזלינן לחומרא מאחר שקבלנו הוראות מרן ז"ל כנז"ל :

אמנם לשבחא לן פתרי לגלת ידי חובה דעת מרן ז"ל משום דאיכא נ"ד הרי ספיקי חדא דעיקר לאסור ספק ממזר אינו אלא מדרבנן ואינה אלא משום ספיקא דמן התורה שרי וכמו שלמרו רז"ל ממזר ודאי הוא דלא יבא לבל ספק ממזר יבא. אבל מדרבנן לשרוהו מספק ובפ' למרו לאסור מספק וא"כ הו"ל חדא ספיקא. ועו אומה ספיקא לאחרינא שמא הלבה כהרדב"ז ודעימיה דמתירין בפשיטות לבני מקרא הללו להתיר לבא בקהל כ' כנז"ל והו"ל תרי ספיקי והם אלו. חדא שמא ספק ממזר מותר גם בדרבנן. ואת"ל לאסור מספק כרז"ל שאסרוהו מספק שמא בנ"ד הלבה אזלא כהרדב"ז ודעימיה ז"ל דמתירין בפשיטות דאין כאן חבש ממזרות כלל כנז"ל. ואין לומר דכיון דחכמים ז"ל אסרו ספק ממזר א"כ עשאוהו כודאי ממזר ואין כאן עוד מקום לעשותו ספק ולשרפו עם ספק לאחר דהא ודאי ליתא דבבר עמד על זה הגאון הרב שער אשר ז"ל ותלהריכו לעיניך בחלק אה"ע ח"א סי' כ"ה ד' פ"ח ע"ד וז"ל גם אין לפקפק הבא בהאי ס"ם דנ"ד מעשה דכיון דאחד מהשני ספיקות הוא על אותו שטבע בית וכו' ומספקא לן אם אי אם מת כיון דזה הספק בעלמו בבר עשאוהו חבמים ז"ל והם אמרו וכו' הו"ל כאלו עשו אותו כודאי אי ותו לא פם לן שוס ספק בזה אם בבר מת לשרפו עם אידך ספיקא כדי להתיר מאורת ס"ם רק בעינן שני ספיקות זולת אותו הספק שעשו חבמים. דומיא לההיא דבאבע ה' או"ה והביאו דבריו ה' ב"ב והפר"ח ז"ל סי' כ"ו בכללי הס"ם ס"ק ח"י בשנין נביות ישראל שהיו בבית הגוי דלא שרינן משום ס"ם ספק אם נאלפו וכו' ואת"ל נאלפו אמת לא הועמדו בעור קינת נבלה דמאחר שאסרו חבמים נביות הגוי מחמת אותו ספק דשמא הועמדו בעור קינת נבלה הו"ל איסור ודאי ואינו ניתר בס"ם עד שיהא בו שני ספיקות מלבד הספק הראשון שאסרוהו חבמים עליו כמו שיע"ם :

וראיתי לה' שמחת יו"ט ז"ל וכו' הא ודאי בטולה היא הכא בנ"ד מעשה דכבר חדא זמנא מזה שנים רבות עמדתי על דבר זה ואנכי עשיתי אר"ם וילאתי לחלק בזה מהניא דהרמב"ם והאו"ה מהלת טעמי והאחרון שבהם הני אמרתי דע"ב לא קאמרי רבנן דלריך שני ספיקות מלבד הספק שבזרו עליו אלא דוקא היכא דנפיק מפומייהו דרבנן דבר זה לאסור בפתם הגם דידעינן שהיה מתורת ספק מ"מ כיון דבזרו ואמרו לאסור בפתם הו"ל כאלו הבאו הדבר לודאי איסור. וכמו שהניא דמתלי שהיתה בזרתם בפתם כדאיתה בסוטה ד' מ"ח עמד והתקין להם הלוקח פירות מע"ה מפרים מהם מעשר הגם שמתורת ספק בגעו בהו שהיו מהם שאינם מעשרין מ"מ לא שבקו רבנן הדבר על הספק רק עשאוהו כודאי ובזרו ואמרו שלריך להפרים מהם מעשר מבה"ג כה"ג דהכא בנ"ד דאמרינן בפ' דבר זה ספק ומותרים להם חומרי חיים וחו"מ ודאי דאינו אלא לומר לך דבנפול לנו ספק אחר ספיר יכול אהה לעמדו לאידך ספיקא ולהתיר הדבר דהא אפי' בספיקא דאינא בעיא אלא אפשיטא לו מסלקא בתיקו רבו אחומרים. ודעת מרן ז"ל ביו"ד סי' ל' מכללם דכי היכי דן בספיקא לאחריתא לו דמליחות לו דפלוגתא דידהי

מלרינן ליה לספיקא דנמרא להתיר :

ובמו שרחיתי לה' כרם שלמה ז"ל אה"ע סי' ד"ן דמייתי מה' עדות ביעקב ז"ל דעביד מר ם"ס להתיר כה"ג ועני מר ניהו ה' מוהרש"ה ז"ל אבתריה ואמר דאיוויס הדברים למי שאמרם כמו שיע"ם :

וגם ה' פר"ח ז"ל בס בס"ק ב' דפליג ואמר דאינו נכנס תחת טוג ספק דספיקו כודאי היני אלא גבי ספיקא דדינא דאשאר בב"ם בספק כיון דלא הכריעו רבנן לגד אחד הו"ל לדיון כודאי מבה"כ בספק מליחות כמו מי שנטבע בים ולא ילא שאמרו בטוהנים להם ח"ח וח"מ דגם כלפי דידן היה נופל הספק הזה ובנפול לנו ספק אחר היינו מתירים מהורת ם"ם פשיטא ודאי דעבדינן ליה. ועתה בא לידי כ' נאות דבא הגדמ"ח ושם ראיתי בפי' ע"ז שילא לאחל בבה"ג מההיא דגבינות לבאר דבריס שהעמידו רבנן עליהם בספק. ועיין עוד שם בפי' עב"ל עב"ל ז"ל הלל"ע יע"ם בחוכך. וממנו נקח וגבין ומדון לנד"ד דעיקר איסור הם אמרו שהוא ספק ממזר לא יבא ומבואר שהוא משום ספק בנז"ל ה"ל בפיר טוכל לגרף הספק הלזה בהדי ספיקא לאחריתא דפלוגתא דרבוותא דהרדב"ז ודעימיה עם שאר פוסקים ז"ל בנז"ל כדי לגלות ידי חובת דעת מרן ז"ל ומה גם דגם בדעת מרן ז"ל יש לנדד דלא פסק כר"ם ז"ל דאוסר משום ספק ממזרות אלא היכא שנתקבצו בשותיהן קדושין גמורים בעידי ישראל וכדאוקים להו הרדב"ז ז"ל בנז"ל וא"כ הא היכא ספיקא לאחריתא בדעת מרן ז"ל והוו להו תלתא ספיקי וכמבואר. אשר בזה ניעולים לגאתנו מכמה ביעותי דהוה ס"ד למיזל לאומרא לאפי' דאינו אלא ספק איסורא דרבנן. חדא משום ס' רבינו ברוך ז"ל שהביא המרדכי בפ' החולן דס"ל למר דגם בס"ם או בספק איסור דרבנן אזיל מר לאומרא הגם כי הפוסקים רובם ככולם לא אשו לה מ"מ כיון שמליבו למהר"ח הלפנדרי ז"ל בקו' אליה רבה ד' שהחזיק דבריו וכן ה' מהר"י קובו ז"ל בתשובת נבעות עולם סי' נמשך אחריו וכן הרב שמחת יו"ט ז"ל וכמה מהאחרונים מבקשים פתח לגלות מידי סברתו. גם אין בעקבותיהם עלך וכן מה שנמלא בדבריהם דרבנן חומרא לאחרת גם מהם לומרים דגם פלוגתא דרבוותא חד הוא ואפי"ה בתרי ותלת ספיקי אזלינן להקל בידוע. עם דרוב האחרוני לא חשו לזה מ"מ הכא בנד"ד כ"ע מודו דשפיר אזלינן להקל כיון דאינו אלא ספק איסור דרבנן ואיכא תלתא ספיקי כמבואר :

ועיין בס' חוון אהרן מערכת ס' אות ח' שכתב וז"ל ס"ם סוגיית דעלמא להתיר גם"ם בפלוגתא דרבוותא לקל באיסור דאוריתא וגם באיסור לגם גים להתירה לעלמא כמו שירחה המעיין בתשובת האחרונים וכו' כ"ם גים להתיר בעניו זה דאינו אלא משום לעז ופיסול דרבנן ה' ע"פ סי' קכ"ב ס"ק י"ב יע"ב עב"ל. ודון מינה

ויהוקי בתקן. ידעוד כתב הרב לוזן לתרץ הנז' ז"ל בס לות ני וז"ל ס"ס עיין בכפ"י ח"ח ד' ל"ח ע"ה בס זכרתי סברת הרמ"ס ז"ל ח"ח בכתב דאין לעבות מעבה לכתחילה בס"ס ועיין כנה"ג וכו' ולענין הלכה מהר"י לבית הלוי כלל ד' סוף סי' כ"ב תמה על דברי הרמ"ס ז"ל וכתב דמדברי מהרבד"ס ז"ל בתה"ע סי' ל"ג ויו"ד סי' ל"ה מבמע היפך:

והרב פ"מ ח"ח סי' כ' דף כ"ב ע"ה כתב לפשר דאין מנס רגיה חדה דהרמ"ס בלשון לפשר תמרה. ועוד דלומו הס"ס לינו מתהכך וכו' וכתב עוד ה' פ"מ ז"ל בס דלעפי"כ לי לינה מלן דסבר דהוי לינור דרבנן לף דרבים דהוי דלוריינה עבדינן ס"ס לכתחילה לף לדעת הרמ"ס ז"ל לינ ביהיה כלל זה הוה תמוה כי הוה הפך כמה סוגיות עכ"ד:

גם הפר"ח ביו"ד סי' ק"י בכללי ס"ס לות ד' חלק על הרמ"ס ז"ל ומלא להדיינ להרבב"ח בסי' הל"ז להיפך ע"ש והסכים עמו ה' מ"מ ח"ה סי' ח"י ד' ע"ב סוע"ב וה' בני חיי וכו' ע"ש. גם ה' כרם בלמה ד' ע"ז ע"ב כתב דעתה כבר נהפשט המנהג לעשות ס"ס ולכתחילה להתיר בפלונתה וכן הורו כל הרבנים. גם הרב בנו בד"מ ח"ח סי' ל"ב ד' ל"ט ע"ג כתב כן. וכן כתב הרב מעה בשמען ז"ל בתשובה מירת דבייח ד' ל"ה סוף ע"ב וז"ל כבר עלתה הסכמת האחרונים ז"ל להקיר בס"ס לכתחי' דלא כהרמ"ס ז"ל וכו' וכן נוטה דעת ה' ערוך השלחן ח"ח סי' פ"ג לות ב' ע"ס עכ"ל. ודון מנייהו ואוקי באתרין דאוזלין לקולא בס"ס לפי' לכתחי' גם לדעת הרמ"ס ז"ל כמ"ש ה' פ"מ ז"ל בנו"ל הגס דנימת דדעת מרן להסור בפפיקות כדעת ר' בשען ז"ל ודלא כהרבב"ז ז"ל ודעימי' עכ"ז בפיר עבדינן ס"ס להקל לכתחי' לף נגד מרן ז"ל היכא בדעתו להחמיר בחד מהספיקות כמ"ש בהרוכה בביתי במ"ח לא עת החסף פה. ועיין לה' לוזן להרן ז"ל בס לות י"ד שכ"כ וז"ל ס"ס נגד מרן בב"ע לי עבדינן. ובסוף דבריו העלה וז"ל ומ"מ לענין הלכה נקעינן כוותיה דמהר"ח ז"ל דעבדינן ס"ס נגד מרן ז"ל וכן עמת דבר. ועיין בס' פני יחק בר"ו ד' ז"ך ע"ד ובהסמטוה ד' ר"ל ע"ב עכ"ד יע"ש. ולא עוד הלא לה' לוזל יחק ז"ל עביד ס"ס להקל לף שהוא נגד מרן ז"ל בבני ספיקים ובבר עמד על דבריו ה' עבודת ה' הגד"מ יורה דעה ד' ע' סי' ל' יעב"ג. וכ"ם בגד"ד דאפשר לנדד דדעת מרן ז"ל דלפי' בפק אחד מפשני ספיקות לינו ברור דדעתו לאסור לפי' לס יתקדמו בשותיהם בעידי קרלוים דלפ"ל בדעתו דלא לסכר כ"ל היכא דנתקדמו בעידי ישרהל ובדיני ישרהל ובדמ"ל להרדב"ז ודעימיה בנז"ל דבהא ודאי עבדינן ס"ס להקל לכ"ע מלחר דיש לנדד בדבריו וזה ברור:

ודנם דאפשר פלוגתא לחבריהי בדין בפק דרבנן לי לוזלין בית לקולא היכא דאתחזק לישורא או לא דלדעת ה' ב"כ ז"ל ביו"ד סי' ק"י בכללי הס"ס שלו לות כ' ס"ל למר דהיכא דאתחזק לישורא לוזלין לאומרת לפי' בלישור דרבנן יע"ש. והרב פר"ח ז"ל שם בכללי הס"ס שלו לות ב"ו רב תנא הוא ופלוג על הש"ך ז"ל וס"ל למר דלוזלין בס"ס לקולא ולפי' היכא דאתחזק לישורא ולית ליה עיקר מן התורה ולא"כ לכאורה י"ל דבגד"ד נמי ביון דאתחזק לישורא דהייגו בפק לישור ממזרות ים להחמיר בו כדעת הש"ך ז"ל. לחנם בבר הרב הק' מוהר"ח בן עטר ז"ל בס' בשען לעיון בכללי ס"ס שלו לות ט"ו כתב בפי' דלהל' לף ידי תבון עמו דלפי' בלישור דרבנן דלית ליה עיקר מה"ת בהיכא דאתחזק ס' לישור להל אתחזק לישורא לא שרינן בפיקו בדרבנן דלית ליה עיקר מה"ת יע"ש:

אי"ב כ"ב בגד"ד דלא אתחזק רק כ' לישור חבב ממזרות וגם ליה ליה עיקר מה"ת בין דמה"ת בפק ממזר יבא בעז"ל ואין לישורו כ"ה מדרבנן מבוס בפק לישור דודאי דאולינן בית לקולא בכל בפק לישור דרבנן דבלמה. ובעין שוד לה' הגאון עו"ב ז"ל בתה"ב סי' מ"ע שבתב בס דלפי' לדעת הס"ך לי לישא ס"ב בני והוביח בן וכו' יע"ב. ות"ב כ"ם בגד"ד דלישא תרי והלהה בפיקי בעז"ל דודאי לוזלין בית לקולא בין דלינו הלה בפק לישור דרבנן ולית ליה עיקר מדאורייתא ולישא ס"ם ודאי לוזלין בית לקולא לב"ע ולישא למיחש מו לבוס מומרה לבוס לד בכל הלמור ומדובר לעיל והלריכות בזה עוד היה לך למותר:

ובך מה בלידנו בדעת מרן ז"ל לפי' דמייני בר"ב ז"ל דנתקדשה בעידי ישרהל וכמ"ם הרדב"ז ז"ל בין בן ים לנדד בדברי מורס ז"ל לחוסר בפק בתובת רבינו במעין ז"ל והייתי סבור ג"ב לנדד בדעתם ז"ל בלה לפרו ב"ח בעומדים במורדן במ"ם הרב בפת דהרפנה ז"ל על דברי הרב מוהר"ר בריך ז"ל בתשובה הבאה בס' בפמים רלם הנז"ל ולף רבינו במעין ז"ל וכו' מבואר ממנו ז"ל דדוקא בעומדים במורדן ולא בעלם מציני הגאו' הלהה מה בתבו חז"ל גבי בניח כותים בקידושין פרק האומר מבוס ס' ממזר לו עבד דהתם חכמים גזרו עליהם ובבו תקנה להבדיל לת הספחת הזה לבל בהלה הרי בתב רבינו ברוך וכו' ועוד רלה ר"ב לתת טעם מפריד ביניהם וכו' עכ"ל. ות"ב י"ל גם מורס ז"ל לא לפר ב"ה בעומדים במורדן. ובבר בתב ה' בפת דהרפנה ז"ל בהשמטות שלנו היה רואה מורס ז"ל תשו' מוהר"ר ברוך ז"ל הנז' היה מטה כלפי חסד להתיר. הלא דאנבי לא ידעתי לוך לם לינם עומדים במורדן ויקבלו דברי חברות מבלן ולהבא לוך בזה נסתלק מהם חשם ס' ממזרות לחמהה. לוך בייהיה עכ"פ דבר פשיט לפי' מי בקבלו עליהם הוראות מורס ז"ל להחמיר מ"מ הכא בנ"ד דאיכא בתה לנדיס בדעת החוסרים ומורס ז"ל עתהם גם הם ז"ל לזלי ומודו דמותר לקבלם לדת ישרהל כיון שיש ס"ם ואפשר גמי לא לפרו ר"ם ז"ל ודעימיה כ"ח בשתקדמו בעידי ישרהל בדמו"י במ"ם הרדב"ז ז"ל בנז"ל בתו בהסבימו האחרונים לעשות ס"ם נגד מרן המחמיר בלד לחד בתו בן נלמר בדעת מורס ז"ל ותול"מ:

זאת הורת העולה דבנד"ד דברי בן לקרב האשה הקרלית הנז"ל שבאה לחסות תחת בנפי השביעה יהי הרי היא מותרת ליבשא לישרהל הרחיי לה לם יסביעו עמי תרי מדבנן דפקיע שמייהו. ועור ישרהל יילנו מצניחות ויש"ן לתן. פי המדבר תנא זעירא דמן חבריי:

הלעיר **יצחק משה אבואיפיא** ס"ט.

ובדי שלא להשאיר הניר חלק, הדפסנו הענין הזה.

בתב הרב מבל"מ ז"ל בפ"ב מה' ב"מ ה"ו דאפשר דבדבר שאין לישורו אלא מדרבנן אף דלא מלי עביד מלי מסוי שליח יעו"ם ואין להקשות על הרב ז"ל ממ"ם מני"ר נופיה בפ"ב מה' רולח ה"ב דאף בלישור דרבנן אבלד"ם וכמו שליין הרב המגיה ז"ל וא"ב כיון דבמידי דרבנן נמי אבלד"ם א"ב אין כאן בליחות ובינ לתמר דב"ג לוכן יכול לעשות שליח דהאי לק"מ דהתם האמרינן הכי משום דהשליח נמי לסור כמו המבלח אבל הבא השליח בל ב"ג אין לו שום לישור:

ודע דמ"ם הרב מבל"מ ז"ל בסמוך דאם עבד הב"ג חוכן בח' בגדים וכו' דלא אילל ביון דאין לישורו אלא מדרבנן מי"ם וא"ב ה"ב הב"ע שבד לא אילל וזה שמוש ואפי"ה קרי ליה הרב ז"ל לענין זה מילתא דלא

מלי עביד וכו' ולפי' דעתו מלאכה תקירת התחרוגים ז"ל מקום לגזות דמה הפרש בין לומרם לשלד"ע ובין לומרם כל מילתא דלא מלי עביד ותפ"ל נמי מהאי טעמא ולמ"ל טעמא דדברי הרב וכו' :

ואיך ביהיה יש לתמוה דמאי מספק"ל להרב ז"ל ותכבי הרואה דמילתא כדאית ב"ש עדוך הוא בידינו בשמ' יו"ט די"ז דבעי הש"ס התם לענין מי שלא עירב ע"ת הוא נאסר וקמחו נאסר או"ד הוא נאסר ואין קמחו נאסר וגפ"מ דאי אמרת הוא וקמחו נאסר נריך לאקשויי קמחו לאחריס וא"ת אין קמחו נאסר ת"ל לאקשויי זוהי נירסת הרי"ף והרב"י והרא"ש והתוס' ז"ל שם תמהו ע"ז ב' תמיהות והשניה היא כי הוא נאסר ואין קמחו נאסר כיון דלא בלאה הקנאה וכי לאחריס יכולים לעשות לו מה שהוא ליגו יכול לעשות לעלמו ומכח זה כתבו דכה"ג נריס דכשהוא נאסר ואין קמחו נאסר לריך הקנאה אבל כשהוא וקמחו נאסר ל"מ הקנאה יע"ש :

נמצא דלפי נירסת הרי"ף והביאוה ז"ל במידי דרבנן כגון ע"ת מלי לעשות בליח לף שהוא לאור ועדיפא מינה מהספק בל הרב מבל"מ ז"ל דהתם הב"ע היכו נהגה במה בעושה הבליח והכא נהגה הבליח ולפי"ה יכול לעשות וא"ב הרי נפבט ספיקו הכי ולפי"ד התוס' ז"ל מתבאר בהף לפי' בדרבנן לא מלי עביד ואולי דגם התוס' ז"ל ס"ל בספק הרב ז"ל דמלי למעבד והכא הפ' דלא מצוי דנהגה במה שלא היה יכול לעשות ולימנות הוא ע"י עלמו ואף שהילנו לפי"ז קו' התוס' שהק' לני' הלזו וכאמור מ"מ עדיין ים לעמוד בזה דהרי קי"ל דאשלד"ע ולפי' במידי דרבנן וכמ"ש המשל"מ ז"ל וא"ב בשלמא למאן דס"ל בפ"ק דמציעא דלפי' הבליח לאו בר חיובא לא מיחייב אולאו אחי שפיר אבל למ"ד דהיכא דבליח לאו בר חיובא מיחייב אולאו ת"ב היך יאבל זה בלא הקנאה ותק"ל בבייתא הלזו וי"ל דלא אמרינן דבבליח לאו בר חיובא דחייב אולאו אלא באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן לא ואיך ניהיה יש לתמוה על הרב מש"ל ז"ל היך לא זכר אר לסוגייא זו :

והרב קול אליאו ז"ל בא"ח אה"ע סי' ט"ז האריך בענין זה ואך בחלקו"ת יש בין תומרם אשלד"ע ובין תומרם כל מילתא דלא מצי עביד וכו' דכל ה"א דאמרו אשלד"ע הוא דאם היה המשלח הדבר ההוא שעשה השליח היה עשוי כגון לקדם אשה גרושה דרך משל אם היה מקדם לותה היתה מקודשת וכן שוה"ד אכל מילתא דל"מ עביד הוי שאם היה עושה הדבר ההוא המשלח לא היה עשוי וכגון ההיא דמזיר די"נ וכם הביא ג"כ ספק זה דמילתא דרבנן אי אמרי' מילתא דלמ"ע וכו' יע"ש :

וגם לפי"ז הנה מקום ליתי לפשוט ס' זה מסוגייא דבילה הנז' והוא דהתם ליתא בשר הבי אי עבר ואפה מצי ובעי למפשט מהך בבייתא הנז"ל דאסור ולבסוף לא אפשיטא והשתא לפי ני' רבינו ודעימיה אי ליתא דבעלמא ק"ל מילתא דלמ"ע ל"מ בליח גם בשיסור דרבנן תיפשוט דמדקתני בבבייתא דלריך הקנאת קמחו לאחריס מוכרח דבשהוא נאסר ולא קמחו ת"ל הקנאה וכדפשיטא ליה להש"ס והי ליתא דבעבר ואפה אסור הא ק"ל דמילתא דלמ"ע וכו' גם בדרבנן וא"כ היכי תמרינן דבשהוא לבד נאסר ת"ל הקנאה ומיתר בלא הקנאה יהיך הש"ס הלה לפשוט מהך בבייתא להף ואתאי נמי לא אפכי' בעיין אלא ודאי דבמידי דרבנן תמרינן גם דאיכא למ"ע כלל מאי מצוי בליח וא"ל הקנאה ומשו"ה לא פשיט הש"ס בעיין מינה ולפי ני' התוס' ז"ל אימא למיפשט מהך בבייתא לעיל דגם התוס' ז"ל לא אמרו כן אלא במקום שנהנה י"ל שגם התוס' ז"ל ס"ל הכי וכמש"ל :

ולפי האמור יש לדחות הראיה שהביא מסוגייא דקמח דקר' על מאי דאמר רב אבי אם היה כ"ג ואוכן נותנה לכל כהן בילמה ופריך הש"ס פשיטא וכו' והק' הרב הנז' דאי אימא דבאיסור דרבנן מאי מצוי בליח ליבני דהא אתא לאשמועינן אלא ודאי אלא מאי מצוי בליח יע"ש ולפי האמור אין זה תידוש דהא בבייתא ערוכה היא והש"ס פשיטא ליה מוכח ולפי התוס' נמי לא מל"ל הכי כיון דהדין בהף וכנז"ל :

עוד הקשה הרב הנז' ז"ל אם דאי אימא דאמרינן דכל מילתא דלמ"ע וכו' גם במידי דאם המשלח עשוי ת"כ היכי תמרינן דמי בלוה מאשתו מנכסי אביה וגידשה לא יפרענה ע"י עומו אלא ע"י אחר ואם אימא מאי תקנתא והלא כל מילתא דלמ"ע וכו' אל"ו וכו' יע"ש. ודבריס אלו נכתבו אלא בהשגאה יפה ת"ו דאף דנימא דה"ל בייך כל מילתא דלמ"ע בכגון דא לא אמרו דוקי בשביל זה תאבד האשה את מעותיה שחייב לה בעלה הא ודאי דבריס אלו אין האוזן יכולה לשמוע וכעת אני נבוך בזה וכ"ז לריך יעוב, ואני אמרתי בחפז"י :

